

ראיתי והנה שלשה אריות דבי עלאי שואגים על יבלי מים פלגים ובמ"ם פתוחה
שנחתמה ומעיני לא חכים ולא טפש נעלמה מצפצפים ומהגים אם צריה לגרוד את פולה
ולחזור ולכתבה או אם די בגרידת הרגל השמאלי ולחזור ולהשלימה הלא הם אנשי
היחס והמעלה לשם ולהתלה בדיקדוקי התורה ידם גברה הוא החכם השלם מופת הדור
נהדרו יחיד בדורו כמוהר"ר יעקב ו' חביב וסיני ועוקר הרים אספקלריאה המאירה
כמוהר"ר אברהם צרפתי וצורבא מרבנן חכם ומסיק איש לביא כמוהר"ר לוי מאלה
נפרדו חריף ומקשה כמהר"ר אברהם ומאןשר שבחכמים כמהר"ר לוי ובאותיות אם
נדבקו לעצמן ולגופן חיל אזור איש לאחיו ידברו הביטוי אליהם נהרו עתקו גם גברו
וכןהר הרקיע ינהירו ולי אמריהם יקרו מדבש ומנופת צופים עברו ושבתתי אני וראיתי
והנה מגלה עפה בשלש עשרה נפה מנופה דלתותי הגיפה לאמר נא רפא אות דבוקה
ורפה ותן לה תרופה פאמרתה צרופה אם לשרפה ואם להנפה וממתא ונונינאה מאת גל
אגוזים קנפת הרוכלים כמוהר"ר אברהם האירה אף הנהירה לאמר עורה למה תישן
ותתעוררה מהרה ולגבורים בא לעזרה ואולם אני מכיר מקומי בבית המדרש שידי קצרה
שאין בידי לא לחם ולא שמלה לא זהירנא ולא נהירנא לא ידענא לדמויי מלתא למלתא
שתיקתי יפה פי דעת הדיוט אינה מכרעת ומיפה מ"מ למצנת אדוני נזנתי ונשתי ולא
התמהמהתי ומאמר ר' יוסי קנימתי כי לדבר מצנה נקראתי ואם ח"ו עם רבותי לא נמניתי
לשוא ולשקר שמרתי ועניתי ואמרתי ראשית פריי הנה הבאתי ובמגלת ספר פתנב' עלי
באתי פי מכתם לדוד שמה קראתי לדוד להזכיר להכתים ולהרשים לפזז לכרפר בכל
עוז ובתורה יעוז בה נאה למלל גבורות להשמיע קול תהלות בכתמן ורשומן של אותיות
גם פי ידבר עזות וכמאמר החכם במילי דאבות הוא היה אומר וכו' יהי רצון שתבנה
עירך ותן חלקנו בתורתך וככה המאמרות קשורות ולחכמים ברמיזות ואשא משלי
ואמר יסודתי בהר הקודש תרומת הקודש הוא האלוף הראש במשפנות כמוהר"ר יעקב
לאריות ראש ובציוני משרתו אש לזהט אנכי אדרוש גם פי נכבדות אדבר במ אלי"ם
סלה מלהרהר על מדותם לא אפרוש פי כן הורני קורא הדורות מראש אבחר לחם חדש
אפיל בשעריהם בקרב מחניהם סביב למשפנותיהם ובמים עזים נתיבה תקרה שאין עליה
מעזיבה תשובת הרשב"א העמוקה והרחבה עם שלשת הרועים האבירים ראשי התעודה
העולים שכם אחקקה מזבח אדוני אסובבה ולמשפט אקרבה אתהלכה ברחבה פיז אלהי
עלי הטובה משופחת יד בבדיקה מרובה ואם את בראשה בסופה יב אהבה רבה ומדה
טובה מרובה בסוד קדושים רבה: חדר א ואומר דעלד"ג דהאי מלתא תליא פלוגתא
דרבנותא ולבאר את זה אתחיל ואומר תניא בפ"ב דגיטין וכתב ולא וחקק ומוקי לה
בגמרא פחק תוכות ופרש"י חק תוכות האותיות וצדיהן והאותיות בולטות אינו כתב למי
שלא צייר את האותיות אלא חקק את סביבותיהן והעץ נשאר כמו שהיה בדפוס האותיות
מעליו עכ"ל ואומר דמלתא דפסול היא לע"ד דחק תוכות פוסלים הן בכל האות הן
במקצתה שאפילו אם נעשית מקצת האות על ידי חקיקת ירכות ומקצתה על ידי חקיקת
תוכות עם כל זה פסול ואפילו אם כל האות בולטת כגון שעשאה על גבי טס מקצתה
מגנואי על ידי רישם ומקצתה מבראי שדוחק אבראי והיא בולטת מגנואי או כגון שפלה
טפת דיו על הקלף ומחק הטפה ועשה על ידי חקיקת תוכות חלק מהאות כגון באות מ"ם
מחק הטפה עד שעשאה צורת נו"ן ואחר כך השלים המ"ם על ידי פתובה ממש פי האי

גוֹנוֹנָא פּוֹסֵל בְּסֵפֶר תּוֹרָה תְּפִילִין וּמְזוּזוֹת וְגִיטִין דְּכִתְיָא כְּתִיבָה בְּהוּ דְּמִשְׁמַע שְׁפָל הָאוֹת צָרִיד לַעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי כְּתִיבָה וְלֹא עַל יְדֵי חֻקִּיקָה שְׁפָל הָאוֹת צָרִיד לְכַתּוֹב וְאִם חֹסֵר מִמֶּנָּה אֲפִילוּ קוֹץ אֶחָד פְּסוּל כְּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר ב"ה וְהִכָּא שְׁנַעֲשֶׂה הַקּוֹץ הַהוּא עַל יְדֵי חֻקִּיקַת תּוֹרָה דְּלָאוּ כְּתִיבָה הִיא.

הַרִי הַקּוֹץ הַהוּא לֹא נִכְתַּב וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה וְכַתֵּב דְּמִשְׁמַע דְּאֲפִילוּ קוֹץ אֶחָד בְּעֵי לְמַכְתַּב וְאִם לֹא נִכְתַּב פְּסוּל וְכֵּן אֲבָאֵר בְּעֵזְרַת הָאֵל וְכֵן נָמִי בְּמַה שְׁהַצְרִיכָה הַתּוֹרָה לְכּוֹתְבָם לְשִׁמּוֹם וְכֵן בְּאוֹתֵיזוֹת הַשֵּׁם שְׁצָרִיד לְכּוֹתְבָם לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַשֵּׁם כֹּל הָאוֹת בְּעֵינֵי וְלֹא מִקְצָתָהּ ב וְלִרְנוּחָא דְּמִלְתָּא אוֹמֵר שְׂאֵם בְּאֵת לֹמֵר שְׂאֵם כְּתִב רֹב הָאוֹת כְּדִין אִף שַׁכְּת' מִקְצָתָהּ ע"י חֻקִּיקַת תּוֹרָה דְּכָשֵׁר הוּאִיל וְנִכְתַּב רֹב הָאוֹת כְּדִין אִף אֲנוּ נֹאמֵר שְׂאֵם נִכְתַּב רֹב הַגֵּט ע"י כְּתִיבָה אַע"פ שְׁמִיעוּטוֹ נִכְתַּב ע"י חֻקִּיקַת תּוֹכוֹת דְּכָשֵׁר דְּהָא וְנִכְתַּב לְהַ סֵּפֶר כְּתִיב וְנֹאמֵר שְׂאֵם רֹב סְפִירַת הַדְּבָרִים ע"י כְּתִיבָה אִף שְׁמִיעוּטֵן ע"י חֻקִּיקַת תּוֹכוֹת דְּכָשֵׁר: וְאֵל תְּשִׁיבֵנִי מִמַּאי דְּדָרְשִׁינֵן וְנִכְתַּב לְהַ לְשִׁמָּה וְלֹא דְרִישׁ ר' אֱלִיעֶזֶר אֲבָל כְּתִיבַת הַגֵּט דְּדוֹנָקָא תְּנַרְף הוּא דְּבַעֲי ר' אֱלִיעֶזֶר לְשִׁמָּה וְלֹא טוֹפֵס וְלֹא אֲמָרִינֵן שְׂאֵם בְּאֵת לְכַד אִף אֲנוּ נִחְלַק וְנֹאמֵר שְׂאֵם כְּתִב מִקְצַת הַתְּנַרְף לְשִׁמָּה לר' אֱלִיעֶזֶר וּמִקְצַת הַחֲתִימָה לר' מֵאִיר שְׁפִיר דְּמִי וְכו' כְּדִכְתִּיבְנָא גְּבִי חֻקִּיקָה דְּשִׁאֲנִי כְּתִיבָה לְשִׁמָּה דְּנִכְתַּב לְהַ אֲפִרִיתוֹת קָאִי דְּהֵינּוּ הַתְּנַרְף וְהִכִּי אֲמָרִינֵן בְּהַדְּיָא בְּפִרְקָא כֹּל הַגֵּט עֲלֵה דְּהֵיא מִתְּנִיתִין דְּתַנּוּ הַתָּם הַפּוֹתֵב טוֹפֵסִי גִיטִין וְכו' עַד מִפְּנֵי הַתְּקֵנָה וְאֲמָרִינֵן בְּגִמְרָא וְהָא פִי כְּתִיב לְהַ אֲתַרְךָ כְּתִיב וּפִירוּשׁ רְש"י דְּבִקְרָא פְּרִיתוֹת כְּתִיב דְּהֵינּוּ תְּנַרְף עכ"ל: וְאֵע"ג דְּבִפְרָקָא קָמָא דְּגִיטִין קָאֵמֵר רַב אֲמִי וְרַב אֲשִׁי לְבַר הַדְּיָא שְׂאִינוּ צָרִיד לַעֲמֹד עַל כֹּל אוֹת וְאוֹת וְכֵן נָמִי קָאֵמֵר ר' אֱלִיעֶזֶר הַתָּם אֲפִילוּ לֹא כְּתִב בּוּ אֵלָא שְׁטָה אַחַת לְשִׁמָּה שׁוֹב אִינוּ צָרִיד וְכֵן נָמִי קָאֵמֵר רַב אֲשִׁי אֲפִילוּ לֹא שְׁמַע אֵלָא קַל קוֹלְמָסָא וְקֵן מְגִילְתָּא הַתָּם הֵינּוּ טַעְמָא דְּאֲמָרִינֵן דְּמִסְתָּמָא כְּתִבוּ לְשִׁמָּה בְּעֲשׂוֹתוֹ הַמְּעַשִׂים הָאֵלֶּה לְמַר כְּדֵאִית לִיהַ וְלְמַר כְּדֵאִית לִיהַ וְכֵן כְּתִבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּהַדְּיָא בְּמִילְתֵיהַ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְ"ל פִּירוּשׁ שְׁלֹא רָאָה אֵלָא שְׁטָה רֵאשׁוֹנָה דְּמִסְתָּמָא סִימּוֹ לְשִׁמָּה עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: ג וְלִרְנוּחָא דְּמִלְתָּא אוֹמֵר עוֹד שְׁיֵשׁ לְנוּ לְהִבִּיא רָאָה מִפְּרָק ב' דְּגִיטִין שְׂאֵם כְּתִב בְּגַט מִקְצַת הָאוֹת שְׁלֹא לְשִׁמָּה דְּפְסוּל וּמִמֶּנּוּ נִלְמוּד בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינּוּ דְּתַרְנוּיֵיהוּ מִקְרָא דְּנִכְתַּב יִלְפִינֵן לְהוּ דֹּאע"ג דְּלְשִׁמָּה מְלָה יִלְפִינֵן לְהַ מְכַל מְקוֹם הִכִּי אֲמַר קָרָא כְּתוּב לְשִׁמָּה וּבְכֹל מַאי דְּבַעֲינֵן כְּתִיבָה בְּעֵינֵן לְשִׁמָּה וְא"כ בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינּוּ בְּעֵינֵן שְׁאֲפִילוּ חֵלֶק מֵהָאוֹת לֹא תִהְיֶה ע"י חֻקִּיקַת תּוֹכוֹת כִּי הִכִּי דְּבַעֲינֵן שְׁיִכְתּוּב כֹּל חֵלֶק וְחֵלֶק מֵהָאוֹת לְשִׁמָּה כְּדִמְשַׁמַּע מִפְּרָק שְׁנֵי דְּגִיטִין דְּגִרְסִינֵן הַתָּם אֲמַר רַב נַחֲמָן אוֹמֵר הִנֵּה ר' מֵאִיר אֲפִילוּ מְצָאוּ בְּאֲשַׁפְּהַ חֲתָמוּ וְנִתְּנוּ לְהַ פֶּשֶׁר וְאֲמָרִינֵן הַתָּם אִיתִיבְלִי כְּנִשְׁהוּא כּוֹתְבוּ כְּאֵלוּ כּוֹתְבוּ לְשִׁמָּה מַאי לֹא כְּנִשְׁהוּא כּוֹתְבוּ לְתַנַּרְף לְשִׁמָּה כְּאֵלוּ כּוֹתְבוּ לְתוֹפֵס לְשִׁמָּה לֹא כְּנִשְׁהוּא חוֹתְמוּ לְשִׁמָּה כְּאֵלוּ כּוֹתְבוּ לְשִׁמָּה וְהַשְׁתָּא יֵשׁ לְזַקְדָּק וְלֹמֵר דְּאִי סְלָקָא דְּעַתָּה שְׂאֵם כְּתִב מִקְצַת הָאוֹת לְשִׁמָּה הֵי כְּאֵלוּ כְּתִיבָה כְּלָה לְשִׁמָּה אֲמַאי קָא מְשַׁנֵּי הַתָּם כְּנִשְׁהוּא חוֹתְמוּ לְשִׁמָּה כְּאֵלוּ כּוֹתְבוּ לְשִׁמָּה וּמוֹקִי לְהַ חַד בְּחֲתִימָה וְחַד בְּכְתִיבָה וְאֵע"ג דְּבַתְּרַנּוּיֵיהוּ לִישְׁנָא חֲדָא קִתְּנֵי דְּהֵינּוּ לִישְׁנָא דְּכִתְיָא לִישְׁנֵי דְּעֻדִיף מְנִיָּה וְלוֹקִי תַרְנוּיֵיהוּ בְּחַד עֲנִינָא וְלִימָא דְּהִכִּי קָאֵמֵר כְּנִשְׁהוּא כּוֹתְבֵי חֵלֶק מֵהָאוֹת שְׁלֵ הַחֲתִימָה לְשִׁמָּה כְּאֵלוּ כּוֹתְבוּ לְשִׁמָּה פִּירוּשׁ כְּאֵלוּ כּוֹתְבֵי גַם חֵלֶק הַנְּשַׁאֵר לְשִׁמָּה וּבְהִכִּי מִתּוֹקְמָא שְׁפִיר דְּרִישָׁא וְסִיפָא בְּחַד עֲנִינָא וְכַחֲלָק הָאוֹת אַע"ג דְּהֵי מֵהַחֲתִימָה שְׁיִיד בִּיָּה שְׁפִיר טְפִי לְשׁוֹן כְּתִיבָה וְכֵן נָמִי

שייך ביה לשון זכר או לישני פשהוא פותב מקצת חתימת הגט לשמה או רובה פאלו פותב גם שאר החתימה לשמה והכי קאמר פשהוא חותמו לשמה פאלו חותמו לשמה פלומר פשהוא חותם מקצת חתימתו של גט לשמה פאלו חותם גם שאר החתימה לשמה וכו נמי המקשה אמאי לא קאמר פשהוא פותב מקצת לשמה פאלו פותב גם החלק הנשאר לשמה או פשהוא פותב רוב התנרף או מקצתו לשמה פאלו פותב גם שאר התנרף לשמה והנה אתי שפיר טפי דבתופס לשמה לא בעינו לכולי עלמא והוי קצת דחוק פאלו דקאמר לפי סוגיית הגמרא אלא ונדאי ופשיטא לעניות דעתך דבעינו שכל האות נכתב לשמה ואם נכתב חלק ממנה שלא לשמה פסול דנכתב לה פתיב דמשמע דכל פתב יהא לשמה ואפילו חלק מהאות וא"כ ה"כ נמי בעינו שכל האות לא תעשה ע"י חקיקת תוכות ואם פתב אפילו חלק ממנה.

על ידי חקיקת תוכות פסול דנכתב פתיב לומר דבכל הגט בעינו פתיבה ואפילו בחלק מהאות כדפרישית ולרונחא דמלתא אומר עוד שאין להקשות על דברי אלה מההיא שנוייה דבפרק שני דגיטין דמוקמינן ההיא דנכתב ולא נחקק בחק תוכות ופי' רש"י דחק תוכות של אותיות וכו' פדלעיל ויאמר האומר דמדלא מוקי לה בחק תוכות של מקצת האות ומקצת הפתב על ידי חקיקת ירו' אלמא שאם עשה כן דהוי שפיר פתיבה דהא לאו מלתא היא דהתם לא הוצרך התלמוד אלא לתרץ מאי דקשיא לן התם מההיא פרייטא דטבלא ופנקס אהיה דנכתב ולא נחקק ומחלק בין חק תוכות לחק ירכות אבל לענו זה אם יש לחלק בין מקצת האות לכולה לא קא מיירי תלמודא ומלתא דפשיטא היא דמה שפוסל בכתיבת כל האות פוסל במקצתה וכדכתי' נחק תוכות דפוסל בכל האות פוסל גם במקצתה וכן נראה מפ' רש"י שפי' התם לפי שלא צייר את האותיות משמע מדבריו דציור כל האות בעינו ולא מקצת' והאי מלתא דפשיטא היא לעניות דעתך כדכתיבנא ולרונחא דמלתא אומר דתדע שכן הוא דאדדייקת ממאי דמשני התם הא דחק תוכות להכשיר במקצת האות תדוק ממאי דמשני הא דחק ירכות ופי' רש"י ששכח הפתב זו היא פתיבה ותאמר דמשמע מזה שאם פתב מקצת האות ע"י חקיקת תוכות ומקצתה על ידי חקיקת ירכות לאו פתיבה היא מדלא מוקי לה פחק מקצת ירו' גוף האות דאין לומר דטעמא דלא מוקי לה ה"כ משום שהיה צריך לומר דברייתא קא מיירי היכא שמקצת האות בולטת ומקצתה שוקעת ותלמודא סבר דבכי האי גוונא לאו פתיבה היא מטעם שהיא בולטת ושוקעת דאי ה"כ תקשה על תנא דברייתא גופיה דלמה השמיענו הדין בכתב על גבי טבלא ופנקס ולא השמיענו על גבי טס כי היכי דלישמענו רבותא דהתם אפשר שתעשה מקצת פתיבת האות בחקיקת ירו' ומקצתה בחקיקת תוך וכל האות בולטת פגון שתעשה מקצתה מגוואי ומקצתה מבראי ואפ' ה"כ הוי פתב ומיהו אם משום הא אין ראיה דיש לומר דתנא דברייתא דטבלא ופנקס לא אתא לאשמועינו אלא דכתב שעל גבי טבלא הוי פתב ולאפוקי מבע"ה אבל בין מקצת האות לכולה לא אתא תנא דברייתא לאשמועינו אלא דדברים פשוטים הם לע"ד דמה שפוסל בכל האות פוסל במקצתה דכתב בעינא בין בכולה בין במקצתה כדפרש.

ד ומעתה אייפס יסוד לע"ד ואומר דמה שכתב בספר התרומות ובסמ"ג ובמרדכי"י ז"ל והנגררים אחריהם בשם ר"י שאם נפלה טיפת דיו תוך ב"ת ונעשית פ"א או בחלל אות אחרת שעמה אין שמה הראשון עליה או מ"ם פתחה.

שְׁנֵדְבֵק חֲרָטוּם הַשְּׁמָאֵלִי לְמִשׁוֹף הַתַּחְתּוֹן וְנַעֲשִׂית סְתוּמָה וְכֵן כָּל כִּי הָאִי גִוְוָנָא אִין תַּקְנָה לְגֵרֹד הַטְּפָה אוֹ הַדְּבֵק דְּהוּי חֵק תּוֹכוֹת מְדִינָא אֲמָרוּ כֵן וְלָאוּ חוּמְרָא בְּעֵלְמָא הִיא שְׁהַחְמִירוּ הַפּוֹסְקִים הַנְּזַכְרִים בְּזֶה דְּאָף עַל גַּב דְּבִכְל הֵנִי יִרְךָ הָאוֹת נַעֲשִׂית ע"י כְּתִיבָה וְאֶפְשָׁר לֹאמַר דְּלֹא דוּמָה לְהֵיִיא דְּחֵק תּוֹכוֹת דְּבִפְרָק ב' דְּגִיטִין דְּהֵתֵם לֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה בִּירְכוֹת כָּלֵל אֶלֶּא חֵק תּוֹף הָאוֹת וְחוּצָה לֵה אֶבְל הֵכָא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה בִּירְכוֹתֵיהֶן שְׁל הָאוֹתִיּוֹת וַיֹּאמֶר הָאוֹמֵר דְּמָה לִי אִם נַעֲשׂוּ יִרְכוֹת הָאוֹת הַמְּבֻקְשָׁת ע"י חֵקִיקָה אוֹ כְּתִיבַת יִרְכוֹת מָה לִי אִם נַעֲשׂוּ יִרְכוֹת אוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת ע"י קֵן דְּבִין כְּףָּ וּבִין כְּףָּ יִרְכוֹת הָאוֹת נַפְשׁוֹ ע"י חֵקִיקַת כְּתִיבַת יִרְכוֹת וּא"כ יֵשׁ לָנוּ לֹאמַר דְּמְדִינָא בְּכִינְצָא בְּאֵלוּ אֲשֶׁר נִזְכְּרוּ בְּדְבָרֵי ר"י לֹא הֵוִי חֵק תּוֹכוֹת דְּלֹא דְּמִי לְהֵיִיא דְּחֵק תּוֹכוֹת דְּפְרָק ב' דְּגִיטִין דְּהֵתֵם קָא עֲסִיק בְּעֲשִׂינְתָּהּ שְׁל אוֹת וְהֵכָא.

קָא עֲסִיק בְּתַקִּינָה וְכַדְפְּרִישִׁית אֶלֶּא חוּמְרָא הִיא שְׁהַחְמִירוּ בְּהֵם הַגְּאוּנִים מִשׁוּם גְּזֵרַת חֵק תּוֹכוֹת אֶפְיֵלוּ הֵכִי נִרְאָה דְּמְדִינָא אֲמָרוּ כֵן דְּסְבָרֵי דֵאע"ג דִּירְכוֹת הָאוֹת נַעֲשׂוּ ע"י חֵקִיקַת אוֹ כְּתִיבַת יִרְכוֹת וְכַתְּקוּנָה שְׁל אוֹת קָא עֲסִיק מְכָל מְקוּם הוּאִיל וְאִין כָּאן הָאוֹת הַמְּבֻקְשָׁת הֵרִי הָאוֹת הֵיִיא שְׁבַסְפָּר כְּאֵלוּ אֵינָה וְכִמוּ שְׁאֶפְרָשׁ בַּע"ה.

וְעַתָּה נַעֲשִׂית הָאוֹת הַמְּבֻקְשָׁת ע"י חֵקִיקַת תּוֹכוֹת דְּאִי לֹא תִימָא הֵכִי יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַגְּאוּנִים הַנְּזַכְרִים מִאִין סְמְכוּ לְפִסּוּל גִּט זֶה שְׁאִין בְּיָדָם לְגִזּוֹר גְּזֵרָה שְׁלֹא מְצִאנָהּוּ בַּתְּלִמוּד וְלְפִסּוּל הַגִּט ע"י כֵן וְתוּ אֲמִינָא דְּאִי הֵוִי מְפָרְשִׁים לָנוּ טַעְמָא מֵאִי פּוֹסְלִים גִּט כְּזֶה וְלֹאמַר דְּהַחְמִירוּ בְּהֵם מִשׁוּם גְּזֵרָה וְאֶפְיֵלוּ אִם הַגְּזֵרָה הַזֹּאת הִיָּה.

לֵה סְמָךְ מִן הַתְּלִמוּד וְכָל שְׁכֵן דְּהוּיָא גְּזֵרָה חֲדָשָׁה שְׁלֹא נִזְכְּרָה בַּתְּלִמוּד כַּדְפְּרִישִׁית דְּהֵנָּה לְהוּ לְפָרֵשׁ וּמְדַלָּא פִּירְשׁוּ אֲדַרְבֵּה נִרְאָה מִמְשַׁמְעוֹת דְּבִרְיָהֶם דְּמְדִינָא קְאָמַר דְּסְבָרֵי דְּהֵינּוּ אַחֲק תּוֹכוֹת דְּפְרָק ב' דְּגִיטִין מִמְשַׁמְעוֹת דְּבִרְיָהֶם וְנִדְּאִי מְדִינָא קְאָמְרִי: הַ וְלִרְוּחָא דְּמִלְתָּא אוֹכִיחַ עוֹד וְאֹמֵר דְּוּדְּאִי מְדִינָא קְאָמְרִי וְזֶה כְּשֶׁהַפּוֹסְקִים הַנְּזַכְּרִים מְקַשִּׁים בְּחֵק תּוֹכוֹת שְׁאֲמָרוּ מֵהֵיִיא דְּפְרָק הַבּוּנָה דְּאֲמָרִינָן הֵתֵם שְׁאֵם נָטַל לְגַגָּה דְּחִי"ת וְעֲשֵׂה שְׁתִּי זִינִי"ן חֵיב דְּמֵהֵתֵם מִשְׁמַע דְּחֵק תּוֹכוֹת כְּתִיבָה הִיא הוּאִיל וּבְשִׁבְתָּ חֵיב מִשׁוּם כּוֹתֵב וּמְכַח דְּחֵק זֶה כְּתִבוּ וּבְשִׁבְתָּ אֶפְיֵלוּ חֵק תּוֹכוֹת חֵיב דְּמִלְאָכַת מַחְשַׁבְתָּ אֶסְרָה תּוֹרָה כְּנִזְכְּרָה בְּדְבָרֵיהֶם וְאֶפְשָׁר שְׁהֵם ג"כ דְּבָרֵי ר"י וְהַשְׁתָּא אִי ס"ד דְּבַהֲנִי דְּקְאָמַר ר"י וְהַנְּגַרְרִים אַחֲרֵיו דְּהוּי חֵק תּוֹכוֹת לֹא מְדִין אֲמָרוּ כֵן אֶלֶּא מִשׁוּם גְּזֵרָה כַּדְפְּרִישִׁית אֲמָאִי לֹא קָא מְתַרְצִי דְּשִׁאֲנִי הֵתֵם שְׁהַחְי"ת נַעֲשִׂית ע"י חֵקִיקָה אוֹ כְּתִיבַת יִרְכוֹת וּכְשִׁבָּא עַתָּה לְתַקְנָה וְלַעֲשׂוֹת ב' זִינִי"ן לֹא הֵוִי חֵק תּוֹכוֹת לְפִנְטָרוּ הוּאִיל וְהַחְי"ת נַעֲשִׂית ע"י כְּתִיבַת יִרְכוֹת וְעַכְשָׁיו בְּשִׁבְתָּ נִתְקַנּוּ אֵלוּ הַשְׁתִּי אוֹתִיּוֹת דְּאָף עַל גַּב דְּלֹא נְכַתְּבוּ בְּשִׁבְתָּ מְכָל מְקוּם עַד הַשְׁתָּא אוֹת אַחֲרַת הֵיָתָה כָּאן וְעַכְשָׁיו נַעֲשִׂית שְׁתִּי אוֹתִיּוֹת ע"י תַּקּוּן זֶה וּמִשׁוּם הֵכִי הֵוִי כְּאֵלוּ כְּתִבוּ שְׁתִּי אוֹתִיּוֹת אֵלוּ בְּשִׁבְתָּ וְחֵיב הוּאִיל וּבְתַחֲלָה נְכַתְּבוּ יִרְכוֹת הַחְי"ת ע"י כְּתִיבָה וְעַכְשָׁיו בְּשִׁבְתָּ נִתְקַן שְׁתִּי זִינִי"ן וְלַעֲזוּלָם מְצִינּוּ לְמִימַר דְּחֵק תּוֹכוֹת בְּשִׁבְתָּ לֹא מְחֵיב דְּכְתִיבָה בְּעֵינָן וְחֵק תּוֹכוֹת לֹא כְּתִיבָה הִיא מְכָל מְקוּם גַּבִּי גִט פְּשׁוּט כִּי הָאִי גִוְוָנָא מִשׁוּם גְּזֵרָה וְכַדְפְּרִישִׁית אֶלֶּא וּנְדָאִי נִרְאָה דְּכָל הֵנִי שְׁהַחְמִירוּ הַפּוֹסְקִים הַנְּזַכְּרִים וְהַנְּגַרְרִים אַחֲרֵיהֶם וְכִינְצָא בְּהֵם חֵק תּוֹכוֹת הוּא מְדִינָא וְאֵע"פ שְׁיֵשׁ לְדַחוֹת אֲדַחוּי לֹא נְסִמּוּף שְׂזוּ הִיא דְּרָךְ יִשְׂרָאֵל שְׁיִבְרוּ לוֹ אָדָם לַע"ד וְכָל זֶה יוֹעִיל לָנוּ לְהַבָּא וּמִטַּעְמָא דְּכְתִיבָנָא וְטַעְמֵי אַחֲרֵינִי כְּפִדָּא תְּמִינֵי עַל דְּבָרֵיו שְׁל הַחֲכָם הַשְּׁלָם כְּמוֹהַר"ר יַעֲקֹב בְּמָה שְׁכַתֵּב עַל תְּשׁוּבַת

הרא"ש ז"ל וכן במה שכתב על דברי בעל הסמ"ג ז"ל וכן במה שכתב כמוהר"ר לוי בנו
אלא שכל הקושיות אשר יקשו על דבריו של כמוהר"ר יעקב ז"ל לע"ר לא יקשו
לכמוהר"ר לוי בנו כאשר יתבאר בע"ה ולמען יתבררו ויתלבנו הדברים פשלה אעתיק
גם אני הקטן התשובה הנזכרת גם פי העתיקה הגי אישלי רב רבי אנשי שם אשר נקבו
בשמות בפנקס וזה שכל רואה דברי אלה יכנסו דברי באזניו בהיות התשובה לפניו וזה
לשון תשובת הרא"ש ז"ל ו שאלה מ"ם פתוחה שנדבקה בפתיחתה ונסתמה אם טוב
יותר שיגרוד כל המ"ם ויכתוב אחרת במקומה או יגרוד הסתימה ויעשנה פתוחה:
תשובה ימחוק נולה ויכתוב אחרת במקומה אבל גרידת הסתימה אינו עושה אותה דנה
ליה חק תוכות ואמרינו בפרק ב' דגיטין וכתב ולא נחקק וכו' עד ומשני הא דחק תוכות
הא דחק ירכות פירוש חקק תוף האות וחוצה לה ונשארה האות עומד מעצמה לאו פתיכה
היא שהרי לא עשה מעשה בגוף האות אלא אצל האות ונעשית האות מעצמה אבל ההיא
דטבלא ופנקס שחקק גוף האות הוי פתיכה וכן כשהוא גורד סתימת המ"ם אינו עושה
מעשה בגוף האות שנשארה אלא גורד הסתימה וכה נעשית אות עכ"ל וכן אעתיק לשונו
של בעל הסמ"ג ז"ל אף פי העתיקו כמוהר"ר יעקב בפסקו וזה לשון הסמ"ג ואם נפלה
טפת.

של דיו בחלל בי"ת או חי"ת או אות אחרת ועתה אין שמה הראשון עליה או ירף שמאל
של מ"ם פתוחה נגע לשל פחתון ונעשית בכף סתומה או אות רי"ש נעשית דל"ת פי האי
גנונא לא יועיל תקון למחוק הטפה ולגרוד בתער דהוי פחק תוכות ופסול בין בספר תורה
ותפילין ומזוזות ובגט לא יועיל אח"כ להעביר הקולמוס על האות לא לרפנו ולא לרבי
יהודה דאם מועיל על האות שנכתבה שלא לשמה לשוניה אות לשמה לשוניה אות לא
יועיל עד כאן לשונו.

ובעל התרומות ז"ל כתב וז"ל והיכא שנפל טפת דיו בחלל בי"ת או חי"ת או אות אחרת
שעתה אין שמה הראשון עליה אין תקנה לגרוד הטפה ולתקן האות דהוי פחק תוכות
ופסול וגם להעביר עליו קולמוס אחר התקון לא יועיל לא לרבי יהודה ולא לרבנו דאם
מועיל על האות שנכתב שלא לשמה לשוניה לשמה לשוניה אות לא יועיל עכ"ל ועם
היות דמנו פנותיה דמוהר"ר יעקב אמינא דעל מה שכתב לפרש תשובת הרא"ש קשיא
לי טפי ממאי דקשיא לי על דבר כמוהר"ר לוי בנו לפי מה שראיתי בפסקו השני מצורף
לזה פי ההעתק שפא לידי בפסקם העלה הראשון בפסק הראשון של כמוהר"ר לוי לא
בא לידי פי כפר הנה קרוע כאשר ראה כ"ת בעברו בעיר הזאת ראיתי להעתיק חלק
מדבריו של כמוהר"ר יעקב במה שכתב לפרש דברי פי עם שניהם יהיה לי משא ומתן
דרישה וחקירה כדי לפרש דברי הרא"ש ז"ל ואתחיל ואומר כתב החכם השלם כמוהר"ר
יעקב דמדכתב הרא"ש ז"ל באמצע תשובה חקק תוף האות וחוצה לה ונשארה האות
עומדת מעצמה לאו פתיכה היא שהרי לא עשה מעשה בגוף האות ונעשית האות מעצמה
וכן בסוף התשובה כתב וכן כשהוא גורד סתימת המ"ם אינו עושה מעשה בגוף האות
שנשארה אלא גורד הסתימה וכה נעשית אות שתי הלשונות האלו מורים דדווקא
בשאינו עושה שום מעשה בכתיבה רק הגרידה לבדה הוי חק תוכות אבל אם פותב בה
שום דבר שהוא כל הצד השמאלי הרי נגמרה האות בכתיבה ולא בגרידה גם הביא החכם
השלם הנזכר לשון בעל חזה התנופה ואף שאינו נמצא בינינו אעתיק לשונו כאשר הביאו

החכם הנזכר בפסקיו וזה לשונו מ"ם פתוחה שגדבקה ימחוק פולה ויכתוב אחרת במקומה לפי שגרידת הסתום לא יעשנה ונהיה ליה פחוק תוכות שאינו פתב אחרי שאינו עושה מעשה בגוף האות וכתב עוד וזה לשונו כי בין לשון התשובה ארופה בין לשון בעל חזה התנופה היא מן ההכרח לבארו כמו שפתיבתי פי היכי דלא תקשי לן רישא אסיפא דקתני רישא ימחוק פולה הא אם מחק קצתה אינו מספיק אימא סיפא שאינו פתב אחרי שאינו עושה מעשה בגוף האות הא אם עושה מעשה בגוף האות הוי חק תוכות אבל אם עשה שום מעשה ע"י פתיבה ולא נגמרה האות זולת אותה הפתיבה הוי פתיבה ולא תקוקה אלא וכו' עד אפשר לתמן לשון התשובה פי היכי דלא תקשי רישא אסיפא בשנאמר דיש כאן שלש חלוקות כמו שחשבנו וכו' עד ראוי ומחויב אצלנו שנאמר שאינו רק ב' חלוקות האחד שגרד הסתימה ולא פתב כלל הב' שגרד וכתב ואפילו שלא גרד רק חלק ממנה נוכל לומר ע"ד השלוח שגרדה פולה ופי' ימחוק פולה הוא לומר דאין די במחיקת הדבוק לבד רק שימחוק מהאות באופן שלא תשאיר אות כמו שפירשתי וע"ד יצדק לשון פולה: וכתב עוד וזה לשונו והנני מודיע לתלמוד שיחפון לראות פתיבתי זה פי לא מלבי הארכתי קצת באלו הפלפולים בלתי צריכות כפי דעתי רק פתיבתי פן לרווחא דמלתא אפילו פהודעת הקדמת בעל הריב אם ירצה לדקדק לשון תשובת הרא"ש ומה שכתב בתחלה פאלו היא משנה שנויה מפי רבינו הקדוש או לפחות פאלו הם דברי הרא"ש ז"ל פתובים בפסקיו אשר שם קבע הלכה לדורות להורות את בני ישראל פדת מה לעשות אף אמנם המשפיל אשר לא נפתה לבו אל אהבת ההרגל והמנהג ישית אל לבו פי תשובת הרא"ש נכתבה פדרף אגרת שלומים לצנרף שעה להשיב אל האיש ההמוני אשר בתום לכבו רוצה לקיים מצוה ולברוח מן העבירה ופעמים רבות נעלמו ממנו הדינים הפשוטים פתובי' בפסקים הפוסקים והוא לא ידע לעיין בפסרים פאשר קרה מקרה לשואל הזה שאם היה יודע ספר הגה תשובת שאלתו ימצא בספר המצות ולאיש פנה ראוי שישב הרב כמו לאיש המוני שצריך לעשות לו סיג ולכן השיב לו על דרף השלוח בתחלת דבריו ואמר לו ימחוק פולה ואח"כ בפתימת דבריו הודיע אמיתת הדין וכל חכם לב יבין המסובב הנמשך מאותה סבה אבל פדי להזהיר לשואל שלא יעשה החלוקה שזכר אם די בגרידת הדבוק התחיל ואמר ימחוק פולה פלומר השמר לה מהחלוקה הקלה אשר זכרת רק עשה האחרת ואין ספק שפאן נרמז שדי לו אם ישחית צורת המ"ם בגרידת הצד השמאלי ויחזור ויכתבנו עכ"ל ופלפלא חריפא כמוהר"ר לוי פנו הלה בשטתו אלא שהוא דקדק במה שכתב הרא"ש אבל גרידת הסתימה אינו עושה אותה אות וממה שכתב גם פן וכן פשהוא גורד סתימת המ"ם וכו' אלא גורד הסתימה ופנה נעשית אות: ז ועתה שמעו מלכים האזינו רוננים פי עם נגידים אדברה ולא אבושה ואלה דברי דוד רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני לאמר בארז משפט עצתה תודיע ואל יהיו דבריה מועטים פאשר תלה אל בית האלהים ואף נגד הרים הגבוהים ואמרתני אני פלבי ארוצה לדבר אמת וענוה מדי דנהה בעצים הנדלקים באחנה וגם פי נחנו מה האשלח מלפא פתגמא אין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל עמה ואוחזה בסנסני הבינה ואעלה בתמרה אחר מחילה מוגמרה מצדיק פתמר ואתחיל ואומר פדאמר ריש לקיש על ר' מאיר פה קדוש אמר דברים אלו בתמי' ואחת לאחת למצוא חשבון חדא שלא זכיתי לירד בסוף דעתו של הרב ממה דקדק במה שאמר דמדכתב באמצע התשובה חקק וכו' עד ב' לשונות

האלה מורים דדוןקא בַּשְׂאִינוּ עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה וְכוּ' דְּאִי מְהָא דְּכַתְּבַת חֻקַּת תּוֹךְ הָאוֹת וְחֻצָּה לָהּ וְנִשְׁאַרְהָ הָאוֹת עוֹמְדַת מַעֲצָמָה דְּקִדְקַת הֶרֶב הַגְּזַפְרֵי דְּטַעֲמָא דְּחֻקַּת תּוֹכוֹת שְׁל כָּל הָאוֹת דְּהִכִּי מִשְׁמַע לְשׁוֹן הָאוֹת דְּבָאוֹת הַיְדוּעָה קְאָמַר דְּהִינּוּ פְּוֹלָה הָא אִם חֻקַּת מְקַצָּת תּוֹכָה וּמְקַצָּתָה חֻקַּת הָאוֹת עֲצָמָה הִי אַכְתִּיבָה הָא לֹא מְסוֹנְרָא לַע"ד דְּהָרָא"ש ז"ל לֹא בָּא אֱלָא לְפָרֵשׁ פִּירוּשׁ חֻקַּת תּוֹכוֹת דְּקְאָמַר הַתְּלִמוּד וְהַתְּלִמוּד לֹא בָּא אֱלָא לְתַרְזֵן הַבְּרִייתוֹת שְׁלֹא יִקְשׁוּ זֶה לְזֶה כְּדִפְרִיּוּשׁ לְעִיל: וְתַדַּע שְׁפֵן הוּא דְּלִפִּי דְּרַפּוֹ שְׁל הֶרֶב הַגְּזַפְרֵי קְשׁוּ דְּבָרֵי רַש"י ז"ל אֲהַדְדִּי דְּהָא בְּתַחֲלָה קְאָמַר חֻקַּת תּוֹךְ הָאוֹתִיתוֹת וְצִדִּיקוֹן וְהָאוֹתִיתוֹ בּוֹלְטָת אִינוּ כְּתַב אֱלִמָּא דְּטַעֲמָא הִי מְשׁוּם שְׁכָל הָאוֹת בּוֹלְטָת מְאֵלִיָּה אֲבָל בּוֹלְטָת מְקַצָּתָה מְאֵלִיָּה וּמְקַצָּתָה ע"י צִיּוּר הִי כְּתִיבָה וְהַדְרַר קְאָמַר לִפִּי שְׁלֹא צִיּוּר אֵת הָאוֹתִיתוֹת דְּמִשְׁמַע דְּכָל הָאוֹת בְּעִינֵן לְצִיּוּר וְאִם צִיּוּר מְקַצָּתָה לֹא מִיַּדִּי הוּא וּלִפִּי דְּרַפּוֹ שְׁל הֶרֶב הַגְּזַפְרֵי אֹמַר עוֹד דְּמִדְּקְאָמַר חֻקַּת תּוֹכוֹת שְׁל אוֹתִיתוֹת לְשׁוֹן רַבִּים יִרְאֶה דְּדוֹנְקָא אִם חֻקַּת תּוֹכוֹת שְׁל כָּל הָאוֹתִיתוֹת אוֹ לְפַחוֹת שְׁתִּימִים מְהֵם הוּא דְּפִסּוּל אֲבָל חֻקַּת תּוֹךְ אוֹת אַחַת לֹא אֱלָא שְׁיֵשׁ לְהַשִּׁיב עַל זֶה וְלוֹמַר דְּמֵאִי חֻקַּת תּוֹכוֹת דְּקְאָמַר הַתְּלִמוּד תּוֹכוֹת דְּעֵלְמָא וְכַדְאָמְרִינֵן מֵאִי לְחִיִּים לְחִיִּים בְּעֵלְמָא וְאִף עַל פִּי כֵּן דְּבָר קִשְׁיָה הוּא לִפִּי דְּרַפּוֹ שְׁל הֶרֶב הַגְּזַפְרֵי מַה שְׁרַש"י ז"ל נִקְטַת בְּלִישְׁנֵיהּ לְשׁוֹן רַבִּים וְלֹא נִקְטַת ל' יַחֲדַי כְּלִשׁוֹן הֶרֶב רַבִּינוּ אֲשֶׁר ז"ל וְהוּא מְפָרֵשׁ לִישְׁנָא דְּתְלִמוּדָא הֵיטֵב אֱלָא שְׁהַדְבָרִים כְּפֵהֶם שְׁרַש"י ז"ל לֹא בָּא אֱלָא לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא וְלֹא חֵשׁ לְדִקְדוּקַת בְּדַבְרֵי בֵּין אוֹת אַחַת לְאוֹתִיתוֹת רַבּוֹת וּבֵין מְקַצָּת הָאוֹת לְכַוְלָהּ דְּמִלְתָּא דְּפִשְׁטָא הִיא דְּדִין אֲחַד לְהֵם הוּאִיל וּמִן כְּתַב יְלִפִּינוּ לָהּ דְּמִשְׁמַע אֲפִילוּ חֻקַּת מְהָאוֹת לֹא תִהְיֶה ע"י חֻקִּיקַת תּוֹךְ וְכַדְפִּירְשִׁתִּי וְלֹא בָּא הַתְּלִמוּד אֱלָא לְפָרֵשׁ הַבְּרִייתוֹת שְׁלֹא יִקְשׁוּ זֶה לְזֶה וּפִשְׁטָא שְׁהַדִּין הִנֵּה נוֹהֵג אֲפִילוּ בְּמְקַצָּת הָאוֹת וְכַדְפִּירְשִׁתִּי וְאִף עַל גַּב דְּהָרָא"ש זְכָרוּ לְבִרְכָה נִקְטַת בְּדַבְרֵי לְשׁוֹן יַחֲדַי דְּקְאָמַר חֻקַּת תּוֹךְ הָאוֹת וְכוּ' נִקְטַת הָא לִישְׁנָא לִפִּי הַמַּעֲשֶׂה הַבָּא לְפָנֵינוּ דְּבָאוֹת אַחַת הִנֵּה אֹמַר מֵרַב פְּלִישְׁנֵיהּ וּמֵרַב פְּלִישְׁנֵיהּ וְכַאֲשֶׁר אֲפָרֵשׁ עוֹד בְּעִנְיַת הָאֵל דְּפִשְׁטָא דְּלִית לֵן לְמִימַר דְּפִלְגִי רַש"י ז"ל וְהָרָא"ש ז"ל בְּזֶה וְכוּן נִמִּי הָרָא"ש ז"ל לֹא חֵשׁ לְדִקְדוּקַת בְּדַבְרֵי בְּמְקַצָּת הָאוֹת לְכַוְלָהּ דְּמִלְתָּא דְּפִשְׁטָא הִיא וְכַאֲשֶׁר אֲפָרֵשׁ עוֹד בְּעִנְיַת הָאֵל: וְאִם דְּקִדְקַת הֶרֶב הַגְּזַפְרֵי מְדַבְרֵי הָרָא"ש ז"ל מִמָּה שְׁכַתְּבֵי שְׁהָרִי לֹא עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאוֹת וּמִשְׁמַע לִיהּ לִישְׁנָא דְּקְאָמַר בְּגוּף בְּמְקַצָּת הָאוֹת קְאָמַר וְכַדְכַתְּ אַח"כ שְׁהַקְשָׁה דְּבָרֵי הָרָא"ש ז"ל וּבַעַל חֲזוֹה הַתְּנוּפָה שְׁאָמְרוּ יִמְחוּק אֵת פְּוֹלָה לְסוּף דְּבָרֵיהֶם שְׁאָמְרוּ שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאוֹת וְדִקְדַק וְאָמַר הָא אִם עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאוֹת כְּגוֹן שְׁכַתְּבֵי קְצָתָה הִי כְּתַב וְכָשֶׁר הָא נִמִּי לֹא נִהִירָא לְפַע"ד דְּהוּא ז"ל הִכִּי קְאָמַר דַּע"פ שְׁעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה וְעַל יַדִּי מַעֲשֶׂה נַעֲשִׂית הָאוֹת דְּהִינּוּ מַעֲשֶׂה דְּחֻקִּיקַת תּוֹכוֹת אֲפִילוּ הִכִּי לֹא כְּלוּם הוּא הוּאִיל וְלֹא עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּפָה וְהִינּוּ מַעֲשֶׂה שְׁלָם בְּכָל גּוּפָה כְּמַעֲשֶׂה דְּחֻקִּיקָה דְּעֵלָה קָא מִיַּרְי דְּהִי בְּכָל גּוּפָה וְהִכִּי תִיְדוּקַת מִיְנִיָּה הָא אִם עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּכָל גּוּפָה דְּכָשֶׁר וְקַל לְהַבִּין וְכוּן נִמִּי קַל לְהַבִּין מַה שְׁלֹא פִירוּשׁ בְּהִדְיָא לֹמַר שְׁלֹא עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּכָל גּוּף הָאוֹת וְלֹא אֲאָרִיף בְּזֶה וּמֵאִי דְּלֹא נִקְטַת לִישְׁנֵיהּ דְּרַש"י ז"ל שְׁכַתְּבֵי לִפִּי שְׁלֹא צִיּוּר אֵת הָאוֹתִיתוֹת לֹא קִשְׁיָה מִיַּדִּי דְּמֵר בְּלִישְׁנֵיהּ וּמֵר בְּלִישְׁנֵיהּ וּשְׁנִיָּה לְדַבְרֵי אֲחַד נְתַפְנוּנוּ: וְהַחֲכַם הַשְׁלָם כְּמוֹהַר"ר יַעֲקֹב הַגְּזַפְרֵי דְּקִדְקַת וְהוֹסִיף מֵלַת שׁוּם בְּכָל דְּבָרֵינוּ שְׁכַתְּבֵי דְּדוֹנְקָא כְּשְׂאִינוּ עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה וְכוּ' וְכוּן בְּכָל דְּבָרֵינוּ לְעוֹלָה הוֹסִיף מֵלַת שׁוּם שׁוּם שְׁמַתּוֹךְ הַתּוֹסֶפֶת הִנֵּה יִרְאֶה דַּאֲפִ' בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּא בָּאוֹת דְּהִינּוּ כְּמַקְצָתָה דְּכָשֶׁר: וּמִטּוֹבוֹתֵיהּ דְּמֵר אֲמִינָא

דלא כן דברי הרא"ש ז"ל אלא שלא עשה מעשה קאמר דמעשה שלם בעינן דהיינו בכל גוף האות ולא מעשה כל שהוא דהיינו אפילו בקצת גוף מאות וכדפירשתי: ועוד אני אומר שאם היו דברי הרא"ש ז"ל שלא עשה שום מעשה אפתי הנה קשה לי דמנא ליה לרב הנזכר לדקדק הדקדוק אשר כת' דדלמא דהרא"ש ז"ל סבר שאפילו העביר עליו קולמוס דמשוי ליה אות והכי קאמר דווקא היכא שלא עשה שום מעשה דהיינו אפילו קולמוס לא העביר עליה אבל אם עשה שום מעשה דהיינו שהעביר עליה קולמוס שפיר דמי דכי היכי דהוי פתיבה לענין לשוניה לשמה פדמשמע בפירק שני דגיטין הכי נמי הוי פתיבה לענין לשוניה אות ופליג על הסמ"ג ז"ל ובעל התרומות דפשיטא דאין לומר דהרא"ש ז"ל סמך על דבריהם וכתב דבריו באופן יראה חולק על דבריהם ולא חשש וכל זה אני אומר לדעת כבוד תורת הרב הנזכר ואם הנה אפטר לומר פן מה שדעתו של הרגיל בדבריהם ופרקו נאה לא יסבלהו לפי עניות דעתי כל שכן שיש לנו לומר שהרא"ש ז"ל לא חש בדקדוקים הואיל וכתב בתחלת דבריו בהדיא מחוק את פולה וכן הוא האמת לפע"ד וכאשר אפרש בעזרת האל: ועוד אני אומר דמהעברת הקולמוס ודאינו מועיל לשוניה אות שכתב הסמ"ג ז"ל.

גלמוד שאם כתב מקצת האות בכתיבה ומקצתה בחקיקת תוכות לא הוי אות דקל וחומר הוא כאשר אפרש בעזרת האל וא"כ אדדיקת מדברי הרא"ש ז"ל דמקצת האות תועיל לשוניה אות תדקדק דהעברת קולמוס תועיל ומהאי טעמא נמי אמינא דאין לדקדק מסוף התשובה אשר גם ממנה הוכיח הרב הנזכר פדכתיבנא וכן דקדק ממנה כמוהר"ר לוי בפסקו השני פדכתי' דאמינא לכל חד וחד מנייהו דאדיקת בגרידת קצת האות עם גרידת הסתימה יועיל תדוק דהעברת קולמוס עם גרידת הסתימה יועיל וכדפירשתי או תדוק תרונניהו לדידה דסברת דלשון הרא"ש בזה הוי פלשון תנא או אמורא והוי דווקא ותימא דווקא גרידת הסתימה לבד הוא דאינו מועיל אבל גרידת הרגל או העברת קולמוס עמה מועיל ופליג על בעל התרומות ז"ל ובעל הסמ"ג ז"ל וכדפירשתי ותו בר מפל הגי דאמרן קשיא לי טובא על דבריו של החכם השלם כמוהר"ר יעקב דהא פתבנו לעיל לפע"ד שאם עשה מקצת האות ע"י חקיקת תוכות ומקצתה ע"י חקיקת ריכות הוא דפסול ופליאה דעת ממני ולא זכיתי לרדת לסוף דעתו של הרב הנזכר דנראה שהוא סובר שאף אם כתב חלק מהאות ע"י חקיקת תוכות דכשר ולא כן דעתי פדכתיב' לעיל ובשלמא למאן אשר שבתכמים פלפלא חריפא כמוהר"ר לוי בנו שדקדק ממה שכתב הרא"ש ז"ל אבל גרידת הסתימה אינו עושה אותה אות דמשמע לדעתו דהא גרידת מקצת האות עושה אותה וכן נמי לדברי הרב הנזכר במה שדקדק מהלשון הזה וכן נמי ממה שדקדק מדברי הסמ"ג פנראה בפסק הרב הנזכר' לא קשיא לי פולי האי דאי מהא אמינ' דלא קאמ' לה אלא על מ"ם שנסתמה שדי לה בגרידת הרגל השמאלי הואיל וכל האות נכתבה פדין ע"י חקיקת תוכות ועל דרך שכתב הרשב"א ז"ל בתשובתו פנזכר בפסק החכמים הנזכרים אבל לדקדק ממה שכתב הרא"ש פפי אשר פי' לשון הגמרא דקאמר הא דחק תוכות וקאמר פי' וכו' עד שלא עשה מעשה בגוף האות ולומר הא אם עשה שום מעשה הוי פתיבה דמזה נראה דסבר שאם כתב מקצת האות ע"י מקצת תוכות שהגט פשר לא ניתא לי פלל: ח ואפילו לדעת החכם השלם בנו קשיא לי טובא דבשלמא להרשב"א ז"ל דאף על גב דאנא נמי סבירנא פנותיה בהא דלדעת הרשב"א אין הפרש בין דבוק אות

לאות ובין דבוק אות לעצמה או נפילת הטפה באות וכאשר אוכיח לפנים בעזרת האל
דין הוא דבגרידת הרגל די משום שהוא סובר דבנפילת הטפה או הדבוק והן
בדבוק אות לאות אינו פוסל אלא מפאן ולהבא ולא למפרע היכא שנכתב אינה צד מסויים
מן האות פדין וזהו שנתן טעם לדבריו גבי קו"ף וכן רגל הקו"ף הדבוק גורדין הרגל
וחזרין וכותבין ואין צריך לגרוד כל האות פי הגג פדין נכתב וכדכתיבנא: וכן נמי כתב
אבל אם נדבקה בראשה קודם שנגמרה אותו הראש צריך לגרוד את הכל שהרי לא
נעשה שום דבר בהכשר משמע שאם נעשה באות שום דבר בהכשר אין צריך לגרוד
את הכל וכן כתב ואם נדבקה באמצעה וכו' אותו צד שנדבק צריך גרידה משמע שהצד
שלא נדבק דהיינו הגג שבפ"ף ושבו"ף אין צריך גרידה וכן משמע עוד משאר דבריו
ומדברי הרב משמע נמי תשובה לשאלת השואל אם אירע הדבוק אחר שנגמרה האות
ע"י נפילת דיו כגון שנכתב הקו"ף פולו פדין ונפל דיו והדביק הרגל בגג שאין צריך
לגרוד הרגל אלא הדיו לבד הואיל וגם הרגל פדין נכתב וכן משמע נמי ממה שכתב אבל
אם נדבקה בראשה קודם שנגמר אותו הראש וכו' ותלה טעמו בגמירת הראש ולא כתב
סתם אבל אם נדבקה בראשה צריך לגרוד וכו' דהנה משמע דאף אם נגמרה הואיל והדבק
בראש האות הרי היא כאלו נדבקה קודם שנגמרה אלא תלה הדבר בגמירת הראש אלמא
שאם נגמר הראש אף על גב דנדבקה בראשה ע"י נפילת דיו אין צריך לגרוד האות
ומיהו צריך לגרוד הדבק פדכתב הרב ז"ל אבל אם נדבקה האות לאחר שנגמרה צורתה
כגון שנדבקו ברגליהן אין דבוק זה פוסל ותלה הטעם בגרידת האות וכתב כגון שנדבקו
ברגליהן לומר דדווקא שנגמרה האות בהכשר ונדבקו ברגליהן הוא שאין הדבק פוסל
אבל אם נגמרה האות בהכשר ואח"כ נדבקה בראשה או באמצעה נהי שאין צריך לגרוד
מהאות הואיל ונעשית בהכשר אבל לגרוד הדבק מיהא בעי: דלדעת הרב כל שנדבקו
שלא ברגליהן אינה אות כאשר אפרש בעזרת האל וסבר שאם נכתבה בהכשרה אינה
חוזרת ונפסלת לענין זה שלא יועיל לה נטילת הדיו או הדבק דהוי כאלו לא נכתבה אלא
הואיל וכבר נכתבה בהכשר אף שנפסלה אחרי כן טול הפסול וחזרה האות לכשרותה
וכאשר אפרש בעזרת האל: וכן הדין נמי אם נדבקו ברגליהן ונשתנית צורת האות ע"י
כן לצורת אות אחרת שצריך לגרוד הדבק כאשר אפרש בע"ה ומהאי טעמא דפרישנא
סבר הרב דהיכא שנדבק רגל הקו"ף לגגה דאינו פוסל הגג בכל היכא דנכתב פדין לא
אמרינו דחוזרת ונפסלת למפרע בשום ענין וכדכתב נמי אבל אם נדבקה האות בראשה
כגון שהיה כותב ברא ונדבק גגה של רי"ש לגגה של בי"ת צריך לגרוד כל הרי"ש הרי
שדקדק וכתב כגון שהיה כותב וכו' דמשמע דבעת הפתיכה נדבקה ומשום הכי צריך
לגרוד הרי"ש אבל אם לא נדבקה בעת הפתיכה לא ומהאי טעמא דאמרינו נמי הוא דסבר
הרב דדווקא הרי"ש צריך לגרוד ולא הבי"ת והיינו טעמא שהבי"ת פדין נכתבה ואף אם
נדבקה אחר כך אינה חוזרת להפסל למפרע ואף על גב דלדעת הר"ב ז"ל כל אות שאינה
מוקפת גויל מארבע רוחותיה אינה אות וכאשר אפרש בעזרת האל מכל מקום הואיל
וכבר נכתבה פדין אינה חוזרת להפסל למפרע וכך כתב הר"ב ז"ל בהדיא בתשובה
אחרת וזה לשונו למעלה פסול לפי שעד שלא נעשית אות נפסלה צורתה והלכך אם בא
לגרוד הרי זה חק תוכות ופסול שלא נעשית אות מעולם עד עכשיו שהוא גורדו אבל
בנדבקו מלמטה נו"ן ווא"ו של תפארתנו ארצנו אחר שנגמרה צורת האות הוא שנדבקו

ומתחלתה כשרה היתה ואם בא זה לגרדה אין זה חק תוכות והלכה אפילו אינו גורד כל שהוא יכול לגרוד כשרה וכדברי זירא דאמר כל הראוי לביקה וכו' עכ"ל הרי שתלה טעם הפסול בשביל שלא נעשית אות שנפסלה צורתה כלל העולה מדברינו דלדעת הרשב"א ז"ל בנכתב פדין תליא מלתא ולא מבעיא היכא שנגמרה צורת האות פדין ונעשית אות קודם שנפסלה צורתה דאינו גורד אלא הפסול שנולד ולא הוי חק תוכות הואיל ונכתבה פדין אלא אפילו היכא שנכתב צד אחד מסויים מהאות פדין והתחיל לכתוב הצד השני ונדבק אינו פוסל הצד הראשון אשר נכתב הואיל ונכתב פדין ואינו גורד אלא הצד השני שנדבק ולפנים נפרש דברי הרב בעזרת האל ואח"כ שפיר מצינו לחלק ולומר לגרוד חלק מהאות ולא פולה הואיל וחלק הראשון נכתב פדין והאחרון אינו פוסל את הראשון: אלא להרא"ש ז"ל דסבר דאין הדבר תלוי בנכתב פדין מדפסול אפילו היכא שנגמרה צורת האות ואחר כך נעלה הטפה ואינו די בגרידת הטפה דהוי חק תוכות וא"כ הוא סובר דהכתב הראשון אינו כתב הואיל ונפסל אחר כך דחוזר ונפסל למפרע והוי כאלו נמחקה האות ועתה כתובה ע"י חקיקת תוכות לדעתו ז"ל כמו אם נפל הדיו קודם שנגמרה צורת האות לבעל הסמ"ק או קודם שנכתב צד אחד מצויה מהאות להרשב"א ז"ל דאי מחק הטפה לבדה הוי חק תוכות הואיל ומה שנכתב לא היה לה שעת הפושר מעולם ואף על גב.

דחכא כבר היה לה שעת הפושר מפל מקום להרא"ש ז"ל הוי כאלו לא היה לה שעת הפושר מעולם דהואיל ונפסלה אחר כך הוי כאלו נמחקה ועתה כאלו כתובה ע"י חקיקת תוכות לא ידעתי מאי מעליותא יש לשאר האות מהמ"ם מהרגל השמאלי שלה דהא רגל השמאלי נמי כבר נכתב ונחתם פדין אלא שהרב סבר דחזרה האות ונפסלה למפרע ע"י חקיקת תוכות וא"כ איך תגרוד ותכתוב הרגל השמאלי לבדו שאר האות דהוי כאלו נמחק כמו הרגל השמאלי במה נתקן דהא הכתב הראשון אינו כתב דלדעתו ז"ל הואיל וסוינו היכא שנגמרה צורת האות אינו די בגרידת הדיו לבדו וכדפירשתי ואין לומר דהאי דאמרנו דבכותב בריכות האות ונפסלה ע"י דבק או נפילת דיו דהוי חק תוכות חומרא הוא שהחמירו הגאונים אטו חק תוכות ולא מדינא אמרו פן וכדפירשתי ומשום הכי לא החמירו בה פולו האי אלא בגרידת הרגל השמאלי די הואיל ואין מדין אמרו פן דהא הוכחנו לעיל דלאו משום גזרה אמרו פן אלא מדינא אמרו פן ולפנים נבאר זה יותר בעזרת האל: ט ועוד אני אומר דפשיטא לפע"ד דאין לחלק ולומר דאף על גב דהרא"ש ז"ל פליג על הרשב"א ז"ל לענין דבוק אות לאות וסבר דבדבוק אות לאות גורד הדבק ודיו שאין כאן חק תוכות מפל מקום לענין דבוק אות לעצמה סבר כחלקותיו של הרשב"א ז"ל דבנכתב פדין תליא מלתא והיכא דכתב צד מצויה מהאות פדין ואירע פסול בצד השני אין גורדין אלא הצד השני שאירע בו הפסול ולא נכתב פדין אבל לא הצד הראשון שנגמר פדין וכשנגמרה האות פליג על הרשב"א ז"ל דלהרשב"א אם נגמרה האות פדין אע"ג שקודם שהפסיק ידו מלקותבה נפסלה כגון פ"א נא"ו שנעשו טי"ת וכן מ"ם פתוחה שנסתמה גורד הדבק והדיו וכאשר אפרש בעזרת האל: אבל להרא"ש ז"ל אפילו אם נגמרה האות פדין ואם היה מפסיק ידו מלקותב' קודם שנדבק' היתה האות גמור' ולא הפסיק ידו מלקותבה ונדבקה גורד כל הצד שהוא הנדבק והיינו פדעת הרשב"א ז"ל בנדבקה האות לחברתה בראשה כגון שהיה פותב ברא ונדבק גג הרי"ש

לגג הבי"ת דגורד את פוליה אליבניה דסבר דבדבוק אות לאות הוי חק תוכות ואף על גב שקונדם שנדבקה גגה של רי"ש נגמרה אפילו הכי הואיל ולא הפסיק ידו מלקנותה עד שנספסלה גורד את כל הגג ואף על גב דאם הפסיק ידו מלקנותה שהתחיל לכתוב הצד השני מהאות ונדבקה אינו גורד אלא הצד השני שבו נדבק האות אבל הצד הראשון שפבר הפסיק ידו מלקנותה לא: וכו נמי נראה לדעת הרשב"א ו"ל היכא שיש צד שלישי באות וקונדם שהתחיל לכתוב הצד השלישי נדבקה בצד השני דגורד כל הצד השני ואם התחיל לכתוב הצד השלישי אינו גורד אלא השלישי בלבד וכן כל פיוצא בזה עד שתגמר האות ולדעת הרא"ש ו"ל היכא שפבר נגמרה האות דינה בכף פאות שנדבקה לעצמה שפל זמן שלא הפסיק ידו מלקנותה גורד כל הצד שהוא אבל לא הצדדים האחרים שפבר הפסיק ידו מהם:.

וא"כ שאני הרגל השמאלי מהמ"ם משאר האות להרא"ש ו"ל ששאר האות נגמר כדיו שפבר הפסיק ידו מלקנותה ומשום הכי אין צריך גרידה אבל הרגל השמאלי הואיל וקונדם שפתב מה שהיה רוצה לכתוב בו דהינו קונדם שהפסיק ידו מלקנותה נפסל ולא גמרה בהכשר אם תגרוד הסתימה לבדה ולא הרגל הוי חק תוכות שהרגל השמאלי לא היה מעולם רגל מ"ם פתוחה עד עכשיו שגרד הדבק דאי אפשר לומר פן שאם אתה אומר פן א"כ צריך אתה לומר שאם הפסיק ידו מלקנותה ונפלה בה דיו והדביק בפתיחה וכן כל פיוצא בזה שדי בגרידת הסתימה וזה אינו שהרא"ש ו"ל לא חלק וכן ר"י בעל הטור בנו הביא דברי הסמ"ק דסבר היכא שנפל דיו באות אחרי שנגמרה ועתה אין שמה הראשון עליה שגורד הדיו ודיו וכתב אדוני אבי הרא"ש ו"ל פוסל גם בזה הרי בהדיא דסבר דאפילו שנכתבה פתקנה והפסיק ידו מלקנותה ונפל בה דיו ונפסלה שאינו די בגרידת הדיו: ואין לומר דלעולם דעת הרא"ש ו"ל שפל הנכתב כדיו אין גורדו אותו ועל דרך חלוקי הרשב"א ו"ל וכדפירשתי אלא שהוא סובר במ"ם פתוח' שנסתמ' וכן בנפל' טפת דיו בחלל האות ועתה אין שמה הראשון עליה דנשתמית צורתה שאף אם הפסיק ידו מלקנותה הוי פלא הפסיק דשנוי צורת האות גורם לגרוד כל הצד שהוא שנפל בו הפסול ונשתמית צורת האות על ידו אבל לא הצדדים האחרים שלא נפסלה האות על ידם וכבר נכתבו כדיו: דהא נמי ליתא דמאי חזית לגרוד הרגל השמאלי לבדו ולא הצד המתחון שבמ"ם שהרי כל שני הצדדין נכתבו כדיו והפסיק ידו מלקנותה אלא שנפלה הטפה עליהם אחר כך ונפסלה האות על ידם אם פן כל שניהם ראוי לגרוד וכי תימא דהכי נמי נגרוד הצד השמאלי והצד המתחון שבמ"ם ולא פדעתם של כמוהר"ר יעקב וכמוהר"ר לוי בנו: הא נמי ליתא שאני אומר שאי אפשר בשום אופן לומר דסברת הרא"ש ו"ל בכף דבנכתבה האות כדיו תליא מלתא דהרשב"א ו"ל שחלק חלוקים אלו למדם מהירושלמי משום דסבר דבדבוק אות לאות הוי חק תוכות ופי' הירושלמי כדורף אשר פי' דלענין חק תוכות קאמר ולמד משם חלוקים אלו וכאשר אפרש בעזרת האל: אבל להרא"ש ו"ל דסבר דאין חק תוכות בדבוק אות לאות דאפילו אם נדבקה האות בראשה גורד הטפה ודיו אי אפשר לפרש הירושלמי על דרך שמפרש הרשב"א ו"ל ואין ללמוד משם חלוקים אלו וא"כ מנא ליה להרא"ש ו"ל לחלק חלוקים כאלו ולומר דבנכתב כדיו תליא מלתא ועל דרך שפירשתי דהא מההיא דפרק הבונה שהביא החכם השלם כמוהר"ר לוי בפסקו השני דאמרין התם הגיה אות א' חייב וכו' כאשר נזכיר

אותם לפנים בעזרת האל: שמשם מדקדק הרשב"א ו"ל דהיכא דכבר נכתבה האות ואח"כ נשתנית צורתה ע"י דיו שנפל בה כגון שני זייני"ן שנעשו ח"ת ע"י נפילת דיו וכו' רי"ש שנעשית דל"ת ע"י פן דאין פאן חק תוכות והיגו טעמא הואיל ונכתבו האותיות כדיו וכאשר אפרש בעזרת האל: אין להביא ראיה לדעת הרא"ש ו"ל דלדעתו אי אפשר לומר פן דהא הוא ו"ל סובר שאפילו היכא שהפסיק ידו מהאות ואח"כ נפסל האות שיש פאן חק תוכות וכדפירשתי ולפי זה לא מבעיא ברי"ש שנעשית דל"ת דלדעתו אם יגרוד הטפה הוי חק תוכות אלא בשני זייני"ן שנעשו ח"ת דהוי שתי אותיות אם יגרוד הטפה הוי חק תוכות אליביה דאף על גב דשתי אותיות שנדבקו סבר דאין שם חק תוכות נראה דדווקא היכא שלא נשתנית צורת האות על ידי פן הוא דסבר שאין שם חק תוכות אבל היכא שנשתנית צורת האות על ידי פן לצורת אות אחרת נראה דסבר דהוי חק תוכות דהא צורה אחרת מצורת האות המבוקשת יש בספר דמה לי אם נשתנית צורה אות.

אחת לצורת אות אחרת ע"י דבוק עצמה מה לי אם נשתנית ע"י דבוק חכמה דבין פן ובין פן צורת אות אחרת מצורת אות המבוקשת יש בספר דבכי האי גוונא אמרינן בברייתא דהבונה יגנוז: ולרווחא דמלתא אומר שראיה לדברי אלה ממה שפירשתי שפירשתי וביטול החיבורים שהביאו דברי ר"י דב"ת שנעשית פ"א וכיוצא בזה הוי חק תוכות הקשו הפשיטות מההיא דהבונה דח"ת שנעשית שני זייני"ן בשפת חייב ואף על גב דאינהו סברי דבדבוק אות לאות לא הוי חק תוכות ואפילו אם נדבקה לראשה ואם יעלה על הדעת דאפשר לומר דהפרדת האותיות אפילו כשנשתנית צורתה לצורת אות אחרת ע"י הדבוק דאין פאן חק תוכות למאן דסבר דאין הפרש בין נפסלה האות אחר שנגמרה לנפסלה קודם שנגמרה משום שנתעסק בהפרדת האותיות א"כ מאי האי שמקשים אלו הגדולים בפשיטות מההיא דח"ת שעשאה שני זייני"ן בשפת וקא אינהו סברי דבדבוק אות לאות לא הוי חק תוכות ודלמא דשאני ההיא דשפת שעוסק בהפרדת האותיות וכל שפן שיש לתמונה אם יעלה על הדעת שאפשר לומר חלוק זה הואיל והיו יכולים להקשות מההיא דאמרינן התם מדל"ת שעשאה רי"ש דלא הוי הפרדת האותיות שהיה להם להקשות גם משם אם היה איזה פקפוק בדבר לחזוק דבריהם: אלא ונדאי נראה דמלתא דפשיטא היא דהואיל ונשתני צורת האות ואות אחרת מהאות המבוקשת יש בספר דהוי כבי"ת שנעשית פ"א וכרי"ש הנעשית דל"ת וכיוצא בזה שדין אחד להם ואין לגמגם בזה אף כי הרשב"א הביא ראיה לדבריו מפל שניהם לבאר דבריו היטב כאשר אנפיר דבריו בע"ה: גם בפסקה השני ראיתי מה שכתב כ"ת על דברי הסמ"ג וראיתי לכתוב ע"ד גם בזה דנלע"ד שהפשיט מהסמ"ג בדרה אחרת ממה שכתב כ"ת וכל זה אני אומר אחרי המחילה מכ"ת והוא בענין שרצית לפרש דברי הסמ"ג שהוא סובר שצריך לגרוד כל האות שנפסלה אחרי שנגמרה וכתבת ו"ל אוכיח זה נגד השמש לעיני כל חכם וכדף זו כי רבי יהודה שהקשיר בהעברת קולמוס על השם שכתב שלא לשמו היגו בנודאי על כל אותיות השם בעי למימר ולא על מקצת כל אות מהשם כי כל אות מהשם בעי תקון מראשה לסופה וא"כ פיוצא בזה משמע בבירור שהוא בעצמו התקון של האות שנפסלת וכו' יפורשו דברי הסמ"ג ולא יועיל אח"כ להעביר הקולמוס על כל האות לא לרבנן ולא לרבי יהודה וכו' ומה שראיה לעניות דעתי שנוגע בפרט הלשון אכתוב בזה ואומר שמדברי כבוד תורתך משמע שמה שכתב הסמ"ג שאם מועיל העברת

הקולמוס לשונויה אות מאות השם קאי וכן פתבת גם פן אחר פך וז"ל ועוד נוכיח זה בדרך אחרת שהרי מדעת הסמ"ג משמע דמ"ם פתוחה שנסתמה חמירא טפי וצריף תקון גדול יותר מכל אות השם שנסכתב שלא לשם השם ועל זה לשם מאות השם די בהעברת הקולמוס מה שאין פו במ"ם פתוחה ע"כ וגם זה הלשון מורה שדעת כ"ת כמו שפתבתי ועוד פתבת וז"ל ועוד שדברי הסמ"ג בזה הם אפילו אליבא דרבי יהודה ולית הלכתא פנויה וכן פתבת בפסקה הראשון גם פן פשרצית לפרש מה שכתב הרמב"ם ז"ל כל אות שאין התינוק יכול לקרותה וכו' וז"ל ודמי להא דכתב הסמ"ג דאחר גרידת דבוק של המ"ם אינה מועלת העברת קולמוס על האות אפילו לר' יהודה שאם מועלת לדעתו העברת הקולמוס לקדש את השם לא תועיל לאות שנעשית שלא פהגן לשונויה אות ותמתי על פבוד תורתה למה לא השגחת לומר דמאי האי דכתב הסמ"ג ולא יועיל התקון להעביר הקולמוס לא לרבי יהודה ולא לרבנן דאם מועיל לשונויה אות לשמה שהלשון הזה מורה ששניהם מודים דמועיל לשונויה אות לשמה וכן הלכה מה שאין האמת פו והכי הנה ליה לסמ"ג לומר ולא יועיל להעביר קולמוס על האות אפילו לר' יהודה דאי מועיל לשונויה אות לשמה לשונויה אות לא יועיל וכל שפן דלרבנן אין מועיל אפילו לשונויה אות לשמה והיה מביא ראיה יותר חזקה על דבריו אליבא דרבנן דהלכתא פנויהו אבל דבריו אלה מורים דר' יהודה ורבנן שוים בדבר זה: ואני אומר אחר המחילה מכבוד תורתה שהסמ"ג ז"ל אין דעתו כפי המובן מדברי פבוד תורתו שהוא ז"ל לא פשיטא ליה דחמירא אות שנסכתבה שלא כתקון מאות השם שנסכתב שלא לשמו דדילמא דאות השם שנסכתבה שלא לשמה חמירא טפי משאר אותיות שנסכתבו שלא כתקון והיינו משום דבעינו זה אלי ואנוהו וכדאשפחן כמה חומרות בשם שאינם כשאר האותיות ואפשר דאפילו רבנן דסברי דתקון העברת קולמוס אינו מועיל באותיות השם לשונויה לשמה פאות אחרת מועיל לשונויה נמי אות והיינו טעמא כדפרשנא אבל ראית הסמ"ג היא ממאי דאשפחן בפרק שני דגיטין דפליגי רב חסדא ורב אחא בר' יעקב בגט שכתב שלא לשמה והעביר עליו הקולמוס לשמה דרב חסדא סבר בא למחלוקת רבי יהודה ורבנן ורב אחא ברבי יעקב סבר התם דעד פאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דבעינו זה אלי ואנוהו וליבא אבל גבי גט לא קאמר הסמ"ג דעד פאן לא פליג רב אחא ברבי יעקב עליה דרב חסדא אלא פאות שנסכתבה פתקנה וילכתבה שלא לשמה אבל פאות שנסכתבה שלא פתקנה דחמירא טפי מאות הנכתבת בגט פתקנה אלא שנסכתבה שלא לשמה דלא אשפחן ליה לרב אחא בר יעקב דלפליג עליה דרב חסדא בהא ולומר דמועיל בה העברת קולמוס אליבא דרבנן אין לנו להקל ולומר דאפילו בהא פליג עליה דרב חסדא וסבר דמועיל בה העברת קולמוס אפילו אליביהו דרבנן וזה שכתב הסמ"ג ובגט לא יועיל להעביר עליו קולמוס לשונויה אות לא לר' יהודה ולא לרבנן דאם מועיל לשונויה אות לשמה לשונויה אות לא יועיל וכדפרשי' ור' יהודה ורבנן שוים בדבר זה ולפי זה הקושיא שהקשה פבוד תורתו על שלמים וכן רבים כמוהר"ר יעקב וכמוהר"ר לוי והוכח דאליבא דרבנן שהלכה פמותם היבא שנסכתבה האות שלא פתקנה.

דכל האות צריכה גרידה יפה הקשית לע"ד הואיל ומההיא דפרק שני דגיטין מוכח דחמירא טפי אות שנסכתבה שלא פתקנה מאות השם שנסכתבה שלא לשמה וכדפירשתי גם במה שכתב פבוד תורתה אחר זה וזה לשונה ולפי זאת פתב הרשב"א ז"ל בפ' שני

דגיטין וזה לשונו ואיפא למיזק לרב חסדא דאמר דלרבנן לא הוי פתב מאי קאמרי ליה
אין זה השם מן המןבחר דמשמע מן המןבחר אינו הא פתב בעלמא הוי: ומצאתי
בירושלמי פרוק הבונה שהקשור ופריקה בשטתו השיבוהו פשטתה שאתה אומר פתב אף
הוא מן המןבחר עכ"ל וא"כ דלרבנן אפילו התם גבי אותיות השם אע"פ שנקתבו פתקנן
וכהלקתן אינו פתב ואות פלל וכאלו לא נכתב פלל ועוד דמנין בעבור שנקתבו שלא
לשמן עד כאן לשון פבוד תורתה: ואחר המחילה אני אומר פה קדוש נאמר דברים אלה
לפי שלא זכיתו להבין דעת פבוד תורתה בזה פלל וכאולי הסבה היא מצד שאין בידי
תוספות הרשב"א לענין בדבריו היטב דלפי הלשון שכתב פבוד תורתה מתוספות
הרשב"א אין ראיה לדברי פבוד תורתה לעניות דעתי פלל וכלל ואדרבה יותר נראה
להביא ראיה נגד פבוד תורתה מלעזרה דהתם בהעברת קולמוס על האות שפבר נכתב
שהוא פתב עליון הוא דקאמרי רבנן דלא הוי פתב והיינו משום שפבר האות נכתבה אלא
שלא נכתבה לשם קדושת השם ולפי שטת פבוד תורתה את שאינו מן המןבחר לפי
עניות דעתי תמיה אני איך לא השגחת במה שכתב הרשב"א דלרב חסדא דאמר דלרבנן
לא הוי פתב וכו' דמשמע דרב חסדא הוא דסבר אליבא דרבנן דלא הוי פתב אבל לרב
אחא בר יעקב דפליג עליה הוי פתב אפילו אליבא דרבנן ואנן פרב אחא בר יעקב פסקינן
ולא פרב חסדא וא"כ הוי פתב אליבא דהלקתה: ונחזור למה שהיינו בו ואומר דאף שיש
להקשות בדרך אחר ולומר דלדעת הרא"ש ז"ל אין להביא ראיה מפ' הבונ' לא אאריף
בזה אלא אומר עוד דאם איתא דסברת הרא"ש ז"ל היא דבנכתב פדין תליא מלתא ועל
דרך שפירשתי הנה לו לאשמועין דבר זה או בתשובותיו או בפסקיו ולומר שאם נכתב
צד אחד מהאות פדין ונדבק בשני או שנפל בה טפת דיו דגורד צד השני ולא הצד הראשון
הנכתב פדין וכן אם נגמרה האות והפסיק ידו מלקותבה ונפל בה דיו והדביקה פגון מ"ם
פתוחה שנעשית סתומה ע"י נפילת דיו אחר שהפסיק ידו מלקותבה גורד הצד השמאלי
והצד המתחון מהמ"ם וכן כל פיוצא בזה וכן לחלק כל החלוקים השניכים בדרך זה
ומדלא שמענוהו לומר פן ואדרבה פתב בתשובתו ימחוק את פולה וכן מצאנו שר"י בנו
הביא דברי הסמ"ג שחולק על הרשב"א ז"ל דסבר שכל זמן שלא נגמרה האות ואין כאן
צורת אות אין הפרש בין צד אחד מהאו' לצד השני אלא הצד שנפל בו הפסול והצד
שפבר נכתב פאחת הם שפמות זה פן מות זה שלעולם גורד את פולה דכל מה שנכתב
פאלו לא נכתב כל זמן שלא נכתבה צורת האות וכל פה הוא נכתב צד אחד ואח"כ נפלה
טפה פשהיה כותב הצד השני כמו אם נפלה בצד הראשון עצמו שכל זמן שלא נגמרה
האות אין לחלק פלל שפולה בצד אחד היא הואיל ובשום אחד מהם לא נגמרה צורת
האות ואין שם אות אלא רשומים בעלמא ולעולם גורד את כל האות פל זמן שנפסלה
קודם שנגמרה פולה הנפסלה ולפנים אבאר דבריו היטב בעזרת האל: ואף שגם הוא
סובר דדעת הרשב"א ז"ל בדבוק אות לאות ומפרש הירושלמי פהרשב"א ז"ל ולא הביא
הרב רבינו יעקב בעל הטור ז"ל שום דעת חולק על סבר' הסמ"ק ז"ל ולחלק בין נכתב
צד מסוים פדין ללא נכתב פסברת הרשב"א ז"ל אלמא דמלתא דפשיטא היא אצלם
שאין לחלק בין זה לזה לכולי עלמא והביא אח"כ דעת הרא"ש ז"ל וכתב וזה לשונו
ואדוני אבי הרא"ש ז"ל ג"כ פוסל בזה והיינו לומר שחלוק גרידת הטפה לאו פלום הוא
לדעת הרא"ש ז"ל א"כ נשארה החלוקה האחרת שאם הרא"ש ז"ל הנה סובר חלוקות

אחרות ועל דרך שפירשתי הנה מביאם רבי יעקב בעל הטור בנו וכדפירשתי ולפנים
אבאר בזה באר היטב בעזרת האל: סוף דבר אני אומר דטעם דנכתב כדן לא.

נזכר ולא נפקד במדרש של הרא"ש ז"ל ורבינו יעקב בנו לא נתיישבה בדעתו החלוקה
הזאת מעולם אלא הם סבורים ששני חלוקות בדבר או גורד הפל או הדבק או הטפה
לבד וכדעת הסמ"ק שהביא בעל הטור וק"ל: ומאחר שהוכחנו שלדעת הרא"ש ז"ל אי
אפשר לומר שהוא סובר פחלוקותיו של הרשב"א ז"ל מעתה נחזור אל דרך הראשונה
אשר היינו בו ואומר דאי אפשר לומר לדעת הרא"ש ז"ל במ"ם פתוחה שנסתמה שיגרוד
הטפה או הדבק עם הרגל השמאלי עד שתשאר כמו נו"ן ואחר כך יחזיר ויגמרה שאם
אתה אומר כן אם פן יפה פח מקצת האות מפח פולה דהא אם נגמרה צורת האות ונדבקה
או נפל בה דיו אין די בגרידת הדיו דהוי חק תוכות ואלו במקצתה מועלת הגרידה ולא
הוי חק תוכות כגון הכא גבי מ"ם שאתה אומר שיגרוד הסתימה עם הרגל השמאלי עד
שתשאר כמו נו"ן ושפיר דמי ואע"פ שהנו"ן הנה לא נעשה אלא ע"י גרידת הטפה או
הדבק דלענין זה גרידת הרגל לא יעלה ולא יוריד וגרידת הרגל אינו מועיל אלא כדי
לחזור ולכותבו אבל לענין החלק מהאות הנשאר דהיינו הנו"ן שנשאר אינו מעלה
ואפשר שגורע הוא שכל אות שאתה מוסיף בגרידה אתה גורע לענין האות או חלק ממנה
הנשאר דנמצא דהחלק הנשאר נשאר מתקון ע"י גרידה א"כ אם נפלה טפת דיו אחרי
שנכתב מהמ"ם כצורת נו"ן גורד הטפה ודיו ולא הוי חק תוכות והיינו הך וא"כ יפה פח
הבן מפח האב יפה פח מקצת האות מפח פולה וזה אינו אליבא דכולי עלמא דאפילו
אליבא דסמ"ק דמיקל בנפל הדיו באות או נדבקה אחרי גמירתה מחמיר היכא דנפל בה
הדיו או נדבקה קודם שנגמרה: ולהרשב"א זכרנו לברכה נמי דמיקל בנדבקה או נפל
הדיו אחר גמירת כאשר פירשתי מחמיר היכא דנפל הדיו או האות נדבקה קודם גמירת
האות דסבר דגורד כל הצד ההוא מהאות שלא נגמרה כשנדבקה או נפל הדיו כאשר
אפרש בעזרת האל: וכן מחמיר כשנדבק או נפל הדיו קודם שנכתב צד אחד מסוים
מהאות דסבר דצריך לגרוד את פולה כדפירשתי ואם כן כ"ש להרא"ש ז"ל דסבר
דנגמרה האות ולא נגמרה כאחד ניהו דהכא והכא אינו די בגרידת הטפה דהוי חק תוכות
דפשיטא דאפילו נכתב צד מסוים מהאות כגון שכתב מאות מ"ם כצורת נו"ן ואחר כך
נפלה הטפה דהוי כלא נכתב צד מסוים ממנה הואיל ואפילו באו שנגמרו ד"יפה כחה טפי
מלא נגמרה ואף אם נכתב צד מסוים ממנה סבר הרא"ש ז"ל דהוי כלא נגמרה כדמשמע
בתשובתו דאפילו אם נסתמה המ"ם אחרי גמירתה ואפילו אם הפסיק ידו מלקותבה
ואחר כך נפלה הטפה ונסתמה דאינו די בגרידת הטפה דהוי חק תוכות מדלא חלק בדבריו
וכדפירשתי וכדכתב רבינו יעקב בעל הטור בנו משמו שהביא דברי הסמ"ק מדפליג בין
נגמרה שלא נגמרה וכתב ואדוני אבי הרא"ש ז"ל פוסל גם בזה: ואין לומר דלעולם
לדעת הרא"ש ז"ל בגרידת הרגל השמאלי די דאף על גב דצורת הנו"ן ממנו נשאר ע"י
גרידה מפל מקום נשאר ע"י גרידה כשרה דהיינו הרגל השמאלי שנכתב כדן ואע"ג
שנפל בה פסול מפל מקום הרגל ההוא שנכתב בהכשר מפסיק בין הפסול שהוא הדבק
בין צורת נו"ן מהמ"ם והנה ליה כאלו כתב צורת נו"ן מהמ"ם ונפלה טפת דיו סמוך לצד
המתחון עד שאם תכתוב הרגל השמאלי תדבק ותהיה מ"ם סתומה דכ"י האי גוונא גורד
הטפה וכותב הרגל ואין כאן חק תוכות הכי נמי יש לנו לומר השתא שנדבק אחרי שנכתב

הַרְגֵל שְׂאֵם תִּגְרוֹד הַדְּבֵק לְבַד הִנֵּה נִשְׂאָר הַרְגֵל כְּתוּב ע"י חֹק תוֹכוֹת אֲבָל אִם תִּגְרוֹד גַּם הַרְגֵל הִנֵּה הֵצֵד שְׂנֵכְתָב ע"י חֹק תוֹכוֹת גְּרַדְנוּ מִנִּשְׂאָר הַנִּשְׂאָר שְׂנֵכְתָב כְּדִין וְאָף עַל גַּב שְׂנִישְׂאָר ע"י גְּרִידָה מִכָּל מְקוֹם נִשְׂאָר ע"י גְּרִידָת חֶלֶק מֵהָאוֹת הַנִּכְתָּב כְּדִין אֲלֵא שְׂנֵכְתָב אַחַר כֵּן וַיֵּשׁ לָנוּ לֹמֵר דְּהוּי כְּאֵלּוּ נִפְלָה טַפַּת דְּיוֹ קוֹנְדִים שְׂנֵכְתָב הַרְגֵל הַשְּׂמָאֵלִי דְאָף עַל גַּב שְׂאֵם יִכְתְּבוּ קוֹנְדִים שְׂיִגְרוֹד תִּהְיֶה מ"ם סְתוּמָה וְלֹא פְתוּחָה מִכָּל מְקוֹם אִם גְּרַד הַטַּפָּה שְׂפִיר דְּמִי שֶׁחֶלֶק הַהוּא שְׂאִינוּ כְּתוּב מִפְּסִיק בֵּין הָאוֹת וְהַטַּפָּה וְאִין כְּאִין תוֹכוֹת הִכִי נְמִי הַרְגֵל הַשְּׂמָאֵלִי מִפְּסִיק בֵּין הַטַּפָּה וְשְׂאָר הָאוֹת וְאִין כְּאִין חֹק תוֹכוֹת דְּלֹא הִיא מִכְּמָה אֲנִפִי חֶדָא דְּבִשְׂלָמָא אִם נִפְלָה הַטַּפָּה קוֹנְדִים שְׂנֵכְתָב הַרְגֵל דְּגוֹרֵד הַטַּפָּה וְשְׂפִיר דְּמִי מִשּׁוּם דְּאִין שְׂם דְּבַר הַמְּחַבֵּר הָאוֹת עֲמָה אֲבָל הִכָּא שֶׁהַרְגֵל מְחַבֵּר הָאוֹת עִם הַטַּפָּה וְהוּי גּוּף אֶחָד אִין לֹמֵר כֵּן דְּהָא ע"י חֲבוּר הַרְגֵל נִשְׁתַּנֵּית צוּרַת הָאוֹת הַמְּבֻקְשָׁת אֲבָל אִם נִפְלָה הַטַּפָּה קוֹנְדִים שְׂנֵכְתָב הַרְגֵל אַע"ג שְׂאֵם תִּכְתּוּב בְּאוֹת שֶׁהַטַּפָּה שְׂם תִּשְׁתַּנֵּה צוּרַת הָאוֹת הַמְּבֻקְשָׁת מִכָּל מְקוֹם כֵּן זֶה שְׂלֵא נִכְתְּבָה לֹא נִשְׁתַּנֵּית כֵּלָּל אֲלֵא חֶלֶק מֵהַמ"ם שְׂכְתָב שֶׁהוּא כְּצוּרַת נו"ן לְעוֹלָם בְּמְקוֹם הָרֵאשׁוֹן עוֹמֵד וְלֹא נִשְׁתַּנֵּה כֵּלָּל וְעוֹד שְׂאֵם אִתָּה אוֹמֵר כֵּן אִם כֵּן אִם לֹא יִגְרוֹד אֲלֵא חֶלֶק קֶטַן מֵהַרְגֵל הַשְּׂמָאֵלִי שֶׁחֶלֶק הַהוּא הִנֵּה מִפְּסִיק בֵּין הַטַּפָּה וְשְׂאָר הָאוֹת שְׂפִיר דְּמִי וְעַל דְּרַף שְׂכְתָבוּ בְּגְרִידָת כֵּל הַרְגֵל: וְעוֹד דְּאִם אִתָּה דְּסִבְרַת הָרֵא"ש ו"ל בְּכַף הִנֵּה מְגֵלָה לָנוּ בְּחִידוּשׁוֹ אוֹ בְּתִשְׁבוּתָיו הַטַּעַם הַגָּנוּז הִנֵּה לְהוֹדִיעֵנו טַעַם לְדַבְּרַ כְּמִנְהֵגוֹ לְהוֹדִיעַ טַעַם וַיֵּשׁוּב בְּכָל עֲנִין אֲשֶׁר אֵינְנו מוּכֵן וְכָל שְׂפֵן בְּכַדוּמָה לְזֶה כְּדִי שְׂלֵא נִקַּח הַדְּבָרִים כְּפִשְׁטָן וּנְטַעֵה בְּדִין הוֹאִיל וְלֹא נִדַע טַעַם לְדַבְּרַ: וְעוֹד דְּמַדְבְּרִי ר"י בְּעַל הַטּוֹרִים יִרְאֶה דְּאִין לְחֶלֶק הַחִלּוּק דְּלַעִיל דְּהָא הִבִּיא דְּבָרֵי הַסְּמ"ק דְּסִבְרַת דְּבִין נִפְסְלָה הָאוֹת בְּרֵאשִׁי וּבִין נִפְסְלָה בְּאַמְצָעָה דִּין א' לְכוֹלָם וְכִמוֹ שְׂפֵרֵאשִׁי גוֹרֵד אֵת כְּוֵלָה ה"ג בְּאַמְצָעָה וְכִאֲשֶׁר אֶפְרָשׁ בְּעו"ה וְכַתּוּב וַא"ו הָרֵא"ש ו"ל פּוֹסֵל גַּם בְּזֶה וְלֹא חֶלֶק אֶלְמָא דְּהָרֵא"ש ו"ל אִין מְחֶלֶק בֵּין נִפְסְלָה בְּתַחֲלִמָה לְנִפְסֵל' בְּסוּפָה דְּדִין אֶחָד לְכוֹלָם דְּהֵינּוּ לְגְרוֹד אֵת כֵּל הָאוֹת וְע"ד שְׂפִירֵשִׁתִּי לַעִיל וְלִקְמוֹן נִבְאָר יוֹתֵר בְּעֲזַרַת הָאֵל: י וְלִרְוִוְחָא דְּמִלְתָּא אֲנוֹמֵר עוֹד דְּאִין לְחֶלֶק בְּדוּחַק וְלֹמֵר דְּהָרֵא"ש ו"ל סוּבֵר דְּאָף עַל גַּב דְּהִיכָא שְׂנֵכְתָב הָאוֹת לֹא מְהַיֵּי גְרִידַת הַטַּפָּה דְּהוּי חֹק תוֹכוֹת הִיכָא שְׂלֵא נִגְמְרָה מְהַיֵּי גְרִידַת הַטַּפָּה וְלֹא הוּי חֹק תוֹכוֹת הוֹאִיל וְעַדִּין יֵשׁ חֶלֶק מֵהָאוֹת שְׂלֵא נִכְתָּב וְתִגְמַר הָאוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה דְּבִגְמִירַת הָאוֹת תִּלְיָא מִלְתָּא הִיכָא דְּכָבֵר נִכְתְּבָה הָאוֹת אוֹ חֶלֶק מִמֶּנָּה כְּדִין וְאִם נִפְלָה הַטַּפָּה אַחֲרֵי גְמִירַת הָאוֹת וְגְרַד אוֹתָהּ לְבַדָּה הוּי חֹק תוֹכוֹת הוֹאִיל וְנִגְמְרָה הָאוֹת בְּגְרִידָה וְלֹא בְּכְתִיבָה אֲבָל אִם גְּרַד חֶלֶק מֵהָאוֹת עֲמָה כְּגוֹן הַרְגֵל הַשְּׂמָאֵלִי שֶׁל מ"ם וְחֲזוֹר וְכַתְּבוּ נִגְמְרָה הָאוֹת ע"י כְּתִיבָה וְכֵן נְמִי אִם נִפְלָה הַטַּפָּה קוֹנְדִים שְׂנֵכְתָב הָאוֹת מְהַיֵּי גְרִידָה לְבַדָּה הוֹאִיל וְיִגְמְרָנָה עַל יְדֵי כְּתִיבָה וּמָה שְׂלֵא פִי הָרֵא"ש לְשׂוֹאֵל הִיכָא שְׂנֵכְתָב הַטַּפָּה קוֹנְדִים שְׂנֵכְתָב הָאוֹת מִשּׁוּם שֶׁהַשׂוֹאֵל לֹא שְׂאֵלוֹ אֲלֵא בְּנִדְבָקָה דְּהוּי אַחֲרֵי גְמִירַת הָאוֹת אוֹ שְׂנֵאֲמַר שְׂגַם זֶה רְמוּז בְּדְבָרָיו לְדַעַת הַחֶכֶם הַשְּׁלֵם כְּמוֹהַר"ר לׁוֹי כְּמָה שְׂאֲמַר אֲבָל גְרִידַת הַסְּתִימָה אֵינָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ אוֹת דְּמִשְׁמַע דְּכָל שְׂיִגְרוֹד קַצַּת' וְיַחֲזוֹר וְיִכְתּוּב שְׂפִיר דְּמִי וְכֵן לְדַעַת הַרַב הַמְּוִפְלֵג בְּחֻקָּהּ וּבְזַקְנָה אֲבִיו כְּמוֹהַר"ר יַעֲקֹב דְּהָא ר"י בְּעַל הַטּוֹר הִבִּיא דְּבָרֵי הַסְּמ"ק דְּסִבְרַת דְּבָלָא נִגְמְרָה פְּסוּל דְּהוּי חֹק תוֹכוֹת וְכַתּוּב וַא"ו הָרֵא"ש ו"ל פּוֹסֵל גַּם בְּזֶה דְּמִשְׁמַע דְּלֹא מְבַעֲיָא דְּלֹא נִגְמְרָה דְּפּוֹסֵל כְּדַעַת הַסְּמ"ק אֲלֵא אֶפְּלוּ בְּנִגְמְרָה דְּמִכְשִׁיר הַסְּמ"ק פּוֹסֵל וְאִין לֹמֵר דְּהַסְּמ"ק ו"ל דְּפּוֹסֵל הִיכָא

שנפלה הטפה קודם שנגמרה האות אינו פוסל אלא היכא שגמר את האות ע"י גרידה שבנפלה הטפה גמר את האות עם כל הטפה ואם"כ גרד הטפה כגון שהיה רוצה לכתוב בי"ת וכתב ממנו כעין דל"ת ונפלה הטפה בתללה קודם שכתב הצד התחתון וזה כתב הצד התחתון וגמר את הבי"ת ועכשיו נראת כפ"א ואם"כ מחק את הטפה ונשארה הבי"ת שהיה רוצה לכתוב וכן כל פיוצא בזה דהשתא נגמרה האות ע"י גרידה ולא על ידי פתיכה אבל היכא דמחק את הטפה ואם"כ גמר את האות לא פסול הואיל ונגמרה האות על ידי פתיכה ויאמר האומר דלישנא די אחר כף מחק את הטפה משמע קצת שעשה מעשה אחר גרידת הטפה ואחר כף מחק אותה אבל אם גרד את הטפה ואחר כף גמר את האות שפיר דמי הואיל ונגמרה האות על ידי פתיכה דהא הסמ"ק זכרנו לברכה לא הכשיר אלא היכא שנגמרה האות פדין ואחר כף נפלה הטפה ואין לומר דלרבותא נקטיה דאפילו היכא שנגמרה האות על ידי גרידה ולא ע"י פתיכה שפיר דמי וכ"ש היכא שנפלה הטפה קודם שנגמרה האות יגרד את הטפה ואם"כ גמר את האות ע"י גרידה אלא היכא שנפלה וגמר את האות קודם שגרידה ואם"כ גרדה אותה ונגמרה ע"י גרידה דבגמירת האות תליא מלתא שתהיה בהקשר היכא שנפלה הטפה קודם שנגמרה האות דאי הכי הנה ליה לבעל הסמ"ק ז"ל לפרש דבריו ולומר דבגמירת האות ע"י פתיכה תליא מלתא ולהודיענו דהיכא שנפלה הטפה קודם שנגמר' יגרד את הטפה ואם"כ גמר את האות דכשר דהשתא משמע מדבריו דדווקא בנגמרה האות כבר קאמר הואיל ונכתבה כולה פדין: ועוד אני אומר שאי אפשר לומר שדעת הסמ"ק בכך דהא דבריו של הסמ"ק ז"ל הם מהירושלמי דקאמר מלמטה כשר ולמעלה פסול כדכתב בסוף דבריו שהביא ראי' מהירושלמי וידעת הירושלמי אין לחלק אלא בין היכא שנקתב' האות פדין ובין היכא שלא נכתבה פדין ומ"ה פסול מלמעלה הואיל ולא נכתבה פדין ומלמטה כשר הואיל ונכתבה פדין וכשר ופסול דקאמר הירושלמי לדעת הסמ"ק ז"ל היינו לענין תקון האות קאמר שלמעלה פסול ואין לה תקון אלא שיגרדנה כולה ולמטה כשר בגרידת הדבק או הטפה פאשר אפרש בע"ה: ואף על גב דלדעת הרשב"א ז"ל מלמעלה פסול דקאמר הירושלמי פסול ואין מועיל בה גרידת הדבק או הטפה קאמר דהוי חק תוכות כדכתב בתשובתו ואפילו הכי סבר דדווקא היכא שלא נכתב צד מסויים מהאות פדין הוא שצריך לגרוד כל מה שכתב מהאות אבל היכא שנקתב צד מסויים מהאות פדין א"צ לגרוד הצד המסויים שכתב אלא גורר הצד שלא נגמר פדין וגומר את האות ע"י פתיכה ושפיר דמי לאו משום דבגמירת האות ע"י פתיכה תליא מלתא דהא אם לא כתב צד מסויים ממנה אם לא גרד כל מה שכתב פסול אלא משום דסבר הרשב"א ז"ל בנקתב פדין תליא מלתא דהיכא שנקתב צד מסויים מהאות פדין בלי דבוק כלל א"צ לגרוד כל מה שכתב כמו שצריך לגרודו היכא שלא נכתב צד מסויים ממנה הואיל והצד שהוא נגמר פדין וכל זה למדו מהירושלמי וכאשר נפרש בעזרת האל: וידעת הסמ"ק שלא חלק בין נכתב צד מסויים ללא נכתב נראה דסבר שהירו' פוסל בכל ענין היכא שנפלה הטפה קודם שנגמרה האות אם לא יגרוד כל מה שכתב פאשר נפרש דבריו בע"ה ולא קמכשיר בגפילת הטפה אלא דווקא מלמטה דהיינו היכא שנגמרה האות פדין קודם גפילת הטפה אבל טעמא דגמירת האות ע"י פתיכה לאו מידי הוא וכן לפי השני אפרש דבריו בע"ה: ואומר שהסמ"ק ז"ל למד דין זה מתלמוד דידן פאשר אבאר פשיטא שאי אפשר

לומר דבגמירת האות פדין תליא מלתא וזה מבואר ואין לי להאריך וכו' נמי מהני טעמא דפרקינא אין לומר דהסמ"ק ז"ל הכי קאמר דנפלה הטפה קודם גמירת האות פגון שנפלה הטפה תחת גג האל"ף וכינצא בה קודם שכתב רגלה ומחק הטפה עד שעשה רגל האל"ף על ידי חקיקת תוכות פסול אבל היכא שגמר את האות פגון שגמר את האל"ף ואח"כ נפלה הטפה על רגלו יכול ליטול את הטפה ולהשאיר האות פאשר היתה ואע"ג דע"י מחיקת הטפה נתקנה הואיל וכבר נגמרה האות על ידי פתיבה: וכו' נמי אם לא גמר את האות ונפלה הטפה יכול ליטול הטפה ולגמור האות ע"י פתיבה או לגמור האות ע"י פתיבה וליטול הטפה אח"כ דלגמור האות ע"י פתיבה בעינן או קודם נפילת הטפה או אחר נפילת הטפה דאי לא הכי הוה ליה לפרושי: ועוד דמהירושלמי לא משמע הכי כדפירוש וכו' מתלמוד דידן שממנו למד הסמ"ק לפירושו הב' אשר אפרש דבריו בע"ה לא משמע הכי: ועוד הא הוא עצמו דמה דין דבוק האותיות זו לזו בתחלת עשייתם לדין נפילת הטפה תוף האות שכתב וזה לשונו אם נפלה טפת דיו קודם שנגמר' האות ואח"כ נטל הדיו או כמו כן אם לא היתה מוקפת גויל בתחלת עשייתם דאמרינן דפסולה ואח"כ נטל הדיו הוי פחוק תוכות ופסולה עד פאן לשונו: הרי שכתב דין אחד לנפילת הטפה תוף האות ולדבוק האות לחברתה ואם פן פי היכי דגבי דבוק האותיות אפילו היכא שגמר את האות ע"י פתיבה אחרי שנדבוקו פסול וסבר דאי לא גרד האות הנדבוקת אלא הטפה לבדה הוי חק תוכות הכי נמי בנפילת הטפה אף שגמר את האות ע"י פתיבה אחרי נפילה הוי חק תוכות ופסול ואין לומר דהכי שלדעתו ז"ל פסול הוא בכל ענין ואין יכול לתקנו בגרירת הטפה לבדה אבל אם ימחוק חלק מחלק האות אשר כתב שפיר דמי דנראה שלדעתו ז"ל אין הפרש בין גרירת הטפה לבדה לבין גרירת הטפה עם חלק מחלק האות הנכתב הואיל ובין כף ובין כף תגמר האות על ידי פתיבה ולא על ידי גרירה שאף אם לא גרד את הטפה לבדה תגמר האות על ידי פתיבת חלק מהאות שלא נכתב אלא אם נאמר כדעת הרשב"א ז"ל דסבר שצריך לגרוד כל הצד שלא נכתב ולא נגמר פדין אבל הצד שנגמר פדין לא וכאשר אפרש בע"ה והואיל ובעל הסמ"ק לא חלק בין נכתב.

צד מסויים מהאות ללא נכתב צד מסויים ממנה נראה דסבר דבכל ענין גורד את כולה דכי היכי דבלא נכתב צד מסויים מהאות גורד את כולה הואיל ולא נכתב שום צד מסויים פדין הכא נמי בנכתב צד מסויים מהאות פדין גורד את כולה שהוא ז"ל סובר שלא הכשיר הירו' בגרירת הדבוק או הטפה אלא מלמטה דהיינו כשנגמרה האות ואחר כף.

נדבקה או נפלה הטפה אבל אם נפלה הטפה או נדבקה קודם שנגמרה האות ואפילו באמצעה פלמעה חשבינן לה שכל שלא נגמרה תחלת עשייתה היא וכאשר אפרש בע"ה יא מכל הא דלעיל הוכחנו שבעל הסמ"ג ז"ל סובר דהיכא שנפלה טפת דיו קודם שנגמרה האות בין מחק מהטפה עד שעשה ממנה החלק הנשאיר מהאו' שלא נכתב בין מחק את הטפה לגמרי וגמר את האות על ידי פתיבה ואחר כף מחק את הטפה דבכי האי גוונא שנגמרה האות על ידי פתיבה אם נפל הדיו אחרי גמירתה גורד את הטפה ושפיר דמי אפילו הכי אם נפלה קודם גמירתה הוי חק תוכות ופסול וצריך לגרוד כל מה שכתב מהאות שהיא והיינו טעמא דלכתוב כל האות פדין בעינן דהיינו קודם שתפסל על ידי הטפה הנופלת וזהו שכתב בעל הסמ"ג שאם נפלה הטפה קודם שנגמרה האות דהוי חק תוכות אם גרד את הטפה ולא חלק פלל דבכל ענין פסול הוא ואם פן אמינא דהואיל

ור"י בעל הטור הביא דברי הסמ"ק ז"ל בנפלה טפת דיו דסבר שאם נפלה קודם שנגמרה האות פסולה דהוי חק תוכות ובנגמרה פשרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל פוסל גם כן בזה אם כן בלא נגמרה האות סובר פדעת הסמ"ק ז"ל דסבר שצריך הוא לגרוד את פולה וכדפירשתי ולא פליג עליה אלא בנגמרה ואם כן אי אפשר לומר דהרא"ש ז"ל סבר דבגמירת האות תליא מלתא ואין לומר דנהי דהרא"ש ז"ל סבר פדעתו של בעל הסמ"ק ז"ל בלא נגמרה שצריך הוא לגרוד את פולה דלאו בגמירת האות תליא מלתא אבל היכא שנגמרה האות דלדעת הסמ"ק ז"ל פשר בגרירת הטפה ולא.

הוי חק תוכות אע"ג דהרא"ש ז"ל גרד הטפה הוי חק תוכות אם גרד עמה חלק מהאות ונזר וכתבו שפיר דמי דהיינו משום דהיכא שנגמרה האות ונפלה הטפה דפסלינו לה בגרירת הטפה לדעת הרא"ש ז"ל חומרא בעלמא היא הואיל ונכתבה האות פדין ולא דמי פולי האי להיא דחק תוכות שלא נכתבה האות פדין כלל ומשום הכי לא מחמירינו בה אלא היכא שנגמרה האות בגרירה אבל היכא שנגמרה על ידי פתיכה כגון שגרד חלק מהאות ונזר וכתב לא דלא היא מפמה אנפי חזא דהואיל ור"י בעל הטור הביא דעתו של בעל הסמ"ק וכתב עליו אדוני אבי הרא"ש ז"ל פוסל גם כן משמע שהתקון שנה לשניהם וכדכתב כ"ת דאין לומר דדוקא לענין הפסול הוא ששנים דבתרנונייהו בגרירת הטפה לבדה הוי חק תוכות אבל לענין תקונום לא שווו זה לזה דבנפלה הטפה קודם שנגמרה האות צריך לגרוד את פולה ובנפלה אחרי שנגמרה האות אין צריך לגרוד אלא חלק ממנה הואיל ומן הדין בנפלה אחרי גמירת האות לא הוי חק תוכות אלא די בגרירת הטפה לבדה וחומרא בעלמא היא דמחמירינו בה וכדפירשתי: דאי הכי הנה לי' לר"י בעל הטור ז"ל לפרש כל זה ונדאי נראה דאין חלוק בין נפלה הטפה אחרי גמירת האות לנפלה קודם גמירת האות לדעת הרא"ש ז"ל דתקון אחד לכולם וכולה בעי לגורדה דלאו מצד חומרא קאמר וה"נ מסתברא וזה ברור ותו דאם איתא דחומרא בעלמא פדכתיבנא ה"ל להרא"ש ז"ל לפרש דבריו או בתשובותיו או בפסקיו בהדיא וכן הנה לר"י בעל הטור בנו להביא כל זה בפסקיו משמו פדי שלא נטעה לומר דלאו חומרא היא אלא צריך לגרוד את פולה וע"ד שפירשתי ונפקא מיניה פדי שתהא הס"ת מהודרת ולא מנומרת וכדכתב הר"ר יעקב ז"ל בפסקיו וכ"ש דבדין הגט נפקא מיניה נפקותא גדולה מזו היכא דנשאת בגט זה אם תצא ואם לא תצא ונהנה להו לפרש שם ולומר דהויא חומרא בעלמא פדי שידע שאם נשאת בגט כן לא תצא: כלל העולה שאין לפרש בדברי הרא"ש ז"ל שום סברא מן הסברות שפירשנו שא"כ הנה הרב מפרש דבריו וכדפירשתי ותו אמינא שאה הנה חומרא בעלמא כדפי' לא ידעתי הפרש בין היכא שנגמרה האות ע"י פתיכה לבין היכא שלא נגמרה האות ע"י פתיכה הואיל ודין חק תוכות לאו בגמירת האות תליא וזו בין כן ובין כן ע"י גרידה נתקנה וה"ל להו לרבנן למשן לגרוד את פולה פדי שלא תמשן האות ע"י גרידה אלא אם תקנו פן שלא תשתפח דין חק תוכות מישראל ורחמנא ליצלן מהאי דעתא ותו אמינא דבר מן כל דין כל פי הני שמעתתא מרפסן איגרי שאם סברת הרא"ש ז"ל היתה בגמירת האות תליא מלתא היכא שנקתבה פדין הנה לן למתמה עליה טובא דמנא ליה הא מ"מ נימא הכ' וכי גזירת מלך היא דהיכא שנקתב חלק מהאות או.

כל האות פדין דבגמירתה תליא מלתא דהא הא דפסלינן בגרידת הטפה מההיא דפרק ב' דגיטין הוא דשמעינן לה דתניא התם וכתב ולא נחקק וכמו שכתב הרא"ש ז"ל בתשובתו והתם אין הפרש בין ראש האות לסופה דכל האות בעינן בכתיבה ולא בחקיקת תוכות אפילו קצתה פדכתיבנא לעיל: יב מפל הא דלעיל הוכחנו דלדעת הרא"ש ז"ל מ"ם שנדבקה צריף לגרוד את כולה הואיל והוא סובר שהטפה חוזרת ופוסלת את האות ואם יגרוד את הטפה הוי חק תוכות ואין גרידת רגל השמאלי מועיל לה פלום הואיל וכל האות היא פסולה וכ"ש שהרב באר בתשובתו בהדיא וכתב ימחוק את כולה דלענד"נ דלית דין צריף בשש דנודאי צריף לגרוד את כולה וכן צריף לומר לדעת בעל התרומות ולדעת הסמ"ג שגם הם סוברים שהטפה חוזרת ופוסלת את האות כדלעיל הואיל ולא חלקו בין נפלה הטפה קודם שנגמרה האות לנפלה אחר שנגמרה ונדבקה מדבריהם משמע דאפילו נפלה הטפה אחר גמירת האות קאמרי דהוי חק תוכות וכן נמי סבר ר"י בר' שמואל לפי מ"ש בעל התרומות וכן הסמ"ג והמרדכי בפרק ב' דגיטין משמו שגם הוא לא חלק בין נפלה הטפה קודם שנגמרה האות לנפלה אחר שנגמרה ונדבקה מדבריו משמע דאפילו אם נפלה אחר גמירת האות קאמר דהוי חק תוכות: ונראה שגם דעת המרדכי פן הואיל והביא דברי ריב"ש בלי חולק וכן נראה נמי דסבר בעל הגהות מיימונית שהביא גם הוא דברי ריב"ש בשם בעל התרומות והסמ"ג בלי חולק וכן נמי סובר ר"י בעל הטור ז"ל דאע"ג דבדין ס"ת הביא דברי הסמ"ג דמפליג בין נפלה הטפה קודם גמירת האות לנפלה אחר"פ מ"מ איהו לא סובר הכי שכתב בטור אבן העזר סי' קכ"ח ז"ל אבל אם נפלה טפת דיו בתוך האות ואינה נפרת אין יכול להעביר הדיו ולתקן האות דהוי לה פחוק תוכות עכ"ל וא"כ עלה בדינו שכל אלו הגדולים סוברים דאות שנפל בה טפת דיו ועתה אין שמה הראשון עליה וכן מ"ם פתוחה שנדבקה פתיחתה ונסתמה כולה בעי לגורדה ולא קצתה ותו בר מפל דין אמינא דלדעת בעל התרומות ז"ל ובעל הסמ"ג ז"ל שכתבו דלהעביר הקולמוס אחרי הגרידה לא יועיל דאם מועיל בגט שנכתב שלא לשמה לשונוי' לשמה לשונוי' אות לא יועיל אמינא דקל וחומר הוא ומה דהעברת קולמוס לשונוי' אות לשמה לא מהני לשונוי' אות אחר גרידת הטפה גרידת רגל השמאלי עם גרידת הטפה וכתבתו אח"כ שאינו מועיל לשונוי' אות לשמה פדכתיבנא לעיל אינו דין שלא יועיל לשונוי' אות ודעת הרא"ש ז"ל לפי הדיוק אשר דייקו כ"ת מו' יעקב והר"ר לוי בנו הפך דבריו המפורשים ודחקו עצמם לשנויי שנויי דחיקי וכו' קרבו דעת הרא"ש ז"ל לדעת הרשב"א ז"ל הנה לפי זה הפליגו והרחיקו את דעתן מדעת בעל התרומות ובעל הסמ"ג ז"ל במה שכתבו דהעברת קולמוס לא מהני בהא דלפי דרך כ"ת אף אנו נדייק ונאמר דהעברת קולמוס תועיל ופליג על בעל התרומות ובעל הסמ"ג וכדפירשתי אא"כ פי' דבריו גם הוא בהדיא בפסקיו: ואם גם הוא סובר דהעברת קולמוס אינו מועיל יש לנו לדון לדידה נמי הק"ו אשר פבר פתבו וכן יש לנו לדון ולומר על כל הגדולים שכתבו שאין די בגרידת הטפה ותו בר מפל דין אמינא דלדעת כ"ת איפא למתמה טובא וע"ד שתמה כ"ת עליהם דלמה לא פי' לנו הרא"ש ז"ל בתשובותיו ובפסקיו באיזה דרך ישפון אור תקון האות שנפל בה טפת דיו או טפת מ"ם פתוחה שנסתמה דנהי דאין גרידת הסתימה עושה אותה מ"מ אפתי לא ידעינן אם יגרוד רגל השמאלי או הצד התחתון דאנא אמינא דעל פי דרך כ"ת דדווקא גרידת הסתימה אינה

עושה אות הואילואינו עושה שום מעשה בגוף האות אבל אם גרד חלק מהרגל השמאלי או מצד התחתון באופן שגראה הרגל או הצד התחתון שאינו נגמר דיו: וע"ד שמסנפק הירושלמי ברגל הפ"ף הפשוטה שגדקה לאות אחרת ואע"פ שהחכמים הנזכרים פתבו שצריף לגרדה עד שלא תשארה צורת מ"מ אמינא דבכה"ג אפי' באמוראים הנה להו לפרש כ"ש בפוסקים דה"ל לפרש ולומר אלא גורדה עד שלא תשארה צורת מ"מ דהשתא איפא לספוקי בה טובא פדכתייבנא דבשלמא לדין הואיל ופי' בדבריהם לומר שאין בה תקנה בגרידת הסתימה דהוי חק תוכות ופסולה היא וכאלו אינו מפורש הוא דצריף לגרוד את פולה ולחזור ולכותבה פכל אות הנכתבה בפסולת פגון בס"ת שנקתב שלא לשם קדושת ס"ת ובגט שלא לשמה שצריף הוא לגרוד את פולה ולא הוצרכו לפרש לנו בזה דמלתא דפשיטא היא דכבר הפסול פולה בעי לתקנו ולא מקצתו וא"כ הקא הואיל ופי' לנו לומר שאין לו תקנה בגרידה דפסולה היא פולה בעינן לתקנו ולא מקצתה ולא נתנו דבריהם לשיעורין אלא לדבריהם שנתנו דבריה' לשיעורין הנה להו להפוסקים לפרש לנו התקון: יג ולרונחא דמלתא אומר דהא מלתא דמיא קצת למה שאמרו דבכל מקום שדברה תורה בלשון רבים הוי שנים שמיעוט רבים שנים והיינו משום שאם תאמר שלשה אני אומר ארבע' ואין לדבר סוף ומשום הכי יש לנו לתפוס שיעור מוגבל שהוא היותר מועט מכל השיעורים דהשתא אין לפנות אנה ואנ' וא"כ ה"נ אם אתה אומר לגרוד הרגל השמאלי פולו אני אומר רובו או מקצתו או מיעוטו או רוב האות או הצד התחתון שהמ"ם יושב עליו וכדפירשתי לעיל וא"כ למה לא פירשו לנו הפוסקים את דבריהם וכ"ש הריב"ש שדרכו לפרש יותר ויותר: ולכן נלע"ד שהדברים כפשוטן פדרף הפוסקים לדבר וכולא בעינא הואיל ופי' לנו דפסולה דמלתא דפשיטא היא דדבר הפסול פולו בעי תיקון ואינו די בתיקון מקצתו וכדפירשתי וכ"ש שהרא"ש ז"ל השיב לשואלו למחוק את פולה והוצרף אחר פף להוסיף להודיעו למה אין די בגרידת התיקון שב' דרכים יש למ"ם פתוחה שנסתמה לחזור ולכותבה או לגרוד הסתימה לבדה אבל לגרוד חלק ממנה אין לנו שאם גרד חלק ממנה וחזר וכתבה תקן מקצתה ולא פולה וזו פולה נפסלה.

על ידי הסתימה או גפילת הדיו והשואל נמי חכם גדול הנה והנה ידוע אצלו כל זה דגרידת חלק מהאות לאו פלום הוא אם נאמר דפסולה היא ואין די בגרידת הסתימה ורצה לעמוד על דעתו של הרא"ש ז"ל בדין זה אי סובר דנפסלה האות וצריף לגרוד את פולה או סובר שלא נפסלה ודי לו בגרידת הסתימה והרא"ש ז"ל השיבו שנפסלה פולה ונתן טעם לדבריו ולכן הוצרף להצריף בדבריו ואפשר נמי שהשואל הנה סובר דהא והא פשר שאין פאן חק תוכות והנה שואל לכתחלה איזה תיקון טוב יותר למחוק את פולה פדי להתרחק לכתחלה מאסור חק תוכות אע"ג שלדעתי פשרה היא או יותר טוב הוא לכתחלה לגרוד את הסתימה הואיל וכשרה היא פדי שלא תתפשט הדיו ויהיה הס"ת פמנומר: והרא"ש ז"ל השיבו שאין דעתו מסכמת לדעתו שהוא סובר שאם גרד ולא פלום הוא שאין הגרידה.

עושה אותה אות ונתן טעם לדבריו ונהו יותר נכון שהרי השואל שאל אם טוב יותר והרא"ש ז"ל לא השיב לומר שיותר טוב למחוק את פולה אלא השיב שבאופן זה פשר ובאופן זה פסול: פף נראה לפי עניות דעתי דברי בעל התרומות ובעל הסמ"ג ודברי

הרא"ש ז"ל ובדרוהי זה דרוהי כ"ת ומה מתקו מדבש אמרוהי פי צרופה אמרתה: יד ואחזיר לומר דא"א בשום פנים לפרש דברי בעל התרומות ובעל הסמ"ג שפ"מ פתוחה שנסתמה די בגרידת הסתימה עם הרגל השמאלי דהא פלוו במ"ם פתוחה שנסתמה בהדי דין רי"ש שנעשה דל"ת וברי"ש שנעשית דל"ד בעת הפתיכה כ"ע מודו דגורד את פולה דאפילו לסמ"ק שמקיל בנדבקה האות לחברתה אחרי גמירתה וכן בנפלה טפת דיו אחרי גמירתה משום דכבר נכתבה פדין בנדבקה או נפלה טפה קודם גמירתה פולה בעי לגרדה וכן להרשב"א אם לא כתב צד מסויים מהאות ונפסלה על ידי דבוק או טפת דיו פולה בעי לגרדה הואיל ולא נכתב בה שום צד מסויים פדין פדמשמע בתשובתו וכשאפרש בע"ה: ואף על גב שהר"ן כתב בפ' הבונה משמו של הרשב"א ז"ל דברי"ש שנעשית דל"ת אינו מוחק אלא בליטת הדל"ת נלע"ד דמודה הוא היכא שהיה רצה לכתוב בס"ת תפילין ומזוזות וגיטין רי"ש וכתב דל"ת שאינו די בגרידת הבליטה דדווקא בנעשית אחר שנכתבה קאמר פאשר אפרש בעזרת האל: ואם פן כ"ע מודו דהיכא.

שרצה לכתוב רי"ש וכתב דל"ת דכולה בעי לגרוד וחזינו שהסמ"ג ז"ל לא חלק פלל בין רי"ש שנעשאה דל"ת פשהיה כותבה ובין נעשית אחר גמירתה על ידי נפילת טפת דיו ואם פן דין א' להם דכי היכי דכשעשאה פשהיה כותבה פולה בעי לגרוד ה"נ כשנעשית אחר גמירתה ע"י טפת דיו שנפלה סובר הסמ"ג שפולה צריה לגרוד ומדחזינו שפלל מ"ם פתוחה שנסתמה בהדי רי"ש שנעשית דל"ת וכתב בהם דלא יועיל לגרוד ולתקן אם פן פדין זה פן דין זה דכי היכי דברי"ש שנעשית דל"ת פולה בעי גרידה ה"נ מ"ם פתוחה שנסתמה והנה בעל התרומות נקט בלשונו או מרי"ש עשה דל"ת דמשמע טפי דבע' הפתיכה נמי קא מיירי וכן כתב בהדיא בלשון אחר ז"ל או טעה וכתב דל"ת במקום רי"ש וכלל עמה דין מ"ם פתוחה שנסתמה שכתב וכן אם המ"ם ירוה שמאל נגע בשל תחתון ונעשית סתומה או מרי"ש עשה דל"ת לא יועיל תקון לגרוד וכו' אם פן דין אחד להם וכדין זה פן דין זה ובין נפסלה קודם שכתב בין אחר שכתב הפל שוים דכולא בעיא גרידה ולא יועיל תקון לגרוד בספין דקאמרי לאו למיזק מינה כמו שדייקו החכמים הנזכרים קאמרי לה אלא שאין תקון אחר אלא או לגרוד הטפה לבדה ותשאר האות פאשר היתה או לגרוד את פולה ולחזור ולכותבה והם סוברים דתקון גרידת הטפה לאו פלום הוא ואם פן צריה לגרוד את פולה וכדפירשתי דאין לחלק ולומר דדווקא לענין שאינו מועיל תקון הגרידה לבדה הוא שדין מ"ם פתוחה שנסתמה שנה לדין רי"ש שנעשית דל"ת אבל לענין תקונם אינם שוים אלא האי פדיניה והאי פדיניה דלא שנא הא מהא ותן דאי הכי הנה ליה לסמ"ג לפרש לחלק בהדיא דמ"ם פתוחה שנסתמה אינו גורד את פולה ולא הנה ליה לכתוב דין אחד לשניהם מפלי שיפרש לחלק בתקנתם: ותו דכל דיוקיו של החכם השלם כמוהר"ר יעקב שכתב שהסמ"ג סובר במ"ם פתוחה שנסתמה שגורד מקצתה הוא ממה שכתב שלא יועיל לגרוד ולתקן ונדקדק ואמר שמהה הלשון משמע דגרידת לבדה אינה מועילה הא תקון גרידת מקצת האות מועיל וזה הדיק לא יצדק על רי"ש שנעשית דל"ת אלא גורד את פולה אם פן ליכא לדיוקי מינה הכי ואם פן במ"ם שנעשית סתומה פולה בעי לגרוד ואם פן מלתא דפשיטא לע"ד שגם דברי הרא"ש ז"ל יפורשו כדרוהי זה שפמותם סובר: טו ומעתה אומר שאחר המחיל' מכ"ת הרמ' והנשא' תמהתי על מה שרצ' כ"ת לדקדק בפסקוה הראשון ממה שכתב הרא"ש ז"ל

בתשובתו כיוון שאינו עושה מעשה בגוף האות שנשארת ודקדק' מזה שאם גרד חלק מהאות הואיל ולא עשה מעשה בגוף האות הנשאר לאו פתב הוא: והחכם כמוהר"ר לוי ז"ל הקשה על כ"ת הנלע"ד ממה שפתב הרא"ש אלא גורד הסתימה וכו' אלא שכ"ת של כמוהר"ר לוי יישוב מלת שנשארה שפתב הרא"ש ז"ל שלא מן הצנרף ושלא מן המכונן ולא כן פתב הרא"ש למעלה באותה התשובה בפרשו לשון הגמרא דקאמר הא דחק תוכות ובהיות שלעד"נ שכל זה נוגע בפשט הלשון ראיתי לפרש הלשון הזה לע"ד גם כי לענין הדין דעתי הקצב' מספמ' לדע' כ"ת ואומר שדעת הרא"ש ז"ל היתה פן כי מ"ם פתוחה שנדבקה מ"ם סתומה היא ואיך יאמר הרא"ש שלא עשה מעשה בגוף האות סתם דהא עשה מעשה במ"ם סתומה דהויה אות ועשאה פתוחה ולא דמי לההיא דחק תוכות דגמרא דהתם לא עשה מעשה בגוף שום אות משום הכי הוצרך הרא"ש לפרש ולומר שנשארה פה דאף שעשה מעשה בגוף אות מ"ם סתומה שעשאה פתוחה לאו מידי הוא הואיל ולא עשה מעשה בגוף האות שנשארה דהיינו במ"ם פתוחה שנשארה הוי פההיא דחק תוכות דגמרא: טז ונחזור למה שהיינו בו אלי דאחר המחילה מכ"ת של כמוהר"ר יעקב וכמוהר"ר לוי בנו תמיה אני במה שפתבו דמהאי דקאמר הרא"ש בראש דבריו ימחוק פולה לא דקדק בדבריו אלא שהשיב לפי שאלת השואל דאטו ידו של הרא"ש ז"ל כבדה על הנחתו לכתוב ימחוק את פולה או קצתה ולבאר הדין בשתי מלות קצרות כמו שרמז אחר כך לפי דעת כ"ת וכל שכן דנפקא מינה טובא לתפארת הספר תורה שאם יגרוד את פולה באולי יתפשט הדין באותיות הסמוכות לה ותהיה הפתיכה מנומרת וכדכתב החכם השלם כמוהר"ר יעקב ואם השואל היה עור בדבר זה ולא שם לבו גם לזאת התקנה למה לא האיר עיניו הרא"ש ז"ל להסיר המכשלה הזאת מפתח ידו לבלתי תמקן הספר תורה באופן איננו מהודר דהיינו במחיקת כל האות ועוד לדבריהם למה ליה להרא"ש ז"ל להזכיר בדבריו כלל ימחוק את פולה דרישא וסיפא פולה חדא מלתא קאמרי לשטתם והיינו להזהיר את השואל לבל יעשה החלוקה השנית והכי הנה ליה להרא"ש למימר תשובה גרידת הסתימה אינו עושה אותה אות והיה מזהיר השואל לבל יעשה החלוקה השנית והנה משמע שפיר כל הדין שכתבו החכמים הנזכרים ולמה פתב ימחוק את פולה להטעות השואל שאם באולי יעלה בדעתו לגרוד מקצת האות להסתפק בדבר שבאולי דעת הרא"ש לפסול בגרידת מקצתה מדקאמר ימחוק את פולה דראש דבריו שהם מפני שיש דווקא וכל שכן אם השואל היה המוני כמו שכתב החכם השלם כמוהר"ר יעקב שלא יבין דיוק סוף דברי הרא"ש ויחשוב דראש דבריו דווקא דבשלמא לדין פתב הרא"ש ז"ל ימחוק את פולה מה שהוא הדין ואח"כ הוכיח למה הדין פן ואינו די בגרידת הסתימ' ורצה להשיב לשואלו כל הדין באר היטב לבל יחשוב מחשבות ואף אם מסוף דבריו יובנו ראש דבריו דרך הפוסקים על הרוב וכן המשיבין לבאר דבריהם בהדיא אלא לדידהו ראש דבריו של הרא"ש לאו מידי קאמרי דהא לדעתם ימחוק את פולה דקאמר לא קאמר לה אלא להזהיר את השואל לבל יעשה החלוקה השנית וזה דבר מודיעו בסוף דבריו ורישא וסיפא פולה מלתא חדא קאמרי: ועוד תמיה אני על דבריהם על דרך שתמה כ"ת דמנא להו להקל ולומר דסוף דבריו של הרא"ש דווקא וראש דבריו הווי דרך אגב או דרך השלוח כדכתב החכם השלם כמוהר"ר יעקב ז"ל דאנא אמינא לפי דרך כ"ת דאדרבא איפקא מסתברא דהואיל ולא פה אם ראש דבריו דווקא או סוף דבריו

דווקא מספק ראש דבריו דווקא הואיל ובראש דבריו פירש הדין בהדיא והוא חומרא וסוף דבריו אינם אלא כדי להביא ראיה נגד החלוקה השנית שכתב השואל ולפי זה ראש דבריו וסוף דבריו צריכי או סוף דבריו הווי דבר השלוח וקורא גרידת הסתימה אפילו אם יגרוד חלק מהאות הואיל ואינו גורד את פולה אלא הצד הסתום ועוד בשלמא בתשובת הרא"ש מחשבים אותו בדחק דלפי שאלת השואל קאמר אלא בלשון חזוה התנופה שפסק את הדין כדי להורות לנו את הדרך גלף בה ואת המעשה אשר נעשה מאי איפא למימר דדרך השלוח קאמר פדכתב החכם השלם כמוהר"ר יעקב ז"ל דדבר קשה הוא זה לומר שהפוסק יאמר דבריו ע"ד השלוח ולא יפרש דבריו בהדיא דאפילו באמוראים אמרינו הנה להו לפרש כ"ש לפוסקים וכל שפן בבתראי פהרא"ש ז"ל ובעל חזוה התנופה ז"ל וכן תמיהני על מה שכתב החכם השלם כמוהר"ר יעקב פי תשובת הרא"ש ז"ל נכתבה פדרך אגרת שלומים וכו' עד שאם הנה יודע ספר הנה תשובת שאלתו ימצא בסמ"ג דהשואל אף שידע מה שכתוב בסמ"ג רצה לעמוד על דעתו של הרא"ש ז"ל אם דעתו פדעת הסמ"ג או פדעת הסמ"ק ולעד"נ דדבר דחוק הוא לומר שהשואל לא ידע למצוא או להבין דין זה בסמ"ג ואין לי להאריך בזה מפל הא דלעילהוכחנו דלבעל התרומות וכן לסמ"ג ז"ל וכן להרא"ש ז"ל וכן לריב"ש ז"ל ולמרדכי ז"ל ולר"י ז"ל בעל הטור וכן לבעל הגהות מיימוניות ז"ל מ"ם פתוחה שנסתמה גורד את פולה וחוזר וכותבה: ומעשה אומר דלעד"נ דלהרשב"א ז"ל מ"ם פתוחה שנסתמה גורד את הסתימה ודיו וכדי לבאר את זה אביא גם אני תשובת הרשב"א ז"ל ומה ששאלת בדבוקות ספר תורה אם הפרידם דהנה ליה פחוק תוכות אם נפסל בכף וכן רגל הקוף הדבוק לגג אם נפסל בכף ומה מעשה לו תשובה כף אנו רגילין לגרוד כל הדבוק ולחזור ולכתוב וכן רגל הקוף הדבוק גורדין הרגל וחוזרין וכותבין ואין צריך לגרוד כל האות פי הגג פדין נכתב: ודרך קצרה אני כותב לה אם נדבק האות אחר שנגמר צורת' כגון שנדבקו ברגליהם אין דבוק זה פוסל ואין צריך לא לגרוד ולא להפריד אבל אם נדבקו בראש' קודם שנגמר אותו הראש צריך לגרוד את הפל שהרי לא נעשה בה בהכשר ואם נדבקה באמצע כגון רגל הכ"ף או רגל הקוף או צד שנדבק צריך גריד' וכן אמרו בירושלמי שאם נדבקו למטה כגון ארצנו תפארתנו שרגל הנא"ו דבוק' אל רגל הנז"ן פשר ארצה צריכה תפארתה צריכה כל שנדבקה רגל הכ"ף באמצע או אל הצד"י או אל התי"ו צריכה עיון דשמא נגמר שהרגל כבר נגמר פשמגיע רגל הצד"י והוא ברגל קטן או שמא אינו נחשב פנגמר ונהרי הוא דבוק קודם שנגמר ולפיכך צריך לגרוד הרגל אבל אם נדבקה האות בראשה כגון שהיה כותב ברא ונדבק גגה של רי"ש לגגה של בי"ת צריך לגרוד כל הרי"ש וכן כל פיוצא בזה עד כאן לשון התשובה: יח ואתחיל ואומר גם פי דעת דוד הקטן פדעתו של כמוהר"ר יעקב וכהר"ר לוי בנו בפירוש התשובה הזאת לענין מ"ם פתוחה שנסתמה וכיוצא בה שאין צריך לגרוד את פולה דדין אחד ותקון אחד להם ולדבוק אות לתביתה וכן דין אות הה"א או הקוף דהווי תרי גופי שוה לאותיות אשר הם גוף אחד ואין לחלק ביניהם כלל לפע"ד: וכן נמי דעתי מסכמת לדעת החכמים הנז' שדעתו של הרשב"א ז"ל יש הפרש בין נכתב צד מסויים מהאות ללא נכתב צד מסויים מפנה כאשר אפרש בעזרת האל: על כל זה אני חולק על פבוד תורתם במה שכתבו במ"ם שנסתמה צריך לגרוד הרגל השמאלי וכן נמי אני חולק

על כבוד תורתו ועל כ"ת במה ששילשלתכם הספמתי' שמה שכת' הרשב"א ז"ל בתשובתו הוא כפי המנהג שנהגו בימי להחמיר כדעת הירושלמי ואף שאין הלכה כן דאנו בתר תלמוד דידן גרידינו: דלפי עניות דעתי נראה דהרשב"א ז"ל השיב לשואלו המנהג שנהגו בימי ושוורת הדין ג"כ שתלמוד דידן ותלמוד ירושלמי מספמים בו ובהיא ראיה מהירושלמי הדין מפונרש שבתלמוד דידן אינו מפונרש אבל תלמוד דידן ותלמוד ירושלמי שניהם פאחד בדין שכתב הרשב"א ז"ל: יט וכי האי גוונא אשפחן בכמה דוכתי דבתלמוד ירושלמי יש כמה דברים מפונרשים מה שאינו מפונרשים בתלמוד דידן ופסקינו הלכתא הכי דאמרינו דתלמוד דידן נמי מודה פהם הואיל ולא אשפחן ליה לתלמוד דידן לפרש או לפסוק בהיפוד ואמרינו דנודאי תלמוד דידן סובר כן אלא שלא פירשו בו הדברים כמו שפירשו בתלמוד ירושלמי ולא אצריף בזה שדבר פשוט הוא וכל שפן דבגידון זה לפי הרשב"א ז"ל מתלמוד דידן נמי מוכח כדעת הירושלמי וכאשר אפרש בעז"ה וכן נמי אני חולק על כבוד תורתו ועל כבוד תורתו של כמוהר"ר לוי במה שכתבת' שהרשב"א ז"ל הטיל פשרה בכ"ף פשוטה וכתב שצריף לגרוד הרגל ולא כולה וכן יראה נמי מדברי החכם השלם מוהר"ר יעקב ואף שכתב כבוד תורתו על דבריו של החכם הפולל כמוהר"ר חיים אשר בם הוא תמה על זה פנרא' מתשובת כבוד תורתו על דברי החכם הנז'.

כי לא הגיע פסקו לידי ולא ראיתי אלא תשובת כ"ת על דברי כ"ת שכתב שהפשרה היא מהירושלמי עכ"ז אשוב ואתפלא הן תהא הפשר' מהרשב"א ז"ל הן תהא מהירושלמי דלא ידענא מאי פשרה שייכא במלתא דאיסורא דבספקא דאורייתא אזלינו בה לחומרא שמעתי ובספקא דרבנן אזלינו לקולא שמעתי אבל לפשר הדבר לא שמעתי וכל מה שכתב כ"ת בזה להשיב לחכם הנזכר אחר המחיל' מכ"ת לא נהירא לי שכתבת' ז"ל הירושלמי ראה בעצמו כי החומרא בדבוק של ברא שצריף לגרוד כל האות היא חומרא יתירה וכו' עד די לו להירושלמי להחמיר כזאת החומרא בדבוק של מעלה אבל בדבוק שבאמצע שהוא ספק אם נשלמה האות אם לא לא החמיר הירושלמי רק להסיר הרגל של כ"ף של ארצה עכ"ל: וראשונה אומר דבמחילה מכ"ת דמה שחשב כ"ת שגרידת כל האות בדבוק של ברא היא חומרא יתירה לדעת הרבז"ל אליבא דירושלמי מטיבותא דכ"ת אמיןא שאינו כן לע"ד כאשר אפרש בעז"ה: ולדברי כ"ת דהניא חומרא יתירה אני שואל האי חומרא במאי קאמרת' אם שלא היה ראוי לגרוד מהאות כלל אלא להפריד הואיל והדבוק הוא מאות לאות וכמו שמוכן מדברי כ"ת א"כ מה צריף לגרוד מן האות או כולה או מקצתה רבנן החמירו בה ואתה אומר דהני חומרא יתירה דאי מדין תורה אין לומר כן וא"כ בכ"ף שגדבק בצד"י דהנה ספק הנה לן למיזל ביה לקולא ולא יצטרף רק להפריד דספקא דרבנן הוא לקולא ואם החומרא היא במה שאנו מצריכין לגרוד את הכל ומדין תורה אין לגרוד אלא מהדבוק ולמטה א"כ בכ"ף שהוא ספק אית לן למימר שלא יגרוד מהדבוק ולמעלה דלקולא אזלינו הואיל והוא חומרא דרבנן אלא מהדבוק ולמטה כדין תור' דבמה שהוא מן התורה נזיל ביה לחומרא ומה שהוא מדרבנן נזיל ביה לקולא אבל פשרה איני יודע מאן דכר שמייה: ומה שכתב כ"ת שהדבוק של ארצה שהוא ספק לא החמיר הירושלמי רק להסיר הרגל דמשמע דהינו טעמא מפני שהוא ספק אבל אם היה בנודאי אמצע כגון בכ"ף של בכל שגדבק צד התחתון של כ"ף בבית צריף

למחוק את פוליה וכן פתבת בהדיא בפסקה גם בזה אני אומר מטיבותא דמר אמינא לא היא דהא הירושלמי לא פתב שום תיקון בכ"ף פשוטה של ארצה אלא שפתב שהדבר בספק ואם אינו חשוב פנגמר צריה לגרוד את הכל לדעת כ"ת ואם חשוב פנגמר א"צ לגרוד פלל: ואם פן מאן לימא לן שהירושלמי סובר שאין לגרוד אלא הרגל שהואיל שהדבר בספק אית לן למיזל לחומרא ולגרוד את פוליה לדעת כ"ת דסברת שאם נדבקה באמצעה והוי נודאי אמצע ולא ספק שאצריה לגרוד את פוליה: ומה שדייק כ"ת ממה שהוצרה הירושלמי לומר בדבוק של מעלה שאצריה לגרוד כל האות דמשמע הא באמצע לא הדיוק דיוק אמתי לדעת הרב ז"ל לע"ד אלא שיש לדקדק מזה אפילו היכא שאין ספק בדבר אלא הוי נודאי אמצע כגון בכ"ף של הכל גורד הצד הנדבק ולא הצד שכבר נכתב כדיון וכמו שאפרש לקמן בע"ה: וכן כתב הרב בהדיא ואם נדבקה באמצעה אותו צד שנדבק צריה גרידה והתם בנודאי אמצע מיירי ולא בספק וטעמא דספק שהזכיר כ"ת איני יודע מאן דכר שמייה דאם הרב היה מפרש הספק של הירושלמי על דרך שאר הפוסקים כגון בעל התרומות והסמ"ג והנגררים אחריהם דסברי לדעת הירושלמי היכא שנדבקה הכ"ף שבארצה לצד"י דהוי נודאי אמצע והירושלמי מסתפק אם באמצע האות פסול אם לא.

והיה הרב מפרש עד"ז לומר דאי אמצע האות מסופק הירושלמי אם יש בה דין חק תוכות או לא הנה שייך שפיר להזכיר טעמא דספק אבל לא היה לנו לדקדק ולומר שאין צריה לגרוד אלא הרגל אלא מספק הנה אזלינן ביה לחומרא כדרך כל ספיקא דאורייתא וע"ד שיש לנו לומר עתה לפי שאר המפרשים שפירשו שהירושלמי מספק באמצע אם פוסל הדבוק אלא דאפילו לדעת הירושלמי פוסל באמצע דלחומרא אזלינן מספיקא: אבל השתא שהרב מפרש הספק של הירושלמי שאינו מסתפק בנודאי אמצע אלא שבכ"ף פשוטה של ארצה יש לומר שמה נגמר כשמגיע לרגל הצד"י אם פן בנודאי אמצע פשוט לו להירושלמי מה דינו ונראה דסברת הרב הוא שהירושלמי סובר דדווקא למעלה גורד את הכל אבל באמצע לא אפי' בנודאי באמצע אלא גורד הצד הנדבק לבד ובספק אמצע נמי אית לן למיזל ביה לחומרא בנודאי אמצע ולגרוד הצד הנדבק הואיל והדבר בספק וכאשר אפרש בעזרת האל: וכן נמי אני חולק על כ"ת של הר"ר יעקב במה שפתב וז"ל ואניס ההקדמה ליסוד הבגין והיא פי מה שאמר רב כל אות שאינה מוקפת גויל מד' רוחותיה פסולה הדין דין אחד אליבא דכ"ע ר"ל בין לתלמוד דידן ובין לירושלמי אבל לענין התקון יש מחלוקת בין תלמוד דידן ובין תלמוד ירושלמי וזאת ההקדמה למדתיה מדברי הרשב"א ז"ל וגם הר"ם מקוצי ז"ל פתב וז"ל וכל אות צריה שתהא מוקפת גויל מד' רוחותיה ואם נגעה אות לחברתה יועיל תיקון ולא מיקרי חק תוכות אבל בירושלמי מכשיר נגיעת אות למטה ופוסל נגיעות למעלה ומסופק באמצע עכ"ל ומעתה עלינו לבאר טענת המחלוקת הזו ובמאי קא מפליג תלמוד דידן ותלמוד ירושלמי הנה שניהם שוין לפסול חק תוכות וכל מחלוקתם הוא בבאיור איזה נקרא חק תוכות וכו' ובהא קא מפלגי תלמוד דידן ותלמוד ירושלמי בעלי התלמוד שלנו סוברים שאין זה חק תוכות וכו' עד ובירושלמי חולקים ע"ז ואומרים וכו' עד ואם פן הוי חק תוכות ע"כ לשון של כמוהר"ר יעקב: ולא זכיתי לרדת לסוף דעתו של הרב הנזכר במה שדקדק מדברי בעל

הסמ"ג דהירושלמי סובר דבדבוק אות לאות שיניך ביה דין חק תוכות אכל גם הירושלמי סובר דאות שנדבקה לתברתה אחרי שנגמרה פסולה.

דקא הסמ"ג פתב בהדיא שהירושלמי חולק על תלמוד דידן במה שהצריך להיות האות מוקפת גויל מארבע רוחותיה שהוא סובר שאם נדבקה בסופה פשרה ובאמצעה מסנפק אם פשרה אם לא ולדעתו של הסמ"ג ו"ל אף לדעת הירושלמי מועיל תיקון אף אם נוגעת למעלה דנהי דקאמר הסמ"ג ו"ל דפליג ירוש' אתלמוד דידן במה שפסל בכל הד' רוחות אכל לענן התקון לא אשפחן ליה לתלמוד ירו' שפי' ניאמר דאפילו בהא הוי חק תוכות וברשב"א ו"ל סברא ודיוקא דנפשית קאמר פאשר אפרש בעזרת האל: ובהא תלמוד דידן והירושלמי שוין ומ"ד דאליבא תלמוד דידן יועיל תיקון ולא הוי חק תוכות ה"נ לתלמוד ירושלמי ומ"ד דהוי חק תוכות כמו ברשב"א והסמ"ג כל כף יאמר דין זה בא דתלמוד דידן כמו בא דתלמוד ירושלמי שלא תלמוד דידן ולא תלמוד ירושלמי פירשו בדבר זה: ואם אמור יאמר דאפשר דברשב"א ו"ל דקדק מתלמוד ירושלמי דבדבוק אות לאות נמי מלמעלה הוי חק תוכות אף שהדבר ברור כשמש שאין האמת פן לענ"ד פאשר אפרש בעזרת האל אשיב לו ואומר דה"נ יש לדקדק מתלמוד דידן להרשב"א ו"ל ע"פ הדרך הדיא שנדקדק מתלמוד ירו' וכאשר אפרש בע"ה וטרם החלי לבאר תשובת הרשב"א ו"ל מטיבותיה דמר אמינא דקשיא לי על דבריה לפי דרך כ"ת במה שרצית לחלק בין קו"ף שנדבקה ובין מ"ם שנסתמה מטעם שהקו"ף הוא ב' גופים והמ"ם הוא גוף אחד נאני אומר דלענ"ד דמלתא דפשיטא היא שיותר סברא הוא לחלק בין שתי אותיות שנדבקו זו לזו לאות אחת שנדבקה לעצמה ואף אם הנה שני גופים כמו שה"א וקו"ף הואיל דבשני אותיות כל אחד שמה בפני עצמה והווי שני גופים ושני שמות משא"כ באות אחת שהוא שני גופים ששם אחד להם והשם מצרפם ממה שחלק בין אות אחת שהיא גוף אחד שנדבקה לעצמה לה"א וקו"ף שנדבקו בגליהם דהוי תרי גופי שיותר סברא הוא לענ"ד לחלק בין שתי שמות לשם אחד ואע"פ שהגופים מחלקים ולומר שאין דין זה שנה לדין זה הואיל שלאילו שתי שמות ולזה שם אחד ממה שחלק בין גוף אחד לשני גופים היכא שלשני גופים שם אחד והשם מצרפם ואעפ"י שהגוף מחלקם שהשם עיקר ואף אם לא תכריע כסברא זו מ"מ לא גרעה הא מהא וכ"ש שחלק זה שבין רגל הה"א או קו"ף לגגם לדרשה אתי פדאיתא בפ' הקומץ ובפ' הבונה והרב פוסל אם הדביקה וא"כ החלל הזה הוא גוף האות כמו דברים שהם בצורת שאר האותיות אשר הוא גופם וצריכה האות לחלל הזה כמו שצריכים שאר האותיות למה שהיא כגופה ולרנוחא דמלתא אומר שקצת ראייה לדברי אלה ממה שכתב המרדכי ו"ל בפ' הקומץ שנסתפק שם אם לא תלה רגל הה"א אם פסול בכף או לא וכתב ונ"ל ואם לא תלה יש לספק אם פסול בהכי מידי דהוי אקוצי של יו"ד או שמא לא פסול בהכי ויש לדקדק מדקאמר חזינא להו לספרי דייקני דתלו וכו' משמע דלאו מגוף האות הוא אלא שהיו עושין מצנה מן המנובחר עכ"ל: אלמא משמע שאם נאמר לפסול הה"א אם לא תלה רגלו החלל ההוא מגוף האות הוא וה"ה נמי בקו"ף והשתא אמינא דאי ס"ד לחלק בין מ"ם שנסתמה לקו"ף שנדבקה שכתב שנסתמה צריך לגרוד את כולה מפני שהוא גוף אחד וקו"ף שנדבקה רגלה לגגה א"צ לגרוד אלא הרגל מפני שהוא שני גופים ואין להביא ראי' מקו"ף שהוא שני גופים למ"ם שנסתמה דהניא גוף א' אף אנו נאמר שאין

להביא ראיה מהירושלמי משפתי אבות שנדבקו זו לזו לאות קו"ף שנדבקה רגלה לגנה דהוי אות אחת ואף אם היא שני גופים ולמה פתב הרשב"א ו"ל דאם נדבקה באמצעה פגון רגל הפ"ף או רגל הקו"ף או צד נדמה רגל הקו"ף לרגל הפ"ף דלמא ע"כ לא קאמר הירו' אלא בשפתי אבות שנדבקו זו לזו דבאמצע גורד הפל ותו לא אבל באות אחת שנדבקה לעצמה אף אי הוי תרי גופי צריף לגרוד את פולה פי היכי שכת"ר מחלק בין אות שהוא גוף אחת לאות שהוא תרי גופי: וכ"ש שפבר פתבתי לענ"ד שיותר סברא היא לחלק בין שפתי אבות שנדבקו זו לזו לאות אחת שנדבקה לעצמה ואף אם היא שני גופים ממה שחלק בין אות אחת שהיא שני גופים לאות אחת שהיא גוף אחת וכ"ש שהחלל הזה הוא גוף האות לדעת הרשב"א ו"ל הפוסל אם הדביקה וכדפירשתי אלא ונדאי נראה שסברת הרשב"א היא שאין חילוק בין שפתי אבות שנדבקו זו לזו לאות אחת שנדבקה לעצמה בין שהיא גוף אחת בין שהיא שני גופים דבכולהו סובר הרשב"א ו"ל דהוי חק תוכות בין לתלמוד דידן בין לתלמוד ירוש' דהא וקא אינה אות וכאלו אינה כמו שאפרש בס"ד וכתקונה של זו פן תקונה של זו ונהנה לשון הרב תעיד בזה שפתב ונ"ל אבל אם נדבקה בראשה צריף לגרוד הפל ואם נדבקה באמצעה פגון רגל הפ"ף או רגל הקו"ף אותו צד שנדבק צריף גרידה הא קמן שתלה הרב הטעם שפכו"ף א"צ גרידה רק הצד שנדבק פטעם של הפ"ף ופי' שהטעם משום שנדבקה באמצעה אבל אם גם הקו"ף נדבקה בראשה פגון בקרובי אקדש ונדבק' גג הקו"ף של בקרובי לגג הפי"ת או גג הקו"ף של אקדש לקצה הא' צריף לגרוד את הפל: וכן ג"כ שאר האותיות שהם גוף אחד נדבקו באמצעם שאין לחלק אלא לנדבקה בין בראשה לנדבקה באמצעה אבל בין גוף א' לב' גופים לא עלה על דעת הרב מעולם לחלק שאר האות שהיא ב' גופים גוף א' חשבינין לה וכדפירשתי כא ולרווחא דמלתא אומר דאי ס"ד שעלה על דעת הרב לחלק בין גוף א' לשני גופים דהיכא שהאות היא ב' גופים חשבינין לה כב' אותיות ומ"ה מביא הרב ראיה משפתי אבות לאות א' שהיא ב' גופים דסבר דהויא פשתי אבות שנדבקה אחת מהן פשהיה פותבה לחברתה הנגמרת פבר שאינו גורד את האות שנגמרה פבר אלא האות שנדבקה שעת פתובה הכי נמי באות שהיא שני גופים פגון אות קו"ף שנדבקה רגלה לגנה אינו גורד את הגג שפבר נכתב בלי דבוק אלא הרגל שנדבקה פשהיה פותבה ואע"פ שזולת הרגל אין פאן אות קו"ף אם פן לפ"ז ה"ה נמי אם נדבקה הקו"ף בראשה וגמר אותה עם פל הדבק אינו גורד הרגל דהוי פשתי אבות הנכתבות וכשהיה פותב האות הראשונה נפסלה הראשונה ולא השניה שגורד הראשונה ולא השניה דבס"ת אין לחוש אם נכתבו שלא פסדרן ואם פן לפלוג הרב בדידה ויאמר פל דינו בנדבקה בראשה ויאמר שאם האות גוף א' גורד את הפל ואם ב' גופים אינו גורד אלא הגוף הנפסל פדין ב' אותיות שנדבקו אחת מהן או יאמר פל דינו בנדבקה באמצעה ולפלוג בין גוף א' לב' גופים ויאמר שאם הוא גוף א' אפילו באמצע גורד את הפל ואמאי נקט בראשה דמשמע דווקא ראשה וכ"ת דנקט בראשה פדי להבין המשל מברא דהווי ג' אותיות ראשונות שבתורה הא לאו מלתא היא שה"ל להרב ללמדנו הדין ולומר דאף באמצע גורד הפל דמה לנו ולאותיות ראשונות שבתורה לענין זה לכתוב הדין שלו על אמתתו ומאי דקשה לכת"ר דהוי ליה להרב לפרושי ולתת משל בכ"ף של פכל דהוי ונדאי אמצע: הא לאו קושיא היא לענ"ד שהרב קאמר בהדיא ואם נדבקה באמצעה דמלתא דפשיטא היא דלאו

בספק אמצע קאמר אלא בּוּנְדַאי קאמר דְּהָא נאם נְדַבְקָה בְּאַמְצָעָה קאמר ומאי דְּנַקְט
הַמְשַׁל בְּכ"ף לא משום דְּכ"ף הוא ספק כמ"ש כת"ר דְּהָא בְּאַמְצָע קמיינרי כְּדַפְּנִי אלא
משום שְׁהוּא מביא ראיה מִירו' דְּבַכ"ף קמיינרי: וע"פ הירושלמי י"ל דְּבַכ"ף
שְׁנַדְבָקָה לְצַד"י אמצע האות הוא דְּהוּאִיל וְהַדְבָר בְּסַפֵּק אם אמצע האות הוא וּלְחַוְמָרָא
דְּדִינִינִין בִּי דִין אמצע נאם סוף האות היא וּלְקוּלָא אֲזִלְיָנִין בֵּה לְחַוְמָרָא וְאַמְרִינִין דְּאַמְצָע
הוא וְהַרְבֵּי פֶה פֶּסֶק הַדִּין וְקָרָא אוֹתוֹ אַמְצָע נְדַאי וְלֹא סַפֵּק וְאַח"כּ פִּי וְאָמַר שְׁרַאֲיִתִי
בְּדִינִים אֵלּוּ מִהִירו' וְשַׁבְּכ"ף הִירו' מְסַתְּפֵק אם הוא אמצע וְדִינִינִין בִּי דִין אמצע או אם
הוא סוף וְאֵנּוּ דִּינִין אוֹתוֹ בּוּנְדַאי אַמְצָע לְחַוְמָרָא וּלְפִיכָּה צָרִיךְ לְגַרוּד הַרְגֵל: וְכֹן נָמִי אַחְרֵי
הַמְחִילָה מַכְתָּר שֶׁל הַר"ר יַעֲקֹב וְכֹן מַכְתָּר שֶׁל הַר"ר לְוֵי אֹמֵר דְּקַשְׂיָא לִי עַל מַה
שְׁשַׁלְשַׁתְּכֶם הַסְּפַמְתֶּם דְּהַרְשָׁב"א הַשֵּׁיב לְשׂוֹאֲלוֹ לְפִי הַמְנַהֵג שְׁנַהֲגוּ כְּדַעַת הִירוּשְׁלָמִי וְלֹא
הַשֵּׁיב לוֹ אֲלִיבָא דְּהַלְכָתָא דְּהִינֵנוּ אֲלִיבָא דְּתַלְמוּד דִּידֵן דְּלָמָּה הַשֵּׁיב הַרְשָׁב"א לְשׂוֹאֲלוֹ אֵת
אֲשֶׁר לֹא נִדְרַשׁ שֶׁהַשׂוֹאֵל לֹא שָׂאל מִמֶּנּוּ מְנַהֵג אֲלֵא שׁוֹרֵת הַדִּין שְׂאָם הַפְּרִיד הַדְּבִיקוּת
אִם נִפְסַל הַס"ת בְּכָף אוֹ לֹא וְהִינֵנוּ לְפִי שׁוֹרֵת הַדִּין: וְכֹן נָמִי שָׂאל עַל עֲגִין רְגֵל הַקּוּ"ף
הַדְּבוּק לִגַּג אִם נִפְסַל בְּכָף: וְאֵף שְׁהַרְשָׁב"א ז"ל רָצָה לְהוֹדִיעַו הַמְנַהֵג שְׁנַהֲגוּ מ"מ ה"ל
לְהוֹדִיעַו גַּם הַדִּין וְלִהְשִׁיב לוֹ שֶׁהַדִּין הוּא שְׁבַדְבוּק אוֹת לְאוֹת אֵין כָּאֵן חֵק תּוֹכוֹת וְהִינֵנוּ
כְּתַלְמוּד דִּידֵן לְדַעַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ דְּבַתְרֵיהּ גְּרִירִינֵן וְלֹא יַדְעָתִי מִי דַחַק אֵת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ
לוֹמַר כֹּן דְּלָמָּה לֹא הַשְׁגַּחְתֶּם בְּהַסְמ"ק שְׁפַסֵּק כְּהַרְשָׁב"א דְּבַדְבוּק אוֹת לְאוֹת קוֹדֵם
שְׁנַגְמָרָה הָיִי חֵק תּוֹכוֹת וְלֹא אַחַר שְׁנַגְמָרָה לֹא הָיִי חֵק תּוֹכוֹת וּפְשִׁיטָא שְׁהַרְשָׁב"א ז"ל מְדִינָא
קָאֵמַר וְלֹא מְנַהֵג וְא"כ לָמָּה לֹא יִהְיֶה אֲפֹשֶׁר שְׂמָה שְׁפַתְבִּי הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבְתוֹ וְדַרְךְ
קֶצֶרָה אֲנִי כּוֹתֵב לָךְ וְכו' שְׂיִהָא מַצַּד הַדִּין וְלֹא מַצַּד הַמְנַהֵג וְאֵף שְׁבַתְחַלַּת דְּבָרֵי הוֹדִיעַ
הַמְנַהֵג וְכִמוֹ שְׂאַפְרֵשׁ בַּס"ד: וְכֹן נָמִי אֵף שְׁפַתְבִּי לְעֲגִין זֶה אֵיזָה חֲלוּקָה יַתִּיר' שְׁלֹא כְּדַעַת
הַסְמ"ק לְעַנ"ד כְּאֲשֶׁר אֲפָרֵשׁ בַּע"ה וְכִי תִימָא שְׁנַדְחַקְת' בְּזָה מִמָּה שְׁפַתְבִּי א"א בַּפ'
הַבּוֹנָה דְּלְכַאוּרָה מְשַׁמַּע שְׂאֵף אִם נְדַבְקוּ הָאוֹתִיּוֹת קוֹדֵם שְׁנַגְמָרוּ וְאֵף אִם נִשְׁתַּנָּה צוּרְתָן
כְּגוֹן שְׁנֵי זַינֵינִין שְׁנַעֲשׂוּ חֵי"ת וְכֹן רִי"ש שְׁנַעֲשׂוּ דַל"ת שְׂאֵין כָּאֵן חֵק תּוֹכוֹת וְכַדְכַתְב
הַר"ר לְוֵי בְּפַסְקִיו אֵי מְשׁוּם ה"א לְכִי מְעַיְינַתְּ בִּי שְׁפִיר אֵין לְהַבִּיא רֵאִי מְזָה לְעַנ"ד
כְּאֲשֶׁר אֲפָרֵשׁ בְּעֲזַרַת הָאֵל: וְעוֹד דְּלַעַנ"ד נִרְאָה דְּמַלְתָּא דְּפְשִׁיטָא הִיא שְׂאֵף שְׁפַתְבִּי
הַרְשָׁב"א בְּרִישׁ דְּבָרֵי כְּף אֵנּוּ רְגִילִין וְכו' מ"מ מ"ש אַח"כּ וְדַרְךְ קֶצֶרָה וְכו' אֲדִינָא קָאֵמַר
וְלֹא מְנַהֵגָא דְּהַכִּי הַלְכָתָא וּמ"ש אַח"כּ וְכֹן הוּא בִירוּשְׁלָמִי רֵאִי הוּא שְׁמַבִּיא שְׁשָׁם הַדִּין
מְפוֹרָשׁ מִשְׂא"כ בְּתַלְמוּד דִּידֵן מְפוֹרָשׁ כָּל כְּף: אֲבָל גַּם תַּלְמוּד דִּידֵן הָכִי סוֹבֵר וְהָכִי הַלְכָתָא
דְּהָא כְּתִב וְז"ל וְדַרְךְ קֶצֶרָה אֲנִי כּוֹתֵב לָךְ אִם נְדַבְקָה הָאוֹת לְאַחַר שְׁנַגְמָרָה צוּרְתָהּ כְּגוֹן
שְׁנַדְבָקוּ בְּרַגְלֵיהֶם אֵין דְּבוּק זֶה פּוֹסֵל וְא"צ לְגַרוּד וְלֹא לְהַפְרִיד וּפְשִׁיטָא דְּהָאֵי מְדִינָא
קָאֵמַר וְתַלְמוּד דִּידֵן הָכִי סוֹבֵר אֲלִיבָא דְּהַרְשָׁב"א דָּאֵי ס"ד דְּתַלְמוּד דִּידֵן לֹא סוֹבֵר
כְּהַרְשָׁב"א וְאֵין הַהֲלָכָה כֹּן אֲלֵא מְנַהֵג שְׁנַהֲגוּ כְּדַעַת הִירוּשְׁלָמִי הַשֵּׁיב הַרְשָׁב"א תְּקַשִּׁי לָךְ
הִיאֵף מְיַחֲזִין תַּלְמוּד דִּידֵן דְּהַלְכָתָא כְּנוֹתִי' וְעוֹשִׁין כְּתַלְמוּד יְרוּש' לְהַקֵּל אֲלֵא פְשִׁיטָא
דְּדִינָא קָאֵמַר אֲלֵא שֶׁהַדִּין הִזָּה מְפוֹרָשׁ הַטִּיב בְּהִירוּשְׁלָמִי כְּאֲשֶׁר מְפָרֵשׁ הַרְבֵּי וְכֹן כְּתִב
בְּהַדְּיָא בְּתַשׁוּבָה אַחְרַת וְז"ל וְעוֹד דְּהָא אָמַר רַב כָּל אוֹת שְׂאֵינָה מְוַקְפַת גּוּיִל פְּסוּלָה וְכו'
עוֹד מ"מ יֵשׁ דְּבוּק שְׂאֵינוּ פּוֹסֵל כְּמוֹ שְׂאַכְתָּנוּב לְקַמֵּן בַּע"ה עַכ"ל וְכֹן כְּתִב עוֹד בְּאוֹתָהּ
תַשׁוּבָה וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְלְגַמְרִין נָמִי גַבִּי הִיא דְּאֲשִׁיאֵן בַּר נַדְב' בְּפָרְקֵי הַקּוּמְץ א"ר יַעֲקֹב

לדידי אפרשה לי מיניה דרב יהודה פשר ירכו אם נשפיר מלא אות קטנה פשר ואם לאו פסול א"כ ערב את האותיות לכאורה לדידן אינו פוסל ונראה לי שזה הענין מתברר ממ"ש בירושלמי במגילה ובברכות דגרסינן התם ערב את האותיות אית תנוי תנו פשר ואית תנוי תני פסול רב אידי בר' שמעון בשם רבי יוחנן מ"ד פשר מלמטה מ"ד פסול מלמעלה כגון ארצנו תפארתנו ארצה צריכה תפארתה צריכה: ומפרש הרב דבוק האות לתביתה מלמטה פשר וא"צ לא לגרוד ולא להפריד וכו' זירא דאמר פל הראוי לבילה אין וכו' והיינו אליבא דתלמוד דידן קאמר וז"ל ש"ל שזה הענין מתברר וכו' והיינו משום נראה בתלמוד דידן דקאמר ר' יהודה פל אות שאינה מוקפת גויל פסולה ומדברי ר' יעקב בשם רב יהודה משמע באות שאינה מוקפת גויל פשרה ומ"ה קאמר שזה הענין מתברר וכו' ר"ל דלא תקשי לה תלמוד דידן אתלמוד דידן ע"ש: והוצרכתי להביא כ"ז אף שלענ"ד לא הייתי צריך להזכיר התשובה הזאת דדבר פשוט הוא לענ"ד הואיל וראיתי בהשגות שהשיג כת"ר על החכם הר"ר חיים וכתבת שלא דבר נכונה במ"ש דאפשר שתלמוד דידן נמי סובר שאם נדבקה האות לתביתה מלמטה פשרה ואף שפסקו לא הגיע לדי מ"מ לקחה אנוני שמץ מנהו מהשגת כת"ר: ובהיות שדעתי נוטה שדעת הרשב"א פן הוצרכתי להאריך ולהביא גם מ"ש בתשובה אשר הזכרתי שבה האריך כי בזו התשובה אשר אנו עוסקים בה דרף קצרה השיב: ואחזיר למה שהיינו בו ואומר שמה שכתב הרשב"א אם נדבקה האות לאחר שנגמרה אין דבוק זה פוסל מדינא קאמר לה שגם תלמוד דידן סובר פן פדהוכחנו לעיל וא"כ גם שאר הדברים שכ' הרב אח"כ מדינא קאמר ולא על צד המנהג שפשהתחיל ואמר ודרף קצרה וכו' על צד הדין קאמר ולא המנהג וכן נראה נמי מהאי דנקט בלשוננו צריך ואינו צריך שלשון זה משמע על צד הדין קאמר ולא על צד המנהג ויותר נראה מתלמוד דידן שחלק על תלמוד ירושלמי בנדבקה אות לאות בסופה ממה שיראה שחולק עליו בנדבקה בראשה ובאמצע' דנדבקה בסוף' שמכשיר הירושלמי אפשר לומר דתלמוד דידן חולק ופוסל בסופה מדפסל התם וכ"ה דעת הסמ"ג והגרררים אחריו לענ"ד וכ"כ בעל התרומות שהביא הא דירושלמי בין שכ' דמלמעלה פסול ומלמטה פשר ומסופק באמצע וכתב וז"ל אמנם בתלמוד שלנו לא מפליג בין נוגע למעלה לנוגע למטה ופוסל בכל ענין אם אינה מוקפת גויל מפל ד' רוחותיה אבל בנדבקה בראשה ובאמצע תלמוד דידן ותלמוד ירושלמי שוין שהאות פסולה דאע"ג דבאמצע מסופק הירושלמי ולא כן תלמוד דידן אלא פסל סתם א"ה שוין הן לפסול דהואיל ומספקא ליה לירושלמי אזלינן בה לחומרא ועוד דלפי הרשב"א ז"ל גם הירושלמי סובר דאמצע נמי פסולה היא אלא דהיכא שיש לנו לומר שמא נגמרה האות מספקא לי' לירושלמי אבל היכא דנודאי אמצע האות היא כגון שנדבקה רגל הקוף אל הגג וכיוצא בה פוסל הירושלמי וסבר שצריך לגרוד הרגל דמפרש הרב בדבריו בהדיא וכן מ"ש הרב לענין תקונם וסבר דבדבוק אות לאות הוי חק תוכות בין לתלמוד דידן בין לתלמוד ירושלמי קאמר דאליבא תלמוד דידן הכי סברא פדכתב בתשובה אחרת שהזכרתי לעיל וז"ל ועוד דהא אמר רב פל אות שאין גויל מקיף אותה פסולה דעלמא אין אות קאמר וכו' עד וכל שחסרון אותה אות פוסל כשאין גויל מקיף אות' נמי פוסל עכ"ל: הרי שכתב אליבא דתלמוד דידן אות שאין מקיפה גויל כאלו לא נכתבה וחסרה היא וא"כ לפ"ז אם נגרד הדבוק חק תוכות הוא ומה שהביא הרב פה

דברי הירושלמי בשביל שבירושלמי מפורש שאם נגעה האות לחברתה מלמטה פשר
מה שאינו מפורש בתלמוד דידן: וכן משם נמי יש ללמוד לע"ד לדעת הרב שאם פתב
צד מסויים מהאות בלי דבוק כלל ונדבק' בצדה השני' שאינו גורד אלא הצד הנדבק
הואיל והצד הראשון פדין נכתב פאשר אבאר בע"ה: ואע"ג דמתלמוד דידן נמי מוכח
לדע' הרב ז"ל שאם נדבקה האות לחברת' למטה דכשרה היא וכדכתב הרב בתשובה
שהזכרתי וכדפירשתי עכ"ז הביא הרב ז"ל בתשובתו אפר השיב דרף קצר' מתלמוד
ירושלמי ולא מתלמוד דידן דתלמוד דידן לאו בפירושה אתמר ולא רצה הרב להאריך
ועוד שמתלמוד ירושלמי יש ללמוד שאם נכתב הצד אחד מהאות מסויים פדין בלי דבוק
כלל ונדבקה הצד השני שאינו גורד הצד המסויים לדעת הרב משא"כ לרמזו מתלמוד
דידן לענ"ד וכאשר אפרש בעזרת האל: כלל העולה מדברי אלה שפרשות הדינים
שהזכיר הרב בתשובה קצרה זאת יש מהם מפורש יותר בירושלמי מתלמו' דידן: ויש
מהם שאנו לומדים אותם מתלמוד ירושלמי ולא מדידן אף שמתלמוד דידן נמי מודה בהן
דלא אשפחן ליה למימר בהיקף בדינים אלו ומ"ה הביא הרב לדבריו מתלמוד ירושלמי
ולא רצה להאריך ולהביא גם תלמוד דידן שפירש דבר וכמ"ש ודרף קצרה אני
כותב לה וכו': וכדי שלא אששב פטוע' בעיני איזה המעיין בדברי אלה במה שכתבתי
שקרב ז"ל למה דין זה בדבוק אות לאות הני חק תוכות מדברי ר"י דקאמר כל אות
שאין גויל מקיף אותה מד' רוחותיה פסולה ותלמוד דידן וירושלמי שוין בזה שעל פי
הדרף שגלמוד ונאמר שמתלמוד ירושלמי סובר בדבוק אות לאות הני חק תוכות ע"פ
אותו הדרף גלמוד דתלמוד דידן סובר פן מצורף לזה שדברי אלה יועילו לנו להבא כמו
שאפרש בע"ה אבאר ואומר דא"ל דמתלמוד ירושלמי מוכח שפיר טפי בדבוק אות
לאות הני חק תוכות לדעת הרב משא"כ מתלמוד דידן ממאי דאמרינן התם בירושלמי
ערב את האותיות אית תנויי תני פשר ואית תנויי תני פסול וקאמר רב אידי בשם ר'
יוחנן מאן דתני פשר מלמטה ומאן דתני פסול מלמעלה ופירש הרב ז"ל דמלמטה היינו
טעמא דכשר הואיל ויכול לתקנה ע"י גרידה וכל שהוא יכול לגרוד אפילו אם לא גרד
פדרבי זירא דאמר כל הראוי לביקה אין בילה מעפכת בו: ויאמר האומר דאי ס"ד
דמלמעלה נמי פשר ע"י גרידה ולא הני חק תוכות א"כ בלמעלה נמי הנה לן למיכשר
אפילו בלא גרידה כי היכי דמכשרית מלמטה וכדרבי זירא דאמר כל הראוי וכו' והכא
פשר הוא ואמאי קאמרינן דמלמעלה פסול אלא נדאי נראה בכל מעלה הני חק תוכות
ולא ראוי לגרוד הוא ומ"ה אמרינן דפסול דלית לן למימר התם כל שהוא יכול לגרוד
אף אם לא גרד פשר כר' זירא ואם פן יאמר האומר דמתלמוד ירושלמי משמע שפיר
טפי בדבוק אות לאות הני חק תוכות משא"כ בתלמוד דידן דהא ליתא שיקרי הרב ז"ל
פתוב בהדיא באותה התשוב' דמתלמוד דידן נמי מוכח בדבוק אות לאות מלמט' פשר
שכתוב וז"ל ולגמרינן נמי גבי ההיא דאשפחן וכו' עד א"כ ערב את האותיות לכאור'
לדידן אינו פוסל וכו' עד ונ"ל שזה הענין מתברר מהירושלמי וכו' עד מ"ד פשר מלמט'
ומ"ד פסול מלמעל' ע"ש וא"כ כל מה שיש לנו ללמוד מהירוש' ממה שהכשיר מלמטה
גלמוד גם מתלמוד דידן אלא שבהירושלמי יותר מפורש בפי': כב ועוד אני אומר למי
שיאמר פן שאם בא לקר' א"כ נאמר שבכל מקום שמועיל בזה תקון שאפילו בלא תקון
פשר ואביא המשל בגט שנקתב שלא לשמה דקיי"ל בפ"ש דגיטין שמועבירו עליו

הקולמוס לשמה נאמר שאף אם לא העביר בקולמוס יהא פשר הואיל וראוי לקב כדר זירא: וא"כ לא מצאנו ידינו ורגלנו בבית המדרש שאין לה דבר דבעי תקון שלא נאמר קא דר זירא וא"כ אף בלא תקון שפיר דמי אלא שאין הדברים פן דהתם גבי בליה וכן בכל מקומות בכהאי גוונא פגון גבי טבילה דפ"ק דקידושין דאמרין התם שאפילו אם לא באו מים בבית הסתרים אם היה מקום ראוי לביאת מים טבילה מעליה היא ואע"ג שאם לא היה ראוי לביאת מים לאו טבילה מעליה הוא וכעובדא דמיימי התם בשפחתו של רבי ומפרש התם דהיינו טעמא כר' זירא וכה"ג נמי בפ' פסוי הדם בכל הני הדין פן הוא הראוי לאות' מעש' בעינן אע"פ שלא נעשה ואם אינו ראוי מעפב וכולם למדו אותם חז"ל מהפוסקים או מסברא או מקבלה שהיתה בידם ועיין בתוס' במקומו' שזכרת כי איני רוצה להאריך בזה וכן בגדון דידן מצא הרב דבתלמוד ירושלמי קאמר דרב ורב חסדא סברי גיקב ביריכו של ה"א אם גורדו ונשתייר שם ירוך קטנה פשר ואם לאו פסול ומשמע התם דה"ה בערב את האותיות ואע"ג דאשיאן פליג התם קיי"ל פרב ורב חסדא ודקדק הרב דתלמוד דידן סובר פרב ורב חסדא וא"כ ערב את האותיות היינו מלמטה וכדאמרין התם מאן דתני פשר מלמטה וא"כ בערב את האותיות' אם יכול לקרות אף אם לא גרד פשר פרב ורב חסדא וכן משמע נמי לישא דכשר דאפילו בלא שום תקון פשר ומיהו יכול לגרוד בעינן פרב ורב חסדא ואפשר דקבלה הית' בידם פן וכדכתבו התו' בפ' מצות חליצה דקבל' היתה בידם שאם לא כלל פשר או מסברא אמרו פן ואין להאריך פי ממה שזכרת יובן הדבר: וכתב הרב דטעמא הוי כר' זירא וא"כ מ"ש הרב כל שהוא לגרוד אף לא גרד פשר כר' זירא היינו משום דהתם מוכח דבלמטה אע"ג שאם לא גרד פשר מ"מ ראוי לגרידה בעינן וכדי שלא לתמוה דלמה לי ראוי לגרידה הואיל ואם גרד פשר נתן הרב טעם כר' זירא אבל דבלמעלה סבר תלמודא דדבוק אות לאות מעפב ופסול והיה אפשר לומר שדי בגרידת הטפה פדעת הסמ"ג והנגררים אחריו אלא שהרב סובר דמה דנקט תלמודא לישא דפסולה אינה אות קאמר וא"כ אם גרד הדבק הוי חק תוכות וכדפי': וזה שכתבתי יועיל לנו להבא בע"ה שזבאר ונאמר דהיכא שזדבוקו האותיות זו לזו אחרי שנגמרו פגון שזדבוקו בסופן ונשתנית צורת אות לצורת אות אחרת ע"י הדבק וכן האות שזדבק' לעצמה בסופה ונשתנית צורתה לצורת אות אחרת ע"י הדבק פגון מ"ם פתוחה שזדבקה ונעשית מ"ם סתומה שצריכים הפך ואם לא הפרידם פסול כמו שזפרש בע"ה: וכן נמי אם נדבקה האות בראשה או באמצעה אחר שנגמרה ע"י נפילת דיו שהיא פסולה כר' יהודה דאמ' כל אות שאין גויל מקיפה פסולה שצריך לגרוד הדיו כדי להסיר הפסול ומחזור האות לכשרותה אבל כ"ז שלא גרד הדיו הפוסל פסולה דדווקא בגדבקה מלמטה הוא שאמרו דבעינן הראוי לגרידה אע"פ שלא גרד פשר: אבל כל שזדבקה בראשה או באמצעה שאם היתה נדבקת בעת הכתיבה היה צריך לגרוד או כולה או מקצתה אם נדבקה נמי אחרי שנגמרה אע"פ שזכתבה בהכשר וראוי לגרוד אם לא גרד פסול דכל זמן שלא גרד האו' פסול' ואין לנו לומר הפלל דר' זירא דלא בכל ענין אתמר וכמו שאפרש בע"ה ונחזור למה שהיינו בו ונאמר שאל יקשה לה לומר דהיכי מצי הרב למימר דתלמוד דידן סובר שאם נדבקה האות לתברתה מלמטה דכשרה והא רב יהודה אם אין גויל מקיפה מארבע רוחותיה קאמר דפסולה: דנראה לומר דלדעת רב יהודה היכא שאין שם שום תוספות קמיירי שאין שם אלא צורת האות בלבד ובהחסר

ממנה כל שהוא נפסדה צורתה ואין פאן כלל ובהיא דירושלמי של הה"א דירושלמי ודמלמוד דידן שאם תגרוד ממנה אפילו כל שהוא לא תשאיר אפילו ירד קטנה ובהכי קמיירי רב יהודה דקאמר כל אות וכו' שאם תגרוד מקום הדבק ותרכזה לעשותה מוקפת גויל לא תשאיר בה צורתה וכה"ג הן בראשה הן בסופה פסולה היא אם אינה מוקפת גויל אבל אם יש בה יותר מצורת אות עד שאם תגרוד חלק מה ממנה תשאיר האות בצורתה אם נדבקה בראשה וכן באמצעה פסול' הואיל ובעת הדבוק לא היתה אות' כלל ואין פאן אות הנכתבת פדין אבל אה נדבק' בסופ' הואיל ואפ' אם תגרוד המקו' הנדבק מהאו' תשאיר האות בצורתה כשרה ואפילו אם לא גרד דרב יהודה הכי קאמר כל אות וכו' כלומר כל שאין שם אלא האות בלבד שאין שם אלא צורת האות ולא יותר שאינה מוקפת גויל פסולה ובהכי מתנישבים כל הלשונות שבתלמוד ירושלמי ושבתלמוד דידן לדעת הרשב"א ו"ל וק"ל: ומעתה אומר דמהאי טעמא דפרישנא לא הבינתי דעת כ"ת בקמה שאלשפתכם כאחד הספמם שפל מה שפכת הרשב"א בתשובה אחת היא לפי המנהג שנהגו בירושלמי דלענ"ד נראה דלדעתו של הרשב"א ו"ל תלמוד דידן ודירוש' שוין בכל מה שפכת בתשובה הזאת וכדפירשתי: ואין להקשות ע"ז ממה שהביא הר"ר לוי בפסקו ממ"ש הרב בפ' הבונה עלה דהיא דגרסי' התם תנא הגיה אות א' חייב וכו' עד אומר רב ששית הב"ע פגון שנטלו לגגו של חי"ת ועשאו פשני זייני"ן: רבא אומר פגון שנטלו לגגו של דל"ת ועשאו רי"ש וכת' הרב לשם בחידושו לפי מ"ש הר"ן ו"ל משמו ונ"ל מהאי שמעינן דבכה"ג לא הוי חק תוכות שאינו אלא כמפריד שתי אותיות דבוקות וכן שנטלו לגגו של דל"ת ועשאו רי"ש אינו אלא פדיו שפפל על גבי האות עכ"ל ולומר דמהכא משמע שהרב סובר דתלמודא דידן סובר דאף אם נדבקו באותיות בראשן או שהיה רוצה לכתוב רי"ש וכתב דל"ת שמפריד את האותיות שנדבקו או נוטל לגגו של דל"ת שפיר דמי דהא התם מתחלה נכתב חי"ת ונכתב דל"ת: דהא לימא דהתם לאו בס"ת קא מיירי אלא בשאר ספרים שאין בהם קדושת ס"ת וכשבא לתקן החי"ת ולעשותה זייני"ן ע"י נטילת גגו שבהם הספר צריך חשביון ליה שפיר פתיבה משום דהוי פאלו פתב בס"ת שני זייני"ן ונגמרו פדין ואח"כ נדבקו והפריד ביניהם דבשאר ספרים אין להפריד אם נכתבה האות פדין או לא נכתבה פדין: גם אין להקפיד אם נשפנית צורתה לצורת אות אחרת או לא נשפנית אלא בכל אופן שפעשה האות המבוקשת עד שתהא ניקרת ולא יהא הספר מוטעה ש"ד ומתוקן הוא בנכתב פדין ולא נכתב פדין כשאר ספרים וכן נשפנית צורת האות המבוקשת לצורת אות אחרת ולא נשפנית פחדא ניהו דבין פך ובין פך מתקנו ושפיר דמי והרב מדקדק משם דהואיל ואתה אומר שאם נטלו לגגו של חי"ת ועשאו שני זייני"ן או לגגו דדל"ת ועשאו רי"ש דבשבת חייב אלמא אפילו היכא שנדבקו שתי אותיות כאחד אחר שנגמרו ונשפנה צורתן לצורת אות אחרת בס"ת וגרד הדבוק לא הוי חק תוכות לא היה חייב בשבת הנוטל לגגו של חי"ת ועשאו שני זייני"ן וכן לגגו של דל"ת ועשאו רי"ש דכתיבה בעינן לחייבו בשבת והא לאו פתיבה היא: והוצרך הרב להביא ראיה לזה מכאן משום דאפשר היה לומר דאע"ג דלדעת הרב תלמוד דידן ודירוש' סוברים שאם נדבקו האותיות אחר שנגמרו פדין דכשר פגון שנדבקו ברגליהן ואם נדבקו בראשן או באמצען אחר שנגמרו על ידי שפפל בהן שגורד הדיו ודיו וכדפירשתי עכ"ז אפשר דדווקא בההיא דארצנו

ותפארתנו שלא נשתמית צורת האות לצורת אות אחרת הוא דכשר: וכן פההיא דינדה
הה"א שנפסקה שלא נשתמיה צורתה לצורת אות אחרת הוא דכשר וכן בנדבוקו בראשון
או באמצעון אחרי שנגמרו על ידי נפילת דיו דבקה היכא שהאותיות המבוקשות נפרדות
שלא נשתמית צורתן על ידי נפילת הדיו הוא שא"צ לגרוד האות אלא גורר הדיו אבל
היכא שנשתמית צורתן לצורת אות אחרת אף אם נדבוקו ברגליהן כגון שהיה רוצה לכתוב
את אשר תאפו אפו ונדבק ה"א בפ"א ונעשית טי"ת או מ"ם פתוחה שנדבק' ונסתמה
מצינו למימר דלא מבעי' דפסול אלא דשייך דין חק תוכות נמי שאם גרד הדבוק הוי חק
תוכות שעד עכשיו לא הייתה האות המבוקשת בספר ואם באת לגרוד כדי לעשו' האות
המבוקש' אינה עושה מעשה בגוף האות המבוקשת וכדחשיב הרא"ש ז"ל במ"ם פתוח'
שנדבקה ונסתמה וכן בנפלה טפת דיו ונדבוקו בראשון ונשתמיה צורתן ע"י כן כגון שכת'
מזוזו' ונפל דיו והדביק בב' זייני' בראשון ונעשאן חי"ת או שכתב דל"ת ונעשה רי"ש
מ"ה כת' הרב דמהכא שמעינו דאף דנדבוקו בראשון ונשתמיה צורתן ע"כ כגון ב' זייני' ו
שנעשו חי"ת או דל"ת הנעשית רי"ש על ידי נפילת הדיו שאין כאן חק תוכות דהוי
כשאר ב' אותיות הדבוקות שהאותיות המבוקשות נכתבות ונפרות אלא שנדבוקו לאחר
שנגמרו: ומעתה אומר דלענ"ד נראה דשתי אותיות שנדבוקו בראשון או באמצעון אחר
שנגמרו ואע"פ שלא נשתמית צורתן לצורת אות אחרת וכ"ש בנשתמית כגון ב' זייני' ו
שנעשו חי"ת ע"י נפילת דיו וכן רי"ש שנעשה דל"ת ע"כ וכן ב' אותיות הדבוקות
ברגליהן ונשתמית צורתן ע"כ כגון פ"א וא"ו שנדבוקו ונעשה טי"ת ע"כ וכן מ"ם פתוחה
שנדבקה ונעשית סתומה נהי דחק תוכות אין כאן לדעת הרב אבל לגרוד הטפה או הדבק
מיהא בעי וזהו שהרבז"ל דקדק מפ' הבונה ולמד משם בב' זייני' ונעשו חי"ת ובר"ש
שנעשית דל"ת שאין כאן חק תוכות משום דסבר דגרידה בעי והוצרך ללמוד מפ' הבונה
שאין כאן חק תוכות דאי ס"ד דאפ"י גרידה לא בעי לדעת הרב א"כ ל"ל להרב ללמוד
משם שאין כאן חק תוכות תיפוק ליה דאפילו גרידה לא בעי אלא ודאי נראה דגרידה
בעי והואיל והרב השנוה שני זייני' שנשתמית צורתן ונעשה חי"ת לשני אותיות
הדבוקות ורי"ש שנעשה דל"ת לדיו שנפל על גבי האות נראה שסברת הרב הוא ששני
אותיות שנדבוקו צריכות הפרד: וכן דיו שנפל על גבי האות צריך ליטול הדיו: והיינו
טעמיה דדוןקא בארצנו תפארתנו או בנפסק רגל הה"א דכשר אף בלא גרידה משום
דקבלה בידם דלמטה רק ראוי לגרידה בעינן או שמסבא אפרו כן שרב יהודה לא פסל
באות שנדבקה לחברתה אלא היכא שאין תוספת באות שאין שם אלא צורת האות
וכדפירשתי: אבל היכא שיש בה יותר מצורת אות לא: וא"כ בהיכא שנדבוקו לסופן אחרי
שנגמרו דהיינו שיש שם יותר מצורת אות אע"ג דבעינן שהאותיות לא יהיו דבוקות
הואיל וכבר נגמרו בהקשר ומקום הנדבק יותר מצורת אות היא וראוי לגרודו ולהשאר
האות אין הדבק פוסל אבל כל שנדבוקו במקום שאם תגרוד המקום ההוא לא תשאר בה
צורת אות המבוקשת אף אם נדבוקו אחר שנגמרו צריך לגרוד הפסול דהא אות שאין
גויל מקיפה פסולה והיינו שנדבקה במקום שבה חסר המקום ההוא מהאות אין כאן צורת
האות המבוקשת ואם האות תשאר כן פסולה ומ"ה צריך לגרוד הדבק ולהשאר האות
בהקשרה הואיל ונכתבה בהקשר אמרינן בכה"ג שאף אם לא גרד פשר הואיל ויכול
לגרוד וכו' זירא דכל הראוי לביקלה וכו' וכדפירשתי וכן נמי אם נדבוקו בסופן ונשתמית

צורתן עי"כ גורד הדבק שדבק זה פוסל דאע"ג דהיכא שלא נשתנית צורתן אין הדבק פוסל ברגלי האותיות דראוי בעינן היכא דנשתנית צורתן הדבוק פוסל דהא בפ' הבונה אמרו שאם נשתנה צורת האות פסולה וכל זה מבואר בדברי הרב בתשובתו שדווקא בנגמרה האות ונדבקו ברגליהן ולא נשתנית צורתן עי"כ קאמר שאין הדבוק פוסל כמו ארצנו או תפארתנו אבל בנשתנית צורתן או שנדבקו אחר שנגמרו ע"י דיו שנפל במקום אשר שם תגרוז המקום שהוא לא תשאיר צורת האות המבוקשת בין נשתנית צורתן ובין לא נשתנית לא קאמר וכו' דווקא היכא שנדבקו קודם שנגמרו קאמר דהוי חק תוכות אבל נדבקו אחר שנגמרו ואפילו בראשון ואף אם נשתנה צורתו לא קאמר הואיל ונכתבו כדיו ואם פן לגרוד הדבק או הדיו ואל יקשה לה לומר דכמו שפירוש הרב דיני שאר דבוקות שבספר תורה למה לא פ' דבקות אלו שאמרנו ולומר שדינם לגרוד הדבק ותו לא וכדפירשתי: דלענ"ד נראה שלא הוצרך הרב לפרש דינים אלו שמפורשים הם מצד עצמם לזה שהשואל לא נסתפק אם צריך להפריד הדבקות ואם לא אלא הנה סובר שבנודאי צריך להפריד כל הדבוקות רק שנסתפק אם די בהפרד אם לא והרב השיבו דבמה שאמה סובר שכל הדבקות צריך הפרד לא היא שיש דבוקות שא"צ הפרד פגון שנדבקו ברגליהן ואין שם פסול אחר אלא הדבק בלבד שלא נשתנית צורת האותיות פגון בארצנו תפארתנו: ובמה שאמה מסתפק דהיכא דפוסל אם די בהפרד או הני חק תוכות יש דבוק שאין די בהפרד לבד דהוי חק תוכות פגון היכא שנדבקו קוד' שנגמרו והביא ראי' לדבריו שלא כסברת השואל בזה דסבר שבכל הדבוקות צריך להפריד והרב דרף קצרה השיב וממילא משמע דהיכא שנגמרה צורתן וע"י הדבק או הדיו נשתנית צורתן בין בראשה בין בסופה או שנדבקה בראש' אחרי שנגמרה ע"י נפילת דיו ואף אם לא נשתנית צורתה שצריך להפריד או ליטול הדיו כסברת השואל ולא הוי חק תוכות ומהאי טעמא דכתביבנא תמיהני לדעת כת"ר של הר"ר יעקב והר"ר לוי בנו במ"ש ודרף קצרה אני פותח לה וכו' שהוא מנהג שנהגו לדעת כת"ר ושלא אליבא דהלכתא סובר דמ"ם פתוחה שנסתמה גורד רגל השמאלי ואינו די לו בגרידת הדבק דאמינא דאי הכי הנה לו להרב לפרש בנגמרה צורת האות וא"כ נשתנית צורתה ע"י שנדבקה לחברתה פגון טי"ת ורי"ש שנדבקו ברגליהן ונעשו פ"א וכו' ב' זייני"ן שנדבקו ע"י נפילת דיו אחר שנגמרו ונעשו חי"ת וכיוצא בהם שנשתנו צורתן מה דינם ע"פ המנהג שנהגו בירושלמי ושלא אליבא דהלכתא לדעת כת"ר דמלתא דפשיטא היא לענ"ד דבכה"ג הדבק פוסל אף בנדבקו אחרי שנגמרו ואין דין זה בכלל הדבוק שהכשיר הרב אחרי שנגמרו האותיות דהתם בלא נשתנית צורתן ע"י הדבק קאמר פגון בארצנו תפארתנו וכדפירשתי אבל בנשתנית צורתן פשיטא דפוסל הרב כדאיתא בהבונה וכדכתביבנא וא"כ אמינא דלדעת כת"ר דסברי דלהרשב"א מ"ם שנסתמה הוי חק תוכות ואע"ג פדין ה"ל לרב לפרש דין ב' אותיות שנדבקו ונשתנית צורתן דוודאי דומות למ"ם שנסתמה דמה לי האי ומה לי האי הואיל ובין כף ובין פף אות אחת מאות המבוקשת יש בספר וכדפ' וה"ל לרב לפרש מה דינם ותקונום דהא יש צדדין לכאן ולכאן וזה פי נוכל לומר דהואיל ונכתבה ונגמרה האות פדין דבהא תליא מלתא לדעת הרב קולא טפי דאע"ג שנשתנית צורתה מ"ם לא דמיא לא לקו"ף שנדבקה רגלה לגגה שהביא הרב דהתם נדבקה קודם שנגמרה ולא לפ"ף פשוטה דהתם נמי דדלמא אין נחשב הרגל כנגמר פשנדבק לצד"י

הוא דאָמרי שגורד הרגל כדפירש הרב אַבֵּל היכא שנגמרה האות פדין אלא שע"י הדבוק הזה נשתנית צורתה יש להסתפק ולומר דנהי שהדבוק פוסל ביה מ"מ א"א שאין ביה דין חק תוכות ובגרידת הדבוק די הואיל ונגמרה פדין דהא סברת הרב היא דלא הוי חק תוכות אלא היכא שלא נגמרה פדין דבכתב"ב פדין תליא מלתא כמו שבאר בתשובתו והיכא שלא נשתנית צורתה ע"י הדבוק אין הדבוק פוסל הואיל ונקתב פדין וא"כ אפשר לומר דהיכא שנגמרה פדין ונשתנית צורתה נהי שהדבוק פוסל ביה אבֵּל אין ביה דין חק תוכות ובגרידת הדבוק די או נאמר דאע"ג שנגמרה פדין חמירא הואיל ונשתנית צורתה הוי כאלו נדבקה קודה שנגמרה וצריף לגרוד חלק מהאות פדעת כת"ר במ"ם שנסתמה או נאמר דחמירא טפי שינוי צורת האות שחוזר ופוסל כל האות כאלו אין כאן אף צד א' מסניי'ם פדין הואיל ונחמיר כולי האי דאע"ג שנגמ'ר האות פדין ואח"כ נדבקה ונשתנית צורתה פוסל אפשר דפוסל מפל וכל והוי כאלו נדבקה קודם שכתב ממנה צד מסניי'ם וצריף לגרוד את כולה וא"כ הנה ליה לרב לפרש אופן תיקון האות בנשתנית צורתה אחרי שנגמרה: ולרונחא דמלתא אומר שאין לדחות בכף ולומר דמ"ה לא פ' הרב דין זה משום שהשואל לא שאל אלא בדבוקות דהיינו שאין שם פסול אחר אלא הדבוק בנשתנית צורת האות ע"י הדבוק לא שאלו השואל והיכא שנשתנית האות ע"י הדבוק בכל דבוקות שבס"ת הוא שמצד הדבוק נולד הפסול ואם דעת השואל היתה פן ה"ל לבאר דבריו ולומר שבדבוקות שלא נשתנית צורת האות ע"י פן קאמר או להביא משל שהמשל ההוא יורה שבלא נשתנית צורת האות הוא שואל וכי היכי שהשיב הרב לשואל שיש דבוק שאינו פוסל ואף על פי שהשואל לא שאל אם פוסל ואם לא אלא אי הוי חק תוכות או לא ואפשר לומר שהשואל היה פשוט לו כשנדבוקו בסופן שאינו פוסל ומ"ה לא שאל אם פוסל ואם לא שדין דבוק האות במה פוסל ובמה אין פוסל ידע השואל ולא שאל אותו אלא במקום הפוסל אי הוי חק תוכות או לא נסתפק ושאל ואפ"ה השיבו הרב בזה הואיל ושאל בסתם דבוקות שבס"ת ולא פירש לומר שבנדבוקו קודם שנגמרו הוא שואל ה"נ בנידון דין דונדאי השואל שאל פן גם פן דבסתם שאל דמשמע שבכל דבוקות שבס"ת הוא שואל הן נשתנית צורת האות ע"כ והן לא נשתנית ומבאר משאלתו שהוא סובר שבכולם הדבוק פוסל ושאל אם די בהפרד אם לא דונדאי דעת הרב היה שם בזה שאינו די בהפרד דהוי חק תוכות כמו בשאר דבוקות היה מבאר זה הדין כמו שבאר השאר: אלא ונדאי נראה דמ"ה שמתק הרב ולא פ' דין זה משום דממילא משמע שהדבוק פוסל ובגרידת הדבוק די שאין כאן חק תוכות וע"ד שפירשתי: כג ומזה נלמוד שדעת הרב היא במ"ם פתוחה שנסתמה וכן ברי"ש שנעשית דל"ת אחרי שנגמרה ע"י נפילת דיו ונדאי בגרידת הדבוק די וכן בנטילת הטפה פי היכי דאמרינין בשתי אותיות שנדבוקו ונשתנית צורתן דלענ"ד נראה דמלתא דפשיטא היא שתיקון אחד להם דמה נשתנית צורתן על ידי שנדבקה לעצמה מה לי נשתנית צורתה ע"י שנדבקה לחברתה הואיל ובין כף ובין כף אות אחת מהאות המבוקשת יש בספר וזו וזו נגמרה פדין וכדפירשית וגדולה מזו אני אומר דאפילו היכא שלא נשתנית צורת האות כשנדבקה לחברתה דין אחד לה ובנדבקה לעצמה לדעת הרב וכן נמי בנפלה ביה טפת דיו שאין האות ניקרת וכף היא דעת הסמ"ק כמו שאפרש בעז"ה דבאה וקא אם נדבוקו או נפלה טפת דיו בהם קודם שנגמרו פדין יש כאן חק תוכות ותיקון וזו וזו לדעת הרב על דרך שפירשתי דאם נגמרו

כדין אין פאן חק תוכות לא בזו ולא בזו ואין ביניהם הפרש אלא שבנדבקה לעצמה כל דבוק פוסל בה ודלעולם נשתנה צורתה בה וכאשר אפרש בעז"ה מה שאין פו בנדבקה לתברתה שאם נדבק אחרי שנגמרה ולא נשתנית צורתה פגון בארצנו תפארתנו אין דבוק זה פוסל לדעת הרב וכדפי' בתשובתו מפל זה הוכחנו שדעת הרב היא כמ"ם שנסתמה גורד הדבק ודיו וזה פדעת הסמ"ק שגם הוא פסק פו באשר אכתוב לפנים בעז"ה ועוד אני אומר לדבריהם שלהר"ר יעקב והר"ר לוי פנו אף אם יאמר האומר שאין לדקדק מדברי הרב על דרוך אשר פירוש וכל זה אני אומר לרונחא דמלתא שאין לפקפק על מה שפכתתי לענ"ד ואני אומר דמנא להו לרבנים הנז' לדקדק מדברי הרב שסברתו היא דמ"ם פתוחה שנדבקה ונסתמה שגורד הרגל השמאלי דהא יש כמה צדדין וכדפירשתי וכן קשה לי נמי על דברי כת"ר שכת' שמה שפכת הרב בראש דבריו פו אנו רגילין לגרוד וכו' פלל כל הדבוקות הן לעצמה והן לתברתה וכשאמר דרוך קצרה אני כותב לה וכו' על אות הדבוקה לתברתה קאמר ואמינא דאי הכי הנה לרב למימר ובנדבקה לתברתה דרוך קצרה אני כותב לה וכו' ועל דרוך שהקשה הר"ר לוי על דברי כת"ר: ועוד אני מקשה ואומר דכי היכי שמתחלה פלל הרב כל אות הדבוקה הן לעצמה והן לתברתה באפילו הכי חזר ופירש המנהג שנהגו בירושלמי לדעת כת"ר ופירש באות הנדבקות לתברתה וכתב בה שלש חלוקות וחלק בין ראשה לאמצעה ולסופה הכי נמי ה"ל לחלק עוד ולא שמוענין בנשתנית צורתה ע"י הדבק שיש בה כמה צדדין כדפירשתי מה דינם דלענ"ד נראה דמלתא דפשיטא היא שאין לומר שבכלל התלונה שכתב הרב בנדבוקו ברגליהם פלל גם זה הדין וכתב שאין הדבוק פוסל בו כדפירשתי וכי תימא דבהני צריך לגרוד כל האות כדפירש הרב בתחלת דבריו ומ"ה לא הוצרך לחזור ולפרוט אלא כמה שאין גורדין כל האות הא ליתא דהא כת"ר נמי יפרט בנדבקה בראשה שצריך לגרוד את פולה ואע"ג שלדעת כת"ר הוא בכלל ראש דבריו שכתב פו אנו נוהגים וכו' וא"כ ה"נ ה"ל לפרוט ולומר דהיכא שנשתנה צורת האות אף אם נדבקה בסופה גורד את הפל וכי תימא דהא אתיא מקל וחומר מנדבקה בראשה ולא נשתנית צורתה שצריך לגרוד את הפל הא ליתא כדפירשתי ועוד דאיך אפשר לומר כמה שכת"ר פתב בראש דבריו פו אנו רגילין לגרוד וכו' שדרוך פלל דבר בכלל הדבוקות והוי בכלל אות הדבוקה לעצמה או לתברתה ונשתנית צורתה שגורד את פולה ואח"כ חזר ופי' מנהגם והביא דבוקות שאין גורדין את כל האות ודבוקות שאין פוסלות פלל וסתר את דבריו שכתב סתם דגורד את פולה: וכי תימא דדוקא בנשתנה צורת האות הן ע"י עצמה והן ע"י תברתה קא מיירי הרב בתחלת דבריו וכתב שרגילין לגרוד את פולה ולא הוצרך לפרש אחרי כן אלא המנהג שנהגו היכא שלא נשתנית צורתה הא נמי ליתא דאי הכי הנה ליה לרב לפרש דבריו ולומר פו אנו נוהגים לגרוד את כל האות שנשתנית צורתה הן ע"י שנדבקה לעצמה והן ע"י שנדבקה לתברתה ובנדבקה לתברתה ולא נשתנית צורתה דרוך קצרה אני כותב לה וכו' ועל דרוך זה שהקשה הר"ר לוי על כת"ר: אלא ונדאי נראה דמשום הכי לא פירש הרב דין נשתנה צורת האות אחרי שנגמרה משום דממילא משמע דגורד הדבוק ודיו וכדפי' וא"כ גלמוד מנה שדעת הרב בתשובתו דמ"ם פתוחה שנסתמה או דל"ת שנעשית רי"ש ע"י נפילת דיו שגורד הדבק או הדיו ודיו דדין אחד לאות שנדבקה לעצמה ולאות שנדבקה לתברתה לדעת הרב שפנה ובה סובר הרב שאם אירע

אָחַד מֵאלוֹ קוֹדֵם שְׁנַגְמָרָה הָאוֹת דְּאִינָה אוֹת אֶלָּא הָרִי הִיא פְחֶסְרָה וְלִזָּה וְלִזָּה תִּיקוֹן אָחַד וְכַדְפִּי מִפֶּל מַה שְׁפִתְבִּתִּי עַל תְּשׁוּבַת הַרְשָׁבָ"א וְ"ל יתְבַּאֵר דְּבָרֵי לַעֲנִיד בְּנִקְל וְלֹא אֶצְטַרֵּף לְהַאֲרִיף בְּבִיאור דְּבָרֵי פִי כְּבָר הַנְּחִתִּי כְּמָה יְסוּדוֹת שְׁעֲלִיָּהֶם גְּבִינָה בְּנִין דְּבָרֵי לַעֲנִיד: וּמַעֲתָה אֲנִי שְׁכָבֵר הוֹכְחֵנוּ שְׁלֹדַעַת הָרַב וְ"ל כָּל אוֹת שְׁאִינָה מִקְּפֵת גְּוִיל הָרִי הִיא פְחֶסְרָה וְכִאֲלוֹ אִינָה וְשִׁינָה בְּהַ דִּין חֹק תוֹכוֹת כְּמוֹ שְׁשִׁינָה בְּשִׂאָר פְּסוּלִים שְׁבָאוֹת בֵּין לַתְּלִמוּד דִּינָן וּבֵין לִירוּשְׁלָמִי וְאִ"כ דִּין א' לָהּ וּבְנִדְבָק לַעֲצָמָה הֵן אִם הָאוֹת גּוּף א' אוֹ ב' גּוּפִים וְכֵן בְּנִפְלָה טַפַּת דִּי תוֹף חָלַל הָאוֹת וְעַתָּה אֵין שְׁמָה הָרֵאשׁוֹן עָלֶיהָ דְּבִכּוּלָּהּ שִׁינָה בְּהַ חֹק תוֹכוֹת דְּבְנִדְבָקָה לַעֲצָמָה נְמִי פְחֶסְרָה הִיא כְּמוֹ שְׁאֶפְרָשׁ בַּס"ד וְכֵן הַסְּמ"ק וְ"ל הַשְּׁנֵה דִּין אוֹת שְׁנִדְבָקָה לַחֲבֵרְתָּהּ לְטַפַּת דִּי שְׁנִפְלָה לַתוֹף חָלַל הָאוֹת שְׁכַתְּבֵן וְ"ל וְאִם נִפְלָה טַפַּת דִּי קוֹדֵם שְׁנַגְמָרָה הָאוֹת וְלֹא הִיָּתָה הָאוֹת נִפְרָת וְאֶחָר כֶּף נָטַל הַדִּי אוֹ כְּמוֹ כֵּן אִם לֹא הִיָּתָה מְוַקְּפֵת גְּוִיל בְּתַחֲלַת עֲשִׂינָתָהּ דְּאֶמְרִינָן דְּפִסּוּלָהּ וְאֶחָ"כ נָטַל הַדִּי הַנִּי כְּחֹק תוֹכוֹת וּפְסוּלָהּ אֲבָל אִם כְּבָר נִכְתְּבָה וְנָפַל הַדִּי עָלֶיהָ יִטְלָנָה כְּדֶאֱמְרִינָן בִּירוּשְׁלָמִי עַכ"ל: וְלִפ"ז אֵין הַפְּרָשׁ אִם נֶאֱמַר שְׁהַרְשָׁבָ"א וְ"ל נִשְׂאֵל בְּכָל דְּבוּקוֹת שְׁבִסְפָר תוֹרָה אוֹ אִם נִשְׂאֵל בְּאוֹתִיּוֹת הַדְּבוּקוֹת זֹ לְזוֹ: וְאֵע"ג שְׁהַשּׂוֹאֵל שְׂאֵל גַּם בְּרִגְלֵי הַקּוּ"ף הַדְּבוּק לְגַג אִם נִפְסָל בְּכֶף אֵין לְדַקְדַּק מְזָה וְלוֹמַר שְׁמָה שְׁשִׂאֵל בְּתַחֲלַת דְּבָרֵי וְנִסְתַּפֵּק בְּדְבוּקוֹ שְׁבַס"ת אֵי הֵנָּה חֹק תוֹכוֹת בְּאוֹת הַדְּבוּק לַחֲבֵרְתָּהּ שְׂאֵל דְּהָא בְּאוֹת הַדְּבוּקָה לַעֲצָמָה לֹא שְׂאֵל אִם פּוֹסֵל אִם לֹא וְהוֹצֵרֵף לְשׂוֹאֵל בְּקוּ"ף הַדְּבוּק לַעֲצָמוֹ אִם נִפְסָל בְּכֶף שְׁהַשּׂוֹאֵל לֹא שְׂאֵל בְּכָל אוֹת הַדְּבוּקָה לַעֲצָמָה אִם נִפְסָלָת בְּכֶף אֶלָּא בְּקוּ"ף לְבַדּוֹ שְׂאֵל וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּהוֹאִיל וְחִזְינָא שְׁכָל הָאוֹתִיּוֹת הֵן גּוּף א' וְהֵ"א וְקוּ"ף אֵינָם גּוּף א' וְהַתְּלִמוּד הוֹצֵרֵף לַתַּת טַעַם לְדָבָר זֶה שְׁנִשְׁתַּנּוּ אוֹתִיּוֹת אֵלוֹ מְשִׂאָר הָאוֹתִיּוֹת לְהִיּוֹתָם שְׁנֵי גּוּפִים כְּדֹא"י בַּפ' הַקּוֹמֵץ וּבַפ' הַבּוֹנָה מ"ה נִסְתַּפֵּק הַשּׂוֹאֵל אִם נִגַּע רִגְלֵי הַקּוּ"ף לְגַג וְנַעֲשִׂית גּוּף א' כְּשִׂאָר הָאוֹתִיּוֹת אִם פּוֹסֵל אִם לֹא דְדַלְמָא שְׁמָה שְׁאֶמַר הַתְּלִמוּד לְמַצְנָה קֹאֲמַר וְלֹא לַעֲכָב וְאִם עֲשָׂאוֹ גּוּף א' כְּשִׂאָר הָאוֹתִיּוֹת שְׁפִיר דְּמִי וְכְמוֹ שְׁאֶפְרָשׁ בַּע"ה: וּמָה שְׂאֵל נִסְתַּפֵּק גַּם בַּה"א מְשׁוּם שְׁבִבְרִיָּתָא שְׁבַפ' הַבּוֹנָה פּוֹסֵל בַּה"א דְּקֹאֲמַר לֹא יַעֲשֶׂה הַהִי"ן חַתִּי"ן גַּם אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׁנִסְתַּפֵּק בְּקוּ"ף מְפִנֵי שִׂישׁ סְפָרִים שְׁבִפְרָק הַבּוֹנָה שְׂאִין כְּתוּב בְּהֵם מְפִנֵי מַה כְּרַעֵי דְקוּ"ף תְּלִיא וְכַדְכַתְּבֵן הַרְשָׁבָ"א וְ"ל בְּתַשׁוּבַת שְׂאֵלָה וְ"ל שְׂאֵלָתָּ שְׂאֶמְרוּ לָהּ מְשָׁמִי שְׂאֲנִי מְצָרִיף בַּס"ת לְהַפְּסִיק רִגְלֵי הַקּוּ"ף מִגַּג הַקּוּ"ף בְּאֶמֶת כֶּף הֵם הַדְּבָרִים מִהֵיא דְּפְרָק הַבּוֹנָה שְׁאֶמַר מְפִנֵי מַה כְּרַעֵי דְקוּ"ף תְּלִיא וְכֵן כְּתוּבָה אֶצְלֵי בְּשִׁפְתָּ וְאֶפְרָמִי בְּ"ן וְ"ל כְּתַב עַד כָּאֵן לְשׁוֹן הַתְּשׁוּבָה וּמְטַעְמִים אֵלוֹ נִסְתַּפֵּק הַשּׂוֹאֵל בְּקוּ"ף לְבַדּוֹ וְלֹא בְּשִׂאָר אוֹתִיּוֹת וְאֶפְ אִם נֶאֱמַר שְׁהַשּׂוֹאֵל הִזָּה מְסוּפֵק גַּם בְּשִׂאָר הָאוֹתִיּוֹת כְּאֶשֶׁר יִרְאֶה מִתְּשׁוּבַת הָרַב בְּאוֹתָהּ שְׂאֵלָה עֲצָמָה שְׂאֲנֵי מְדְבָרִים בְּהַ שְׁהַרְבַּ הַתְּחִיל בְּהַ וְ"ל אֶמְרָתָּ שְׂאֶמְרוּ לָהּ בְּשָׁמִי שְׂצָרִיף לִיזְהַר בַּס"ת בְּדְבוּקוֹן וְרִיחּוֹקוֹן הָאֶמֶת אֶמְרוּ לָהּ וְכו' עַד וּמָה שְׁשִׂאֵלָתָּ בְּדְבוּקוֹ שְׁבַס"ת וְכו' וּמִדְּקֹאֲמַר וּמָה שְׁשִׂאֵלָתָּ מְשָׁמַע שְׁשׂוֹאֵל א' הִזָּה וְנִסְתַּפֵּק גַּם בְּדְבוּק וְרִיחּוֹק שֶׁל שְׂאֶר הָאוֹתִיּוֹת שְׁהִזָּה סוּבֵר שְׁבָאוּלֵי אֵין הַסְּפָר נִפְסָל בְּהֵם וְאִ"צ לִיזְהַר בְּהֵן מ"מ כְּשִׂאוֹמַר בְּדְבוּקוֹ שְׁבַס"ת בְּכָל הַדְּבוּקוֹת הַפְּסוּלוֹת קֹאֲמַר וְאִם אֵלוֹ הַדְּבוּקוֹת פּוֹסְלוֹת גַּם הֵם בְּכָלֵל הַשְּׂאֵלָה וְכִשְׁהַשִּׁיב לוֹ הָרַב שְׁבָאֶמֶת צָרִיף לִיזְהַר מְשָׁמַע מְדְבָרֵי שְׁפּוֹסְלוֹת א"כ גַּם אֵלוֹ בְּכָלֵל הַשְּׂאֵלָה וּמָה שְׁהוֹסִיף וְשְׂאֵל בְּקוּ"ף וְאֶמַר וּמָה תַּעֲשֶׂה לוֹ הִינּוּ טַעְמָא כְּפִירוּשׁ הוֹאִיל וְשִׂאָר הָאוֹתִיּוֹת גו"ף אָחַד וְגַם יֵשׁ סְפָרִים שְׂאִין כְּתוּב בְּהֵן שְׂצָרִיף הַרְגֵל

להיות תלוי נסתפק השואל שאף אם פוסל באולי אין בה דין חק תוכות או שנסתפק השואל בזה בהיות האות שני גופים שאם סברת הרב היא שבאות הנדבקה בתכרתה אין בה דין חק תוכות כסברת שאר המפרשים אלא שדי להם בהפרד הואיל והן שתי אותיות אפשר דהכי נמי סובר גם בקו"ף וכיוצא בו שאף שהוא אות אחת מ"מ הוא שני גופים ואפשר דאפילו באות אחת שהיא שני גופים סבר הרב שאין בה דין חק תוכות והרב השיבו שאין הדבר תלוי בזה דבכולהו שייך בהו דין חק תוכות ואין הדבר תלוי אלא אם נכתב פדין אם לא ואף אם נאמר שהשואל לא שאל אלא בדבוק האות שנדבקה לתכרתה אם הרב הנה משיב שאין פאן חק תוכות הנה לנו לדקדק בדבר אבל השתא שהרב השיב שגם באות שנדבק לתכרתה שייך דין חק תוכות ולמד לנו שדין חק תוכות תלוי בנכתבה האות פדין שאם נפסלה קודם שנגמרה שייך בה חק תוכות ואם נגמרה אין פאן חק תוכות אפילו אם נשתנה צורת האות על ידי פו וכדפירשתי א"כ למדנו מזה ג"כ דין נדבקה לעצמה ונפלה טפת דיו בחלל האות ועתה אין שמה הראשון עליה שאם כבר נכתבה פדין אין פאן חק תוכות וכדעת הסמ"ק ובלא נכתבה פדין כבר פירש הרב פל הצריף: ודרך אגב אומר שלא הבינתי דעתו של הר"ר לוי במה שרוצה להוכיח בפסקו השני שתשובת הרשב"א היא על אות שנדבקה לתכרתה ולא על אות שנדבקה לעצמה מלשון תשובה אחרת שהצריף בה וז"ל שאלת ספר תורה שאותיות שלו אין גויל מקיפם וכו' דלפי עניות דעתי נראה הפך דברי כת"ר שמי שירצה לכאר דעת השואל בתשובה הזאת מאותה התשובה ראוי לו להוכיח ולומר שהשואל בתשובה הזאת בכל דבוקות שבספר תורה שאל הן בדבוק אות לתכרתה הן בדבוק האות לעצמה שהשאלה ששאל עליה הרב בתשובה ההיא שהצריף בה אינה כשאלה אשר נשאל בתשובה הקצרה אשר אנחנו עוסקים בה שבאותה השאלה שאל השואל אם צריכות האותיות להיות מוקפות גויל בספר תורה אם לא שיש מי שאמר שלא אמרו הקף גויל אלא בתפילין ומזוזות ובהשואל הנה שבתשובה הזו אשר אנו מדברים בה ידע שבספר תורה שאין אותיות שלה מוקפות גויל דפסולה ושאל אם יועיל תקון גרידה לבד ואם פו מה ענין מנחות אצל גיטין מה ענין הקף גויל הנאמר במנחות לדין חק תוכות הנאמר בגיטין ואם נרצה להוכיח מלשון תשובה אחת ללשון תשובה אחרת גם כי אין ללמוד מזו לזו לענין הלשון לע"ד שלפי דעתו ושכלו ישאל השואל אני אומר שמי שיעלה בדעתו להוכיח יוכיח ויאמר שהואיל ואנו דומים שבתשוב' הארוכה ההיא שדעתו של השואל היתה שם לשאל על האותיות הדבוקות לזולתן ופיר' דבריו ואמר ספר תורה שאין אותיות שלו מוקפות גויל וכו' אלמא שהשואל בתשובה הקצרה הזו אשר אנחנו מדברים בה ששאל סתם בדבוקות שבספר תורה בכל דבוקות קאמר הן בדבוק אות לעצמה הן בדבוקה לזולתה וזה שכתבתי ששאלה אחרת נשאל הרב בתשובה ההיא הארוכה מהשאלה אשר נשאל בתשובה הזו הקצרה יועיל לנו להבא בע"ה: ונחזור למה שהיינו בה ונאמר שהרב השיב לשואלו על צד הדין ולא על צד המנהג וסברתו היא שאם נדבקה האות אחרי שנגמרה פגון ארצנו תפארנו אין דבוק זה פוסל ואם נשתנית צורת האות על ידי פו או שנדבקו בראשן אחרי שנגמרו על ידי נפילת דיו גורד הדבק ודיו כדפירש ואם נדבקה בראשה קודם שהתחיל לכתוב הצד השני ממנה צריף לגרוד הפל ואם נדבקה באמצעה אחרי שהתחיל לכתוב הצד השני ממנה ולא נגמרה האות אותה צד שנדבקו צריף גרידה ולעד"נ

שְׁזָה הַדִּין לְמַדּוֹ הָרַב מִדְקָאֵמֶר בִּירוּשְׁלַמִּי מֵאֵן דְּאָמֵר פְּסוּל מִלְמַעְלָה וְסָבֵר הָרַב דְּאִי ס"ד
דְּכָל שְׁנֵדְבָקָה הָאוֹת בֵּין בְּרֵאשֵׁה וּבֵין בְּאֶמְצָעָה תְּקוּן אֶחָד לְהֵם שְׁלַעוּלָם צָרִיף לְגֵרֻד הַפֶּל
וּכְדַעַת הַסְּמ"ק ז"ל אִם כֵּן מֵאִי הָאִי דְקָאֵמֶר בִּירוּשְׁלַמִּי מֵאֵן דְּאָמֵר פְּסוּל מִלְמַעְלָה הָא
בְּאֶמְצָע נְמִי פְּסוּל דְּדוֹנָקָא בְּלִמְטָה הוּא דְכָשֵׁר כְּגוֹן אֲרֻצָּנוּ תַּפְאָרְתָּנוּ אַבְּל כֹּל שְׁלֵא נִגְמְרָה
וְנִדְבָקָה פְּסוּלָה וְאֶפִּילוּ בְּאֶמְצָעָה וְכֵן קָאֵמֶר רַב יְהוּדָה נְמִי כֹּל אוֹת שְׁאִין גְּוִיל מְקִיף אוֹתָהּ
פְּסוּלָם וּמִדְבָרֵי רַב יְהוּדָה יֵשׁ לְלַמּוֹד שְׁאֵם גֵּרֵד הַדְּבָק לְבַד אֶפִּילוּ בְּאֶמְצָעָה הֵנִי חֵק תּוֹכוֹת
דְּהָא לְדַעַת הָרַב כֹּל אוֹת שְׁנֵדְבָקָה בְּמָקוֹם שְׁבָה חֶסֶר הַמָּקוֹם הֵהוּא אִין בְּהַ צוּרַת הָאוֹת
הַמְבֻנְקָשֵׁת קָאֵמֶר רַב יְהוּדָה דְּפְסוּלָה וְכֵאלוּ אִין שֵׁם אוֹת וְאִם כֵּן הֵכִי הֵנָּה לִיָּה לִירוּשְׁלַמִּי
לְמִימֵר מֵאֵן דְּאָמֶר כְּשֵׁרָה מִלְמַטָּה מֵאֵן דְּאָמֶר פְּסוּל כֹּל שְׁאִינוּ לְמַטָּה אוּ לִישְׁנָא אַחֲרִינָא
דְּהוּי מִשְׁמַע מִינָהּ דְּאֶפִּילוּ בְּאֶמְצָעָה קָאֵמֶר אֵלָא וְדֵאִי חוֹלְקִים הֵם בְּתַקּוּנָם דְּלְמַעְלָה הָאוֹת
פְּסוּלָה וְצָרִיף לְגֵרֻד הַפֶּל אַבְּל בְּאֶמְצָע אַף עַל גַּב דְּפְסוּלָה הִיא וְהוּי חֵק תּוֹכוֹת אִינוּ גּוֹרֵד
כֹּל הָאוֹת שְׁהֵצֵר הֵהוּא מְהָאוֹת אֲשֶׁר נִכְתָּב וּנְגַמֵּר בְּלִי דְבוּק כְּלָל הֵנִי כְּמוֹ הָאוֹת שְׁנִגְמְרָה
לְעַנְיָן זֶה שְׁאֵם נְדָבָקָה בְּצַד הַשְּׁנִי שְׁלָה אִין צָרִיף לְגֵרֻד הַצַּד אֲשֶׁר נִגְמֵר כְּדִין שְׁכְּמוֹ
שְׁנִגְמְרָה הָאוֹת כְּדִין וְאֶחָד כֹּף נְדָבָקָה בְּהַ אוֹת אַחֲרַת קוֹדֵם שְׁנִגְמְרָה שְׁצָרִיף לְגֵרֻד הָאוֹת
אֲשֶׁר הִיָּה כְּתוּב וְנְדָבָקָה אַבְּל הָאוֹת שְׁכְּבֵר נִגְמְרָה אַף שְׁהָאוֹת הָאֶחָרַת נְדָבָקָה בְּהַ אִינוּ
גּוֹרֵד מִמֶּנָּה כְּלָל וְאִף אִם נִשְׁתַּנִּית צוּרְתָהּ ע"י כְּגוֹן שְׁהִיָּה כּוֹתֵב מְזוּזוֹת וְכַתֵּב הַזֵּי"ן
הֵרֵאשׁוֹן כְּדִין וְכִשְׁבָּא לְכַתּוּב הַזֵּי"ן הַשְּׁנִי נְדָבָק בְּזֵי"ן הֵרֵאשׁוֹן וְנַעֲשׂוּ חֵי"ת שְׁגוֹרֵד
הַזֵּי"ן לְבַדּוֹ וּש"ד וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזֵה: הֵכִי נְמִי בְּנִכְתָּב צַד אֶחָד מְסוּנִיִּים כְּדִין וְנְדָבָק בְּצַד
הַשְּׁנִי אִינוּ גּוֹרֵד הַצַּד הַמְסוּנִיִּים אֲשֶׁר כְּתוּב וְאִין לוֹמֵר דְּהֵנִי שְׁמַהִירוּשְׁלַמִּי מִשְׁמַע שְׁחֲלוּקִים
הֵם בְּתַקּוּנָם אַבְּל מְנָא לִי לְרַב דְּנְדָבָקָה בְּצַד הַשְּׁנִי שְׁגוֹרֵד אֵת כֹּל הַצַּד וְאֶפִּילוּ בְּנְדָבָק
בְּאֶמְצָעוֹ כְּדִמְשְׁמַע מְסַתֵּם לְשׁוֹנוֹ שְׁכַתֵּב אוֹת שְׁנֵדְבָק צָרִיף גְּרִידָה וְלֹא חֵלֵק אֵלְמָא דְּבָכֵל
הַצַּד קָאֵמֶר וְכֵן כְּתוּב נְמִי אַחֲרֵי כֵן וּלְפִיכֹף צָרִיף לְגֵרֻד הַרְגֵל וְכַדְכַתֵּב הַחֶכֶם הַשְּׁלֵם כְּמַה"ר
לוֹי דְּלֵמָא שְׁמַמְקוֹם הַדְּבָק וְהִלָּאָה הוּא שְׁצָרִיף לְגֵרֻד וְתוּ לֹא שְׁמַה שְׁנִכְתָּב כְּדִין ש"ד וְלֹא
הֵנִי חֵק תּוֹכוֹת הוּאִיל וְאִינוּ גּוֹרֵד הַדְּבָק לְבַד אֵלָא גּוֹרֵד גַּם הַצַּד הַנְּשָׂאֵר מְהַצַּד הֵהוּא
שְׁנִכְתָּב אַחֲרֵי שְׁנֵדְבָק דְּנִרְאָה שְׁסִבְרַת הָרַב הִיא דְכִי הִיכָא דְּנְדָבָקָה לְמַעְלָה אֶפִּילוּ אִם
כְּבֵר נִגְמֵר הַצַּד הֵהִיא אֵלָא שְׁלֵא הַתְּחִיל לְכַתּוּב הַצַּד הַשְּׁנִי דְּגוֹרֵד אֵת כְּלוּל דְּלְמַעְלָה
דְּקָאֵמֶר הִירוּשְׁלַמִּי דְּפוֹסֵל קוֹדֵם שְׁהַתְּחִיל לְכַתּוּב הַצַּד הַשְּׁנִי קָאֵמֶר וְקָאֵמֶר שְׁלְמַעְלָה
שְׁנֵדְבָק פְּסוּל וְכֵאלוּ אִינוּ צָרִיף לְגֵרֻד אֵת כְּלוּלָה הֵכִי נְמִי יֵשׁ לָנוּ לְדוֹן כְּכֹל צַד הַנְּדָבָק כֹּל
זְמַן שְׁלֵא נְדָבָקָה הָאוֹת דְּגוֹרֵד כֹּל הַצַּד הֵהוּא וְדוֹנָקָא בְּנִגְמֵר' הָאוֹת הוּא דְאִית לָן לְמִימֵר
שְׁאִי אִם נִשְׁתַּנִּית צוּרְתָהּ שְׁאִינוּ גּוֹרֵד אֵלָא הַדְּבָק הוּאִיל וְנִגְמְרָה כְּדִין וּמְסוּנִיִּים אִנִּי בְּדָבָרֵי
הָרַב אִם כְּתוּב צַד מְסוּנִיִּים מְהָאוֹת כְּדִין כְּגוֹן שְׁכַתֵּב גַּם כֹּף"ף פְּשׁוּטָה וְהַפְּסִיק יְדוֹ מְלִכּוֹתְבָהּ
וְקוֹדֵם שְׁהַתְּחִיל לְכַתּוּב הַצַּד הַשְּׁנִי נְפִלָה טַפַּת דִּיּוֹ וְהַדְּבִיק הִגָּג הֵהוּא לְאוֹת אַחֲרַת אִם
נִאָמֵר דְּהוּא וְהַטְּפָה נְפִלָה קוֹדֵם שְׁנִגְמְרָה הָאוֹת הֵנִי לְמַעְלָה וְגוֹרֵד אֵת כְּלוּל הוּאִיל וְנְדָבָק
קוֹדֵם שְׁנַעֲשִׂית צוּרַת הָאוֹת וְנִפְסָלָה הָאוֹת קוֹדֵם שְׁנִכְתָּבָהּ וְאִם בָּא לְגֵרֻד הַטְּפָה לְבַד הֵנִי
חֵק תּוֹכוֹת אוּ נִאָמֵר דְכִי הִיכִי שְׁאֵם הַתְּחִיל לְכַתּוּב הַצַּד הַשְּׁנִי וְנְדָבָקָה אַף עַל פִּי שְׁלֵא
נַעֲשִׂית אוֹת מְעוּל' שְׁנִפְסָלָה צוּרְתָהּ קוֹדֵם שְׁנִגְמְרָה שְׁאִינוּ גּוֹרֵד הַצַּד הַמְסוּנִיִּים אֲשֶׁר כְּתוּב
הוּאִיל מְהַצַּד הֵהוּא נִכְתָּב כְּדִין הֵכִי נְמִי אִם כְּתוּב הִגָּג לְבַד וְנִפְל דִּיּוֹ וְהַדְּבִיקוּ אוֹת אַחֲרַת
שְׁאִינוּ גּוֹרֵד אֵלָא הַדִּיּוֹ וְלִרְאִשׁוֹן דַּעֲתִי נוֹטָה דְּנִרְאָה שְׁדַעַת הָרַב הִיא שְׁלֵא יִקְרָא הַצַּד

הראשון נגמר אלא א"כ התחיל לכתוב הצד השני אף על פי שהפסיק ידו ממנו האיל ואין פאן צורת האות: וזהו שכתב סתם אבל אם נדבקה בראשה קודם שתגמור אותו הראש צריף לגרוד את הפל וכן משמע נמי מדברי הרב ממה שכתב בתשובה אחרת אשר פבר הזכרנו וז"ל מלמעלה פסול לפי שעד שלא נעשית אות נפסלה צורתה והלפף אם בא לגרוד הרי זה חק תוכות ופסול הרי שכתב בהדיא דכל זמן שלא נעשית אות אם לגרוד הדבק הרי זה חק תוכו: ואע"ג שהיכא שהתחיל לכתוב הצד השני נמי עדיין לא נעשית אות ואפ"י הכי סבר הרב שאין גורדי הראש ואין לחלק ולומר דמטעם שגורד גם מהצד השני לא הוי חק תוכות דסוף סוף על ידי גרידה נשאר הצד הראשון וכדפירשתי לעיל בדברי הרא"ש ז"ל מקל מקום הכא אינו גורד הצד הראשון הואיל ונכתב פדין וכדפירשתי דדווקא היכא שכתב נעשית האות או אם לא הפסיק ידו ממנה עד שנפסלה כגון שנדבקה לחברתה ואף אם נשתנית צורתה אין פאן חק תוכות וכדפירשתי אבל היכא שלא נעשית צורת האות בעינן שינתחיל לכתוב הצד השני כדפירשתי ואז יקרא הצד הראשון מסויים וזהו שכתב הרב בקונצ' בתשובה הזאת הארובה לפי שעד שלא נעשית אות נפסל צורתה והלפף אם בא לגרוד הרי זה חק תוכות פירוש דאף על פי שכתב הצד שלמעלה כדיון כל זמן שלא התחיל לכתוב הצד השני אם נפל בה פסול כגון שנפל דיו והדבוק לחברתה אם בא לגרוד הטפה הרי זה חק תוכות דדווקא היכא שנעשית אות פבר הוא דאמרינן שאף אם לא הפסיק ידו מלקותבה ונדבקה דלא הוי חק תוכות: אבל כל זמן שלא נעשית אות אף על פי שכתב הצד האחד ממנה כגון הצד שלמעלה לכדו הוי חק תוכות אלא אם כן התחיל לכתוב הצד השני כדפ"י הרב את דבריו בתשובה הזאת הקצרה אם נדבקה באמצעה דהיינו שהתחיל לכתוב הצד האחד אות וצד שנדבק דווקא צריף גרידה ולא הצד הראשון ואף על פי שעדיין לא נעשית אות והיינו טעמא כדפירשתי: וכן נמי כתב למטה גבי פ"ף שבארצף שנדבק לצד"י שהירושלמי מסופק וזה לשונו ולפיכך צריף לגרוד הרגל והיינו לומר שאם אינו כנגמר צריף לגרוד הרגל אבל אינו צריף לגרוד הגג כמו שפירש הרב בתחלת דבריו ואמר ואם נדבקה באמצעה אותו צד שנדבק צריף גרידה: וגבי פ"ף שאנו מסופקים אזלינן ביה לחומרא לומר דהוי אמצע הפ"ף ולא סופה דספיקא דאורייתא לחומרא ולפיכך צריף לגרוד הרגל וכדפירשתי והרב כתב בקונצ' בתשובה הזאת הארובה לענן זה פי לא הנה מן המצטרף עליו לפרש פרטי הדינים האלו פי לא נשאל על זה וכדפירשתי לעיל אלא שהרב רצה לכתוב דברי אלה בקונצ' כדי ליישב דבריו וכדפירשתי: והרב ז"ל למד כל זה מהירושלמי לפי שראו שהירושלמי קאמר למעלה פסול דמשמע שלמעלה לעולם פסול לפי שלא נעשית צורת אות ואדרבה נראה שיש לזקוק מדבריו שאם נדבק בצד השני אף שלא נעשית צור' האות שאינו גורד הצד שלמעל' דדווקא בנדבק מלמעל' הוא דקאמר דנראה מזה שאינו דומה תקונו של נדבק באמצע לתקונו של נדבק למעלה ומשום הכי כתב מה שכתב וכדפירשתי כנראה לעניות דעתי וקל להבין ואף שיש לחלק עוד חלוקים אחרים לא אאריף הנה עד הנה פירשתי מה שכתב הרב מצד הדין בתשובתו הקצרה שכתב ודרף קצרה אני כותב לה וכו' ומעתה אומר שמה שכתב הרב בראש דבריו וזה לשונו כף אנו רגילין לגרוד כל הדבוק רצה הרב בזה להודיע לשאלו המנהג שנהגו במקומו שכל אות הדבוקה ואפילו אם נדבקה בסופה כגון ני"ו של ארצנו שנדבקו

לצד"י שמן הדין אינה צריכה אפילו הפך כדפירש הרב אחר כך היו רגילין במקומו לגרוד מהאות הצד הדבוק כי הוא הדבוק ובכלל זה הוא אם נדבקה בראשה שגורדין את פולה כאשר פירש הרב את הדין אחר כך וכן אם נדבקה באמצעה שגורדין הצד הדבוק: אבל החודש שלמדנו הרב על פי מנהג מקומו הוא שכל אות הדבוקה ואפילו אם נדבקה בסופה שעל צד הדין אינה צריכה אפילו הפך מנהג אנשי מקומו הוא לגרוד הצד הדבוק וזה מה שפכתב כך אנו רגילין לגרוד כל הדבוק ולא פירש לומר כל האות הדבוקה כי בנדבקה בסופה ואמצעה לא היו רגילין לגרוד כל האות אלא הצד הנדבק ומטעם זה נמי לא פירש לומר כל הצד הדבוק כי בנדבקה בראשה גורדין את פולה כאשר פירש הרב"ל אח"כ הכי נקט הרב לשון כל הדבוק שהוא לשון כולל ולא חשש הרב להודיע לשואלו פרטי המנהג כי השואל לא שאל אותו מנהג אלא או שיניח בדבוקות שפספר תורה חק תוכות על צד הדין והרב השיבו דרך אגב שהמנהג הנהוג במקומו הוא שכל אות הדבוקה היו נוהגים להחמיר בה והיו רגילין לגרוד כל הדבוק אבל פרטי המנהג לא רצה להודיעו בתחילת דבריו כי לא שאלו בכך וכל שכן שממה שפירש אחר כך על צד הדין יובנו פרטי המנהג הנהוג במקומו עם מה שכתב בראש דבריו כך אנו נוהגים לגרוד כל הדבוק ואחר כך כתב וכן רגל הקו"ף הדבוק גורדין הרגל ואין צריך לגרוד הגג רצה הרב בזה לומר שפמו שהיו רגילין במקומו לגרוד כל הדבוק פן הדין נמי ברגל הקו"ף הדבוק שגורדין הדבוק שהוא הרגל: כד ולרווחא דמלתא אומר שמה שפירש הרב את הדין בתחלת דבריו ברגל הקו"ף הדבוק ולא פללו בכלל המנהג אשר כתב פמו שכלל בו דין אות הדבוק בראשה ובאמצעה כדפ"ל ולומר וכן רגל הקו"ף ותו לא שדבר שאינו מצוי לא יפול בו מנהג שאם ימצא איזו פעם או פעמי' וקרא בו איזה מורה כדעתו ולהחמיר בו כרצונו מפני זה לא תקבע הלכ' לדורות לומר שנהגו פן ומשום הכי כתב בו הרב זכרו לברכה את הדין כדכתבנא גם כי הרב הנה צריך להזכיר בפרט רגל הקו"ף הדבוק הואיל והשואל נסתפק בו בפרט וברגל הקו"ף בפרט אין לנו כי אם הדין שלא נהגו להחמיר בו חוץ מן הדין פמו שהוא בכללות האותיות הדבוקות דבנדבקה בסופה נוהגין להחמיר חוץ מן הדין וכדפירשתי ומשום הכי כתב הרב בתחלת דבריו ברגל הקו"ף אשר נשאל בו בפרט את הדין כי אין בו חומרת מנהג כדפ"ל וכל זה פתבתי לרווחא דמלתא כי דברי הרב אינם לא דברי תנא ולא דברי אמור' לדקדק בהם כל כך שדברי הפוסקי' אין לנו לדקדק ביות' דבריה' רק שהלשון יהי' מכונן היטב לדעתם בענין הדין ונחזור למה שהיינו בו ואמרנו שהרב פכתב את הדין ברגל הקו"ף ונאמר שזהו שכתב ואין צריך לגרוד את הגג דמשמע גורדין הרגל דקאמר מדינא קאמר ומשום הכי קאמר דאף ע"ג דמדינא גורדין הרגל מפל מקום אין צריך לגרוד את הגג דלישנ' דאין צריך משמע דמדינ' קאמר והכי דייקא נמי לישנא דקאמר וכן רגל הקו"ף הדבוק גורדין הרגל ולא קאמ' רגילין לגרוד כדקאמר בראש דבריו ואם הגרסא כדברי הרב הוא כך אנו רגילין לגרוד כל האות הדבוקה נראה שרצה הרב ללמדנו בזה שהמנהג הנהוג במקומו הנה דבין האות שנדבק' בראש' שדינה לגרוד הפל דבין באות שנדבקה באמצע' שדינה לגרוד הצד הנדבק ובין באות שנדבקה בסופה שאינה צריכה אפילו הפך בכלם היו רגילין לגרוד כל אות הדבוקה פדין נדבקה בראשה שפירש הרב אחריו: ובע"ג שכתב הרב אחר כך וכן רגל הקו"ף הדבוק גורדין הרגל ולישנא דוכן משמע שדין

הקו"ף דומה למנהג שכתב הרב שיהיו נוהגין במקומו ואם אתה אומר דבכל ענין היו רגילין לגרוד את כל האות אין דין רגל הקו"ף הנדבק לגג דומ' למנהג הנהוג במקומו דברגל הקו"ף הדבוק לגג אין גורדין הגג מן הדין ואלו המנהג הנהוג במקומו היו רגילין לגרוד כל האות אפשר לומר דוכן דקאמר הרב לענין חק תוכות קאמר שהשואל נסתפק או שייך פסול חק תוכות בדבוקות שבספר תור' או לא והרב השיב ואמר דמה שאתה שואל אי הני חק תוכות כה אנו רגילין לגרוד כל האות הדבוקה ולפי מנהגנו חק תוכות הוא בכל אות הדבוקה ואפילו בסופה וכן מה שאתה שואל ברגל הקו"ף הדבוק אם נפסל בכה ומה תעשה לו רגל הקו"ף נמי מצד הדין נפסל בכה ושייך בו דין חק תוכות וצריך לגרוד הרגל מצד הדין שאם לא גרד הרגל או הדבוק הני חק תוכות ולפי גרסא זו אפשר שבאות קו"ף נמי היו רגילין במקומו לגרוד את פולה בכלל הפלל שהזכיר הרב על פי המנהג אלא שהשיב הרב בראש דבריו בדין הקו"ף בפרט כפי שאלת השואל שנסתפק בו בפרט או נפסל כשנדבק לגג והשיב לו הרב שנפסל בכה והואיל ונפסל בכה דינו ומנהגו ככל האותיות ואין לי להאריך בזה ואפשר שהגרסא בדברי הרב היא כה אנו רגילין לגרוד כל האות הדבוקה והסופרים הוסיפו ה"א וכתבו האות שלא הבינו דעת הרב שדעת הרב היא על דרך שפי' הגרסא הראשונה שמצאנו בספרי' שהיא כה אנו רגילין לגרוד כל הדבוק והיינו לומר דבכל אות הדבוקה בין אות הדבוק' בראשה בין אות הדבוקה באמצעה בין אות הדבוקה בסופה רגילין לגרוד מהאות ואף על גב דאות הדבוקה בסופה מצד הדין אינה צריכה אפ' הפירד כדפירש הרב אחר כה והיינו פגרסת כל הדבוק שמצאנוה בתוכה וכדפירשתי ואחר כה כתב הרב ודרך קצרה אני כותב לה ורצה לפרש לו הדין כי השואל על צד הדין שאלו והרב השיבו ואמר לו המנהג שלנו כן הוא ומה שאתה שואל הדין דרך קצרה אני כותב לה וכו' וזהו שהרב ז"ל לא התחיל לומר בתחילת דבריו דרך קצרה אני כותב לה כה אנו רגילין לגרוד וכו' פי בתחלת דבריו כתב המנהג הנהוג במקומו ואחר כה השיב לו את הדין אשר שאל לו בדרך קצרה ופירש לו כל הדין פלו וזהו שאמר ודרך קצרה אני כותב לה היינו במה שאתה שואל בענין הדין דרך קצרה אני כותב לה וכו' כה מקל מה שכתבנו בפירוש דעת הרשב"א ז"ל עלה בידינו שדעת הרב היא שאם נדבקה האות בין לתברתה בין לעצמה וכן טפת דיו שנפלה באות ועמה אין שמה הראשון עליה אם נולד הפסול בעת שהיה כותב ראש האות גורד הפל ואם נולד הפסול אחרי שכתב' צד אחד מסוים מהאות כדין דהיינו כשהתחיל לכתוב הצד השני אינו גורד הצד המסוים אשר כתב אלא מהצד אשר נפל בו הפסול ולמטה ואם גמר את האות וקודם שהפסיק ידו מלקותבה נדבקה לתברתה אם הדבק שהוא אינו משנה צורת האות כגון נ"ו של ארצנו שנדבק' בנו"ן שקודם שנדבק נגמרה אלא שלא הפסיק ידו ממנה עד שנדבקה אין הדבק פסול ואין צריך לא לגרוד ולא להפריד ואם הדבק הזה שינה צורת האות כגון פ"א נ"ו שנדבקו ונעשו ט"ת וכיוצא בזה גורד הדבק וכן אם נפל דיו והדביק האותיות אחרי שנגמרו במקום שאם תגרוד המקום שהוא מהאות לא תשאיר צורת האות שהוא המבוקשת אפילו אם לא נשתנית צורת האות על ידי פן גורד הדבק וכן כשנשתנית צורת האות ע"י פן כגון שני זייני"ן שנעשו ט"ת גורד הדבק ותו לא וכן הדין נמי בכל אות שנדבקה לעצמה אלא שבכל אות שנדבקה לעצמה אין לחלק בה כשנדבקה אחרי שנגמרה בין נשתנית צורת כגון

מ"ם פתוחה שְׁנֹדְבָקָה וְנִסְתָּמָה לֹלֵא נִשְׁתַּנֵּי צוֹרְתָה לַע"ד שְׁכָל אוֹת שְׁנֹדְבָקָה לַעצָמָה
נִשְׁתַּנֵּי צוֹרְתָה פֶּאֶשֶׁר אֶפְרָשׁ בְּעֶזְרַת הָאֵל וְאִם כֵּן בְּכָל עֲנִין גּוֹרֵד הַדְּבָק: וּבַעַל הַסֵּמ"ק
ז"ל סוֹבֵר כְּמוֹתוֹ לַעֲנִין זֶה שְׁדָּבִיק אוֹת לְאוֹת וְדָבִיק הָאוֹת לַעצָמָה וְטַפַּת דִּי שְׁנֹפְלָה בְּאוֹת
וְעַתָּה אֵין שְׁמָה הָרֵאשׁוֹן עֲלֶיהָ דִּינוֹ שְׁנֵה שְׁאֵם נוֹלַד הַפְּסוּל בְּצַד הָרֵאשׁוֹן מִהָאוֹת גּוֹרֵד אֵת
כְּנֹלָה וְאִם נוֹלַד בֵּה הַפְּסוּל אַחֲרֵי שְׁנִגְמָרָה גּוֹרֵד הַטַּפ' וְדִי שְׁגַם הוּא סוֹבֵר דְּבִנְכַתֵּב הָאוֹת
כְּדִין תְּלִיא מִלְתָּא אֶלָּא שְׁחֹלֵק עֲלָיו לַעֲנִין נִכְתַּב צַד מְסוּנִים כְּדִין וְהִתְחִיל לִכְתּוֹב הַצַּד
הַשְּׁנִי שֶׁהַסֵּמ"ק סוֹבֵר שְׁכָל זְמַן שְׁלֵא נִגְמַר צוֹרַת הָאוֹת וְאֶפְּלוֹ אִם נִכְתַּב מִמֶּנָּה צַד מְסוּנִים
כְּדִין גּוֹרֵד אֵת כְּנֹלָה הוֹאִיל וְלֹא נִגְמָרָה כָּל הָאוֹת כְּדִין וְכֵן חֹלֵק עֲלָיו לַעֲנִין נִדְּבָקוּ בְּרַגְלֵיהֶן
כְּגוֹן אֶרְצוּנוֹ תִּפְאַרְתָּנוֹ שֶׁהוּא סוֹבֵר שֶׁהַדְּבִיק פּוֹסֵל בְּזֶה וְגוֹרֵד הַדְּבָק וּבִגְרִידַת הַדְּבָק דִּי
אֶפְּלוֹ אִם נִשְׁתַּנֵּי צוֹרְתָה ע"י כֵּן אֶפְּלוֹ אִם נִדְּבָקָה בְּרֵאשִׁיָּה אוּ בְּאַמְצָעָה וְזֶה כְּדַעַת
הַרֵש"ב ז"ל וְכַדִּי לְבָאֵר אוֹתוֹ רָאוּי לִי לְהַעֲתִיק לְשׁוֹנוֹ וְאִף שְׁכָר הַעֲתִיקוֹ וְז"ל וְאִם
נִפְלָה טַפַּת דִּי קוֹדֵם שְׁנִגְמַר' הָאוֹת וְלֹא הֵימְתָה הָאוֹת נִפְרַת וְאִם כֵּן נִטַּל הַדִּי אוּ כְּמוֹ כֵּן
אִם לֹא הֵימְתָה מְנוֹקֶפֶת גּוִיל בְּתַחֲלַת עֲשִׂייתָהּ דְּאֶמְרֵי דְּפְסוּלָה וְאַחַר כֵּן נִטַּל הַדִּי הַגּוֹי כְּחֹק
תּוֹכוֹת וּפְסוּלָה אֲבָל אִם כְּבָר נִכְתְּבָה כְּתוּבָה וְנִפְל הַדִּי עֲלֶיהָ יִטְלָנוּ כְּדִי אֶמְרֵינוּ בִּירוּשָׁלַיִם
עכ"ל הַרֵי שֶׁהַשְּׁנֵה דִין דְּבִיק אוֹת לְאוֹת לְדִין נִפְלָה טַפַּת דִּי וְכַתֵּב דְּבִין בְּזֶה וּבִין בְּזֶה אִם
נִפְל הַפְּסוּל קוֹדֵם שְׁנִגְמַרוֹ הָאוֹת הַגּוֹי כְּחֹק תּוֹכוֹת וְלֹא חֵלֵק לוֹמַר דְּבִנְדְּבָקָה בְּאַמְצָעָה גּוֹרֵד
הַצַּד הַנִּדְּבָק אֶלָּא כְּתַב סֵתֵם דִּין אֶחָד לְכָל אוֹת שְׁנֹדְבָקָה קוֹדֵם שְׁנִגְמָרָה בֵּין בְּרֵאשִׁיָּה בֵּין
בְּאַמְצָעָה וְזֶה שְׁלֵא כְּדַעַת הַרֵש"ב ז"ל וְכֵן כְּתַב שְׁאֵם נוֹלַד הַפְּסוּל אַחַר שְׁנִגְמָרָה אֵין
כְּאֵן חֹק תּוֹכוֹת אֶלָּא גּוֹרֵד הַדִּי וְאִף עַל פִּי שְׁכַתֵּב וְז"ל אֲבָל אִם נִכְתְּבָה כְּתוּבָה וְנִפְל הַדִּי
עֲלֶיהָ יִטְלָנוּ דְּמִשְׁמַע קֶצֶת דְּבִנְפִילַת הַדִּי בְּחֻלַּל הָאוֹת קְאָמַר לָאו לְמִימָרָא דִּדְנוּקָא בְּנִפְל
הַדִּי בְּחֻלַּל הָאוֹת הוּא שְׁצָרִיף לִיטּוֹל הַדִּי אֲבָל בְּדָבִיק אוֹת לְאוֹת יֵשׁ שׁוּם צַד שְׁאֵינוֹ גּוֹרֵד
הַדִּי וְכַגּוֹן שְׁנֹדְבָקוּ בְּרַגְלֵיהֶן וְכַדַּעַת הַרֵש"ב ז"ל וְצָרִיף לִיזְהַר שִׁיְהִי מְנוֹקֶפֶת גּוִיל וְלֹא חֵלֵק אֶלָּא
דְּבָרֵינוּ וְעוֹד שְׁהָרֵי כְּתַב לְמִטָּה מְזֶה וְז"ל וְצָרִיף לִיזְהַר שִׁיְהִי מְנוֹקֶפֶת גּוִיל וְלֹא חֵלֵק אֶלָּא
שְׁרָצָה לומ' דְּאֶפְּלוֹ בְּנִפְל הַדִּי יְכוּל לִיטְלוֹ הִיכָא שְׁכָר נִכְתַּב כְּתוּבָה וְה"ה אוּ כ"ש בְּנִדְּבָקוּ
הָאוֹתִיּוֹת וְלַעוֹלָם בְּנִדְּבָקוּ הָאוֹתִיּוֹת נְמִי צָרִיף לְגַרְוֵד הַדִּי וְהָרַב סַמָּה בְּרֵאשִׁי דְּבָרֵינוּ
שֶׁהִתְחִיל כְּזֶה וְכַזֶּה דְּסִיפָא בְּתַר רִישָׁא גְרִירָא: וְעוֹד אֲנִי אוֹמַר דְּלַעַד"נ דְּלִפִּי הָאֵם לְשׁוֹן
זֶה שְׁכַתֵּב הָרַב וְנִפְל הַדִּי עַלִּי יִטְלָנוּ אֶתְרוּנוֹיְהוּ קָאִי דְּהָא לֹא קְאָמַר וְנִפְל הַדִּי בְּחֻלַּל
הָאוֹת אֶלָּא וְנִפְל הַדִּי עֲלֶיהָ סֵתֵם וְנִקַּט לְשׁוֹן הַשְּׁיִיף בְּדִי שְׁנֹפְלָה בְּחֻלַּל הָאוֹת וּבְאוֹתִיּוֹת
שְׁאֵינוֹ מְנוֹקֶפֶת גּוִיל דְּבִיק אוֹת לְאוֹת נְמִי ע"י רַבּוּי הַדִּי שִׁיפּוֹל וְלַד' וְכַדְקָאֵם בְּרֵאשִׁי
דְּבָרֵינוּ אוּ כְּמוֹ כֵּן לֹא הֵימְתָה מְנוֹקֶפֶת גּוִיל וְאַחַר כֵּן נִטַּל הַדִּי וְלֹא קְאָמַר נִטַּל הַדְּבָק וְהֵינּוּ
מִשׁוֹ שְׁזֶה וְזֶה עַל יְדֵי נְפִילַת הַדִּי הוּא שְׁנֹפְסֵל וְהֵינּוּ מֵה שְׁלֵמַד הָרַב מִהִירוּשָׁלַיִם וְקְאָמַר
כְּדִי אֶמְרֵינוּ בִּירוּשָׁלַיִם דְּבִירוּשָׁלַיִם בְּאוֹת שְׁאֵינוֹ מְנוֹקֶפֶת גּוִיל אֶמְרוּ אֶלָּא שְׁבַעֵל הַסֵּמ"ק
מִדְּמָה גַם שְׁאֵר הַפְּסוּלִים כְּגוֹן טַפַּת דִּי שְׁנֹפְלָה בְּחֻלַּל הָאוֹת וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְפְסוּל אוֹת שְׁאֵינוֹ
מְנוֹקֶפֶת גּוִיל דְּסַבֵּר כְּדַעַת הַרֵש"ב ז"ל דְּמֵאִי דְּקְאָמַר רַב יְהוּדָה כָּל אוֹת שְׁאֵינוֹ מְנוֹקֶפֶת
אוֹתָהּ מִד' רוּחִיתָיָהּ פְּסוּלָה דְּאֵינוֹת אוֹת קְאָמַר מִדְּנִקַּט לְשׁוֹן פְּסוּלָה דְּמִשְׁמַע שְׁהָאוֹת פְּסוּלָה
וְכֵאלּוֹ אֵינוֹת וְאִם כֵּן דִּין אֶחָד לָהּ וְלִשְׁאֵר פְּסוּלִים שְׁנוּלְדוּ בְּאוֹת דְּהָא וְהָא הָאוֹת כְּאֵלוֹ אֵינוֹת
וְחֹלֵק עֲלָיו לַעֲנִין נִדְּבָקוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּרַגְלֵיהֶן אַחֲרֵי שְׁנִגְמָרוּ דְּסַבֵּר דְּלַעוֹלָם גּוֹרֵד אֵת הַדִּי
שְׁהָרֵי לֹא חֵלֵק כָּלֵל וְכֵן כְּתַב לְמִטָּה מְזֶה וְצָרִיף שִׁיְהִי מְנוֹקֶפֶת גּוִיל וְלֹא חֵלֵק וְכַדְפִּי

ונראה שדעתו של בעל הסמ"ק היא דמאי דקאמר הירושלמי מלמעלה פסול כל שלא נדבקה בסופה למעלה קרי לה וסובר דכל שאינו למטה גורד את פולה ואם נאמר שגם הוא סובר דמאי דקאמר הירושלמי למעלה בצד שלמעלה קאמר נראה שהוא סובר שהירושלמי פשוטא ליה דלמעל' הוי חק תוכו' וגורד את פולה אבל באמצע האות מסופה אי הוי חק תוכות או לא שהוא סובר דכ"ף פשוטה שנדבקה לרגל הצד"י ודאי אמצע הרגל הוא פשמגיע עד רגל הצד"י נ"ל סברא לומר שהירושלמי מסופק אי הוי אמצע או לא שפיוצא בזה הספק תנוק דלא חפים ולא טפש יוכיח ומשום הכי סבר דאין הירושלמי מסופק בזה ועינינו הרואות דכשמגיע רגל הכ"ף עד רגל הצד"י ודאי אמצע הוא דהוי כרגל דל"ת או רי"ש אלא שמסופק הירושלמי בנודאי אמצע מה דינו ועל דרך שסוברים שאר הפוסקים פגון בעל התרומות והסמ"ג והגוררים אחריהם דבנודאי אמצע מסופק הירושלמי אלא שלדעתם מסופק הירושלמי אם הדבק פוסל באמצע או לא ולדעת בעל הסמ"ק ז"ל נודאי פוסל אלא שמספק בו אם די בגרידת הדיו או הוי חק תוכות וצריך לגרוד את הכל כנדבקה בראשה וסבר בעל הסמ"ק דהואיל והירושלמי מסופק אזלינו לחומרא ואם נדבקה באמצעה גורד את פולה כנדבקה בראשה דספקא דאורייתא לחומרא ומה שבעל הסמ"ק סובר שלמטה גורד הדבק ואפילו אם נגמרו האותיו' ונדבקו ברגליהו וביירושלמי קאמר מלמט' פשר נראה שסברתו היא דכשר בגרידת הדבוק קאמר ולאפוקי מלמעלה דקאמר דפסול אפילו בגרידת הדבק אלא גורד את פולה משום הכי קאמר מלמטה פשר בגרידת הדבק ונדמאי קצת לההיא דאמרין בפרק הקומץ ס"ת שיש בו ארבע טעיות יגזז: ואמרין התם הני מילי חסרות אבל יתרות לית לן בה ופירש"י אלא יגרוד היתרות ומתקנו: וזה למדו הסמ"ק מתלמוד דידן דקאמר רב יהודה כל אות שאין גויל מקיף אותה פסולה ולית ליה סברת הרש"בא דסבר דדונקא באין בה אלא צורת אות ולא יותר קמייירי רבי יהודה וכדפי' אלא סבר דבין באות קטנה ובין באות גדולה שאין גויל מקיף אותה קאמר דפסולה דאף אם גדולה היא סוף סוף אין גויל מקיף אותה ומ"ה נדחק לפרש דמאי וקאמר בירושלמי מלמטה פשר בגרידה קאמר אבל אם לא גרד פסול וכדרב יהודה דאמר כל אות שאין וכו' וא"ת דאפתי מה תקן בעל הסמ"ק בקמה שפי' דמאי דקאמ' תלמוד ירושלמי מלמטה פשר בגרידה קאמר דסוף סוף לא אתו פתלמוד דידן דהא תלמוד דידן כל אות שאין גויל מקיף אותה פסולה קאמר וכדפירשתי שדעת הסמ"ק ז"ל אינה אות קאמר ושייך בה דין חק תוכות יש לומר שבעל הסמ"ק ז"ל סובר דהואיל וחסזי בירו' דקאמר מלמטה פשר יש לומר דמאי דנקט רב יהודה במלתיה לישנא דפסולה דמשמע דאינה אות קאמר וכדפירשתי משום דנדבקה בראשה נקט לה והיינו משום דהואיל ואפילו כנדבקה בסופה סבר רב יהודה שהספר פסול וצריך תקון אלא שאין פאן חק תוכות ובנדבקה בראשה חק תוכות נמי יש בה נקט לישנא דפסולה משום נדבקה בראשה שהאות אינה אות ושייך בה חק תוכות הואיל ובין כף ובין כף הספר פסול אבל אי משום נדבקה בסופה לבד לא הנה נקט רב יהודה במלתיה לישנא דפסולה אלא הנה נקט לישנא אחריןא דהנה משמע מנינה דאע"ג שהספר פסול אין בה חק תוכו' וכשר בגרידה וזהו שפתם הסמ"ק ז"ל וזה לשונו או כמו כן אם לא היתה מוקפת גויל בתחלת עשייתה דאמרין דפסולה דמשמע דפסולה דקאמר רב יהודה בתחלת עשייתה קאמר: כו ודרך אגב אומר שעל דרך זו יש ליישב מה שמקשים העולם

בסמ"ק בהלכות פסח בלא תעשה בסימן ע"ו שכתב שם וזה לשונו ואף על פי שפירש
שם דברי רבי שמעון דדוקא לאו אין בו וכו' ומקשים העולם מאי ואף על פי דקאמר
דמשמע דאיכא לסיועי מינה פדברי הרמב"ם אשר הזכיר קודם והקשה עליו ואינו כן
ועל פי הדרך הזו אפשר ליישב לעניות דעתי ולא אאריך בזה כי אין כאן מקומו עיין
שם: ואפשר הי' לפרש ולומר שהסמ"ק ז"ל סובר שכל שנדבקה בעת עשייתה כל זמן
שלא הפסיק ידו מלקותבה שגורד את כולה והיינו קודם שנגמרה שכתב הסמ"ק שכל
זמן שלא הפסיק ידו ממנה לא מקריא נגמרת אבל אם כבר הפסיק ידו ממנה ואחר כך
רוצה ליפותה ונפל הדיו והדביקה גורד הדבק וזהו נכתבה כתקנה ונפל הדיו שכתב
הסמ"ק ז"ל דהיינו שכתבה כתקנה והפסיק ידו מלקותבה ואחר כך רצה ליפותה עוד
ונפל הדיו ומה שאמר אם נדבקה בתחלת עשייתה תחלת עשייתה קורא כל זמן שהיה
עוסק בה עד שנגמרה והפסיק ידו ממנה לאפוקי בשכבר הפסיק ידו ממנה ורצה ליפותה
ונפל הדיו מקולמוסו והדביקה שנה נקרא סוף עשייתה ודיקא קצת לישנא דנקט תחלת
עשייתה ולא נקט כשהתחיל לעשותה דמשמע קצת בתחלת עשייתה של כל האות
מראשה עד סופה ואם כן יש לכל האות מראשה ועד סופה תחלת עשייה וסוף עשייה
והיינו כדפי' ולשון ר"י בעל הטור נמי דייק קצת הכי שפשטיה דעתו של הסמ"ק כתב
או שלא היתה מוקפת גויל מתחלה משמע קצת שבתחלה כשכתב האות מראשה ועד
סופה קאמר שנדבקה או בראשה או בסופה שלא כתב או שלא היתה מוקפת גויל
מתחלתה ולתלות הדבר באות דאז הנה משמע שהדבר תלוי בתחלת האות וסופה אבל
השתא שכתב או שלא היתה מוקפת גויל מתחלתה משמע קצת שאין הדבר תלוי בתחלת
האות וסופה אלא בעת הפתיכה הדבר תלוי שאם נדבקה אפילו בסופה קודם שהפסיק
ידו ממנה דבוקה מתחלה היא דהיינו בעת פתיכתה ולאפוקי לאחר שכתבה כבר והפסיק
ידו ממנה ונפל בה הדיו והדביקה דהשתא נקראת מוקפת גויל מתחלה דהיינו בעת פתיכה
אלא שאחר כך נדבקה וקל להבין ולפ"ז אתי שפיר טפי שהוא דרב יהודה דקאמר כל
אות שאין גויל מקיף אותה פסולה דמשמע לדעת הסמ"ק בין באות קטנה בין באות
גדולה אם אין גויל מקיף אות' מד' רוחותיה פסולה ואינה אות ואם בא לגרוד הדבק הני
חזק תוכות דרב יהודה בעת עשייתה קאמר דהיינו כל זמן שלא הפסיק ידו ממנה אבל
היכא שפבר נכתבה כתקנה לא קאמר אלא דאכתי אין הירושלמי מתיישב דהא
בירושלמי קאמר מלמעלה פסול ומלמטה כשר ולשון למעלה ולמטה לא משמע הכי ואם
כן מנא ליה לסמ"ק לפרש דברי רב יהודה מבעת עשייתה קאמר ולא נאמר דבכל ענין
קאמר דסתם קאמר הואיל וסוף סוף לא נוכל להסכים הירושלמי עם תלמוד דידן ועוד
שהסמ"ק ז"ל מביא לדבריו ראיה מהירושלמי וכתב כדאמרינו בירושלמי: ואפשר לפרש
ולומר דלעולם דעת הסמ"ק ז"ל כדפירשתי וסבר דתלמוד דידן ותלמוד ירושלמי פליגי
בנדבוקו מלמטה דתלמוד דידן האות פסולה אם נדבקה מלמטה בעת עשייתה והני חזק
תוכות אם גרד הדבוק כדמשמע מדברי רב יהודה ולתלמוד ירושלמי אין הדבק הנה
פסול: ומה שכתב בעל הסמ"ק זכרו לברכה שאם נכתבה כתקנה ונפל הדיו יטלנו היינו
כדפירשתי דלאחר שכתבה כבר כתקנה והפסיק ידו ממנה קאמר ולמד זה מתלמוד דידן
ממאי דאמרינו בפרק הקומץ אמר אשיאן בר נדב' נקב תוכו של ה"א כשר ירכו פסול
ואמרינו התם אמר רב יעקב לדידי מפרשא לי מיניה דרב יהודה ירכו אם נשתתיר

כְּשִׁיעוֹר אוֹת קִטְנָה כָּשֶׁר וְאִם לֹא פָּסוּל וְסָבַר בְּעַל הַסֵּמ"ק ו"ל שְׂמַפְאָן אֶתָּה לְמַד שְׂאֵם
כְּבָר נִכְתְּבָה הָאוֹת כְּתֻמָּה וְאַחַר כֵּן אֵינְרַע דְּבָר שְׂמַצֵּד הַדְּבָר הֵהוּא אֵין גְּוִיל מְקִיפָה מְאַרְבַּע
רוּחוֹתֶיהָ כְּגוֹן נֶקֶב אוֹ דְבוּק אֵין זֶה בְּכֻלָּל פְּסוּלָה דְקֶאָמַר רַב יְהוּדָה דְלִדְעַת בְּעַל הַסֵּמ"ק
ו"ל מֵאֵי דְקֶאָמַר רַב יְהוּדָה כָּל אוֹת שְׂאֵין גְּוִיל מְקִיף אוֹתָהּ פְּסוּלָה הֵן עַל יְדֵי דְבוּק הֵן עַל
יְדֵי נֶקֶב קֶאָמַר שְׂדִינָה שְׁנָה דְרַב יְהוּדָה אֵין גְּוִיל מְקִיף אוֹתָהּ סֵתָם קֶאָמַר וְלֹא קֶאָמַר כָּל
אוֹת שְׂנִדְבָקָה וְהֵינּוּ מְשׁוּם שְׂדִין אֶחָד לְכָל הַסְּבוֹת הַמוֹנְעוֹת אוֹתָהּ מִלְּהִיוֹתָם מְוַקְּפָת גְּוִיל
וְלֹא כְּמוֹ שְׂנִרְאָה מְדַעַת קֶצֶת מְפָרְשִׁים: דְרַב יְהוּדָה בְּנִדְבָקָה דְנוֹקָא קֶאָמַר וְאֵין דִּין הַנֶּקֶב
דּוֹמָה לְדִין הַדְּבוּק דְהַסֵּמ"ק ו"ל סָבַר שְׂדִין אֶחָד לְהֵם וְזֵהוּ שְׂדִינְדָק וְכַתְּבִין כְּלִשׁוֹן אֲשֶׁר
הַזְּכָרִים אוֹ כְּמוֹ כֵּן אִם לֹא הִיָּתָה מְוַקְּפָת גְּוִיל וְכוּ' וְלֹא פִי' לֹאמַר אִם נִדְבָקָה וְכוּ' לְמִטָּה מְזֵה
כְּתָב וְצָרִיף לִיזְהַר שְׂיִהִיו מְוַקְּפָת גְּוִיל וְלֹא קֶאָמַר שְׂלֹא יִדְבְּקוּ מִשְׁמַע דְּבִין מְדַבֵּק בֵּין מְנֻקָּב
קֶאָמַר דְּבִין כֵּן וּבִין כֵּן אֵינָה מְוַקְּפָת גְּוִיל וְכוּ' כְּתָב שֵׁם וְאִם נֶקֶב בְּחֻלָּל הָאוֹת כָּשֶׁר דְנִרְאָה
דְהִכִּי קֶאָמַר אֶף שְׂאִמְרִיתִי לָךְ שְׂצָרִיכִים לְהִיוֹת מְוַקְּפָת גְּוִיל וְאִם כֵּן יַעֲלֶה בְּדַעְתָּךְ שְׂאֵם
נֶקֶב בְּחֻלָּלָה דְפָסוּל הוּאִיל וְאֵינָה מְוַקְּפָת גְּוִיל עַל יְדֵי כֵּן דְנֶקֶב בְּחֻלָּל הָאוֹת דְקֶאָמַר סֵתָם
מִשְׁמַע אֶפְּיָלוּ אִם נֶקֶב כָּל חֻלָּלָה קֶאָמַר וְהִכִּי קֶאָמַר אִם נֶקֶב בְּחֻלָּלָה אֶפְּיָלוּ כָּל הָאוֹת כָּשֶׁר
דְמְוַקְּפָת גְּוִיל דְבַעֲיָנוּ לֹא בְּחֻלָּל הָאוֹת בְּעֵינָן וְאֶף עַל גַּב דְמַהֲכָא מִשְׁמַע שְׂאֵם נֶקֶב דְנוֹקָא
כָּשֶׁר וְאִם נִדְבֵק פָּסוּל לֹא מְשׁוּם דְלֹא דְמוֹ נֶקֶב וְדְבוּק כְּדִין הַקָּרָה גְּוִיל כְּתָב הַסֵּמ"ק ו"ל
כֵּן אֶלָּא מְשׁוּם דְבְּנִדְבָקָה נִשְׁתַּמְּנִית צוּרַת הָאוֹת וְכְמוֹ שְׂאֶפְרֵשׁ בְּעִזְרַת הָאֵל אֶבֶל מִטַּעַם הַקָּרָה
גְּוִיל לֹא הִיָּה פָּסוּל הַדְּבוּק כְּמוֹ שְׂאֵינוּ פָּסוּל הַנֶּקֶב: וְזֵהוּ שְׂפָתָה הַרַב לִיטּוֹל הַדִּין דְמִשְׁמַע
אֶפְּיָלוּ כְּשִׂפְתָּהּ כְּבָר כְּתֻמָּה וְאַיְרַע דְּבָר שְׂמַצֵּד הַדְּבָר הֵהוּא אֵין גְּוִיל מְקִיפָה שְׂצָרִיכָה תְּקוּן
זֶה לְמַדוֹ מִהִירוּשְׁלָמִי דְאֶמְרִינוּ הֵתָם ר' זְעִירָא בְּשֵׁם רַב נֶקֶב נֶקֶב בִּירוּכּוֹ שֶׁל ה"א אִם אֶגְרָדוּ
וְנִשְׁתַּיִיר שֵׁם יִרְךָ קִטְנָה כָּשֶׁר וְאִם לֹא פָּסוּל ר' זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חֲסִידָא הִיָּה מְכֻלָּה אֶת
הַגְּבוּל אִם אֶגְרָדוּ וְנִשְׁתַּיִיר שֵׁם יִרְךָ קִטְנָה כָּשֶׁר וְאִם לֹא פָּסוּל וְסָבַר הַסֵּמ"ק דְבִגְרָדוּ
וְהִקִּיפוּ גְּוִיל הוּא שְׂמַכְשִׁיר הִירוּשְׁלָמִי דְאֵי אֶפְּיָלוּ בְּלֹא אֶגְרָדוּ קֶאָמַר מְכַשִּׁיר וְאִם אֶגְרָדוּ דְקֶאָמַר
רְאוּי לְגוֹרְדוֹ קֶאָמַר וְכִדְעַת הַרְשָׁב"א ו"ל לְמָה לִי רְאוּי לְגוֹרְדוֹ דְלִיָּה לֹא סְבִירָא לִיָּה סְבִירַת
הַרש"ב א ו"ל דְרְאוּי בְּעֵינָן כְּדָרְבֵי זִירָא דְסָבַר שְׂבָכָל מְקוּם שְׂיֵשׁ לָנוּ לֹאמַר כֵּן תְּלַמוּדָא
קֶאָמַר מְפָרְשָׁא לָהּ וּמְשׁוּם הִכִּי סָבַר דְמֵאֵי דְקֶאָמַר אִם אֶגְרָדוּ וְנִשְׁתַּיִיר שֵׁם יִרְךָ קִטְנָה כָּשֶׁר
בְּגִרְדוֹ קֶאָמַר דְכָשֶׁר אֶבֶל לֹא אֶגְרָדוּ פָּסוּל וּמְזֵה לְמַד הַרַב שְׂצָרִיף לִיטּוֹל הַדִּין לְהִקִּיפוּ גְּוִיל
וְסָבַר דְמֵאֵי דְקֶאָמַר רַב יְהוּדָה כְּתַלְמוּד דִּינָן יִרְכּוּ אִם נִשְׁתַּיִיר שֵׁם מְלֵא אוֹת קִטְנָה כָּשֶׁר
בְּנִשְׁתַּיִיר כּוּ כְּתֻמָּה קֶאָמַר דְהֵינּוּ שְׂיִהֵא מְוַקְּפָת גְּוִיל שְׂיִגְרוּד מְמַנּוּ וְאֶפְּיָלוּ הִכִּי יִשְׂאָר יִרְךָ
כְּמֵלֵא אוֹת קִטְנָה: וְנִרְאָה שְׂלִסְבָרָא זֹו דְסָבַר הַסֵּמ"ק ו"ל דְמֵאֵי דְקֶאָמַר רַב יְהוּדָה כָּל אוֹת
שְׂאֵין גְּוִיל מְקִיף אוֹתָהּ וְכוּ' הֵן ע"י דְבָק הֵן ע"י נֶקֶב קֶאָמַר כְּמִשְׁמַעוֹ סֵתָם דְכָרִיו
כְּדִפְרִישְׁתִּי בְּלֹא הִירוּשְׁלָמִי נְמִי הַסְּבָרָא נוֹתְנָת שְׂצָרִיף לִיטּוֹל הַדִּין הַמְּדַבֵּיקָה דְאֶף עַל גַּב
דְפָסוּלָה דְקֶאָמַר רַב יְהוּדָה אֵינָה אוֹת קֶאָמַר וְצָרִיכִין אָנוּ לְפָרְשׁוֹ דְבַעַת עֲשִׂייתָהּ קֶאָמַר
כְּדִפְרִישְׁתִּי מְכֻל מְקוּ' הֵנִי דְסָבַר רַב יְהוּדָה שְׂפַעַת עֲשִׂייתָהּ אִם לֹא נִכְתְּבָה כְּתֻמָּה אֵינָה
אוֹת וְהֵי חֻק תּוֹכוֹת וְהִכָּא שְׂפָכָר נַעֲשִׂית אוֹת לֹא הֵי חֻק תּוֹכוֹת הוּאִיל וְנִגְמְרָה כְּדִין אֶבֶל
לְהַסִּיר הַפָּסוּל שְׂאֵינְרַע אֶחָרִי שְׂנִגְמְרָה בְּעֵי הוּאִיל וְאִם אֵינְרַע הַפָּסוּל הֵהוּא בְּעַת הַכְּתִיבָה
אֵינָה אוֹת דְמָה לִי אִם נִכְתְּבָה כְּדִין הוּאִיל וְהַפָּסוּל נִמְצָא בָּהּ וְזֵהוּ שְׂהִבִּיא הַסֵּמ"ק רְאֵיָהּ
מִהִירוּשְׁלָמִי וְכַתְּבִין כְּדָמַר בִּירוּשְׁלָמִי הֵינּוּ מְשׁוּ' שְׂבִירוּשְׁלָמִי מְפֹרֵשׁ הַדְּבָר דְקֶאָמַר

בְּהִדְיָא אַם גּוֹרְדוֹ וְנִשְׁתַּיֵּיר שְׁם אוֹת קִטְנָה כְּשֶׁר דְּמִשְׁמַע שְׁצַרְיָה לְהַקִּיפוֹ גּוּיֵל וְעַל דְּרָף שְׁפִירְשְׁתִּי: וְנִרְאָה שְׁדַעַת הַרְשָׁבָ"א ו"ל גַּמִּי דְּדִין נֶקֶב וְדִין דְּבַק אוֹת לְאוֹת שְׁנָה לְעַנְנֵי הַקָּף גּוּיֵל כְּנִרְאָה בְּתִשׁוּבוֹתָיו הָאֲרֻנְפָּה אֲשֶׁר הִשְׁיֵב לְשׂוֹאֲלוֹ אַם הַקָּף גּוּיֵל פְּסוּל בְּסִפְרֵי תוֹרָה וְאִף עַל גַּב דְּלְכַאוּרָה מִשְׁמַע דְּסַמְ"ק פְּלִיג עַל סְבִרוּתָיו שֶׁל הַרְשָׁבָ"א שְׁכַתֵּב בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה וְלֹא אֲזַרְיָה בְּזֵה דְשׁוּיָנִי הָא שְׁמַעְתָּתָא כְּגַדִּי מְסַנְקוּ: וְאֲפֹשֶׁר הִנֵּה ג"כ לֹמֵר שְׁהַסְמְ"ק ו"ל לְמַד דִּין זֶה מִתְלַמּוּד דִּינָן עַל דְּרָף אַחֲרַת וְזֵה שְׁמַדְבְּרֵי רַב יְהוּדָה יֵשׁ לְלַמּוּד דְּבַנְדְּבָקוֹ הָאוֹתִיּוֹת זֹו לְזוֹ שְׁיִיף פְּסוּל חִק תּוֹכוֹת וְכַדְפִּירְשְׁתִּי וּמַהֲהוּא דְפָרַק הַבּוֹנָה שְׁהַזְנִפְרֵי יֵשׁ לְלַמּוּד שְׁאֵם הַפְּסִיק יְדוֹ מִלְכַתְּנֵב הָאוֹת וְנִפְל דִּיּוֹ וְהַדְּבִיקָה אִין פְּאֵן חִק תּוֹכוֹת וְכִמוֹ שְׁדַקְדָּק מִשְׁם הַרְשָׁבָ"א ו"ל וּמֵאִי דְסִבֵּר לִיטּוֹל הַדִּיּוֹ הַהִכְרַח הִכִּי אוֹ לֹמֵר כֵּן הוּאִיל וְהָאוֹת פְּסוּלָה וְכַדְפִּירְשְׁתִּי אֲלֵא שְׁאִין אָנוּ צְרִיכִין לְזֵה דְהָא הַרְבוּ"ל הִבִּיא רְאֵיהּ מִהִירוּשְׁלַמִּי וְכַתֵּב כְּדַאֲמַרִּינוּ בִּירוּשְׁלַמִּי וְצְרִיכִין אָנוּ לֹמֵר שְׁהִבִּיא רְאֵיהּ מִהִירוּשְׁלַמִּי מִשׁוּם שְׁבִירוּשְׁלַמִּי מִבְּנֵאֵר הַדְּבָר שְׁיִטּוֹל הַדִּיּוֹ וְכַדְפִּירְשְׁתִּי וְהִיָּינוּ מִשׁוּם דְּסִבֵּר הַסְמְ"ק ו"ל דְּכָל שְׁאִינוּ מְנַקְּףֵי גּוּיֵל הֵן עַל יְדֵי דְבַק הֵן עַל יְדֵי נֶקֶב שְׁוִין שְׁמַתוּף כִּף נֹאמֵר שְׁבִירוּשְׁלַמִּי מִבְּנֵאֵר הַדְּבָר שְׁיִטּוֹל הַדִּיּוֹ וּמִשׁוּם הִכִּי הִבִּיא רְאֵיהּ מִהִירוּשְׁלַמִּי וְא"כ הוּאִיל וְכֵן הוּא מַה לָּנוּ לְהַפְּנִס בְּזֵה וְנֹאמֵר שְׁהַסְמְ"ק ו"ל סוֹבֵר שְׁיֵשׁ לְלַמּוּד מַהֲהוּא דְשַׁבְּת וְנִכְנַס בְּמַחְלוּקוֹת שֶׁל הַרְשָׁבָ"א וְהַרְ"ן ו"ל כֹּז מְכָל הָא דְלַעִיל לְמַדְנֵוּ דְלִרִיב"ש ו"ל וְכֵן לְבַעַל הַתְּרוּמוֹת וְכֵן לְבַעַל הַסְמְ"ג ו"ל וְכֵן לְהַרְשָׁבָ"א ו"ל וְכֵן לְמַרְדְּכִי ו"ל וְכֵן לְרִיב"ה ו"ל וְכֵן לְבַעַל הַגְּהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת ו"ל מ"ם פְּתוּחָה שְׁנַדְבָק' וְנִסְתָּמָה גּוֹרֵד אֶת כְּנֻלָּה וְחֹזֵר וְכוֹתְבָהּ וְה"ה אוֹ כ"ש כָּל אוֹת שְׁנַדְבָקָה לְעֲצָמָה שְׁאִינָה דּוֹמָה לְאוֹת אַחֲרַת שְׁפִירְשְׁתִּי וְשִׁמְנִית צוּרְתָהּ וְאִין בָּהּ צוּרַת אוֹת כְּאֲשֶׁר אֲפָרַשׁ בְּעֲזַרַת הָאֵל שְׁגוֹרֵד אֶת כְּנֻלָּה וְחֹזֵר וְכוֹתְבָהּ וְלְהַרְשָׁבָ"א אַם נְדַבְקָה קוֹדֵם שְׁנַגְמָרָה גּוֹרֵד אֶת כְּנֻלָּה וְאַחַר שְׁנַגְמָרָה אִף אַם לֹא הַפְּסִיק יְדוֹ מִמְּנָה גּוֹרֵד אֶת הַדְּבָק וְתוֹ לֹא אַם כֵּן מ"ם פְּתוּחָה שְׁנַדְבָקָה אֲפִילוֹ בְּעַת פְּתִיבְתָהּ וְנִסְתָּמָה אַם הַסּוֹפֵר גָּמַר אוֹתָהּ בְּרַגְלֵי הַשְּׁמַאֲלִי גּוֹרֵד אֶת הַדְּבָק וְתוֹ לֹא דְהָא קוֹדֵם שְׁנַדְבָקָה נִגְמָרָה צוּרַת הָאוֹת הַמְּבֻקְשֶׁת שְׁהִיא מ"ם פְּתוּחָה וְכֵן לְסַמְ"ק לְפִירוּשֵׁי הַרְאִשׁוֹן אֲשֶׁר פִּירְשְׁתִּי דְבָרֵיו אֲבָל לְפִירוּשֵׁי הַשְּׁנִי נִרְאָה דְסִבֵּר שְׁאִף אַם נִגְמָרָה אֲלֵא שְׁלֵא הַפְּסִיק יְדוֹ מִמְּנָה גּוֹרֵד אֶת כְּנֻלָּה הוּאִיל וְעַדִּין לֹא נִכְתְּבָה פְּתִיבְתָהּ וְאִם כֵּן מ"ם פְּתוּחָה שְׁנַדְבָקָה בְּעַת פְּתִיבְתָהּ וְנִסְתָּמָה גּוֹרֵד אֶת כְּנֻלָּה אֲפִילוֹ לְסַמְ"ק לְפִירוּשֵׁי הַשְּׁנִי: וּמַעֲתָה אֲנִימֵר דְּאָנֵן בְּתַר רֹב מְנִין אִית לָן לְמִיזֵל וְאֲפִילוֹ אַם הִיוּ מְקִילִין קַל וְחֹמֶר שְׁהֵם מְחַמִּירִין וְכַדְכַתֵּב הַרְשָׁבָ"א ו"ל בְּתִשׁוּבָה וְאִם כֵּן הִלְכְּתָא הִיא מ"ם פְּתוּחָה שְׁנַסְתָּמָה גּוֹרֵד אֶת כְּנֻלָּה וְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי נִרְאָה שְׁמַדְבְּרֵי הַרְמַב"ם ו"ל גַּם כֵּן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ וְלֹמֵר שְׁהוּא סוֹבֵר דְּמ"ם פְּתוּחָה שְׁנַדְבָקָה וְאֲפִילוֹ בְּסוֹפָה גּוֹרֵד אֶת כְּנֻלָּה וְדִלֵּא פְּדַעַת הַרְשָׁבָ"א וְהַסְמְ"ק ו"ל וְנוֹכִיחַ זֵה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲתִי בְּדִרָף זֹו וְנֹאמֵר דְּבִין לְהַרְשָׁבָ"א וּבִין לְבַעַל הַסְמְ"ק דְּמַחְלָקִים בֵּין נִגְמָרָה כְּדִין בֵּין לְפִי פִירוּשֵׁי הַרְאִשׁוֹן כְּדַבְּרֵי בַעַל הַסְמְ"ק בֵּין לְפִי פִירוּשֵׁי הַשְּׁנִי וְלִמַר כְּדַאֲתִי לִיָּה וְלִמַר כְּדַאֲתִי לִיָּה הִיָּינוּ מִשׁוּם דְּסִבְרֵי דְרַב יְהוּדָה דְקֹאֲמַר כָּל אוֹת שְׁאִין גּוּיֵל מְקִיף אוֹתָהּ פְּסוּלָה אִינָה אוֹת קֹאֲמַר וּמִשׁוֹ הִכִּי סְבָרִי דְהוּאִיל וְאוֹת שְׁנַדְבָקָה לְחִבְרָתָהּ אִינָה אוֹת וְהִיוּ חִק תּוֹכוֹת וְאִם גָּרַד הַדְּבָק וְיֵשׁ לָנוּ לְהִבִּיא רְאֵיהּ אוֹ מִתְלַמּוּד אוֹ מִתְלַמּוּד יְרוּשְׁלַמִּי שְׁיֵשׁ הַפְּרִשׁ בֵּין הִיכָא שְׁנַדְבָקוֹ הָאוֹתִיּוֹת קוֹדֵם שְׁנַגְמָרוֹ כְּדִין לְהִיכָא שְׁנַדְבָקוֹ אַחֲרֵי שְׁנַגְמָרוֹ כְּדִין הִכִּי גַמִּי אִית לָן לְמִימַר לְאוֹת שְׁנַדְבָקָה לְעֲצָמָה וְאֲפִילוֹ אַם גְּשַׁמְנִית

צורתה על ידי פן דהא וְהָא אֵינָהּ אוֹת: אָבֵל לְהַרְמֵב"ם ו"ל אֵין לוֹמַר שְׂאָף אִם נֹאמַר שְׂגַם
הוא סוֹבֵר שְׂבֻדְבוּק אוֹת לְאוֹת הָוֵי חֶק תּוֹכוֹת וְכַתֵּב פְּסוּל סֵתֵם פְּדַבְרֵי רַב יְהוּדָה אִם אֵיתָא
שְׂהוּא סוֹבֵר שְׂיֵישׁ הַפְּרֵשׁ בֵּין נִכְתְּבוּ הָאוֹתִיּוֹת פְּדִין לְלֹא נִכְתְּבוּ פְּדִין וְלִמַּד דִּין זֶה
מֵהִירוּשְׁלָמִי עַל דְּרַף שְׂלֵמְדוּ הַרְשֵׁב"א וְסוֹבֵר דְּהִכִּי הִלְכְתָא הֵיזָה לּוֹ לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו וְלִהְבִּיא
הֵהוּא דִירוּשְׁלָמִי וְלַחֲלַק בֵּין נִכְתְּבָה פְּדִין לְלֹא נִכְתְּבָה פְּדִין וְכֵן לְפָרֵשׁ דְּבַנְדְּבָקוּ בְּרַגְלֵיהֶן
אֵין הַדְּבוּק פּוֹסְלָה אִם הוּא מְפָרֵשׁ אֶת הִירוּשְׁלָמִי פְּהַרְשֵׁב"א וְאִם הוּא מְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלָמִי
כְּבַעַל הַסֵּמ"ק דְּמִלְמַטָּה פֶּשֶׁר דְּקֹאֲמַר הִירוּשְׁלָמִי בְּגִרְיָדָה קֹאֲמַר וְכֹל זְמַן שְׂלֹא גֵרַד פְּסוּל
וּמְשׁוּם הִכִּי כְּתֵב סֵתֵם פְּסוּל וְלֹא חֲלַק אֶפְיָלוּ הִכִּי הֵנָּה לִיזָה לְרַב לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר שְׂכָל זְמַן
שְׂלֹא נִגְמְרָה עַד שְׂנַפְסְלָה הָוֵי חֶק תּוֹכוֹת וְאִם כְּבָר נִכְתְּבָה פְּדִין וְאַחַר כֶּף נִפְסְלָה לֹא הָוֵי
חֶק תּוֹכוֹת הוֹאִיל וְהַדִּין הֵזָה הַנּוֹכַח בִּירוּשְׁלָמִי דְקֹאֲמַר מְלַמְעָלָה פְּסוּל מְלַמְטָה פֶּשֶׁר וְדַעַת
הָרַב פְּדַעַת הַסֵּמ"ק דְּפּוֹסֵל וְכִשֶׁר בְּגִרְיָדָת הַדְּבָק קֹאֲמַר וְכֵן הִלְכָה דְּמִלְמַעְלָה פְּסוּל אֶפְיָלוּ
אִם גֵּרַד הַדְּבוּק הוֹאִיל וְנִכְתְּבָה שְׂלֹא פְּדִין וּמְלַמְטָה פֶּשֶׁר עַל יְדֵי גִרְיָדָת הַדְּבָק הוֹאִיל
וְנִכְתְּבָה פְּדִין דָּאֵין לוֹמַר שְׂהָרַב ו"ל בְּאַר דְּבָרָיו שְׂיֵישׁ הַפְּרֵשׁ בְּנִכְתְּבוּ פְּדִין לְלֹא נִכְתְּבוּ
פְּדִין שְׂהוּא סוֹבֵר פְּדַעַת הַסֵּמ"ק וְעַל דְּרַף הַפִּי' הַשְּׂנִי שְׂפִי' דְּבָרָיו דְּסוֹבֵר דָּאֵינוּ מְקִיף גּוּיֵל
דְּקֹאֲמַר רַב יְהוּדָה דְּפּוֹסְלָה הֵן עַל יְדֵי נְקָב וְהֵן עַל יְדֵי דְבָק קֹאֲמַר דָּאֵם אֵינוּ מְקִיף גּוּיֵל
בְּעַת עֲשִׂייתוֹ וְגֵרַד אַחַר כֶּף מֵהָאוֹת לְהַקִּיפוֹ גּוּיֵל הָוֵי חֶק תּוֹכוֹת אָבֵל אִם כְּבָר נִגְמְרָה
הָאוֹת לֹא הָוֵי חֶק תּוֹכוֹת וְזֶהוּ שְׂכַתֵּב בְּהִלְכוֹת תְּפִילִין נְקָב הָאוֹת אַחַר שְׂנִכְתְּבָה וְכוּ' עַד
נְקָב בִּירְף שְׂל אוֹת עַד שְׂנַפְסְקָה אִם נִשְׂתַּיֵּיר מִמֶּנָּה מְלֵא אוֹת קִטְנָה פֶּשֶׁר וְהוּא שְׂלֹא תִדְמָה
לְאוֹת אַחֲרָת וְאִם לֹא נִשְׂתַּיֵּיר מְלֵא אוֹת קִטְנָה פְּסוּלָה וּפְיֵרֵשׁ הָרַב בְּנְקָב שְׂאִם כְּבָר נִכְתְּבָה
הָאוֹת פְּדִין יֵשׁ לָהּ דִּין אַחַר מְאוֹתָהּ שְׂלֹא נִכְתְּבָה פְּדִין אֲלֵא מִתְחַלֵּת עֲשִׂייתָהּ הֵיזָה שְׂם נְקָב
וְלֹא הֵיזָה גּוּיֵל מְקִיפָה וְהֵיזָה לוֹמַר שְׂאִם הִיא נְקָב בְּתַחֲלַת עֲשִׂייתָהּ וְלֹא הֵיזָה גּוּיֵל מְקִיפָה
מֵאַז אִם גֵּרַד הַדְּבָק לְהַקִּיפָה גּוּיֵל הָוֵי חֶק תּוֹכוֹת פֶּשֶׁר הַפְּסוּלִים שְׂאִם גֵּרַד הַפְּסוּל הָוֵי
חֶק תּוֹכוֹת וְאִם נִכְתְּבָה פְּדִין בְּהַקְרָף גּוּיֵל וְאִם כֶּף נִקְבָה וְלֹא הֵיזָה גּוּיֵל מְקִיפָה אֵין לָהּ דִּין זֶה
וְהֵ"ה נְמִי בָּאֵין גּוּיֵל מְקִיפָה עַל יְדֵי הַדְּבָק שְׂהָרַב סוֹבֵר שְׂדִין אַחַד לְנְקָב וְלְדְבוּק וְכַדְפִּי'
דְּהָא לִיתָא שְׂהָרֵי הוּא ו"ל כְּתֵב סֵתֵם שְׂאִם נְקָב בִּירְכָה וְנִשְׂתַּיֵּיר בְּהָ מְלֵא אוֹת קִטְנָה פֶּשֶׁר
וְלֹא פִירֵשׁ לוֹמַר דְּבַנְשְׂתַּיֵּיר כְּתַקְנָה קֹאֲמַר דְּהֵיזָהוּ שְׂגֵרַד הִירְף וְהַקִּיפָה גּוּיֵל וְנִשְׂתַּיֵּיר בְּהָ
מְלֵא אוֹת קִטְנָה אֲלֵמָא שְׂהָרַב מְכַשִּׁיר אֶפְיָלוּ אֵין גּוּיֵל מְקִיף הָאוֹת מִצַּד הַנְּקָב דְּהָא בְּנְקָב
קָא מְכַשִּׁיר אֶפְיָלוּ בְּלֹא גִרְיָדָה לְהַקִּיפָה גּוּיֵל וְאִם כֵּן נִרְאָה שְׂהָרַב סוֹבֵר דְּמֵאֵי דְקֹאֲמַר רַב
יְהוּדָה כֹּל אוֹת שְׂאֵין גּוּיֵל מְקִיף וְכוּ' ע"י דְבוּק קֹאֲמַר דָּאֵין לוֹמַר דְּלַעוּלָם הָרַב סוֹבֵר כֵּן
חֲלוּקֵי הַסֵּמ"ק שְׂכָל זְמַן שְׂלֹא הַפְּסִיק יְדוּ מִמֶּנָּה פְּסוּלָה אִם אֵינָהּ מְנַקֶּפֶת גּוּיֵל הֵן ע"י דְבוּק
הֵן ע"י נְקָב אֲלֵא שְׂבַה־פְּסִיק יְדוּ מִמֶּנָּה פְּלִיג עֲלֵיהּ שְׂהַסֵּמ"ק סוֹבֵר שְׂצָרִיף לִיטוּל הַדִּין
וְלְהַקִּיפוֹ וְאִם רָאוּי לְכַף לֹא סָגִי בְּהִכִּי דְלִהְיוֹתוּ מְנַקֶּפֶת בְּעֵינֵן וְהָרַב סוֹבֵר דְּבַה־פְּסִיק יְדוּ
מִמְנָ' אִף אִם לֹא הַקִּיפוֹ גּוּיֵל אֲלֵא שְׂרָאוּי לְכַף שְׂפִיר דְּמֵי דְבַה־פְּסִיק אֶת יְדוּ מֵהָאוֹת סָבֵר
פְּדַעַת הַרְשֵׁב"א דְרָאוּי בְּעֵינֵן כְּדַרְבֵּי זִירָא דְהָא לִיתָא שְׂהָרֵי הָרַב הַכְּשִׁיר בְּלֹא נִשְׂתַּיֵּיר בְּהָ
אֲלֵא כְּמֵלֵא אוֹת קִטְנָה וְהַתְנָה וְאִם הוּא שְׂלֹא תִדְמָה לְאוֹת אַחֲרָת מִמְשַׁמַּע דְּאֶפְיָלוּ אִם
בְּגִרְיָדָה כֹּל שְׂהוּא תִדְמָה לְאוֹת אַחֲרָת אִם אֵינָהּ דוּמָה עֵתָהּ פֶּשֶׁר וְאִם כֵּן אֶפְיָלוּ בָּאֵינוּ
רָאוּי בְּגִרְיָדָה הַכְּשִׁיר הָרַב וְעוֹז אֲנִי אוֹמַר שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לוֹמַר כֵּן לְדַעַת הָרַב לַע"ד שְׂהוֹאִיל
וְאַתָּה אוֹמַר שְׂהָרַב סוֹבֵר שְׂכָל אוֹת שְׂאֵין גּוּיֵל מְקִיף אוֹתָהּ פְּסוּלָה וְאֶפְיָלוּ אִם כְּבָר נִגְמְרָה

כדין אלא שעדיין לא הפסיק ידו ממנה ואירע פסול מנינו הקף גויל א"כ איך אפשר לומר שאם הפסיק ידו ממנה ואירע בה הפסול שהוא דכשר בלא תקון דמה לי אם הפסיק ידו ממנה הואיל והפסול נמצא בה דבשלמא לענין חק תוכות יש לחלק בין נכתבה כדין ללא נכתבה כדין ובין הפסיק ידו ממנה ללא הפסיק ידו ממנה אבל לחלק ולומר דבעת עשייתה אם אין גויל מקיפה פסולה ולאחר עשייתה אם נולד בה הפסול שהוא כשרה בלא תקון אי אפשר לומר פן הואיל והפסול נמצא בה אלא ונדאי נראה שערב סובר דמאי דקאמר רב יהודה כל אות שאין גויל מקיף אותה פסולה על ידי דבוק קאמר וכן פ"י דבריו בהלכות תפילין וכתב וצריך לזהר בכתיבתו כדי שלא תדבק אות לאות שכל אות וכו' וכן נמי פתב בהלכות ספר תורה פ"ז ואם שנה בתקון זה וכו' עד הואיל ולא הדביקו אות באות וכו' הרי זה ספר פשר ולא קאמר הואיל וכתב בהקף גויל אלא פ"י הדבוק לבד אלמא שהדבוק לבד הוא שפוסל: ולרונחא דמלתא אומר שאל יקשה למעיין מה שפתב הרב נקב העור אחר שנקתב דמשמע שיש הפרש בין קודם שנקתב לאחר שנקתב לענין הנקב שערב פתב פן משום שהוא סובר שלכתחלה אין לכתוב על גבה עור נקוב דהכי משמע לשון הגמרא דפרק הקומץ דנקט נקב תוכו של ה"א וכו' ומה שלא פתב הרב פתב ע"ג עור נקב וכו' היינו משום דאין הפרש בין פתב על גבי עור נקוב לנקתב ע"ג עור שאינו נקוב ונקב אחר כף שלכלם דין אחד דמה לי האי ומה לי האי ותפש הרב לשון התלמוד דנקט האי לישנא דנקב וכו' ולא נקט פתב וכו' והיינו משום דהואיל ולכתחלה אין לכתוב על גבי עור נקוב ודין מה שפתב על גבי עור נקוב גבינהו מדין נקב אחר שנקתב שזה וזה שוין כדפ"י נקט בלישניה נקב וכו' ולא רצה לדבר פעובר על דברי חכמים הואיל ובין כף ובין כף גזע הדין ואם יתעקש המתעקש לומר דאף על פי כן הנה ליה למנקט פתב על גבי עור נקוב וכו' דהוי רבותא קצת נשיב לו ונאמר שתשובתו בצדו שאפילו לדבריו נקט נקוב העור וכו' דהוי רבותא בנקב בירכו אחר שנקתבה ולא נשתייר בה מלא אות קטנה דפסול: ולעולם אמינא שדעת הרב היא דדוקא היכא שהאות אינה מוקפת גויל על ידי דבוק הוא דפסול אבל על ידי נקב לא והכי מסתבר דבדבוק אות לאות מתערבות האותיות ואינם נפרת הטיב אבל לא בנקב ואם פן אם איתא שסברת הרב היא שיש חלוק בין נכתבה כדין ללא נכתבה כדין דבלא נכתבה כדין הוי חק תוכות ובנכתבה כדין לא הוי חק תוכות לא למדו אלא מהירושלמי ואם פן הנה לו לרב להביא לשון הירושלמי ולחלק וכדפ"י דבשלמא מה שלא הזכיר הרב דבנפלה טפת דיו ופסלה את האות דהוי חק תוכות ואף על גב דהיכא שנפל הדיו כשהתחיל לכתוב את האות הוי חק תוכות לכולי עלמא היינו משום שהרגיל בדברי הרב מציא לע"ד שאין דרכו של הרב להזכיר דקדוקים פאולה אלא מביא לשון התלמוד או מתלמוד דידן או מתלמוד ירושלמי בכל מה שהוא סובר שפן היא ההלכה כפי מה שנראה לו לפי הלשון שהוא שממנו למד הרב את הדין שהוא וכן היכא שקשה לו בלשון אחד מהתלמוד ודעת הרב היא ליישבו באופן וברוך שידקדק ממנו דין חדש מביא הרב את הדין שהוא בפסקיו וכן כל פיוצא בדרך זה אבל כל דין שיוכל אדם לדקדק מהתלמוד שלא ע"ד זו כגון האי דנפלה טפת דיו שאנו מדקדקים מההוא דפ"ב דגיטין אין דרך הרב להביאו בפסקיו וכן כל פיוצא בזה ודרך זו תפש הרב בכל דבריו שפמה דיניו ונלדו מיום ליום ולא אפשר לו לרב לכלול כל הדברים אשר נלדו אלא תפש דרך התלמוד כדפ"י

והמדקדק מדברי התלמוד יוכל לדקדק גם מדברי הרב ולכך קרא הרב את ספרו משנה תורה וכן פתב בעל ספר מגדול עוז בפרשו את דבריו בכמה מקומות אלא הגי דאמרן דאם איתא שהרב סובר שהרשב"א או פסמ"ק בנודאי מתלמוד ירושלמי למד כל זה דסבר דתלמוד דידן ותלמוד ירושלמי שונים בזה והכי הלכתא וסבר דמאי דקאמר הירושלמי מלמעלה פסול ומלמטה פשר או כפי' או כפי' הרשב"א או כפי' הסמ"ק הנה לו לרב להביא לשון הירושלמי ולחלק הואיל והחלוק הנה פתוב בירושלמי בהדיא וכדפי' אלא נדאי נראה שהרב סובר שתלמוד דידן ותלמוד ירושלמי פליגי ומ"ה השמיטה הרב ההוא דירושלמי מפסקיו דסבר דלית הלכתא פההוא דירושלמי הואיל ותלמוד דידן פליג עלה ואם פן הן אם נאמר שהרב סובר שבדבוק אות לאות לא הוי חק תוכות ומפרש ההוא דירושלמי כבעל התרומות ובעל הסמ"ג והנגררים אחריהם והן אם נאמר שהוא סובר שבדבוק אות לאות הוי חק תוכות בין פה ובין פה צריכין אנו לומר שהרב סובר דתלמוד דידן פליג אתלמוד ירושלמי דסבר רב יהודה דקאמר כל אות שאין גויל מקיף אותה מד' רוחותיה פסולה בכל ענין קאמר הן אם האות קטנה והן אם האות גדולה כל פה עד שבהחסר המקום הנדבק עדיין נשאר פה צורת אות ואם הרב סובר שבדבוק אות לאות הוי חק תוכות סובר שתקון א' בנדבקה בראש' ובנדבקה בסופה דהא רב יהוד' קאמר שהאו' פסולה בין בנדבקה בראשה בין בנדבקה בסופה ומקרא א' לכולן דכפסולו של זה כפסולו של זה ואם פן ע"כ לומר שהרב סובר שאין חלוק בין נפסלה בראשה בין נפסלה בסופה דתלמוד דידן הכי מוכח לדעת הרב ואם הרב סובר שבדבוק אות לאות לא שייך חק תוכות נהי דמהתלמוד אין להוכיח להיכא נולד פסול באות דשייך פה חק תוכות פגון דנפל פה דיו ועתה אין שמה הראשון עליה וכיוצא בו דאין הפרש בין נולד הפסול בראשה לנולד בסופה ומכל מקום צריכין אנו לומר פן הואיל ואין לנו להביא ראיה מהתלמוד לא מתלמוד דידן ולא מתלמוד ירושלמי לחלק בין נולד הפסול בראש האות לנולד בסוף דהרשב"א ובעל הסמ"ק שחלקו בין זה לזה למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה הנה להם על מה שייסמוכו וכדפירשתי אבל להרב ז"ל שהוא מפרש תלמוד דידן ותלמוד ירושלמי על דרך שפירשים אותו בעל התרומות ובעל הסמ"ג והנגררים אחריהם פשיטא דסבר פמותם נמי בהא דאין חלוק בין נולד הפסול בראש האות לנולד בסופה דטעמא דנכתבה פדין לאו טעמא היא הואיל ולא מצאנו פן לא בתלמוד דידן ולא בתלמוד ירושלמי ואם פן פי היכי דבנולד הפסול בראש האות הוי חק תוכות לכולי עלמא הכי נמי בנולד בסופה דלדעת הרב ז"ל אין חלוק וכדפירשתי ואפשר שהבעל דין ידחה ויאמר דהואיל ומההיא דפרק הבונה דהגיה אות אחת וכו' מדקדק הרשב"א ז"ל דהיכא שנגמרה פבר האות פדין אין שם חק תוכות אפילו אם נשמנית צורת האות המבוקשת לצורת אות אחרת פדפירשתי אפשר שהרמב"ם ז"ל גם פן סובר פה והביא ההיא דהבונה בהלכות שבת פרק י"א ולא הוצרך לפרש יותר אלא סובר שהמדקדק מהגמרא דקדק מדבריו וכדפירשתי ואף על גב שהרב אינו מביא בפסקיו אלא אוקמתא דרב ששת שני זייני"ן שנעשו חי"ת ומשם יש לדקדק לדעת הרשב"א שאם פתב בספר תורה שני זייני"ן פגון שפתב מזוזות ונדבקו הב' זייני"ן דלא הוי חק תוכות וכדפירשתי ואם נאמר שהרב סובר דשתי אותיות שנדבקו זו לזו אין שם חק תוכות לא בנדבקו בראשן ולא בנדבקו בסופן יאמר האומר דמשם אין ראיה לאות אחת

שנפסלה על ידי טפת דיו שנפלה בה וכיוצא בה דשם לא שייך חק תוכות פלל אבל באות אחת שנפסלה על ידי טפת דיו אפתי יש לומר דהוי חק תוכות הא ליתא דאי אפשר לומר פן דהואיל ואות אחרת מהאות המבוקשת יש בספר דין אקוד להם דמה לי אם נדבקו שתי אותיות ונשתנית צורתן לצורת אות אחרת מה לי אם נפלה טפת דיו באות ונשתנית צורתה דבין פה ובין פה אות אחרת מהאות המבוקשת יש בספר וכדפירשתי ואף על פי כן לפי עניות דעתי נראה שאם סברת הרב היתה פן הנה מפרש דבריו לשם בהלכות שבת והנה נותן טעם לדבריו והנה אומר דכיוצא בזה לאו חק תוכות הוא הואיל ודין זה דין חדש הוא שלא מצינו חלוק זה בשום מקום אלא שמפח קשיא שקשה לנו דבשבת אמאי חייב המוחק גגו של חי"ת ונעשו שני זייני"ן והא חק תוכות הוא וחק תוכות לאו פתיבה היא יש לנו להדחק ולעשות דין חדש ולומר דבה"ג הוי חק תוכות וא"כ הנה לו לרב להודיענו תירץ קושיא זו ולומר שיש ללמוד מזה דין חדש שלא נזכר בתלמוד כדי שלא נהיה נבוכים בדבר הואיל ולא מצאנו חלוק זה בתלמוד וכל שפן דאפשר לחלק פדעת הר"ן ולומר דשאני אסור שבת הואיל ואפילו מוחק על מנת לכתוב חייב וכדחלק הר"ן וכן נמי אפילו אם רשם רשומות חייב משום כותב לדעת הרב ואף על גב דלאו פתיבה היא ואפשר דחק תוכות לא גרע מרשום אבל פל היכא דבעינן פתיבה משום דכתיבה פתיב בקרא פגון ס"ת תפילין ומזוזות וגיטין ליכא למימר הכי פלל העולה מדברי אלה כפי דעתו של הרמב"ם דלעניות דעתי נראה שגם הרמב"ם בכלל המחמירין במ"ם פתוחה שנדבקה בפתיחתה ונסתמה שגם הוא סובר שגורד את פולה ואם פן עלה בידינו ששהלכה היא שגורד את פולה הואיל וכל הפוסקים אשר ראינו מסכימי בזה חלק מהרשב"א והסמ"ק ולפי פי' השני אשר פי' דברי הסמ"ק גם הוא מסכים בזה שגורד את פולה אם נדבקה פל זמן שלא הפסיק ידו ממנה וכדפירשתי: כח ועוד אני מוסיף לומר דאפילו אם לא הי' רוב הפוסקים מסכימים לזה לפי המנהג שנהגו בדבוק אות לאות גורדין הדבוק ותו לא לפי מה שכתב כ"ת במ"ם פתוחה שנדבקה בפתיחתה ונסתמה יש לנו לגרוד את פולה דהא המנהג שנהגו בדבוק אות לאות נהגו פבעל הסמ"ג והנגררים אחריו אם במ"ם פתוח' שנסתמה לא נגרוד את פולה אלא הדבק לבד וכדעת הרשב"א לע"ד אם פן נעשה ח"ו פקולי דמר וקנולי דמר שהסמ"ג והנגררים אחריו שמקילים בנדבוקו האותיות זו לזו מחמירין במ"ם פתוחה שנדבקה בפתיחתה ונסתמ' והרשב"א שמיקל במ"ם פתוחה שנסתמ' מחמיר באותיו' הדבוקות זו לזו דסבר דשייך בהו חק תוכות וכבר אמרו שאין לעשות פקולי דמר ונדקא פחומרי דמר וכחומרי דמר היא שאמר בפ"ק דערובין דהיכא דלא סתרי אהנדי עבדי' פתרי חומרי אבל פקולי דמר וקנולי דמר אין לעשות בשום אופן ואף אם היינו אומרים שהרמב"ם סובר דמ"ם פתוח' שנדבקה גורד הדבק ותו לא ולמד מההוא דהבונה וכדפירשתי גם פי לפי עניות דעתי נראה שאין לומר פן כדפי' מפל מקום המנהג שנהגו על הסמ"ג והנגררי' אחריו סמכו שהרי בדברי הרמב"ם לא מצאנו קולא זו ששתי אותיות שנדבוקו מזו לזו גורד הדבק ותו לא ואם פן לעולם יש לחוש לההיא דאמרינן העושה פקולי דמר וקנולי דמר וכו' ועוד אני מוסיף לומר דהואיל ואנו גורדין ומפרידין שתי אותיות שנדבוקו א"כ אין לנו ראי' לחלק בין שנכתבה פדין ללא נכתבה פדין וכדפירשתי ואם פן לפי מנהגנו מנ"ל לחלק ולהקל אלא אם נסמך על דקדוקו של הרשב"א א"ל מההיא דהבונה וכדפי' לעיל

והנה לפי זה גם הר"ן ז"ל נוסף על שו"נאנו ונלחם בנו שהוא חולק על דקדוקו של הרשב"א ז"ל שדקדק מההיא דהבונה: ומעשה אפרש דעת המרדכי ז"ל כפי מה שמצאתיו במרדכי שדפוס אחרי פתי כל הא דלעיל ואף כי במרדכי שבכתב יד שאצלי לא מצאתיו מצורף לזה שהספר מוטעה אכתוב בו לע"ד פתב המרדכי בפרק הקומץ וז"ל ופירש רבינו צדק בתקון שלו שאם פתב ודבק בשלש אותיות בדף שאינו יכול להפרידם דהנה ליה חק תוכות: ואין נראה אלא הנה ליה פשאר טעיות ויכול לתקן וראיה דאמרינו בפרק הבונה שקליה לגגו דחי"ת ונעשו שני זייני"ן חייב ולדבריו היינו חק תוכות והיא חייב ליה פתב גבי שבת אלא נראה פינו שהיא מתעסק בהפרדת האותיות לאו היינו חק תוכות עכ"ל: ואני אומר דאף על גב שפתב אלא נראה שפיון שהוא מתעסק בהפרדת האותיות וכו' בכל דבוק קאמר הו באות שנדבקה לעצמה ואף על פי שנשתנית צורתה ע"י פו הו בנדבקה לחברתה והו הדין בנפלה בה טפת דיו ונשתנית צורתה וצורת אות אחת דהפרדת האותיות דקאמר ואי אמאי דקאמר פשר ר"ל שאם פתב ודבק בשלש מקומות בדף וקאמר ודבק סתם היינו בין לעצמה ובין לחברתה וקאמר המרדכי דבהפרדת האותיות דהיינו בין שמפריד אותיות שנדבקו לעצמן בין שמפריד אותיות שנדבקו זו לזו לאו היינו חק תוכות ותדע שפן הוא דהא לעיל הוכחנו מדברי ר"י שהביא המרדכי ז"ל דפרק שני דגיטין וכו' יתר החבורים ואמרנו דאין הפרש בין נפלה טפת דיו ונשתנית צורת האות על ידי פו לב' זייני"ן שנעשו חי"ת הואיל ובין פו ובין פו אות אחת מהאות המבוקשת יש בספר שעליה אמרו בפרק הבונה יגזו ועוד דכי היכי שיש לדקדק מפרק הבונה מההוא דחי"ת שנעשו שני זייני"ן ה"נ יש לדקדק ממאי דמוקי לה רבא ההוא דהגיה אות אחת בדל"ת שעשאו ר"ש דלא הוי חק תוכות פאות עצמה שנשתנית על ידי טפת דיו אנפלה בה אלא שנראה שהמרדכי לא הוצרך להביא ראיה משם הואיל דמחי"ת שעשאו שני זייני"ן יש לדקדק בין פאות שנדבקה לחברתה או שנפלה בה טפת דיו ונשתנית צורתה דלא שייך בהו חק תוכות ואין לפקפק עליו כלל וכדכתבנא לעיל וכו' נראה גם פו ממה שפתב אחר פו וז"ל ואם נדבקו ה"א וקו"ף לא ידע אם יכול להפרידו בספין ולעיל פירשתי דהוי פחוק ושרי וכו' מצאתי שחזר בו ר"צ ממה שפ"י לעיל דהוי חק תוכות ואומר ר"י שאם הדביק אות של שם יכול למחוק אפילו דאזנהרה למוחק השם אלא דנעשו פו הא תקון היא ושרי וראיה דאמרינו במסכת סופרים דמוחק אות אחת מהשם עובר בלא תעשון ואומר רבי שמעון לכו נאמר ואבדתם את שמם מן המקום שהוא לא תעשון פו ליי' אבל הדיו שנשטפה ע"ג הפתב יכול למחוק שפן לא הנה פנונתו שם אלא לתקן הכי נמי פנונתו לתקן ושרי וקצת נראה סיוע על מה שפ"י לעיל דלא מקריא חק תוכות עכ"ל: וכו' אני אומר דמכאן נראה דאפילו אם נפלה טפת דיו פאות או נדבקה לעצמה קאמר ואם פו לפי זה נראה דסבר המרדכי ז"ל דכל היכא שמכנין להפריד ולתקן האות לא הוי חק תוכות ואם פו במ"ם פתוחה שנסתמה יכול להפרידה וכו' נמי לפי זה אין להוכיח מדעת הרמב"ם ז"ל שסבר שצריך לגרוד הכל וכדפירשתי דאפשר דהוא סובר פדעת המרדכי ז"ל דלא שייך בכחאי גוונא חק תוכות הו אם אינע הפסול בתחלת האות והו אם אינע בסופה ואין להוכיח לא כן ולא כן אלא שאני אומר דבטלה דעתו של המרדכי ז"ל הואיל וכל הפוסקים שלפנינו קמאי ובתראי סברי דשייך חק תוכות בתקון האותיות למר פדאית

ליה ולמר פדאית ליה הסברא נוטה שגם הרמב"ם סובר פן ותמהני טובא על דברי המרדכי ו"ל שהרי מה שכתב בפרק שני דגיטין משמע דלא סובר פן שהביא דברי ר"י בלא חולק והיה לו לרמוז שם שהוא חולק עליו כט הפלל העולה מפל מה שכתבנו הוא שהואיל ורבו האוסרין יש לנו ללקח אחרי הרוב ואם היו מקילין כל שפן וק"ו שהם מחמירין וכל שפן שממה שראה מדברי המרדכי בפרק שני דגיטין גם הוא סובר כר"י וכדפי' ולענין דבויק האותיות לעצמן ולגופן לבי אומר לי שהספר נפסל בכך ולבאר את זה אתחיל ואומר שנינו בפרק הקומץ רבה שתי פרשיות במזוזה מעפבות זו את זו אפילו כתב א' מעפכן ואמרינו בגמרא פשיטא אמר רב יהודה אמר רב לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד הא נמי פשיטא אלא לכאיזה דרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב כל אות שאין גויל מקיף אותה מארבע רוחותיה פסולה וכן נמי אמרו שם אמתינתן דידן גבי תפילין ארבע פרשיות שבתפילין מעפבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעפכן ופירש רש"י ו"ל גבי מזוזה ו"ל כתב אות אחת אפילו נחסר אות אחת מהו מעפכן פשיטא דהא כתיב וכתבתם כתיבה תמה קוצו של יו"ד שמשוף כלפי מטה דהיינו כתר פשיטא דהא כי חסר הקוץ לא הנה כתיבה תמה וגבי תפילין פ' פשיטא דהא כל קוץ וקוץ אית ביה טעמא וכל זמן שחסרו לא הוי כתיבה והתוספות ו"ל כתבו ו"ל לקוצו של יו"ד פירוש הקוץ אותו של ימין ולא נהירא דפשיטא דאין זה אות אם תהיה בלא הקוץ ההוא לכך פ' כ"ת דהיינו של שמאל כזה עכ"ל: ל ולעד"נ שדעתו של הרמב"ם ו"ל בקוצו של יו"ד דהקומץ כדעתו של רש"י ו"ל דבקוץ הימני דיו"ד ואמרינו שהרי הוא ו"ל מכשיר אם חסרו או הותירו זיונין שבאותיו' שעטנ"ז ג"ץ ואע"ג שזכרו בגמ' כדכתב בפרק ה'דהלכו' תפילין ומזוזה ואם פן נראה דבקוצו של יו"ד השמאלי מכשיר אם חסר דהא ר"ת לא הביא ראיה לפסול בזיונין שבאותיות אלא מקוצו של יו"ד כדכתבו הגהות מיימוניות בפרק שני ו"ל וכתב ר"ת שאם לא זיין שעטנ"ז ג"ץ דפסולין דלא גרע מקוצו של יו"ד ואין סברתו לומר דרבינו תם והרמב"ם ו"ל פליגי בהא דמר סבר לאו גריעי מקוצו של יו"ד ומר סבר גריעי מקוצו של יו"ד ואף על גב דקוצו של יו"ד מעפכ הני לא מעפכי אלא נראה דהוא ו"ל סובר דקוצו של יו"ד דהקומץ היינו קוצו הימני דהוי מגוף הי"ד והיינו קוצו של אות סתם דנקט הרב ולא נקט קוצו של יו"ד ומשום דסבר דבגוף האות מייירי תלמודא דשייך גם בשאר האותיות שלדעתו ו"ל אם חסר מהאיות מה שאינו מגופו כגון זיונין ותגין פשר ואם פן קוצו של אות שהזכיר הרב היינו מגופו של אות דסבר דקוצו של יו"ד דקאמרינו היינו קוצו הימני דהוי מגוף האות ומזה הקוץ הימני גרועים הם הזיונין שבשעטנ"ז ג"ץ שאינם בגוף האות שאין לפסול אלא בחסר ויתר בגוף האות שאין כאן אות שנתנה למשה שפיוצא בזה הדבר תלוי בתינוק כדי לפוסלו פאשר אפרש בעזרת האל אבל מה שהוא חוץ מגוף האות אף אם נזכר בגמרא למצוה נזכר ולא לעכוב ואם פן אף על גב שאם חסר קוצו של יו"ד פסול אם חסרו הזיונין שהם חוץ מגוף האות לא פסלו: ומעתה אומר דלפי עניות דעתי נראה דמלתא דפשיטא היא שאות שנדבקה לעצמה בין בדבוק עב בין בדבוק דק פענין ת"ג כגון שכתב ב' ונדבקה כזה **ציור בספר** או שכתב עיי"ן ונדבקה כזה **ציור בספר** וכן כל פיוצא בזה בנודאי נפסדה צורתה: ולרנוחא דמלתא אומר דאפילו היכא שנפלה טפת דיו באות ונראת כאלו היא מגופה של אות לכאורה יראה שאף אם האות נפרת ללא חפים ולא טפש פסול לכולי

עלמא דלא מבעיא לרבינו תם ו"ל דסבר בקוצו של יו"ד השמאלי אמרינן התם בהקומץ דפסול ואף על גב שהיו"ד נפרת זולתו ללא חפים ולא טפיש ונהי שפיר אות ורבינו תם נמי דחי לה לפירש"י ו"ל מטעמא דאם אין ביו"ד קוץ הימני אין שם אות ואם פן אם אין שם הקוץ השמאלי הני שפיר אות הואיל ואיננו מגוף האות ואפילו הכי סבר שאם אין שם הקוץ השמאלי דתהוי כמו שנתנה למשה בסיני פשיטא ליה לתלמודא דמעכב דבעינו דתהוי קוץ שנתנה למשה מסיני ואף שאינה מגופה דמלתא דפשיטא היא דאף על גב שהאות נפרת היכא שחסרה מכמו שנתנה למשה בסיני אפילו קוץ אחד שאינו מגופה מעכב ואם פן כל שכן נפלה טפת דיו באות שנסתתית צורת גופה מכמו שנתנה למשה בסיני דפסול אף אם האות נפרת דעדיף דקה של טפת דיו לפסול מקוצו של יו"ד השמאלי שהטפה משנה צורת גופה של אות שאינה לא קוץ ולא ת"ג וקוץ השמאלי דיו"ד אם חסר אינו משנה גופה של יו"ד שאינו מגופה וכדפלי' ואף אם חסרו זיונין שבשעטנ"ז ג"ץ ל"ד רבינו תם דפסול פדכתבנא וכל שכן דבוק האות לעצמה דנדאי אינה נפרת פדכתיב וכאשר אפשר בעזרת האל אלא אפילו לפירש"י ו"ל שפירש קוצו הימני וכן להרמב"ם ו"ל דנראה דסבר פן פדפירשתי הנה דלכאור' יראה דלא גרע נפילת טפת דיו באות ואף אם האו' נפרת מקוצו של יו"ד ואפילו הימני דהא בהקומץ הנה סלקא דעתין למימר פמתניתין לכה הוצרה והינו משום שהיא נפרת יו"ד ללא חפים ולא טפיש זולת הקוץ הימני שאם אינה נפרת יש לתמוה מה עלה בדעת המתריץ דפשיטא דכמאן דליתא וכן נמי אפילו מפירש"י ו"ל שפירש גבי מזוזה פשיטא דהא כי חסר הקוץ לא הוי פתיבה תמה וגבי תפילין פירש פשיטא דהא כל קוץ וקוץ אית ביה טעמא וכל זמן שחסרו לא הוי פתיבה לכאורה נראה דסבר שהיו"ד נפרת זילת הקוץ הימני אלא מטעמא דכל קוץ וקוץ אית ביה טעמא ולא פתיבה תמה היא הוא דאמרינן דלאו פתיבה היא דאי סבר דאין האות נפרת לא הנה צריף רש"י לזה הטעם פדי לפרש פשיטא דקאמרינן בגמרא ולא פדעתו של קרית ספר שפירש דמאי דמשני התם לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד מפני שבחסרונה נפסדת צורתה קאמר ושאלו פשיטא כלו' הואיל ונפסדה צורתה הרי היא כמי שאינה אלא יראה לכאורה שהיו"ד נפרת אפילו אם תחסר קוצה הימני ומהאי טעמא עלה בדעת המתריץ לתרץ ולומר שלכך הוצרכה המשנה דלא תסק אדעתין למימר דהואיל והאות נפרת פשר והמקשה שאלו דהא מלתא דפשיטא היא דפסולה הואיל ואין פאן צורת האות שנקתבה למשה בסיני ואנן פתיבה תמה בעינו דכל קוץ וקוץ אית ביה טעמא ואם חסר לאו פתיבה היא: והתוספות ו"ל מקשים על פי' רש"י דאין לומר שעלה בדעת המתריץ שאם חסר קוץ הימני מהיו"ד דהוי מגוף האות עצמה דכשר דפשיטא דאינה אות ופסול הואיל וחסרה היא מצורת גוף האות שנתנה למשה בסיני: ואם פן יראה לכאורה שאם נפלה טפת דיו באות ונראת פאלו היא מגוף צורת האות אף שהאות נפרת דפסול דלא גרע מחסרון קוצו יו"ד ואפילו הימני דהתם נמי היו"ד נפרת פדפירשתי וכי היכי דפסולים בחסר מגוף צורת האות הואיל ונשתתית מצורת הלוחות הכי נמי יש לנו לפסול ביתר בצורת גופה ופי' בדבוק האות לעצמה דנדאי נפסדה צורתה פדפירשתי ואפשר שגם דעת רבינו מנחם פן אפשר אפשר דכריו בע"ה ונראה דמדברי הרמב"ם נמי יראה לכאורה להוכיח שאם חסר קוץ הימני דיו"ד שהיו"ד נפרת שהרי כתב בפירק ראשון דהלכות תפילין ו"ל ואפילו קוץ אות אחת מארבע פרשיות אלו

מעכב את פולן וכו' עד וכן שתי פרשיות שבמזוזה אפילו איתא משתי פרשיות אם חסר קוצו מעכב מן התורה עכ"ל והשתא אי סלקא דעתין שאם חסר קוץ הימני מהיו"ד או קוץ אחד משאר אותיות שאינה נפרת לתינוק ומהאי טעמא הוא דפסול למה ליה לרבינו ללמדנו שהקוץ פוסל אם חסר והא פתב בסוף אותו פרק עצמו וז"ל וכל אות שאין התינוק שאינו לא חכם ולא סכל יכול לקרותה פסול וא"כ גם חסר קוץ האות בכלל אם אין התינוק מפירה אלא ונדאי נראה שאם נחסר הקוץ מהאות אין הדבר תלוי בתינוק אלא בין התינוק מפירה בין אינה מפירה פסול שאין פאן צורת אות כלל וכן נמי נראה ממה שכתב בסוף אותו הפרק וז"ל נקב בירך של אות עד שגפסקה אם נשתפיר ממנה מלא אות קטנה פשר והוא שלא תדמה לאות אחרת ואם לא נשתפיר מלא אות קטנה פסולה עכ"ל: והם דברי אשיאן בר נדב' בפ' הקומץ נראה מזה קצת דאם לא נשתפיר אלא אות קטנה אף על פי שלא נפסדה צורתה ללא חכים ולא טפש פסולה ולכך הוצרך הרב לומר שאם לא נשתפיר מלא אות קטנה פסול דאת"ה תיפוק לי דהוי בכלל הפלל שהזכיר הרב וכל אות שאין התינוק וכו' דבשלמא לאשיאן בר נדב' שפא דבר זה בגמרא לא קשיא מידי דמציינו למימר דמשום הכי נקט האי שיעורא דפחות מזה אין התינוק מפירה וכדכתב הסמ"ג פשהביא דברי אשיאן שלא פתב שיעור אלא פתב וז"ל נקבה בירך של אות עד שגפסקה מביא תינוק בינוני לא חכם ולא טפש ויקראנה פהלקתה פשר נראה דסבר דמאי דקאמר הגמרא אם נשתפיר וכו' היינו משום דבלא נשתפיר אין התינוק מפירה אלא לרב שהזכיר הפלל וקאמר כל אות וכו' יש לתמוה מה היה צריך להזכיר האי דנקב ירך של אות וכו' שלא היה לו להביאו בפסקיו כמו שלא הביא ההוא דרמי בר דיוקלי דאפסיקא ליה פרעא דני"ו דוניהרוג ואגרא חמוה דרבי אבא דאפסיקא ליה פרעא דהא דהעם בגוקבא וכו' זו היה לו לפרש לשון הגמרא ולומר דבתיבות תליא מלתא ועל דרך שכתב הסמ"ג זכרו לברכה אלא ונדאי נראה דאף על גב דלא חכים ולא טפש מפירה פסול הואיל ואין פאן שיעור צורת האות נשתפית צורתה אלא שיש לדחות זה ולומר דהקא בלא נחסר כלל מהאות קא מייירי שלא נחסר מהעור כלל אלא שגפסק ואם פן אף אם היה נחתה כל הירך האות נפרת הואיל ואינו חסר כלל אלא שגפסק ומשום הכי הוצרך לתת שיעור בגשתפיר בו מלא אות קטנה: ונחזור למה שהיינו בו ונאמר דאין לחלק ולומר דמפל הא דלעיל אין להביא ראיה לפסול בטפת הדיו שגפול באות אלא בתפילין ומזוזות דממקום שבאנו דהיינו קוצו של יו"ד דהקומץ בתפילין ומזוזות אמרו ולא בספר תורה דמתניתין דהקומץ בתפילין ומזוזות קאמר ועלה אמרינו דקוצו של יו"ד מעפכת דהא דהרשב"א ז"ל פתב בהדיא בתשובה אשר הזכרנו שהאריף בה דבספר תורה נמי פה וכתב שם דעדיף ספר תורה מתפילין ומזוזות עיין שם וכן פתב גם המרדכי בהלכות תפילין דבספר תורה נמי פן והנה גם רש"י ז"ל פירש משום דבעינן פתיבה תמה הוא דפוסל קוצו של יו"ד ובפרק הבונה דרשינן וכתבתם פתיבה תמה גבי ספר תורה ואפילו לדעת השואל אשר שאל הרשב"א ז"ל והיה מסתפק אם הקוף גויל פוסל בספר תורה דוקא בהקוף גויל היה מסתפק שצורת האות יש בספר אלא שאין הגויל מקיפו אבל בקוצו של יו"ד שאין צורת האות בספר לא היה מסתפק דפשיטא ליה דפסול גם בספר תורה דהא בפרק הקומץ משמע דקוצו של יו"ד פשיטא לן דמעכב פאשר כפר בארנו הלשון למעלה ואם בספר תורה היה פשר לא הוה פשיטא לן דמעכב אבל בהקוף

גויל דקאָמרינון הָתָם דְּלֵהֲכִי אַצְטְרִיכוּ לִיָּה לַתְּנָא דְּמַתְּנִיתִין לְמַתְּנִי בַתְּפִילִין וּמְזוּזוֹת אֶפְיִלוּ
כְּתַב א' מְעַפְּבֵן הוֹאִיל וְצוּרַת הָאוֹת בְּסִפְרָא אֵלָא שְׂאִין גְּוִיל מְקִיפּוּ הֵיָּה מְסַתְּפֵק הַשְׁוֹאֵל
דְּדִלְמָא דוֹקָא בַתְּפִילִין וּמְזוּזוֹת אֶמְרוּ וְלֹא בְּסִפְרָא תוֹרָה וְעַתָּה אֲנִי דְּלֵע"ד נִרְאָה דְּמַטְעֵמָא
דְּכַתִּיב שְׂבָדְבוּק הָאוֹת לְעַצְמָה נְפֻסְדַת צוּרַתָּה וְאִינְה נְפֻרַת לֹא תִרְצוּ בְּהַקּוּמִץ שְׁהַמְשִׁנְהָ
הַוְצָרְכוּ לֹאוֹת שְׂנַדְבָּקָה לְעַצְמָה כְּמוֹ שְׁתִּרְצוּ שְׂנַצְרָכָה לְנַדְבָּקָה לְחַבְרַתָּה דְּמִלְתָּא דְּפִשְׁטָא
הִיא דְּאִינוּ אֲמַר הוֹאִיל וְנְפֻסְדַת צוּרַתָּה וְאִינְה נְפֻרַת וְגִירוּעָה טוּבָא מְקוּצוּ שֶׁל יו"ד וְכִיּוּצָא
וְאַפְיִלוּ אִם תְּהִיָּה נְדָבָקָה עַל יְדֵי תַּג דְּק יֵשׁ לֹוֹמֵר כֵּן שְׂפַמָּה אוֹתִיוֹת תַּג דְּק הוּא שְׂמִשְׁלִים
צוּרַתָּן וְאִם יַחְסֵר הַתַּג הַדְּק הֵהוּא וְאִין שְׂם צוּרַת אוֹת כְּגוֹן דְּבוּק יו"ד הָאֵלָּ"ף וְשְׂאֶפְיִלוּ
אִם כְּעִין תַּג דְּק מְחַבְּרוּ לַגַּג הָאֵלָּ"ף שְׂפִיר דְּמִי אִם אִין הַתַּג הַדְּק הֵהוּא אִין שְׂם צוּרַת
אֵלָּ"ף וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזָה וּמַעַתָּה אֲנִי מְרָמָה שְׂפַכְּרָא כְּתַבְנוּ לַע"ד שְׂלִדְעַת רַש"י וְהַרְמַב"ם
שְׂמִפְרָשִׁים קוּצוּ שֶׁל יו"ד דְּהַקּוּמִץ הֵינּוּ הִימְנִי כְּדַכְתִּיבְנָא נְפֻלָּה וְאַמְרֵנוּ שְׂאִם נְפֻלָּה טַפַּת
דִּיו בְּאוֹת וְנִרְאָה כְּאֵלוּ הִיא מְגוּפָה וּמְשַׁתְּנָה צוּרַתָּה מְצוּרַת הָאוֹתִיוֹת שְׂבָלוּחוֹת דְּפֻסּוּל
דְּאִין כְּאֵן הָאוֹת הַמְּבֻקְשָׁת שְׁהִיָּתָה בְּלוּחוֹת וְאִף אִם הָאוֹת נְפֻרַת אֵלָּא צוּרָה בְּעֵלְמָא יֵשׁ
כְּאֵן וְהָאוֹת הַמְּבֻקְשָׁת חֲסֵרָה הִיא מְהַסְפֵּר: נִרְאָה שְׁהַרְמַב"ם ז"ל כָּלֵל דִּין זֶה בְּכָלֵל ד' דְּבָרִים
הַפּוֹסְלִין אֵת הַסִּפְרָא שְׂפַתְבּ בְּפִירוּשׁ בְּמָה שְׂפַתְבּ ז"ל שְׂחֲסֵר אֶפְיִלוּ אוֹת אַחַת דְּהָא
וְדָא חֲסֵרָה הוֹאִיל וְכָל קוּץ וְקוּץ שְׂבַגּוּף הָאוֹת רוּמִז לְכּוּנְוָה גְּדוּלָּה וְאִין לְנוּ לְהוֹסִיף וְלֹא
לְגִרוּעַ וְהִיכָא שְׁהוֹסִיף אוּ גִרַע מְצוּרַת גּוּפּוּ שְׂנָה וְחֲסֵר רְמִז וְכּוּנְוַת הָאוֹת וְאִם כֵּן חֲסֵרָה
הִיא וְצוּרָה בְּעֵלְמָא יֵשׁ כְּאֵן וְלֹא צוּרַת הָאוֹת הַמְּבֻקְשָׁת וּמָה שְׂפַתְבּ שְׂפַל אוֹת שְׂאִין הַתִּינּוּק
שְׂאִינוּ לֹא חֲכָם וְלֹא סָכֵל יְכוּל לְקִרוּתָה פְּסוּל וְכֵן כְּתַב בְּפִי בְּכָלֵל הַד' דְּבָרִים הַפּוֹסְלִין
אֵת הַסִּפְרָא וְז"ל ט"ו שְׂנַפְסַד צוּרַת אוֹת אַחַת עַד שְׂלֹא תִקְרָא כָּל עֵיקַר הֵינּוּ הִיכָא שְׂיֵשׁ
עֵלְיוּ צוּרַת הָאוֹת הַמְּבֻקְשָׁת שְׂלֹא חֲסֵר מְצוּרַתָּה כְּלוּם וְכֵן לֹא הוֹסִיף עַל צוּרַתָּה אֵלָּא
שְׂקִצַר צַד א' הַמְשָׁל בְּאוֹת אֵלָּף קִצַר הֵגַג כְּזֶה **צִיּוּר בְּסִפְרָא** לֹא שְׂנַפְסְדָה צוּרַתָּה אַע"ג
שְׂאִין שְׂם שׁוּם צַד יִתֵּר וְחֲסֵר הוֹאִיל וְנְפֻסְדָה צוּרַתָּה לְתִינּוּק דְּלֹא חֲכִים וְלֹא טַפֵּשׁ פּוֹסֵל
וּכְהִיָּא דְּפִרְק הַקּוּמִץ רַבָּה דְּאֶמְרִי הָתָם רְמִי בַר דִּיקוּלִי דְּהוּא רְמִי בַר תְּמָרִי אֶפְסִיקָא
לִיָּה נִי"ו דְּוִיָּהֲרוּג וְכו' אֵתָא לְקַמְיָה דְּרַבִּי זִירָא אֲמַר לִיָּה זִיל אֵייתִי יְנוּקָא לֹא חֲכִים וְלֹא
טַפֵּשׁ אִי קָרִי לֵה וְיִהְרַג כְּשֵׁר וְאִם לֹא פְּסוּל וּמְכָאן לְמַד הֵרַב הַכָּלֵל אֲשֶׁר כְּתַב אָבֵל הִיכִי
שְׁהוֹסִיף בְּאוֹת קוּץ אוּ צַד יִתֵּר וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזָה פְּשִׁטָא שְׁהֵרַב סוּבֵר דְּפֻסּוּל שְׁהָאוֹת
הַמְּבֻקְשָׁת חֲסֵרָה מְהַסְפֵּר וְכָאן צוּרָה בְּעֵלְמָא הִיא וְלֹא צוּרַת אוֹת וְהוּי בְּכָלֵל חֲסֵר אֶפְיִלוּ
אוֹת אַחַת וּכְדַכְתִּיבְנָא אֵלָּא שְׂאִין דְּעַתִּי נוּחָה עַדִּין בְּדִרְךָ זֶה שְׂפִי לְדַעַת הֵרַב דְּלִפְנֵי זֶה
שְׁהֵרַב כָּלֵל דִּין זֶה בְּכָלֵל חֲסֵר אֶפְיִלוּ אוֹת אַחַת וְאַמְרֵנוּ דְּהִיכָא דְּחֲסֵר קוּצוּ שֶׁל יו"ד הִימְנִי
הִי"ד נַכְר' וְהוּי בְּכָלֵל חֲסֵר אֶפִי אוֹת אַחַת שְׂפַתְבּ הֵרַב אִם כֵּן אִי סְבַר הֵרַב כְּדַעַת רֹב
הַפּוֹסְקִים אוּ כְּלָם דְּאַפְיִלוּ הִיכָא שְׂפּוֹסֵק בְּתַקּוּן הָאוֹת וְלֹא בְּעַשְׂיָתָה שְׂיִיף חֲק תּוֹכוֹת
א"כ ה"נ בְּטַפַּת דִּיו אֲשֶׁר אֲמַרְנוּ שְׂיִיף חֲק תּוֹכוֹת הוֹאִיל וְהָאוֹת חֲסֵרָה כְּדִפְנֵי וְדַבֵּר תִּימָה
הִיא בְּעִינֵי שְׁהָרִי מְהַפּוֹסְקִים הַמְּחַמִּירִין בְּכָל מָה שְׂנַצְרָכִים בַּגְּמ' וְסוּבְרִים שְׂאִם לֹא עֲשֵׂה
כֵּן פְּסוּל וְאַפְיִלוּ בְּתַגִּין שְׂבַשְׂעַטְנ"ז ג"ץ שְׂאִינָם מְגוּף הָאוֹת הַחַמִּירוּ בּוּ כְּדִי דְּהִיכָא דְּנַפְלָה
טַפַּת דִּיו בְּאוֹת דְּוּנְקָא הִיכָא שְׂאִין הָאוֹת נְפֻרַת הוּא דְּהוּי חֲק תּוֹכוֹת אָבֵל הִיכָא שְׁהָאוֹת
נְפֻרַת לֹא שְׁהָרִי הָרָא"ש סְבַר כֵּן שְׂאִם חֲסֵרוּ הַתַּגִּין שְׂבַשְׂעַטְנ"ז ג"ץ פְּסוּל כְּדַכְתִּב ר"י
מְשִׁמוּ בְּסוּף סִימֵן רַע"ד כְּאֲשֶׁר אֶכְתּוּב לְפָנִים וְסְבַר דְּוּנְקָא הִיכָא שְׂנַפְלָה טַפַּת דִּיו וְאִין

האות נִפְרַת היא דְהוּי חֵק תּוֹכוֹת אֲבָל הֵיכָא שְׁהָאוֹת נִפְרַת לֹא כְמוֹ שְׁפַתְבּ בְּשֵׁם תּוֹסְפוֹת
הָרָא"ש כִּי אֵין הַסְפֵּר נִמְצָא לִי וְנ"ל אֲבָל אִם נִפְלָה טַפַּת דְּיו לְתוֹף הַב' אוֹ לְתוֹף הַקּוּ"ף
וְאֵינוֹ נִפְרַת אוֹת אֵינוֹ יָכוֹל לְהַעֲבִיר הַדְּיו לְתַמְנָן הָאוֹת דְּהוּי לִי חֵק תּוֹכוֹת וּלְפִי הַדְּרָף זֹ
אֲשֶׁר כְּתַבְנוּ נִרְאֶה שֶׁהַרְבּוּ"ל סוֹבֵר שְׁאֵם נִפְל דְּיו בְּאוֹת אֲפִילוֹ אִם הָאוֹת נִפְרַת הוּי חֵק
תּוֹכוֹת וְאֵע"פ שֶׁהוּא ו"ל מִיְקַל בְּיוֹתֵר בְּשֵׁאֵר דְּבָרִים: דְּלַעַד"נ דְּאֵין סְבָרָא כָּלֵל לְחֻלְק בֵּין
יְתֵר לְחֶסֶר וְלוֹמַר דְּבַחְסָר הַקּוּץ פְּסוּל מִשּׁוּם דְּכָל קוּץ וְקוּץ אֵית בִּי טַעְמָא וְכָל זְמַן שְׁחֶסֶר
הַקּוּץ מִתְבַּטֵּל הַטַּעַם וְהוּי בְּכָלֵל חֶסֶר אִפִּי אוֹת אַחַת שְׁפַתְבּ הָרַב דְּהוּאִיל וְחֶסֶר מִגּוֹפָה
מִמָּה שְׁנִתְנָה לְמַשָּׁה וְנִתְבַּטֵּל הַטַּעַם נוֹי פֶּן חֶסֶר הֵיא וְכַדְפִּי וְהֵתֵם לֹא שְׁיִיד חֵק תּוֹכוֹת
הוּאִיל וְלֹא צְרִיךְ לְהוֹסִיף בְּאוֹת וְלֹא לְגַרּוּד אֲבָל בְּקוּץ הָיְתֵר בְּגוֹפ' לִית לָן לְמִימַר הֵכִי
וַיֹּאמֶר הָאוֹמֵר דְּלַעוֹלָם חֶסֶר קוּצוֹ שֶׁל יו"ד בְּכָלֵל חֶסֶר הָאוֹת כָּלְלוּ הָרַב אֲלָא שְׁלִפִי חֲלוּק
זֶה אֵין לָנוּ רֵאִי לְפִסְוֹל בְּטַפַּת דְּיו שְׁנִפְלָה בְּאוֹת וְהָאוֹת נִפְרַת לְדַעַת רַש"י וְהַרְמַב"ם
דְּהָאֵלִיתָא דְכִי הֵיכִי שְׁהַחְסָרוֹן הַקּוּץ מְבַטֵּל הַטַּעַם ה"נ יְתֵרוֹן הַקּוּץ וְאִם הַחְסָרוֹן מְעַכֵּב
אִף אִם הָאוֹת נִפְרַת ה"נ בְּיְתֵרוֹן וְכַדְפִּי רַש"י ו"ל בְּפִרְק הַקּוּמֵץ בְּמֵאֵי דְתַנְיָא הֵתֵם סְפֵר
תּוֹרָה שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשׁ טַעְמֵי תַמְנָן אַרְבַּע יַגְנוּ וְאֲמַרְיֵנוּ הֵתֵם ה"א חֶסְרוֹת אֲבָל יְתֵרוֹת לִית
לָן בַּהּ וּפִירַשׁ רַש"י אֲלָא יַגְרוּד הֵיְתֵרוֹן וּמִתְקַנָּן וְכַתְבּ הַמְרַדְכִי ו"ל וְנ"ל וְהַדִּין עֲמוֹ
דְּפִשְׁטָא דְלִהְנִיחַ בּוֹ אֲסוּר דְּמֵאֵי שְׁנָא חֶסְרוֹת מֵיְתֵרוֹת אִם יִשְׁאֵר פֶּן דְּלַעַנְגָן תַּקּוּן מְפָרַשׁ
טַעְמָא שְׁפִיר דְּמִשּׁוּם דְּחִזִּי כְּמִנְיָמָר וְאוֹתָם סוֹפְרִים כְּשֶׁהֵם מְסוּפָקִים עוֹשִׂים יְתֵרוֹת טוֹעִים
הֵם וְעוֹשִׂים מְלֵאכַת הַשֵּׁם רַמְיָה וְכֵן אֲמַרְיֵנוּ נְמִי בְּעֵרוּבֵין וּבְסוּטָה בְּנֵי הַזֵּהָר בְּמֵלֵאכְתָּהּ
שְׁאֵם אַתָּה חֶסֶר אוֹת אַחַת אוֹ אַתָּה מֵיְתֵר אוֹת אַחַת אַתָּה מְחַיֵּיב כָּל הָעוֹלָם כְּלוּל עַד כָּאֵן
לְשׁוֹנוֹ: וְכֵן הִסְפִּימוּ כָּל הַפּוֹסְקִים דֵּיִתְרוֹת דְּסִפְר תּוֹרָה צְרִיכוֹת תַּקּוּן הָא קָמַן דֹּאֵע"ג
דְּבַתְלִמוּד אֲמָרוּ אֲבָל בֵּיתְרוֹת לִית לָן בַּהּ אֲמַרְיֵנוּ שְׁהַסְפֵּר פְּסוּל אִם לֹא יְתַמְנָן וְכַתְבּ הַמְרַדְכִי
ו"ל דְּמֵאֵי שְׁנָא חֶסְרוֹת מֵיְתֵרוֹת וְלֹא אֲמַרְיֵנוּ דְשֵׁאֲנֵי חֶסְרוֹת מֵיְתֵרוֹת דְּכָל אוֹת וְאוֹת
שְׁנִכְתְּבָה אֵית בֵּיהּ טַעְמָא וּבְהַחְסָר הָאוֹת נִתְבַּטֵּל הַטַּעַם אֲבָל בֵּיתְרוֹת לִית לְמִימַר הֵכִי אֲלָא
פְּסִלְיֵנוּ נְמִי בֵּיתְרוֹת וְהֵיִינוּ טַעְמָא כְּדַפְרִישְׁתִּי דְכִי הֵיכִי שְׁמִתְבַּטֵּל הַטַּעַם בְּחֶסְרוֹת ה"נ
מִתְבַּטֵּל בֵּיתְרוֹת וְהֵנָּה בְּכָל מְקוֹם שְׁנִזְכַּר פְּסוּל בְּסִפְר תּוֹרָה לֹא נִזְכַּר אֲלָא בְּחֶסֶר בְּפִרְק
הַנִּזְקִין אֲמָרוּ סִפְר תּוֹרָה שְׁחֶסֶר יִרְעֶה אַחַת וְכו' בְּפִרְק הַקּוּמֵץ נְמִי בְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד בְּחֶסֶר
אֲמָרוּ בַּפ' הַשְּׁוֹתְפִין נְמִי שְׁאֲמָרוּ אֲפֶשֶׁר סִפְר תּוֹרָה וְכו' בְּחֶסֶר אֲמָרוּ וְא"כ מָנָא לָן לְפִסְוֹל
בְּיְתֵר אֵי מִשּׁוּם הֵהוּא דַּפ"ק דְּעֵרוּבֵין דְּקֹאֲמַר בְּנֵי הַזֵּהָר בְּמֵלֵאכְתָּהּ שְׁמֵלֵאכַת שְׁמִים הֵיא
שְׁאֵם אַתָּה מְחֶסֶר אוֹת אַחַת אוֹ אַתָּה מֵיְתֵר אוֹת אַחַת אַתָּה מְחַרֵּיב אֵת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּל הָא
פִּי רַש"י ו"ל הֵתֵם דְּלֹא בְּכָל אוֹת קֹאֲמַר וְנ"ל מְחֶסֶר אוֹת א' וְה' אֱלֹהִים אֲמַת אִם תְּחֶסֶר
אוֹת אַחַת הָרִי אַתָּה מְחַרֵּיב וְיִדְבַר ה' אִם תֵּיַתֵּר אוֹת אַחַת וְתִכְתּוּב וְיִדְבְּרוּ אַתָּה מְחַרֵּיב
עַכ"ל הָרִי דוֹקָא בְּאוֹתֵיּוֹת שְׁאֵם יְחֶסְרוּ אוֹ יוֹתִירוּ מִשְׁתַּנָּה הַפְּנוּנָה לְכַפִּירָה חֵס וְשְׁלוֹם
קֹאֲמַר אֲבָל בְּשֵׁאֵר אוֹתֵיּוֹת בְּמֵלֵא וְחֶסֶר שְׁהַפֵּל פְּנוּנָה אַחַת כְּגוֹן שְׁפַתְבּ בְּפִרְשַׁת קֹדֶשׁ לִי
בְּחֻזְק שְׁצִרְיָה לְהִיּוֹת חֶסֶר מְלֵא שְׁהַפֵּל פְּנוּנָה א' מָנָא לָן לְפִסְוֹל וְאִף אִם נִפְרַשׁ הֵהוּא
דְּעֵרוּבֵין דְּקֹאֲמַר שְׁאֵם אַתָּה מְחֶסֶר אוֹת אַחַת אוֹ אַתָּה מֵיְתֵר וְכו' דְּאֲכַל מְלֵא וְחֶסֶר שְׁבִסְפֵר
תּוֹרָה קֹאֲמַר מִצַּד שְׁכָל אוֹת וְאוֹת יֵשׁ לוֹ רַמְזוֹ וְכַוְנָה גְדוּלָה וְכֵן נִרְאֶה נְמִי דַעַת הַמְרַדְכִי
ו"ל שְׁהַבֵּאתִי לְעֵיל וּמִזָּה יֵשׁ לָנוּ לְהַבִּיא רֵאִי דְבְּיְתֵר פְּסוּל א"כ אֲנִי אוֹמֵר שְׁמֵמְקוֹם
שְׁבֵאתִי יֵשׁ לְלִמּוּד דֵּיִתְרוֹן קוּץ בְּגוֹף הָאוֹת פּוֹסֵל כְּמוֹ שְׁפּוֹסֵל הַחְסָרוֹן דְּהָא מִשְׁמַע הֵתֵם

דכמו שחסרון האות מחריב העולם ה"נ יתרון האות ואף שהפנונה אינה משתנת וק"ל: וא"כ לפ"ז יש לתמונה היכן רמז הרב בכלל הארבעה ועשרים דברים שמנה וכתב שבהם הספר פסול שייתרון קוץ בגוף האות פוסל כמו שפוסל החסרון: בשלמא חסרון הקוץ דהוי בכלל חסר האות וכדפירשתי דבחסר לא שיניך חק תוכות אם יתקן אלא ביותר הקוץ בגופו ממש שאינו בזיון או בתג יש למתמה באיזה דין פללו הרב ז"ל אם תאמר בחסר האות דהואיל ויש לו קוץ יתר מכמו שנתנה למשה הרי הוא פאילו אינו שצורה אחרת יש פאן מהאות המבוקשת ונהרי האות המבוקשת חסרה א"כ אי סבר הרב כשאר הפוסקים הרי חק תוכות ואע"ג דהאות נפרת הואיל ונחשיב ליה חסר וזה תימה בעיני וכדפירשתי לכן נראה לפע"ד לפרש בדרך אחרת ולומר דקוצו של יו"ד שפסל התלמוד דהיינו הימני לדעת רש"י ז"ל ונהרמב"ם ז"ל אינו מ"ש היינו משום שאין האות נפרת בנודאי ואין צריך שם תינוק להבחין בזה אלא שהמתרץ עלה בדעתו דהואיל ולא חסר מהיו"ד אלא קוץ קטנה אפשר היה להסתפק ולומר שבחסרון כל דהו כזו אינו משנה צורת האות ובבחינה על ידי תינוק על הפחות מש"ה הוצרך תנא דמתניתין ללמדנו שאין הדבר תלוי בתנוק בנודאי הואיל וחסר ממנה הקוץ אין האות נפרת ואף התנוק אם יקראנה הוא מצד חקמתו שהוא מבין מדעתו ולא מצד ראייתו שבנודאי התינוק קורא אף מה שאינו רואה מצד דעתו הטובה והמקשה הקשה לו שנה דבר פשוט הוא הואיל וחסר מהאות קוץ שהיה צריך להיות בו אינה אות שאינה נפרת דלא דמי להיא עובדא דרמי בר תמרי וכדפ"ל וכדקשו התוס' ז"ל בפשיטות על רש"י ז"ל וכתבו דפשיטא דאין זה אות ולא נתנו טעם לדבריהם דאף שהאות נפרת מ"מ אינה האות מטעם שנשתנה צורתה מצורת האותיות שבלוחות נראה שהטעם הוא מפני שאינה נפרת ומש"ה הקשו בפשיטות ולא הוצרכו לפרש ומטעם זה הקשה המקשה בתלמוד לדעת הרב ז"ל ולפי הדרך הנה ניחא שפיר טפי מה שהוצרך הרב ז"ל להביא בספרי האי דקוצו של יו"ד שכתב ואפילו קוץ אות אחד מארבע פרשיות אלו וכו' ואף שכתב אח"כ הפלל דרבי זירא שכתב וכל אות שאין התינוק וכו' והיינו משום שראה הרב דהתם בהקומץ הנה ס"ד למימר שבחסרון כל דהו בחסרון קוץ האות אפשר לומר שהאות נפרת הוצרך הרב ללמדנו דהיכא דחסר צד אחד או אפילו קוץ קטנה מהאות בנודאי אין האות נפרת ואין הדבר תלוי בתינוק דדווקא פי ההוא עובדא דרמי בר תמרי היא שהדבר תלוי בתינוק דדווקא פל היכא שחסר הקוץ מפל וכל בנודאי אין האות נפרת וכדכתיבנא וכן נמי ותיישב שהוא דנקב ירוך האות שהביא הרב: ולרווחא דמלתא אני אומר שפכר פתב שלכוף קרא הרב ספרו משנה תורה משום שהוא מביא בו פל מה שגזפר בתלמוד בכל מה שסובר שהלכה פן וכדכתב עליו בעל מגדל עזר בכמה מקומות וכן ניחא נמי מה שפירש רש"י ז"ל בהאי דפריה בגמרא פשיטא דכתיבה תמה בעינן וכן דהא פל קוץ וקוץ אית בי' טעמא והיינו משום דהיכא דנשתנית צורת האות לצורת אות אחרת או חסר האות דפסול מטעם דכתיבה תמה בעינן וליכא פדאמרינן בבב"יתא דהבונה וכן נמי פ"ל רש"י ז"ל בקושניא הראשונה דפריה פשיטא משום דכתיבה תמה בעינן והתם אנוחסר פל האות הוא פריה והיינו דמשום כל קוץ וקוץ אית בי' טעמא הוא שאינה נקראת כתיבה תמה אם נשתנה צורתה ולפי מה שאכתוב לפנים לתרץ הקושניא שהקשה פכר במרדכי ז"ל שפסל בגט מ"ם פתוחה שנסתמה אתי שפיר טפי ואפשר נמי לומר שרש"י ז"ל רצה

לְבָאָר פְּשִׁטָּא אַף אַם נֹאמֵר שְׁלִפִי מֵאֵי דִס"ד נְמִי בְּנוּדָאֵי אִין הַיּוֹ"ד נִפְרַת אֱלָא דְסִבְר
דְּאִפְשֵׁר הֵיךָ לּוֹ לֹמֵר דְּבַחְסָרוֹן כָּל דְּהוּ בְּזָה לֹא נִיחוּשׁ וְאַפְל' אַם אִין הָאוֹת נִפְרַת וּלְכַף
הַנּוֹצְרָה תִּנָּא דְמִתְנִי' לֹמֵר אִפִּי' כְּתַב אַחַת וְכוּ' וְהַמְקַשָּׁה הַקְּשָׁה לּוֹ דְּפְשִׁיטָא הוּא דְּחַסְרוֹן
כָּל דְּהוּ פּוֹסֵל דְּלֹא הֵוִי פְתִיבָה תְּמָה דְּכָל קוּץ וְקוּץ אִית בֵּיה טַעְמָא וּבִין לְדַעַת הַמְקַשָּׁה
וּבִין לְדַעַת הַמְתַרְץ אִין הָאוֹת נִפְרַת הוּאִיל וְחִסְר מִמְנָה הַקוּץ וּמַעֲתָה אוֹמֵר דְּלִפִּי דְרָהּ זֹו
כָּל הֵיכָא דְנִפְלָה טַפַּת דִּיּוּ בָאוֹת וְנִרְאִית כְּאֵלוּ הִיא מְגוּפָה דְפָסוּל שְׂאִין הָאוֹת נִפְרַת דְּכִי
הֵיכִי דְבַחְסָרוֹן כָּל דְּהוּ אַתָּה אוֹמֵר דְּהוּאִיל וְהַחְסָרוֹן הֵזָה אִינוּ מְצַד שְׁקִצְר צַד אֶחָד מִהָאוֹת
כְּהוּא דְרָמִי בַר תְּמָרִי דְהֵתָם כָּל מַה שְׁצָרִיהּ בָּאוֹת יֵשׁ שְׁם אֱלָא שְׁקִצְר צַד אֶחָד וְעֵשְׂאוּ
קָטָן וְהַצַּד הַהוּא הוּא בָּאוֹת אֱלָא שְׁהוּא צַד קָטָן אֲבָל הֵכָא שְׁחִסְר הַקוּץ מְגוּפָה מְכַל וְכַל
בְּנוּדָאֵי אִין הָאוֹת נִפְרַת ה"נ הֵיכָא דְנִתְוֹסַף בֵּיה צַד אוּ קוּץ יִתֵּר מְצַד דִּיּוּ שְׁנַפְל בֵּיה וְנִרְאִית
כְּאֵלוּ מְגוּפָה כְּגוֹן שְׁנַדְבָקָה בְּגוּפָה בְּנוּדָאֵי אִין הָאוֹת נִפְרַת וְתַדַּע שְׁכֵן הוּא דְהָא בִין רִי"ש
לְדַל"ת אִין הַפְּרִשׁ אֱלָא בְּלִיט' הַדְּלַת לְצַד יִמִּין כְּלִפִּי הַגִּימ' ל וְכוּ בִין בִּי"ת לְכ"ף וְא"כ
אַחַרְוֹת כִּי אִין שׁוּם אוֹת דּוּמָה לְזוּ הַצּוּרָה פָּסוּל שְׁלֵאֵלוּ נִלְמוּד שְׁבִשְׁנוּי כָּל דְּהוּ מְשַׁתְּנָה
צוּרְתָהּ: וְאַמִּינָא דְכ"ש שְׁגָרַע טְפִי שְׂאִין כָּאֵן אוֹת כָּלֵל שְׁכָאֵן צוּרָה אַחַרְת מְצוּרַת אוֹת
הִיא וְכַדְכַתְב כְּבוֹד תּוֹרְתָהּ וּכְמוּ שְׁאַפְרִשׁ בְּעִזְרַת הָאֵל: וְאַל יִקְשָׁה לָהּ מַמָּה שְׁכַתְב
הַרְשָׁפ' א ו"ל בַּפ' הַבּוּנָה וּכְבָר הַבְּאִתִּי דְכָרִיו לְעִיל שְׁכַתְב עֲלֵה דְהוּא דְהִגִּי' אִפִּי' אוֹת
אַחַת חֵיב דְמוּקִי לָהּ רַבָּה כְּגוֹן שְׁנַטְלוּ לְגוּ דְדַל"ת וְעֵשְׂאוּ רִי"ש אִינוּ אֱלָא כְּדִיּוּ שְׁנַפְל
עַל גְּבִי הָאוֹת ע"כ דְּמַכָּאֵן מְשַׁמַּע דְכָרִיו שְׁנַפְל ע"ג הָאוֹת פְּשִׁטָא לִי' לְרַב דְּלֹא הֵוִי חִק
תּוֹכוֹת וְהִינּוּ מִשׁוּם שְׂאִינוּ מְשַׁנָּה צוּרַת הָאוֹת דְנִרְאָה דְמִשׁוּם הֵכִי דְקִדְק הֵרַב וְלֹא נִקַּט
בְּדְכָרִיו לְשׁוֹן טַפָּה דְכְשִׁנְפֵל ע"ג דִּיּוּ מְעַט קְאָמֵר עַד שְׂאִינוּ לֹא כְּדִי בְּלִיטַת הַבִּי"ת וְלֹא
כְּדִי בְּלִיטַת הַדְּל"ת וְלֹא אִפִּי' כְּדִי קוּץ הַיִּמִּנִי דִיּוֹ"ד וְאִין בּוּ מִמְשׁוֹת כ"כ עַד שְׁיִבְטַל צוּרַת
הָאוֹת שְׁנַפְל ע"ג וּלְרִוּוּחָא דְמִלְתָּא אֲנִמֵּר עוֹד שְׁלִפִי מַה שְׁפִירִשׁ בַּעַל הַתְּרוּמוֹת וְהַגְּהוֹת
מִיִּמּוֹנִיו' מַה שְׁאָמְרוּ בְּכַרְיִיתָא דְהַבּוּנָה שְׁלֵא יַעֲשֶׂה גְמִי"ן צַדִּי"ן אִין הַצּוּרָה הַהוּא דּוּמָה
לְשׁוּם אוֹת וּבְשִׁנּוּי כָּל דְּהוּ פּוֹסֵל שְׁפִי' וְ"ל לִפִּי שְׁיֵשׁ שְׁנֵי רְגָלִים לְגִימ' ל לְמַטָּה וְאַם
תְּהַפֵּף דּוּמָה לְצַדִּי פְּשׁוּטָה לְכַף קְאָמֵר שְׁלֵא יַעֲשֶׂנָה שְׁתָּהָא צַדִּי אַם תְּהַפֵּף כְּגוֹן אַם יַעֲשֶׂה
רֹאשׁ הָעֵלְיוֹן דַּק וְהַתְּחַתּוֹן עֵב דְּאֵז נִרְאָה כְּצַדִּי אַם תְּהַפֵּף א"נ קְאָמֵר שְׁרָגֵל שְׁמֵאֵל שֶׁל
גִּימ' ל יִמְשֶׁף יוֹתֵר לְפָנָיו וְלֹא לְמִשְׁכּוֹ לְמַטָּה כְּשִׁנֵי רֹאשֵׁי צַדִּי לְמַעְלָה ע"כ לְשׁוֹנ' הָרִי
שְׁבַעֲשִׁיִּית רֹאשׁ הַגִּימ' ל הָעֵלְיוֹן דַּק וְהַתְּחַתּוֹן עֵב דְּהוּ שְׁנוּי כָּל דְּהוּ פּוֹל וְאַף שְׂאִין זֹה
צַדִּי אֱלָא אַם הֵיִתָּה בְּהַפֵּף וְכוּ נְמִי אַם יִמְשֶׁף רֹאשׁ הַגִּימ' ל לְמַטָּה דְּהוּ שְׁנוּי כָּל דְּהוּ
פּוֹסֵל וְאַף שְׂאִין כָּאֵן צַדִּי אֱלָא צוּרָה אַחַרְת בְּעֵלְמָא הִיא וְכוּ נְמִי בְּטִיתִי"ן כְּפִי"ן פִּי' שְׁלֵא
יְכַפּוֹל רֹאשׁ הַיִּמִּין לְחַלְלוֹ לְגַמְרִי עַד שְׁתַּרְא' כְּמוּ פ"א וְאַף שְׁבִטִי"ת יֵשׁ בּוּ הַצַּד הַשְּׁמֵאֵלִי
שְׂאִינוּ כֵּן בַּפ"א וְא"כ אִין כָּאֵן צוּרַת פ"א אֱלָא שְׁנַשְׁתַּנִּית צוּרַת הַטִּי"ת שְׁנוּי כָּל דְּהוּ:
וּלְדַעַתָּם מֵאֵי דְנִקַּט הַתַּנָּא גְמִי"ן צַדִּי"ן וְטִיתִי"ן כְּפִי"ן לָאוּ דְּוָקָא אֱלָא מִרְאָה לְנוּ דְבִשְׁנוּי
כָּל דְּהוּ מְשַׁתְּנִי' צוּרַת הָאוֹת לְצוּרָה אַחַרְת וּפְסוּל וְכוּ נְמִי פִּירִשׁ בַּאֲלִפִּי"ן עֵינֵי"ן לֹא
שַׁעֲשׁ הָאֲל"ף עֵי"ן אֱלָא שְׁשַׁנָּה צוּרַת הָאֲל"ף דּוּמָה לְעִי"ן הַפּוּכָה שְׁעֵשְׂאָה מִמֶּשׁ עֲקוּמָה
אַבְל אִין בְּסַפֵּר צוּרַת עֵי"ן שְׁהָעֵי"ן הוּא בְּהַפֵּף וְאַפִּי' צוּרַת עֵי"ן הַפּוּכָה אִין כָּאֵן הוּאִיל
וְיֵשׁ לָהּ לְאֲל"ף הַרְגֵל מִלְמַטָּה מִשָּׂא"כ בְּעֵי"ן וְא"כ אִין כָּאֵן לֹא צוּרַת אֲל"ף וְלֹא צוּרַת

עי"ן ופוסל מצד שנוי כל דהו וכדפירשתי וא"כ בטפת דיו שנפלה באות ונראית פאלו היא מגופה פשיטא דאין האות נפרת ופסול דבשנוי כל דהו פאותם שנזכרו בכרייתא אין האות נפרת וכדפירשתי ומה שהתנו הפוסקים בטפת דיו שנפלה באות ואמרין ואין האות נפרת נראה דלאפוקי אם נפלה טפת דיו בחלל האות ואינה נוגעת בשום צד מצדי האות שתראה פאלו היא מגופה אלא הרי היא גולם בלי צורה שאז אפשר שתהיה באופן שהאות נפרת אמרו פן דלא הוי חק תוכות אבל היכא שנוגעות באינה צד מצדי האות אז ונדאי אין האות נפרת שנראת פאלו היא מגופה ומשתנת צורתה והוי חק תוכות: וכן נמי אף אם אינה נוגעת בשום צד מצדי האות אלא שהטפה גדולה עד שמשנה צורת האות וכן כל כיוצא בזה שנראה שמשנה צורת האות והוי חק תוכות וא"כ לפ"ז שפיר מצינו למימר שהרמב"ם ז"ל כלל דין זה בכלל מה שכתב ס"ת שחסר אפי' אות אחת וכן בכלל נפסדה צורת האות וכדפירשתי ואין לחלק ולומר לפ"ז אפשר סוגות הגמרא דהוא דקוצו של יו"ד דהקומץ לדעת רש"י והרמב"ם ז"ל שפי' דהיינו קוצו הימני דלעולם האות נפרת זולתו וכדפירשתי אבל בטפת דיו שנפלה באות אפילו אם היא קטנה כקוצו של יו"ד ונוגעת בשום צד מצדי האות בנודאי אין האות נפרת כדפירשתי ואם גרד הטפה הוי חק תוכות הואיל ואין האות נפרת והרמב"ם ז"ל כללו בחסר אפילו אות אחת דהואיל ואינה נפרת חסרה היא וכדפ"י אבל היכא שהטפה אינה נוגעת בשום צד מצדי האות ועל דרך שפירשתי סבר הרמב"ם דהאות פשר דאין נראה לי סברא כלל לחלק בין תוספת לחסרון ולומר שבתוספת אשר יתוסף בגוף האות אין האות נפרת ובחסרון אשר יחסר ממנה כיוצא בו האות נפרת ומעתה אומר דא"א דלדעת שאר הפוסקי' כגון בעל התרומו' והגוררי' אחריו דסברו דקוצו של יו"ד דהקומץ היינו השמאלי כדעת ר"ת בנפלה טפת דיו באות אף אם האות נפרת נהי דחק תוכות אין כאן אבל צריך לתקן באות שנדבק' לחברת' ואפשר לומר דכ"ש הוא דנרא' שכל מה שיתיליד באות תוספת או חסרון בצורתה פשיטא לן טפי לפסול מאות שנדבקה לזולתה ואף אם זאת נפרת לדעת ר"ת ז"ל והגוררים אחריו שפי' דקוצו של יו"ד דהקומץ דפריה בגמרא פשיטא דהיינו קוצו השמאלי ואם פן בקוצו של יו"ד שהפסול אינו מדבוק זולתה אלא מצד עצמה אע"ג שהאות נפרת וגם הקוצ אינו מגוף האות אלא הוא כמו ת"ג פשיטא לן טפי לפסול מדבוק האות לזולתה דהא בקוצו של יו"ד פרכי' פשיטא ואלו בהקף גויל אמרי' דתנא דמתניתין אצריכנו לי לאשמועינן דפסול וא"כ טפת דיו שנפלה באות שאין הפסול מזולתה פשיטא טפי לפסול מהקף גויל וצריך לתקן ואם לא תקן פסול דהא אפי' באותיות שבשעטנ"ז ג"ץ פוסל ר"ת מטעם דלא גרע מקוצו של יו"ד וכדכתיבנא ונראה דה"ה נמי בהותירו על הגימ"ל הזיונין שנזכרו בגמרא דפסול ואף שיש לדחותא ולומר דשאני טפת דיו דהוי גולם בלי צורה שאינה מגוף האות וגם אין בה צורת ת"ג שאין לפסול אלא היכא שמשנה צורת האות או חסר בתגי"ן ובקוצו האות ואף אם האות נפרת אבל בכה"ג שאין צורת האות משתנית אין כאן פסול תגי"ן אפשר דכשר אפי' לדעתם אפ"ה אין לבי אומר לי להתיר ונחזור בדרך הראשון אשר היינו בו בפירוש דעת רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל בקוצו של יו"ד שפירשו דהיינו קוצו הימני ואמרינן שלדעתם נמי הי"ד נפרת זולת הקוצ הימני והוא פסול הואיל ונשתנית צורתו מצורת גוף הי"ד שנתן בלוחות שאין כאן יו"ד שנתן למשה בסיני ואין שמו עליו ונהרי הוא כחסר וה"ה נמי בטפת דיו שנפלה באות ונרא'

כאלו היא מגופה שאף אם האות נכר' ללא חכם ולא טפש הואיל ונשתנית צורת' מקבלת הר סיני אין כאן אות שנתנ' למשה בסיני ואין שמה עליה נהרי היא כחסרה ונאמר דבכל טפת דיו שנפלה בחלל האות שיש בה ממשות מה עד שתקרא טפה סוכרים הפוסקים דהוי חק תוכות שאין שמה עליה כדפני' ולשון בעל התרומות שכתב וז"ל והיא שנפלה טפת דיו בחלל בי"ת או חי"ת או אות אחרת שעתה אין שמה הראשון עליה וכו' הכי דיקא דהא לשון שעתה אין שמה הראשון עליה משמע שהיא טעם לדבר ולא תנאי וא"כ כל טפת דיו שנפלה באות אין שמה הראשון עליה שהרי לא פ"י לומר שבאין שמה הראשון עליה קאמר אלא בסתם טפה דבר וקאמר שעתה אין שמה הראשון עליה דהיינו לומר שכל סתם טפת דיו שנפלה באות אין שם האות עליה דמשתנית צורתה מצורת האות שנתנה למשה בסיני על ידי פן וכו' נמי יש לפרש לשון הסמ"ג שכתב ועתה אין שמה הראשון עליה דהא טפה סתם קאמר והכי קאמר ועתה שנפלה הטפה בנודאי אין שמה הראשון עליה ומש"ה קאמר לשון ועתה ולא קאמר ואין שמה הראשון עליה דהא משמע דתנאי הוא דקא מתני הסמ"ג ז"ל: ואל יקשה לה ממה שכתב בהלכות גרושין ששם מביא דברי ר"י ז"ל בענין חק תוכות וכמו שהביא ראיה לדבריו כמהר"ר לוי שלפע"ד נראה שיקפה פירש כ"ת וכמו שאפרש בע"ה ומה שכתב בעל הסמ"ק ז"ל ואם נפלה טפת דיו קודם שנגמרה האות ולא היתה האות נפרת וכו' אפ"ש לפרש ולומר דמה שכתב ולא היתה האות נפרת לא קאי אנפילת דיו אלא קודם שנגמרה האות דקאמר קאי וכתב הרב פן לאפוקי מפ"י השני שפי' דבריו לעיל ואמתי שאף אם כבר נגמרה צורת האות ואם היתה מפסיק ידו ממנה היתה האות נפרת ונפלה הטפה קודם שהפסיק ידו סבר דהוי חק תוכות ולמדנו דקודם שנגמרה האות דקאמר היינו שעדיין לא היתה האות נפרת אם היתה מפסיק ידו ממנה אבל אם כבר היתה האות נפרת ונפלה הטפה קודם שהפסיק ידו ממנה נפלה אחרי שנגמרה קרי לה והיינו פהרשב"א ז"ל בזה ולשון לא היתה האות וכו' דנקט ולא נקט ואין האות וכו' דיקא קצת כדברי או אפ"ש שפא להוציא כשנפלה הטפה בגב האות דכשנפלה בחללה הוא שאמרו שאין שמה עליה אבל בגבה יש דיו נופל על האות ושם האות עליה הואיל והוא במקום שדרף התגין להיות שאינה מגופה האות וכדמשמע קצת ממה שכתב הרשב"א ז"ל בפשיטות בפרק הבונה גבי ההוא דהגיה אות אחת שכתב דדלי"ת שנעשית רי"ש הוי כדיו שנפל על גבי האות דאין כאן חק תוכות משמע דבריו שנפל על גבי האות מלתא דפשיטא היא שאין כאן חק תוכות והיינו משום שע"י פן אין צורת האות משתנית מצורת האותיות שהיו בלוחות הואיל והוא בגבה ושמה עליה וכדפירשתי הרי שדברי כל אלו הפוסקים נוכל לפרש ולומר דסברי דכל טפת דיו שנפלה באות שיש בה ממשות מה אין שמה עליה הואיל ונשתנית צורתה מצורת האותיות שהיתה בלוחות ולא נשאר לי ספק מה אלא בדברי הרא"ש שהביא כ"ת שכתב וז"ל ואם נפלה טפת דיו לתוך הבי"ת או לתוך הקו"ף ואינה נפרת אות וכו' שהלשון הזה משמע דתנאי שמתנה הרא"ש ז"ל בדבריו וקאמר דדווקא שאין האות נפרת וכן משמע נמי דבהיכר תינוק תליא מלתא ואפ"ש לומר שהנצרך הרא"ש לומר פן כדיו להוציא שהטפה היא כ"כ קטנה שאין בה ממש שהיא כנקודה קטנה שאינה לא פקוץ ולא כת"ג אלא נקודה בעלמא דכ"י האי גוונא תלוי בהפרת התינוק פגון שכת' בי"ת ונפל בחללה דיו הנקודה קטנה כזו ב וישאר הפוסקים לא חששו לזה שזו אינה

נקראת טפה לא יצדק עליה שם טפת דיו אשר תפשו בלשונם: ולפי"ז שפירשתי מצינו
לפרש פדרה הראשון אשר פי' כפירש"י והרמב"ם ו"ל שפי' דקוצו של יו"ד דהקומץ
היינו קוצו הימני ואמרנו שהיו"ד נפרת זולת הקוץ הימני ואפי"ה הרי הוא פחסר הואיל
ונשתנית צורת גופו מצורת היו"ד שהיתה בלוחות וכן נמי בטפת דיו שנפלה באות וכדפי'
והרב פלל דין זה בכ' דברים הפוסלים אשר פתב בכלל חסר אפי' אות אחת וע"ד שפי'
ולא קאמר ולא מידי ומעתה אומר דתדע שפן הוא שהרב ו"ל פתב בפרק ראשון דהלכות
תפילין בסוף אותו לשון שהזפרתי למעלה שפתב ואפי' קוץ אות א' וז"ל וכן ס"ת שחסר
אפילו אות אחת פסול ולעד"נ שאין להעלות על הדעת שהרב ו"ל יספור שאם חסר קוץ
אות א' בס"ת פשר ובתפילין ומזוזה פסול הואיל והתלמוד בפרק הקומץ מקשה פשיטא
ואם בס"ת פשר לא הנה פריד פשיטא וכדכתב הרשב"א: ועוד שלא מצאתי שום פוסק
מהפוסקים אשר ראיתי לומר פן לא בשמו ולא בשם הרמב"ם ו"ל ואפי' השואל אשר
שאל להרשב"א ו"ל לא נסתפק אלא בהקף גויל אם פוסל בס"ת או לא אבל בחסר קוצו
של יו"ד לא נסתפק דפשיטא דפוסל: ואם פן מאי וכן ספר תורה שחסר אפי' אות אחת
שפתב הרב ולא פתב שחסר אפי' קוץ אות אחת פדכתב גבי תפילין ומזוזה אלא נלעד"ד
שדעתו של הרב היא כדפי' שפחסר הקוץ מהאות אין שם אות אלא צורה אחרת בעלמא
יש שם והאות המבוקשת חסרה מהספר ופירש הרב דבריו בתפילין ומזוזה כמו שגזפר
בגמרא ולא הוצרך בס"ת לבאר יותר אלא לומר וכן ס"ת שחסר אפי' אות אחת פסול
ולמדנו מדבריו דין תפילין ומזוזות וכן דין ס"ת לענין זה והיינו וכן דקאמר והשתא ניחא
שפיר טפי שהזכיר הרב פאן בפרק ראשון דין ס"ת שאם תאמר שדעת הרב היתה
שבס"ת אין חסרון קוץ האות פוסל לא הנה לרב להזכיר פאן דין ס"ת ולהשוותה ולומר
וכן בס"ת וכו' אלא הנה לו לבאר דין ס"ת בהלכות ס"ת הואיל ואין דינו שנה לתפילין
ומזוזות בזה אבל אם נאמר שדינם שנה ניחא טפי שהרב למדנו דלענין זה פדין תפילין
ומזוזות פן דין ס"ת ולמדנו מילתא אגב אורחיה שמתפילין ומזוזות למד דין זה בס"ת
והיינו דפריד בגמרא פשיטא או דסבר דעדף ס"ת מתפילין ומזוזות ועל דרך שפתב
הרשב"א ו"ל ונראה שקצת יש לדקדק מדבריו שפן הוא ממה שפתב בפרק ז' בדין ס"ת
ו"ל ואם שינה בתיקון זה וכו' עד הואיל ולא הדבוק אות באות ולא חסר ולא הותר
ולא הפסיד צורת אות וכו' הרי זה ס"ת פשר עכ"ל הרי שפתב ס"ת ולא חסר ולא הותר
ולא קאמר ולא חסר אות ולא הותר אות פדקאמר ולא הדביק אות באות וכן לא הפסיד
צורת אות אחת משמע קצת שלא חסר אפילו קוץ מגוף האות קאמר וכן לא הותר ולא
הכשיר הרב אלא מה שהזכיר למעלה מנה שהם דברים שאינם מוסיפים וגורעים בצורת
גוף האות: ונראה שמדברי הסמ"ג ו"ל יש להוכיח שסברת הרב היא פדפירשתי דהיכא
דחסר קוץ אחד מגוף האות חסר האות קרי לה שאין בספר צורת האות המבוקשת אלא
צורה אחרת שהרי הוא ו"ל הביא דברי הרב שפפרק ראשון פסק הלכה וכתב ולא חסר
אות ולא הותר אות ובאולי פה היתה הגרסא אצלו בדברי הרב והנה הוא ו"ל פסול
בהדיא אם נחסר קוצו של יו"ד בס"ת: וא"כ לא חסר אות דקאמר דמשמע שפל זמן שלא
חסר אות אף אם חסר קוץ אחד מהאות פשר אלא ונדאי נראה דסברתו דהיכא דחסר
קוצו של יו"ד או של אות אחרת חסר האות הוא ומה"ט פשיטא לתלמודא בהקומץ
דפסול וכדפירשתי והני בכלל ולא חסר אות דקאמר וכדפירשתי ואל יקשה לה לומר

דלפי מאי דפריה לעיל נראה דלדעת המפרשים קוצו של יו"ד דמעפב היינו קוצו השמאלי פוסל באותיות שעטנ"ז ג"ץ אם הם כתובי' בלא זיוני' והנה מדברי הסמ"ג ו"ל נראה לפום ריהטא דסבר פדעת ר"ת ו"ל דקוצו של יו"ד דהקומץ היינו קוצו השמאלי שכתב ו"ל עוד אמרינו שם דקוצו של יו"ד מעפב וצריה שיהא פנה **ציור בפספס** כדאמרינו התם שהעול' נברא ביו"ד שהיא קטנה מפני שהצדיקי' שבו מועטים והיא כפופ' מפני שהצדיקי' כפופים בראשיה' וא"כ לדעתו אם חסרו זיוני' שבשעטנ"ז ג"ץ פסולים דלא גרע מקוצו של יו"ד וכדבבאתי לעיל דעת ר"ת ו"ל וא"כ איך הביא הסמ"ג ו"ל דעת הרמב"ם ו"ל לפסק הלכה שכתב ולא חסר אות וכו' דלכי מעיינת שפיר בדברי הסמ"ג ו"ל לא קשיא ולא מידי דיש לומר שהוא סובר פירוש קוצו של יו"ד דהקומץ כפירוש רש"י ו"ל ומה שכתב וצריה שיהא פנה וכו' אין זה פירוש קוצו של יו"ד דהקומץ דמעפב אלא הואיל וקא עסיק ביו"ד אומר מה שנזכר שם בפרק הקומץ שצריה להיות כיו"ד דהיינו שתהי' כפופה כמו שהביא כל שאר הדברים כשאר האותיות הנזכרים שם ובפרק הבונה ואפי' רש"י והרמב"ם ו"ל מודים בזה שצריה ליהדר גם כן בקוצו של יו"ד פדעת ר"ת ו"ל מההיא דהקומץ וכדכתב המרדכי ו"ל בשם רש"י ו"ל ולפ"ז נראה דגם הוא סובר פי' קוצו של יו"ד היינו קוצו הימני הואיל וכתב סתם קוצו של יו"ד ולא פירוש איזה קוץ דמסתמא קוץ שמצורת גוף האות קאמר וכדפי': ואוסיף ואומר שמדברי רש"י ו"ל גם כן נראה להוכיח דהיכא שנסחר קוץ אות א' הוי בכלל חסר מדפי' במתניתין דהקומץ אפילו כתב אחד מעפכו אפילו אם נחסר אות אחד מעפכו ומדחזינו דתלמודא מוקי לה למתניתין בקוצו של יו"ד ומתניתין בנחסרה האות קאמר כדפירש רש"י זכרו לברכה אלמא דחסר קוצו של יו"ד בכלל חסר האות הוא דנראה דאין לומר דרש"י ו"ל לפי ס"ד קאמר דאם כן הנה לי' לרש"י זכרו לברכה לפרש ולומר קא סלקא דעתין הכי קאמר אפילו אם נחסר וכו' פדרכו בכל מקום או לומר בגמרא מפרש מאי קאמר אלא ונדאי נראה דמאי שפירש רש"י זכרו לברכה במשנה לאו לפי סלקא דעתין הוא דתלמודא לא דחי לה דמאי דמפרש בגמרא בכלל חסר האות הוא: וכן נראה ממה שפירש רש"י ו"ל דמאי דפריה התם גבי תפילין פשיטא שפירש דהא כל קוץ וקוץ אית ביה טעמא וכל זמן שחסרו לא הוי פתיבה אלמא לא הוי פתיבה כלל ואינה אות קאמר ולפי זה נראה דנדבק האות לזולתה לדעת רש"י ו"ל הרי היא פחסרה ואף על פי שהוא ו"ל פירש גבי תפילין וזה לשונו כל אות שאין גויל וכו' והכי קאמר אפילו כתב א' שאין מוקף גויל מארבע רוחותיה מעפכו נראה שהוא ו"ל הוקשה לו דבשלמא במאי דמוקי לי' למתניתין בחסר קוצו של יו"ד דהוי חסרון שייך שפיר לומר אפילו אם נחסר וכו' דהא יש פאן חסרון שחסר חלק מהאות ותנא דמתניתין חשיב לי' פאלו חסרה כל האות אלא במאי דמוקי ליה בהיקף גויל היאך אפשר לומר דמתניתין בהא קא מייירי דהא מתניתין בחסרון קא מייירי וכדפירש הוא ו"ל ואין פאן חסרון והיאך אפשר להבין ממתניתין שמצד הדבוק הוא שפוסל לכן נדחק הוא ו"ל לפרש ולומר והכי קאמר וכו' כדי ליישב לשון המשנה באיזה דרך למדנו דין זה: ולעולם מה שפירש רש"י ו"ל במתניתין אפילו אם נחסר וכו' במקומו עומד ולא נדחה שהטעם שהדבוק פוסל הוא משום שהאות הנדבקה פאלו אינה נהרי היא פחסרה וסבר בעל הסמ"ק ו"ל והרשב"א ו"ל לענין זה דהוי פחסרה ומשום הכי לא פירש הרב במתניתין קא סלקא דעתין אפילו

אם נְחָסֵר וכו' וְכַדְפִּירְשִׁתִּי כִּי נִרְאָה לִפִּי עֲנִיּוֹת דַּעֲתִי: וְאִם כֵּן עָלָה בְּיַדְנוּ דְהִיכָא דְנִפְלָה טַפְת דְּיו בְּאוֹת וְנִרְאָה כְּאֵלוֹ הִיא מִצּוֹרֵת גּוּפָה שְׁעַל יְדֵי כִּי נְתוּסָף בֵּה צַד אוֹ קוֹץ פְּסוּלָה אֲפִילוֹ לְרִשׁ"י ז"ל וְהַרְמַב"ם ז"ל וְהוּי חֵק תּוֹכוֹת דְהָרִי הִיא פְּאִינָה וְחִסְרָה הִיא בֵּין לְפִירוּשׁ מַה שְׁפִירְשִׁתִּי וְאִמְרַתִּי דְעַל יְדֵי כֵּן וְנִדְאִי אִין הָאוֹת נִפְרַת בֵּין לִפִּי מַה שְׁפִירְשִׁתִּי וְאִמְרַתִּי שְׁעַל יְדֵי כֵּן מִשְׁתַּנֵּית צוֹרֵת גּוּפָה מֵאֲשֶׁר הָיְתָה בְּלוּחוֹת וְאִף שְׁהָאוֹת נִפְרַת לְתִינוּק אִין כְּאִן הָאוֹת הַמְבֻנְקֶשֶׁת אֲלָא צוֹרָה אַחֲרַת יֵשׁ כְּאִן וְהָאוֹת חִסְרָה הִיא מֵהַסְפָּר וּלְפַע"ד נִרְאָה שְׁכֵּן הָיְתָה דַּעַת הָרָא"ש שְׁכָל אוֹת שְׁאִין צוֹרֵת גּוּפָה כְּצוֹרֵתָה בְּלוּחוֹת שְׁהָאוֹת הִיא חִסְרָה הִיא וְאִף שְׁהָאוֹת נִפְרַת לְתִינוּק שְׁכַתְבּוֹ וְז"ל וְצָרִיף לִינְהָר שְׁלֵא יִגַע רִגְלֵהּ הִיא לְמַעְלָה כְּדִאֲמַרְיֵן בְּהַקּוֹמֵץ מֵאִי טַעֲמָא תְּלִיא פְּרַעָא דְהָרָא וְאִם יִגַע לְמַעְלָה אִין לָה תּוֹרַת הָרָא וּפְסוּלָה עַד שְׁיִתְמֵן אֲבַל בְּתַפְּלִין אִין תְּקֵנָה כִּי צָרִיף לְכוֹתְבוֹ פְּסוּלָה וְכוּ אִין לִיגַע רִגְלֵהּ הָרָא"ף לְמַעְלָה כְּדִאֲמַרְיֵן בְּהַבּוֹנָה מֵאִי טַעֲמָא תְּלִיא פְּרַעָא דְקוּ"ף וְשָׂאָר כָּל הָאוֹתִיּוֹת חוּץ מִן הָרָא"ש וְהָרָא"ף צָרִיכִין לְהִיּוֹת גְּלוּם אַחַד הַנְּקוּדָה שְׁעַל הָאֲל"ף וְכוּ בְּכָל מַה שְׁבַתּוּף הַשִּׁי"ן וְהַעִי"ן וְמַה שְׁאֲחוּרֵי הַצָּד"י וְאִם אִינָם נוֹגְעִים גְּשַׁתְּנִית צוֹרֵת הָאוֹת עַכ"ל וּמְדֻלָּא פִּירְשׁ לומר דְּבַתְּפִלִּין יְכוּל לְתַמֵּן אֲלָא כְּתֵב סֵתָם גְּשַׁתְּנִית צוֹרֵתָה נִרְאָה דְסִבְר דְהוּי כְּכָל שְׂאָר הַשְּׁנוּיִים שְׁבַצּוֹרֵת הָאוֹת שְׁאִינָה נִפְרַת שְׁאִינָן יְכוּל לְתַמֵּן בְּתַפְּלִין וְהוּי חֵק תּוֹכוֹת בְּכִי הִיא גְּנוּנָא בְּמַקּוּם שְׁאִם בָּא לְתַמֵּן צָרִיף לְגַרוּד וְאִפְשָׁר נְמִי לומר שְׁמִבְּנָאָר הוּא בְּדַבְּרֵי שְׁאִינָן יְכוּל לְתַמֵּן בְּמַה שְׁכַתְבּוֹ בְּתַחֲלָה אֲבַל בְּתַפְּלִין אִין תְּקֵנָה וְכוּ דְקָאִי בְּכָל דְּבָרֵי בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה אֲלָא שְׁפִי דְבָרֵי בְּדִין הָרָאשׁוֹן אֲשֶׁר הִתְחִיל בֵּה וּמִשׁוּם הַכִּי לֹא פִירְשׁ אַחַר כִּי וְגַם אִפְשָׁר לומר בְּהַפָּךְ וְדַעֲתִי נוֹטָה שְׁדַעַת הָרָא"ש ז"ל לְחוּמְרָא שְׁהָרָא"ש ז"ל פִּירְשׁ לְנוּ בְּהָרָא"ש שְׁאִם נִדְבָקָה רִגְלָהּ אִין לָה תּוֹרַת הָרָא"ש וְאִין כְּאִן הָרָא"ש וְאִף עַל גַּב דְּבַדְּבוּק רִגְלֵהּ הָרָא"ש לִגַּג יֵשׁ לְהַקֵּל טְפִי וְאִפְשָׁר לומר שְׁיֵשׁ בֵּה תּוֹרַת הָרָא"ש וְכָשֶׁר וְכַדַּעַת הַמְרָדְכֵי ז"ל: וְכִבֵּר הַבְּאֵתִי דְבָרֵי בְּפִי הִיא בְּשָׂאָר אוֹתִיּוֹת שְׁאִם אִין צוֹרֵתָה כְּמוֹ שְׁהָיְתָה בְּלוּחוֹת גְּשַׁתְּנִית צוֹרֵתָה וְאִין לָה תּוֹרַת הָאוֹת הִיא וְכַדְכַתְבּוֹ הִרְבּ בְּהַדְּיָא גְּשַׁתְּנִית צוֹרֵתָה וְהִינּוּ לומר שְׁאִין לָה תּוֹרַת הָאוֹת הִיא בְּצוֹרָה מְשׁוּנָה יֵשׁ כְּאִן וְלֹא הָאוֹת הַמְבֻנְקֶשׁ כְּנִרְאָה לְעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי: וְלִית לָהּ לְהָרָא"ש סְבֵרַת מְהֵר"ם ז"ל דְּמַחְמִיר בְּהָרָא"ש וְקוּ"ף וּמִיְקַל בְּאוֹתִיּוֹת אֵלוֹ שְׁאִינָם גְּלוּם אַחַד כְּאִפְשָׁר יִתְבָּאָר לְפָנִים בַּע"ה וְלֹא אֲצַטְרִיף לְהַאֲרִיף בְּזֵה דְקַל לְהַבִּין לְעַנ"ד לְמַעֲיָין בְּדַבְּרֵי הַיֵּטִב: לֹא וְאִל יִקְשֶׁה לָּהּ מִמַּה שְׁהִבִּיא כ"ת שְׁכַתְבּוֹ בְּתוֹסְפוֹת שְׁלוֹ וְהַתְּנָה וְאִמַר וְאִין הָאוֹת נִפְרַת כְּשַׁתְּעִינָן בְּמַה שְׁכַתְבֵּתִי בְּזֵה וְלֹא הַנְּצָרָה הִרְבּ שְׁם לְבָאָר דְבָרֵי שְׁכַבֵּר בָּאָר שְׁבַשְׁנוּי כָּל דְּהוּ בְּצוֹרֵת גּוּפּוֹ אִם הָאוֹת נִפְרַת לְתִינוּק כְּגוֹן שְׁלֵא הִי דְבוּק הִי"ד שְׁעַל הָאֲל"ף גְּשַׁתְּנִית צוֹרֵתָה וְאִין כְּאִן צוֹרֵת אֲל"ף וּפְשִׁיטָא דְאֲפִילוֹ בְּפִירוּד כָּל דְּהוּ שְׁכַמְעֵט אִינוּ נִרְאָה כְּתֵב הִרְבּ כֵּן הוּאִיל וְלֹא פִירְשׁ אֲלָא כְּתֵב סֵתָם וְאִם אִין חֲצִץ אִינָם נוֹגְעִים וְכוּ וְכוּ נִרְאָה מְדַעַת הָרָשִׁב"א ז"ל דְהִיכָא דְגְּשַׁתְּנִית צוֹרֵת גּוּף הָאוֹת מִצּוֹרֵתָה בְּלוּחוֹת דְּפְסוּל וְהוּי חֵק תּוֹכוֹת וְאִף אִם הָאוֹת נִפְרַת לְתִינוּק דְאִין כְּאִן הָאוֹת הַמְבֻנְקֶשֶׁת שְׁכַתְבּוֹ בְּתַשׁוּבָה וְז"ל אִמְרַתִּי שְׁאֲמַרוּ לָּהּ מִשְׁמִי שְׁצָרִיף לִינְהָר בַּס"ת בְּצוֹרֵת הָאוֹתִיּוֹת וְדְבוּקָן וְרַחוּקָן אִמְרַתִּי לָּהּ שְׁהַמ"ם סְתוּמָה וְהַסְמ"ף צָרִיכוֹת לְהִיּוֹת כְּדְבוּקוֹת וְסְתוּמוֹת לְגַמְרֵי מְפָנִי שְׁאֲמַרוּ מ"ם וְסַמ"ף שְׁבְּלוּחוֹת בְּגַס הִי עוֹמְדִין וְאֵלוֹ לֹא הִי סְתוּמוֹת לְגַמְרֵי לֹא הִי עוֹמְדִין בְּגַס וְכוּ הָאֲל"ף וְהַשִּׁי"ן שְׁאִם לֹא כֵּן אִינָה אוֹת אֲלָא אוֹת עַם יו"ד עַכ"ל אֲלָמָא מְשַׁמַּע לַע"ד שְׁדַעַת הִרְבּ הִיא שְׁבַתְּפִלִין אִינוּ

יכול לתקן מדנתן טעם לדבריו שאינה אלא אות עם יו"ד וכו' אם פן נראה דסבר דאות אחרת יש פאן והיכא שיש אות אחרת אינו יכול לתקן בתפילין לכ"ע דהוי שלא פסדון והכי נמי נראה דסבר בכה"ג במקום שאם בא לתקן צריף לגרוד אינו יכול לתקן בתפילין ושייף ביה חק תוכות שצורה אחרת יש פאן מהצורה המבוקשת וכן נראה נמי קצת ממה שהוא סובר דבדבוק אות לאות לא הוי חק תוכות ואף על פי שהאות נפרת משמע קצת שאין לשנות מצורת האותיות שבלוחות כלל ואם שנה קודם שנגמר' ורצה לתקן צריף לגרוד פולח דשייף ביה חק תוכות וכן נמי לדעת הסמ"ק וכן לדעת רש"י ז"ל לפי מה שפירשתי דעתו לעיל: ונראה דפשיטא ליה להרשב"א סברא זו דבעינו שצורת גוף האותיות תהיה כאשר היתה בלוחות ואם לאו פסולה שבלאו הכי יש לתמוה על הרב ז"ל מאי ראיה קא מיייתי בפשיטות מ"מ וסמ"ך שבלוחות שבעל דין יאמר דאנא מודינא לך שבלוחות פן הנה אבל אם שנה מהצורה שבלוחות והאות נפרת אינה נפסלת בכך ומדע שפן הוא דהא רב חסדא הוא דקאמר מ"מ וסמ"ך שבלוחות בנס הוי עומדין ואפילו הכי סבר שאם שנה ובמקום סתום עשה פתוח פשר אלא נראה דהיינו טעמין דהרשב"א ז"ל משום דפשיטא לי דאין לשנות בצורת גוף האותיות מאשר הוי בלוחו' ואם שנה פסול וכדפירשתי: ואף על גב דלרב חסדא סתום ועשאו פתוח פשר היינו משום דסבר דאף על גב דמ"מ סתומה היתה בלוחות מ"מ היכא שעשה צורת אות שנה בקריאתה למ"מ סתומה פשר אבל היכא שעשה מ"מ סתומה או סמ"ך ולא דקדק להדביקה לגגה אפילו רב חסדא מודה דפסול הוא הואיל ואין פאן צורת אות שהיתה בלוחות לא מ"מ סתומה ולא מ"מ הדומה לה בקריאתה וכן כל פיוצא בזה דכצורת האותיות שהיו בלוחות בעינו: הרי שהוכחתי לע"ד שלדעת הרא"ש והרשב"א אם נשתנית צורת גוף האות מאשר הנה בלוחות שנוי כל דהוא פדרף אשר פירשתי אף שהאות נפרת לתינוק אם בא לגרוד ולתקן הוי חק תוכות: ועתה אומר שלדעת מהר"ם ז"ל לא יראה פן דהוי חק תוכות דכה"ג אבל מודה הוא דפסול לפי מה שכתבו ההגהות מיימוניות משמו ואף שמכ"ת העתקת לשונו אצתיקנו גם אני כאשר מצאתיו בספר תרומת הדשן וכתוב שם תוספות מה שאינו פתוב בחבורים שלפנינו ואצטרף בו לפנים בע"ה ז"ל והנה מורי רבינו שייחזי' פסל לי תפילין של מורי אבא ז"ל רק שלא הוי מקצת היו"ד שיעל האלפין ומקצת היו"ד שבתוף השיניין ומקצת רגלי העי"ן נוגעין בגוף האות: וכתב לי דלא גרע מקוצי של יו"ד דאמרינו בפרק הקומץ דמעפב ובעינו פתיבה תמה ושלמה ולא פסוקה ושבורה כדאמרינו וכתבתם פתיבה תמה ושלמה ומדע שלמקצתם שאינו תמות תמהו חכמים והוצרכו לפרשם אכן שוב אמר שיכול לתקנם רק כשעשו תחלה דתינוק לא חפים ולא טפש יקרא אותם אז יכול לתקן תקונם וכה"ג אפרש אחר שנכתבו כל הפרשיות ולא הוי שלא פסדן עכ"ל: הרי שגם מהר"ם המיקל בשנוי כל דהוא פנה וסבר דבתפילין יכול לתקן מודה הוא דפסול וכן ר"י פוסל בענין זה וכן ר"ת פוסל בזה דהא אפילו בקוצו של יו"ד השמאלי ואף על פי שאינו מגוף האות והאות נפרת זולתו דהואיל ואינה כמו שנתנה למשה בסיני צריכה תקון וכן הוא גם פן דעת בעל התרומות ז"ל שגם הוא סובר דקוצו של יו"ד דאמרינו בהקומץ דמעפב היינו קוצו השמאלי ולא כמו שכתב החכם השלם כמה"ר לוי וכבר השיג עליו כ"ת בזה ואחזןר למה שהייתי בו ואומר דאפילו למהר"ם המיקל היכא דנדבקה האות לעצמה ולגופה לא מבציא שהספר פסול

אֵלָא דְחַק תּוֹכוֹת נְמִי יֵשׁ פְּאָן דְּלַעַד"נ דְּפִשְׁיטָא דְאִין הָאוֹת נִפְרַת עַל יְדֵי כּוֹן וְכַדְפִּירִשְׁתִּי וְכַדְכְּתָבוּ מְהֵרָם וְהִגְהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת לְפִי מַה שְּׁפַתְבּ בְּעַל הָאֲגוּר וְ"ל מִשְׁמַם וְרֵאוּ לּוֹ לְהַעֲתִיק דְּכָרְיוּ וְאִף שִׁמְכ"ת הַעֲתִיקת אֹתָם בְּפִסְקוֹ וְ"ל אִם נִגְע רְגַל הָאֵל"ף בְּגַג הָאֵל"ף אוֹ פְּנֵי הָאֵל"ף בְּגַג תַּחֲתִיָּה וְכַדוּמָה לְזֵה פּוֹלָם פּוֹסְלִי וְאִין תַּקְנָה בְּמַחֲיָקָה אוֹ בְּהַפְרָדָּה שְׁנִקְרָא חֵק תּוֹכוֹת אֲמַנְם שְׁאָר דְּבִקּוֹת בָּאוֹת לְאוֹת שְׁהָאוֹת נִפְרַת אַע"פ שְׁדַבְּק עִם חֲבִירוֹ מוֹתֵר לְמַחוּק וְכוֹן הוּא בְּהִגְהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת וְכוֹן כְּתַב מְהֵרָם עַכ"ל: וְנִרְאָה דְּמַדְכְּתַב בְּפִשְׁיטוֹת אֲמַנְם שְׁאָר דְּבוֹקִיו' בָּאוֹת לְאוֹת שְׁהָאוֹת נִפְרַת אֵלְמָא דְּפִשְׁיטָא לִי' בְּדַבּוּק הָאוֹת לְעֲצָמָה דְּסָלִיק מִנְיָה אִין הָאוֹת נִפְרַת דְּאִין לּוֹמֵר דְּתַנְיָא הִיא דְּקֶאָמֵר בְּדַבּוּק אוֹת לְאוֹת וְהִכִּי קֶאָמֵר דְּכִשְׁהָאוֹת נִפְרַת הַדִּין כּוֹן אֲבָל כְּשֵׁאִין הָאוֹת נִפְרַת לֹא דָאָם כּוֹן כְּשֵׁהָאוֹת נִפְרַת הֵוָה לִיָּה לְמִימֵר אֲבָל הַשְׁתָּא דְּקֶאָמֵר שְׁהָאוֹת נִפְרַת מִשְׁמַע דְּמִטְעָמָא דְּמִלְתָּא קֶאָמֵר דְּבַדְּבוּק אוֹת לְאוֹת הוּאִיל וְהָאוֹת נִפְרַת לֹא הֵוָה חֵק תּוֹכוֹת אֲבָל בְּדַבּוּק הָאוֹת לְעֲצָמָה דְּסָלִיק מִנְיָה שְׁאִין הָאוֹת נִפְרַת הֵוָה חֵק תּוֹכוֹת וְאִף עַל גַּב דְּבַדְּבוּק הָאוֹת לְזוּלְתָּהּ לְפַעְמִים אִין הָאוֹת נִפְרַת ע"י הַדְּבוּק כְּגוֹן שְׁנֵי זֵינִי"ן שְׁנַעֲשׂוּ חֵי"ת ע"י הַדְּבוּק לֹא חֲשַׁשׁ מְהֵרָם אוֹ בְּעַל הִגְהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת וְכוֹן הָאֲגוּר בְּזֵה הוּא וּמִטְעָמָא דְּמַעוּטָא דְּמַעוּטָא הוּא בְּדַבּוּק הָאוֹת לְזוּלְתָּהּ שְׁאִינָה נִפְרַת וְכַתְּב סְתָם שְׁהָאוֹת נִפְרַת וּמִמִּילָא מִשְׁמַע נְמִי בְּדַבּוּק הָאוֹת לְזוּלְתָּהּ הִיכָא שְׁאִינָה נִפְרַת דְּהֵוָה חֵק תּוֹכוֹת וְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי נִרְאָה דְּמַה שְּׁפַתְבּ הָאֲגוּר וְכוֹן הוּא בְּהִגְהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת וְכוֹן כְּתַב מְהֵרָם אֲבָל מִלְתָּא מִהֲדַר דְּהָא בְּסִימָן פ"ב כְּתַב וְזֵה לְשׁוֹנוֹ צְרִיף שְׁיִהִיוּ כָּל הָאוֹתִיּוֹת גְּוָלָם אֲחַד לְבַד מִה"א וְקו"ף וְכוֹן כְּתַב בְּסִפְר הַתְּרוּמָה וְכָל הַמַּחְבְּרִים וְאִם נִגְעוּ ה"א וְקו"ף פְּסוּל וְאִין תַּקְנָה בְּמַחֲיָקָה וְכוֹן כְּתַב מְהֵרָם עַד כּוֹן לְשׁוֹנוֹ: וְנִרְאָה דְּאִין תַּקְנָה בְּמַחֲיָקָה דְּקֶאָמֵר הִינְנוּ מִשׁוּם דְּהֵוָה חֵק תּוֹכוֹת וּמִשׁוּם הִכִּי בַתְּפִילִין הֵוָה שְׁלֹא כְּסִדְרָן דְּאִין לּוֹמֵר דְּלַעוֹלָם לֹא הֵוָה חֵק תּוֹכוֹת וּבְהַפְרָד רְגַל הַה"א אוֹ הַקו"ף מִהַגַּג שְׁפִיר דְּמִי בְּסִפְר תוֹרָה אֵלָא שְׁבַתְּפִילִין הֵוָה שְׁלֹא כְּסִדְרָן דְּאִין עַל גַּב דְּאִין כּוֹן חֵק תּוֹכוֹת מְכָל מְקוֹם הָאוֹת פְּסוּלָה אִם לֹא יִתְקַן וְהוּאִיל וְצְרִיכָה תַקּוּן סְבֵר מְהֵרָם שְׁאִם בָּא לְתַקּוּן הֵוָה שְׁלֹא כְּסִדְרָן וְהִינְנוּ וְאִין תַּקְנָה בְּמַחֲיָקָה דְּקֶאָמֵר דְּהָא הִיכָא דְּלֹא שְׁיִיף חֵק תּוֹכוֹת סְבֵר שְׁיָכוֹל לְתַקּוּן בַּתְּפִילִין וְלֹא הֵוָה שְׁלֹא כְּסִדְרָן וְאִף עַל גַּב שְׁהָאוֹת פְּסוּלָה וְצְרִיכָה תַקּוּן כְּדַכְּתַב בְּעַל הָאֲגוּר מִשְׁמָו שְׁם בְּסִימָן פ"ב וְזֵה לְשׁוֹנוֹ וְאִם לֹא נִגְעוּ שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת הִרְאוּי' לִיגַע פְּסוּלוֹת אֲבָל אֲפֹשֶׁר לְתַקְנָם לְדַעַת מְהֵרָם וְ"ל מֵאֲחַר שְׁיֵשׁ לְהֵם שְׁמוֹת אֲפִילוֹ בְּלֹא נְגִיעָה עַד כּוֹן לְשׁוֹנוֹ וְכוֹן כְּתַב בְּעַל הִגְהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת מִשְׁמָו וּכְבַר הַבְּאֲתִי דְּכָרְיוּ לְעִיל וְכוֹן כְּתַב בְּעַל הָאֲגוּר מִשְׁמָו בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁר הִזְכַּרְתִּי דְּטַעֲמָא דְּאִין תַּקְנָה בְּמַחֲיָקָה מִשׁוּם דְּחַק תּוֹכוֹת הוּא שְּׁפַתְבּ וְאִם נִגְע רְגַל הָאֵל"ף וְכוֹ' עַד וְאִין תַּקְנָה בְּמַחֲיָקָה אוֹ בְּהַפְרָדָּה שְׁנִקְרָא חֵק תּוֹכוֹת וְשְׁם כְּתַב עוֹד דְּבַדְּבוּק אוֹת לְאוֹת מוֹתֵר לְמַחוּק וְהִינְנוּ מִשׁוּם דְּלֹא הֵוָה חֵק תּוֹכוֹת וְהוּצָרָה מְהֵרָם וְ"ל לְלַמְדְּנוּ דְּאֲפִילוֹ בַּה"א וְקו"ף שְׁנַדְּבָקוּ רְגְלֵיהֶן בְּרֵאשֵׁן הָאוֹת פְּסוּלָה וְאִין תַּקְנָה בְּמַחֲיָקָה דְּהֵוָה חֵק תּוֹכוֹת כְּדַפְרִי' דְּלֹא תִימָא הוּאִיל וְשֵׁא הָאוֹתִיו' גּוּף א' גְּוָלָם אֲחַד מַה שְּׁאֲמָרוּ גְּבִי ה"א וְקו"ף שְׁרַגְלֵיהֶן תְּלוּיִן לְמַצְנָה אֲמָרוּ וְלֹא לְעַכּוֹב וְכַדְכְּתַב הַמְרָדְכִי בְּפָרְק הַקּוּמֵץ רַבָּה וְ"ל וְתָלוּ לְכַרְעִיָּה וְכַרְעָא דְּקו"ף מְפָרֵשׁ בְּגַמְרָא בְּפָרְק הַבּוֹנָה דְּתְלוּיָהּ הִיא פִּירוּשׁ וְאִינָה נִדְּבַקַת עִם גְּגָה כְּפִירוּשׁ רְש"י וְ"ל וְשְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת לֹא נִדַע אִם תְּלוּיּוֹת אִם לֹא וּמִיָּהּ מְדִלָּא פִּירוּשׁ אֵלָא הֵוָה מִשׁוּם דְּתוֹ לִיכָא תְלוּיּוֹת וְאִם לֹא תְלָה יֵשׁ לְסַפֵּק אִם פְּסוּל בְּהִכִּי מִיָּדֵי דְּהוּא אֲקוּצוֹ שְׁל יו"ד אוֹ שְׁמָא לֹא

פסול בהכי ויש לדקדק מדקאמר חזינן לסופרי דוקני דתלוי וכו' משמע דלאו מגופי האות הוא אלא שהי' עושין מצנה מן המבחר עכ"ל הרי שבה"א וכו"ף יש לנו להקל טפי אם נדבוקו רגליהן לגנן יותר משאר אותיות שנדבוקו לעצמן והיינו משום די"ל שגם אלו אם יהיו גולם אחד פשאר האותיות שפיר דמי ומה שהוצרכו להיותן תלוי' למצנה אמרו כן הואיל וכל שאר האותיות וכדכתבו ההגהות מיימוניות בשם מהר"ם כמו שפכר הנפרתי ונ"ל והנה מורי רבינו שיק"י פסל לי תפילין של מורי אבא וכו' עד ותדע שעל קצתן שאינן תמות תמהו חכמים והוצרכו לדרשם עכ"ל שפאן משמע דסברא היא שהאותיות יהיו גולם אחד ומהאי טעמא הוצרכו מהר"ם ללמדנו דדיו ה"א וכו"ף שנדבוקו רגליהן לגנן הוי כדיו שאר האותיות משום דאפשר הנה לומר שלא תהא נגיעתה פוסלת דלמצנה אמרו שיק"י נפרדים ולא לעכוב וכדעת הפרדכי ו"ל ואם פן עלה בידינו שאפ"י ה"א וכו"ף שנדבוקו לעצמן סבר מהר"ם דשינוי בהו חק תוכות וכל שפן שאר האותיות פגון אם נגיעה רגל האל"ף בגג וכיוצא בזה ואם פן מה שכתב האגור לשם באותו לשון דאם נגע רגל וכו' ונ"ל וכן הוא בהגהות מיימוניות וכן כתב מהר"ם אפולא מלתא מהדר בין האותיות שנדבוקו לעצמן דקאמר דהוי חק תוכות בין אאנת שנדבקה לחברתה ודלא כדעת החכם השלם כמה"ר לוי שכתב כמה שכתוב האגור וכן הוא בהגהות מיימוניות וכן כתב מהר"ם לא קאי אלא אמאי דסליק מיניה בדבוק האות לזולתה ולא בדבוק האות לעצמה ואף שיש לדחות אדחויי דחוקי לא נסמוך שזוהי דרוך ישרה שיבנר לו האדם לעניות דעתי ומדלא חלק מהר"ם בין דבוק דק לדבוק עב ואדרבה נקט בדבריו לשון נגיעה דלישנא דנגיעה משמע אפילו בכל דהו אלמא דבכל ענין בין בדבוק דק בין בדבוק עב אין האות נפרת שצורה אחרת יש פאן והכי נמי מסתברא לעניות דעתי שכמה אותיות דבוק דק הוא המבחין צורתה וכדפירשתי וכן נמי כתב הרא"ש בתשובה מ"ם פתוחה שנדבק פתיחתה ולא חלק בין דבוק עב לדבוק דק וכן נמי הרשב"א בתשובותיו לא חלק ואפילו בדבוק האות לחברתה וכן נמי בעל התרומות והסמ"ג לא חלקו וכתבו בדבריהם לשון נגיעה בענין מ"ם פתוחה שנסתמה דמשמע בין בדבוק עב בין בדבוק דק ואף על גב שכתבו ונעשית סתומה נראה שסוברים שכל דבוק בין עב בין דק משנה צורתה ועושה אותה סתומה ונראה דאפילו לדעת רבינו מנחם שחלק בין נדבקה לחברתה בין דבוק עב בין דבוק דק לפי מה שאפרש דבריו בעזרת האל שגם הוא סובר שנדבוק האות לעצמה פסולה דוודאי נפסדה צורתה נראה דונוקא בדבוק אות לאות הוא דסבור דבדבוק דק פועין ת"ג פשר אבל בדבוק האות לעצמה גם הוא מודה שאפילו בדבוק דק נפסדה צורתה: ומעתה אפרש דבריו של רבינו מנחם ו"ל לע"ד ואומר שתימה היא בעיני מה שכתב רבינו מנחם ו"ל ונ"ל ולא הונוכר לדעתי פסול דבוקה לא בדבוק אות לחברתה עד שאין האות מוקפת גויל מארבע רוחותיה אבל בדבוק עצמה לא נפסלה אלא אם כן נפסדה צורת האות בדבוקה עכ"ל: דלעד"נ ממה שפכר פתבתי מלתא דפשיטא היא דגרע דבוק האות לעצמה מדבוק לזולתה דאע"ג דרבי יהודה כן בתירא ורב חסדא סברי בפירק הבבלי דפתוח ועשאו סתום פשר ואלו בדבוק האות לזולתה ליתא מאן דמכשיר שאני פתוח ועשאו סתום שצורתה מ"ם סתומה יש בספר ולדעתם הואיל ושניין בלשון איזה מהם שיכתוב בספר אי מ"ם פתוחה או מ"ם סתומה שפיר דמי ואין זה בכלל דבוק האות לעצמה שזה כותב האות שצריף לספר בתקנה אבל אם נדבקה האות לעצמה פגון

שְׁנֵדְבָקָה יו"ד הָאֵל"ף בַּגַּג תַּחֲתִיָּה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה שְׁאִין כָּאן אוֹת אַחֲרַת כְּיֹצֵא בְּאֵל"ף בְּסִפְרָא כ"ע מוֹדוֹ דְּפָסוּל דְּפִשְׁטָא דְגֵרַע הוּא מְדַבּוּק הָאוֹת לְזוּלְתָהּ בֵּין אַם נֶאֱמַר דְּטַעֲמָא דְמַחְמִירִינָן בְּדַבּוּק הָאוֹת לְזוּלְתָא מְשׁוּם דְּכַתִּיבָה תָּמָה בְּעֵינָן וּמַהֲאֵי טַעֲמָא כְּשֶׁר בְּגִט כְּדַכְתַּב ר"י וְהַגְרָרִים אַחֲרֵיו בֵּין אַם נֶאֱמַר דְּאֶפִּילוּ בְּלֹא טַעֲמָא דְכַתִּיבָה תָּמָה מַחְמִירִינָן בְּנִדְבָקָה לְזוּלְתָא מְשׁוּם שְׁאִין נִפְרַת הֵיטֵב דְּלֹא יִדְעִינָן הֵיכָן הָאוֹת כְּלָהּ כְּדַכְתַּב בְּעַל הַתְּרוּמוֹת וְהַגְרָרִים אַחֲרֵיו וּמַהֲאֵי טַעֲמָא כְּתָבוּ שְׁבִגְט פְּסוּל נְמִי נִרְאֶה שְׁדַבּוּק הָאוֹת לְעַצְמָה חֲמִירָא טְפִי מְדַבּוּק הָאוֹת לְזוּלְתָהּ מְשֻׁנֵּי טַעֲמִים הִלְלוּ דְּוַנְדָּאֵי אֵין הָאוֹת נִפְרַת וְלֹא כְּתִיבָה תָּמָה הִיא וְאוּלַי שְׁגַם רַבִּי מְנַחֵם ז"ל מוֹדָה דְּבַדְבּוּק הָאוֹת לְעַצְמָה הַסִּפְרָא פְּסוּל דְּבִנְדָּאֵי נִפְסְדָה צוּרְתָהּ וּמַה שְׁהַכְשִׁיר לֹא הַכְשִׁיר אֱלֹא בְּכַדוּמָה הִרְאֵנִי שְׁהִבִּיא לְדַבְרֵיו עַל וְהָרִי צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת מְשֻׁתְּנִית תָּמִיד מִמְּחֻז לְמְחֻז כְּגוֹן מְצַרְפַּת לְסִפְרָא וְדוּמִיָּהּ וְאֵין שְׁוִיִּין פּוֹסְלִין מְזָה לְזָה וּפְשִׁטָא שְׁהַשְׁנוּי שְׁבִאוֹתִיּוֹת שְׁמִמְחֻז לְמְחֻז שְׁאִינוּ מְצַד שְׁיֵשׁ אֵיזָה צַד יוֹתֵר בְּאוֹת מַה שְׁאִינוּ בְּמְחֻז אַחַר אֱלֹא הוּא עַל דְּרָף צוּרַת בְּנֵי אָדָם שְׁמִשְׁתַּנֵּי מִמְּחֻז לְמְחֻז וְעַל דְּרָף שְׁשֻׁנֵּי בְּפִרְק אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְפִיכָף נִבְרָא הָאֵד' יְחִידִי לְהַגִּיד גְּדוּלְתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה שֶׁאֵד' טוֹבֵעַ כְּמָה מְטַבְּעוֹ בְּחוֹת' אֶחָד כּוֹל' דוּמִנִּי זֶה לְזֶה מְלִכֵי הַמְּלָכִי הַקַּב"ה טַבֵּעַ כָּל אָדָם בְּחוֹתְמוֹ שֶׁל אָדָם הִרְאֵשׁוֹן וְאֶחָד מֵהֶם אֵינוּ דוּמָה לְחַבְרֵוֹ וְכֵן הֵן הָאוֹתִיּוֹת מִמְּחֻז לְמְחֻז שְׁכַנְלָן טְבוּעוֹת בְּחוֹתְמָם אֶחָד וְאֵין דוּמוֹת זֶה לְזֶה שְׁבִשׁוּם מְחֻז אֵין מוֹסִיפִין בְּאוֹת צַד וְאֶפִּילוּ קוֹץ יוֹתֵר מִמְּחֻז אַחַר אֱלֹא אַם כֵּן יִהְיֶה הַפְּרָשׁ בֵּינֵיהֶם דְּמַר פּוֹסֵל בְּאוֹת חֲבִירוֹ וּמַר פּוֹסֵל בְּאוֹת חֲבִירוֹ דְּמַר כְּאַתְרֵיהּ וּמַר כְּאַתְרֵיהּ כְּגוֹן בְּאוֹת טִי"ת שִׁי"א שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת כְּפּוּפָה צְדָה הִימְנֵי כְּמוֹ פ"א וּלְכַף אֲמָרִינָן שְׁלֹא יַעֲשֶׂה טִי"ן פִּיפִי"ן פִּי שְׁלֹא יִדְחִיק צְדָה הַשְּׁמָאֵלִי שֶׁעִי כֵּן תִּרְאֶה כְּמוֹ פ"א הוֹאִיל וְצְדָה הִימְנֵי כְּפּוּפָה כְּמוֹ פ"א וִי"א דְּאֶדְרַבָּה לֹא יִכְפּוֹל צְדָה הִימְנֵי דְּטִי"ת כְּצוּרַת פ"א וְכַדְפִּי אֲבָל כָּל שְׁנוּי שְׁאִינוּ כְּיֹצֵא בְּזֶה שְׁהוּא בְּאוֹתִיּוֹת הוּא ע"ד שְׁפִי וְכִיּוֹצֵא בּוֹ תַּמְצָא אֶפִּילוּ בְּמְחֻז אֶחָד אֶפִּילוּ שְׁאִינוּ דוּמָה מְמַנָּה מ"מ קֶצֶת דְּמִיּוֹן יֵשׁ מְזָה לְזָה שְׁכַנְלָם עוֹשִׂים בְּאוֹת צוּרַת אַחַת וְאֵין כְּתָבוּ שֶׁל זֶה דוּמָה לְכַתְּבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ וְאֶפְשֶׁר שֶׁע"ד זֶה הַכְשִׁיר רַבִּינוּ מְנַחֵם בְּדַבּוּק הָאוֹת לְעַצְמָה כְּגוֹן שְׁכַתְּבֵי אוֹת בִּי"ת וְאֶח"כ נִפְלָה טַפַּת דִּיו בְּחִלְלָה סְמוּךְ לְצַד שְׁאַחֲרֵיהּ וְהַדְּבִיק הִצַּד הָעֲלִיּוֹן לְצַד הַתַּחְתּוֹן וְעַל יְדֵי כֵּן נַעֲשִׂית הִצַּד שְׁאַחֲרֵיהּ יוֹתֵר עַב וְכֵן כָּל כְּיֹצֵא בְּזֶה דְּבִנְדָּאֵי כַה"ג לֹא נִשְׁתַּנֵּי צוּרְתָהּ כָּלֵל אֱלֹא הוּוֹ אוֹמֵר שְׁהִצַּד שְׁאַחֲרֵיהּ יוֹתֵר עַב וְכַה"ג וְנָדָאֵי דוּמָה לְאוֹתִיּוֹת הַמְּשֻׁתְּנוֹת מִמְּחֻז לְמְחֻז אֲבָל הֵיכָא דְּנִדְבָק' הָאוֹ' לְעַצְמָה כְּגוֹן שְׁכַת' בִּי"ת וְנִדְבָקָה כְּזֶה **צִיּוֹר בְּסִפְרָא** וְכֵן כְּתַב עִי"ן וְנִדְבָקָה כְּזֶה **צִיּוֹר בְּסִפְרָא** אוֹ שְׁנֵדְבָק הַפ"א פְּשִׁטָא דְּנִפְסְדָה צוּרְתָהּ וְאֶפִּילוּ רַבִּי מְנַחֵם מוֹדָה דְּפָסוּל וְאֵינוּ חוֹלֵק בְּזֶה לַע"ד וְנִרְאֶה לְהַבִּיא קֶצֶת רְאִיָּה שְׁגַם הִרְאֵנִי שֶׁל כְּתַב עַל הָאוֹתִיּוֹת הַמְּשֻׁתְּנוֹת מִמְּחֻז לְמְחֻז כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב רַבִּינוּ יַעֲקֹב בְּעַל הַטוּרִים בְּנוֹ מְשֻׁמוֹ וְז"ל וְכַתַּב אֲדוּנֵי אָבִי הַר"א שֶׁל בְּתִשְׁבָּה צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת אֵינָן שְׁוֹות בְּכָל הָאֲרָצוֹת הַרְבֵּה מְשׁוֹנָה כְּתַב אֲרָצָנוּ מִכְּתַב הָאֲרָץ הַזֹּאת וְאֵין פְּסוּל בְּזֶה הַשְּׁנוּי רַק שְׁלֹא יַעֲשֶׂה בִּיתִי"ן כְּפִי"ן הֵהִי"ן חֲתִי"ן כְּמוֹ שְׁמִפְנֵי רֶשׁ בְּגִמְרָא עַכ"ל וְהוּא ז"ל פְּסַל בְּהִדְיָא בְּשְׁנוּי הָאוֹ' בְּכָל דְּהוּוֹ כְּגוֹן בְּפִרּוּד יו"ד הָאֵל"ף וְהַשִּׁי"ן וְהַעִי"ן כְּדִפְרִישְׁתִּי: וְא"כ נִרְאֶה שְׁאִין לְהַבִּיא רְאִיָּה בְּאוֹתִיּוֹת הַמְּשֻׁתְּנוֹת מִמְּחֻז לְמְחֻז אֱלֹא ע"ד שְׁפִי וְזֶהוּ שְׁכַתְּבֵי רַק שְׁלֹא יַעֲשֶׂה בִּיתִי"ן כְּפִי"ן שְׁאוֹתִיּוֹת אֵלוּ בְּתוֹסְפַת הֵן מְשֻׁתְּנוֹת מְזוֹ לְזוֹ וְע"ד שְׁפִי אֲבָל הֵיכָא שְׁהַדְּבִיק הָאוֹת

במקום שאינו ראוי להדביק ונראה כצד יתר באות או שהפריד מה שראוי להדביק פסול ועוד שכתב וז"ל אבל רגל הקו"ף אם דבוקה לגגה לא נפסדה צורתה שתהא דומה בכף לאות אחרת היינו משום דסבר דכל מה שאמרו בגמרא חוץ ממה שזכר בבבלייתא שאמר בה יגנו למצוה אמרו ולא לעכב כדמשמע מדבריו וקו"ף שזכר בגמרא שרגלה תלויה למצוה נזכרה ולא לעפוב ובכל שני האופנים הוי צורת קו"ף בין שתהיה גולם אחת כשאר האותיות בין שרגלה תלויה ולמצוה בעינו שתהיה תלויה וכן ה"א אם האריף גגה לצד שמאל להלן מהרגל השמאלי אין צריך לתלות הרגל שצורתה היא אפילו אם נדבקה רגלה לגגה ותהיה גולם אחד כשאר האותיות רק שאריף הגג לצד שמאל להלן מהרגל השמאלי כדי שלא תהא דומה לחי"ת שעליה אמרו בבבלייתא יגנו ומה שאמרו שהסופרים הדייקנים תולים רגלה למצוה אמרו כן ולא לעכב אבל אם לא האריף גגה אם הדביק הרגל לגג פסול שאין כאן צורת ה"א אלא צורת חי"ת שאמרו בבבלייתא יגנו שצורת ה"א היא מאחד משני אופנים או להאריף גגה לצד שמאל כדפירשתי ואף אם ידביק רגלה לגגה שפיר דמי שצורת ה"א יש כאן או להרחיק רגלה מגגה ואף אם לא יאריף בגג ולמצוה בעינו לתלות רגלה ואף אם יאריף בגגה לצד שמאל וכדפירשתי ונראה קצת שלשונו מורה על פירושי שהרי כתב בקו"ף אם דבוקה לגגה לא נפסדה צורתה שתהא דומה לכף לאות אחרת ולא כתב גם לא נפסדה צורתה שלא תהא דומה לשום אות שיש כאן צורת קו"ף ונראה דהיינו טעמא שהוא סובר שכל מה שאמרו בגמרא אות חוץ ממה שזכר בבבלייתא למצוה אמרו ולא לעכב כדמשמע מדבריו ואם כן בה"א וקו"ף פשיטא דלמצוה אמרו שיהיו רגליהן תלויין ולא לעכב ונדאי אף אם הם גולם אחד כשאר האותיות צורת ה"א וקו"ף יש כאן וכדפירשתי אלא שבה"א היכא שלא האריף גג ה"א והדביק רגלה הוא שפוסל הואיל ומצד הדבוק דומה לחי"ת שעליה אמרו בבבלייתא יגנו אבל בכל שאר האותיות אם הדביק מקום הנפרד כגון שכתב כזה **ציור בספר** מודה הוא דפסול שפונדאי נפסדה צורת העי"ן ואין כאן אות כלל כנראה לפי עניות דעתי: ומעתה אומר דנראה דלא מבעיא לבעל התרומות ולבעל הגהות מיימוניות שפי' הבבלייתא שבפרק הבונה כאשר כבר כתבתי שממנו יש ללמוד דשנוי באות פאותם השנויים הנזכרים בבבלייתא בין דומה לאות אחרת בין אינה דומה פסול שהרי בכלל האותיות הנזכר בבבלייתא יש אותיות שאינן דומות לשום אות ופוסל שצורה אחרת מהאות המבוקשת יש בספר ואין כאן צורת האות המבוקשת אלא חסרה היא מהספר וכדפירשתי אלא אפילו לקצת מפרשים שפירשו הבבלייתא בענין דחוק האותיות במקום שצריכין להיות נדבקים וסברו שעל ידי השנוי שהוא תדמה האות לאות אחרת נראה דתנא דבבלייתא נקט הני ופסול ואף על גב שעל ידי הדחוק דומות לאותיות אחרות מאותיות שהיו בלוחות וכל שכן היכא שאינן דומות על ידי כן לשום אות מאותיות שהיו בלוחות וכדכתב כ"ת וכאשר בע"ה ודלא כדיוקו של החכם השלם כמה"ר לוי ותדע שכן הוא דהא הר"ן ז"ל פירש כן בפרק הבונה והוא ז"ל כתב שם וז"ל ואמרין נמי מ"ם וסמ"ף שבלוחות בנס היו עומדין ומכאן שצריף לחבר ראש הגג האחרון עם הגג שאם היה מרחיקו מן הגג לא היו עומדין בנס עד כאן לשונו ונראה דמכתב הר"ן ואמרין נמי מ"ם וסמ"ף שבלוחות בנס היו עומדין וכו' לעכב קאמר שהרי בחדא מחתא מחתינהו עם כל מה שזכרו בבבלייתא דהבונה לעכב ואי ס"ד שיש לדקדק כדקדוקו של כמה"ר לוי

היכי פסלינו אם לא חבר ראש הקו האחרון של המ"ם או הסמ"ך עם הגג וקא לא דמי
בקה לאות אחרת אלא ונדאי נלע"ד דהאי דיוקא לאו דיוקא היא דתנא דבריייתא השמיענו
באלו והוא הדין בשאר אותיות שצורתן להיות דבוקות שלא ירחיק ממקום הראוי להיות
נדבק והוצרכו הר"ן להביא ראיה מההיא דמ"ם וסמ"ך שבלוחות ללמדנו היא היא
צורתה ופשיטא ליה לר"ן שאם שנה פוסל ועל דרך שפתבתי לדעת הרשב"א ואל יקשה
לה לומר שמאחר דמאי דנקט תנא דבריייתא לאו דווקא אלא ה"ה בשאר אותיות שאם
שנה שנוי כל דהו פגון שלא הדביק הראוי להיות נדבק בפסול בהדא מינייהו הנה סגי
ליה לתנא דבריייתא לאשמיענו וממנו נלמוד בשאר אותיות דאנא אמנינא לה ולדידה מי
ניחא דע"כ האי דקאמר שלא ישנה צורת אות א' לצורת אות אחרת לאו דווקא אלא ה"ה
כל אות שתשתנה צורתה על ידי פן לצורת אות אחרת קאמר וא"כ למה ליה לתנא
דבריייתא להזכיר ב' או ג' אותיות בהדא סגי אלא ע"כ דרך אגב אמר להו וכדכתב כמה"ר
לוי אפס לפי מה שכתב בעל הגהות מיימוניות בשם מהר"ם דהיכא דלא הוי יו"ד דין שעל
האלפ"ן וכן כל פיוצא בזה נוגעין בגוף האות דפסלי ונתן טעם לדבריו דאע"ג דכתיב
ואות היא אנן פתיבה תמה בעינן ולא פסוקה ושבורה והביא ראיה מקוצו של יו"ד דהיינו
השמאלי פדעת ר"ת ו"ל ונראה שהוצרכו לזה משום דאפשר הנה לו לומר דשנוי כל דהו
כזה שאין פאן קוץ יתר וחסר אלא פסוק ופרוד בעלמא לאו שנוי הוא וכתיבה שלמה
היא וכשר ולכן הביא ראיה מקוצו של יו"ד דלא הוי מגוף צורת האות וא"ה מעכב אם
לא יתקן שמהו יראה כמה יש לנו לדקדק בכתב האותיות ואין לנו להקל ולומר בשנוי
כל דהו כזה שכמעט אינו נראה הואיל והתינוק יפירה פתיבה תמה ושלמה היא ולא הביא
ראיה מהבריייתא דקאי בפרוד האותיות לדעת קצת המפרשים כדפ"ל וכן כתב שבתפילין
יכול לתקן ולפי משמעות הבריייתא באותיו הנפרדות אשר הזכיר אי אפשר לתקן קצת
לומר דסברת מהר"ם היא דהואיל והבריייתא בצורת גוף האותיות קא עסיק אפשר לומר
דאותיות אלו צורת גופן פן נאשר שנה בהם השנוי הפתוב בבריייתא אין פאן צורת גוף
האות ופסול אבל צורת האותיות למה נזכרה צורת גופן לא בבריייתא ולא בגמרא אית
לן למימר שאף אם שנה שנוי כל דהו והאות נפרת לתינוק דצורתן היא וכשר ומ"ה
הוצרכו להביא ראיה מההיא דקוצו של יו"ד דפסול אבל יכול לתקן וכדפ"ל אלא שדוחק
הוא לומר פן לענ"ד אבל נראה לומר שמהר"ם סבר פ"ה הבריייתא פדעת בעל התרומות
וכדעת בעל הגהות מיימוניות ומשום דהנהו שנויים הנזכר בבריייתא הוו שנויים גדולים
משנוי האות שאין בו לא חסרון ולא יתרון אלא שלא נדבק המקום הראוי להיות נדבק
פגון יודי"ן האל"ף שלא נדבקו לזה הוצרכו מהר"ם להביא ראיה מקוצו של יו"ד וכתב
דיכול לתקן וכבר פ"ה שלדעת הרא"ש והרשב"א אין לומר פן לע"ד אלא כל שנוי
שתשתנה צורת גוף האות מקבלתינו נשתנית צורתה קרינו לה וכדפ"ל ואפילו לדעת
מהר"ם המיקל ואפילו אם סברתו היא דווקא באותיות הנזכר בבריייתא שנוי כל דהו
כמו הפרוד פוסל אבל בשאר אותיות שנוי כל דהו כזה שאין שם לא קוץ יתר ולא קוץ
חסר צורתה היא אפשר דווקא בהנהו שנויי דהוי רחוק כל דהו עד שכמעט אינו ניכר
שאין התינוק יפירה הוא דסבר פן אבל היכא שחסר קוץ מגוף האות שאז אינה שלמה
או נתוסף בה קוץ מודה הוא שאינה יכול לתקן בתפילין שבנדאי לא יפירה התינוק אלא
א"כ הוא מבין מדעתו ואין לתלות הדבר הנה בתינוק וכדפ"ל דעת רש"י והרמב"ם ו"ל

כְּדָרָךְ הַשְּׁנִית אֲשֶׁר פִּירְשִׁיתִי דַעְתָּם וְהִבּוּ דְלֹא לֹוֹסִיף עָלֶיהָ הוּא וְכָל שְׂכֵן וּק"ו פֶּשֶׁן דְּבַקָּה
הָאוֹת לַעֲצָמָה אֲשֶׁר בָּהּ אָנוּ דְּנִין שְׁבִתְפִילִין אִינוּ יְכוּל לְתַקֵּן וְאִם יִתְקַן הָיִי שְׁלֵא פֶסְדֵרן
שְׁבִנוּדָאֵי הוּא שְׁאִין הָאוֹת נִפְרַת וְהָיִי חֵק תּוֹכוֹת וְכִדְהוּכְחֵנוּ לַעֲלִיל מִדַּעַת מְהֵרָם ו"ל
בְּעֲצָמוֹ וּמַעֲתָה אָבִיא רְאִיָּה לַע"ד בְּמַלְנִי אֲשֶׁר חֵלַק כ"ת וְגַם אֲנִי בַעֲנִיּוֹתִי הִסְפַּמְתִּי בּוֹ
דְּגֵרַע טְפִי אוֹת שְׁנִשְׁתַּנִּית צוּרְתָהּ וְאִינָה דוּמָה ע"י פְּוִלְשׁוּם אוֹת שְׁהִיָּתָה בְּלוּחוֹת מֵאוֹת
שְׁנִשְׁתַּנִּית צוּרְתָהּ לַצוּרְתָהּ אוֹת אַחֲרַת שְׁהִיָּתָה בְּלוּחוֹת בְּפֶרֶק הַבּוּנָה אֲמָרוּ עָלֶיהָ דְּהִהוּא
דְּרַב חֲסֵדָא.

דְּקָאֲמַר סְתוּם וַעֲשָׂאוּ פְתוּחַ פֶּשֶׁר דְּאֲמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא דְאֲמַר פְּתוּחַ וַעֲשָׂאוּ סְתוּם
פֶּשֶׁר וּמְדַפְתוּחַ וַעֲשָׂאוּ סְתוּם פֶּשֶׁר ה"ה סְתוּם וַעֲשָׂאוּ פְתוּחַ וְהִקְשׁוּ שָׁם מִי דְמִי פְתוּחַ
וַעֲשָׂאוּ סְתוּם עֲלוּנִי קָא מְעֲלִי לָהּ אֶלָּא סְתוּם וַעֲשָׂאוּ פְתוּחַ גְּרוּעִי קָא מְגָרְעִי לָהּ וּפִירֵשׁ"י
שְׁהִיָּתָה מ"ם סְתוּמָה בְּלוּחוֹת אֶבֶל מ"ם פְּתוּחָה לֹא הִיָּתָה בְּלוּחוֹת: הָא קָמֵן דְּצוּרָה שְׁלֵא
הִיָּתָה בְּלוּחוֹת גְּרִיעָה טְפִי מִצוּרָה שְׁהִיָּתָה בְּלוּחוֹת וְעַדִּיף טְפִי לְשִׁנּוֹת צוּרְתָהּ הָאוֹת לַצוּרְתָהּ
אוֹת אַחֲרַת שְׁהִיָּתָה בְּלוּחוֹת מְלִשְׁנוּתָהּ לַצוּרָה אַחֲרַת שְׁלֵא הִיָּתָה בְּלוּחוֹת שְׁאֵז הִיא גְרוּעָה
בְּיוֹתֵר מֵאַחֲרַת שְׁלֵא הִיָּתָה בְּלוּחוֹת כָּלֵל: וְכֵן נִמְי הִיָּה נִרְאָה לְדַקְדָּק מַהֵהִיא דְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד
דְּהַבּוּנָה אֲפִילוּ לְפִירוּשׁ רִש"י זְכָרוּ לְבִרְכָה וְכָל שְׂכֵן לְפִירוּשׁ רַבִּינוּ תָּם ו"ל שְׁפִירֵשׁ דְּהִיָּנוּ
קוּצוֹ הַשְּׂמָאֲלִי דְאָרְף עַל גַּב דְּהַקּוּץ אִינוּ מִגּוּף הָאוֹת וְהָאוֹת נִפְרַת זוּלְתוֹ הִקְשׁוּ שָׁם פְּשִׁטָּא
דְּמַעֲכַב וְאֵלוּ שְׁלֵא יִשְׁנָה צוּרְתָהּ הָאוֹת שְׁתָּהָא דוּמָה בְּכַף לָאוֹת אַחֲרַת לֹא פְשִׁטָּא לָן דְּפֶסוּל
וְהַצָּרָךְ תִּנָּא דְּבִרְיִיתָא לְלַמְדֵּנוּ דְּפֶסוּל וְאֲפִילוּ לְפִי בַעַל הַתְּרוּמוֹת וּבַעַל הַגְּהוֹת מִיִּמּוֹנִיּוֹת
שְׁפִירֵשׁוּ דְתִנָּא דְּבִרְיִיתָא קַמְיָרִי נְמִי דְאִין הָאוֹת דוּמָה לָאוֹת אַחֲרַת כְּגוֹן בִּיתִי"ן כְּפִי"ן
וְכִיּוּצָא בְּהוּ דְלֹא פְשִׁטָּא לָן דְּפֶסוּל נִקְט נְמִי הִיכָא דְאִין הָאוֹת דוּמָה לָאוֹת אַחֲרַת אֶלָּא
שְׁלִפִי מַה שְׁאֲפָרֵשׁ לְפָנִים בַּע"ה אִין רְאִיָּה מְזָה וְכֵן נְמִי אֲפֶשֶׁר לְדַחוֹת וְלוֹמַר דְּמַהָּ דְּקוּצוֹ
שֶׁל יו"ד אִין רְאִיָּה דְלַעוֹלָם אִימָא לָךְ שְׂאָם נִשְׁתַּנִּית צוּרְתָהּ הָאוֹת לַצוּרְתָהּ אוֹת אַחֲרַת פְּשִׁטָּא
לָן לְפֶסוּל כִּי הִיכִי דְפְשִׁטָּא לָן בְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד אֶלָּא דְתִנָּא דְּבִרְיִיתָא אֲתָא לְאֲשְׁמוּעֵינוּ
דְּבִשְׁנוּיִים אֵלוּ בַס"ת יִגְנוּ אִם יֵשׁ מְהֵם ד' בְּכָל דָּף וְדָף וְאִין בּוֹ תִקְנָה כִּי הִיכִי דְאֲמָרִינוּ
בַּפ' הַקְּנוּמָן דְּהִיכָא דִישׁ ד' טְעִיּוֹת בְּכָל דָּף וְדָף יִגְנוּ וּמוֹקְמוּנִין בְּחִסְרוֹת וְהִיָּנוּ מִשׁוּם דְּמַחְזִי
כְּמִנּוּמָר ה"נ מֵאַחֲרַת שְׁצָרִיךְ הוּא לְגֵרֹוד הָאוֹת וְלַחְזוֹר וְלַכְתּוּב דְלֹא הָיִי חֵק תּוֹכוֹת מַחְזִי
כְּמִנּוּמָר וּמַהֵאֵי טְעָמָא נִקְט לְשׁוֹן יִגְנוּ פְדַנְקֵט הֵתָם בְּהַקּוּמָן בַּד' טְעִיּוֹת חִסְרוֹת וְאֲפִילוּ
לְמַפְרָשִׁים שְׁפִי דְּהַבְּרִיִיתָא קַמְיָרִי שְׁלֵא יִרְחִיק הַמְּקוּם הַרְאִוִי לְהִיּוֹת.

נְדַבֵּק שַׁע"י כֵּן לֹא הָיִי חֵק תּוֹכוֹת וְיְכוּל לְתַקֵּן בַּס"ת, מ"מ נְפַקָּא מִיָּנָה גְבִי תְּפִילִין. שְׁלֵא
יְכוּל לְתַקֵּן דְּהָיִי שְׁלֵא פֶסְדֵרן וְאֵע"ג דְּבִרְיִיתָא בַס"ת מִתְנָא אַגַּב סִיפָּא דְּבִרְיִיתָא מִתְנָא
בַס"ת וְלַעוֹלָם הַנְּפַקוּתָא בְּרִישָׁא דְּבִרְיִיתָא הָיִי לַעֲנִין תְּפִילִין וְכֵן אֲתָא לְאֲשְׁמוּעֵינוּ
דְּדַרְשִׁינוּ פְתִיבָה תְּמָה בַס"ת וְאֵע"ג דְּלֹא פְתִיב בִּי וְכַתְּבָתָם וְכַאֲשֶׁר אֲפָרֵשׁ בַּע"ה לַב
וּמַעֲתָה אֲעֲנָה חֲלָקִי אֲרַף אֲנִי בְּקִשְׂיָא שְׁהַקְשָׁה כ"ת מְמַרְדְּכִי מִמָּה שְׁפַתְבָּ בְּמ"ם פְּתוּחָה
שְׁנִדְבָקָה וְנִסְתָּמָה בְּגַט דְּפֶסוּל וְהִבִּיא רְאִיָּה מְפָרֶק הַבּוּנָה דְאֲמָרִינוּ הֵתָם וְכַתְּבָתָם שְׁלֵא
יַעֲשֶׂה פְתוּחִין סְתוּמִין וְהַקְשָׁה כ"ת דְּלָמָּה יִפְסֹל הַגַּט בְּשִׁבִיל מ"ם פְּתוּחָה שְׁנִסְתָּמָה וְהָא
לֹא נְפַקָּא לָן פֶּסוּל הַמ"ם שְׁנִסְתָּמָה אֶלָּא מְקָרָא דוּכְתְּבָתָם וּקְרָא דוּכְתְּבָתָם לֹא פְתִיב גְבִי
גַט.

וא"כ מ"ם שנסתמה בגט למה יפסל משום קרא דוּכְתְבָתֶם דלא פתיב גבייה וה"א מהאי טעמא דלא פסלינו לי' לגט שאין האותיות שלו מוקפות גויל כדיעבד כדכתב על זה תיכף בסמוך במרדכי וכו' ומכח קושיא זו רצה.

כ"ת לפרש ולומר שהמרדכי סובר דברייטא דהבונה חדא ועוד קאמר חדא דנשפתי צורתה ואפילו בלאו קרא דוּכְתְבָתֶם פסולה ועוד דבעינו וכתבתם פתיבה תמה ובגט פסול מטעמא דנשפתי צורתה ולא מטעמא דוּכְתְבָתֶם לג ואשא משלי ואומר הביאני המלך חדריו ואשתעשע בהיכליו חרשתי בעגלותיו ואמצא חדותיו ומאמריו ואפרש דבריו שצריכין ביאור לפי עניות דעתי חדא שתימה היא שהמרדכי יסבור דברייטא דהבונה חדא ועוד קאמר ומהטעם אשר לא נזכר יש.

לנו לפסול הגט ולא מטעם וכתבתם שזנכר בברייטא והמרדכי לא פירש דבריו בזה והעיקר חסר מהספר ואדרבה הרב צונח ואומר ואמרין בפרק הבונה וכתבתם שלא יעשה פתוחין סתומין ולא קאמר ואמרין בפרק הבונה שלא יעשה פתוחין סתומין אלא הביא קרא דוּכְתְבָתֶם שהביאו שם בברייטא דמניה.

קא דייק ועוד הואיל והמרדכי ז"ל ראה בגמרא דאיכא תנא. דמכשר בפתיח ועשאן סתום ורב חסדא גמי סבר ה"מ הכי מנא ליה להרבות במחלוקת ולומר.

דתנא דברייטא סבר דפשיטא דסתום ועשאן פתיח דפסול בלאו קרא דוּכְתְבָתֶם. אדרבה יש לנו למעט במחלוקות ולומר דאלמלא קרא דוּכְתְבָתֶם הנה ליה תנא דברייטא לרבי יהודה בן בתירא דמכשיר פאשר מוכן מפשט הברייטא דבשלא היכא דליכא תנא דפליג מצינו למימר בברייטא דחדא ועוד קאמר והטעם הא' לא הוצרך לפרשו משום דפשיטא ליה אלא היכא דאיכא תנא קמא דפליג עליה דתנא דברייטא ומכשיר ורב חסדא גמי סבר פנותיה היכי מצינו למימר חדא ועוד קאמר והנה המרדכי גופיה כתב ואע"ג דאיכא תנא דמכשיר כמו כן איכא תנא דפסול דהיינו לומר הואיל ומצאנו תנא שפוסל יש לפוסלו וא"כ מנ"ל להוסיף פסול על פסול מה שלא מצינו שום תנא לסבור פן ומי דחקו לומר פן וכתב ונהי דפתוח ועשאן סתום אלמלא קרא וכתבתם הנה לנו להכשירו משום שהיתה מ"ם סתומה בלוחות אבל מ"ם פתוחה שגדבקה פתיחתה ונסתמה אינה אלא מ"ם פתוחה ולא מ"ם.

סתומה יש לנו לפוסלו מטעם שאין כאן אות שהיתה בלוחות הא ליתא שהרי המרדכי ז"ל ונעשית מ"ם סתומה קאמר ועוד דאי הכי הוא לכולי עלמא הנה לי' להמרדכי ז"ל לפוסלו ואפילו אליבא דתנא דמכשיר ולומר דנהי דמכשיר בפתיח ועשאן סתום שיש כאן אות שהיתה בלוחות אבל מ"ם פתוחה שנסתמה שאינה לא מ"ם פתיח ולא מ"ם סתומה וכצורתה לא היתה בלוחות פשיטא דפסול אליבא דכ"ע פי הכי דפשיטא לן כתנא דברייטא אלא ונדאי נראה דהא ונדאי מ"ם סתומה היא הואיל ונדבקה פתיחתה שאין הפרש ביניהם.

אלא הפתיחות והסתומה כדמשמע מלשון סתום ועשאן פתיח הואיל ויש תנא דמכשיר לכן השמיענו המרדכי דהואיל דתנא דברייטא פוסל מקרא דוּכְתְבָתֶם יש לנו לפוסלו גמי בגט ועוד דאי חדא ועוד קאמר בכתב כ"ת יש לתמוה דמ"ל לתנא דברייטא למילף מהאי

קרא לפסול השנויים הפתובים בפרייתא הואיל ובלאו קרא יש לפסול השנויים הים מטעם שגשגתנית צורתה מקבלתינו פדכתב כ"ת דקרא דוכתבתם למלתא אחרניא הנה ליה למדריש ל"י כגון במלתא שמסבא לא היינו פוסלי אותו אלמלא קרא וכתבתם והוצרך הפתוב ללמדנו הדין ההוא ועוד אני אומר דלפום ריהטא יראה דאי אפשר לומר בלאו קרא דוכתבתם יש לפסול השנויים הפתוב בפרייתא דאמינא דלא תהא האות ההיא שגשגתנית צורתה אלא חסר ואפילו בחסר האות אלמלא קרא דוכתבתם דדרשינו פתיבה תמה לא הנה דתנו התם אפילו כתב א' מעכבו ופריה בגמרא פשיטא ופירש"י פדכתיב לעיל אם נחסר אות אחת מעפבן פשיטא דהא כתיב וכתבתם פתיבה תמה עכ"ל הרי בהדיא דאפילו היכא שחסר אות אחת בתפילין ומזוזות מטעם דכתיב וכתבתם פתיבה תמה הוא דפשיטא לן דפסול אבל בלאו טעמא וכתבתם פתיב' תמה לא הנה פשיטא לן לפסול להו בהכי וא"כ מנ"ל למרדכי למימ' דחזא ועוד קאמ' ועוד נקש' על דרך אחרת וכדנר' שיהקשה דלא פתיב בגט הוא דמקשרינו ביה אם אינו מן קף גויל הכי נמי נכשיר אפילו אם חסר אות אחת דהא דמטעמא דוכתבתם פתיבה תמה פירש"י ז"ל דפשיטא לן דפסול אם חסר בתפילין ומזוזות אפילו אות אחת ולא אשפחן בהו טעמא אחרניא אלא שאני אומ' דחזא היא לי ולא חזת היא לי חזא היא לו דחזא קאמר תנא דברייתא ולא חזת היא לי דלמדנרש דפשיטא קאמר תנא דברייתא וכאשר אבאר וזה שלמרדכי משמע ליה מההוא סוגיא דהבונה דמאי דנר'ש בברייתא שלא יעשה אלפי"ן עיינ"ן וכו' לאו מטעם דכתיב וכתבת' דמשמע פתיב' תמה הוא דנר'ש הכי אלא מטעמ' דאם אינה פתיבה הוא דנר'ש ולפיכך אי לא הנה פתיב בקרא וכתבתם אלא וכתבת את הדברים האלה הנה נר'ש הכי דסתם פתיבה משמע פתיבה תמה דהיינו שלא ישנה בצורת האותיות כלום: וראייתו הוא ממאי דמוקי לה התם ליהוה דרב חסדא דקאמר זאת אומרת סתום ועשאו פתוח פשר דלא כתנא דברייתא דמיימי התם אלא פרב חסדא ואי סלקא דעתך דתנא דברייתא מהאי דכתיב וכתבתם דהוי לשון פתיבה תמה הוא דנר'ש הכי אבל לא מסתם פתיבה אם כן אמאי לא מוקמנין שהיא דרב חסדא אליבא דכ"ע ונימא דרב חסדא לאו בתפילין ומזוזות דכתיב בהו וכתבתם דהוי לשון פתיבה תמה קאמר: וכן בסתם אלא במה דכתיב ביה פתיבה סתם ולא פתיבה תמה כגון גבי גט וכיוצא בו קאמר דסתום ועשאו פתוח פשר ורב חסדא גופיה אי אפילו בסתם תפילין ומזוזות דכתיב בהו וכתבתם פתיבה תמה קאמר מנ"ל למידק מתניתין הכי דקאמר זאת אומרת וכו' והא גבי שבת קא מייירי וגבי שבת בסתם פתיבה הוא שחייב אלא ודאי נראה דכל הני דנר'ש בברייתא שלא וכו' מסתמא פתיבה הוא דנר'ש לאו בסתם פתיבה דקאמר תורה אם אינה תמה דהיינו פהלקתה ולא פתיבה היא ואף על גב דנקט תנא דברייתא וכתבתם פתיבה תמה לאו דוכתבתם דכתיב בקרא משמע ליה לשון תם קא נר'ש הכי אלא שהיה ר"ל דסתם פתיבה משמע שתהיה תמה באופן שתופר האות המבוקשת היא ולא אות אחרת שלא יהיה בה שום מקום ובלבול נקט תנא דברייתא ללשון הפתוב וה"ק תנא דברייתא ונראה שגם כן שפירש במאי דפריה התלמוד בהקומץ עלה דההיא מתניתין דתנו התם אפילו כתב אחד פשיטא ופירש"י גבי מזוזה דמטעם וכתבתם פתיבה תמה הוא דפריה הכי וכמו שפבר כתב וגבי תפילין פירש דהא כל קוץ וקוץ אות ביה טעמא וכל זמן שחסר לא הוי פתיבה ולא קאמר לא הוי פתיבה תמה והיינו טעמא דכל סתם חסר ממנ' קוץ אחד או

שִׁיכָתוּב אֲלֵפִי"ן עֵינֵי"ן וְכִיּוּצָא בּוּ לֹא פְתִיבָה הִיא וְזֵהוּ שְׁפִירֵשׁ רִש"י ז"ל דְּהָא כָּל קוּץ וְקוּץ אֵית בֵּיה טַעְמָא וְכָל זְמַן שְׁחָסְרוּ לָאו פְתִיבָה הִיא וּבְאֵר דְּבָרֵיו יוֹתֵר בְּבֹאֵר מִמָּה שְׁפָתַב גְּבִי מְזוּזָה וְנָתַן טַעַם לְדְבָרֵיו מִפְּנֵי מָה אִם חָסַר אֶפְּיֵלוּ קוּץ אוֹת א' דְּלֹא הָוִיא פְתִיבָה תַּמָּה וְאֵינָה פְתִיבָה וְאָמַר מִשּׁוּם דְּכָל קוּץ וְקוּץ אֵית בֵּיה טַעְמָא וּכְשִׁחְסַר הַקּוּץ הֵהוּא הַפְתִּיבָה אֵינּוּ תָם שְׁחָסַר הַטַּעַם וְהִיא שְׁאִין הַפְתִּיבָה תָם לָאו פְתִיבָה הִיא וּמָה שְׁפִירֵשׁ"י גְּבִי תְּפִלְיִין וְגְּבִי מְזוּזָה הַכֹּל פְּנוּנָה אַח' וְדַעַת אַחַד לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעַתִּי אַבְּל הַקָּרָף גְּוִיל בָּאוֹת דְּקָאָמַר רַב יְהוּדָה לְדַעַת ר"י ז"ל וְהַגְּרָרִים אֶחָרִיו מִמָּאִי דְכָתִיב וּכְתַבְתֶּם דְּהוּי לְשׁוֹן פְתִיבָה תַּמָּה הוּא דְדָרִישׁ הֵכִי דְהֵינּוּ שְׁיָהָא מְקוּם הָאוֹת נִפְר וְנִבְדַּל וְאֵז תָם וְנִשְׁלַם הַפְתַּב הֵהוּא וְכָל זְמַן שְׁתַּדְּבַק הָאוֹת בְּחֻבְרָתָהּ אֵינָה נִפְרַת הַפְתִּיבָה תַּמָּה שְׁאִין פְּאֹן מְקוּם שְׁנִשְׁלַם בּוּ הָאוֹת שְׁשִׁתִּי הָאוֹתִיּוֹת הֵם שְׁלִשְׁלַת אַחַת אַבְּל הִיא דְכָתוּב פְתִיבָה סְתָם פְּגוּן גְּבִי גַט לֹא בְעֵי שְׁיָהָא גְוִיל מִקִּיף אֵת הָאוֹתִיּוֹת וְאִם כֵּן עָלוּ דְבָרֵי הַמְרָדְכִי כְּהוֹנֵן לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעַתִּי וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ הַבְּרִיּוּתָא דְהַבּוּנָה עַל דְרָף אַחְרָת וְהַכֹּל הוּלָף אֶל מְקוּם אַחַד וְזֵה שְׁנֹאָמַר דְּתַנָּא דְבְרִיּוּתָא דְרִישׁ סְתָם פְתִיבָה בְּעֵנֵן הָאוֹתִיּוֹת שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אֲלֵפִי"ן עֵינֵי"ן וְכו' וְכַדְפִּירֵשְׁתִּי וּמִפְתִּיבָה תַּמָּה קָא דְרִישׁ שְׁפָרְשָׁה פְתוּחָה לֹא יַעֲשֶׂה סְתוּמָה סְתוּמָה לֹא יַעֲשֶׂה פְתוּחָה וְהֵינּוּ שְׁתָּהָא תַּמָּה מִתְחַלְתָּה וְעַד סוּפָה כְּמוֹ שְׁנִתְּנָה לְמַשָּׁה בְּסִינֵי וְכֵן שְׁתִּהֵי הַפְרָשָׁה הָאֵחָד' תַּמָּה וְשְׁלִימָה וְתַתְּחִיל בְּחֻבְרָתָהּ צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת עַל דְרָף שְׁנִתְּנָה לְמַשָּׁה בְּסִינֵי וְהֵכִי קָאָמַר תַּנָּא דְבְרִיּוּתָא דְמַמָּה דְכָתְבָה תוֹרָה וּכְתַבְתֶּם דְּבְעֵי פְתִיבָה וּמִשְׁמַע פְתִיבָה תַּמָּה יֵשׁ לְדָרוּשׁ דְרִישׁוֹת אֵלוּ וְהֵינּוּ דְמִסְתָּם פְתִיבָה יֵשׁ לְלַמּוֹד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אֲלֵפִי"ן עֵינֵי"ן וְכו' וּמִפְתִּיבָה תַּמָּה יֵשׁ לְדָרוּשׁ שְׁפָרְשָׁה פְתוּחָה לֹא יַעֲשֶׂה סְתוּמָה וְכו' וְדִיקָא נְמִי דְקָתְנֵי פְרָשָׁה פְתוּחָה לֹא יַעֲשֶׂה סְתוּמָה דְמִשְׁמַע כְּבָבָא בְּפִנֵי עֲצָמָה וְלֹא סְמָךְ אִשְׁלֹא יַעֲשֶׂה דְקָאָמַר בְּרִישָׁא פִי הִיא דְסְמָךְ בְּעֵנֵן הָאוֹתִיּוֹת שְׁכָלְלָם כְּנֹלָם כְּבָא חֲדָא וְשְׁלֹא יַעֲשֶׂה דְקָאָמַר בְּרִישָׁא קָאִי אֶפְּוֹלְהוּ אֵלָא קָאָמַר פְרָשָׁה פְתוּחָה לֹא יַעֲשֶׂה וְכו' דְמִשְׁמַע כְּבָבָא בְּפִנֵי עֲצָמָה וְהֵינּוּ מִשּׁוּם דְלֹא מְדַרְשָׁא דְקָא דְרִישׁ פְסוּל הָאוֹתִיּוֹת קָא דְרִישׁ פְסוּל הַפְרָשִׁיּוֹת דְפְסוּלוֹת הָאוֹתִיּוֹת קָא דְרִישׁ לֵה מִסְתַּמָּא פְתִיבָה וּפְסוּל הַפְרָשִׁיּוֹת קָא דְרִישׁ לֵה מְלִשׁוֹן פְתִיבָה תַּמָּה דְמִשְׁמַע בְּקָרָא וְכַדְפִּירֵשְׁתִּי: וּמַעֲתָה אֲנִימַר דְלְפִי הֵאִי פִירוּשָׁא דְפְרִישִׁית דַּעַתּוֹ שֶׁל הַמְרָדְכִי זָכְרוּ לְבָרְכָה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעַתִּי וְאֶמְרָתִי דְלֹא מְלִשׁוֹן פְתִיבָה תַּמָּה דְרִישׁ תַּנָּא דְבְרִיּוּתָא דְהַבּוּנָה פְסוּל הָאוֹתִיּוֹת דְקָאָמַר שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אֲלֵפִי"ן עֵינֵי"ן וְכו' נִיחָא מָה שְׁיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת בְּהֵיא סְגִיָּא דְהַקּוּמֵץ גַּם כִּי לְמָה שְׁכָבֵר פִּירֵשְׁתִּי נִיחָא וְלֹא תִקְשָׁה לְנוּ קִשְׁיָא זֹו מְכָל מְקוּם אֲנִי אֲנִימַר דְלְפִי זֵה שְׁפִירֵשְׁתִּי דַּעַת הַמְרָדְכִי זָכְרוּ לְבָרְכָה נְמִי נִיחָא בְּלֹא הֵהִיא דְלַעֲיִל וְאֶפְשָׁר שְׁדַעַתּוֹ שֶׁל הַמְרָדְכִי זָכְרוּ לְבָרְכָה בְּכַדְוֹכְתַב מָה שְׁפָתַב וְזֵה שְׁיֵשׁ לְתַמּוּנָה בְּהֵיא דְהַקּוּמֵץ דְקָא פְרִיף גְּבִי קוּצוֹ שֶׁל יו"ד פְּשִׁיטָא וְאֵלִיבָא דְרַבֵּינוּ תָם זָכְרוּ לְבָרְכָה בְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד הַשְּׁמַאֲלִי קָאָמַר הֵתָם וְאֶפְּיֵלוּ הֵכִי פְרִיף פְּשִׁיטָא וְאִם כֵּן כָּל שְׁכָן בְּהֵנִי שְׁהַזְכִּירָה הַבְּרִיּוּתָא דְפְּשִׁיטָא שְׁהַסְפֵּר נְפִסְל בְּכַדְוֹ וְאֶפְּיֵלוּ לְפִירוּשׁ רִש"י זָכְרוּ לְבָרְכָה נְמִי שְׁפִירֵשׁ קוּצוֹ הֵימְנֵי אַף עַל גַּב דְקוּצוֹ הֵימְנֵי הוּי מְגוּף הָאוֹת מְכָל מְקוּם הוּאִיל וּפְשִׁיטָא לִי' לְתַלְמוּדָא בְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד דְפְסוּל הוּא הַדִּין בְּהֵנִי דְאוּרִיּוּתָא יֵשׁ לְנוּ לְהַקְשׁוֹת וְלוֹמַר פְּשִׁיטָא דְפְסוּלוֹת אַף עַל גַּב דְנִשְׁתַּמְנִית צוּרְתָהּ לְצוּרַת אוֹת שְׁהִיָּתָה בְּלוּחוֹת מְכָל מְקוּם הוּאִיל וְנִשְׁתַּמְנִית לְאוֹת שְׁאִין שְׁמָה כְּשֵׁם הָאוֹת הַמְבּוֹקְשֵׁת וְעַל יְדֵהּ מִשְׁתַּמְנִית כְּפּוֹנֵת הַפְתִּיבָה נִרְאָה דְפְּשִׁיטָא שְׁהַסְפֵּר נְפִסְל בְּכַדְוֹ כְּמוֹ הִיא

דחסר קוצו של יו"ד ועוד יש לתמוה ולומר דאי הכי דבריינתא לא פשיטא לן דפסולין אמאי קא תריץ בהקומץ דהני דבריינתא קא משמע לן ההיא מתניתין דהקומץ וקא משמע לן שיש לדרוש מן כתבתם פתיבה תמה דהיינו שלא יעשה אלפי"ן עייני"ן וכו' והנה אתי שפיר טפי לישנא דאפילו כתב אחד דנקט תנא דמתניתין פדהנה אתי שפיר לפי מאי דהנה סלקא דעתין דלקוצו של יו"ד אצטריכא ליה לתנא דמתניתין לאשמוענין דהנה ניקחא ליה לתלמודא טפי לאוקמא ליה למתניתין דלגופה של אות הנצרכה מלאקומי לה ליותר רבותא דהיינו לאינו מוקף גויל פדמתרין בטר הכי והיינו טעמא דלישנא אפילו כתב אחד וכו' משמע לי שפיר טפי שהפסול הוא מגופה של אות ולא מזולתה ואם פן יש לתמוה דאמאי לא קאמר דאצטריכא ליה לתנא דמתניתין לאשמוענין האי דרשא דדריש תנא דבריינתא דהבונה מלשון פתיבה תמה דכתיב בקרא והיינו אפילו כתב אחד דקאמר תנא דמתניתין: ועוד יש לתמוה על כל המפרשים שסוברים שדבוק אות לאות קיל טפי מפסול האות מצד עצמה וכן הוא לעניות דעתי אפילו למפרשים הסוברים דדבוק אות לאות נמי הוי חק תוכות אף על גב דלדעתם כל פה הוא תיקון דבוק אות לאות פתיקון דבוק אות לעצמה היינו משום דסברי דדבוק אות לאות נמי חמור הוא וצריך את כולה ואף על גב דקיל מדבוק האות וי"ו לעצמה מפל מקום גם פסול הקל הזה אין לו תקנה אלא כפסול החמור ממנו ולעולם פסול דבוק אות לאות קיל טפי מדבוק האות לעצמה לכולי עלמא לעניות דעתי ואף על גב דבתקונם שוים הם לדעת קצת מפרשים וכדפירשתי אלא שאני אומר לדעת המפרשים כדי להקשות אפילו אם אהיה איזה חולק על סברא זו אליבא דאיזה מפרש ואני אומר דלמאן דסבר דמכתבתם פתיבה תמה הוא דדריש רבי יהודה שיהא גויל מקיף את האות קשיא ליה לרבי יהודה מבריינתא דהבונה דדריש פתיבה תמה שלא יעשה אלפי"ן עייני"ן וכו' דאי ס"ד פדרבי יהודה לאשמוענין תנא דבריינתא רבותא אלא שיש לדחות ולומר דאי משום הא לא קשיא דמאי דקאמר תנא דבריינתא פרשה פתוחה ולא יעשנה סתומה היא רבותא טפי ותנא דבריינתא לא זו אלא אף זו קאמר וכן נמי יש לומר דתנא דבריינתא נמי בפסול האות מצד עצמה ולא נקט שיהא גויל מקיף אותה שהפסול הוא מזולתה ואף על גב דהניא רבותא טפי משום פתוחין סתומין קאמר דהוי פסול האות מצד עצמה וקא משמע לן דאף על גב ששוין בשם פסול ולאפוקי מדברי יהודה ולפי מה שפירש תנא דבריינתא לא דריש הכי מלשון פתיבה תמה אלא מסתם פתיבה לא קשיא ולא מידי הני דקאמר תנא דבריינתא בפסול האותיות מלתא דפשיטא היא דאינה פתיבה חוץ מפתוחין סתומין דקאמר ואגב שהוצרך ללמדנו בפתוחין סתומין קאמר נמי השאר ובפתוחין סתומין הוצרך ללמדנו משום דשוין בשם ולאפוקי מדברי יהודה בן בתירא ואין לומר דמלשון פתיבה תמה קא דריש לכל פסול האותיות ואגב פתוחין סתומין קאמר להו תנא דבריינתא וכדפירשתי דאי הכי אי אפשר לומר דמלתא דפשיטא היא דיש לומר דתנא דבריינתא הא אתי לאשמוענין דלישנא דוכתבתם יש לדרוש פתיבה תמה ואם פן התם בהקומץ הנה ליה לומר דתנא דמתניתין הא אתי לאשמוענין שיש לדרוש מן כתבתם פתיבה תמה וכדפירשתי ואל תקשה לי לומר אפתי קשה דלמה לא תרץ בהקומץ דאפילו כתב אחד דתנן במתניתין מ"ם פתוחה שעשאה סתומה אצטריף ליה לתנא דמתניתין למימר הכי והיינו כתנא דבריינתא ודלא כרבי יהודה דיש לומר דעדיפא ליה לתלמודא לתרוצי.

לה למתניתין אליבא דכולי עלמא ואין לומר דנהי דמההיא דהקומץ מוכח שפיר דפסול האותיות דקאמר תנא דבריימא מסתם פתיבה קא דריש לה הואיל ופריה התם פשיטא וכדפירשתי אלא פתוחין סתומין מנא ליה למרדכי דמסתם פתיבה קא דריש להו תנא דבריימא דהא פבר הוכחתי בדעתו של המרדכי מההיא סוגיא דהבונה וכן משמע נמי מהפרימא וכדפירשתי ועוד אני מוסיף לומר שאין אנו צריכין ראיה לזה דעל האומר שפתיבה תמה קא דריש תנא דבריימא שלא יעשה פתוחין סתומין להביא ראיה דמסתמא אין לנו לומר הואיל ונפקא מינה קולא במקום דכתיב פתיבה סתם פגון גבי גט ומה נפשך תנא דבריימא תרתי קאמר וכדפירשתי חדא מסתם פתיבה בציור האותיות וחדא מלשון פתיבה תמה וכדפירשתי ואנו לחומרא אית לן למיזל ולא לקולא וכל שכן דתנא דבריימא בחדא פלגא פללינהו ובחדא מחתא מחתינהו וכדפירשתי: ואם פן עלה בידינו דמסתם פתיבה קא דריש תנא דבריימא לכתיבת סתם האותיות ואפילו לפתוח שפשוטו סתום וכדפירשתי: ונראה דמשום הכי פתיב המרדכי ואמרין בפירק הבונה וכתבתם שלא יעשה פתוחין סתומין ולא כתב ואמרין בפירק הבונה וכתבתם פתיבה תמה שלא יעשה פתוחין סתומין והיינו דמסתם פתיבה קא דריש לה וכדפירשתי אבל הדין דרבי יהודה דבעיניו שיהא גויל מקיף את האות מלשון וכתבתם דמשמע פתיבה תמה קא דריש לה וכדפירשתי ואם פן עלו דברי המרדכי פהוגן לעניות דעתי: וכדי שיהיה נקל לכל מעיין לדעת הפלל העולה מחבורי זה אכתבנו בחתימה שבסוף דבר הפל נשמע בצלצלי שמע דכרתי עידי חתימה ואומר בנה בגיתי בית זכול לאותיות מכוון לכתב תמות ושלמות ואם נגוז"ו ועב"ר שהפלל העולה מחבורנו זה הוא שהלכה היא לעניות דעתי שכל אות שנדבקה לעצמה בין דבוק עב בין דבוק דק בין קודם שנגמרה האות בין אחר שנגמרה אין כאן אות והאות פסולה ואם בא לגרוד הדבק הוי חק תוכות אלא צריך לגרוד את פולה וכדפירשנא הנראה לעניות דעתי פתיבתי ואל אלי התפללתי שיצילנו משגיאות פה אמר דוד הקטן בן לאדוני כמה"ר חיים הפהן זכרו לברכה: בית השני חדר א מעיר ואם בישראל קול ענות גבורה שמעתי מנדיבי עמים רמים מפירקי הרים וסלעים קול אומר עורה משנתך וגמרא גמור ועם חבירך המנה על אודות הגברת היכמה הזקנה: ואני בעונותי בנדוד וטלטול צועה בתוך הגולה בעמק המבוך והבהלו' במגר"ש עיר קורפ"ו באשר האל גזר עלינו וחרבו בתינו וננונו ולא נותרה נשמה בי ייסורים קפצו עלי מהצרות אשר תכפוננו וחסבתי ואמרתי יפה שתיקה: אכן סמכתי במה שפבר קדמונו רבנו ואמרו אפילו ששעת מיתה תורה אמרתי אוחזה בסנסניי הבינה ואעלה בתמ"ר דעתי הנקלה: שאלה מעשה שהיה פה היה ראובן היה לו זרע מאשתו ראשונה שמתה אחר פה נשא אלמנה גם פן וכתב לה בשטר פתובה פנהוג בכל שטרי פתובות שכתוב בהן לאתפרעא בחיי ובמותאי גם התנה עמה התנאי הנהוג שאם יפטר בחיי אשתו בין בזרע בין בלא זרע שתטול היא כל הפתוב בשטר פתובה ובהיותו עם אשתו הלא יחדי להגורר במקום אחר והניח ביתו באשר היה ביז אשתו עם כל נכסיו זולתי המעות שהוליה עמו ובין זה וזה נפטר הזרע שהיה לו מאשתו ראשונה וגם הוא נפטר במקום אשר הלא שם: וצוה לפני מותו וזה לשון הצוואה: עוד צוה שלא יזה מאחיו שיירצה ליבם את אשתו היה מצוה לתת לו כל ספריו ומלבושיו והחובות שהיו חייבי' לו שם במקו' מתנותו והם פה וכף: עוד אמר שאם שום אחד מאחיו לא ירצה ליבם את אשתו מעכשיו

היה עושה אותן קודש לפדיון שבויים: עוד אמר שאם שום אחד מאחיו לא ירצה ליבם שיתנו להם מאה לבנים פדי שלא לעקור תורת ירושה: עוד צוה שכל צמר שהיה לו שם במקום תחנותו תמסור לאשתו לכתובתה עד כאן: ושומעי הצנואה קיימו דבריו והביאו הצמר ונתנוהו ביד האלמנה והיא מקרה אותה לאשר ישרה בעיניה בלי רשות היבם: גם מקרה קצת מהנכסים שהניח בעלה בביתו פגשם והיבם אומר שהוא רוצה ליבם וצועק לפני בית דין שיוציאו כל הנכסים מתחת יד היבמה הן נכסי הבעל הן נכסי גדוניתא כי בכולן הוא זוכה לדעתו קודם שהיא תמכור אותן ולא ימצא אחר פה זכותו ואם לא ירצו בית דין לתתם בידו שישמו אותו ביד שלישי נאמן: ועוד רוצה לנותר עמה שהיא תאכל פירות כל הנכסים מיד השליש והיבמה אומרת שאינה רוצה להתייבם ותובעות לכוף היבם לחלוץ לה ולתת לה כתובתה דמצות חליצה קודמות ועוד טענות אחרות עד כאן לשון השאלה: התשובה קודם כל דבר אשיב במה שהיבם צועק ואומר לבית דין להוציא הנכסים מיד היבמה ולנותנם לידו ואם לא ירצו לנותנם בידו שיתנום ביד שלישי שלא צדקו דבריו לפי הנראה לעניות דעתי דהא במקלתא דעבידא לאגלוני לא מפקינן מידי התופס דאטרוחי בי דינא תרי זמנא לא מטרחינן דדילמא הדין עם היבמה ואם נוציא מינה עתידים אנו לחזור ולתפוס לידה לאחר זמן וכי הא לא עבדינן: דהא בפרק המקבל אמרינן ההוא שטרא דהנה פתיב ביה שנים סתמא מלנה אומר שלש לנה אומר שתיים קודים מלנה ואכלינהו לפירי וכו' רב יהודה אמר קרקע בחזקת בעליה קיומא רב פהנא אמר בחזקת אונקליה ופרכי' התם והא קיימא לו דהלקתא פנותיה דרב גחמן דאמר קרקע בחזקת בעליה עומדת ומשני התם לאו מלתא דעבידא לאגלוני היא הכא מלתא דעבידא לאגלוני ואטרוחי בי דינא תרי זמנא לא מטרחינן ופי' רש"י ז"ל בטר קרקע נודאי אית לן למיזל ומיהו הני מילי בספק שאינו עומד לעולם להתברר כי ההוא דמספקא לן בין אי תפוס לשון ראשון ואי תפוס לשון אחרון אבל הכא מלתא דעבידא לאגלוני בסוף שיבואו בסוף עידי שטר ויעידו ואטרוחי ביה דינא תרי זמנא שפא הדין עם המלנה ואם נוציא מינו עתידים אנו לחזור ולגבותו מיד הלנה לאחר זמן עד כאן לשונו הרי לה דמילתא דעבידא לאגלוני לא מפקינן ממאן דתפוס ואף על גב דאי לא תפוס החזקה מסייע לשפנגדו והא נודאי מלתא דעבידא לאגלוני היא על פי חכמי הדור הדין או מי או שפא תמות היא או שפא ימות היבם ואף על גב דאיכא יבם שני ואמרינן בריש פרק ארבעה אחין דלמיתא דתרי לא חיישינן נראה דחיישינן דווקא לכל פה זמן פאותו הזמן האמור שם דאדמיבם חד מיתו להו תרי הוא דלא חיישינן שאין דרוך לאחר אחר שיעברו הג' חדשים ממיתת הבעל מחליצה או מייבום אלא או חולץ היבם או מייבם שלקכו לא תקנו מזונות ליבמה מהיבם כדכתבו התוספות בפרק אף על פי בדיבור ואפילו כולן בפני הבעל וכו' ולזמן כזה הוא דלא חיישינן למיתה דתרי ולא חשו חכמינו זכרם לברכה לתקן בשביל המיעוט שימצאו מאחרים ואע"ג דלזמן מרובה חיישינן למיתה דתרי שסוף אדם למות ובנודאי דלא חשו למיתה דתרי לענין לתקן לבטל המצוה אם ירצה היבם ליבם אבל לענין דלהוי מלתא דעבידא לאגלוני פשיטא דהוי מלתא דעבידא לאגלוני כן נראה לענ"ד: ואין לומר דנהי שאין לנו לתת הנכסים ליד היבם מפל מקום נתנם ליד שלישי כמאמר היבם שלא יפסיד זכותו דנראה דכל פה הוא להוציא מידהולנותנם ליבם כמו לנותנם ביד השליש דהא התם לא מפליגינן בין אם המלנה התופס אמוד ואין לחוש

שִׁיכְלָה מְמוֹנוֹ וַיִּפְסֹד הַלְוָה זְכוּתוֹ אִם אַחַר זְמַן מְרֻבָּה יָבוֹאוּ עֵידי הַשֹּׁטֵר וַיַּעֲזֹדוּ בְּמוֹתוֹ כַּגֹּן שֶׁהָיוּ הָעֵדִים לַמ"ה הֵיכָא דְלֹא אָמוּד וַיֵּשׁ לַחוּשׁ שְׁמָא יִפְסִיד הַלְוָה זְכוּתוֹ וְלִיתֵן שׁוּי הַפְּירוֹת דְתַרֵי שְׁנֵי לִיד שְׁלִישׁ וְדוֹנָקָא הֵיכָא שְׁפָכְרַ מְתוּ הָעֵדִים שְׂאֵי אֲפֹשֶׁר שְׂיִתְגַּלְגַּל הַדְּבָר לְעוֹלָם הוּא שְׁפָתַב הָרָא"ש זְכָרוֹ לְבִרְכָה שְׂאָם מְתוּ הָעֵדִים וְנִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר מִפִּי אַחֲרִים וַיִּרְאֶה לְדִינָיִים שְׁלֹא יוּכַל הַלְוָה לְבָרַר דְּבָרָיו מוֹצִיאִין הַפְּירוֹת מִיַּד הַמְלָנָה כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּנִימוּקֵי יוֹסֵף מִשְׁמוֹ אֲבָל אִם הָעֵדִים קִיָּמִים אֲפִילוּ שְׁלֹא יָבוֹאוּ אֲלֵא לְזְמַן מְרֻבָּה לֹא מִפְקִינָן מִיַּד הַמְלָנָה לֹא לְנוֹתָנָם לְלוֹה לֹא לְנוֹתָנָם בְּיַד שְׁלִישׁ.

וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כָּתַב הָרַמְבַּ"ם ו"ל פ"ח דְּהַלְכוֹת אִישׁוֹת בְּדִין מְזוֹנוֹת הָאֵלְמָנָה וְזֶה לְשׁוֹנוֹ אַף עַל פִּי שְׁתַּקְנוּ הַגְּאוּנִים שְׁתַּגְּבַה הַפְּתוּבָה וְתִנְאֵי הַפְּתוּבָה מִן הַמְטַלְטְלִין וְלִפְיָכָה תִּזְוֹן הָאֵלְמָנָה מִן הַמְטַלְטְלִין אַף עַל פִּי שְׁלֹא תִפְשׁ' אִם הִנִּיחַ בְּעֵלָה מְטַלְטְלִין וְלֹא תִפְשֶׁה אוֹתָן הַיּוֹרְשֵׁין נוֹטְלִין אוֹתָן וְהֵם מְעַלִּין לָהּ מְזוֹנוֹת וְאִינָה יְכוּלָה לְעַכְבַּ עֲלֵיהֶם וְלוֹמַר יִהְיוּ הַמְטַלְטְלִין מְוַנְחִים בְּיַד בֵּית דִּין עַד שְׁאֲזוֹן מֶהֱן שְׁמָא יֵאבְדוּ וְלֹא יִהְיוּ לִי מְזוֹנוֹת וְאֲפִילוּ הִתְנָה עָלָיו בְּפִירוּשׁ שְׁתִּזְוֹן מִן הַמְטַלְטְלִין אִינָה מְעַכְבֶּת וְכֵּן דְּנִין תְּמִיד בְּכָל בְּתֵי דִינִין עכ"ל.

וְאִם יֹאמַר הָאוֹמֵר דְּנִידוֹן דִּין נְמִי מְלִתָּא דְלֹא עֲבִידָא לְאֵגְלוּיֵי הִיא הוֹאִיל וְהוּא פְּלוּגְתָּא דְרַבְּנוֹתָא אִי מְצֻנָת יְבוּם קוֹדֵם אוֹ מְצֻנָת חֲלִיצָה קוֹדֵם וְאֲפִילוּ אִם תְּמוֹת הַיְבָמָה יֵשׁ לְדוֹן דְּדָמִי לְהוּא דְהַשׁוֹאֵל דְמִסְפָּקָא לָן אִי תְּפֹס לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן וְאִי תְּפֹס לְשׁוֹן אַחֲרוֹן וְאִם כֹּן יֵשׁ לָנוּ לְהוֹצִיא הַנְּכָסִים מִיָּדָה אֲפִילוּ הֵכִי אִין הַדִּין עֲמוּ בְּמָה שְׁהוּא טוֹעֵן שְׂאָם לֹא יִרְצוּ בֵּית דִּין לְתַתָּם בְּיָדוֹ דְהַיְיָנוּ אִם הֵם מְסוּפָקִים לְנוֹתָנָן בְּיַד שְׁלִישׁ דְּהָא, קִיָּמָא לָן בְּפָרְק חֻזְקַת הַבְּתִים גַּבִּי הוּא אַרְבָּא דְלֹא תְּפֹס' וְהֵיכָא דְתִפְסֵי לֹא מִפְקִינָן וְלִפְנֵים יִתְבָּאֵר יוֹתֵר בְּעֻזְרַת הָאֵל: ב וּמַעֲתָה אֲכַתּוּב בְּעִיקַר הַדִּין וְאִנִּי אוֹמֵר דְּאֵלִיבָא דְהִנְהוּ דְסָבְרֵי מְצֻנָת חֲלִיצָה קוֹדֵם יֵשׁ לְגַבְרַת הַזֹּאת מְנַכְסֵי בְּעֵלָה פְּתוּבָתָה וְנִדְוִנְיָתָא וְתוֹסְפָתָא וְכִדִּי לְבָאֵר אֵת זֶה רְצוֹנֵי לְהִבְיָא סוּגִית הַגְּמָרָא שְׁפָפְרַק הַחֹלִיץ וְדַבְרֵי הַמְפָרְשִׁים וְזֶה הַחֲלִי גְרָסִינָן הֵתָם בְּפָרְק הַחֹלִיץ תְּנָן הֵתָם מְצֻנָת יְבוּם קוֹדֵמוֹת לְמְצֻנָת חֲלִיצָה בְּרֵאשׁוֹנָה שְׁהָיוּ מְתַפְּוֹנִים לְשֵׁם מְצוּה עֲכָשְׁיוּ שְׂאִין מְתַפְּוֹנִים לְשֵׁם מְצוּה אֲמָרוּ מְצֻנָת חֲלִיצָה קוֹדֵם לְמְצֻנָת יְבוּם וְאִמַר רַב אִין כּוֹפִין: וּפִירֵשׁ רַש"י ו"ל וְזֶה לְשׁוֹנוֹ אָמַר רַב אִין כּוֹפִין אִי נִיחָא לְתַרְנוּיָהוּ לְיְבוּמֵי אִין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְחֻלִץ דְּנִימָא לֹא לְמְצוּה מְתַפְּוֹנֵי וּפְגַע בְּאִיסוּר אֲשֶׁת אַח אֲלֵא אִי בְּעֵי מִיָּבָם: וּמִיָּהוּ הֵיכָא דְאִיָּהוּ צְבִי יְבוּמֵי וְאִיָּהִי אֲמָרָה לֹא בְּעִינָא לִיָּה וְאֲמָרָה דְבָרִים נְכָרִין אִי מְצוּה לְאֲטַעוּיֵי וְכו' עַד וְאִי לֹא כְּפִינָן לִיָּה וְחֻלִץ דְּאָמַר רַב שְׁשֵׁת מְנִין לִיְבָמָה שְׁנַפְלָה לְפָנֵי מְנִיָּה שְׁחִין שְׂאִין חוֹסְמִין אוֹתָהּ וְלֹא תִימָא מְנִיָּה שְׁחִין דוֹנָקָא אֲלֵא כָּל אֲמַתְלָא שְׁתַּתּוּ לְדְבָרֵיהֶּ דְאֲמָרִינָן בְּהַמְדִיר מְעַשֶׂה בְּצִיּוּדָן בְּבוֹרְסֵי שְׁמַת וְלוֹ אַח בְּבוֹרְסֵי וְאֲמָרוּ חֲכָמִים יְכוּלָה שְׁתַּאמַר לְאֲחִיָּה הֵייתִי יְכוּלָה לְקַבֵּל וְלָהּ אִינָה יְכוּלָה לְקַבֵּל וְעוֹד פְּסָקִינוּ הִלְכְתָּא בְּפָרְק אַף עַל פִּי כּוֹתְבִין אֲגָרַת מְרַד עַל אַרוּסָה וְאִין כּוֹתְבִין אֲגָרַת מְרַד עַל שׁוֹמְרַת יָבָם.

, מְכָל הַלִּין טַעְמֵי כְּפִין לִיָּה וְחֻלִץ וְשִׁקְלָה פְּתוּבָתָה וְכָל הַנִּי אִין כּוֹפִין דְהֵכָא הֵיכָא דְתַרְנוּיָהוּ נִיחָא לְהוּ לִיָּבָם עַד כָּאֵן לְשׁוֹן רַש"י ו"ל: וּבְעֵלֵי הַתוֹסְפוֹת כְּתָבוּ שֵׁם וְזֶה לְשׁוֹנָם מְמֻנָה שְׁחִין וּבוֹרְסֵי נְרָאֵה דְאִין רְאִיָּה שְׁהֵם מְאוֹתָם שְׁכּוֹפִין אוֹתָם לְהוֹצִיא מִן הַבְּעַל אֲבָל

בשאר אמתלא אין נראה דכופין דאם פן למה היו טורחין לקמן בפרק מצות חליצה להטעות פוהו לחלוץ ומאגרת מרד אין ראיה דאם פן בלא אמתלא נמי דהתם הוי טעמא משום דמצות חליצה קודם פדמטיק וכו' עד ורבינו תם גריס מצות יבום קודם למצות חליצה אמר רב אין כופין וקאי אבראשונה שהיו מתפונגין לשם מצנה ורב יהודה נמי דאתקין אי צבית ליבומי באותה שבאין לפנינו לחלוץ איירי שאותם אם היו מיבומים היו מכונגים לשם מצנה כו' עד אבל אחרני אין מניחין ליבם אלא אדרבא כופין לחלוץ ואמר רבינו תם דהלקתא פאבא שאול פסתם מתניתין דבכורות ולא פתזרו לאמר וכו' עד ורבינו תם פסק פאן דמצות יבום קודם וחתר בו בפרק מצות חליצה ופסק דמצות חליצה קודמות עד פאן לשון התוספות שם ונראה דסברת רבינו תם היא היכא ששניהם רוצים ליבם אין מניחין אותם דלא שייך לכופו במה שהיא אינה תובעות והיכא שהיא תובעת חליצה כופין וזהו שכתב אין מניחין אותה ליבם אלא אדרבא כופין ולא קצר בדבריו לומר אבל אחרני כופין ור"י בעל הטורים הביא דברי רבינו תם מבוארים יותר שכתב וזה לשונו ורבינו תם פתב דמצות חליצה קודם ואפילו אם שניהם רוצים ליבם אין שומעין להם וכו' והיגו מה שכתבו התוספות אבל אחרני אין מניחין ליבם והוסיף הוא ז"ל ובאר בדברי רבינו תם דאפילו היכא דידוע לנו שמכונג לש"מ והיא תובעת חליצה אם אינ' מאותם שכופין לתת גט מטעין ליה לחלוץ אבל אין כופין והיגו טטמיה דהואיל דבזמן הזה מצנת חליצה קודם יש לנו להרחיקו מן היבום אף שמכונג לשם מצנה הואיל והיא תובעת חליצה ומהאי טעמא נקט התנא בלישניה מצנת חליצה קודמות ולא נקט בלישניה אסור לחלוץ אליבא דרבינו תם ז"ל משום דהיכא דידוע לנו שמכונג לשם מצנה אין כופין מאחר דמצנת חליצה קודמת כופין אותו במילי דלא אלימא האי טעמא כולי האי עד שגכוף אותו בשוטי דאין כופין לחלוץ שכתב רבינו תם סתמא היגו בשוטין וכן כופין שכתבו התוספות בשם רבינו תם סתמא היגו בשוטי פדקנימא לן בסוף המדיר דסתם כופין בשוטי דבדברים לא יוסר עבד: ומה שכתב מהר"ר לוי בזה אחרי המחילה מפבוד תורתו אני אומר דלא נהירא לעניות דעתי דלדידי האי דמטענין ליה לכתחילה לחלוץ היגו משום שיש לנו להרחיקו במילי ככל האפשר דאף על גב דחליצה מוטעת פשר היגו בדיעבד פמשמעות הלשון אבל לא מצאנו היתר להטעותו לכתחילה אלא במקומות שיש לנו להרחיקו מן היבום ובכפיית מילי לא צניית לן לחלוץ משום הכי מטעין ליה לחלוץ הואיל והיא תובעת חליצה ואפשר להטעותו לחלוץ: ג ולרווחא דמילתא אמינא שאם פדברי רבינו תם הנה להם לבעלי התוספו' ז"ל וכן לרבינו יעקב בעל הטורים ז"ל לפרש דבריהם הואיל וסתם פפייה בשוטין הוא והנה בעל הטורים פשהביא דברי רש"י דסבר כופין לחלוץ פתיב פייפיגין ליה לחלוץ בסתם וכן בדברי רבינו תם דסבר שאם יש לה טענה שמועלת אפילו פנגד בעלה כופין לחלוץ אפילו אם מכונג לשם מצנה וכתב כופין סתמא וכן פשהביא תשובת אביו הרא"ש ז"ל שכתב על במה שפנלה לפני נער ובער וכו' שכופין אותו לחלוץ פתב כופין סתם ואם פדבריו דאין כופין שכתב רבינו תם היגו במילי הנה ליה לפרש בכל הגי ולומר שכופין בשוטין דלא תימא דהנה במילי באין כופין שכתב הוא ז"ל בדברי רבינו תם ודברי רבינו תם קשיא לסברתו יותר קושיא חזקה יותר יש לתמוה על דברי בעל הטורים במה שכתב וזה לשונו ומינה דכשאינו יודע דנקא במילי כופין דלא ידענא מנא ליה הא דנהי דלסברתו

אין ללמוד מדבריו דסבר דכייפינין ליה בשוטי מכל מקום גם אין ללמוד מדבריו דסבר דדווקא במילי כופין אבל לא בשוטי דאפשר שהוא ז"ל סובר דכשידוע שמכונן לשם מצוה אין כופין אפילו במילי אבל כשאין ידוע כופין אפילו בשוטי דמשום שלא פירש לנו דעתו אין לנו לומר אלא שלא נתברר לנו דעתו באין ידוע ונדברא אפשר הנה לומר שלא חש לפירוש דפשיטא דכופין בשוטי הוואיל ופוגע בספק ערוה ויש קצת סמך מדבריו בזה ממה שפכת בדיוע שמכונן לשם מצוה אין כופין סתמא היינו בין במילי בין בשוטי ונדוק מיניה דכשאין ידוע כופין סתם דהיינו בין במילי בין בשוטי: ולדבריו אף אנו נאמר דמינה כופין שפכת בנוחנת אמתלא שמועיל אפילו כנגד בעלה במילי הוא והא ליחא וכן נמי נאמר בכופין שפכת בדברי רש"י ובדברים וכדכתיבנא כלל העולה אני אומר דבכי האי מלתא אם הוא ז"ל הנה סובר דכשאין ידוע דוקא במילי כופין ואם כפואו בשוטי הנה ליה חליצה פסולה הנה ליה לפירוש דאפילו באמוראין במילתא פזו יש להן לפירוש הוואיל ויש צד לדבר לכופו בשוטי שפוגע בספק ערוה קל וחומר בפוסקים וכן בנו של קל וחומר בפוסק אחרון כרבינו יעקב בעל הטורים ז"ל ומה שפכת רבינו תם ורבינו יעקב בעל הטורים לא חש לפירוש וכו' הני שמעתא מרפסן איגרי ולרווחא דמילתא אומר שהנה שמוסיף על מה שפכתו התוספות זכרם לברכה בפרק החולץ דהיכא שידוע שמכונן לשם מצוה דמטעין ליה ומה לדקדק יותר בדברים אלו שהנה הרא"ש ז"ל כתב באותה שהשיב על היבמה שנפלה לפני יבם נער ובער ותובעת חליצה שלרבינו תם אם תובע ליבם כופין אותו לחלוץ אפילו בלא אמתלא ומסתמא הווא כופין שפכת שהווא לענון מעשה בשוטי קאמר כשאין כופין דהתם וכתב שם שרבו החולקים על סברא זו דהיינו ששאר הפוסקים שסוברים מצות חליצה קודמת סברי דלא שבקינן ליה ליבם ומרחיקין אותו במילי או מטעינן אותו במילי אבל אין כופין בשוטי וכאשר אפרש בעזרת האל: ומה שפכת הרא"ש ז"ל בפסקיו לא ראיתי כי אינם נמצאים אצלי וכן תקעתי יתדוטי לבאר דברי רבינו תם ממה שפכת ריב"ה בשם רבינו תם וממ' שכת' הרא"ש ז"ל בתשובותיו גם כי כל מה שפכת הוא ז"ל העתיק מספרי אביו הרא"ש ולא חששתי מפני החסרון ששכר דרישה לי ליתרון ואחזור לדברי לפי סברתו של מהר"ר לוי דסבר דכפית מילי חמירא מהטעאה ואני אומר שלדבריו צריך לומר במה שפכתו התוספות בפרק אף על פי וזה לשונם וגם לפי אם תבעה ליבם לא פייפין ליה לחלוץ אלא מטעין ליה אם אינה חפצה עד כאן לשונם במאי קא מיירו אי באין ידוע שמכונן לשם מצוה קאמרי דעלה קא מיירו צריך לומר אפילו לדבריהם דלא פייפין דקאמרי בשוטי קאמרי אבל במילי פייפין ליה ואם כן מאי האי דקאמרי אלא מטעין ליה עדיפא מינה הנה להם לתוספות ז"ל לומר דכייפין ליה במילי לסברתו דסבר דכפית מילי חמור מהטעאה ויש שמטעין אותו ואין כופין אותו ואפילו במילי ואם תאמר שלא הוצרכו התוספות בזה שכבר פירשו לעיל מינה בדבריהם ואמרו דהיכא דלא בריר לן שמכונן לשם מצוה שכופין אותו במילי ומרחיקין אותו מן היבום גם כי שניהם רוצים ליבם וכאן למדנו עוד תקנה אחרת שאפשר לעשות לה כשאינה חפצה ליבום מכל מקום לישנא דאלא לא אחי שפיר הוואיל ויש אמצעי ביניהם והיא כפי מילי ולא הנה להו לבעלי התוספות למינקט בלישניה לישנא דאלא וגם כי יש לדחות אדחויי לא נסמך ונפרין דברי אמת וקשה לי שעיקר דוחקו של מהר"ר לוי שמוציא לישנא דכפית שפכתו

התוספות ז"ל בפרק החולץ בסתם וכן ריב"ה מפרש טעמא הוא כדי להשוות מה שכתב ריב"ה אליבא דרבינו תם וכן פתוב בפרק החולץ עם מה שכתבו התוספות ז"ל בפרק אף על פי שלסברתו היא סברת רבינו תם ואי באין ידוע שמכונן לשם מצנה קא מיירו לא הואיל בתקנתו דסוף סוף לא נוכל להשוות דעתיהם דהא ריב"ה פתב שרבינו תם דאף בידיע שמכונן לשם מצנה מטעין אותו אם אין חפץ בייבום ומדברי התוספות יש לדקדק דדווקא באין ידוע שמכונן לשם מצנה מטעין ליה אף על פי שאינה חפציה בייבום דאם פן לשמעין רבותא ולימא הכי אלא מטעין ליה ואף אם ידוע שמכונן לשם מצנה ומה לו למהר"ר לוי ליפנס בצרורות דתקנות הואיל וסוף סוף הם חולקין אליבא דרבינו תם: ולרונחא דמילתא אומר דמילתא דפשיטא היא לעניות דעתי דאין להדחק ולומר דלעולם אימא ליה דבאין ידוע שמכונן לשם מצנה קא מיירו ואמרי דאין כופין אלא מטעין ואפילו הכי אין לדקדק בדבריהם דבידיע שמכונן לשם מצנה אין מטעין שהתוספות לא באו פה אלא להודיע טעמא דבכל ענין אין כופין ואפילו היכא שאין ידוע לנו שמכונן לשם מצנה ולעולם אימא ליה דהוא הדין בידיע שמכונן לשם מצנה דמטעין ליה אם אינה חפציה לייבום דנראה דמילתא דפשיטא היא שהיה להם ז"ל להודיענו הדין ולומר אלא מטעין ואף אם ידוע שמכונן לשם מצנה שלא נטעה לדקדק כדפירשתי והנה שהתוספות ז"ל כתבו אבל אם אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם נראה דכופין וכל שפן שהיה להם להודיע לנו דין זה שלא נטעה לדקדק שלא מדבריהם כדפירשתי ואי בידיע שמכונן לשם מצנה קאמרי' ולא בפי' דקאמרי אפילו במילי קאמרי אלא מטעין ליה והיינו דברי ריב"ה בשם רבינו תם לסברתו אפילו הכי היה להם לבעלי התוספות לפרש דבריהם ולומר דבידיע שמכונן לשם מצנה קאמרי הואיל ולעיל מינה קא מיירי באין ידוע שמכונן לשם מצנה והיה להם לפרש בדבריהם דהשתא סלקי ואין ידוע שמכונן לשם מצנה ומיירי בידיע שמכונן לשם מצנה וכן נראה שיש עוד דוחק אחר בזה שכתבו התוספות ז"ל אבל אם אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ נראה דכופין היה להם לפרש ולומר דכופין בשוטין הואיל ולא כפין ליה דקאמרינו לעיל מינה במילי קאמר לסברתו ועוד מה דוחק של מהר"ר לוי שמוציא לישאנא דכופין שכתבו התוספות בפרק החולץ בסתם וכן ריב"ה מפשוטה הוא ממה שכתבו התוספות בפרק אף על פי דלא כופין ליה לחלוץ אלא מטעין ליה ולסברתו היא סברת התוספות ורצה להשוות מה שכתב ריב"ה אליבא דרבינו תם וכן התוספות פרק החולץ עם מה שכתבו התוספות פרק אף על פי וכמו שכתב לעיל ואי בידיע שמכונן לשם מצנה קאמר אם פן מה לנו ולצרה הזאת נניח הדברים כפשטן ונאמר שסברת רבינו תם היא דהיכא שאין ידוע אם מכונן לשם מצנה ושניהם רוצים בייבום אין מניחין לייבם אלא כופין אותו במילי ומרחיקין אותו מן הייבום והיינו אין מניחין שכתבו התוספות בפרק החולץ וכדפירשתי וכן כופין אותו במילי ומרחיקין אותו מן הייבום שכתבו התוספות בפרק אף על פי והיכא שהיא תובעות.

חליצה כופין אותו בשוטי והיינו כופין שכתבו התוספות סתם בפרק החולץ וכדפירשתי והיכא שידוע לנו שמכונן לשם מצנה והיא תובעת חליצה אין כופין אותו לחלוץ בשוטי אלא במילי או מטעין אותו דהטעאה וכפיי' מילי פחדא ניהו והיינו מה שכתבו התוספות בפרק אף על פי ז"ל לפיכך אם תבע לייבם לא פייפינו ליה לחלוץ אלא מטעין ליה אי בידיע שמכונן לשם מצנה קא מיירי וכן גם פן היינו דברי ריב"ה שכתב דבידיע שמכונן

לשם מצוה אין כופין אלא מטעין אותו והוא הדין שכוֹפִין אותו בְּמִילֵי דְהִטְעָא וְכַפִּינֵי מִילֵי פְחָדָא נִיגְהוּ גַם אִין לֹמַר לְסַבְרָתוֹ שְׁהַתּוֹסְפוֹת ו"ל בְּכָל עֲגִין קָא מִיִּירֵי בֵּין בְּיָדוּעַ שְׁמַכּוֹנִין לְשֵׁם מְצוּהָ בֵּין בְּאִין יָדוּעַ וּמְשׁוּם הָכִי פְתַבּוּ בְּסִתָּם וְגַם לְפִי וְכו' וְלֹא חִלְקוּ וְאִתְיָא שְׁפִיר בְּשִׁנְיָהֶם הִטְעָא שְׁכַתְב דְּהָא לְסַבְרָתוֹ סַבְרַת רַבִּינוּ תָּם הִיא דְבִידוּעַ דְּמַכּוֹנִין לְשֵׁם מְצוּהָ אִין כּוֹפִין אֲפִילוּ בְּמִילֵי וּבְאִין יָדוּעַ בְּשׁוּטֵי הוּא דְאִין כּוֹפִין אֲבָל בְּמִילֵי כּוֹפִין אִם כּוֹפִין לֹא כְפִי לִיה וְכו' שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת לֹא יִצְדַּק בְּשִׁנְיָהֶם וְאִי אֲפֹשֶׁר שְׁיִוְבוּן בְּשִׁנְיָ עֲנִינִים וְק"ל: ד וּמַעֲתָה עָלֵי לְבָאָר דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׁבַפְרָק אַע"פ שְׁלֹא יִקְשׁוּ עַל מַה שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפִרְק הַחֹלִץ אֲלֵיבָא דְרַבִּינוּ תָּם וְעַם מַה שְׁכַתְב הָרֵא"ש ו"ל אֲלֵיבָיָה וְכוֹ עַם מַה שְׁכַתְב רַבִּינוּ יַעֲקֹב בְּעַל הַטּוֹרִים בְּנוּ אֲלֵיבָיָה וְאֲמִינָא דְלְכָל הֲנֵי מְהִכָּא אֲפִילוּ הָכִי צָרִיף לְהַתְיַשֵּׁב בְּדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׁבַפְרָק אַף עַל פִּי לְפִי הַנּוֹסְחָא הַפְתּוּבָא בְּדָפוּס שְׁלִפְנֵינוּ דְהָא פְתַבּוּ וְ"ל וְאַף לְפִי רַבִּינוּ תָּם וְכו' וְצָרִיף לְדַעַת מַה הוּא הַחִידוּשׁ שְׁמַחְדָּשִׁין הַתּוֹסְפוֹת לְפִירֵשׁ רַבִּינוּ תָּם אִם הַחִידוּשׁ הוּא בְּמַה שְׁכַתְבוּ הִיכָא דְלֹא בְּרוּר לֵן שְׁמַכּוֹנִין לְשֵׁם מְצוּהָ כּוֹפִין וְכו' הָכִי הֵנָּה לְהוּ לְמִימַר וְאַף לְפִירֵוּשׁ רַבִּינוּ תָּם וְכו' הִיכָא דְלֹא בְּרוּר לֵן וְכו' וְלֹא לִינְקוּט בְּלִישְׁנֵייהוּ לִישְׁנָא דְאֲבָל דְּמִדְּנִקְטֵי בְּלִישְׁנֵייהוּ לִשׁוֹן אֲבָל נִרְאָה שְׁהוּא קָשֶׁר אֶחָד עִם מַה שְׁלִמְעֵלָה מְמַנּוּ שְׁרַבִּינוּ תָּם פְתַב בְּהַדְיָא בְּדְבָרֵי דְהִיכָא דְלֹא בְּרוּר לֵן שְׁמַחְדָּשִׁין לְשֵׁם מְצוּהָ כּוֹפִין וְהַחִידוּשׁ הוּא שְׁמַפְרָשׁ לִשׁוֹן כּוֹפִין שְׁכַתְב הוּא ו"ל דְּבְּמִילֵי קְאָמַר וְלֹא בְּשׁוּטֵי אִם כּוֹפִין הֵנָּה לְהוּ לְמִימַר וְאַף לְפִירֵוּשׁ רַבִּינוּ תָּם וְכו' עַד.

אֲבָל הִיכָא דְלֹא בְּרוּר לֵן כּוֹפִין כּוֹפִין בְּמִילֵי קְאָמַר וְאִם הַחִידוּשׁ שְׁמַחְדָּשִׁין בְּדְבָרֵי מַה שְׁכַתְב שְׁאִם תְּבַע לִיבָם לֹא פִּיפִינּוּ לִיה וְכו' לֹא הֵנָּה לִיה לְמִימַר וְגַם לְפִי וְכו' אֲלֵא אִם תְּבַע לִיבָם וְכו' אוֹ לְכָל הַפְּחוֹת לְחַסְרָא וְ"ו מוּגָם וְלְכַתּוּב גַּם לְפִי שְׁהוּא ו"ו הֵנָּה הוּא כְּמוֹ רְדִיא דְלְבָרוּר שְׁמַהפֶּה פְּנוּנַת הַלְשׁוֹן דְּנִרְאָה שְׁהוּא קָשֶׁר אֶחָד עִם מַה שְׁלִמְעֵלָה מְמַנּוּ אִין זֶה הַחִידוּשׁ שְׁמַחְדָּשִׁין בְּדְבָרֵי רַבִּינוּ תָּם לְכָה אֲנִי אוֹמַר שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת ו"ל בְּפִרְק אַף עַל פִּי הִיא סַבְרַת ר"י שְׁהֵבִיאוּ שֵׁם הַתּוֹסְפוֹת לְפִי פִירֵוּשׁוֹ שֶׁל רַבִּינוּ תָּם שְׁפִירֵשׁ דְּמֵאִי דְאָמַר רַב אִין כּוֹפִין אֲרִישָׁא דְּמַתְּנִיתִין קְאִי אֲבָל סַבְרַת רַבִּינוּ תָּם אִינָה כּוֹפִין וְה"ק דְּלֵר"י נִרְאָה דְאִין כּוֹפִין דְּקְאָמַר רַב בְּכָל עֲגִין קְאָמַר דְּוֹדָאִי אִין כּוֹפִין וְאַף לְפִירֵוּשׁ שֶׁל רַבִּינוּ תָּם שְׁפִירֵשׁ דְאִין כּוֹפִין דְּקְאָמַר רַב הֵינּוּ לִיבָם וְלְפִיכָה לֹא אֲשַׁפְּחוּן מֵאֵן דְאָמַר דְאִין כּוֹפִין לְחַלּוֹץ אֲפִילוּ הָכִי נִרְאָה לְר"י דְאִין כּוֹפִין לְחַלּוֹץ בְּכָל עֲגִין וְהָא שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת.

הוּא דְאֲפִילוּ לְגִירְסַת רַבִּינוּ תָּם נִרְאָה לְר"י דְּוֹדָאִי בְּכָל עֲגִין אִין כּוֹפִין וּמַה שְׁכַתְב אֲבָל הִיכָא דְלֹא בְּרוּר לֵן וְכו' כֹּל זֶה מְסַבְרַת ר"י נִקְשֶׁר לְפִי פִירֵוּשׁ שֶׁל רַבִּינוּ תָּם וְסַבְר דְּהִיכָא שְׁהוּא תּוֹבַע לִיבָם וְהִיא אִינָה חֲפָצָה בֵּין יָדוּעַ לְנוּ שְׁמַכּוֹנִין לְשֵׁם מְצוּהָ בֵּין אִין יָדוּעַ אִין כּוֹפִין אֲלֵא מְטַעִין וְלְפִי זֶה אֲתִי שְׁפִיר טְפִי מַה שְׁכַתְב וְגַם לְפִי אִם תְּבַע לִיבָם וְכו' וְלֹא פְתַב וְאִם תְּבַע לִיבָם אֲפִילוּ לְפִירֵשׁוּ דְהָא אַף לְפִירֵוּשׁ רַבִּינוּ תָּם קָא עֲסִיק וְאֲזִיל וְאִם כּוֹפִין וְגַם לְפִי דְקְאָמַר נִרְאָה קִצַּת בְּתוֹסְפוֹת לִשׁוֹן לְלֹא צָרִיף אֲלֵא הֵינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְּהִיא הֵנָּה רְבוּתָא וְתִירָה מְמֵאִי דְקְאָמַר בְּרִישָׁא דְבְּרִישָׁא הֵנָּה הִרְבוּתָא דְאִין כּוֹפִין בְּכָל עֲגִין אַף לְפִירֵוּשׁ רַבִּינוּ תָּם וְכָאֵן מוֹסִיף עוֹד עַל מְנִיעַת הַכְּפִיָּה דְבֵין מְכוֹנִין לְשֵׁם מְצוּהָ בֵּין אִינוּ מְכוֹנִין לְשֵׁם מְצוּהָ שׁוֹיִן דְּבְּכּוֹלָהוּ מְטַעִין לִיה וְחִלּוֹץ וְה"ק לֹא מְבַעֲיָא לְמִי שְׁמַפְרָשׁ אָמַר רַב אִין כּוֹפִין אֲסִיפָא דְּמַתְּנִיתִין דְּתַנּוּ מְצַנַת חֲלִיצָה קוּדְמַת דְּוֹדָאִי אִין לְנוּ רִאָּה

לחלק בין מכוון לשם מצוה לאין מכוון אלא אפילו לפירוש רבינו תם שפירש דארישא דמתניתין קאי ונפקא מינה למכוון לשם מצוה ויש לנו ראיה לחלק בין מכוון לשם מצוה לאין מכוון לשם מצוה אפילו לפירוש רבינו תם שפירש דווקא פשטיהם רוצים לייבם דמחלקין אבל אם תבע לייבם והיא אינה חפצה אין לחלק בין זה דבכולהו לא פייפינו ליה לחלוץ אלא מטעין ליה או כופין במילן דתרונייהו פחדא נינהו אלא שהתוספות פירשו לנו פל התקנות שאפשר לעשות ליבמה שאינה חפצה לייבום: אם פן עלה בידנו שדעת רבינו תם הוא דהיכא שהיא תובעת חליצה ולא ברור לן שמכוון לשם מצוה שפופין אותו לחלוץ ודעת ר"י הוא שאין כופין אותו לחלוץ אלא במילי ומטעין ליה וחלוץ וכן כתב ב"ה בשם ר"י שאין כופין לחלוץ אלא מטעין ליה והוא הדין שפופין אותו במילי וכדפירשתי וכן היא סברת בעל התרומה שאין כופין אבל מטעין אותו ולא שבקינן ליה לייבם הואיל ומצנת חליצה קודמת והרא"ש ז"ל ג"כ כתב בתשובה אשר הזכרתי שרבו החולקים על סברת רבינו תם וכדכתבינא לעיל ונראה שגם רש"י ז"ל סובר פן דהיכא שהיא תובעת חליצה אם לא תתן אמתלא לדבריו דלא שבקינן ליה לייבם אלא מרחיקין אותו במילי ומטעין אותו שהרי גם הוא ז"ל סובר דמצנת חליצה קודמת והואיל וחזינו דכולהו רברי דסברי דמצנת חליצה קודמת סברי דהיכא שהיא תובעת חליצה שלכל הפחות כופין במילי או מטעין ליה היכא נמי אית לן למימר דסבר גם הוא ז"ל דאף על גב דאיהו פליג וסבר דהיכא דניחא לתרונייהו לייבומי דשבקינן להו לייבם אף אם אין ידוע לנו שמכוונין לשם מצוה נראה דהבו דלא לוסקיף עלה הוא דדווקא בהא הוא דפליג עלייהו אבל היכא שהיא תובעת חליצה לא הואיל וגם הוא סובר פנותייהו דמצנת חליצה קודמת ויש לנו להשוות דעותיהם בכל מה שלא מצאנום חולקים בהדיא: ומה שלא הוצרך רש"י ז"ל לפרש ולומר דהיכא שהיא תובעת חליצה ואינה נותנת אמתלא לדבריה דמטעין ליה ומרחיקין ליה מן הייבום היינו משום דהדבר הזה פשוט בעיניו אלא ששאר המפרשים חדשו דאפילו היכא דניחא לתרונייהו לייבומי מרחיקין אותו מן הייבום ומטעין אותו ואל יקשה לאיזה מעיין לומר דמאחר דלא שבקינן ליה לייבם אפילו אם לא נתנה אמתלא לדבריה א"כ אין כופין אגרת מרד עליה ואם פן מנא ליה לרש"י ז"ל שמביא מההיא דאין כופין אגרת מרד שפופין אותו לחלוץ היכא שנתנה אמתלא לדבריה בדברים נפרין דילמא דווקא במילי פייפינו ליה ולא שבקינן ליה לייבם או נדקדק משם ונאמר דבלא נתנה אמתלא לדבריה נמי כופין בשוטין שזו היא קושית התוספות שהקשו על דברי רש"י ז"ל דלדבריו אפילו בלא אמתלא נמי הנה לן למימר דכופין.

ומאחר שהוצרכתי לנה עם היות שקושיא זו פשוטה לעניות דעתי אצטרף ליישב דברי רש"י ז"ל שיש לתמוה עליו דמה עלה בדעתו להביא ראיה מההיא דאין כופין אגרת מרד כופין היכא דנתנה אמתלא לדבריה בדברים נפרין וכי לא הבין פשטא דמלתא דאין כופין אגרת מרד על שומרת יבם דאפילו בלא אמתלא קאמר דבשלמא במה שהביא ראיה ממנה שחזין ובורסי יש לתרץ ולומר שהוא ז"ל דייק הכי ממעשה דציידן שהביא הוא ז"ל בדבריו שאמרו חכמים יכולה היא לומר וכו' ואף שהסברא פגודה: אלא נראה דבכל אמתלא כופין: גם מה שמקשי דאדרבא יש להוכיח משם דאין כופין יש לפרש דעתו ולומר של דעתו נקט שמואל אין כופין אגרת מרד להודיענו דאין כופין

בפחיתת פתובה לעמוד עמו וממילא שמעינו דכופין אותו לחלוץ דאי אמרת שזעגן אותה אין לה פפיה גדולה מזאת ועוד יש לכתוב קצת בזה ולא אאריף אלא שהתוספות לית להו האי סברא אבל במה שדקדק הוא ו"ל שכופין בנתנה אמתלא לדבריה מההיא דאין כופין ולא דקדק משם אפילו היכא שלא נתנה אמתלא לדבריה לפי סברתו יש לתמוה מה עלה בדעתו בזה דהא מלתא דפשיטא היא דמילתא דשמואל אפילו בלא נתנה אמתלא לדבריה ואפשר לפרש דברי רש"י ו"ל לפי הנראה לעניות דעתי שרש"י ו"ל לא דינק מההיא דאין כותבין אגרת מרד שכופין לחלוץ אלא מההוא דמנפה שחין ובורסי דינק הכי ומההיא דאין כותבין אגרת מרד דינק דשקלה פתובה דאי מההוא דמנפה שחין ובורסי הנה אמינא דהואיל ומחמתה הוא שחולץ לה וגם מטעם החזקה הפאה מפח הרוב דהיינו שעכשיו אין מתכוונין לשם מצוה אמרינו שחולצת בנותנת אמתלא לדבריה ואנו קיימא לן כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב לא תגבה פתובה לכו הוצרה רש"י ו"ל להוכיח מההיא דאין כותבין אגרת מרד דהואיל וחולצת שהלכה תגבה פתובה והכי קאמרינו מההיא דמנפה שחין ובורסי וממהיא דשמואל יש לדייק אלו השני דינן שכופין לחלוץ ונוטלת פתובה דאלו מההיא דמנפה שחין ובורסי לית לן למידק מינה אלא שכופין להוציא אלא שאני רואה דלפי פשטה דברי התוספות ו"ל יראה שבעלי התוספות ו"ל הבינו דברי רש"י ו"ל שמההיא דאין כותבין אגרת מרד נמי דינק שכופין לחלוץ ולכן אני אומר שהואיל ונדעתם רחבה מדעתינו בטלה דעתינו אצל דעתם של ראשונים וכו' ואפשר אגרת מרד בעיני שגם התוספות ו"ל הבינו דברי רש"י ו"ל פדרה אשר פתבתי דלא דינק רש"י ו"ל מההיא דאין כופין וכו' אלא דשקלה פתובה ומה שהקשו על דבריו פדי להשיב על כל החלוקות שאחרי שהקשו ואמרו דמההיא דמנפה שחין ובורסי אין ראיה: רצו לקחת החלוקה האחר' דשמה אמר האמ' מחמ' הדוחק שרש"י ו"ל סמוך על ראיה אין כותבין אגרת מרד דכופין להוציא והואיל ויש לו ראי' גם פי הראיה הראשונה היא חלושה מכל מקום שניהם פאחד טובים וע"ש על דר' שאמרו בפרק שור שנגח משלו לצייד השולה דגים מן הים משפח זוטרי שקיל וכו' ועל זה פתבו מה שפתבו וק"ל ואחזור למה שהייתי בו דלרש"י ו"ל אף אם לא תתן אמתלא לדבריה לא שבקינן ליה לייבם ואני אומר דנראה לי לעניות דעתי דבהכי יתיישבו כל דברי רש"י ו"ל היטב דהא יש לומר לדבריו דמראש דבריו וסוף דבריו משמע דמשמע היכא דניחא לתרנויהו לייבומי אין כופין לחלוץ אבל אם היא אינה רוצה לחלוץ אם לא תתן אמתלא לדבריה בדברים נכרין כייפין ליה לחלוץ והנה הוא ו"ל פתב בהדיא דדווקא היכא שאמר דברים נכרין הוא דכייפין ליה לחלוץ ותו קצת תימא דמאחר שקתב הרב בראש דבריו דמאי דקאמר רב אין כופין היינו דווקא היכא דניחא לתרנויהו לייבומי למה פפל דבריו וכתב בסוף וכל הני אין כופין דהקא וכו' ולפי מאי דכתיבנא אתי שפיר שדעת הרב שאם היא אינה חפצה בייבום ותובעת חליצה גם פי לא תאמר דברים נכרין שכופין אותו במילי ומטעין ליה וחליץ הואיל ומצנת חליצה קודמת דהלכתא פאבא שאול ואע"ג דהיכא דניחא לתרנויהו לייבומי שבקינן להו לייבומי היינו משום דלא אלימא האי חזקה היכא דלא חזינן חד מנייהו דלא ניחא ליה בייבום אבל היכא דחזינן חד מנייהו דלא ניחא ליה לייבום יש לנו לסייע בטירה ולכוף אותו על הפחות במילי או להטעותו לחלוץ הואיל והחזקה מסייעתה וטעמא הוי משום דלמא פגע בערוה ואם לא יקדימנה יקרא פושע

וע"ד שאמרו בפרק תפלת השחר בענין קדימת זמן התפלות וכן בפרקא קמא דחגיגה תנא ואין נראין דכתיב כל זכורה ואמרינו בגמרא סבר רב יוסף למימר מאן דאית ליה עשרה בנין לא ליסקו האינדנא חמשה ולמחר חמשה אמר ליה אבני פשיטא הי מנייהו משנית להו פושעין כלומר ולמה לי קרא דכל זכורה אלא וכו' ומדפריה אבני למה לי קרא דכל זכורה מסבא נפקא שלא יקראו פושעים אם פן נראה שיש כל פה איסור גדול למי שאינו מקדים המצוות בתחלת זמנן פאלו נכתב בתורה שאם תאמר חייב להקדים מצוה פלונית ואם לא הקדמת אתה עובר איסור תורה ונראה דהוא הדין נמי או כל שכן יש לנו במצוה הקודמת כזו שהטעם הוא משום דלקמא פגע בערוה שמי שאינו מקדימה יקרא פושע ואע"ג דהיכא דמצות יבום קודמת לא אמרינו שאם חלץ יקרא פושע וכן בשאר המצוות הקודמות כגון מצות יעידה וכיוצא בזה שאני התם שהתורה תלתה אותו ברשותו אבל בנידון דידן דמצות חליצה קודמת משום דלקמא פגע בערוה פשיטא שיש לנו לכפותו לכל הפחות במילי שלש יכנס בספק פוגע בערוה אלא דלא אלימא לן האי חזקה פולי האי לכפותו בשוטין ומה שלא פירש הוא ז"ל דאין כופין דהתם מיירי אפילו היכא שאינה חפצה בייבום ואין כופין היינו בשוטי דסתם כפיה בשוטי הוא אבל במילי כופין היינו משם דהתם משמע דאפילו לכתחלה מייבם וה"ק אין כופין אלא מייבם לכתחלה מקדאמרינו התם בטר אמר רב אין כופין כי אתו לקמיה דרב וכו' ואף ר"י סבר אין כופין מדאיתקי ר"י וכו' ומש"ה הוצרך הרב לפרש שבשניהם רוצים לייבם קא מיירי והיינו שחזר וכפל דבריו וכתב וכל הגי אין כופין דהכא וכו' דמשום כל הגי דאמרן דמשמע דמייבם לכתחלה וא"כ מזה יש להוכיח דאין כופין דקאמ' דלא קא מיירי היכא שהיא תובעת חליצה: ולא אמרינו דברי' גפרין דהיכא שהיא תובעת חליצה מילתא דפשיטא היא שיש לנו לנטו' לעזר' ולסייעה במילי שתתקיים מצות חליצה וכדכתיבנא: וא"ת ואמאי נקט רב בלישניה אין כופין סתם דמשמע בשוטי הנה ליה לפרש ולומר אין כופין אפילו במילי דסתם כפיה בשוטי י"ל דנקט הכי לדיוקי מינה אבל יש אחר שכופין דהיינו היכא שהיא תובעות חליצה בדברים גפרין ואי הוה נקט בלישניה אין כופין אפילו במילי לא הוה ידעינן שיש אחר שכופין בשוטין ולא חייש רב דילמא נטעה לדקדק שכופין בשוטי אפילו היכא שתובעת חליצה ואינה נותנת אמתלא לדבריה בדברים גפרין דמילתא דפשיטא היא דאין לומר פן דהואיל והיכא דניחא לתרנוייהו ליבומי מייבין לכתחילה ואף שאין ידוע לנו שמכוננין לשם מצוה חיישינן שמה אינם מכוננין לשם מצוה ופוגע בערוה אין סבא לכופו לחלוץ בשוטי היכא שתובעת חליצה ואינה אומרת דברים גפרין אלא להטעותו או לכופו במילי לחלוץ בשוטי היכא שתובעת חליצה ואינה אומרת דאמאי לא אשמועינן רב דהיכא שהיא תובעת חליצה בלי דברים גפרין שכופין במילי ונהו שמעינן תרנוייהו דהיכא דניחא לתרנוייהו לייבומי דמייבמי לכתחילה והיכא שנותנת אמתלא לדבריה בדברים גפרין שכופין דמאי חזינן לומר פן הואיל וסוף סוף אין לטעות והשתא השמיענו כחדא דהתירא דמייבמי לכתחילה ועוד דלא הוה מצית למידק תרנוייהו אלא חדא מנייהו דהוה אמינא הוא הדין וק"ל ואפשר שהטעם שרש"י ז"ל פסק פאן וכתב ומי היכא דהנה צבי' יבומי וכו' גם כי אין דרכו לפסוק בכל מקום כדי לתרץ אמאי נקט רב בלישניה כופין סתם וכדכתיבנא והיה אפשר לפרש בדוחק ולומר דלעולם אין כופין היכא שהיא תובעת חליצה ולא אמר דברים גפרין קא מיירי

ומאי דמניתי ראיה אליבא דרב יהודה מדאפקני' וכו' הכי קאמר מדאפקני' רב יהודה וכו' משמע דהיכא דשניהם רוצים לייבם דמייבמין לכתחילה ואם פן לא אלימא לן האי חזקה דעכשיו אין מתפונגין לשם מצוה עד שנפוף אותו לחלוץ היכא שהיא תובעת חליצה ולא אמר דברים נפרין דאי הנה אלימא לן האי חזקה פולי האי אם פן לא הנה שבקינן להו לייבומי לכתחילה היכא דתרונויהו ניקח להו בייבום אלא שהרב ז"ל בחר דרפו מדרף זה דבהכי אתיא לישינא דגמרא שפי' כופין וכו' דמדקאמרינן התם בתריה דההיא דאמר רב אין כופין כי אתו לקמיה דרב אמר להו אי בעית וכו' משמע לפי פשטא דמילתא דהכי קאמר כי אתו לקמיה דרב הנהו דקאמר רב אין כופין אמר להו וכו' אלמא דאין כופין דקאמר רב קאי אהנהו דניקח להו לייבומי וקאמר רב אין כופין אלא מייבמין לכתחילה והשתא אחי שפיר כי אתו וכו' דקאמר בתרי: וכבר פירשתי לעיל אמאי נקט בלישיניה לשון כפייה סתם ואפשר שישאר המפרשים מפרשים סוגית הגמרא על דרך זה ולא אאריה בזה כי ללא צורך הוא בנגידון שלפנינו ומה שכתב עד הנה לפרש דברי רש"י ז"ל לעניות דעתי הוא פדי להודיע דאפילו לרשי' ז"ל אם תובעת חליצה ולא אמר דברים נפרין שכופין אותו במילי לחלוץ שהוא סובר בזה פהנהו דסברי מצות חליצה קודמת וכופין במילי לחלוץ ונותן לה פתובתה דארף על גב שהטעם שכופין במילי או בשוטי לחלוץ למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה הוא מטעם חזקה הבא מפת הרוב ואנו קיימא לן פשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב ומטעם זה לא הנה לו לתת פתובתה מפל מקום הואיל וכתובתה על נכסי בעלה ומבעלה יש לה כתובה יש.

לה ליטול כתובתה פאילו אינה זקוקה שהבעל הוא העיקר לענין כתובה ואע"ג דהיכא דאין לה כתובה מבעלה פותב לה הוא כתובה דהא בפרק יש מותרין מבעיא לן שנייה לבעל ולא שנייה ליבם יש לה כתובה ליבם או לא פינן דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון לית לה או דילמא פינן דאלו לית לה מראשון תקינו לה משני אית לה ופשטינן התם תגיתוה פתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם היתה שנייה לבעל אפילו מייבם אין לה הרי שהבעל הוא העיקר לענין הפתובה והואיל ומבעלה לא היתה נוטלת פתובתה משום שהיתה אסורה ליה אף על גב דליבם מותרת ואי לית לה מבעלה הראשון תקינו לה רבנן מייבם אפילו הכי הואיל והיתה אסורה לבעלה לית לה פתובה מייבם ואף שיבמה וחשבינן ליבם פאילו אינו לענין פתובה ואינה נוטלת פתובה דבתריה דבעל גרידה לענין הפתובה שהוא קם תחת הבעל ומפוחו בא וא"כ הוא הדין נמי אם יש לה מבעלה פתובה אע"ג דליבם אסורה מאי זה טעם שיהיה שנוטלת פתובתה שהבעל הוא העיקר: ונראה דמהאי טעמא לא אבעיא לן נמי היכא שהיא שנייה ליבם ולא לבעל אם קנסו אותה פתובה כי היכא דקנסוה לגבי בעל שפל הטעמים שאמרו שם לגבי בעל שייכי נמי לגבי יבם או דילמא לא קנסו דהואיל ואית לה מבעלה בתריה גרידה ואית לה והיינו משום דמחזא שמעינן חברתה דהואיל וכשהיא שנייה לבעל ולא ליבם פשטינן התם דלית לה פתובה ואף על גב דאי לית לה פתובה מראשון תקינו לה רבנן משני אם פן נראה שהבעל העיקר לענין פתובה ובתריה גרידה וליבם חשבינן פאילו אינו הכא נמי היכא שהיא שנייה ליבם ולא לבעל יש לה פתובה ולא שייך לקונסה בכתובה כי הבעל הוא העיקר ובתריה גרידה לענין פתובה והיבם פאילו אינו ואם פן הוא הדין נמי אם יש לה פתובה מהבעל אף על גב דליבם אסורה מאיזה טעם שיהיה שנוטלת פתובה שהבעל עיקר לענין

פתובה וכדכתיבנא: ואל יקשה בעיניו לומר דלכל הני רבב דסברי דברי רש"י ז"ל ממאי דקאמר שמואל אין פותבין אגרת מרד על שומרת יבם וקשיא להו דאי פופין לחלוץ מאי אשמועינן שמואל לדידהו נמי דסברי דלא שבקינן להו לניבם כדפירשתי מי ניתא דמאחר דלא שבקינן להו לניבם פשיטא דאין פותבין עליה אגרת מרד ואין לומר דבידוע שמכוון לשם מצנה.

אם תאמר לאשמועינן דהא לרבינו תם וכן לרבינו יעקב אפילו היכא דידוע שמכוון לשם מצנה מטעין ליה וכופין במילי וחלוץ כדפירשתי דנראה דלדידהו אתא שמואל לאשמועינן דאפילו היכא שהיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא לניבם ונהו סלקא דעתין למימר דאית לן למיכתב עליה אגרת מרד הואיל ומרצונה לא יתנו לו אשה אחרת משום דאגודא ביה להכי אתא לאשמועינן דאפילו הכי אין פותבין אלא יכפוהו לחלוץ וכן נמי אפילו היכא דאתו קמן לחלוץ דנודאי אינהו לא מכווני לא לשם נוי ולא לשם אישות אם רצה אחר כף הבעל לניבם והיא חזרה בה ואינה רוצה לא לחלוץ ולא לניבם דאין פותבין עליה אגרת מרד הואיל ומצנות חליצה קודמות אלא יכפוהו לחלוץ וכן יש לפרש גם כן מילתא דרבי יוחנן דקאמר תבע לניבם אין נזקקין לו וכמו שפירשו התוספות ז"ל במילתא דרבי יוחנן אבל לרש"י ז"ל דפירש תבע לחלוץ והיא אינה רוצה אלא לניבם וכן נמי יש לפרש תבע לניבם והיא אינה רוצה.

אלא לחלוץ לפירוש מה. שפכתבו התוספות דמאי אשמועינן רבי יוחנן.

בהא וכבר הקשו עליו התוספות כמבואר בדבריהם ואליביה אין לחלק חילוק זה וגם אין לחלק שום חילוק אחר דהא הוא ז"ל מביא ראיה מההיא דשמואל דכופין לחלוץ וק"ל ומעתה אחרון דבר רבינו תם ואני אומר פדי שלא יקשה למעיין לפי מה שפירשתי דעתו של רבינו תם ז"ל אשר הוא הדרך הישרה לעניות דעתי מה שכתב מוהר"ר לוי ז"ל ונראה לעניות דעתי שהוכרחו לפרש כן לדעת רבינו תם שלא יקשה גם עליו הקושיא שהקשו על רש"י ז"ל שסובר שכופין על החליצה והקשו עליו מהנהו עובדי דפרק מצנות חליצה דלמה היו טורחין להטעות יכפוהו על החליצה ואם נאמר שגם לדעת רבינו תם כופין על החליצה קשה זאת הקושיא עצמה עכ"ל: אני צריך לבאר ולומר במחילה מכבוד תורתו דבריו תמוהין בזה שדבר תימה הוא שהתוספות לא יזכירו זאת הקושיא כלל בפרק אף על פי אלא בפרק החולץ ויתרצוה בפרק אף על פי שזמן הראוי הנה להם לתרצ' בפרק החולץ אשר שם הקשו הקושיא ולעניות דעתי נראה שזאת הקושיא אינה קושיא חזקה דרש"י ז"ל ור"ת ז"ל מודים דמטעין ליה אם אנו יכולין להטעותו ואם אין יכולין להטעותו כופין ומשום הכי כתב אותו בפרק מצנות חליצה אלא שהתוספות.

נראה להם דוחק על שהיו טורחין לעשות דלא כרבי יוחנן ולא כופין לחלוץ אם כופין על החליצה ולרש"י ולר"ת ז"ל לא קשיא ולא מידי דהנהו הנה סברי דלא כרבי יוחנן או לא שמיע להו ההיא דרבי יוחנן ומשו' הכי מטעין אותה ואם לא היו יכולין להטעותו היו כופין אותה וגם כי הקושיא היא חלושה התוספות עשו כמנהגם על דרך שאמרו פרק שור שנגח משל לצייד וכו' ולא אצריך בזה וכו' אפרש עוד דברי רבינו תם ואומר שאף אם הוא ז"ל סובר שאין לכוף להוציא אלא אם כן פירשו הם ז"ל בהדיא שכופין

נראה דלדעתו ז"ל ענין זה מפורש ועומד הוא שפופין הואיל והטעם דמצות חליצה קודמת ה"פ מה שפכתב' תורתנו הקדושה הוא משום שיש לנו לחוש שמה יפגע בערונה ומשום הכי לא הוצרכו חכמינו ז"ל לפרש בהדיא שפופין שמוכן ועומד הנה ואפשר שהוא ז"ל סובר דמדהוצרכו רב לומר דאין כופין לייבם אליבא דמפרש דמאי דאמר רב אין כופין דארישא דמתניתין דתנן מצות ייבום קודמת קאי י"ל דדוקא היכא דמצות ייבום קודמת דלא קא עביד איסורא אם יחליץ הוא דאין כופין אבל לדין דמצות חליצה קודמת משום שאם ייבם יש לנו לחוש שמה יפגע בערונה כופין אלא דר"י ז"ל והנגררין לית להו האי סברא אלא ונדאי סברי דאין לנו לכוף אלא אם כן פי' בהדיא וכדכתבו התוספות בריש פרק המדיר ואין להאריה בזה ונראה דלר"י עצמו והנגררין אחריו דוקא היכא שאין ידוע לנו שמכנין לש"מ הוא דסבר דאין כופין בשוטין דהא ה"ק אבל היכא דלא בריר לו וכו' אבל היכא שידוע לנו שאין מכנין לשם מצנה דמאי פוגע ערונה אליבא דהלכתא פאפא שאול פשיטא דכופין וכן נראה מסברת הרא"ש ז"ל לפי מה שכתבתשובותיו דהא באותו תשובה שהשיב על היבמה שנפלה לפני נער ובער וכו' הביא דברי רבינו תם ז"ל שפירש אפילו בלא אמתלא כופין הואיל והלכתא דמצות חליצה קודמת וכתב וזה לשונו אמנם בפסק זה רבו החולקים והיינו לומר שהוא ז"ל אינו מכריע בזה אלא מאחר שמחלוקת הגדולים הוא ורבו החולקים אין לסמוך לעשות מעשה כרבינו תם וכתב הוא ז"ל ובגדון זה כופין לחלוץ והיינו משום שבריר לנו שאינו מכנין לשם מצנה כדכתב הטעם בראש דבריו ומה שכתב בסוף דבריו דמצות לאו ליהנות ניתנו רצה לתת טעם לדבריו דילמא יכופו אותו לחלוץ בחנם נקי שלא יתנו לו לייבם מה שהוא מבקש מפל מקום יתנו לו שפירו וכתבמרין בפסק מצות חליצה ובכמה דוכתי' דאין לו אלא שפירו וכתבמרין דמצות לאו ליהנות ניתנו ו ואל יקשה לה לומר ממה שכתב בעל הטורים פשהביא דברי רבינו תם וכתב וכן היא מסקנת אדוני אבי הרא"ש ז"ל שהוא ז"ל מסכים במה שכתב רבינו תם ז"ל שפירש שפופין לשם מצנה מטעין אותו ואין כופין אף אם תתן אמתלא לדבריה אבל להיכא שאין ידוע פתב הוא ז"ל אם כופין אם לא כמבואר בתשובה אשר הזכרתי לפי' יתיישב היטב מה שכתב עוד וז"ל וכתב עוד בתשובה על יבמה וכו' ומעתה אומר דלכאורה יראה לכל הני רברי דסברי דלא שפופין להו לייבם אם לא רצה לחלוץ שנותנן לה פתובה דגהי דאין בידינו לכופו בשוטי לחלוץ הואיל ולא פירש לנו בהדיא לכופו בשוטי וחישינו שמה תהא חליצה מעושה דפסולה מפל מקום יש להוציא ממנו פתובה ואף על פי שלא חלץ פיון שחיבוהו חכמים לתת לה פתובה וראיה לדבר דאפילו לגבי בעל פתב המרדכי בשם מהר"ם ז"ל כל היכא דקתני יוציא ויתן פתובה גהי דאין כופין אותו אלא בראיה ברורה מפל מקום מפקינן מיניה ממונא דכיון דחיבוהו חכמים להוציא ולתת פתובה אם לא הורשינו לכוף להוציא ואם היינו כופין ק"ל מעושה שלא פדין מפל מקום פתובה מ"ט לא נפיק מינה פיון דחיבוהו חכמים לממון זה לתת לה הילכף מפקינן מינה ויהיבין לה עכ"ל הרי לה דאפילו אשה היוצאות מבעלה במצות חכמים גם כי בעלה לא הוציא אותה כופין אותו לתת לה פתובה ואף על גב דלא נתנה פתובה לגבות אלא אחר מיתה או גירושין דאמרין דאף על גב דאין כופין אותו להוציא מפל מקום הואיל וחיבוהו חכמים להוציא ולתת פתובה גם פי לא יוציא אלא היא יושבת תחתיו כשאר כל הנשים היושבת

תחת בעליהן כופין אותו לתת פתובה ק"ו לגבי יבמה שיד היבם גרועה מידו דבעל והעיקר לענון הפתובה הוא הבעל שפבר מת דאע"פ שהיא זקוקה לו בתריה דבעל גרירינן פדהוכחנו לעיל מההוא דיש מותרות שיש לנו לומר דהואיל וחקמי חייבוהו לחלוץ ולתת פתובה נהי דאין כופין אותו לחלוץ מפל מקום פתובה יש לנו להוציא ממנו ולתת לה וכ"ש אליבא דהנהו דסברי שאף אם רוצי לניבם דלא שבקינן להו לניבם דלכאורה נראה שאם לא יחלוץ לה תתעגן פל ימיה וכאשר אפרש בעזרת האל דבשלמא אי הנה שבקינן ליה לניבם ולא היתה עליו מצות חכמים לחלוץ הנה לן למימר דאין גובין פתובה עד שגראה שפתחלוץ שמשמע זה פתבו התוספות ז"ל בכמ' מקומו' בשם רבינו תם ז"ל שאין ליבמ' פתוב' עד אחד חליצ' פדכת' הסמ"ג ז"ל בהדיא בשמו ז"ל הואיל וכשמת בעלה לא היתה עומדת לגבות פתובה עד שפתחלוץ דשמה הנה היבם מיבמה הרי הם בחזקת יורשי הבעל עכ"ל וכן מצאתי הגירסא בספרים הישנים דשמה הנה היבם וכו' בדל"ת ולא נשמה בנא"ו ויושב הלשון יותר טוב ולא אאריף בזה וכן פירש רש"י ז"ל בפירק החולץ בההוא מתניתין דשומרת יבם נקאמר נכסי בחזקתה ז"ל שומרת יבם ממתנת ומצפה ליבם ועלה קאי רבינו תם וקאמר דאין ליבמה פתובה עד שפתחלוץ וכן בכתובות פרק האשה פירש"י לא נתנה פתובה ליגבות מחיים פל זמן שהבעל חי ואני במקומו עומד שהייתי מצפה לכונסה עכ"ל הרי לה דבעומדת להתניבם הוא דקאמר דאין לה פתובה עד שפתחלוץ והיכא דשבקינן ליבם ואין עליו מצות חכמים לחלוץ לא דמי לאשה היוצאות מבעל במצות חכמים פלל אבל השתא דלא שבקינן ליה לניבם שחייב הוא לחלוץ אלא שאין, כופין אותו בשוטי פיון שלא פירש בהדיא שכופין פשיטא דעדיף טפי מאשה היוצאת מבעלה ממצות חכמים בכפיית מילי ולא בשוטי פיון היכא שאמרו יוציא ויתן פתובה ולא פירש לומר כופין ויש לנו לגבות פתובה גם אם לא תחלוץ כדפירשתי פיון דאין זיקת ויבמה זו אליבניהו אלא להצריכה חליצה וזיקה קלישה היא וכדכתב הר"ר אביגדור הפהן בתשובה ששאלוהו על בחור ששדד בת י' שנים וקודם שפנסה נפלה לו יבמה אם יכול לכנס המשודדת קודם שיחלוץ ליבמתו פי אביה רוצה לעכב על ידו ולכופו שיחלוץ לה ז"ל בתשובתו ויבמה זו לדידן דסבירא לן כאבא שאול פאשת אח שיש לה בנים היא עכשיו שאין מכוונין לשם מצוה דהא לא אכשור דרי ואין לו עליה זיקה אלא להצריכה חליצה וזיקה קלישה היא ולא פכנסה דמיא ואף לא פארוסה: ז ועוד כתב באותה תשובה דהכא למיפק קיימא לאבא שאול הילכך כמו שאינה זקוקה דמיא לגבי אסור קל פי הא דהכא קיימא לן שלא ייבם ובדברים אלו הרבה לומר באותה תשובה ואם.

כן יש לנו לגבות פתובה וכדפירשתי ולא זוקא פתובה אלא תוספת נמי יש לה לגבות דלא מבעיא לרבינו תם ז"ל דמפ' תוספת פתובה ככתובה לכל מילי וכדכתב המרדכי ז"ל משמו בסוף הבא על יבמתו ובריש פרק המדיר וכן נראה דעת ר"י ז"ל לפי מה שכתב המרדכי ז"ל משמו פרק הבא על יבמתו דפשיטא דגובה תוספת אלא אפילו לרבינו חננאל ז"ל דסבר דלאו לכל מילי אמרו תוספת פתובה ככתובה אלא למאי דמפרש התם בריש פרק אף על פי וראיתו הואיל והתם קאמרינן נ"מ למורדת וכו' ולא קאמר נמי לשאר מילי נראה דבנדון דידן מודה דגובה תוספת דבשלמא כשהיא יוצאה מתחת בעלה איכא למימר דאף על גב דמשום חובת חופה כתב לה כדאיתא התם מפל מקום אדעתא

שְׁתַּמְּפוֹר או שְׁתַּמְּחוּל או שְׁתַּמְרוֹד בו או שְׁתַּבֵּא מַחֲמַת טַעֲנָה וְתַפּוֹק מַנְיָה לֹא כָּתַב לָהּ וְכַדְפִּירְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת ו"ל בְּהִדְיָא בְּפֶרֶק הַבֵּא עַל יְבִמְתּוֹ בְּדַבּוּר פִּי הָא וְנוֹדַי כְּדַפְּנִי וְכֹן הַמְרָדְכִי שֵׁם אֲבָל בִּיבְמָה הַתּוֹבַעַת חֲלִיצָה דְלֹא שְׁבָקִינוּ לִיָּה לִיבְבִים וְהַבְּעַל הוּא הָעֵיקָר לַעֲנִין הַתּוֹסְפֵת דְאֶפִּילוּ לַעֲנִין הַפְּתוּבָה הוֹכְחֵנוּ לַעֲלִיל שְׁהַבְּעַל הוּא הָעֵיקָר וְאֵף עַל גַּב דְּאִי לִית לָהּ מַבְעַל תַּקִּינוּ לָהּ מִיבָם קַל וְחוֹמֶר לַעֲנִין הַתּוֹסְפֵת שְׁהַבְּעַל הוּא הָעֵיקָר דְּהָא מַחֲמַת חֲבַת חוֹפָה הוּא שְׁפַתָּה לָהּ וְהַקְּנָה לָהּ כְּדֹאִיתָא בַּפ' אֵף עַל פִּי וְאִי לִית לָהּ מַבְעַל לֹא תַקִּינוּ לָהּ מִיבָם דְּפִשְׁטָא שְׂיִישׁ לִיבְמָה הַחוֹלְצָת לְגַבּוֹת הַתּוֹסְפֵת דְּאִין לֹא מְרָא בְּהָא דְאֲדַעְתָּא לְמִיפְק מַנְיָה לֹא כָּתַב דְּהָא לֹא מִתְּפַקָּא מַנְיָה אֲלֵא מִיבָם וְלֹא מְרָא שְׂיִישׁ דְּנִימָא דְאֲדַעְתָּא דְתַתְּבַע חֲלִיצָה אִם תַּפּוּל קָמִי יָבָם לֹא כָּתַב לָהּ עֲלִיו לְהִבִּיא רֵאזִיה דְּהָא הוֹכְחֵנוּ שְׁהַבְּעַל הוּא הָעֵיקָר לַעֲנִין הַתּוֹסְפֵת וְגַם מִשְׁמַעוֹת הַשְּׁטֵר מְסִייעָה וְאֶפִּילוּ בְּבֵא מַחֲמַת טַעֲנָה דְלֹר"ח ו"ל אִין לִיָּה תּוֹסֵפ' דְאֲדַעְתָּא לְמִיפְק וְכו' אִי לֹא שְׂיִישׁ לוֹ רֵאזִי לְסַמְוֶה עֲלִיָּה מְדִלָּא קְאָמַר בְּרִישׁ אֵף עַל פִּי נ"מ לְבִאָה מַחֲמַת טַעֲנָה לֹא הִיָּה אֹמֵר כֹּן אֲלֵא הִיָּה מוֹדָה שְׂיִישׁ לָהּ תּוֹסְפֵת דְּהוֹאִיל וְלִפִּי מִשְׁמַעוֹת הַשְּׁטֵר יֵשׁ לָהּ תּוֹסְפֵת דְּהָא לֹא הִתְנָה עִמּוֹ שׁוּם תְּנַאי יָד הָאִשָּׁה עַל הָעֲלִינָה וְהַבְּעַל נִקְרָא בַּעַל הַשְּׁטֵר שְׁהוּא הַרוּצָה לְהוֹצִיא מִהָאִשָּׁה חֲזַקַת הַשְּׁטֵר שְׁלָהּ הוֹאִיל וְהוּא מְבַקֵּשׁ לְקַחַת לָהּ מַה שְׁזָכָה בָּהּ לִפִּי מִשְׁמַעוֹת הַשְּׁטֵר דְּדוֹנָקָא בְּאֹמַר לְבָנִיו שְׁטֵר בֵּין שְׁטֵרוֹתֵיו פְּרוּעַ וְנִמְצָאוּ לְאַחַד שְׁנַיִם גְּדוּל וְקִטְוֹן תַּנּוּ בְּפֶרֶק גִּט פְּשׁוּט שְׁהַגְדוּל הוּא הַפְּרוּעַ וְכֹן אָמַר רַבָּא הֵתֵם הָאֹמֵר שְׁטֵר לָהּ בְּיָדֵי פְּרוּעַ הַגְּדוּל פְּרוּעַ וְעַל הַמְּלִנָה לְהִבִּיא רֵאזִיה שְׁהַקְטָן פְּרוּעַ וְהִיָּינוּ טַעֲמָא שְׁהַלְנָה פְּרַע וְהוֹאִיל שְׁהַמְלִנָה מוֹדָה שְׁפָרַע לוֹ שְׁטֵר אֶחָד יָדוּ עַל הַתַּחְתּוּנָה אֲבָל בְּאֹמַר שְׁטֵר לָהּ בְּיָדֵי מְחוּל שְׁמַחְלֵתֵיו לָהּ אִין לֹא מְרָא כֹן אֲלֵא הַקְטָן מְחוּל וְיָד הַלְנָה עַל הַתַּחְתּוּנָה שְׁהַקּוּנָה או הַמְבַקֵּשׁ או הַמְקַבֵּל מִתְּנָה יָדוּ עַל הַתַּחְתּוּנָה שְׁהוּא הַמוֹצִיא או הַמְקַבֵּל שְׁכָל כֶּף הוּא הָאֹמֵר שְׁטֵרִי מְחוּל לָהּ או מְכוּר לָהּ הוֹאִיל וְהוּא מוֹחֲזֵק בְּשְׁטֵרוֹ בְּאֹמַר שְׂדֵי מְכוּר לָהּ דְאֶמְרִינוּ הֵתֵם שְׁהַקְטָנָה מְכוּרָה שְׂיִיד הַקּוּנָה עַל הַתַּחְתּוּנָה כֹּן כָּתַב הַרְשֵׁב"א ו"ל בְּתַשׁוּבָה כָּל שְׁכֹן וְקַל וְחוֹמֶר בְּגִדוֹן דִּידֵן שְׂיִיד הַבְּעַל עַל הַתַּחְתּוּנָה הוֹאִיל וּמִשְׁמַעוֹת הַשְּׁטֵר הוּא שְׂיִישׁ לָהּ תּוֹסְפֵת וְהִיא מוֹחֲזַקַת בְּשְׁטֵרָא וְלֹא מְחַלָּה לוֹ או מְכַר לוֹ כְּלוּם וְהַבְּעַל מְבַקֵּשׁ לְקַחַת מִמֶּנָּה חֲזַקַת הַשְּׁטֵר דְּפִשְׁטָא שְׂיִישׁ לָנוּ לֹא מְרָא שְׂיִיד הַבְּעַל עַל הַתַּחְתּוּנָה וּבְבִאָה מַחֲמַת טַעֲנָה אִי לֹא שְׁמַצָּא ר"ח רֵאזִיה מִן הַגְּמָרָא שְׂאִין לָהּ תּוֹסְפֵת הִיָּה מוֹדָה שְׂיִישׁ לָהּ תּוֹסְפֵת כְּדְכַתִּיבְנָא אֲבָל הַשְּׁתָּא שְׂיִישׁ לוֹ רֵאזִיה מִן הַגְּמָרָא שְׂאִין לָהּ תּוֹסְפֵת הוּא סוּבְרָ שְׁחַכְמָנוּ ו"ל אֶמְרוּ דַּעַת הַנּוֹתֵן דְאֲדַעְתָּא דְהִכִּי לֹא כָּתַב לָהּ וְהָרִי הוּא כְּאֵלוֹ הִתְנָה בְּהִדְיָא בְּשְׁטֵר וְאִם כֹּן גַּבִּי יְבָמָה שְׂאִין לָנוּ רֵאזִיה לְסַמְוֶה עֲלִיָּה לֹא מְרָא שְׂאִין לָהּ תּוֹסְפֵת וְאֲדַרְבֵּה נִרְאָה לְהִבִּיא רֵאזִיה שְׂיִישׁ לָהּ תּוֹסְפֵת כְּאֲשֶׁר אֲכַתּוּב לְפָנַיִם בַּע"ה דְּמֵאִי דְלֹא קְאָמַר הֵתֵם בְּפֶרֶק אַע"פ נ"מ לִיבְמָה הַתּוֹבַעַת חֲלִיצָה הִיָּינוּ מִשׁוּם דְלֹא קָא מִיָּרִי אֲלֵא בְּאִשָּׁה גַבִּי בַּעֲלָהּ וְלֹא בִיבְמָה וְתוּ דְבִיבְמָה פְּשִׁטָּא לִיָּה לְבַעַל הַגְּמָרָא שְׁהַבְּעַל בַּעַת שְׁפַתָּה לָהּ תּוֹסְפֵת לֹא הִיָּה מְקַפִּיד אֲלֵא לַעֲצֵמוֹ וְלֹא עַל הֵיבָם וְהַבְּעַל הוּא הָעֵיקָר בְּזָה וְלִכְּוֹ מִלְתָּא דְּפִשְׁטָא הִיא שְׂיִישׁ לָהּ תּוֹסְפֵת וְלֹא הוֹצֵרָה לֹא מְרָא לְתוֹבַעַת חֲלִיצָה וְרֵאזִיה לְדַבֵּר שְׁכֹן הוּא שְׁהָרִי כְּתַבוּ הַתּוֹסְפֵת בְּפֶרֶק הַגּוֹזֵל עֲצִים עֲלָהּ דְּהוּא דְאֶמְרִינוּ הֵתֵם אֲלֵא מַעֲתָה יְבָמָה שְׁנִפְלָה לְפָנַי מוֹכָה שְׁחִין תִּפּוּק בְּלִי חֲלִיצָה דְאֲדַעְתָּא דְהִכִּי לֹא קִדְּשָׁה נְפִשָּׁה ו"ל וְאִם תֵּאמַר אָדָם שְׁקִנָּה מְחַבְּרוֹ שׁוּם דְּבָר וְנִתְקַלְקַל יְבַטֵּל הַמְּקַח דְאֲדַעְתָּא דְהִכִּי לֹא קָנָה וְיֵישׁ לֹא מְרָא דְהֵתֵם לֹא בְּלוּקַת לְחוּדִיהָ תַּלְיָא מִלְתָּא אֲלֵא כְּמוֹ כֹן בְּדַעַת מוֹכֵר וּמוֹכֵר

אקני ליה אדעעתא דהכי אבל הכא דקדושין בדידה קנימא והוא אינו חושש היאך דעתה להתקדש עכ"ל וכן כתב המרדכי פ"ק א"ר על פי וכן התוספות פ"ק נערה שנתפתתה הרי לה שהבעל אינו מקפיד אחר מותו בעד היבם הן אם תרצה אשתו שתחלוץ או שתתייבם וממאי דחזינו בנדון דידן בצננאת היבם שהוא מקפיד על היבום אין לחוש דבעת שכתב לה הוא דקאמרינו ואנו סהדי דבעת שכתב לה לא היתה דעתו בכך פדמשמע מלשון התוספות שהזכרתי ועוד אני אומר דאומדנא דמוכח הוא שאלו ידע היבם שיש פוסקים במשנה אחרונה שיש לחוש שמה לא יכנין לשם מצנה ונהרי הוא פוגע בערנה לא הנה מצנה מה שצנה אלא הנה מצנה בהקפד שהרי מצננאתו שצנה שאחיו ייבם ויורשנו ואם לא ייבם לא יירש נראה שהוא מחזיקו שאינו חסיד לייבם לשם מצנה ומקרקש ליה בזווי כי היכי שייבם לשם הממון ונראה שהוא הנה סובר שכל המיבם הוא עושה מצנה ולכן אני אומר דאומדנא דמוכח הוא שאלו ידע שהוא מחלוקת בין הגדולים ולדברי המחמירין היבם שמיבם לשם ממון פוגע בערנה הנה מצנה בהקפד ולא הנה מכניס ראשו לצוות על ספק זה.

ואחזור למה שכתבנו דלכל הני רבירבי דסברי דמצנת חכמים עליו לחלוץ דיראה לכאורה שאם לא רצה לחלוץ שנותן לה כתובה ואומר דלכי מעיינת ביה שפיר יש לחוש לעשות מעשה להוציא חדא דלעניית דעתי נראה שמדברי התוספות נראה שאין להם סברת מהר"ם ז"ל שכתבו בריש המדיר כדי להוכיח שכ"מ שאמרו חכמים יוציא ויתן כתובה שכופין אותו להוציא וז"ל ועוד מדפריד לעיל למאן דאמר מודר ממלאכה ונהקאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ומאי קושיא דילמא מתניתין דמוסיפין על כתובתה כשלא רצה להוציא אבל אם כופין בשוטין אתי שפיר עכ"ל וכן כתב הרא"ש ז"ל בתשובה ואמרת בתשובה עם היות שספרו אינו נמצא בידי פאשר כבר כתבתי ובאולי בספרו כתב פן ואנא אמינא דאי ס"ד שהתוספות ז"ל ונהרא"ש ז"ל אית להו סברת מהר"ם ז"ל דאף על גב דאין כופין להוציא כופין אותו לתת כתובה מיד מאי קושיא להו מההוא פירקא דפריד בגמרא דהא אית לן למימר דפריד שפיר דכיון שכופין אותו לתת כתובה מיד לא שייך למיתני כמתניתין לשון מוסיפין על כתובתה אלא כותבין לה על כתובתה דלשון מוסיפין משמע שהתוספת בכתובה וכשגובה כתובתה גובה נמי התוספת וכל זו שאינה גובה התוספת אינה גובה נמי כתובתה וע"ד שדייקו בית דין שאף על פי שאמרו שם רצה לכתוב לה לא קתני אלא רצה להוסיף לה וכו' אלא ודאי לית להו סברת מהר"ם ז"ל אלא סוברין דכל היכא דתני יוציא ויתן כתובה אם אין כופין אותו להוציא אין כופין אותו לתת כתובה דיתן כתובה דומיא דיוציא קתני דתרונייהו בחדא מחתא מחתינהו: ואם לחשוד אדם לומר שהתוספות ונהרא"ש ז"ל סוברים סברת מהר"ם ז"ל ואע"פ שכופין אותו לתת כתובה שייך שפיר למתני כמתניתין לשון מוסיפין מה שאין האמת פן לע"ד למודה על האמת נשיבהו ונאמר דלא היא דאפילו הכי אף אנו נאמר שגם אם נפרש יוציא ויתן כתובה דכופין להוציא קאמרינו אפתי קשה דמאי קא פריד ה"מ מאיני זן ואיני מפרנס דילמא כשלא פפו אותו להוציא מייירי כגון דליתנהו קמן לכופו דהאי חזינא במקום שכופין להוציא דרז"ל קונסין אותו עוד קנס אחר.

כדי שתצא ממנו דהא בפרק יש מותרות תניא אלמנה לכהן גדול גרושה ונחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה וכו' עד שניות מדברי סופרים אין להן כתובה וכו' וכופין אותו

להוציא אמר רבי שמעון בן אלעזר מפני מה אלמנה לכהן גדול וכו' עד ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין להם פתובה מפני שהוא פשר והיא פשרה כל מקום שהוא פשר והיא פשרה קנסו אותה פתובה ופירש"י ו"ל וזה לשונו והאי דקנסו רבנן לשני פתובה כדי שלא תתעבב אצלו הוא דכיון דלא הויא לה פתובה מגיה שבקא ליה ונפקא עד פאן לשונו הרי לה דארף על גב דכופין אותו להוציא מתקנין גם כן פקנה אחרת שאפשר להם לתמן כדי שתצא ממנו ונראה דהיינו משו' דשמא יתילד אחר זמן עכוב ולא נוכל אנו לכופו מיד מתקני' כל תקנו' אחרו' שנראה להם שאפשר לתמן ואם כן הלא נמי נימא דארף על גב דכופין אותו להוציא רז"ל תקנו עוד פקנה אחרת כדי שישתדל הוא עצמו למהר להוציאה שלא יתילד אחר זמן עכוב ולא נוכל לכופו מיד להוציא פגון שילד לו מלפנינו ואם כן מאי קא פריד התם אפילו לפירש התוספות והרא"ש ו"ל אלא נראה דהיינו טעמייהו דתוספות ו"ל והרא"ש ו"ל דכיון שפופין אותו להוציא ולתת פתובה מילתא דפשיטא היא דאי ליתיה קמן או שיתילד אחר זמן תולדה אחרת ולא נוכל לכופו והאשה תובעת גיטה וכתובה שפית דין יורדין לנכסיו מיד אחרי תביעתה ומגבין לה פתובה הואיל ונחמים חייבוהו לכופו בשוטין להוציא ולתת פתובה אם לא יכלנו לכופו להוציא יש לנו לכופו בכתובה הואיל וכבר הגיע זמן שחייבוננו חכמנו ו"ל לכופו לתת פתובה ומטעם זה גם הוא יאה זריז לקיים מצות חכמים לגרש: ולרווחא דמילתא אומר שיש לנו לומר לענין גביית הפתובה דאשה זו הואיל ולגירושין קיימא פגרושה דמיא וגבייא פתובה גם פי לא נתגרשה דדמי למה שאמרו פרק המקבל יתומים אמרו אנו השפחנו ובעל חוב אומר אביכם השפית על מי להביא ראיה סבר רבי חנינא למימר ארעתא בחזקת יתומים קיימא ועל בעל חוב להביא ראיה אמר להו ההוא סבא הכי אמר רבי יוחנן על היתומים להביא ראיה מאי טעמא ארעא פינו דלגוביינא קיימא פמאן דגביא דמי ועל היתומים להביא ראיה אמר אביי אף אנו נמי תנינא ספק זה קודם ספק זה קוצץ ואינו נותן דמים אלמא פינו דלמיקץ קיימא אמרינו ליה אייתי ראיה ושקיל הכא נמי האי ארעא פינו דלגוביינא קיימא פמאן דגביא דמיא ועל היתומים להביא ראיה עכ"ל הגמרא הרי לה דארף על גב דארעא בחזקת יתומים אמרינו פינו דלגוביינא קיימא פמאן דגביא דמיא ולא דמי לשטר העומד ליגבות דלאו פגבוי דמי לב"ה דהכא מייירי בדשונייה גיהלה אפותיקי כדמסיק התם אבל התם לא ברר לו מא"ז מקום יפרע והוי מחוסר גוביינא הכא נמי אית לן למימר האי אתתא מבונרת היא דלגירושין קיימא וכיון דלגירושין קיימא פגרושה דמיא לענין גביית פתובה וכופין אותו לתת פתובה גם פי לא גרש ועוד אפרש לפנים בעזרת האל ואם כן לא שייך למתני במתניתין לשון מוסיפין וכדכתיבנא אם במקום שאמרו יוציא ויתן פתובה ואין כופין להוציא הם סוברים דגם בכתובה נמי אין כופין דבחדא מחתא מחתינהו כדפירשתי אתי שפיר כנלע"ד ועוד נראה להביא ראיה שהתוספות סוברים שכל מקום שאין כופין להוציא אף על גב דמצות חכמים היא להוציא אם לא יוציא אינו נותן פתובה ממה שכתבו פרק אף על פי תבע לחלוץ אין נזקקין לו פירוש בתוספות והיא אינו רוצה אלא להתניבם וכן תבע לניבם פ"י והיא אינה רוצה אלא לחלוץ ות"י דמאי קא פריד לניבם נמי פינו דאגידא ביה לא יהבו ליה אחריתא ויחלוץ לה ויש לומר שאינו רוצה לחלוץ שאינו רוצה לתת פתובה עכ"ל: ואמ"ד דכל היכא דחייב לחלוץ ממצות חכמים גם פי אין כופין אותו להוציא כופין אותו לתת פתובה

אם פן מה תרצו התוספות דהא פבר פתבנו דהנהו דסברי דמצנות חליצה קודמת במשנה אחרונה דמצנות חכמים עליו לחלוץ ומילתא דר' יוחנן במשנה אחרונה כדפירש"י ז"ל גם כי לא יחלוץ חייב הוא ליתן פתובה וא"כ לעולם הדרא קושיא לדוכתיה דמאי קא פריה בגמרא פינו דאגיד ו"ס ויחלוץ לה דהא בין יחלוץ בין לא יחלוץ חייב הוא לתת פתובה אלא ודאי נראה שהתוספות ז"ל סוברים דכל היכא דאין כופין אותו לחלוץ גם כי מצנות חכמים עליו לחלוץ שאינו נותן פתובה עד שיחלוץ לה ואף על גב שהתוספות פתבו בשם רבינו תם ז"ל דמעיקרא סלקא דעתין מילתא דר' יוחנן לפי משנה ראשונה ה"ה דהוה מצי לתרץ פאן לחלוץ לה פאן לייבם ואידי ואידי לפי משנה אחרונה היינו טעמייהו כדפירשו שם התוספות שהיה יכול לתרץ ולומר דלייבם לא נוכל לכוף אותו לפי משנה אחרונה ולחלוץ אין לנו לכוף דהא הוא אינו תובע לחלוץ ולא שנייה לכופה לדבר שאינו תובע הוא אבל לא מחמת דחוק קושיא דויחלוץ לה פתב פו שיה קושיא פבר תרציה שאנו חולץ פדי שלא יצטרף ליתן פתובה ואין צריכין למה שפתבו אחר פו והיינו כדפרישית וזה פשוט ואין להקשות ולומר דלפי מאי דכתיב לעיל דהנהו דסברי מצנות חליצה קודמת היכא דבריר לן שאינו מכונן לשם מצוה דכופין אותו לחלוץ וגם הוכחנו ועוד נוכיח לפנינו דכל היכא דכופין לחלוץ כופין אותו לתת פתובה גם כי לא יחלוץ וכו' ויאמר האומר דסוף סוף מה תקנת בדברי התוספות דאפתי קשה דהואיל ואינו חולץ לה שלא יתן פתובה הרי היא תבוע לייבם לשם ממון וכופין אותו לחלוץ ואם לא יחלוץ כופין אותו לתת פתובה ואם פן משום פתובה אינו נמנע לחלוץ דנראה דהכא אין דבר מוכיח שהיא מייבם לשם ממון שאינו אומר שרוצה לייבם פדי שלא יתן פתובה אלא שהיא תבוע לייבם ואפשר שהיא מכונן לשם מצוה ולכשנאמר לו זיל ונסיב אתתא אחריתא וחלוץ לה וכי היכי דליהבו לה אחריתי היא ישוב ויאמר למה תעשו לי שתי רעות שלא די שאתם מבטלים ממני מצנות ייבום אלא שתצו שאחלוץ להוציא ממני ממון וכן לא יעשה ודמאי קצת למה שאמרו פרק האשה שלום באתה לבית דין ואמרה מת בעלי התירוני להנשא מתירין אותה להנשא ונותני' לה פתוב' ומהאי טעמא גמי לא יקשה לתוספות ז"ל גם פן מה שהקשו על רש"י ז"ל ולומר שאם מילתיה דרבי יוחנן בברור לנו דמייבם לשם ממון כופין אותו לחלוץ ואם פן מאי האי דקאמר רבי יוחנן דאין נזקקין לו עדיפא מניה הנה ליה למימר דכופין אותו לחלוץ דמילתיה דרבי יוחנן קא מייירי באינו ברור לנו שתובע לייבם לשם ממון כדפ'.

ואף על גב דסוף סוף תשובה זו אינה מספקת הואיל ולא שבקינן לייבם וצריכין אנו לתשובה שפתבי' לעיל וכן לרבינו תם דסבר דהיכא דאין ידוע שמכונן לשם מצוה והיא תובעת חליצה כופין אותו לחלוץ תשובה זו אינה פלוס מפל מקום פתב וזה לשופרא דמילתא וכמשל הצייד דפרק שור שנגח וק"ל ונתחזר למה שהיינו בו דלתוספות ז"ל לית להו סברת מהר"ם ז"ל ומהאי טעמא יש לחוש לעשות מעשה ועוד דאפשר לדחות ולומר דאפילו מהר"ם ז"ל לא קאמר אלא היכא שאמרו בהדיא יוציא ויתן פתובה פהנהו דפ' המדיר וכן האומר איני זן ואיני מפרנס שאמרו.

בהדיא יוציא ויתן פתובה שפנה הודיעונו שחייבוהו לתת פתובה וכן הפירוש מבקשין להוציא וכופין לתת פתובה כדפירש הר"ן ז"ל אבל היכא שלא פירוש בהדיא לומר יוציא או יחלוץ ויתן פתובה לית לן למימר הכי ח ולרונחא דמילתא אני אומר שראיה לדבר

שְׁתַּלְוֵי בַלְשׁוֹן חֲכָמִים וְאֵין לַדְמוּת גְּזֵרוֹת חֲכָמִים זֶה לְזֶה דְּהָא תַּנְיָא בְּסוּף פְּרָק אֶלְמָנָה
גִּיזוּגִית נְשִׁים שְׁאָמְרוּ אֵין לָהֶם פְּתוּבָה אֲבָל תּוֹסַפֵּת יֵשׁ לָהֶם נְשִׁים שְׁאָמְרוּ יוֹצְאוֹת שְׁלֵא
בְּכַתוּבָה אֵין לָהֶם תּוֹסַפֵּת וּפִירֵשׁ"י ז"ל נְשִׁים שְׁאָמְרוּ בָּהֶם יוֹצְאוֹת שְׁלֵא בְּכַתוּבָה כֹּל
תּוֹרַת גִּבּוּי הַפְּקִיעוּ מִהֵן עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ הֲרִי לָהּ שְׁתַּלְוֵי בַלְשׁוֹן חֲכָמֵנוּ ז"ל וְאֵין לַדְמוּת
גְּזֵרוֹת חֲכָמִי זֶה לְזֶה שְׁדַעְתֶּם רַחֲבָה מְדַעְתֵּנוּ וְאִם כֵּן הֲכִי נָמִי יֵשׁ לָנוּ לֹאמַר שְׁבִמְקוֹם
שְׁאָמְרוּ יוֹצִיא וְיִתֵּן פְּתוּבָה חֲזִיבוּהוּ חֲכָמֵנוּ ז"ל לְתַת פְּתוּבָה גַם כִּי לֹא יוֹצִיא אֲבָל בְּמְקוֹם
שְׁלֵא אָמְרוּ כֵּן גַם כִּי חֲזִיב הוּא לְהוֹצִיא וְלְתַת פְּתוּבָה כִּינּוּ דְאֵין כּוֹפִין לְהוֹצִיא אֵין כּוֹפִין
לְתַת פְּתוּבָה דְאֵין לַדְמוּת גְּזֵרוֹת חֲכָמִים זֶה לְזֶה כַּדְפִּירְשִׁיתִי וְאֶפְשֵׁר דְּטַעְמָא דְּמִילְתָא בְּהִנְהוּ
דְּהַמְדִיר דְּקִנְסוּהוּ לְתַת פְּתוּבָה אִף עַל פִּי שְׁלֵא יוֹצִיא מְשׁוּם שְׁהוּא הַפּוֹשֵׁעַ וְכֵן בְּהִיּוּא דְּאֵינִי
זֶה וְאֵינִי מְפָרְנִס וְכֵן בְּנִשְׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּה וְלֹא יִלְדָה מְשׁוּם דְּאָמְרִינוּ שְׁהוּא לֹא זָכָה
לְיִבּוּת הַיְמָנָה וּמִמְנוּ הַסִּיבָה שְׁלֵא יִלְדָה וְכֵן בְּנִשְׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ דְּקָאֵמַר רַבִּי אִמִּי
יוֹצִיא וְיִתֵּן פְּתוּבָה הוּא הַפּוֹשֵׁעַ כְּבִנְדוֹן דִּידֵן שְׁהַטְעַם שְׁמַחֲזִיבִין אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ הוּא מְשׁוּם
דְּחִזְקָה הִיא שְׁאֵינִי מְכַוֵּן לְשֵׁם מְצָנָה אֵין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת דְּאֵנוּס הוּא דְּיִצְרוּ תּוֹקְפוֹ וְהֲרִי הוּא
כְּרוּבָא דְּעֵלְמָא וְאִף עַל גַּב דְּבְנִשְׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּה עֲשֵׂר שָׁנִים וְלֹא יִלְדָה גַם כֵּן אֵין בְּיָדוֹ
לַעֲשׂוֹת שְׁאֵי הֵתֵם שְׁרוּב הָעוֹלָם אֵינָם כֵּן וְאֶפְשֵׁר דְּמְשׁוּם הֲכִי קִנְסוּהוּ אֲבָל כָּאן שְׁרוּב
הָעוֹלָם כֵּן וְאֶפְשֵׁר גַם כֵּן שְׁזָה הַמַּעוּט מִנֵּ"ל דְּקִנְסוּהוּ וְחֲזִיבוּהוּ לְתַת פְּתוּבָה קוֹדֵם שְׁיַחְלֹץ
וְכֹל שְׁכֵן לְדַעַת רַש"י ז"ל שְׁפִירוּשׁ שְׁאִם הִנֵּה רוּצָה לְיִבְבֵם שְׁמַנִּיחִין אוֹתוֹ לְיִבְבֵם וְאֵינִי
חֲזִיב לְחַלּוֹץ וְלְתַת פְּתוּבָה אֲלֵא הִכָּא שְׁהִיא תּוֹבַעַת חֲלִיצָה וְאִם כֵּן הִיא הַגּוֹרְמַת לְחַלּוֹץ
לָהּ שְׁיֵשׁ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֵא קִנְסוּהוּ לְתַת פְּתוּבָה אֲלֵא אִם כֵּן יַחְלֹץ לָהּ וְהִיא הַגּוֹרְמַת בְּחִלְצָהּ
וְאִף עַל גַּב דְּמִהָר"ם ז"ל לֹא תִלָּה טַעְמוֹ בְּשִׁבִיל שְׁאָמַר בְּהִדְיָא יוֹצִיא וְיִתֵּן פְּתוּבָה אֲלֵא
תִּלָּה טַעְמוֹ כִּינּוּ שְׁחֲזִיבוּהוּ חֲכָמִים בְּשָׁנֵי דְּבָרִים אֵלוֹ לְהוֹצִיא וְלְתַת פְּתוּבָה נְהִי דְּלְהוֹצִיא
אֵין לָנוּ רְשׁוּת לְכוּפּוֹ מִכָּל מְקוֹם לְתַת פְּתוּבָה יֵשׁ לָנוּ לְכוּפּוֹ וְאִם כֵּן יִרְאֵה מְזָה שְׁכָל מְקוֹם
שְׁהוּא חֲזִיב בְּשָׁנֵי דְּבָרִים אֵלוֹ לְהוֹצִיא מְמוֹן דְּאֶפְשֵׁר לְפָרֵשׁ דְּבָרֵינוּ בְּדוּחַק וְלֹאמַר שְׁהוּא
ז"ל מְפָרֵשׁ טַעְמָא שְׁל חֲכָמֵנוּ ז"ל בְּכָל מְקוֹם שְׁאָמְרוּ כֵּן וּלְעוֹלָם אֵית לָן לְמִימַר דְּדוּקָא
בְּמְקוֹם שְׁאָמְרוּ יוֹצִיא וְיִתֵּן פְּתוּבָה הוּא שְׁיֵשׁ לָנוּ לֹאמַר כֵּן אֲבָל בְּמְקוֹם שְׁלֵא אָמְרוּ בְּהִדְיָא
יוֹצִיא וְיִתֵּן פְּתוּבָה אֵין לָנוּ לֹאמַר כֵּן וּפִירֵשׁ שְׁל הַר"ן מְסִיעֵנִי בְּזָה וְלָכֵן אֵין נִרְאֵה לִי
לְסַמְּוֵה בְּזָה לְהוֹצִיא מְמוֹן וְכֹל שְׁכֵן שְׁרוּב הַגְּדוּלִים סוּבְרִים שְׁבְכָל מְקוֹם שְׁאָמְרוּ יוֹצִיא
וְיִתֵּן פְּתוּבָה כּוֹפִין לְהוֹצִיא קָאֵמַר וְאִם כֵּן לְדַבְרֵיהֶם אֵין לָנוּ מְקוֹם בְּגִמְרָא לְסַמְּוֵה עֲלֵינוּ
וְלֹאמַר דְּאֶשְׁכַּחן כִּינְצָא בְּזָה דְּאִף עַל גַּב דְּאֵין כּוֹפִין לְהוֹצִיא כּוֹפִין לְתַת פְּתוּבָה וְכֹל שְׁכֵן
שְׁלִפִי מַה שְׁפִין נִרְאֵה שְׁהַתּוֹסְפוֹת ז"ל אֵין לָהֶם סְבֵרַת מִהָר"ם ז"ל וְחֲזִינוּ נְמִי רֹב
הַפּוֹסְקִים שְׁלֵא פִירֵשׁם לֹאמַר כֵּן שְׁמַצַּד הַדִּין הִנֵּה לָהֶם לְפָרֵשׁ דְּבָר.

זֶה וְלֹאמַר דְּהִכָּא שְׁחֲזִיב לְהוֹצִיא מְמַצּוֹת חֲכָמִים וְלְתַת פְּתוּבָה גַם כִּי אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ
לְהוֹצִיא כּוֹפִין אוֹתוֹ לְתַת פְּתוּבָה שְׁהַסְבָּרָא נוֹתַנְתָּ שְׁמָה שְׁאָמְרוּ יִתֵּן פְּתוּבָה דְּוִמְיָא
דְּלְהוֹצִיא אָמְרוּ וְכִשְׁם שְׁאֵין כּוֹפִין לְהוֹצִיא אֵין כּוֹפִין נְמִי לְתַת פְּתוּבָה וּמְהִנֵּי טַעְמִי לֹא
מְלֵאנִי לְבִי לְסַמְּוֵה עַל זֶה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה לְהוֹצִיא מִהֵאֵי טַעְמָא דְּכַתִּיבָנָא אֲלֵא שְׁאֵין אוֹמַר
דְּהוֹאִיל וְהַגְּבַרְתָּ הַזֹּאת תְּפַשֵּׂה שְׁאֵין לְהוֹצִיא מִיָּדָה לְדַעַתוֹ שְׁל מִהָר"ם ז"ל דְּהוֹאִיל וְאֵנוּ
מְסוּפְקִין בְּדְבָרֵינוּ אִם הוּא ז"ל בְּכָל מְקוֹם שְׁהוּא חֲזִיב לְהוֹצִיא וְלִיתֵּן פְּתוּבָה סְבֵר כֵּן אוֹ
דְּוִקָא בְּמְקוֹם שְׁאָמְרוּ בְּהִדְיָא יוֹצִיא וְיִתֵּן פְּתוּבָה אֵין לָנוּ לְהוֹצִיא מִיָּדָה מְסַפֵּק אֶלְיָבִיהָ

דְּהַרְמַב"ם ו"ל דְּסִבְר דְּכָל תִּיקוּ שְׁבַתְלָמוּד אֶפִּילוּ הִיכָא שְׁהִנְתַּבַּע מְוָחָזָק אַם תְּפִס הַתּוֹבַע
אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוּ וְאֶפִּילוּ הִיכָא שְׁהִסְפֵּק הוּא מַצֵּד הַדִּין בְּעֵצְמוֹ וְלֹא מְצִי נִתְבַּע לְטַעוֹן בְּהָא
שְׁהִרִי בְּהִנְהוּ בְּעֵי דְרַבִּי יִרְמְיָה דְּפָרְק מְרֻנְבָּה סוּף מִתְנִיתִין דְּמַכְרוּ חוּץ לֹא' מִמָּאָה שְׁבוּ
פִּסְק הוּא ו"ל בְּפָרְק שְׁנֵי דְהִלְכוֹת גְּנִיבָה שְׁאֵם תְּפִס הַנִּזְק תְּשְׁלוּמִין אַרְבַּעַה וְחַמְשָׁה שְׁאִין
מוֹצִיאִין מִיָּדוּ וְאֶפִּילוּ לְהִרְאָב"ד ו"ל שְׁהַשִּׁיג עַל דְּבָרָיו מוֹדָה הוּא בְּכַנְדוֹן דִּידוֹן שְׁאִין
מוֹצִיאִין מִיָּד הַתּוֹפֵס דַּעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיג אֱלָא מִטַּעְמָא דְּהוּי קִנְס אֲבָל הִיכָא דְלָאו קִנְס הוּא
כְּכַנְדוֹן דִּידוֹן מוֹדָה הוּא שְׁאִין מוֹצִיאִין מִיָּד הַתּוֹבַע שְׁתַּפְּשׁ וְכִדְכַתְב הֶרֶב בַּמ"מ מְשֻׁמוּ וְכֵן
בְּהִיכָא דְּפָרְקֵא קֵמָא דְּמַצִּיעָא וְסִפְק בְּכוֹר שְׁתַּקְּפוּ פִּהוּ פִּסְק הַרְמַב"ם בְּפָרְק שְׁנֵי דְהִלְכוֹת
בְּכוֹרוֹת שְׁאִין מוֹצִיאִין מִיָּדוּ וְלֹא מְצִאֵנוּ שְׁהִרְאָב"ד ו"ל יִחְלֹק עָלָיו וְכֵן פִּסְק בַּעַל הַסֵּמ"ג
ו"ל וְלֹא פְּהִנְהוּ רַבְרָבִי דְּסִבְרִי דְּמוֹצִיאִין וְדִקְדָּקוּ מִזְּהָ דְּכָל שְׁתַּחֲלַת דִּינוּ הַמַּע"ה וְתַפֵּס
חִבְרוּ דְּמוֹצִיאִין מִיָּדוּ וְכֵן בַּסֵּמ"ג בְּעֵשָׂה בְּסִימָן ע' כְּתַב דְּרַבִּינוּ חֲנִנְאֵל וְרַש"י ו"ל סִבְרִי
כְּהַרְמַב"ם ו"ל בְּכָל תִּיקוּ שְׁבַתְלָמוּד וְאֵל יִקְשֶׁה לָּךְ מִמָּה שְׁכַתְב הַרְמַב"ם ו"ל בְּפָרְק
שְׁלִישִׁי דְהִלְכוֹת שְׁכִירוֹת וְזֶה לְשׁוֹנוֹ לְסֻטִים מְזוּנִין הִרִי הוּא אֲוֹנָס וְאֶפִּילוּ הִיכָא הָרוּעָה
מְזוּנִין וְכֹא לֹא לְסֻטִים אַחַר מְזוּנִין הִרִי זֶה אֲוֹנָס שְׁאִין הָרוּעָה מוֹסֵר נִפְשׁוֹ כְּלִסְטִים עַד כָּאֵן
לְשׁוֹנוֹ: וְזֶה בְּעֵינֵן בְּפָרְק הַפּוֹעֲלִים וְלִפִּי מָה שְׁכַתְב הַר"ן בְּפָרְק קֵמָא דְּמַצִּיעָא וְכֵן בְּמַגִּיד
מְשֻׁנָּה שָׁם בְּפָרְק שְׁלִישִׁי דְהִלְכוֹת שְׁכִירוֹת דְּבַעֲיָא זֹו לֹא אִיפְשִׁיטָא וְתֹאמַר אַם כֵּן אִיךָ
כְּתַב הִרִי זֶה אֲוֹנָס דְּמִשְׁמַע אֶפִּילוּ תְּפִס בַּעַל הַבֵּית מִפְּקִינִין מִיָּה דְּנִרְאָה שְׁהֶרֶב ו"ל גְּרִיס
כְּגִרְסָא אֲשֶׁר לְפָנֵינוּ בְּגִמְרָא דְּהַבַּעֲיָא אִיפְשִׁיטָא וְגַם כִּי יֵשׁ לְדִקְדָּק קֶצֶת בְּדַבְרֵי הֶרֶב אֶפִּילוּ
לִפִּי גְרִיסָתוֹ שֶׁל הַר"ן ו"ל וְכַמְגִיד מְשֻׁנָּה ו"ל לֹא אֲאָרִיךְ בְּזֶה הוֹאִיל וְהַגִּירְסָא שְׁלִפְנֵינוּ
הִיא כְּדַבְרֵיו וְאֵלְמָלָא דְּמִסְתַּפִּינָא מִהַר"ן ו"ל אֲמִינָא שְׁגַם הַרִי"ף ו"ל גְּרִיס כֵּן בְּגִמְרָא
וּמְשׁוּם הִכִּי כְּתַב בְּהִיכָא בְּעֵיָא דְּפִטוֹר הָרוּעָה שְׁהִרִי דְּרַכּוֹ שֶׁל הַרִי"ף ו"ל כֹּל הִיכָא דְּסִלְקָא
בְּגִמְרָא כְּתִיקוּ לְהִבִּיא הַבַּעֲיָא בְּפִסְקִיו וְלִסְלַק בְּתִיקוּ וּמָה נִשְׁתַּמְנִית זֹאת הַבַּעֲיָא דְּפָרְק
הַפּוֹעֲלִי מִהִיכָא בְּעֵיָא דְּפָרְק הָאֲשֶׁה שְׁלוֹם גְּבִי אִשָּׁה שְׁאֲמָרָה מֵת בְּעָלֵי וְתַנּוּ לִי כְּתוּבָתִי
וְהַתִּירוּנִי לְהַנְשֵׂא דְּסִלְקָא בְּתִיקוּ: וְכֵן הִבִּיאָה גַם הוּא זָכְרוּ לְבִרְכָה בְּפִסְקִיו וְלֹא פִירֵשׁ
לוֹמַר דְּאִינָה נֶאֱמַנָת כִּי הִיכָא דְּפִי בְּפָרְק הַפּוֹעֲלִים שְׁכַתְב דְּפִטוֹר הָרוּעָה: וְכֵן בְּבַעֲיָא פָּרְק
קֵמָא דְּמַצִּיעָא דְּאִיבַעֲיָא לֵן הֵתֵם בְּתַקְפָּה אַחַד בְּפָנֵינוּ אַם מוֹצִיאִין מִיָּדוּ אוֹ לֹא כְּתַב דְּלֹא
אִיפְשִׁיטָא וְלֹא פִסְק הַדִּין: וּמָה נִשְׁתַּמְנָה בְּעֵיָא דְּפָרְק הַפּוֹעֲלִים דְּפִסְק הַדִּין אֱלָא וְנִדְאִי נִרְאָה
שְׁהִרִי"ף ו"ל גְּרִיס בְּפָרְק הַפּוֹעֲלִים כְּגִירְסָא שְׁלִפְנֵינוּ דְּמִסְתַּבֵּר דְּאֲוֹנָס הוּא וְהוּא ו"ל כְּתַב
בְּפִסְקִיו כְּאֲשֶׁר נִפְסְקָה הַבַּעֲיָא בְּגִמְרָא וּבְהִכִּי יִתְיַשְׁבוּ סְדָרֵיו וְדַבְרֵיו הֵיטֵב וְלִפִּי זֶה אִין
לְהִבִּיא רֵאִי מְדַבְרֵיו דְּכָל תִּיקוּ דְּבַתְלָמוּד וְכָל סִפְק מְמוֹנָא אַם תִּקְרָה הַתּוֹבַע שְׁמוֹצִיאִין
מִיָּדוּ: וְכֵן נָמִי אֵלְמָלָא דְּמִסְתַּפִּינָא אֲמִינָא דְּלִדְעָתוֹ ו"ל אִין לְחֻלְק בֵּין תְּפִס בְּרִשׁוֹת לְתַפֵּס
שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת דְּהוּא ו"ל לִית.

לִיָּה סְכַרְת הַר"ן ו"ל שְׁהִרִי כְּתַב בְּפָרְק הַשּׁוֹאֵל בְּהִיכָא מִתְנִיתִין דְּהַמְשַׁפִּיר בֵּית לְחַבְרִיו
וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְשְׁמַעֲנוּ מִיָּה דְּלִיתָא לְהָא דְּאָמַר רַב אִיסְתְּרָא מָאָה מְעִי וְכו' עַד אֱלָא כְּשִׁמוּאֵל
דְּאָמַר הַלֵּךְ אַחַר הַפְּחוֹת שְׁבַלְשׁוֹנוֹת דְּמִסְפָּקָא לֹא מְפָקִינֵן מְמוֹנָא אֲבָל אִי תְּפִס לֹא מְפָקִינֵן
מִיָּה דְּהִנָּה אַחַר תְּפִיסָה נִתְבַּע וְהִנֵּי מִיָּלִי בְּמִטְלָטְלִי אֲבָל בְּמִקְרָעֵי ק"ל כְּרַב נִחְמָן דְּאָמַר
קִרְקַע בְּחֻזְקָת בְּעָלִיהָ קִינִימָא עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: וּפְשִׁטָא דְּמִקְלָתָא דְּאִיסְתְּרָא מָאָה מְעִי הָוִיא
שְׁאֵם אָמַר לוֹ אִיסְתְּרָא מָאָה וְנִתְרַצוּ מָאָה מְעִי חֵיב לֹא וְאֶפִּילוּ הִכִּי כְּתַב הוּא ו"ל דְּאֵם

תפס לא מפקינן מיניה ופשיטא דהאי תפס שלא ברשות קאמר דאי ברשות נתנה לו כדי לפורעו פשיטא שאינו יכול לחזור בו ולהוציאה מיזו הואיל וכבר פורעו וכן דקדק הוא ו"ל בדבריו וכתב ואי תפס ולא כתב ואם נתן לו לא מפקינן מיניה דלא שני ליה לרב בין תפס ברשות לתפס שלא ברשות שהפסל שנים אלא דמהא אין לנו ראון גמורה לומר דבגידון דינו אין מוציאין מיד היבמה הואיל ואנו מסופקים בדבריו של מהר"ם ו"ל כדכתבינא דדילמא ו"ל סבר דהתם היינו טעמא דאין מוציא מיד התופס משום שיש לו טענה לטעון ולומר לכה אמרתי שתי הלשונות שבאיזה שארצה אתפוס וכיון שהוא מוחזק ויש לו טענה אין להוציא ממון מחזקתו וכמו שחלקו התוספות בפרק המדיר בשם ריב"א אבל היכא דליכא טענה כבגידון דינו אין לומר פן והוא הדין אני אומר דאף על גב דאין לנו ראיה מדבריו כדכתבינא מפל מקום הואיל ולא מצאנוהו לומר דספק בכור שתקפו הפהו דמוציאין מיזו וכן בכל מקום שתחילת דינו המוציא מחבירו עליו הראוי אין לנו לחלק כלל דאפשר דהוא ו"ל סבר פהרמב"ם ו"ל דספק בכור שתקפו דאין מוציאין מיזו ומשום הכי לא חלק כלל אלא כתב סתמא בכמה מקומות שאם תפס אין מוציאין מיזו ולא מצאנוהו בשום מקום לומר הפה זה והיינו טעמא משום דאיהו סבר פהרמב"ם ו"ל דאין חלוק ואל יקשה לה דאם פן אמאי קאמר הרב בהיה דהמפקיד דאי תפס לא מפקינן מיניה דדינא דהתם הוא לדעתו דחלוקין היכא דלא תפס שום אחד מהם כדכתב הוא ו"ל בהדיא והלא אפילו היכא שהאחד מהם מוחזק מתחילה שאין הדין בו דחולקין אמרנו דאפשר דהוא ו"ל סבר דאי תפס אידיך לא מפקינן מיניה דהתם הוא ו"ל אתא לאשמועינן דאע"ג דקנסא הוא דלא מגבי ליה בבבל אי תפס לא מפקינן מיניה ואפילו בבבל הואיל ואין מוחזק שום אחד מהם והדין בו דחולקין אבל היכא שהאחד מוחזק מתחילה אי הוי קנס דלא מגבינן ליה בבבל אפילו תפס אידיך מפקינן מיניה ולעולם אמינא לה דאפשר דהוא ו"ל נמי סבר דהיכא דלאו קנס הוא אפילו שהאחד מהם מוחזק מתחילה אי תפס אידיך לא מפקינן מיניה וצא וראה שגם הר"ן ו"ל לא תמוך תדותיו בפרקא קמא בפירוש דעתו של הר"י ו"ל אלא בהיה בעיא דסוף השוכר שכתב הוא ו"ל פטור ואנא אמינא דהואיל ונחזינן שגם הרמב"ם דלית לין סברת הר"ן כדהוכחנו לעיל כתב גם בהיה בעיא דפטור פהרי"ף א"כ יראה שאין להוכיח לדעתו מהיה בעיא דסברת הר"י הו"א כסברת הר"ן והיינו טעמא כדכתבינא פן נראה לעניות דעתי וגם פי יש להאריך עוד בדברי הר"י ו"ל לא אאריך בזה.

ואני חוזר במה שהיינו בו ואומר דלדעתו של הרמב"ם ו"ל והנגררים אחריו אין להוציא מיד הגברת היבמה הזאת מה שתפשה הואיל ואנו מסופקים בדבריו של מהר"ם ואדרבא הדעת נוטה יותר לפי דבריו באופן שיראה שאין להוציא מיד היבמה ממה שגפרש בדרך אחר וכדכתבינא וכל שכן שהרשב"א מסכים לדעתו של מהר"ם ונראין הדברים דאפילו היכא שלא אמרו בהדיא יוציא ויתן כתובה אלא שהדין הוא פן סבר הוא ו"ל שאם לא הוציא שכופין אותו לתת כתובה שהרי כתב הוא ו"ל בתשובה דמורדת וזה לשונו אבל האשה שאמרה לבעלה שאינו יכול כלל נאמנת ומפל מקום בית דין באין עליה דרך בקשה ואומרים לה תני דעתיה על בעליך שפא מתוך איבה אין אתם נכנסין לחדר ועושין להם סעודה שפא מתוך כך יתנו דעתם זה על זה עד כאן לשונו: והיינו כמשנה אחרונה דפרקא בתרא דנדרים ומייתי לה בפרק בית שמאי וכתב עוד ואם היא אינה רוצה ואינה

שומע להם בכך אלא שרוצה להתגרש מפני טענה זו מבקשין מן הבעל לגרש ואם לא רצה כופין אותו לתת כתובה אבל אין כופין אותו לתת גט עכ"ל: הרי לה דאע"ג שלא אמרו בהדיא יוציא ויתן כתובה כמשנה אחרונה דהילכתא פנותיה פתב הוא ז"ל שאם לא רצה ליתן גט כופין אותו לתת כתובה דאף על גב דלמשנה ראשונה אמרו יוצאות ונוטלת כתובה מפל מקום אחר שחזרו ואמרו משנה אחרונה לא אשכחן לומר בהדין שאם לא תתפייס שדינה כמשנה ראשונה אלא הוא ז"ל מסבא דנפשיה קאמר שאם לא רצה לגרש שכופין אותו לתת כתובה ואם פן הכי נמי יש לנו לומר בנדון דידן שאם לא ירצה לחלוץ שכופין אותו לתת כתובה הואיל ומצות חכמים עליו לחלוץ למאן דאמר מצות חליצה קודמת וכדפרישנא שמה שחלק הר"ר אברהם ו' יעש שאמר שהואיל ומטעם ספק הדין פן אין מוציאין ממון מספק לא נהירא הא פמה נשים שחולצות ולא מתקבמות מטעם ספק ופשיטא שהם בכלל זה שאם לא פוהו לחלוץ שכופין אותו לתת כתובה וכאשר אפרש בעזרת האל בדברי הרמב"ם והיינו טעמא דהואיל והם ז"ל פסיקא להו מילתא שיש להוציא ולתת כתובה מאיזה טעם שיהיה יש פח ביגדס לעשותו בברור דעת ולהוציא ממון: י ולרונחא דמילתא אומר דתדע לה שפן הוא דהא ביבמות פ' הע"י תניא נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא.

ילדה יוציא ויתן כתובה שפא לא זכה להבנות הימנה ע"כ לשון הבבביתא וילדברי מהר"ם ז"ל אפילו למאן דאמר בפרק המדיר דאין כופין אותו להוציא כופין אותו לתת כתובה אם רצה להוציא דהא יוציא ויתן כתובה קתני ואע"ג דמספקא הוא שמוציא דהא שפא לא זכה להבנות הימנה קתני והיינו טעמא דאע"ג דספקא היא דשפא היא עקרה עשוהו חכמים פונדאי להוציא ממנה ואין לחלק ולומר שאני התם דההיא ספיקא הויה פונדאי שהרי רוב נשים אינם עקרות ודמי למאי דתני רב ביבי בפ"ק דיבמות דקטנה משמשת במוך וקתני טעמא שפא תתעבר ונשוא תמות ונקט בלישני' שפא תמות בשביל המיעוט פדכתבו התוס' ז"ל התם בדבור רב זביד אמר וכו' והתם קאמר רבא בר ר' לואי דהיא מתה ועוברת מתה ומשוי.

ליה נדאי והיינו משום דרוב מתות ואם פן היכא דאיכא רוב פונדאי שייך לישנא דשפא משום המיעוט דהא לא מילתא היא דבההיא דפ' הבע"י הויה ספיקא פכל הספיקות דאע"ג. דרוב נשים אינם עקרות יש רוב אחר פנגדו דרוב אנשים זוכים להבנות הימנה ואם פן אוקי רוב בהדי רוב והויה פלגא ופלגא ועוד דבנדון דידן רובא לא מכונני לש"מ דהשתא את"ל דהתם משוי ליה פונדאי הואיל ואיכא רובא בנדון דידן נמי יש לנו להשוותו פונדאי הואיל והרוב מסייענו וכן נמי אמרינו התם דאם נשא לב' נמי ולא היו לה בנים דיוציא ויתן כתובה ואם נשאת לג' תצא שלא בכתובה ולא מצו קמאי למתבע מינה כתובה שנתנו לה ולומר דאגלאי מילתא שהיא הגורמת דמצית אמרת השתא הוא דכחשית ואם נשאת לרביעי והיו לה בנים לא מצוי היא למתבע כתובה מהשלישי דמצי אמר לה השתא הוא דברית וכתב המרדכי ז"ל ונראה דאלו הדברים עשאום חכמים בבירור הדעת ולא מטעם ספק לדונם פמוציא מעדים שא"כ תפסה בספק ולא הוי תפיסה הרי לה דאף על גב דספק עשאום חכמים בבירור דעת ואם פן הכי נמי אית לן למימר אליביה דמהר"ם ז"ל דסבר דבכל מקום שהדין הוא שיוציא ויתן כתובה שאם לא יוציא שיתן כתובה הואיל ודינו הוא להוציא וליתן כתובה דאע"ג דמטעם דספקא הוא מ"מ

עשׂאום חכמים כפרור הדעת ואף כי לדעת התוספות ז"ל אין טענה זו מועלת אלא שלא להוציא ממנה יענין שם ואם כן יאמר האומר דאין ראיה מפאן דהתם אין מוציאין ממנה משום שתפשה ברשות מ"מ מהברייתא עצמה שהזכרתי יש להביא ראיה שמוציאין ממון ואפילו מספק וכמו שכתבנו וכן משמע מדברי הרשב"א אשר הזכרתי דאע"ג דלמשנה אחרונה חיישינן שפא עיניה נתנה באחר שאם היא אינה מתפיסת אלא שרוצה להתגרש שאם לא רצה להוציא שפופין אותו לתת כתובה ואע"ג שנתראה שהתוספות חולקים על מהר"ם והרשב"א ז"ל כדפירשתי מ"מ נראה שהיא יכולה לומר קים לי כמהר"ם והרשב"א והרמב"ם ז"ל והגרי"א אחריו הואיל ותפסה דהא כתב המרדכי ז"ל פרק נערה גבי נדוניית חתנים וז"ל ואמר הר' שמואל בן ר"ב דאם יתפוס החתן המע"ה שיאמר קים לי כרש"י ז"ל שפסק מן הארוסין אבל מן הנישואין גובה הכל אפילו לא גבה הילקף המע"ה עכ"ל וכן בהגהה דמרדכי בשם מהר"ם שהיה רגיל לפסוק היכא שגדולים חולקים בדבר ותפס איך לא מפיק מיניה דא"ל אייתי ראיה שהלכה כזה הרב שפסק כן עכ"ל ולא חלק שום חלוק שם במרדכי בפרק שני דיני גזרות גבי שלש ארצות לנישואין דהיכא דאיכא פלוגתא דרבנותא עבדינן הכא לחומרא והכא לחומרא עכ"ל וא"כ הכא נמי אית לן למיזל לחומרא גבי תובע שלא להוציא מהתופס הואיל ולהרמב"ם ז"ל והגרי"א אחריו בכל ספק שתקף כנגדו אין מוציאין מידו וכופין ואע"ג דאיכא דפליגי ואחזר בדברי רבי שמואל בן ר"ב ואני אומר דנראה דהיינו טעמא דהוא ז"ל פרט בדבריו וכתב מה שכתב גבי נדוניית חתנים ולא כתב בסתם כל היכא דפליגי וכו' להודיענו דאפילו גבי נדונייא שלא באה ליד החתן מעולם והיה לנו להעמידה בחזקת הא' דהיינו בחזקת האב הואיל ופלוגתא דרבנותא היא דהיינו כרש"י ורבינו תם וכ"ש שר"י הלכן מסכים לדעתו של רבינו תם כדכתב המרדכי בשמו ונראה קצת שגם ראב"ה סובר כן ונראים הדברים שגם הוא ז"ל מסתברא ליה סברת ר"ת ולכך הוצרך לתת טעם לומר שיאמר קים ליה כרש"י ולא כתבסתם שאם תפס אין מוציאין מידו הואיל ופלוגתא דרבנותא היא המע"ה והיינו טעמא משום דסבר דגם פי מסתברא כר"ת ז"ל הואיל ואין לנו ראיה ברורה בדבר מצי' למימר קים ליה כרש"י ואע"ג דסוגיא דעלמא אגזלא טפי כפירוש רבינו תם בהיא שמעתתא ממאי דאגזלא כפירש"י דהא אפילו היכא שגבה חתן הנדונייא החרים ר"ת שיחזיר החתן הנדונייא אם מתה תוך שנה כדכתבו התוספות והמרדכי והספימו עמו גדולי ברבונא וכן בתשובת ר"ת שהקהלות עשו תפנה להחזירה אם מתה תוך שנתיים כדכתב המרדכי ואע"פ שרבינו תם חזר בסוף ימיו מאותה התקנה כדכתבו התוספות ז"ל מ"מ למדנו דסוגיא דעלמא אגזלא פסברת רבינו תם וא"כ לכאורה נראה לפרש הסוגיא באופן מסכים יותר לסוגיית העולם א"ה הואיל ואיכא חד מרבנותא דהיינו רש"י דסבר דמן הנישואין גובה הכל מצינו למימר קים ליה כרש"י ונראה שיש להביא ראיה לדבריו ממה שאמרו בפרק הנזקין במשנת בור שהוא קרוב לאמה וכו' השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל דאלים גבר ואע"ג דאלבינה דרב מתני' דהתם איתא בדוחק ואפשר נמי שהוא ז"ל יש לו קצת דמדומי אומר ממה שאמרו בריש פרק המניח דאין הולכין בממון אחר הרוב וכתבו התוספות בשם רבינו תם וז"ל ואמר ר"ת ואפילו רב דאמר בפ' המוכר פירות ולקמן בריש פרק הולכין בממון אחר הרוב הכא מודה שיקול הפוחזק לו' למוציא אע"פ שהרוב מסייעו לא תוציא ממני ממון דקים

ליה בנפשאי שאני מן המיעוט עכ"ל: ואע"ג דהאי קים ליה דקאמר רבי שמואל לא דמי לההוא דפרק המניח מ"מ אני אומר אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר וא"כ בנדון דידן אע"פ שגורא שיש חולקין על מהר"ם והרשב"א פדכתובנא מ"מ הואיל ויבמה זה תפשה מצי אומר קים פמהר"ם וכשהרשב"א פדכתובנא וכ"ש דבנדון דידן כופין אותו לחלוץ אליבא דרש"י דאמתלא גדולה היא לה הואיל והיבם יש לו אשה ובנים והיא יכולה לומר דאע"ג דרבא קאמר בפירוש הבעיא נושא אדם כמה וכו' הא החרים ר"ת ז"ל עם כמה רבנים דהוי כמו דינא דשאר מתיבתא ולא אמרה את פיו גם פי לא קבלוהו בספרד ואף על גב דכתב המרדכי בשם בעל התרומות דמטעם זה אין כופין לחלוץ דשמא פיו דממילא נפלה לא מקרי שתי נשים דאשה הקנו לו מן השמים הא הוא ז"ל קאמר שמשופק הוא בדבר ואין לכוף מספק אבל לענון אמתלא פשיטא דהוי שפיר אמתלא לדעת רש"י ז"ל דמצי אומר דלגזרתי חיישינו ולא אכניס עצמי בספק זה וכל שכן שלפי טענתה יראה היא לנפשה ואינה רוצה להבעל בספק ערוה דפשיטא דאמתלא טובה היא דאע"פ דמדברי רש"י ז"ל יראה דאמתלא אחרת קאמר נראה דהיינו היכא שאין האשה חוששת בזה הוא דקאמר וק"ל וכל שכן דהוי אמתלא גדולה מאי דאמר שהיא מקפדת על היותה קטלניות וכאשר אפרש בעזרת האל: ואם פן לרש"י כופין אותו לחלוץ ולרבינו תם ז"ל אפילו בלא אמתלא כופין אותו לחלוץ וכל היכא דכופין להוציא ולתת פתובה פבר בארנו שאפילו התוספות ז"ל מודים שאם לא יכפוהו להוציא פגון דליתיה קמן והאשה תובעת גיטה וכתובה שביית דין יורדין לנכסיו ומגבין לה פל דינין אחרים תביעתו דמשום דהוא עשה שלא כהוגן לא יהא חוטא נשכר ויתעבב זמן פרועון הפתוב שעליו שע"כ לא הוצרך מהר"ם ז"ל להודיענו דכל היכא דאמרינו שיוציא ויתן פתובה אין כופין להוציא והנה ס"ד למימר דכמו שאין כופין אותו להוציא הכא נמי אין כופין אותו לתת פתובה ואם פן לא חל עליו חוב הפתובה ולכן הוצרך הוא ז"ל ומן המפרשים האחרים להודיענו שאף על פי שאין כופין אותו להוציא וכל עליו חוב הפתובה מילתא דפשיטא היא שאם לא יכלו לכפותו להוציא שפופין אותו לתת פתובה שמשום שלא יכלו לכופו לא נפטר ממה שהוא חייב לתת וגם פי הדבר פשיטא לרווחא דמילתא דנראה שיש עוד להביא לזה ממה שכתב הר"י ז"ל בפרק אף על פי וזה לשונו ולדברי הכל פל מה דכייפינו ליה לאפוקי בין מעיקרא דדינא פדתנו אלו שפופין אותו להוציא ומאי דדמי להו בין מעיקרא דדינא פדתנו אלו שפופין אותו להוציא ומאי דדמי להו בין מעיקרא דתקנתא אי מית ליה אתתא מקמי דתיפיק מניה דבעל בגט בעלה ירית לה דלא מפקע' ר'נשה דבעלה אלא בגרושין גמורין עכ"ל ומדכת' הוא ז"ל לענון ר'נשה דלא מפקע' ר'וש' דבעל אלא בגרושין גמורין ושביק ממאי דהנה עסיק במורדת דקאמר דיהבינו ליה מאי דאיתתא מבי נשא ולגאונים עיקר פתובה מנה ומאתים ולא השמיענו בו דין זה שכל זמן שלא פפו אותו לגרש וגם הוא לא גרש ולא רוצה לגרש דלא יהבינו ליה מידי עד אחר הגרושין או לכל הפחות לכתוב בסתם דקודם גרושין הווי דינ' דכל אותן שפופי' לגרש דעלייהו קאי ככל איש ואשתו דעלמא לענון הממון משמע ומשמרדה עליו ותבעה גט יהבינו לה מאי דיהבינו לה למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה ואע"פ שלא גרש הואיל וכופין אותו לגרש לדעתו של הר"י ז"ל ואין לדחות לומר דשאני מורדת דעיקר תקנה שתקנו בה הגאונים היתה שלא תצאנן בנות ישראל לתרבות רעה

ואם לא תגבה פתובתה גם קודם שיגרש איפא למיחש טובא שיצאו לתרבות רעה דהא הוא פלל בכלל זה גם שאר הנשים שכופין להוציא מעיקרא דדינא שדין אחד להם וכתב דלא מפקע ירושה אלא בגרושין דמשמע דדוקא להפקיעה ירושה הוא דבעינו גרושין אבל לשאר מקלי לא אלא גובה פתובתה וכדכתביבנא והיינו משום דכל שכופין אותו לגרש גם כי לא יוכל לכופו לגרש כופין אותו לתת מה שהוא חייב לתת לה אחר הגרושין ולכה הוצרה הוא ז"ל להוציא ירושה מפלל שאר הדברים ולומר שהבעל יורש כל זמן שלא גרשה ואפשר דהיינו טעמא דירושה דהואיל והיא מתה וירושה באין לירש בראוי להן לירש יש לנו ללכת אחר חזקת הבעל שפוסקה בחזקתו לגרש אותה כ"ז שלא גרשה אבל בחייה דהיינו לגבות פתובתה ושאר דיניה אלימא חזקה דילה הואיל והיא עצמה הבעלת חוב שהבעל הוא מחוייב לה: ואע"ג שהבעל לא גירש הא למה זה דומה למי שהגיע זמנו לגבות חובו והחייב הוא אלם ואינו יכול לגבותו הימנו אחרי מותו שבאין הירושה לירש להם בראוי להם אלימא חזקה דבעל כדפירשתי וע"ד שמשלק רבה בפרק החולץ עלה דהיא מתניתן דתנו התם שומרת יבם שנפלו לה וכו' ע"ד מ"ת מה יעשה בכתובה וכו' ופרכינן בגמרא מ"ש רישא מ"ש סיפא ומשני רישא דאיה קיימא הויא לה איה ודאי וכו' עד סיפא הללו באין לירש והללו באין לירש ויחלקו וכן משמע נמי ממה שפירוש רש"י ז"ל בפרק יש מותרות עלה דהיא דתני התם אלמנה לכהן גדול גרושה ונחלצה לכהן הדיוט יש לה פתובת פירות וכו' ופירוש רש"י ז"ל יש לה פירות שאף על פי שאכל את הפירות כיון שלא כדיון אכלן שהרי לא הוי לו בת נשואין מעולם עכ"ל הרי לה דמשום שאינה ראויה לו יש לה אפילו הפירות שאכל כבר אם כן נראה קצת שכל שאינה ראויה לעמוד עמו דנוטל כל דיניה גם קודם שיגרש ואף על פי דבשני תניא דאין לה פירות היינו משום קנס דקנסיה כדאיתא התם ואפילו לפי מה שפירשו התוספות התם בפרק נערה דדין פירות קאמר ואם כן יש לבעל פירות וכן רש"י ז"ל בסוף דבריו כתב דלא דמיא לכשר' שמה שאכל אכל דמשום שפירשה קנסיה וכן בתו אמרו זכאי במצי' ובמעשה ידיה היינו משום שהיא אינה תובעת ממנו גט ונזדונוגו יחד ברשות' וכל אחד מהם משעבד עצמו לחברו ככל בעל עם אשתו מן הסתם: אבל היכא שהיא תובעת גט נראה דמזמן שתובעת והלאה יש לו לתת פתובה ואין לו משלה כלום גם קודם שיגרש אליבא דכולי עלמא הואיל ואינה ראויה לעמוד תחתיו כנלע"ד וכל שכן אליבא דרשב"ם ז"ל דסבר דאפילו באשתו שמתה מתוך קטטה שהיה בדעתו לגרשה דאין בעלה יורשה כדכתב בפרק מי שמת בעובדא דתורתני וז"ל מהכא שמעינן שמי שמתה אשתו מתוך קטטה שיש בדעתו לגרשה שוב אינו יורשה כדאמרינן במסכת גיטין כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות עד כאן לשונו דלדעתו היכא דהוי מאותן שכופין אותן להוציא אין בעלה יורש' אם מתה דאין לה מתה מחמת קטטה גדולה מזו וק"ל ועוד ראיה אחרת לזה ממאי דאמרינן בפרק השולח שלחו מתם איה פלונית בת פלונית קבילת גיטה מן ידא דאחא בר הדאי דמתקרי איה מרי ונדרה ואסרה פירות שבעולם עלה דלא קבילה פתובתה אלא גלופקריא אחת וכו' עד לכשתבא לידכם הגבוה את השאר ומוקי לה רב אשי התם דגט יבמית הנה ופירש"י ז"ל גט יבמית הנה יבמה הנה זה שנתן לה גט לפוסלה על האחין והיא באה לגבות פתובתה מנכסי בעלה הא' שנתארמלה הימנו עכ"ל: הרי לה דהנהו דשלחו מתם לא חשו לו שחלצה אלא שפוסלה על האחין וגבו הן חלק הפתובה

והן יגבו השאר והינינו טעמא כדפלי דכל שכופין אותו לחלוץ ולא ירצה לחלוץ גם פי לא
נוכל לכופו לחלוץ שכופין אותו לתת פתובה דכופין אותו לגרש או לחלוץ תליא מלתא
והתוספות הקשו על פירש"י ז"ל דע"ג דכופין אותו לחלוץ תליא מלתא מ"מ למי
שרוצה לחלוץ אף שהוא מהכופין אותו לחלוץ תחלה חולץ לה ואחר כך גובה פתובתה
דלא נתנה פתובה ליגבות קודם חליצה לפי דרף רוב העולם שאין דרף לאחר אלא מיד
או חולצין אותו או מניבמים דמהאי טעמא לא תקנו לה מזונות מיבם כמו שתקנו בהגעת
זמן דבעל פדכתבו התוספות פרק אע"פ דבור ואפילו פלו בפני הבעל ולמיעוטא לא
חששו ומסתברא שאחא בר הדיא חלץ לה ואח"כ גבו לה פתובתה ואם פן לא היתה להם
להזכיר גט דאע"ג דבנתינת הגט תליא מילתא הואיל ועל ידי הגט כופין אותו לחלוץ
ואם לא ירצה לחלוץ כופין אותו לתת פתובה מ"מ החליצה היא עיקר לענין גביית
הפתובה לפי דרכם של רוב העולם והיה להם לכתוב העיקר שהיא החליצה ולא הטפל
שהוא הגט הואיל ומסתמא חלץ לה ולחולק שיתחלק ויאמר שאין דעת התוספות ז"ל
פדכתובנא דלעולם לא נתנה פתובה ליגבות קודם חליצה ואפילו למי שכופין אותו
לחלוץ ומשום הכי מקשין התוספות על פירוש רש"י ז"ל נשיבהו ונאמר דאם פן יש
לתמוה מה עלה בדעתו של רש"י ז"ל לפרש מה שפירש דמה ענין פתובה אצל גיטין מה
ענין לכתובה שקבלה גט דהואיל וגט לאו פלוס הוא לענין גביית הפתובה שגם אם קבלה
גט ולא ירצה לחלוץ לה אינה יכולה לגבות פתובתה וקבלת הגט לענין גביית הפתובה
הרי הוא כאילו אינו ולא היה להם להזכיר הגט כלל דהזכרת הגט לאו פלוס הוא ואם
סמכו על מה שכתבו להם שגבו לה מפתובתה והם יגבו השאר דמסתמא חלץ לה סוף
סוף ענין הזכרת הגט לאו פלוס הוא דבשלמא לפי מה שפירוש דעתם יש לתרץ דברי
רש"י ז"ל שהזכירו הגט משום דהואיל ונפסלה על האחין גם אם לא ירצה היבם לחלוץ
לה כופין אותו לתת פתובה ואם פן יש ענין לגט אצל פתובה אבל אם לא תפרש פן קשיא
לי דמה עלה בדעתו של רש"י ז"ל וכי יעלה בדעתנו שרש"י ז"ל והתוספות חולקין על
מי שכופין אותו לגרש או לחלוץ אם כופין לתת פתובה או לא וכ"ש דמילתא דפשיטא
היא לעניות דעתי שלמי שכופין אותו לגרש או לחלוץ שאם לא נוכל לכופו לגרש או
לחלוץ שיש לנו לכופו לתת פתובה וכדפירשתי ולמדקדק בארף דברי התוספות שכתבו
ז"ל וקשה דלא היה להם להזכיר גט דלא נתנה פתובה לגבות עד שתחלוץ והיה להם
לכתוב שם חליצה עכ"ל יבין לע"ד שפדברי פן הוא ולא אאריף בזה: יא ואחזיר לדברי
הרי"ף ז"ל ואומר דנראה דאפשר דזוקא גבי בעל דידו עדיפא מינה הוא דלא מפקעא
ירושה דבעל אלא בגרושין גמורין אבל גבי יבם דידו פינה וגריעה ידו מיד הבעל גם פי
לא חלץ מפקעא ירושתו: והנה אפילו לגבי לכוף אותו להוציא כתב הר"ן זכרו לברכה
בסוף פרק המדיר דהמדיר את אשתו מליהנות לה דאין כופין אותו להוציא ואלו בנודרת
הנאה מיבמה כופין אותו לחלוץ והינינו טעמא לפי תירוצו הב' דבחליצה הקלו וכאשר
אפרש עוד בעזרת האל ונראה שלכ"ז פיון הרמב"ן ז"ל פשפא להודיענו שכל יבמה
שחולצת ולא מתניבמת מאיזה סבה שיהיה שהיא נוטלת פתובתה כתב בפרק שני
דהלכות ייבום ז"ל כל יבמה שאמרנו שדינה שתחלוץ ולא תתייבם הרי זו נוטלת
פתובתה אם יש לה פשאר האלמנות עד פאן לשונו ודקדק הרב בלשונו וכתב שדינה
שתחלוץ ולא כתב וחליצה להודיענו דאפילו לא חליצה הרי זו נוטלת פתובתה שאם דעת

הרב דדוקא פֿשחלצֿה היא דנוטלֿת פֿתנֿה הִזָּה לֹו לְפֿרשׁ בְּדִבְרֵיו וְלוֹמַר וְחִלְצָה וְכוּ' שְׁהָרִי
הוא ו"ל לא באר בפסקיו לומר דלא נתנה פתנה לגבות מחיים דיקבם וגם פי נזפר בגמרא
שאף שפכת בא"ז מקום חולץ ונותן פתנה אין להביא ראיה מזה דלא נתנה פתנה
לגבות מחיים דיקבם שלשם הוא פותב הדין מה הוא אבל אם תוכל לגבות הפתנה קודם
חליצה או לא אין להביא משם וכ"ש שגבי בעל כתב בכ"מ יוציא ויתן פתנה וא"ה
הוצרף לכתוב בפרק י"ו דהלכות אישות דלא נתנה פתנה לגבות אלא אחר מיתת הבעל
או אם גירשה שמזה יראה שהוא ו"ל דוקא לגבי בעל הוא דסבר הכי אבל לגבי יבם
שידו גרועה מיד הבעל לא אלא יש ליבמה לגבות פתנה מחיים דיקבם ואם דעת הרב
דדוקא חלצה הוא דנוטלֿת פתנה הי"ל לבאר דבריו ולומר דדוקא בחליצה קאמר אלא
ודאי דעת הרב הוא שפל שדינה שמתחלץ גם פי לא חלצה נוטלת פתנה קודם חליצה
וכאן הודיענו הרב דלא נתנה פתנה לגבות מחיים דיקבם כל שאין דינה שמתחלץ שמצנה
בה לכונסה והוסיף הרב בדבריו וכתב כשאר האלמנות להודיענו שאין היבם יורשה
ואע"ג דגבי בעל אין הירוששה נפקעת אלא בגרושין או בספק גרושין פדכתב בהלכות
נחלות וגם פי דינה לצאת כמבואר בדבריו שכתב בפכ"ב דהלכו' אישות וז"ל הנושא
אשה שהיא אסורה לו הואיל ויש לו בה קדושין מתה תסתין יירשנה עכ"ל גבי יבם היכא
שדינו לחלץ ולא לייבם גם פי לא יחלץ ביבמה נוטלת פתנה כשאר האלמנות שאין
רשות בעל עליהן ואין היבם יורשה והשתא ניחא טפי שלא כתב הרב באשה לגבי בעלה
בהדיא שפל שדינה להוציא הרי זו נוטלת פתנה פדכתב גבי יבמה דהאי מקלתא דפשיטא
היא פדפי' ולא הוצרף הרב להודיענו גבי יבמה אלא שהיבם אינו יורשה הואיל ודינה
שמתחלץ וא"כ לרש"י ור"ת ו"ל דסברי דבגדון דידן כופין אותו לחלץ כדפירשתי אפילו
היכא דלא תפסה כופין אותו לתת פתנה גם פי לא יחלץ וכיון שכן הוא השתא דתפסה
אין מוציאין מינה הואיל ומספקא לן הלכתא וכדפירשתי: יב ואלו יטעה אינה מעיין
לומר דאפילו לשאר המפרשי' דסברי מצנת חליצה קודמת אלא שאין כופין אותו לחלץ
היכא שאין ידוע לנו אם מכונן לשם מצנה או לא דבגדון דידן מודו שכופין אותו לחלץ
דהא כבר פתבנו לעיל דאפילו לר"י ו"ל ונהגריין אחריו היכא שידוע לנו שאין מכונן
לש"מ שכופין אותו בשוטים לחלץ דבגדון דידן ברור לנו שאין מכונן לש"מ דהא
הגברת היבמה הזאת היא זקנה חדל להיות לה אורח פנשים ובנדאי שפל זקנה כזו אינה
יולדת וכן בפרק אף על פי משנה עקרה וזקנה ואיילונית וקטנה ושאר נשים שאינם
יולדות וכולהו בחדא מחתנהו דמניא התם גבי אשה שמת בעלה הרי שהיתה
רדופפה ללכת בבית אביה וכו' עד או חולה עקרה וזקנה איילונית וקטנה והמפלת אחר
מיתת בעלה ושאינה ראויה לילד פלן צריכות להמתין שלשה חדשים הרי לה דכלהו
בחדא מחתנהו מחתנהו דלא קתני ואפילו איילונית ואפילו שאינה ראויה לילד
והיינו משום דכלהו שוות בזה דנדאי אינן מתעברות והא דתנן במסכת סוטה פרק ארוסה
איילונית וזקנה ושאינה ראויה לילד לא שותה ולא נוטלת פתנה רבי אליעזר אומר
יכול הוא לישא אשה אחרת לפרות ולרבות הימנה: ואמרינן בגמרא אמר רב נחמן אמר
רבה בר אבון מחלוקת בזקנה ועקרה אבל באיילונית דברי הכל לא שותה ולא נוטלת
פתנה שנאמר ונקמה ונזרעה זרע מי שראוי להזריעה יצאת זו שאינה ראויה להזריע
לאו משום דמיעוט זקנות ועקרת ראויות להזריע קאמר רב נחמן הכי כדמפרשין התם

ו"ל אמ' איילנות נהי נמי דראוי לקיימה מיהו לא שתייה מהאי טעמא דמינה ראוייה להריון בעי' ועקרה ע"י מפה וזקנה מינה דבת הריון היא קונדם לכן אכל איילונית ממעי האם לקוייה ולא חזיא עכ"ל: הרי לה בהדיא שהאויב נהפך לאוהב שלא די שזה אינו סותר מ"ש אלא אדרבא היא ראיה גדולה לדברינו שהרי הוצרך רש"י ו"ל דמטעמא שהיתה ראוייה לילד קונדם לכן הוא דקרינו בה ראוייה להזריע מה שאין פן איילונית שהיא לקוייה ממעי אמה והיינו משום דמילתא דפשיטא היא שכל זקנה ועקרה אינה יולדת ומה לנו לדבר בזה עם היומנו רואים שאברהם אבינו ושרה אמנו ע"ה תמהו על הבשורה הנאמר להם שאברהם יוליד בן משרה גם פי לא נאמר להם מפי השם יתברך וזיל קרי בי רב שתמיהתם בזה היתה על היות שרה אמנו זקנה ולא מצד היותה עקרה ואיילונית והיינו משום שמטבע העולם אין הזקנה מתעברת ומטעם זה כשרצה הרמב"ם ו"ל להביא בפסקיו ההיא תוספתא שהביא הרי"ף ו"ל בסוף פרק ראשון מיבמות ונ"ל עקרה וזקנה ושאר כל הנשי' או חולצת או מתיבמות ע"כ כתב הוא ו"ל ונ"ל וכן אשת החרש וזקנה ועקרה הרי הן כשאר יבמות שזקנה ועקרה היתה להן שעת הפנושר עד כאן לשונו הרי לה שתלה הטעם משום שהיתה להן שעת הפנושר ולא מטעם שמיעוט זקנות יולדת דמילתא דפשיטא היא שאינם יולדת כעקרה ואיילונית ואם היו מיעוטן יולדת מ"ט הנה לנו לומר דחולצת או מתיבמות דהא מקרא דאשר תלד לא ממעטינו בפרקא קמא דיבמות אלא איילונית שאינה ראוייה לילד ובאיילונית נמי תלה הרמב"ם ו"ל הטעם משום שאינה ראוייה לילד מתחלת ברייתה ואע"ג שמצאנו עקריות וזקנות שנופקדו אין מזכירין מעשה נסים וכדאמרין גבי איוב באלו טרפות וכן בפרק האשה בתרא גבי מעשה שנפל לבור הגדול ועלה לאחר שלשה ימים דקאמרי לי' רבנן לר"מ אין מזכירין מעשה נסים ואפילו לר"מ דפליג עלייהו היינו משום דסבר דאין פאן מעשה נסים פדמפרש התם וה"נ מצאנו איילונית שנופקדה דהא שרה אמנו איילונית היתה כדאיתא בפרק הבא על יבמתו ואפילו הכי חשבינו לה ראוייה לילד וממעטינו לה מאשר תלד כדכתיבנא וכתבו התוספות ו"ל בפרק השולח הטעם משום דאין מזכירין מעש' נסים כהיא דאיוב שהזכרתי וכן כתב המרדכי זכרו לברכה בשם רבי' אבי"ה דטעמא דזקנה ועקרה או חולצת או מתיבמת משום שהיתה להן שעת הפנושר ויאמר האומר וכן הוא זקנה ועקרה אינה יולדת ובנדאי המתיבמת לאו לשם מצוה מכונן דהיינו כדי להקים שם אחיו ואם פן ההוא תוספתא ע"כ אתיא כרבנן דסברי יבמה יבא עליה מפל מקום ולא פאבא שאול דלא היא לעניות דעת' דהאי מכונן לשם מצוה דקאמרין לאו כדי להוליד בנים דוקא אלא כל היכא שמכונן לשם מצות ייבום לקיים מה שאמרה תורה ויבמה הוי מכונן לשם מצוה וכן פירש"י ו"ל בפרק החולץ עלה דהיא דאמרין התם ת"ל יבמה יבא עליה למצוה לשם מצות ייבום דכתיב ויבמה נאף על גב דאבא שאול דפסקו כמותו קאמר הכונס יבמתו לשם אישות וכו' כאלו פוגע בערונה לאו למימרא דאם פנסה על דעת שתהא אשתו ולא על דעת להוליד בנים דפוגע בערנ' הוא ואע"ג שנתפנין לקיי' מצוה דכתיב' באורייתא ויבמ' ד"ה התם בברייתא קתני מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל היתר רצה לשם נוי פונסה פלומר שלא לשמה רצה לשם אישות פונסה כלו' לשם מצוה תלמוד לומר יבמה יבא עליה למצוה ומוקים לה ר' יצחק בר רבי אבדימי פאבא שאול הרי לה דלשום אישות נמי הוי לשם מצוה דהיינו שמכונן שתהא אשתו לקיים

מצות ויבמה אבל ההיא דלאבא שאול דקאמר הכונס לשם מצות אישות ולא לקיים מצות ויבמה כדפירשו התוספת ה"תם וכן משמע בפרק בית שמאי דתנן ה"תם יבם קטן שפא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה ופריה בגמרא קרי פאן להקי' לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא ומשני אבני אמר קרא יבמה יבא עליה כל דהוא הרי לה דאף על גב דאינו ראוי להוליד קרי ביה יבמה יבא עליה ואין לומר דדוקא גפי קטן הוא דאמרין הכי וכדפירשו התוס' ה"תם דמדלא כת' אחי המת יבא עליה דייק הכי אבל גפי קטנה לא דראוי להקמת שם בעי' דאם פן אפתי תקשי ליה לאבני בקטנה אלא ודאי נראה דאין המצנה תלויה בהקמת שם בין באיש בין באשה אלא שיכוין לשם מצות ייבום וכדפירשתי וכן נמי יש לדקדק ממאי דקא משני רבא ה"תם דקאמר פי ישבו אחים יחדיו אמרה תורה אפילו שעה אחת וכן נמי פתבו התוספות בפרק שני דיבמות בדבור יבא עשה וינדחה לא מעשה וז"ל ואר"י דלא קשה מידי וכו' עד ולא ממעטי' אלא איילונית וסריס שאינם ראויים לילד לעול' גם אין לאו' שיאמר מטעם אחר דלכל הנהו רב רבי דסברי מצות חליצה קודמת דבגדון דידן כופין אותו לחלוץ דהא לפי טענת היבם יראה שודאי אינו מכוין לשם מצנה שהקפדתו על הממון לפי נוסח השאלה וזה לשונה והיבם אומר שהוא רוצה לייבם וצועק לפני ב"ד שיוציאו הנכסים וכו' וא"כ לא מבעיא להרא"ש ז"ל ורבניו יעקב ז"ל בנו דסברי באשה שפאה לבית דין ואמרה מת בעלי התירוני להנשא ותנו לי כתובתי דאין מתירין אותה להנשא שאין דעתה אלא על הכתובה אלא אפילו להרמב"ם זכרו לברכה דפסק דמתירין אותה להנשא אפשר דהיינו טעמא משום דלא ידעה במאי משתריא וכסבורה שבקשת כתובתה היא התרתה ובגדון דידן לא שייך האי טעמא ואם פן עיקר הקפדתו על הממון ואף על גב דהתם בגמרא לא יתבי האי טעמא בהתירוני לינשא ותנו לי כתובתי אלא משום דמספקא ליה דדילמא כל מילי דאיניש אמר להו בבי דינא מפל מקום בתנו לי כתובתי והתירוני לינשא יתבין בגמרא האי טעמא דכתובתא משום דלא ידע בודאי משתריא וחזינן שהרב ז"ל מסתברא ליה האי טעמא דהא בתנו לי כתובתי והתירוני להנשא פסק דמתירין אותה להנשא ואפשר דמהאי טעמא פס קהרב זכרו לברכה פתרונייהו דמתירין ואפילו לפי מה שכתב הרב במ"מ דהתירוני להנשא ותנו לי כתובתה בעיא היא בגמרא באת"ל ופסק רבי' פן פדרכו בכל התלמוד ואם פן מטעם דכל מילי דאיניש קאמר לבי דינא פסק הרב פן דהאי טעמא קאמר ה"תם בגמרא על התירוני לינשא ותנו לי כתובתי ואם פן היכא שתובע להתייבם ולהוציא הנכסים אית לן למימר שדעתו בשביל הייבום אלא דכל מילי דאיניש קאמר לבי דינא בגדון דידן אין לומר פן לפי נוסח השאלה שזה לשונה והיבם אומר שהוא רוצה לייבם וצועק לפני בית דין שיוציאו הנכסים וכו' יראה שהיבם אין עיקר צעקתו ובקשתו לפני בית דין אלא שיוציאו הנכסים וצעקתו על זה ולא על הייבום ומה שהוא אומר שהוא רוצה לייבם כדי לירש הנכסים ושב"ד יוציאם מיד האשה אמר פן ואפשר גם פן שבין פה ובין פה תמות והוא יורשה לדעתו ודמי לתנו לי כתובתי דאמרין דדעתה בעד הכתובה ואין מתירין אותה להנשא ואם פן אינו תובע לייבם אלא לשם ממון והואיל וכן הוא וכל הנהו רב רבי דסברי דמצות חליצה קודמת כופין אותו לחלוץ דהא כבר כתבתי לעיל דהיכא שידוע לנו שאינו מכוין לשם מצנה שכופין אותו לחלוץ אליבדיהו ואם פן כופין אותו לתת כתובה גם פי לא יחלוץ דהא ליתא דבשלמא ה"תם גפי אשה

שְׁאֵמְרָה מֵת בַּעֲלֵי וַתְּנוּ לִי כְּתוּבָתָהּ אֲמַרִינוּ שְׁדַעְתָּהּ בְּעַד כְּתוּבָהּ וְאֵינָה נֶאֱמָנֶת מִשּׁוּם דְּמָה לָּהּ לִבְקָשׁ כְּתוּבָהּ הִיָּה לָּהּ לִבְקָשׁ לְהַתִּירָהּ לְהַנְשֵׂא וְסוּף סוּף כְּתוּבָתָהּ תָּבֵא לִידָהּ וּמִשּׁוּם הִכִּי מְסַפְּקִינוּ נְמִי הֵתָם בְּהַתִּירוּנִי לְהַנְשֵׂא וַתְּנוּ לִי כְּתוּבָתִּי וְכֵן בִּשְׁאֵר אֲבָל בְּגִדּוֹן דִּינּוֹ שְׁהֵאֲשָׂה תְּפִשָּׂה וּמְבֻזָּזוֹת בְּנִכְסִים ע"כ שֶׁל הָעֵנִי הֵיבָם לִבְקָשׁ לְהוֹצִיא מִיָּדָה שְׁלֵא תְּבֻזּוּ אוֹתָם וַיִּפְסִיד זְכוּת שְׁזָכְתָה לּוֹ הַתּוֹרָה הוֹאִיל וְנִדְעָתוּ לִיבָבָם וְשִׁתְּהִיָּה עֵינָם צַעֲקוֹתוֹ עַל הַמָּמוֹן שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ שְׁלֵא יִפְסֵד הוֹאִיל וְהִיא אֵינָה רוֹצֶה לְהַתִּיבָבָם כְּעַתְּ וְאֵין פֶּח לְבֵית דִּין שְׁבַעִיר לְכוֹפוֹ לְהַתִּיבָבָם וְאִם יַעֲמְדוּ הַנִּכְסִים לִידָהּ עַד שִׁתְּהִיבָבָם יִפְסְדוּ וְלֹא יִמָּצֵא זְכוּתוֹ וּכ"ל וְאִם כֵּן לֹא זָכְתָה יְבָמָה זֹו לְעֵנִיּוֹת דַּעְתִּי אֲלֵא מִכֶּחַ תְּפִישְׁתָּהּ וּכְדַכְתִּיבָנָא: וְאֶפְּלוּ לְפִי מָה שְׁפָתַי הַמְרָדְכִי זָכְרוּ לְבִרְכָה בְּפָרֶק קַמָּא דְּבָבָא מְצִיעָא בְּשֵׁם סַפְרָה הַמְאֹר וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְכָל דְּבָר שֶׁתַּחֲלַת דִּינוֹ הַמוֹצִיא אֵין מוֹעֵלֶת תְּקִיפָה שְׁלֵאֲחַר כְּפֹה וּמוֹצִיאֵין מִיַּד הַתּוֹקֵף כַּדְמִסִּיק רָבָא בְּפָרֶק קַמָּא דְּבָבָא מְצִיעָא גְבִי סַפְקָ בְּכוּרָה וְתַנְיָא כְּוֹנְתִיָּה ע"כ לְשׁוֹנוֹ בְּגִדּוֹן דִּינּוֹ מוֹדָה הוּא שְׁאֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדָה דְּדוֹקָא כִּי הִיא דְּסַפְקָ בְּכוּרָה שֶׁהִפְהוּ עֲצָמוֹ מְסַפְּק בְּדָבָר וְאֵין לָנוּ עַל מִי לְהַשְׁעוֹ אֲבָל בְּגִדּוֹן דִּינּוֹ דְּאֵיכָא רַבְּנוֹתָא דְּקָא מְסִיעֵי לָּהּ וּמְחַזְּקִין יָדָהּ אֵין לְהִבִּיא רְאִיָּה מִשֵּׁם לְהוֹצִיא מִיָּדָה דְּמָאן דְּעָבַד כְּמָר עָבַד וּמָאן דְּעָבַד כְּמָר עָבַד שְׁיִכּוּלָּהּ הִיא לֹמַר קִים לִי כְּהִנֵּי רַבְרָבִי וְאֵייתִי אֶת רְאִיָּה וְכוּ' וְרָאִיָּה לְדָבָר דְּלֹא בְּכָל מִיָּלִי סִבַּר הוּא ז"ל דְּאֲמַרִי הִכָּא דְּהָא בְּפָרֶק שְׁנֵי דְּכְתוּבוֹת תַּנְיָא שְׁנֵים חַתוּמִּים עַל הַשְּׁטַר וּמָתוּ וּבָאוּ שְׁנֵים וְאֲמָרוּ לָנוּ יַדְעֵנוּ שְׁפָתַי יָדָם הוּא זֶה אֲבָל אֲנוֹסִים הִיוּ קְטָנִים הִיוּ אֵין אֵלוֹ נֶאֱמָנִים וּפְרִיָּה הֵתָם וּמִגְבִּי כְּבִשְׁטָרָא מְעֵלִיא אֲמָאֵי תְּרִי וְתְּרִי גִינְהוּ וּמְסִיק אֲמַר רַב נַחְמָן אוֹקִי תְּרִי לְבַהֲדִי תְּרִי וְאוֹקִי מְמוֹנָא בְּחֻזְקַת מְרִיָּה וְפִי רַש"י זָכְרוּ לְבִרְכָה וּדְקָתְנִי בְּבִרְיָתָא אֵין נֶאֱמָנִים לָאוּ לְמַגְבִּי אֲלֵא דְּלֹא קְרַעֲנוּ לִיהָ וְאֵי תְּפִיס מִיָּדִי וְהִזְדַּר אֶתָּא הִיא תְּבַע מְנִיָּה לֹא מְפָקִינוּ מְנִיָּה דְּאֲמַרִינוּ אוֹקִי תְּרִי בְּהִדִּי תְּרִי וּמְמוֹנָא בְּחֻזְקַת הִיכָא דְּקָאֵי עַד כְּאֵן לְשׁוֹנוֹ: וְכַתֵּב הַמְרָדְכִי זָכְרוּ לְבִרְכָה וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְתִימָא כִּינּוֹן דְּמִן הַדִּין הַמוֹצִיא מִחְבְּרִירוֹ עֲלִיו הִרְאִיָּה וְאוֹקִי מְמוֹנָא בְּחֻזְקַת מְרִיָּה כִּי תְּפִיס אֲמָאֵי לֹא מְפָקִינוּ מְנִיָּה דְּהָא גְבִי סַפְקָ בְּכוּרוֹת אֲמַרִי אֶחָד אֶחָד וְאֶחָד בְּכוּרָה הַמוֹצִיא מִחְבְּרִירוֹ עֲלִיו הִרְאִיָּה וְאֲמַרִי עֲלֵה בְּפָרֶק קַמָּא דְּבָבָא מְצִיעָא דָּאִם תְּקַפּוּ כְּהֵן מוֹצִיאֵין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ וַיֵּשׁ לֹמַר מִשּׁוּם הִכִּי לֹא מְפָקִינוּ מְנִיָּה כִּי תְּפִשָּׂה לְפִי שֶׁהוּא טוֹעֵן בְּהָא דְּחֵיב אֲבָל הֵתָם גְבִי בְּכוּרָה סַפְקָ הוּא אֶף לְפָהֵן וְהוּא הַדִּין לְכָל תִּיקוֹ שְׁבַתְלָמוּד עַד כְּאֵן לְשׁוֹנוֹ: וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת ז"ל שֶׁם בְּפָרֶק שְׁנֵי דְּכְתוּבוֹת בְּתַרוּצָה הִיא וְאִם כֵּן בְּגִדּוֹן דִּינּוֹ נְמִי שְׁיֵשׁ לָּהּ עַל מִי לְסַמְּוֵה אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדָה כַּדְפִּירְשְׁתִּי דְּהִנְהוּ רַבְרָבִי וְדָאֵי לְהוּ שְׁהַדִּין כְּדַבְרֵיהֶם וְאֶפְּלוּ לְהַר"ן ז"ל שְׁפִירְשׁ הַטַּעַם שְׁאֵינוֹ מִן הַדִּין לְהוֹצִיא מְמוֹן כִּינּוֹן שְׁשֵׁנִי עֲדִים מְעִידִים כַּדְבְּרִירוֹ נְרָאָה דְּכַגְדּוֹן דִּינּוֹ עֲדִיר טְפִי דְּהֵתָם הַשְּׁנֵים מְכַחִישִׁין אוֹתָם וְהִנְהוּ לִיהָ לְמִימַר אוֹקִי תְּרִי לְבַהֲדִי תְּרִי וְאֶפְּלוּ הִכִּי אֲמַרִינוּ כִּינּוֹן שְׁיֵשׁ לּוֹ אֵינָה סַעַד תְּפִיסָתוֹ תְּפִיסָה קַל וְחֹמֶר בְּגִדּוֹן דִּינּוֹ דְּאֵיכָא מְרַבְּנוֹתָא דְּסָבְרִי שְׁמוֹצִיאֵין מִיַּד הֵיבָם וְנוֹתְנִין לָּהּ דְּאֵית לָּן לְמִימַר דְּמָאן דְּעָבַד כְּמָר עָבַד וּמָאן דְּעָבַד כְּמָר עָבַד וְאֶף אַת"ל דְּלֹא עֲדִיר גִּדּוֹן דִּינּוֹ מִהִיא דְּשְׁנֵים מְסִיעֵין מָה שְׁאֵין הֶאֱמַת כֵּן לְעֵנִיּוֹת דַּעְתִּי מְקַל מְקוֹם לֹא גָרַע מִמֶּנּוּ אִם כֵּן תְּפִישְׁתָּהּ תְּפִישָׂה וְאֶפְּלוּ לְפִי הַתְּרוּצִים הָאֲחֵרִים שְׁמַתְרָצִין הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם בְּכְתוּבוֹת וְכֵן בְּפָרֶק קַמָּא דְּבָבָא מְצִיעָא דְּמִשְׁמַע דְּאֶפְּלוּ הִיכָא דְּטוֹעֵן בְּרִיא מוֹצִיאֵין מִיָּדוֹ גִּדּוֹן דִּינּוֹ עֲדִיר טְפִי מְטוֹעֵן בְּרִיא שְׁאֵין לּוֹ עַל מָה לְסַמְּוֵה וְכַדְפִּי וְעוֹד בְּפָרֶק הַגְּזָקִין בְּמִשְׁנַת בּוֹר שְׁהִיָּה קְרוֹב לְאֲמַת הַמִּים וְכוּ'

אמר רב הונא בר תחליפא השתא דלא איתמר הלכתא לא פמר ולא פמר כל דאלים גבר
וק"ל: כלל העולה אני אומר דכיון דחזינו הגי רב רבי שהנפתי דהינו ה"ר שמואל בן
ר"ב ומק"ם ז"ל דלדעתן אין להוציא מיד היבמה ואף דפלוגתא דרבננותא היא אם
מוציאין מיד היבם היכא דלא אפשר: ונראה שגם המרדכי ז"ל מסכים לזה שהביא דברי
רב שמואל ולא חלק עליו וגם לא מצאנו חולק עליהם וכל שפן דבפרק הניזקין אמרינו
דבכה"ג כל דאלים גבר פדכתיב פשיטא שהדין פן ואין מוציאין מידה אלא תפישתה
תפישתה מעליא ואף על גב דבריש אלמנה ניזונית קאמר רבי אליעזר אלמנה שתפשה
משלטלין במזונותיה מה שתפשה תפשה וקאמר התם רבינא לא אמרן אלא למזונותיה
אבל לכתובתה מפקינן מינה ופסקו רוב הפוסקים פמותו וכן בפרק הכותב תנו מי שמת
והניח אשה ור"ח ויורשין והי"ל פקדון או מלנה ביד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו
לפושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שפלו צריכין
שבועה ואין היורשין צריכין שבועה והכי נמי פליגי בהניח פירות תלושין מן הקרקע
ופריה התם ולר"ע לא מהניא תפישתה כלל ומשני והוא שתפשה מחיים ולכאורה יראה
דלא עדיפא אלמנה הזקוקה מאלמנה דעלמא לענון תפישת פתובתה ויאמר האומר
דבגדון דידן מוציאין מידה כמו שמוציאין מאלמנה דעלמא הא לימא דהא בפרק האשה
גבי שומרת יבם סברי רבנן דמהניא תפישתה בשומרת יבם ואם קדמה היא ילקח בהן
קרקע והוא אוכל פירות והתם אפילו בכנסה מיירי וכדפירש"י התם וז"ל והוא אוכל
פירות אם מניבם אותה וכן סבר הרמב"ם בפכ"ב דהלכות אישות דבכנסה קא מיירי
ולית דין צריף בשש דאפילו בכנסה קא מיירי אליבא דכ"ע וא"ה מהניא תפישתה שיהיו
הפירות משועבדין לכתובה ולפי שכתבו דבור בעלי התוספת כר"ת ז"ל פי היכי דמהניא
תפיסה לשעבוד פתובתה הכי נמי מהני תפישתה לגבות פתובתה בשדינה לחלוץ אלא
דהתם במתניתן בעומדת להתניבם או בנותיבמה קא מיירי וכדפירשתי דהא הוא ז"ל
פירש דמאי דפריה התם בפרק הכותב ולר"ע לא מהניא תפישתה כלל דק"ל ממאי דתנו
פרק האשה גבי ש"י קדמה היא זכתה וכו' דמשמע דמהני תפישתה דאף על גב דמשלטלי
לא משתעבדי לכתובה וק"ל דמי נימא דמתניתין דלא כר"ע ומשני רב נחמן דמהניא
תפישתה כתפישתה מחיים דבעל וה"ה נמי בחיי דניבם דבמקום אחין קאי ואפילו לפי מאי
דקאמרינו פרק אלמנה דלא מהניא תפישתה ונהינו אפילו מחיים דבעל לדעת בעל
התוספות משום דלא נתנה פתובה לגבות מחיים דבעל מכל מקום מחיים דניבם מהני
תפישתה פנין שתפישתה מחיים מהני לב"ח אפילו לר"ע ואי ס"ד דלדעתם ז"ל יש לחלק
בין תפישתה דהויא לשעבודא בעלמא לבין תפישתה דהויא לגבות הפתובה וכמו שחלקו
בעלי התוספות ז"ל בסוף האשה אם פן שהיא פירכא דהכותב לא פלום היא לפי ז"ל
אלא ודאי נראה דלדעתו ז"ל אין חילוק בין תפישתה דתפישתה לשעבודא בעלמא ובין
תפישתה דתפישתה לגבות פתובתה דכי היכי דמהני התפישתה לשעבודא פתובתה מהניא
נמי לגובינא אלא דבעומדת להתניבם אליבא דהנהו דסברי דניבם אוכל פירות אפילו
קודם שיכנסו קא מיירי ובנותיבמה אליבא דהנהו דסברי דאין היבם אוכל פירות עד
שיכנסו וקאמר דבתפשה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אבל היכא שדינה לחלוץ
שאינה ממתנת ומצפה ליבם וכופין אותו לחלוץ לרש"י פדאית ליה ור"ת פדאית ליה
פשיטא לע"ד שגובה פתובתה וכל דיניה שפכר הגיע זמן גביית פתובתה הואיל וחיבי

הוא לחלוץ לה ואם אין אנו יכולין לכופו בחליצה נכופו אותו בנתינת הכתובה וכל דיניה דלא גרע מאסור מצנה ואסור קדושה דחולצת ולא מתניבמת הואיל ומטעם דילמא פגע בערוה לא שבקינן ליה לניבם ויבמה שריא לחלוץ היא שגובה פתובתה וכל דיניה פכל האלמנות וכדכתובנא לעיל וכדכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ק שני דהלכות ייבום וכאשר בארתי לעיל ומה שאמרו לא נתנה כתובה ליגבות מחיים דייבם היינו בעומדת להתייבם וכדפירש רש"י זכרו לברכה ה"ם דיקא נמי דהתם בגמרא פ"ק האשה מייתי רבא סייעתא דלא נתנה כתובה ליגבות מחיים דייבם מיניבם שפנס יעניין שם וכן מה שפיתבו מן המפרשים שאין לה כתובה עד שתחלוץ היינו טעמא דדילמא ייבם כדפירשתי ולפי שטת הגמרא דוקא מקרקעי היא שגובה לכתחלה אבל מטלטלי אינה גובה אלא אם כן תפשה מחיים דייבם ואלו דרבינו תם זכרו לברכה והיינו טעמא משום דקימא לן כמאן דאמר לא משתעבדא לכתובה ואם מקרה ונתנה קיים אפילו היכא דממתנת ומצפה לייבם דאף על גב דבריש דהיה מתנייתין תנו נכסי כתובה בחזקת יורשי הבעל ולפירוש רבינו תם ז"ל נכסי צאן ברזל נמי יורשי הבעל יורשין אותם מכל מקום הואיל ותפישתה תפשה מעליא ואם תפשה מטלטלין הרי הם פנכסים שפלו לה שהגוף שלה דהא בפירות התלושין מן הקרקע תנו קדמה היא ילקח בהן קרקע ואם פחת פחת לה ואם הוסיף הוסיף לה אלא שהיב' אוכל פירות אם מקרה ונתנה קיים ואין היבם מוציא הלקוחות אפילו אחרי מותה דאין חלוק במכירות האשה בין נכסי מלוג לנכסי צאן ברזל אלא מטעמא דבנכסי צאן ברזל אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו ובנכסי מלוג אם פחתו פחתו לה ואם הותירו הותירו לה כדאיתא בפ"ק החובל דרב אידי בר אבין הנהו ס"ד לדמונייהו להדדי ומסיק ה"ם אפיי אם אמרו בנכסי מלוג יאמרו בנכסי צאן ברזל ופירש"י ז"ל ה"ם אם אמרו בנכסי מלוג שתוכל למוכרן ואין הבעל מוציאם מיד הלקוחות שהרי אם פחתו פחתו לה ואם הותירו הותירו לה יאמרו בנכסי צאן ברזל וכו' עד ואם פחתו פחתו לו וכו' ונכסי עזבונו הוא שירש היבם כשאר היורשין דנכסי עזבונו ה"ם יורשין דהא בפ"ק החובל הנהו בעי לזמות ירושת הבעל לירושת שאר היורשין אי לאו תקנת אושא דתקין שהאשה שמכרה בנכסי מלוג ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ודוקא גבי בעל הוא דתקון דעשאוהו פלוקת ראשון משו' איב' וכדפירש"י ז"ל בפ"ק החובל אבל גבי יבם לא תקון והבו דלא לוסקי על ההוא דלא שייך טעמא דאיבה גבי יבם כמו גבי בעל דיקא נמי דבנכסים שפלו לה בעודה שומרת יבם שמוכרת ונותנת לכתחלה כדתנו במתנייתין ולא חיישינן למידי וכן במחצית נכסי מלוג שפלו לה תחתיו דבעל לדעת הרשב"א ז"ל כדכתב הר"ן ז"ל בשמו בפ"ק האשה שפלו ונאפילו גבי בעל נמי כשהוא מאותן שכופין להוציא אף על גב שהיא יורשה לדעת הר"י ז"ל שפיתב בפ"ק אע"פ ז"ל ולדברי הפל פל מה דכייפין ליה לאפוקי בין מעיקרא דדינא וכו' כמו שהבאתי דבריו למעלה נראה דדוקא נכסי עזבונו הוא שירש דהא בשלהי יש נוחלין אמרינן דהיכא דאיכא פסידא דאחריות שווייה רבנן פירוש ואין כח ביורשין לירש מה שמכר המוריש ואף על גב לפי תקנת אושא איכא פסידא ללקוחות היינו טעמא כדמפרש ה"ם דאינהו אפסדי לנפשיהו דכיון דאיכא בעל שראוי לירש לכשתמות לא אבעי להו למזבן והיכא דכופין אותו מסתברא דליכא למימר דאינהו אפסדי לנפשיהו דלית להו למיסק אדעתיהו שהוא עבריין ויעבור על מצות חקמים שלא יגרש קודם שתמות ונאפילו

אם הַחֲזוֹק לָכֵה לֹא מִסְקִי אֲדַעְתִּיּוּהוּ שִׁיעֲמוּד בְּמוֹרְדוֹ וְאֶפִּילוּ מִסִּיק אֲדַעְתִּיּוּהוּ מִכָּל מְקוֹם מִשׁוּם פְּסִידָא דִּידְיָהּ הוּא דְשׁוּיָהּ רַבְּנָן פְּלוֹקֵחַ פְּדֵאִיתָא הֵתָם וּמִסְתַּבְּרָא דְלַרְשִׁיעֵי לֹא תִקּוּן שָׂאֵם כִּן יְהֵא חוּטָא נְשַׁפֵּר וְנִדְיוֹ שְׂיָהָא יוֹרֵשׁ נְכֹסֵי עֲזוּבֹנָה פְּיוֹרְשִׁין דְעֵלְמָא כְּשֵׁהוּא מְאוּתָן שְׁכּוֹפִין לְהוֹצִיא וּפְשַׁע וְלֹא הוֹצִיא וְדוֹקָא גַבִּי בַעַל הוּא דְאֶמְרִינָן דְשׁוּיָהּ רַבְּנָן פְּלוֹקֵחַ הֵיכָא שְׂאִינוּ מְאוּתָן שְׁכּוֹפִין לְהוֹצִיא אֲבָל גַּבִּי יָבָם אֶפִּילוּ הֵיכָא שְׂדִינוּ לִיְיָבָם אִינוּ יוֹרֵשׁ אֲלֵא נְכֹסֵי עֲזוּבֹנָה כְּפִירְשִׁתִּי וְאֶפִּילוּ לְמֵאן דְאָמַר דְסָבַר שְׁהֵיבָם אוֹכַל פִּירוֹת אֶפִּילוּ קוֹדָם שְׂיִכְנוֹס אִין לְהוֹצִיא מִיַּד הַלְקוּחוֹת דְדוֹקָא בְּנִשׁוּאָה הוּא דְתַנּוּ שָׂאֵם מְכָרָה וְנִתְנָה בְטַל וְהַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְקוּחוֹת שְׁכֵן הוּא זַכָּא בְּמִצִּיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יְדִיהָ וּבְהַפֵּר נְדָרִים וּמְטַמֵּא לָהּ מִשָּׂא"כ בִּיבְמָה אֲלֵא דְלַכְתַּחְלָה לֹא תִמְכֹּר הוֹאִיל וְהֵיבָם יוֹרֵשָׁה וְכָל שְׁכֵן לְמֵאן דְאָמַר דְיָבָם אוֹכַל פִּירוֹת אֶפִּילוּ קוֹדָם שְׂיִכְנוֹס וְכִיּוֹצֵא בְהֵן אֲשַׁפְחוּ בְּנְכֹסִים שְׂאִינוּ יְדוּעִים לַבַּעַל דְלַכְתַּחְלָה לֹא תִמְכֹּר וְנִתְנָה קֵיָם וְאָף עַל גַּב שְׁהַבַּעַל יוֹרֵשָׁה אִם מֵתָה וְכַדְכַתְבַּת הַר"ן בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה שְׁנִפְלוּ וְכוּ' אֶפִּילוּ בְשׁוּמְרַת יָבָם דְהֵינּוּ בְּמִמְתַּנָּת וּמִצַּפָּה לְהַתִּיבָם וּלְדַעְתּוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם נְמִי אֵינָהּ כּוֹלָה לְמִכְרוֹ בְּנְכֹסִים שְׁנִפְלוּ לָהּ תַּחְתָּיו דְבַעַל וְאָף עַל גַּב שְׂאִין הֵיבָם יוֹרֵשָׁה וְגַם אִינוּ אוֹכַל פִּירוֹת כְּדִמְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי פֶרֶק כ"ב דְהֵלְכוֹת אִישׁוֹת וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְכִינּוּ דְנִפְלוּ לָהּ תַּחְתָּיו דְבַעַל הֵיבָם הַמְצַפָּה לִיְיָבָם יוֹרֵשָׁה לַעֲנֹן זֶה מִשְׁאָר אֲחֵיו דְלַכְתַּחְלָה לֹא תִמְכֹּר אֲבָל אִם מְכָרָה וְנִתְנָה קֵיָם וְכַדְפִּירְשִׁתִּי וְאָף אִם נֹאמַר דְבְּמִמְתַּנָּת וּמִצַּפָּה לְהַתִּיבָם דְיָבָם בְּמִקוֹם בַּעַל קָאִי לַעֲנֹן לְהוֹצִיא מִיַּד הַלְקוּחוֹת הוֹאִיל וְהֵיבְמָה מִמְתַּנָּת וּמִצַּפָּה לְהַתִּיבָם שְׁבִנָּה צָרִיף לְהַתִּיבָם דְבָרֵי הַרְשָׁב"א ז"ל לְפִי מַה שְׁכַתְבַּת הַר"ן ז"ל מִשְׁמוֹ בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה שְׁנִפְלוּ עַל מִשְׁנַת שׁוּמְרַת יָבָם שְׁנִפְלוּ מִכָּל מְקוֹם כֹּל הֵיכָא שְׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ בְּכַדּוֹן דִּידוֹן לְרַש"י וְרַבִּינוּ תָם וְהַגְרָרִין אַחֲרֵיהֶם וְאִין זִיקְתָהּ אֲלֵא לְחַלִּיצָהּ וְלֹא לִיְיָבוּם נִרְאָה שְׂיִוְרְשִׁין הַיּוֹרְשִׁין אוֹתָהּ דְהָא הַרְשָׁב"א ז"ל סָבַר בְּפֶרֶק מִי שְׁמַת דְאֶפִּילוּ בְּאִשְׁתּוֹ שְׁמַתָּה מִחַמַּת קִטְטָה שְׁהִיהָ בְּדַעְתּוֹ לְגִרְשָׁה שְׂאִין בַּעֲלָהּ יוֹרֵשָׁה וּכְבָר הַבְּאִתִּי דְבָרֵיו לְמַעֲלָה וְכָל שְׁכֵן כְּשֵׁהוּא מְאוּתָן שְׁכּוֹפִין אוֹתָם לְהוֹצִיא דְאִין לָהּ מֵתָה מִתּוֹף קִטְטָה גְדוּלָה מִזוֹ וְאֶפִּילוּ לְפִי מַה שְׁכַתְבַּתִּי בְּשֵׁם הַרְי"ף ז"ל שְׁכַתְבַּת בְּשֵׁם הַגְּאוּנִים ז"ל וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּלְדַבְּרֵי הַכֹּל כֹּל מַה דְכִיִּיפִינוּ לִיהָ לְאִפּוּקֵי וְכוּ' וְכַדְכַתְיָבְנָא וְכֵן לְפִי מַה שְׁכַתְבַּת בַּעַל הַטּוֹר כְּשֵׁהֲבִיא דַעְתּוֹ שֶׁל הַרְשָׁב"א וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְלֹא נִהִירָא לְאֲדוּנֵי אַבִּי הַרְא"ש ז"ל שְׂאִין הִירְוִשָׁה נְפִקְעַת אֲלֵא בְּגִירוּשִׁין גְּמוּרִין עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ נִרְאָה דְדוֹקָא גַבִּי בַעַל וְאִשְׁתּוֹ דְדוֹדָי נְשׁוּאָה הִיא וְיָדוּ עֲדִיפָא מִיָּדָה דְאֲשַׁפְחוּ לָהּ בְּהַדְיָא דְפְּלִיגֵי עֲלֵיהּ הַרְשָׁב"ם ז"ל הִיא דְפְּלִיגֵי עֲלֵיהּ וְקִאֶמְרִינָן דְאֶפִּילוּ בְּאוֹתָן שְׁכּוֹפִין אוֹתָם לְהוֹצִיא לֹא מִפְּקַעָא יְרוֹשָׁה אֲלֵא בְּגִירוּשִׁין גְּמוּרִין אֲבָל גַּבִּי יָבָם דְסַפְּק נְשׁוּאָה הִיא וְיָדוּ לֹא עֲדִיפָא מִיָּדָה לֹא פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ אֲלֵא מוֹדוֹ דְכָל הֵיכָא דְכּוֹפִין אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ שְׂאִין הֵיבָם יוֹרֵשָׁה שְׂיִשׁ לְקָרֵב מִחַלּוֹקֵת הַגְּדוּלִים וְהָרִי הִיא כְּכֹל הָאֱלֻמְנוֹת הוֹאִיל וְדִינָהּ לְחַלּוֹץ וְכַדְכַתְיָבְנָא לְעִיל וְנִחְזוֹר לְמַה שְׁהֵינּוּ בּוֹ וְנֹאנִי אוֹמֵר דְאֶפִּילוּ לְרַש"י ז"ל שְׁפִירֵשׁ דְמֵאֵי דְפָרִיף הֵתָם בְּהַכּוֹתֵב וּלְדַעְתּוֹ לֹא מִהֲנִיא תְּפִיסָה כָּלֵל דְלִשׁוֹן שְׂאֵלָה הִיא וְכַתְּבַת בַּעַל הַתּוֹסְפוֹת ז"ל וְז"ל וּמִמְתַּנִּיתִין דְלַעֲלִיל לֹא מְצִי לְמִיפְרָף כְּדִמְפָרֵשׁ הֵתָם וְהֵינּוּ מַה שְׁכַתְּבוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹסְפוֹת ז"ל כְּשֵׁלְהִי הָאִשָּׁה שְׁנִפְלוּ בְּדִיבּוֹר וְהַתְּלוּשִׁים כֹּל הַקּוֹדָם זָכָה וְזֶה לְשׁוֹנָם דְלַגְבוֹת אֶפִּילוּ קְדָמָה אִיהוּ לֹא זָכָתָה אֲבָל הֵכָא שְׂאִין לָהּ אֲלֵא שְׁעַבּוּד בְּעֵלְמָא לֹא חָשׂוּ עַד כָּאן לְשׁוֹנָם וְכֵן נְמִי לְפִי מַה שְׁכַתְבַּת הַר"ן ז"ל מִשְׁמוֹ בְּפֶרֶק אֱלֻמְנָה וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּמִשְׁמוֹ שֶׁל רַש"י ז"ל אָמְרוּ

דאלמנה שתפשה מטלטלין לכתובה לא מהני דכי היכי דלרבי טרפון דמתני' תפשה דלאחר מיתה לכתובה לא מהני אלא ברשות הרבים או בסקימטא הכא נמי לדין בתפיסה מחיים בנדון דידן נראה דמה שתפשה תפשה דהא הר"ן ז"ל פתב שם בסוף דבריו וזה לשונו ומיהו כל הני מילי דוקא לדינא דגמרא אבל עכשיו כבר תקנו הגאונים דכתובה גביא ממטלטלין וכן נמי בפרק הכותב פתב וזה לשונו ומיהו השתא לדין לא נפקא לן מידי דהא תקינו רבנן בתראי דמטלטלי דיתמי משמעדי לבעל חוב הילכך אפילו תפשה דלאחר מיתה בכל מקום מהני עד כאן לשונו וכ"ש דבלאו תקנת הגאונים אנו משעבדים המטלטלין לכתובה דהוי תנאי שבממון שהוא מחיים ואף על גב דלפי מה שכתב המרדכי בפרק אלמנה בשם מהר"ם שכתב אליבא דרש"י דאפילו אחר תקנת הגאונים לא מהניא תפשה לאלמנה לגבות פתובה אלא אם כן תפשה ברשות הרבים או בסקימטא דכי היכי דלרבי טרפון דסבר דתפשה לאחר מיתה מהניא אף על גב דמטלטלין לא משמעדי לכתובה ומועיל תפשה לאחר מיתה בעינן בר"ה או בסקימטא א"ה הואיל והר"ן ז"ל פתב דאפילו לרש"י ז"ל אחר תקנת הגאונים מהניא תפשה בכל זמן ובכל מקום הואיל ותפשה לא מפקינן מניה ועל דרך שכתב למעלה וכל שפן שהרי"ף ז"ל לא הביא בפסקיו הדין דאמרינן בגמרא אליבא דרבי טרפון והוא דמנחי בר"ה או בסקימטא אלא פסק כר"ע: וגם הביא תקנת הגאונים דאי הוה סבר דלא מהניא אלא בר"ה או בסקימטא וכדכתב הר"ן ז"ל בשם רש"י ז"ל הוה מיייתי לה בפסקיו וכן הרמב"ם ז"ל בפרק י"א דהלכות אישות פסק כר"ע ונהביא תקנת הגאונים ולא הביא הדין דר' טרפון נראה דסבר דבכל מקום מהניא תפשה ואם כן הואיל ותפשה יבמה זו אין לנו ראיה להוציא מידה אלא אדרבה נראה דאין להוציא וכדכתיבנא: יג ועוד אני אומר דלהרא"ש ז"ל והנגררים אחריו בדין הקטלנית בנדון שלפנינו כופין ליבם לחלוץ הואיל ויבמה זו קטלנית היא לפי מה שכתב מהר"ר לוי בפסקיו דהא הוא ז"ל סבר לפי מה שכתב ר"י בעל הטורים בנו בשמו שאף אם פנס כופין אותו להוציא ונראה שגם הוא ז"ל מסכים בזה: וכן פתוב בנימוקי יוסף פרק הבא על יבמתו בשם הריטב"א וכתב שראה רבו עושה מעשה כן ומהיית מתניתין דפרק ארבעה אחין דתנו התם שלשה אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות והאחד נשוי נכרית וגרש אחד מבצלי אחיות את אשתו ומת הנשוי נכרית וכןסה המגרש ומת זו היא שאמרו וכלן אם מתו או מאנו צרותיהן מותרת ל"ק מידי דנראה דמותרות דקאמר התם היינו שאין עליהם אסור ערוה: דבאסור ערוה קא עסיק תנא דמתניתין אבל שאין עליה אסור קטלנית לא משמע מתנא דמתניתין וכיוצא בזה אשכחן בריש מסכת שבת גבי יציאות השבת דתנו התם פטור ואמרינן בגמרא דפטור ומותר וכתב הרא"ש זכרו לברכה וכן רבינו יעקב בעל הטורים בנו וכן הר"ן ז"ל דאף על גב דקא עבר משום ולפני עור לא תתן מכשול מפל מקום קאמר דהוי פטור ומותר מאסור שבת דקא עסיק בה ועוד יש לומר דהתם קא מייירי היכא דמת אחד מבצליה במכת מדינה דנראה דהיכא דמת אחד מהם מתמת מכת מדינה אין כאן אסור קטלנית דאיכא למתלי ולומר דמיתתו היתה מתמת מפת המדינה ולא נימא דמזלה גרם דדוןקא היכא דנפל מדקלא ומית הוא דאמרינן התם דמזלה גרים דרגלים לדבר כל כף למתלי במילתא אחריתי פי היכי דאית לן למתלי במכת מדינה היכא שמת מתמתה ואין לחלק בין יבמה קטלנית לשאר הנשים מטעמא דאשה הקנו לו מן השמים דהאי טעמא לא שייכא כלל

בזה הענין: ומה שרצה לחלק כמהר"ר לוי ולומר דהיינו טעמא דיבמה משום דשומר מצנה לא ידע דבר רע ואין לגזור ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה דהואיל והמזל גורם מביאה ראשונה והלאה אין פאן מזל גורם לא נהירא לי פלל דהא פשיטא שאם יגרשנה קודם שימות אין מזלה גורם לו שימות וכל זמן שעומדת עמו הוא דאמרינן דמזל גרים אם פן אף אי שייכא הך טעמא דשומר מצנה וכו' כדעתו היינו דווקא בביאה ראשונה שמתקיים המצנה אבל מביאה ראשונה לא שייכא טעמא דשומר מצנה: והואיל וספנתא חמירא מאסורא למה לא נגזור שלא ייבם אותה אטו שלא תעמד עמו פי היכי דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה אפילו בשניות דרבנן ותו דלדעתו של הרא"ש זכרו לברכה דעכשיו לא שייכא טעמא דשומר מצנה דהא הוא זכרו לברכה פוסק כמשנה אחרונה דמצנות חליצה קודמת מטעמא דעכשיו אין מכוננין לשם מצנה ונהרי הוא פוגע בערוה פאפא שאול: ותו דלדעתו של מהר"ר לוי בעליה הראשונים שנשאו אשה להוליד בנים ושמרו מצנה למה ידעו דבר רע ומתו לא הועילה להם המצנה להציל ממנות נפשם והיינו טעמא דשומר מצנה דכתיב בקרא היינו בשומרת לשמה כדאמרינן בשבת בפרק במה אשה ונזקה בה כל ימיו והוא זריז ומהיר בה כל ימיו כרבי חנינא בן תרדיון בקנופה של צדקה: וכדאיתא בעבודה זרה בעובדא דרבי יוסי בן קסמא ובלאו הכי לא הוי בכלל קרא דשומר מצנה ותו דלדעתו מאי טעמא דהנהו דסברי שאם פנס יוציא והא פמאן דאמר דמזלה גורם קי"ל וילדעתו אין בכאן סכנה ואם תאמר דקנס היא שקנסו אותה שתצא כדי שלא תנשא הא ליתא דבשלמא אם הנה מפורש בגמרא שתצא שפיר אבל השתא שלא נתפרש בגמרא שתצא בשלמא אי איכא ספנתא שפיר מצי למימר שתצא דחמירא ספנתא מאיסורא בכל מקום והואיל ובספק אסור מוציאין כל שכן בספק סכנה אבל אי ליכא סכנה כדעתו מנא לן למימר דקנסוה רבנן שתצא והלא קנס זה לא נתפרש בתלמוד ואם אמת דקנסוה בכך הנה מתפרש וכל שכן שיש לתמוה על דבריו שהם ז"ל לא פירשו בדבריהם לומר דקנס הוא דקנסוה אלא נתנו טעם לדבריהם משום דהוי ספק סכנה וילדעתו של מהר"ר לוי אין פאן ספק סכנה ואין לתמוה על אותם שסוברים בקטלנית שאם פנס יוציא למה לא פירש לומר דיבמה קטלנית חולצת ולא מתייבמת וכדכתב מהר"ר לוי דהואיל ופ"י הדין בכנוסה שתצא כבר מילתא דפשיטא היא דכשאינה שלא תכנס כמו שלא הזכירו גם פן באשה הרואה מחמת תשמיש עם הראשון ועם השני ועם השלישי ובדקה בשפופרת והיא מן דחולצת ולא מתייבמת: ולרווחא דמילתא אנפיר עוד קצת דברים דגריעי מהא ולא הוצרכו הפוסקים לפירושם הואיל ופירוש כל דבר במקומו והוא מה שפכת רבינו יעקב בעל הטורים בסימן קצ"ו שהביא והיא ברייתא דפרק מצנות חליצה דמתניא ה"תם ודברו מלמד שמשאיין לו עצה ההוגנת לו שאם הוא ילד והיא זקנה הוא זמן והיא ילדה אומרים לו מה לה אצל ילדה מה לה אצל זקנה פלג אצל פמותה עד פאן לשון הברייתא ועל פן צריכין אנו לומר דלהנהו דסברי מצנות חליצה קודמת מייירי כגון שברור לנו שמכונן לשם מצנה או דאיתא פמאן דאמר מצנות ייבום קודמת דהא אין מרחיקין אותו במילי אלא נותנין לו עצה ההוגנת לו: ואם הוא ילד והיא זקנה משייין לו עצה שיקחנה ועם כל זה ר"י בעל הטורים ההולך אחר עקבות אביו ז"ל דסבור מצנות חליצה קודמת פתב סתם ולא חלק והיינו משום שמפורש ועומד הוא דהואיל והביא כבר פלוגתא דרבנותא לענין זה אי מצנות ייבום קודמת או מצנות חליצה

קודמת הדבר מבואר ולא הנצרך הוא ז"ל לחלק וכן נמי צריך לומר במאי דאפליגו התם בפרק החולץ ביאת קטן וחליצת גדול א"ז מהם עדיפא דבמתפוננים לש"מ קא מייירי וכדפירשו התוספות התם ואפילו הכי ריב"ה הביאו בסימן קס"א וזה לשונו לא רצה הגדול לייבם אלא לחלוץ והקטן ממנו רוצה לייבם ביאת הקטן עדיפא עד כאן לשונו ולא חלק והיינו טעמא כדפרישית וכן הביא הוא ז"ל בנוסח שטר חליצה מאי דאתקין ואמרנא ליה אי צבית ליבומי ייבם וכתבו התוספות ז"ל בשם ר"ת ז"ל דהיא בבאין לפנינו לחלוץ קא מייירי דאומר ודאי שאם ייבמו לשם מצוה מכווני והוא ז"ל לא חלק כלל שסמך על מה שפכת כבר וכדכתבנא: ומכאן תשובה נמי למה שפכת מהר"ר לוי דהיא מתניתין דשומרת יבם שמת וכו' מייירי אפילו למ"ד מח"ק ואפילו היא תובעת חליצה והביא ראיה לזה הואיל וכל הפוסקים הביאוהו ואפי' הנהו דסברי מח"ק ולא חלקו וכן נמי יש להביא ראיה מדברי ריב"ה ממה שפכת במאי דתנו בפרק ב"ש וז"ל המשנה היבמה שאמרה בתוך שלשי יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה ופריה בגמ' עד שנכפינו לחלוץ נכפינו לייבם ומשני בשגטא יוציא מתח' ידה משמע דכשאין גטא יוצא מתחת ידה כופין אותו או לבעול או לחלוץ וכתבו התוספות דלא בעי לאוקומי כמשנ' אחרונה דמח"ק משום דמתניתין איירי בדיני ייבום לפי משנה ראשונה קיימא עכ"ל: ואם פן לפי משנה אחרונה כשאין גטא יוציא מתחת ידה כופין אותו לחלוץ ולא לבעול וא"ה ריב"ה ז"ל ההולך אחרי עקבות אביו ז"ל דסבר מצות חליצה קודמת פתב סתם בסימן קס"ז שפופין אותו לבעול או לחלוץ ולא חלק לפרש ולומר למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה ודרף אגב שגם שלפי מה שכתב אינו צריך לזה מפל מקום לרווחא דמילתא אני אומר דמכאן תשובה נמי במה שכתב מהר"ר לוי דהיא מתניתין דשומרת יבם אי אפשר להעמידה לפי משנה ראשונה דוקא הואיל ולא הוזכר בגמרא רמז לזה כלל וגם שכל הפוסקים הסוברים דמצות ייבום קודמת לא הביאו ראיה דהלכה היא דמצות ייבום קודמת הואיל והאי מתניתין דשומרת יבם וכו' לפי משנה ראשונה קאי ומלמודא שקיל וטרי סתמא אליביה דהא האי מתני' בפרק ב"ש לפי משנה ראשונה קיימא פאשר פתבתי ובגמרא שקיל וטרי אליביה סתם ולא הוזכר רמז מזה כלל והפוסקים מ"י קודמת לא הביאו ראיה מזה לקיים דבריהם וכאלה רבות וגדולה מפל הני דלעיל פתב המרדכי בהגהה בשם הר"ר אביגדור הפהן בתשובה שהזכרתי לעיל שהשיב על ששאלוהו על בחור ששדך בת ישראל וכו' וכתב דלדין קי"ל פאבא שאול וזה לשונו ואין לתמוה איסור אחות זקוקה היכי משפחת לה לאבא שאול כיון דרכיב עליה איסור פונס שלא לשם מצוה אין כאן זיקת מצות ייבום אלא זיקת קלישה לאצרוכה חליצה וי"ל משפחת לה בזמן שהיו מכוונין לשם מצוה עכ"ל וכן פתוב עוד באותה תשובה וז"ל והיא דמלמדין את הקטנה שתמאן התם איכא זיקה גמורה דחזינא לייבום דפליגי עליה דאבא שאול ולהכי לא מדחי' אפילו מקמי גשואין דרבנן עכ"ל מפל הא דלעיל עלה ביידינו שאין להוציא מיד היבמה שתפשה הואיל ואיכא פמה רברבי קמאי ובתראי דפסקי פאבא שאול והיא עומדת לחליצה ולא לייבום דכל שפופין אותו לחלוץ אין ביידינו לכופו לחלוץ כגון דליתיה קמן בית דין לנכסיו וגובין לה פתופתה וכל שפן שהיא קטלנית וכדכתבנא ואני מוסיף לומר דלדעתו של המרדכי ז"ל יש לנו לגבות לה אפי' היכא דלא תפשה מטעמא אחרנא דהא הוא ז"ל נראה דפסק דשטר

העומד ליגבות פגבוי דמי כב"ש שְהָרִי כְתֹב בְּפָרֶק הַפָּא עַל יְבֻמָּתוֹ עֲלֵה דְהוּא דְאָמְרִינּוּ
הָתָם אֵיבְעִיא לְהוּ נְשִׂאת לֵג' וכו' וא"ל ותו דשְטֵר הָעוֹמֵד לִיגְבוֹת פְּגָבוֹי דְמִי עַכ"ל וְהָאִי
נְמִי שְטֵר הָעוֹמֵד לִיגְבוֹת הוּא וְכִדְאָמְרִינּוּ בְּפָרֶק הָאֵשֶׁה שְנִפְלוּ וְהוּי פְּגָבוֹי וְשִׁקְלָה כְתוּבָה
וְאָרְף עַל גַּב שְׁפֹתֵב רַש"י בְּפָרֶק הַחֹלֶץ וְז"ל וְהוּי מִיָּלִי לְהַתְחַיֵּיב יָבָם בְּקִבּוּרְתָּה דְאָמְרִינּוּ
מִיָּנָה דִידָה קָא גְרִית כְּתוּבָה וְלֹא מֵאֲחִי' אֲבָל דְלִישְׁקֵלוּ יוֹרְשִׁין דִּילָה כְּתוּבָתָה לֹא עַכ"ל:
הֵינּוּ בְיָבָם הַמְצָפָה לְיָבָם דְעֵלָה קָא מֵיָרִי הָתָם וְכִדְכְּתִיבְנָא אֲבָל בְּיָבָם שְאִינוּ עוֹמֵד
לְיָבָם אֲלֵא לְחֹלֶץ כְּבִנְדוֹן דִידֵן פְּדֻכְתִּיבְנָא וְכִדְפָסֵק הוּא וְז"ל בְּפָרֶק הַחֹלֶץ פְּשִׁיטָא דְשְטֵר
הָעוֹמֵד לִיגְבוֹת הוּא וְיוֹרְשִׁין דִּילָה שְׁקֵלִי כְּתוּבָתָה וְכָל שְׁפֵן הִיא שְהִיא וְדָאִי וְאֲפִילוּ לִב"ה
דְסָבְרִי דְלֹא פְּגָבוֹי דְמִי גְרָאָה דְבִנְדוֹן דִידֵן שְׁתַּפְּשָׂה וְאִיכָא גְבוֹי מְמֵשׁ לְפִי מַה שְׁפֹתֵב הוּא
וְז"ל בְּפָרֶק הַפּוֹתֵב אֵין מוֹצִיאִין מִידָה וְאֲפִילוּ אִם הֵינּוּ אוֹמְרִים שְאִין פּוֹפִין אוֹתוֹ לְתַת
כְּתוּבָה קוֹדֵם שְׁיַחְלוֹץ אֲפִילוּ לְמֵאן דְפָסֵק מְצוֹת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת שְׁפֹתֵב שְׁם בְּשֵׁם רַבִּינוּ
שְׁמֻחָה דְאֶלְמָנָה שְׁנִתְנָה מִתְנָה קוֹדֵם שְׁנִשְׁבְּעָה מִהֵנִי אֲפִילוּ לִב"ה דְהוּאִילֹאִיכָא גְבוֹי מְמֵשׁ
אֵין מוֹצִיאִין מִידָה וְאָרְף עַל גַּב שְׁלֹא הִגִיעַ זְמַן הַגְבִיָּה דָאֵין לָהּ לִיגְבוֹת מְנַכְסִי יְתוּמִים עַד
אֲחֵר שְׁתַּשְׁבַּע הָכָא נְמִי אָרְף עַל גַּב דָאֵין לָהּ כְּתוּבָה עַד אֲחֵר שְׁתַּחְלוֹץ מְכָל מְקוֹם הוּאִיל
וְתַפְּשָׂה דְאִיכָא גְבוֹי מְמֵשׁ אֵין מוֹצִיאִין מִידָה דְלֹא גְרָעָה מֵאֶלְמָנָה שְׁתַּפְּשָׂה קוֹדֵם שְׁתַּשְׁבַּע
וְאֲפִילוּ לְרַאבְנִי"ה דְפְּלִיג עֲלֵיהּ וְאָמַר דְעֵדִיף שְטֵר הָעוֹמֵד לִיגְבוֹת לִב"ש מִתַּפְּשָׂה מְמֵשׁ
לִב"ה דְלֹא מְהַנִּיא תְּפִישָׁה כָּלֵל דְדִילְמָא צָרְרִי אֲתַפְּשָׂה וְהוּיָא תְּפִישָׁה בְּסַפֵּק גְרָאָה דְבִנְדוֹן
דִידֵן מוֹדָה שְאִין מוֹצִיאִין מִידָה שְאִין כָּאן תְּפִישָׁה בְּסַפֵּק דְהָא לְמֵאן דְפָסֵק כְּמִשְׁנָה אֲחֵרוֹנָה
וְנִדְאִי לֹא לְיָיבוֹם עוֹמֶדֶת אֲלֵא לְחֲלִיצָה וְכֵן נְמִי אֲפִילוּ לְדַעַת הַר"ם דְפְּלִיג וְכָסֵף דָאֵין
מִתְנָתָה קִיָּמַת הֵינּוּ טַעֲמִיָּה פְּדֻמְפְּרֵשׁ הוּא וְז"ל מִשּׁוּם דָאֵין לָהּ עַל הַנְּכָסִים אֲלֵא שְׁעִבּוּדָא
בְּעֵלְמָא דְקִי"ל כְּרָבָא דְפָרֶק כָּל שְׁעָה דְבַעַל חוֹב מְכָאן וְלִהְבָּא הוּא גוּבָה דָאִי בְּעֵי מְצִי
לְסְלוּקוֹ בְּזוּזִי אֲבָל בְּנִדוֹן דִידֵן שְׁתַּפְּשָׂה הִיבְמָה וְתַנּוּן בְּמִתְנִיתִין דִּילְקֻחַ בְּהוּן כְּרָקְעוּ הֵינּוּ
לְזִכּוּתָא פְּדִי שְׁתַּפְּרַע כְּתוּבָתָה מִמְנָה וְהַגּוֹף שְׁלָה וְלֹא מְצִי לְסְלוּקָה בְּזוּזִי גְרָאָה דְמוֹדָה
הוּא דְעֵדִיפָא מֵאֶלְמָנָה שְׁתַּפְּשָׂה קוֹדֵם שְׁנִשְׁבְּעָה וְתַפְּשָׂתָה תְּפִישָׁה מְעֵלְיָא וְאִם מְכָרָה
וְנִתְנָה קִיָּים אֲלֵא דְהִיכָא דְנִתְיָיבָמָה אוֹ עוֹמֶדֶת לְהַתְיָיבָם לְמֵאן דְאָמַר דְיָבָם אוֹכֵל פִּירוֹת
קוֹדֵם שְׁיִכְנוֹס דִינָם בְּכָל נְכָסֵי מְלוֹג שְׁנִפְלוּ תַחְתּוֹ דְבַעַל שְׁהַבְעֵל אוֹכֵל פִּירוֹת וְאִינָה יְכוּלָה
לְמַפְנוֹר וְלְתַת פְּלוּם כֵּן גְרָאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲתִי יָד וְיַמְעַתָּה אַעֲנָה אָרְף אֲנִי חֲלָקִי בְּמָה שְׁתַּמָּה
כְּמַהר"ר לוי עַל מַה שְׁפֹתֵב הַר"ן וְז"ל וְכַעַל מַגִּיד מִשְׁנָה וְז"ל שְׁלִדְעָתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם וְז"ל
אֵין הַמּוֹרְדֵת מְפָסְדֵת פְּלוּם מְנַכְסֵי מְלוֹג וְתַמָּה רַבִּינוּ תָּם וְאָמַר וְהִלָּא הָרַב וְז"ל כְּתֹב סָתֵם
אֲבָל הַנְּכָסִים שְׁהַכְנִיסָה לוֹ וכו' וְלֹא פִירֵשׁ לוֹ דְבִנְכָסֵי צֵאן בְּרִזָּל קָא מֵיָרִי וּבְפ' י"ו כְּתֹב
דְבִין נְכָסֵי מְלוֹג בֵּין נְכָסֵי צֵאן בְּרִזָּל גְּקִרְאִין נְכָסִים שְׁמַכְנִסֵת לוֹ וְאִם כֵּן מַה שְׁפֹתֵב פֹּה
סָתֵם הַנְּכָסִים שְׁהַכְנִיסָה לוֹ הֵינּוּ בֵּין נְכָסֵי מְלוֹג בֵּין נְכָסֵי צֵאן בְּרִזָּל וְכֵן דְקִדְקָ מִמָּה שְׁפֹתֵב
הָרַב וְז"ל בְּסוּף דְבְּרִיו וְכֵן כָּל מַה שְׁאָבֵד מְנַכְסִים שְׁאָכֵל הַבְעֵל אֲחֵרִיוֹתָן עֲלֵיו וכו': וְאֲנִי
בְּעֲנִיּוֹתֵי אוֹמֵר דְלִדִּידִי לֹא קִשְׂיָא וְלֹא מִיָּדִי דְפְּשִׁיטָא לְהוּ לְהֵנִי רַבְרָבִי שְׁמָה שְׁפֹתֵב הַרְבּוּז"ל
אֲבָל הַנְּכָסִים שְׁהַכְנִיסָה לוֹ וכו' הֵינּוּ נְכָסֵי צֵאן בְּרִזָּל דְעֵלְיָהוּ קָאִי וְקָאֵמַר אֲבָל וכו' שְׁהָרִי
הוּא וְז"ל דְקִדְקָ וְכַתֵּב בְּרִאשׁ דְבְּרִיו וְלֹא יְהִיָּה לָהּ כְּתוּבָה כָּלֵל וְלֹא כְּתֹב וְלֹא יְהִיָּה לָהּ
כְּתוּבָה סָתֵם אֲלֵא הוֹסִיף מֵלֵת כָּלֵל לומר דְתַצָּא בְּלֵא נְכָסֵי צֵאן בְּרִזָּל שְׁהוּן גְּקִרְאִין כְּתוּבָה
הוּאִיל וְהַבְעֵל חַיִּיב לְשַׁלֵּם לָהּ כְּכְתוּבָה וְכִמוֹ שְׁאָמְרוּ קְבוּרְתָּה תַּחַת כְּתוּבָתָה וְכֵן כְּתוּבָתָה

בגינו דכרין והיגנו נכסי צאן ברזל ומשום שהוא ז"ל כתב בפרק עשר עשר שקורא פתובה מאתן וזוי והתוספות הוסיף בכאן מלת כלל לומר שבכל מה שנקרא פתובה קאמר שלא יהיה לה והיגנו לומר שמפסדת נמי נכסי צאן ברזל ואחר כך פירש הרב דאף על גב שכתב שלא יהי' לה נכסי צאן ברזל אם תפסה היא בבלאות הקנימים מהם אין מוציאין מידה דעלייהו קאי וקאמר ואם תפסן הבעל אין מוציאין מידו ואפילו היכא דתפשה שנייה שפיר לומר שלא יהיה לה פתובה כלל משום מה שאבד וכללה דאף על גב שכל א' חייב לשלם לאשתו בכתובה הואיל וחייב עצמו באחריותו במורדת אינו משלם פלוג ומשום הכי פי' הרב ז"ל ואמר וכן כל מה שאבד מנכסיה שקבל הבעל אחריותו עליו הודיענו הרב ז"ל בזה דשנייה שפיר לומר שתצא זולתם אף על פי שפלו ואבדו ואינם בעולם ואי אפשר לתופשם הואיל והוא קבל אחריותו עליו וסגיב הוא לשלם וכן כתב הוא ז"ל נמי באומרת מאיס עלי דתצא בלא פתובה כלל ואף שהיא נוטלת בלאותיה הקנימים אפילו מנכסי צאן ברזל כדפי' הוא ז"ל והשתא אתי שפיר מה שכתב אבל נכסים שהכניסה לו וכו' ופירש תחלה היכא דתפשה היא מהיכא דתפש הוא דאי גם אנכסי מלוג קאמר יש לתמוה קצת דמאי אבל דקאמר דהא הוא ז"ל לא קאמר אלא שלא יהא לה פתובה ובכלל פתובה אין נכסי מלוג בשום מקום ומי הכניסה תוה הפלל עד שהוצרך הרב ז"ל להוציאה ולומר לשון אבל וכו' והכי ה"ל לרב למימר תחזיר כל דבר שהוא של בעל וכן אם תפש מנכסים אין מוציאין מידו אבל אם תפשה היא וכו' הואיל ורצון הרב ז"ל היה לפרש בסוף דבריו שאם תפשה בעל דאין מוציאין מידו אלא נראה שהרב ז"ל בנכסי צאן ברזל קאמר דעלייהו קא מיירי במה שאמר ולא יהיה לה פתובה כלל אבל אם דעתו היה בעד נכסי מלוג לא אתיא שפיר טפי לשון אבל וכדכתבינא ומה שכתב באומרת מאיס עלי ותטול בלאותיה הקנימים בין מנכסים וכו' אין להקשות על דברי וקל להבין ואל יקשה לה לומר דלפי מה שפירש למה פירש הרב במורדת כדי לצערו וכתב וכן מה שאבד מנכסים וכו' ולא פירש באומר מאיס עלי שבכאן רצה הרב לפרש דבריו יותר טוב מבאומרה מאיס עלי שהודיענו עוד דבר אחר שלא תאמר שמה שכתב שלא יהיה לה פתובה היגנו דוקא במה שתפשה בנכסי צאן ברזל שאחרי שהתחילה לעקור האישות ולמרוד בו כדי לצערו קנסוה שאם תפש אין להוציא מידו אבל בכל מה שאבד קודם שמרדה שכבר חל עליו חיוב התשלומין קודם מרדה לא קנסוה שדי לנו לקונסה במה שתפש אחרי מרדה לכה הנצרך הרב ז"ל לפרש במורדת כדי לצערו יותר טוב מבאומרת מאיס עלי והואיל והוא ז"ל פירש במורדת כדי לצערו דכיון דאינו משלם לה מה שאבד שנייה שפיר לומר שתצא בלא פתובה כלל מבואר הוא גם כן באומרה מאיס עלי וכבר פירשתי למה לא פי' באומרה מאוס עלי ומהר"ר לוי רצה לתרץ דבריהם ולא עלה בדי כתיב לע"ד שכתב תירץ ואמר שדעת הרב הוא שנקסי מלוג שהכניסה לבעל ונקתבו בשטר פתובה היא מפסדת ודבריו תמוהים לע"ד דהא הר"ן ז"ל כתב דמנכסי מלוג אינה פוחתת כלל ומילתא דפשיטא היא לע"ד דאפילו בנכסי מלוג שנקתבו בשטר פתובה קאמר דסתמא קאמר אבל מנ"מ וכו' וכתב על זה שכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל אם כן נראה שדעת הרמב"ם דוקא בנכסי צאן ברזל הוא דמחלק בין תפשה ללא תפשה ולרנוחא דמילתא אומר עוד שכן נראה גם כן ממה שכתב הוא ז"ל בדיבור דרש רב נחמן וכו' שכתב אליבא דיש אומרים דלעיל וז"ל ולדברי מי שאמר דאפילו למתניתין אינה מפסדת

אֵלָא כְּתוּבָה בְּלִבְד נ"ל דְּנִיחָא לָהּ בְּדַרְבוּתֵי בְּמַתְנֵי לְעַנְיָן בְּלֹאֹת צֵאן בְּרִזְל הַקְּיָיִמִין כְּמוֹ שְׂאֲכָתוּב בְּסוּמָה בִּס"ד אֶלְמָא שְׂדַעְתוֹ וְ"ל אֶלְיָבָא דִּישׁ אוּמְרִים דְּלַעִיל שְׂפַתְב עֲלֵיהֶם שְׂכּוֹן נִרְאֵה דַעַת הֶרְמֵב"ם וְ"ל מֵאֵי דְּפְלִיגֵי בְּגַמְרָא אִם הֶפְסִידָהּ בְּלֹאֹתֶיהָ קְיָיִמִין וּמִסְקִינֵן שְׂאִם תִּפְשָׁה לָא מִפְקִינֵן מִינָהּ בְּנַכְסֵי צֵאן בְּרִזְל קְאָמַר וְהִינּוּ מְשׁוּם שְׁהֵם סוּבְרִים דְּמַנְכְּסֵי מְלוּג אִינְהּ מִפְסָדַת כְּלוּם וְכִדְכָתֵב הוּא וְ"ל אֶלְיָבֵינְהוּ דְּמַנְכְּסֵי מְלוּג אִינּוּ פּוּחַת כְּלוּם וְכָתֵב שְׂכּוֹן נִרְאֵה דַעַת הֶרְמֵב"ם וְ"ל וְכֵן נָמִי הֶרַב בַּעַל מַגִּיד מְשָׁנָה כְּתֵב שְׁהֶרְשָׁב"א וְ"ל וּקְצַת הַמְּפָרְשִׁים כְּתִבּוּ שְׁהַמּוֹרְדַת הֶפְסִידָהּ כָּל כְּתוּבָתָהּ עַקֵּר וְתוֹסַפְתָּ וְנִדּוּנֵייתָא שְׁהוּא נַכְסֵי צֵאן בְּרִזְל וְאֶפְיִלוּ תִפְשָׁה מִהֵן בְּלֹאֹת הַקְּיָיִמִין מוֹצִיאִין מִתַּחַת יְדָה אֲבָל בְּנַכְסֵי מְלוּג לָא הֶפְסִידָהּ כְּלוּם אֵלָא אֶפְיִלוּ מַה שְׂיֵישׁ מֵהֶם בְּיַד הַבַּעַל מוֹצִיאִין מִתַּחַת יְדוֹ וְכָתֵב הוּא וְ"ל שְׂכּוֹן הוּא דַעַת רַבִּי וְ"ל חוּץ מִן הַבְּלֹאֹת שֶׁל נַכְסֵי צֵאן בְּרִזְל שְׁהוּא סוּבְרָא שְׂאִם תִּפְשָׁה אִין מוֹצִיאִין מִתַּחַת יְדָה הֶרַב בַּעַל הַמַּגִּיד מְשָׁנָה הוּא שְׂסַכְרַת הֶרַב דְּבַנְכְּסֵי מְלוּג אֶפְיִלוּ בְּאוֹתָם הַפְּתוּבִים בְּשִׁטְר כְּתוּבָה לָא הֶפְסִידָהּ כְּלוּם וְאֶפְיִלוּ מַה שְׂיֵישׁ תַּחַת יַד הַבַּעַל מוֹצִיאִין מִתַּחַת יְדוֹ דְּדוֹקָא בְּנַכְסֵי צֵאן בְּרִזְל הוּא דְּפְלִיגֵי עַל הֶרְשָׁב"א וּשְׂאָר הַמְּפָרְשִׁים וְסַבְר שְׂאִם תִּפְשָׁה אִין מוֹצִיאִין מִתַּחַת יְדָה אֲבָל מַנְכְּסֵי מְלוּג אֶפְיִלוּ בְּאוֹתָם הַפְּתוּבִים בְּשִׁטְר כְּתוּבָה מוֹדָה שְׂאֶפְיִלוּ תִפְשׁ הַבַּעַל שְׂמוֹצִיאִין מִתַּחַת יְדוֹ הַנִּרְאֵה לְעַנְיּוֹת דַּעַתִּי כְּתִבְתִּי וְהֵשֵׁם יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאֹת נְאֻם הַטְּרוּד בְּתַהֲפֻכּוֹת זְמַנּוֹ דְּוֹד הַכֹּהֵן בַּכַּמ"ר חַיִּים הַכֹּהֵן וְ"ל לְהִיּוֹת עֵינֵי חֲתִימָה כְּרַתִּי וְהַסּוֹפֵר כְּתֵב בְּכַתֵּב יְדוֹ חֲתִימָתִי וְאִין מַעֲשֵׂי נַכְרִים מִתּוֹךְ מַחְשַׁבְתִּי וְכַתִּיבְתִּי וְיַחֲשׁוּב מֵאֵן שְׁהַמַּחְבֵּר קִטִּיל קְנֵי בְּאַגְמָא הוּא חֲתִמְתִּי בְּכַתֵּב יְדֵי אֲנִי הוּא הַמְּדַבֵּר הַגְּנִי דְּוֹד הַכֹּהֵן בַּכַּמ"ר חַיִּים הַכֹּהֵן וְ"ל בֵּית הַשְּׁלִישִׁי חֲדָר אֶשְׂאֵלָה מַעֲשָׂה אֵירַע שְׁיִהוּדֵי אֲחָד שְׂשִׁמּוּ מְשָׁה בֵּיטוֹן נִסַּע מִפָּה הַיּוֹם כְּמוֹ שְׁלִישָׁה שָׁנִים וְהִלָּךְ בַּמַּרְק"ה וּבַעַת גְּסִיעַתוֹ אָמַר לְחַמְשָׁה יְהוּדִים וְזֶה שְׁמֵם רַבִּי שְׂמוּאֵל פּוּיָיְזוֹ רַבִּי יְהוּדָה צְרַפְתִּי נ"ע סִימֵן טוֹב לֹוי חַיִּים ב"ר אַבְרָהָם יִצְחָק סְסִילִיאָנוּ וְאָמַר לָהֶם שְׂאִם לָא יָבֵא מַעַת גְּסִיעַתוֹ עַד תִּשְׁעָה חֲדָשִׁים שְׂיַכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ גִט לְאַרוּסְתוֹ אֶסְתֵּר וְאָמַר שְׂרַבִּי שְׂמוּאֵל יְהִיָּה מְסַדֵּר הַגִּט הַנּוֹזֵר וְרַבִּי יְהוּדָה צְרַפְתִּי יְהִיָּה הַסּוֹפֵר לְכַתּוּב הַגִּט וְסִימֵן טוֹב וְחַיִּים עַדִּים וְיִצְחָק שְׁלִיחַ וְאֶחָד כֶּף אָמַר לָהֶם כְּתִבוּ וְחַתְמוּ וְיִתְּנוּ וְכָל זֶה נִכְתֵּב עַל יְדֵי רַבִּי יְהוּדָה הַנּוֹזֵר הַנּוֹמֵה לְסוֹפֵר בְּגִט הַנּוֹזֵר וְנִתֵּן כְּתֵב מִנּוּי זֶה בְּיַד רַבִּי שְׂמוּאֵל הַמְּסַדֵּר הַנּוֹזֵר וְיִהִי כִּי אָרְכוּ הַיָּמִים לְסַבַּת עַכּוּב הַמְּסַדֵּר מְלַסְדֵּר הַגִּט קָרָה מְקָרָה וְנִפְטֵר רַבִּי יְהוּדָה הַנּוֹזֵר וְרַבִּי יִצְחָק הַנּוֹזֵר וְרַבִּי יְהוּדָה הַנּוֹזֵר אָמַר בַּעַת פְּטִירְתוֹ לְנִכְבֵּד אֲחָד שְׂמוּ מִיִּסַר אַנְג"לוּ נ"ע אֲשֶׁר הָיָה הוּא נִעְדָּר מִמֶּנּוּ שְׁהִלָּךְ לְבַקְרוֹ דַּע אֲדוּנֵי שְׂמִישָׁה בֵּיטוֹן מְנָה אוֹתִי לְסוֹפֵר לְכַתּוּב גִּט לְאַרוּסְתוֹ וְעַתָּה אֲנִי אוֹמֵר בְּפִנֵּי כְּבוֹדְכֶם שְׂאִם הַדִּין נוֹתֵן שְׂסוֹפֵר יְכוֹל לְמַנּוֹת סוֹפֵר בְּמִקּוּמוֹ אֲנִי מְמַנָּה לְסוֹפֵר הַגִּט הַנּוֹזֵר בְּמִקּוּמִי לְיִצְחָק בְּנֵי הַגְּדוֹל וְדַבְרִים אֵלוּ הַגִּידוּם בְּנֵי שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנּוֹזֵר שְׁהֵם רַבִּי יִצְחָק הַנּוֹזֵר וְרַבִּי אַבְרָהָם וְרַבִּי מְשָׁה שְׂאֲבִיהֶם וְ"ל אֶמְרֵם לְמִיִּסַר אַנְג"לוּ נ"ע בְּפִנֵּיהֶם וּכְשֶׁרְצָה הַמְּסַדֵּר הַנּוֹזֵר לְכַתּוּב הַגִּט קָרָא לְרַבִּי אַבְרָהָם בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנּוֹזֵר לְכַתּוּב הַגִּט וְרַבִּי אַבְרָהָם אָמַר לוֹ אֲדוּנֵי אוֹדִיעָךְ שְׂאֲבִי נ"ע צָנָה לְפָנֵי מוֹתוֹ וְאָמַר שְׂאֲחֵי יִצְחָק יְהִיָּה סוֹפֵר בְּמִקּוּמוֹ לְכַתּוּב גִּט זֶה וְהוּא הִשְׁיִבּוֹ כִּי אִין לְחוּשׁ מְזָה כִּי הוּא שְׂנִמְנָה מִהַבַּעַל לְסַדֵּר הַגִּט הַנּוֹזֵר הוּא בְּמִקּוּם ב"ד וּב"ד יְכוֹלִין לְמַנּוֹת סוֹפֵר וְשְׁלִיחַ וְכָל שְׂכּוֹן שְׂכַתֵּב הַמְּנוּי הַנּוֹזֵר כּוֹתֵב שְׁהַבַּעַל אָמַר כְּתִבוּ וְחַתְמוּ וְיִתְּנוּ שְׂפִיר הוּא שְׁהֶרְשָׁה אוֹתָם לְעֲשׂוֹת כְּפֶאֶשֶׁר יִרְצוּ אוֹ שְׁהֵם יַכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ אוֹ יִאֲמְרוּ

לאחרים לכתוב וליתן והראיה לו כתב המנוי הנזכר שהיה כתב ידו של אביו רבי יהודה הנזכר ורבי אברהם הנזכר סמוך עליו וכתב הגט הנזכר והמסדר הנזכר נעשה שליח ונתנו ליד האשה ע"כ תנרף המעשה ושאל השואל אם בכהאי גוונא הגט פשר או פסול ואם תימצא לומר פסול אם ר' יהודה צרפתי נ"ע הנזכר היה ממנה לרבי אברהם הנזכר במקומו מאי ואת"ל פסול: אמר הבעל אמרו לסופר לכתוב ואמרו לסופר לכתוב וכתב מאי ואת"ל פסול יש לחלק בין אמר אמרו לסופר סתם לכתוב ובין אמרו לפ' לכתוב ואמרו לפ' וכתב או לא תשובה מילתא דפשיטא היא דלפי סדרו של הבעל הפתוב בכתב המנוי דהגט הנתן אינו גט הן מצד הסופר הן מצד השליח שנתפטר ונחיים הניחו לנו ולכל ישראל דאפילו הבעל דמנה אב"גד ואמר להם כתבו גט לאשתו ומת אחד מהם הגט אינו גט כדמשמע בשלהי התקבל כל שכן בנדון דידן שקודם שפנה ואמר להם כתבו וחתמו ותנו מנה לכל אחד שליחותו דפשיטא דלכל א' שליחותו אשר כבר סדרו לעשות קאמר ואם מת אחד מהם הגט אינו גט ואפילו אם רבי יהודה הנזכר נ"ע היה ממנה לאברהם בנו שכתב הגט לסופר לכתוב גט זה במקומו אינו גט דקי"ל הלכה פרבי יוסי דאמר מילי לא ממסרן לשליח ואפילו באומר אמרו ולכאורה משמע דלהר"ף ולר"ח ז"ל שהגט בטל שפסקו פההיא סוגיא דמי שאחזו וכן דעת הראב"ד ז"ל בהשגות וכן דעת הרמב"ן ז"ל בפירוק התקבל וכן כתב שם המרדכי בשם ראב"ה ז"ל ולהרמב"ם הרי היא ספק מגורשת שכתב בפ"ב בהלכות גירושין אמר לב' אנשים אמרו לסופר לכתוב גט לאשתו ואמרו לעדים וחתמו ואמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו או שאמר לב' אנשים אמרו לסופר לכתוב גט לאשתי ואתם חתמו הרי זה גט פסול ומתיישבין בדבר זה הרבה מפני שהוא קרוב להיות גט בטל ומה בין פסול לבטל שכל מה שנאמר בחבור זה שהוא בטל מן התורה וכל מקום שנאמר שהוא פסול הוא פסול מדברי סופרים עכ"ל ויש להתיישב בארץ דעתו ז"ל שכתב תחלה הגט פסול ואח"כ אמר ומתיישבים בדבר כו' ונראה לעניות דעתי שהרב ז"ל כשראה שהיא סוגיא דפירוק התקבל דפסק שמואל באומר אמרו דכשר כר"מ וכן כל הנהו אמוראי דהתם פההיא סוגיא וכן פההיא דהמגרש דמשמע דאי חתם סופר ועד פשר אומר אמרו פסול דהא מספקא דאי חד מנייהו פשר אידך פסול דאי אמרת הא והא פשר נפיק חורבה וסבר הרב ז"ל דנהי דלפי הדין היא סוגיא דהתקבל משמע דהלכתא פשר דמילי ממסר לשליח באומר אמרו מיהו הואיל ורב ורבי יוחנן סבירי בפירוק המגרש כו' ירמיה דחתם עד וסופר פשר וכדפירש"י ז"ל ודאי אומר אמרו פסול דהא בהא תליא ומטעם זה פסק הרב באומר אמרו פסול דהלכתא פרב ורבי יוחנן ורבי ירמיה ותינו מדברי סופרים שכתב הוא ז"ל שם בהדיא אלא שמסופק הרב דשמא הלכתא פההיא סוגיא דמי שאחזו דמשמע שהגט בטל וכדפסקו הגאונים דלעיל ולכן כתב ומתיישבין בדבר וכו' פי' פסול הוא ודאי דהלכתא פרב ור' יוחנן ורבי ירמיה אלא שיש להתיישב בדבר שמא הלכתא פההיא דמי שאחזו והגט בטל מן התורה ואם פן באומר אמרו מספקא ליה לרב אם הגט גט אם לא אבל פסול הוא ודאי ונהי אשה זו ספק מגורשת ואל תתמה לומר למה לא כתב הרב הרי זו ספק מגורשת דלכך קרא הרב ספרו משנה תורה שהוא פותב בקוצר כל מה שנכתב בתלמוד וכל היכא דמספקא להו לבעלי התלמוד כתב הרב שהיא ספק מגורשת אבל הכא דלבעלי התלמוד לא הנה מספקא להו דלדידהו מילתא ברורה פאיזו סוגיא הלכה אלא אנו הוא דמספקא לן מטעם זה לא כתב

הרב ספק מגורשת אלא כתב שיש לנו להסתפק פאיזו סוגיא הלכה ומזה נבין ונאמר
שהיא ספק מגורשת הואיל ומספקא לן פאיזו סוגיא הלכה וכן כתב רבינו ירוחם ז"ל
בספר אדם ונחה דאומר אמרו הרי זו ספק מגורשת ואף על גב דתלמודא לא קא מפרש
לחורבא אלא באומר לשנים ולא באומר לשלשה דקאמרת אי אמרת מודה ר' יוסי באומר
אמרו זמנין דאמר להו לב' לאו למימרא דדוקא בשנים איכא למיחש ולא בג' דמה לי
שנים מה לי שלשה אלא דאורחא דמילתא נקט דמי שאומר אמרו לשנים ולא לשלשה
דמה לומר ולג' הואיל ועדות השנים כעדות הג' וכן משמע נמי קצת מההוא סוגיא דמי
שאחזו דבעי למימר התם דמתניתין דהתם דקאמר אמרו לו נכתוב גט וכו' דכולה רבי
יוסי היא ופריה ומי מודה ר' יוסי באומר אמרו וכתבו והתנן פתב סופר ועד פשר וכו'
ואי ס"ד מודה רבי יוסי באומר אמרו זמנין באומר לב' וכו' וסבר הרבז"ל דאי ס"ד דג'
עדיף טפי מב' ולא נפיק חורבא מאי קא פריה דילמא ר' יוסי סבר באומר אמרו פדסבר
רבי מאיר באומר תנו דלשנים לא ממסרן מילי ובשלשה ממסרן הואיל והן בד' וכדכתבו
התוספות אליבא דרבי מאיר בפרק כל הגט ומתניתין דאמרו לו נכתוב גט לאשתה בג'
קא מיירי כי כן הנה בעי לאוקומי התם אליבא דרבי מאיר ופשר מצית למימר דמתני'
רבי יוסי היא עד שיאמר אמרו דקאמר ולא קשיא האי קושיא דפריה התם ומי מודה רבי
יוסי וכו' אלא משמע דאין חלוק פדכתיבנא ומפני זה כתב הרב ז"ל אומר לשנים או
לשלשה וכו' ולא הבינותי דברי הראב"ד ז"ל במה שתמה על הרב ז"ל לשהכשיר חתם
סופר ועד וכתב דכיון שהדבר מסופק באומר אמרו אף בחתם סופר ועד הנה לו לספק
דהא בהא תליא דבשלמא אי הנה מספקא ליה לרב אי אומר אמרו פסול או פשר שפיר
הוי ליה לספוקי נמי בחתם סופר ועד אבל הוא ז"ל סבר דבאומר אמרו פסול ודאי אלא
שמשופק שמה הוא בטל מן התורה ואם פן ליכא למיחש לחורבא למיפסל חתם סופר
ועד והרב רבינו ישעיה ז"ל מטראני נמי סבר דבאומר אמרו הרי זו ספק מגורשת לפי
הנראה לעניות דעתי שכתב בפרק התקבל וז"ל אומר לשנים או לשלשה כתבו גט לאשתי
אפילו אומר לבית דין הגדול שפירושלים עד אומר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמר
לסופר וכתב הרי זו ספק מגורשת וכן נמי אם אומר להם הבעל אמרו לפלוני שיכתוב
ואתם חתומו והם עשו כמו שצוה הבעל הלכה זו מסופקת והרי זו ספק מגורשת בגט זה
בין שנתנו לה הבעל בין שנתנוהו לה שלוחיו כמבואר בקונה הראיות בראיה ז' עכ"ל
כך נ"ל הגרסא הנכונה בדבריו ז"ל ומה שכתב שהלכה זו מסופקת היינו משום דמספקא
ליה אי הלכתא פהיא דהתקבל ואומר אמרו פשר ואי הלכתא פהיא דמי שאחזו והגט
בטל ואין לומר דמספקא ליה אי אומר אמרו פסול או בטל וכמו שפירש דעת הרמב"ם
ז"ל דאי הכי הנה סבר חתם סופר ועד פשר דהא בהא תליא והוא ז"ל כתב בהדיא בפרק
המגרש דכדברי הפוסלים נראה בעיניו ואם פן אין לפסול אומר אמרו דלחורבא לא
חיישינן ואל יקשה לה דסוף סוף הואיל והוא סובר דבאומר אמרו הרי זו ספק מגורשת
אם פן הנה לן למימר חתם סופר ועד פשר דהא לית לן למיחש לחורבא דאף על גב דאנן
מספק לן לבעלי התלמוד לא הנה מספקא להו ואית לן למיזל הכא לחומרא והכא לחומרא
ועל דרוך שהקשה הר"ן ז"ל על דברי הרמב"ם ז"ל בפרק התקבל כשפא לבאר דבריו
אשר הזכרתיו ולפי שמצאתי נסחת ר"י ז"ל בלשון אשר הזכרתיו היפה ממה שכתבתי
שבנוסחא ההוא פתוב והם לא עשו כמו שצוה הבעל הלכה זו מסופקת וכו' ויש מי

שדקדק ואמר טעמא דהם לא עשו שליחות הא עשו שפיר דמי לזה אצטרף לדבר ולומר דלענין דעתי דנוסחא זו משונבשת היא דהא הוא אחר זה פתב וז"ל ונראה בעיני שאם הבעל אמר לשולחו פתוב גט ותן לאשתי וכתב השליח בעצמו הגט ונתן בפני עדים מגורשת וכו' עד ואם החתים בו עדים אפילו ברשות הבעל הרי זו ספק כמו שבארנו עד שיצוה להם הבעל בעצמו לחתום עכ"ל: הרי שפתב בהדיא שאם החתים עדים אפילו ברשות הבעל הרי זו ספק כמו שבארנו והיינו כמו שבאר בלשון זה אשר הוזכר שפתב שאם עשו כמו שיצוה הבעל שאמר אמרו הלכה זו מסופקת והרי זו ספק וזהו שפתב פה שאם החתים עדים אפילו ברשות הבעל הרי זו ספק כמו שבאר ובאר ואמר עד שיצוה להם הבעל בעצמו לחתום ותו בר מן דין אשאל למאן דגריס הכי דלמה לא באר ר"י ז"ל דין אומר אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום ואמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו שגזכר בגמרא מה דינו אי כשר וכההיא סוגיא דהתקבל ואי בטל וכההיא דמי שאחזו דפשיטא דמה שנתבאר בענין הדין יש לו לבארו בפסקיו שמבואר הוא ואם תאמר שבארו בפסקיו ממה שכתב בלשון זה שאם החתים עדים אפילו ברשות הבעל הרי זו ספק הוא הוא שכתב כמו שבארנו ולא נתיישב זה בדבריו לנוסחא זו ותו בר מן דין אי גסת הרב היא דלא עשו שליחותן אשאלהו ויודיעני מאיזה טעם הלכה זו מסופקת דהא לא מצאו לה בגמרא צדדין לכאן ולכאן ואפשר לדחות ולומר דאי משום הא לא קשיא שיש לה להסתפק דשמא דוקא קאמר ובטל או כמראה מקום הוא להם וכל שכן ומ"מ לא נהירא לי: ואי אפשר דלעולם דמפל הני טעמא דכתיבנא נראה שהנוסחא האמיתית בדבריו ז"ל כדברנו ובלשון הזה הזכיר הרב דין אומר אמרו הגזכר בגמרא וכתב שהלכה זו מסופקת משום דמספקא ליה אי הלכתא פההיא דהתקבל וכשר אי פההיא דמי שאחזו ובטל וכדפלי דאין הפרש בין אמרו לפלוני ובין אמרו לסופר סתם וכאשר אפרש בעזרת האל והשם יצילו משגיאות וכל שכן לזה שאין קונה הראיות להבין דעתו ז"ל באמת וביושר ואמרתי אכתוב דעתי בזה ואקבל שכר: ולרווחא דמילתא אומר שאף אם הר' ישעיה ז"ל דעתו בכך שבשלא עשו העדים שליחותם דוקא הוא שספק מגורשת ואלא שלע"ד נראה פדכתיבנא מאן לימא לן דסבר שאם עשו שליחותם שהגט גט דילמא דוקא בשלא עשו היא ספק מגורשת ואם עשו הגט פסול מדרבנן דאי סלקא דעתך דהיכא דעשו סבר דכשר הוי ליה לפרושי בהדיא ולומר דכשר דאין לומר דהואיל ואיהו סבר דחתם סופר ועד פסול וכדכתיבנא אם פן לא נפיק מניה חורבה וכשר הוא ולא הוצרך לפרש הואיל ובפרק המגרש פסק דחתם סופר פסול דבשלמא אם היה מפרש בפסקיו דהא בהא תליא אפשר היה לומר פן אבל השתא שלא פירש לנו לומר דהא בהא תליא אף אם באר אותו בקונדרים הראיות אי סלקא דעתין דסבר דהיכא שעשו העדים שליחותם כשר היה לו לבאר בפסקיו הדין ולומר דכשר כמו שמבאר שאר הדינים דממה שכתב בשלא עשו שליחותן הרי זו ספק יש לדקדק דכשעשו פסול אפשר דפסול מדרבנן וגזר אטו אמרו חתם דבאמרו חתם אין להסתפק שהוא פוסל פדכתב בלשון אשר הזכרתי למעלה שאם החתים עדי אפילו ברשות הבעל הרי זו ספק ולפי מה שאפרש בע"ה דלכולי עלמא אין הפרש בין אמרו לסופר ובין אמרו לפלוני שאם החתים עדים אפי' ברשות הבעל דיאמר היינו אפי' אם פירש לו הבעל פלוני ופלוני ובאמרו לפלוני נמי סבר הרב דספק ונסתת דברי הרב פדכתיבנא הרי בארנו דלהרמב"ם ולרבינו ישעיה ז"ל באומר אמרו לסופר

הרי זו ספק מגורשת ולפי מה שפכתב המרדכי בשם רבינו אביגדור פהן שפכתב בשם רבינו שמחה דחתם סופר ועד פשר באומר אמרו לכל הפחות פסול הוא מדרבנן דהא ביה תליא פדכתובנא: ואפילו לדעת התוספות ז"ל שפסקו בפרק המגרש דאין להאשים חתם סופר בגיטין ודלא ברבי ירמיה ונהיגו משום דלכל הנהו אמוראי דפרק התקבל אומר אמרו פשר ואי חתם סופר ועד נפיק מניה חורבה פדאמרן פרק התקבל לאו משום דסברי אומר אמרו פשר אלא משום דמספקא להו אי הלכתא פההיא דהתקבל אם פן חתם סופר ועד פסול דלא פרב אין הלכתא דחתם סופר ועד פשר פרב ואם פן אומר אמרו פסול דלא פשמואל ונהו אמוראי דפרק התקבל וכן נמי מספקא להו דילמא הלכתא פההוא דמי שאחזו ואולי הכא לחומרא והכא לחומרא וכן משמע מדבריהם שכתבו וז"ל מפל מקום אין להכשיר חתם סופר ועד בגיטין מפת ר' ירמיה דהא לכל הנהו אמוראי דמכשרי פרק התקבל באומר אמרו יש לפסול חתם סופר ועד עכ"ל הרי שדקדקו וכתב דכל הנהו אמוראי ולא פתבו דהא הלכה פהנהו אמוראי וכו' וכן פתב מפל מקום אין להכשיר חתם סופר ועד וכו' ולא פתב יש לפסול חתם סופר ועד וכו' ונהיגו משום דאמרינו לחומרא פדפני' וכן פתב ב"ה בשם ר"י הגון דארף על גב דאיהו סבר שיש לפסוק פהנהו אמוראי דפרק התקבל מפל מקום ראוי להחמיר בזה דילמא הלכתא פההיא דמי שאחזו וכדפסקו הגאונים דלעיל וכן פתב הסמ"ג בשמו וכן הרשב"א בתשובה וכן הר"ן בשמו בשם הרמב"ן וכן הסכים הוא ז"ל בפרק התקבל ובפרק המגרש והאי אומר אמרו דקא אמרינו אין חלוק בין היכא דקא' אמרו לסופר סתם ובין היכא דקאמר אמרו לפלוני דהא בגמרא קאמר אמרו לסופר סתם וקאמר ולפלוני ולפלוני ויחמתו ובעי למימר דרבי יוסי פוסל מטעמא דמילי לא ממסרן לשליח אם פן באומר לסופר נמי אפילו לסופר פלוני קאמר דמה לי סופר ומה לי עדים וכן בתר הכי דקאמר בגמרא דכשר ולא תעשה ונהיגו שפא תשפור עדים אפילו באומר לסופר פ' קאמר א"ה נקט לישנא דאמרו לסופר סתם ונראה דלשון אמרו לסופר דייקא קצת הכי דלא קאמר סופר או אמרו לה אלא אמרו לסופר דמשמע אמרו לסופר הידוע דהוי אמרו לפלוני וכן פירש"י פרק התקבל עלה דההיא דפריה וכל מה אמר להו אמרו לסופר ואתם חתומו ופי' היא ז"ל וכל אמר להו אתם חתומו ואמרו לפלוני ויכתוב וכו' וכן פי' נמי במי שאחזו ובפרק המגרש עלה דההיא דרבי ירמיה וכל פה הנה פשוט הדבר בעיני רש"י עד שלא הוצרך לפרש על לשון הגמרא ולומר אמרו לסופר לפלוני אלא דרף אגב הזכירו בדבריו בהיות שהדבר הנה פשוט בעיניו ז"ל ועל דרף זו פתב הרמב"ם שפכתב בפ"ב דהלכות גרושין אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולעדים לחתום וכו' וכתב אמרו לסופר ולעדים סתם ובפ"ד דהלכות זכייה ומתנה פי' דברי דרף אגב וז"ל המתנה בגט שאין אדם יכול למסור דברים לשליח ביצד אמר לג' אמרו לפלוני ולפלוני שיכתבו ויחמתו ויחנהו לפלוני אין זה פלוני עכ"ל הרי שפכתב בהדיא אמר לפלוני וכתב דהוי פגט וכן פתב נמי בסמ"ג בעשה בסימן פ"ב בהלכות מתנה ובגט פתב סתם פלשון הגמרא ואל יקשה לה מזה לפי אשר פי' דברי הרב למע' שהוא מסופק דלמה ביההיא הלכתא דהתקבל אמרו מילי לא ממסרן משום דנפיק חורבא הוא דפסול וכאן פתב המתנה בגט שאין אדם יכול למסור דברים לשליח דספק ממונא לקולא והמוציא מחבירו ידו על התחתונה וכמו שחלקו שם בפרק התקבל בהולך גט או מנה לפלוני אי הוי פזכי או לא וכן נראה נמי מדברי ב"ה

שְׁכַתב בְּשֵׁם ר"י ז"ל שְׁחַלַק אֶלְיָבָא דְרַבִּי מֵאִיר בֵּין תְּנוּ לַב' אוּ פְתַבוּ וּתְנוּ לְשַׁלְשָׁה וְדִין אֲמָרוּ שְׁכַתב דְּדוֹקָא בְּאוֹמַר אֲמָרוּ בְּפִירוּשׁ שְׁבַרר אֶחָד לְהִיּוֹת סוֹפֵר הוּא דְנִפְיָק חוֹרְבָא שְׂאֵז יַחְשׁוּב הַסּוֹפֵר בֵּינון שְׁבַרְצוֹנֵי לְכַתּוּב יִתְרַצָּה אִף שְׂאֲחַתּוֹם גַּם אֲנִי אֶבֶל בְּכַתְבוּ וּתְנוּ לִיבָא פְסוּפָא בֵּינון שְׁהַבְעֵל לֹא הַזְכִּיר בְּפִירוּשׁ לְכַתּוּב לְסוֹפֵר עַכ"ל הָרִי שְׁכַתב שְׁבַרר אֶחָד לְהִיּוֹת סוֹפֵר וְאֵל יִקְשָׁה לָּהּ לֹמַר א"כ לִפִּי זֶה אִם לֹא בָרַר הַבְעֵל בְּפִירוּשׁ פְּלוֹנֵי לְסוֹפֵר נֹאמַר דְּכָשֵׁר דְּלֹא נִפְיָק מְנִיָּה חוֹרְבָא דְלֹא הִיא דְאֶפִּילוּ אֲמַר אֲמָרוּ לְאֶחָד לְכַתּוּב וְלֹא בָרַר מִי דְנִפְיָק חוֹרְבָא דְמִימ' אֲמַר הוּאִיל וְהַבְעֵל אֲמַר אֲמָרוּ לְאִיזָה סוֹפֵר כְּמוֹ שְׂמֵאֲמִין לְאוֹתוֹ סוֹפֵר לְכַתּוּב יִתְרַצָּה אִף שְׂיַחַתּוֹם הוּאִיל וְלֹא דְמִי לְתְנוּ לַב' אוּ לְכַתְבוּ וּתְנוּ לְשַׁלְשָׁה וְהִיא דְנִקְט בְּדַבְרֵיו שְׁבַרר אֶחָד לְהִיּוֹת סוֹפֵר מִשׁוּם שְׁהַדְבָר הִיָּה פְּשׁוּט בְּעֵינָיו וְאֲמָרוּ לְסוֹפֵר דְקֵאֲמַר בְּגִמְרָא לְסוֹפֵר פְּלוֹנֵי קֵאֲמַר כְּדַמְשַׁמַּע מֵאֵל פְּלוֹנֵי וּפְלוֹנֵי וַיַּחַתְמוּ וְכַדְפְּרִישִׁית וְנִקְט בְּדַבְרֵיו עַל דְרַף שְׁנַזְפַר בְּגִמְרָא וְהוּא הַדִּין בְּאוֹמַר אֲמָרוּ לְאֶחָד לְכַתּוּב וְכַדְפִּי וְאֶפְשֵׁר נְמִי דְהוּא ז"ל סָבַר דְלִיבָא חוֹרְבָא אֵלֹא אִם כֵּן פִּי בְהַדְיָא וּבָרַר פְּלוֹנֵי לְכַתּוּב וְהִיא דְפְסוּל בְּאוֹמַר אֲמָרוּ לְאֶחָד בְּסַתֵּם הִיָּנוּ מִשׁוּ' שְׁלֹא לְחַלַק בְּתַקְנָה דְהִיא אֲמָרוּ וְהִיא אֲמָרוּ וְכִי הִיכִי דְלֹא לִיפּוֹק חוֹרְבָא בְּאוֹמַר אֲמָרוּ לְפְלוֹנֵי יֵשׁ לְפִסְנָל כֹּל אוֹמַר אֲמָרוּ וְכֵן פְּתַב רַבִּינוּ יִשְׁעִיָּה בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁר הַזְכַּרְתִּי וְכֵן נִרְאָה נְמִי מִדַּעַת כֹּל הַפּוֹסְקִים שְׁלֹא חִלְקוּ כֹּלֵל אֵלֹא פְתַבוּ סַתֵּם אֲמָרוּ לְפְלוֹנֵי וְכו' וְה"ק ז"ל פְּתַב בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּהַדְיָא דְאֶפִּילוּ מְמַנָּה אוֹתוֹ לְסוֹפֵר בְּהַדְיָא שְׁלֹא בְּפִנְיוּ לֹא פְלוּם הוּא וְכֵן יִרְאָה מִדְּבַרֵי הָרֵא"ש שְׁהַבִּיא בְּפֶרֶק הַתְּקַבֵּל הַהוּא סוֹגֵיָא דְמִי שְׂאֲחָזוּ וְכַתב בְּסוֹף דְבַרְיוּ דְבַשְׁלִיחוֹת הָאִשָּׁה לֹא בְּעֵינָן שְׂמִיעַת קוּלָּהּ וְכַתב עוֹד וְז"ל וְנ"ל דְאִישׁ וְאִשָּׁה שְׁוִיִן בְּדַבְרֵי זֶה דְגַם הָאִישׁ יִכּוֹל לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ לְגַרְשׁ בְּמִקּוֹם אַחַר וְאִין צָרִיף הַשְׁלִיחַ שְׂיִשְׁמַע קוּלוֹ שֶׁל בַּעַל דְּדוֹקָא לְעֵנָן פְּתוּבָה וְחַתִּימָתוֹ הוּא דְבַעֲי' שְׂמִיעַת קוּלוֹ עַכ"ל הָרִי שְׁכַתב שְׁהֵאִישׁ יִכּוֹל לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ לְגַרְשׁ שְׁלֹא בְּפִנְיוּ אֶבֶל בְּכַתִּיבַת הַגֵּט לֹא אֵלֵמָּא דְבַכְתִּיבָה אֶפִּילוּ מְמַנָּה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ שְׁלֹא בְּפִנְיוּ לֹא מְהַנִּי וְהִיָּנוּ טַעְמָא כְּדַכְתַּב בְּפֶרֶק הַמְּבִיא שְׁנֵי דְשִׂאֲנֵי פְתִיבַת הַגֵּט הוּאִיל וּבְעֵינָן לְשִׁמָּה לֹא חֲשִׁיב גֵּט אֵלֹא א"כ שְׂמַע הַסּוֹפֵר מִפִּי הַבְעֵל וְדַרְף אַגַּב אוֹמַר דְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי דְלַדַּעַת הָרֵא"ש ז"ל הִיא דְאֲמָרִינוּ בְּסוֹגֵיָת מִי שְׂאֲחָזוּ שְׂאִם אֲמָרוּ לְסוֹפֵר לְכַתּוּב וְלַעֲדִים לְחַתּוֹם שְׁהַגֵּט בְּטַל דְהוּא ז"ל פְּסַק כְּנוֹתִיָּה טַעְמָא דְבְטַל מִשׁוּם שְׂאֲמָרוּ לְסוֹפֵר לְכַתּוּב הוּא וְלֹא מִשׁוּם הַעֲדִים וְכְמוֹ שְׂאֲפָרַשׁ בְּעִזְרַת הָאֵל וְהִיא הוּא ז"ל פְּתַב בְּפֶרֶק הַמְּגַרְשׁ דְּדוֹקָא עֵיִדִי מְסִירָה פְּרַתִּי וְאִין חוֹתְמִין אֶת הַגֵּט אֵלֹא מִשׁוּם שְׂמָא יְמוֹתוֹ עֵיִדִי מְסִירָה אוּ יִלְכוּ לְמַדִּינַת הַיָּם דְכַשְׁתוֹצִיא הָאִשָּׁה אֶת הַגֵּט חֲתוּם חֲזָקָה הִיא שְׁכַדִּין גְּמָסַר לָּהּ בְּעֵיִדִי מְסִירָה וְאִם כֵּן הִיאִף יַעֲלָה בְּדַעַתְנוּ שְׂאִם לֹא שְׂמַעוּ עַדִי חַתִּימָה מִפִּי הַבְעֵל שְׁהַגֵּט בְּטַל וְהִיא לֹא פְלוּם נִינְהוּ לְעֵנָן פְּרִיטָה אֵלֹא וְדֵאִי טַעְמָא דְבְטַל מִשׁוּם פְּתִיבָה הוּא וְלֹא מִשׁוּם חַתִּימָה וְלֹא הַנְּצָרָף הָרֵא"ש לְפָרַשׁ שְׂסַמָּף עַל מַה שְׁכַתב בְּפֶרֶק הַמְּגַרְשׁ וּמְכַל מְקוֹם בְּעֵינָן עֵיִדִי חַתִּימָה שְׂיִשְׁמַעוּ מִפִּי הַבְעֵל וְהִיָּנוּ טַעְמָא כְּמוֹ שְׂאֲפָרַשׁ בַּע"ה וְאִף עַל גַּב דְּהַרְמַב"ם פְּתַב בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים דַּע"ג דְאִין הַעֲדִים חוֹתְמִים עַל הַגֵּט אֵלֹא מְפַנֵּי תַקּוּן הָעוֹלָם אִם חַתְמוּ שְׁלֹא לְשִׁמָּה שְׁהַגֵּט בְּטַל דְהוּי מְזוֹנִיף מִתּוֹכוֹ נִרְאָה שְׁהֵם ז"ל סוֹבְרִים כְּדַעַת הָרִי"ף דַּעֲדִי חַתִּימָה נְמִי פְּרַתִּי וְכֵן נְמִי פְּסַק הַר"מ ז"ל בַּפ"ו ד"ה גִּירוּשִׁין וּמַה שְׂאֲמַר אִין הַעֲדִים חוֹתְמִין עַל הַגֵּט אֵלֹא מְפַנֵּי תַקּוּן הָעוֹלָם הִיָּנוּ מִשׁוּם דְהִיכָא דְאִיכָא עַדִי מְסִירָה לֹא צָרִיכִי עַדִי חַתִּימָה אֵלֹא מְפַנֵּי תַקּוּן הָעוֹלָם אֶבֶל הִיכָא דְאִיכָא עַדִי חַתִּימָה לֹא צָרִיכִי עַדִי מְסִירָה דַּעֲדִי חַתִּימָה נְמִי פְּרַתִּי

ומשום הכי סברו דאם לא חתמו לשמה שהגט בטל דהואיל ומן התורה נמי אם הם כורתים הני מזוניף מתוכו וא"ה פליג עלליהו הר"מ ז"ל וסבר דלא הני פסול אלא מדרבנן הרי בארנו דלכל הני רבבאי אומר אמרו לסופר פסול ואפילו להרא"ה ולהר"ן שפיתבו שאם ממנה אותו לסופר בהדיא דשפיר דמי ואפילו שלא בפניו כמו שכתב הר"ן בפרק התקבל באר"ה נראה דדוקא היכא שאמר לי אמרו לסופר פלוני שאני ממנה אותו לסופר לכתוב גט לאשתי הוא דסברי דכשר דכהאי גוונא לא מילי ניהו אלא ש ממנה שליח שלא בפניו למאן דסבר אומר אמרו פסול קסבר דבאומר אמרו מילי ניהו ולחורבא אפילו לא חיישינן הואיל ואין להם מקום לטעות ומשום פסופא דסופר לא יעידו שקר להרבות ממזרים בישראל אבל היכא שאמר להם אמרו לפלוני סתם תשיב מילי שהוא אומר פאלו אומר תהיו במקומי תמנו לפלוני לסופר לכתוב גט לאשתי אבל אינו ממנה אותו הוא סופר שלא בפניו אלא הם ממנים אותו ובכה"ג נפיק נמי חורבא שיחשבו שלרצונם הדבר מסור הואיל ואמר להם מקום וכה"ש הר"ן ז"ל ונדע לה שכן דעתו שהרי פתב שם פרק התקבל גט מתנה וז"ל כפר פתב שהרמב"ן ז"ל סובר כו' עד אבל באומר אמרו לסופר ויכתוב אינה בגט דאפי' ממנה אותם הבעל שלוחים לקה מדעתו שלא בפניהם לא מהני ולפי דעת הרא"ה ז"ל ומה שכתב אפילו בגט אם ממנה אותם שלוחים מדעתו מהני ובאומר אמרו אפילו במתנה פסול וכן פתב הר"מ ז"ל בפרק ד' מהלכות זכייה ומתנה עכ"ל: והאי דקאמר ובאומר אמרו אפילו אומר אמרו לפלוני קאמר דהא פתב עליו הר"מ וכו' והרמב"ם אפילו באומר אמרו לפלוני קאמר ולא חלק בדבריו כלל ואף שיש לדחות ולומר דמפאן אין ראיה גמורה מפל מקום יש להביא ראיה ממה שכתב בפ' המגרש עלה דההוא דר' ירמיה דחתם סופר ועד דאפילו באומר אמרו לפלוני קאמרינו דנפיק חורבא שכתב וז"ל אומר רבי ירמיה חתם סופר שנינו במתניתין דכשר ואשמועינו דלא חיישינן לומר הבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אומר לשנים אמרו לפלוני ויכתוב ופלוני ופלוני ויחתומו וחושו הנה שלוחים לכסופא דסופר וכו' הרי שכתב בהדיא דאפילו באמרו לפלוני איכא למיחש לכסופא והיכא קאמרינו בפרק התקבל דבהיכא שהבעל ממנה סופר כשר אלא נדאי כדפי' וכן נראה מדברי הרא"ה ז"ל לפי מה שכתב הר"ן ז"ל משמו דהא במה שהקשה הרמב"ן להוכיח דממנה סופר ועדים לא מהני מלפלוני ופלוני ויחתומו לא משני מידי הוא ז"ל ולא הר"ן ז"ל ולכך נאמר בקה"ק וק"ל: ומעתה אומר לרונחא דמילתא דלהרמב"ם ז"ל לית ליה האי סברא דהרא"ה והר"ן ז"ל דאין לומר דאף על גב דהרמב"ם ז"ל פוסל אומר אמרו לפלוני וכדפירשתי מפל מקום ממנה סופר מודה דשפיר דמי אפילו שלא בפניו דהא פתב בפרק שביעי דהלכו גרושין וז"ל כל העושה שליח אינו צריך שיהא השליח עמו בב"ד אלא אומר להם הרי פלוני שלוחי ואפילו שלא בפניו וכן השליח וכו' ופשיטא שהרב ז"ל לא קרי לסופ' שליח ולא הוי בכלל כל העושה שליח וכ"מ שפירא שליח וכו' הוא שליח הולכה או שליח הובא' ולכך פשרצה הרב ז"ל לבאר ולומר שהפל פשרים לשליחות הגט הוצרך לפרש ולומר בין שליח קבלה בין שליח הולכה וכו' דלא תימא בשליח הולכה והובאה דוקא קאמר כדכתב בכלל הנזכר והכא בפ"ז שכת' שליח סתם דוקא בשליח הולכה והובאה קאמר כדמשמע מהפלה הנזכר וכל העושה דקאמר קאי אעושים שליח ולא אשליחים ושליח הקבלה לא הוי בכלל כדמשמע מהפלה הנזכר והיינו משום דהואיל ואין שם גט

הוּו מילי ולישנא דרב דיקא נמי הכי פאָשר אַפּרש בעזרת האל ודלא פרמב"ן ז"ל כי הרמב"ן ז"ל סבר דבשליח קבלה נמי הכי דינא דהאשה עושה שליח לקבלה שלא בפניו ואי ס"ד שהרב ז"ל בממונה סופר נמי שלא בפניו סובר דלא הוּו מילי וּשפיר דמי וּשאני ליה לרב ז"ל בין אומר אמרו לפלוני ובין ממנה סופר וכדחלקתי לדעת הרא"ה והר"ן ז"ל והיינו מאי דכתב בשליח דעושה אדם שליח אפילו שלא בפניו והוא הדין לסופר ולשליח קבלה ואף על גב דגבי מתנה נמי סבר דאומר אמרו פסול כדכתב בפרק רביעי ד"ה זכיה ומתנה כמו שכתוב לעיל ומינה משמע דבאומרה אמרו לשליח לקבל גיטי דלאו מידי היא מפל מקום היכא שמנתה שליח קבלה שפיר דמי אם פן הו"ל לרב לאשמעינן רבותא ולהודיענו הדין בזה בסופר ובשליח קבלה דחמירי דבאומר אמרו פסול ולומר דא"ה ממנה סופר או שליח קבלה שלא בפניו דשפיר דמי אלא ודאי נראה מדכתב הרב דין זה בשליח הולכה והובאה דקילי דאפילו היכא דלא אמר הבעל אמרו יכול השליח לעשות שליח כדתנן בפרק כל הגט דחלה או נאנס ועשה ב"ד ומשלחו בינך אחר וכן פתב הוא ז"ל בהדיא דוקא בשליח הולכה דקיל הוא דקאמר דעושה שליח שלא בפניו אבל בסופר ובשליח קבלה דחמירי דאפילו באומר אמרו לפלוני לאו מידי הוא ה"נ בממנה סופר או שליח קבלה שלא בפניו לאו מידי הוא דלא שאני ליה לרב ז"ל בין אומר אמרו ובין ממנה שליח שלא בפניו: ומה ששנה בלשונו ובסופר פתב אומר אמרו פסול ובשליח פתב כל העושה שליח וכו' עד אפילו שלא בפניו היינו משום דנקט הרב לשון הגמרא דהכי איתנהו בגמרא דבסופר נקט בפרק התקבל ובפרק מי שאחזו לישנא דאומר אמרו ובשליח נקט בפרק כל הגט לישנא דעושה שליח דקאמרינן התם אמר רבא הא ודאי קא מבעיא לן כי משניי בב"ד שליח בפניו או שלא בפניו ושלחו מתם בין בפניו ובין שלא בפניו פה היא גרסת הרי"ף ז"ל וכן גריס הרמב"ם ז"ל דמינה משמע דכל שכן הבעל שהביא גיטה שהולך לב"ד ועושה שליח שלא בפניו הואיל ואפילו השליח עושה שליח שלא בפניו והיינו כל העושה שליח וכו' שכתב הרב דקאי אמביאים וצריכין למסור שליחותו לבית דין דקאמר לעיל מניה דהיינו או הבעל עצמו או שליח הולכה המביא הגט בידיים וקאמר אם ירצו לעשות הם בעצמם שליח כשפאים לבית דין עושין אותו אפילו שלא בפניו והיינו כגירסת הרי"ף זכרו לברכה אשר הזכרתי ולהכי לא פתב הרב כל העושה שליח בא לב"ד ואומר להם וכו' כדכתב לעיל מניה חלה או נאנס בא לבית דין וכו' והיינו משום שפבר ביאור שצריכין לבא לבית דין ובית דין יעשו שליח והשתא קאמר שאם אותו שפא לבית דין שאמרנו ירצה לעשות הוא בעצמו שליח אינו צריך שיהא השליח עמו לבית דין וכו' והיינו פלשון הגמרא וכגירסת הרי"ף וכדכתבנא והיינו טעמא דנקט הרמב"ם בסופר לישנא דאומר אמרו ובשליח נקט לישנא דנעשה שליח וכלם מעשה אחד הם דלא שאני ליה לרב ז"ל בין האי לישנא להאי לישנא ונהו כדעת הרמב"ן ז"ל דפשיטא ליה דאין הפרש בין אומר אמרו ובין ממנה שליח שלא בפניו דממאי דקאמר בגמרא ולפלוני ופלגומו ונתתומו דקדק הוא זכרו לברכה דאפילו בממנה סופר ועדים שלא בפניו דלא מהני ולמדקדק בדברי הרמב"ם ז"ל בין אשר במה שכתב פשרצה לבאר שהבעל צ"ל לסופר פתוב יבין דאפילו בממונה סופר ועדים קאמר דלא מהני ולא שאני ליה בין אומר אמרו לסופר ובין ממנה סופר כדכתבנא שכתב בפ"ב ז"ל וצריך שיאמר הבעל עצמו לסופר פתוב וכו' והוסיף מלת עצמו על לשון המשנה

דמי שְׁאָחֶזוּ וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּהוּא ו"ל סִבֵּר שֶׁהִבְעֵל עֲצָמוֹ צָרִיף שְׂיֵאמֵר לוֹ פֶּה אֶל פֶּה וְלֹא שְׁלוּחוֹ וְאָף עַל גֵּב דְּבִשְׂאָר דְּוֹכְתִי שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ וְכֵן כָּתַב לְמִטָּה מִמֶּנּוּ הֲרִי שְׂאָמְרוּ לוֹ בֵּית דִּין נִכְתוּב גֵּט לֹא שְׁתֵּף וְכו' עַד הֲרִי זֶה גֵּט בְּטֵל שְׁהֲרִי כָּתְבוּ מִי שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ הִבְעֵל לְכוֹתְבוּ וְלֹא כָּתַב שְׁהֲרִי כָּתְבוּ מִי שֶׁלֹּא עֲשָׂאוּ הִבְעֵל סוֹפֵר אוֹ מִי שֶׁלֹּא מִינְהוּ הִבְעֵל לְכוֹתְבוּ אֲלֵא נִרְאָה דְּמַנּוּי סוֹפֵר לֹא מִקְלָתָא וְהִינּוּ אוֹמֵר אֲמָרוּ שֶׁפֶסֶל הֲרַב וְכַדְכְּתִיבְנָא וְאֶפִּילוּ לְבַה"ג דְּפֶסוּל אוֹמֵר אֲמָרוּ כִּהְיָא דְּמִי שְׂאָחֶזוּ כְּדָכְתַב הֲר"ן מִשְׁמוֹ וְאֵלּוּ בְּשִׁלְיַח קִבְלָה סִבֵּר דְּאִשָּׁה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ שֶׁלֹּא בְּפִנּוּי כְּדָכְתַב הֲר"ן מִשְׁמוֹ וְכֵן בְּמ"מ מִשְׁמוֹ נִרְאָה לוֹמֵר דְּלֹא מְשׁוּם דְּשִׂאנִי לִי בֵּין אוֹמֵר אֲמָרוּ וּבֵין מִמְנָה שְׁלִיחַ אֲלֵא מְשׁוּם דְּסִבֵּר כְּדַעַת הֲרַמְב"ם וְהָרֵא"ש דְּדוֹקָא בְּכָתַב הֲגֵט נִחְתִּימְתוּ הוּא דְּפֶסְלִינָא אוֹמֵר אֲמָרוּ וְהִינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְּבַעֲיָנּוּ לְכוֹתְבָהּ לְשִׁמָּה וְלֹא חֲשִׁיב לְשִׁמָּה אֲלֵא א"כ שְׁמַע הַסּוֹפֵר מִפִּי הִבְעֵל עֲצָמוֹ אֲבָל בְּשִׁלְיַח קִבְלָה לִית לָן לְמִימֵר הֵכִי וּבְאוֹמֵר אֲמָרוּ וּמִנּוּי שְׁלִיחַ שֶׁלֹּא בְּפִנּוּי שְׁפִיר דְּמִי וּלְפִי זֶה נִרְאָה דְּלַדְעַת בַּה"ג בְּאוֹמֵר אֲמָרוּ בְּמִתְנָה שְׁפִיר דְּמִי וְכַתְּבִתִּי זֶה כִּי אֵין בְּיַדִּי בַּה"ג לְרֵאוֹת דַּעַתוֹ בְּזֶה וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּפֶרֶק הַתְּקַבֵּל שְׁשֵׁם הוּא מְפָרֵשׁ פְּלוּגְתָא דְּפִלְגִי רַב וּשְׁמוּאֵל בְּמִתְנָה אִם הוּא בְּגֵט אוֹ לֹא בְּאוֹמֵר כְּתְבוּ וְכֵן כָּתַב הֲרַמְב"ן ו"ל בְּהַדְיָא דְּאוֹמֵר אֲמָרוּ לֹא שְׂיָיָה אֲלֵא בְּגִיטֵי נָשִׁים: וְאֵל יִקְשֶׁה לָּהּ לוֹמֵר דְּלֵהָרֵא"ה וְהֲר"ן דְּסִבְרֵי דִישׁ לְחַלֵּק בֵּין אוֹמֵר אֲמָרוּ וּבֵין מִמְנָה סוֹפֵר דְּסִבְרֵי דִיכוֹל הִבְעֵל לְמַנּוֹת סוֹפֵר אֶפִּילוּ שֶׁלֹּא בְּפִנּוּי וְלוֹמֵר דַּע"כ לֹא קָא מִבְּעֵיָא לִי לְרַבָּא בְּפֶרֶק כָּל הֲגֵט אִם מִמְנָה שְׁלִיחַ שֶׁלֹּא בְּפִנּוּי אֲלֵא בְּשִׁלְיַח הוֹלְכָה דְּקִיל אֲבָל בְּשִׁלְיַח קִבְלָה וּבְמַנּוּי סוֹפֵר לֹא קָא מִבְּעֵיָא לִי דְּדַלְמָא אִינְהוּ ו"ל סִבְרֵי כְּגִירְסַת רִש"י ו"ל דְּגֵרְסַת כִּי מְשׁוּי ב"ד שְׁלִיחַ בְּפִנּוּי אוֹ שֶׁלֹּא בְּפִנּוּי וּפִירִש"י כִּי מְשׁוּי בֵּית דִּין שְׁלִיחַ בְּפִנּוּי דְּשִׁלְיַח קָאמֵר אוֹ אֶפִּילוּ שֶׁלֹּא בְּפִנּוּי אֲבָל אִם הִמְשַׁלַּח מִמְנָה שְׁלִיחַ אֶפִּילוּ שֶׁלֹּא בְּפִנּוּי לֹא קָא מִבְּעֵיָא לִי וְאֶפִּילוּ אִי סִבְרֵי כְּגִירְסַת הֲרִי"ף ו"ל לֹא קִשְׂיָא לֵהוּ דְּסִבְרֵי דְּדוֹקָא בְּשִׁלְיַח הוּא דְּקָא מִבְּעֵיָא לִי אֲבָל אִם הִבְעֵל מִמְנָה שְׁלִיחַ שֶׁלֹּא בְּפִנּוּי לֹא קָא מִבְּעֵיָא לִי וְאִם כֵּן לֵהָרֵא"ה וְלֵהֲר"ן ו"ל לֹא קִשְׂיָא לֵהוּ וְלֹא מִיַּדִּי אֲלֵא לֵהֲר"ם ו"ל שְׁבָאֵר וְאֵמֵר דְּבִשְׁלִיחַ הוֹלְכָה וְהוֹבָאָה הִבְעֵל עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ אֶפִּילוּ שֶׁלֹּא בְּפִנּוּי שְׁפָתַב כָּל הָעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ וְכו' עַד וְכֵן הַשְּׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ אִי סִלְקָא דַּעַתִּין דְּאֶפִּילוּ בְּמַנּוּי הַסּוֹפֵר וּבְשִׁלְיַח קִבְלָה דְּחִמְרֵי אֲלֵא וְדֹאִי כְּדָכְתִיבְנָא כְּנִרְאָה לַעֲנִיּוֹת דַּעַתִּין: מְפָל הָא דְּלַעֲיֵל עָלָה בְּיַדִּינוּ דְּכָל הֵנִי רַבְרָבִי בְּנִדּוֹן דִּיזֵן מוֹדוֹ דְּהֲגֵט פֶּסוּל וְאֶפִּילוּ לְרִיב"ה שְׁפָתַב בְּסִי' קמ"א בְּהַשְׁיָבוּ עַל מַה שְׁכָתַב הֲרַמ"ה שְׂאִין שְׁלִיחַ קִבְלָה יְכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ וְאֶפִּילוּ נִתְּנָה לוֹ הָאִשָּׁה רְשׁוֹת לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אַחַר דְּלֹא מְסָרָה לוֹ אֲלֵא מִקְלֵי וּמִקְלֵי לֹא מִמְסָרָן לְשִׁלְיַח וְז"ל וְגַם מַה שְׁפָתַב שְׂאֶפִּילוּ נִתְּנָה רְשׁוֹת לְשִׁלְיַח וְכו' עַד לֹא נִהֲרָא דְּלֹא אֲמָרִינּוּ מִקְלֵי לֹא מִמְסָרָן וְכו' אֲלֵא כְּשִׁמוּסֵר לוֹ דְּבַר לַעֲשׂוֹתוֹ אִינּוּ יְכוֹל לְמִןסֵרוֹ כְּגוֹן מִי שְׁעָשָׂה שְׁלִיחַ לְחַתָּן גֵּט שְׂאִינּוּ יְכוֹל לוֹמֵר לְאַחַר לְחַתָּמוֹ אֲבָל כְּשִׂאוֹמֵר לוֹ בְּהַדְיָא לוֹמֵר לְאַחַר לְחַתָּמוֹ יְכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ כְּדָאֲמָרִינּוּ לְקַמֵּן בְּאוֹמֵר לְב' אֲמָרוּ לְפִלוֹנִי וְיִכְתְּבוּ וְלְפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיִחַתְּנוּ דְּלֹא הוּוּ מִקְלֵי עַכ"ל לֹא מְשׁוּם דְּסִבֵּר דְּהִלְכְתָא מְפָל וְכָל כִּהְיָא דְּהִתְקַבֵּל דְּלֹא פְּלִיג עַל כָּל הִנְהוּ רַבְרָבִי דְּלַעֲיֵל דְּאֶפִּילוּ ר"י הַמֵּיִקֵּל וְהַנְּגַרְרִים אַחֲרֵי סִבְרֵי שְׂיֵשׁ לְהַחְמִיר בְּאוֹמֵר אֲמָרוּ הוֹאִיל וְלֹא הִתְבָּרַר לָן כִּהְלִכְתָא וְכַדְכְּתִיבְנָא וְתוּ רֵאִיָּה כִּי צ"ל חֲתָם סוֹפֵר וְעַד סִדֵּר דַּעַת הַמְּכַשִּׁירִים שְׁהֵם הֲרַמְב"ם וְהֲרַמ"ה בְּאַחֲרוֹנָה וְכֵן נִמְי בְּסִימָן ק"ד שְׁלֵשׁ מְבֹאֵר דִּין אוֹמֵר אֲמָרוּ וְהִבִּיא דַּעַת הֲרַמ"ה שְׁהִיא סְפֵק מְגוֹרְשֵׁת וְדַעַת הֲרִי"ף

והרא"ש ז"ל שכתבו שהגט בטל ולא הביא שום חולק עליהם לומר דאומר אפרו פשר
היה מבואר שם שלדעתו הגט פשר באומר אפרו דהלכתא פההיא דהתקבל אלא דריב"ה
דוקא בכתובה קאמר אבל לא בכתיבה דכתיבה בעינא שישמעו קולו ואומר אפרו לסופר
או בטל או ספק מגורשת ומהאי טעמא פתב פגון מי שעשה שליח לחתום הגט ונתן
המשל בכתובה ולא בכתיבה והיינו משום דסבר דטעמא דבעי' בגט שישמעו מפי הבעל
ואפילו באומר אפרו מילי לא ממסרן לשליח משום דבעינן לשמה ועל דרך שכתבו
התוס' ז"ל בהמביא שני וכן בהרא"ש ז"ל בפרק התקבל בשם הרמב"ן והוסיף
הוא לומר דכתב אבעל קאי ואם פן בכתובה דלא בעינא לשמה מדאורייתא דהא קי"ל
פרבי אליעזר דעדי מסירה פרתו וסבר פדעתו של הרא"ש אביו דעדי מסירה דוקא
קאמרינן פדכתב הוא ז"ל בסימן קל"ג ואם פן וכתב לה דכתיב בקרא דמיינה דרשינן
לשמה בכתיבה פתיב ולא בכתובה באומר אפרו מילי ממסרן לשליח וכן נמי סבר דאף
אם נכשיר חתם סופר ועד לא נפיק חורבא אלא באומר אפרו לסופר דמשום פסופא
מחתימי ליה אבל היכא דקאמר הבעל לסופר אתה פתוב הגט ואמר לו ולאחר עמו לומר
לפלוגי ופלוגי ויחתמו ליכא פסופא ואם פן מאי דקאמר תלמוד באומר אפרו מילי לא
ממסרן לשליח וכן נמי דאיכא למיחש לחורבא לא קאמר אלא באומר לסופר אבל בעדים
ליכא למיחש דמה שזכר בגמרא ולפלוגי ופלוגי ויחתמו היינו פדי לחלק בין לפלוגי
ופלוגי ויחתמו ובין אפרו חתמו ואפשר דאף על גב דבכתובה לא שייכי הני פסולי
פדפירשתי מכל מקום אין לעשות אפילו בכתובה גזרה אטו פתיבה דהא מודה רבי
אליעזר במזונייך מתוכו שהוא פסול והיינו משום גזרה ואפילו דבמזונייך מתוכו פסול
באומר אפרו דלא שכיחא פולי האי לא אפרו לפוסלו אלא שלכתחילה אין לעשותו אבל
בשלא אפרו אפרו מילי לא ממסרן לשליח בין בכתובה הגט בין בכל מילי ואף על גב
דעדי חתימה לא פרתו ואם פן צריכין להיות עידי מסירה בנודאי דעדי חתימה לאו
פלום ניהו לענין פרייתה מכל מקום הואיל ואפילו לרבי אליעזר בעינן עדי חתימה מפני
תקון העולם פדאמרינן בפירק המגרש וכן בפירק השולח דלרבי אליעזר תקינו רבנן עידי
חתימה דזמנין דמיייתי סהדי א"נ דאזלי למדינת הים והיכא שהגט חתום ביז האשה
פהלכתו לא תצטרף עידי מסירה שאז תולין שפדין נמסר בעידי מסירה ונסמוך להשיאה
ונ"מ בכשרות עידי חתימה לר' אליעזר פמו לר' מאיר וכדכתב הרא"ש בפירק המגרש
א"כ בעינן עדות פשרה וכל היכא דבעינן עדות פשרה בעינן שישמעו מפי בעל הדבר
ואם לא ישמעו מפיו העדות בטלה ואי מילי ממסרן לשליח שלוחו של אדם פמותו והו"ל
פאלו שמע מפיו אבל אי מילי לא ממסרן לשליח לא שמעו מפי הבעל והעדות בטלה
ולכך פשלא אפרו אפרו גבי גט אפילו בכתובה דלאו דאורייתא הגט פסול אבל באומר
אפרו דדוקא בכתיבה הוא דפסול אבל בכתובה יכול לומר לאחר לחתום והיינו טעמא
פדכתובנא: ואל יקשה לה מההיא מתני' דמי שאחזו דקאמר שהגט בטל עד שיאמר לסופר
פתוב ולעדים חתמו ומוקי לה רב אשי דלא מבעינא קאמר לא מבעינא היכא דלא אפר
תנו וכו' אלא אפי' אפרו נמי לא קאמר שהגט בטל וכן נמי קאמר הפירייתא דמיייתין
התם לסייעתא דרב אשי די"ל דאיהו ז"ל סבר דטעמא דהגט בטל משום שלא שמעו
העדים מפי הבעל לא היה הגט בטל והאי דנקט נמי ואמר לעדים וחתמו משום דבגט בעי
למימר עד שיאמר פתוב ולעדים חתמו דאז פשר לכתחילה ואם לא אפר הבעל לעדים

לחתום לכתחלה לא תעשה וכדפרישית אבל יכול לעשות כן והיינו משום שהוא ז"ל סבר דאין לומר דבבחימה פסול מדרבנן גזרה אטו פתיכה וכדאמרין בלשמה דהואיל ומההיא סוגיא דהתקבל משמע דאפילו בבתיכה פשר באומר אמרו אית לן למימר דסוגית מי שאחזו דסבר דבבתיכה דהוי דאורייתא הגט בטל בבחימה דהוי דרבנן פשר והוי דין חתימה דהוי מדרבנן לסוגית מי שאחזו פדין הפתיכה דהוי מדאורייתא לסוגית התקבל שאין סברא להגדיל המחלוקת ולומר דסוגית התקבל סברא דאפילו בבחימה דהוי מדרבנן פסול אומר אמרו דהא ע"כ לומר דסוגית מי שאחזו לאו דוקא אמר לעדים וחתמו דנקט לאו למימר שמטעם העדות הגט בטל הואיל והחתימה תקנתא דרבנן היא ולא בעינן לחתום לשמה מדאורייתא וא"כ אפילו אם נחמיר ביותר מטעם החתימה אין לומר אלא שהגט פסול מדרבנן וכדפרישית הילכף ע"כ לומר דמטעם הפתיכה הגט בטל ולא מטעם החתימה כדי להעמיד המשנה אליבא דהלכתא והחתימה דנקט במשנה ובברייתא משום דהוא בעי למימר עד שיאמר וכו' שאז הגט פשר וא"כ כדי לקרב פלוגתניהו של ב' סוגיות אלו אית לן למימר דכשר בדיעבד הואיל וסוף סוף צריף אתה לומר דלישנא דמתניתין ודברייתא לאו דוקא ומטעם החתימה אין הגט בטל בבחימה דנקט משום סיפא נקט לה וכדפרישית והיינו טעמא דלא גזרינן לפוסלו כדגזרינן במזוניף מתוכו משום דלא שכיחא פולי האי וכדפרישית ואפשר דמה שכתב ריב"ה בדין זה הם דברי הרא"ש בתשובותיו דלעיל מפל הא דלעיל עלה בידינו דבגדון דידן הגט פסול לכולי עלמא: ולרונחא דמלתא אומר דאפילו אם היה ממנה הבעל אברהם שכתב הגט לסופר שלא בפניו שהיה אומר אני ממנה לאברהם לסופר אין לנו להתייר לישא בגט זה דאף על גב דהרא"ה והר"ן מכשירין כדפרישית מי הוא זה ואיזה הוא אשר יכניס ראשו בין רחיי"ם ורכ"ב לעשות מעשה להקל היכא דאיכא פלוגתא דרבנותא וכל שכן היכא דאינהו רבירי דמחמירי הוי רוב חכמה רוב מגן כמו הכא: והנה הרשב"א ז"ל כתב בתשובתו דהיכא דאיכא מחלוקת בין הפוסקים דיש לנו ללכת אחר רוב חכמה ורוב מגן וריב"ה כתב בשם אביו הרא"ש ז"ל דהיכא שפחלקו ב' גדולים לא יאמר הדין אפסוק פאיזה מהם שארצה ואעשה דין זה דין שקר אלא אם הוא חכם גדול וגמיר וסביר ויודע להפריעה כדברי האחד בראיות ברורות ונכוחות הרשות ביזו וכו' עד ואי לא בר הכי הוא יוציא ממון מספק עכ"ל וא"כ הכי נמי באיסורא יש לנו להחמיר דספק איסורא לחומרא ואפילו היכא ששני גדולים חולקים בדבר ולא רבו האוסרין על המתירין כ"ש בגדון דידן שרבו האוסרין על המתירין כדפרישית והרשב"א ז"ל כתב בתשובה אחרת דאף על גב דלדעתו נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת אפילו באדם חשוב וכן יראה מדברי הרי"ף והרמב"ם שלא חלקו בין אדם חשוב לשאינו חשוב א"ה הואיל והראב"ד כתב דבאדם חשוב מקודשת ובה"ג כתב דספיקא הוי שאין לעשות מעשה לא להקל לגמרי ולא להחמיר לגמרי שאין לנו פח להפריעה בין האריות ולשים ראשנו בין רחיי"ם ורכ"ב אלא יש לנו לעשות כדברי בה"ג ולומר דספיקא הוי וכה"ג כתב המרדכי בשם מהר"ם בשלהי פתובות אפלוגתא דפליגי ר"ת והגאונים בג' ארצות לנשואין דיש להחמיר כדבר שניהם דכל היכא דאיכא פלוגתא דרבנותא עבדינן הכא לחומרא והכא לחומרא והר"ן כתב בתשובה דאע"ג דדברי האומר דבעד במלחמה ובמים שאמר מת לא בעינן לומר וקברתיו הם נכונים מפל מקום מאחר שר"ף והרמב"ם הסכימו דכל

במלחמה ודכונותיה חיישינו אפילו לעד אחד דאמר בידמי מי יקל את ראשו להקל באיסור
אשת איש פנגדום הילכה ודאי לעגנו מעשה בעיניו שיאמר מת וקברתיו ומהאי טעמא פתב
הוא ו"ל על השאלה ששאלוהו וזה נוסחה על דבר יהודי א' ושמו פלוני שהיה בספינה
שנטרפה זה כמה שנים ומעולם לא נראה איש מכל האנשים אשר הלכו בספינה ההיא
כי אם מפי אנשים סוחרים עברו דרוך שם וכו' עד עתה מקרוב בא נצרי א' ואמר מסיח
לפי תנמו כי הוא היה מפיר אותו פלוני והפירו על שפת הים מת והכיר פרצוף פניו עם
חוטמו וגם סימן שהיה בראשו וכו' וכתב הוא ו"ל דהואיל ולא אמר וקברתיו מי יקל
ראשו באיסור אשת איש פנגד הרי"ף והרמב"ם ולפי זה בנדון דידן אפילו אם הבעל היה
ממנה סופר לאברהם שלא בפניו אפי' הרא"ה והר"ן דמכשרי בכה"ג מודים הם שאין
לנו לעשות מעשה להתיר ואם יאמ' האומ' דהיכא דשע' הדחק היא יש לנו לסמוך על
המתיר לעשו' מעשה ואפילו אם הוא יחיד כדאשפחן בפרק ב' דגיטין ביהוה עובדא
דההוא דאמר לעשרה כתבו גט לאשתי וחתום בו תרי מינייהו ביומיה ואינה עד יו"ד
ימים דקאמר התם ריב"ל פדי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ופירש"י התם פגון
שהלך זה לדרפו או שקבר נשאת ואם פן יאמר האומר דהכא נמי שהבעל אינו בעיר
שעת הדחק היא ויש לנו לסמוך על המתיר הא לא מילתא היא דמסתברא דדוקא כשהלך
לדרפו במרחוק במקום שאין הולכים ושבים הוא דמתקרי שעת הדחק וכההיא דפרק
קמא דנדה שהיה הפסד מרובה דקאמר ר' התם פדי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת
הדחק דשני בצורת הווי ולא רצה להפסיד טהרות או אליבא דרש"י משום דאפיש
בטהרות או לדעת התוספות לפי הראשון ובין למר ובין למר הפסד מרובה היה ולא היה
תקנה בדבר אם לא היה סומך על רבי אליעזר ולפי' השני של התוספות קרי ליה שעת
הדחק משום דהשואל הלך לדרפו והיה טורח גדול לדרוף אחריו כההיא דפרק אע"פ
ודפרק קמא דע"ז רהט אבתרי' תלתא מילין בתלא ולא אדרכיה: וכן נמי ביהוה דפ"ק
דברכות דאשמוד הנהו זוגא דרבנן דהלולא דבריה דריב"ל וישנו ונרדמו עד לאחר
עמוד השחר אתו לקמיה דריב"ל אמר פדי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק
ויקרו ליה שעת הדחק שלא היה להם תקנה אחרת לצאת ידי חובת קריאת שמע של
ערבית אבל בנדון דידן דשכיחא תדירא באים ושבים פשיטא דלאו שעת הדחק הוא
בשביל המתנת ג' או ד' חדשים עד שנקתוב ויביאו לה גיטה והנה ריב"ה פתב בהדיא
בשם אביו הרא"ש דההיא דפ"ב דגיטין דוקא היכא שאי אפשר על גט אחר קאמר שפתב
ו"ל נכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו או אפילו מקאן עד עשרה ימים פסק א"א
הרא"ש שהוא פשר בשעת הדחק שא"א על גט אחר עכ"ל: וכן נמי משמע ממה שמצאתי
פתוב בשם הרא"ש בתשובתיו ו"ל גט שאינו משורטט י"ב שיטות וכו' פוסלין בארצנו
אבל במקום עגון שבא מארץ רחוקה ואין שירות מצויות להביא אחר אין לפוסלו
הרי שפתב הרב בהדיא דדוקא היכא שאין שירות מצויות להביא אחר אין לפוסלו אבל
היכא דשירות מצויות לאו שעת הדחק היא ויש לפוסלו: ואף על גב דגט שאינו משורטט
י"ב שיטות וכן שאר הדברים שמביא הרב לא מצאנו דעת פוסל בגמרא פל שפן וק"ו
היכא דאיכא כמה רב רבי דפסלי דפשיטא שהגט פסול ואין לעשות מעשה ואפילו היכא
דנשאת בגט דאפליגו ביה רבנותא שלא לדה בנים מסופק ה"ר אביגדור פהן אי מקרי
שעת הדחק כדכתב המרדכי משמו שפתב בשם ר"י הזקן על מעשה שהיה בגט שהיה

חתום בו סופר ועד ונשאת לאחר וילדה בנים פדי הוא ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק ונסתפק הוא ז"ל אם ר"י הגון יאמר פן בנשאת ולא ילדה: ולרונחא דמילתא אומר דנראה דמהאי טעמא דאמרינו דבשביל אחר זמן לא מקרי עגון ושעת הדחק לא תקנו למוליה גט ממדינה למדינה בארץ ישראל לומר בפני נכתב ובפני נחתם מטעמא דשכיחי עולי רגלים לקיימו פדאמרינו התם ולא קשו דלמא יערער הבעל ותתעגן עד זמן עולי רגלים ולתקן לומר השליח בפ"נ ובפ"נ דעגון פי האי לאו מידי הוא ותו בר מן דין אמינא דלא מילתא היא דדוקא במילי דרבנן הוא דלית לן למימר מסתמא פדי הוא פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק ולהקל אפילו באיסור אשת איש אותו האסור אינו אוסר אלא מדרבנן כההיא דפ"ק דגיטין דנכתב ביום ונחתם בלילה דאפילו רבנן לא פסלי אלא מדרבנן וכן ההיא דפ"ק דנדה דנראה דמעט לעת דרבנן הוא וכן ההוא דר"י הגון דאפילו מאן דמודו בכתם סופר ועד ופוסל הגט מדרבנן הוא דפסול ליה וכן הביא המרדכי בשם הר"ר אביגדור פהו בפ"ק מי שצחזו באותה שהביא דברי ר"י דבכל פסולי דרבנן יש לסמוך על המקבל בשעת הדחק ודקדק וכתב בכל פסולי דרבנן אבל בנדון דידן ודאי הנהו רב רבי דפסלי לי פסלי ליה מן התורה אז ודאי אין ספק ופשיטא דלית לן למימר פדיים הם הרא"ה והר"ן לסמוך עליהם בשעת הדחק ואפילו הם עצמם מודים דאין לעשות מעשה ולהתיר באיסור אשת איש במילי דרבנן דהא ההוא עובדא שהבאתי בשם הר"ן אין לה שעת הדחק גדולה ממנה וא"ה כתב דאין לעשות מעשה להקל הואיל והר"י והרמב"ם אוסרין ואף על גב דהם ז"ל לא קא אסרו אלא מדרבנן כל שפן וק"ו בנדון דידן דהגט בטל ופסול מן התורה אליבא דכמה רב רבי דפשיטא דהר"ן יספור שאין לעשות מעשה להקל ואף על גב דההיא דברכות דאורייתא היא ואפילו הכי קאמר ריב"ל פדי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק אפשר דאיסור ערוה שאני ואפשר דהתם היינו טעמא דריב"ל סבר דהואיל ועד הניח החמה זמן שכיבה היא למקצת אנשים שפיר מתקנים בשכבה דכתיב בקרא בעת הדחק ואף על גב דלרוב העולם לאו זמן שכיבה היא ושלא בשעת הדחק אין לעשות פן מפל מקום בשעת הדחק שאינו לתקן תקנה אחרת סמכינן אמקצת אנשים וש"ד ומהאי טעמא קא דייק התם רבי אחא בר' חנינא מדברי ריב"ל וקאמר הלכה פרבי שמעון ולא קאמר הכי בשאר דוכתי משום דסבר דמאי דקאמר ריב"ל פדי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק לאו משום דבמילי דאורייתא מסתמא יש לנו ללכת בשעת הדחק פדעת המיקל כבמילי דרבנן אלא משום דהלכה פמותו בשעת הדחק וכדפירשתי ואפילו במילי דרבנן היכא דאיתמר בהדיא הלכתא כההיא דמחמיר ואין לנו לסמוך על דעת המיקל אפילו בשעת הדחק כדמשמע ממאי דאמרינו התם פרקא קמא דנדה עלה דההיא עובדא דרבי דעבד פרבי אליעזר דדוקא היכא דלא איתמר הלכתא כמאן דמחמיר בהדיא אלא דרבים פליגי על המיקל יש לנו לומר דאף על גב דרבים פליגי על המיקל פדי הוא לסמוך עליו בשעת הדחק אבל היכא דאיתמר הלכתא בהדיא לא ומהאי טעמא אלמלא מסתפינא מחבריא אמינא דדוקא באמוראים שהיה פח בידיהם לפסוק בייחוד אף על גב דרבים פליגי עליה אם סברתו נוטה כדברי היחיד או מאן דגמיר וסביר ונדע להכריע כדברי הפוסק היחיד מתוך הגמרא בראיות ברורות ונכוחות שהלכה פמותו בשעת הדחק אבל אגן יתמי דיתמי שאין פח בידינו לפסוק בייחוד פשיטא שאין לנו לומר פדי היא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק

אפילו במילי דרבנן אלא אם כן גמיר וסביר ויודע להכריע פדבריו בראיות ברורות ונכוחות או שפבר נהגו פדברי היחיד ואף על גב דר"י הזקן פתב בהקדיא פדי היא ר"ח לסמיה עליו בשעת הדחק לא הביא ראיה לדבריו ואדרבה הוא סובר דלפי סוגית הגמרא חתם סופר ועד פסול נראה דהיינו טעמא משום דהוא ז"ל ראש החולקים על ר"ח וביא ראיה מסוגית הגמרא והוא ז"ל דפי' בידני' וסבר בשעת הדחק יש לפסוק כר"ח ואף על גב דהוא ז"ל פתב דאפשר דר"ח לא פסק לגמרי בין לקולא בין לחומרא לפסול אומר אמרו ולהכשיר חתם סופר ועד אלא שיש להחמיר בתרנוייהו פדכתב בעל התרומות משמו מקל מקום הואיל ומדרבנן הוא דפסול חתם סופר ועד סובר ר"י דבשעת הדחק י"ל להכשירו ולפרש דברי ר"ח כפושטן דלאמרו פסק פההיא דמי שאחזו דפסול אומר אמרו ומכשר חתם סופר ועד הואיל דאפילו דפסול לא פסול אלא מדרבנן והיינו טעמא דהוא ז"ל עצמו שהוא ראש הפוסלים בחתם סופר ועד דפי' בידני' וסבר דבשעת הדחק פי' ההיא עובדא דנשאת וילדה יש להקל ולהכשיר חתם סופר ועד ולא להחמיר הואיל והאי דינא רפי' בידני' הרי שעלה בדינו דאפילו אם היה ממנה הבעל לאברהם שכתב הגט לסופר שלא בפניו אפילו הכי אין לעשות מעשה להקל הואיל ופלוגתא דרבננותא ובר מן כל הני אמינא דלעניות דעתיה נראה דבגדון דידן אפילו אם באו עדים והעידו שהבעל מנה לאברהם לסופר דאפי' הר"ה ונהר"ן מודים דפסול הואיל ואברהם שמע מפי אביו שגאמן עליו כמאה עדים שהבעל לא מנה אלא לאביו נ"ע לסופר דהא לדעתו של הר"ן ז"ל הטעם שאנו מצריכין לשמוע הסופר מפי הבעל או שיעידו עדים שמהנה אותו לסופר הוא משום דכתיב וכתב לה ודרשינן לשמה דלא מקרי לשמה אם לא שמע מפי הבעל פדכתב הוא ז"ל בפירק המביא שני וסבר הרב שאם מנה אותו לסופר שלא בפניו בפני עדים שהסופר בריא לו שהבעל עצמו מנהו לסופר כותב אותו לשמה וקרי' ביה שפיר לשמה אבל בגדון דידן שהסופר בריא לו שלא מנהו הבעל לסופר הואיל ובעיניו אביו גאמן כק' עדים וכל מי שיעיד נגדו בריא לו שהוא משקר מסתברא דגרע מהקא דלא מנה הבעל סופר כלל או שהסופר מנה סופר שאז אם נכתב הגט אפילו אם כתבו הסופר לשמה הגט בטל הואיל ובגדון דידן לדעתו של הסופר לא מנהו הבעל לסופר כלל אלא לאביו נ"ע וכשכתב הגט לפי סברתו כתבו בלא צווי או מצווי הבעל אלא בסודרו ומצווי של המסדר הגט נאל יאמר האומר דאינו גאמן בזה וכההיא עובדא דהנזקין דההיא דאתא לקמי' דרבי אמי שאמר ס"ת שכתבתי לפרש הזכרות שבו לא כתבתים לשמן דאמר לי' ר' אמי שאינו גאמן להפסיד ס"ת דהתם היינו טעמא פדמפרש טעמא משום דס"ת בינד לוקח אבל בגדון דידן שקונם שהתחיל לכתוב הגט העיד בדבר ואמר למסדר וחביריו כל מה שצוה אביו לפני מותו פשיטא דפסול דהא באותה שעה היה בידו לכתוב הגט לשמה או שלא לשמה ובר מן כל הני טעמי דכתבנא שאלו לו למסדר דלמה לא חשש לדברי ר"ח ולדברי הראב"ד ונהרא"ש שפסקו פלישנא בתרא דמי שאחזו דמתני לה לההיא דקאמר רבה בר רב הונא באומר גאמנת עלי לומר שלא באתי אמתניתין דתנן מעכשיו אם לא באתי וכו' וכן דעת הרי"ף ז"ל דבכל מקום תופש לישנא בתרא עיקר לפי מה שכתב הרא"ש משמו וכן דעת רבי' האי לפי מה שכתב המרדכי בפ"ק דע"ז משמו דלעולם פוסק אלישנא בתרא: וכן פתב שם הר"ן בשם הר"י ו' גיאות וכן דעתו שלרש"י לפי מה שכתבו התוספות והמרדכי משמו שהוא פוסק דבשל סופרים הלך אחר

האחרון ואם פן לדבריהם ו"ל אפילו היכא דאין הבעל בעיר אם לא האמינום יש לחוש שפא בסתר ואפילו היכא שפבר נתן הגט בידה ק"ו היכא דלא נכתב ולא נתן ואף על גב דבפרק פל הגט מוקי לה דוקא בנשואה אבל בארוסה לא ובגדון דידן ארוסתו היתה נראה אף על פי כן יש לחוש ולומר דדין נשואה בה הואיל ולמנהג הלועזים הארוסות הן נבעלות עם בעליהם פנשואות ומטעם זה נהגו לברך שבע ברכות בעת הקידושין שמשם והלאה החתן יוצא ונכנס בבית הכלה ומתניח עמה ולבו גס בה שחביבה היא עליו פנשואה ואם פן דין נשואה בה וכהיא עובדא דפ"ב דכתובות דהוא אריס וארוסתו דאתו לקמיה דרבא וכו' פדאיתא התם וכל שפן שפאשר סופר אלי שהוא הנה פא עמה בבית אחד וישנים במטה אחת פאחת הנשואות דבהכ"ג נשואה היא ואף שיש פמה דברים שהיה לו לחוש לעני הדעת המסדר ולא חש גלאתי לכותבם והפל גלויים אל מעלת פבוד תורתכם פי כל רז לא אגס לה פל זה ראיתי לכתוב פדי לגלות און כ"ת את אשר הורוני מן השמים מפאן והלאה מן השמים ירחמו ואני את נפשי הצלתי נאום הטרוי דבטרי תהפוכות זמנו דוד הפהן בן לא"א כמ"ר חיים הפהן ו"ל בית הרביעי סדר א שאלה אשה בארטה ובעלה בקורפו ושלח לה גט בארטה ונמצאו בו פמה טעיות תחלה פתוב בו דרגילנה בה"א ולא באלה ב' לבריא עלקא בה"א ולא באלה ג' אנתי חסרה ועל ארבעה לא אשיבנה פתיב בו העומדת היום במתא ארטה דיתבא וכו' וזאת העיר לפנים שמה קרנניא וכן אנו כותבין בכל גיטין וכתובות היוצאות מתחת ידינו וכן גוסחנו העומדת במתא קרנניא דנהר ארטה מקיף יתה והבעל הלה בארץ מרחקים דלא שכיחא ארתי ופרכי לכתוב לה גט אחר ואיכא עגונה דאתת' מה דינו שדעתי נוטה לפוסלו מפמה אנפי וכו' התשובה שר חמושים זרע אנשים יקר ונעים באישים גם בשישים גזע קדושים הגיעתני אגרתה ועם היות פי ילדי הזמן הכונו פצעונו לא יתנונו השב רוחנו למלאות שאלתה רציתי להשיב הנלע"ד ולא מלאני לבי לישא וליתן בה פראוי דשמעתא צריכה ציליתא פדאיתא פרק הדר אכן אלה בדרה קצרה בארובה: ואומר שגם פי מיראי הוראה אני וכל שפן באיסור חמור פזה אמנם בגדון דידן חזרתי על פל הצדדין שכתבת לפוסלו ולא מצאתי בו מאומה מפסול לע"ד: ואתחיל במה שראיתי עושה עיקר והוא מה שכתוב שמהעומדת היום במתא ארטה והעיר שמה לפנים קרנניא וכן אתם כותבין בכל גיטין וכתובות שלכם פי גוסתכם וכו' וכתב בו ו"ל הרי ששנה שם עירה גם פתוב שם דיתבא על נהרא וזאת העיר אינה יושבת על נהר אלא נהר מקיף יתה ואם שם העיר ארטה לדעת מסדר הגט איך כתב דיתבא על נהרא והלא נהר מקיף אותה אם פן נראה ששנה שם עירה ולכלי עלקא הוא פסול עכ"ל בזה לא צדקת אענף דאי משום שכתוב שם דיתבא על נהרא וכו' פמו שפתוב הגט פשר שמה שכותבין דיתבא על וכו' אין הפוננה ישיבה ממש פמו שהבנת אלא פי' שמתפקים ממנו דמאחר שמתפקים ממנו הנה הוא ישוב העיר שעליו היא יושבת ואפילו אין מסתפקין ממנו אלא לכבוס ולגהוץ והנהר חוץ מעבורה של עיר אלא שהוא בתוף התחום כותבין פן שפן מצאתי בשם הרמב"ם ושאלת בעיר שהנהר חוץ לעבורה של עיר וכו' עד אם מסתפקין מן הנהר לכבוס ולגהוץ לרחוץ אף שהוא חוץ מעבורה של עיר כותבין דיתבא על נהרא פלוני הרי בהדיא שאם מסתפקין לרחוץ אף שהוא חוץ מעבורה של עיר כותבין דיתבא וכו' הואיל והיא תוף התחום וכיוצא בזה פתוב במרדכי ולית דין צריף בשש וממה שכתוב שם העומדת

היום בְּמִתָּא אַרְטָה וְאַתֶּם כּוֹתְבִין בְּמִתָּא קַרְנִינְיָא אִין לְפִנְסִלוּ בְּכֹה דְלֹא גִרַע שֵׁם אַרְטָא
מֵהֵיא דְאַמְרִינִן בְּתוֹסְפָתָא גַר שְׁשֹׁנָה שְׁמוֹ לְשֵׁם גּוֹי וְגִרִישׁ בּוֹ פֶּשֶׁר וְאַף עַל גַּב דְּהֵרִי"ף
וְכֹן הֶרְמֵב"ם ז"ל הַשְּׁמִיטוּ הֵיא תוֹסְפָתָא מִפְּסֻקֵיהֶם מִשְׁמַע דְּסִבְרֵי דְלִית הִלְכָתָא פְּנוּתִיהָ
מ"מ לֹא גִרַע מִחֲנִיכְתּוֹ וְחֲנִיכְתָּה דְאַמְר בְּפִרְק הַמְּגִרִישׁ דְּכִשְׁר דְתַנּוּ הֵתֵם כְּתָבוּ חֲנִיכְתּוֹ
וְחֲנִיכְתָּה פֶּשֶׁר וּפִי בְּעֵרוּף אַף עַל פִּי שְׁלֹא נִכְתַּב שֵׁם מְנַבְּהָק וּלְר"ח וּר"ת ז"ל נְקוּיֵי הַדְּעַת
שְׁבִירוּשְׁלִים הָיוּ מְגִרִישִׁין לְכַתְחֵלָה בְּשֵׁם לְנוּי שֶׁל הָאִשָּׁה וְשֶׁל הָאִישׁ עֲצָמוּ כְּדַכְתְּבוּ
בְּתוֹסְפוֹת וְכֹן הָרָא"ש ז"ל מִשְׁמֵם וְאַפִּילוּ אִי נִפְקָא דְמֵאֵי דְתַנּוּ כְּתַב חֲנִיכְתּוֹ וְחֲנִיכְתָּה פֶּשֶׁר
הֵינּוּ לְעֵקְרוֹ קָא מֵיִרֵי שְׁהֵיוּ כּוֹתְבִין ג"כ וְכָל שׁוֹם וְכו' וְכַד מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל
יְעוּיִין שֵׁם כִּי אִין דְּעֵתִי לְהֵאָרִיף מִכָּל מְקוֹם בְּנִדּוֹן דִּידָן הֵגֵט פֶּשֶׁר שְׁאָף שְׁלֹא הוֹדְעַת שְׁאֵם
כְּתוּב בּוֹ וְכָל שׁוֹם וְכו' אִו לֹא אֲנִי דָן כֹּן שְׁמִסְתַּמָּא הָיָה כְּתוּב בּוֹ כְּדָרְךָ כֹּן הֵגִיטִין וְכֹן לֹא
גִרַע מִמֵּי שְׁכַתְּבֵי שֵׁם שְׁאִין רְגִילִין בּוֹ בְּיוֹתֵר וְכַתְּבֵי גַם כֹּן וְכָל שׁוֹם דְּלִדְעַת רַבּוּתִי בְּעַלֵּי
הַתּוֹסְפוֹת וְהַנְּגָרִים אַחֲרֵיהֶם בְּדִיעְבַד פֶּשֶׁר וְלֹא זֹו בְּלַבַּד אֲנִי אוֹמֵר אֲלֵא שְׁאֲנִי אוֹמֵר
דְּנֻדָּי סוֹפֵר דִּיקְנָא כְּתָבִיהָ דְלַע"ד שְׁלַכְתְּחֵלָה רְאוּי לְכַתְּבֵי כֹן וְלֹא פֶּאֶשֶׁר אַתֶּם כּוֹתְבִין
אֲלֵא שְׁיֵישׁ לְכַתְּבֵי גַם כֹּן וְכָל שׁוֹם וְחֲנִיכָא כְּדִי לְכַלּוֹל גַּם שֵׁם קַרְנִינְיָא וְאַנִּי דָן כֹּן שְׁמִסְתַּמָּא
הָיָה כְּתוּב כְּמוֹ שְׁרְגִילִין לְכַתְּבֵי בְּכָל הֵגִיטִין וְכַד כְּתִיבָנָא וּלְפִיכָהּ אֲנִי אוֹמֵר שְׁלַכְתְּחֵלָה
רְאוּי לְכַתְּבֵי כֹן וְאֵע"ג שְׁהַתּוֹסְפוֹת כְּתָבוּ בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי דְהִיכָא דְהוֹחֲזָקוּ שְׁתֵּי שְׁמוֹת
לְאִישׁ אֶחָד בְּעִיר א' שְׁמִגְרִישׁ בְּשִׁנְיָהֶם דְהֵינּוּ שְׁכּוֹתְבֵי אֵיזָה שְׁיִרְצָה מֵהֶם עֵיקֵר וְהַשְּׁנִי
כְּוֹלְלוּ בְּכָל שׁוֹם וְכו' וְכֹן בְּפוֹסְקִים הֵינּוּ דְנִקָּא הִיכָא שְׁשֵׁנִי הַשְּׁמוֹת שְׁוִים לְאַנְשֵׁי אוֹתָהּ
הָעִיר אֲבָל הִיכָא שְׁעַל הָרוּב נִקְרָא בְּשֵׁם אֶחָד כְּבִנְדּוֹן דִּידָן שְׁעַל הָרוּב נִקְרָא שֵׁם הָעִיר
אַרְטָה וְלֹא קַרְנִינְיָא אֲלֵא שְׁכַתְּבוּבוֹת וְגִיטִין אַתֶּם כּוֹתְבִין כֹּן פֶּאֶשֶׁר כְּתָבוּ רַבּוּתִינוּ יֵשׁ לָנוּ
לְכַתְּבֵי בְּגִיטִין הַשֵּׁם שְׁנִקְרָאת עַל הָרוּב דְהֵינּוּ שֵׁם אַרְטָה וְשֵׁם קַרְנִינְיָא יֵשׁ לָנוּ לְכַלּוֹל
בְּכָל שׁוֹם וְכו' דְהָא בְּפִרְק הַשּׁוֹלַח אַמְרִינִן הֵיא דְהָיָה קָרִי לָהּ רַבָּא מְרִים וּפְנִרְתָּא שְׂרָה
אַמְרֵי גְהַרְדְּעֵי מְרִים וְכָל שׁוֹם שְׁיֵישׁ לָהּ וְלֹא שְׂרָה וְכָל שׁוֹם שְׁיֵישׁ לָהּ וְלִדְעַת הֶרְמֵב"ם ז"ל
אִם כְּתַב הַשֵּׁם שְׁאִין רְגִילִים בּוֹ בְּיוֹתֵר וְכַתְּבֵי וְכָל שׁוֹם פְּסוּל וְנִרְאָה דְכַשְׁמֵם כֹּן עִירָם
וְהִדִּין הַנּוֹהֵג בְּשִׁמְם נוֹהֵג בְּעִירָם דְהָא הֵתֵם בְּפִרְק הַשּׁוֹלַח תַּנּוּ בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה מְשֹׁנָה שְׁמוֹ
וּשְׁמָה וְשֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָה הַתְּקִין ר"ג שְׁיֵהִיו כּוֹתְבִין שֵׁם אִישׁ פְּלוּנִי וְכָל שׁוֹם וְכו'
וּמִשְׁמַע וְדָאֵי שְׁכְּמוֹ שֵׁר"ג תְּקוֹן בְּשְׁמוֹ וּשְׁמָה תְּקוֹן בְּעִירוֹ וְעִירָה וּבְכָלֵל תְּקוֹן שְׁמוֹ וּשְׁמָה
הוּא גַם כֹּן תְּקוֹן עִירוֹ וְעִירָה וְעֵלָה אַמְרִינִן בְּגִמְרָא בְּשְׁמוֹ וּשְׁמָה בְּאִיזוֹ דְרָךְ רְאוּי לְכַתְּבֵי
וּמִיִּתִי נְמִי הֵיא עוֹבְדָא דְמְרִים וְשְׂרָה וּמִשְׁמַע שְׁכְּמוֹ כֹּן יֵשׁ לְכַתְּבֵי בְּעִירָה וּמֵאָחַר שְׁנַתְּפָרִישׁ
לָנוּ בְּשְׁמָה הוּא הִדִּין נְמִי בְּעִירָה וְאַף עַל גַּב דְּהֵר"ן ז"ל כְּתַב דְּבַעֲיִירוּתִיהָ לֹא הוֹצֵרָה רַבּוֹן
גְּמִלְיָאֵל לְתַמְנָן דְּמִתּוּף הַתְּקוֹן שְׁתַּקְּנוּ בְּשְׁמָה אִינוּ יְכוּל לְקַלְקֵלָה בְּעִירוּתִיהָ הֵינּוּ דְנִקָּא
כְּהֵיא שְׁנוּי דְעִירוּתִיהָ שְׁפִי הוּא ז"ל עַל הַמְּשֹׁנָה דְלֹא הָיוּ שְׁנוּי בְּשֵׁם הָעִיר מִשְׁשֵׁם
א' לָהּ אֲלֵא שְׁהָיָה כּוֹתְבֵי שֵׁם הָעִיר שְׁהִלְכוּ שֵׁם וְאַף שְׁאִשְׁתּוֹ חֲזָרָה לְעִירָה הָרֵאשׁוֹן הוֹאִיל
וְהֵגֵט מוֹכִיחַ שְׁיֵשְׁנוּ מְקוֹמָה אִין לְחוּשׁ בְּעִירוּתִיהָ כְּדַכְתְּבֵי הוּא ז"ל אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידָן שְׁתָּלוּ
בְּשְׁנוּי שֵׁם עִירָה מִשְׁשֵׁם שְׁנִקְרָא בְּשְׁתֵּי שְׁמוֹת פְּשִׁיטָא שְׁצָרִיף לְכַתְּבֵי בְּשְׁמוֹת וְכָל שׁוֹם וְכו'
וְכֹן תְּמַצָּא בְּטוֹפְסֵי הֵגֵט שֶׁל כְּמָה רַבְּרֵי וּמִכָּלְלֵם הֶרְמֵב"ם ז"ל שְׁכּוֹתְבִין בְּשֵׁם עִירָה נְמִי
וְכָל שׁוֹם כְּמוֹ שְׁכּוֹתְבִין בְּשִׁמְם וְאִם כֹּן כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ וּשְׁמָה יֵשׁ לְכַתְּבֵי הַשֵּׁם שְׁנִקְרָאִים עַל
הָרוּב וְלְכַלּוֹל הַשֵּׁם הָאָחַר בְּכָל שׁוֹם וְכו' ה"נ בְּעִירוּתִיהֶם כְּדְמוּכַח מֵהֵיא עוֹבְדָא דְמְרִים

ושָׁרָה בְּשֵׁמֶת שְׁמוֹת וְעַל הָרֹב נִקְרָא וּפְשִׁיטָא דְאִין סְבָרָא כָּלֵל לְחֵלֶק בֵּין הֵיכָא שְׁמַתְחֵלָה
הֵיכָא נִקְרָא בְּשֵׁם א' לְבֵין הֵיכָא שְׁהֵיכָא נִקְרָא בְּשֵׁם הָאֲחֵרוֹן כִּי הֵכָא בְּנִידוֹן דִּידוֹן שְׁמֵימִי קָדָם
הֵיכָא נִקְרָא שֵׁם הָעִיר קַרְנֵינְיָא וּבְזִמְנֵינוּ זֶה נִקְרָא אַרְטָא דְהָא בְּהֵיכָא עֲוֹבְדָא דְמַרְיָם וְשָׁרָה
לֹא מְפִלִיגִין אֱלָא בֵּין הַשֵּׁם שְׁהֵיכָתָה נִקְרָאת עַל הָרֹב לְשֵׁם שְׁהֵיכָתָה נִקְרָאת לְפַעְמִים
מוֹעֲטִים א"כ בְּמָה שְׁהֵיכָתָה נִקְרָאת מִלְפָּנִים לֹא חִיּוּשֵׁינוּ וְכֹן בְּכָל הַהֵיכָא סוּגְיָא דְפָרְק הַנְּזַפֵּר
לֹא מְפִלִיגִין בְּהֵכִי בַר מִן דִּין אֲמִינָא דְאֲדַרְבָּא מֵהֵיכָא סוּגְיָא נִרְאָה קִצַּת לְהוֹכִיחַ דְאִין לְחוּשׁ
בְּשֵׁם שְׁהֵיכָא נִקְרָא מִתְחֵלָה וְלֹא אֲאָרִיף בְּזֶה דְדָבָר פְּשׁוּט הוּא דְבַהֲכִי לֹא חִיּוּשֵׁינוּ וְהֵינּוּ
מִשׁוּם דְאִין קְפִידָא אֱלָא בְּמָה שְׁנִקְרָא' בְּזִמְנֵי הַגִּירוּשֵׁין שְׁהַשֵּׁם שְׁנִקְרָאִים בְּאוֹתוֹ זְמַן הוּא
עֵיקָר שְׁמֵם לְגַרְשׁ בּוֹ דְרֹב כְּכֹל וְעַדִּיף טְפִי לְהַסִּיר הַלַּע"ז וְלִית דִּין צָרִיף בְּשֵׁשׁ לַע"ז
וּא"כ בְּנִידוֹן דִּידוֹן יֵשׁ לָנוּ לְכַתְּוֹב שֵׁם אַרְטָא עֵיקָר וּכְדַכְתִּיבְנָא וְכ"ש שְׁכָל הָעוֹלָם אֵינְהָ
נִקְרָאת הַיּוֹם אֱלָא אַרְטָא וְכֹן בֵּין הַגּוֹיִם וְאִין שֵׁם קַרְנֵינְיָא נִזְכָּר בְּעוֹלָם וְלֹא יִדְעֵנוּ מָה הוּא
דְנִרְאָה דְהֵיכָא דְאֲפֹשֶׁר לָנוּ לְתַקּוּנוֹ גַּם בְּעַד קְרִיאַת הַגּוֹיִם אָנוּ מְתַקְנִים הוּאִיל וְהַטַּעַם הוּא
מִשׁוּם לַע"ז וְרָאִיָּה לְדָבָר מִמְּנֵהַ הָעוֹלָם שְׁכַתְבֵּי הָרָא"ש ו"ל וְנ"ל וְהָעוֹלָם נִהְיָ כַּה"ג לְפִי
שְׁנֵהְיָ הַגּוֹיִם בְּאֲשַׁכְּנֵז שְׁקוּרִין לְיְהוּדִים בְּחִנְיָא הַקְּרוּבָה לְלִשׁוֹן עֵבְרִי וְאִין רְאוּי לְכַתְּוֹב
עַל אוֹתָהּ חִנְיָא דְמִתְקַרֵּי לְכַף נִהְיָ לְכַתְּוֹב וְכָל שׁוּם וְכו' שְׁמָלָה זֹאת פּוֹלְטָה הַכֹּל עַכ"ל
וְאִם כֹּן פְּשִׁיטָא וּפְשִׁיטָא שְׁכַתְּוֹב דִּידוֹן יֵשׁ לָנוּ לְכַתְּוֹב שֵׁם אַרְטָא לְכַתְּוֹב וְלֹא שֵׁם קַרְנֵינְיָא
שְׁכַתְּוֹב נְשַׁמְקַע מְכָל הָעוֹלָם וְכֹן יֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה שְׁלַכְתְּוֹבָה יֵשׁ לָנוּ לְגַרְשׁ בְּשֵׁם אַרְטָא
מִיְקִירֵי יְרוּשָׁלַיִם שְׁהֵיכָא מְגַרְשֵׁין בְּחִנְיָא הָאִישׁ וְהַאֲשָׁה לְכַתְּוֹבָה לְפִירוּשׁ ר"ת ור"ח ו"ל
כְּדַכְתִּיבְנָא לְעִיל וְאֵל"פ שְׁמַעְתָּה וְאֵל"ף לְעוֹלָם נִקְרָאת בְּשֵׁם הַמְּוֹבָהֵק וְשֵׁם חִנְיָכְתָּה נּוֹלְדָה
לְהֵם אַחַר זְמַן וְהֵינּוּ טַעְמָא כְּדַכְתְּבוּ הַתּוֹס' וְהָרָא"ש ו"ל שְׁחִנְיָכְתָּה הֵיכָתָה יְדוּעָה בְּכָל
מְקוֹם כְּאֲשֶׁר אֲכַתְּוֹב לְפָנִים בַּע"ה אֱלָא שְׁמַכְּאֵן אִין לְהוֹכִיחַ שְׁלַכְתְּוֹבָה אִין לְגַרְשׁ בְּשֵׁם
קַרְנֵינְיָא וְאֵל"ג דְרַבִּינוּ תָּם כְּתִב דְמִשְׁוֹמֵד הַמְּגַרְשׁ יֵשׁ לוֹ לְגַרְשׁ בְּשֵׁם יְהוּדִית וְלֹא חֵלֶק בֵּין
נְשַׁמְקַע מִמְּנוּ שֵׁם יְהוּדִית לֹלֵא נְשַׁמְקַע וְהַבִּיא רֵא"י מְפָרֵק הַמְּגַרְשׁ דְתַנּוּן הָתָם כְּתִב חִנְיָכְתוֹ
וְחִנְיָכְתָּה כְּשֶׁר וְכֹף הָיָה נִקְוִי הַדְּעַת שְׁבִירוּשָׁלַיִם עוֹשִׂים שְׁהוּא מְפָרֵשׁ שְׁקֵאֵי עַל חִנְיָכְתוֹ
וְחִנְיָכְתָּה וְלֹא כְפִירֵש"י ו"ל וְא"כ יֵאמַר הָאִמֵּר הָרִי לָהּ שְׁמַדְמָה הַשֵּׁם שְׁכַתְּוֹב נְשַׁמְקַע
לְחִנְיָא שְׁמַגְרֵשׁ בּוֹ לְכַתְּוֹבָה וְכ"ש בְּנִידוֹן דִּידוֹן שְׁלֹא נְשַׁמְקַע שֵׁם קַרְנֵינְיָא מְכָל וְכָל שֵׁיִשׁ
לָנוּ לְגַרְשׁ בְּשֵׁם קַרְנֵינְיָא לְכַתְּוֹבָה כְּמוֹ שְׁנִקְוִי הַדְּעַת הָיָה מְגַרְשֵׁין בְּחִנְיָכָה וְכְמוֹ שֵׁר"ת
הַתִּיר לְגַרְשׁ בְּשֵׁם יְהוּדִית וְאֵל"פ שְׁשֵׁם יְהוּדִית נְשַׁמְקַע מִמְּנוּ הָא לֹא מִקְלָתָה הִיא לַע"ז
דְהָא הַתּוֹסְפוֹת הַקְּשׁוּ עַל הַהוּא דְנִקְוִי הַדְּעַת מֵהֵיכָא עֲוֹבְדָא דְמַרְיָם וְשָׁרָה דְפָרְק הַשּׁוֹלַח
שְׁהַנְּפִרְתִּי וּמֵהֵיכָא דִירוּשָׁלַיִם דְמִשְׁמַע דְדוּקָא בְּדִיעֵבַד כְּשֶׁר בְּאַחַד מֵהֵם וְתִירְצוּ דְהֵינּוּ
טַעְמָא דְנִקְוִי הַדְּעַת מִשׁוּם שְׁהֵי שְׁמוֹתֵיהֶן יְדוּעִים וְלִיכָא לַע"ז וּמַעְתָּה יֵשׁ לְתַמּוּהַ דְלָמָּה
לֹא הַקְּשׁוּ הֵם ו"ל עַל ר"ת ו"ל דְמֵאֵי רְאִיָּה קָא מִיְיָתִי מְנִקְוִי הַדְּעַת לְגַבֵּי מְשׁוֹמֵד שֵׁיִשׁ לוֹ
לְגַרְשׁ בְּשֵׁם יְהוּדִית וְלֹא חֵלֶק בֵּין נְשַׁמְקַע מִמְּנוּ שֵׁם יְהוּדִית לֹלֵא נְשַׁמְקַע וְהָא לֹא דְמוּ כָּלֵל
דְשֵׁאֲנֵי נִקְוִי הַדְּעַת שְׁשְׁמוֹתֵיהֶן הָיָה יְדוּעִים וְהֵם קְנִימִים וְעוֹמְדִים וְאִין לְחוּשׁ לַע"ז וְכו'
כְּדַכְתְּבוּ הֵם ו"ל: ב אֱלָא נִרְאָה לְעֵנִיּוֹת דְעֵתִי דְהֵינּוּ טַעְמָה דְרַבִּינוּ תָּם דְמִיְיָתִי רְאִיָּה
מְנִקְוִי הַדְּעַת לְמִשְׁוֹמֵד מִשׁוּם דְשֵׁם גִּיּוֹת דְמִשְׁוֹמֵד לֹא חֲשִׁיב כָּלֵל לְגַבֵּי גִירוּשֵׁין דְגוּי אִיתְּוּהָ
בְּגִירוּשֵׁין וְהָרִי שֵׁם יְהוּדִית בְּחִזְקָתוֹ הָרָאשׁוֹן לְעַנְיָן זֶה וְלֹא אֲתִי שֵׁם גִּיּוֹת שְׁנִקְרָא בּוֹ
כְּשֵׁן שְׁמַמְד וּמְפִקִיעַ שְׁמוֹ הָרָאשׁוֹן שְׁהֵיכָא לוֹ בְּעוֹדוֹ יְהוּדִי וְאֵל"ג עַל גַּב דְנְשַׁמְקַע מִמְּנוּ הָרִי

הוא כאלו לא נשתקע ועיקר שמו לעננו זה הוא שמו הראשון והשם השני הרי הוא כאלו לא נזכר בעולם לעננו זה שלשם יהודי הוא מגרש ולא לשם גוי וללעז לא תישינו ואף ששם יהודית נשתקע ממנו שבכל מקום יודעין שפונדאי הנה לו שם אחר בהיותו יהודי ואף על גב שאינם יודעים מה שם הנה לו או יוסף או יוחנן מכל מקום הואיל והם יודעין שפונדאי הנה לו שם אחר בהיותו יהודי יחשבו הפל שבשם הנכתב בגט הנה נקרא כשהנה יהודי וליכא לעז וכיוצא בזה הואיל רבן גמליאל בתקנתו שתקן לכתוב וכל שום וכו' והיינו להודיע לכל שהמגרש יש לו שתי שמות ואף שבני ארץ ישראל היו מכירים שם המגרש יוסף ובגט נכתב שמו יוחנן יחשבו שלכן נכתב וכל שום וכו' בשביל השם האחר שיש לו דהיינו שם יוסף שמפירין בו ואין לומר שאפילו הכי איכא לע"ז שבני ארץ ישראל המפירין שמו יוסף יאמרו שהמגרש איש אחר הוא שעיקר שמו יוחנן ויש לו שם אחר תפל לו לכן נכתב בגט עיקר שמו יוחנן אבל אם הנה המגרש יוסף שמפירין בו הנה פותב שמו בגט יוסף והואיל ומוכח בגט שהמגרש יש לו שתי שמות ידנו הדבר לטובה ויחשבו דאפשר יוסף שינה שמו במקו' אחר ליוחנן וזהו שם יוחנן הנכתב בגט וכדכתיבנא ואף על גב דלרבינו תם ז"ל תקנת רבן גמליאל היתה לכתוב כל שמותיו בפירוש ואם כן אין לחוש ללעז כלל ויאמר האומר שיראה מדבריו שאם לא כתב כל שמותיו בפירוש שיש לחוש ללעז ואל ידוע לכל איך הנה נקרא יהודי דהא תקנת רבן גמליאל היתה לכתוב כל שמותיו בפירוש לרבינו תם ז"ל ויראה מדבריו שאם לא כתב כל שמותיו בפירוש יש לחוש ללעז כי הרי דכתיבנא לא היא דהא ר"ת ז"ל לאו מהאי טעמא כתב כן אלא מטעם אחר יעניין שם בתו' ובבעל התרומות ובסמ"ג ובהרא"ש ובמרדכי ז"ל: ג ואל יקשה קצת בעיניך מהתוספתא שהביא רבינו תם ז"ל ראיה לדבריו דקתני בה גר ששנה שמו לשם גיות וגרש בו כשר ולו' דלפי מה שאמרנו שאין שם גיות נחשב לענן הגרושין אמאי הוא כשר דהתם בגר ששנה שמו קודם שכתב הגט והנה נקרא בשם גוי אחר שנתגיר הוא דכשר דכמה יהודים נקראים בשם גוים וכדאמרין בפירק המביא שני והואיל ורצה זה לקרוא שמו בשם גיות אחרי שנתגיר אם כבר גרש בו כשר והיינו דקתני בתוספתא גר ששנה שמו לשם גיות וגרש בו כשר ולא קתני גר שגירש בשם גיות כשר לאשמועינן דדווקא בששנה שמו קודם שכתב הגט והנה נקרא בשם גיות הוא דכשר ואשמועינן דלא אמרינן הואיל ובעת שנתגיר קרא בשם יהודי ואף שאחר כך שנה שמו לשם גיות לא יחשב שם גיות להזכר בתורת משה וישראל והגרש בו והואיל ויהדותו ושמו באו פאחת כל עוד שהוא יהודי שמו הראשון שהנה לו בעודו גוי לא יזכר ולא יפקד כלל ואם נזכר בגט נגזור שהגט יהיה פסול שיהיה לנו להחשבו כאלו לא נקרא כלל באותו השם אלא אמרינן שהוא כשר והיינו דמיייתי רבינו תם ז"ל ראיה לדבריו דאפילו בגר לא גזרינן על שמו הראשון לומר שאם גרש בו שהגט פסול כשקרא שמו בשם הוה אחרי שנתגיר קל וחומר במשנמד דאין לומר בו דבעודו גוי שם יהודית איננו חשוב אלא מגרש בו לכתחילה ואף שנשתקע ממנו וכדפרישית ונראה לי לפי הנסחא אשר מצאתי בהרא"ש ז"ל ובסמ"ג ובתוספתא שאינו פתוב בה גרש בו אלא גר ששנה שמו לשם גוי כשר ומשמע ונדאי דאגט קא עסיק תנא דתוספתא וקאמר דגר ששנה שמו בגט לשם גוי כשר ומשמע דבלא שנה שמו קודם שכתב הגט

אֵלָא שְׁבַגְט כְּתַב שְׁמוּ כֵּן קָא מַיְיֵרִי תַנָּא דְתוֹסְפָתָא נִרְאָה דְהַיְיֵנוּ טַעְמִיָּה דְתַנָּא דְתוֹסְפָתָא
דְהוֹאִיל וּבְכָל מְקוּם יוֹדְעִין שְׁבִהִיּוּתוֹ גּוֹי הָיָה לוֹ שְׁם גִּיּוֹת אַף עַל פִּי שְׂאִינָם יוֹדְעִים מַה
שְׁם הָיָה לוֹחֲשִׁבִינִין לִיה כְּמִי שְׂיֵישׁ לוֹ שְׁתֵּי שְׁמוֹת בְּמְקוּם אֶחָד שְׂאֵם גֵּרֵשׁ בְּאֶחָד מֵהֶם
כְּשֶׁר שְׂיִחְשָׁבוּ הַפֶּל בְּנוֹדָאֵי שְׁהַשְׁם שְׁפִתְבּוּ בַּגֵּט הָיָה שְׁמוֹ וְאַף אִם נִשְׁתַּקַּע שְׁם גִּיּוֹת מִמֶּנּוּ
הָרִי הוּא פְּאֵלוּ לֹא נִשְׁתַּקַּע שְׂאֲזוּרוּ מוֹכִיחַ עָלָיו הוֹאִיל וּבְכָל מְקוּם יוֹדְעִין בְּנוֹדָאֵי שְׁהָיָה
לוֹ שְׁם גִּיּוֹת וְכֵן יֵישׁ לוֹמֵר נְמִי בְּמִשְׁנֵימָד וְאִין אֲנּוּ צְרִיכִים לְכָל מַה שְׁפִתְבְּנוּ וּלְפִי מַה שְׁפִתְבּוּ
הֲרָא"שׁ ו"ל שְׁהַטַּעַם שְׁפִתְבּוּ ר"ת ו"ל שְׂמִשְׁנֵימָד מְגֵרֵשׁ בְּשֵׁם יְהוּדִית מִשּׁוּם שְׁהוּא עֵיקַר
שְׁמוּ שְׁפָל יִשְׂרָאֵל קוֹרִין אוֹתוֹ בְּשֵׁם זֶה אִין אֲנּוּ צְרִיכִין לְכָל זֶה שְׁפִתְבְּנוּ הָאֲמָנָם לְעִנְיּוֹת
דְעֵתִי נִרְאָה שְׂרַחֲוֹק הוּא שְׁפִמָּה מִשְׁנֵימָדִים מִשְׁתַּקַּעִים בְּגִיּוֹתָם עַד שְׂאִינָם נִקְרָאִים כְּלָל
בְּשֵׁם יְהוּדִית לֹא בְּפִי גּוֹיִם וְלֹא בְּפִי יִשְׂרָאֵל וּר"ת ו"ל לֹא חֶלְק וְאֶפְשָׁר דְדַעַת רַבּוּתֵינוּ
בְּעָלֵי הַתּוֹסְפּוֹת בְּזֶה כְּדַעַתִּי הוֹאִיל וְלֹא פִירְשׁוּ טַעְמוֹ שֶׁל ר"ת ו"ל בְּהֲרָא"שׁ ו"ל מִשְׁמַע
קֶצֶת דְאִינְהוּ ו"ל סְבָרִי דְאֶפִּילוּ בְּמִשְׁנֵימָד שְׁנִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ כְּבָר וְאֶפִּילוּ מִפִּי הַיְיֵהוּדִים סְבָר
ר"ת כֵּן וְהַיְיֵנוּ טַעְמִיָּהוּ כְּדַפְּי' וּק"ל וּמַה שְׁפִתְבְּתִי לְעִנְיָן מִשְׁנֵימָד לֹא כְּתַבְתִּי אֵלָא לְהִלְכָה
אֲבָל לְמַעֲשֵׂה לֹא שְׁכָבַר הוֹרָה זְקֵן שְׁהוּא הֲרָא"שׁ ו"ל וְהַדְּיוּט כְּמוֹנֵי אִינֵי כְּדִי לְחִלּוֹק עָלָיו
לְעִנְיָן מַעֲשֵׂה וּמ"מ א"א דְמַכְּל הָא דְלַעֲיֵל עָלָה בְּיַדֵּינוּ דְבְּנִידוֹן דִּידוֹן יֵישׁ לִיכְתוּב בַּגֵּט שְׁם
אֲרַט' עֵיקַר וְלֹא שְׁם קְרַנְנִיא דְלֹא דְמִי כְּלָל לְמִשְׁנֵימָד אֶפִּילוּ לְפִירוּשֵׁי דְהַתָּם בְּכָל מְקוּם
יוֹדְעִין דְבְּנוֹדָאֵי הָיָה לוֹ שְׁם יְהוּדִית וְכַדְפִּירְשֵׁתִי אֲבָל בְּנִידוֹן דִּידוֹן אִין לוֹמֵר שְׁהַפֶּל יוֹדְעִין
דְּנוֹדָאֵי הָיָה שְׁם אַחַר וּא"כ יֵישׁ לָנוּ לִיכְתוּב שְׁם אֲרַטָּה עֵיקַר וְכַדְפִּירְשֵׁתִי וְלִכְאוּרָה יִרְאָה
דְלִהֲרַמְבָּ"ם ו"ל אִם כְּתַב שְׁם הָעִיר שְׂרַגִּילִין בּוּ בְּיּוֹתֵר בַּגֵּט שְׁהַגֵּט פְּסוּל אֵלָא שְׂאִינֵי
מִפְּקַפְקַ בְּזֶה וְאֹמֵר דְאֶפְשָׁר לְאוֹמֵר שְׂיֵאמֵר שְׁלֹא פְּסוּל הָרַב אֵלָא בְּשֵׁמוֹ וּשְׁמָה אֲבָל בְּעִירוֹ
וְעִירָה שְׂיֵישׁ אוֹמְרִים שְׂאֵם לֹא כְּתַב שְׁם עִירוֹ כְּלָל שְׁהַגֵּט כְּשֶׁר לֹא פְּסוּל הָרַב וְלֹא אֲכַנְיֵס
עַצְמִי לַעַת כְּזֹאת לְבָאֵר אֵת זֶה שְׂאִין לָנוּ עֶסֶק כְּפֹאֵן אֵלָא לְהוֹדִיעַ שְׂאִין לְפְסוּל הַגֵּט שְׁהוּבָא
שְׁמָה מִטַּעַם זֶה: וּמַמָּה שְׁלֹא נִכְתַּב בּוּ שְׁם הַנְּהָר אֵלָא נִהְרָא סְתָם אִין לְפִנְסוּלוֹ דְהָא לְכוּלֵי
עֲלָמָא אִין צְרִיף לִיכְתוּב הַנְּהָר בְּגִיטִין מְדִינָא דְגְמָרָא אֵלָא מְנַהֵג הוּא שְׁנַהֲגוּ הָאֲחֵרוּנִים
לְכוּתְבוּ וְרַב יְהוּדָאֵי גְאוּן לֹא תִקְנוּ פְּהַאי גְוּוּנָא כְּדַכְּתַב הַמְרַדְכֵי מִשְׁמוֹ וְאִם כֵּן לֹא מִבְּעֵיא
אִם נִדְמָה הַנְּהָר לְמְקוּם הַלִּינְדָה דְלַר"י וּר"ת ו"ל הַגֵּט כְּשֶׁר דְהוֹאִיל וְהֵם סוֹבְרִים שְׂאֵם
שְׁנָה מְקוּם הַלִּינְדָה כְּשֶׁר הָכִי נְמִי אִם שְׁנָה שְׁם הַנְּהָר כְּשֶׁר אֵלָא אֶפִּילוּ אִם נֹאמֵר דְשְׂאִינֵי
מְקוּם לִינְדָה שְׂאִינֵי יְדוּעַ וְגַם אִין הָאֲדָם נִקְרָא עַל מְקוּם לִינְדָתוֹ וְכַדְכְּתַב הֲרָא"שׁ ו"ל טַעְמוֹ
שֶׁל ר"ת וְנֹאמֵר דְבְּנִהָר לֹא שְׂיֵיף הָאֵי טַעְמָא וְכֵן לְרַאבִּי"ה וְהַנְּגַרְרִים אַחֲרָיו שְׁפִתְבּוּ שְׂאֵם
שְׁנָה מְקוּם לִינְדָה פְּסוּל וְכַדְכְּתַב הַמְרַדְכֵי מִשְׁמוֹ דְּוִקָא בְּשְׁשִׁנְהָ שְׁם הַנְּהָר הוּא שְׂיֵישׁ לְפִנְסוּלוֹ
אֲבָל בְּמָה שְׁלֹא פִירְשׁ שְׁמוֹ פְּשִׁיטָא דְלְכוּלֵי עֲלָמָא כְּשֶׁר וְאֶפִּילוּ לְפִי הַגְּהָה אַחַת שְׁמִצְאָתִי
בְּמְרַדְכֵי ו"ל יֵישׁ מְפָרְשִׁים שְׂצָרִיף לִיכְתוּב כֹּל הַנְּהָרוֹת שְׁבַתוּף תַּחּוּם הָעִיר דְכָל תּוּף
תַּחּוּם הָעִיר הָנִי בְּכָלל הָעִיר וְרַאֲיִיתָהּ מְפָרְק כֹּל הַבְּשָׁר דְקָאמֵר אֲכַלִּינְהוּ חוּץ לְתַחּוּם וְכו'
וְאִין לוֹמֵר דְמְדַמִּינֵי רַאֲיָה מְפָרְק כֹּל הַבְּשָׁר אֲלָמָא דְמְדִינָא דְגְמָרָא קָאמֵר שְׂצָרִיף אֵלָא
שְׂרַצ' לְהוֹדִיעֵנוּ שְׁלִפֵי מְנַהֵג הָאֲחֵרוּנִים שְׁהַצְרִיכוּ לִיכְתוּב הַנְּהָרוֹת לְסִימָן הָעִיר רַאוּי
לִיכְתוּב כֹּל תּוּף הַתַּחּוּם הָרִי הוּא כְּעִיר עַצְמוֹ וּא"כ אִם יֵישׁ נְהָר תּוּף הַתַּחּוּם צְרִיף לְכוּתְבוּ
לְפִי מְנַהֵג הָאֲחֵרוּנִים אֲבָל כֹּל שְׁלֹא כְּתַב שְׁם הַנְּהָר לֹא עָלָה עַל הַדַּעַת לְפִנְסוּלוֹ וְאֶפִּילוּ
כְּלָא כְּתַב שְׁם הָעִיר כְּתַב ר"י דְכְּשֶׁר וְאֶפִּילוּ לְרַבֵּינוּ תָּם דְפְּסוּל כְּדָאמֵר בְּמְרַדְכֵי דְוִקָא

בדלָא פֿתב שם העיר הוא דפסול אַבֿל בֿלא פֿתב שם הנהר לא ששמענו מאן דפסול ואינה צריכא לפנים לע"ד ד ובמה שטעה הסופר וכתב דרגילנא בה"א ועלמא בה"א אין חשש בזה לעניות דעתי דמה שכתב פבוךד שיש לחוש משום דעלמה בה"א אפֿשר לפרשו על דרף הרה העלמה או שהוא שתי מלות וכתבת דמדברי הרמב"ם ז"ל יראה שהוא פסול שכתב וזה לשונו כל לשון שיכתוב בה הגט צריף ליהדר הסופר בדברי הגט שלא יהא משמען שני ענינים עד שנמצא הקורא אומר שמא לכה ולכה נתפנין שאין משמעותן לשון גירושין עד פאן לשונו: לא היא לעניות דעתי שלא אמר הרב אלא בכיוצא אותם המלות שנזכרו בגמרא ובהיאם הוא זכרו לברכה כגון ודין וכו פולם שהם מענין גירושין ואפֿשר לקורא שיאמר שאף שהוא מגרשה מפל מקום הוא אומר שמשפט בינו לבינה לענין הגירושין או אף שהוא פותב לה גט הרי הוא אומר שלצחוק הוא פותב לה או שפגט זה הוא מגרש עוד נשים אחרות ועוד ליכי מדברו עמה ומשם והלאה גופו של גט מדבר לנשים אחרות רבות או שתיים ואומר להן שאני רוצה שתהיו כל אחת ואחת מכם רשאה ושלטאה וכו' וכן כמה שנזכר בגמרא שלא הביאו הרב ז"ל והוא מה שאמרו דלא ליכתוב להתנסבא בא"ף שלא יקרא הקורא לא תנסבא ויחשוב שכן פותב לה הגם שאני מגרש אותה איני מתיירף להנשא לשום אדם ותאסר לאחריני אלא שתהיה פטורה ומותרת לכל אדם ומה שכתב הרב זכרו לברכה עד שהקורא אומר שמא לכה נתפנין שאין משמעו לשון גירושין לאו למימרא שהוא פותב דברים זרים שאינם מענין שאין דרף בני אדם ליכתוב דברים זרים בגיטין וטעות סופר הוא ואין הגט נפסל בכך פאפֿשר אוכיח לפנים בעזרת השם אלא שמדבר מענין הגירושין אלא שאין משמעותן ענין אחר שגרש ושלח פלוני את פלוני עד פאן לשונו הרי שפירש הרב זכרו לברכה שזה קורא ענין אחר וכשאינו פן אלא שמדבר עמה בענין הגירושין ואומר לה שיש לה דין עמה וכיוצא באלו שכתב קורא אותה שני ענינים שזה אינו לשון גירושין ומענינו הואיל והוא פותב שיש לו דין עמה: וכן פתב הרב ז"ל בהדיא אחרי שבאר המלות שיזהר בהם האדם וזה לשונו ועל דרף זה צריף ליהדר בכל לשון ובכל פתב שיכתוב שלא יהא בו משמע שני ענינים עד פאן לשונו הרי לה בהדיא של כיוצא כמה שכתב קורא שני ענינים אבֿל שנזקק שיש לחוש שלא יקרא הקורא דברי זרים דלא שייכי פלל בגירושין לא עלה על הדעת ואין לחוש פלל לכיוצא באלו ולקמן אכתוב בע"ה ועתה יש לנו לפרש השטר או הגט באופן אפֿר יספיק לדבר בני אדם והוא דאם דרף בני אדם ליכתוב דברים זרים בגיטין יש לנו לומר דטעות סופר הוא וכדכתובנא ואפילו בדבר הגירושין קל וחומר בזמן דלא דייקינו ביה פולי האי כדמשמע בפֿרק מי שהיה נשוי דאפילו לא פתב אלא בחודש פלוני השטר פֿשר וכן בפֿרק המביא שני אמרינו פתוב בו שנה וחודש שבוע מאי אמרינו פֿשר וגם פי מכאן אין פל כף ראיה בנידון דידן זכר לדבר ולקמן נבאר יותר בסייעמא דשמיא ואע"ג דבהגהה בסמ"ק מצאתי דאין ליכתוב מונין בווא"ו דמשמע לשון אונאה אלא מנין בלא ווא"ו היינו טעמא משום דאם יכתוב מונין בווא"ו הרי הוא פאלו משנה בענין הגירושין שאומר לה שהגט הזה להצותה ולהתל בה נותנו לה ואפֿשר גם פן דדוקא לכתחלה קאמר ולא לעיכובא וכן בגיטין הפאים ממדינת הים פבנידון דידן דלא חיישינן לא לשמא יחפה ולא משום פרי הואיל וביום שנזתנים ליד האשה אית להו קלא כדאמרינו בפֿרק המביא שני דמסתברא להקל בהם טפי בבא ואם פן בנידון דידן

פְּשִׁיטָא וּפְשִׁיטָא לְעֵנְיֹות דְעֵתֵי דְאַפִּילֹו לְדַעַת הָרַב זְכָרוֹ לְבִרְכָה הֵגֵט פְּשִׁר וְכָל שְׁפֹן שְׂיֵשׁ
כַּמָּה גְדוּלִים קַמְאֵי וּבִתְרָאֵי שְׁהֵם רוּב חֻכְמָה וְרוּב מְנַן דְסַבְרֵי דְאַפִּילֹו הֵכִי שְׁנַזְנַפְרוּ בְּגַמְרָא
וְהִבְיֵאֵם הָרַב זְכָרוֹ לְבִרְכָה דְנוֹקָא הֵיכָא שְׁהִבְעֵל עֲצָמוֹ פְּתַב הֵגֵט וּמְעַרְעַר וְאוּמַר שְׁלִכְךָ
נְתַבְוּיָן הוּא דְפָסוּל אֲבָל הֵיכָא שְׂאִינוּ מְעַרְעַר בְּדָבָר אֲלֵא שְׁטַעָה הַסּוֹפֵר וְכַתַּב פֶּן הֵגֵט
פְּשִׁר וְאַפִּילֹו הֵיכָא שְׁהִבְעֵל מְעַרְעַר יֵשׁ אוּמַרִים שְׁעֲלִיָה לְהִבְיָא רְאִיָה שְׁטַעוֹת סוֹפֵר הֵיָה
וְכַשֵּׁר דְפְשִׁיטָא דְבְנֵדוֹן דִּידָן אֵין לְגַמְגֵם וְהֵגֵט פְּשִׁר דְאַפִּילֹו אִם סְבַרְת הָרַב רַבִּינוּ מִשָּׁה
בַּר מֵיִמוֹן ז"ל הֵיָתֵה בְנֵדוֹן דִּידָן שְׁהֵגֵט פָּסוּל מַה שְׂאִינוּ פֶּן לְעֵנְיֹות דַּעַת הַר"י רוּב מְנַן
וְרוּב חֻכְמָה סְבָרוּ דְכַשֵּׁר וַיֵּשׁ לָנוּ לְלַכְת אַחֲרֵיהֶם וְכָל שְׁפֹן בְּשַׁעַת הַדְּחָק פְּזוּ שְׁהִבְעֵל הֶלֶף
לְאַרְצַ מְרַחֲקִים וְלֹא שְׁכִיחֵי אַרְחֵי וּפְרַחֲי לְהִבְיָא לָנוּ גֵט אַחַר וְאַפִּילֹו נֹאמַר שְׁדַעַת שְׁל
גְדוּלִים שְׁפַתְבוּ שְׁהֵגֵט פְּשִׁר וְתַנְשֵׂא בּוּ דְנוֹקָא הֵיכָא שְׂבָא הֵגֵט לִידָה קְאָמְרֵי אֲבָל אִם לֹא
בָּא הֵגֵט לִידָה לֹא יִגְרַשְׁנָה בּוּ לְכַתְחִילָה וְכַדְמִשְׁמַע מִתְּשׁוּבַת הָרַב רַבִּינוּ אֲשֶׁר זְכָרוֹ לְבִרְכָה
אֲשֶׁר אֲזַכִּיר לְפָנִים בְּסִייעָתָא דְשְׂמִיָא מְכָל מְקוֹם בְּשַׁעַת הַדְּחָק פְּזוּ לִית דִּין צְרִיָה בְּשֵׁשׁ
לְעֵנְיֹות דְעֵתֵי שְׂיֵשׁ לְגַרְשָׁה בּוּ לְכַתְחִילָה וְגַם כִּי יֵשׁ לְהַאַרְיָה קֶצֶת בְּזָה לֹא אַאַרְיָה לְאַפְס
וְאֵין לוּמַר דְדוֹקָא הֵיכָא דְטַעָה הַסּוֹפֵר וְכַתַּב וְדִין בִּי"ד וְכֵן כָּל אוֹתָם שְׁנַזְנַפְרוּ בְּגַמְרָא
שְׁדַרְכָּם וּמְנַהֲגָם לְהִיּוֹת נְכַתְבִּין פֶּן וְאֵין כָּאֵן טַעוֹת אֲלֵא שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ לְטַעוֹת הַקּוּרָא וְאָנוּ
צְרִיכִין לְשַׁנוֹת הַמְּלָה וּלְכוֹתְבָהּ שְׁלֹא כְדַרְכָּה הוּא דְכַשֵּׁר לְדַעַת אוֹתָם הַגְדוּלִים אֲבָל בְּנֵדוֹן
דִּידָן שְׁטַעָה הַסּוֹפֵר וְכַתַּב דְרַגִּילָנָא בַּה"א וְעַלְמָא בַּה"א שְׁמַנְהֵגָם לְהַכְתַּב בְּאַל"ף יֵשׁ לָנוּ
לוּמַר שְׁזָה הַסּוֹפֵר וְהַעֲדִים לֹא זְהִירֵי בְּשִׁטְרָא וְאַפְשֵׁר גַּם כֵּן שְׁמַעֲיָדִין שְׁקַר וּמַצַּד זֶה יֵשׁ
לָנוּ לְפָסוּל הַשְּׁטֵר אוּ הֵגֵט וַיֹּאמֶר הָאוּמַר שְׁהַרְמַב"ם ז"ל כָּלֵל כָּל זֶה בְּמָה שְׁפַתַּב שְׁלֹא
יְהֵא הַפְתַּב מְעַנְקָם וּמְבוֹלְבָל שְׂמָא תַדְמָה אוֹת לְאוֹת וְנִמְצָא הָעֵנְיָן מְשַׁתְּנָה עַכ"ל: שְׁרַצָּה
הָרַב לוּמַר בְּזָה דְאַף עַל גַּב דְהֵיכָא שְׁהַמְלוֹת כְּדַרְכָּם וּכְמַנְהֵגָם אִם כֵּן מְשַׁמְעוֹתָם שְׁנֵי
עֵנְיָנִים וְעַל דְרַף שְׁכַתַּב הוּא ז"ל שְׁפָסוּל מְכָל מְקוֹם אִם כַּתַּב הַמְּלָה שְׁלֹא כְדַרְכָּה וּכְמַנְהֵגָה
הָרִי הָעֵנְיָן מְשַׁתְּנָה שְׁהִיא מְלָה זָרָה וְהֵגֵט פָּסוּל וַיֹּאמֶר שְׂיֵשׁ לְהִבְיָא רְאִיָה לְזָה מְמַאי דְתַנְיָא
בְּתוֹסְפָתָא וְהִבְיָאוּ הַרְמַב"ם ז"ל בְּפָסְקִיו וְכֵן הָר"ן ז"ל וְהַמְרַדְכֵי גֵט שְׂיֵשׁ בּוּ מְחָק אוּ תְלוּי
מַגּוּפּוּ פָּסוּל שְׁלֹא מַגּוּפּוּ פְּשִׁר וְאִם הִתְחַזְרוּ לְמַטָּה אֲפִילֹו מַגּוּפּוּ פְּשִׁר עַד כָּאֵן: אֲלֵמָא מְשַׁמַּע
דְדוֹקָא הֵיכָא שְׁנַתְקַן הַטַּעוֹת בְּגֵט אוּ עַל יְדֵי מְחָק אוּ עַל יְדֵי תְלִיָה הוּא דְכַשֵּׁר אֲבָל אִם לֹא
נְתַקַּן עַל יְדֵי אֶחָד מֵאלוּ פָּסוּל: וְהַתּוֹסְפוֹת כְּתַבוּ בְּפָרְק הַמְּגַרְשׁ עֲלָה הֵהִיא דְתַנּוּן הֵתָם כְּתַבוּ
כְּתוּבוּ וְכו' דְדוֹקָא חוּץ דְלֹא הָיוּ כְּרִיתוֹת הוּא דְפָסוּל אֲבָל שְׂאָר מְחַקִּים כְּשֵׁרִים בְּגֵט רַק
שְׂיַעֲשֵׂה קִיּוּם עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוּ וְהַרְשֵׁב"א ז"ל כְּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוּ וּשְׂאָר מְחַקִּים אִם נְתַקְנִים
חוּץ מְשַׁמוּ וּשְׂמָה פְּשִׁר בְּדִיעַבַּד אֲבָל לְכַתְחִילָה לֹא הָרִי לָהּ דְצְרִיכֵי לְתַקַּן הַטַּעוֹת שְׁבַגֵט
וּבְנֵדוֹן דִּידָן שְׁלֹא נְתַקַּן יֹאמֶר הָאוּמַר שְׁהֵגֵט פָּסוּל הוּאֵיל וְאֵי אֲפִשֵׁר לְתַקַּן שְׁכָּר עֲשׂוּ
שְׁלִיחוֹתָן וְשׁוּב אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהוֹסִיף אוּ לְגַרְוַע דְלֹא הִיא דְדוֹקָא הַמְּחָק הִיא דְפָסְלִין
וְצְרִיָה קִיּוּם שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא הֵיָה כְּתוּב בּוּ חוֹבוֹת הָאֲשָׁה וְנִמְחָק כִּי הֵיכִי דְחִיִּישִׁין
בְּשִׁטְרוֹת אֲבָל הֵיכָא שְׂאִין מְחָק בְּגֵט אַף עַל פִּי שְׂיֵשׁ בּוּ טַעוֹת אֲלֵא שְׂאֵנוּ מְבִינִים הַדְּבָר
אִיָּה הוּא הֵגֵט פְּשִׁר כְּאֲשֶׁר אֲפָרַשׁ בְּסִייעָתָא דְשְׂמִיָא וְכ"ש בְּשַׁנוּי אוֹת מְאַל"ף בְּסוֹף הַמְּלָה
לַה"א דְבְנֵדוֹן דִּידָן דְפְשִׁיטָא שְׁהֵגֵט פְּשִׁר דְכַשְׁנוּי כָּל שְׁהוּא כְּזֶה אֵין לְפָסוּל הֵגֵט דְהָא חֲזִינָן
לְכָל הָנִי שְׁנַזְנַפְרוּ בְּגַמְרָא כְּגוֹן וְדִין וּכְיֹוצָא בּוּ שְׁנַכְתְּבוּ שְׁלֹא כְדַרְכָּם וּמְנַהֲגָם וְאַף עַל גַּב
דְּבַהֲנֵי חֻכְמִים הֵם שְׁהַצְרִיכוּ לְכוֹתְבָם כֵּן מַכ"מ אֵי לָאו דְכַשְׁנוּי דְבַכַּה"ג לֹא חִיִּישִׁין לֹא

היו חכמנו ז"ל מתירין לכתוב בדרך זו הואיל ואין דרך המלה להפתב פן ואפשר לקורא שיקרא דברים זרים יותר ראוי היה להם לאסור לכותבו בלשון זה ולכותבו בלשון אחר ולא להפגס בשנוי זה והנה אף בלשון זה עצמו היה להם לתקן דבקום שפותבין להתנסבא לכתוב לאנשוי ולא נצטרף לשנות האל"ף לה"א ולשנות המלה ממנהגה אם היה שנוי שראוי לחוש בו אלא נדאי נראה דבשנוי פי האי לא חיישינן וכל שפן לעניות דעתי נראה דלדעת הרמב"ם ז"ל אע"ג דבכל אותם שהזכיר הוא ז"ל פתב שאם שנה הגט פסול בלהתנסבא סבר שאם פתב לאתנסבא הגט פשר משופרא דגטא בעלמא הוא דכתב הרב בנסחא שלו להתנסב' בה"א ומהאי טעמא לא הביא מה שאמר שם לא לכתוב לאתנסבא ונראה דאפילו היכא דמערער הבעל ואומר שלכך נתפניו אינו נאמן והגט פשר דהיינו טעמיה דרב דהואיל וגופו של גט הוא הרי את מותרת לכל אדם פרבנן שהוא פוסק פמותן בפרק חמישי א"כ צריך הוא לכותבו והואיל וכותב פן אף אם יכתוב לאתנסבא אין לטעות ולומר שהתירה לעולם בזנות ולא בנשואין דחזקה היא דאין אדם עושה אשתו זונה דהיא חזקה שאמרו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות באשתו שגרשה וכינצא בה דוקא אמרו לדעת הרב שאין אדם עושה אשתו זונה כדכתב בפ"ק קל וחומר שאין אדם שולח אשתו לזנות עם אחרים ואם מגרשה על מנת שלא תעשה לשום אדם הרי הוא שולחה לזנות עם אחרים והואיל וחזקה היא דאין אדם עושה פן אי אפשר לטעות בזה ולא חיישינן בהכי דהא בפרקא קמא דנדרים סבר רבא דינדים שאין מוכיחות לא הווינן ידים וקאמר התם דאפילו אליבא דרבנן דסברי דגבי גט הוינן ידים קאמר ואם לא פתב שפיר דמי והיינו טעמא בגט משום שאין אדם מגרש אשת חבירו וכן בעובדא דפרקא קמא דעבודה זרה אשר הזכיר לפנים בעזרת האל ומשמע דמפקינן ממונא מלוגה ואף על גב דלפי משמעותו של השטר שביניהם פפשוטו פפי מנהג שאר השטרות משמע שמתללו המלוגה שעבודו מכ"מ הואיל ואין דרך פל אדם למחול שעבודו יש לנו לפרש השטר פדרך אשר יספיק לדרך פל אדם ולהוציאו מדרך ומנהג שאר השטרות ואנו מוציאי ממונא מהלוגה אף על גב דהלכה רוחת היא בישאל המוציא מחבירו עליו הראיה ה"א נמי הואיל ואין דרך בני אדם לעשות אשתו זונה ע"י וקל וחומר לפתוח לה פתח לזנות על ידי אחרים אין לטעות ולומר שאם יכתוב להתנסבא באל"ף יקרא הקורא לא תנסבא ולא התירה אלא לזנות וכדכתבנא ואפילו אם מערער הבעל אחר פך לומר שלכך נתפניו אינו נאמן שכל מקום שהכריעו חכמים את דעתו שלכך נתפניו אינו נאמן לומר לא נתפנונתי לכך פן מצאתי פתוב בשם א"ז גבי הבועל שפקתו ומשום הכי לא הזכיר הרב לא לכתוב לאתנסבא לעניות דעתי דהוא סובר דאף על גב דכל השאר לעפובא הא לאו לעפובא אלא לכתחלה קאמר בגמרא ואף על גב דבחדא מחתא מחתינהו אין לתמוה הואיל ולכתחלה הפל שנים וכל חד וחד פדינו ואפשר נמי שדעת הרב הוא שאין לפרשו פלל בגמרא אלא שהוא ז"ל פתב בנסחא שלו לשופרא דשטרא בעלמא ומה שכתב בעל מגיד משנה בזה לא נהירא לעניות דעתי ודרך אגב אומר שמה שלא הזכיר הרב גם פן מה שאמרו לא לכתוב למחז בתי"ת היינו משום דקל וחומר הוא ממה שכתב בלמהו ז"ל ולא יכתוב למהו ביו"ד שמה יקרא הקורא לי מהו פלומר לי שחוק כ"ש וקל וחומר שלא יכתוב למחז בתי"ת דמשמע שפיר לשון שחוק שפן דרכו להפתב ואל יקשה לה לומר אם פן בגמרא למה לא נזכרו שניהם ולדעת הרב ז"ל לא גרסינן

ליה דְּהָא אֵית סְפָרִים דְּלָא גְרָסִינן לִיה פְּדִמְשָׁמַע מִדְּבַרֵי הָרַ"ן ו"ל: וְאַחֲזֹר לְמַה שְּׁהִינּוּ בּוּ דְהִינּוּ בְּמַה שְּׁאָמְרוּ לָא לִיכְתֹּב לְאַתְנַסְבָּא וְכו' וְאָנִי אֹמֵר הָרִי לְפָנֵינוּ דְאַפִּילוּ בְּמַה שְּׁרָאוּי לְכַתֹּב אֱל"ף נְעֵה פְתִיבֵנו חֵי"ת נְעֵה וְאֵע"ג דְאַפְשֵׁר לְכַתֹּב לְאַנְשׁוּי וְלֹא נְצַטְרָךְ לְשִׁנּוֹת הַמְלָה מִמְנַהֲגָה וְכַדְכְתִּיבְנָא וְהַר"מ ו"ל אֲפִילוּ אִם יִכְתֹּב לְאַתְנַסְבָּא אֵין לְטַעוֹת בּוּ וְכַדְפִּירְשְׁתִּי וְאַפִּילוּ הִכִּי מְשַׁנֵּינן הָאֱל"ף נְעֵה לְחֵי"ת נְעֵה וְלֹא חֵי"שִׁינּוּ וְהִינּוּ מְשׁוּם דְלִיפָּא קְפִידָא בְּהִכִּי קַל וְחֹמֶר בֵּין ה"א נְחָה בְּסוּף הַמְלָה לְאַל"ף נְחָה בְּסוּף הַמְלָה שְׁדַרְךָ ה"א נְחָה בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ בְּסוּף הַמְלָה לְהַשְׁתַּנּוֹת לְאַל"ף בְּלִשׁוֹן אֲרַמִּי שְׁאֵין לְחוּשׁ וְלִפְסוּל הַגִּט אוֹ הַשְּׁטֵר אִם כְּתֹב ה"א נְחָה בְּמַקּוֹם אֱל"ף וְכֵן בְּדִנְיָאֵל יִמְחָא בְּאַל"ף בָּא בְּמַקּוֹם יִמְחָא בְּה"א וְכֵן שֵׁם אֲנָא בָּא בְּאַל"ף בְּסוּף וּבָא בְּה"א וּבְתַהֲלִים רַפָּה שְׂבַתָּה בָּא בְּה"א בְּסוּף בְּמַקּוֹם אֱל"ף וְכֵן אַרְפָּה מְשׁוּבְתָם בָּא בְּה"א בְּמַקּוֹם אֱל"ף וְכֵן תַּמְצָא מְלוֹת רַבּוֹת בְּתַלְמוּד פְּתוּבוֹת בְּה"א וּבְאַל"ף בְּסוּף וְאֵף עַל גַּב דְּהָרָא"שׁ זְכָרוֹ לְבִרְכָה פְּתֹב בְּתַשׁוּבָה וְזֵה לְשׁוֹנוֹ וּמַה שְּׁנִכְתַּב וְאֵינֵשׁ לָא יִמְחָא בְּאַל"ף אִם בָּא הַגִּט לִיד הָאֲשָׁה אֵין לְפִסְלוּ בְּכָךְ כִּי כְּמַה דְּבָרִים שְׂכֻתִּבִין בְּגִט לְשׁוֹפְרָא דְשְׁטֵרָא וְאֵינוּ נִפְסֵל בְּכָךְ אִם לָא נִכְתַּב בּוּ עַד פְּאֵן לְשׁוֹנוֹ: וּמְשָׁמַע וְדַאי שְׂאֵם לָא בָּא הַגִּט לִידָה שְׁאֵין לְגַרְשָׁה בְּגִט זֵה לְכַתְחֻלָּה נִרְאָה דְהִינּוּ טַעֲמִיָּה דִּימְחָא בְּאַל"ף הוּא לְשׁוֹן הַפְּאָה כְּמוֹ יִמְחָה כִּף אוֹ לְשׁוֹן אֲרִיגָה כִּהוּא דְבַמָּה אֲשָׁה דְמְחָא בֵּיהּ מוּמְחָא וּפִירֵשׁ"י ו"ל שְׁאַרְגּוּ בְּבָגֵד וְאַפְשֵׁר שְׁיִקְרָא הַקּוּרָא דֵּה"ק לֵה שְׂבַתְנָאֵי זֵה הוּא מְגַרְשָׁה שְׂלָא? הָא רְשׁוֹת לְשׁוּם אָדָם לְהַכּוֹתָהּ בְּיָד אוֹ שְׂלָא יִהְיֶה לוֹ רְשׁוֹת לְהַשְׁיִמָּה לְאַרְגּוּ וְשִׁייר בְּכַרִּיתוֹת וְדַמִּי לְהַנְהוּ דְאַמְרִינּוּ בְּגַמְרָא וְסַבֵּר הָרַב דְּדוֹנְקָא לְכַתְחֻלָּה הוּא דְפִסְלִינּוּ לְהוּ אַבְל אִם נִתְגַּרְשָׁה כְּבָר שְׁפִיר דְמִי וּמְשׁוּם זֵה כְּתֹב הָרַב בְּסוּף דְּבָרֵינוּ וְגַם יְדוּעַ שְׁטַעוֹת סוּפֵר הוּא רְצָה לֹמַר בְּזֵה שְׁהוּאִיל וְהוּא טַעוֹת סוּפֵר אֵין לְחוּשׁ לְעַרְעֵר הַבְּעַל אַבְל בְּטַעוֹת דְּבַנְדוֹן דִּידוֹן דְּלֹא שְׁיִיף לְפָרְשׁוּ בְּדַרְךָ אַחֲרַת שְׁיִיָּהּ מְדַבֵּר עֲמָה בְּעַנְנֵן הַגִּירוּשִׁין מוֹדָה שְׁמַגְרָשִׁין בּוּ לְכַתְחֻלָּה וְכָל שְׂפֵן בְּשַׁעַת הַדְּחַק כְּבַנְדוֹן דִּידוֹן וְכַדְפִּי' וְאַפְשֵׁר נְמִי דְדוֹנְקָא הִיכָּא שְׂנַכְתַּב בְּגִט יִמְחָא בְּאַל"ף שְׁדַרְךָ הַפְּאָה אוֹ אֲרִיגָה לְהַפְתֵּב כֵּן וְדַרְךָ מְנִיעַ' עַל הָרֹב לְהַפְתֵּב בְּה"א הוּא דְסַבֵּר ו"ל שְׂאֵם לָא נִתֵּן הַגִּט לִידָה שְׂלָא יִנְתֵּן אַבְל בְּמַה שְּׁנִזְכְּרוּ בְּגַמְרָא שְׁאֵין לְכַתֹּב כֵּן אֵף אִם נִכְתְּבוּ מְגַרְשִׁין בּוּ לְכַתְחֻלָּה אִם אֵין הַבְּעַל מְעַרְעֵר הוּאִיל וְנִכְתְּבִים כְּמִנְהַגָּם וְאַפְשֵׁר דְלִדְעָתוֹ ו"ל עֲדִיף טְפִי גְדוֹן דִּידוֹן וְאֵף שְׂנַכְתַּב ה"א בְּמַקּוֹם אֱל"ף הוּאִיל וְאֵין לְטַעוֹת בּוּ כַדְפִּי' וּמְגַרְשִׁין בּוּ אֲפִילוּ לְכַתְחֻלָּה וְכָל שְׂפֵן בְּשַׁעַת הַדְּחַק דְלִית דִּין צְרִיף בְּשֵׁשׁ וְכַדְפִּי': הַ וּמַמָּה שְׂמַצָּאֵי כְּתוּב בְּהַגָּה אַחַת בְּמַרְדְּכִי שְׁלִי שְׁהוּרָה רַבִּינוּ אֵלִיָּה ו"ל עַל גִּט אַחַד יִרְאָה שְׂאֵם נִכְתַּב בְּגִט יִמְחִי בִּי"ד דְּגַרְעַ טְפִי מַמָּה שְׂנַכְתַּב בְּאַל"ף כִּי בְּאַל"ף מְצָאנְהוּ כְּתוּב בְּדִנְיָאֵל וּבִי"ד לָא מְצָאנְהוּ כְּתוּב שְׂמַגְרָשִׁין בּוּ לְכַתְחֻלָּה הִיכָּא שְׁהוּבָא הַגִּט מְמַקּוֹם אַחַר וְאַפִּילוּ הִיכָּא דְאַפְשֵׁר לְהַבִּיא גִט אַחַד וְאֵף עַל גַּב דְּבִי"ד נְמִי מְשָׁמַע לְשׁוֹן הַפְּאָה אוֹ לְשׁוֹן אֲרִיגָה כַדְפִּי' הוּא ו"ל וְכֵן אֲפִילוּ נִכְתַּב בְּגִט מְלָה שְׂלָא כְּמִנְהַגָּה כְּגוֹן שְׂמִנְהַגָּה הִיא בִּי"ד נְחָה וְנִכְתְּבָה בְּנָא"ו נְחָה כְּמוֹ וְתַרוּכִית דְלִדְעָתוֹ ו"ל מְנַהֲגָ' לְהַפְתֵּב וְתַרִּיכוֹת בִּי"ד וּבִי"ו כְּתֹב הוּא ו"ל שְׂלָא יְדַע מַהוּ מְגַרְשִׁין בּוּ לְכַתְחֻלָּה וְאֵף עַל גַּב שְׁהַשְׁנוּי הוּא בְּדַבְרֵי הַגִּירוּשִׁין וְנִתֵּן טַעַם לְדַבְרֵינוּ הוּאִיל וְאֵינוּ מַגּוּפּוֹ שְׁל גִּט קַל וְחֹמֶר כְּבַנְדוֹן דִּידוֹן שְׁהַטַּעוֹת הוּא בְּזִמְן דְּלֹא דִּיִּקְיִנּוּ בֵּיהּ פּוֹלִי הֵאֵי וְכַדְכְתִּיבְנָא וְכַאֲשֵׁר אַפְתֵּב בְּעִזְרַת הָאֵל וְהוּא ו"ל נְסַתְפַּק בְּאוֹתוֹ גִּט שְׁהִיָּה כְּתוּב בּוּ מְנָאֵי בִּי"ד בֵּין מ"ם לְנִו"ן וְכַתֵּב שְׁהוּא לְשׁוֹן מִינּוֹת כִּי מְנָאֵי שְׁהוּא לְשׁוֹן מְמַנִּי הוּא בְּלֹא יו"ד וְאַנּוּן בְּעִינּוּן שְׂיִכְתֹּב מְנָאֵי

שפירושו ממני דידים מוכיחות בעינא ושאל לרבינו אביגדור הפהן בקיות שהגט שולח מעירו וכתב לו שאם יראה לו שהוא פסול עליו המצוה להזקיק את הבעל לכתוב גט אחר והר"ר אביגדור הפהן השיב לו שהגט כשר פי ימחו ביו"ד הוא לשון ארמי וימחה בה"א הוא לשון הקדש כמו יחזה בה"א ויחזי ביו"ד ואל יקשה בעיניו לומר שהיה לו לפסול הגט שהוא הואיל ומשמעותו גם פן הפאה או אריגה כדכתב רבינו אליהו ז"ל דדמי להנהו דאמרן בהמגרש דנראה שהוא סובר כר"א ז"ל במה שכתב דהואיל ואינו מגופו של גט מגרשין בו לכתחלה אם כבר נכתב הגט וכן נראה נמי ממה שהשיב במנא כאשר אפרש בסייפתא דשמאי ובתרוכית השיב לו שנקתב פדין וכן ראוי לכתוב ובמנאי שנקתב ביו"ד השיב הוא זכרו לברכה שגם זה אינו מעפב דהואיל וכתב אנא פלוני תו לא חיישינן שיש לפרשו ולומר דלשון ממני ואף על פי שנקתב ביו"ד פדי להשוות הלשונות ואף על גב דבפרק גט פשוט אמרינן הכל הולך אחר התחתון הני מילי היכא שהלשונות סותרות זו את זו כגון אנן ונככי ואי אפשר להשוותם אבל היכא שאפשר להשוותם פי הכא משוינן להו עד פאן וממה שכ' במנאי נמי מוכח כדכתב דהוא זכרו לברכה סבר דכל הנהו דאמרינן בהמגרש לא מעפבי דאי סלקא דעתך דמעפבי היכי קאמר הכא במנאי ביו"ד שאינו מעפב הואיל והוא כותב אנא והא התם אמרינן דלא ליכתוב דתיהויין בשני יודיין דלא לישתמע שמגרש נשים בעלמא והיכא אפשר לומר פן והלא הוא כותב אנת אנתתי פלונית ולדעתו היכא דאפשר להשוות הלשונות משוינן להו אלא נדאי נראה שהוא זכרו לברכה סובר דהנהו דהמגרש נמי דאמרינן ליכתוב הכי ולא ליכתוב הכי דוקא לכתחלה הוא דאמרינן הכי אבל עבד שפיר עבד והא נמי הכי הוי מפל זה נראה דבנדון דידן הגט כשר וילרווחא דמילתא אנמר עוד דמדברי הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל יש לדקדק שהמלה הנכתבת בה"א יש לפרשה כאלו היתה נכתבת בחי"ת שכתב ולא ליכתוב לימקה ביו"ד דמשמע לי מהך פלומר לי שחוק יש לתמוה על זה דהיאך אפשר לפרש לי שחוק דהא לשון שחוק נכתב בחי"ת וזה נכתב בה"א ואם רוצה לומר שמה טעם הסופר וכתבנו בחי"ת הא אפילו לא כתב אותו ביו"ד אלא שכתב למחך בחי"ת יש לפרשו ל' שחוק הואיל ועיקר ל' שחוק נכתב בחי"ת אלא נדאי נראה דהואיל ומתחלפות זו בזו בקלות נוכל לפרש המלה הנכתבת בה"א כאלו היתה נכתבת בחי"ת ואע"פ שאין קריאת ה"א דומה לחי"ת ולכך אם כתב לימקה ביו"ד אף על פי שנקתבת בה"א שעקרו אינו לשון שחוק מצד היו"ד אפשר לפרשו פן הואיל ומתחלפות כדכתבנא קל וחומר בנדון דידן שאין פאן קריאה שיש לומר שה"א נחה בסוף תיבה הרי הוא כאל"ף ולא נחוש בזה ומדברי רבותינו בעלי התוספות זכרם לברכה יש לדקדק דבכל ההי"ן שבגט אע"פ שחבר רגליהן לגיהן שפראה בחי"ת או שקצר הווי"ן נחין שבו עד שנראה כיודי"ן שהגט כשר שכתבו וז"ל ולורכיה לני"ו כו' ושמה אין צריך להאריך אלא פלומר שלא יעשנה קצרה שתהא נראיו"ד וכן רגל ה"א דלמקה שמה אין צריך להרחיק אלא שלא יחברנה בג עכ"ל: הרי לה דדוקא כאלו שזכרו בגמרא הוא דחיישינן בו"ין ובהה"ין שלא יקצר הו"ו ולא יחבר רגל ה"א אבל באחרני לא חיישינן דאי סלקא דעתך דבאחרני נמי יש ליזהר שלא יקצר הו"ו"ין שיהיו דומין ליודי"ן ולא יחבר רגלי ההה"ין לגותיהם אם פן מאי רבותיהו דהני שזכרו בגמרא תיפוק ליה דכולהו דשייכי בהכי ואפשר לומר דאינהו סברי דכולהו נמי דינייהו בהכי שיש לסופר

להזהר בהם לכתחלה אלא שבהני שזנפרו בגמרא אפילו הכי בדיעבד הגט פסול ומפל מקום יש ללמוד מדבריהם שאין הגט נכסל אם קצר הווי"ן עד שדומין ליוד"ן ונהדביק רגלי ההי"ן לגגותיהם קל וחומר אם שנה נכתב ה"א נחה בסוף המלה במקום אל"ף וכדכתיבנא ואם פן בנדון דידן הגט פשר: ז ומעתה אומר דלא מבעיא בטעות כבנדון דידן דכשר וכדכתיבנא אלא אפילו בטעות גדולה מזו הגט פשר דהא בפרק המגרש תנו כתבו בתוכו אעפ"י שחזר ומחקו פסול וכתבו התוספות ז"ל פירוש לפי שלא נכתב הגט אלא על תנאי זה ואין פאן פריתות וכן משמע ממאי דאמרין עלה בגמרא ואם פן טעמא דנכתב הגט על מנת פן אבל אם נכתב בטעות הסופר הגט פשר ואף על גב דהתם דוקא בחזר ומחקו וקיימו הוא דכשר וכדכתב ראב"ה זכרו לברכה וכן הר"ר דוד בר קלונימוס זכרו לברכה פדכתב המרדכי זכרו לברכה משמע אבל אם לא מחקו נראה שהוא מתנה תנאי בגט דאי אפשר להבין פנונת הגט או השטר אם לא ימחק התנאי אבל היכא שאנו מבינים פנונת הגט או השטר אף שאנו רואין שהוא כתב בדרך אחרת יש לנו לתלותו לטעות הסופר ואף שטעה הסופר הגט או השטר פשר דהא בפרקא קמא דמציעא קאמר שמואל אליבייהו דרבנן דמה שאינו כתוב בשטר אחריות נכסים טעות סופר הוא ואפילו הכי השטר פשר וכן בפרק המקבל אמרין דדרשינן לשון הדיוט וכתבו התוספות ז"ל ונה לשונם הנה דורש לשון הדיוט שלא תקנו חכמים אלא הדיוטות הורגלו לכותבו הנה דורש ואפילו לא כתב פאלו נכתב דאי דוקא בשכתב מה הנה דורש פשיטא שיש לו לקיים כמו שהתנה דהא לאו אסמכתא היא עד פאן לשונם: הרי לה דאף על פי דלא נכתב התנאי בשטר הרי הוא פאלו נכתב דתלינן דטעות סופר הוא הואיל ונהורגלו בכך והשטר פשר כ"ש בנדון דידן דמוכח מתוכו דטעות סופר הוא דפשיטא דהשטר פשר וכן משמע בפרק גט פשוט דתנו התם כתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתים מלמעלה מאתים ומלמטה מנה הפל הולך אחר התחתון הרי לה דאף על גב דטעה הסופר בעיקר הענין שהוא סכום המעות וחתמו העדים השטר פשר וכן משמע נמי בפרק האשה שנתארמלה דאמרין התם איבעיא להו מהו להעלות משטרות ליוחסין פגון דכתב פלוני פהו לנה מפלוני מנה וחתמי סהדי מאי אמנה שבשטר קא מסהדי או דילמא אפולא מילתא קא מסהדי רב הונא ורב חסדא חד אמר מעלין וחד אמר אין מעלין עכ"ל הגמרא התם ועל פרחף לא פליגי התם אלא אם מעלין אותו ליוחסין או אין מעלין אבל השטר פשר לכולי עלמא הרי לה דלמאן דאמר אין מעלין הסופר והעדים טועים ומשקרים בשטר ואפילו הכי השטר פשר ולא אמרין דהני סהדי לא זהירי ונשקרי אנון ולפסול השטר אלא השטר פשר ומנה דקדק רבינו תם שאם שנה בגט במה שאני צריך להכתב הגט פשר ואף על פי שמשקר כדאיתא בתוספות בפרק הזורק יעניין שם ואפילו למאן דאמר מעלין דמשמע דאיהו סבר שיש לסופר ולעדים לדקדק בדרך שלא יטעו בכולה מילתא דכתיבה בשטר היינו דוקא פההיא טענתא דהתם שכותב בשטר פהו למי שאינו פהו ומעידין שקר אבל בטעות אחר שאינם מעידין לשקר לא דמילתא דפשיטא היא לעניות דעתך עדיף טפי טעות שטעה הסופר ולא שקר בשטר מטעות שכותב פהו ומשקר בשטר ואף על פי שלא הנה צריך ליכתוב: ח ומעתה אומר דבנדון דידן במלות אשר נפל בהם הטעות שהם דרגילנא ועלמא לא היו צריכין ליכתוב בגט דהא בפרקא קמא דעבודה זרה אמרין ההוא שטרא דהנה פתיב ביה שית שנין יתירתא סבור רבנן קמיה דרבא למימר האי שטרא מאוחר

הוא וינעכביה עד דמטי זימניה ואלא טריף אמר רב ספרא האי סופרא דוקנא פתביה והנה
שית שנין דמלכו בעילם דאנו לא פתבינו להו הוא קא חשיב ובזמניה פתביה וכו' עד
מתקיף לה רב אחא ממאי דלמלכות יונים מנינו דילמא ליציאת מצרים מנינו ושקניה
לאלפא קמא ונקטינו לאלפא בתרא והאי שטר מאוחר הוא ע"כ לשון הגמ': וכתבו
רבתינו בעלי התוספות זכרם לברכה וזה לשונם מפאן יש להכשיר שטר שדלג בו
הסופר לבריאת עולם ואפילו דלג האלפים והמאות רק שפתב בכך וכך לפרט שיהי
בימיהם היו פותבים למלכות יונים והסופר דלגו דאי הנה פתיב בשטר בהדיא למלכות
יונים מאי קאמר דילמא ליציאת מצרים וכו' ואפילו הכי לא אמרינו למנינא אחר פתבי'
ועד דמטי זמניה לא טריף פיון דבגולה אין מונין אלא למלכות יון אף פאן אם דלג נמי
לבריאת עולם פיון שאין אנו מונין עתה פי אם לבריאת עולם אין לחוש וגם אם דלג נמי
האלפים אין לחוש מדקא אמרינו בסמוך שבקינן לאלפא קמא ונקטינן לאלפא בתרא
ויש ספרים שגורסין שבקינן לכללא ונקטינן לפרטא ור"ת עשה מעשה שכתב שטר בכך
לפטר ודלג האלפים וגם בריאת עולם עד פאן לשונו הרי לה בהדיא שאפילו לא כתב
כלל לבריאת עולם השטר פשר וכן אפילו לא כתב האלפים דהנה לן למיחש קצת ולומר
דמחזי כשקרא ואם פן בנדון דידן הגט פשר הואיל ואפילו לא כתב כלל דרגילנא ועלמא
הגט פשר דלא גרעו היכא דנכתבו בטעות מהיכא דלא נכתבו כלל ואפילו היכא דשנה
ושקר בגט דקדק רבינו תם מההיא דפרק האשה שנאתארמלה שהזכרתי דבדבר שאינו
צריך להכתב בגט הגט פשר ואף על פי ששקר בדברי הגירושין קל וחומר בנדון דידן
שאינו משקר אלא טעה בשנוי אותיות בעלמא והטעות הוא בזמן שאין לדקדק בו כל כך
כדמשמע בהאי עובדא דע"ז שהזכרתי וכדכתיבנא לעיל וטעה במלות שאינם צריכות
להכתב כדכתיבנא והרא"ש ז"ל בתשובה הכשיר גט אחד שרבו בו טעויות ובכללם טעות
אחד שהיה פתוב בו ברביעי בב' לחודש שבט והיו כ"א לחודש שבט הרי שהגט היה
מוקד' וכדכתב הוא ז"ל דהואיל וידוע הוא דברביעי הוא אחד ועשרים לחודש תלינן
בטעות הסופר שלא היה זכור בקביעו' החודש ולא הוי מוקדם וכשר עד פאן וא"כ כל
שפן בנדון דידן שאין לפסול הגט מטעם שכתוב בו דרגילנא ועלמא בה"א ומטעם שחסר
הסופר אנתי הוי שפיר ידים מוכיחות וכמה גדולים הרגילו שלא לכותבו דהואיל והוא
פותב לה שפטר לא אתי שפיר לקרותה עתה אשתו וכן עיקר לעניות דעתי שאין לכתוב
אלא אנת פלונית הנראה לעניות דעתי פתבתי וה' יצילני משגיאות נאום הטרוד בטרדי
תהפוכות זמני דוד בכמהר"ר חיים הפהן ז"ל: בית החמישי חדר א ראש המדברים בכל
מקום אשרי אנשיה העומדים לפניו ושומעים את חכמתו ברוך ה' אשר חפץ בה ונתנה
על פסא ישאל לעשות משפט וצדקה נאה ומקובל עניו מאד וקבל תשובתה הרמה
פאת לידי יום ד' סדר הן הראנו את פבדו ואת גדלו ואת קולו שמענו ובא דבר אלי
פחוק לישאל הוא ועל אורות טליה וארץ רפאים תפיל: וז"ל בראש דברך ואתה לא
נתישבת ולא שת לבו פבוד תורתך לכוננת הענין וליסוד הבנין ולא לדברי המפרשים
וכיוצא בזה פתב פבוד תורתך בסוף דברך: ואמרתי אני אל לבי הגם פי מדותיה גזרות
מטילים קנאה במעשה בראשית מק"ו ששמו חבלים לקחת בידה וחבלת פרמי בקולה
הכי לא די פמת קול והכות על לחיי האמורא ולא אתה לבדה שמעת דברים מפי הגבורה
גם לי לבב ואדברה וירוח לי: ואמינא דכבוד תורתך לא חש לקמחיה בענין זה ואזור

נא כגבור תלציה ונראה דבר מי יקום ואומר אני כמו שאמרו על רבי טרפון בפרק אלו דברים שכל דברי אינם אלא תמה וזה פי לפי סוגית מי שאחזו נראה דבאומר אמרו הגט בטל לפי פשטא דשמעתא ולפי סוגית התקבל באומר אמרו הגט כשר והר"ן ז"ל הביאה בפרק התקבל בפשטה ואם פן לפי אלו השתי סוגיות יש לנו להסתפק אם הגט בטל או כשר ולא בדברי כ"ת שיש להסתפק אם פסול מדרבנן אם כשר והר"מ ז"ל לפי מה שפירש הר"ן את דבריו רפיה בידיה אי בטל פסוגית מי שאחזו ואי כשר פסוגית התקבל: ולפי פי' פ' יש לפרש דברי הרב הרי זה גט פסול ומתיישבין וכו' פלומר זה הפסול שאמרתי לה אינו כשאר הפסולים שהם מדרבנן אלא יש להתנישב בו הרבה שקרוב להיות בטל מן התורה ומשום הכי הוצרך לבאר שם מה בין פסול לבטל וכו' ואף על גב שכולל הפלל הזה בפ"י כדי לבאר ולומר דמה שאני צריף להודיעו שקרוב להיות הגט משום דלשון פסול משמע מדרבנן ופסול שאני אומר פה אינו פן שזה קרוב להיות בטל מן התורה והכי קאמר הרב הגט פסול שאנו מספקים דשמא בטל הוא מן התורה שקרוב הוא להיות בטל: וכבר פירשתי בפסקי אשר שלחתי אל פבוד תורתך על ידי אחי רבי שפתי בבואו מוויניציא מה טעם לא אמר הרב הרי זו ספק מגורשת ועוד אני מוסיף ואומר שמשום הכי לא כתב הרב הרי זו ספק מגורשת שזה הפסול הוא קרוב לנדאי והוא יותר חמור מספק דקאמרינן בגמרא דשמא הלכתא כהיא דמי שאחזו שהגט בטל וכמו שאפרש לפנים בעזרת האל ואף על גב דלא נפקא לן מידי בין אם נאמר שהיא ספק מגורשת ובין אם נאמר שקרוב לנדאי שהגט בטל: מפל מקום רצה הרב זכרו לברכה לבאר דעתו דכתב שהוא קרוב לנדאי שהגט בטל ולא כתב הרי זו מגורשת כדי שלא יקשה למעיניו בדבריו לומר ונהלא לא מצאנו שבעלי הגמרא מסתפקים בו כשאר ספק מגורש' שהזכיר בדבריו ולא ידעתי מאין ולאין מצא פבוד תורתך שהר"ן זכרו לברכה מפרש דברי הר"מ זכרו לברכה שהוא מסופק אם כשר ואם פסול מדרבנן שכתב וז"ל וכן כתב עליו הר"ן ז"ל וכו' עד וע"כ דרפויי מרפיה בידיה דקאמר אם כשר ואם פסול עד כאן לשונו והיינו פסול מדרבנן לדעת פבוד תורתך: ואני אומר פי גיים ושכיב רב אמרה להא שמעתתא דהא הוא זכרו לברכה פירש בהדיא בתחלת דבריו וקאמר אבל למאן דסבירא ליה דאומר אמרו פסול משום דמילי לא ממסרן לשליח וכו' והאי פסול דקאמר מלתא דפשיטא הוא דמן התורה קאמר בפשטא דשמעתתא דאי מדרבנן קאמר ועל דרך שאכתוב לפנים בעזרת האל הנה לו לפרש דבריו וכן נמי נראה ממה שהקשה בשם הרמב"ן זכרו לברכה וזה לשונו והקשה הרמב"ן זכרו לברכה וזה לשונו והקשה הרמב"ן זכרו לברכה דמאן דפסול באומר אמרו או משום מילי מאי מילי קא מסר איהו לשליח הא לאו מילי מסר אלא הרי הוא עושה שליח שלא בפניו וכי אין אדם עשוי לעשות שליח שלא בפניו ואי סלקא דעתך דסבירא להו להרמב"ן זכרו לברכה או להר"ן זכרו לברכה דמדרבנן קאמר מאי קושיא דילמא אף על גב דאדם עשוי לעשות שליח שלא בפניו הלא גזרינן אטו לא אמר אמרו אלא נדאי הני רבבי סבירא להו דמדאורייתא קאמר וכתב עוד והרי"ף זכרו לברכה פוסק דאומר אמרו פסול דסמך על סוגית מי שאחזו כמו שפירש בהלכותיו והיינו מן התורה ואחר כך הביא דברי ר"י זכרו לברכה שאומר דמהיא דמי שאחזו לא איריגיא וכו' וכתב אחר כך והרמב"ם זכרו לברכה כתב וכו' נראה דרפויי מרפיה בידיה ז"ל ועל פירוש האי רפויי מרפיה בידיה דקאמר היינו

משום דמספקא ליה אי הלכתא פההיא דמי שאחזו והגט בטל פדעת הרי"ף זכרו לברכה וזה פשוט לעניות דעתי: ובמחילה מכבוד תורתך אני אומר שעל הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם לומר דמדברי ה"ר"ן ו"ל יראה שהר"ם זכרו לברכה מסופק אם פשר או אם פסול מדרבנן: ולרונקא דמלתא אומר למאי דסליק אדעתך שה"ר"ן זכרו לברכה מפרש דברי הר"ם זכרו לברכה שהוא מסתפק אם פשר ואם פסול מדרבנן אשאלה והודיעני מאי פסול ספק יש בדבר ע"כ אין ספק אחר אלא דמספקינן נמי בחתם סופר ועד אם פשר ואם פסול דהא הוא ו"ל בסוגית מי שאחזו אינו מסתפק בה כלל אלא מפרשה בפשטה וכדפרשית ואם פן יש לתמוה על דברי הרב דהא הוא פסק בהדיא חתם סופר ועד פשר ואם פן אומר אמרו ודאי פסול ואם תאמר היינו מה שמקשה ה"ר"ן ו"ל על דברי הרב ו"ל לא היא דא"ה הוא הנה ליה לה"ר"ן ו"ל למתמה ולמימר והלא הוא סובר חתם סופר ועד פשר ומאי מספקא ליה באומר אמרו דבשלמא במה שהוא האמת לעניות דעתי דמספקא ליה אי בסוגית מי שאחזו ובטל ואי בסוגית התקבל וכשר לא קשיא ליה לרב קושיא זו אלא קושית ה"ר"ן ו"ל אלא למאי דס"ד קשיא ואם יתעקש המתעקש ולומר דהיינו מה שמקשה לו ה"ר"ן ו"ל מה שאינו פן לעניות דעתי דנכרים דברי אמת אשאלנו ויודיעני א"כ מה מתרץ הוא ו"ל לדעת הרב ו"ל שפכתב ונ"ל ואפשר דכיון דבגמרא מוכח דלמאן דסבירא ליה דאומר אמרו פשר ולא תעשה משום גזרה דשמא תשכור עדים חתם סופר ועד פשר דליכא למיחש לחורבא כ"ש לדידן דפסלינן אומר אמרו מספקא דלית לן למיחש לחורבא עד כאן לשונו: מאי פל שפן שנייה ה"כא דבשלמא במאי דאמרין בגמרא דלמאן דסבירא ליה פשר ולא תעשה משום שמא תשכור עדים שפיר דמי דלא חיישינן הואיל ולא שכית וא"כ חתם סופר ועד פשר אלא לדעת הרב אליבא דידך דמספקא ליה אי אומר אמרו פשר או פסול מדרבנן ועל פירוש הספק הוא משום דמספקי ליה בחתם סופר ועד וכדפירשתי קשיא והלא הוא ו"ל פשיטא ליה דחתם סופר ועד פשר וא"כ אומר אמרו פסול ואין להסתפק בו כלל: ועוד אשאלה והודיעני שאם הרב ו"ל מסופק אם פשר ואם פסול מדרבנן פדעת כבוד תורתך למה לא כתב סתם הגט פסול דהא לא נפקא לן מידי בין אם הוא פסול מדרבנן או ספק פסול שבכל דין אחד ואל תשיבני כאשר השבתי אני במה שלא כתב ספק מגורשת דלא דמי כלל וקל להבין: ועוד תמהני לרוב על דברי כבוד תורתך שלא ידעתי באיזה מקום כתב הרב רבינו משה בר מיימון זכרו לברכה שהוא מסופק אם הוא פשר דאדרבה הוא זכרו לברכה כתב שקרוב הדבר להיות בטל ואפילו באומר אמרו אמרינן דהיכא דקאמרין הגט פשר דאי מדאורייתא ונקא קאמרי דכשר דהנה לו לפרש ולומר דבר תורה כדאיתא בפרקא קמא דגיטין יעויין שם כל שפן בפוסקים שיש להם לפרש ואתה אמרת בדברי הר"ם זכרו לברכה דקאמר ומתיישבים בדבר הרבה שקרוב להיות בטל שבדברים אלו מודיעים שהוא מסתפק דשמא פשר הוא אין זה כי אם מהדברים שהם פהלכתא בלא טעמא שזרים הם ביותר ואינם נטעמים לחוד כלל ואמרת אני לעצמי יפה שתיקה שלפי שיטתך לא די שלא פירש דבריו והעיקר חסר מהספר אלא דאדרבה כתב הפך סברתך וכתב הגט בטל: ודרך אגב אומר דמאי האי שפכתב כ"ת וזה לשונו דאלא מעתה דספק אצלו אם הגט פסול או בטל הנה לי למימר הכי ולא לשפוט שהוא פסול ולמכתב בטר פן כה"ג עכ"ל הגם כי זאת הקושיא מתורצת ועומדת היא מ"מ אמינא

דלדידך מי ניתא דסברת שֶהרב זכרו לְבָרְכָה מְסוֹפֵק אִם כָּשֶׁר וְאִם פְּסוּל דִּהְוָה לִיָּה לְמִימַר
הָכִי וְלֹא לְשִׁפּוּט שֶׁהוּא פְּסוּל וּלְמַכְתָּב בְּתַר פֶּן כַּה"ג: עוֹד הֵבִיא כְבוֹד תּוֹרְתָךְ מֵה שְׁפַתְב
הַר' אֲבָרְהָם דְּמִנְפּוֹשְׁלִיר זָכְרוּ לְבָרְכָה בַּפ' מִי שְׁאַחְזוּ שְׁפַתְב וּלְעַנְיָן הִלְכָה וְכו' וּמִן הַדִּין
אִין לִי לְהַתְעַסֵּק בְּדַבְרֵי עִם הָיִית שְׁאִין חֲבוּרוּ בְּיָדֵי וְגַם לֹא שְׁמַעְתִּי שְׁמוּ דְּבַר סְמָכָא הוּא
עַד הֵנָּה מְפַל מְקוּם בְּמָה שְׁפַתְב הוּא זָכְרוּ לְבָרְכָה עַל דְּבַרֵי הַר"ם זָכְרוּ לְבָרְכָה שְׁפַתְב
פְּסוּל פְּלוּמַר מְדַבְרֵי סוֹפְרִים הָלֹא דַעְתִּי ג"כ בְּכַף דְּפְסוּל שְׁפַתְב הַר"ם הִיָּינוּ מְדַבְרֵי
סוֹפְרִים כְּמַבְנֵאָר בְּפַסְקֵי גַם פִּי דַעַת הָר"ן זָכְרוּ לְבָרְכָה אִינוּ פֶּן כְּדַפְּרִישְׁתִּי וְלֹא לְחַלּוֹק
עָלֵי בָּאתִי ח"ו אֲלֹא לְדְרוּשׁ וּלְקַבֵּל שְׁכָר וְאֶפְשָׁר שֶׁהֵנִיח לִי מְקוּם לְהִגָּר בּוּ הוּאִיל וּלְעַנְיָן
הַדִּין אִין בֵּין פִּירוּשׁוֹ לְפִירוּשֵׁי פְלוּם וְעַל זֶה כְּתַבְתִּי לְכַבוֹד תּוֹרְתָךְ בְּקוֹצָר וְהֵאַמַּת שֶׁהוּא
מְסוֹפֵק לְעַנְיֹת דַעְתִּי וְכַלְלִיתִי דְּבַרֵי זָכְרוּ לְבָרְכָה וְדַבְרֵי וְע"ז פְּתַב סְתָם שֶׁהוּא מְסוֹפֵק
וְעַל מֵה שְׁפַתְב כְּבוֹד תּוֹרְתָךְ וְנ"ל הֵנָּה שְׁפַתְבּוּ בְּפִירוּשׁ דְּלַדַעַת הַר"ם פְּסוּל מְדַרְבְּנָן מְבַלִּי
שְׁיִישִׁיתוּ לֵב לְדַבְרֵי הָאֲחֵרוֹנִים ע"כ גַּם כִּי הוּא זָכְרוּ לְבָרְכָה יַחִיד וְכַתְּב עָלֵי לְשׁוֹן רַבִּים
לֹא אַחוּשׁ לְעַרְעֵר עָלֶיךָ בְּזָה אֲלֹא שְׁאֲנִי אוֹמֵר דְּמִי הוּא זֶה וְאִיזָה הוּא שְׁלֵא יִשִּׁית לְבוּ גַם
לְזֹאת וְלֹא אֲאָרִיךְ בְּזָה כִּי דְבַרֵי פְּשׁוּטִים הֵם אֲכֹן אֲנִי אוֹמֵר בְּרוּךְ אַתָּה וְכָרוּכ' מְשַׁנְתָּךְ
כִּי הִזְקַמְתִּי לְכַתּוֹב מֵה שְׁעָלָה בְּדַעְתִּי לְפָרֵשׁ דְּבַרֵי הַר"ם זָכְרוּ לְבָרְכָה חוּץ מֵהַפִּירוּשׁ
שְׁפַתְבְּתִי בְּפַסְקֵי ב וְזֶה כִּי הָרַב רַבִּי מְשֵׁה בַר מֵיָימוֹן זָכְרוּ לְבָרְכָה רָאָה שְׁלִפִי סוּגִית
הַגְּמָרָא מִי שְׁאַחְזוּ בְּאוֹמֵר אֲמַרוּ הֲגַט בְּטַל מִן הַתּוֹרָה וּלְפִי סוּגִית הַתְּקַבֵּל הֲגַט כָּשֶׁר וְחֻשָּׁב
הָרַב דְּבַר זֶה לְדוּחַק וְרָצָה לְקַרֵב הַשְׁתִּי סוּגִית בְּכָל הָאֶפְשָׁר וְזֶה שְׁאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר
דְּאֶפִּילוּ לְפִי סוּגִית מִי שְׁאַחְזוּ אִין הֲגַט בְּטַל מִן הַתּוֹרָה אֲלֹא פְּסוּל הוּא מְדַבְרֵי סוֹפְרִים
דְּמֵאֵי דְקֶאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּאוֹמֵר אֲמַרוּ דְּפְסוּל מִטְעַם דְּמִילֵי לֹא מִמְסָרְן לְשִׁלִּית וּפְסָקִינוּ
כְּנוֹתִי בְּמִי שְׁאַחְזוּ לֹאוּ מְדַאֲוֵרֵיָתָא קֶאָמַר דְּפְסוּל כְּפִשְׁטָא דְשְׁמַעְתָּתָא אֲלֹא מְדַרְבְּנָן קֶאָמַר
דְּגִזְר בְּאוֹמֵר אֲמַרוּ אִטוּ הִכָּא דְלֹא אֲמַר אֲמַרוּ וְהָכִי קֶאָמַר הוּאִיל וּמִילֵי לֹא מִמְסָרְן לְשִׁלִּית
בְּאוֹמֵר אֲמַרוּ נְמִי פְּסוּל דְּגִזְרִינוּ אִטוּ הִכָּא דְלֹא אֲמַר אֲמַרוּ וְאִם פֶּן אוֹמֵר אֲמַרוּ דְּסַבֵּר רַבִּי
יוֹסִי דְּפְסוּל מְדַרְבְּנָן פְּסוּל לִיָּה וְהִיָּינוּ מִטְעַמָּא דְּמִילֵי לֹא מִמְסָרְן לְשִׁלִּית דְּפְסוּל לִיָּה דְּאִי
מִמְסָרְן לִית לָן לְיַפְסֵל אוֹמֵר אֲמַרוּ וּמֵאֵי דְּמִסְקִינוּ הֵתָם שֶׁהֲגַט בְּטַל עַד שְׁיִשְׁמְעוּ קוּלוּ הָכִי
קֶאָמַר דְּלֹאוּ הוּי גַּט כָּשֶׁר עַד שְׁיִשְׁמְעוּ קוּלוּ וְלָכֵן כְּתַב הַר"ם זָכְרוּ לְבָרְכָה שֶׁהֲגַט פְּסוּל
פִּירוּשׁ לְפְסוּל הֲגַט אִין לְהַסְתַּפֵּק בּוּ אֲלֹא שְׁמַתֵּי־שִׁבִין וְכו' דְשִׁמָּא הוּא בְּטַל וְהִיָּינוּ מְשׁוּם
דְּכִפְשָׁטָא דְשְׁמַעְתָּתָא לֹאוּ מְשַׁמַּע הָכִי אֲלֹא מְשַׁמַּע דְּרַבִּי יוֹסִי מְדַאֲוֵרֵיָתָא פְּסוּל לִיָּה וְדוּחַק
הוּא לְהוֹצִיאָהּ מִמְשַׁמְעוּתָא וּלְפִי זֶה הָרַב זָכְרוּ לְבָרְכָה פְּסָק מְכַל וְכַל פְּסוּגִית מִי שְׁאַחְזוּ
אֲלֹא שְׁמְסוֹפֵק בְּפִירוּשׁ הַסּוּגִיא אוּ מְדַאֲוֵרֵיָתָא פְּסוּל לִיָּה וְאִי מְדַרְבְּנָן פְּסוּל לִיָּה
וְכַדְכְּתִיבָנָא וְכָבֵר פִּירוּשְׁתִּי לְמָה לֹא כְּתַב דְּהוּי סְפָק: ג וּמַעְתָּה אֲנִימֵר דְּאֶפְשָׁר דַּהַר' אֲבָרְהָם
נְסַתְּפֵק בְּסוּגִית מִי שְׁאַחְזוּ כְּמוֹ שְׁנִסְתַּפֵּק הָרַב זָכְרוּ לְבָרְכָה וְאֲמַרְתִּי אֶפְשָׁר לְפִי שְׁאִין בְּיָדֵי
חֲבוּרוּ כִּי לְשֵׁם יִתְבָּאָר אִם הֵאַמַּת אֲתִי וְאִם לֹא וְהֵבִיא הוּא זָכְרוּ לְבָרְכָה דְּבַרֵי הַר"ן זָכְרוּ
לְבָרְכָה לְהוֹדִיעֵנוּ שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ הַסּוּגִיא כְּפִשְׁטָה וְזֶהוּ שְׁפַתְב בְּמָה שֶׁהֵבִיא כְבוֹד תּוֹרְתָךְ
מְדַבְרֵי וְזֶה לְשׁוֹנוּ אֲלֵמָא רִישָׁא דְתַנִּי הֲגַט בְּטַל וְכו' עַד וְאֶפִּילוּ בְּאוֹמֵר אֲמַרוּ וְאַחַר כֶּף
הֵבִיא מְדַבְרֵי הַר"ם זָכְרוּ לְבָרְכָה מֵה שֶׁהִיָּה צָרִיךְ לוֹ מֵהֵם שֶׁהֵם הַדְּבַרֵי שֶׁתְּבָאָר מֵהֵם
שֶׁהוּא סוֹבֵר דְּאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ הַסּוּגִיא וְלוֹמַר דְּמְדַרְבְּנָן פְּסוּל לִיָּה וְכַדְפְּרִישִׁית וְלֹא הִנְצַרְךָ
הוּא זָכְרוּ לְבָרְכָה לְהֵבִיא סוּף דְּבַרֵי פִי הַבְּרִיָּתָא הוּא כְּדַבְרֵי הַר"ן זָכְרוּ לְבָרְכָה וְכֵמוֹ

שלא הביא גם כן דברי רבינו חננאל ובה"ג שכתבו פהרי"ף ו"ל כן לא הוצרך ג"כ להביא סוף דברי הרב הואיל והביא דברי הרי"ף זכרו לברכה ובאר כל השתי חלוקות ואם טעיתי במה שכתבתי הדבריו ו"ל אין עלי אשם בעבור שאין חבורו לידי אבל אמרתי אדרוש ואקבל שכתבתי מה שתלמיד עתיד לחפש כלם נאמרו לו למשה בסיני וחי נפשי לא ידעתי איך יעלה על הדעת לומר במה שכתב הרב שקרוב הוא להיות בטל שאינו מסופק אם הוא בטל מדברי תורה ואע"פ שאין ראי' לדבר זכר לדבר דקרוב עדיף מספק ממאי דקאמר רבי חנינא בפרק לא יחפור ובפרקא קמא דביצה רוב וקרוב הלף אחר הרוב דדווקא היכא דאיפא רוב כנגדו הוא דאמר הלף אחר הרוב אבל ספק דהיינו פלגא ופלגא וקרוב קרוב עדיף טפי והנה פוסקי שולח אל שלמי' וכן רבים חכמי שלוניקי ויניזיא ומנטובה ולא ראיתי עד הנה פוצה פה ומצפצף במה שכתבתי על דברי הרמב"ם ו"ל ועל דברי הר"ן זכרו לברכה גם פי חכמי שלוניקי רובם מספמים שאם נשאת לא תצא לפי סדר עדותו אבל לא מטעם דברי הרמב"ם ו"ל כאשר כתב כבוד תורתך והנה אשלח לכבוד תורתך מה שכתבו כלם בקוצר ואחזור לומר דמדע לך דלדעת הר"ר אברהם ו"ל פירש דברי הרב זכרו לברכה כדכתבנא דמסופק הוא אם הגט פסול דאי לא תימא הכי קשיא לי על דבריו דהא הר"ן זכרו לברכה כתב בדין חרש וזה לשונו מי שישא כשהוא פקח ונתחרש אינו מוציא לעולם עד שיבריא עד כאן לשונו וע"כ דין זה הוציאו ממאי דמסקינן התם במי שאחזו עלה דהיא ברייתא דעסקינן בה דמניא עד שישמעו קולו ומסקי' התם קולו לאפוקי מדרב פהנא אמר רב ופירש רש"י ו"ל לאפוקי מדרב פהנא דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הפתח כותבין ונותנין גט לאשתו וא"כ אם פ' הברייתא היא כדפ' הר' אברהם אליבניה דהר"ם ו"ל דלא הוי גט פשר עד שישמעו קולו ואם לא שמעו קולו מדרבנן הוא דפסול ואינו מסתפק בו דשמא דאורייתא קאמר א"כ חרש דממעטינן מיניה מדרבנן הוא דפסול ואם הוציא עוד כתב ידו הגט פסול מדרבנן א"כ למה לא פירש לנו הרב זכרו לברכה שאם הוציא על ידי כתבו הגט פסול כמו שפירש באומר סתם אינו מוציא לעולם היינו לומר שאין לו תקנה כמשמעות לשונו או משום שהגט בטל או משום שהגט ספק וכסוגית מי שאחזו אלא לדבריה הנה לו לרב ו"ל לפירש ולומר שאם הוציא על ידי כתיבתו שהגט פסול דהיינו מדרבנן ונפקא מינה לאם נשאת כדפרישית אלא ודאי כדפרישנא והרב זכרו לברכה באר באומר אמרו ולמדנו מה שיש להבין מסוגית הגמרא שלכך קרא ספרו משנה תורה ולא הוצרך יותר לחזור ולפרש בחרש דלאו נפקא מינה בדין כלל אלא כתב מה שהוא הדין שאין לו תקנה להוציא לעולם וכדכתבנא ולהיות פי לא לאדם דרכו ואחרי כותבי שלא מרצוני זכיתי עד פה ד ובאתי מקום אשר חבור הר"ר אברהם הנזכר ו"ל מצאתי תוכו וראיתי שעמו גימוקו ודברי נמתקו לחכו ברכתי חקו ששתי כעל כל הון ואמרתי שישו בני מעי שישו וכו' ובכן ברכתי ברוך אשר לא עזב חסדו ואמתו מאת עבדו וגם פי קול על שפיים נשמע דגברא רבא הוא האי דאסהיד עלה מלתא לא חנפי ליה ואמרי ליה דלא היא וקל וחומר אמרי שם דמלבן לבוניה הר"ר אברהם דמנפשליר בשלהי התקבל ולענין הלכתא הרי"ף זכרו לברכה פסק כרבי יוסי ואפילו באומר אמרו הוי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו והכי מסקינן בפרקי' דלקמן דתניא כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו

שיאמר לסופר פתוב ולעדים חתומו דשמעו לאפוקי ממאן דאמר מודה רבי יוסי באומר אמרו אלמא רישא דתני הגט בטל איירי כל היכא דלא שמע מפיו של בעל שיכתבנו ואפילו באומר אמרו זהו דעת הרי"ף ו"ל: והרמב"ם ו"ל פתב פ"כ דבאמרו הוי הגט פסול מגורשת וכן פתב רבינו מאיר וזה לשונו אף על גב דסבירא ליה דמאן דאמר דפסול באומר אמרו פיון דלא בריר לן טעמיה דרבי יוסי אי מדאורייתא פסול ליה אי מדרבנן פסול ליה אטו היכא דלא אמר אמרו דספק גירושין משוינו לה עד פאן נראה שפירוש הברייתא דתני הרי זה גט בטל היכא דלא אמר אמרו עד שישמעו קולו ולא הוי גט פשר עד שישמעו קולו עד פאן לשונו והשתא אמין דנראה דהרמב"ם ו"ל כל היכא דלא נודאי לן דמדאורייתא בטל פסול קרי ליה פלומר מדרבנן והיינו משום דהואיל ואנן הוא דמספקא לן ופסלינו ליה מספקא שפיר מצי הו"ל למקרי ליה פסול דהיינו מדרבנן וגדולה מזו פתב הוא ו"ל שפתב דקדושי בספק דרבנן ואף על גב דאמין מגז"ש וארוסה שנבעלה לאחר קטלי' ליה ולבועלה ולא אאריף בזה שאין פאן מקומו ואף על גב דכתב בפ' וזה לשונו וכל מקום שאמרנו בחבור זה שהגט פסול הרי זה פסול מדברי סופרים בלבד וכו' עד ולא תנשא לכתחלה ואם נשאת לא תצא והנלד פשר היינו דווקא היכא דקרי פסול בלבד אבל כבנדון דידן דקאמר פסול וקרוב הדבר להיות בטל פשיטא שאין זה בכלל הפלל שכתב בפירוש וכל שפן שבנדון שלפנינו הוחזק הרב לבאר תיקוף מה בין פסול לבטל וכולי: ונראה דמשום הכי באר הרב מה פנונתו בספק מגורשת אחרי שבאר מה פנונתו בכל מקום שכתב הגט פסול ואע"ג שפן הראוי היה לו לבארו קודם זה שאחרי שבאר פנונתו בבטל היה לו לבאר פנונתו בספק אלא היינו טעמייהו ו"ל דהאי גמי פסול מדרבנן הוא הואיל ואנן הוא דמספקא לן כדכתבנא וילכף בארו אחר שבאר פסול מדברי סופרים ואף על גב דהיכא דפסול מדברי סופרים בלבד פגון שאין לפוסלה מטעם דשמא בטל הנזכר מן התורה היכא דנשאת לא תצא והכא תצא ולזה דקדק הרב וכתב פשבאר פנונתו בפסול הרי זה פסול מדברי סופרים בלבד והוסיף מלת בלבד פלומר שאין להסתפק בו שמא מן התורה פסול וילכף אם נשאת לא תצא אבל היכא שפסול מדברי סופרים מטעם שיש להסתפק בו דשמא בטל הוא מן התורה כבנדון דידן הויא ספק מגורשת ואם נשאת תצא: עוד פתב כ"ת במה דכתבתי דהרא"ה והר"ן ו"ל לא אמרו אלא בממנה סופרים דהיינו אומר הנה שאני ממנה לפלוני ופלוני לכתוב גט לאשתי וכו' עד ולא ידעתי איך נעלם מכ"ת פתרון הענין וכתב לדעתם דבר שלא עלה על רוחם באומר דאם אמר אמרו לפלוני ויכתוב חשיבי מילי ונתת אמצעי בין שתי החלוקות ואיני יודע אנה מצא הדברים הללו ומי אמר אותם דע"כ אמרו לפלוני אינו ממנה אותו שליח שלא בפניו הלא תראה שהרמב"ן פתב בברור האומר אמרו דאמר בגמרא סתם הוי ממנה שליח שלא בפניו היכא דאמר להו לפלוני וכו' עד והפלל ברור בדבריהם בתכלית הברור ועל פן מה שאסר הוא התירו הם עד פאן לשון כ"ת מה אענה ומה אשיב על הדברים הללו הואיל ולא השגחת בדברי והעלמת עיניך ממה שכתבתי בפתב שהוא שפתבתי לכבוד תורתך בקוצר פראוי לכתוב לגברא רבה פנונתך וז"ל ועל פן צריכים אנו לומר פן דאי לא תימא הכי קושית הרמב"ן שהקשה מאל פלוני ופלוני ויחתומו במקומה עומדת ולא השיבו עליה הרא"ה והר"ן פלום עכ"ל שם ולא זכרת מה שאמר שזכו ב"ה לקבוע הלכה פמותן מפני שנוחין ועלובין הם ושונים דבריהם ודברי

בית שמאי ולא עוד אלא שמקדימים דברי בית שמאי לדבריהם: ומעתה הןקתני להרחיב פה ולבאר דברי הר"ן ו"ל הואיל ונדמה בעיני כתבך בדלא גמירי אינשי שמעתתא וכאילו קטיל קני באגמא אנא עוד פתב והפלל ברור בדבריה בתכלית הפרור ועל פן מה שאסר הוא התירו הם דאנא לא ידענא דמה שאסר הוא התירו הם אבל ראוי לנו לדעת מה אסר הוא ולפי הנראה לעניות דעתי שהוא אסר אפי' היכא שמנה שליח ואמר אני ממנה לפלוני שליח ואמרו לי שלדעתו ו"ל אין הפרש בין היכא שאמר אמרו לפלוני לכתוב גט לאשתי להיכא שאמר אמרו לפלוני שאני ממנה אותו שליח לכתוב גט לאשתו אבל לדעת הרא"ה ו"ל והר"ן ו"ל י"ל הפרש ביניהם דבאומר אמרו לפלוני לכתוב לא מהני אבל במנה שליח מהני וכדי לבאר את זה אבאר את דבריהם לפי הנראה לעניות דעתי ואכתוב פה לשון הר"ן ו"ל פדי שיהא נקל למעיין לעיין בדבר היטב וזה לשונו והקשה הרמב"ן ו"ל דמאן דפסול באומר אמרו אי משום מילי מאי מילי וכו' עד וא"ת שלא חלק רבי יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם אבל לא בעשה אותו שליח בכל מקום שהוא הא לא משמע הכי דקאמר בהדיא ולפלוני ופלוני ויחזומו וכן לפירוש"י ו"ל לסופר פלוני שכתוב ואין לה היתר וכו' עד דאי ס"ד מודה רבי יוסי במנה אותו שליח במקום שהוא שמה נפיק מניה חורבא בכי האי גוונא וכו' עד והרא"ה ו"ל תלמידו הקשה עליו וכו' עד לפלוני כתב דלא פליג רבי יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם אבל במנה שליח שלא בפניו בכה"ג ונדאי לא פליגי וכתב אם פן נפיק חורבא בכי האי גוונא זמנין דאמר לב' אמרו לסופר שאני ממנה אותו שליח לכתוב ולפלוני ופלוני שאני ממנה אותם שליחים לחתום ומשום פסופא דסופר מחתמי ליה ליתא דליכא למיחש לכסופא אלא פשעושים הדבד מדעת עצמן אבל פשעושים הדבד מדעת הבעל בהא לית להו פסופא דאינהו לא עבדי מידי אלא בעל הוא דעבד והקשה עליו הר"ן זכרו לברכה וזה לשונו ולא נראה לי פן דאי הכי מאי מקשה וליחוש דילמא אמר להו אמרו לסופר כתוב ואתם חתומו ומשום פסופא דסופר חיישינן ומחתמי ליה דהא בכי האי גוונא ליכאלמיחש לכסופא פנין דבעל אמר להו אתם חתומו והיכי ליחזומו ליה הא בעל גופיה אמר להו לדידהו דליחזומו וכו' עד אבל דעתי מסכמת לדעתו שכל שהבעל ממנה סופר ועדים שלא בפניהם מהני וכו' עד פאן לשונו: ועתה רועה ישראל האזינה כמה יש לתמוה על דברים הללו לדעת כ"ת ראשונה יש לדקדק קצת על דברי הרמב"ן ו"ל במה שכתב כ"ת שלא חלק רבי יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם ולדעת כתבך היינו פשלא פרט לומר לפלוני ולפלוני והיכי תיסק אדעתין לומר פן הואיל ובהדיא קאמר ולפלוני ופלוני ויחזומו לא הנה לי למימר אלא מאן דפסול באומר אמרו לסופר לכתוב ולפלוני ופלוני ויחזומו אי משו' מילי וכו' ולא הנה צריף לומר וכתב שהם דברים מיותרים דמו לחורבא ואטלטולא וכן מאי האי דקאמר הא לא משמע הכי דקאמרינן בהדיא ולפלוני ופלוני ויחזומו ונקט במלתיה לישנא דמשמע מלתא דאתמר בהדיא בגמרא לא הנה ליה למימר אלא הא ליתא דהא אמרינן בהדיא ולפלוני ופלוני ויחזומו דלישנא דמשמע דנקט משמע שהדבר אינו בהדיא בגמרא אלא דנרא' לנו שמשמעו פן וכן מאח' שהדבר בהדיא בגמרא לדע' כ"ת מאי האי דקאמר וכן וכו' ועוד לקרא וכן מאי האי דקאמר ועוד דאס"ד מודה רבי יוסי במנה אותו שליח ולדבריה היינו פשאומר בהדיא אמרו לפלוני ופלוני והכי תיסק אדעתין לומר פן הואיל ובגמרא קאמר בהדיא ולפלוני ופלוני ויחזומו

וְכָל שֶׁפָּן שֶׁהִבִּיא קוֹשִׁיא זֹו בְּאַחֲרוֹנָה דְנִרְאָה שֶׁהִיא קוֹשִׁיא יוֹתֵר חֲזָקָה לְפִי דְרַכּוּ ו"ל
וּלְדַעַת כְּבוֹד תּוֹרַתָּה הַקּוֹשִׁיא הֶרְאֵשׁוּנָה הִיא יוֹתֵר חֲזָקָה וּלְפִי הָאֲמַת לֹא קוֹשֶׁה וְלֹא מִיַּד:
דְּהָא חֲזִינוּ דְהֶרָא"ה זָכְרוּ לְבִרְכָה וְהֶר"ן ו"ל אֵית לֵהוּ הָאִי סְבָרָא דְסְלִיק אַדְעֵתִיָּה
דְּהֶרַמְב"ן ו"ל דְּבֹאוּמֵר אֲמָרוּ מִדְּעֵתְכֶם פְּלִיג רַבִּי יוֹסִי וְלֹא בְּמַמְנָה וְאִם פֶּן אָנּוּ סִפְק
שְׁלִדְעֵתֶם לְשׁוֹן הַגְּמָרָא דְקֶאֱמֵר דְּפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיַחְתּוּמוּ יִתְיַשְׁבַּע עַל פִּי דְרַכּוּם וְלֹא אֲמִינָא
מֵאִי דְאֲמִינָא אֲלֵא לְדַעַת כ"ת דְּסִבְרַת דְּמַמְנָה דְקֶאֱמָרִי הִנֵּי רַבּוֹנוֹתָא הִינּוּ אוֹמֵר אֲמָרוּ
לְפִלוֹנִי וְלֹא רְאִיתִי עַד הֵנָּה לְדַעַת כְּבוֹד תּוֹרַתָּה שְׁיִשׁוּבוּ תְּשׁוּבָ' עַל דְּבָרֵי הֶרַמְב"ן ו"ל
שֶׁהִבִּיא זֹאת הַסְּבָרָא שֶׁפְּתָבוּ הֵם זָכְרָם לְבִרְכָה שְׁלֵא חֵלֵק רַבִּי יוֹסִי אֲלֵא בְּאוּמֵר אֲמָרוּ
מִדְּעֵתְכֶם וְסִתֵּר אֶסְתֵּרָא מֵאֲפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיַחְתּוּמוּ קָשׁוּ כָּל הִנֵּי דְאֲמָרִינוּ וְכֹן קוֹשִׁיא לֵהוּ
הִכִּי מְצוּי לְמִימֵר הִכִּי וְהָא בְּהִדְיָא קֶאֱמָרִינוּ וְלְפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיַחְתּוּמוּ וְכִמוּ שֶׁהִקְשֶׁה
הֶרַמְב"ן ו"ל וְכֹן נָמִי יֵשׁ לְתַמּוּהָ מֵאִי הָאִי דְקֶאֱמֵר הֶרָא"ה ו"ל וְהֶאֱרִיךְ בְּדִבְרָיו דְּבָרִים
שְׂאִינָם צְרִיכִים לְדַעַת כְּבוֹד תּוֹרַתָּה וְנ"ל וְכַתּוּב אִם פֶּן נִפְיָק מִיָּגִיָּה חֲנֻרְבָּא זְמַנִּין דְּאֲמֵר
לְשָׁנִים אֲמָרוּ לְסוֹפֵר שְׂאֲנִי מְמַנָּה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ לִיכְתוּב וְלְפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי שְׂאֲנִי מְמַנָּה אוֹתָם
שְׁלוּחִים שְׁיַחְתּוּמוּ וּמְשׁוּם כְּסוּפָא וְכו' לֹא הֵנָּה לִי לְמִימֵר אֲלֵא זְמַנִּין דְּאֲמֵר לְשָׁנִים אֲמָרוּ
לְפִלוֹנִי לִיכְתוּב וְלְפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיַחְתּוּמוּ וְכו' הוֹאִיל וְנֶאֱפִילוּ בְּאוּמֵר אֲמָרוּ לְפִלוֹנִי לִיכְתוּב
וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי לְחַתּוּם מְכַשִּׁיר רַבִּי יוֹסִי לְדַעַת הֶרָא"ה ו"ל אֲלִיבָא דִידָךְ וְהֵנָּה נִקִּיט לִישְׁנִי'
נָמִי כְּלִישְׁנָא דְגְמָרָא דְמִדְכַתּוּב פֶּן מִשְׁמַע לְדַעַתוֹ זָכְרוּ לְבִרְכָה דְדוֹנוּקָא בְּכִי הָאִי גּוֹנָא
מְכַשִּׁיר רַבִּי יוֹסִי אֲבָל בְּאוּמֵר אֲמָרוּ לְפִלוֹנִי וְכו' לֹא וְכֹן מֵאִי הָאִי דְקֶאֱמֵר לִיתָא דְלִיכָא
לְמִיחַשׁ לְכְסוּפָא אֲלֵא כְּשַׁעוּשִׁי הַדְּבָר מִדְּעַת עֲצָמָן אֲבָל כְּשַׁעוּשִׁי הַדְּבָר מִדְּעַת הַבַּעַל לִית
לֵהוּ לְכְסוּפָא דְאֲנָהוּ לֹא עֲבָדִי מִיַּדִּי אֲלֵא בַּעַל הוּא דְעֵבֵד וּלְדַעַת כ"ת הִינּוּ אוֹמֵר אֲמָרוּ
לְפִלוֹנִי הִינּוּ מְמַנָּה וְאִם פֶּן לִיתָא דְהָא בְּגְמָרָא קֶאֱמֵר בְּהִדְיָא וּלְפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיַחְתּוּמוּ
וּלְדַעַתוֹ זָכְרוּ לְבִרְכָה הֵם עוֹשִׂים הַדְּבָר מִדְּעַת הַבַּעַל אֲלִיבָא דִידָךְ וְנֶאֱפִילוּ הִכִּי חֲזִי שִׁינּוּ וְזֵה
דוּמָה לְקוֹשִׁיַת הֶרַמְב"ן ו"ל שְׁפָכְרָא אֲמָרְנוּ שְׁלֵא תִירְצָה וְכֹן נָמִי יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הֶר"ן ו"ל
שְׁכַתּוּב וְזֵה לְשׁוֹנוֹ וְלֹא נִרְאָם לִי דְאִי הִכִּי מֵאִי מְקוֹשָׁה וְלִיחּוּשׁ דִּילְמָא אֲמָרִי לֵהוּ אֲמָרוּ
לְסוֹפֵר כְּתוּב וְאֲתָם חֲתוּמוּ מֵאִי אֲוִלְמִיָּה דְהָאִי מֵהִיָּא דְאֲמָרוּ לְסוֹפֵר לְכַתּוּב וּלְפִלוֹנִי
וּפְלוֹנִי וְיַחְתּוּמוּ דְפָרִיךְ לִיָּה מְנִיָּה וְלֹא פָרִיךְ מֵהִיָּא דְקֶאֱמֵר עֲסִיק בְּהָ לְדַעַת כ"ת דְּהִנֵּי מְמַנָּה
שְׁלוּחִים הֵן וְרַצִּיתִי לְהֶאֱרִיךְ וְלְדַחֲחוֹת פִּירוּשִׁים דְּחֻוּיִים אֲלֵא שְׁנַלְאֲתִי וְאֲמָרְתִי שְׁנַפְרִים
דְּבָרֵי אֲמַת שְׁמַע חֲכָם הַנִּרְאָה לְעֻנְיֹת דַּעַתִּי וְהוּא שְׁמָה שְׁכַתּוּב הֶרַמְב"ן ו"ל וְא"ת שְׁלֵא
חֵלֵק רַבִּי יוֹסִי אֲלֵא בְּאוּמֵר אֲמָרוּ מִעֲדַתְכֶם וְכו' אֲפִי' בְּאוּמֵר אֲמָרוּ לְפִלוֹנִי קֶאֱמֵר דְּהָא
עֲלָה הִיָּא בְּגְמָרָא אֲמָרוּ לְסוֹפֵר לִיכְתוּב וּלְפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיַחְתּוּמוּ קֶאֱמֵר וְהוּא הַדִּין
דְּכְשָׁאוּמֵרִים אֲמָרוּ לְסוֹפֵר לִיכְתוּב וּלְפִלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיַחְתּוּמוּ וְכו' הִכִּי קֶאֱמֵר לֵהוּ אֲמָרוּ
לְסוֹפֵר אוּ לְפִלוֹנִי כְּתוּב גִּט לְאֲשֵׁתִי וְהִינּוּ שְׂיִאֲמֵר מִדְּעֵתְכֶם וּמְצַד עֲצָמְכֶם אֲבָל אִינוּ מְצַנָּה
לְהֵם שְׂיִאֲמִינוּ לְהֵם שֶׁהַבַּעַל צָנָה פֶּן וּכְשָׁאוּמֵר לְהֵם פֶּן יֵשׁ לְחֻשׁ דְּמְשׁוּם כְּסוּפָא יַחְתּוּמוּ
הַסּוֹפֵר דְהוֹאִיל וְלֹא אֲמֵר לְהֵם שְׂיִאֲמָרוּ לְהֵם מִדְּעֵתְכֶם אִינוּ עוֹשֶׂה אוֹתָם הוּא שְׁלוּחִים אֲבָל
כְּשָׁאוּמֵר לְהֵם אֲנִי שְׁלִיחַ לְפִלוֹנִי וְאֲמָרוּ לוֹ שְׂיִכְתוּב הוּא מְצַנָּה לְהֵם שְׂיִאֲמָרוּ לוֹ שֶׁהַבַּעַל
צָנָה פֶּן וְהִינּוּ מִדְּעֵתוֹ שֶׁל הַבַּעַל וּכְשָׁאוּמֵר לְהֵם פֶּן עוֹשֶׂה אוֹתוֹ הוּא שְׁלִיחַ בְּכָל מְקוֹם
שֶׁהוּא וְלִיכָא לְמִיחַשׁ לְכְסוּפָא וְקֶאֱמֵר הֶרַב הָאִי לֹא מִשְׁמַע הִכִּי פִירוּשׁ בְּשִׁלְמָא אִי לֹא הֵנָּה
פְּלִיג רַבִּי יוֹסִי אֲלֵא כְּשָׁאוּמֵר אֲמָרוּ לְסוֹפֵר וְלְעֵדִים סֵתָם אֲפִי' הִיכָא דְפָרְט אֲלֵא שְׁהִנָּה

אומר אמרו לסופר ולעדים והנה פלוני ופלוני שפיר הני מצית לפירש בן שלא עשה אותם הוא שלוחים אבל הואיל ובגמרא אמרינן דאפילו היכא דפרט ואמר לפלוני ופלוני ויחיתומו משמע שעושה אותם שלוחים הוא בכל מקום שהם ומשום הכי נקט הרמב"ן ז"ל לישנא דמשמע דאף על פי שאפשר לאומר שיאמר פדקא סלקא דעתך וכדפירשתי מפל מקום משמעות הלשון לא משמע פן דלישנא דולפלוני ופלוני ויחיתומו משמע שעושה אותם הוא שלוחי בכל מקום שהם לדעתו ז"ל ואפי' הכי פליג ר' יוסי וא"ת וכן פירש רש"י ז"ל להביא ראיה מדבריו שגם הוא סובר שאין היתר בדבר אלא א"כ ישמעו מפי הבעל אבל ממנה שליח שלא בפניו לא נכתב עוד וזה לשונו ועוד דאי סלקא דעתך מודה ר"י בממנה אותו שליח וכו' פירש אי סלקא דעתך לומר דאף על גב דקאמר ולפלוני ופלוני ויחיתומו אינו עושה אותם הוא שלוחים הואיל ואמר להם שיאמרו מדעתם וכדפירשתי אבל בממנה שלוחים ועל דרך שפירשתי לא וכו' עד והרא"ה תלמידו הקשה עליו וכו' עד לפי כתב דלא פליג ר"י אלא באומר אמרו מדעתם אבל בממנה שליח לא והיינו כפי מאי דהוה סליק אדעתין דהרמב"ן ז"ל ומה שהקש' הוא ז"ל לא משמע הכי לא סבירא ליה לרא"ה ז"ל ומה שהקשה דאפי' בממנה נפיק חורבא סבר הוא ז"ל דליכא למיחש לחורבא דהואיל ומכרו של הבעל אומר להם ליכא פסופא והשתא אתי שפיר מה שהאריך בדבריו וכתב א"כ נפיק חורבא בכה"ג דזמנין דאמר לשנים אמרו לסופר שאני ממנה אותו שליח וכו' דבכה"ג הוא דקאמר הרא"ה דלא פליג ר"י והקשה עליו הר"ן ז"ל דבשקלא פשאומר אמרו לסופר לכתוב ולפלוני ולפלוני ויחיתומו איכא פסופא הואיל ומדעת עצמם אומרים לעדים לחתום אבל פשאומר להם עצמו אתם חתומו מאי פסופא איכא דהא לא אמר להם אמרו מדעתכם שיחושו לכסופא דסופר אלא הם חותמים בצווי הבעל וליכא פסופא ובא הר"ן ז"ל והסכים לדברי הרא"ה ז"ל דלא פסול ר"י אלא באומר אמרו מדעתכם וכדפ'י אבל בממנה סופר ועדים לא פסול ר"י וכדי לתרץ הקושיא שהקשה לרא"ה ממאי דאמרינן בגמרא וליחוש דילמא אמר להו אמרו לסופר לכתוב ואתם חתומו וכו' נתן טעם לדבר שלא פטעמו של הרא"ה ז"ל יעניין שם ולא רצייתי לכתוב פה הראיה שכתבתי בפסקי על דברי פי פכר הוא בידי כתב ע"ש והייתי מאריך לפלפל בדברי הר"ן ז"ל אלא שגלאתי דשוין הוא שמעתתא פגדי מסוקן ומה לי להאריך הואיל ואנו רואים שהוא ז"ל מסכים לדברי הרא"ה ז"ל בדין וכדכתב בהקדא ולא הוצרך הוא ז"ל להאריך אלא להודיענו שאין טעם הדבר כמו שכתב הרא"ה עוד כתב כ"ת הילכך לפי דעת הרא"ה והר"ן ז"ל פל שאומר אמרו לסופר פ' ויכתוב ואתם חתומו פ' עובדא דילן הגט פ' עכ"ל ולא כן אנכי עמדי דלדידי עובדא דידן לא הני אמרו לפלוני אבל במאי דקא אמרת דבעובד' דילן להרא"ה והר"ן ז"ל הגט פ' עכ"ל פ' עכ"ל קא מודינא לה דהואיל ואמר בהקדא שרצונו בו ושלחו למוצאו ולא מצאוהו ואמר להם אמרו שיכתוב מסתמא שאמרו לו פל המאורע צוה להם איך שהבעל אמר שרצונו בו לכתוב ובהם לחתום ושלח למוצאו לצוות לו עמהם שהוא יכתוב והם יחתמו ולא מצאוהו והוא הנה נחפז ללכת לא היה יכול להמתין ואם פן להרא"ה ז"ל ליכא פסופא הואיל ומצנת הבעל הם עושים והני שפיר ממנה וכן להר"ן ז"ל ליכא למימר הקא שיחשבו שרצונם הדבר מסור הואיל ואמר להם שהם ימנוהו שליח שהרי הם ידעו שע"כ עשה מה שעשה ששלח למוצאו ולא מצאוהו והוא הנה נחפז ללכת וא"כ ליכא

למיחש לחורבא אבל באומר אמרו לפלוני גרידא דבר פשוט הוא לעניות דעתי דהרא"ה
והר"ן וז"ל פוסלי ולא כמו שכת' כ"ת בתשובתה והחזקת בכותבה אלי: ואל תתמה עלי
במה שכתב ימצא בפסקי וז"ל מפל הא דלעיל עלה בדינו שהגט פסול לכולי עלמא
עכ"ל שאת חטאי אני מזכיר היום שממני יצא שכר עדות זו שבשומעי הדברים לא
נזהרתי בדברי ואמרתי לאחד מנכבדי קהלנו אלו הנה עשה פו הנה הדבר יותר נקל
וכשהגיעו הדברים באזניו אמר שכן הנה המעשה ומה שלא נזהרתי בדברי פי לא הנה
מוחזק אצלי לעד שקר ואוכל לומר ידי לא שפכו וכו' והרא"ה על דברי שהעז האחד
החתום בגט אינו חתום בעדותו ובוחן ליבות י"י ואני לא ראיתי סדר עדותו עד הולכי
בשלוניקי וביודעי בו שאין לי שום ידיעה בתלמוד ובפוסקים בדברים הנצרכים עיון
חשבתי שהוא סדר העדות באומר לפ' ולכן פתבתי מה שפתבתי וכן הנה דעתו אלא
שנבא ולא ידע והוא בלא דעת ידבר ודבריו לא בהשכל שאין פחו אלא בהלצות והזנייות
והרא"ה על זה שהוא לא הזכיר בדבריו לא הרא"ה ולא הר"ן וז"ל מ"מ אמינא דאי מקלע
עובדא פי האי דלהרא"ה והר"ן וז"ל הגט פשר ועוד כתב כ"ת וז"ל עוד תמה כ"ת תימה
אחר וכתב הואיל וכ"ת אמרת שלא ראית מי שעשה מעשה כזה כו' עד עם היות שפבר
תקעתי ארבע יתדות חזקות וכו' עד ואחר כל אלה הדברים מה רוח ספק נשאר בדברי
זה עכ"ל ואני אומר שהעמדת' על אחד באומרה מיהו אשכחן להרא"ה וז"ל וכו' וכפל
דברים אני רואה פאן שפבר קדמתיה בכותבי אל כבוד תורתה שהנחתי בהנחה ואמר
אם פו דעת כת"ר מברעת וכו' אלא שתמהתי על כ"ת על שלא נזהרת בדבריה במכשלה
הזאת תחת ידיה חס ושלום שכתבת אותה שיטה ויטעו התלמידים שלא הגיע להוראה
פמבואר בכתב ההוא אשר שלחתי אל כבוד תורתה וכאשר עשה שואלה שהכריז לכל
שמצא חבר שהסכים לדבריו במה שהשיאה לכתחילה ושלח גם פסק כבוד תורתה
בעיירות אחרות ואומר לכל שפבוד תורתה מספים לדעתו ואם כתב וז"ל ואם דעת כת"ר
שאין למחות וכו' כתב ג"כ פדי להחזיק התמיהה על דברי כת"ר לבל תאמר פי דעתה
היתה על דרך שאמרו בפרק בשלשה פרקים מ"ד נהגו אורי לא מוציני ואי עביד עביד
ובפרק ערבי פסחים אשכחן דקאמר ר' יהודה רבה סבר בשמים ואחר פה מאור ור' מאיר
פליג עליה דר' יהודה וקאמר רבי יוחנן נהגו העם בבית הלל ואלקבא דר' יהודה ומהאי
טעמא עבד רבה עובדא ובריה על בשמים תחלה ואחר פה אמאור ואע"ג דהתם בפ' בג'
פרקים אמרינו דמאן דאמר נהגו אורי לא מורי מפל מקום רבה עבד עובדא כר' יוחנן
דאמר נהגו וא"כ יאמר כ"ת דאע"ג דלדעתה אורי לא מורי להשיאה מאן דבעי למעבד
מצי למעבד וכהיא דרבא דעבד עובדא במילתא דקאמר ר' יוחנן נהגו או שמא יאמר
כ"ת דסברת דהלכתא פהני תרי רב רבי ומורים פן אלא שהראשונים החמירו על עצמן
וגם כת"ר מחמיר על עצמה וכהיא דקאמר רב אשי לרבינא דשאיל מיניה הני ספיני
דפסח היכי עבדינן להו אמר ליה קפיייהו בטינא ופרזלייהו בנורא והלכתא אידי ואידי
ברותחין פלומו אני מחמיר על עצמי ללבן אבל הלכה היא דאידי ואידי ברותחין לכן
כתב מה שכתב: עוד כתב כת"ר לפי אחלי הגביר שתעביר הקולמוס על כל אותה שיטה
עכ"ל: ועל זה אני אומר אל כבוד תורתה כמו שאמר ר' טרפון על ר' עקיבא הפורש ממה
פפורש מן החיים אבל פדי לצאת ידי שמים גם אני אומר שמה הועילו חכמים בתקנתם
הועיל כבוד תורתו אם אני אעביר קולמוס עם היות שבדי שואלה השיטה קיימת ילך

וַיִּשְׁתַּבַּח שְׁכָבוֹד תּוֹרַתָּהּ מִסָּפִים עַל יָדוֹ וְלֹא כֵן עָשׂוּ הַחֲכָמִים הָאַחֲרִים אֲלֵא שִׁפְתָּבוּ אֵלָיו
בְּהִדְיָא בְּלִי פִקְפּוּק שְׁעֵשָׂה שְׁלֵא פְדִין פְּאֲשֶׁר יִרְאֶה כ"ת וּבְזָה שָׂא נָא שְׁלוֹם וְאֲנִי שְׁלוֹם
וְכִי אֲדַבֵּר כְּשׁוֹנָא בִּשְׁעַר כְּבָר קִדְמָנוּ ר' חֲזִינָא בַר אַבְא שְׁאֲמַר אֶפְיָלוּ הָאֵב וּבְנוּ וְכו' עַד
וְאֵינָם זָזִים מִשְׁם עַד שְׁנַעֲשִׂים אוֹהֲבִין זא"ז וְכֵן נִבְקַשׁ מֵאַת אֱלֹהֵינוּ: מִשְׁגִּיאוֹת הַצִּילָנוּ:
וּמְנַסְתְּרוֹת יְנַקְנוּ: וְלַעֲסוֹק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה יִדְרִיכֵנוּ: וְכֵן יֵאמֶר בְּסִפְר מְלַחְמוֹת ה' אֵת וְהֵב
בְּסוּפֵינוּ: וְנִזְכָּה בְּבִיאַת מְשִׁיחָנוּ: בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן: נְאֻם הַטְרוּד בְּטְרָדֵי תַּהֲפוּכוֹת זְמָנֵי
מְזוּמָן לְשִׁלְמִים כְּמוֹה לְשֶׁרֶת וּלְכַפֵּר וּלְכַהֵן: דְּוֹד בְּכִמוּהַר"ר חַיִּים הַפָּהֵן ז"ל: בֵּית הַשְּׁשִׁי
חֲדָר א ב לַמֶּשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲנִי חֲסֵד וּמִשְׁפָּט אֲשִׁירָה בְּזִמְרִוֹת וְשִׁירִים מִזֶּהִירִי
כִּסְפִּירִים: אֲבִיעָה רְנִנוֹת בְּעַד מִפְעָלֵיו כִּי יִשְׁרִים דְּרָכֵי ה' צְדִיקִים יִלְכוּ בָּם מִפִּיהֶם וּמִפִּי
כְּתָבָם אֲנִי אֲמַרְתִּי חֲקָמָתוֹ בְּחוּץ תְּרוֹן פֶּשֶׁן בְּאַנְגִּירוֹן וּמְנַחַת זְכָרוֹן וְהוּא הַשְּׁמִיעֵנִי אֵת
קוּלוֹ קָקוֹל שְׂדֵי הַמְּשַׁדָּד מֵעַרְכוֹת בְּדַבְּרוֹ כִּי קִפְחָנִי בְּהַלְכוֹת בְּלִשׁוֹן מְדַבְּרַת מְכַרְזַת
וְאוֹמְרַת הֶלְכָה זֹו נְאֻה וּמְקַנְבֶּלֶת יְדוּעָה לְנָשִׁים וּקְטָנִים זֹו אֵינָה נְאֻה וּמְאָמְרִיהָ כְּשִׁמְשׁ
גְּלוּיִים וּמְפֹרְסָמִי בְּדַבְּרִים וְלֹא בְּאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים וּרְבִינוּ יַעֲקֹב בַּעַל הַטּוֹרִים כְּתָב בְּעֵינָיִם
סְתוּמִים אוֹ שְׁטָעוֹת נָפֵל בְּסִפְרִים עַד שֶׁהִסִּיר אֲנֹפֵן מִרְכַּבּוֹתָיו וְהִיָּתָה הַסִּפְרָתִי שְׁלֵא לְהַשִּׁיב
מְאָמְרִים אֲכֵן קִנָּא קִנָּאתִי לְהַטִּיל מוּם בְּרַבֵּינוּ יַעֲקֹב ז"ל בַּעַל הַטּוֹרִים בְּאוֹמְרֵי שִׁפְתָּב
דְּבָרִים רַבִּים אֲשֶׁר בְּפִסְקֵי מוֹנִיכִים וְלֹא דַק וְאֲמַרְתִּי אֲנִי אֵל לְבִי גַם כִּי סָמָא דְכִילָא
מִשְׁתּוֹקָא חֲיִישִׁינוּ לְזִילוֹתָא דְבַעֲלֵי מִשְׁפָּט וְצָדִיקָה שְׁלֵא יֵאמֶר נִצְחָתִי בְּחֻזְקָה וְרִצְיָתִי
לְהוֹדִיעַ שְׁלֵא לוֹ לְבַדּוֹ מִשְׁפָּט הַבְּכוֹרָה כִּי כֹוֹלָנוּ שְׁמַעְנוּ דְּבָרִים מִפִּי הַגְּבוּרָה וּמְקוּל
שׁוֹפְרוֹתָיו וְהַגָּפַת תְּרִיסוֹתָיו לֹא אִירָא וְהַדִּין יִקְוֶה הָרָה וְזֹאת תִּהְיֶה הַחֻזְמַת לְאוֹת וּלְמוֹפֵת
וְלֹא אוֹסִיף עוֹד דְּבָר בְּדַבֵּר הַזֶּה וְגַם כִּי לֹא יָדִי דְבָר לֹא אֵצָא מִמְחִיצָתִי דְעַדִּי חֲתִימָה
כְּרָתִי אֲסוּב לִישְׁנָא דְרַבָּנָן יְדֵי אֲשַׁלַּח דְּהוּנָא מִיִּלְתָּא דְשִׁכִּיחָא בְּעַת תּוֹכַח' וְאִתָּה לְכָה
בְּרַחֲבָה: בְּסוּד קְדוּשִׁים רַבָּה מְשׁוּבַחַת הַיָּד אֲשֶׁר בְּבִדְיָקָה רַבָּה וְזֶה הַחֲלִי: כְּתָב כְּבוֹד
מַעֲלָתָּהּ ז"ל כְּפִי הַצָּעַת הַשְּׁאֵלָה אֲשֶׁר הַצִּיעַ כְּבוֹד תּוֹרַתָּהּ אֵין שְׁם רִיחַ גִּט לֹא מִצַּד הַסּוֹפֵר
וְלֹא מִצַּד הַשְּׁלִיחַ כְּמוֹ שִׁפְתָּב וְזֶה גְלוּי וְיָדוּעַ אֶפְיָלוּ לְמִי שְׁאֵינּוּ יוֹדַע בְּטִיב גִּיטִין וְקִידוּשִׁין
וְלֹא אֲוִמַר יוֹדַע בְּטִיב גִּיטִין וְקִידוּשִׁין אֲלֵא אֶפְיָלוּ נְשִׁים וְיִלְדִים לֹא נַעֲלָם מֵהֶם דְּבָר זֶה
ע"כ: וְאֲנִי אוֹמַר מִי סָנָא לִיה לְמַר לִישְׁנָא דְרַבָּנָן דְּהוּנָא תִּינוּקוֹת שְׁל בֵּית רַבָּן וְכָל שְׁכָן
שְׁיֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם מִצַּד הַשְּׁלִיחַ וְאִם מִצַּד הַסּוֹפֵר אִם מִצַּד הַשְּׁלִיחַ הוּאִיל אַחֲרֵי שִׁסְדָּר
הַבַּעַל מַה שִׁסְדָּר הוֹסִיף וְאֵמַר כְּתָבוּ וְחַתְמוּ וְתָנוּ שְׁנַרְאָה כְּחוֹזֵר מְדַבְּרֵי שִׁסְדָּר אֵינוּ אֲלֵא
כְּמַרְאָה מְקוּם אֲבָל אֵינוּ מְקַפִּיד בְּכָף וּמִימָר אֵמַר תַּגְרָשׁ כָּל מַה דְּמַגְרָה וְהָאוֹרָה בְּזָה לְלֹא
צְוֹרָה הוּאִיל וְאֵין דְּעַתְמוּ מְכַרְעַת כָּף: וְאִם מִצַּד הַסּוֹפֵר כְּבָר טַעָה הַמְּסַדֵּר אֲשֶׁר זָכָה לְשֵׁם
וְאֶפְיָלוּ לְרוּעָה צָאן לֹא הִגִּיעַ וְאֵמַר כִּי הוּא בְּמְקוּם ב"ד וְיָכוֹל לְמַנּוֹת סוֹפֵר כְּמוֹ שֶׁהִבִּית
דִּין מְמַנִּין שְׁלִיחַ וְכִמוֹ שֶׁנִּזְכָּר בְּשִׁאֲלָה אֲשֶׁר כְּתָבְתִי בְּפִסְקֵי: וְסָמָה לְדַבֵּר אֲנִי אוֹמַר מִמְּאִי
דְּאֲשַׁפְחֵן בִּפ' כָּל הַגִּט דְּתַלְמוּדָא הָנָה בְּעֵי לְדַמּוּיֵי סוֹפֵר לְשִׁלִּיחַ לַעֲנִין זֶה יַעֲוִינֵן שְׁם עַד
שֶׁהִרְאִיתָיו שְׁאֵינוּ כָּף וְאֵת חֲטָאֵי אֲנִי מְזַפִּיר הַיּוֹם שְׁלֵא נִזְהַרְתִּי בְּדַבְּרֵי וְאֵמַרְתִּי אִם הִנֵּה
הַבַּעַל אוֹמַר אֲמָרוּ וּמִמָּנָה סוֹפֵר לֹא הִנֵּה הַדְּבָר מְכוּעֵר כָּל כָּף וְכִשְׁהוֹגְדוּ אֵלָיו הַדְּבָרִים
סְדָר הָעֵדוּ' פְּאֲשֶׁר רָאָה כְּבוֹד תּוֹרַתָּהּ וּמַה שְׁלֵא נִזְהַרְתִּי כִּי לֹא הִנְחִיזְנוּ בְּעֵינֵי לְכָף: עוֹד
כְּתָב כְּבוֹד תּוֹרַתָּהּ ז"ל וְכִמָּה הַנּוֹכְשֶׁר בְּעֵינֵי הַסִּפְק שְׁנַסְתַּפַּק כ"ת בְּדַבְּרֵי הַר"ן ז"ל וְכו'
עַד אֲבָל כְּפִי הַנְּחַת הַר"ן הַדְּבָרִים גְּלוּיִים כְּשִׁמְשׁ עַד כָּאֵן: וְגַם בְּזָה אֲנִי אוֹמַר מִי סָנָא לִיה

למר לישנא דרבנן דרגילי למימר בכל כי האי גוונא לישנא דפשיטא אלא שפבוד תורתך
נבא ולא ידע מה נבא שהדברים גלויים למי שענינו מזהירים פשמש שפן הוא בדברי
פאשר הוכחתי בכותבי אל פבוד תורתך בראיות ברורות שרורות וחקקות ואוסיף עוד
להוכיח שדעת הר"מ פאשר פתבתי ממה שכתב בפ"ד מהלכות זכיה ומתנה ועם היות כי
בפעם ההיא אשר השבתי לכ"ת לא זכרתי מה שכתב הוא ז"ל בפ"ד מהלכות זכיה ומתנה
וגם כי הזפרתני דבריו בפסקי אשר שלחתי אל פבוד תורתך פאשר פבר ראית שלא
הוצרכתי לחקור ולדרוש בדבר פראוי כי הדבר פשוט בעיני פביעתא פכותחא שהוא ז"ל
מסתפק באומר אמרו אם בטל מן התורה או לא ומשום הכי לא הקשתי לכ"ת ממה שכתב
שם אבל עתה פראותי שפבוד תורתך הזפרת מה שכתב הוא ז"ל שם בפ' הגזפר נפלאתי
הפלא נפלא בהיותי גלויים פשמש שפדעתך פן הוא: ולדעתי שאין זה כי אם שכ"ת מפיר
חולשת דבריה ומחזיק באמרתך והגדלת על שמועתך אמרתך שפכת' וז"ל המתנה בגט
שאין אדם יכול למסור דברים לשליח פיצד אמר לשלשה אמרו לפלוני ופלוני שיכתבו
ויחתמו בשטר מתנה ויתנוה לפלוני אין זה פלום ואם אמרו לאותם העדים וכתבו ונתנו
למקבל לא קנה עכ"ל ואין להדחק ולומר דמה שכתב הרב שאין אדם יכול למסור דברים
לשליח מדרבנן קאמר דגזרינן באומר אמרו אטו לא אמר אמרו ולומר שקרב ז"ל פוסק
פשהיא סוגיא דמי שאחזו וסבר דמאי דאמרינן התם דבאומר אמרו נמי פליג ר' יוסי
וקאמר דמילי ניהו ולא ממסרן היינו מדרבנן ועל דרך שכתב בתשובתי אלא ששם
פתבתי ששם היתי מסתפק בדבר והקא אמינא שייאמר האומר שאינו מסתפק בזה דאי
הכי קאמר הרב דאין שטר מתנה פלום ולא קנה המקבל והוא שטר פשר מן התורה ואף
על גב דיש פח פיד חקמים לפסול השטר מפל מקום אמינא בשלמא אי הנה משפחנא
להו לרבנן דפסלי שטר מתנה באומר אמרו שפיר אלא השתא דלא אשפחנא להו דפסלי
באומר אמרו אלא גבי גט בשלמא אם מן התורה קאמרינן שפיר מצית למימר דהואיל
ומן התורה מילי לא מימסרן לשליח אף באומר אמרו אין הפרש בין גט למתנה אלא אי
מדרבנן קא אמרי דפסל ליה גבי גט משום גזירה מנא ליה להר"ב ז"ל למילף ממונא
מאיסורא דילמא דווקא גבי גט הוא שהחמירו רבנן משום חומרא דאשת איש אבל גבי
מתנה מנ"ל ליה דגזרו רבנן לפסול השטר באומר אמרו דאע"ג דבפ' פל הגט קאמר
שמואל במתנה פגט דילמא דווקא באומר כתבו וחתמו דעלה קא מיירי התם הוא דקאמר
שמואל והיינו משום דהתם מילי לא ממסרן לשליח מן התורה ואם פן שטר מתנה פסול
מן התורה באומר אמרו אם נאמר דבגט מדרבנן הוא דלא ממסרן משום גזירה מנ"ל
דבמתנה נמי פן הוא דילמא דווקא גבי גט החמירו משום חומרא דאשת איש אבל גבי
מתנה דמונא מנ"ל דשטר מתנה פסול ולא קנה המקבל אלא נדאי נראה דהרב ז"ל סובר
דגבי גט באומר אמרו דקרוב הוא להיות בטל מן התורה וכדפ' בדבריו פהדיא פהלכות
גירושין ומשום הכי גבי מתנה לא קנה המקבל ולהכי הוא ז"ל דקדק בדבריו וכתב אין
זה פלום ולא פתב הרי אלו לא יאמרו להם לכתוב ולחתום להודיענו שאין בדבריו
ממשות הואיל ויש לנו להסתפק שפא הוא בטל מן התורה שאין מוציאין ממון מספק וכן
דקדק הואז"ל וכת' אח"כ ז"ל וכן אמר לשנים כתבו וחתמו בשטר מתנה ויתנוהו לפלוני
אין יכולין לומר לסופר לכתוב אלא הן עצמן פותבין כמו בגט עכ"ל והתם מילתא
דפשיטא הוא דמן התורה קאמר וכתב הרב וכן וכו' למדנו ששניהם שוין ואדרבא עשה

עיקר באומר אמרו שכת' עיקר הדין באו' אמרו ואחריו כן פתב וכן וכו' שכל אלו הדברים מורים דמדאריתא קאמר באומר אמרו דמילי גינהו ולא ממסרן לשליח ולא קנה המקבל והיגו משום דהואיל ומספקא לן דשמא אינם נמסרין לשליח באומר אמרו דבר תורה אין להוציא ממון מספק וזה שאמר בעל מגיד משנה שהר"ם ז"ל הלך לשיטתו דסבר בגט דקרוב הוא להיות בטל ולא פתב דסבר בגט דפסול והיגו משום שהוא ז"ל סובר שהרב מסתפק שמא בטל הוא מן התורה ומטעם זה גבי המתנה לא קנה המקבל דמספקא לן שמא אין הדברים נמסרים לשליח מן התורה דמספקא אין להוציא ממון אבל מן התורה היו הדברים נמסרים לשליח אלא שרפנו גזרו גבי גט לא הנה לנו ראיה לומר גבי מתנה דלא קנה המקבל דדלמא דווקא גבי איסורא דאשת איש גזרו להחמיר אבל לא גבי מתנה דממונא וכדפירשתי וק"ל והאלהי"ם קשה בעיני לכתוב דברים אלו בהיות שהדבר פשוט אצלי ב עוד פתב כת"ר ז"ל עד הבאת דברי רבינו ישע' וכו' עד ואברא ודאי שפך גרסתו לא יסתפק בה בר בי רב דחד יומא ואיני יודע מה מקום יש לגרסת לא עשו ואמאי לא אשמועינן דין לא עשו אלא באותן דברים שפתב והנה בכל דבר שבעולם כשישנו מדברי הבעל ולא יעשו כדבריו אין הגט גט עד כאן לשונך: ואני אומר דאי משום הא לא אריא שתשובת כת"ר בצדק שלדעתך להקל בא הוא ז"ל להודיענו שהוא ספק ולא בטל ונדאי ובמה שהקשית ז"ל ועוד היכי קאמר דהויא ספק מגורשת ואפילו ריח גט אין כאן פבר קדמתיה בזה בפסקי ושמה בארתי שיש לדחותה אלא שלא השגית כת"ר וכמה דברים תמצא שאפילו למשנה מדברי הבעל שאין הגט בטל כי אנו אומרים דעתו כה שלא בהקפדה אמר ומכאן תשובה למה שפתבת מנשים וקטנים ותמיהה אחרת יש עוד לפי גירסא זו שהיה לו לרבינו ישעיה ז"ל להודיענו מה עשו השלוחים כי במה שפתבת לא עשו לא הודיענו מה עשו וע"כ לא רציתי לכותבם בפסקי ולעשות כמו הצנייד השולח דגים מן הים שהיא דחויא מצד עצמה עוד פתב כת"ר ונמשכו הדברים ללא צורך ובלתי עולים פהוגן ע"כ על זה אני אומר שאין זה כי אם עצות ספורים הרבה כי לדעת כת"ר ללא צורך הם אבל בלתי עולים פהוגן לא ידעתי מטעם מה: עוד פתב כת"ר ז"ל עוד האריף שם כת"ר בדברי הרא"ש ור"י בנו ז"ל ודחקת עצמך בדבריהם והנה דעתך מפורשת ומבוארת בדבריהם דבאבן העזר פתב ר"י ז"ל וז"ל ואפילו אמר לשלשה שיש עליהם תורת ב"ד לקותבו ולחנותמו אין להם לומר לאחרים לעשותו ואפילו אמר להם אמרו לסופר שיכתוב ולעדים לחתום לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפי הבעל וכו' עד הא קמן דבריהם בתכלית הבירור ואין צריך לכל הך שקלא וטריא עכ"ל חי נפשי תמהתי בדברים הללו דאפילו תינוקות של בית רבן מבינים דברי הרא"ש ובנו ז"ל שדעתם הוא דבין בכתובה בין בנתימיה אין לעשות כן: ושמה תאמר שכת"ר חושב שלא ראיתם אי אפשר לומר כן דאפי' בר בי רב דחד יומא שירצה לדעת דין זה יבקש ר"י בעל הטור ז"ל וימלא חפצי תיקף כרצונו ועוד אני מוסיף תימה על כת"ר ששם בפסקי אני צונח פירוכה ואומר דאיהו ז"ל סובר דלכתחלה אין לעשות כן אפילו בנתימיה ואם כן אם פתבו הם ז"ל שלא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים אפילו באומר אמרו אע"ג דאם עשו לכתחלה פסול או בטל או ספק ובנתימיה דווקא לכתחלה לא יעשו ואם עשו פשר מכל מקום יצדק בכלם פלל זה שפתב וכן הם צריכים לכתוב דבכולהו אין לעשות כן ולא הוצרך הרא"ש ז"ל לפרש בפסקיו ולומר שיש הפרש בין פתיבה

לחתימה לענין זה שסמך על מה שכתב בפ' המגרש וכדכתיבנא בפסקי וכן ר"י בנו סמך על מה שכתב בסי' קל"ג כי הוא ז"ל דרף בדרכי אביו ז"ל וכן ברמזיו הלה בסדר אביו ז"ל וע"כ לומר כן פאשר פירשתי בפסקי וכאש' אפרש עוד בס"ד וזה פשוט: ולרונקא דמילתא אומר שהנה הוא ז"ל תוף הפלל שהוא שכתב בסי' ק"כ שהוא לא יכתבנו הסופר וכו' פתב שאפילו פקח שכתב בכתב ידו שיכתבו ויחתמו לא יעשו עד שישמעו מפיו וה"א דכתב ידו מדרבנן הוא דפסול לענ"ד כמו שהוכחתי בפסק אהד אשר פתבתי ולא עת להאריה בזה נאפילו הכי כתב פלל אהד בכולם וכן הרא"ש ז"ל בתשובותיו בכלל סדר הגט שכתב וז"ל ויאמרו לבעל קודם נתינת הגט שיבטל פל מודעות ע"כ ואע"ג דלמגרש ברצון אם לא בטל.

פשר פדכתב הוא ז"ל בתשובותיו אפילו הכי. פתב דין זה בדרף ובסדר שכתב שאר הדברים שאם שנה פסול או בטל וכן פתב שם פל שאר דברים שאינם בלכתחלה ולא בדיעבד וכן הביא ר"י ז"ל בנו בסדר הגט שכתב בספרו: וחי נפשי עמל וטורח אצלי לכתוב דברים אלו דהווי מילי דכדי עם היות שהדבר פשוט בעיני: וא"כ נפל היסוד ונפל הבנין שבנה כת"ר וז"ל והנה הסתירה גלויה בדבר זה וכו' עד נאפילו מאן דבעי לעילוי פילא בקופא דמחטא ומצא ידיו ורגליו בזה לא ידענא מאי פילא קאי מעייל בקופא דמחטא המחלק בין פתיבה לחתימה למי שראה מאורות התוספות מימיו דאי משום הטעם הראשון שנפל כת"ר לאו מידי הוא פדפרישית הרבה יש לתמוה על כת"ר שלדעתה הנה לה לתרץ הקושיא שכתבתי בפסקי דקשיא להרא"ש ור"י בנו ז"ל אי לא סברי חילוק בין פתיבה לחתימה דבבתימה אמאי יהי בטל או ספק והא לדעתם עידי חתימה לאו פלום ניהו לענין ברירה שמפח זה אני אומר שכל מי שמחזה שדי חזנה יבין שהם ז"ל לא קאמרי ספק או בטל אלא בכתיבה וכדפירשתי נאפילו היכא דלא אמר אמרו לעדים לחתום אלא אמר חתמו לא הוי בטל אלא פסול וזה ברור למודה על האמת לענ"ד: עוד פתב כת"ר וז"ל עד שאני אומר דשטפא דמלתא נקטיה לר"י בהא מלתא וכתב דברים אלו האחרונים בלא מתכוין ולא דק א"כ אפשר דהוי טעות סופר שנתפשט בספרי מהעתקה הראשונה עכ"ל: במחילה מכת"ר אני אומר בזה שהחושד בכשרים לוקה בגופו שדבר תימה הוא להעלות על הדעת להטיל מום בזה על ר"י בעל הטור שכתב חילוק בזה או בהעתקה שניה או ראשונה והשיג על הרמ"ה ז"ל בלא.

דעת ובלא בינה ובלא חפוש ובדיקה במה שכתב או הוא או אביו ז"ל באומר אמרו אלא כתב פאיש ישן ונרדם ולומר שהסופר שהעתיק העתקה ראשונה הוסיף מדעתו וכתב רבוי דברים האלו אין ספק שהסופר שהוא חכם הנה שכתב חילוק בזה ודבר תימה הוא שכתבו בשם רבינו יעקב בעל הטורים וכתב הדבר בשם מי שלא אמרו ולא די זה אלא שלא בדיק לראות דבריו של ר"י ז"ל למה דעתו בזה אלא שדברים אלו אינם פאשר פתב כת"ר דקשה למחוק הספרים אלא פדכתיבנא דלדעת ר"י ז"ל לכתחלה אין לעשות כן לא בכתיבה ולא בבתימה וזה שאמר בסי' ק"כ לא יכתבנו הסופר ולא יחתמו בו העדים וכו': ואע"ג דבכתיבה אם עשה כן בטל או ספק ובבתימה פשר אלא שלא יעשה יצדק הפלל שכתב הואיל דבין בכתיבה ובין בבתימה אין לעשות כן וכדכתיבנא ולקמן אבאר עוד בס"ד ואומר דאפשר לפרש דבריו ולומר דבבתימה נמי פסול ליה מדרבנן: עוד פתב כת"ר והעד הנאמן מה שכתב בבתימת דבריו פדאמרינן לקמן באומר לשנים

אמרו לפלוני וכו' דלא הווי מילי ולשון זה לא היה ולא נברא לא הוא ולא פיוצא בו עכ"ל: ואני אומר עד שקר הוא שהעיד שהיאך הוא מעיד על אשה שאינה הרה והנה פריסה בין שנייה היאך אפשר לומר על הר"י ו"ל שלא נמצא בדבריו דבאומר אמרו לא הווי מילי והרי הוא ו"ל כתב בהקדמה בח"מ בסי' רמ"ד וזה לשונו האומר לשנים כתבו וחתמו ותנו לפלוני שטר מתנה שאני נותן לו וכו' עד הרמב"ן ו"ל כתב דלא אמרינן מתנה הרי היא פגט אלא באומר כתבו שאין יכולין לעשות.

שליח אחר משום דמילי לא מימסרן לשליח אבל באומר אמרו לעדים לכתוב ולחתום פשר לכ"ע במתנה והכי מסתברא עכ"ל: הרי לה שכתב הוא ו"ל דמסתם פהרמב"ן ו"ל דבאומר אמרו לא הווי מילי ובגט דפסול היינו טעמא משום דבעינו לכותבו לשמה וכו' כדכתב הר"ן ו"ל משמו בפ' התקבל יעניין שם וכדכתב בפסקי יומא שכתב שם בפסקי: ג לדעת ר"י בעל הטורים ו"ל דאיהו סבר דאף באומר אמרו נמי בכתובת הגט מילי לא מימסרן לשליח כתב פן פדי לסלק קונשינת הרא"ה ו"ל שהקשה על הרמב"ן ו"ל וזה לשונו א"כ דס"ל לרבי יוסי דאפילו בממנה שליח שלא בפניו פסול מנא ידעינן דטעמא דר' יוסי משום דמילי לא מימסרן לשליח דלמא טעמא דר' יוסי משום דבעינו ששמעו מפיו ממש והר"ן ו"ל השיב קונשיא זו ואמר דאי מילי מימסרן לשליח גבי גט פיון ששלוחו של אדם פשוטו פשהעדים והסופר שומעין מפי השליח הרי הן כאלו שומעין מפי הבעל הלכה ע"כ טעמיה דר' יוסי דקא פסול באומר אמרו משום דמילי לא מימסרן לשליח הוא: וא"כ נראה דלדעת הרמב"ן וריב"ה ו"ל אע"ג דבאומר אמרו לא חשבינן ליה מילי לענין זה לומר שלא ימסרו לשליח ולא אמרינן הואיל ודרך ארץ לעשות שליח דברים או שלוחים ולומר להם אמרו חשבינן להו לשלוחים כמו בעלי הדבר ולא מילי ניהו דמאי דאמרינן מילי ניהו ולא מימסרן או לאו מילי ניהו ומימסרן בדרך ארץ הדבר תלוי וכדפי' רש"י בפרק מי שאלחזו מ"ג גבי גט דבעינו לשמה גזירת הכתוב היא דאפילו באומר אמרו דליחשבו להו מילי לענין זה שלא ימסרו לשליח שהתורה ידעה פחו של הבעל בזה שלא יהא לו רשות לומר לאחרים אמרו ואע"ג דלפי דרכם של בני אדם היכא דאמר אמור לא הוי מילי וזהו שכתב ריב"ה כדאמרינן לקמן באומר אמרו לפלוני וכתוב ולפלוני ויחתום דלא הוי מילי פלוני לומר באומר אמרו דמילי ניהו ואין דרך ארץ למוסרם לשליח אלא הואיל ודרך ארץ לומר אמרו ולעשות שלוחים בקדו לא חשבינן להו מילי דמילי אין דרכם של בני אדם למוסרן לשליח ובאומר אמרו דרך ארץ הוא לעשות שלוחים בקדו וא"כ לאו מילי ניהו ומטעם מילי אין לפסול הגט באומר אמרו לסופר לכתוב אלא דגזירת הכתוב היא גבי גט דפסול דאע"ג דמטעם דרך ארץ לא הווי מילי מגזירת הכתוב הווי מילי גבי כתיבת הגט והיינו משום דבעינו לשמה וכדפרישית אבל בחתימה דלא שייך בה טעמא דלשמה וכדכתיבנא בפסקי הרי הוא כשאר כל הדברים ולא הווי מילי אלא דלכתחלה אין לעשותו וכדפרישית הרי נתבאר לנו שמה שכתב ריב"ה ו"ל כדאמרינן לקמן באומר לשנים אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום דלא הווי מילי שדעתו ו"ל הוא על מה שכתב גבי מתנה דבאומר אמרו לא הוי מילי שדרכם של בני אדם לעשות שלוחים ולומר אליהם אמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום ובגט דבעינו הכתיבה לשמה פסול מן התורה אפילו באומר אמרו אבל בחתימה פשר מן התורה לדעתו ו"ל דהוי כשטר מתנה דבאומר אמרו לא הוי מילי אלא דלכתחלה

אין לעשותו וכדפרישית: ואפשר נמי לפרש דדעתו של ריב"ה ז"ל דבכתומה נמי פסול מדרבנן ומ"ש יכול לומר לאחר לחותמו היינו לעונן דלא הוי מילי קאמר דעלה קא מסיק ומסיג על דברי הרמ"ה ז"ל דקאמר דהווי מילי שכ' וזה לשונו וגם.

מה שכתב שאפילו נתנה רשות לשליח קבלה לעשות אחר שאינו יכול לעשותו משום דמילי לא מימסרן לשליח לא נהירא דלא אמרינן מילי לא מימסרן לשליח אלא כשמוסר לו כו' עד יכול לומר לאחר לחותמו פבר אמרינן לקמן דלא הוי מילי הרי דבריו מבוארים דמאי דקאמר יכול לומר לאחר לחותמו לאפוקי מהרמ"ה דסבר דהווי מילי קאמר הכי ולעולם מצינן למימר דאפשר דלדעתו ז"ל לבחתימה נמי הגט פסול ומה שדחיקתי בפסקי וכתבתי דדווקא לכתחלה קאמר דאין לעשות פן לא פתב פן אלא פדי ליישב לישנא דיכול לומר לאחר לחותמו שפיר שיהיה נראה דחוק קצת אי הוא ז"ל סובר דבכתומה נמי פסול ולא רציתי להכניס עצמי אפילו בדחיקא פורתא הואיל ובנדון שהייתי פותב בו לא נאמר מידי פדי שלא לתת מקום לבעל דין לחלוק בנדון שהיינו בו גם לא רציתי לכתוב זה וזה פדי שלא להאריך יותר הואיל ובנדון שהיינו בו לא נאמר מידי: ועתה דבכתומה פוסל ובין אם נאמר שדעתו הוא דדווקא לכתחלה אין לעשות פן יצדק הפקל שכתב בסי' ק"כ לא יכתבנו וכו' וכדכתבנא ואין לדחות זה מפני זה דבתרנוייהו אתי שפיר וזה פשוט לענ"ד: עוד כתב כתר"ר וז"ל דהרמב"ם ז"ל לית ליה הך סברא דהרא"ה והר"ן ולא ידענא מאי דנוחקיה דמר למימר ומי הוא זה ואיזה הוא שמעלה כף על דעתו בדברי הרמב"ם ז"ל ומה מקום יש לזה בדבריו ז"ל ע"כ אחר המחילה אומר אני מי שהרגיל בדברי הרב יודע שלכך קרא ספרו משנה תורה שפל מי שיכול לספור ספרות בתלמוד יכול לספור על דבריו שהוא ז"ל לא כתב בספרו אלא מה שנמצא בתלמוד אלא אם פ"א או רמז בספרו ובדבריו שהוסיף על דברי התלמוד וכן כתב בעל ספר מגדל עוז המפרש דבריו בכמה מקומות ולכן הוצרכתי לכתוב מה שכתבתי והמענין בדברי הר"ן בסוף התקבל יחשוב שיש להסתפק קצת בדברי הרמב"ם אם דעתו פדעת הרא"ה כו' לא שלפי דבריו יראה קצת שהוא ז"ל סובר שהרמב"ם ז"ל סובר פהרא"ה ז"ל וכדעתו ז"ל שכתב וזה לשונו ולפי דעת הרא"ה ומה שכתבתי אפילו בגט אם ממנה אותם שלוחים מדעתו מהני ובאומר אמרו אפילו במתנה פסול וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות זכיה ומתנה עכ"ל: ולפי האמת אין דעת הר"ן בכך לענ"ד אלא שלדעתו ז"ל הר"ם ז"ל לא באר דעתו בממנה שליח אלא באומר אמרו לפ' ובפ' במתנה פסול שהוא ז"ל לא כתב אלא מה שנמצא בגמרא וזה שכתב וכן כתב הרמב"ם ז"ל וכו' לומר שגם הוא סובר דבאומר אמרו לפ' אפילו במתנה פסול אבל בממנה שליח לא פירש מה דעתו ולא אאריף בזה: ד עוד כתב כתר"ר וכבר בארנו בכתבנו פנונת הרא"ה והר"ן דבאומר אמרו וכתוב לפ' ופ' וזוהמו הגט פשר עכ"ל: מה אשיב עוד ומה אומר ומה אדבר בהיותי רואה שכת"ר מחזיק בדעת זו אחרי ראותה הבאור אשר כתבתי על דברי הרא"ה והר"ן ברציות ברורות ובהיות שאנה י"י לידי לשון הר"ן אשר הזכרתי ואין מדרש בלא חידוש אוסיף עוד נאבוא ראי' לדבר מדבריו אלו וזה דכבר הרמב"ם כתב בהדיא בפ"ד מהלכות זכיה ומתנה דאפילו באומר אמרו פסול במתנה ולדעת כ"ת היינו אומר אמרו לפלוני היינו ממנה שליח וא"כ הרמב"ם פליג על הרא"ה והר"ן דסברי דבממנה שליח מהני אם פן מאי האי שכתב הר"ן וכן כתב הרמב"ם בפ"ד דהלכות זכיה ומתנה דלא

הל"ל הכי אלא וילדעת הרמב"ם פסול אפילו במתנה ואפילו בממנה שליח אלא נודאי
ופשיטא לענ"ד דלהר"ן אומר אמרו לפ' לאו היינו ממנה שליח ולהכי פתב וכן הרמב"ם
והיינו לומר שגם הוא סובר דבאומר אמרו פסול אפילו במתנה בין אומר אמרו סתם בין
אומר אמרו לפ' דבכל ענין היכא שאמר אמרו ולא מנה שלוחים פסול אפילו במתנה אבל
בממנה שלוחים לא באר הרב ז"ל דעתו לדעת הר"ן ומה שכתבתי אני בפסקי ובארתי
דעת הרב ז"ל לענ"ד פתב פן על דרך דרוש וקבל שכתב במקום הנ"ל לי וזה פשוט לכל
מודה על האמת לענ"ד: עוד כתב כת"ר ז"ל ובהדיא פתב הרב בעל מגיד משנה בהלכות
זכייה ומתנה ז"ל ומיהו באומר אמרו לפ' ופ' יש סוברים שאף בגט פשר והוא רומז
להרא"ה עכ"ל: וגם בזה א"א דלא היא שהוא ז"ל לא פינן אלא על ר"י דמכשיר באומר
אמרו פדכתב הרא"ש משמו שהוכיח בפ' התקבל וכמו שהביא כת"ר בכתב דברי שפתב
ר"י ברמזיו בשם ר"י דאומר אמרו פשר והוא ז"ל הלך בשטת הרמב"ם דאין שום הפרש
בין אומר אמרו לשני' ובין אומר אמרו לפ' והוא ז"ל נקט לשון אמרו לפ' בלשון הרב
ז"ל בההוא דינא דהנה קאי ביה וסוף דבריו שפתב ז"ל והמחבר פסק בשטתו שכת'
בהלכות גרושין דבאומר אמרו קרוב להיות בטל עכ"ל מוכיחין ג"כ שפן הוא דהא
באומר אמרו לשנים פלישנא דנקט הרב בהלכות גרושין אפ"ה הרא"ה והר"ן מודים
דבמתנה נמי פסול אפי' לדעתה מן התורה משום דשמא מילי גינהו ולא מימסרן לשליח:
ועוד פתב כת"ר ז"ל וכתב פתבתי לכת"ר דהרמב"ן וכו' עד וכן נמי פתב רש"י בפ' מי
שאחזו וכו' עד ז"ל והכי דוק מינה טעמא דלא אמר אמרו הא אמר לשנים אמרו לפלוני
ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ואמרלאותו סופר וכתב ולאותן עדים וחתמו שפיר דמי
דמודה רבי יוסי בהא שהרי עשאן לכה וכתב כת"ר הרי פירש בהדיא דאמרו לפלוני
סתם היינו משנה שליח ואין זה צריך לפנים ע"כ: ואני אומר פבדך במקומו מונח שאין
זה דעת רש"י דמאי דקאמר התם בגמרא הלא במאי עסקינן דלא אמר אמרו אבל אמר
אמרו פשר בין באומר אמרו לפלוני ובין באומר אמרו סתם קאמרינן וכן רש"י הדבר
היה פשוט בעיניו דאין הפרש בין זה לזה ולא הוצרך לפרש דבר בזה אלא דאגב אורחין'
נקט לישנא דאמרו לפלוני וכדכתי' בפסקי ורצה הרב לתת טעם ג"כ מאי דס"ד התם
לחלק בין אומר כתבו לאומר אמרו ואמר דבאומר כתבו אמרינן דמילי לא מימסרן
לשליח דהיינו לאלו השלוחים שאמר להם כתבו משום שלא עשאן שלוחים לכה אבל
באומר אמרו עשאן שלוחים לכה ר"ל שעשה שלוחים לאלו שאמר להם לומר לאחרים
לכתוב ולחתום ובדרך זו יש למסור דברי' לשליח דבכה"ג לא חשבינן להו מילי לענין
שלא ימסרו לאלו השלוחים שאמר להם אמרו וכן במאי דאמרינן התם ואמר רב חסדא
מתניתין מני ר' יוסי היא פתב רש"י וזה לשונו ר' יוסי היא הילכה ליפא למיחש לחורבא
דאלו לר"מ איכא למיחש דילמא זימנין דאמר לשנים אמרו לפלוני ויכתוב לפ' ופ'
ויחתמו ואזלי הגני שלוחים וחישי לכסופא דסופר כו' הרי שהרב ז"ל קורא לאותן
שאומר להם אמרו לפ' כו' שלוחים: ואפילו אם דעתו של רש"י היתה פאשר פתבת מה
שבנודאי אינו פן אפילו הכי הנת מצית למימר דסברת הרא"ה והר"ן היא דמה שפירש"י
פן הוא לפירושי מאי דאמרינן התם מודה ר' יוסי באומר אמרו אבל לפי הפסקא דאמר
דלא מודה ר' יוסי באומר אמרו סברת תלמודא דאין זה ממנה שליח שלא בפניו ומ"ה
חישינן לגזירה דחתם סופר ועד להרא"ה ולית דין צריך בשש: ומעתה אחרון בפתם

סופר ועד שפכתב כ"ת ונ"ל גם בכתם סופר ועד ראיתי לכ"ת בונה וסותר בדבריהם והעיקר כפי הנראה פי היתה סברתם פורה בינה עדי שכתבת דר"י נראה דמכשיר בכתם סופר ועד מדהביא דברי המכשירים בסוף וכיוצא בזה ואתה דע לה שאין דעתם פה אלא שיהם סוברים פדעת התוספות דאזלינן נמי בכתם סופר ועד לחומרא וכ"כ בתשובת הרא"ש במקומות רבים וכ"כ ר"י בנו ברמזיו פ' המגרש ונ"ל חתם סופר ועד פסול לר"י ואומר אמרו פשר ור"ח פוסל אומר אמרו וצריף לחוש לשניהם להחמיר בכתם סופר ועד ובאומר אמרו עכ"ל: ואני אומר גם בזאת לא צדקת אענך דאנא נמי הנה ידענא דריב"ה פוסל בכתם סופר ועד ואף שרמזיו אינם נמצאים בידי דהא בטור אכן העזר בסי' ק"כ כתב ונ"ל אומר ליה וכו' עד והרמב"ם כתב וכו' עד ונראה מדבריו שהוא מכשיר חתם סופר ועד ולקמן בעינן לברור שהוא פסול עכ"ל: הרי שכתב פאן בהדיא דחתם סופר ועד פסול אלא שאני אומר דלא מטעמיה דמר אלא שהוא ונ"ל חשש לדברי ר"י בעל התוספות שכתב דלא איתברר ליה הלכתא ומחמיר בכתם סופר ועד ובאומר אמרו ולזה פינו במה שכתב ולקמן בעינן לברור שהוא פסול שרמז במה שכתב בסי' ק"ל בדין חתם סופר ועד ששם הביא דעת הרמב"ם והרמ"ה ונ"ל שמכשירים בכתם סופר ועד ולא הביא דעת ר"י ונ"ל הפוסל חתם סופר ועד מן הדין ומכשיר באומר אמרו אלא דעת ר"י בעל התוספות שכתב דלא איתברר לו הילכתא ואזלינן לחומרא בכתם סופר ועד ובאומר אמרו למדנו הוא ונ"ל בזה שלא הביא אלא דעת ר"י בעל התוספות הפוסל ודעת המכשירים שיש לנו לחוש ולפסול חתם סופר ועד מטעם דפלוגתא דרבנותא היא ויש לחוש לדברי ר"י בעל התוספות ונ"ל שכתב דכיון דלא איתברר לו הילכתא אזלינן לחומרא בתרנוניהו ואף אם דעתו נוטה דחתם סופר ועד פשר כדמשמע קצת מדבריו שהביא דעת המכשירים בסוף דבריו ולא הביא דעת ר"י שמכשיר באומר אמרו ופסול חתם סופר ועד מן הדין וכדכתבתי בפסקי אלא שקצרתי: והוא דרף על דרף שדרף אביו הרא"ש ונ"ל כי מימיו שמה שהרא"ש ונ"ל פסק בפ' התקבל דאומר אמרו בטל וכ"כ הוא ונ"ל משמו וא"כ לדעתו חתם סופר ועד פשר פרב ור' יוחנן ור' רמיה וכ"כ בהדיא בפ' המגרש אלא שהביא שם גם דברי ר"י בעל התוספות שפוסל בשניהם וכתב בתשובותיו בכמה מקומות שיש לפסול חתם סופר ועד הואיל ור"י בעל התוספות ונ"ל פוסל: הרי לה שדעת הרא"ש ונ"ל נוטה להכשיר חתם סופר ועד מצד הדין אלא שהוא חושש לדברי בעל התוספות ונ"ל לפוסלו: נראה נמי סברת ר"י בנו במ"ש בטור א"ה וברמזיו שמה שכת' הוא ונ"ל ברמזיו הוא כמעתיק ומקצר דעת אביו ונ"ל ועיקר דברי בפסקי הם דהואיל דהוא ונ"ל חושש בכתם סופר ועד לפוסלו מטעם דר"י בעל התו' מסופק בדבר ומחמיר בתרנוניהו א"כ צריף אתה לומר שבאומר לשנים אמרו לסופר לכתוב וכו' שאינם יכולים לעשותו לדעתו ואיך כתב הוא ונ"ל שיכולים לומר להם לעשותו באותו לשון אשר הזכרתי שם אלא ונדאי מחנורתא כדכתבנא ולהחזיק דברי כ"ת דאדרבה יראה קצת מדבריו דבכתם סופר ועד דעתו נוטה דכשר מן הדין וע"ד שפירשתי ואם פן באומר אמרו הוא פוסל מן הדין וכתב פן על דרף שאמרו בפ' שור שנגח ד' וה' משל לציד השולח דגים מן הים משכח רב רבי שקיל משכח זוטרי שקיל: ובכך גמרנו מה שכתב התחלנו כאשר מן השמים הורונו: וכן נבקש מאת אלהינו: משגיאות יצילנו: לב האבן יסיר מבשרנו: ויאמר בספר מלחמות י"י את נהב בסופנו: לכו ונעלה אל הר י"י ואל

בית אלהי יעקב אבינו: כי אברהם לא הודיענו: ויצחק לא הפירנו: ויעקב בית אל האמירנו: ולהתראות פנים אל פנים האל יזפנו: ונזפה בבנין בית מקדשנו: אוי"ר ושלום לאין קץ: גאום הטרוד בטרדי תהפוכות זמנו: זהיר וזריז לכל אשר תגזרנו: דוד בכמהור"ר חיים הפהן ז"ל: בית השביעי חדר א קול שאון מעיר קול מהיכל משבר הרים ומפרק סלעים קול אומר קרא בגרון אל תחשוף ותגלה לשוננים השערה מחשוף הלכן לבון ערו' דבאתרה דלבונה קדים לחדודך שמע קול ענות התברים המלחשים לא קול ענות חלושה אלא קול ענות גבורה במלחמתה של תורה נצים וחסים לחש באזניהם שתה בצמא את דבריהם והנחש בה לא יחוש ואל ישאף לבה לאמר מה לה לבקש גדולות אכול בשמחה לחמה ושתה בלב טוב יינה ובכן ירצה י"י מעשיה והנח להם למורים בתורה שלא פהלכה ולא ידבק בה מאומה להם לבדם תהיה המלחמה ערוכה כי מדה זו יצתה מפי הקדוש ב"ה לטובה וחרה באתרה ואיש באחיו נכשל במארה ואליכם רבותי אקרא המתנדבים בעם בשפה ברורה אי בעית אימא גמרא ואי בעית אימא סברא פתמה ברה להגדיל תורה ולהאדיר' באהלים אגורה ולא באהלו דרב עורא קנא קנאתי בהוללים ובאל מתהללי' לאמר אם קטן אני בעיניכם חכם אני בעיני ראש שבטי ישראל אני אני אמלןך וכסא ממלכות אהפך ספיר ונופה אתן למשפך הלא הוא ר' שמואל פוייזו הדר בעיר הזאת אשר הוא מתפאר בסמיכתו ומקנתו קלקלתו וקלקלת בני דורו קורא: אני עליו ועל כל השומעים אליו הני אומר לעץ וכו' הלא הוא תפוס זקב וכסף וכל רוח אין בקרבו כי אם רוח תירא והלצות והזיו' ובצורתא דשמעתא לא ידע ולא מידי ובפרט פתוב לא ידע לא מהם ולא מהמהם בחשיכה יתהלך ואפילו בפוסקים ידו קצרה במקום עיון קצת אוי לעינים שפכה רואות ולאזנים שפכה שומעות שאיש כזה יתעטף בטלית שאינה שלו ויורה הוראות: זאת ועוד אחרת אשר בלבי כאש בוערת הומיה וסוררת לאמר קיים מצות חז"ל שאמרו מפרסמין את החנפים מפני חילול השם הגד לכל מה שיחו ושיאו כי פולו חנה מרע מתגדל בזרוע התחבולה והמרמה אמור לכל שאין בו יראה גונב דעת הבריות גומל שקרים ומראה להם פאלו יראתו גדולה קורא אני עליו כי לא לפניו חנה יבא כי רבים בנים עשו חיל החניפות והוא עלה על פולם ולזה ימוטו בו כל סרני ארץ ואין כאן משום לישאנא בישא פההיא דאגור בפ' ערבי פסחים ולאפרושי מאיסורא שרי פדמוכח מההיא עובדא רב חסדא דפ' הפותב דלא גרע בה רבא וכן מההיא עובדא דההיא סומא דפ' האומר וכן מההיא עובדא דנזקין דההיא דאתא לקמיה דרבי אמי וכדכתב הסמ"ג בס' רי"ג בלא מעשה וגם אני נזקקתי לזה היום מיומים להודיע למעלתכם מה טיבו של זה האיש פי נבהלתי על מעשה הרע הנעשה בעיר הזאת עלי משכבי בלילות אנפור מאמרות פיהו סכלות רעות ודלות ולא אדום ואתחולל וחסבתי אפרסם טיבו של זה האיש פי היכי דלא לימרו האי גברא דחיל חטאין הוא פי שמועתו גדולה וכל תלמיד חכם שלא תהה בקנקנו ולא אכל עמו פנוורא דמלחא יחשבנו לחכם וצדיק לפי הוראתו הראשונה וחניפותיו ונגיבת דעת הבריות שבו ולא יאמינו דברי בתורף המעשה באדם פשר סתם אלא בידוע ומפיר טיבו וחסתי שמא תדינוהו לכף זכות וח"ו תתראשלו מלכתוב ודנתי ביני לבין עצמי אם אומר ואם לא אומר והספמתי לאומרה מפני חילול השם דהשתא כל בר דדחיל חטאין מהר ויחיש לכתוב על המעשה הרע הזה: וזה תורף המעשה כאשר הוגד אלי: יהודי אחד ושמו משה ביטון נסע מפה היום

כמו שלשה שנים ובא לדור שם במקומות ההם עם אחיו ר' יצחק ביטון הרופא ובעת
נסיעתו קרא לרב הנזכר בחברת ארבעה יהודים אחרים שם האחד ר' יהודה צרפתי נ"ע
ושם השני סימן טוב לוי ושם השלישי חיים בר' אברהם ושם הרביעי יצחק ואמר להם
שרצונו בזה שאם לא יבוא עד תשעה חודשים שיכתבו ויתנו גט לאשתו וזה סדורו ר'
שמואל דיין ר' יהודה צרפתי סופר סימן טוב לוי וחיים בר' אברהם עדים ויצחק שליח
אחר כך אמר להם כתבו וחתמו ותנו גט לאשתי וכל זה נכתב ע"י ר' יהודה הנזכר שנתנה
לסופר ונתן כתב מנוי זה ליד רבי' שמואל הנז' והרב הנזכר נתעפב מלסדר הגט הנזכר
עד עתה: ויהי פי ארכו הימים קרה מקרה שקודם פתיבת הגט נפטר ר' יהודה הנזכר
ויצחק השליח וחי לנו ולכל ישראל שביק ור' יהודה הנזכר הניח שלשה בנים יצחק
ואברהם ומשה והם מגידים ואומרים שאביהם נ"ע אמר לפני מותו לנכבד אחד שהלך
לבקרו שמו מסיר אנגיל נוחו עזן אשר הוא נעדר ממנו בעת דע אדוני שאני נמניתי
ממשה ביטון להיות סופר לכתוב גט לאשתו ועתה אני אומר בפני כבודך שאם הדין נוטן
שסופר יכול למנות סופר אני ממנה לסופר בגט הנזכר ליצחק בני הגדול ואחר עבור
כמה זמן משנפטר ר' יהודה נ"ע רצה הרב הנז' לסדר הגט וכתבתו ושכח שכתב המנוי
נתן בידו וחיבב שנשא ביד ר' יהודה הנז' ושאל לבנו אברהם אם באולי ידע מכתב
המנוי הנז' באיזה מקום הניחו אביו נ"ע שישקוהו ויתנהו לידו לידע איך יתנהג בסידורו
של הגט הנז' לבל יזוז מסדורו של הבעל ואברהם הנזכר השיבו כי לא ידע מכתב המנוי
הנז' דבר אבל יבקשהו בספרי אביו שאם הניחו באיזה סופר ובקש ולא מצא ובכן נמנע
הרב הנז' מלסדר הגט הנז' עם היות שלא ידע סדורו של הבעל ואחר כמה ימים דרף
מקרה מצא הרב הנזכר כתב מנוי הנז' תוך ספרו ותיכף רצה לסדר הגט וקרא לאברהם
בנו של ר' יהודה הנז' לכתוב הגט הנז' ואברהם הנז' אמר לו אדוני אודיעה שאבי נ"ע
צוה לפני מותו לאמר שאחי יצחק יהיה סופר במקומו והרב הנז' השיבו שאין לחוש מזה
כי הוא במקום ב"ד וב"ד יכולים למנות סופר ושליח וכ"ש שכתב המנוי הנז' פותב שהוא
אמר כתבו וחתמו ותנו שפי' הוא שנתן להם רשות לעשות הם כאשר ירצו או יכתבו או
יאמרו לאחרים לכתוב וליתן והראה לו כתב המנוי הנז' שהיה פתיבת ידו של אביו נ"ע
וזה העני אברהם סמך עליו וכתב הגט הנז' והרב הנז' נעשה שליח ונתנו ליד האשה ובא
אחר כך אברהם הנזכר וספר אלי המעשה מתחלה ועד סוף כשמעי פן חרד לבי בקרבי
ושאלתי פי סימן טוב לוי שהוא א' החתומים בגט כסדרו של הבעל איך היה המעשה
והוא השיבני שכן הוא האמת שהבעל משה ביטון הנז' מנה לסופר ליהודה צרפתי ושליח
ליצחק ועדים הוא וחיים כנ"ל וכשמעי פן שלחתי לאמר לרב הנז' שאם הדבר פן כאשר
סיפר אלי שהגט שסדר אינו גט ויעיין בדבר והרב הנז' בנדונו הקשה השתדל וקדש
האשה והיא שנתגרשה בגט זה עם בחור אחד פוליש מאנשי מקומו ואמר לו אני רב
מוסמך סמוך עלי גם חלק מהקהל אומרים הואיל וגם הוא רב יש לנו לסמוך עליו כי לא
לחנם סמך המסמך את ידו עליו וכל זה עשה ממעוט היראה שבו והוא א"ח רא"ש
מתחלתו ועד סופו ורוצה הוא בקב ותפלות מט' קבין ופרישות רוצה הוא שיתגדל בהמון
ואף שמעשיו תפליין שמתחלתו שוגג וסופו מזיד ויצרף איסור להתיר ממה שיפריש א"ע
מן האסור ולא יראה אצל ההמון שהוא גדול ובראותי פן אמרתי לא אסתר והוצאתי
לשוננו של הרמב"ם ז"ל שהכל מבינים בו שכתב בהדיא שגט פנה בטל הוא והראיתי

לאנשי קהלנו ובראות הנז' פי טעה הזיד ואמר עם היות שפכת המנוי שנקתב ע"י ר' יהודה הנז' פתוב שנתמנה לסופר הוא ויצחק נוחו עדן לשליח מכל מקום הוא אמר לנו על פי אמרו לסופר ליכתוב ולשליח ליתן או יהיה שליח איזה מכם שיצרו ואמר שגם העד האחד מהעדי' החתומי' בגט מעיד בזה וזה העד הוא נער תלמידו שקל מה שאומר לו זה הוא מעיד וכשהגיעו הדברים לאנני בהפירי תוכו לפי קוצר השגתי שאין בו יראה כלל מראה עונה ותנמה ונפש זכה ונטהרת ותחסייה פעמוד הבהרת והגאנה והחסרון והיראה וגם פי יחנן קולו אין להאמין בו כי שבע תועבו בלבו חשבתני שזה העני מעיד לשקר וכתב המת ודברי בניו ודברי סימן טוב העד יוכיחו שדבריו הכל אלא שחשב עתה יאמרו הפל שפדין עשה ואפי' בצורבא דרבנן דיראתו גדולה אמרו האי צורבא דרבנן דאמר מילתא אם אחר מעשה אמרה אין שומעין לו כל שפן לאיש כזה שלפי יודע שאין בו ממשות ואע"ג דהתם בצורבא דרבנן לא לגבי עדות אמרו מ"מ אע"פ שאין ראי' לדבר זכר לדבר ואמרת למגידי' אלו הדברים שאף אם הדבר כן הגט פסול כאשר אכתוב לפניכם בע"ה וכשנשמעו הדברים נתקרב אצלי אחד מנכבדי קהלנו אהובו והראה לי העתק מכתב המנוי שכתב ר' יהודה כפי סדרו של הבעל וראיתי שהיה פתוב פסודר שפבר כתבתי ואמרת לי שלפי זה הגט שעשה הרב הנזכר אינו גט והוא שאלני לאמר לו כיצד היה לו לעשות שהיה איזה צד היתר בדבר ואני עניתי שאם הבעל היה אומר בהדיא אמרו לאברהם בר' יהודה שאני ממנה אותו לסופר לכתוב יש איזה דעת מהאחרונים שמתיר ואין לפוסלו מצד הסופר לדעתו ובשעת הדחק אפשר היה יכול הטוען לבחור הרע מהיותר רע ממנו ולטעון בטענות ולומר שעל המתירים סמכתי שדעתי לא כן הוא וכאשר אבאר בע"ה אבל הואיל ולא אמר הבעל דברים אלו כל אפין שוין שצריכה גט אחר והגט זה בטל או ספק וכאשר אכתוב בע"ה וכשהגיעו דברים אלו באנני אמר לכל שהבעל מנה אחד מבניו של ר' יהודה לסופר אמרו לו השומעים ומה תשיב בכתב המנוי שהוא כתיבת יד ר' יהודה הנפטר וגם בניו אמרים ששמעו מפיו שהוא נתמנה לסופר והוא השיב ואמ' שאם ר' יהודה הנזכר אמר כן לא אמר אמת כי בעת שמנהו הבעל לסופר ענה ואמר לו אני איני יודע לכתוב בטוב השיב הבעל ואמר א"כ יכתוב אותו אחד מבניו א"ל ולמה לא נכתב כל זה בכתב המנוי אלא פותב אח"כ אמר לנו כתבו וחתמו ותנו ולא יותר אמר להם לא חששנו לפותב אבל אני ותלמידי שנינו מעידים בדבר זה וכן כתבו וחתמו ותנו הכתוב בשטר המנוי ר"ל עשו כאשר תרצו והיתה שעת הדחק פי היתה נזנית עמו בלי גט וראוה עדים ואמרת מוטב יבא עליה בהיתר ממה שיבא עליה באיסור והביא להם ראי' מהרופאים שפכל הקדחות נותנין לחולה קודם ההרקה שרופי לבשל החמר ובקדחת דברית שהדבר רחוק מריקים תיכף בלי שיתנו לו שרופי וכשהגיד לי המגיד שגעונויות אלו אמרת אמרו לו לעני דכל שפן דגרע טפי שאם יש שם עדות שזננית עמו היא אסורה לו אף שהגט פשר ואם אין שם עדים אלא שיצא קול ושם מונה פריצותא הוא דחזו לה ולא חיישינן ועכ"ז שאלו לו לאמר להם מי הוא זה ואיזה הוא המכשיר באומר אמרו לפלוגי לכתוב גט לאשתי שסמך עליו מפני הדוחק הנז' ושאלו לו והשיב אני רב ויודע אני מה שאני עושה ואסדר דברי בכתב וכל זה כדי לדחות השעה לבקש בספרים שמא ימצא המתיר בהיות שנתאמר לו שאני אמרתני שיש מתירים במפרש שם הסופר והמתירים הם הרא"ה והר"ן אבל לא

כְּאֲשֶׁר הִבִּין הוּא וְהַמְגִיד לוֹ אֶת דְּבָרֵי כִּי בַעֲוֹנוֹתָיו אֵין לוֹ כָּל כֶּף יָדִיעָה לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵיהֶם הַטִּיב וְכֹאֲשֶׁר אֶכְתֹּב לְפָנַי בַּע"ה וּמכ"ת יוֹדְעִים שְׂדַבְרֵיהֶם שֶׁל הַחֲכָמִים אֱלוֹ מְסוֹדָרִים עַל הַגְּמָרָא וְלֹא יָדַע זֶה הָעֵנִי מוֹצְאוֹ וּמוֹבָאוֹ אַא"כ יִלְךְ וַיִּבְקֹשׁ כָּל מְקוֹם מְסַכֵּת גִּיטִין עֲלֶיהָ עֲלֶיהָ וְלִזְהָ הִיָּה דוֹחָה הַשְּׁעָה אוֹי לְעֵינַי שֶׁכֶּף רוֹאוֹת שְׂאֲפִילוֹ אִם הוֹרְאוֹתוֹ הִיָּתָה כְּדִין הוֹאִיל וּבַעֲת שֶׁהוֹרָה לֹא הִיָּה לוֹ עַל מַה לְסַמְּנָה אֱלָא כְּעוֹר הַמְּמַשֵּׁשׁ בְּאַפְיָלָה עֲלָיו נֶאֱמַר כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וְכו' כִּי כֶּף בְּעוֹרֹן יַעֲשֶׂה תוֹרְתוֹ פְּלִסְתֵּר וַיִּצְרַף אִיסוּר לְהִתֵּר וְכו"ז מִצַּד חֲסָרוֹן יָדִיעָתוֹ וְחֲסָרוֹן יִרְאוֹתוֹ שְׂאִין דַּעְתוֹ כִּי אִם לְהַתְגַּדֵּל בְּתַחֲבוּלָה וּמְרָמָה וַיְהִי כִּי רָצָה הַשֵּׁם לְגַלוֹת קְלוֹנוֹ לְהוֹדִיעַ לְרַבִּים סְכָלוֹתוֹ וְרִשְׁעָתוֹ וְקוֹצֵר יָדִיעָתוֹ גִּלְגַּל הַדְּבָר שְׂאֲחֲרֵי שָׁמְעוּ כָּל הַכְּתוּב לְמַעַל הַלֵּךְ וְסִדֵּר כְּתָב אַחַר וּכְתָב בּוֹ אִיךְ שֶׁהַבַּעַל אָמַר אָמְרוּ לְאַבְרָהָם לְכַתּוּב גִּט לְאִשְׁתִּי וְלִכְלֹל מִי שֶׁתִּרְצוֹ וְעָשׂוּ שְׁלִיחַ לְכָל מִי שֶׁתִּרְצוֹ וְהִלֵּךְ וּמִצְאָ לְסִימָן טוֹב הַעַד הִרְאוּשׁוֹן וַא"ל הִנֵּה זֶה הַכְּתָב הוּא הָעֵתֵק כְּתָב הַמְּנוּי שֶׁכְּתָב ר' יְהוּדָה וְכַדִּי לְהִיּוֹת בְּיַדִּי לְרֹאֲנִי בְּעַבּוֹר שְׂיִישׁ מְעַרְעָרִים בְּדָבָר חֲתוּם יָדָה וְזֶה הָעֵנִי סִימָן טוֹב הָאֱמִין בּוֹ וְלֹא רָאָה מַה שֶׁהִיָּה כְּתוּב שֵׁם כִּי חָשְׁבוּ לְחֲסִיד גְּדוֹל וְלֹא יִשְׁקַר וְלֹא יַעֲשֶׂה עוֹלָה וְלֹא יְדַבֵּר רַמִּי' כִּי גְדֻלָּה יָדוֹ בְּחִנּוּפוֹת וּגְנִיבֹת דַּעַת הַבְּרִיּוֹת וְשִׁמוּעָתוֹ גְּדוּלָּה בְּהַמּוֹן וְכָל מִי שֶׁלֹּא אָכְלוֹ עִמּוֹ כְּנוֹרָא דְמִלְחָא וְחֲתָם יָדוֹ בְּכְתָב הַהוּא וְכָשְׁמַעִי כִּן שְׂאֲלַתִּיו וְאָמַרְתִּי לוֹ סִימָן טוֹב אֱמַת הוּא שֶׁחֲתָמְתָּ בְּכְתָב ר' שְׁמוּאֵל וְהַשִּׁיבֵנִי אֱמַת הוּא שֶׁחֲתָמְתִּי כִּי הוּא אָמַר לִי שֶׁהוּא הָעֵתֵק מְכַתְּבוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה צְרָפְתִי אֱמַרְתִּי לוֹ עֵנִי דַע שֶׁלְשֵׁם הִיָּה כְּתוּב כֶּה נֹכַח כְּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי וְהוּא הַשִּׁיב וְאָמַר לֹא יָדַעְתִּי מִזֶּה דְבָר כִּי אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁהוּא מְחַסֵּדִי עֲלִיּוֹן וְחֲשַׁבְתִּי שְׂאֲמַר לִי הָאֱמַת וְכִן חֲתָמְתִּי אֲבָל הָאֱמַת הוּא כְּאֲשֶׁר הִגַּדְתִּי לְכַבּוּדְכֶם מִתְחַלָּה וְכִן כְּתוּב בְּכְתָב הַמְּנוּי שֶׁכְּתָב ר' יְהוּדָה שְׂאֲמַר לִי דְבָרִים אֱלוֹ הִיוּ עִמָּדִי שְׁנַיִם מֵאַנְשֵׁי קַהֲלָנוּ וְכִשְׁנִשְׁמַעוּ הַדְּבָרִים הַלֵּךְ הָרַב הַנִּזְכָּר מִלְשִׁין רַב וְכִמְעַט בָּלְעוּ חֵי עַל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָמַר זֶה הָעֵנִי הַשִּׁיב לוֹ אֲנִי הָאֱמַנְתִּי לְכַבּוּדְךָ אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהַבַּעַל סִדֵּר דְבָר אַחַר אֱלָא כְּאֲשֶׁר כְּתוּב בְּכְתָב הַמְּנוּי שֶׁהוּא כְּתִיבֵת ר' יְהוּדָה נ"ע א"ל א"כ אֵינְךָ זוֹכֵר אֲבָל אֲנִי וְחַיִּים תַּלְמִידֵי יוֹדְעִים שֶׁכֵּן הוּא סוּף דְבָר נִתְגַּלָּה קְלוֹנוֹ לְחַלֵּק מֵאַנְשֵׁי קַהֲלָנוּ וְעַם כָּל זֶה יִרְאִים לְדַבֵּר וּלְגַלוֹת הַדְּבָר מִצַּד עוֹזְרֵיו לְגוֹדֵל חֲנִיפּוֹת וּגְנִיבֹת דַּעַת הַבְּרִיּוֹת שָׁבוּ וְכָל אֶחָד אוֹמַר מַה לִּי לְחַלּוֹק עִמּוֹ אִף שֶׁכְּבוֹד שְׁמַיִם הוּא הִנֵּה הוּא רַב וְכֹדָאֵי הוּא לְסַמְּנָה עֲלָיו כִּי אֵין דַּעְתִּינּוּ וְדַעְתּוֹ שְׁוִים וְקִצְרָה הַשְּׂגָתָנוּ מִלְחָקוֹר אַחֲרָיו וְכְתִיב לֹא תִסּוּר מִן הַדְּבָר וְכו' וְאֵין הַדְּבָר תְּלוּי בְּנוֹ אֱלָא עַל הַמְּסַמְיָה אוֹתוֹ וְעַל שְׂאֵר הַגְּדוֹלִים שֶׁבְּדוֹר לְכִן אֱמַרְתִּי עַל מִי תְּלוּי הַדְּבָר לֹא עָלִי שְׂאֵנִי בְּשִׁכּוּנָתוֹ וְהוֹצֵרְכִתִּי לְגַלוֹת אֲזוּנְכֶם רַבּוֹתִי כְּדִי לְמַחּוֹת בְּדָבָר כִּי אֲנִי אֵין יְכוֹלֵת בְּיַדִּי כִּי יֹאמְרוּ לִי מִי שְׁמָךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשׁוֹפֵט עֲלָיו הִנֵּה גַם הוּא רַב מוֹסְמָךְ וּמִי הוּא פֶּה אֲשֶׁר יוֹכִיחַ בֵּינֵיכֶם וְהוֹצֵרְכִתִּי לְפָרוֹשׁ הַשְּׁמָלָה לְפָנֵיכֶם וּבִכְן אֶת נַפְשֵׁי הַצִּלְתִּי וְרִישֵׁי בְקָרִירִי: ב וּבִכְן שְׂאֵלוֹ לוֹ לָמָּה לֹא חָשַׁשׁ לְדַבְרֵי בַע"ה שֶׁכְּתָב דְּלֹאפּוֹקִי נַפְשִׁיָּה מִפְּלוֹגְמָא טוֹב הַדְּבָר שֶׁהַעֲדִים שֶׁהָיוּ בַּעֲת שְׂאֲמַר הַבַּעַל לְסוּפֵר לְכַתּוּב גִּט לְאִשְׁתּוֹ הֵם בְּעַצְמָם יִחְתְּמוּ בְּגַט כִּי הֵיכִי דְלֹא לְהוֹי חֲצִי דְבָר וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּהָרִי"ף ו"ל סוּבֵר דְּהִיָּא דְאַמְרִינּוּ בְּמַרְוּבָה וּבְחֻזְקַת הַבְּתִימִים בְּג' כְּתוּב בַּעַל הַתְּרוּמוֹת לְדַבְרֵי הָרִי"ף ו"ל וְלְהִיּוֹת כְּתָב א' בְּעֵדוֹת זֹו בְּלֹא זֹו אֵינְהָ מוֹעֲלֵת לְהִיּוֹת הַגַּט כְּאֲשֶׁר דְּמַקְרִי חֲצִי דְבָר לְהָרִי"ף ו"ל וְכַדְּבָרֵי הָרִי"ף כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּחֻזְקַת הַבְּתִימִים בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א וַא"כ בְּנִדּוֹן שֶׁלְּפָנֵינוּ שְׁעֵדִי מְנוּי הַסּוּפֵר אֲפִילוֹ

לפי סדרו ומאמרו של הרב הטועה הם הוא עצמו ותיים בר' אברהם ועדים הסתומים על הגט הם סימן טוב לוי ותיים בר' אברהם חצי דבר קרי' ליה לכל מה שמעיד כל פת וכת: כל זה ראיתי לכתוב למעלתכם ואף שיש כמה דקדוקים אחרים שהיה לו לעני הדעת לחוש לדקדוק בהם ולא חש גלאתי מלקנותכן פי הכל גלויים אצל כת"ר ונדעתי בבירור שאם תקתבו לו או מכ"ת או איזה חכם מעיר אחרת לומר לו שטעה באיזה דבר מיד הוא ותלמידו מוכנים להעיד בכל מה שיעיר כל חכם שפן היה: לכן מורי ורבותי אם ייטב בעיניכם להזהר בדבריכם ולכתוב לו שכתוב למכ"ת תנרף המעשה מתחלתו ועד סופו ולראות סדריו טוב ונעים פי בזה הדבר תוכלו לצאת ידי שמים ואני פמזכיר למכ"ת בהפירי טיבו ולא פמזהיר גם אם ייטב בעיני כ"ת שאחרי שתשמעו סדריו המקולקלים לכתוב במרק"א או באיזה מקום שימצא הבעל בעת ההיא לסדר גט אחר ולשולחו לזאת העניה בכן שרכם הרבה מאוד פיודע למכ"ת שהזהיר ונריו בדבר זה ה"ז משנפח עד פה היו דברי וכן את נפשי הצלתי ורישי בקריי אין עוד רק לכרוע על ברכי להתחנן לאלהים להרבות בתקמתכם ובחברתכם תלמידים הגונים אוי"ר: נאום הטרוד בתהפוכות זמנו דוד הפהן בכמוהר"ר חיים הפהן ז"ל: בית השמיני חדר א שאלה מעשה שעלו יהודים בספינה של גניוז"י מארץ המערב ללכת למזרח ובהיותם על הספינה הייתה יד ה' בספינה ונפגור בעל הספינה ולקחו אותם המלחים בגט"ו והורידום מחוץ לעיר ובכל יום ויום היו באים וגונבים מהם בניהם ובנותיהם ובתוכם נגנבה נערה אחת והכריחה אדונה להמיר דתה בעל פרה לזמן הלך יהודי אחד פהן בארץ גניוז"י אשר הייתה שם העלמה ויהי כאשר ראתה הנערה את היהודי הפהן והפירה שהוא יהודי הגידה לו המאורע והפילה תחנתה לפניו להוציאה מיד הערלים ואל יתעללו בה וכן עשה והשתדל הרבה וברח עמה והוציאה מכל מלכות אדום והביאה במלכות תוגרמה ולקחה לו לאשה והספור הזה שמענו אותו ממנו לפי תנמו ואין מי שיעיד בדבר אלא מפיו אנו חיים ובתוך דבריו אמר פי מצאה בתולה וכעת יש לו ממנה בן והיא הרה ללדת יורנו המורה מה דינה והתירתי למצוא פתח שלא להוציאה מבעלה ולא מצאתי פי אם בספר תרומת הדשן יש מי שמיקל בדבר בסבת שהיתה בתולה האר עיני שפלו בתשובת כ"ת הרמתה ושכרה כפול ומכופל מן השמים: תשובה מבליגיתי עלי יגון לפי עלי דוי מאן הנחם על פטירת בתי הכבודה אשת חיל עטרת בעלה לבית עולמה נב"מ ולהעמיד הדברים על אמתתם אין דעתי סובלת דאשמעתתא צריכא צילותא פיומא דאסתנא מכל מקום לקיים גזירת כת"ר אשיבך פמיסת ידי הקצרה: ואני אומר דלענ"ד נראה דאשה זו מותרת לבעלה הפהן ולא מטעם שכתב כת"ר שמצאת בספר תרומת הדשן שמאותה תשובה לבדה שהביא הוא ז"ל אין ראי' לנגידון דידן שבעל התשובה היה לא דבר אלא באשה שנתפשה ונחבשה בגזירת המלכות להמיר ולא לדבר אחר פדמשמע מההיא תשובה שכתב ז"ל והאי פיון שתפשה להמיר וכו' ולהכי פתב דכיון שנתפשה שלא פדין דהיינו שלא נתפשה על נפשה ומחמת רציחה או גניבה שבדיניהם חייבת מיתה וכן לא נתפשה על שבעלה גנב או רצח שבדיניהם אשתו הפקר לכל שרשות נתונה לכל לעשות בה פרצונו ונפצו מותרת דכל היכא דנחבשה בידם שלא פדינם ולא חבשה להמיתה בגזירת המלכות או להיותה הפקר לכל לעשות בה כחפצו ורצונו ואפילו להורגה לא חיישינו שמאז נתרצית להם למצוא חן בעיניהם היכא שברחה תיכף שמצאה

יד לברוח ויכהו נשי דגנבי גנבי וא"כ לשמא נתרצית ליכא למיחש ולשמא אנסוהו נמי אין לחוש פיון שתפסוהו להמיר בגזירת המלכות שהמלכות שומרה דדוקא ביהודים הוא דלא מרתתי לאונסה שבעונותינו שרבו הוא בהפקר אצלם בטענה כל דהו שיש להם עליה שאין דורש ומבקש זכותם של ישראל שהדיינים שלהם עושים עצמם פאלו אינם רואים זכותם נגד אינו בר ישראל ועל זה סומכים ואונסים אותם שיצטרם תקפם וחושבים דלבעול יהודית ואפילו באונס אין המלכות מקפיד ועושה עצמו פאלו אינו רואה חובה לאינו בר ישראל המאנס ועל דרך שאמרו בכרקום שבא לעיר דלבעול יש פנאי אע"ג דלנסה אין פנאי אבל כל היכא שתפשוה להמיר בגזירת המלכות אינה פהפקר אצלם שיראים הם מהמלכות לאונסה כמו שיראים לאנס גויה גמורה ויותר יראים בה פיון שהמלכות חבשה כדי להמיר לחטאת נפש: ונראה דבעל תשיבת א"ז שהביא ת"ה מורה היא דבכה"ג שתפשוה להמיר בגזירת המלכות ולא לדבר אחר שמותרת היא אף לכהן דהא פתב וז"ל ריבה שגאנסה בגזירת פרנקפורט והיא ארוסה והשיב א"א ז"ל דהיא אסורה דעל ידי נפשות אסורה לבעלה דשערו חכמי דעת' של אש' ודאי מתרצי' ואפ'י בפה תובעתו עבו' הצלת נפש' וע"ל פיון שלא יכלו לצאת עד חדש ימים יש לחוש שמא נתרצית לאחד מהן דסברא מנסב נסיב לה כבן נצר ואין אומרים יוכיח סופה על תחלתה שלבה לשמים דהא כבן נצר לא אמרינו הכי אע"פ שלבסוף יצאו האיה שיצאו הלכך אין להתירה אלא בעדות ברור עכ"ל ומדכתב דשערו חכמים דעתה של אשה דנדאי מתרצית ואפלו בפה תובעתו עבור הצלת נפשה משמע שגזירת המלכות היתה שבנות ישראל הפקר הן ורשות נתונה ביז כל אדם למלאות חפצו ורצונו ממנה הן לבעול אותה הן להורגה והן לייסרה בכל היסורין אשר ירצה והן להמירה ועל דרך ההיא שאמר בתחלת פתובות שתבעל להגמון תחלה דאי בנתפסה בגזירת המלכות להיות' חבושה ותפוסה עד שתמיר קאמר וכעובדא של התשובה האחרת וראייתו ממאי דאמרינו התם בכתובות דכשיד האומות תקפה על עצמן אפילו נחבשה ע"י ממון אסורה וסבר דאסורה אפילו לבעלה ישראל קאמרינו והיינו משום דכיון שהיא יודעת שיד האומות תקפה תבעל היא לבעל הממון כדי שיפטרנה וא"כ נמי בתפשוה להמיר יש לחוש שמא תתרצה לאחד מהם עבור הצלת עצמה מהמרה דחמירא אסורא הא מהא אין ראי' דבשלמא נחבשה ע"י ממון יש לנו לחוש שמא תתרצה לבעל הממון כדי שיפטרנ' אלא הכא הא אפילו אם תתרצה לאחד מהם אינה מצלת עצמה מלהמיר הואיל ונגזרה גזירה להמיר ולמה תתרצה לא' מהם להוסיף אסור על אסור דסוף סוף היא צריכה להמיר אם היא רוצה לצאת מהתפיסה מגזרת המלכות ותו מדתלי טעמא במאי דתנו ע"י נפשות אסרה משמע שהגזירה היתה כדפרשתי דהא ע"י נפשות דתנו במתניתין מפריצין לה בגמרא לרב כגון נשי דגנבי וללוי כגון אשתו של בן דינאי ופרש"י משום הפקר ע"ש וא"כ מאי דקאמר דשערו חכמים דעתה של אשה וכו' עד עבור הצלת עצמה מהפקר קאמר וכן נמי מוכח מהרא"י שהביא מכן נצר דבנתפשה ונחבשה להבעל נמי קאמר דהא פשיטא דהיא דכן נצר לא קמירי אלא היכא שידענו ששבאה לתשמיש כדפירש התם גבי שבויי מלכות ומה שלא נתפרשו הדברים בהדיא בשאלות הנז' היינו משום שבגזרות היו ידועות לשואלים ולמשיבים על כל בני דורם באיזה אופן היו גזרת פר"נק פורט והן הגזירה האחרת שבתשובה האחרת והם השיבו לאנשי דורם שהיו יודעים הגזרות היאך

היו ותשובותיהם מוכיחות ע"ז כדפיקר' ואפשר נמי שהם היו חושבין שפמו שהם היו יודעים בגזירות ההם היאך היו גם אנו נדע בהם ודמי קצת לההיא דפ' כל הכשר דאמרין קתם גבי פחל דמפולפוליה דר' חייא שנה ליה לרב פחל סתם עיין שם פלגא דמלתא: משתי תשובות אלו למדנו דהיכא דנתפשה בגזירת המלכות להיותה הפקר לעשות בה פל אדם פרוצונו לכל מה שלבו חפץ אסורה היא אפילו לבעלה ישראל והיכא שנתפשה להמיר ולא לדבר אחר בגזירת המלכות מותרת היא אפילו לבעלה פהו: אבל פל היכא שנגנבה שלא בגזירת המלכות כבנדון דידן שבעוה"ר נתנו בנות ישראל לשבי ולהפקר לכל גנב וליסטים דעלמא ואין דיניי אנומות דורשים ומבקשים בדינם גם פי שובים וגונבים אותם ובדיניהם דגונב נפש חייב מיתה דפשיטא שיש עליה דין שבויה שהיא תחת רשות השבאי והגנב לעשות בה כחפצו ופרצונו ואסורה לבעלה פהו אם היו עדים שנגנבה ונשבית דמאי דאמרין בפ' נערה אמר רב יהודה הני גנבי גנבי שריין לגבריייהו היינו לבעליהו ישראל כדמשמע קתם שאף אם אנסוה הגנבים מותרות לבעליהו אבל לבעלה פהו שאם נאנסה אסורה לו כדרישין קתם והיא לא נאנסה אסורה הא נתפסה מותרת ויש לה אחרת שאפילו נתפסה אסורה ואיזו זו אשת פהו וכן בפ' הבא על יבמתו וכן פרש"י קתם בכחובות שריין לגבריייהו לפי שבאונס באין עליהו אסורה לו שפא נאנסה ואפילו נאנסה נמי קודם שנשאית לכהו פסולה לכהונה כדאיתא קתם בפ' הבא על יבמתו וסוף פרק ארבעה אחין דאמרין קתם דרב ששת אנא דנייהי לעיניי ממתניתין דאשת ישראל שפאנסה אף על פי שמותרת לבעלה פסולה לכהונה: ב אלא שאני אומר דאשה זו מותרת לבעלה פהו דהא תנו בפ' בתרא דכתובות האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שגנבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם משנאת באו עדים הרי זו לא תצא ונדון דידן נמי הפה שאסר הוא הפה שהתיר הוא דהא בעלה הוא האוסרה על פי דבורה והוא המתירה על פי דבורה כאשר בא בשאלה וז"ל ויהו כאשר ראתה הנערה את היהודי הפהו הגידה לו המאורע והפילה תחנתה לפניו להוציאה מיד הערלים ואל יתעללו בה: יראה מלשון השאלה שהיא אמרה לו איך היא גנובה ושבויה מבית העברים וטהורה היא ובקשה ממנו להוציאה מידם שלא יטמאוה ובר מן דין אמינא דאשה זו אם נשאת בפומבי ובפרהסיא בפני קהל ועדה שכל קהל וקהל הם במקום ב"ד שבעירם אין לה באה בפני ב"ד שבעירם ואומרת להם טהורה אני והתירוה ב"ד להנשא ונשאת גדולה מזו: ולרווחא דמלתא אומר שתדע לה שכן הוא דהא בפ' המגרש אמרין אמר רב הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר מקודשת כדבר המנוא דאמר האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת ומהאי טעמא לא הצריך רבינו תם גט לאשה הנשואה שיצא עליה קול שנתקדשה לאחר והיה אותו האיש בחופתו כשנשאת לשני דחזקה אין אשה מעיזה וכו' ע"כ: הרי לה דבאשת איש כל כף היא לנו האומרת לבעלה גרשתי כמתקדשת או נשאת בפניו והיא נמי גבי שבויה כף היא לנו האומרת לב"ד טהורה אני כשנשאת בפניהם לכהו ולא אמרה להם פלום דבנישואיה שנשאת לפניהם הרי היא כאומרת להם שטהורה היא והם התירוה לינשא ונשאת ואין לומר דדווקא בבאה לב"ד ואמרה נשביתי וטהורה אני והתירוה עי"כ להנשא ונשאת ואח"כ באו עדים ואמרו שגנבית או שפאו אחר שהתירוה לינשא ואפילו לא נשאת הוא דאמרין דלא תצא ודיינו טעמא דנאמנת משום המגו שהיה

לה כָּבֵר וְכִדְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' בַּפ' הַמְּגִרֵשׁ עֲלֶיהָ דֵּהִיא דְאֶמְרִינוּ הֵתֵם וְאִינְדָּה פִי אִיתְמַר דְּרַב הַמְּנוּנָא בְּפָנָיו וְז"ל וְאִם תֵּאמַר וְכִי לְרַב הוּנָא הֵנִי דְרַב הַמְּנוּנָא אֶפְּלִינִי שְׁלֵא בְּפָנָיו הָא תָּנִן בְּהֶדְיָא בַּפ"ב דְּכִתְּנֻבּוֹת דָּאִם יֵשׁ עֵדִים שְׁהִיתָה אִשְׁתִּי אִישׁ אֵינָה נְאֻמְנָת לֹמַר גְּרוּשָׁה אֲנִי: וְיֵשׁ לֹמַר דְּרַב הַמְּנוּנָא וְדָאִי לָא אֵינְרִי אֶלָּא בְּפָנָיו אֶבְל לְהַחְמִיר לְהַצְרִיכָה גִּט מִשְׁנֵי סִבְר רַב הוּנָא דְנֻאֻמְנָת אֶפְּלִינִי שְׁלֵא בְּפָנָיו וְהָא דְאֶמְרִינוּ בַּפ' בְּתֵרָא דְכִתְּנֻבּוֹת מֵר סִבְר שְׁלֵא בְּפָנָיו נְמִי אֵינָה מְעִינָה הֵינְנוּ דְנֻאֻמְנָת עִם הַמְּגוֹ שְׁהִיָּה לָהּ עַכ"ל: הֵרִי לָהּ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' דְבִאִשְׁתִּי אִישׁ דְאֶמְרִינוּ דְנֻאֻמְנָת מִשּׁוּם מְגוֹ שְׁהִיָּה לָהּ קוּדָם שְׁבָאוּ הָעֵדִים הוּא דְנֻאֻמְנָת וְיֵאמַר הָאוֹמֵר דְמִשְׁמַע מִדְּבָרֵיהֶם ז"ל דְּהִיכָא שְׁלֵא הִיָּה לָהּ מְגוֹ פְּגוּן שְׁלֵא בְּאָה לַב"ד לֹמַר אִשְׁתִּי אִישׁ הֵייתִי וְגְרוּשָׁה אֲנִי אֶלָּא שְׁנֻשְׁאָת בְּפָנֵיהֶם קוּדָם שְׁבָאוּ הָעֵדִי אַע"ג דְּכָבֵר נִשְׁאָת חִינְיָשִׁין דִּילְמָא מִשְׁקֵרָת וְדוּקָא לְהַחְמִיר הוּא דְנֻאֻמְנָת דְּהָא מֵר סִבְר דְּשְׁלֵא בְּפָנָיו אֵינָה מְעִינָה דַּבַּפ' בְּתֵרָא דְכִתְּנֻבּוֹת עֲלֶיהָ דֵּהִיא מְתַנִּיתִין דְתָנִן הֵתֵם וְאִם מִשְׁנֻשְׁאָת בָּאוּ עֵדִים וְכו' קֹאֲמְרִינוּ לָהּ דָּאִין לֹמַר שְׁהַתּוֹסֵפֵת ז"ל מִשְׁמַע לָהּ לִישְׁנָא דְקֹאֲמְרִינוּ הֵתֵם מֵר סִבְר שְׁלֵא בְּפָנָיו נְמִי אֵינָה מְעִינָה דְאֶפְּלִינִי הִיכָא שְׁאִין דְּכָר מְסִינְעָה שְׁאִין שָׁם אֶלָּא הַחֲזִיקָה לְבַדָּה קֹאֲמְרִינוּ וְנִשְׁאָת וְלֹא נִשְׁאָת שְׁוֹת וּבִין פֶּדָה וּבִין פֶּדָה נְאֻמְנָת מְחֻזְקָתוֹ דְּרַב הַמְּנוּנָא דְהָאִי חֲזִיקָה אֵינָה צְרִיכָה לְדְכָר אַחַר לְסִינְעָה דַּא"כ הִיאָדָּה תְּלוּי טַעְמָא בְּמְגוֹ דְּהֵנִי דְּכָר הַמְּסִינְעָה לְחֻזְקָה אֶלָּא וְדָאִי נִרְאָה שְׁהַחֲזִיקָה שְׁלֵא בְּפָנָיו אֵינְו מוֹעִיל לָהּ לְהִיּוֹתָה נְאֻמְנָת אֶפְּלִינִי לְמָאן דְאֶמַר דְּשְׁלֵא בְּפָנָיו אֵינָה מְעִינָה אֶלָּא הִיכָא דְאִיכָא דְכָר אַחַר מְסִינְעָה וַא"כ יֵאמַר הָאוֹמֵר דְּמָה רָאוּ הַתּוֹ' ז"ל לְתַלּוּת טַעְמָא בְּמְגוֹ הַמְּסִינְעָה לְחֻזְקָה וְלֹא תְּלוּ טַעְמָא לֹמַר דְּהֵינְנוּ טַעְמָא דְנֻאֻמְנָת מִשּׁוּם דְּכָבֵר נִשְׁאָת קוּדָם שְׁבָאוּ הָעֵדִים דְּהָא בְּנֻשְׁאָת קוּדָ' שְׁבָאוּ הָעֵדִים עֶסְקִינוּ הֵתֵם בְּגִמְרָא פְּדִכְתִּיבְנָא וְכִדְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵפֵת ז"ל בְּפִרְקָא בְּתֵרָא דְכִתְּנֻבּוֹת אֲשֶׁר אָבִיא דְּבָרֵיהֶם לְפָנִים בַּס"ד: אֶלָּא וְדָאִי נִרְאָה שְׁהַתּוֹסֵפֵת ז"ל שְׁבָגִיטִין סוּבְרִים שְׁאִין דְּכָר תְּלוּי אֶלָּא בְּמְגוֹ שְׁהִיָּה לָהּ וְהִיכָא שְׁנֻשְׁאָת קוּדָם שְׁבָאוּ הָעֵדִים נְמִי אֵינָה נְאֻמְנָת אַא"כ בְּאָה לַב"ד תַּחֲלָה וְאֶמְרָה אִשְׁתִּי אִישׁ הֵייתִי וְגְרוּשָׁה אֲנִי וְהַתִּירוּהָ לְהַנְשֵׂא וְנִשְׁאָת קוּדָם שְׁבָאוּ הָעֵדִים דְּהַשְׁתָּא אִיכָא תְּרַתִּי לְטִיבוּתָא חוּץ מְחֻזְקָתוֹ דְּרַב הַמְּנוּנָא שְׁגַם הַנְּיֻשְׁוֹאִין שְׁנֻשְׁאָת קוּדָם שְׁבָאוּ הָעֵדִים וְהַמְּגוֹ שְׁהִיָּה לָהּ כְּבָר וְלֹא הֵנְצְרָכוּ הַתּוֹסֵפֵת ז"ל שָׁם בְּגִיטִין לְהַנְפִיר בְּדְבָרֵיהֶם טַעְמָא דְנֻשְׁאָת אֶלָּא טַעְמָא דְמְגוֹ מִשּׁוּם דְּהֵתֵם תָּנִן בְּהֶדְיָא דְבְנֻשְׁאָת קוּדָם שְׁבָאוּ הָעֵדִים קְמִינְרִי וְעֲלֶיהָ קֹאֲמַר דְּמֵר סִבְר דְּשְׁלֵא בְּפָנָיו נְמִי אֵינָה מְעִינָה וְכִדְכַתְּבִנָּא וַאֲע"ג דְּרִישָׁא דְמִתְנִיתִין דְּהֵתֵם קָא מִינְרִי בְּמְגוֹ דְתָנִן הָאִשָּׁה שְׁאֶמְרָה אִשְׁתִּי אִישׁ הֵייתִי וְגְרוּשָׁה וְכו' הֵנְצְרָכוּ הַתּוֹסֵפֵת ז"ל לְלַמְדָּנוּ דְטַעְמָא דְנֻאֻמְנָת מִשּׁוּם הַמְּגוֹ שְׁהִיָּה לָהּ דְלֹא תִמָּא דְמָאִי דְתָנִן בְּרִישָׁא א"א הֵייתִי וְגְרוּשָׁה אֲנִי וְכו' לְגוּפִיָּה אֶתָּא לְאִשְׁמַעוּנִין דַּאֲע"ג דְאֶמְרָה אִשְׁתִּי אִישׁ הֵייתִי נְאֻמְנָת לֹמַר שְׁהִיא גְרוּשָׁה שְׁהַפָּה שְׁאָסֵר הִיא הַפָּה שְׁהַתִּיר וְלֹא אֶתָּא לְאִשְׁמוּעִינִין דְּבִסִּיפָא נְמִי דְקִתְּנִי וְאִם מִשְׁנֻשְׁאָת בָּאוּ הָעֵדִים לֹא תִצָּא דְדוּקָא בְּאוֹמְרָת כְּבָר קוּדָם שְׁנֻשְׁאָת א"א הֵייתִי וְגְרוּשָׁה אֲנִי קְמִינְרִי דְסִיפָא הִיכָא דְכָּאָה אֶצְלָנוּ וְלֹא יִדְעָנוּ בְּהָ שְׁהִיָּתָה א"א בֵּין בְּאָה לְפָנֵינוּ תַּחֲלָה וְאֶמְרָה א"א הֵייתִי וְגְרוּשָׁה אֲנִי שְׁהִיָּה לָהּ מְגוֹ בֵּין לֹא אֶמְרָה אֶלָּא שְׁנֻשְׁאָת סֵתֵם קָא מִינְרִי דְהוֹאִיל וְנִשְׁאָת קוּדָם שְׁבָאוּ הָעֵדִים לֹא תִצָּא שְׁכָל אִשָּׁה בְּחֻזְקָת פְּנוּיָה הִיא לָנוּ כָּל זְמַן שְׁלֵא יִדְעָנוּ בְּהָ שְׁנֻשְׁאָתָהּ וּמ"ה הֵנְצְרָכוּ רְבוּתֵינוּ בְּעֲלֵי הַתּוֹסֵפֹת שְׁבָגִיטִין לְהוֹדִיעַ לָנוּ שְׁסִבְרָתֵם הוּא דְסִיפָא דְתָנִן וְאִם נִשְׁאָת לֹא תִצָּא וְקֹאֲמַר בְּגִמְרָא דְהֵינְנוּ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּשְׁלֵא בְּפָנָיו נְמִי אֵינָה מְעִינָה הֵינְנוּ

משום המגו שהיה לה דסיפא היכא דאית ליה מגו דתנן ברישא קתני לה דסבירא להו ז"ל דאפי' היכא דכבר נשאת והיה לה מגו לא הוי לן לאקילי פולי האי באשת איש אלא דחזינו דמאן דמתני לה ארישא הכי סבר ולהכי יש לנו לצדד בכל הצדדין והטעמים שנוכל לומר שעל זה סמך המיקל דהיינו שנשאת קודם שבאו העדים ונהיה לה מגו שבאה לב"ד קודם שבאו העדים ואמרה א"א הייתי וגרושה אני ולא הוצרכו להזכיר טעמא דנשאת פדכתובנא: אבל דעת רבותינו בעלי התו' שבפ' בתרא דכתובו' אינה פן כמו שאכתוב לקמן בס"ד: ואפשר דחד מניהו תו' שנ"ף וחד מניהו תו' תו' ומ"מ אם אומ' דארף לדעת רבותינו בעלי התוספו' שבגטין אין לומ' דה"נ בשבויה אית לן למימר וטהורה אני קתני לה וכמ"ש אליבא דמאן דמתני ואם משנשאת ארישא דאע"ג דלא קתני לה הכי מ"מ גילף מינה דלמאן דמתני לה אסיפא נמי דוקא היכא דאית לה מגו דתנן ברישא קתני לה פגון שבאה לפנינו ואמרה נשפיתי וטהורה אני דבכה"ג לא תצא אבל היכא דלית לה מגו פגון שלא ידענו בה שהיתה שבויה ובאה לפנינו ונשאת לכהן ולא אמרה לנו ולא מידי חיישינן דילמא נטמאה ותצא שאם בעלי התו' שבגטין סוברי' דמאי דקאמר אפנה דשמואל התם בפ' בתרא דכתובות עלה דההיא מתני' ואם משנשאת לא תצא לא נשאת נשאת ממש אלא פגון שהתירוהו להנשא אע"פ שלא נשאת דארישא דמתני' דהויא בא"א נמי קאי וקאמר דאפילו לא נשאת אלא שהתירוהו לינשא ואחר כך באו עדים לא תצא מהתירה אין לנו לומר דבנשאת קודם שבאו העדי' בעינן נמי דלהוי לה מגו דליהמנא דהא מתני' לא בשנשאת ממש קא עסיק ולהכי הוצרכו הם ז"ל למיתני טעמא במגו שהיה לה ולא תלו טעמא משום דנשאת קודם שבאו העדים לומר שהיתה א"א שפטעם המגו שהיה לה התירוהו לינשא דכל היכא שלא באתה לב"ד לומר א"א הייתי וגרושה אני אין ב"ד אומרים לה להנשא ונהרי באו עדים שהיתה א"א קודם שהתירוהו לינשא ותנן התם אם יש עדים שהיתה א"א אינה נאמנת: וכן בעיר שפכשה פרקום דידעינן בה שפכשה דאמרינן אם יש מחבואת א' על כל הפהנות ואפי' היכא שאינה מחזקת אלא א' דלדעתו ז"ל דווקא בנשים שבאו לב"ד ואמרה פל אחת מהן טהורה אני היא דנאמנת משום שיש להן מגו דאי בעי פל א' מהן אמרה לחברתה לפירוש מה שפירש הר"ן ז"ל את דבריו הכא נמי לדעתם ז"ל אין בית דין מתירין להם לינשא אלא אם פן יש מגו: אבל באשת איש שלא ידענו בה שהיתה א"א והיא בחזקת פנויה פל זמן שלא נודע לנו שנתקדשה ובית דין אין מעפבין בידה להנשא הואיל ולא איתחזק לן בה אסורה ונשאת קודם שבאו עדים לפנינו לומר שהיתה אשת איש אינה צריכה למגו דבלא מגו היא נאמנת הואיל וכבר נשאת קודם שבאו עדים דאי בפרהסיא נשאת אין לה אומרת לבית דין שבעירה פנויה אני גדולה מזו וכדכתובנא ואי בצנעא נשאת אפילו הכי לא תצא דנראה דעדיף טפי אם נשאת אפילו בצנעא שלא ידעו בית דין שבעירה בנישואיה וגם לא הלכה בבית דין קודם שנשאת לומר אשת איש הייתי וגרושה אני להתירה לינשא מאשה שהלכה לבית דין ואמרה אשת איש הייתי וגרושה אני והתירוהו בית דין לינשא ולא נשאת ובאו עדים והעידו שהיתה אשת איש דאמרינן בה דלא תצא מהתירא לסברא זו דהא בנטבע במים שאין להם סוף אם חכם או ב"ד יתירו לאשתו להנשא מנדין אותו ופשיטא שאם טעה ב"ד או חכם והתירה ונודע הדבר לב"ד או חכם אחר שמוציאין אותה מהתירה ואומרים לה שלא תנשא ואע"ג דאסור קל הוא שאם נשאת שלא ברשות חכם

ובית דין לא תצא כדמשמע בפירק שני דיבמות ואף על גב דהתם מצד הדין לא הנה לביית דין להתירה אלא שטעו ולא דמיא להיכא שבית דין מתירין לה להנשא מצד הדין דהתם ההיתר שהתירוה בלא הנה הוא הואיל ובטעות התירוה מ"מ יש ללמוד משם דאף על גב דמתמירין טפי באיסורא להתירה להנשא לכתחלה עד שמנדין לב"ד המתירין אותה להנשא לכתחלה אפ"ה היכא דנשא לא תצא דטעמא דנשאת אלים לן טפי מהיכא דלא נשאת: ועוד נראה להביא ראי' מהא דתנו בפירק ב' דכתובות ומייתי לה בהאשה רבה ב' אומרים מת וב' אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא ר' מנחם בר רבי יוסי אומר תצא אומר ר' מנחם בר ר' יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו ואחר כך נשאת ואחר כך באו עדים לא תצא ע"כ ופשיטא לעניות דעתי דנשאת דקתני בהך ברייתא נשאת ממש קתני דמאי דקאמר אבנה דשמואל התם בפ"ב דכתובות עלה מתניתין דתנו התם נשאתי וטהורה אני וכו' ואם משנשאת באו עדים וכו' דלא נשאת נשאת ממש קתני אלא כיון שהתירוה לינשא אף על פי שלא נשאת דוקא בההיא מתניתין הוא דאמר דנשאת דתנו התם לאו דוקא ולא כלא קאמר דכל היכא דתנו נשאת לאו נשאת ממש תנו אלא דהיכא דאמר אתמר וכאשר אפרש בעזרת האל ואפילו אי כלא קאמר מה שאינו פן לעניות דעתי במתניתין הוא דקאמר ולא בברייתא ואם פן מה פליג רבי מנחם בר ר' יוסי בין נשאת ללא נשאת ולא פליג בין היכא שהעדים הראשונים העידו בבית דין שמת בעל והתירוה לינשא להיכא שלא הלכו בבית דין להעיד כדי להתירה להנשא אלא היא פשטמעה העדים שאמרו מת נשאת שלא ברשות ב"ד דהא בב' המעידים אינה צריכה להיתר ב"ד כדתנו בהאשה רבה נשאת שלא ברשות ואמרינו בגמרא מאי שלא ברשות שלא ברשות ב"ד אלא בעדים פירוש דבעדים אינה צריכה להיתר ב"ד משמע דאפילו הלכו העדים הראשונים והעידו בב"ד שמת והתירוה לינשא ובאו עדים אח"כ קודם שנשאת ואמרו לא מת תצא מהתירה ואומרים לה שלא תנשא ואף אם נשאת אחר כך תצא ואם נשאת קודם שבאו עדים שאמרו לא מת אע"פ שלא הלכו העדים הראשונים שהעידו שמת בב"ד ולא התירוה ב"ד לינשא אלא היא עצמה נשאת על פי העדים שלא ברשות ב"ד לא תצא דאף על גב דיוצאת היא מהתירה לא תצא מבעלה היכא דכבר נשאת אף על פי שנשאת שלא ברשות ב"ד הרי לה דנשאת אפילו בלא היתר ב"ד עדיף טפי מהתירוה ב"ד לינשא וקודם שנשאת באו העדים המכחישים הראשונים ואמרו לא מת לדברי רבי מנחם בר ר"י ואף ע"ג דרבנן פליגי ואמרו דבין נשאת קודם שבאו העדים שאמרו לא מת ובין לא נשאת לא תנשא לא מעדיה נהי דפליגי עליה בדין דסברי דאפילו לא נשאת קודם שבאו העדים אלא אחרי שבאו העדים לאחר מעדיה דלא תנשא מ"מ לענין סברא זו דסבר ר"מ בר ר"י דעדיף טפי נשאת אפי' בלא היתר ב"ד קודם שבאו העדים שאמרו לא מת לא פליגי עליה ואפילו לרבנן דוקא בשנשאת לא מעדיה קאמרי דלא תצא אבל מוציאין אותה מהתירה שאם באו תחלה הב' שאמרו מת והעידו בבית דין שמת והתירוה לינשא וקודם שנשאת באו השנים שהכחישום מוציאין אותה מהתירה ואומרים לה שלא תנשא אלא שאם נשאת לא מעדיה אפילו אחרי ביאת העדים שאמרו לא מת לא תצא וכן ג"כ בבא אחד ואמר מת והתירוה להנשא על פי ואח"כ באו ואמרו לא מת אף על גב שיוצאה היא מהתירה ואומרים לה שלא תנשא אם נשאת לא תצא כדכתבו התוספות

ז"ל בפרק שני דכתובות ובפרק האשה שלום יעניין שם: וכ"נ יש לו להביא ראי' מפמה דוכתי דאשפחן בהו דאין רשות לב"ד להתירה להנשא בשום צד ופנה ובנשאת אמרינו דלא תצא דקל וחומר הוא ומה במקום דחמיר אסורו שאין בידם לטעון טענה שע"י יתירוה ב"ד להנשא אמרת שאם נשאת לא תצא מקום דקיל אסורא שאם פקחת היא לטעון בב"ד יתירוה ב"ד להנשא בטענת' ושוב אינ' יוצא' מהתיר' אינו דין שאם נשאת לא תצא א"כ אי אפנה דשמואל דקאמר עלה דההיא מתני' דפרק שני דכתובות דנשאת דתנו נשאת ממש תנו ואפילו למאן דמתני לה ארישא דמתני' במיירי באשת איש קאמר היכא דנשאת אפילו בלא שאלת ב"ד דלית לה מגו לא תצא ואע"ג דאשת איש חמיר אסורא ואפ' לפי מה שכתבו התוספות ז"ל בפרק המגרש שפבר הבאתי דבריהם למעלה וכל שכן בשבויה דקילא ואם התוספות זכרם לברכה סוכרים דאפנה דשמואל סבר כמאן דמתני לה אסיפא דדוקא בשבויה אית לן לאקולי פולי האי דאפילו בהתירוה לינשא לא תצא מהתירה אבל באשת איש תצא מהתירה דלא מקלינין בה פולי האי ולפי זה צריכין אנו לומר לדעתם ז"ל דלמאן דמתני לה ארישא אפי' בנשאת קודם שבאו העדים אינה נאמנת אלא מטעם המגו שהיה לה פבר וכדכתיבנא ומ"מ בשבויה דקילא דאפילו לא נשאת אלא שהיתרוה לינשא לא תצא מהתירה אם נשאת קודם שבאו עדי שביה אפי' היכא שלא היה לה מגו לא תצא דעדיף טפי נשאת אפי' בלא שאלת ב"ד מהתירוה להנשא וכדכתיבנא: והוצרכתי למה שכתב להסתפק אם רבותינו בעלי התוספות שבגיטין סוברין דמאי דקאמר אבוה דשמואל לא נשאת נשאת ממש אפי' אם משנשאת וכו' דתנו קאי ארישא נמי קאמר או שהוא סובר דדוקא אסיפא קאי ומשום הכי קאמר לא נשאת ממש קתני משום דלשון מורה קצת בסתו דקאי אפי' ארישא דבהכי אתי שפיר טפי והמבין יבין וכן ג"כ דעתו של הר"ן ז"ל: ולפי הנראה לעניות דעתי דמסתברא דקאי דוקא אסיפא דקילא דהא מקילן ביה טפי ולא ארישא דלית לן לאקולי פולי האי באשת איש: ולהכי דחיקנא לנפשא לפרושי לישנייהו דרבותינו בעלי התוספות ז"ל שבגיטין באופן ודרך שיהי' מסכים לסברתי: וכן נראה נמי שהיה סברת רבותינו בעלי התוספות שבפ"ב דכתובות שכתבו שם וזה לשונם אית ליה דרב המנונא אף על גב דרב המנונא איירי בפניו מפל מקום לענן נשאת ולא קאמרי לענן התירוה לינשא משמע קצת שהם סוכרים דמאן דמתני לה ארישא סבר דנשאת ממש תנו: ד וכן נראה נמי ממה שכתבו הם ז"ל לא תצא מהתירה פי' ותנשא לכתחלה וכו' עד אבל אין לפרש אי ההיא דיבמות דלא תצא מהתירה לענן דאם נשאת לא תצא אבל לכתחלה לא תנשא כדמשמע גבי בנתיה דמר שמואל בסמוך שהתירן לכתחלה עד כאן לשונם: ומדלא חלקו בין מאן דמתני לה ארישא למאן דמתני לה אסיפא לומר למאן דמתני לה אסיפא דהיינו בשבויה דקילא מאי דקתני לא תצא פירוש ותנש' לכתחלה כדמשמע גבי בנתיה דמר שמואל ולמאן דמתני לה ארישא דהיינו באשת איש דחמירא מאי דקתני לא תצא הויא פההיא דיבמות דהא ואם נשאת וכו' דקתני במתניתין קאי ארישא דהויא באשת איש קאמר אפנה דשמואל דלאו נשאת ממש קתני אין לנו ראיה להוציא לא תצא דתנו במתניתין ממשמעותו דמבנתיה דמר שמואל דהווי שבויות אין להביא ראיה באשת איש דבשבויות היה לו משמע דאינהו ז"ל סברי דאפנה דשמואל סבר כמאן דמתני לה אסיפ' ולהכי קאמר לא נשאת נשאת ממש וכו' אבל למאן דמתני לה ארישא נשאת ממש קתני במתני':

וכן נראה נמי שהיה דעתו של רש"י ו"ל שהרי פירש עלה דהיה דאמרינו התם בפ"ב דכתובות רבי אושעיא מתני לה ארישא ובהכי אבין מתני לה אסיפא ונ"ל ארישא אם משנשאת באו עדים שהיתה אשת איש והיא נשאת ע"פ עצמה שאמר גרושה אני אסיפא אנשבת וטהורה אני והתירוה לינשא ואח"כ באו עדים שנשבת עכ"ל: הרי לה בהדיא שהרב ו"ל באר בדבריו דמאן דמתני לה ארישא הוא סובר דנשאת דקתני במתני נשאת ממש קתני ומאן דמתני לה אסיפא משמע ליה דקתני לאו דווקא דבהתירוה לינשא נמי סברת דמתני דלא תצא ולהכי קאמר דהתירוה לינשא קתני: ולי הדיוט נראה שהוא ו"ל וכן התוספות זכרם לברכה הוצרכו לכך מפמה אנפי חדא דאין סברא לאקולי האי באשת איש דמילתא דפשיטא היא דאפנה דשמואל סברא דנפשיה קאמר בהא מתני ולא כללא קאמ' דכל היכא דקתני במתני אם נשאת לא תצא ה"פ ומקבלה שהיתה בידו קאמר כן דאי הכי התם ביבמות פרק האשה שלום דתנן עד אחד אומר מת ונשאת ובא עד אחד ואמר לא מת לא תצא ופריה בגמרא טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא והא אמר עולם כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ומשם דה"ק עד אחד אומר והתירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון הל"ל אמר אבוי דשמואל לא נשאת נשאת ממש ואף אם נאמר דאפנה דשמואל דוקא ה"א בכתובות קאמר לה אפילו הכי ה"ל לתלמודא למימר וכדאבוי דשמואל וכו' פיון דאפנה דשמואל דקאמר לא נשאת נשאת ממש וכו' במתני דמשמע באשת איש קאמינא ותנן בהו אם נשאת לא תצא אלא נדאי אפנה דשמואל סברא דנפשיה קאמר ומסתברא דבשבוייה דקילא הוא דקאמר הכי אבל לא באשת איש: ואף ע"ג דהתם בהאשה שלום דקא מיירי מתני באשת איש מפרש בגמרא דבנשאת דקתני לא נשאת ממש קתני התם מטעמא דעולא דקאמר כל מקום וכו' הוא דקאמרינו הכי פיון שהעד הא' הוא כב' המעידים שאינה אשת איש וחומרא בעלמא הוא דמחמירינו בה ואמרינו דלא תנשא משום לזות שפתיים כדאיתא בפ"ב דכתובות דמדינא תנשא אפילו לכתחילה ותו אי אמרת בשלמ' דמאן דמתני לה אסיפא הוא דסבר לא נשאת נשאת ממש אבל מאן דמתני לה ארישא לא ניחא דמשום הכי לא פריה תלמודא למאן דמתני לה ארישא מההיא פרייתא דמייתי התם גבי שבוייה דקתני בה והתירוה לינשא ואחר כך באו עדים הרי זו לא תצא ומשמע מינה דדוקא בשבוייה הוא דקאמרינו הכי אבל לא באשת איש דפשיטא דאין לומר דמאי דתני לה גבי שבוייה דקתני בה חתימה לינשא ואחר כך באו עדים הרי זו לא תצא ומשמע מינה דדוקא בשבוייה הוא דקאמרינו הכי אבל לא באשת איש דפשיטא דאין לומר דמאי דתני לה גבי שבוייה אגב רישיה וסיפיה תני לה אבל הוא הדין בא"א דלא הנה שתיק תנא דברייתא לאשמועי' האי דינא בא"א נמי דהוי רבויא טפי כי הכי דתני לה תנא דמתני וכל שכן דנראה דהאי דברייתא פרושי קא מפרש לה למתני דאיפא למימר דבשבוייה סבר תנא דברייתא דלא תצא מהתירה אבל בא"א בכה"ג תצא דאי הכי ואם באו העדים מבעי ליה דבהכי הנה משמע דאפילו באו העדים הידועים שאמרה היא עליהם שהם יודעים שטהורה היא ואמ' לא ידענו אשמועי' תנא דברייתא דלא תצא מדנקט בלישניה ואם באו עדים משמע דלאו בכה"ג קא משמע תנא דברייתא אלא בבאו עדים דעלמ' שיגעו בה שנשבת קא משמע וכן פרש"י התם ואח"כ באו עדים שנשבת דהשתא לאו הפה שאסר הוא א"ה לא תצא עד כאן לשונו: הרי שהרב פי' בהדיא דלא

אתא תנא דבריינתא לאשמועינן אלא משום דלאו הפה שאסר הוא ואם פן מדאשמועינן תנא דבריינתא בשבויה וְלא אשמועינן אפילו בא"א משמע דבאשת איש הואיל ובאו עדים קודם שנשאת דלאו הפה שאסר הוא תצא ומה שתמצא בגמרות שלפנינו ואמר לא ידענו בכדי נסבה והנה הרי"ף לא גרס לה אלא ואם באו עדים ותו לא וכן נראה ג"כ מדברי הר"מ ואין להקשות ולומר דא"כ אמאי לא מיייתי תלמודא סייעתא לאבוה דשמואל מההיא בריינתא ולומר תנא נמי הכי וכו' דבשלמא אי אבוה דשמואל אפילו אי קאי ארישא קאמר דנשאת לאו דוקא מ"ה לא מיייתי מינה סייעתא דתנא דבריינתא לא קאי אלא אשבויה וכדכתב הר"ן ו"ל אלא אי אבוה דשמואל דוקא אשבויה קאמר אמאי לא מיייתי לה מינה סייעתא די"ל דמשום דאפשר לדחות ולומר דתנא דבריינתא התירוה לינשא ונשאת כפר קאמ' דהא קתני בה לא תצא דמשמע דבנשאת קא מייירי דדוחק הוא לומר לא תצא מהתירה קאמר לא קאמר תלמודא תנא נמי הכי והשתא אתי שפיר טפי מה שלא סדר מסדר התלמוד ברישא מלתיה דאבוה דשמואל והדר פלוגתיהו דרבי אושעיא ורבה בר אבין: ואף על גב דאבוה דשמואל פרושי קא מפרש לה למתני' ור' אושעיא ורבה בר אבין לאו בפירוש דמתני' פליגי אלא אי קאי ארישא או אסיפא ומאי דמחלק תלמודא בפלוגתיהו דרבי אושעיא ורבה בר אבין אפילו דקא מפרש אבוה דשמואל למתני' דקאמ' דנשאת דקתני במתני' לאו נשאת ממש קתני קא סמיך פדכתבו שם התוספות ו"ל: שאם מסדר התלמוד הנה מסדר תחלה מלתיה דאבוה דשמואל דנשאת דקתני במתני' לאו נשאת ממש קתני הנה משמע דמאי דפליגי רבי אושעיא ורבה בר אבין אי סיפא דמתניתין קאי ארישא או אסיפא לפי מאי דמפרשים לה למתני' דנשאת דקתני לאו נשאת ממש קתני נמי פליגי דרבי אושעיא מתני' לה ארישא: אבל השתא פלוגתיהו דרבי אושעיא ורבה בר אבין ברישא משמע דמאן דמתני' לה ארישא סבר דנשאת דקתני במתני' נשאת ממש קתני במשמעותא וליכא למימר מאן דמתני' לה אסיפא נמי משמע ליה מתני' דנשאת דקתני בה נשאת ממש קתני במשמעות' דהא פ' דמתני' דקתני נשאת לאו נשאת ממש קתני פדקאמר אבוה דשמואל ועל כרחו לומר דלכל הפחות מאן דמתני' לה אסיפא סבר הכי: ואם לחשך אדם לומר דממה שכתבו התוספות ו"ל עלה דההיא דאמרינן התם מאן דמתני' לה ארישא וכו' יש לדקדק ולומר שהם סוברי דמאן דמתני' לה ארישא נמי סבר דלא נשאת נשאת ממש קתני במתני' שכתב וז"ל מאן דמתני' לה ארישא פל שפן אסיפא ואה תאמר מנ"ל דילמא סיפא אפילו באו עדים ואחר כך נשאת לא תצא ולמאי דפי' בסמוך לא נשאת נשאת ממש אתי שפיר עכ"ל: ויאמר האומר דבשלמא אי מאן דמתני' לה ארישא נמי סבר לא נשאת נשאת ממש ניחא דאתי שפיר מאי דלא קאמ' תלמודא דבסיפא סבר דאפילו באו עדים ואחר כך נשאת לא תצא דבריישא נמי הכי דינא ומשום הכי קאמר תלמודא פל שפן אסיפא שאם באו עדים אחר שהתירוה לינשא אף על גב דלא נשאת לא תצא אלא אי אליבא דמאן דמתני' לה ארישא סבר נשאת נשאת ממש אפתי ק' דדילמא בסיפא אפילו בבאו עדים ואח"כ נשאת לא תצא דדוקא באשת איש הוא דקאמ' מתני' שאם נשאת כפר לא תצא אכל בשבויה אפילו באו עדים ואחר כך נשאת לא תצא הואיל וכבר התירוה לינשא קודם שפאו העדי נשיבהו ונאמר דלא היא דהא נראה דאי מאן דמתני' לה ארישא נמי סבר לא נשאת נשאת ממש מסתברא דלא תצא דקאמר מתני' הוי בההיא כפשוטו שאם נשאת אחר שפאו

העדים אף על גב שאומר לה שלא תנשא אם נשאת לא תצא וכההיא דהאשה שלום דהא התוספות שכתבו דתנשא לכתחלה מביאים ראיה לדבריהם דמר שמואל אכל בלאו הכי קיו מפרשים לא תצא דוקא בדיעבד וכההיא דהאשה שלום וכיון דלית לן ראיה להקל ולו' דלא תצא דקאמ' מתני' אפילו לכתחלה קאמר דתנשא אלא בשבויה אם פן נראה דדוקא אם לא תצא דקתני במתני' קאי אשבויה דקילא הוא דאית לן לפרושי הכי אכל אי קאי באשת איש דחמיר' דלית לן בה ראיה מן התלמוד להקל ולומ' דתנשא אפילו לכתחלה לא תצא דקאמרה מתני' אין להוציאה ממנו ממשמעות דההיא דהאשה שלום: אלא דוקא דנשאת אחר שפאו העדים הוא דלא תצא אכל לכתחלה לא תנשא ומאחר שפן הוא אכתי קשה דמה תרצו התוספות ו"ל דהא אפי' לפי מאי דמתרץ התם לא נשאת נשאת ממש אכתי מצית למימ' דדוקא ארישא הוא דקא"ל לכתחלה לא תנשא אלא שאם נשאת לא תצא כההיא דהאשה שלום אכל בשבויה אפי' לכתחלה תנשא ומנ"ל לתלמודא דקאמר כ"ש אסיפא דמשמע דלמאן דמתני לה ארישא א"א ושבויה שנים בדין זה: ותו אמינא שאם סבר' בעלי התוספו' ו"ל שלא תתורץ הקושיא שהקשו דילמא סיפא וכו' אלא אם נאמר דמאן דמתני לה אריש' נמי סבר לא נשאת נשאת ממש א"כ הנה להם להביא פירוש של רש"י ו"ל שמבואר בדבריו שהוא מפרש דדוקא למאן דמתני לה אסיפא הוא דמפרשי' בגמ' לא נשאת נשאת ממש אכל לא למאן דמתני לה ארישא כמו שהבאתי דבריו לעיל ולהקשות על דבריו ולומר דלפני קשה מנ"ל לתלמודא דמאן דמתני לה ארישא כל שפן אסיפא דילמא סיפא אפילו באו עדים וכו' ובר מן דין אמינא שיש לתמוה ולומר מה הקשו התוספות דלמא סיפא אפילו באו עדים וכו' דהא י"ל שסברת בעל התלמוד היתה שאם נאמר פן צריכין אנו לאפלוגי טובא בינייהו ולומר דפליגי בתרתי באשת איש ובשבויה למאן דמתני לה ארישא דוקא אם נשאת קודם שפאו העדים הוא דלא תצא ובשבויה אפילו באו עדים ואחר כך נשאת ולמאן דמתני לה אסיפא בשבויה דוקא בנשאת ואחר כך באו עדים לא תצא ובאשת איש כלל כלל לא ועדיפא ליה למימר דלא פליגי אלא בחד מנייהו דהיינו באשת איש דוקא ולא בשבויה דכל כמה דמצית לקרובי פלוגתיהו מקרבינו ועוד תימה על דבריהם דנראה דמאי דקאמר תלמודא כל שפן אסיפ' לאו דוקא דאפשר שהוא סובר דבשבויה דקילא אפילו באו עדים ואחר כך נשאת לא תצא שכל עצמו של המקשה לא בא אלא לומר לנו דלמאן דמתני לה אסיפא אית לן למימר אכל ארישא לא ולמימר דנימא דבדרב המנונא פליגי וכ"ש אסיפא דקאמר תלמודא לאו דוקא דלא קפיד תלמודא למימר בדוקא הכי סבר בסיפא דלא נקטינו אלא משום דהנה בעי למימר דסברת מאן דמתני לה אסיפא הך סברת מאן דמתני לה ארישא שהוא סובר דארישא לא וכדפרישנא: ונראה דדעתו של רש"י ו"ל נמי פן הוא דמאי דקאמר תלמודא כל שפן אסיפא היינו לומר דאפילו באו עדים קודם שתנשא דלא תצא מהתיירה קאמר דהא הוא ו"ל פירוש כמו שהזכרתי דבריו לעיל ונ"ל ארישא אם משנשאת באו עדים שהיתה אשת איש והיא נשאת על פי עצמה שאמרה גרושה אני אסיפא אנשפתי וטהורה אני והתירוה לינשא ואחר כך באו עדים שנשבית: ויש לתמוה על אריכות דבריו ו"ל שלא הנה לו לומר אלא ארישא אאשת איש אסיפא אשבויה אלא נראה שהרב ו"ל דעתו הוא שסברת התלמוד היא דטפי אית לן לאקולי בשבויה שהתירוה לינשא אף על פי שפאו עדים קודם שנשאת ממה שנקל באשת איש

אפילו היכא שהתירוה לינשא ונשאת קודם שבאו העדים והיינו מאי דקאמר תלמודא
עלה דמאן דמתני לה ארישא לפי ז"ל כ"ש אסיפא פלומר כ"ש דסבר כמאן דמתני לה
אסיפא דבשבויה אית לן לאקולי בה טפי היכא דהתירוה לינשא דלא תצא מהתירה ואף
על גב דבאו עדים קודם שנשאת פיון דאפילו באשת איש מקילין היכא דנשאת ואחר כך
באו עדים וגם פי כמה שכתב דמאי דקאמר תלמודא כל שכן אסיפא לאו דוקא נראה
דהוי שלא פדעתו של רש"י ז"ל ודברים בטלים מפל מקום לענין נפקות' דמילתא כולהו
פחדא גינהו דבין כך ובין כך סברת התלמוד היא דבשבויה אפילו התירוה לינשא ובאו
עדים קודם שנשאת דלא תצא ואפשר נמי שדעתו של רש"י ז"ל היא כדפי' אלא שרמז
בדבריו ורמיזותיו לנישב קושית התוספות ועל דרך שאפרש דבריהם בעזרת האל ועם
כל רמיזותיו של רש"י זכרו לברכה אין בעלי התוספות נמנעין מלהקשות ולתרוץ פי כן
מנהגם: ואחזור כמה שהייתי בו לפרש דברי בעל התוספות ואני אומר דהקשה להם
ז"ל דמנא ליה לתלמודא למימר דבאשת איש פליגי וכדבר המנונא פליגי דלמא כ"ע אית
להו דרב המנונא ובשבויה דוקא הוא דפליגי דלמאן דמתני לה ארישא בשבויה אפילו
באו עדים ואחר כך נשאת לא תצא ולמאן דמתני לה אסיפא אפילו בשבויה דוקא נשאת
ממש ואחר כך באו עדים הוא דלא תצא דהא נשאת דקתני במתני' נשאת ממשמע לן לפי
קושיתם של בעלי התוספות ז"ל ומשום הכי מתרצים דלפי מאי דמפרש בסמוך ע"כ לו'
דארישא פליגי שאם נאמר לאו ארישא פליגי אם כן במאי פליגי דהא לפי מאי דמפרש
בסמוך מאן דמתני לה אסיפא בשבויה אפילו באו עדים קודם שנשאת אמרינן דלא תצא
ואם כן לא מצינו למימר דפליגי אלא ארישא דלמאן דמתני לה אסיפא דוקא אסיפא הוא
דלא תצא אבל ארישא לא: ומעתה אומר דבר ממאי דכתבנא אין להקשות ולומר דלפי
מאי דפרישנא דמאן דמתני לה ארישא נשאת ממש קתני במתניתין וקאמר תלמודא כל
שכן אסיפא אם כן בשבויה נמי דוקא נשאת קאמרי אליביה ואם כן פליגי עליה דמאן
דמתני לה אסיפא בתרתי בשבויה ובאשת איש דמאן דמתני לה ארישא סבר דבשבויה
ובא"א דוקא נשאת הוא דלא תצא אבל התירוה לינשא לא ומאן דמתני לה אסיפא סבר
דבאשת איש פלל לא ובשבויה אפילו התירוה לינשא ובאו עדים קודם שנשאת לא תצא
מהתיר' ומנ"ל לתלמודא הא דנימא דלפי מאי דמפרש לא נשאת נשאת ממש דלא פליגי
אלא בשבויה דמאן דמתני לה ארישא סבר דנשאת נשאת ממש הוא דקאמרינן דלא תצא
דומיא דאשת איש: ולמאן דמתני לה אסיפא נשאת קתני במתני' דלאו נשאת ממש הוא
אלא אפילו התירוה לינשא ולא נשאת לא תצא מהתירה ולעולם אמינא לה דבא"א כל
אפין שוין דהיכא דנשאת לא תצא ולא פליגי אלא בשבויה כדפרישנא דלא היא דהא
מתני' נשאת תנו ואנו הוא דמפרשי' לה בהתירוה לינשא קתני אליב' דמאן דמתני לה
אסיפא וכיון שכן הוא אי לא פליגי באשת איש כדפרישנא: הוה עדיפא ליה למאן דמתני
לה אסיפא למיתני לה ארישא ולמימרא נשאת נשאת ממש כמשמעות הלשון אלא דאית
לן למידק מינה דדוקא בנשאת לא תצא אבל בשבויה דקילא אפי' התירוה לינשא ולא
נשאת נמי דהא סוף סוף מאן דמתני לה אסיפא היינו משום פלל לא ופליגי אמאן דמתני
לה ארישא דסבר דבאשת איש אם נשאת לא תצא ולפי מאי דכתבנא דכל שכן אסיפא
דקאמר תלמודא היינו לומר דבשבויה אפילו באו עדים קודם שנשאת לא תצא מהתירה
הראשון לא צריכנא למאי דכתבנא השתא דבר מן דין לא קאמר ולא מידי וכן נמי אין

להקשות ולומר דהיכי קאמ' דמאן דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא דילמ' באשת איש דוקא פליגי ולא בשבויה וכמו שפבר כתבתי ומה שהקשו התוספות ז"ל לא יקשה לדברינו כדפרישנא: ונחזור למה שהיינו בו דאשה שבאה לפנינו ולא ידענו בה שנשבית אלא שראינוה שנשאת לכהן ואחר כך באו עדים על השבויי' דלא תצא ונאמר דאי קשה לה מאשת כהן שנשבית דדינא דתצא דמספר פתובה דאם תשתבאי אפרקינך ואהדריןך למדינתך גלמוד ואמאי תצא והא כבר נשאת בהיתר וכי גרע' מאשה שנשבית ולא ידענו בה שנשבית ונשאת ואחר כך באו עדים דאמרי' דלא תצא ואע"ג דסוף פ' ד' אחין הנה ס"ד למי' דהיכא דנאנסה קודם היותה פחת הפהן דמותרת היא לינשא לכהן אי לאו דרב ששתדאנהרינהי לעיינין ממתני' מ"מ לפי המסקנ' נשואה לכהן ואינה נשואה לכהן שוות באסור זה: ותרץ ואימא דנדאי גרע' בעבור דבנשאת לכהן אחרי שנשבית שעשתה מעשה שריא דסמכינן על המעש' שעשת' אחרי שבנייתה דאמרי' דמעשה לא הוה קא עבדא וכההיא שאמ' בשלהי התקבל מעשה לא עבדי דהאי אסור' דאסרי' שבויה לכהן חומרא בעלמא הוא ולית לן לאוסרה אלא היכא דלית לה טענה כל דהו להתיירא אבל היכא שיש לה טענה כל דהו יתר מהשבוייה שגזרו עליה דהיינו שנשבית ובאו עדים שנשבית קודם שנשאת לכהן או קודם שהותרה להנשא אבל כל היכא שיתנסף עליה טענה כל דהו להתיירא דלא דמיא לההיא דגזרו עליה אע"ג דהוי טענה כל דהו שריא לה וראיה לדבר מבגתיה דשמואל דאמרי' התם בפ"ב דכתובות בגתיה דמר שמואל אשתביין ואסקינהו לא"י" אוקמן לשבונייהו אפראי ועיילי אינהי לבי מדרשא דרבי חנינא הא אמרה נשביתי וטהורה אני שרינהו סוף עול אתו שבונייהו וכו' א"ל ר' חנינ' לרב שמו בר אבא פוק איטפל בקרובתיך הרי לה שהערימו ורגלי' קצת לדבר דשקר' קאמרי הואיל ובערמ' עשו כדי שיצמנו דבריהם להנשא לכהן ובה שעמא נודע לב"ד שבערמה עשו ואלו ידע ב"ד שבאו השבאים עמהם לא היו מתירין אותן להנשא א"ה לא הותרו לינשא לכתחלה ואע"ג שהיה עליהן קול שיש עדים שנטמאו כדמשמע התם במסקנא וכן דעתו של הר"מבם ונראה דהיינו טעמא דהאי אסורא דשבוייה חומרא בעלמא ובטעו' כל דהו שיתנסף עליה להיתרה דלא הוי בגזרת חכמים דהיינו שבאו עדים שנשבית קודם שהתירה לינשא לא הוי בכלל הגזרה ושריא לה בין אם היא מערמה כדי להתיירא בין אינה מערמה ומהאי טעמא הוא דתניא התם אמרה נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומר נמתין עד שיבואו עדים אלא מתירין אותה מיד ומדקתני סתמא ויש לי עדים שטהורה אני משמע שאף אם פירשה ואמרה יש לי עדים פ' ופ' דאין אומר נמתין אלא מתירין אותה מיד דהאי שבוייה לא הוי בכלל שבוייה שגזרו בה חכמים דהא גתוסף בה טעמא דהיתרא ולכך אין אנו צריכין להמתין לברור הדבר גם פי אפשר להתברר דגזרה בעלמא הוא שגזרו בה חכמים משום חששא בעלמא והאי לא הוי בכלל גזרת חכמים כדפרישית וכן נמי משמע התם דאפילו פירשה ואמרה שיש לה עדים פ' ופ' שטהורה היא ובאו אותם העדי' ואמרו לה"דמ דרגלים לדבר דשקרא בדבריה ואין כאן הפה שאסר וכו' דלא תצא דנוק' בבאו עדי טומא' הוא דתניא התם דתצא אבל בגונא אחרינא לא ומיהו אי מהא לפי מה שאכתוב לפנים יש לדחות ולומר דאין ראיה דמילתא דלא דמיא עליה היא ודינא הוא דלא תצא וכאשר אכתוב לפני' בע"ה אלא דמההיא עובדא דבגתיה דשמואל שהבאתי לעיל משמע דאית לן לאקולי טובא בשבויה ואפילו היכא

שהיא מערמת פדי להתירה והתנויה דלא תצא מהיתרה גם פי הפרנו תכף בערמתה כדפרישית: ז ולרונחא דמילת' אומ' דנרא' שרבותינו ב"הת ז"ל פשיט להו דאיפא לאקולי טפי בשבויה בטענת כל דהוא גם פי בערמה היא עושה דמערמה ואינה מערמה שוות ונר' דהיגנו טעמא כדפרישות דהא במאי דפרכינו התם בפ"ב דכתובות גבי בנתיה דמר שמואל הא איפא עדים במ"ה פתב וז"ל אין לפרש דלמא איפא עדים דא"כ תקשה ליה נמי אמתני' וכו' ומזה הדוחק פי' דהכי פריה האי יצא קול דאיפא עדים במ"ה ומסיק התם דפריה דהא יצא קול דאיפא עידי טומאה והשתא יש לתמוה דמי הדחיקם לפרש ולומר דהא יצא קול וכו' פריה אי משום דלא פריה אמתני' דילמא במתני' ליפא למפרה מידי משום דלא נודע הדבר דבתחבולה עשתה ומ"ה תפו דנאמנת וליפא למיחש למידי אבל בבנתיה דמר שמואל שנודע הדבר שבתחבולה עשו פדי להתירם להנשא פרכינו שפיר דדילמא איפא עדים וכו' אלא ודאי נראה דפשיט להו לרבותינו בעלי התוספו' ז"ל דבשבויה כל כף הוא לנו אם הפרנו בה שבערמה ותחבולה עשתה פדי להתירה להנשא כמו היכא שלא הפרנו בה לכף דבין כף ובין כף דוקא היכא שבאו עדים קודם שהתירוה לינשא הוא שיש לנו לאנסרה אבל התירוה לינשא וכ"ש בנשאת ואפילו שלא אמרה לב"ד ולא פלוג כדפרישית לא דאין זו בכלל גזרת חכמים כדכתיבנא וזו שוות דבין כף ובין כף לא תצא מהיתרה ומ"ה קשה לרוז"ל בעלי הת' שאם סברת הגמ' להקשות דדלמא איפא וכו' ה"נ ה"ל להקשות במתני' והיגנו משום דפשיטא להו ז"ל דשנה השבויה העושה ערמה ותחבולה להתירה להנשא לאינה עושה דאי אית לן למיחש בחדא אית לן למיחש בתרתה והיגנו טעמ' כדפרי' וא"כ בטענת כל דהו דאית לן לאקולי בה מקילין דאין לנו בה אלא בגוונא דגזרו בה אבל בגוונא אחרנא ליתא בכלל הגזר' וכדפרי': ואם לחשה אדם דלפי האי דפ"ל דבנשאת בה אחרי שבייתה איתא לן להתירה טפי מנשפית אחרי שנשאת לכהן הואיל ובנשאת אח"כ קא עבדא מעשה כדפרי' א"כ מאי פריה התם בפ"ב דכתבו' נשפיתי וטהור' אני למה לי דהא פתבו בתו' התם וז"ל קשה לרשב"א אמאי לא משני משו' דבעי למיתני סיפא אם יש עדים שנשפית ואמרה טהורה אני אינה נאמנת וי"ל דמשום הא לא אצטריה דמסיפא דמתני' שמעינן לה דקתני עיר שפכשה פרכום כל פהנות שנמצאו בתוכה פסולות ואינה נאמנת לו' טהורה אני עכ"ל והשתא מאי מתרצי' דאי מסיפא דמתני' ה"א דוקא פהנות דהיגנו נשי פהנים דלא קא עבדי מעשה בתר שנשבו דהיגנו שישנאו לפהנים שפכר נשואות היו להם הוא דפסולו' וכההיא דסוף ד' אחין דהנה ס"ד לפרושי מאי דתנו התם פהנות דנשי פהני קתני אי לאו ההיא דרב וששת וכו' כדאית' התם אבל היכא שנשפית קודם שנשאת לכהן אף על גב שיש עדים שנשפית הואיל וקא עבדא מעשה בתר שבייתה דנשאת לכהן תהא נאמנת להכי אתא מתניתן דתנו נשפיתי וטהור' אני סתמא דנשמע מינה דבכל שבויה קתני לה למתניתן בין שנשפית אחר שנשאת לכהן ובין קודם שנשאת לכהן נשיבהו ונאמר דסברת התמוד היתה דאי הכי עדיף טפי הנה ליה לתנא למתני' התם במתני' סתם נשים ולו' כל הנשים שנמצאו בתוכה כו' ולא הנה ליה להאריה ולמתני' פולי ההיא מתני' דנשפיתי וטהורה אני וכו' דהא מה דנקט במתניתין לישנא דכהנות לא נקטינן אלא משום דהנה בעי למיתני ההיא דרבי זכריה בן הקצב דקאמר המעון לא וזה ידו וכו' וכדכתב הר אשז"ל ואם פן הנה ליה לתנא למיתני פל הנשים ולא ליחוש לההיא דר' זכריה בן

הקצב פי היכי דלא לאורוכי במילתיה למיתני רישא דמתניתין ואין להקשות ולומר דאי הכי תקשה נמי דלמה ליה ההיא מתניתין דתנו בפרק הבא על יבמתו וכן הבא על אחת מפל העריו' וכו' דמינה אנהרינהי רב שישת לעינין דאשת ישראל שגאנסה פסולה לכהונה ליתני הכא בפ"ב דכתובו' כל הנשים שגמזאים בתוכה דמינה נשמע דאשת ישראל שגאנסה פסולה לכהונה דמשוי' דאיכא לספוקי בהו שגא נאנסו הוא דפסולה לכהונה דמתני' דפרק הבא על יבמתו אצטריף לאשמועינן דאפילו נאנסה שלא פדרפה ובהעראה פסולה לכהונה: ואין להקשות ולומר דאפתי קשה דרב שישת אמאי אנהרינהי לעינין מההיא דהבא על יבמתו דאשת ישראל שגאנסה פסולה לכהונה והא מהא מתני' דפ"ב דכתובות נמי דתנו נשביתי וטהורה אני סתמא מצינו למילף דאשת ישראל שגאנסה פסולה לכהונה דשתי תשובות בדבר חדא דניחא ליה טפי למידק מההיא דהע"י משום דמהכי אפילו נאנסה בהעראה ובאונס: ותו דאי מהכא הוה אמינא דלעולם דוקא באשת פהו קא מייירי מתני' וכדמשמע לישנא דסיפא דקתני כל פהנות ומאי דאצטריף רישא דמתני' דקתני נשביתי וטהורה אני וכו' אגב סיפא נקט לה פדמשני התם בגמרא וגם פי יש להאריף בזה עוד קצתתי מקוצר הפניות: ח ומעתה אני אומר דמכל הא דלעיל עלה בדינו דבגדון דידן אף אם היו באים עדים בפנינו אחרי שנשאת לכהו ולומר שיזעו באשה זו שנשבית דמותרת היא לבעל כל שכן שלא באו עדים כלל להעיד על שיזעו שנשבית אלא מפי בעלה אנו חיים והפה שאסר הוא הפה שהתיר יש כאן וכדכתיבנא ואפילו אם בעלה לא היה אומר על טהרתה אלא שהיה מעיד בפנינו שיזעו בה שהיתה שבויה בידי השבאים דהשתא אין כאן הפה שאסר הוא הפה שהתיר בר ממאי דכתיבנא לעיל אני אומר דאין כאן בית מיוחד דאפילו היכא שבה עד א' קודם שהתירוה לישא והעיד בפנינו דאשה זו נשבית היא נאמנת לומר נשביתי וטהורה אני פדכתב הר"מ ז"ל בהדיא וכל שכן כשבא אחרי שנשאת בין בשאלת בית דין ובין שלא בשאלת בית דין וכדכתיבנא וכל שכן בגדון דידן שאין כאן שום עד שמעיד עליו שנשבית אלא הבעל שאין עליו תורת עדות כלל ואפילו אי הוה שייף ביה תורת עדות בענין זה אינו נאמן שהרי הוא משי' עצמו רשע שהוא פהו ואומר שנשא שבויה שאסורה וחזקה שאין אדם משים עצמו רשע כדאיתא בכמה דוכתי בתלמוד ואם יאמ' האומ' דהכא אין הבעל מעיד שלא כיון להעיד כלל כדי שנאמר שאין עדותו עדות אלא שיש לנו להאמינו כיון שהיה משיח לפי תומו דמ"ל בת מקום שהאמינוהו לאו מתורת עדות האמינוהו כמו שאנו מאמינים בשפחה שמסיחה לפי תומה להקל כדאיתא התם בפ"ב דכתובות: ט הכא נמי ליתא דהא בענין זה לא אשכחן מלת דנאמן אלא להקל ולא להחמיר דלקולא אזלינן ואפילו היכא שיזענו בה ודאי שהיתה תוה העיר שכבשה פרפום וכאשר אפרש בעזרת השם קל וחומר בגדון דידן דאית בה חזקה דכשרות ושלא נבעלה דפשיטא דאין להוציאה מחזקה ע"י פסול לעדות מ"ל: וכן באשה שמת בעלה כתב הרשב"א ז"ל בתשובה דדוקא להקל הוא דאמרינן דנאמן אבל לא להחמיר גם כי חזקת א"א מסייעו וכן המרדכי ז"ל בשלהי יבמות בשם רבינו דוד בר רבי קלונימוס ואף על גב דבאשה שמת בעלה מחמירין בה טפי ממאי דמחמירין בשבויה דהא באשה שמת בעלה כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב דהילכות גרושין שאם באו ב' עדים כא' א' אומ' מת ואחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מפני שהוא ספק וכדאיתא בפ"ב דכתובות ואלו בפ"ח

דהלכות אסורי ביאה כתב וז"ל ה"ו שם ב' עדים שנשבית ועד א' מעיד שנטמאת וא' מכחיש אותו ומעיד לה שהיא טהורה ולא נתניחד עמה גוי עד שנפדיית אפילו זה שמעיד אשה או שפחה מותרת עכ"ל הרי לה בהדיא דבאשה שמת בעלה אם שני עדים כשרים מכחישים זה את זה אף על פי שנשאת תצא ואלו בשבויה אף על פי שהעד המעיד בה שהיא טהורה הוא פוסל ועד כשר מכחישו אפי' הכי היא מותרת דמקילין טפי בשבויה ממאי דמקילין באשה שמת בעלה לדברי הסוברים דמ"ל ת נאמן נמי לאסור באשת איש כדאיתא במרדכי היינו משו' דמחשבי ליה בעד פסול כדאית' התם ובגדון דידן אין להאמין לבעל לאנסרה עליו דאין אדם משים עצמו רשע וכדכתבנא: ואם לחשף אדם לומר דנגידון דידן הוי כאלו באו עדים והעידו עליה שנשבית קודם שנשאת הואיל ובעלה ידע בה שהיתה שבויה קודם שנשאת וילדמותו לשנים אומרים מת וב' אומרים לא מת דאף על גב אף דנשאת תצא הואיל והדבר ספק מפל מקום אם נשאת לאחד מעידיה שבריא לו שמת לא תצא וכן בעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת להרמב"ם וז"ל כדכתב הוא וז"ל בפ"ק י"ב דהלכות גרושין וכן להיא דקדושין פ' האומר בעובדא דההוא סמיה דהנה מסדר מתניתא קמי דמר שמואל דזנתה אשתו ואתא לקמיה דשמואל ואמר ליה אי מהימן לה זיל אפקה וקאמר רבא דה"ק אי מהימן לה כבי תרי זיל אפקה הרי לה דאף על גב שמצד הדין אין עדותו עדות לאנסרה עליו אפי' הכי אי מהימן ליה וחושב הוא שהדבר אמת אסורה היא עליו: ובר מן דין נאמ' דהכא בגדון דידן היא עליו חתיכא דאסורא הואיל וידע בה קודם דנשאת שהיתה שבויה דהא התוספות ז"ל פתבו שם עלה דהיא דקאמר רבא דהיא שאמר לו עד אשתו זנתה ושתק דהוי דבר שבערונה ואין דבר שבערונה פחות משני' וז"ל ואם תאמר פיון ששותק ושתיקה פהודא דמיה למה לא תאסר עליו וכי לא יוכל לעשות עליו חתיכה דאסורא: וי"ל דקא סבר רבא דטעמא דשותק מהימן לאו משום דשתיקה פהודא וכו' הרי לה דכשידע הבעל באשתו אסור שאם הנה מתברר לנו ע"י עדים היינו אוסרים אותה עליו אף על גב שאין אנו יודעים בו אלא שהבעל היא עליו חתיכא דאסורא ואסורה היא עליו וכי היכי שהאשה עצמה שאמרה נשביתי ולא אמר' טהורה אני שהיא עצמה אוסרת לכל פהו הכא נמי בעלה אוסרה עליו כשידע בה שהיתה שבויה קודם שנשאת לו וקודם שהתירוה לינשא שאינה נאמנת הא ליתא דהא כשאמרה לו שגנובה ושבויה היא אמרה לו גם כן שטהורה היא כאשר בא בשאלה וכדכתבנא ולא נאסרה עליו מעולם שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואין לומר דמפל מקום אחר אמרה לו דברים הללו מאן נסרה דמילתא דפשיטא היא דבמר הכי היתה צריכה שמירה שהרי שבויה היתה בפניו ותו לא הפה שאסר הוא וכן כתב הר"מ ז"ל בהדיא וכן משמע בפ"ב דכתובות שאנו אין לנו בדבריו ובדבריה אלא כאשר אמרום לפנינו בלא תוספת ובלא מגרעת שאין לנו לתרץ דבריהם ולהוסיף בהם דברים אשר לא שמענו מפיהם דאפי' היכא שספק לנו בדבריהם שיש להביאם בתרי אנפי יש לתלות לקולא ולומר שאחרי אמרה לו דברים הללו לא נפרדה מחברת היהודי ללכת בבית עובדי כוכבים ומזלות בנחיד דהא יש לנו לומר ספק נתניחד ספק לא נתניחד ואם תמצא לומר נתניחד שמה לא נטמית ואין לומר דמפל מקום הואיל והם לפנינו נבאר הדבר איך הנה אם נתניחד בבית עובדי כוכבים ומזלות אחרי אמרה לו דברים הללו דהא בעיר שכבשה כפרים אמרינו התם דאם יש מחביאה אח' מצלת על

כָּל הַפְּהִינִים וְאִיבְעֵינָא לֵן הֵיכָא שְׂאִינָה מְחֻזְקַת אֱלָא א' אִם הִיא מְצֻלַת עַל פְּלֵן אוּ לֹא נִהְיָה בְּעֵינָא לְמִיפְשֵׁט דְּאִינָה מְצֻלַת מֵהֵיא דב' שְׁבִילִים א' טְמָא וּא' טְהוֹר וּכּו' דְּלִרְבִי יְהוּדָא בְּבָאוּ לְיִשְׁרָאֵל בְּבֵת א' הִטְהֵרוּ שְׁעֵבְרוּ עָלָיו הֵן טְמָאוֹת וּבְבָא א' מִהֵן לְיִשְׁרָאֵל עָלָיו וְעַל חִבְרוּ טְמָאוֹת וּלְרַבֵּי יוֹסִי בֵּין פֶּה וּבֵין פֶּה טְמָאוֹ וְדַחֲיִנוּ לָהּ וְאֶמְרִינוּ דְלֹא דָמוּ דְהֵתָם וְדָאֵי אִיפָא טְוּמָאָה הֵכָא מִי יֵימַר דְּאִטְמִי וּפְסֻק הָרִי"ף ו' ל' לְקוּלָא וְכֵן הֶרְמַב"ם וְאֵלִיבָא דְכּוּלֵי עֲלָמָא אִם נִשְׂאָת לֹא תִצָּא כְּדַכְתַּב הָרָא"ש ו' ל' וּמִשְׁמַע דְּמַחְבּוּאָה מְצֻלַת מְסַתְמָא שְׂאֵפִילוּ הֵן לְפָנֵינוּ לֹא שְׂיִלִינוּ לְהוּ דָאֵי ס"ד דְּדוּקָא הֵיכָא דְלִיתְנָהֵי קָמוּ מְצֻלַת מְסַתְמָא אֲבָל הֵיכָא דְאִיתְנָהֵי קָמוּ שְׂיִלִינוּ לְהוּ וְאִי אֶמְרִי כָּל חֻדָא מִנְיָהֵו נַחְבְּתִי אוּ טְהוֹרָה אֲנִי אֵין וְאִי לֹא לֹא מְסַתְמָא מֵאִי דְאִיבְעֵינָא לֵן בְּאִינָה מְחֻזְקַת אֱלָא א' נְמִי בַכָּה"ג קָא מִיבְעֵינָא לֵן שְׂאִם אִינָה לְפָנֵינוּ אִם נִתִיר אוּתָהּ מְסַתְמָא וְאִם הֵן לְפָנֵינוּ נִשְׂאָל אוּתָם וְאִי אֶמְרִי כָּל חֻדָא מִנְיָהֵו טְהוֹרָה אֲנִי נִשְׂרוּ לְהוּ וְאִי לֹא אוּ לֹא אוּ לֹא וְאִי כ' מֵאִי קָא פְּשִׁיט מֵהֵיא דב' שְׁבִילִים בְּשֻׁלְמָא לְהֵיכָא דְלִיתְנָהֵו קָמוּ מְצִי פְּשִׁיט שְׁפִיר דְהֵכָא וְהֵכָא אֵין שׁוּם אֶחָד טוֹעֵן בְּרִיא אֱלָא לְהֵיכָא דְאִיתְנָהֵו קָמוּ שְׁעַל הָרוּב הוּא כֵּן דְשְׂיִלֵי לְהוּ לְדַבְרֵיהּ וּכְשִׁטּוּעֵנוֹת בְּרִיא הוּא שְׂרִי' לִיהֵי הֵיכִי מְצִי לְמִיפְשֵׁט מִינָה דְאֵין שׁוּם א' מִהֵן טוֹעֵן בְּרִיא דְהָא אֵין שׁוּם אֶחָד מֵהֵם יוֹדַע אִם עָבַר עַל הַטְּמָא אוּ לֹא אֱלָא וְדָאֵי נִרְאָה דְאֶפִילוּ לְפָנֵינוּ אֵין אֲנוּ שׁוֹאֲלִין אוּתָן דְּמְסַתְמָא מְצֻלַת הַמְּחַבּוּאָה שְׂאֵין אֲנוּ צְרִיכִין לְטַעֲנָתָהּ דְתַלְיִנוּ לְקוּלָא וְהַשְׁתָּא פְּשִׁיט שְׁפִיר מֵהֵיא דב' שְׁבִילִים וְדַחֲיִנוּ לָהּ וּפְסֻק הָרִי"ף וְהֶרְמַב"ם ו' ל' לְקוּלָא דְאֶפִילוּ בְּאִינָה מְחֻזְקַת אֱלָא א' שֵׁא"א לּוֹמַר שְׁנַחְבָּאוּ פְּלֵן מְצֻלַת כְּאֶשֶׁר מְצֻלַת הַמְּחֻזְקַת אֶת פְּלֵן דְתַלְיִנוּ אֶכַל חֻדָא וְחֻדָא מִנְיָהֵו וְאֶמְרִינוּ זֹו הִיא שְׁנַכְנֹסָה בְּמַחְבּוּאָה וְלֹא חִיְיָשִׁי לּוֹמַר נִבְרַר הַדְּבָר הַזֶּה וְהוּן לְפָנֵינוּ וְאֶף עַל גַּב דְּנֻדָאֵי לֹא נַחְבָּאוּ פְּלֵן אֱלָא מְסַתְמָא שְׂרִינוּ לְהוּ דְתַלְי' לְקוּלָא הַזֶּה וְאֵין כְּאֵן וְדָאֵי טְוּמָאָה וְאֵין חוּקְרִין וְדוּרְשִׁין בְּדַבְרִים הַלְלוּ וְכֵן כְּתַב הָר"ן ו' ל' דְּמְסַתְמָא שְׂרִינוּ לְהוּ וְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתֵי נַר' שְׁכֵן הֵיטָה דַּעֲתוֹ שֶׁל רַש"י ו' ל' דְהָא פִּירֵשׁ עַל הַהִיא דְאֶמְרִי הֵתָם וּמִשׁ' מַב' שְׁבִילִים וְז"ל דְכִינוּן שְׂבָא לְשָׂאוֹל עָלָיו וְעַל חִבְרוּ א"ר יוֹסִי טְמָאִים הֵנִי לְכוּלְהוּ שְׂרִינוּ כִּי הִדְדִי עַכ"ל: וְאִי ס"ד בְּבָאָה בְּבֵית דִּין וְטוֹעֲנַת כְּתַבְתִּי הוּא דְשְׂרִינוּ לָהּ אֲבָל מְסַתְמָא לֹא הֵיכִי שְׂרִינוּ לְהוּ כִּי הִדְדִי וְהָא אֵין פְּלֵן בְּאוֹת לְבֵית דִּין אֶחָד בְּבֵת אַחַת לְמִשְׁרֵי לְהוּ כִּי הִדְדִי אֱלָא וְדָאֵי כְּדַכְתִּיבְנָא וְאֶף עַל גַּב דַּעֲלָה דְהֵיא דְאִיבְעֵינָא לֵן הֵתָם לֹא נַחְבְּתִי וְלֹא נְטְמָאֲתִי מֵהוּ מִי אֶמְרִינוּ מֵה לִי לְשִׁקְרָא כִּי הוּא ו' ל' אֲבַעֲיָא אֶמְרָה נַחְבְּתִי וְלֹא קְאָמְרָה אֲבַעֲיָא שְׁתַּקָּה וְלֹא קְאָמְרָה וְלֹא מִיּוֹדִי לֹא מִשׁוּם דְּנוּקָא דְכְּשָׂאֶמְרָה נַחְבְּתִי הוּא דְשְׂרִינוּ לָהּ דְאֶפִילוּ שְׁתַּקָּה נְמִי שְׂרִינוּ לָהּ כְּדַפְרֵישִׁית וּמֵה שְׁנַדְחַק הוּא ו' ל' לְפִרְשׁ כֵּן מִשׁוּם דְּחֻזִּינוּ דְאֶשְׁהָ זֹו גְּלַתָּה דַּעֲתָה שְׁהִיא טוֹעָה וְחוּשְׁבַת שְׂאִינָה נִתְרַת בְּשִׁתְיָקְתָה אֱלָא צְרִיכָה הִיא לְבֹא לְב"ד לְטַעֲוֹן טַעֲנָתָה לְהַתִּירָה וְלָנָה בָּאָה לְפָנֵי ב"ד לְטַעֲוֹן טַעֲנָתָה וְאִם כֵּן לֹא שְׂיִיף לּוֹמַר הֵכָא מֵה לִי לְשִׁקְרָא אֱלָא אִם כֵּן נִאֲמַר דְלִפִּי טַעֲנָתָה נְמִי הִיָּה לָהּ לְטַעֲוֹן טַעֲנָה אַחֲרַת לְהַתִּיר עֲצַמ' דְהֵינָנוּ לּוֹמַר נַחְבְּתִי וְכֵן דַּעֲתוֹ שֶׁל הָרִי"ף ו' ל' וְשֶׁל הֶרְמַב"ם ו' ל' לְע"ד וּדְבָרֵינוּ מְבֹנְאָרִים הֵיטֵב עַל דְרָף שְׁפִירְשִׁתִּי דַּעֲתוֹ שֶׁל רַש"י ו' ל' וּק"ל וּבְכַף נִסְתַּלְקָה מֵעָלָיו קוּשִׁית הָר"ן שְׁהוּא הֵבִין דְבָרֵי הֶרְמַב"ם ו' ל' דְסָבַר דְּמְסַתְמָא לֹא שְׂרִינוּ לְהוּ וְהַקְשָׁה מֵה שְׁהַקְשָׁה וְלֹא מְלֹאֲנִי לְכִי לְחַלּוֹק עָלָיו אֱלָא בְּרִאוּתִי שְׁגַם הוּא מְסַכֵּים שְׁהַדִּין הוּא שְׂאֵפִי' לְפִי מֵה שְׁפִירֵשׁ הוּא ו' ל' דַּעֲתוֹ שֶׁל הֶרְמַב"ם הֵיכָא דְנִשְׂאָת לְכַהֵן לִית דִּין וְלִית דִּיּוּן דְלֹא תִצָּא דְהָא בְּנִשְׂוֹאִיָּה אוּמַר' לְכָל שְׁטְהוֹרָה הִיא וּכְדַכְתִּיבְנָא וְה"ה וְהוּא

הטעם בנידון דידן שלפנינו שנשאת לכהן שיזע בה קודם שנשאת שהיתה שבויה שיש לנו לומר שאומר לכל שטהורה היא שלא נתייחדה עם בעל דת אחר אחרי שאמרה לנו שנגנבה וטהורה היא ואין לנו לחקור ולדרוש על הדבר יותר ולבררו: ט וכן משמע נמי מעובדא דבנתיה דמר שמואל שאין לנו בשבויה אלא דבריה לבד ולא שייילינו לה מידי לברר ענינה והאיה היא דהא לא שאלנה לחקור על ענינה לדעת אם השבאים בעיר או לא אלא התירום בלי שום שאלה ואע"ג שהשבאים שלהם היו בעיר ותיכף שהתירום באו השבאים בב"ה ונודע להם שכל מעשיהם בערמה שהם סברו הדבר שלא פהנייתו כדי להתירם ואלו ידעו ב"ד בתחלת המעשה פהנייתו פאשר ידעוהו בפסוף לא היו מתירין אותם וגם פי ידעו הדבר לבסוף לא חששו להוציאה מהיתרה ולומר שהו משקרות הואיל ובערמה עשו ואע"פ שיזעו שיצא עליהם קול שיש עדים שנטמאו פדמסקינין התם עידי טומאה אתמר וכתבו התו' ז"ל וז"ל עידי טומאה וכו' והא איכא עדים במ"ה דפריה לעיל עידי טומאה אתמר שיצא קול דאיכא עידי טומאה אפ"ה התירו ולא חששו לבדוק על הדבר ועל הקול אשר יצא ואע"ג דדמי הדבר קצת לחוכא וטלולא וכן נראה נמי שהיה דעתו של הרמב"ם יעניין בדבריו והיינו משום שאין לנו בשבויה אלא דבריה לבד ולא שאלה וחקירה ודרישה דלקולא אולינו בה ואין לומר דאע"ג דאין אנו צריכין לשאלה ולברר דבריה אם נתייחדה אחרי שמעו ממנה דברים הללו או לא מ"מ אם אירע או יארע והגיד או יגיד מל"ת שנתייחדה יש לנו לאוסרה עליו ולדמותו למאי דקאמר רב ששת בפרק שבועות הדיינים עלה דההיא עובדא דההוא דאמר לחבריה הב לי זוזי דמסיקנא בה אמר ליה ולא פרעתיך בפני פלוני ופלוני אתו פלוני ופלוני ואמרו לא היו דברים מעולם אמר רב ששת הוה חזק פפרן ואע"ג דלרשב"ג אמרינו בפרק גט פשוט שאין הלנה צריה לברר דבריו ולפי מה שפי' ר"ת התם משמע דרשב"ג סובר דאפילו היכא שמעידים לפנינו אין שואלים אותו יענון שם גלאיתי להאריה ואפ"ה הכי סבר רב ששת שאם באו העדים ואמרו להד"מ הוה חזק פפרן דהא רבא דהלכתא פנותיה קאמר התם דלא הוה חזק פפרן ויהיב טעמא למלתיה משום דכל מיילי דלא רמיא עלייהו דאינשי לאו אדעתיה ופירש"י ז"ל כל מלתא דלא רמיא עליה פגון זה שלא היה לו לומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני שלא אמר לו בשעת הלואה בעדים פרע לי הלכף לא שם לבו אם בעדים פרעו או לא בעדים ואמר בעדים פרעתי ולא אדעתיה ואין מוהזק פפרן בכף עכ"ל והכא נמי בנדון דידן לא רמיא עליה לומר פריטים הללו דבשלבא מה שפבר אמר רצה לומר בהסיחו לפי תומו שעשה מצוה רבה אבל לספר ולומר שאחרי אמרה לו שהיתה שבויה והיא טהורה נתייחדה בבית הגוי לא רמיא עלייהו ולא אדעתיה פנראה לעניות דעתי ונראה נמי דבשבויה לא צריכנא לטעמיה דרבא דאקילו בה רבנן טובא פדכתיבנא ואפילו רב ששת דסבר הכא דהוה חזק פפרן מודה בשבויה וכדדייק דהיא ברייתא הפרק שני דכתובות דכתיבנא ואם יתפנין לומר דברים הללו כדי להורות לו אם היא מותרת פבר פכת שאין בדבריו פלום דעדותו אינו עדות שאין אדם משים עצמו רשע שמאחר שהוא פהן אינו נאמן לומ' שנשא אשה שהוא מסתפק בה שמא אנסה הגוי ולא ידע אם היא מותרת לו או לא ואם היא תאמר דברים הללו הפה שאסר הוא הפה שהתיר יש פאן ובר מן דין אמיןא שאפילו חזרה בבית הגוי פבראשונה אחרי אמרה לו דברים הללו אין פאן בית מיוחד הואיל וכבר המירה וראיה מהתשובות שהביא בעל תרומת הדשן וכאשר

פירשתי למעלה דמה שהוצרכנו לדין לא הוצרכנו אלא אם נחוש שאנסויה קודם שהמירה או לא וכמו שפבר פתבתי וגדולה מזו מצאתי בהגהות מאלפסי ישן ו"ל בחדושי הר' דוד פתוב בשם הגאון דהשתא בזמן הזה שאין אומות העולם מטין דין הוי פאלו יד ישראל תקפה על עצמן וכל יחיד אפילו פהנת מותרת לבעלה אלא אם פן תפשה פרפום או בעת מלקמה דעל ידי נפשות אסורה לבעלה ולי הדיוט נראה דלא היא דבגמרא לא מפליגינן אלא בין היכא שיד ישראל תקיפה להיכא שיד האומות תקיפה אבל כל היכא שיד האומות תקיפה אין לחלק דאף ע"ע שאין מטין דין אסורה והיינו טעמא פדכתיבנא לעיל בפרשי התשובה אשר הביא הרב בעל' תרומות הדשן ונראה שדעתו של רש"י ו"ל נמי שאין לחלק בין מטין דין לאין מטין דהא במאי דפרכינן התם והא אשקלון דיד אומות העולם תקיפה על עצמן פירש הוא ו"ל ו"ל והא אשקלון דארץ פלשתיים היא ועוד פבר גלוי ואי ס"ד דאפילו היכא דיד האומות תקיפה על עצמן אם אין מטין דין לא חיישינן למה ליה לרב ו"ל להדחק ולפרש ועוד שפבר גלו מה שלא נזכר בגמרא דילמא משום הכי פריף וקאמר והא אשקלון משום דפשיטא לבעל התלמוד דבאשקלון היו מטין דין אבל בכל מקום שאין מטין דין לא חיישינן ותו מנ"ל אי גלו ואי לא גלו והא אי גלו נמי יד ישראל תקיפה על עצמן קרינא לה אם אין מטין דין אלא ודאי נראה שהיא ו"ל סובר פדכתיבנא ואין לסמוך על הגהה זו ובגדון דידן הואיל וכבר המירה פשהגידה לפהו הדברים אף אם נתייחדה אין לחוש ואף על פי שהיא פפיפה תחת ידם וכדכתיבנא ובר מן כל דין אמינא אפילו נתייחדה בבית אדנה אחר אמה לו דבריה אין פאן בית מיוחד דנראה דדוקא פבא ועדים לפנינו והעידו שהיתה שבויה והוחזקה לפנינו שהיא פסולה לכהונה הוא דאמרינן דשוב אינה נאמנת אבל כל היכא שלא הוחזקה לפנינו שהיא פסולה לכהונה אף על פי שבעלה ידע בה שהיתה שבויה אין לנו לאנסרה עליו מהאי טעמא ולא שיף הקא חתיכה דאסורה שלא נאסרה עליו דהא אין אנו אוסרין אותה מן הדין אלא שגזרו עליה חכמים שתהיה אסורה כל שידענו בה שהיתה שבויה פגון שבאו עדים והעידו לפנינו קודם שנשאת או קודם שהתרנוה לינשא שהיתה שבויה אבל זו אף על גב שבעלה ידע בה שהיתה שבויה קודם שתנשא אנו לא הנה ידעינן בה ולא נכללה בכלל גזירת חכמים דאין לנו בגזירות חכמים אלא פעינן גזירתם ולא דמי גדון דידן לההוא דכתובות וקדושין שהנפתי דהתם מן הדין היא אסור' אבל גדון דידן גזרה בעלמא היא וכדכתיבנא ותדע לה שפן היא דהא אם עד אחד מעיד בה שהיתה שבויה והיא אומרת נשבתי וטהורה אני שמתירין אותה להנשא ואין אנו מחלקין לומר דאם העד שהעיד בה היא פהו שאסורה להנשא לו דהואיל והוא ידע בה שהיתה שבויה הרי הוא עליו חתיכה דאסורא אלא מתירין אותה להנשא אפילו לאותו עד עצמו ואפילו היא פהו: י ולרונחא דמילתא אומר דאי לא תימא הכי פשהביא הרמב"ם ו"ל דין זה פי"ב דהלכות אסורי ביאה פתב ו"ל האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת וכו' עד אפילו הנה שם עד שמעיד שהיא שבויה עכ"ל הנה לו לפרש ולומר שלאותו העד בעצמו אסורה להנשא לו אם הוא פהוקמו שפירש בדין אשת איש בפ"ב דהלכות גרושין בעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת וכתב ואם נשאת לעד שהעיד לה והיא אומרת פריא לי שמת לא תצא ואף על פי שלא הוזכר בגמרא בהדיא אלא ודאי פדאמרן הנראה לעניות דעתי פתבתי נאום הנמוך ונבוך דוד הפהו בכמ"ר חיים הפהו ו"ל: בית התשיעי חדר א ב שאלה יבמה

שנפלה לפני יבם משומד שנאנס בשעת השמד המר והמפורסים אשר היה במלכות פירטוגאל ונטמע בין הגוים ולא חזר לדת ישראל זה לו עשרים שנה ויותר ויש לו רשות לצאת ולבא ואינו רוצה וכן בשעת הקידושין והנשיאון היה משומד והיה לו רשות לצאת ולבא ולא רצה זקוקה היא לו או לאו: תשובה תנן בפרק פיצד מי שיש לו אח מפל מקום זיקק את אשת אחיו ליבום חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן הנכריות ואמרנו מפל מקום לאתווי מאי אמר רב יהודה לאתווי ממזר ופלוגתא דרבבבא היא אי משומד זיקק אי לא דאף על גב דלא ממעיטינו במתניתין אלא בין הנכריות דולדה כמוה מפל מקום אפשר דלרבובתא נקטה דאפילו פשהו נהג בישראל והוא מקיים כל התורה קאמר מתניתין דאינו זוקק ולעולם אימא לה דמשומד אינו זוקק ורבו הדיעות פאשר אכתוב בעזרת האל ותחילה אבאר אם יכולה האשה המקדשת להתנות שלא תזקק ליבם ואח"כ אביא מה שפיתבו הגאונים ושאר הגדולים אם יבם משומד זוקק או לא ומתוך כך תתבאר שאלתינו: א נאני אומר דאע"ג דהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כדתנן בסוף הפועלים ופלוגתא דר' מאיר ור' יהודה לא הניא אלא בדבר שבממון אבל בדבר שבגוף כ"ע מודו דתנאו בטל כדאיתא התם ובפרק הזהב ובפרק אע"פ ובכמה מקומות בתלמוד וכתב המרדכי שם בסוף הפועלים בשם הירושלמי שאם מת לא תהא זקוקה ליבם הני מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל מפל מקום בגמרא דידן בסוף הגוזל עצים משמע דהמתנה שאם ימות שלא תהא זקוקה תנאו קיים ולא הני מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל דתנן התם נמן את הכסף לאנשי משמר וכו' ואמרנו בגמרא שמע מינה כסף מכפר מחצה דאי לא מכפר הח' מהדר ליורשים מאי טעמא דאדעתא דהכי לא יהיב ליה ופרכינן התם אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מ"ש תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה ומשינין התם אנו סהדי דמינח ניחא לה בכל דהוא כדרב"ל דאמ' רב"ל טב למיתב טו דו מלמיתב ארמלו הרי לה דיבמה שנפלה לפני מ"ש אי לאו טעמא דאנו סהדי דמינח ניחא לה לא היתה זקוקה לו אלא היתה יוצאת בלא חליצה מטעמא דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה וא"כ בידה הוא להתנות שאם ימות בעלה בלא בנים ותפול לפני אחיו דתיפוק בלא חליצה ונראה דהיינו טעמא דהנה אמרנו דיבמה דנפלה לפני משומד דתיפוק בלא חליצה אי לאו טעמא דטו דו ולא חשבינן לה מתנה על מה שכתוב בתורה משום דהנה אמרנו דאנו סהדי שדעתה הוא שאם ימות בעלה ותפול לפני משומד שיהיו הקידושין שנתן לה בעלה מתנה ואדעתא דהכי נתקדשה לו וכה"ג לא חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה אבל אם הוא רוצה להיותה מקודשת לו עתה שאם ימות בעלה בלא בנים שלא תהא זקוקה ליבם הניא מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל ועל דרך זה מחלקים בעלי התוספות ז"ל בפרק אף על פי ע"ש ואפשר לומר דדעת התוספות שם בשלהי הגוזל פן הוא שכתב וז"ל דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה נראה דבעלה מן האירוסין איירי דאי מן הנשואין נדאי מקדשה נפשה כדי שתהא נשואה לבעלה דמשום אחר מיתת הבעל לא מסקה נפשה מלהיות נשואה אלא מן האירוסין איירי דאי מן הנשואין אין לה שום טובה ע"כ ויאמר האומר הרי לה דמתנה שלא תפול קמי יבם דתנאה קיים אם ימות בעלה בלא בנים מסקה נפשה מבעלה והיינו טעמא דנעקרו הקידושין למפרע ולא הנה מתנה על מה שכתוב בתורה והיינו טעמא פדכתיבנא אלא דנראה לומר דלא היא שדעת בעלי התוספות ז"ל שם לומר דכדי שתהא נשואה לבעלה

שִׁישׁ לָהּ טוֹבָה עִמּוֹ רוֹצֶה הִיא לְהִיּוֹתָה נְשׂוּאָה לּוֹ בְּלִי שׁוּם תְּנָאִי וּמְכַנְסֵת עֲצָמָה בְּסִפְּךָ שְׂאֵם יְמוֹת בְּעֵלָה שְׂתַפּוּל לְפָנַי אַחֲרֵי הַמְשׁוֹמֵד וְנֹאפִילוֹ אִם יֹאמְרוּ בְּהִדְיָא שְׂאֵם יְמוֹת בְּעֵלָה שְׂתַפּוּל לְפָנַי אַחֲרֵי הַמְשׁוֹמֵד לֹא מִסְקָה נְפִשָׁה מְשִׁתְּנָשָׂא לּוֹ אֶלָּא נְשׂוּאָת הִיא לּוֹ וּמִתְרַצָּת בְּכַד וּמְקַבְּלַת עֲלֶיהָ דְּמְכַנְסָה עֲצָמָה בְּאוֹתוֹ סִפְּךָ מִצַּד חִיבַת בְּעֵלָה הַשְּׁלָם וְנִיחָא לָהּ אַחֲרֵי מִיתַת בְּעֵלָה בְּטִיבוּתָא פּוֹרְתָא דְּאִית בֵּיהּ כַּמ"ש וְכֹאשֶׁר אֶפְרָשׁ בְּעֶזְרַת הָאֵל וְאֵע"ג דְּהִכָּא כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת ז"ל דְּהִיכָא דְּכִבְרַת נְשׂוּאָת לְבְּעֵלָה בְּלָאוּ טַעְמָא דְּטַנְדוּ הֵנָּה אֲמַרִּינּוּ דְּזִקּוּקָה הֵינּוּ דְּנִיקָא בְּסִתְּמָם שְׂלֵא פִּירְשָׁה לּוֹמַר שְׂעֵל תְּנָאִי זֶה הִיא מִתְקַדְּשַׁת פְּהֵיָא דְּשְׂלֵהִי הַגּוֹזֵל דְּאֲנִי הוּא דְּאֲמַרִּינּוּ הִכִּי מִסְתַּמָּא וְסוֹבְרִים הַתּוֹסְפוֹת דְּבִנְשׂוּאָה אֵין לּוֹמַר פֶּן מִסְתַּמָּא שְׂעֵל תְּנָאִי זֶה הִיא מִתְקַדְּשַׁת אֶלָּא הִרִי הִיא זְקוּקָה דְּאִית לָן לְמִימַר דְּמִשׁוּם אַחַר מִיתַת בְּעֵלָה לֹא מִסְקָה נְפִשָׁה מְלֵהִיּוֹתָה נְשׂוּאָה אֶבְל הִיכָא שְׂפִירְשָׁה בְּהִדְיָא שְׂהוּא נְשׂוּאָת לּוֹ עַל תְּנָאִי שְׂאֵם יְמוֹת בְּעֵלָה שְׂלֵא תְּהֵא זְקוּקָה וְהֵינּוּ לּוֹמַר שְׂבְּעִילוֹתֵיו לֹא יִהְיוּ לְשֵׁם קִידּוּשִׁין וְהַפְּסוּף שְׂנַתֵּן לָהּ מִתְּנָה פְּדִכְתִּיבְנָא פְּשִׁיטָא שְׂתַנְאָה קִיָּים הוֹאִיל וְלֹא הֵנָּה מִתְּנָה עַל מַה שְׂכְּתוּב בַּתּוֹרָה וְאֵע"ג דְּבְּפִרְק הַמְדִיר כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת ז"ל בְּדִיבּוּר אֶלָּא טַעְמָא דְּרַב וְז"ל וְנִרְאָה דְּלַרְב אֶפִילוֹ קִדְּשׁ עַל תְּנָאִי וּכְנִסָּה עַל תְּנָאִי הוֹאִיל וּבְעַל צְרִיכָה גִּט עַכ"ל הָא פִּי הֵם בְּסוּף דְּבְּרִיָּהֶם וְכְתָבוּ וְז"ל וְלֹא עֲבִיד תְּנָאִי לְסִתּוֹר הַקִּידּוּשִׁין אֶלָּא מִשׁוּם כְּתוּבָה ע"כ אֶבְל הִיכָא שְׂפִירְשׁ בְּהִדְיָא דְּלְסִתּוֹר הַקִּידּוּשִׁין מִתְּנָה אוֹ שְׂרַגְלִים לְדְּכַר שְׂלְסִתּוֹר הוּא הַתְּנָאִי פְּשִׁיטָא דְּהַתְּנָאִי מוֹעִיל וְכ"כ הֵם וְז"ל בְּהִדְיָא הֵתֵם בְּסוּף הֵהִיא סוּגְיָא בְּסוּף דִּיבּוּר מְמַאֲנַת וְהוֹלְכוֹת וּבְהִכִּי אֲזִלִּי כָּל הַסּוּגְיָא וְאֵין לִי לְהֶאֱרִיף ע"ש וְכֵן הִכָּא בְּהַגּוֹזֵל שְׂכְּתוּבוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׂמֵן הַנְּשׂוּאִין נְדָאִי מְקַדְּשַׁת נְפִשָׁה בְּלִי תְּנָאִי פְּדִכְתִּיבְנָא לֹא נִתְּנוּ טַעַם לְדְּבְּרִיָּהֶם לּוֹמַר מִשׁוּם דְּהִיכָא דְּבַעַל אֵינוֹ מוֹעִיל תְּנָאִי אֶלָּא מִשׁוּם דְּמִשׁוּם אַחַר מִיתַת בְּעֵלָה לֹא מִסְקָה נְפִשָׁה מְלֵהִיּוֹתָה נְשׂוּאָה כְּמוֹ שְׂהַזְפִּרְתִּי בְּדְּבְּרִיָּהֶם כְּבָר אֶלְמָא דְּטַעְמָא דְּבַעַל לָאו טַעְמָא הוּא לְסִתּוֹר תְּנָאוֹ: וְכֵן כְּתָב הַר"מ ז"ל בְּהִדְיָא בְּפִי דְּהַלְכוֹת אִישׁוֹת בְּהַשְׁיִיגוּ עַל דְּבְּרֵי הַגְּאוּנִים שְׂאֲמְרוּ שְׂכָל אִשָּׁה שְׂתַבְּעַל וְכו' וְז"ל וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ רְחוּקִים הֵם בְּעֵינַי מְדַרְכֵי הַהוֹרְאָה שְׂלֵא אֲמְרוּ חֲזוּקָה זוֹ אֶלָּא בְּאִשְׁתּוֹ שְׂגַרְשָׁה בְּלִבָּד אוֹ בְּמִקְדָּשׁ עַל תְּנָאִי וּבְעַל הֵתֵם שְׂהִרִי הִיא אִשְׁתּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ הוּא שְׂחֲזוּקְתּוֹ שְׂאֵין עוֹנֶשָׁה בְּעֵלִית זְנוּת עַד שְׂפִירְשׁ שְׂהִיא בְּעֵלִית זְנוּת אוֹ יְפִרְשׁ שְׂעֵל תְּנָאִי בְּעַל עַכ"ל וְאֵע"ג דְּבְּרִישׁ פ' בֵּית שְׂמַאי קָאֲמַר רַב יְהוּדָא דְּטַעְמִיָּהּ דְּב"ש דְּקָאֲמַרִּי דְּאֵין מְמַאֲנִין נְשׂוּאֹת לְפִי שְׂאֵין תְּנָאִי בְּנְשׂוּאִין וְאִי נְשׂוּאָה תְּמַאֲן אֲתוּ לְמִימַר יֵשׁ תְּנָאִי בְּנְשׂוּאִין וְנֹאפִילוֹ לְב"ה דְּקָאֲמַרִּי דְּמְמַאֲנִין קָאֲמַרִּינּוּ הֵתֵם דְּטַעְמִיָּהּ מִשׁוּם דְּמִידְעָה יְדַעִי דְּנְשׂוּאִי קִטְנָה מְדַרְבְּנָן אֶבְל מוֹדִים הֵם שְׂאֵין תְּנָאִי בְּנְשׂוּאִין הָא פִירְשׁ"י ז"ל הֵתֵם וְז"ל לְפִי שְׂאֵין תְּנָאִי בְּנְשׂוּאִין וְנֹאפִילוֹ הִי תְּנָאִי בְּשַׁעַת קִידּוּשִׁין אַחֲרֵי אַחֲלָהּ בְּשַׁעַת בִּיאָה וְחֲנוּפָה וְחִיָּילִי לְהוּ קִידּוּשִׁין קִמְאִי הִרִי לָהּ דְּכִי אֲמַרִּינּוּ אֵין תְּנָאִי בְּנְשׂוּאִין הֵנִי מִיָּלִי כְּשִׂהַתְּנָה בְּעַת קִידּוּשִׁין וְלֹא בְּשַׁעַת בִּיאָה וְחֲנוּפָה אֶבְל הִיכָא שְׂהַתְּנָה בְּעַת בִּיאָה וְחֲנוּפָה אוֹ דְּאֲנִי סִהַדִי שְׂנְשׂוּאָת וְנִבְעֵלָה תְּנָאִי וְאִם לֹא נִתְקַיָּים הַתְּנָאִי הַקִּידּוּשִׁין בְּטָלִים וְכ"ש לַר"י ז"ל וְלַרְבִּינוּ חַיִּים ז"ל דְּמְפָרְשִׁין הֵהִיא דְּאֵין תְּנָאִי בְּנְשׂוּאִין דְּאֵין רְגִילוֹת שְׂתִּיבְטָלוּ נְשׂוּאִין מִחֲמַת תְּנָאִי קָאֲמַר דְּפְשִׁיטָא שְׂאֵם הַתְּנָה בְּהִדְיָא בְּעַת נְשׂוּאִין וְחֲנוּפָה דְּתְּנָאִי תְּנָאִי וְאֵין לּוֹמַר דֹּאֵע"ג דְּתְּנָאִי תְּנָאִי הִיכָא שְׂהַתְּנָה בְּשַׁעַת נְשׂוּאִין וְחֲנוּפָה מְכָל מְקוֹם נִגְזוֹר לְאֲנוּסְרָה דְּלֹא לִיתוּ לְמִימַר יֵשׁ תְּנָאִי בְּנְשׂוּאִין אֶפִילוֹ שְׂלֵא הַתְּנָה אֶלָּא בְּעַת הַקִּידּוּשִׁין כִּי הִיכָא דְּאֲמַרִּינּוּ גְבִי קִטְנָה נְשׂוּאָה לְב"ה דְּאֵינָה מְמַאֲנַת מִשׁוּם

דָּאָתוּ לְמִימַר יֵשׁ תְּנַאי וְכוּ' וְכֵן לִב"ה אִי לָאוּ טַעְמָא דְּמִידַע יְדַעֵי וְכוּ' פְּדֻכְתִּיב דְּדוּקָא בְּקִטְנָה
נִשְׁוֹאָה שְׁלֵא תְּמַאָן הוּא דְּאַשְׁפָּחֵן לִב"ש שְׁגָזְרוּ וְכֵן לִב"ה אִי לָאוּ טַעְמָא דְּמִידַע יְדַעֵי אָבֵל
בְּמִתְנָה בְּשַׁעַת נִשְׁוֹאִין וְחֻפָּה דְּלֵא אֲשְׁפָּחֵן דְּגָזְרוּ דְּלֵא שְׁכּוּחָא פְּוִלֵי הָאִי לִית לָן לְמִיגְזוֹר
וְלִדְמוֹת אִין לָנוּ פִי הֵיכָא דְּאִין לְדְמוֹת גְּזִירוֹת חֻכְמִים זֹו לְזֹו אֵלָא בְּמָקוֹם שְׁמִדְמָה אוֹתָהּ
הִתְלַמוּד וְכֻדְכְּתָבוּ הִתּוֹסְפוֹת בְּכֻמָּה דְּוֻכְתִּי וְהָבוּ דְּלֵא לֹוּסִיף עָלֶיהָ הוּא וְכ"ש בְּדוּכְתָא דְּאִין
לָן לְמִימַר אָנּוּ סְהַדֵי שְׁהִדְבָּר יְדוּעַ שְׁעַל מְנַת פֵּן נִשְׁאֵת כְּבִנְיָדוֹן דִּידָן פְּאַשֶׁר אֶפְרַשׁ בַּע"ה
דְּהָא עָדִיף טְפִי מְקִטְנָה דְּקָאֵמַר לִב"ה דְּמִידַע יְדַעֵי דְּנִשְׁוֹאֵי קִטְנָה דְּרַבְּנָן וְלֵא חִיְיָשִׁינּוּ
דְּלֵמָא אָתּוּ לְמִימַר וְכוּ' דְּהָא פְּשַׁמַּת בַּעֲלָה בְּלֵא בְּנִים אֶמְרִינָן שְׁהַפֵּל יוֹדְעִים דְּמִסְתְּמָא
אֲדַעְתָּא דְּהָכִי לֵא קִדְשָׁה וְלִפְנִים יִתְבָּאָר הֵיטֵב בְּעֻזְרַת הָאֵל: ב וּמַעְתָּה אֶכְתָּב תְּחִילָה דַּעַת
הַגְּאוּנִים וְשַׁאָר הַגְּדוּלִים מַה דַּעְתָּם בִּיבְמָה שְׁנַפְלָה לְפָנֵי מְשֻׁמָּד פְּאַשֶׁר מְצִאִים פְּתוּבִים
בְּדַבְּרֵי הָאֲחֻרוּנִים פִּי אִין תְּשׁוּבוֹתֵיהֶם לִידֵי וְזָה פִי הַמְרָדְכֵי ז"ל פְּתֹב וְז"ל פְּתוּב בְּתִשׁוּבַת
הַגְּאוּנִים יְבָמָה שְׁנַפְלָה לְפָנֵי מְשֻׁמָּד דְּפִטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְבּוּם הֵיכָא דְּלֵיכָא יְבָם
אֲחֵר אֵלָא הוּא וְלֵא הִבִּיאָו רְאֵיהּ לְדַבְּרֵיהֶם וְכָתַב רִש"י בְּתִשׁוּבָה דְּלֵא סְמִינָן עַלֵייהוּ פְּלֵל
וּאֵע"פ שְׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא לְכָל דְּבָר וְאֵם קִדְשֵׁי קִידוּשֵׁי וְחוּלְץ וְלֵא מִיִּבְבֵּם וְנִרְאָה
לְמִהֲרָם לְהִבִּיאָו רְאֵיהּ לְדַבְּרֵי הַגְּאוּנִים מְדַפְּרֵיהּ פְּרָק הַגּוֹזֵל אֵלָא מַעְתָּה יְבָמָה שְׁנַפְלָה
לְפָנֵי מְשֻׁמָּד תְּפוּק בְּלֵא חֲלִיצָה דְּאֲדַעְתָּא דְּהָכִי לֵא קִדְשָׁה נְפִשָׁה וּמִשְׁנֵי מִינַח נִיחָא לָהּ כו'
א"כ גְּבִי מְשֻׁמָּד דְּלֵיכָא לְמִימַר הָכִי דְּאָנּוּ סְהַדֵי דְּלֵא נִיחָא לָהּ וּא"כ נְפָקָא בְּלֵא חֲלִיצָה אֵם
אִין שְׁם יְבָם אֵלָא הוּא וְכָתַב הַר"ם אָף עַל פִּי שְׁהִבְאִיתִי רְאֵיהּ לְדַבְּרֵי הַגְּאוּנִים לֵא מְלֵאנִי
לְפִי לַעֲבוֹר עַל דְּבָרֵי רִש"י פְּשָׁבָא מַעֲשָׂה לִידֵי עַכ"ל: וּמַהֲרָר"י פְּתֹב בְּתִשׁוּבָה בְּסִפְר
תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן רַכ"ג ז"ל בַּא"ז פְּתֹב ז"ל רַב נַחֲשׁוֹן גְּאוֹן זַצ"ל וְסִפְר בְּשֶׁר ע"ג
גְּחֵלִים וְתִשׁוּבוֹת רַבּוֹת פְּסָקוּ דִּיבְבֵם שְׁהִיָּה מְשֻׁמָּד בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁי אֲחִיו וְעַדִּינָן כְּשַׁמַּת הוּא
עוֹמֵד בְּשַׁמְדוֹתוֹ אִינוּ זוֹקֵק אֵת אֲשֶׁת אֲחִיו לִיְבָבֵם וּפְטוּרָה לְשׁוּק וְאַפְּקִילוּ חוּר לְאֲחֵר מִיתַת
אֲחִיו לֵא מְשַׁגְּחִינָן בִּיָּה וּלְפָר"ח אֶפְקִילוּ הֵיָּה יְהוּדֵי בְּשַׁעַת נִשְׁוֹאֵי אֲחִיו אֵם הֵיָּה מְשֻׁמָּד
בְּשַׁעַת מִיתַת אֲחִיו אִינוּ לֵא חוּלְץ וְלֵא מִיִּבְבֵּם ע"כ: וְנִרְאָה שְׁדַעְתָּן שְׁל הַגְּאוּנִים שְׁהִבִּיא
הַמְרָדְכֵי ז"ל הוּא פְּדַעְתּוֹ שְׁל ר"ח ז"ל שְׁהָרֵי לֵא חֲלָקוּ בֵּין הֵיכָא שְׁהִיָּה מְשֻׁמָּד בְּשַׁעַת
קִידוּשֵׁי לֵא הֵיָּה מְשֻׁמָּד בְּשַׁעַת נִשְׁוֹאִין אֵלָא פְּתֹב סְתָם יְבָמָה שְׁנַפְלָה לְפָנֵי מְשֻׁמָּד
וּמִהֲרָר"ם ז"ל מְסָפִים לְדַבְּרֵיהֶם פְּדַכְתֵּב הַמְרָדְכֵי וְכָתַב עוֹד מַהֲרָר"י בְּשֵׁם א"ז דְּהָּ מְלִתָּא
נִשְׁאַלָה לְבָנֵי יִשְׂבָּה דְּמִתָּא מְחַסְיָא וְהִשִּׁיבוּ דְּאִינוּ זוֹקֵק אֵם הֵיָּה מְשֻׁמָּד בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁי
מִשׁוּם דְּנִשְׁוֹאִין הִרְאִישׁוֹנִים מִפִּילִין וְלֵא הָאֲרִיכוּ בְּרֵאִיוֹת יוֹתֵר וְכֵן הִבִּיא מַהֲרָר"י ז"ל
בְּשֵׁם רַבִּינוּ אֲבָרְהָם מְרַעְגְּשֵׁפוֹרֵק וּר"י בַּעַל הַטוֹר פְּתֹב ז"ל פְּתֹב רַב שְׁרִירָא גְּאוֹן יְבָמָה
שְׁנַפְלָה לְפָנֵי מְשֻׁמָּד זְקוּקָה לִיְבָבֵם וּמַתְעַנְּגָה עַד דְּחֻלְץ וְרַב יְהוּדָה פְּתֹב אִי פְּדוּסְבָּא בַּעֲלָה
הוּי יְבָם מְשֻׁמָּד לֵא בַּעֲיָא חֲלִיצָה מִיְבִיָּה וּבְמַגִּיד מִשְׁנָה הוּסִיף עַל מַה שְׁפָתַב בַּעַל הַטוֹר
שְׁפָתַב שְׁהִרְשָׁב"א ז"ל תְּמָה עַל דְּבָרֵי רַב יְהוּדָי דְּהָא לֵא מְפָקִינָן אֵלָא וְלָד שְׁפָחָה וְנִכְרִית
וְעוֹד דְּמְשֻׁמָּד אֵע"פ שְׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא וְקִידוּשֵׁי קִידוּשֵׁי וְכִינּוּ שְׁיֵשׁ לָהֶם קִידוּשֵׁי הַנִּיחַ
הַדְּבָר בַּצ"ע ע"כ: וְגַם ר"י בַּעַל הַטוֹר תְּמָה עַל דְּבָרֵי רַב יְהוּדָי וְכָתַב וְלֵא יְדַעְנָא מַה
חִילוּק יֵשׁ בֵּין אֵם הֵיָּה יְבָם מְשֻׁמָּד בְּשִׁנְשֵׁאֲתָא אוּ לֵא ע"כ וּמַהֲרָר"י פְּתֹב בְּתִשׁוּבָתוֹ ז"ל
וּבַא"ז הַגְּדוּל פְּתֹב דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים מְאוּד בְּאִנְרָף הַלְשׁוֹן וְגַם הִרְאִיוֹת מְגוּמְגוּמוֹת קִצַּת וְהַנְּל
תוֹרָף הַדְּבָרִים אֶכְתָּב שְׁמָה שְׁחֻלְקוּ הֵיכָא דְּהוּא מְשֻׁמָּד בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁי אֲחִיו פְּתֹב הַטַּעַם

ע"ז דְסַבְרֵי הַנִּי גְאוּנִים דְנִישׁוּאִין הָרַאשׁוֹנִים מִפִּילִין וְכִינּוּ דְהוּי יְהוּדֵי בְּהֵיָא שְׁעָתָא חֲנִיל
עֲלֵיהּ זִיקָא וְתוּ לָא פִקְע בְּשַׁמְדוֹתוֹ אֲבַל כְּשִׁהֵיָה גַם בְּשַׁעַת הַקִּידוּשִׁין מְשׁוּמַד אִינוּ זוּקָק
מִשׁוּם שְׁהַתּוֹרָה אֲמָרָה כִּי־יָשׁוּבוּ אַחִים יִחַדְדוּ וּמַת אֶחָד מֵהֶם יִבְמָה יִבְנוּ עֲלֵיהּ מִי קְאָמַר
אֲפִילוּ מְשׁוּמַד וְהָא כְּתִיב דְרַכִּיָּה דְרַכִּיָּה נֹעַם אֲלָא מְקִישׁ יְשִׁיבַת אַחִיו לְהַדְדִי וּמָה מַת אֶחָד
בְּיַהֲדוּת אַף יִבְמָה יִבּוֹא עֲלֵיהּ בְּיַהֲדוּת וְכָל דְמְקַדֵּשׁ אֲדַעְתָּא דְרַבְנָן מְקַדֵּשׁ וְקִיָּמִי רַבְנָן
וּמַתְקִנִי מִלְתָּא דְאַתִּי בְּהַ לִּידֵי תַקְלָה וְכַתֵּב לֹא יִבּוֹא עֲלֵיהּ וְלֹא תִפְטֹר בְּלֹא תְּלִיצָה כִּי הֵיכָא
דְאַמְרִינּוּ בְּהִדְיָא בְּגַמְרָא דָּא יְהַדְר לְסוּרוֹ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמַד קָרִינּוּ לִיהּ וְאִי קָדַשׁ קוֹדֶשִׁי
קִידוּשִׁין אֲלָמָא כִּי־יִשְׂרָאֵל חֲשָׁבִינּוּ לִיהּ וְלֹא דְמִי דְהָתָם בְּיַדִּים הוּא דְקָא עֲבִיד מְשׁוּמַד מַעֲשֵׂה
וְאִיסוּר פֶּרֶת הוּא אֲבַל הֵכָא מְמִילָא הוּא וְאִיסוּר לָאו וְאִיכָא לְמִיחַשׁ לְעִיגוּן ע"כ תְּוֹרָף
הַדְבָרִים בְּדַרְךָ קֶצְרָה ע"כ וְהַמְרָדְכִי כְּתִב עוֹד בְּשֵׁם בְּעַל מַחְזוֹר וִיטְרִי שְׁיִסְדּוּ תַלְמִידוֹ שְׁל
רִש"י וְז"ל בְּנוֹדָאִי אִי כְּשִׁנְשָׂאָה בְּעֵלָהּ הַהוּא יִבְם הָוָה מְשׁוּמַד קוֹדֶם לְכֹן אִינְהָ צְרִיכָה
תְּלִיצָ' וְלֹא שְׁיָיָךְ לֹמַר סְבָרָא וְקַבִּילָא ע"כ הָרִי שְׁבַעַל מַחְזוֹר וִיטְרִי תַלְמִידוֹ שְׁל רִש"י
כְּתִב פְּדַעַת הַגְּאוּנִים וְז"ל הָאוּמְרִים דְכְּשִׁהֵיָה הֵיבָם מְשׁוּמַד קוֹדֶם שְׁנִשְׂאָת דְאִינְהָ צְרִיכָה
תְּלִיצָה וְטַעְמָיָה דֹאע"ג דִּישְׂרָאֵל הוּא מ"מ אֲנִי סִהְדִי דְאֲדַעְתָּא דְהַכִּי לֹא נִשְׂאָת וּכְהֵיָא
דְהַגְּזוּל שְׁהַבִּיא מְהָר"ם רָאִיָּה לְדַבְרֵי הַגְּאוּנִים וְז"ל וְלֹא שְׁיָיָךְ לֹמַר סְבָרָא וְקַבִּילָהּ וּכְהֵיָא
דַּפ"ק דְכַתְּנוּבוֹת וְכֹן בְּפָרְק מִי שְׁאַחְזוּ דְאַמְרִינּוּ הָתָם דְבִאֲוֹנָסָא דְשְׁכִיחָא לֹא שְׁיָיָךְ לֹמַר
אֲנוּס הֵייתִי דְאֲבַעִי לִיהּ לְאַתְנוּיָי וְכִינּוּ דְלֹא אִיתְּנִי סִבְר וְקִיבֵל דְהָתָם בְּמִילֵי דְאִי בְּעֵי דְלִהְוִי
ע"ת צְרִיף לְהַתְּנוּת הוּא דְאַמְרִינּוּ הַכִּי דְהוּאִיל וְאִי בְּעֵי לִיהּ לְאַתְנוּיָי וְלֹא אִתְּנִי סִבְר וְקִיבֵל
אֲבַל בְּמִלְתָּא דְמַסְתְּמָא ע"ת הֵיָא וְאִין צְרִיף בְּהַ תְּנַאִי דֹאע"ג שְׁאִינוּ מַתְּנָה כְּמַתְּנָה דְמִי
וְכַדְכְּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרְק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ וּבְפָרְק מִי שְׁאַחְזוּ דִישׁ מְקוּמוֹת דְאֲפִילוּ גְלוּיָי דַעַת
לֹא בְּעִינּוּ פְּשִׁיטָא דְלֹא שְׁיָיָךְ לֹמַר סִבְר וְקִיבֵל דְאַנּוּ סִהְדִי דְמוֹתָנִים וְעוֹמְדִים הֵם: ג וְאִין
לְהַקְשׁוֹת וְלֹמַר דְנְהִי דְלֹא שְׁיָיָךְ לֹמַר כְּשִׁהֵיָה הֵיבָם מְשׁוּמַד קוֹדֶם שְׁנִשְׂאָת לְבַעֲלָהּ דְסְבָרָא
וְקַבִּילָא כְּדַפְּנִי מְכָל מְקוּם כ"ש דְלִית לֹן לְמִימַר סְבָרָא וְקַבִּילָא כְּשִׁנְשָׂתְמַד הֵיבָם אַחְרֵי
שְׁנִשְׂאָת לְבַעֲלָהּ דְהָא לֹא שְׁיָיָךְ הֵכָא לְמִימַר נְסַתְּחַפָּה שְׁדַהּוּ וְנִשְׁתַּמַּד הֵיבָם דְדוֹוֹקָא בְּאִשָּׁה
שְׁנוֹלְדוּ לָהּ מוּמִין אַחְרֵי שְׁנִשְׂאָת הוּא דְאַמְרִינּוּ שְׁאָם רָצָה לְהוֹצִיאָה יַתּוּן כְּתוּבָה וְכָל מַה
שְׁכַתֵּב לָהּ וְלֹא אֲמַרִינּוּ דְאֲדַעְתָּא דְהַכִּי לֹא כְּתִב לָהּ וְאֵע"פ שְׁהֵם מְהוּמִין שְׁאָם נוֹלְדוּ
לְבַעַל כּוֹפִין אוֹתוֹ לְגַרְשׁ פְּגוֹן רִיחַ פְּהַ וְכִינְצָא בִּיהּ וְלְרִשְׁבִּי"ג אֲפִי' בְּמוּמִין הַגְּדוּלִים פְּגוֹן
נְסַמִּית עֵינּוּ וְנַתְקַטְעָה יָדוּ וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְאַמְרִינּוּ דְנְסַתְּחַפָּה שְׁדַהּוּ שְׁהָאִשָּׁה שְׁדַהּ הַבַּעַל
וְאִין הַבַּעַל שְׁדַהּ הָאִשָּׁה וְכַדְכְּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּכַתְּנוּבוֹת פְּרָקָא קְמָא וּפְרָק הַמְדִיר וְא"כ הֵיָה
לְנוּ לֹמַר דְהֵיכָא שְׁנִשְׂתַּמַּד הֵיבָם אַחְרֵי שְׁנִשְׂאָת לוֹ כ"ש שְׁלֹא תְהֵא צְרִיכָה תְּלִיצָה דְאַנּוּ
סִהְדִי דְסַתְּם נְשִׁים אִינּוּ מַתְקַדְּשׁוֹת בְּכָף: ד וְנִרְאָה דְאֲדַרְבָּא אֲנִי סִהְדִי דְבְסַפְק כְּזֵה מְכַנְסָה
עֲצָמָה לְהַתְקַדֵּשׁ לְבַעֲלָהּ הוּאִיל וַיִּשׁ כָּאֵן שְׁנֵי סְפִיקֵי דְשְׁמָא יִשְׁתַּמַּד יִבְמָה דְלֹא שְׁכִיחַ וְשְׁמָא
יְמוֹת בְּעֵלָהּ בְּלֹא בְּנִים תְּחִילָה אֲבַל הֵיכָא שְׁפָבֵר הֵיָה יִבְמָה מְשׁוּמַד שְׁאִין כָּאֵן אֲלָא סְפַק
שְׁמָא יְמוֹת בְּעֵלָהּ בְּלֹא בְּנִים תְּחִילָה אִינְהָ מְכַנְסַת עֲצָמָה בְּסַפְק כְּזֵה דְהָא אֲפִילוּ בְּיַבְבָּם
מְשׁוּמַד הָוָה ס"ד בְּהַגְּזוּל לֹמַר דְאֲדַעְתָּא דְהַכִּי לֹא קָדַשׁהּ נְפִשָּׁה וְאֵף עַל גַּב דְלַפִּי מְשַׁמְעוֹת
הַגְּמָרָא הָתָם יִרְאָה דְאִין לְחַלְק בִּין הֵיכָא שְׁהֵיָה הֵיבָם מְשׁוּמַד כְּשִׁנְשָׂתְמַד לְבַעֲלָהּ לְבִין
הֵיכָא שְׁנַעֲשֵׂה מְשׁוּמַד אַחְרֵי שְׁנַתְקַדֵּשׁ לְבַעֲלָהּ דְבַתְרֻנְיָהּוּ חַד דִּינָא אִית בְּהוּ וְכֹן מְשַׁמַּע
קֶצַת נְמִי מַמָּה שְׁפִירִש"י שֵׁם עֲלָהּ דְהֵיָא דְמְשַׁנְיָנּוּ הָתָם אֲנִי סִהְדִי דְמִינְחָ נִיחָא לִיהּ וְז"ל

ניחא לה להתקדש לראשון שהוא שלם על ספק זה שאם ימות תזקק לאחיו עכ"ל: הרי שדקדק הוא ז"ל וכתב לראשון שהוא שלם וכשבא לומר שתזקק לאחיו לא פתב למשומד והיננו משום דדעתו לומר שתזקק לאחיו בין אם הוא שלם עתה ואח"כ יהיה משומד בין אם הוא משומד מעתה ולהכי נקט סתם שתזקק לאחיו: מפל מקום נראה דבעל מחזור ויטרי תלמידו של רש"י ז"ל סבר פסברתו של מהר"ם דמשומד גרע טפי ממשומד ששנוי הוא לה יותר ממשומד אלא שהוא ז"ל סובר דשומא יש לנו להשוותם יבם משומד שנסתמך אחרי שנשאת לבעלה דאיכא ספיקי יתירי ליבם משומד שהיה משומד בעת שנשאת לבעלה דכי היכא דביבם שהיה משומד בעת שנשאת לבעלה אמרינן דזקוקה לחליצה שמכנסת עצמה בספק שתפול בטון דו מצד חבת בעלה השלם וטיבותא פורתא דאית ביה אע"ג דאין כאן אלא חד ספיקא ספק ימות בעלה תחילה בלא בנים ספק לא ימות הכי נמי ביבם משומד שנסתמך אחרי שנשאת לבעלה אית לן למימר שמכנסת עצמה בתפול בטון דו דידיה מצד חבת בעלה הכשר וטיבותא פורתא דאית ביה אע"ג דשנוי היא לה טפי ממשומד הואיל וביבם משומד שנסתמך אחרי שנשאת לבעלה איכא ספיקי יתירי דלאו שכח ממאי דאיכא ביבם משומד שהיה משומד בעת שנשאת לבעלה אבל ביבם שהיה משומד בעת שנשאת לבעלה סבר בעל מחזור ויטרי פמהר"ם ז"ל דאנן סהדי ששנוי הוא לה ביותר ואינה מכנסת עצמה בספקא חדא שהוא ספק ימות בעלה תחילה בלא בנים ספק לא ימות כמו שמכנסת עצמה בספק שתפול לפני משומד והוי פאלו פירשה בהדא לומר שע"ת זה היא נשאת שלא תזקק לו ואע"ג דישאל הוא לכל דבר הרי התנית וכדפרישית: ה וכתב עוד המרדכי ז"ל על מחזור ויטרי ז"ל ומהפ"י בידו אם מסיק אי פשקדשה כבר היה משומד אז יחלוץ דמינח ניחא לה פדאמרינו גבי מגנול וכו' ואי נשתמד לאחר שקדשה שתהיה פטורה פינו דלא שייך לומר דמינח ניחא וכו' דהא לא סברא שישתמד או להפך וליתן טעם וכו' ויש לדקדק ולומר בדבר זה ע"כ: ולהאריך ליישב ההיא דהגוזל דמשמע לכאורה פדפ"י דבין היה משומד בעת לנשאת שבעלה בין נעשה אחר כך משומד דמינח ניחא לה וחולצת שלא יתא קשה לדבריו אי סבר דכשהיה משומד כבר בעת שנשאת שייחלוץ לה ואם נשתמד אחרי זה שלא תהא זקוקה אין צורך שלא לכוף באתי וכל שכן שממה שכתב הוא בהדא מצורך עם מה שפכתתי למע' על דבריו יענין המענין יישוב דבריו: ו ומעתה אומר שגם מדבריו של הרמב"ם ז"ל נראה קצת שהוא סובר דיבם' שנקלה לפני משומד דנפק' בלא חליצה מטעמיה דמהר"ם ז"ל דעא"ג שכתב הוא ז"ל וז"ל מי שיש לו אח מפל מקום אפילו ממזר אפילו עובד ע"ז וכו' עד הרי זקק את אשתו ליבם עד כאן לשונו וק"ל דמשומד לעבודה זרה הוי משומד לכל התורה כולה אפילו הכי נראה לומר שהוא ז"ל דקדק בדבריו וכתב או עובד עבודה זרה ולא כתב או משומד סתם ואף על גב דבהכי אשמועינן רבותא דלא תימא משומד בלישנויה שעבר מחמת שומד ועל דרף שכתב הרב בפירק שלישי דהלכות תשובה עיין שם אבל לא עובד ע"ז בזדון לבו דהשתא שכתב הרב ז"ל עובד ע"ז משמע אפילו שלא מחמת שומד: מפל מקום נראה לומר דמאחר שדקדק וכתב פן ולא פתב או עובר כל התורה כולה דהוה משמע נמי שלא מחמת שומד כי היכי דמשמע לישנא דעובד ע"ז למדנו דהבו דלא להוסיף עלה הוא דדוקא עובד ע"ז שאינו עובר עבירה אחרת אלא זו ששאר התורה הוא מקיים הוא דאמרינן שייבמתו זקוקה

לחליצה מסתמא דלא שייך לומר אנו סהדי דאדעתא דהכי לא נשאת לבעלה שיכשילנה בכמה מינו מכשולות הואיל והוא מקנים שאר התורה והוי פישראל עובר עבירה אחרת לעננו זה ואנו הוא דחשבינו ליה כעובר כל התורה אבל משנמד לכל התורה דאנו סהדי שיכשילנה בכמה מיני מכשולות הואיל וכל עבירות שבתורה נעשו לו פהתר אנו סהדי דלא ניקח לה ואדעתא דהכי לא קדשה נפשה לבעלה מעיקרא: ואין לומר דאם פן הוא בפרק רביעי דהלכות גרושין שפתב הרב ז"ל וז"ל ישראל משנמד שקדש אף על פי שהוא עובד עבודה זרה ברצונו הרי אלו קדושין גמורים וצריכה גט ממנו עד פאן לשונו: דנקט בלישנייה לשון משנמד וכן כתב אף על פי שעובד ע"ז ברצונו משום דאזיל לטעמיה שפתב בפרק ג' דהלכות תשובה יראה שאם עובד ע"ז שלא מחמת שמד ורצון אלא בזדון שאין קדושיו קדושין שהוא ז"ל סמך על מה שפתב בפרק חמישי מהלכות יבום שזרק את אשת אחיו ואף על גב דגוי הוא לכל דבריו דאמרין בפרקא קמא דחולין וכדכתב הוא ז"ל בפרק שני דהלכות ע"ז דפשיטא דמאחר שזרק קדושיו קדושין והתם בפרק רביעי דהלכות גרושין למדנו חדוש דאף על גב דמחמת שמד עבר וברצון עשה ולא בזדון כופין אותו לגרשה וזהו שפתב הרב וצריכה ממנו גט לומר שלא תעמוד עמו כי יכשילנה בכמה מיני מכשולות דבלאו הכי לא הנה צריף הרב להאריף ולומר וצריכה ממנו גט דהואיל וכתב שקדושיו קדושין פשי דצריכה ממנו גט וכן בגמרא בפרק החולין לא אמרו אלא שקדושיו קדושין עיין שם וכן כתב בהדיא בעל הסמג ז"ל ואם פן ואותם המשומדים ואותם שכופין וכו' עד מותר להכריח על ידי גוים והוא ז"ל גם פן הלא לשיתתו של הר"מבם שפתב בסיון נ"א מי שיש לו אח מ"מ אפי' ממזר ואפי' עובד עבודה זרה וכו' ובסיון מ"ח כתב וז"ל ישראל משנמד שקדש אף על פי שעובד ע"ז ברצונו הרי אלו קדושין גמורים וצריכה ממנו גט כדאיתא בפרק החולין עד פאן לשונו וע"ג שהר"ם ז"ל כתבו נמי לעננו מי שיש לו בן דפוטר את אשתו וז"ל מי שיש לו אח מ"מ אפילו ממזר או עובד ע"ז ונקטו בלישנייהו עובד ע"ז ובההיא לא שייך לחלק לעיל בין החלוק שחלקתי עובד ע"ז למשנמד מ"מ יראה לומר דהתם הואיל וליכא למנוע מידי לא דייק בלישנייהו דהיינו הו' ונקטו בלישנייהו לישנא דנקיטו באח הזרק ועל דרך שאמרו בפרק פיצד פיון דלעננו יבום מפטר מזקק נמי זקוק אלא הכא גבי אח דאי סברו דיבמה שנפלה לפני משנמד זקוקה ולא אמרין דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה מעיקרא איכא למטעי בלישנייהו פדכתבנא ונהנה להו למידק בלישנייהו ולמינקט לישנא דליכא למיטעו בה דהיינו לומר או עובר כל התורה פדכתבנא דלא למטעי לפוטר בהלא חליצה מטעמא דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה וכן בבנו נמי הנה ליה למימר הכי איבעי הרב דלינקוט לישנא חדא באחיו ובבנו ועל דרך שאמרו בפרק פיצד וכדכתבנא הואיל ובאחיו יש נפקותא פדכתבנא אלא ודאי נראה שדעתו ז"ל פדעת של מהר"ם ז"ל דיבמה שנפלה לפני משנמד דאינה זקוקה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה וכדכתבנא ולחולק שיתלוק על זה אני אומר דמ"מ צריף הוא להודות לע"ד שאין לדקדק מדבריו ז"ל דיבמה שנפלה לפני משנמד שזקוקה לחליצה הואיל והרב ז"ל נקט בלישנייהו עובד ע"ז ולא נקט בלישנייהו חדא מלישנייהו דכתבנא דדילמא סבר פמהר"ם ז"ל גם פן לע"ד נראה שהוא ז"ל שדקדק וכתב פן משום דסבר פמהר"ם ז"ל וכדכתבנא: וכתבתי זה מפני שראיתי שדעתו של הרב במגיד משנה ז"ל הוא דהרמב"ם סבר דיבמה שנפלה לפני משנמד

שְׁזָקוּקָה לְחִלְצָה וְכֵן בַּמְהַר־רִי ו"ל כָּתַב בְּשֵׁם אֶחָד מֵהַגְּדוּלִים שְׁרָצָה לְפִטוֹר יְבָמָה שְׁנִפְלָה לְפָנַי מְשֻׁמָּד שְׁהִיָּה מְשֻׁמָּד בְּעַת שְׁנִשְׁאֵת לְאַחֵי אֲלִיבִיָּה דְהַרְמַב"ם ו"ל וְכַתְּבֵנּוּ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְהָא דְכַתְּבֵי הַרְמַב"ם ו"ל מִי שֵׁשׁ לוֹ אֶחָ מ"מ אֲפִילוֹ מִמְזוֹר אוֹ עוֹבֵד ע"ז זֹקֵק אֶת אִשְׁתּוֹ לְיִיבוּם תִּנְרֵץ אֶחָד מֵהַגְּדוּלִים דְּמִיָּרִי שְׁנַעֲשֶׂה עוֹבֵד ע"ז אַחַר נְשׂוּאֵי אַחֵי וּסְבִירָא לִיָּה נְשׂוּאֵין מִפִּלִין פְּדַבְרֵי הַגְּאוּנִים ו"ל עַד כָּאֵן וְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתֵי נִרְאָה דְהָא לִיתָא דְהָא סָתָם פְּתַב הָרַב אוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה וְאִם אִיתָא פְּדַבְרֵי הִיָּה לוֹ לְרַב לְפָרֵשׁ בְּהִדְיָא וְלוֹמַר דְּכַשְׁנַעֲשֶׂה עוֹבֵד ע"ז אַחַר נְשׂוּאֵי אַחֵי קָאָמַר דְּאֲפִילוֹ בְּאַמּוֹרָאִים אֲמַרְיֵנּוּ הִנּוּ לִיָּה לְמִימַר כֹּל שְׁכֵן בְּפוֹסְקִים וְכֹל שְׁכֵן הִכָּא דְמִשְׁמַע קֶצֶת דְּעוֹבֵד ע"ז דְּנִקְטַת הִנּוּ דְּוּמְיָא דְמִמְזוֹר מַה מִמְזוֹר שְׁהִיָּה מִמְזוֹר בְּעַת נְשׂוּאֵי אַחֵי אֶף עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה שְׁהִיָּה עוֹבֵד ע"ז בְּעַת נְשׂוּאֵי אַחֵי וְתוֹ דְּלִכִּי מְעִינָת פְּדַבְרֵי הָרַב ו"ל תִּרְאָה דְאִיהוּ סְבַר דְּמִיתָה מִפְּלַת וְאֲפִילוֹ הִכִּי כַּתְּבֵי דְעוֹבֵד ע"ז זֹקֵק אֶת אִשְׁתּוֹ אַחֵי לְיִבוּם וְאַחַר כֹּף יֹאמַר הָאוֹמַר דִּיבְמָה שְׁנִפְלָה לְפָנַי מְשֻׁמָּד דְּהִיא ו"ל וְכֵן הַסְּמ"ג שְׁפָתַב כְּמוֹתוֹ סוּבְרִים דְּזָקוּקָה לְחִלְצָה מִשׁוּם הִכִּי כַּתְּבֵי מַה שְׁפָתַבְתִּי דְּאֲפִילוֹ לְדַבְרֵי הַדּוּחָה צְרִיף הוּא לְהוֹדוֹת שְׁאִין לְדַקְדַּק מִדְּבַרְיָהֶם דִּיבְמָה שְׁנִפְלָה לְפָנַי מְשֻׁמָּד דְּזָקוּקָה לְחִלְצָה וְכַדְכַתְּיבְנָא: וּמַעֲתָה אוֹמַר דְּאֲפִילוֹ לְרַש"י ו"ל וְהַנְּגַרְרִים אַחֲרֵי דְסְבָרֵי דְמְשֻׁמָּד יִשְׂרָאֵל הוּא לְכֹל דְּבַר וִיבְמָה שְׁנִפְלָה לְפָנַי זָקוּקָה לוֹ דְלִית לוֹ לְמִימַר דְּאֲדַעְתָּא דְהִכִּי לֹא נִשְׂאֵת לוֹ וְכֵן לְפִי מַה שְׁפָתַב הַמְּרַדְכִי בְּשֵׁם מַחְזוֹר וִיטְרִישְׁמִסְנֶפֶק שְׁמָא הוּא מְסִיק דְכַשְׁהִיּוּ מְשֻׁמָּד קוֹדֵם שְׁנִשְׁאֵת לְבַעֲלָה סְבָרָא וְכַיִּלָּא בְּנִדּוֹן דִּינָן מוֹדִים דְּלֹא הִנּוּ זָקוּקָה הוּאִיל וְכַבֵּר כַּתְּבֵי שְׁיִכּוּלָה הִיא לְהַתְּנוּת שְׁלֹא תִזְקַק לִיָּבָם דְאֶף עַל גַּב דְּרַש"י לִית לִיָּה סְבַרְת מְהַר"ם ו"ל דְּסְבַר דְאֶף עַל גַּב דְּבִיבָם מְשֻׁמָּד מִינַח נִחָא לָהּ כְּדַאֲמַרְיֵנּוּ הֵתֵם בְּהַגּוֹזֵל מ"מ גַּבִּי יָבָם מְשֻׁמָּד אֲנִן סְהַדִּי דְלֹא נִיחָא לָהּ וְאֲדַעְתָּא דְהִכִּי לֹא קִדְשָׁה נַפְשָׁהּ וְאֶף עַל גַּב דִּישְׂרָאֵל הוּא לְכֹל דְּבַר אֵלָא סְבִירָא לִיָּה דְכִי הִכִּי דְאֲמַרְיֵנּוּ גַבִּי יָבָם מְשֻׁמָּד דְּמִינַח נִיחָא לָהּ וְכו' הִכָּא נָמִי אוֹ כֹּל שְׁכֵן גַּבִּי יָבָם מְשֻׁמָּד וּמַהֲאִי טַעְמָא הוּאִיל וְיִשְׂרָאֵל הוּא לְכֹל דְּבַר זָקוּקָה לוֹ דְאִין כָּאֵן תְּנַאי וּמַהֲאִי טַעְמָא כַּתְּבֵי מְהַר"ם דְּלְרַש"י אִשָּׁה שְׁנִשְׁתַּמְדַּד בַּעֲלָה אֲסוּר לְאַחַר לְקַבֵּל לָהּ גִּיטָה שְׁלֹא מִדַּעְתָּה וְאֵע"פ שְׁהִיא וְדַאי בְּצוּנְתָא דְמְשֻׁמָּד אִינוּ זְכוּת לָהּ כַּדְכַתְּבֵי הַמוֹהַר־ר' בְּתִשְׁבֵּה בְּשִׁמּוֹ נִרְאָה דְדוּקָא גַבִּי מְשֻׁמָּד שְׁבַעֲרִי' אוֹ שְׁהוּא בְּעִיר שְׁיִכּוּלָה הִיא לְלֶכֶת לְדוֹר שָׁם עִמּוֹ וְלַעֲמוֹד בְּיַהֲדוּת וְגַם כִּי הוּא מְשֻׁמָּד וְלֹא יִשׁוּב בְּתִשְׁבֵּה נִיחָא דְגוּפָא עֲדִיף לָהּ וְטַב לְמִיתַב טְנִדּוֹ דְרוּצָה אִשָּׁה בְּקַב וְתַפְלוּת וְכו' אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּינָן דְאִיכָּא תַרְתִּי לְרִיעוּתָא שְׁהוּא מְשֻׁמָּד וּבְיָדוֹ הִיָּה לְצִאת מִשָּׁם בְּכֹל פַּעַם שְׁהִיָּה רוּצָה כְּפָתוּב בְּשִׂאֲלָה וְעַם כֹּל זֶה עֵמֵד וְעוֹמֵד הוּא בְּשִׁמְדוֹתוֹ וְאוֹמַר מַה בְּצַע לִי לְהַדְּבַק בִּישְׂרָאֵל שְׁהֵם שְׁפָלִים וְנִרְדָּפִים טוֹב לִי שְׁאֲדַבֵּק בְּאֵלוֹ שְׁיָדָם תְּקַפָּה וְהוֹחֲזֵק שְׁאִין דַּעְתּוֹ לְחֲזוֹר וְנוֹסְפִים עֲלָיו שְׁנִאָתָם בּוֹ שְׁהוּא לְאַרְץ מְרַחֲקִים בְּמִקוֹם שְׁגִזְרַת הַמֶּלֶךְ הַרְשָׁע מֶלֶךְ הַמְּדִינָה הִיא שְׁכָל יְהוּדֵי וִיהוּדִית הַהוֹלְכִים שָׁם יִהְרְגוּ וְיִמִּי שְׁיִלְּךָ שָׁם דְּמוֹ בְּרַאשׁוֹ וְכֵן הִיא גַּם כֵּן גִּזְרַת הַמּוֹשְׁלִים הַרְשָׁעִים אֲשֶׁר בְּסִבִּיבוֹת הַמְּדִינָה שְׁהַמְשֻׁמָּד דָּר שָׁם וְאִם כֵּן אִם לֹא יִתֵּן הַשֵּׁם בְּלָבוֹ לְבֹא בְּאֵלוֹ הַמְּקוֹמוֹת לְשׁוּב בְּתִשְׁבֵּה לֹא יִשׁוּב אֵלָא יַעֲמוֹד בְּחֻזְקַת רַשְׁעוֹ אֲשֶׁר נִשְׁקַע בּוֹ מִקְטַנּוּתוֹ לְמִלְאֵת תְּאוֹת לְבוֹ כְּאֲשֶׁר כָּבַר הַרְגִּיל עֲצָמוֹ לְלֶכֶת בְּשִׁרְיוֹת לְבוֹ הִרְעַ וְטַעַם טַעְמָא דְאֲסוּרָא וּבְהַפְקָרָא נִיחָא לִיָּה וְקִשָּׁה לִי לְפָרוֹשׁ וְאִין שָׁם שׁוּם יְהוּדִי לְדַבֵּר עַל לְבוֹ וְלִשְׁבַר יַצְרוּ הִרְעַ לְיַעֲצוֹ לְבֹא בְּאֵלוֹ הַמְּקוֹמוֹת וְלְשׁוּב בְּתִשְׁבֵּה וְכַמְעַט נִמְנָע הוּא וְתַעֲמוֹד עֲגוּנָה

כל ימיה ואין פאן טן די פשיטא דאנן סהדי דאדעת' דהכי לא קדשה נפשה דהא מטעמא דטנדו הוא דאמרינו גבי משומד דמינח ניחא לה ולא שניף לומר סברא וקבילא דפשיטא לעניות דעתי שהיא מהדברים שאינם צריכים אפילו גלוי דעת ונהיה ליה פאלו פי' בהדיא שעל תנאי זה היא נשאת לבעלה: ז וכן נראה נמי לומר שאפילו לדעת התוספות שפירשו שם בהגוזל דבנשואה לא קאמר התם דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה דמשום אחר מיתת בעלה לא מסקה נפשה מלהיותה נשואה אלא מן הארוסין איירי דמקדושין אין לה שום טובה עד פאן: היינו דוקא גבי משומד הוא דקאמרינו הכי משום דלאחר מיתת בעלה אפתי אית לה טבותא פורתא בהדל' כדפרשתי אבל כבנידון דידן שאם ימות בעלה ותפול לפני המשומד תתעגן כל ימיה ולא להוי לה מיניה אפילו טבותא פורתא ונוסף על שמדתו רעת העגון וכדפירשתי פשיטא דמשום חבת חופה אינה מכנסת עצמה בספק פנה שאם ימות בעלה שתפול לפני מי שאין לה ממנו שום טובה בעולם אלא רעה רבה ואין לה שום תקומה וכדפירשתי ועוד אפרש בעזרת האל וגם פי הדבר אינו צריך לראיה לעניות דעתי לרונחא דמילתא אומר דהואיל וסניא ליה למת'ם ז"ל וכן לבעל מחזור ויטרי תלמידו של רש"י ז"ל דאפילו ביבם משומד סתם דעדיף טפי ממשומד דבנידון דידן שאם תפול לכל הפחות להוי לה מינה ניחא דגופא נאפילו הכי קאמרינו אינהו ז"ל דתיפוק בלא חליצה שאינה מכנסת עצמה בספק שתפול לפניו מצד חבת בעלה הכשר אלא אי אמרינו דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה: אם כן לרש"י זכרו לברכה יש לנו לומר דמודה הוא דביבם כבנידון דידן דקרוב לנדאי דניחא דגופא לא ליהוי לה מיניה וכל הרעות שבעולם בו שאם נפלה לפניו דתיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה שאינה מכנסת עצמה בזה הספק מצד חבת בעלה הכשר דלית לן למפלג כולי האי בין רש"י ז"ל ובין תלמידו בעל מחזור ויטרי ומת'ם זכרו לברכה וכל זה פתבתי לרוחא דמילתא גם פי הדבר פשוט לע"ד: ואם לחשף אדם לומר דהכא תלוי הדבר בדעת הבעל נמי ולפי החילוק שכתבו התוספות ז"ל בפרק נערה וכן בפרק הגוזל יראה לפום ריהטא דיבמה שנפלה לפני יבם משומד היא זקוקה לכל הפחות כשנפלה מן הנשואין ואף על פי שאין לאותו משומד שום טובה בעולם שכתבו שם דכל הני דאמרינו בהגוזל דנהה לן למיזל בתר אומדנא דדעתיהו אי לא טעמיה דמפרש התם אין הדבר תלוי אלא בדעת דהיינו בדעתו של אותו שדעתו לכה אבל היכא שתלוי הדבר בדעת שנים כגון הלוקח פרה מחברו ונטרפה או מתה או הלוקח חפץ מחברו ואירע בו אונס לא אמרינו דבטל המקח והיינו משום דאין הדבר תלוי בדעת הקונה לבדו אלא גם בדעת המקנה והמקנה דעתו להקנותו בכל ענין ואם כן יאמר האומר דלפי סברא זו יש לחוש דהכא נמי תלויין הקדושין גם בדעתו של הבעל והבעל דעתו לקדשה בכל ענין נשיב לו דלא היא דתשובתו בצדו מתרי אנפי חדא דהא התוספות ז"ל כתבו שם בפרק נערה ז"ל ולהכי פריף שפיר מיבמה שנפלה לפני מנפה שחין משום דבדידה תלויין הקדושין שברור לנו שהיא לא יעכב בשביל שום דבר שיארע אחר מיתתו כי אינו חושש במה שיארע אחריו ולהכי לא פריף אשה שנעשה בעלה בעל מום תיפוק בלא גט דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה כיון דתלוי נמי בדעת המקדש עכ"ל שם וכן בשלהי הגוזל כתב דקדושין בדידה קנימי והוא אינו חושש היאף דעתה להתקדש ואין לאמר לו דמה שכתבו התוספות דבדידה קנימא היינו משום דאינהו ז"ל אזלי לטעמיהו שפרשו שם בהגוזל דמאי דקס"ד התם דספק

בלא חליצה היינו מן הארוסין אבל לא מן הנשואין דמן הנשואין לית לן למימר דבדידה לחודה קיימי הקדושין אלא בדעת הבעל נמי תלוויים והכי דעתו שתנשא לו בכל ענין שאם קודם שימות אחיו המשומד שתפול לפניו דהא ליתא דהא אינהו ו"ל לאו מהאי טעמא הוא דפירש דמן הארוסין הוא דקא פריה התם דתפוק בלא חליצה אלא מטעמא דמארוסין אין לה שום טובה מבעלה ומהאי טעמא אי הנה אמרה לה דע"ת שאם ימות שתפול לפני אחיו המשומד הנה מסקה נפשה מיניה ולא הייתה מתקדשת לו ובתנאי זה נתקדשה לו אבל הוא אינו חושש היא דעתה להתקדש לו כדכתבו התוספות ו"ל פ"ק הגוזל כדכתיבנא לעיל אבל מן הנשואין שיש לה טובה עם בעלה לא מסקה נפשה ממנו מלהנשא לו ואפילו אם אומר לה על תנאי שאם ימות בעלה שתפול לפני אחיו המשומד דרוצה היא להכניס עצמה בספק שאם ימות בעלה בלא בנים שתפול לפני אחיו המשומד אף על פי שאין לו אלא טבותא פורתא וכל זה מצד הטובה שיש לה עם בעלה הנשאת לו ואם פן ביבם משומד כבגידון דידן דגרע טפי מיבם משומד סתם כדכתיבנא אגן סהדי שמצד הטובה שיש לה עם בעלה הנשאת לו אינה מכנסת עצמה בספק זה דהא לית ליה למשומד שום טובה בעולם דאפילו לצנות בעלמ' לא להוי לה ואם נפקא בלא חליצה דאדעתא דהכי לא נשאת לו וכדכתיבנא: ותדע לה דמטעמא דתלוויין הקידושין גם בדעת הבעל אין לחלק פלל בין ארוסין לנשואין דהא מהר"ם ו"ל ובעל מחזור ויטרי בכל יבמה ששפלה לפני משומד בין מן הנשואין ובין מן הארוסין אמרו דתפוק בלא חליצה שיהי לא חלקו בדבריהם פלל ופשיטא לע"ד שאין לנו לומר דלית להו סברת התוספות ו"ל וסברו דבין מן הארוסין ובין מן הנשואין פריה התם בהגוזל הואיל ולא מצאנו לומר פן אלא יש לנו לומר דהיינו טעמייהו דסברו דאפילו ביבם משומד סתם ואפילו מן הנשואין דתפוק בלא חליצה משום דסברו דדוקא במנפה שחין יש לנו לעשות סברת התוספות אבל במשומד ששנוי הוא ביותר אינה מכנסת עצמה בספק שתפול לפניו אם ימות בעלה תחלה מחמת חבת בעלה השלם ואף על גב שיהיה לה קצת טובה ממנו שיהיה לה נוחא דגופא שהדיעות מכריעות אותה לשנא בו ביותר: ותו דנראה דעדיפא טפי האי אומדנא מההיא דתנן אף על פי דתנן התם אף על פי שאמרו וכו' עד אם רצה להוסיף מאה מנה יוסיף נתארמלה או נתגרשה וכו' עד רבי אלעזר בן עזריה וכו' עד מן הארוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה ואף על גב שמה שכתב לה תלוי בדעתו ובדעת אשתו ודעת אשתו היא שאפילו אם נתגרשה ממנו לתת לה מה שכתב לה אפילו הכי אמרינן שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה והיינו דאומדנא רבה איכא ה"קא טפי משאר אומדני דאגן סהדי שאין דעתו להכניס עצמו פלל בספק זה ואף על גב שגם בדעת אשתו היה תלוי הדבר ודעתה הייתה שאפילו אם תתגרש לתת לה מה שכתב לה כדכתיבנא וכן היה דאבין ולא אצטריכו ליה זוזי דאלמנת גזונת וכן היה דזבין נכסי אדעתא למיסק לארעא דישאל דפ"ק דקדושין וכדכתבו התוספות בפ"ק בערה הכי נמי במשומד כבגידון דידן אע"ג דתלוויין הקדושין גם בדעת הבעל נמי אגן סהדי שאינה מכנסת עצמה בספק זה שכל עיקרה של אשה להיות לה לפחות צננות בעלמא ובמשומד כבגידון דידן אין לה שום צננות וכדפירשתי וכדסבר מהר"ם ו"ל אפילו ביבם משומד שאינו לארץ מרחקים ואם תפול לפניו יהיה לה ממנו נוחא דגופא ולית לן למיפלג פולי האי דעתו של רש"י ו"ל והנגררים אחריו מדעת תלמידו בעל מחזור ויטרי

וְדַעְתּוֹ שֶׁל מֶהֱרָם ז"ל וְכִדְפָרְשֵׁתִי: ח וְאֵין לֹאמֵר דְּבִנְשׂוּאָה ע"כ לֹאמֵר דְּגִמְרָא וּמְקַנָּא נִפְשׁ בְּלִי שׁוּם תְּנַאי שְׁלֵא תְהֵא נִבְעֵלְת לֹו בְּזִנּוּת לְמַפְרַע דְּהָא ע"כ לֹאמֵר דְּטָפִי נִיחָא לָהּ שְׂאָם יָמוּת בְּעֵלְהָ שְׂיֵהִיו בְּעֵילוֹתֶיהָ שְׁנִבְעֵלְת מִבְּעֵלְהָ בְּעֵילוֹת זְנוּת לְמַפְרַע דְּלֵא עֲבָדָה אֱלָא אִיסוּרָא קְדָא זֹוטָא מִמַּאי דְתַפּוּל לְפָנֵי הַמְשׁוֹמֵד וְאִפִּילוּ מְשׁוֹמֵד שְׂאִינוּ לְאַרְצֵי מְרַחֲקִים שְׂיִכְשִׁילְנָה בְּבֵעֵילוֹתֵיו וּבְכַמָּה מֵינֵי מְכֻשׁוּלוֹת גְּדוּלוֹת דְּקָא עֲבָדָה אִיסוּרֵי רַבְרָבִי וְכָל זֶה כְּתַבְתִּי אִפִּילוּ אִם נֹאמֵר דְּקָא עֲבָדָה אִיסוּרָא לְמַפְרַע עִם בְּעֵלְהָ אִם יָמוּת תְּחִילָה בְּלֵא בְּנִים וּלְפָנִים יִתְבָּאָר בַּע"ה: וְתוּ דְאִיְהִי אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְבֵעִילַת זְנוּת כֹּל הֵיכָא דְלִהְיוּ לָהּ נִיחָא דְגוּפָא דְהָא בְּשִׁלְהִי הָאִשָּׁה שְׁלוֹם וּבְפָרְק הַמְדִיר דְּמֵינִי הֵתֵם הֵהִיא דְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמֵר טָב לְמִיתָב טָן דִּו וְכו' וּמֵינִי תוּ מִתְלֵי אַחֲרֵינִי דְּקָא אָמְרֵי נָשִׁי בְּבֵעֵלִים הַשְּׁפֵלִים אָמְרִינוּ תְּנָא וְכוּלָן מְזִנּוּת וְתוֹלוֹת בְּבֵעֵלִיָּהּ וּפְיָרֵשׁ רַש"י ז"ל וְז"ל כֹּל אֱלוּ שְׂבֻעֵלִיָּהּ שְׁפֵלִים וּמְרָאוֹת לָהֶם חֲבָה אֵינוּ אֱלָא שְׁמִזְנוּת וּכְשֶׁמִּתְעַבְרוֹת תוֹלוֹת אֶת הָעוֹבֵר בְּבֵעֵל עַכ"ל: הֵרִי לָהּ דְאָמְרִינוּ דְנִיחָא לָהּ לְנָשִׁי בְּבֵעֵלִים הַשְּׁפֵלִים אַע"ג דְלִדְעַת לְזְנוּת תְּחִתִּיהֶן קָא עֲבָדִי וְאִפִּילוּ הֵיכָא שְׁלֵא נְשֵׂאת עֲדִינָן וְאִי לָבָה גַּם בּוּ הוּא דְאָמְרִינוּ הֵתֵם בְּהַמְדִיר הֵכִי עֵינָן שָׁם: וְלֵא אָמְרִינוּ דְאִדְרַבָּא חִזְקָה הִיא דְלֵא נִיחָא בְּבֵעֵלִים הַשְּׁפֵלִים הוּאִיל וּבֵעֵל הַשְּׁפֵל גּוֹרֵם לָהּ שְׂתַזְנָה תְּחִתִּיו וּבְנוֹדָאֵי אֵין רְצוּנָה בְּכַף דְּבַחֲזַקָתָא כְּשֶׁרָה הִיא אֱלָא אָמְרִינוּ שְׂהָאִשָּׁה נִיחָא דְגוּפָא הִיא מְבַקֶּשֶׁת וְאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת אִפִּילוּ שְׂהִיא עוֹבְרַת בְּאִיסוּר שְׂיֵשׁ בּוּ מִיתוֹת בֵּית דִּין קָל וְחוֹמֵר שְׂאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְבֵעִילַת זְנוּת שְׂאֵין בּוּ מִיתָה וְנִבְעֵלְת לָזָה שְׂנִשְׂאָת לֹו עַל תְּנַאי שְׂאָם יָמוּת בְּלֵא בְּנִים קוֹדֵם אַחֲיוּ הַמְשׁוֹמֵד שְׂהוּא לְאַרְצֵי מְרַחֲקִים וְלֵא לְהוּי לָהּ מִמֶּנּוּ אִפִּילוּ צְנוּת בְּעֵלְמָא כְּדִפְרִשְׁתִּי שְׂיֵהִיו הַבְּעֵילוֹת שְׂבֻעֵל אוֹתָהּ בְּעֵלְהָ בְּזִנּוּת וְאֵין לֹאמֵר דְּהֵתֵם בְּפָרְק הַמְדִיר וּבְשִׁלְהִי הָאִשָּׁה שְׁלוֹם לְהַחֲמִיר הוּא דְאָמְרִינוּ הֵכִי וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְּמִסְפֵּקָא לָן שְׂמָא רְצוּנָה בְּכַף אַבְל הָכָא בְּנִידוֹן דִּין דְלִהְקֵל הוּא דְקָאמְרִינוּ דְתַפְיָק בְּלֵא חֲלִיצָה לִית לָן לְמִימֵר הֵכִי דְהָא מִמַּאי דְפִירֵשׁ רַש"י ז"ל הֵתֵם כֹּל אֱלוּ שְׂבֻעֵלִיָּהּ שְׁפֵלִים לְמְרָאוֹת לָהֶם חֲבָה אֵינוּ אֱלָא שְׁמִזְנוּת מִשְׁמַע דְּנֹדָאֵי לָן שְׂפָן הוּא דְאִי לֵא תִימָה הֵכִי שְׂמָא מְזִנּוּת אַבְעִי לָהּ לְרַב ז"ל לְמִימֵר אֱלָא וְדָאֵי נִרְאָה שְׂדָבֵר בְּרוּר הוּא שְׁמִזְנוּת תַּחַת בְּעֵלִיָּהּ וְהֵכִי דִיְקָא נָמִי לִישְׁנָא דְגִמְרָא דְתַנִּי הֵתֵם תְּנָא וְכוּלָן מְזִנּוּת וְכו' מִשְׁמַע דְּמִקְלָתָא פְּסִיקְתָא הִיא וְאִם כֹּן בֵּין לְקוּלָא וּבֵין לְחוּמְרָא אֵית לָן לְמִימֵר הֵכִי וּמַהֲאִי טַעְמָא דְכְתִיבָנָא נִרְאָה דְאֵין לְפָרֵשׁ דְעַתָּם שְׂל בַעַל מַחְזוֹר וַיְטָרִי וּמֶהֱרָם ז"ל דְסִבְרֵי דִיבְכָה שְׂנִפְלָה אִפִּילוּ בְּיָבָם מְשׁוֹמֵד שְׂאִינוּ לְאַרְצֵי מְרַחֲקִים דְאֵינָה זְקוּקָה מִשׁוּם דְסִבְרֵי דְכָל הֵיכָא דְאִדְעַתָּא שְׁלֵא תִזְקַק לִיָּבָם מִקְדוּשָׁה נְפִשָׁה אִם מִת בְּעֵלְהָ תְּחִלָּה בְּלֵא בְּנִים קָא עֲבָדָא אִיסוּרָא שְׂכַלְבְּעֵילוֹת שְׂנִבְעֵלְהָ הוּוּ בְּעֵילוֹת זְנוּת לְמַפְרַע וּמִשׁוּם הֵכִי אָמְרִינוּ דְבְּכָל דְהוּוּ דְמוֹכָה שְׂחִין נִיחָא לָהּ דְהִשְׁתָּא לֵא קָא עֲבָדָא אִיסוּרָא לֵא לְמַפְרַע וְלֵא מְכָאן וְלִהְבָּא שְׂאֵין בְּעֵילַת זְנוּת לְמַפְרַע עִם הַמּוֹכָה שְׂחִין יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁר וְאֵין לְחוּשׁ לְהַכְשִׁילָה מַה שְׂאֵין כֹּן אִם נֹאמֵר שְׂאֵינָה זְקוּקָה לֹו קָא עֲבָדָא אִיסוּרָא לְמַפְרַע שְׂכַל בְּעֵילוֹת שְׂנִבְעֵלְהָ מִבְּעֵלְהָ הוּוּ בְּעֵילוֹת זְנוּת אַבְל בְּיָבָם מְשׁוֹמֵד שְׂאָם תַּפּוּל לְפָנָיו יְכְשִׁילְנָה בְּכַמָּה מֵינֵי מְכֻשׁוּלוֹת וְתַעֲבִיד אִיסוּרֵי רַבְרָבִי אֲנִן סִהְדִי דְנִיחָא לָהּ לְעַבִּיד אִיסוּרָא זֹוטָא דְהֵינּוּ שְׂיֵהִיו הַבְּעֵילוֹת שְׂנִבְעֵלְהָ מִבְּעֵלְהָ בְּעֵילוֹת זְנוּת כִּי הֵיכָא דְלֵא תַעֲבִיד אִיסוּרֵי רַבְרָבִי מִנִּיְהוּוּ כְּשֶׁתַּפּוּל לְפָנֵי הַמְשׁוֹמֵד דְהָא כְּבָר הוֹכַחְנוּ שְׂהִיא אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת בְּבֵעִילַת זְנוּת כִּי הֵיכָא דְלִהְיוּ לָהּ נִיחָא דְגוּפָה וּכְשִׁיְהִיָּהּ לָהּ בַעַל שְׂכַל כְּמוֹכָה שְׂחִין וּכְיוֹצֵא בּוּ גְזִינִית הִיא תְּחִתִּיו וְקָא עֲבָדָא

איסורא רבא: ותו דאי הכי היכא דנפלה מן האירוסין לפני יבם מנפה שחין דאין פאן
איסור בעילת זנות למפרע הנה להו למימר דלא ניחא להו בכל דהו דידיה ואין פאן טב
למיתב טן דו ולא תהא זקוקה אלא נראה לפרש דעתו של בעל מחזור ויטרי ומתק"ם
ז"ל דיקבם משומד שנוי הוא לה ביותר מצד שמדותו דדוקא בישראל יבם הוא דאמרינן
בשלהי האשה שלום זמנין דרתמא ליה ואפילו ביבם ישראל לא אמרינן זמנין וכו' אבל
מן הסתם שנוי הוא לה וכדקאמרינן בבבבא דאיבעיא לו התיס פנין דסניא ליה זכות הוא
לה אבל יבם משומד פשיטא דשנוי הוא לה מצד שמדותו והואיל ונוסף על שנאתם בו
יכשילנה בכמ' מיני מכשולות אגן סהדי דלא ניחא לה בו ואדעתא דהכי לא נשאת לו
דדוקא בבבבא שאינו שנוי לה הוא דאמר דאין מקפדת גם כי תהי נבעלת תחתיו באסור
כדי למלאות יצרה הקשה משום אהבתה בו: אבל ביבם משומד השנוי לה ביותר אגן
סהדי דלא ניחא לה בו הואיל ונוספה שנאה על שנאה שיכשילנה בכמה מיני מכשולות
ולא דמי ליבם מנפה שחין דאמרינן בהגוזל דניחא בכל דהו דאע"ג דשנוי הוא לה אינו
מכשילה אבל רש"י ז"ל סבר דשנה לה לאשה יבם משומד ליבם מנפה שחין דאע"ג
דיבם משומד יכשילנה בכמה מיני מכשולות מפל מקום יהיה לה ממנו ניחא דגופא עדיף
לה טפי ואפילו אם תעבור באיסורי תורה כדהוכחנו ורוצה אשה בקב ותפלות וכו'
וממנפה שחין לא להוי לה ניחא דגופה כדבעינן וכאשר אפרש בעזרת האל אבל ביבם
משומד שהוא לארץ מרחקים כבנידון דידן ולא להוי לה מיניה ניחא דגופה פלל
כדפרשתי פשיטא לעניות דעתי שהוא פשוט דאינה זקוקה דאדעתא דהכי לא נשאת לו
וכבר פתבתי שתשובתו בצידו למי שירצה לחלוק עלי בזה דלית לו למיפלג פולי האי
דעתו של רש"י מדעתו של בעל מחזור ויטרי תלמידו ומדעתו של מתק"ם ז"ל והנגררים
אחריהם ואין לומר דאע"ג דאיהי אינה מקפדת אם תבעל לה בזנות למפרע מפל מקום
הוא מקפיד בדבר דהא חזקה הוא שאין אדם עושה בעילתו זנות כדאמר בהמדר
ובכמה דוכתי ולא דמי להנהו אומדני דאע"פ דבאלמנה ניוזנית ובפ"ק דקידושין דכתי'
דהתם אין חזקה כנגדם אבל הכא דאיכא חזקה דאין אדם עושה בעילתו זנות זנות אית
לו למימר דהואיל והקדושין תלויין גם בו כי היכא דלא תהוי בעילתו זנות למפרע
אם ימות קודם אחיו המשומד דעתו היא שהיא תהיה מקודשת לו בכל ענין ודמי ללוקח
חפץ ואירע בו אונס דמשום דעת המקנה להקנותו לקונה אותו בכל ענין אין המקח בטל
וכדכתבו התוספות ז"ל בפרח נערה ובפרק הגוזל: דהא כבר פתבנו שהתוספות ז"ל
מטעמא דמן האירוסין אין לה שום טובה ומן הנשואין יש לה טובה הוא שחלקו בפרק
הגוזל בין אירוסין לנשואין אבל מטעמא אחרינא לא והיינו כדכתבו הם ז"ל שהוא אינו
חושש האיר דעתה להתקדש ואע"ג דבפרק נערה פי' שהוא אינו חושש במה שיאירע
אחר מיתתו אין לומר דהכא הואיל ובעילתו זנות למפרע הרי הוא דבר שיאירע
בחייו ולפי דעת בעל התוספות משמע דבדבר שיאירע לו בחייו מקפיד דדוקא בכיוצא
באשה שנעשה בעלה בעל מום שהזכירו התוספות הוא דאמרינן הכי שפכר ידוע הוא
שדעתו של כל אדם המקדש אשה אינו מקדשה אלא לדעת שתהיה אשתו בכל ענין בין
אם יקרה לו טובה ובין אם יקרה לו רעה ולא יחא לה רשות לצאת הימנו גם כי יקרה
לו דבר שלא יכשר בעיניה כגון שיהיה משומד או בעל מום וכיוצא בזה אבל שיחשוב
וידקדק אם היא מתקדשת על תנאי שאחרי מותו לא תהא זקוקה לאחיו ויהיו בעילותיו

שבעל פּר בַּזְנוּת בְּרוּר לְנוּ שְׂאִין דְּרַף בְּנֵי אָדָם לְחָשׁוּב וּלְדַקְדָּק בְּזֶה כָּלֵל וְלֹא סֵלֵק
אֲדַעְתִּיּהוּ לַעֲכָב בְּיָדָם אִם דַּעְתּוֹ לְהִתְקַדֵּשׁ לְדַעַת פֶּן וְאִם פֶּן אֵין פֶּאן אֵלָא דַּעַת הָאִשָּׁה
שְׂמִתְקַדְּשֵׁת בְּלִבָּד וּז"ש בְּפֶרֶק נַעֲרָה דְּבַדִּידָה תְּלוּיִין הַקִּידוּשִׁין שְׂפָרוּר לְנוּ שְׂהִיא לֹא יַעֲכָב
בְּשִׁבִיל שׁוּם דְּבָר שְׂיֵאָרַע אַחֲרֵי מִיתָתוֹ פִּי אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ בְּמָה שְׂיֵאָרַע אַחֲרָיו פִּירֵשׁ שְׂאִינוּ
מְחַשֵּׁב לְמַדְקָדֵק בְּדָבָר זֶה וְאִם פֶּן אֵין פֶּאן אֵלָא דַּעַת הָאִשָּׁה כְּדַכְתִּיבְנָא וְכֹן נִמְי בְּפֶרֶק
הַגּוֹזֵל פֶּתֵב אֲבָל הֵכָא דְקִידוּשִׁין בְּדִידָה קִינְמָא וְהוּא אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ הַאִיף דַּעְתָּהּ לְהִתְקַדֵּשׁ
הֵינּוּ שְׂאִינוּ מְחַשֵּׁב וּמְדַקְדָּק בְּדָבָר וְאִם פֶּן לְדַעְתָּם ו"ל בּוֹעֵל עַל סִמְף הַקִּידוּשִׁין הֵרָאשׁוּנִים
כָּלֵל בַּעַל וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא דְמִיכְלָל לְהִנְהוּ דְפֶרֶק הַמְדִיר דְאֶמְרִינוּ דְלֹא טַעוּ אֵינְשֵׁי וְגוֹמֵר וּבַעַל
לִשְׁם קִידוּשִׁין דְהֵכָא אֲנִן סְהַדֵּי שְׂאִין אָדָם מְחַשֵּׁב לְדַקְדָּק בְּדָבָר זֶה וְכַדְכְתִּיב וְכָל שָׂפָן דְרוּב
נָשִׁים מִתְעַבְרוֹת וַיּוֹלְדוֹת עִם בַּעֲלֵיהֶן כְּדַאִיתָא בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה בְּתָרָא וְאֵין פֶּאן בַּעֲלִילַת זְנוּת
אֵלָא אִם נִיחּוּשׁ לְמִיעוּטָא כְּרַבִּי מְאִיר וְאֶפִּילוּ אִם נִיחּוּשׁ לְמִיעוּטָא מְפָנִי חוֹמֵר עֲרוּהָ נְהִי
דְנִיחּוּשׁ אֲנִן מְפָנִי חוֹמֵר עֲרוּהָ אֲבָל לּוֹמֵר שֶׁהַבַּעַל מְקַפִּיד שְׂלֹא תְהֵא בַּעֲלִילָתוֹ בַּעֲלִילַת זְנוּת
אֵין לְנוּ אֵלָא הֵיכָא דְנִדְאֵי הִיא בַּעֲלִילַת זְנוּת אוֹ שַׁעַל הָרוּב אֵיכָא בַּעֲלִילַת זְנוּת דְבַהֲכִי אֲשַׁפְּחֹן
שֶׁהַבַּעַל מְקַפִּיד וְאֶמְרִינוּ חֲזַקָה דְאֵין אָדָם וְכו' אֲבָל הֵיכָא דְרַבְּבָה מְסִייעוּ דְלִהְיוּ בַּעֲלִילוֹתָיו
כְּשֵׁרוֹת לֹא אֲשַׁפְּחֹן דְנִיחּוּשׁ וְלִית פֶּאן חֲזַקָה דְנִדְאֵי סוּמְף עַל הָרוּב וְאֵינוּ מְחַשֵּׁב וּמְדַקְדָּק
בְּדָבָר וּבוֹעֵל עַל סִמְף הַקִּידוּשִׁין שְׂיִקְדֵּשׁ כָּלֵל בַּעַל וְאִשְׁתּוֹ: וְהִנֵּה אֶפִּילוּ בְּקִטְוִן הַסְמוּף
לְפָרְקוֹ אֶמְרִינוּ בְּפֶרֶק הַבָּא עַל בְּיָמָתוֹ וּבְפֶרֶק הַנְּשָׂרְפִים דְמַצּוּהָ לְהַשְׂיֵאוֹ אִשָּׁה נְהִבִּיאֹ
הַרְמַב"ם ו"ל בְּפֶרֶק אֲחַד וְעֵשְׂרִים דְהִלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאַה וְז"ל מְצוֹת חֲקָמִים שְׂיִשְׂיֵא אָדָם
בְּנֵיו וּבְנוֹתָיו סְמוּף לְפָרְקוֹן שְׂאִם יִנְיַחֵם יְבֹאוּ לִידֵי זְנוּת אוֹ לִידֵי הִרְהוּר ע"כ וְלֹא חֲשַׁבִּינוּ
לְבַעֲלִילוֹתָיו בַּעֲלִילַת זְנוּת הוֹאִיל וְהוּא יְדַחָה לוֹ וְנִשְׂאָת לִשְׁם אִישׁוֹת קַל וְחוֹמֵר בְּנִידוֹן דִּידוֹן
שְׂנִשְׂאָת לְהִיוֹתָהּ אִשְׁתּוֹ וַיֵּשׁ פֶּאן קִידוּשִׁין עַל הָרוּב דְבְּכָל הַתּוֹרָה אֲזִלִּינוּ בְּתַר רַבְּבָא
דְפִשְׂטָא שְׁהוּא סוּמְף עַל הָרוּב וְהוּא בּוֹעֵל עַל סִמְף הַקִּידוּשִׁין שְׂפָכְרָ קִדְּשׁ וְאֵינוּ מְחַשֵּׁב
לְמַדְקָדֵק בְּמָה שְׂיֵאָרַע אַחֲרֵי מוֹתוֹ וְכַדְכְתִּיבְנָא וּמָה לְנוּ לְהַאֲרִיף בְּזֶה הוֹאִיל וְהַתּוֹסְפוֹת
ז"ל לֹא אָתוּ לְחַלְקֵי מְטַעְמָא דְבַעֲלִילַת זְנוּת בֵּין נְפִלָה מְאִירוּסִין לְנְפִלָה מְנִשְׂוִאִין וְהֵינּוּ
מְשׁוּם דְלֹא טַעְמָא כְּדַכְתִּיבְנָא וּא"כ זְכִינוּ לְדִין בְּנִידוֹן שְׂלַפְנִינוּ כְּדַכְתִּיבְנָא וּכ"ש דְבְּנִידוֹן
שְׂלַפְנִינוּ אֲנִמְדָּנָא גְדוּלָה אִית בָּהּ כְּדְפִירִשְׁתִּי דְאֲנִן סְהַדֵּי שְׂהִיא אֵינָה מְכַנְסַת עַצְמָהּ בְּסַפְקָא
שְׂתַפּוּל לְפָנֵי הַמְּשׁוֹנְמָד כְּבְּנִידוֹן דִּידוֹן שְׂתַהֲיָה עֲגוּנָה כָּל יְמֵיהָ וְלֹא יִהְיֶה לָּהּ מְמַנּוּ לֹא נִיחָא
דְגוּפָהּ וְלֹא שׁוּם אֲחַד מֵהַדְּבָרִים שְׂאֶמֶר בְּפֶרֶק אַע"פ שְׂאִין אִשָּׁה אֵלָא לְכַף: וְאִם הִנֵּה בַּעֲלָהּ
אוֹמֵר לָּהּ שַׁעַל תְּנַאי זֶה נוֹשְׂאָה לֹא הִנֵּה נִשְׂאָת לוֹ לְהַכְנִיס עַצְמָהּ בְּסַפְקָא גְדוּל כְּזֶה דְדוּקָא
בְּהִיא דְנְפִלָה לְפָנֵי מְנַפְּהָ שְׁחִין הוּא דְאֶמְרִינוּ הֵתָם בְּהַגּוֹזֵל הֲכִי וְכֹן לְפָנֵי מְשׁוֹנְמָד סְתָם
אֵלִיבָא דְרַש"י ז"ל שְׂיִהְיֶה לָּהּ טִיבוּתָא פּוֹרְתָא מִינְיָה אֲבָל בְּמְשׁוֹנְמָד דְבְּכַנְיָדוֹן דִּידוֹן שְׂלֹא
יִהְיֶה לָּהּ מְמַנּוּ שׁוּם טוֹבָה כְּדַכְתִּיבְנָא אֲנִן סְהַדֵּי שְׂאֵינָה מְכַנְסַת עַצְמָהּ בְּסַפְקָא זֶה וְאֶפִּילוּ
אִם רְצוּנָהּ בְּכַף דַּעְדִּיפָא הִיא אֲנִמְדָּנָא מֵהִיא דְרִישׁ אַע"פ וְדַאֲלִמְנָה נִיזוּנִית וּדְפֶרֶק קָמָא
דְקִידוּשִׁין כְּדַכְתִּיבְנָא וְהִיא דְשִׁלְהִי הַגּוֹזֵל לַעֲנ"ד הֵבּוּ דָא לוֹסִיף עֲלָהּ הוּא וְכֹן יֵשׁ לְנוּ
לוֹמֵר בְּמְשׁוֹנְמָד סְתָם אֵלִיבָא דְרַש"י זְכָרוּ לְבִרְכָה וְכַדְפִּירִשְׁתִּי: וְכַאֲשֶׁר אֶפְרַשׁ עוֹד בַּעֲזֵרַת
הָאֵל: ח וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר שְׂאִין פֶּאן בַּעֲלִילַת זְנוּת הוֹאִיל וּבְחַיֵּי בַּעֲלָהּ מִיּוֹחַדָּת לוֹ וְלֹא דְוּוּקָא
מִיּוֹחַדָּת לוֹ שְׂאֵף אֲסוּרָה לְאַחֲרִים מְסַפְקָא וְלֹא דְוּוּקָא מְסַפְקָא אֵלָא גַם מְחַזְקַת הַבָּאָה מְחַמַּת
הָרוּב דְהֵינּוּ רוּב נָשִׁים מִתְעַבְרוֹת וְכו' כְּדַכְתִּיבְנָא וְאַע"ג דְלְבַסוּף שְׂמַת הַבַּעַל בְּלֹא בְּנִים

נתברר הדבר שלא הייתה אשת איש מ"מ הואיל ובחיי בעלה הייתה מיוחדת לו פדכתיבנא אין פאן בעילת זנות שכל שמיוחד לו אשה להיותה לו לבדו אע"פ שהוא פא עליה בלא פתובה וקידושין ואינו אוסרה על אחרים אין פאן בעילת זנות ולא אמרו דגמר ובעל לשם קידושין מטעמא דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא באותה שאנו רואים שדעתו לקחת אשה שתהיה אוסרה לכל אדם ולא שתהיה לו לפלגש כגון במקדש על תנאי או בפחות משנה פרוטה וכיוצא בה או שפא על אשה שפבר הייתה מקודשת ואוסרה לאחרים שפכל אלו גלה הבעל את דעתו שאינו חפץ בה אלא א"כ תהיה אוסרה לכל אדם: ואפילו למי שסובר שפכל אשה אמרו חזקה זו פדכתב הרמב"ם ז"ל בשם מקצת הגאונים ז"ל וז"ל הורו מקצת הגאונים שכל אשה שתבעל בפני עדים צריכה גט חזקה אין אדם עושה וכו' ואפשר שסברתם ז"ל שפתבו שכל אשה שתבעל בפני עדים דדוקא כשבעלה בפני עדים קאמרי שרגלים קצת איכא בדבר שזה שבעלה בפני עדים לשם קידושין בעל שאם היה לוקחה לו לפלגש לא היה בועל בפני עדים: ואפילו לפי מה שכתב המרדכי בפירק האומר בשם רבינו ברוך ז"ל וז"ל והלכה פסק רבינו ברוך דאדם שפא על הפנויה וראו עדים מבחוץ דצריכה גט דאמרינן חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם פא עליה אדם אחר צריכה גט משני ע"כ: ולישנא דראו עדים מבחוץ דנקט משמע קצת שאף הוא לא היה יודע שהיו רואים אותו העדים שהוא היה חושב אין אדם רואהו ואפילו הכי פתב רבינו ברוך שצריכה גט נראה דהיינו טעמא משום דשמא אין דעתו של הבעל שתהיה לו לפלגש ואנו הוא דמספקא לו: ואפשר שכן הוא ג"כ דעת הגאונים שהביא הרמב"ם ז"ל פדכתי' ומה שכתב בפני עדים משום דמטעמא שיש עדים הוא דמספקא שפא בעל לשם קידושין שפא לשם פילגש אבל אם לא היו עדים אין פאן חשש קידושין שאפילו בעל לשם קידושין אין קידושיו קידושין ובעל בפני עדים מספק צריכה גט אבל אם הנה ברירא לן דעתו של הבעל שהוא רוצה בה להיותה לו לפלגש אין פאן בעילת זנות ואנו אם אפשר לבעול לבעול וכן הנבעלת שתבעל שלא לשם קידושין ולא יהיו הבעילות בזנות הוא דשקלינן וטרינן שאם אפשר לה בכף אינה זקוקה בכל היכא דאית לן למימר הכי דאדעתא שתהא זקוקה לא קדשה בפשה דאע"ג דנשי לאו דינא גמירי מפל מקום דעתה הוא להתקדש בכל אופן שיהיה אפשר לה שלא תהא זקוקה וסומכת אדעתיהו דרבנן דגמירי וידעי באיזה דרך יהיה תנאה תנאי ומתקדשת היא על מנת פן נראה דמהאי טעמא דפריה בשלהי הגזול וקאמר אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מופה שחין תיפוק בלא חליצה וכו' אע"ג דנשי לאו דינא גמירי ולא ידעי שאם נתקדשה על מנת פן שתנאה תנאי ואם פן מי שרוצה ליחד לו אשה שתהיה מיוחדת לו ולא לאוסרה שזו הוא הנקראת פלגש אין פאן בעילת זנות ומותרת היא לו וכמו שהשיב הרמב"ם ז"ל לרבינו יונה ז"ל וז"ל שאלת בענין הפלגש מה דעתי לא ידעתי מה ספק יש בה דנדאי מותרת היא פיון שיחדה לעצמו שלא נאסרה אשה בזנות לישראל אלא ממדרש רבי אליעזר פן יעקב נמצא אח נושא אחותו ואב נושא את בתו ועליו נאמר ומלאה הארץ זימה אבל כשנכנסה לביתו והיא מיוחדת וידועה לו בניה נקראים על שמו ומותרת וכו' עד וגם דברי הרמב"ם ז"ל אינו לאוסר פילגש להדיוט ולהתירה למלה אלא פה אמר וכל הבעל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקה לפי שבעל קדשה ולשם זנות היינו שפוגע בה ובעלה ולא יחדה לעצמו לשם פילגש ולא אמר הרב

כל הבוֹעֵל בְּלֹא קִידוּשֵׁין לֹקֵה עכ"ל וְאֲנִי הִדְיוּט מוֹסֵף בְּיָאוּר עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל וְאוֹמֵר דְּבִקְדָּיָא בְּיָאֵר הֶרֶב ז"ל אֵת דְּבָרָיו שְׁדַעְתוֹ הִיא פְּאֵשֶׁר בְּאַרְהַ הַרְמַב"ן ז"ל שְׁפַתְבּ וְז"ל קוֹנֵדִים מִתֵּן תוֹרָה הֵיךְ אָדָם פּוֹגֵעַ אִשָּׁה בְּשׂוֹק אִם רָצָה הוּא וְהִיא נוֹתֵן לָהּ שְׂכָרָה וּבוֹעֵל אוֹתָהּ עַל אִם הַדְרָף וְהוֹלֵף וְזוֹ הִיא הַנְּקֵרָאֵת קִדְשָׁה מְשֻׁנְתָּנָה הַתּוֹרָה נְאֻסָּרָה הַקִּדְשָׁה שְׁנֹאֲמַר לֹא תִהְיֶה קִדְשָׁה הָרִי שְׁבֵאֵר הֶרֶב בְּהִדְיָא שְׂקִדְשָׁה הוּא הַנְּבַעֲלַת בְּשֹׁכֵר עַל אִם הַדְרָף וּמִנִּיחָהּ בּוֹעֵלָה וְהוֹלֵף מִשְׁמַע דְּכִשְׂאִין הַדְרָב פֶּן אֵלֵא מִיִּחְדָּה לֹא אִינְהֵנְקֵרָאֵת קִדְשָׁה וְעַלָּה קְאָמַר הֶרֶב דְּמִשְׁנֻתָּנָה תוֹרָה נְאֻסָּרָה קִדְשָׁה וְכַתּוּב עוֹד לִפְיָא כָּל הַבוֹעֵל אִשָּׁה בְּשֵׁם זְנוּת בְּלֹא קִידוּשֵׁין לֹקֵה מִן הַתּוֹרָה לִפְיָא שְׁבַעֲלֵי קִדְשָׁה וְהִינּוּ שְׁבוֹעֵלָה וְאִינוּ מִיִּחְדָּה לֹא אֵלֵא הוֹלֵף לְדַרְפוֹ וּמִנִּיחָהּ שְׁזוֹ הִיא שְׂקוּרָא הֶרֶב קִדְשָׁה פְּאֵשֶׁר הַזְּפָרְתִּי כְּבָר דְּבָרָיו ז"ל וְאִם פֶּן מַה שְׁאָמַר הֶרֶב שְׁלֵא תִבְעַל אִשָּׁה בְּלֹא פְתוּבָה וְקִידוּשֵׁין הִינּוּ כְּשֵׂאִינוּ מִיִּחְדָּה לֹא שְׂהָרִי הִלְאוּ הִזָּה הוּא מְלֹאוּ דְלֹא תִהְיֶה קִדְשָׁה כְּדִפְרִישׁ הוּא ז"ל בְּסִפְרוֹ הַגְּדוֹל וְהַקְּטָן בְּמִנְיָן הַמְצוֹת: וְמַה שְׁפַתְבּ הֶרֶב ז"ל בְּפָרְקֵי רְבִיעֵי מֵהַלְכוֹת מְלָכִים וְז"ל אֲבָל הַהִדְיוּט אֲסוּר בְּפִלְגָשׁ נִרְאָה דְּמִדְרַבְּנֵי קְאָמַר וְאִם פֶּן בְּנִידוֹן דִּינָן גַּם כִּי תִהְיֶה אִשָּׁה זֹו בְּסִפְקָא אִשְׁתּוּ סִפְקָא פְּלִגְשׁוֹ הָרִי הִיא מְוַתֵּרֵת לֹא דְסִפְקָא דְרַבְּנֵי הוּא וְלֹא שְׂיִיבָה ב"ד לֹמַר חֲזָקָה אִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ בְּעִילְתוֹ זְנוּת גַּם כִּי בְּבַעֲלָהּ הָאֲסוּרָה מְדַרְבְּנֵי תִהֵא שְׂיִיכָא חֲזָקָה אוֹ לֹמַר דְּאִינוּ בּוֹעֵל אֲסוּר אֵלֵא לְשֵׁם קִידוּשֵׁין וְדִלֹא כְּבַעַל מְגִיד מְשֻׁנָּה בַּמ"ש בְּרֵאשׁ הַלְכוֹת אִשְׁנוֹת אֲפִילוּ הָכִי אִין פְּאֵן חֲזָקָה זֹו שְׂאִין פְּאֵן בְּעִילְתוֹ אֲסוּר אֲפִילוּ מְדַרְבְּנֵי דְדוֹקָא וְדֹאִי פְּלִגְשׁ אֲסוּרוֹ לְהַרְמַב"ם ז"ל וְלִפְיָא זֶה גַּם כִּי נֹאמַר שְׁהַגְּאוּנִים שְׁהַזְּפָרְתִּי שְׁכַתְּבוּ שְׁפַל אִשָּׁה שְׁתַּבְעַל בְּפָנֵי עַדִּים סְבָרוּ כְּסִבְרָתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם ז"ל דְּפִלְגָשׁ אֲסוּרָה מְדַרְבְּנֵי לְהִדְיוּט וְאִם פֶּן כָּל בְּעִילָה שְׂיִבְעוּל הָאָדָם אֲפִילוּ בְּפִילְגְשׁוֹ שְׁלֵא לְשֵׁם קִידוּשֵׁין הָרִי זֹו בְּעִילְתוֹ זְנוּת אֲסוּר עַל הַפְּחוֹת מְדַרְבְּנֵי וְהָרִי הִיא בְּעִילְתוֹ זְנוּת וְלִדְעָתָם בְּכָל אִשָּׁה אֲמָרוּ חֲזָקָה זֹו שְׂאִין אָדָם בּוֹעֵל בְּזְנוּת שְׁהֵם סוֹבְרִים שְׁלֵא פְדַעְתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם ז"ל יְעוּיִין בְּדְבָרָיו וְנִקְטוּ בְּמִילְתֵייהוּ בְּפָנֵי עַדִּים מְשׁוּם שְׂאִין חֲשַׁשׁ קִידוּשֵׁין בְּלֹא עַדִּים וְכַדְכְּתִיבָנָא אַפ"ה בְּנִידוֹן דִּינָן אִין לֹמַר חֲזָקָה זֹו הוֹאִיל וְהִיא סִפְקָא אִשְׁתּוּ סִפְקָא פְּלִגְשׁוֹ וְהִיא מְוַתֵּרֵת לֹא דְסִפְקָא דְרַבְּנֵי הוּא וְאִין פְּאֵן אִיסוּר בִּיאַה וְכ"ש דְּהִכָּא וְנֹדֵאִי אִשְׁתּוּ קְרוּי לָהּ בְּחִיּוֹ הוֹאִיל וּבְכָל הַתּוֹרָה אֲזִלִּין בְּתַר רַבָּא וְכַדְפִּירְשִׁיתִי: ט וְגְדוּלָה מְזוֹ אוֹמַר דְּאֲפִי' אִם בְּכָל הַתּוֹרָה לֹא הִנֵּה אֲזִלִּין בְּתַר רַבָּא וְכֹן אֲפִי' לְמֵאן דְּאָמַר בַּפ"ג דְּבִכּוּרוֹת דְּרַבָּא דְּתַלְמִיא בְּמַעֲשָׂה לֹא אֲזִלִּי רַבְּנֵי בְּתַרְהּ וְאֲלִיבִיהּ נִידוֹן דִּינָן רַבָּא דְּתַלְמִיא בְּמַעֲשָׂה הוּא דְלֹא פְּשִׁינֵי בְּתַרְהּ דְּתוֹסְפוֹת ז"ל בְּרִישׁ הָאִשָּׁה בְּתַרְהּ א"ה לְעַנְנֵי אִשָּׁה הַמְתַּנָּה שְׂאִם יְמוֹת בְּעִלָּה בְּלֹא בְּנִים שְׁהַבְּעִילוֹת שְׁנַבְעֵלָה מְמַנּוּ שְׂיִהִיו בְּעִילוֹתֵיהוּ בְּעִילְתוֹ זְנוּת לְמַפְרַע וְהַמְעוֹת מְתַנָּה שְׂאִם מֵת בְּלֹא בְּנִים גַּם כִּי הַבְּעִילוֹת שְׁנַבְעֵלָה מְמַנּוּ הֵם בְּעִילוֹת זְנוּת דְּאִין פְּאֵן קִידוּשֵׁין וְהֶרֶב מְנָה וְאָמַר שְׁלֵא תִבְעַל אִשָּׁה בְּלֹא פְתוּבָה וְקִידוּשֵׁין מְלֹא תִהְיֶה קִדְשָׁה בַּר מֵהִיא טַעְמָא דְּכַתִּיבָנָא אֲמִינָא דְּמִטְעָמָא דְּרוּב נְשִׁים מְתַעֲבָרוֹת וְיוֹלְדוֹת אִין פְּאֵן לֹא דְלֹא תִהִי קִדְשָׁה דְּמִטְעָמָא דְּרַבָּא טַעְמָא רַבָּה הוּא לְעַנְנֵי זֶה כַּמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל בַּס"מ שְׁלוֹ וְז"ל וְשְׁמַע מְמַנָּה וְכו' עַד וְזֶה שְׁפַכְרָ קָדָם שְׁהָבָא עַל הַבְּתוּלָה בֵּין שְׂיִהִיָּה מְפַתָּה אוֹ אֲוֹנָס אִין חֲזִיב שׁוּם אֲוֹנָס מִן הָאוּנְסִין אֵלֵא קָנָס מְמוֹן וְכו' עַד עַל פֶּן הַזְּהִיר מְזִה וְאָמַר אַל תִּחַלֵּל וְכו' לִפְיָא שְׁזִה שְׁדַנְתִּי לְעוֹנְשׁוֹ מְמוֹן לְבַד אֲמָנָם כְּשִׁיקְרָה שְׂיִפְתָּה אִישׁ אוֹ יֶאֱנָס אוֹתָהּ אֲבָל כְּשִׂיָּהִיָּה הַעֲנִין בְּרַצוֹן שְׁנִיָּהֵם יַחַד וּבְהַסְפָּמָה אִין דְּרָף לְזֶה וְכו' עַד לִפְיָא שְׁהַפְּתוּי וְהָאוּנָס לֹא יִקְרָה אֵלֵא מְעַט אֲבָל כְּשִׂיָּהִיָּה

הענינו בבחירה והסכמה ירבה זה ויתפשט בארץ עכ"ל הרי שתלה הרב ז"ל הטעם פדי שלא ירבה הדבר ויתפשט בארץ שתהא האשה נבעלת בלא כתרובה וקידושין וא"כ היכא שתתנית האשה התנאי שהזכרנו אפילו אם מת בעלה בלא בנים אין פאן משום לא תהיה קדשה דאע"ג שזה הענין ג"כ בבחירה והסכמה מ"מ לא ירבו בעילות זנות פאלו בארץ הואיל ורוב נשים מתעברות ויולדות פדכתיבנא ועיקר טעמו של הרב הוא פדי שלא ירבה זה בארץ: ואחזור במה שהייתי בו ואומר שהיה אפשר לפרש ולומר שהרב ז"ל קורא פלגש אפילו האשה הנבלעת לאיש ומניחה והולך לו אלא שאינה מזומנת לכך להיות נבעלת לאחרים דבכה"ג בפלגש שרי ואותה הוא שאסר הרב להדיוט אבל המיחדה ולוקחה לו בביתו וידוע לו פאשתו מודה הרב דמותרת להדיוט ואפילו מדרבנן אלא דממה שכתב הרב בפ"י הפלגש לא משמע פן שפתב סתם דפלגש בלא כתרובה וקידושין ולא חלק בין מינחדת וידוע לו פאשתו ובין בעלה והלך לו דמשמע דכל שלא בכתרובה וקידושין נקראת פלגש ואפילו אם בעלה והלך לו חוץ מהעומדת על אם הדרך ומזומנת לכך שהיא נקראת קדשה כמו שדקדק הרב ז"ל בדבריו בפ"ה מהלכות אישות וכתבתי דהנבעלת באם הדרך בשכר אלא המזומנת לכך פבר הבאתי דבריו למעלה: וכל שפן לפי מה שמפרש הרמב"ד ובעל מגיד משנה דברי הרב ז"ל פל דבריהם אפילו אשה שאינה מזומנת לכך אלא שבעלה והלך לו קורא הרב קדשה יענין בדבריהם דלפי זה פשיטא דפלגש קורא הרב המיחדה לביתו וידועה לו פכל איש ואשתו ואפילו הכי אסרה הרב להדיוט אלא דמדרבנן הוא דקאמר הרב פדכתיבנא ובגידון דידן מותרת פדפירשתי: והיה נראה לומר שממה שכתב הרי"ף ז"ל בשם רב נטרונאי גאון יראה ג"כ שהמיחד לו אשה שאין פאן בעילת זנות שכתב פפרק פיצד וז"ל ואיתמר משמיה דרב נטרונאי גאון הא דתנו וכל מי שאין לה עליו אלא על אחרים קידושין הנולד פמוה ואיזו זו ולד שפחה ונכרית המשפחה דאחרי דומיא דנכרית דלית לה קנן בגווה אבל בא על שפחה דידיה וילדה ממנו בת אע"ג דלא נקיטא גט חירותא בתו היא דאמור רבנן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם בא עליה אחר שיהיה חייב עליה משום אשת איש או שצריכה גט לא קאמר והיינו טעמא פדפירשתי דאית לן למימר שייחודה לו אבל איננה אשתו לחייב הבא עליה: ומה שתלה הטעם משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות היינו משום דהנה לן למימר הואיל ואשה בחזקת שפחה היא ואסורה לו בעילתו בעילת זנות והמוליד בנים מהשפחה אינם נקראים בניו ומ"ה פתב הטעם דאין אדם וכו' דמהאי טעמא אית לן למימר דשחררה והיכא דשחררה ויחודה לו אין פאן בעילת זנות אע"ג שאינו בועל לשם קידושין וכו' הנה נמי לדקדק מדברי הגאון אחרי שהביא הרי"ף ז"ל וז"ל וחוזינו לגאון אחר דמספקא ליה מלתא ומתוך דבריו קיטנא להא מילתא לחומרא לגבי איסורא דהיכא דאית ליה אתתא ומית ליה זרעא אלא האי דהוליד מן השפחה נקיטנא לחומרא וחוץ לה היא אתתא ולא מתניבמת ויענין ממונא נקיטנא לקולא ולא ברית ליה אבל איה גופיה לא מזבגי לה יורשי ואי בעא למיסב בת ישראל מצריכין גט שחרור ואי קדיש מקמי גט שחרור מצריכין לה גט מיניה ואי בעי למינסב שפחה לא שבקינן ליה ע"כ ולא קאמר דאותה שפחה צריכה גט והיינו טעמא פדפירשתי אלא שממה שכתב הרמב"ם ז"ל שהולך אחרי עקבותיו בפ"י דהלכות אישות יראה דלא נוכל לדקדק מדבריהם מה דעתם וזה יענין בדבריו פי גלאתי להאריה ואפשר דהרמב"ם ז"ל

נדחה לפרש דבריהם פן דאזל לטעמיה דסבר דפלגש אסורה להדיוט מדרבנן פדכתיבנא
ואם פן לדעתם של הגאונים ז"ל שסופרים שפכל אשה אמרו דחזקה שאין אדם בועל
בזנות ע"כ לומר דהבא על שפחה דלדעתם ז"ל אין אדם בועל בזנות צריכין גט ואף על
גב שפל יבמה שפנפלה לפני יבם הן אם הוא אהוב לה או שנוי לה לכשנשא בעלה גלה
דעתו בקידושין שקדשה שהוא רוצה בה להיותה קנויה לו ואסורה לכל אדם אין לומר
מטעם זה שכשבא עליה מסתמא לשם קידושין בלא שום תנאי בא עליה ואם פן הואיל
ותלוי הדבר בשניהם הקידושין קידושין בלא שום תנאי שדעתו של הבעל לכה ודמי
לקונה חפץ ואירע בו אונס שאין המקח בטל דהא פבר פתבנו שהוא אינו מחשב ומדקדק
בדבר ובוכל על סמך הקידושין הראשונים כדפירשתי: י ואני מוסיף לומר דלפי מאי
דפ"ה השתא שאין פאן איסור בעילת זנות אפשר לומר דסברת התלמוד דפריה בשלהי
הגזל וקאמר אלא מעתה יבמה שפנפלה לפני מנפה שחין תפיק בלא חליצה דאדעתא
דהכי לא קדשה נפשה ותלה הדבר בה ולא בו: וכן בעלי התוספות ז"ל פתבו והוא אינו
חושש כו' דהיינו משום שבעלה אוהב ורוצה שתנשא לו על דעת פן הואיל ואינו עושה
אסור דהא רוצה הוא בכבוד ולא שתהיה מזולזלת אחרי מותו פגון שתפול לפני אחיו
המנפה שחין וכ"ש שעל ידי זה שתנשא לאחיו המנפה שחין אפשר שתבוא לידי זנות
וכ"ש דלא ניחא ליה שתפול לפני המשומד שיכשילנה בכמה מיני מכשולות וחתבנה
אחרי מותו דהא אפילו שהלכה אשתו לב"ד מקפיד הבעל אליבא דר' אליעזר משום
דבזיון הוא לה ללכת לב"ד כדאימתא בפרק השולח וכן בפרק המדיר ואפילו לר' מאיר
דפליג עלה נראה דע"כ לא פליג אלא שהוא סובר שאם תלה לב"ד אין זה בזיון להקפיד
עליו אבל היכא דהוה בזיון אליבא דכ"ע פגון דתפול לפני המנפה שחין או המשומד
דמילתא דפשיטא הוא דבזיון הוא לה אפילו רבי מאיר מודה שהוא מקפיד בכך וקשה
בעיניו שתפול לפניו: ואין לומר דדוקא בחייו הוא שמקפיד על פבודה אבל לא אחרי
מותו דהא בפרק אלמנה גיזונת קאמר עלה בהדיא דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד
אפילו אלמנה מן האירוסין מוכרת שלא בב"ד ובפ' הפועלים נמי משמע דאין לאשת
ת"ח להנשא אחר מותו למי שאינו ת"ח כמותו כדמוכח מאינתיה דר' אלעזר בר' שמעון
והיינו משום פבוד בעלה דכבוד הבעל הוא שתהיה אשתו מכובדת אפילו אחרי מותו
ומסתמא שגם הוא מקפיד בדבר: וכן משמע נמי בפרק שבועות העדות דקאמר ה"מ
דביתהו דרב הווא הוה לה דינא קמיה דרב נחמן אמר היכי אעביד אי איקום מקמה
מסתמי טענתיה דבע"ד לא איקום מקמה אשת חבר הרי הוא פחבר וכו' ופירש"י ז"ל
ה"מ דביתהו דרב הווא משמת ר"ה הרי לה דמהכא נמי משמע שאשתו של אדם אחרי
מותו הרי היא לענין הכבוד פבחייו ומסתמא שגם הוא מקפיד בדבר פדכתיבנא וא"כ
בעלה בעצמו אוהב ורוצה שתנשא לדעת פן הואיל ואין פאן איסור בעילת אסור וזנות
אלא שסברת בעל התלמוד דפריה ה"מ בהגזל היא שהבעל אינו מחשב ומדקדק בזה
שאם היא אינה מקפדת בבעל שאינו הגון אלא רצונה אפילו בבעל שאינו הגון פסתם
אפי' אם שלא תפול לפני אחיו המנפה שחין או המשומד אחרי מות בעלה שלא תהא
זקוקה לו תנשא לאחר פיוצא בו הואיל ואינה מקפדת בדבר והבעל לא הועיל דבר בתנאו
ובמחשבתו והדבר מסור בלפה ומזה הטעם הבעל אינו מדקדק ומחשב פלל וכלל אלא
תולה הדבר לרצונה והוא אינו חושש בזה פלל והמתרץ תירץ דאנן סהדי דמינח ניחא

לה פירוש שהיא חושבת שהבעל מקפיד בדבר ורצונו הוא שאם ימות קודם אחיו המנקה שחין או אפילו המשומד אליבא דרש"י ז"ל שתהיה זקוקה לו הואיל ואחיו הוא שהיא חושבת שפמו שאינה היא מקפדת בפעלים השפלים פן בעלה אינו מקפיד כ"כ אם תנשא אשתו להם אחריו מותו והואיל ואחיו הוא רוצה בטובתו ורוצה הוא שתהא זקוקה לו ומצד חבתה על בעלה השלם או הכשר הנשואת לו שהיא חושבת שרצונו בכך ניחא לה באחיו המנקה שחין או המשומד אם ימות בעלה תחלה ותפול לפניו דטיבותא פורתא דאית ביה ובה תלוי הדבר שפבר פתבתי שהבעל אינו מחשב ומדקדק בזה אלא תולה הדבר בדעתה וברצונה מן הטעם שפבר פתבתי: ומעתה אומר דלפי מה שפירש ר"י ז"ל בפ"ק אע"פ דלא אמרינו מתנה על מה שפכתוב בתורה תנאו בטל אלה היכא שמתפונן לעקור מה שפכתוב בתורה אין אנו צריכין למה שפכתוב דמאי דפרכינו התם בהגוזל אלא מעתה יבמה וכו' היינו משום שדעתם היא שאם ימות בעלה תחילה ותפול לפני המנקה שחין שלא יהיו בעילותיו לשם קידושין והקדושין שנתן לה מתנה אלא שדעת המקשן היתה שהיא חושבת שמצוה עליה שתנשא לבעלה על מנת שלא תזקק לאחיו המנקה שחין אם ימות בעלה תחילה בלא בנים דהא דרביה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ואין זה טעם ושלום אם תזקק למנקה שחין ומשומד השנוי לה דדונקא השבויות הן הן הנבעלות לשנוי להן ואין לומר פאן דהמתנה על מה שפכתוב בתורה תנאו בטל הואיל והיא אינה מכוננת לכך: ולעד"נ שיש לדקדק קצת מדבריו של הרמב"ם שדעתו בזה פדעתו של הר"י ז"ל שפכתוב בפ"ו דהלכות אישות וז"ל ובמה אמרו חכמים פלהמתנה על מה שפכתוב בתורה תנאו בטל וכו' עד פגון שקדש או שגירש או נתן או מכר על תנאי שהוא רוצה בתנאו שיזכה עצמו בדבר שלא זכתה לו תורה ומנעה ממנו או יפטר עצמו בתנאו מדבר שחייבה אותו בו התורה שאומרים לו תנאך בטל וכבר נתקיימו מעשיך ע"כ ודקדק הרב בלשונו הצח והקצר והודיענו שדעתו פדעתו של הר"י ז"ל וזה הודיענו במה שפכתוב פגון שקדש וכו' עד שהוא רוצה בתנאו שיזכה עצמו בדבר שלא זכתה לו התורה פלי לפי שמכונן בתנאו לכך שיזכה בדבר שלא זכתה לו התורה והינו פדעתו של הר"י ז"ל דאל"ה לא הנה ליה לרב למימר אלא פגון שקידשה וכו' עד או מכר על תנאי שיזכה עצמו בדבר שלא זכתה לו התורה ולמה לו להאריך בדבריו ולומר שהוא רוצה בתנאו אלא ודאי נראה שדעתו של הרב ז"ל לומר פשדעתו ורצונו של המתנה הוא בתנאי שהתנה פדי לעקור מה שחייבה אותו תורה אז תנאו בטל אבל אם אינו מכונן לכך תנאו קיים ואע"פ שבתנאו עוקר מה שפכתוב בתורה הואיל ואינו מכונן לזה: ולפ"ז אין לדקדק בשלהי הגוזל מה שפבר פתבנו שיכולין בעל ואשתו להתנות פשתתקדש האשה לבעלה שלא תהא זקוקה ליבם דדוקא פשנפלה לפני מנקה שחין וכיוצא בו הנה ס"ד התם לומר פן אבל לא בשאר יבמים דמתנה על מה שפכתוב בתורה הם ותנאם בטל וכבר כתב שמהר"ם סובר דכשנפלה לפני משומד יש לנו לומר פן אפילו לפי מאי דמסיק התם ואינה זקוקה ואפילו לרש"י ז"ל שסובר שהיבם משומד דומה ליבם מנקה שחין וכמו שליבם מנקה שחין זקוקה לפי המסקנא הכא נמי ליבם משומד פבר פתבנו דדונקא במשומד סתם הוא שזקוקה דניחא לה בו אם ימות בעלה בטיבותא פורתא דאית ביה מצד בעלה הכשר וכדפירשתי אבל במשומד דבגידון דידן שאין לו שום טובה בעולם שנוסף על שמדותו העיגון שיהיה לה אם תפול לפניו שתהי' עגונה פל ימיה ואין פאן טו

דו פֿלל נאָיפֿא תּרתי לרײַעוּתא דײַנינו הַשְׁמֵד וְהַעֲיָגוֹן פֿשִׁיטא דַּאָנן סְהַדֵי דַּאדְעָתא הֵכִי לֹא קַדְשָׁה נִפְשָׁה וְכַדְפִּירְשִׁתִּי: וּאע"ג דְּרִש"י ז"ל פִּירֵשׁ בְּהֵיא דַּאָמְרִינוּ בְּהַגּוּזֵל גְּבִי מְנַפֵּה שְׁחִין דַּאָנן סְהַדֵי דְּמִינַח נִיחָא לָהּ וְכוּ' וְז"ל דְּמִינַח נִיחָא לָהּ לְהַתְקַדֵּשׁ לְרֵאשׁוֹן שְׁהוּא שְׁלָם עַל סִפְקָא זֶה שְׂאָם יָמוּת תִּזְקַק לְאַחֲיוּ עַכ"ל וְנִרְאָה שְׁהוּא ז"ל דְּקִדְקַ מְדַהוּצְרָה הֵכִא לְמִימַר אָנן סְהַדֵי דְּמִינַח נִיחָא לָהּ בְּכָל דְּהוּ וְלֹא קָאָמַר אִיֵּהִי בְּכָל דְּהוּ נִיחָא לָהּ וְתוּ לֹא פִּדְאָמְרִינוּ בְּהֵאשְׁה נִקְנִית וּבְהֵאִישׁ מְקַדֵּשׁ וּבְפִרְקַ הַמְדִיר דְּהֵתֵם נְמִי מִיִּיתִי הֵהוּא דְּרִישׁ לְקִישׁ וְלֹא קָאָמַר אָנן סְהַדֵי פִּדְקָאָמַר הֵכִא אֵלֹא הֵינּוּ טַעֲמָא דְּבְכָל דְּהוּ מִיִּיתִי שְׁפִיר רֵאִיָּה מְדַרִישׁ לְקִישׁ דְּנִיחָא לָהּ בְּבַעַל כָּל דְּהוּ אֲבָל הֵכִא דְּלֹא נִיחָא לָהּ בְּבַעַל מְנַפֵּה שְׁחִין וְאִין לְהֵבִיא רֵאִיָּה מְדַבְרִי ר"ל פִּפְשׁוּט' צָרִיךְ לִזְמַר אָנן סְהַדֵי דְּמִינַח נִיחָא לָהּ וְכוּ' וְהֵינּוּ פִּדְפִרְשׁ רִש"י ז"ל: יֵא וְכֵן נְמִי אֲתִי שְׁפִיר לְפִי' ז"ל מֵאִי דְּלֹא מִיִּיתִי הֵתֵם בְּהַגּוּזֵל הֵנְהוּ מִתְלִי דַּאֲבִי וְרַב פִּפְא וְרַב אֲשִׁי וּמֵאִי דְּתַנָּא וְכַוְנָן מְזֻנּוּת וְכוּ' דְּמִיִּיתִי בְּהַמְדִיר וּבְהֵאשְׁה שְׁלֹום וּק"ל אִפִּי' הֵיאִין לִזְמַר דְּכִי הֵיכִא דְּבִטּוֹן דּוּ דְּמְנַפֵּה שְׁחִין לֹא נִיחָא לָהּ אֵלֹא שְׁמַתְקַדְשָׁת הֵיא לְשְׁלֹום עַל סִפְקָא זֶה הֵכִא נְמִי בְּנִידוֹן דִּינן אַע"ג דְּלֹא נִיחָא לָהּ בְּזֵה הַמְשֻׁמְד מְכָל מְקוֹם נִיחָא לָהּ לְהַתְקַדֵּשׁ לְכַשֵּׁר עַל הַסִּפְקָא שְׂמָא תְּפוּל לְפָנָיו שְׂמַצְד בַּעֲלָה הַכַּשֵּׁר אִינָה מְקַפְדַת בְּמָה שְׁיָבוֹא לָהּ אַחֲרֵי מוֹתוֹ דְּהֵתֵם הֵכִי פִּרְכִינָן אָנן סְהַדֵי דְּמִינַח נִיחָא לָהּ בְּכָל דְּהוּ שְׁיֵהֵיָה לָהּ אַחֲרֵי מוֹת בַּעֲלָה דַּאע"ג דְּמְנַפֵּה שְׁחִין שְׁנוּי הוּא לָהּ וְלֹא נִיחָא לָהּ לְהַתְקַדֵּשׁ לוֹ לְכַתְחִילָהּ מִשׁוּם טְבוּתָא פּוּרְתָא דַּאִית בֵּיָה דְּהֵינּוּ שְׁיֵהֵיָה לָהּ לְצוּת בַּעֲלָמָא דְּבִטְלָה בְּמִיעוּטָא וְשְׁנוּי הוּא לָהּ שְׁהֲרַעוּת שְׁבוּ מְכַרִיעוּת בְּיוֹתֵר מְכָל מְקוֹם הַשְׁתָּא שְׂאִינָה מְתַקְדָּשַׁת לוֹ לְכַתְחִילָהּ אֵלֹא לְאִישׁ כְּלַבְבָּה אַע"ג שְׂמַכְנָסַת עֲצָמָה בְּסִפְקָא שְׂמָא תְּפוּל לְפָנָי מְנַפֵּה שְׁחִין הַשְׁנוּי לָהּ נִיחָא לָהּ בּוּ בְּהוּא טִיבּוּתָא פּוּרְתָא דַּאִית בֵּיָה שְׁהַטּוּבָה שְׁיֵישׁ לָהּ עִם זֶה הַשְׁלָם וְרוּב חֲבֵתָה בּוּ מְצַטְרַפֵּת עִם טִיבּוּתָא פּוּרְתָא דַּאִית בֵּיָה שְׁהַטּוּבָה שְׁיֵישׁ לָהּ עִם זֶה הַשְׁלָם וְרוּב חֲבֵתָה בּוּ מְצַטְרַפֵּת עִם טְבוּתָא פּוּרְתָא דַּאִית בֵּיָה בְּמ"ש מְכַרַעַת שְׁנָאֵת הַמ"ש וְנִיחָא לָהּ דַּמ"ש בְּכָל דְּהוּא טּוּבָה שְׁיֵישׁ לוֹ הוּאִיל וּלְכַתְחִילָהּ נְשֵׂאֵת לְבַעֲלָה הַשְׁלָם וּכְדַכְתִּיבָנָא דַּאִין לְפִרְשׁ וְלִזְמַר דְּהֵתֵם מֵאִי דְּקָאָמַר אָנן סְהַדֵי דְּמִינַח נִיחָא לָהּ בְּכָל דְּהוּ אַבְעֲלָה הַשְׁלָם קָאָמַר וְלֹא עַל הֵיבָם מְנַפֵּה שְׁחִין דַּא"כ מֵאִי כָּל דְּהוּ דְּקָאָמַר וְהָא אִין כָּאֵן כָּל דְּהוּא אֵלֹא אוּ נִיחָא לָהּ מְכָל וְכָל דְּהֵינּוּ בְּבַעֲלָה הַשְׁלָם שְׁנַתְקַדְשָׁה לוֹ בְּרַצוֹן נִפְשָׁה אוּ לֹא נִיחָא לָהּ כָּל דְּהֵינּוּ מְנַפֵּה שְׁחִין וְתוּ אִי מִינַח נִיחָא לָהּ בְּכָל דְּהוּא אַבְעֲלָה הַשְׁלָם קָאִי וְלֹא עַל הֵיבָם הַמ"ש הֵיכִא מִיִּיתִי עֲלָה הֵיא דַּר"ל וְהָא ר"ל מְשַׁל שְׂאוּמְרוֹת הַנְּשִׁים עַל כָּל בַּעַל כָּל דְּהוּ קָאָמַר שְׁהַנְּשִׁים אוּמְרוֹת טוֹב לְשִׁבְתָּ עִם שְׁנֵי גּוּפִים מְשֻׁבְּתֵי אֵלְמָנָה כְּדַפִּירֵשׁ רִש"י ז"ל בְּפִרְקַ הֵאִישׁ מְקַדֵּשׁ וּבְפִרְקַ הַמְדִיר וְאִין לִזְמַר דְּהֵכִי קָאָמַר דַּאָנן סְהַדֵי דְּמִינַח נִיחָא לָהּ לְהַתְקַדֵּשׁ לְשְׁלָם עַל סִפְקָא שְׂאָם יָמוּת שְׁתִּזְקַק לְאַחֲיוּ הַמ"ש אַע"פ שְׁהוּא שְׁנוּי לָהּ מְכָל וְכָל דְּהוּאִיל וְאַשְׁה בְּכָל דְּהוּ נִיחָא לָהּ כַּדַּר"ל כ"ש דְּנִיחָא לָהּ הֵכִא לְהַתְקַדֵּשׁ לְשְׁלָם לִיכְנָס בְּסִפְקָא זֶה דַּאִי הֵכִי אָנן סְהַדֵי דְּמִינַח נִיחָא לָהּ בְּכָל דְּהוּ דַּמ"ש קָאָמַר וְהֵינּוּ כְּדַפִּירְשִׁתִּי וְדַכְוּתָה אָמְרִינוּ בְּמִשְׁנֵי לְרִש"י ז"ל: וְא"כ זְכִינוּ לְדִין דְּנִרְאָה לִזְמַר דְּוִנְקָא בַּמ"ש שְׁהוּא לָהּ לְצוּת בַּעֲלָמָא וְנִיחָא לָהּ בְּהוּא כָּל דְּהוּ דַּאִית לָהּ אַחֲרֵי מִיתָת בַּעֲלָה וְכֵן בְּמִשְׁנֵי שְׁיָכוּלָהּ הֵיא לְהֵיוֹת אֲצִלוֹ הוּא דַּאָמְרִי רִש"י ז"ל דְּלֹא נְפָקָא בְּלֹא חֲלִיצָה אֲבָל כְּבַנִּידוֹן דִּינן שְׁנוּסָף עַל הַשְׁמֵד שְׁהוּא לְאַרְץ מְרַחֲקִים וְלֹא יֵהֵיָה לָהּ מְמַנּוּ אֲפִילוּ צְנוּת בַּעֲלָמָא אֵלֹא תִּשְׁבַּע עֲגוּנָה כָּל יְמֵיהָ וְכַדְפִּירְשִׁתִּי פֿשִׁיטא לַעֲנֵד דַּאֲפִילוּ רִש"י ז"ל מוֹדָה דַּאָנן סְהַדֵי דַּאדְעָתא דְּהֵכִי

לא קדשה נפש מעיקרא וכדפירשתי וכאשר אפרש עוד בעזרת האל: ונראה שגם מהר"ם מפרש שהיא סוגיא דהגזול כדפ"י שהרי פתב על מה שכתוב בספר אגודה באשה שנשתמד בעלה שמתר לכל אדם לקבל לה גטה שלא מדעתה דאנן סהדי דזכות הוא לה ע"כ וכתב הוא ז"ל וז"ל דזה אינו אלא לפי דברי הגאונים דפטר אשה יבמה שנפלה לפני יבם משומד בלא חליצה משום דאדעתא דהכי לא נתקדשה לו משום דס"ל דלא שייך ביה טן דו דאי הנה שייך ביה טן דו הניא צריכה חליצה כדמשמע סוף פ"ק הגזול קמא אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מ"ש וכו' ומשני כדר"ל דאמר טב למיתב טן דו כו' משמע דדוקא במקום ששייך זה צריכה חליצה אבל רש"י ז"ל שחולק על הגאונים וכתב שצריכה חליצה א"כ צ"ל שגם בזה שייך לומר טן דו א"כ אסור לקבל לה גט דשמא אינו זקוק לה וכן נוהגין ע"כ וכ"ז הביאו מהרר"י בתשובה הרי לה שכתב בהדיא אם צריף לומר שגם בזה ר"ל באשה שנשתמד בעלה שייך לומר טן דו ופשיטא שהוא ז"ל ראה מה שפירש רש"י ז"ל בהיה סוגיא דהגזול ואם איתא שהוא ז"ל הבין מדבריו של רש"י שסברתו הוא דטב למיתב טן דו דבעלה השלם או הכשר קאמר אע"פ שמכנסת עצמה בספק שתפול לפני המ"ש או המשומד אבל טן דו דמ"ש או דמשומד לא ניחא לה כ"ל א"כ איך פתב מהר"ם ז"ל שלדעתו של רש"י ז"ל צ"ל שגם באשה שנשתמד בעלה שייך למימר טן דו והלא לדעתו ז"ל לא ניחא לה כ"ל בטן דו דמשומד דבשלמא לפי מה שפירשתי שמרוב חיבת בעל השלם או הכשר ניחא לה אחר מות בעלה בטיבותא פורתא דאית ביה במ"ש או במשומד ושייך ביה טן דו ניחא דה"נ באשה שנשתמד בעלה מצד מה שהיה כבר בעלה ולבה גם בו ניחא לה בטן דו דמשומד ואף על גב דבלאו הכי לאניחא לה בטן טו דמשומד דטעמא דחבת בעלה הפשר דמשוי לה ליבמה ניחא לה בטן דו דמשומד וטעמא בשכבר הנה בעלה ולבה גם בו שוים לענין לשוניה שיהיה ניחא לה בטן דו דמשומד והיינו דקאמר שגם בזה שייך לומר טן דו אלא אי סבירא ליה דטן דו דמשומד לא ניחא לה בשום צד שבעולם א"כ מאי פגם בזה שייך למימר טן דו דקאמר אלא ודאי נראה שהוא ז"ל סובר פירש דהיה סוגיא כדפירשתי ולא אאריף לדחות פירושים דחויים שיש לדחותם מכמה אנפי והאמת יורה דרכו: ואין לדחות ולומר דמדברי מהר"ם אין ראיה דלעולם אימא לה דמאי דקאמרינן גבי מ"ש דמינח ניחא לה בכל דהו היינו בכל דהו דבעלה השלם קאמר אבל בטן דו דמ"ש לא ניחא לה כ"ל אלא דסבר מהר"ם ז"ל דאליבא דרש"י ז"ל דסבר דיבמה שנפלה לפני משומד צריכה חליצה שפ"א הוא סובר דאע"ג דבטן דו דמ"ש לא ניחא לה משום דלית לה מיניה ניחא דגופה כדבעינו שהרי כופין אותו לגרש אע"פ שאמרה בעינא ליה מפני שממקתו כדאיתא בשלתי המדיר והואיל וממקתו אין כוחו שנה למי שאינו מ"ש דאפילו בבריאים אין כל הפחות שוות וא"כ לית לה ניחא דגופא מיניה כדבעי דרוצה אשה בקב ותפלות וכו' אבל גבי משומד דאית לה מיניה ניחא דגופא כדבעי סבר רש"י דניחא לה בטן דו דמשומד גופיה והיינו דקאמר דשמא אינו זכות לה פירוש דשמא רצונה בכך טפי מלהפריש ממנו שנפרשת מאיסורא דשמא ניחא דגופה עדיף לה דאין סברא לומר כן הואיל וחוזינו שסברתו של מהר"ם גופיה היא דמ"ש עדיף לה ממשומד שהרי הביא ראיה לדברי הגאונים מהאי טעמא והוא לא הנה בדורם לשמוע מהם שזו ראיה אלא סברא דנפשיה קאמר שהוא סובר דנדאי עדיף לה מ"ש ממשומד ויש לנו להביא ראיה מההיא

דהגזול שכל יבמה שתפול לפני משומד שתצא בלא חלצה דגרע טפי ממ"ש ונהסמיה דברי הגאונים בזה נכתב שהביא הוא ז"ל ראי' לדבריהם ולמעשה לא מלאו לבו לעשות ולהורות פן הואיל ונפק מפומיה דרש"י ז"ל כדכתב המרדכי אבל להלכה פשיטא ליה למתק"ם דכן הוא ואי לאו דנפק מפומיה דרש"י ז"ל הנה עבד מעשה והיינו משום שסברתו כדפירשתי ואיהו יעלה על הדעת שהוא ז"ל יספור שרש"י ז"ל סובר הפך בהפך מסברא זו שהוא סובר דמשומד עדיף לה טפי ממ"ש ורוצה היא בטן דו דמשומד אע"פ שאינה רוצה בטן דו דמ"ש והיו חולקים בסברו' הפוכות במה שאפשר לו לפרש סברתו של רש"י שלא יהא ממש הפך בהפך מסברתו אלא שרש"י יספור דמשומד ומ"ש שונים ותו דא"ה מאי אם פן צריך לומר שגם בזה שינה לומר טן דו דקאמר דמשומד דנדאי לו שלסברתו הכי הוא ונהלא אפשר לפרש דברי רש"י לסברתו באופן דלא שינה בזה טן דו ועדיף ליה טפי לפרש שדעתו של רש"י פן שלא יהא הפך בהפך מסברתו ואין לומר דאע"ג דמתק"ם סבר הכי אליבא דרש"י ז"ל מ"מ הא רש"י ז"ל כתב בהקדמי הפך דבריו של מתק"ם ז"ל שפתוב בתשובה ונהביאה מהרר"י ז"ל וז"ל מעשה היה בימי רש"י ז"ל על משומד שנתרצה לתת גט לאשתו והורה רש"י ז"ל לאחר לקבל לה גט עכ"ל וא"כ מזה ירא' שרש"י ז"ל סובר דלא ניחא לה בטן דו דמשומד כלל וה"ה בטן דו דמ"ש דזהו וזה שונים לדעתו וא"כ ע"כ לפרש פי' הסוגיא דקאמר אנו סהדי דמינח ניחא לה בכל דהו אבעלה השלם קאמר דאין לומר דלעולם רש"י ז"ל דמינח ניחא לה בטן דו דמ"ש קאמר וה"נ במשומד והא דהורה שיקבלו גט לאשת המשומד שלא מדעתה דזכות הוא לה היינו משום דזכין לאדם שלא בפניו דקאמרינו מזכין לנפשו הוא דקאמרינו דהיינו להפרישו מאיסור לזכותו במצות הוא דקאמר דנהו זכות לנפשו ואין לה זכות גדול מזה ולהביא ראיה לזה מדאמרינו בפ"ק דכתובות אמר רב הונא אמר רב גר קטן מטבילין אותו וכו' ופרכינן מאי קמ"ל דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו תנינא זכין לאדם שלא בפניו וכו' הרי לה דפשיטא ליה לתלמודא דכל היכא דמכניסין אותו תחת פני השכינה זכין לו שלא בפניו וא"כ ה"נ הואיל ומפרישה מאיסור הוא הזכות שלה וזכין לה שלא בפניה דהא התם משני' מ"ד גוי בהפקרא ניחא ליה דהא נדאי עבדא בהפקרא ניחא ליה קמ"ל דה"מ גדול דטעם טעמא דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו הרי לה דלא אזלינן בתר זכות נפשו אלא א"כ בתר רצונו אזלינן לענין לזכותו שלא בפניו וטעמא דמטבילין לקטן משום דאנו סהדי שמאחר שלא טעם טעמא דאיסורא רצונו בכך אבל אם היה טועם טעם האיסור או גדול שנשתמד שכבר טעם טעמא דאיסורא אין מטבילין אותו על דעת ב"ד אע"ג דזכות הוא לו שמכניסין אותו תחת פני השכינה דלא אזלינן בזכות וחובה לענין מה שאמרו זכין לאדם שלא בפניו וכו' אלא בתר רצונו ולא בתר זכות וחובת נפשו ואפילו להקל באיסור א"א אמרינו התם דחוב הוא לו דקאמר התם אמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות ופירש"י הגדילו קטנים שנתגייירו ואפילו עם אביהם יכולין למחות ולומר אי אפשרינו להיות גרים וחזרין לסונווכו' עד ואם קידש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות פישראל משומד עכ"ל וכן משמע נמי בפ"ק דגיטין דזכות וחובה דקאמרינו לפי רצונו של אדם הוא דאמרינו דתנו התם האומר תני גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ וחקמים אומרים בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לאדם שלא בפניו וכו' עד אמר להם ונהרי הוא פוסל את

עבדו מן התרומה וכו' ובגמרא אמרינן תניא אמר ר' אליעזר אמרנו לו למאיר נהלא זכות הוא לעבד שיוצא ותחת ידי עבדו לחירות אמר לנו חוב הוא לו שאם היה עבד פהו פוסלו מן התרומה אמרנו לו נהלא מה אם ירצה שלא לפרנסו וכו' ופרכינן ולר"מ תינח עבד פהו עבד ישראל מא"ל ומשגינן א"ר שמוחל בר רב יצחק מפני שמפסידו משפחה פנענית ופרכינן אדרבא הוא מתירו בבת חורין ומשגינן עבדא בהפקרא ניחא ליה ע"כ הרי לך אע"פ דכשיצא העבד בן חורין הרי הוא ככל ישראל ובהיותו עבד אינו חייב במצות אלא פאשה וזכות הוא לנפשו ביוצאו בן חורין אפ"ה קאמר ר"מ דחוב הוא לו ואינו משתחרר שלא בפניו דמאי דאמרינן זכין לו שלא בפניו היינו במה שרצונו בכך טפי קאמרינן ואפילו רבנן דפליגי עליה דר"מ לא קאמרו דזכות הוא לו אלא מטעמא שאם ירצה שלא לזונו רשאי בעבד פהו או מטעמא שהוא מתירו בבת חורין לזכות הוא לו שיוצא לחירות ורשות אחרים עליו דאין לומר לטעמא דר"מ קאמרי אכל אינהו דקאמרי סתם דזכות הוא לעבד שיוצא מתחת יד רבו לחירות היינו משום דמתחייב במצוות קאמר וזכות הוא לנפשו דהא בכל דוכתי כל היכא דאפשר לן למימר בתרי דפליגי דכל חד טעמא דנפשיה קאמר ולאו לדכריי דחברייה קאמר עדיף לן טפי והיינו משום שכל שאפשר שלא להגדיל המחלוקת ולהוליד מחלוקת חדשה עדיף לן טפי כי הכא דאי אמרינן דרבנן לדכריי דר"מ קאמרי אנו מולידים מחלוקות חדשה שאריכין אנו לומר דלר"מ זכות וחובה תלויה במה שרצונו בכך ואינו חושש לזכות וחובה נפשו דהיינו לזכות וחובה האיסורין והמצוות ולרבנן תלוי בזכות וחובה האיסורין והמצוות וזה אין לנו לומר שדי לנו במה שמצאנום חולקין ואין לומר דאע"ג דזכות וחובה דאמרינן אינם תלויים בזכות וחובה נפשו של אדם אלא ברצונו של אדם כדהוכחנו: מפל מקום רש"י ז"ל שכתב באשה שנשתמד בעלה שיש לאחר לקבל לה גיטה היינו משום דאנו סהדי דהואיל וישראלית היא הרי היא בחזקת פשרות דלא ניחא לה לעמוד תחת המשומד וא"כ אנו סהדי דזכות הוא לה דהא רש"י ז"ל לא מפליג בין ישראל מ"ש שהוא בחזקת פשר למשומד אלא דמשוי יבם ישראל מ"ש ליבם משומד וסבר דכי היכא דאמרינן התם בהגוזל במ"ש דאנו סהדי דמינח ניחא לה ה"נ ביבם משומד וא"א פדאמרת הנה ליה לרש"י ז"ל למימר כמהר"ם ז"ל דדוקא ביבם מ"ש שאינה עוברת על הדת אם תהיה תחתיו הוא דקאמרינן התם דאנו סהדי דמינח ניחא לה אבל ביבם משומד לית לן למימר הכי דאנו סהדי דלא ניחא לה לעבור על הדת אלא ודאי נראה דלרש"י ז"ל אשה ניחא דגופה עדיף לה טפי ואפילו נגד זכות נפשה אא"כ תגלה דעתה דלא ניחא לה ומש"ה לרש"י ז"ל שנה יבם משומד ליבם מ"ש ומה"ט נמי נראה דאין להקשות ולומר דהכי תיסק אדעתין למימר דרש"י ז"ל סבר דאשה שנשתמד בעלה דאין לאחר לקבל לה גטה שלא מדעתה ונהלא בשלהי האשה שלום מסקינן דאין מזכין גט לאשה במקום קטטה דניחא דגופא עדיף לה וחוב הוא לה מדר"ל דאמר טב למיתב טן דו וכו' לכאורה משמע דדוקא בישראל כשר הוא דאמרינן הכי דאע"ג דאית להו קטטה חוב הוא לה דניחא דגופה עדיף לה אבל במשומד לית לן למימר הכי דנראה דלרש"י ז"ל אין חילוק בין ישראל השנוי לה למשומד מדמשוי לה למשומד לישראל מ"ש וא"כ כי היכא דאמרינן התם בהאשה שלום דאין מזכין גט לאשה במקום קטטה דניחא דגופה עדיף לה כדר"ל ה"נ במקום שומד דניחא דגופה עדיף לה וכדר"ל ואפשר דראיתו של רש"י ז"ל מסוף פרק האשה שלום ומפרק המדיר שפכר

הזכרתי וכדכתבנא ולפי שראיתי בתשובת כמהרא"מ ז"ל נראה שכתב שמה שהורה רש"י ז"ל לאחר לקבל גט מהמשנמד היינו משום דזכות הוא לה להצילה מאיסור ביאה ומיכשול כמה איסורין והביא ראיה לזה ממה שהשיב רש"י ז"ל באשה שנשפתמה דזכות הוא לה שיוצאה מתחת ידו ואפילו שלא מדעתה יש לאחר לקבל הגט מבעלה המשנמד הואיל ונאסרה עליו וזהו הפלל העולה מהיה תשובה הצריכה לנו וכת' פתב וז"ל וא"כ ה"נ גבי אשה שנשפתמ בבעלה ואפי' שלא מדעתה והיא מתגרשת מיד בקבלתו של זה דברי' ק"ו ומה אם באש' שנטמעה בין הגוים ונאסרה על בעלה דליפא אלא איסור ביאה בלחודא שהרי בבעלה פשר עסקינן אפ"ה הורה רש"י ז"ל שימסור הבעל את הגט ליד מי שירצה וכו' עד גבי אשת משנמד דאיפא איסור ביאה נחששא דהעברת הדת ומכשול כמה מיני איסורים מבעיא עכ"ל: ואני אומר שאחרי המחילה מכ"ת אין להביא ראיה משם דהתם היינו טעמא דרש"י ז"ל משום דבעלה ישראל פשר הוא ומאחר שנשפתמ אנו סהדי שיתרחק ממנה ושוב לא יבוא עליה הן מטעם שהיא אסורה לו והן מטעם שיליד ממנה בנים שאינם הגונים והן מטעם שהיא שנואה אליו ביותר ולא היה לה ממנו אפילו צונות בעלמא דכל משנמד או משנמדת כל בר ישראל שווא הוא להם ומאי דאמרינן דבכל דהו ניחא לה הוא משום דבתשמיש ניחא לה וכדאמרינן בפירק האשה שלום ובפירק המדיר תנא וכולן מזונות וכו' כמו שפירשתי למעלה אבל באשה שנשפתמ בעלה הואיל והוא בא עליה כדרכו וכמנהגו והיא ממלאה תאוותה ורצון נפשה שפא ניחא לה טפי דאע"ג שהוא בא עליה באיסור ניחא דגופה עדיף לה ואינה חוששת לא לאסור ולא לשום דבר איפא דלהוי לה ניחא דגופה פאשר פבר הוכחנו זכין לאדם וכו' ואין חביו וכו' דקאמרינן לא בזכות וחובת הנפש אמרינן הכי אלא בתר רצונו של אדם אזלינן בהא פאשר פבר הוכחנו: גם ממה שהביא כ"ת להחזיק דבריו ממה שכתוב הרמב"ם בהלכות גירושין פ"ב ז"ל מי שהדין נותן שפופין אותו לגרש וכו' עד מפין אותו עד שיאמר רוצה אני וכו' עד וכיון שהוכיח ותשש פחו ויצרו ואמר רוצה אני פבר גרש לרצונו וכתב כ"ת וה"ה גבי משנמד פינו שהדין נותן לפרוש הימנו וכו' עד אע"פ שמתרצה בכף אנו סהדי דבתר הכי פשישקוט יצרה הקשה תהיה שמחה בהצלתה מתחת ידו: ואני אומר גם בזה שאחרי המחילה אמניא שאין להביא ראיה משם דש"ה שבעת נתינת הגט אומר רוצה אני ואם באת להביא ראיה משם אדברכה יראה שיש לדקדק בהפך דהא התם אם לא אמר רוצה אני הגט פסול שגרש לאונסו ולא אמרינן דאנו סהדי דכשישקוט יצר הרע יהיה שמח בנתינת הגט ויהא הגט פשר אלא אמרינן דהואיל ובשעה שנתן הגט לא אמר רוצה אני ולא שקט יצרו הימנו גם פי אחרי כן ישקוט הגט פסול וה"נ הכא גבי משנמד אע"ג די"ל שלבסוף תהי' שמחה בהצלתה מ"מ הואיל ובעת נתינת הגט לא גלתה דעתה בזה ולא בקשה ממנו גט רגלים לדבר דניחא לה בטן דו דידיה ושפא חוב הוא לה ואינה מתגרשת בכף הואיל ושעת נתינה לאו שעת הכושר הוא דשפא רצונה ונפצה בו דזכין לאדם שלא בפניו וכו' אינו תלוי אלא במה שרצונו בכף כדהנפכני ואע"ג שפן הוא אין לאומר לומר שמתשובת רש"י ז"ל שהורה על משנמד שנתרצה לתת גט וכו' מוכח דרש"י ז"ל סבר דלא ניחא לה בטנדו דמשנמד פלל דלע"ד נראה שרש"י ז"ל לא הורה פן אלא על אשת משנמד שאשתו בקשה ממנו גט וגלתה דעתה שרוצה בכף והוא היה מסרב בדבר ולבסוף נתרצה והיינו דנקט לישנא דנתרצה וכתב

שְׁנֵתְרָצָה לַתַּת גַּט לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא נִקַּט שְׂרָצָה לַתַּת גַּט וְכוּ' דְלִשׁוֹן שְׁנֵתְרָצָה מִשְׁמַע שְׁבִקְשָׁה מִמֶּנּוּ גַט וְהִיא מְסַרְב לַתַּתּוֹ וּלְבִסּוֹף נִתְרָצָה וְהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְּמִהָרָם ו"ל לֹא כָּתַב מַה שְׁכָּתַב עַל תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל רַש"י ו"ל אֶלָּא עַל לִשׁוֹן סֵפֶר אֲגוּדָה וּמִהָרָם ו"ל בְּמִלְתָּא אַחֲרֵינָא וּק"ל וְגַם אִם נֹאמֵר דְּתְשׁוּבַת רַש"י ו"ל וְדַבְרֵי בְּעַל סֵפֶר אֲגוּדָה וּמִהָרָם ו"ל בְּמִלְתָּא חָדָא שְׁגַם רַש"י ו"ל הוֹרָה מַה שְׁהוֹרָה עַל אִשְׁתּוֹ מִשְׁנֹמֵד שְׁלֵא גְלַתָּה אִשְׁתּוֹ דְּעָתָה וּרְצוּנָה שְׁרָצוּנָה לְקַבֵּל גַּט מִמֶּנּוּ וּפְלִיג מִהָרָם ו"ל עֲלִיָּה אֶפְיִלוּ הֵכִי אִין לְהוֹכִיחַ וְלוֹמַר שְׁלִדְעָתוֹ שֶׁל רַש"י ו"ל פִּי הֵהִיא סוּגְיָא דְּהַגְוֹל הוּנָא דְּמִינְחָה נִיחָא לֵהּ בְּכָל דְּהוּ אַבְעָלָה הַשְּׁלָם קֹאמֵר אֶלָּא לְעוֹלָם אֲמֹנָה שְׁחִין אוֹ מְשֹׁמֵד קֹאמֵר וּפִירֵשׁ הַסּוּגְיָא עַל הַדְּרָךְ שְׁפִירִשְׁתִּיהָ וְאֵל יִקְשָׁה לֵהּ דֹּא"כ בְּמֵאֵי פְּלִיגֵי רַש"י ו"ל וּמִהָרָם אֵלֶיבִיָּה דְּרַש"י ו"ל דְּנִרְאָה שְׁרַש"י סוֹבֵר דֹּא"ע"ג דְּאֲמַרְיֵנוּ בְּהַגְוֹל שְׁמַצֵּד הַטּוֹבָה שְׁיֵשׁ לְאִשָּׁה עִם בְּעָלָה הַשְּׁלָם וְהוּא הַדִּין עִם בְּעָלָה הַפְּשֵׁר מִינְחָה נִיחָא לֵהּ בְּטַנְדוּ דְּמֹנְפָה שְׁחִין וְהוּא הַדִּין בְּמִשְׁנֹמֵד לְאַחַר מִיתַת בְּעָלָה בְּטַבּוּתָא פּוֹרְתָא דְּאִית בְּהוּ כְּדִפְרִישְׁתִּי מ"מ הִיכָא דְּלִית לָן הֵאֵי טַעְמָא דְּבְעָלָה הַשְּׁלָם אוֹ הַפְּשֵׁר לֹא אֲמַרְיֵנוּ דְּטַעְמָא דְּלִבָּה גַם בּוּ מְשׁוּי לֵהּ דִּיהָ נִיחָא לֵהּ בְּטַנְדוּ דְּמ"ש אוֹ דְּמִשְׁנֹמֵד דְּאֲדַרְבֵּי הֵיא לְבַעַל שְׁלָם אוֹ כְּשֵׁר נִשְׂאָת וְלֹא לְמִשְׁנֹמֵד אַע"ג דְּהֵיא צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גַט שְׁמַכְנֹסַת עֲצָמָה בְּסַפֵּק וְעַל דְּרָךְ שְׁכָתְבוּ הַתּוֹ בְּפִרְק נַעֲרָה וּמִהָרָם ו"ל פְּלִיג בְּהֵאֵי סְבָרָא נְמִי וְסִבֵּר דְּלִסְבָּרְתוֹ שֶׁל רַש"י ו"ל דְּסִבֵּר דְּנִיחָא לֵהּ בְּטַנְדוּ דְּמִשְׁנֹמֵד לְאַחַר מִיתַת בְּעָלָה פִּי הִיכָא דְּנִיחָא לֵהּ בְּטַנְדוּ דְּמֹנְפָה שְׁחִין לְאַחַר מִיתַת בְּעָלָה מַצֵּד חֲבַת בְּעָלָה הַשְּׁלָם אוֹ הַפְּשֵׁר הֵכָא נְמִי נִיחָא לֵהּ בְּטַנְדוּ דְּבְעָלָה הַמְשֹׁמֵד הוּאִיל וְלִבָּה גַם בּוּ דְּטַעְמָא דְּחֲבַת בְּעָלָה הַשְּׁלָם אוֹ הַפְּשֵׁר וְטַעְמָא דְּלִבָּה גַם בּוּ שְׁוִיִּם לְסִבְרַת מִהָרָם ו"ל וְכְדִפְרִישְׁתִּי וּמִשׁוּם הֵכִי כָּתַב א"כ צְרִיף לֹמַר שְׁגַם בְּזָה שְׁיִף לֹמַר טַנְדוּ וּלְפִי זֶה נִרְאָה שְׁמִהָרָם לֹא רָאָה תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל רַש"י ו"ל שְׁאֵלוּ רָאָה אַע"ג דְּפְלִיג עֲלִיָּה הִנָּה מְבִיא דְּבָרֵי וְהִנָּה חוֹלֵק עָלָיו וְכֹן נִרְאָה שְׁהִנָּה סְבָרַת מַהֲרֵי ו"ל לְמַדְקָדֵק בְּדַבְרֵי שְׁכָתְבוּ בְּסוּף דְּבָרֵי וְלֹא קִשְׁיָא מִדִּידִיָּה אֲדִידִיָּה וְהַמְעִיֵּן יַעֲיִין פִּי אִין נִפְקוּתָא בְּדַבְרֵי כְּדִי לְהַאֲרִיף אֲבָל לְפִי הַפִּירוּשׁ הִרְאִישׁוֹן אֲשֶׁר פִּירִישְׁתִּי שְׁהוּא הֶאֱמַת לְפִי הַנִּרְאָה לַע"ד אִין אֲנִי צְרִיכִין לְזָה דְּמֵר אֲמַר חָדָא וְמֵר אֲמַר חָדָא וְכְדִפְרִישְׁתִּי וְנִרְאָה שְׁדַעְתּוֹ שֶׁל מַהֲרֵי ו"ל הִנָּתָה בְּפִי הֵהִיא סוּגְיָא דְּהַגְוֹל כְּדִפְרִישְׁתִּי יַעֲיִין בְּדַבְרֵי אֶלָּא שְׁהִיא נִתְּנָה טַעַם לְדַבְרֵי לֹמַר דְּבִמְשֹׁמֵד שְׁיִיף בִּיָּה טַנְדוּ לְרַש"י ו"ל דְּשְׁמָא יַחְזוֹר בְּתְשׁוּבָה שְׁמַכְנֹסַת עֲצָמָה בְּסַפֵּק וְלִי הַדִּיּוּט נִרְאָה דְּאִי מִשׁוּם הֵאֵי טַעְמָא שְׁיִיף טְפִי לֹמַר דְּמַכְנֹסַת עֲצָמָה בְּסַפֵּק אֲבָל לֹא שְׁיִיף בִּיָּה לֹמַר דְּנִיחָא לֵהּ בְּטַנְדוּ דְּמִשְׁנֹמֵד דְּהָא אִי הוּי מְשֹׁמֵד וְלֹא יַחְזוֹר בְּתְשׁוּבָה לֹא נִיחָא לֵהּ בְּטַנְדוּ דִּידִיָּה וּמִהֵאֵי טַעְמָא לֹא הִזְכַּרְתִּי לְחַלֵּק אֶלֶיבִיָּה דְּרַש"י ו"ל בֵּין אִשָּׁה שְׁיִבְמָה מְשֹׁמֵד דְּהוּנָא בְּסַפֵּק שְׁתַּפִּיל בְּטַנְדוּ דְּמִשְׁנֹמֵד לְאִשָּׁה שְׁנִשְׁתַּמֵּד בְּעָלָה דְּהוּנָא בְּנֹדָאֵי בְּטַנְדוּ דִּידִיָּה כְּמוֹ שְׁחַלֵּק מַהֲרֵר ו"ל בְּתְשׁוּבָתוֹ וְכֹן כְּמַהֲרֵר אֵלֶיָּה מְזַרְחֵי נִרְאָה נֶגֶד מַה שְׁכָּתַב מִהָרָם ו"ל דְּבָרֵי בְּעַל סֵפֶר אֲגוּדָה וְגַם פִּי אִין דַּעַת הַדִּיּוּט מְכַרְעַת הֶאֱמַת יוֹרָה דְּרַכּוּ וְהָאֵל יַצִּילֵנוּ מִשְׁגִּיאוֹת: וּמַעֲתָה אוֹמֵר שְׁאֶפְיִלוּ אִם נִדְחַק לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר דְּהֵהִיא דְּהַגְוֹל דְּקֹאמֵר דְּמִינְחָה נִיחָא לֵהּ בְּכָל דְּהוּ אַבְעָלָה אֲשֶׁלָּם קָאֵי וְקָרִי לֵיהּ כָּל דְּהוּ הוּאִיל וּמַכְנֹסַת עֲצָמָה בְּסַפֵּק וְאִין רְצוּנָה שְׁלָם שְׁרָצוֹן הָאִשָּׁה הַשְּׁלָם הוּא לְהַתְקַדֵּשׁ לְבַעַל כְּשֵׁר לֹא תַפְנִס עַל יְדוּ בְּסַפֵּק שְׁמָא תַפּוּל לְפָנֵי יָבָם מִכְּפָה שְׁחִין וּמִשׁוּם הֵכִי קָרִי לֵיהּ כָּל דְּהוּ וְהֵהִיא דְּרִישׁ לְקִישׁ דְּמִינְחָתִי הֵתָם נִדְחַק לְפָרְשׁוֹ וְלוֹמַר דֹּה"ק טָב לְמִיתַב טַנְדוּ דְּבְעָלָה הַשְּׁלָם אַע"פ שְׁמַכְנֹסַת עֲצָמָה בְּסַפֵּק

שְׁמָא תְּפוּל לְפָנֵי מוֹפֵה שְׁחִין הַשְּׁנוּי לֵה מְכַל וְכַל מְלִמִּיתָב אַרְמְלוּ שְׁאִינָה מְכַנְסֵת עֲצָמָה בְּסֶפֶק מַה שְׁאִין פֶּן הָאֵמֶת לְפִי הַנְּרָאָה לַע"ד וְכַדְפִּירְשִׁתִּי אֶפְיָלוּ הֵכִי נִרְאָה דְּבַנְדוּן דִּידוֹן אִינָה זְקוּקָה לְיָבָם דְּדוֹקָא גַבֵּי מוֹפֵה שְׁחִין הוּא דְּאִשְׁכַּחַן לִיה לְתַלְמוּדָא דְּקָאֵמֵר דְּמְכַנְסֵת עֲצָמָה בְּסֶפֶק שְׁתַּפוּל לְפָנָיו כְּדִי שְׁתַּתְקַדֵּשׁ לְכַתְחֻלָּה לְאַחֵיו הַשְּׁלָם דַּאֲע"ג דְּשְׁנוּי הוּא לֵה אִין שְׁנוּי לֵה אֱלָא מְטַעַם אֶחָד דְּהֵינְנוּ מְפָנֵי שְׁהוּא מוֹפֵה שְׁחִין אֲבָל לְכָל הַפְּחוּת יְהִיָּה לֵה מְמַנּוּ נִיחָא דְּגוּפָא שְׁזָהוּ עֵיקַר הַקְּפֻדָת הָאִשָּׁה גַם כִּי לֹא יְהִיָּה לֵה פְּרָצוּנָה הַגְּמוּר כְּמוֹ שְׁפָבֵר כְּתַבְתִּי: אֲבָל בְּנְדוּן דִּידוֹן שְׁשְׁנוּי הוּא לֵה מְשַׁנֵּי טַעְמִים חֲדָא שְׁהוּא מְשֻׁנְמָד וּמְזָה הַטַּעַם שְׁנוּי הוּא לֵה בְּיוֹתֵר וְנוֹסְפָה עָלֶיהָ רַעַת הַעֵיגוֹן אִם תְּפוּל לְפָנָיו שְׁלֹא יְהִיָּה לֵה מְמַנּוּ אֶפְיָלוּ צְנוּת בְּעֵלְמָא שְׁגַם מְזָה הַטַּעַם שְׁנוּי הוּא לֵה יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲנִן סְהַדִּי שְׁאִינָה מְכַנְסֵת עֲצָמָה בְּסֶפֶק שְׁתַּפוּל לְפָנָיו מְצַד חֲבַת בַּעֲלָה הַכָּשֵׁר מְרֻב הַשְּׁנָאָה הַגְּדוּל' שְׁהִיא שׁוֹנְאָ' בּוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמָּה שְׁהִיָּת' שׁוֹנְאָה בּוּ אִם הִיָּה מוֹפֵה שְׁחִין וְהִיָּתָה נוֹפְלָת לְפָנָיו דְּאֶפְיָלוּ בְּסֶפֶק שְׁתַּפוּל לְפָנֵי מ"ש הִיָּה עוֹלָה בְּדַעַתְהֶמְקָשָׁה לוֹמֵר שְׁתַּצָּא בְּלֹא חֲלִיצָה אֱלָא שְׁהִמְתַּרְץ אִמֵּר לוֹ דְּבְסֶפֶק דַּמ"ש אֲנִן סְהַדִּי דְּמְכַנְסֵת עֲצָמָה וְאִין סְבָרָא לוֹמֵר שְׁלִפִי מֵאֵי דְּהוּא סְלֵקָא דַּעַתִּין אֶפְיָלוּ בְּסֶפֶק גְּדוּל כְּבַנְדוּן דִּידוֹן מְכַנְסֵת עֲצָמָה הוּאִיל וְלֹא אִשְׁכַּחַן בְּמִסְקָנָה דְּמִסִּיק הַפָּה מֵאֵי דְּהוּא ס"ד אֱלָא בְּסֶפֶק דְּמוֹפֵה שְׁחִין אֲבָל בְּסֶפֶק יוֹתֵר גְּדוּל מְזָה פְּשִׁיטָא לַע"ד דְּהַמְסַקְנָא וּס"ד שׁוּיִם דְּלֹא מְפַלְגִי פְּוִלֵי הֵאֵי דַּעַת הַמְקָשָׁה מְדַעַת הַמְתַּרְץ דְּכָל מֵאֵי דְּמַצִּית לְהַשׁוּו' דַּעַתָּם יֵשׁ לָנוּ לְהַשׁוּו' שְׁדִי לָנוּ בְּמָה שְׁאֲנוּ מוֹצִיאִין אוֹת' חֲלוּקִי' בְּסְבָרָא פְּגוּן בְּסֶפֶק דְּמוֹפֵה שְׁחִין אֲבָל לְהַגְדִּיל חֲלוּקָתָם אִין לָנוּ שְׁאִין לָנוּ אֱלָא חֲלוּקָה הַנְּמַצָּא בְּהַדְיָא אוּ מְפַלְלָא אֲבָל טְפִי לֹא וְהַבּוּ דְּלֹא לוֹסִיף עָלֶיהָ הוּא כְּדְפִירְשִׁתִּי וּלְפִי זֶה אֲתִי שְׁפִיר טְפִי מֵאֵי דְּלֹא פְּרִיף הֶתֶם לֵאבִי לְמִימֵר אֱלָא מַעֲתָה יְבָמָה שְׁנַפְלָה לְפָנֵי מְשֻׁנְמָד שְׁהוּא לְאַרְץ מְרַחֲקִים כְּבַנְדוּן דִּידוֹן תְּפִיק בְּלֹא חֲלִיצָה הוּאִיל וּמִלְתָּא דְּפְשִׁיטָא הִיא דְּאִנְמְדָנָא רַבָּה אִיכָּא הֵכָא לְמִימֵר דַּאֲנִן סְהַדִּי דַּאֲדַעַתָּא דְּהֵכִי לֹא קַדְשָׁה נַפְשָׁה טְפִי מִמָּאֵי דַּאִיכָּא בִּיבָמָה שְׁנַפְלָה לְפָנֵי מוֹפֵה שְׁחִין וְהֵינְנוּ מְשׁוּם דְּפְשִׁיטָא לִיה לְמַקְשָׁה דְּהֵכָא דִּינָא הוּא דְּתִיפֵק בְּלֹא חֲלִיצָה וְהָא דְּלֹא מִיָּתִי תַלְמוּדָא סִייעַת לֵאבִי מְהָא מְשׁוּם דְּלֹא דְּמֵאֵי הֵאֵי אִנְמְדָנָא לְאִנְמְדָנָא דַּאבִי וְלֹא לְשָׂאֵר אִנְמְדָנֵי שְׁבַתְלָמוּד דְּהֵאֵי אִנְמְדָנָא עַדִּיכָּא מְהַנְּהוּ אִנְמְדָנָא דְּרִישׁ אַע"פ וּדְאַלְמָנָה גְּזוּנָת וּדְפִרְקָא קַמָּא דְּקַדוּשִׁין אוּ עַל הַפְּחוּת הֵוִיא פְּנוּתִיָּהוּ דְּלֹא מִיָּתִי תַלְמוּדָא מְנִיָּהוּ סִייעַתָּא לֵאבִי וְהֵינְנוּ מְשׁוּם דְּהֵנִי אִנְמְדָנֵי עַדִּיכָּי טְפִי מְהֵיָּא אִנְמְדָנָא דַּאבִי וּמְשָׂאֵר אִנְמְדָנֵי כְּמוֹ שְׁפָבֵר כְּתַבְתִּי וְעַל דְּרָף זֶה נְמִי יֵשׁ לוֹמֵר שְׁהֶתֶם דַּעַתוֹ שֶׁל מְהַר"ם ז"ל דְּסִבֵּר דִּיבָמָה שְׁנַפְלָה לְפָנֵי יָבָם מְשֻׁנְמָד סְתָם דַּאִינָה זְקוּקָה וְאַלְמָלָא דְּמִסְתַּפִּינָא מְחַבְרִיא ה"א מִלְתָּא דְּרַבָּה מְהֵאֵי וְאֵל אֱלֵהִים יְרָאֵנוּ נַפְלָאוֹת מְתַרְתּוּ: הַנְּרָאָה לַעֲנִיּוֹת דַּעַתִּי כְּתַבְתִּי לְהַלְכָה וְלֹא לְמַעֲשָׂה וְאִם מְחַכְמֵי הַדּוֹר שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים יְסַפְּמוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂה גַם אֲנִי הַצָּעִיר אֶהְיָה סְנִיף לְהֶם פִּיהוּדָה וְעוֹד לְקַרָּא כִּי הֵיכִי דְּנַמְטִינִי' שְׁיָבֵא מְכָשׁוּרָא: נְאֻם דּוֹד הַפְּהֵן בַּכַּמ"ר חֲיִים הַפְּהֵן ז"ל: בֵּית עֲשָׂרָה חֲדָר א ב שְׁאֵלָה ס"ת שְׁנַמְצָאוּ בּוּ תִיבּוֹת יְתִירוֹת וּנְחִסְרוֹת אִם מוֹתֵר לְקַרְוֵא בּוּ בְּרַבִּים: גַּם בְּעַנְיָן דְּבוּק הַקּוֹף אִם מוֹעִיל בּוּ גְרִירָה וְלֹא חֵק תּוֹכוֹת אוּ הֵוִי כְּמוֹ חֵק תּוֹכוֹת כְּמוֹ לְגַבֵּי מ' פְּתוּחָה שְׁנַסְתְּמוּ שְׁאִינוּ מוֹעִיל בּוּ גְרִירָה גַם הָאֵלָף שְׁאִינוּ נּוֹגַע לֹא מְלַמְעָלָה וְלֹא מְלַמְטָה אִם פּוֹסֵל כִּי בַעַל הַטּוֹרִים לֹא הִבִּיא אֱלָא שְׁאִינוּ נּוֹגַע מְלַמְעָלָה אִזּוּ הוּא פְּסוּל וְלֹא הַזְכִּיר אֶת שְׁלַמְטָה מַה דִּינּוּ צְרִיף לִיגַע הַתְּחַתּוֹן כְּמוֹ הַעֲלִיּוֹן אוּ לֹא כִּי הִנֵּה יֵשׁ מְמוּרֵי הַתּוֹרָה שְׁאוּמְרִים כִּי בַעַל הַטּוֹרִים לֹא חָשׂ אֱלָא

בְּעֵלְיוֹן וּלְכָה הַזְכִּירוּ אֲבָל בַּתְּחִתּוֹן אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ פִּינּוֹן שְׁלֵא הַזְכִּירוּ: תְּשׁוּבָה לְאַפְסֵי הַפְּנָאֵי דְטָרִידָנָא בְּגַרְסַאי לֹא אֲאָרִיף וְאֲנִי אוֹמֵר אֶל הַשְּׂאֵלָה הָא דְמַלְתָּא דְפְּשִׁיטָא הִיא שִׁס"ת שְׁנַמְצָאוּ בּוּ יְתְרוֹת וְחִסְרוֹת שְׁאֵינּוּ נִיקְרָא ס"ת פְּדֵאִיתָא פ"ק דב"ב אֲפֹשֶׁר ס"ת חֶסֶר אוֹת אַחַת וּכְתִיב לְקֹחַ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה אֶלְמָא דְכִי חֶסֶר אוֹת אַחַת אֵינוֹ נִקְרָא ס"ת וְאֶפְּלִיּוֹ קוּצוֹ שֶׁל יו"ד מְעַכֵּב פְּדֵאֲמָרִינּוּ בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה וְאֵע"ג דְּהֵתֵם בְּתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת קְמִיָּרֵי ה"ה בִּס"ת דְּהָא תָּנַן בִּפ"ק דְּמַגִּילָה אֵין בֵּין סְפָרִים לְתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת אֵלְא שְׁהַסְפָּרִים נִכְתָּבִים בְּכָל לְשׁוֹן וְתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת אֵינָם נִכְתָּבִים אֵלְא אֲשׁוּרוֹת אֶלְמָא דְשָׂאֵר מִיָּלֵי שְׁוִין דְּהָא מִמָּאֵי דְדִיִּיקִינּוּ הֵתֵם בְּגַמ' הָא לְזָה וְלְזָה שְׁוִין מִשְׁמַע דְּמַתְנִי' דְּוָקָא קְאָמַר דְּאֵין בֵּין וְכוּ' קְאָמַר וְלֹא דְמִי לְמָה שְׂאָמַר בְּעִירוּבֵין פֶּרֶק בְּכָל מְעַרְבֵין אֵין לְמַדִּין מִן הַפְּלָלוֹת וְאֶפְּלִיּוֹ בְּמַקּוֹם שֶׁנ' בְּהֵן חוּץ וְכֵן הוֹכִיחַ הַרְשָׁבָ"א בְּתְשׁוּבָה דֵּה"ה אוֹ כ"ש בִּס"ת וְאֵע"ג דְּבַפְּרָק הַנִּזְקִין קְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי שְׁסַפֵּר תּוֹ' שְׁחֶסֶר מִמֶּנּוּ יְרִיעָה אַחַת אֵין קוֹרִין בּוּ דְמִשְׁמַע הָא אוֹת אַחַת אוֹ פְּסוּק אֶחָד קוֹרִין בּוּ מְדָלָא הַשְּׁמִיעֵנּוּ רַבּוּתָא דְּהֵינּוּ אֶפְּלִיּוֹ בְּאוֹת א' נִלְע"ד דְּלִכִּי מְעִינְתָּ בֵּיהּ שְׁפִיר לֹא הִיא דְּהוּאִיל וְחֶסֶר הוּא מָה לִי יְרִיעָה וּמָה לִי אוֹת אַחַת דְּסוּף סוּף מְחַסֵּר בְּמִלְתִּיהּ הוּא אֵלְא דְּאֲצֻטְרִיף רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּחֶסֶר יְרִיעָה לְאֲשְׁמוּעֵינּוּ דִּס"ת דְּמְחַסֵּר מִלְתִּיהּ אֵין קוֹרִין בּוּ בְּרַבִּים שְׁתַּקְנַת מְשָׁה וְעִזְרָא שְׁתַּקְנּוּ שִׁיְהוּ קוֹרִין פְּדֵאִיתָא בְּמַרְנֻבָּה לֹא הִיְתָה אֵלְא בְּסַפֵּר כְּשֶׁר וְכָל הַקּוֹרָא בְּסַפֵּר בְּרַבִּים עַל דַּעַת תַּקְנַת מְשָׁה וְעִזְרָא וְהַסְפֵּר פְּסוּל הָרִי בְּרַכָּה לְבַטְלָה שְׁתַּקְנַת מְשָׁה וְעִזְרָא לְבָרַף בְּסַפֵּר כְּשֶׁר וְעֲשׂוּי פְתִיקוֹן חֲכָמִים הִיְתָה וּלְהַכִּי הַשְּׁמִיעֵנּוּ בִּירְעָה דְּאֵי אֲשְׁמִיעֵנּוּ אֶפְּלִיּוֹ בְּאוֹת אַחַת אוֹ פְּסוּק אֶחָד הֵנּוּ ס"ד לְמִי דְּעַעְמָא הָוִי מְשׁוּם דְּכָל הַמְּבַרְף בִּס"ת בְּרַבִּים סָבַר הוּא דְּסַפֵּר כְּשֶׁר הוּא וְאֵם הַסְפֵּר חֶסֶר אֶפְּלִיּוֹ אוֹת אַחַת הָרִי הוּא פְּסוּל וְהוּא עַל דַּעַת סַפֵּר כְּשֶׁר בִּירְף וְהוּא בְּרַכָּה לְבַטְלָה שְׁהַדְּבַר תְּלוּי בְּדַעַת הַמְּבַרְף וְאֶפְּלִיּוֹ הֵיכָא שְׁהַמְּבַרְף יוֹדַע שְׁחֶסֶר בּוּ אוֹת אַחַת אוֹ פְּסוּק אֶחָד גָּזְרוּ שְׁלֵא לְקָרוֹת בּוּ וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לְנִכְנָסִים וַיּוֹצֵאִים וּלְמִי שְׁאֵינּוּ יוֹדַע דְּלֹא אֲנוּשָׂא מִיְלְתָא טְפִי בְּחֶסֶר אוֹת אַחַת אוֹ פְּסוּק אֶחָד אֲבָל בְּחֶסֶר יְרִיעָה א' דְּאֲנוּשָׂא מִלְתָּא טוּבָא ה"ה אֲדַמְּבָרְכִים בּוּ דְּכָל הַמְּבַרְף עַל דַּעַת סַפֵּר פְּסוּל מְבַרְף וּלְהַכִּי הַשְּׁמִיעֵנּוּ דְּאֶפְּלִיּוֹ בְּחֶסֶר יְרִיעָה אַחַת דְּאֲנוּשָׂא מִיְלְתָא טוּבָא אֵין קוֹרִין בּוּ שְׁאֵין תְּלוּי בְּדַעַת הַמְּבַרְף אֵלְא שְׁתַּקְנַת מְשָׁה וְעִזְרָא הִיְתָה לְבָרַף בִּס"ת כְּשֶׁר וְעֲשׂוּי פְתִיקוֹן חֲכָמִים וְכַדְפִּי' וְאֶפְּשֶׁר דְּמַהֲאֵי טַעְמָא קָא מְבַעֲיָא לָן הֵתֵם אֵם קוֹרִין בְּחוּמְשִׁים בְּצַבוּר אוֹ לֹא שְׁהַשְׂאוּל הִיְהִי סוּבַר שְׁבַדַּעַת הַמְּבַרְף תְּלוּי הַדְּבַר וְהֵיכָא שְׁחֶסֶר חוּמְשִׁי א' מְנַכֵּר מִיְלְתָא טְפִי וְאֵין לְחוּשׁ וּבְעוּ לְמִפְשֻׁט מַהֲהוּא דר' שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי דְּקָאֵמַר ס"ת שְׁחֶסֶר יְרִיעָה אַחַת וְכוּ' דְּהֵתֵם נְמִי אֲנוּשָׂא מִיְלְתָא טוּבָא וְאֵין לְחוּשׁ שְׁיִטְעָה הַמְּבַרְף וְקָאֵמַר הַתְּלָמוּד דְּלֹא הִיא שְׁאֵין הַדְּבַר תְּלוּי בְּדַעַת הַמְּבַרְף אֵע"ג שְׁאֵינּוּ יוֹדַע שְׁהַסְפֵּר חֶסֶר אֵין לְקָרוֹת בּוּ בְּצַבוּר דְּתַקְנַת מְשָׁה וְעִזְרָא לֹא הִיְתָה לְקָרוֹת בְּסַפֵּר חֶסֶר וְהַמְּבַרְף עָלְיוֹ אֵע"ג דִּיְדַע דְּחֶסֶר הוּא הוּא לְבַטְלָה וְה"ה חֶסֶר אוֹת אַחַת נְמִי דְּהֵאֵי נְמִי מְחַסֵּר בְּמִלְתִּיהּ הוּא וּלְכָה לֹא תַקְנּוּ מְשָׁה וְעִזְרָא אֵלְא שֶׁר' שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי הַשְּׁמִיעֵנּוּ בִּירְעָה דְּאֲנוּשָׂא מִלְתָּא טוּבָא שְׁלֵא תְבִיא לְטַעוֹת וְלוֹמַר שְׁהַדְּבַר תְּלוּי בְּדַעַת הַמְּבַרְף כַּדְפִּי' וְהוּי מְצִי לְמַדְחֵי וְלוֹמַר דְּאֶפְּלִיּוֹ אֵם הַדְּבַר תְּלוּי בְּדַעַת הַמְּבַרְף אֵין לְהַבִּיא רְאִיָּה מִמָּאֵי דְּקָאֵמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל עַל ס"ת שְׁחֶסֶר בּוּ חוּמְשִׁי דְּבַחֶסֶר בּוּ חוּמְשִׁי מִלְתָּא טְפִי מְחַסֵּר יְרִיעָה אַחַת אֵלְא שְׁהַאֲמַת אֵם' בְּעַל הַתְּלָמוּד דְּבִירְעָה אַחַת נְמִי אֲנוּשָׂא מִלְתָּא טוּבָא וְאֵין לְחוּשׁ לְטַעוֹת הַמְּבַרְף וְהֵינּוּ עַעְמָא דְּאֵין קוֹרִין מְשׁוּם דְּמְחַסֵּר

במלתא וה"ה אם חסר אות או שאינה עשויה פתקון חז"ל דתקנת משה ועזרא לקרות בספר פשר או לכל הפחות בחומש פשר עשוי פתקון חז"ל היתה וכל זה למדנו מדנקט ר' שמואל במלתייה ס"ת שחסר בו יריעה אחת וכדפלי' והרמב"ן פתב דהתם פשחסר יריעה אחרונה של ס"ת או של חומש קא מייירי ומשום דחסר במלתייה אבל השמיט בו הסופר פסוק אחד באמצע או אפילו אות אחת לא צריכה ליה דנדאי אין קורין בו וכן פתב הרשב"א בתשובה ואע"ג דלפ' אחר שפירש הוא באות' תשובה משמע דלדעתו אפילו אם חסר אות אחת או פסוק אחד כל היכא דלא חסר יריעה קורין בחומש השלם ואין לסמוך לעשות מעשה דלהלכה קאמר דהא הוא פ"י שם פ"י אחר דלא היא פ"י אם חסר אפילו אות אחת אין לקרות אפילו בחומש השלום וכן הביא דברי הרמב"ן ולא דחה אותו ואם פן להלכה הוא דקאמר הרב וכן נמי פתב הר"ן בפרק הגזקין והרמב"ם פתב בפ"א דהלכות תפלין ומזוזות וז"ל וכן ספר תורה שחסר אפילו אות אחת פסול אע"ג דכתוב בכולהי משמו שהוא ז"ל השיב בתשובה שקורין בספר שאינו עשוי כהלכתו בצבור היכא שאין ס"ת פשר הא פתב הוא ז"ל בספרו בהלכות ספר תורה וז"ל נמצאת למד שכ' דברים הם שכל אחד מהם פוסל ס"ת ואם נעשה בו אחד מהם הרי כחומש שמלמדין בו התנוקות ואין בו קדושת ספר תורה ואין קורין בו ברבים וכתב עליו הרא"ש ז"ל שהרב ז"ל חזר בו בזקנותו ממה שכתב בתשובה בילדותו וכן הוא ז"ל דקדק בדבר והתחזיק בו באותה תשובה דאין לקרות בו בספר פסול בצבור אפילו אם אין להם ספר פשר דתקנות משה ועזרא לא היתה אלא לקרוא בספר פשר עשוי פתקון חז"ל: ב ובעל ספר מגדל עזר פתב הר"ם הלוי וכל חכמי ספרד וגם חכמים בשם הראב"ד והרמב"ן והרשב"א ז"ל שאם נמצא טעות בספר תורה אפילו בסוף הפרשה מחזירין אותו ומביאין ספר תורה אחר במקומו וקוראין גם מברכין כבתחלה ואל השאלה השנית אני אומר שאם גרר דבוק מקורף דהוי חק תוכות דהא בפרק הפביא שני תניא וכתב ולא וחק ואמרנו התם למימרא דחקיקה לאו פתיבה היא ורמינהי עבד שיצא וכו' עד אמר רבי אלעזר לא קשיא הא דחק תוכות הא דחק יריכות ופרש"י ז"ל וז"ל הא דחק תוכות של אותיות וצדיהן והאותיות בולטות אינו פתב הא דחק יריפותהן של אותיות דהיינו הן ממש ששקע הפתב זו היא פתיבה עכ"ל וכתב בעל ספר מצוות הגדול בסימן נ' וז"ל מתוך שמועה זו פסק ר"י שאם אינרע לסופר הכותב את הגט שפלה דיו מן הקולמוס בתוך ד' ונעשה ה' או בתוך ב' ונעשה פ' או בתוך מ' פתוחה ונעשה סתומה וכו' עד שלא יועיל למחוק את הטפה מאחר שאין האות שמה עליה אלא ע"י מחיקת הטפה זה נקרא חק תוכות ופסול עכ"ל וכן פתב המרדכי בפרק שני דגטין ולמתעקש שיאמר דלא דמי ד' וב' שפלה טיפת דיו לתוכן לרגל הקורף שנדבקה לגגה דבד' אין שום ירוף שמאלי וכן בב' ואם פן אינו עושה מעשה בירף האות אבל ברגל הקורף שנדבקה לגגה היא יריכו השמאלי ונדבק שלא פדינו וכשגורר הדבק שפיר קרי ליה חק יריכות נשיבהו ונאמר דלא הוא דהא הם ז"ל הוקשה להם מההיא דהפוחת דאמרנו התם שאם נטל לגגו של ח' ועשאו שני זייני"ן דלגבי שפת חייב ולדעת המתעקש מאי קשיא להו והא התם עושה מעשה בירף האות אלא ודאי אין חלוק וכ"ש שהם ז"ל הזכירו בדבריהם בהדיא גם מ"ם פתוחה שנסמה דהתם נמי הסתומה היא פירכות המ' שנדבק ירוף לחברו וא"ה פסלי בגרירות הדבק ואע"ג דהר"ן ז"ל פתב בפרק הבונה בשם הרשב"א ז"ל עלה דההיא

דנטל גגו של ח' ועשאו ב' זייני"ן וז"ל וכתוב בחדושי הרשב"א דמהא שמעינן דבכה"ג לא מקרי חק תוכות שאינו אלא כמפריד בין שתי אותיות דבוקות הא הר"ן וז"ל דחה דבריו וכתב ז"ל ולי נראה דאין מפאן ראיה דלגבי שבת ליפא קפיד' בין חק תוכות לחק ירקחות וכו' וכן הנהו רב רבי דלעיל לא מתרצינן שהיא דהבונה פנומיה יעניין בדבריהם והואיל ונוכל לתקן הדברים אליבא דכ"ע בגרירת האות פשיטא שאין לנו להכניס ראשנו בין הרים הגבוהים וירוצו את גלגלתינו ועוד דאפש' דאפי' הרשב"א לא קאמר אלא בכל כה"ג דנטל גגו דח' וכדמפרש בדבריו שאינו אלא כמפריד ב' אותיות דבוקות אבל באות אחד כמו ה' וק' שגדבקו רגליהו לגגיהו ואפשר דמודה הוא דבכה"ג הוי חק תוכות וכן כתב המרדכי בשם בעל התרומות דבדבקות אות לתברתה לא הוי חק תוכות ואלו במ' שנסתמה אע"ג דביריכות המ' הוא שגורר הדבק פתב דהוי חק תוכות וכן כתב ריב"ה ז"ל בשם אביו הראש ז"ל ואע"ג דבפרק הבונה איפא תנא דמכשר במ' פתוחה שנעשה סתומה כדאימת התם ואפילו הכי סברי הנהו רב רבי דאפילו גרר הדבק ועשאה פתוחה כ"ש בשאר אותיות שיש לפוסלם בכה"ג וכדכתבו הני רב רבי דלעיל על ד' שנעשה ה' ועל ב' שנעשה: פ' וק"ו באות שנשתנית צורתו מפל וכל דהא בפרק הבונה תניא וכתבתם כתיבה תמה שלא יכתוב אלפי"ן עייני"ן אלפי"ן ביתין כפין כפין ביתין גמין צדין צדין גמין דלתין רשין דלתין ופי' רש"י התם אלפי"ן עייני"ן יש שפותבין פן מפני שדומין בקראתן בתין כפין דומין בכתי' גמין צדין דומין בכתיבתן אלא שזה למעלה וזה למטה עכ"ל הרי לה דאי לאו וכתבת' הנהו ס"ד למימ' שמותר לכתוב ולשנות אות באות באות הדומה לה או בכתיבה או בקריאה אבל באות שאינה דומה לה לא בכתיבה ולא בקריאה אע"פ שהיא מאותיות שבאלף בית וקל וחומר כשלא תדמה לאות מהאותיות שבאלף בית בלאו קרא נמי פשיטא שאין לעשות כן ואם כן עדיף טפי פשת שתנה האות לאות אחרת שבאל"ף בית ממה שלא תדמה לשום אות שבא' ב' או לכל הפחות לא גרע ממנו ואם כן פי היכי דשייך חק תוכו' בד' שנעשה ה' או בב' שנעשה פ' או במ' פתוחה שנסתמה הכא נמי שייך בק' שנדבק' רגל השמאלית שנדבק' לגגה שאינו דומה לשום אות שאם גרר הדבק לבד הוי חק תוכות אליבא דהני רב רבי ופסול וכדפרישנא וכן כתב ר"י בעל הטורי' בהדיא בשם אביו הרא"ש ז"ל ובשם ספר התרומ' שכל שאין האות נפרת דהוי חק תוכות ואפילו לספר המצוות שכתב שאם כבר היתה האות עשויה פתקנה ונפל בה דיו יכול ליטלו כדכתב הוא ז"ל באותו סימן מ"מ אין הדבר ניכר שנפל דיו אחרי שכבר היתה האות עשויה פתקנה מודה שאין לגרור הדיו לבד הואיל ואפשר לתקן בגרירה פל האות וכל שכן שהרא"ש ז"ל וספר התרומות פסלו גם כן כדכתב הוא ז"ל באותו סימן: ג ואל השאלה השלישי אם יש לפסול פשאנו נוגע האל"ף מלמטה ודאי פוסל דלא אשכחן שום אות שיהיה שני גופים פי אם ה' וק' כדאימת בפרק הבונה ובפ' הקומץ רבה וקרא וכתבתם פתיב ודרשינן מיניה פתיבה תמה ואפילו קוצו של יוד פשיטא ליה לתלמודא דמעכב ולא גרע מיניה אפילו לפי רש"י ז"ל שהוא הרגל הימנית דהא בפ' חלק משמע דאפילו נקודה בעלמא מקרי יוד ממה שדרשו על נוצר יכתבם ועם היות שאין הגמרא בידי לא יכולתי לכתוב דבר ברור וכ"ש לפירוש ר"ת שפי' שהוא קוץ היוד העליון השמאלי ובהגהות מיימוניות כתב וז"ל וכן כתב הר"יח שתי' יש להיות דביקה רגלה לגגה שלא הנכירו חכמים להיות תלוי אלא ה"א וקו"ף והנה הר"ם ז"ל

פסל לתפלין שהיו של אבא מארי ז"ל רק בשביל שלא היו מקצת היודי"ן שעל האלפי"ן ושאל השוני"ן ושעל העייני"ן ומקצת רגלי התנן נוגעין בגוף האות ואמר דלא גרע מקוצו של יוד דאמרינן דמעכב ובעי' פתיבה תמה ושלמה ולא שבורה עכ"ל פי' לפיכך שאם תאמר שמה שאנו אומרים דקוצו של יוד מעכב משום דבעינן שיהיו לו קוץ אבל פתיבה תמה לא בעינן על פן אומר ובעינן פתיבה תמה ושלמה ולא שבירה ואם כמו שקוצו של יוד מעכב הכי נמי פתיבה תמה בס"ת ותפלין לין ומזוזות מעכב והמדקדק לומר דדוקא במה של מעלה מהאלף יש לחוש ולא בשל מטה לא דבר נכונה לע"ד דמה לי למעלה ומה לי למטה הואיל והטעם הוא משום שצריכים להיות גולם אח' וזה אינו גולם אח' אדרבא בלמעלה היתה סבא להכשיר יותר אם אינו דבוק הואיל ומה שלמעלה דומה לאות יוד ממה שנקשר בנפרד הרגל שלמטה שאז אינה דומה לא למעלה ולא שלמטה לשום אות דעדיף טפי שנוי האות הדומה לאות אחרת שבאלף בית ממה שאינה דומה לשום אות כדכתבנא ואפילו לבעל האגור שכתב שם שגם הרגל שבא הוא כמין יוד נראה דסברתו הוא דהויא יוד הפוכה ואם כן עדיף מינה כשנפרד מה שלמעלה משלמטה דהוי יוד ישרה ואפי' אם נאמר שלמעלה ושלמטה שונים אין לחלק כדפרישנא אלא בין אם נפרד מה שלמעלה בין מה שלמטה פסול הואיל ואינו גולם אחד וכן כתב בהדיא בעל האגור בשם ספר יראי' וז"ל וצריף להדביק הרגל במצח הגג וכן רגל הי"ד שהוא למעלה עכ"ל הרי שכתב בהדיא וצריף להדביק הרגל במצח הגג: והר"ן ז"ל פירש הדיא דהבונה דאמרינן שלא יעשה לאלפ"ן עיינ"ן וזה לשונו שלא יכתוב ה"א בעינן שיראה ממנה צורת יוד עין הפוכה עכ"ל ואע"ג דנקט בלישניה לישנא דריחוק וכתב שאם ירחיק ולא כתב שאם לא ידביק היינו הך דמאחר שצריכה להיות דבוקה פל זמן שאינה דבוקה קורא אותה מרוחקת ומדע לה שכן הוא דהא גבי טיתין פע"ן כתב שלא ירחיק הו האחרון מן הטית ונקט לשון הרחקה ואע"ג דדבר הנראה לעין הוא שאפילו הוא בתכלית הקירוב אלא שאינו דבוק יראה כפ' והיינו משום דהואיל והוא צריף להיות גוף אחד פל זמן שיהיה שני גופי' יקרא רחוק בערה מה שראוי להיות וכן בעל ספר יראים פי' ההוא דהבונה דאמרינן שלא יעשה לאלפ"ן עיינ"ן ופירש הר"ן ז"ל כדכתב האגור משמו מכל הא דלעיל עלה בידינו שם"ת שיש בו תיבות ותירות וחסרות שאין קורין בו בברים: ורגל הקוף הדבוק לגגה אם יגורר הדבק לבד הוי חק תוכות ואם צריף לגורר פל האות או לא כבר הארכתי בפסק א' אשר פסקתי במחלקת נפלה בין כמוה"הר יעקב ו' חביב וחד עמיה ובין כמוה"הר אברהם טריוש ומכתם לדוד שמו קראתי וילעת פזאת היותו בידי לא זכיתי גם עלה בידינו שרגל הא' שאינה דבוקה לגגה פוסל הנראה לעיניו דעתי והשם יצילנו משגיאות: נאום הפותח במתא פטרם ודעתו לא צלולה דוד הפהן בכ"מ חיים הפהן ז"ל: בית יא חדר א שאלה במתא ארטא נתישב ארבעה קהלות קורפייטי וסיסלייני וקאלברסי ופוייזי וכל קהל בית הפנסת לעצמם נוהגים פמנהגם כאשר היותם במקומם וקהל קאלברסי הסכימו במעמד טובי קהלם שלא ירשה אחד מהם להפרד מהם וללכת להתפלל בשום אחד מבתי פנסיות האחר' ואפילו אם יתקוטטו זה עם זה הן יחיד והן רבים ושלא יורשו להעריף דין פי אם לפני זקני קהלם ושיקבלו עליהם המריבים הן יחידים הן רבים מה שיגורו עליהם זקניהם ועתה מחדש הלו חלק מהם בבית הפנסת של סיסלייני ושלו זקני קהל קדוש קאלבריא לזקני קהל קדוש

סיסיליאה שלא יתפללו עם אותם שיצאו מבית הכנסת שלהם להתפלל עמהם רצוני בבית הכנסת של ק"ק ססיליאה שהם עבריינים והם לא אבו שמוע להם גם מבית הכנסת של ק"ק פוליא הלכו בב"ה של ק"ק ססיליאה להתפלל שמה וכן גם פן מק"ק קורפו הלכו שמה להתפלל פאשר ראו טובי הקהלות ומנהיגיהם נתקבצו בב"ה של בני קורפו ושלחו למנהיגי ק"ק ססיליאה ובאו שם ואמרו להם בני קורפו למה לא תעריכו דין עם אלו והשיבו שהם פסולין לדון אותנו בהיות שגם מאנשי קהלכם באו להתפלל עמנו וכראותם פן הספימו השלושה קהלות קדושות קורפו ופוליא וקאלבריא שלא יורשה שום אחד מהשלושה הקהלות הנזכרים ללכת להתפלל בבית כנסת אחר דרך קבע רק דרך עראי באקראי בעלמא ואם יקפידו מנהיגי הב"ה ההיא שהיה מתפלל שם על שהלך האיש שהוא בב"ה אחר שהסזן ומנהיגי הקהל שהוא שהלך זה להתפלל בב"ה שלהם לא יתפללו עמו וכל זה עשו שלא יתרבה המחלוק' בין הקהלו ק"ק ססיליני לא רצו להפנס בהסכמתם ולא אבו שמוע לקולם וטתה יורינו המורה אם פסולי אנשי ק"ק קורפו וק"ק פוליא לדון בין ק"ק ססיליאה ובין ק"ק קאלבריא על אודו' הסכמת ק"ק קאלבריא אשר פבר הספימו פדלעיל וכן אם ק"ק ססיליאה המועטים מחנייבים לנהוג פמנהג הג' קהלות האחרות המרובים ולהיות נגררים אחריהם או לא וכ"ש שבעוונותינו שרפו יש בנינו עניים רבים ומסים וארנוניות ואם לא ישוב איש אל אחיותו וא' משפחתו יתקנים עלינו חס ושלום חלק לבם וגו' מצורף לזה יש בנינו אנשים שאינם הגונים ואם נפרד איש מחברו חס ושלום יכלו פרים יי צבאות: תשובה מלתא דפשיטא שלעגן ההסכמה שהספימו ק"ק שלא יצא שום אחד מהם להתפלל בב"ה אחרת פדלעיל שטובי הקהלות אשר לא הלכו אותם היוצאים מק"ק להתפלל בבית הכנסת שלהם פשרים לדון בין שני הקהלות של קאלבריא ושל ססיליאה דלאו נוגעי ניהו הואיל ולא עלתה הסכמה שבאה בשאלה ביניהם דעדיף טפי מההיא דחזקת הבתים דאמרינן התם שאם סלקו עצמן שנים מאנשי העיר פשרים לדון על עגן אותה העיר עצמה ואע"ג דהיכא דלא סלקו עצמם הם פסולין לדון דנוגעים הם אבל לעגן היזק הבא להם מסבת הענים ומסים וארנוניות שפבר עלתה ההסכמה בין כל הקהלות שפל בב"ה יזין ויפנס העני' שפה ושיפרע סף ידוע בכל מסים וארנוניות שיבואו עליהם וכשיצאו מבית הכנסת שלהם להתפלל בב"ה אחר תכבד עליהם פסולים אנשי שאר הקהלות לדון אותם דהא היכא שגזל ראובן שדה משמעון ומכרה ללוי ובא יהודה וערער על לוי אמרינן פרק חזקת הבתים דפסול שמעון להעיד על לוי ולמימר ידענא דהאי ארעא לאו דיהודה הוא באיזו טענה שתהיה דנוגע לעדות הוא ואע"ג דאית לן למימר דשמעון לא קא מפסיד מידי בההיא זכותא דמפיק לה מלוי ליפקה מיהודה אפילו הכי אמרינן דנוגע בעדותו הוא והינינו משום שיש לנו לומר שמשחשבתו של שמעון היא שלוי ניחא לו ויהודה לא ניחא לו דגברא אלמא הוא ואע"ג דלא אתחזק לן לאלמא אמרינן שמשחשבתו של שמעון בכף שאין לנו להכשיר שום עדות אלא היכא דפשיטא לן שאינו נוגע בעדות בשום צד מפל הצדדין שבועולם כ"ש בנדון דידן שפבר גדולה היא שפל שאר הקהלות נוגעים הם ופסולים לדון בדבר זה אם פבר עלתה ההסכמה ביניהם פדכתוב' שחפצים הם בחובת הקהל שהלכו להתפלל שם מאנשי שאר הקהלות שהעדות יהדין שוים בפסול נגיעת הדיבר פדמשמע בפרק ח"ה וגם ני יש להאריך בדבר זה פחרתי הקצור שהשעה צריכה לכף: ואפילו אם עלתה פבר ההסכמה

הנזכרת ביניהם דבכי האי גוונא מילתא דפשיטא היא שכל בני העיר שנים לענן מזון ופרנסה וסיוע זה לזה ולעניים שבעיר הן למתפללים בב"ה שלהם והן למתפללים בשאר ב"כ דענ"י עירם שמענו עניי ב"ה שלהם לא שמענו ובעיר תליא מלתא ולא בב"ה אפילו הכי פסולים הם לדונם הואיל ומכל ב"כ הלכו להתפלל בבית הפנסת פאשר פא בשאלה שאינו דומה קלוס המלך והזרתו פשמתקלס ומתהדר באנשים מועטי לקולוס והדר המתקלס באנשי מרובים וזכר לדבר בפרקא קמא דמגילה אמרינן של בית רבי היו מבטלין תלמוד תודה ובאים לשמוע מקרא מגילה ומסתמא בבית רבי היו עשרה והיו יכולין לקרוא המגילה בעשרה ואפילו הכי נקט לישנא דבאים לומר שהיו באים במקום קבוץ העם לשמוע מקרא מגילה שאל"כ היו מבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה מפל מקום מבעי ליה וכן נמי קאמר התם במשפחת פהון' ולויה והיננו משו' דאיפא פרסומי גיפא טפי וכן נמי איפא פורסי הדרתו של מלברבוי עם והמרבים בעם הרי אלו משופחי' וכן נמי כתב בעל הלכות גדולות גבי קול שאפילו צבור קרניין יחיד פינו שאין כל ישראל ביחד שכל עור שהעם מתרבים טפי עדיף דברוב עם הדרת מלך פתיב ובפרק אלו דברים תניא היו יושבים בבית המדרש והביאו אור לפניהם בית שמאי אומרים פל אחד לוכרף לעצמו ובית הלל אומרים אחד מברך לכלן משום שנאמר ברוך עם הדרת מלך ומפרשין התם דטעמא דבית שמאי דלא חיישינן לרוב עם ולומר יחד מברך לכלם מפני בטול בית המדרש ופירש רש"י ז"ל בזמן שהיה אחד מברך לכלם הם צריכים לשתוק מגרסתם כדי שיתפוננו פלם וישמעו אליו ויענו אמן הרי לה דאי לאו טעמא דבטול ב"ה אפילו בית שמאי מודים דאחד מברך לכלם משום טעמא דברוב עם הדרת מלך וכן בראש השנה פרק יום טוב העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה השני מתקיע ומפרש טעמא דברוב עם הדרת מלך ומפרש התם דהלו היינו אומרים בשני מהאי טעמא אי לאו טעמא דזריזין מקדימין למצוות ולפי זה יש לנו לומר שמחשבת של שאר הקהלות היא חייב לקהל שהלכו להתפלל שם היוצאים מבתי פנסיות אחרות דהיינו סיסילייני כדי שישובו בני קהלם להתפלל בבית הפנסת שלהם פבתחלה להרבות העם להדור המלך ובהכי גיחא להו טפי וכהיא דח"ה שפכתתי לעיל ולענן ההספמה אשר הספמתם השלוש קהלות נראה שאין אנשי הקהל הרביעי חייבים להפנס בהספמתכם שאין בני הקהל אחד פפופים לבני קהל אחר גם פי בני הקהלות האחרות רבים מהפ שכל אחד ואחד מן הקהל וקהל בענן זה בעיר בפני עצמו שאין בני העיר אחת פפופים לבני עיר אחרת ואין בני קהל אחד פפופים לבני הקהל האחר דהואיל וכל קהל נוהג פמנהגו הראשון הווי להו פשתי פתי דינין בעיר אחת וק"ל פרכא דהיכא דאיפא שתי פתי דינין בעיר אחת אלו נוהגין לאסור ואלו נוהגין לאיתר ואין פאן משום לא תתגודדו פדאייתא בפרקא קמא דיבמות ומה שכתב הרמב"ם ז"ל וכן בעל הסמ"ג ז"ל שפכלל אזהרה לא תתגודדו הוא שלא יהיו שתי פתי דינין בעיר אחד זה נוהג פמנהג זה וזה נוהג פמנהג אחר נראה שהם ז"ל ר"ל שפשיש בעיר חלוק מנהגים שחלק מהם נוהגים מנהג זה וחלק מהם נוהגים מנהג אחר שפזה הדבר הם נעשים שתי פתי דינין אבל אינם ב' פתי דינין ממש בכל דבר ובכל ענן ככ"ש וכמו שמתצא היום בשלונניק העיר הגדולה אשר היא אם בישראל שהספרדים ב"ד בבני עצמם והאשכנזים ב"ד בפני עצמם אלו נוהגים מנהגיהם פמבראשונה ואלו נוהגים מנהגיהם פמבראשונה וכן בכל מקום שימצאו

כיוצא בזה מודים הם שאין פאן לא תתגודדו דכרבא ק"ל ואפשר שלזה דקדקו בלשונם ולא כתב ששתי בתי דינין בעיר אחת לא יהיו נוהגים זה שלא כמנהג זה אלא כתב שלא יהיו שתי בתי דינין בעיר אחת וכו' פ"י שבמה שנוהגים שני מנהגים הם שתי בתי דינין ואפשר נמי שגפול טעות בספרים והגירסא הנכונה היא שלא יהיו פשני בתי דינין וכו' והסופרים חסרו הכף: והרמב"ם ז"ל בספר המצוות הקצר שחבר כתב בסימן מ"ה וז"ל והנה אמרו שבפול זה האזהרה מחלק דתי העיר כמנהגם וחלוק הקבוצים ע"כ ולא הזכיר הרב לומר שלא יהיו שתי ב"ד בעיר אחת ולפי זה אין פח לקהל אחד להכריח לקהל אחר לעשות רצונם במידי דלא מגדר מלתא לכלם הוא פגדון דידן אם לא עלתה פבר ההספמה שפול קהל וקהל יזון ויפרנס לעניים שבב"ה שלו וכדכתבנא ואפילו בקהל א' אין פח לרבים שבו לגזור על המיעוט במידי דאיכא רנוחא להאי ופסידא להאי ולאו מלתא דאסורא היא כל שפן מקהל לקהל שאין לקהל אחד לכוף את הקהל האחר במידי דלאו אסורא הוא ולאו מגדר מלתא לכלם הוא שאין לכלם שוים בדבר אלא איכא רנוחא להאי ופסידא להאי פגדון דידן והשאלה הג' לא הבינותיא היטב מתוך פתבך מפל מקום פלל גדול יהי בידיך שאם לא מסר מודעה מתחלה אין פאן בית מיחוש אבל אם פבר מסר מתחלה אף על פי שהעדים לא הפירו באונסו באר לי שאלתך ואשיבך הנראה לעניות דעתי: פה אמר נמוך ונבוך דוד הפהן בכמ"ר חיים הפהן ז"ל ה"ה בית יב חדר א ב א שאלה יורנו רבינו אם ג' בתי פנסיות בעיר אחת תקנו תקנה בענין הרקוד עם הנשים הנשואות משום הדברים המכוערים שהיו עוברים בכל יום במחול כמעט פאלו המחול היתה קנופה של זנות שהיה אומר הבחור למסדר המחול הביא לי את פלונית ואם לאו אינו מרקד וגם פן היא היתה אומרת פן ובשפת אחד אירע בלבול בתוך המחול פי בעלה של בחורה אמר לאשתו אל תרקדי עם פלוני ואחר כך מצאה בעלה מרקדת עמו ונעשה בלבול עד שהגיע הדבר בערפאות של גוים ובראות פל הקהלות הפרצה היוצאת מזה הרקוד עמדו ותקנו וישמו חרם גמור ברוב מגין ורוב פגין עם פל החומרות שאפשר שלא ירקד אלא איש אם אשתו ואב אם בתו ואם אם בנה ואח עם אחותו ותתקיים תקנה זה קרוב לשלשה שנים ואחר פן בעבור קטטה שעבר בין הקהילות הנזכרים מענין המס ונפרד אלו מאלו נתקבצו קצתם לומר טעניות של הבל מאחר שאנו קהל בפני עצמו ואנו נפרדים מהם במס אנו רוצים להתיר ההספמה של הרקוד בינינו והאחר' השיבו אין אתם יכולין לעשו' פדבר הזה פי הספמ' כזא' אין לה הפרה כ"ש שאתם המעט ואנו הרוב והם השיבו ההספמה אינה פתנופה ומאחר שאינה בכתב ממש אין בה וכו' סוף דבר לא אבו שמוע ויתנו פתף סוררת ועברו הספמה ורקדו ביניהם מה דינן אם יכולים המעוט לבטל בלי דעת הרוב בטוענם שהם קהל בפני עצמם ועוד טוענים שההספמה היתה סתמית בלא זמן אם פן הרשות בידינו לקיימה זמן מה ולבטלה אחר כך פנראה בעינינו תשובה מלתא דפשיטא היא לא צריכה רבה שאין פח פניד המעוט לבטל ההספמ' שהיסקימו ביניה' פבר עד"ר פינון שלא קבעו בה זמן שאם היו קובעין בה זמן אחר עבור הזמן שקבעו לא היו מחוייבים לקיימה כמו שפכתבו התוספות פפרק קמא י"ט אבל השתא שלא קבעו בה זמן צריכים הם שיימנו פבראשונה לבטלה ולא הספמה פי האי דמגדר מלתא היא לבד אני אומר שאין פח פניד המעוט לבטלה פינון שעלתה ההספמה ביניהם אלא אפילו היכא דלא מגדר מלתא ותקנתם לכלם היא אין המעוט יכולים לבטלה

כְּדַתְנִיָּא בְּפִרְקָא קַמָּא דְּכָבָא בְּתָרָא רִשְׁאִין בְּנֵי אָדָם לְהַסִּיעַ אֶת קִצְתָם וּפְיָ רִשְׁיָי וְ"ל
לְהַסִּיעַ עַל קִצְתָם לְקִנּוֹת אֶת הָעוֹבֵר עַל שְׁעָבֵר עַל קִצְתַּת דְּבְרֵיהֶם וּלְהַסִּיעַ מִדִּין דְּבְרֵי תוֹרָה
וּלְרַאב"י אֶפְיָלוּ לֹא הִסְפִּימוּ כָּלֵם מִתְחִלָּה בְּכַף אֶלְא שְׁרֹב הִקְהֵל מְסִפִּימִים אֶל גְּזֵרַת
הָרַאשׁוֹנִים הֵם יְכוּלִים מִן הַדִּין לְכוּף אֶה הַמְעוּט לְהִיּוֹתִי צִיּוּתִי בְּתַקְנָתָם וְאִם הֵם מַחְנִיפִים
וְלֹא הִכְרִיחוּם קוֹלָר תְּלוּי בְּצוּאָרֵיהֶם כְּדַכְתָּב הַמְרָדְכִי בְּשֵׁמוֹ בְּפִרְקָא קַמָּא דְּב"ב בְּעֵנִין
הַמַּס שְׁרַאשֵׁי הִקְהֵל הִסְפִּימוּ שְׁלֹא לְקַבֵּל שְׁבוּעוֹת מִשׁוּם אַחַם בְּמַס עֵינִין שָׁם וְאֶפְיָלוּ לְרַבֵּינוּ
תָּם וְכֵן לְמַהֲרַ"ם שְׁכַתְב הַמְרָדְכִי בְּשֵׁמָם וְכֵן בְּשֵׁם רַבֵּינוּ יוֹסֵף ט"ע דְּוִדְוִקָא הֵיכָא שְׁנַהֲגוּ
כְּבָר מִיָּמֵי קֵדָם בְּעִיר אִו שְׁהִתְנוּ תְּחִלָּה הוּא דְּאֶמְרֵינוּ דְּרִשְׁאִין לְהַסִּיעַ עַל קִצְתָן אֲבָל הֵיכָא
דְּלֹא הִתְנוּ לֹא דְּוִדְוִקָא בְּמִידֵי דְּלֹא מְגִדָר מְלִתָּא וְתַקְנָה לְכוּלָם הִיא וְכַהֲיָא עֲוֹבְדָא שְׁהַשִּׁיב
עֲלֵיהֶ מְהֵרָ"ם דְּהִנֵּה בְּעֵנִין הַמַּס אֲבָל בְּמִידֵי דְּמְגִדָר מְלִתָּא הִיא פְּשִׁיטָא שְׁהָרוּב כּוּפָה אֶת
הַמְעוּט לְהִיּוֹתוֹ שׁוֹמֵע לְרוּב וְאֶפְיָלוּ שְׁלֹא נִמְצְאוּ וְלֹא נִתְרַצָּה מְעוּלָם בְּדָבָר כְּדַתְנִין כּוּפִין
אוֹתוֹ לְבָנוֹת בֵּית שַׁעַר לְפִרְש"י כּוּפִין אוֹתוֹ אִם כֵּן הִחְצָר שְׁאִינוּ רוֹצֵה לְסַיֵּיעַ אֶת בְּנֵי
הִחְצָר לְבָנוֹת לְחֻצָר בֵּית שַׁעַר שׁוֹמֵר הַפֶּתַח יוֹשֵׁב שָׁם בְּצַל וּמְרַחֵיק לְבְנֵי רְשׁוֹת הַרְבִּים
מְלַהֲצִיץ לְחֻצָר וְכֵן תְּנִין כּוּפִין אוֹתוֹ לְבָנוֹת הָעִיר וְכו' הָרִי לָהּ שְׁבַמְלִתָּא דְּאִיפָא רִוּחָא
לְהָאִי כְּמוֹ לְהָאִי וְאֶפְיָ רִוּחָא כָּל דְּהוּ כִּי הֵהוּא דְּחֻצָר כּוּפִין אֶת בְּנֵי הָעִיר לְכוּן הָעִיר אוֹ בְּנֵי
הִחְצָר לְכוּן הִחְצָר לְכָף כ"ש בְּנִדּוֹן דִּידִין דְּמְגִדָר מְלִתָּא לְכָלֵם הִיא דְּכוּפִין: וְמַהֲרַ"ם ו"ל
בְּאֵר זֶה בְּהִדְיָא לְפִי מַה שְׁכַתְב הַמְרָדְכִי בְּשֵׁמוֹ שְׁכַתְב בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה שֶׁל הַמַּס וְ"ל דְּהָא
דְּאֶמְרֵינוּ רִשְׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְהַסִּיעַ אֶת קִצְתָם עַל קִצְתָם הֵיּינוּ שְׁנַהֲגוּ כְּבָר מְקוֹדָם לְכוּן
הָעִיר מִיָּמֵי קֵדָם אוֹ שְׁהֵם עֲצָמָם בְּאִים לְתַמְנִין תְּקִנּוֹת מְדַעַת כָּלֵם כִּי הִנְהוּ טְבַחֵי דְּאִתּוּ
לְקַמִּיָּה דְּרָבָא דְּאִתְנוּ בְּהִדְדֵי וּמְדַעַת כָּלֵם וְקָא מְשַׁמְע לֵן דְּנִתְקַיְמוּ הַדְּבָרִים אַע"ג דְּבְדָבּוּר
בְּעֻלְמָא קָא מִתְנוּ וְגִרְע טְפִי מְאִסְמִכְתָּא דְּכָל דְּאִי לָאו כְּלוּם הוּא הִכָּא וְדָאִי מְהִנֵּי כְּהִיא
הַנְּאָה דְּקָא צִיּוּתִי לְהִדְדֵי בְּמִידֵי דְּאִיפָא רִוּחָא לְהָאִי כְּמוֹ לְהָאִי אִיִּידֵי דְּקִנּוּ גַמ' וּמְקַנֵּי כְּהִיא
דְּפָרְק הַפּוֹעֲלִים מִתְנָה שׁוֹמֵר חֲנָם לְהִיּוֹת שׁוֹמֵר שְׁכָר אוֹ כְּשׁוֹאֵל דְּאֶפְיָלוּ בְּדְבָרִים כְּהִיא
הַנְּאָה דְּנִפְיָק עֲלֵיהֶ קְלָא גְּמָר וּמְשַׁעֲבֵד נִפְשִׁיָּהּ אֲבָל לְשָׁנוֹת מְדַעַת כָּלֵם בְּמִידֵי דְּאִיפָא פְּסִידָא
לְהָאִי וְרִוּחָא לְהָאִי וְלֹא מְגִדָר מְלִתָּא הוּא אִין שׁוֹמְעִים לְהֵם לְעֲשׂוֹת תְּקִנָּה לְעֲצָמָם שְׁלֹא
כְּתוֹרָה וְהִכִּי מוֹכִיחַ בְּתְשׁוּבָה רַבֵּינוּ יוֹסֵף טוֹב עֲלֵם עַכ"ל הָרִי לָהּ בְּמְלִתָּא דְּאִיפָא פְּסִידָא
לְהָאִי וְרִוּחָא לְהָאִי וְלֹא מְגִדָר מְלִתָּא הִיא הוּא דְּאִין שׁוֹמְעִין לְהֵם הָא בְּמְלִתָּא דְּמְגִדָר מְלִתָּא
הוּא שׁוֹמְעִין לְהֵם וְכֵן נִמִּי נִרְאָה מְדְבָרֵיו דְּוִדְוִקָא הֵיכָא דְּאִיפָא פְּסִידָא לֹא מְהֵם אִין שׁוֹמְעִין
לְהֵם הָא בְּמְלִתָּא דְּלִיפָא פְּסִידָא לְחַד מְנִיָּהוּ אַע"ג דְּלִיפָא רִוּחָא לְכוּלְהוּ וְלֹא לְרוּבָם שׁוֹמְעִין
לְהֵם זֶה נְהִיָּה וְזֶה אִינוּ חֹסֵר כּוּפִין וְאֶפְיָלוּ עַל עֵנִין יְחִידִים כ"ש בְּנֵי הָעִיר דְּכוּפִין וְהָא
דְּיַהִיב טַעְמָא לְמִלְתִּיָּה דְּבַהֲהִיא הַנְּאָה דְּקָא צִיּוּתִי לְהִדְדֵי בְּמִידֵי דְּאִיפָא רִוּחָא לְהָאִי כְּמוֹ
לְהָאִי אִיִּידֵי דְּקִנּוּ גְּמָר וּמְקַנֵּי הֵיּינוּ מִשׁוּם דְּטַבַּח בְּכָל יוֹם שְׁאִינוּ מוֹכֵר וְיֵשׁ בְּיָדוֹ לְמַכּוֹר
אִית לִיָּה פְּסִידָא וְלֹא שְׁיָיָה לְזַמֵּר כּוּפִין עַל מְדַת סְדוּם וְתוּ דְּאִיפָא פְּסִידָא לְאַחֲרֵינֵי
שְׁמִיָּקִרִים הַשַּׁעַר וְתוּ דְּמִשׁוּם טַעְמָא דְּכוּפִין עַל מְדַת סְדוּם לֹא הָיוּ קוֹרְעִין לְעוֹרוֹ לְהִכִּי
יַהִיב טַעְמָא דְּבַהֲהִיא הַנְּאָה דְּקָא צִיּוּתִי וְכו' וְדָרָךְ אַגַּב אֲנִי אוֹמֵר דְּמִיָּהִיב טַעְמָא לְמִלְתִּיָּה
דְּבַהֲהִיא הַנְּאָה דְּקָא צִיּוּתִי לְהִדְדֵי לֹא דְּמִי לְאַסְמִכְתָּא מְשַׁמְע דְּסִבֵּר דְּאֶפְיָלוּ שְׁנַיִם שְׁהִתְנוּ
כְּכִי הָאִי גִּנְנָא קִנּוּ דְּבְאַסְמִכְתָּא אִין חֲלוּק בֵּין רַבִּים לְשְׁנַיִם וְכֵן נִמִּי יר' מְהִיא רְאִיָּה אֲשֶׁר
הִבִּיא לְדְבָרֵיו בְּפָרְק הַפּוֹעֲלִים מִמִּתְנָה ש"ח לְהִיּוֹת ש"ש וְדִלָּא כְּבַעַל נִימוּקֵי יוֹסֵף שְׁכַתְב

וְנִלְוֵנוּ כְּדָתְנוּ אֶהְדִּי כָּל בְּנֵי אֲנָמוֹת אֶחָד דְּהוּי כְּבָנֵי עִיר אַחֲרַת לְגַרְמִיזוֹ וְנִשְׂאִין
לְהַסִּיעַ עַל קֶצֶתָן אֲבָל תְּרִי אוֹ תִלְתָּא מְהֻאָמוֹת לֹא וְאַפְשֵׁר נָמִי דְּאִיהוּ וְנִלְוֵנוּ מוֹדָה דְּתִרִי
נָמִי שְׁהִקְנוּ קְנוּ אֲלֵא דְבְּמִלְתָּא דְּאִיפָּא פְּסִידָא לְאַחֲרִינֵי קְאָמֵר דְּלֹא קְנוּ אֲלֵא הִיכָא שְׁהִתְנוּ
שְׁכָּל מַה שְׁיִשְׁתַּפְּרוּ בְּאֲנָמוֹת יְהֵא לְאַמְצַע דְּהִתָּם אַע"ג דְּאִיפָּא פְּסִידָא לְאַחֲרִינֵי בְּהוּוּעְדָם
יַחַד קְנוּ שְׁנַעְשׂוּ שְׁכִירִים זֶה לְזֶה: וְאַחֲזִיר לְמַה שְׁהִייתִי בּוֹ הֲרִי שְׁעֵלָה בְּיַדְנוּ דְּבְּנִדוֹן דִּידָן
דְּמַגְדָּר מִלְתָּא הִיא לְפִי מַה שְׁפָּא בְּשִׂאָלָה שְׁהִי וְנַעֲשִׂים דְּבָרִים הַמְכֻוֹעָרִים בְּמַחֲוֹל וְכַמְעַט
לְפִי הַרְגָּלָם וּמְנַהֲגָם בְּמַחֲוֹל הִיָּתָה כְּמוֹ קְנוּבָה שְׁל זְנוּת פְּשִׁיטָא דְּאֵלִיבָא דְכ"ע אִפִּי אִם
הַסְפִּימוּ טוֹבֵי הָעִיר עִם רוּב אֲנָשֵׁי הָעִיר אוֹ שְׁשִׁמְעוּ בְּעַת שְׁהִי מְתַקְנִים הַתְקַנְנָה וְלֹא מִיָּחוּ
דְּכּוּפִין אוֹתוֹ הַמְעוּט לְהִיּוֹת צְיִיתִי בְּתַקְנָתָם וּלְדַעְתּוֹ שְׁל מְהַר"ם אֲפִילוּ לְהַפְקִיד מְמוֹן בְּיַד
טוֹבֵי הָעִיר לְהַפְקִירוֹ דְּטוֹבֵי הָעִיר בְּעֵינָם כְּמוֹ גְּדוּלֵי הַדּוֹר בְּכָל מְקוֹם דְּמַגְדָּר מִלְתָּא
וְתַקְנָתָא וְכֵן נֵר' נָמִי דַּעְתּוֹ שְׁל הַרְשָׁב"א וְנִלְוֵנוּ שְׁכַתְבַּת בְּתַשׁוּבָה שְׁיִכּוּלִים הַקְהֵל לְהַפְקִיעַ
קְדוּשִׁין כְּגוֹן שְׁיִתְחַיְמוּ לּוֹמֵר שְׁכָּל מִי שְׁקָדַשׁ שְׁלֹא בְּפָנֵי עֲשָׂרָה שְׁלֹא יְהִיָּה קְדוּשִׁיו קְדוּשִׁין
כ"ש בְּנִדוֹן דִּידָן שְׁפָּכֵר הַסְפִּימוּ כָּלָם בְּדָבָר וּמַגְדָּר מִלְתָּא הוּא דְּפְשִׁיטָא שְׁחִיבִים הַמְעוּט
לְקַיְימָה וְאִם ח"ו יַעֲכּוּבּוּ הַמְעוּט עַל הַהַסְפָּמָה הַקִּילָר תְּלוּי בְּצִוָּאֵר הַרְבִּים אִם לֹא יִיָּסְרוּ
אוֹתָם: ב וּמַעֲתָה אֲנִי אוֹמֵר דְּאַפִּילוּ אִם הִדִּין הִיָּה נוֹתֵן שְׁיִכּוּלִין הַמְעוּט לְבַטְלוֹ מַה שְׂאִין
הָאָמַת כֵּן לֹא טוֹב עָשׂוּ עִמִּי הַמְעוּט שְׁעָבְרוּ עַל הַהַסְפָּמָה קוֹדָם שְׁיָרְדוּ לְדִין בְּפָנֵי שׁוֹפֵט
שְׁבָדוֹרָם כְּדַכְתָּב הַמְרָדְכֵי בְּסוּף פֶּרֶק לֹא יַחֲפֹר וְנִלְוֵנוּ יַחֲזִיד הַמְדִּינִין עִם קְהֵלוֹ עֲבוּר עֲנִינֵי
מִסִּים הַקְהֵל גּוֹבִין מִמֶּנּוּ הַמַּס תַּחֲלָה וְאַחֵר כֶּף אִם יִרְצָה יִרְדוּ עִמּוֹ לְדִין וְאִם נִטְלוּ שְׁלֹא
כְּדִין יַחֲזִירוּ לוֹ ע"פ ב"ד וְהַקְהֵל רוֹצִים לְהִיּוֹת מְוַחֲזָקִים וְתוֹפְסִין וְלֹא תוֹבְעִין וְכו' עַד לְהַכִּי
יֵשׁ לָנוּ לְהַחֲשִׁיבֵן מְוַחֲזָקִים דְּאַשְׁפָּחוּן בְּכַמָּה דְּוָכְתִי דְּחָשׂוּ חֲכָמִים לְעַסְקָא דְּרַבִּים דְּהֵא
דְּאַמְרִינֵן מִיָּצֵר שְׁהַחֲזִיקוּ בּוֹ רַבִּים אֲסוּר לְקַלְקְלוֹ כְּגוֹן מִי שְׁהִיָּה דְּרָף עוֹבֵר בְּתוֹף שְׂדֵהוּ
וְנִטְל וְנָתַן לָהֶם מִן הַצַּד וּכְיוּצָא בּוֹ וְכַתְבַּת הַר"ם כִּי מְנַהֵג תוֹרָה הוּא עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ הֲרִי לָךְ
דְּאַפִּילוּ לְהוֹצִיא מוֹצִיאִים לְהַחֲזִיק לְקַהֵל כ"ש בְּנִדוֹן דִּידָן דְּמַגְדָּר מִלְתָּא הִיא וְאִין כָּאן
הוֹצִיאַת מְמוֹן וְשִׁיָּד טְפִי לּוֹמֵר גְּדָר שְׁהַחֲזִיקוּ בָּהּ רַבִּים אֲסוּר לְקַלְקְלוֹ דְּפְשִׁיטָא דְּהַמְעוּט
שְׁעָבְרוּ עַל הַהַסְפָּמָה קוֹדָם שְׁיָרְדוּ לְדִין שְׁלֹא טוֹב עָשׂוּ בְּעַמָּם אִף אִם הִיָּה הִדִּין עִמָּהֶם
כְּדַכְתִּיבְנָא כ"ש דְּוִדָּאֵי שְׁלֹא כְּדִין עָשׂוּ וְשִׂאִין כַּח בְּיַדָּם לְבַטְל וְכ"ש שְׁקַבְּלֵהוּ עַלֵּיהֶם
בְּחָרָם חֲמוּר כְּאַשֶׁר בָּא בְּשִׂאָלָה וְחָרָם מִדִּין שְׁבוּעָה מְהִנֵּי כְּדַתְנִיָּא בִּילְמַדְנוּ בְּשֵׁם רַבִּי
עֲקִיבָא עֲלָה דְּהֵיא קָרָא כִּי הַשְׁבוּעָה הַגְּדוּלָה הִיָּתָה לְאַשֶׁר לֹא יַעֲלָה אֶל הַמְצַפָּה לְאֹמֵר
מוֹת יוֹמֵת וְתַנִּיָּא הִתָּם וְכִי שְׁבוּעָה הִיָּתָה שֵׁם אֲלֵא לְלַמְדָּה שְׁהַחֲרָם הִיא הַשְׁבוּעָה וְהַשְׁבוּעָה
הִיא הַחֲרָם אֲנָשֵׁי יְבֵשׁ גִּלְעָד לֹא עָלוּ נְתַחֲיָבוּ מִיָּתָה וְלֹא הַמְעוּט דְּוָקָא אֲנִי אוֹמֵר שְׂאִין כַּח
בְּיַדָּם לְבַטְלָה אֲלֵא אֲפִילוּ הָרוּב בְּלֹא הַסְפָּמַת כָּל טוֹבֵי הָעִיר שְׁנִתְקַבְּצוּ בְּעַת הַהַסְפָּמָה
דְּמַסְתָּמָא שְׁבוּעָה זֹו עַל דַּעַת גְּדוּלֵי הַקְהֵל נַעֲשֶׂה וְכַדְקָאֵמֵר רַב אֲשֵׁי בְּפָרְקָא קָמָא דְּכַבָּא
בְּתָרָא אֲנָא אֲתַנּוּנִי נָמִי לֹא צְרִיכְנָא דְּכָל דְּאֲתִי אֲדַעְתָּא דִּידִי אֲתִי מֵאִי דְּבַעֲיָנָא וְכֵן נָמִי
קָאֵמֵר רַבִּי פְּנַחֲס גַּבִּי אֲשֶׁה הַנּוֹדְרָת דְּמַסְתָּמָא עַל דַּעַת בַּעַל הַנּוֹדְרָת וּמֵהֵא טְטָמָא הַבַּעַל
מִפְּר וְכֵן נָמִי בְּנִדוֹן דִּידָן מַסְתָּמָא עַל דַּעַת גְּדוּלֵי הַקְהֵל שְׁהִי בְּהַסְפָּמָתָם נַעֲשֶׂה וְכֵן מִן
דִּין אֲמִינָא כְּכִיּוֹן שְׁנַעֲשֶׂה עִם כָּל הַחֻמְרוֹת שְׁאַפְשֵׁר לְהִיּוֹת הַהַסְפָּמָה מְאוּשְׁרָת וּמְקוּיָמַת
כְּאַשֶׁר בָּא בְּשִׂאָלָה וְחֻזְקָה הַהַסְפָּמוֹת וּקְיוּמָם עַל דַּעַת הַמְקוֹם וְעַל דַּעַת פְּלוּנֵי וּפְלוּנֵי הֲרִי
הוּא כְּאֵלוֹ פִּירוּשׁ בְּהִדְיָא עַל דַּעַת הַמְקוֹם וְעַל דַּעַת פְּלוּנֵי וּפְלוּנֵי וְכִיּוֹן שְׁנַעֲשֶׂה עַל דַּעַת

גדולי הקהל אף אם נאמר שיש לו התרה ונוקא יספיקו כל גדולי הקהלות שיספיקו בהספמה הוא שיש לו התרה אבל בלא הספמה לאולא זו בלבד אני אומר אלא דאין לו התרה כלל אף אם כל גדולי הקהלות וכל הקהל רוצים להתירו דאע"ג דמה שנהגו הקהלות להתיר כל קהל וקהל לעצמו גם פי לא יחל דברו ודברו ודברו רבותינו ז"ל הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים להם וסמכו אדרבי פנחס דלעיל דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת וכן נמי בהספמות שעושים הקהלות על דעת פן עושים אותם שיתירו אותו גדוליהם בהספמת רובם שהדעת נוטה בקד דאין פבוד לקהל אחד ללכת אחרים חידים או רבים להתיר להם הספמתם והווי פצורפא מרבנן דזילא ליה מלתא למיזל לבי דינא אחריתי ולהכי יש לנו לומר דאדעתא שיתירו אותו גדוליהם בהספמת רובם נודרים שפן דרף הקהלות לחזור ולקיים ההספמות שרוצים בקיומם וזה מתקנת הגאונים פדכתבו התוספות ז"ל בפירק שבועות שמים בתרא ומשום הכי משתרו נמי בלא חרטה וכדכתבו התוספות בפירק שבועות שמים הני מילי היכא דלא מגדר מלתא דאית לן למימר הכי אע"ג דעל דעת גדוליהם הוא דאלימא מלתא טובא ואין לו הפרה מ"מ על תנאי זה נדרו ודעת גדוליהם היתה פן בעת הגדר אבל כבגדון דידן דדבר מצוה הוא ואמרינן בפירק השולח דאין לו הפרה אלא לדבר מצוה וכתב המרדכי בשם ר"ת ז"ל דהטעם הוא משום דצריך דעת רבים להתיר הואיל ונדר על דעתם ומסתמא אין דעתם להפר אבל לדבר מצוה אנו סהדי בלדבר מצוה ניקח להו ויש לדקדק בדבריו דלפום ריהטא יראה מדבריו דהיכא שמפירשים בהדיא פלוני ופלוני שגדר על דעתם דניחא להו להפר לדבר הרשות דיש לו הפרה ואנו סתמא קאמרינן דעל דעת רבים אין לו הפרה ותו דעל דעת רבים לרבנן ככרבים לרבי יהודה וכרבים לרבי יהודה אין לו הפרה כלל אפילו אם ירצו הרבים להפרו דהא מוכח לה מדכתוב גבי גבעונים ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשואי העדה והם היו מרנצים בהפרת שבועתם ואפילו הכי לא התירו אלמא דאין לו הפרה ואפילו אם הרבים רוצים בהפרתו והכי נמי על דעת רבים לרבי יהודה לכן נראה לומר דר"ת ז"ל מודה נמי דעל דעת רבים משום דאלימא מלתא טובא אין לו הפרה אלא דלדבר מצוה אנו סהדי דבאותו רגע עצמו שגדר על דעת רבים היתה דעתם דלדבר מצוה לא יחא הגדר נדר אם פן הרי הוא פאלו לא חל הגדר על דעתם אלא לדבר הרשות מסתמא דעת רבים שיחול הגדר ושלא יחא מופר וכן נראה נמי ממה שכתב הרב רבינו גסים ז"ל בשמו שהוא גורם כי ההוא מקרי דרדקי ואמר דלא אמרינן דלדבר מצוה יש לו הפרה אלא פעין ההיא עובדא דהנה ליה פעין נדרי טעות שהיו סוכרים שהתינוקות יצליחו יותר בלמודן במקרי דרדקי אחר ונמצא בהפך אבל בשביל מצוה אחרת שאין הגדר טעות מתמחה אין לו הפרה ואם פן דבגדון דידן הספמה דבדי מצוה הוא לפי הרגלים הרע אשר הרגילו כבר פאשר בא בשאלה דהתרתו עברה היא פשיטא דאין לו הפרה פיון שהודו על דעת רבים דאלימא מלתא טובא פדכתיבנא וכל מבעינא להרמב"ם ז"ל שכתב בפירק ששי דהלכות שבועות דאין הפרש בין אומר רבים סתם ובין מפרש על דעת פלוני ופלוני אלא אפילו לרבינו תם והתוספות שנגררו אחריו לפי הנראה שהביאהו בחבורם בלי חולק שכתבו בפירק השולח דעל דעת רבים סתם לאו פלום אלא באומר על דעת פלוני ופלוני כבגדון דידן מודים הם דהרי הוא פירשו בהדיא על דעת פלוני ופלוני הגדולים שבעירם ואם פן לרש"י ז"ל שפירש על דעת רבים כן יאמרו

הרינו מדינרם אותך על דעתנו נראה דהכא מודה דהרי הוא פירוש בהדיא על דעת המקום כיון שנעשה ההסכמות עם כל התנאים שאפשר להעשות וכדכתבנא ואע"ג שפתיבו התוספות ז"ל דעל דעת המקום כי היכי דלא תהוי לשבועתייהו דמצות הקב"ה שאני אבל חרמות שאנו גוזרים הפל תלוי בדעתם ה"ק נראה דדוקא בדבר הרשות הוא דקאמרינו הכי אבל כבנדון דידן דדבר מצוה היא לפי מה שבא בשאלה פשיטא דאין לו הפרה דהרי הוא פשוטה שהשביע משה לישאל על דעת המקום כי היכי דלא תהוי הפרה לשבועתייהו הא אמינא אי לא אפשר דרי בעת ההסכמה והנה אבל אי אפשר דרי אל יעמסן בי לומר שאין לה ההסכמות הרוב עם גדוליהם ובר מן דין אמינא דאי לא אפשרו דרי מזמן ההסכמה והנה אפילו אנו אין החרם על דעת המקום ועל דעת הרבים אין לה התר אפילו אם ירצו כל הקהל פולו להתרא דהא אמרינו בירושלמי ההיא דאתא קמיה דרבי בין אמר ליה התר לי נדרי אמר ליה מאי נדרת אמר ליה נדרנא דלא מרונחנא אמר ליה וכי עבדין פדין אמר ליה לצחק בקוביא קא אמינא אמר ליה ברוך שפטר בדברי חכמים שאמרו צריך לפרט הנדר דאי לאו דפרט לנדרה היתרתיהו הרי לה: דהואיל ואיכא קצת נדנד עברה לא רצה להתיר ואע"ג שלא היתה אוננותו בכך שלא מצינו שחקר אחריו רבי בין אם אוננותו בכך או לא ק"ו בנדון דידן דאיכא נדנד עברה דפשיטא לע"ד דאין לה התר לא ע"י עצמם ולא על ידי אחריו ועל הטענה שטענו שפיון שלא נכתבה אין בה ממש בטענה זה נדאי אין בה ממש שאין כותבין הסכמות הצבור אלא לראיה בעלמא דשטרי ראיה ניהו ולא שטרי אקניותא ניהו והכתיבה לא מעלה ולא מוריד ואל ישעו בדברי שקר והטענה שטענו שהרי הם במחצה על מחצה אין מביאין ראיה להשיב על השטות ולכך לא כתבתיה בשאלה ואע"ג דמשנעשו קהל בפני עצמם הוי כבני עיר אחרת ובדבר שאין בני עיר אחרת לבני עיר אחרת אין בני קהל אחד פופין לבני קהל אחר דכיון דכל קהל וקהל נוהג כמנהגו הוי להו כשני פתי דינין בעיר אחת וק"ל כרבא דהכא דאיכא שני ב"ד בעיר אחת אלו נוהגין לאסור ואלו נוהגין להתר אין פאן משום לא תתגודדו הוא שלא יהא שני פתי דינין בעיר אחת זה נוהג כמנהג זה וזה נוהג כמנהג אחר נראה שהם ז"ל רצו לומר שפשיש בעיר אחת חלוק מנהגים שחלק מהם נוהגים כמנהג זה וחלק אחר נוהגים מנהג אחר שפנה הדבר הם נעשים שני ב"ד אבל אינם שני ב"ד בעיר אחת ממש בכל דבר ובכל ענין פכית שמאי וכבית הלל הם בכלל לא תתגודדו אבל היכא שהם ב' ב"ד בעיר אחת כבנדון סיסיליאני וקאלברסי וכל אחד ב"ה לעצמם אלו נוהגים בכל דבר ובכל ענין כמנהגם ואלו נוהגים וכו' הווי להו כשני ב"ד בשתי עיירות והיינו טעמא דבני סלונקי אשר היא עיר ואם בישאל ואפשר שלזה דקדק הרמב"ם זכר לברכה בלשונו וכן בעל ספר מצות הגדול ולא כתבו ששני פתי דינין בעיר אחת לא יהיו נוהגין זה שלא כמנהג זה אלא כתב שלא יהיו שני פתי דינין בעיר אחת וכו' פירוש שבמה שנוהגים שני מנהגים הם שני פתי דינין ואפשר נמי שטעות נפל בספרים והנוסחא הנכונה היא שלא יהיו כשני פתי דינין וכו' שהסופרים חסרו הפ"ף: והנה הרמב"ם ז"ל בספר מצות הקצר שחבר כתב בסיומן מ"ה ז"ל והנה אמרו שבכלל זה האזהרה מחליק דתי העיר במנהגם וחלוקה השנייה עכ"ל ולא הזכיר הרב לומר שלא יהיו שני פתי דינין בעיר אחד ולפ"ז אין פח לבני בה"כ אחד לכוף לבני בה"כ אחר דהווי קהל לעצמם הני מילי היכא דלאו מגדר מלתא ותקנתם לכלם היא אבל

היכא דמגדר מלתא ומתקנתם לכלם היא כופין דברוב בני העיר תליא מלתא לענין להסיע על קצתם וכדכתיבנא ואף שהם בכמה מקומות בבתי פנסיות כופין הרוב למיעוט פיון דבעיר אחת יושבין כ"ש במה שפבר קבלו דפשיטא דחייבים לקיימו ולית דין צריף בשש ודרך אנב אני אומר שפן נמי בני בה"כ אחד כופין הרוב למיעוטו במלתא דמגדר מלתא ומתקנה היא לכל אותו קהל וכדכתב נמי בעל גמוקי יוסף בבני אומנות אחד דהו כבני עיר בפני עצמם לגרמניהו וגדולה מזה אני אומר דלענ"ד דאפילו אם ילכו מאנשי העיר הזאת לדור בעיר אחרת ונדעתם להשתקע שם ואין דעתם לחזור לעירם אם בעיר ההיא ג"כ נמצאים בה הדברים המכוערים אשר באו בשאלה לא פקע מנייהו אסור ההספמה והחרם שקבלו עליהם בעיר הזאת ואם ירקדו עם נשים נכריות חל עליהם איסור ההספמה והחרם כבעיר הזאת דנראה דהספמה וחרם פי האי שקבלו עליהם פל אנשי העיר עצמם אין המקום גורם אלא הדברים המכוערים גורמים ושנוי המקום אינו מקרע גז"ד דאקרקפתא דגברי רמי ואל יקשה לה ממה דתנן פרק מקום שנהגו נותנין עליו ח"מ שיצא משם וח"מ שהלה לשם ומוקמינו לה בגמרא בפ"ק דחולין דמאי דנותנין עליו ח"מ שיצא משם דוקא בדעתו לחזור אבל אם אין דעתו לחזור אין נותנין לו ח"מ שיצא משם דגרסינו התם פי סליק רבי זירא אכל מוגרמת' דרב ושמואל ופרכינן ור"ז לית ליה נותנין עליו ח"מ שיצא משם וח"מ שהלה לשם ואמרינן אמר אבבי הנ"מ מבבל לבבל או מארץ ישראל לבבל אבל מבבל לא"י פיון דאנו פייפינו להו עבדינו פנותיהו רב אשי אמר אפילו תימא מבבל לא"י הנ"מ היכא דדעתו לחזור רבי זירא אין דעתו לחזור הרי לה דהיכא דאין דעתו לחזור אין נותנין עליו ח"מ שיצא משם וא"כ בנידון דידן מי שיצא לדור בעיר אחרת ואין דעתו לחזור פקע מנייהו איסור ההספמה דלא היא דלא מבעיא לשנוייא בתרא שכתבו התוספות ז"ל התם וז"ל א"כ מה שמחלק בין דעתו לחזור לאין דעתו לחזור הנ"מ מבבל לא"י ומא"י לבבל שהולכים אחר המקום שדעתו לישאאר שם אבל מבבל לבבל ומא"י לא"י נותנין עליו ח"מ שיצא משם וח"מ שהלה לשם בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור אלא אפילו לשנויא קמא שכתב דמשמע דמבבל לבבל נמי אין נותנין עליו ח"מ שיצא משם בנידון דידן לא פקע מנייהו איסור ההספמה והחרם אף אם ילכו לדור בעיר אחרת ולא יהיו דעתם לחזור כדכתיבנא ומתניתין דפרק מקום שנהגו דמייירי דמנהג שנהגו אנשי העיר שאותם מנהגות קבועות ע"פ חכם החשוב שבעיר שמהג לבני עירו אסור בדבר אחד לעשות סניג ובני עירו חייבים לנהוג פן מתקנת חכמים מפני כבודו וגם פי הוא מחמיר יותר מהראוי וכן נמי אם בית דין הגדול שבעיר סבר להקל בדבר אחד גם פי רבים חלוקים עליו וסוברים שאסור לעשות פן ואין הלכה כאותו יחיד בני עירו חייבים לנהוג כמותו מתקנת חכמים משום כבודו וכמו שאמרו במקומו של ר"י הגלילי היו פורתים עצים לעשות פחמים לעשות ברזל במקומו של ר"י הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב ובכי האי גוונא מי שיצא משם ואין דעתו לחזור אין נותנין עליו חומרי אותו מקום שיצא משם דכולי האי לא תקנו משום כבודו והשתא אתי שפיר טפי מאי דבעי אבבי למי' בפרקא קמא דחולין דמבבל לא"י דאנו פייפינו להו עבדינו פנותיהו ופרש"י ז"ל עבדינו פנותיהו פי אזלינו גבייהו ואין אנו צריכין לחלוק כבוד למקומינו: ג וכן נמי קאמר אבבי בעובדא דרבה בב"ח דפרק מקום שנהגו דמא"י לבבל פיון דאנו פייפינו להו לא עבדינו פנותין והיינו

משום דפרק מקום שנהגו מיירי מתניתין במנהגות הנקבעות על פי אדם חשוב פדכתיבנא ולא כמנהגות שבני העיר עצמם קבלם עליהם בחרם ובשבועה דבכה"ג פשיטא דבכל מקום שילף אחד מהם גם כי אין דעתו לחזור חל עליו החרם והשבועה דאלת"ה תמה על עצמה וקלא אפילו יחיד שאסר עליו איזה דבר בחרם ובשבועה חל עליו החרם בכל מקום שילף כל שכן רבים דאלימא מלתא טובא דפשיטא דלא שייך למימר שעל דעת כן נשבע ועל דעת כן נדר ועל דרך שפתבתי למעלה שמתירין לעצמם ובלי חרטה משום שעל דעת הספמתי משני התם דאומדנא דמוכח הוא שע"ד מאחר שאין כבוד לבקש חוץ מקהלם להתיר הספמתי וכדכתיבנא אבל הכא דאין פאן דבר מוכיח פשיטא שאין לנו לומר כן וא"כ בשביל שיצא אחד מהם לדור בעיר אחרת לא פקע מיניה החרם והשבועה דאין המקום גורם אלא דברים המכונערים גורמים וכדכתיבנא ואחזור לומר דמוגרמתא דרב ושמואל גמי דאכלה ר"ז כי סליק היינו משום שהוא היה סובר דמוגרמתא דרב ושמואל שריא ואעפ"כ פשהיה בבבל היה נוהג איסור בדבר לפי שכל בני עיר ועיר חייבים לנהוג בדברי גדוליהם משום כבודם פדכתיבנא ואפילו היכא שרבים חולקים עליהם וכל שכן פשגדוליהם מחמירין ומשום הכי שמתיה רב המנונא ליהוא תלמודא דאורי בתתא דארזו כר"ש משום דאתריה דרב הנה וכן גמי מצאנו ברבי אבהו דכי מיקלע לאתריה דר' יוחנן לא הנה מטלטל שרגא משום כבודו דר' יוחנן ואע"ג דאיהו לא סבר כן ולא מאתריה דר' יוחנן הנה ודוקא בני עירו הם שחייבים לנהוג כגדולשבהם אבל בני עיר אחרת לא מפל מקום לפנים משורת הדין עבד וכתבו התוספות ז"ל דאפילו היה נופל על טליתו לא הנה מטלטל עיין בפ"ק דיבמות ואע"פ שאין ראיה לה שבני עירו חייבים לנהוג כמנהגו מפל מקום זכר לדבר למדנו מזה שפיוון שראוי והגון הוא שבמקומו של החכם המורה יעשה אדם מעשה כמותו אם כן יש לנו לדון שבני עירו חייבים לנהוג כמותו דשקולים הם ומש"ה רבי זירא דהנה מאתריהו דרב ושמואל אע"ג דסבירא ליה דמוגרמת דרב ושמואל שריא ואין הלכה כרב ושמואל היה נוהג כמותם פשהיה בבבל והיה נוהג בה איסור אבל פשעלה לא"י ולא היה דעתו לחזור אכלה משום דסבר דהיה מוגרמת שהיא מן הדין והרי היא לו כארץ ישראל בהתר ולעולם אמינא דבגידון דידן שבני העיר עצמם קבלו עליהם חרם ושבועה לגדור גדר פשיטא שאפילו ילכו בעיר אחרת שהפרכה היה מצויה שם אם יעברו על הגדר שהוא שתקנו בחרם ושבועה הרי הם עברינינים דאין שינוי מקום קורע גז"ד של חרם זה הנלענ"ד פחבתי וה' יצילנו משגיאות וכיון שלענ"ד שפן הוא העובר על ההספמה היה ליטריקי נחשא דאסותא לית לה ותריץ בו האלה ומפה נחלה פי תחת ידו זאת המכשלה ויבדל מקהל הגולה וכל ישראל הפשרים יתברכו בכרכה המהוללה גבוהה ותלויה וזאת תורת העולה: נאום נמוך ונבוך דוד הפהן בכמ"ר חיים הפהן ז"ל: בית יג חדר א ב אף כי אין דברי תורה מתקנימין אלא במי שמקמית עצמו באנהל ומטפל ויש לו גיעה בבית ובשדה וכדאמר רבי יוסי מעולם לא נצחני אלא בעל אומנות אחת ואני בעונתי ילדי הזמן הפוני פצעוני בהיות טרוד בטרדי תהפוכות זמני לא יתנוני השב רוחי וכל היום שמי מנאץ עד אנה ינאצוני הפלי העיתים מהסתפח בנחלת ה' עודני באבי לא יקטף והיו פליבי הדברים כאש בוערת זאת ועוד אחרת גלאיתי כלכל לא אוכל ואף שהבנתי מדברי כ"ת שדברי לטורח עליה מפל מקום בבטחוני במכ"ת וכדי שלא אראה בעיניך לטועה

בְּכָל כֶּהֱ טְעוֹת מְפוֹרָסִים אֲדַבְּרָה אִךְ הַפְּעָם: וְהִנֵּה קוֹדֵם כֹּל דְּבַר נִפְלְאֹתַי עַל מַכ"ת הַפְּלֵא וּפְלֵא מֵה פִּשְׁעֵי וּמֵה חֲטָאֵי אֵל מַכ"ת שְׁפַתְבֶּת לִי שֶׁשְׂכַחְתִּי מִסֵּכ' שְׁלֹמֶדְתִּי בְּאֶקְלִידֶם וּדְבָרֵי הֵם לַמַּצָּה וּמְרִיבָה עַל לֹא חֲמָס בְּכַפִּי וְאִף שְׁאֲנִי מְקַבֵּל דְּבָרֵי מַכ"ת כִּבּוֹן לְאֵב מִפֶּל מְקוֹם לַמְדֻתְנִי מֵה שְׁאֲמַר רַב הוֹנָא וְז"ל אֲמַר רַב הוֹנָא לְשׁוֹן חֲכָמִים בְּרַכָּה לְשׁוֹן חֲכָמִים עוֹנֶשֶׁר לְשׁוֹן חֲכָמִים מִרְפָּא וְכוּלְהוּ מְפָרֵשׁ לְהוּ הֵתֵם וְאִף שְׁמַחֲוֹמֵר קוֹרְצָתִי גַם אֲנִי מ"מ אֲשַׁמְרָה לְפִי מִחֲסוּם פֶּן אַחֲטִיָּא בְּפִי וְלֹא יַעֲלֶה בְּיָדִי אֲלֵא רִגְזוֹתִי דְרַגְזוֹן לֹא עָלָה בְּיָדוֹ אֲלֵא רִגְזוֹתוֹ כְּדֵאִיתָא סוּף פֶּרֶק קַמָּא דְקִידוּשִׁין וְאִפִּי' רַב הוֹנָא שְׁהִיָּה גְדוֹל הַדוֹר וְהִיָּה צָרִיף לוֹ שְׁמוּאֵל כְּדֵאֲשַׁפְחֵן בְּרִישׁ פ"ק דְּגִיטִין בְּעָא מְנַיָּה שְׁמוּאֵל מְרַב הוֹנָא וְגו' וְכֹן בַּפ"ק דְחֻלּוֹן וְהִיָּה רֵאשׁ יְשִׁיבָה וְהִיָּה בֵּה כְּמָה אֲלָפִים תַּלְמִידִים חֲכָמִים וּשְׁמוּנָה מְאוֹת מֵהֶם מְאוּכְלֵי שְׁוֹלְחָנוֹ כְּדֵאִיתָא בְּפֶרֶק אֲבָרָא דְכַתְּוֹבוֹת וְאִף רַבִּי אֲמִי וְרַב אֲסִי כְּהִנֵּי חֲשִׁיבֵי בַּא"י הוּוּ כְּפוּפִין תַּחֲתֵי כְּדֵאִיתָא בְּפֶרֶק הַנִּזְקִין וְאִפִּילוֹ הֵכִי כְּשֶׁשְׁלַח לוֹ רַב עֲנָן הוֹנָא חֲבָרִין דְּאֶקְפֵּד לֹא מְצָאנוּ שְׁיֹצִיא דְבַר מְגוֹנָה מִפִּיו כִּי הַפְּתוּב עֲקָם ח' אוֹתִיּוֹת וְכו' כְּדֵאִיתָא בַּפ"ק דְּפִסְחִים וְאִף שָׁרֵב עֲנָן הִיָּה גְדוֹל הַדוֹר וְהוּוּ מְשַׁתְּעֵי אֲלֵיהוּ בְּהַדִּי סְדָרָא רַבָּה וְסְדָרָא זוּטִי מִפֶּל מְקוֹם הָהּ כִּיִּיף לִיָּה לְרַב הוֹנָא דְהָא אֶקְפִּיד מְשׁוּם דְקָרָא לִיָּה חֲבָרִין וְלֹא הוֹצִיא דְבַר מְגוֹנָה מִפִּיו וְלִכּוֹן יֵשׁ לִי לְקַצֵּר בְּדְבָרֵי כִּי בְּרוּב דְּבָרִים לֹא יִחַדֵּל פִּשְׁעֵ: וְאִתְחִיל לְהַשִּׁיב תַּחֲלִילָה עַל דְּבָרֵי מַכ"ת וְאִתְּ"פ אֲבָרָא דְעֵתִי בְּזַה הַלְשׁוֹן אִיף נִיִּישָׁב אוֹתוֹ אִם הוּוּ בְּכַף וּמִתּוֹף דְּבָרֵי יִתְיַשְׁבוּ ג"כ דְּבָרֵי מְפָרְשֵׁי הַרְבֵּה שְׁדְּבָרֵיהֶם סְתוּמִים בְּזַה הַלְשׁוֹן וּלְמִשׁוּפְטֵי אִתְּחַנְּוּ יַעֲרָה עָלֵי רוּחַ ה' מְמָרוּם לְכוּנֵן שְׁמוּעָה כְּהַלְכָתָה לְבַל אֶכְשֵׁל בְּהַלְכָה הַזֹּאת וּבְאַמַּת אֲדוּנִי לֹא הִיָּתָה כְּוֹנָתִי לְכַתּוּב בְּזַה הַלְשׁוֹן מְסַבָּה שְׁקִישָׁה עָלֵי הַכְּתִיבָה וְגַם בְּעֵתוֹת הַזְּמַן יִבְהַלּוּנִי אֲמָנָם מִפְּנֵי שְׁרֵאִיתִי כְּתַב מַכ"ת שְׁחַשְׁבַּתְנִי לְטוּעָה לְכוֹן אֲנִי צָרִיף לְכַתּוּב דְעֵתִי וְאִתְּלָה פְּנֵי מַכ"ת לְעֵינֵי בְּדְבָרֵי כִּי אִינְנִי פְּנוּי לְבֹאֲרָם וְאֵל תַּחֲשַׁבְנִי לְטוּעָה עַד אַחַר הָעֵיוֹן כִּי בְּאַמַּת אִם הִיָּתִי פְּנוּי לְהֶאֱרִיף בְּזַה הַלְשׁוֹן כְּרֵאוּי הִיָּתִי מְאַרִיף הַרְבֵּה אֲבָל בְּהִיּוֹת שְׁאִין לִי הַפְּנִיּוֹת אֲבַחֵר הַקִּיצוֹר כְּאֲשֶׁר אוֹכַל וּמַכ"ת תַּדְקִדֵּק בְּדְבָרֵי יוֹתֵר מִמֵּה שְׁאֲנִי כוֹתֵב כִּי לְחַפְיָמָא בְּרַמִּיָּא וְאִתְחִיל וְאוֹמֵר בְּמָה שְׁפַתְבֶּת וְז"ל וְהַקּוֹרָא בְּכ"ף שְׁכָלוֹ לְמַעֲלָה וְכו' בְּזַה בְּמַחֲלָה מְמַעֲלַת תּוֹרְתִיף כִּי הַקּוֹרָא בְּכַף הוּוּ הַמְשׁוּבָח וּבְזַה יִרְאָה לְיַמּוּד הַחֲכָם וְעַל דְּרָף שְׁאֲמָרוּ ר"ז לְכָח דְּהַתִּירָא עֲדִיף שְׁכָל אֲדָם יְכוּל לְהַחְמִיר וְלֶאֱסוֹר וְעַל דְּרָף מוֹצִיא וְהַמוֹצִיא וְאֵע"ג דְּהֵתֵם כֹּל שְׁנִיָּהֶם אֲלִיבָא דְהַלְכָתָא וְהֵכָא לֹא דְאִי אֲפִשֶׁר דְלִהְוִי תַרְנוּיָהוּ אֲלִיבָא דְהַלְכָתָא מִפֶּל מְקוֹם אֲנִי אוֹמֵר דְּרָף דְמִיּוֹן דְּהֵכָא נְמִי אִם הַגְּרָסָא בְּבִית אִין חִידוּשׁ לִישְׁבוּ אִף שְׁחִידוּשׁ הִיא לִישְׁבַּ כֹּל הַשְּׂאֵלוֹת שְׁאֲנִי שׁוֹאֵל אֲבָל אִם נְגָרוּס בְּכַף הוּוּ הַחִידוּשׁ וּכְמוֹ שְׁאֲבָרָא בַּס"ד וְאֲבִיא דְבָרֵי מְפָרְשִׁים שְׁקוֹרָאִים אוֹתוֹ בְּכַף וּבְמָה שְׁפַתְבֶּת וְהַבְּאֵת רֵאזָה מְדְבָרֵי ר"ן וְז"ל שְׁכַתְבַּת בְּכִי הִיא גְוֹנָא פְּסָקָא כְּלִישְׁנָא קַמָּא וְכַתְּבַת שְׁהוּא הַפָּף מֵה שְׁכַתְּבַתִּי בְּאַמַּת הַרְבֵּה תַמְהָתִי עַל מַכ"ת שְׁלֵא עֵינֵינִת בְּדְבָרֵי כְּרֵאוּי כִּי הֵלֵא רֵאזָה שְׁכַתְּבַתִּי שְׁאִם בַּה"ג מְזַכִּיר לִישְׁנָא קַמָּא דְוּוּקָא אֲלֵמָּא שְׁפוּסָק כְּלִישְׁנָא קַמָּא וְעַכ"פ צָרִיף לְגוֹרְסוֹ בְּבִית וְכֹל שְׁכֹן כְּשֶׁתַּמְצָא שְׁנִזְכָּרִים דְּבָרֵי בְּהַדְיָא בְּפוּסָק אַחַר כְּמוֹ שְׁהַזְכִּיר כְּבוּדָה דְּבָרֵי ר"ן וְז"ל שְׁכַתְּבַת שְׁבַעֵל הַלְכוֹת גְּדוֹלוֹת פּוּסָק כְּלִישְׁנָא קַמָּא שְׁיֵשׁ לְגוֹרְסוֹ בְּבִית וְהַדּוּחַק שְׁכַתְּבַתִּי שְׁנִרְאָה לִי לְגוֹרְסוֹ בְּכַף הִיָּתִי אוֹמֵר כֹּל זְמַן שְׁלֵא אֲמַצָּא בְּהַדְיָא שְׁפוּסָק כְּלִישְׁנָא קַמָּא דְמַאֲחַר שְׁכַתְּבַת בְּעַל סֵמ"ג דְּפִסָּק בְּתָרֵי לִישְׁנֵי דַר' יוֹחָנָן לְחוּמְרָא אֲלֵמָּא דְבְּלִישְׁנֵי אַחֲרֵינִי פְּסוּק לְקוֹלָא דְהִנֵּה לִיָּה לְמִימַר כְּדְרָף הַמְפָרְשִׁים דְּבַתְרֵי לִישְׁנֵי דְרַבִּי יוֹחָנָן פְּסָק

פְּלִישְׁנָא קמא לחומרא דאתברר לן דלישנא קמא הוה לחומרא פדכתב הר"ן ו"ל ולפי דבריו שייך היטיב לומר בהני תרי לישני פסיק פלישנא קמא לשלול שתמצא בשאר לישני דגמרא דפסיק פלישנא בתרא בין לחומרא ובין לקולא אבל מדברי סמ"ג משמע דבהכי פסיק לחומרא אבל לישני פסק לקולא בין אם הוא לישנא קמא בין אם הוא לישנא בתרא דבשלמא אם הנה מדבר דרף פלל דבכל תרי לישני דאיסור פסיק לחומרא דלא הוה ידעינן או לישנא קמא מחמיר או לישנא בתרא הוה שייך טפי למימר דפסיק לחומרא באיזה לשון שיהיה או לישנא קמא או לישנא בתרא אבל מאחר דפסיק בתרי לישני דר' יוחנן דינדעינן דלישנא קמא מחמיר הנה לומר דפסיק בתרי לישני דר' יוחנן פלישנא קמא ולחומרא פדרף המפרשים וזה נראה לענ"ד דפשיט לכל מבין ואל תקשה פי בחר בדרף הקיצור פי קיצר בזה אורף הוא מאחר דינדעינן דלישנא קמא מחמיר ודרף הפוסקי' לכתוב פלישנא קמא כל זה פתבתי קודם רואי דברי ר"ן ו"ל אבל אחרי רואי דברי הר"ן אני אומר פי נוכל לגורסו בבי"ת אבל עדיין גושנין אחרניתא קיימן לדנקתייהו ואם נגרוס אותו בבית הוא פפירוש ר"ח ונהביאו רבינו יהונתן וז"ל וכתב ר"ח דמדברי יוחנן מפרש לרבי נתן וכו' עד ואע"ג דאיכא לישני אחרניא לא אתברר לן הי מנייהו בתרא ועבדינן בתרי לישני לחומרא עכ"ל ויש לפרש דבריו דמאי דקאמר דלא אתברר לן הי מנייהו בתרא משום די"ל שמה שסדרו בעלי הגמרא תרי לישני בדרף זה הוא משום דלישנא קמא קאי אבמינו פשר ונקט סדרא דלישני פסדר רבי נתן ולא דאתי לאשמועינן דלישנא בתרא עיקר דנפסוק פנותיה אם פן נוכל לומר שפונות הסמ"ג שלא פתב פלישנא קמא פן הוא דמאחר דלא אתברר לן בתרי לישני דר' יוחנן הי מנייהו פתב פסקינן לחומרא אבל היכא דאתברר לן פסקינן פלישנא בתרא בין לקולא ובין לחומרא ולכן לא אמר פלישנא קמא דלא אתברר לן הי מנייהו קמא ובאמת אד"ו דברי רבינו יהונתן לא ראיתי אלא אחר שפתבת לי מכ"ת על זה ואמר לי רבי יצחק דמונט ליאין שיש לרבי יוחנן ולקחתיו ממנו וראיתי דברי ר"ח ושמחתי פי נתישב בדעתי הלשון יותר טוב פשנגרוס אותו בבי"ת ולפי"ז יתיישב קצת מה שפתבתי למכ"ת למה נקט דבריו הסמ"ג הפך סדר הגמרא ומה שפתבת לי שפבדף מאמין שלא ראיתי הגמרא ואם ראיתי שכתתי יען עלותי בשמי מרומי אקלידם בזה אני משיב למכ"ת הלואי שיופני השם ללמוד מחכמת ראית הירח על פי החשבון שעליה נאמר פי היא חכמתכם ובינתכם וכו' כמו שפתב הרמב"ם זכרו לברכה בהלכות קידוש החודש וגם פן היא בכלל והגית ואף דשמואל ירחינאה לא הוה עסיק בה אלא בבית הפסא זהו בשאר הכוכבים אבל בראית הירח שנמצא פמה לשונות מהתלמוד בנויים עליו פשיטא דהנה מחכמת תורתינו הקדושה ומה שכתב מכ"ת וסדר הגמרא פך הוא וכו' עד הנה רואה סדר הסמ"ג והגמרא אחד הוא עכ"ל באמת תמהתי על מכ"ת שלא דקדקת בדברי פי הנה בהדיא פלישנא קמא מזכיר תחילה דבמינו פשר ואחר פך שלא במינו פסול ואפילו נשתייר רובו וכוננתי היתה לומר בשלמא אם נאמר דבתרי לישני הני חומרא כמו שאפרש בסמוך בס"ד ניחא דהזכיר תחילה שלא במינו דהנה חומרא דלישנא קמא ונהדר מייתי במינו דהנה חומרא דלישנא בתרא אלא אם נפרש דבלישנא בתרא ליכא חומרא אלא לישנא קמא הוא דמחמיר וכוונתיה פסיק רב יהודאי אם פן הא דכתב שלא במינו וכו' עד ולא עכבו הנקבים שפתמו התקיעה פשר היינו לישנא קמא תחלה מייתי במינו פשר וכו' ונהדר שלא במינו

פסול וזה הסדר הנה ראוי לסמ"ג כסדר הגמרא דהיינו לפרש תחילה במינו ונהדר שלא במינו ואף שיש לדחותו אשינויי דחיקי לא סמכינן הנה מכ"ת רואה אם שכחתי מסבה שלמדתי באקלידס או לא ואף שלא הנה הגמרא לפני בטוב זכרתי סדר הגמרא ואם הנה מכ"ת מודה בשאלה ולדחותה וליישבה באיזה יישוב החרשתי אבל שתחשוב אותי לטועה בטעות מפניך בזה באמת לא הייתי מאמין ולפי מה שפירשתי יתיישב קצת: וגם השאלה האחרת שפתבתי למכ"ת אף שהר"ר בנימין אמר לי כי לא הזכרתי אותו בכתיבי וזו היא השאלה דאמאי לא קאמר אשלא במינו אפילו אינו מעכב התקיעה כי היכא דקאמר אפילו נשתניר רובו מאחר דמצריף ג' תנאים פדמשמע ממאי דקאמר אבמינו דקאמר וז"ל אם לא עכבו הנקבים כו' ולענ"ד שאם נגרוס כתרי בכף ונפרש דבתרי לישני הנה חומרא יתיישב היטב פאשר אפרש בס"ד ומה שכתבת לי וז"ל וכן הפלפול שעשית בהלכות חמץ ומצה הם מריבה ומצה וכמו שהורתיך שהוא טעות נפל בספרים באמת אדוני בזה תמהתי על מכ"ת כי אין חידוש שנאמר טעות נפל בספרים: א וכבר כתב ר"ת ז"ל בכמה מקומות קשה למחוק הספרים ואפילו במקום שהסבך' נותנת שהוקשה לסופרי ותקנוה וכ"ש בכאן שהוא הפך הסבך דבשלמא אם הנה ר"מ מזכיר הרבה לשונות והסופר הנה משמיט האחד מפני שהוקשה לו שהם סותרים זא"ז ניחא אבל בלשון כזה שלא הנה בו שום סתירה ויכתוב הסופר לשון כזה של כמה שורות ויהנה הפך דברי ר"מ בתוך שתי שורות עד שצריף לנו לומר כמה דחוקים ליישב באמת זה לא יעלה על הדעת אלא שיש לכל חכם לישבו ואף אם הוא תוספות סופר עכ"פ הנה אדם גדול שהוסיף לשון כזה דמשמע שפותר דברי ר"מ והנה לו איזה סבך ולכן ראוי לכל חכם לעיין מה היתה סבתו וכבר מכ"ת יודע שלא הגיע לו כתביה: ב אבל כפי מה ששמעתי מהר"ר בנימין דעיקר הסתירה בדברי היתה דהנה גזירה לגזירה וכבר פשוט הנה דבכמה מקומות בתלמוד דגזרינן גזירה לגזירה ואדרבא מצאנו בתלמוד דבעי ומנא תימרא לי דגזרינן גזירה לגזירה משמע דסבך הוא דגזרינן דאין לדמות גזירות חכמים זו לזו ולומר דלא גזרינן אלא במקומות שהתלמוד מדמה כדפירשו התוספות ז"ל והנה כמה דעות סותרים שתלישה וסחיטה בי"ט דרבנן ואף דגזרינן בפירות הנושרים גזירה שפא יתלוש ובמשקין שזבו גזירה שפא יסחוט עד הנה כתבתי מה שהנה לי לכתוב על כתב מכ"ת ואף שדברתי דברי עם הר"ר בנימין מ"מ הוצרכתי לכתבם לכבוד מפי שחשבתני לטועה: ועתה אחזור לכתוב למכ"ת דעתי אם נגרוס אותו בכף והנה אביא דעות שגורסין אותו בכף שמצאתי כתוב רבי יהודה בר רבי ברוך בתשובת שאלה דכן מנהג הקדמונים לקרותו בכף וכף אנו קורין כי למדקדקים הלשון האחרון מחמיר ולא יקראוהו אדם בבית דלא שיין פלל ואין זה לשון לקדמונים עכ"ל זה מצאתי בעלה אחד כתיבת יד שהעמקתיו מהגהות של מרדכי הקצר שהיו סביב המרדכי של מהר"ר אליקים ז"ל ואחרי שכתבת לי מכ"ת הכתב חפשי ומצאתי עוד מצאתי לשם כתוב וז"ל כתוב בהגהות מיימיניו על נקב וסתמו וז"ל ולאשר כתב על סתמו במינו היינו בתרי לישני דר' יוחנן ולחונמרא ודף אגב אפרש דברי ר"י ז"ל שהזכיר רבינו יעקב ז"ל וז"ל וילדעת ר"י ז"ל אם סתמו במינו ונשתניר בו הרוב אפילו אם מעכב התקיעה שלא חזר קולו לכמות שהנה שלם פסול אפילו נשתניר בו הרוב וכו' עד אבל אם לא הנה מעכב התקיעה

כְּשֶׁר אַע"פ שְׁסַתְמוּ שְׁלֵא בְּמִינוּ בִּינוּ שְׁנִשְׁתִּיר בּוּ הָרֹב עַכ"ל הָרִי בְּהִדְיָא דר"נ אֲמַעֲבָב
הַתְּקִיעָה קָאִי וּמְתַנִּיתֵן אֲשֶׁלֵּא בְּמִינוּ: ג וְגַם אֲפָרְשׁ דְּבָרֵי סְמ"ק שְׁכַתְבּוּ וְז"ל וְהִכָּא שְׁנִקְב
וּסְתַמּוּ וְחִזְרוּ קוּלוֹ לְכַמוֹת שֶׁהִי כְּשֶׁר וְאֲפִילוּ הִיָּה מְעַבְבַּ הַתְּקִיעָה קוּדָם לְכוּ לְפִירֵשׁ שְׁנִי
שְׁהוּא עֵיקָר וּבְשֶׁלֵּא בְּמִינוּ הִיכָא דְמְעַבְבַּ פְּסוּל לְדַבְרֵי הַפֶּל וְהִכָּא דְאִינוּ מְעַבְבַּ פְּלֹגְתָא
דְּרַבִּי נֶתַן וּרְבִנּוּ עַכ"ל וַיֵּשׁ לְהַתְּיָשֵׁב בְּזֶה הַלְשׁוֹן דְּאִי סָבַר דְּבָאִינוּ מְעַבְבַּ פְּלִיגִי אִם כֵּן
שְׁלֵא בְּמִינוּ פְּסוּל בֵּין לְרַבִּנּוּ בֵּין לְרַבִּי נֶתַן וְאִי סָבַר דְּמְעַבְבַּ פְּלִיגִי וְאֲמַעֲבָב קְאָמְרִי רַבִּנּוּ
וְרַבִּי נֶתַן דְּשֶׁלֵּא בְּמִינוּ פְּסוּל אִם כֵּן אֲאִינוּ מְעַבְבַּ לֹא פְּלִיגִי דְלִכ"ע כְּשֶׁר וְגַם אֲפָרְשׁ דְּבָרֵי
הַר"י בְּרַצְלוֹנִי וְהִבִּיאֵם רַבִּינוּ יְהוֹנָתָן וְז"ל וְהִכִּי פֶּסֶק הַר"י בְּרַצְלוֹנִי וְז"ל וְז"ל נִקְב
בְּמִשְׁהוּ וּסְתַמּוּ שְׁלֵא בְּמִינוּ אִם מְעַבְבַּ אֶת הַתְּקִיעָה פְּסוּל דְּעַבְדִּינוּ כְּתָרִי לִישְׁנֵי דַר' יוֹחָנָן
לְחוּמְרָא בְּמִינוּ כְּשֶׁר וְהוּא שְׁנִשְׁתִּיר רַבּוּ שְׁלֵא בְּמִינוּ פְּסוּל וַאֲע"פ שְׁנִשְׁתִּיר רַבּוּ עַכ"ל:
וּבְאַמְתַּת יֵשׁ לְהַתְּיָשֵׁב בְּדַבְרֵי הָא בְּמָה שְׁכַתְבּוּ נִקְבַּ בְּמִשְׁהוּ מָאן דְּכַר שְׁמִיהַ דְּמִשְׁהוּ דְּהָא
אֲפִילוּ לְלִישְׁנָא קָמָא אִין לְחִלְקַ לְבַד בֵּין נְשִׁתִּיר רַבּוּ לְלֹא נְשִׁתִּיר אֲבָל בְּמִשְׁהוּ לֹא מְצָאֵנוּ
לְחִלְקַ דְּכָל כֹּף הָהוּ מִשְׁהוּ כְּמוֹ שְׁנִקְבַּ נִקְבַּ גְּדוּל וְנְשִׁתִּיר רַבּוּ וְתוּ דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי
כְּדִמְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי ר"י וְז"ל דְּאֲמַעֲבָב פְּלִיגִי וְסָבַר רַבִּי נֶתַן דְּבְּמִינוּ כְּשֶׁר וּמְתַנִּיתֵן דְּפֶסֶל
בְּמְעַבְבַּ אֲשֶׁלֵּא בְּמִינוּ קָאִי וְעַתָּה אֲתַחֲזִיל לְפָרְשׁ וְלוֹמַר דִּישׁ לְהוֹכִיחַ וְלוֹמַר דְּלִישְׁנָא קָמָא
אֲמַעֲבָב פְּלִיגִי דְּסָבַר סְמ"ג כְּדַעַת רֵאשׁוֹן שְׁהַזְפִּיר רַבִּינוּ יְהוֹנָתָן דְּמַקְשֵׁי דְּאֲמָאִי לֹא קָאֲמַר
בְּגִמְרָא מְתַנִּיתֵן נְמִי כַר' נֶתַן הִיא וּמְתַרְץ מְשׁוּם דְּמַצִּינָא לְאוֹקְמִי נְמִי כְּרַבִּנּוּ וְכוּ' וְז"ל דְּסְמ"ג
נְמִי סָבַר דְּמִדְּלָא קָאֲמַר בְּגִמְרָא מְתַנִּיתֵן כַר' נֶתַן אוּ כְּרַבִּנּוּ מְשַׁמַּע דְּאֲלִיבָא דְּתָרִי לִישְׁנֵי
מְצָאֵנוּ לְאוֹקוּמָה מְתַנִּיתֵן כַר' נֶתַן אוּ כְּרַבִּנּוּ וְאִף דְּהִלְכְתָא כְּחַד מַנְיָהּ וּבְנֹדָאִי מְתַנִּיתֵן כְּחַד
מַנְיָהּ מְכַל מְקוּם מְצִינּוּ לְאוֹקוּמָה כְּתַרְנוּיָהּ וְלֹא יִדְעִינוּ אִי אֲמַעֲבָב פְּלִיגִי אִי אֲאִינוּ מְעַבְבַּ
וּמֵאחַר דְּלֹא יִדְעִינוּ סְבָרָא הִיא לְהַחְמִיר וְלוֹמַר דְּאִינוּ מְעַבְבַּ פְּלִיגִי דְּהָא סְבָרָא הִיא
דְּמְתַנִּיתֵן מִקְלָתָא פְּסִיקְתָא קָאֲמַר כְּדַעַת ר"ן וְז"ל וְלִישְׁנָא קָמָא דְּקָאֲמַר דְּבְּנְשִׁתִּיר רַבּוּ
פְּלִיגִי אִם כֵּן רַבִּנּוּ דְּפֶסֶלִי בֵּין בְּמִינוּ בֵּין שְׁלֵא בְּמִינוּ אֲפִילוּ בְּנְשִׁתִּיר פְּסִלִי וְאִי אֲאִינוּ
מְעַבְבַּ פְּלִיגִי לֹא מְצִינָא לְאוֹקְמָה מְתַנִּיתֵן כְּרַבִּנּוּ וְאִנּוּ חֲזִינוּ סְבָרַת הַגְּמָרָא דְּמַצִּינָא
לְאוֹקוּמָא כְּתַרְנוּיָהּ אֲלֵא וְדָאִי אֲמַעֲבָב פְּלִיגִי לִישְׁנָא קָמָא וְאִין לְנוּ לֹמַר דְּמְתַנִּיתֵן מְלִתָּא
פְּסִיקְתָא קָאֲמַר וְאִינוּ מְעַבְבַּ פְּלִיגִי וַאֲע"ג דְּרַבִּנּוּ פְּסִלִי בֵּין בְּמִינוּ וּבֵין שְׁלֵא בְּמִינוּ אִית
לָן לְאוֹקוּמִי מְתַנִּיתֵן בְּנְשִׁתִּיר רַבּוּ א"כ מְתַנִּיתֵן אֲתֵיָא אוּ כְּרַבִּנּוּ אוּ כַר' נֶתַן כְּמוֹ שְׁנִרְאָ'
מְשַׁמַּעוֹת הַגְּמָרָא וַאֲע"פ שְׁמַצָּאֵנוּ בְּפִוּסְקִים הַרְבֵּה דְּמְתַנִּיתֵן עַל כְּרַחֲוּ רַבִּי נֶתַן כֹּל אַחַד
מְפָרֵשׁ טַעְמוֹ וְלִית לֵיהּ הִיא סְבָרָא שְׁכַתְבְּתִי אֲבָל בַּעַל סְמ"ג אִית לֵיהּ הִיא סְבָרָא
כְּדַפְרֵשְׁתִּי: וְאֵל תַּקְשָׁה לְדַבְרֵי דְּכִינוּ דְּאֲמִינָא דְּלִפִּי לִישְׁנָא בְּתָרָא דְּמְתַנִּיתֵן מְלִתָּא פְּסִיקְתָא
קָאֲמַר וּמָה דְּקָאֲמַר אִם מְעַבְבַּ הַתְּקִיעָה פְּסוּל בֵּין בְּמִינוּ וּבֵין בְּשִׁאִינוּ מִינוּ קָאֲמַר אִם כֵּן
מָה נַעֲשֶׂה בְּסִיפָא דַּע"כ לר' נֶתַן בְּמִינוּ הוּא דְּכָשֶׁר וְאִם כֵּן לֹא מְלִתָּא פְּסִיקְתָא הוּא דְּהָא
לְר"ן וְז"ל מִי גִיחָא וַיֵּשׁ לִישְׁבוּ וְאִין לְהֶאָרִיף בְּזֶה וְלַר"י וְז"ל דְּפֶסֶק כְּלִישְׁנָא קָמָא וְאִית
לֵיהּ דְּמְעַבְבַּ פְּלִיגִי יֵשׁ לֹמַר דְּסָבַר דְּלִישְׁנָא בְּתָרָא נְמִי אֲמַעֲבָב פְּלִיגִי דְּסָבַר דְּאִין סְבָרָא
לֹמַר דְּפְלִיגִי נְמִי בְּהָא דְּלִישְׁנָא קָמָא אֲמַעֲבָב פְּלִיגִי וְלִישְׁנָא בְּתָרָא אֲאִינוּ מְעַבְבַּ אֲלֵא
בִּינוּ דְּדִיִּקִי דְּלִישְׁנָא קָמָא אֲמַעֲבָב ה"נ לִישְׁנָא בְּתָרָא וְלִית לֵיהּ סְבָרָא דְּמִקְלָתָא פְּסִיקְתָא
קָאֲמַר מְתַנִּיתֵן כַּמ"ש דְּהָא אִית לָן לְאִקְשׁוּיֵי עֲלֵיהּ כְּמוֹ שְׁכַתְבְּתִי וְאִף דְּמַצִּינָא לְפָרוּקִי
אִיהוּ לִית לֵיהּ הִיא פְּרוּקָא אוּ נֹכַח לֹמַר דְּאִיהוּ דְּסָבַר דְּאֲמַעֲבָב פְּלִיגִי נְפָקָא לֵיהּ

מלישנא דירושלמי והביא רבינו יהונתן דמשמע בהדיא דאמעפב פליגי עכ"ל דבעל סמ"ג
ראה התלמוד שלנו שהוצרך ללמדנו דיוקא דלישנא קמא ולישנא בתרא והוקשה לו
דמה הנה צריך ללמדנו הדיוק דמלתא דפשיטא הוא אלא משום דתלמודא סבר ללישנא
קמא ומתניתין אשלא במינו קאי ולכן הוצרך להביא מפללוותא לאשמועינן דמתניתין
אדיוקא קאי משום דסבירא ליה לתלמודא דאין סברא שיהיה שום דעת לספור דבעינן
פל הג' תנאים וסבר דאמעפב פליגי ומשום הכי על פרחיך מתניתין אשלא במינו קאי
ולכן הוצרך התלמוד להזכיר דין דשלא במינו לאשמועינן דמתניתין עלה קאי וכן יש
לדקדק בהפך ללישנא בתרא: ואל תקשה לי דמאחר דלדעת בעל סמ"ג סבר תלמודא
דאין סברא לומר דבעינן פל הג' תנאים א"כ אמאי בעינן פל הג' תנאים דאנו לחומרא
אזלינן דמאחר דלישנא קמא קפיד אנשתייר ולישנא בתרא קפיד אמעפב ולא הווי תרי
חומרי דסותרן אהדדי: ועתה אחזור לפרש דברי סמ"ק ואומר דלענ"ד דסמ"ק סבר
דאמעפב דוקא פסלי רבנן כדמוכח בירושלמי אבל בשאינו מעפב מכשירין בין במינו
בין שלא במינו דלא אשפחון דפסלי אלא במעפב וסבר דר' נתן מלתא פסיקתא קאמר בין
במינו בין שלא במינו כדכתיבנא לדעת סמ"ק וא"כ מתניתין פרבנן ולא כר' נתן דר' נתן
לא קפיד אלא אמינו אבל אינו מעפב לא קפיד ומש"ה קאמר פלוגתא דר' נתן ורבנן
ומסתמא הלכה פרבנן שהם רבים ואין לתמוה על דבריו למה לא הזכיר נמי במינו ומעפב
דהנה פלוגתא דר"נ ורבנן דהא אשלא במינו נמי לא הנה טרח לאשמועינן דהנה פלוגתא
דר"נ ורבנן אלא לאשמועינן דיוקא ולמימר היכא דמעפב פסול והיכא דאינו מעפב פשר
ומאי דטרח לאתויי פלוגתא משום דמדבריו נראה דמתניתין פרבנן ובמעפב פליגי ונזהר
שלא נקשה לו דמאחר דבמעפב פליגי א"כ סברא הוא דר"נ דקאמר שלא במינו פסול
אמעפב קאמר וא"כ מציינו לאוקומי מתניתין פרבנן ואשלא במינו וכינן דחזינן דהגמרא
שקיל וטרי אליביה ומתניתין נמי מציי לאוקומה כנותיה אמאי פסקינן פרבנן ומתריז דלא
מציינו לאוקומא מתניתין פרבנן דהא לר"נ שלא במינו פשר אפילו במעפב דסבירא ליה
דמילתא דפסיקתא קאמר וא"כ ע"כ פרבנן: ואל תקשה לדברי דאמאי טרח סמ"ק להוכיח
דמתניתין דלא כר"נ משום דר"נ מילתא פסיקתא קאמר יוכיח ממתניתין דמתניתין מילתא
פסיקתא קאמר בין במינו בין שלא במינו אם מעפב פסול דלא כר"נ דלא אלימא ליה
האי סברא דלימא מלתא פסיקתא כמתניתין מסברא דחזינן דר' יוחנן שקיל וטרי אליביה
וא"כ אית לן למימר דמתניתין לאו מילתא פסיקתא קאמר אלא כר' נתן ואשלא במינו
משום הכי טרח לאתויי האי סברא דר"נ ומלתא פסיקתא קאמר כדמשמע קצת ממשמעות
דבריו וגם דהנזכרו דבריו בברייתא ובהפרייתא דרפה לפרש יותר מהמשנה וא"כ אית לן
אלו השתי סברות האחד דמתניתין מלתא פסיקתא קאמר והשני דר"נ נמי מילתא
פסיקתא קאמר ואלמא ליה אלו השתי סברות מסברת דחזינן דהגמרא שקיל וטרי
אליביה וא"כ מתניתין דלא כר"נ ומש"ה טרח לאתויי דהנה פלוגתא דר"נ ע"כ פירשתי
דברי סמ"ק: ועתה אחזור בנידון שלנו ואומר דסמ"ק הוקשה לו מה הוצרך לגמרא
ללמדנו הדיוק כדפרשתי לעיל ומשיב דלישנא קמא הוצרך משום דסבר דאפילו במעפב
קאמר ר"נ במינו דכשר דהא מדקא טרח ר' יוחנן לפרש דברי ר"נ ולא הוצרך לומר
והוא שאינו מעפב דסברא הוא דר"נ אפילו במעפב קאמר דמלתא פסיקתא קאמר
דסבירא ליה דר"נ אפילו במעפב מכשיר והוצרך ללמדנו הדיוק ולומר מפלל וכו' דל"ת

דסיפא נמי מלתא פסיקתא קאמר נאפילו באינו מעכב מ"ה קאמר מפלל דשלא במינו פסול נשתייר רובו פלומו אפילו נשתייר רובו דוקא פסול ולא פסול אפילו באינו מעכב דסבירא ליה לתלמודא דאמאי דקאי רישא קאי סיפא ואמאי דקאי סיפא קאי רישא וכן י"ל ללישנא בתרא דהוצרה מפלל וכו' משום דס"ל לתלמודא דמדקא טורח רבי יוחנן לפרש סיפא דר' נתן וסבירא דאפילו באינו מעכב פסול דמלתא פסיקתא קאמר ולא קאמר והוא שמעכב אלמא דבאינו מעכב קאי והוצרה לומר מפלל דל"ת דרישא נמי מלתא פסיקתא קאמר כמו שפתייתא ללישנא קמא וכמו שפתייתא רבינו יהונתן וז"ל ואית דאמרי ר"נ אומר במינו פשר נאפילו מעכב שלא במינו פסול היכא דמעכב וכן משמע מדברי ר"י ומפוסקים אחרים מפל הגי דיוקי דלעיל הוכחנו ואמרנו דלדעת הסמ"ג כל הב' לשונות מחמירין דלישנא קמא קפיד אנשתייר ולישנא בתרא קפיד אאינו מעכב והסמ"ג ראה דברי רב יהודאי שמצריה כל הג' תנאים וכתב דפסק פתרי חומרי חומרא דלישנא קמא דהוי נשתייר רובו וחומרא דלישנא בתרא דהוה אינו מעכב ואל תקשה לו מדברי הר"ן דכתב דפסק פלישנא קמא דאיהו סבר דלישנא בתרא לא הוה שום חומרא פדכתב בהדיא ומש"ה סבר שרב יהודאי שמצריה כל הג' תנאים פסיק פלישנא קמא והנה בעל הגהות מיימונית פתב בהדיא דבה"ג סבר בתרי לישני לחומרא כמו שהבאתי דבריו למעלה ולפ"ז הפירוש שפרשתי יתישב היטב לשון הסמ"ג שאינו הפך סברת הגמרא דסתמו שלא במינו וכו' הנה חומרא דלישנא קמא ולכן לא הזכיר אפילו אינו מעכב התקיעה דלישנא קמא לא בעינא אלא נשתייר וסתמו במינו וכו' הוסיף גם חומרא לישנא בתרא וכתב ולא עכבו הנקבים וכו': ד ועתה אחזור לפרש דברי הרב ברצלוני שהזכרתי למעלה וגם אפרש דברי הסמ"ג באופן אחר ממה שפירשתי עד הנה ויתיישבו כל השאלות ששאלתי על הסמ"ג דהיינו מאי דקאמר בתרי לישני ומאי דנקט בדבריו הפך סדר הגמרא ומה שלא הזכיר בפירוש אינו מעכב כי היכא דקאמר אפילו נשתייר רובו וגם איישוב דאמאי דקאמר ולא עכבו הנקבים וכו' לשון עבר ולא קאמר ואינו מעכב לשון הנה פלשון הגמרא וגם אמאי נקט בלשוננו רבים דקאמר ולא עכבו הנקבים דמשמע נקבי הרבה וגם איישוב גרסא אחרת שמצאתי פתוב בסמ"ג אחר וז"ל ופסק רב יהודאי בתרי לישני דר' יוחנן לחומרא דהיכא דמעכב התקיעה וסתמו שלא במינו אפילו נשתייר רובו פסול וכו' ולפי זו הגרסא לפום ריהטא קשו דברי הסמ"ג אהדדי אבל כי מעיינת ביה שפיר דמי לענ"ד יתיישבו היטב ואני חושב שזה הפירוש הוא יותר אמת מפל מה שפתייתא ולפ"ז הפירוש נמי אתי שפיר מפלל דדייק תלמודא: אתחיל ואומר כי הר' ברצלוני סבר כמו הירושלמי דסבר דמעכב התקיעה קודם סתימה קאמר והוקשה לו כמו שהוקשה לר"ן דאפילו ללישנא קמא דקאמר והוא שנשתייר רובו אי אפשר לנקב גדול כזה שלא יעכב התקיעה ומתניתן קאמר דאם מעכב התקיעה פסול ומתריז דלפי' לישנא קמא על פרוח מתניתן אשלא במינו קאי והכי קאמר סתמו שלא במינו אם הנה הנקב כ"כ גדול שהי' מעכב התקיעה אפילו נשתייר רובו פסול אבל אם הנה כ"כ קטן פיון שלא הנה מעכב פשר דשיעור הנקב אתא לאשמעינן מתניתן במאי דקאמר אם מעכב כו' דהוי האי דנקב במשהו וכו' חומרא דלישנא קמא ואע"ג דלישנא בתרא לא הזכיר דין זה אין פחונמרא דתרי לישני והאי הנה חומרא דלישנא קמא דזהו מה שהזכיר דעבדינן פתרי לישני וכו' הרי נתיישבו דברי הר' ברצלוני: ומעתה אנו צריכין

לִישָׁנָא בְּתָרָא דְלִישָׁנָא בְּתָרָא בֵּין בְּמִינוּ בֵּין שְׁלֵא בְּמִינוּ אִם נִשְׁתַּיִיר רְבּוּ פֶּשֶׁר וְא"כ אִי אֶפְשָׁר לְנָקב גְּדוּל פְּנֵה שְׁלֵא יַעֲכַב הַתְּקִיעָה וּמִתְנִיתָן קְאָמַר אִם מְעַכְבַּ הַתְּקִיעָה פְּסוּל אֲלֵא נִלְעַנ"ד לִישָׁבוּ וְלוֹמַר דְּלִישָׁנָא בְּתָרָא אִית לָן לְמִימַר דְּמֵאִמְתְּנִיתִין אִם אִינוּ מְעַכְבַּ הַתְּקִיעָה ה"פ שְׁהִנְקִיבִים הָיוּ בְּרֻבּוּ אֲבָל כָּל נָקֵב הָיָה כ"כ קֶטֶן שְׁאִינוּ מְעַכְבַּ הַתְּקִיעָה וְא"כ מִתְנִיתָן ה"ק נָקֵב וּסְתָמוּ אֶפְיָלוּ בְּמִינוּ אִם הָיוּ הִנְקִיבִים כ"כ גְּדוּלִים.

עַד שְׁמַעְכְּבִים הַתְּקִיעָה פְּסוּל וְאִם הָיוּ כ"כ קֶטְנִים עַד שְׁאִינָם מְעַכְּבִים הַתְּקִיעָה פֶּשֶׁר וְאֵל תִּקְשָׁה לִי דְלִישָׁנָא קְמָא נְמִי אֲמַאי לֹא נִימָא דְאֶפְיָלוּ בְּמִינוּ קְאִי אֲמַתְנִיתָן וְאִף דְקָאֻמַר אִם מְעַכְבַּ פְּסוּל וְאִין מְכַשִּׁירִים בְּנִשְׁתַּיִיר רְבּוּ יוּכַל לְהִיּוֹת דְלֹא מְעַכְּבִי בְּנָקֵבִים קֶטְנִים הִרְבֵּה כְּדִפְרִישְׁתָּ לִישָׁנָא בְּתָרָא שְׁזַהּוּ דְחֻק גְּדוּל דְלִישָׁנָא דְמִתְנִיתִין דְנָקֵט אִם מְעַכְבַּ מִשְׁמַע נָקֵב אֶחָד וְלֹא נָקֵבִים הִרְבֵּה אֲבָל לִישָׁנָא בְּתָרָא עַל פְּרָחָף לְהַעֲמִיד בְּנָקֵבִים הִרְבֵּה א"כ עֲלָה בְּיָדֵינוּ דְלִישָׁנָא קְמָא בְּמִינוּ פֶּשֶׁר אֶפְיָלוּ אִם הָיָה הִנְקֵב כ"כ גְּדוּל שְׁמַעְכְּבַ הַתְּקִיעָה לְבַד שְׁנִשְׁתַּיִיר רְבּוּ וּכ"ש אִם הָיוּ נָקֵבִים קֶטְנִים הִרְבֵּה וּכְשֵׁלֵא בְּמִינוּ אִם הָיָה הִנְקֵב כ"כ קֶטֶן עַד שְׁאִינוּ מְעַכְבַּ הַתְּקִיעָה פֶּשֶׁר וְאִם הָיָה כ"כ גְּדוּל עַד שְׁמַעְכְּבַ פְּסוּל אִף שְׁנִשְׁתַּיִיר רְבּוּ וְאִהּ הָיוּ הִנְקִיבִים הִרְבֵּה אִף שְׁלֵא הָיוּ מְעַכְּבִים וְאִף שְׁנִשְׁתַּיִיר רְבּוּ פְּסוּל דְנָקֵב אֶחָד קֶטֶן דְנָקֵב מְכַשִּׁיר כְּדִפְרִישִׁית לְעִיל וּלְלִישָׁנָא בְּתָרָא בְּמִינוּ אִם הָיוּ נָקֵבִים קֶטְנִים הִרְבֵּה כ"כ עַד שְׁהָיוּ בְּרֻבּוּ אִם לֹא הָיוּ מְעַכְּבִים וּכ"ש פֶּשֶׁהָיוּ מְעַכְּבִים וְאִם לֹא הָיוּ הִנְקִיבִים אֲלֵא בְּמִיעוּטוֹ אֶפְיָלוּ שְׁלֵא בְּמִינוּ פֶּשֶׁר ע"כ פִּי לִישָׁנָא קְמָא וּלִישָׁנָא בְּתָרָא וְעַתָּה אֶחָזֵר וְאוֹמַר דְזַהּוּ מֵאִי דְקָאֻמַר הַסְּמ"ג סְתָמוּ שְׁלֵא בְּמִינוּ כו' פִּי דְהָיוּ חוּמְרָא דְלִישָׁנָא קְמָא דְקָאֻמַר דְמִתְנִיתָן אֲשֵׁלֵא בְּמִינוּ קְאִי וְאִם הָיָה הִנְקֵב כ"כ גְּדוּל עַד שְׁמַעְכְּבַ הַתְּקִיעָה פְּסוּל אֶפְיָלוּ נִשְׁתַּיִיר רְבּוּ וְלֹא הִנְקֵב לֹא הָיוּ מְעַכְּבִים לֹא הָיוּ מְעַכְּבִים מִשּׁוּם דְּמִדְקָאֻמַר אֶפְיָלוּ נִשְׁתַּיִיר רְבּוּ מִשְׁמַע דְהִנְקֵב גְּדוּל וּבִנְדָאִי מְעַכְבַּ הַתְּקִיעָה וּלְפִי הַגְּרָסָא שְׁגוּרָס הִיכָא דְמְעַכְבַּ הַתְּקִיעָה יִתְיַשֵּׁב הֵיטֵב וְאִנִּי חוֹשֵׁב שְׁכַף הִיא הַגְּרָסָא הָאֲמִיתִית וְהַגְּרָסָא הָאֲחֵרָת הִיא תִּיקוּן סוּפְרִים בְּהִיּוֹת שְׁהוּקַם לָהֶם דְקִשְׁיָא רִישָׁא אֲסִיפָא וְא"כ מֵאִי דְקָאֻמַר הַסְּמ"ג בְּסְתָמוּ שְׁלֵא בְּמִינוּ קְאִי פֶּשֶׁהָיָה הִנְקֵב כ"כ גְּדוּל שְׁמַעְכְּבַ הַתְּקִיעָה וְאִם הָיָה כ"כ קֶטֶן שְׁלֵא הָיָה מְעַכְבַּ פֶּשֶׁר וְזַהּ דְנָקֵב בְּנָקֵב אֶחָד שְׁהָרִי לֹא הִזְכִּיר אֲשֵׁלֵא בְּמִינוּ לְשׁוֹן נָקֵבִים הִרְבֵּה כְּמוֹ שְׁהִזְכִּיר אֶפְיָלוּ אֲלֵא לְשׁוֹן נָקֵב דְמִשְׁמַע נָקֵב א' אֲבָל אִם הָיוּ נָקֵבִים הִרְבֵּה פְּסוּל אֶפְיָלוּ אִם אִינָם מְעַכְּבִים אֲבָל בְּמִינוּ פְּסֻקִינוּ גַם בְּחֻמְרָא דְלִישָׁנָא בְּתָרָא דְבַעֲיָנוּ שְׁלֵא עֲכָבוּ הִנְקִיבִים שְׁנִסְתָּמוּ אֵת הַתְּקִיעָה דְאֵלוּ לִישָׁנָא קְמָא פֶּשֶׁר אֶפְיָלוּ בְּמַעֲכָב הִיכָא דְנִשְׁתַּיִיר רְבּוּ וְאֵל תִּקְשָׁה לְדַבְּרִי שְׁאִם כְּנֻנַת סְמ"ג לֹא עֲכָבוּ קוּדָם שְׁנִסְתָּמוּ אֲמַאי הִנְקֵב לֹא עֲכָבוּ הִנְקִיבִים שְׁנִסְתָּמוּ דְהָא לִירוּשָׁלַיִם דְסִבְר דָּאִם מְעַכְּבַ קוּדָם סְתִימָה קָאֻמַר הִיכָא שְׁלֵא סְתָמוּ כָּלֵל פֶּשֶׁר אַע"ג דְמְעַכְּבַ דְכָל הַקּוּלוֹת פֶּשֶׁרִים בְּשׁוּפֵר וְלֹא פְּסוּל א"כ הָיָה מְעַכְּבַ קוּדָם שְׁנִסְתָּמוּ וְאִף שְׁגַם הִרְמַב"ם ז"ל כָּתַב כְּלִישׁוֹן הַסְּמ"ג וּבַעַל הַטּוֹרִים הִבִּיא אֲחֵרִיו דְבָרָיו וּמִשְׁמַע מְדַבְּרִיו דָּאִם מְעַכְּבַ הַתְּקִיעָה אֲחֵר הַסְּתִימָה קָאֻמַר וְרָאָה דְבָרֵי הִרְמַב"ם ז"ל שְׁצָרִיף כָּל הַג' תְּנָאִים וְכָתַב דְגַם הִרְמַב"ם ז"ל כְּדַבְּרֵי הַגְּאוּנִים דְמִצְרִיף כָּל הַג' תְּנָאִים וּלְדַעְתּוֹ אִין לְפָרֵשׁ דָּאִם מְעַכְּבַ קוּדָם סְתִימָה קָאֻמַר וְלִכְּן סִבְר דְלֹא עֲכָבוּ דְקָאֻמַר הִרְמַב"ם ז"ל אֲחֵר סְתִימָה קָאֻמַר אִף שְׁמִדְבְּרֵי הִרְמַב"ם ז"ל אִין לְהוֹכִיחַ דְאֲחֵר סְתִימָה קָאֻמַר שְׁהוּא אֻמַר בְּסְתָם וְלֹא עֲכָבוּ וְאֶדְרָבָא נִלְעַנ"ד דִּישׁ קִצָּת הוֹכַחָה מְדַבְּרִיו דְקוּדָם סְתִימָה קָאֻמַר וּלְפִי דַעַת בַּעַל הַטּוֹרִים י"ל דְהִרְמַב"ם זָכְרוּ לְבִרְכָה הִכִּי קָאֻמַר סְתָמוּ שְׁלֵא בְּמִינוּ פְּסוּל לְכָל

עָנָן בֵּין נִשְׁתַּיֵּיר וּבֵין לֹא נִשְׁתַּיֵּיר בֵּין מְעַכְבֵּי בֵּין אֵינוֹ מְעַכְבֵּי לְדִידָהּ לֹא קָשָׁה לָמָּה לֹא
הַזְכִּיר אֶפְיָלוֹ אֵינוֹ מְעַכְבֵּי דָּהָא הוּא לֹא הַזְכִּיר לֹא תַנְאֵי דְנִשְׁתַּיֵּיר וְלֹא תַנְאֵי דְאֵינוֹ מְעַכְבֵּי
אֲלֵא סָתָם קְאָמַר פְּסוּל בְּכָל עֲנָנָן: וְאָם כֵּן לִפְ"ז אֵין לְהַבִּיא רְאִיָּה מְדַבְּרֵי הַר"מ לְדַבְּרֵי
הַסְּמ"ג וְאָף דְנִקְטָא אִיהוּ נְמִי לְשׁוֹן וְלֹא עֲכָבוּ דָּהָא מְדַבְּרֵי הַסְּמ"ג דְמֵאֵי דְפָסֵל שְׁלֵא בְמִינוּ
אֲמַעְכַּב דְנִקְא פְּסוּל כְּדַפְּרִישְׁנוּ אֲבָל לְדַעַת הַר"מ אֵין לְהַכְרִיחַ מְדַבְּרֵי דְאֲמַעְכַּב דְנִקְא פְּסֵל
וּמִש"ה פִּירֵשׁ דְבָרָיו בְּעַל הַטּוֹרִים פְּאָשֶׁר פִּירֵשׁ אֲבָל דְבָרֵי הַסְּמ"ג גַּלְע"ד לְהוֹכִיחַ לְפָרֻשׁ
בְּאִנְפֵּן שְׁפִירֵשְׁתִּי לְעֵיל וְהִנֵּה כֹל בּוֹ הַזְכִּיר בְּתַחֲלִיל דְבָרָיו מִמֶּשׁ לְשׁוֹן הַר"מ שְׁפַתְבֵּי נִקְבֵּי
וּסְתַמּוּ כו' עַד הָרִי זֶה פֶּשֶׁר וְעָלְיוֹ הַבִּיא ג' פִּירוּשִׁים דִּישׁ מְפָרְשִׁים קוֹדֵם שְׁנִסְתַּם וְאָף
שְׁהַזְכִּיר אַח"כ וְנ"ל וְלְדַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם ז"ל וְכו' הוּא לְלַמְּדֵינוּ דְבְעֵינוּ כֹּל הַג' תַּנְאֵים
וְלַמְעַלָּה לֹא הַזְכִּיר שְׁמֵן כָּלֵל עַד הִנֵּה כְּתַבְתִּי לְעַנ"ד בְּזֶה הַלְשׁוֹן וְהַשֵּׁם יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאֵי
דְנוֹד בַּכַּמ"ר חֲזִים הַפְּהֵן ז"ל בֵּית יָד חֲדָר אֲשֶׁר אֵלָּה רְאוּבֵן שְׁיִצְאָ לְלֶכֶת לְמוֹדִין דְרָף יְבִשָּׁה
עִם כָּל פְּמִלְתּוֹ וּבְהִיּוֹתָם עוֹבְרִים בְּנֶהֱרַסְמוּ לְכַפֵּר הַנִּקְרָא כְּנֵר אֲשֶׁר בְּאֲמַצְעֵי הַדְרָף
וְהַמְנַהֵג הוּא לְעַבְרָא אִם בִּיצִית קִטְנָה לְרוּעַ מְזִלוּ נְהַפְכָה הַבִּיצִית וְשִׁטְפוּ הַנֶּהֱרַ וְכִשְׁהֲגִיעוּ
הַדְבָרִים פֶּה בְּפִטְרָם שְׁכָרְנוּ יְהוּדֵי לְלֶכֶת לְמִצְוֵי אוֹתוֹ לְקַבְּרוּ וְאוּלַי יִחַנּוּ ה' שְׁלֵא תִתְעַגְּן
אֲשֶׁתּוֹ וַיִּבְקֶשְׁנוּ וְלֹא נִמְצָא וְאַחַר עָבוֹר קְרוֹב לְשָׁנֵי חֲדָשִׁים הִלֵּךְ הַיְהוּדִי אֲשֶׁר הִלֵּךְ לְבִקְשׁוֹ
כְּפַעַם בְּפַעַם לְעֲשׂוֹת מְלֵאכְתּוֹ וַיֵּאמֶר אֵלָיו גוֹי אֲחִיד לָמָּה לֹא תִלֵּךְ לְקַבְּרוֹ הַיְהוּדִי אֲשֶׁר
שִׁטְפוּ הַנֶּהֱרַ בְּיָמֵים אֲשֶׁר חִלְפוּ לְמוֹ הִנֵּה הוּא נִרְאָה בְּתוֹךְ הַנֶּהֱרַ בֵּין שְׁנֵי עֲצִים יִלְךְ הַיְהוּדִי
וַיִּמְצָאֵהוּ בְּאֲשֶׁר אָמַר הַגוֹי וְהִנֵּה אֲכֹל בֶּשֶׂר זְרוּעוֹ וַיַּעַן כִּי הַיְהוּדִי לֹא הִנֵּה בּוֹ שׁוֹם טְבִיעוֹת
עֵין חֲתָף אֵת יָדוֹ וְהַבִּיא אוֹתָהּ פֶּה אוּלַי יִפְרֹוֹהַ יוֹדְעֵיו מְלַפְנִים וְקַבֵּר שְׂאֵר הַגּוֹף וְאֲשֶׁר
נִמְצָא מִפִּיר הַיָּד רֵאשׁוֹנָה אִשָּׁה אַחַת אֲשֶׁר הִנֵּה תְמִיד יוֹשֵׁב עִמָּה בְּבֵיתָהּ וְכֹאשֶׁר רְאָתָהּ
אֵת פֶּס הַיָּד וְתֵאמַר אֵין זֶה הַיָּד אֲלֵא שֶׁל פְּלוֹנֵי שְׂאֵנֵי מִכְרַת אוֹתוֹ וְנִתְּנָה אִמְלַתָּה לְדַבְּרֵיהָ
כִּי בְהִיּוֹת שְׁהִיָּה מְצוּי תְמִיד אֲצִלָּה הַפִּירָה שְׁהִיָּה לוֹ בְּאֲצַבְעוֹ רִישׁוֹ מִצַּד אֵינָה חוּלֵי אֲשֶׁר
נִחְלָה אֲצַבְעוֹ וְנִשְׂאָר מְעַט עֵקוֹם וְתֵאמַר בְּרִי לִי כִי זֶה הוּא אֲצַבְעוֹ שֶׁל פְּלוֹנֵי אֲשֶׁר אָמְרוּ
עָלָיו שְׁנִטְבַּע בְּנֶהֱרַ גַּם נִמְצָא בְּחוּר אֲחִיד אֲשֶׁר תְּמִיד הִנֵּה יוֹשֵׁב אֲצִלוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שְׂרָאָה
הַיָּד וְאָמַר מִפִּיר אֲנִי אֲצַבְעוֹתָיו כִּי הָיוּ דְקוֹת וְאַרְנוֹפוֹת וְאָמַר אֲנִי כִי אֵלוֹ הֵם אֲצַבְעוֹתָיו
שֶׁל פְּלוֹנֵי הַדְּקוֹת וְהָאֲרֹנוֹת אֲשֶׁר אֲנִי מִפִּיר אֲבָל לֹא אָמַר שְׁהוּא מִפִּירוֹ מִצַּד הַרְוֶשׁ אֲשֶׁר
הִנֵּה לוֹ בְּאֲצַבְעוֹ וְהַיָּד הִגִּיעַ פֶּה אַחַר שְׁמוֹנָה יָמִים שְׁנַפְרַד מִהַגּוֹף וְכַדִּי שְׁלֵא יִסְרִיחַ מְלַחוּ
הַיְהוּדִי עִם מְלַח בְּיוֹם שְׁחַתְכוּ יוֹרְנוּ אֲדוֹנֵינוּ דַּעְתָּהּ הַצְּלוּלָה וְהַרְחַבָּה כִּי לֶךְ נֶאֱמַר לְקַיִּים
מֵה שְׁנֵאמַר כִּי שְׁפַתִּי כִהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקֶשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֵּאָף ה' צְבָאוֹת הוּא
וְשִׁכְרָה כְּפוּל וּמְנַכְפִּיל מִן הַשָּׁמַיִם וּבְחַזִּי דְמַר לְהַפִּיק רְצוֹן נְצָרְעִיָּהּ כִּי אַחֲרֵי שְׁתַּפְּסוּק אֵת
אֲשֶׁר יִשִּׁים בְּכִי כְבוֹד תּוֹרָתָהּ שְׁתֵּאִיר עֵינֵינוּ בְּדַבְּרֵי כְבוֹד תּוֹרָתֵךְ אֲשֶׁר הַבִּיאוּ הַתּוֹסְפוֹת
בִּיבְמוֹת פְּרַק הָאִשָּׁה בְּתָרָא וְגַם הַבִּיאוּ אוֹתוֹ נִימוּקֵי יוֹסֵף ה"ה אֵל אֶלְפָּסִי ז"ל לִישֵׁר לָנוּ
אֵת כָּל דְבָרָיו עַל הַמְשָׁנָה וּמֵה שְׁהִקְשׁוּ עָלָיו הַרְשָׁב"א וְהַרִיטְב"א כִּי לֹא יְכוּלְנֵי לִישָׁבְכֵם
עַל לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה הַרְצוֹן בְּשָׁנֵי הַהִלְכִים שֶׁל ר"ת וְשִׁכְרָה הַרְבֵּה מְאוֹד וּבְחַזִּי כ"ת וּמֵהֲרַ
יְחִישָׁה מְעַשְׂיָהּ כ"ת בְּתַשׁוּבָה הַיּוֹתֵר מֵהֲרַה שְׁתוּכַל כִּי הָאִשָּׁה רוּצָה לִילֵךְ לְאַרְץ הַקּוֹדֶשׁ
וְאוּלַי עַל יָד כ"ת יְהִיָּה לָהּ רְפוּאָה: תְּשׁוּבָה לְאַפְסֵי פְּנָאֵי דְטְרִידְנָא בְּגַרְסַי בְּהַדֵּי חַבְרֵי
בְּמַסְכַּת דִּידָן וַיִּדְעָנָא בְּנַפְשָׁאֵי דְזַעֲרָא מְזַעֲרֵי אָנָּה וְחִיִּישֵׁינוּ לְגוֹמְלִין פֶּן ח"ו אֲכַנּוּהּ בְּגַחְלַת
בִּישׁוּל תּוֹרָה וְאִיזִיל לְקַטְלָא בְּרַעוֹת נַפְשָׁאֵי שְׁהִיּוֹם קְצָר וְהַמְלָאכָה מְרוּבָה וְהַפּוֹעֲלִים

עצלים וחסרים שאין בידי לא לחם ולא שמלה אקצור ואעלה ואכתוב הנלענ"ד בקונצ'ר
אע"פ שיש לפלפל בדבר ואתם תבחרו ולא אני ואני אומר שהאשה הזו ההגונה איננה
עגונה אם יש פאן רנשם ועקום באצבע וסימן מובהק הוא לה למגן וצינה דאע"ג דתנו
בהאשה בתרא דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע"פ שיש סימנים בגופו
ובכליו מכל מקום בנידון דידן שהיה לו רנשם באצבעו עקום וסמוכין זה לזה או האחד
על גבי חברו גם כי אין פאן אלא פס ידו ועברו עליו ב' או ג' חדשים שנטבע מעידים
עליו ואשתו מותרת ואפילו אי סמנין דרבנן דאף על גב דשומא לאו סימן מובהק הוא
ואפילו אמרו שהשומא באבר פלוני כדפרש"י בפרק אלו מציאות מכל מקום עקמימות
האצבע ורנשם בצידו או עליו סימן מובהק הוא וסמכינן עליו אפילו אאוסורא דאורייתא
ואע"ג דמילתא דפשיטא הוא שיש לחלק בין היכא שאין לנו אלא סימן להיכא שיש לנו
שנים או שלשה מכל מקום לרנוחא דמילתא אמינא דבהכי ניקח טפי מאי דפריה הים
בהאשה בתרא עלה דהיא מתניתן דאין מעידין ממאי דתניא מצאו קשור בכיס וכו' ולא
פריה ממתניתין דפרק כל הגט דתנו מצאו בחפיסה או בדלוסקמא ומכירו פשר והיינו
משום דסבר המקשה דאי מהתם יש לדחות ולומר דהתם בדאיכא תרתי הוא דכשר וכן
הוא דעתו של הרמב"ם ז"ל בפ"ג דהלכות גירושין והכא אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו
דתנו בגופו או בכליו תנו ואע"ג דאפשר דא דמכירו דתנו היינו שיש לו טביעת עין שלא
על ידי סימנין דטביעות עין בגוף הדבר פשהגוף שלם עדיף טפי לר"ת ז"ל כדכתבו
התוספות ז"ל בשמו בהאשה בתרא וכן הסברא נוחת דהא קטלינא בטביעת עין
ובסימנים לא: א וכן בני אדם מותרין בנשותיהן בלי' בטביעה עינא דקלא וכן שומא
מותר באשתו כדאיתא בהמביא שני ויאמר האומ' דנוקא היכא דאיכא טביעה עין וסימן
הוא שמצאו חלוק בין אחד לשנים מכל מקום אמינא דמהא משמע דטובים השנים מן
האחד דלאו בטביעת עין בלבד סמכינן ולא בסימן לבדו אלא בשני סימנין מדמצרכינן
למוצאו בחפיסה או בדלוסקמא ויהא מכירו: ואני אומר דבנידון דידן דמי למה שאמר
רב אשי בפרק כל הגט דמחזירין לשליח גט שאבדו ואומר נקב זה בצד אות פלונית
ופירש"י זכרו לברכה הים דנוקא נקט בצד אות פלונית דהנה סימן מובהק דאין עדות
ברורה מזה עכ"ל ואע"ג דאיהו מספקא ליה דדלקא סימנין דרבנן אפילו הכי סמכינן
בסימן זה להקל באיסור אשת איש ומדכתב רש"י ז"ל דאין עדות ברורה מזה משמע
דכיוצא בסימן זה מעידין אפילו אין שם מהגוף כלל דעדות ברורה היא וכן נמי משמע
בפרק האשה שלום בהיה עובדא דשני תלמידי חכמים שהיו באין בספינה ונטבעו
והשיא רבי את נשותיהן על פי נשים ומוקמונין ליה דקאמר סימנים דעלייהו סמכינן
ופירשו התוספות ז"ל אי סימנין לאו מדאורייתא איירי הכא בסימנין מובהקין דהוו
סימנין דאורייתא הרי לה דאע"ג דסימנין לאו דאורייתא מ"מ יש סימנין מובהקין שאנו
סומכין עליהם לבדם גם במקום שאין לנו טביעת עין דגוף פשיטא דאפילו לרבנן דסברי
דשומא לאו סימן מובהק הוא קאמרי דיש סימנין דהוו מובהקין ואפשר נמי דשומא נמי
אם פרט וצמצם השומא שאמר שיש שומא במקום פלוני באבר פלוני סימן מובהק
חשבינן ליה וכול להיות שלזה דקדק רש"י ז"ל בדבריו ופירש באלו מציאות סימן הנה
בו שומא באבר פלוני ולא פי' לומר במקום פלוני באבר פלוני ואע"ג דהתם בעובדא
דשני ת"ח מקומינן ליה דאמר אסקינהו קמן וחזינהו לאלתר נראה דנידון דידן נמי הכי

הנה דהא היהודי מצאו תוך המים וחתה את פס ידו ומלחה והביאה היהודי ומסתמא
שהוא מעיד שלא נתפחה אלא הוא כפאשר היתה בעת שחתכה ואפילו למאן דמפרשי
במאי דקאמר בפרק האשה בתרא והני מילי דכי פסקיה חזניה בשעתיה דאשתהי מתפח
תפח דנדאי תפח הכא שמלחה והוא מעיד שעמד בעיניו נאמן שעל ידי המליחה הוא
שעמד בעיניו וכ"ש להר"מ ז"ל שכתב בפ"ג דהלכות גירושין וז"ל טבע בים והשליכו
ביבשה וכו' עד ואם שקה ביבשה אחרי שהושלה מן הים שעות ונתפח אין מעידין שהרי
נשתנה הרי לה דדוקא בראינו דנתפח הוא שאין מעידין עליו לדעת הרב אבל מסתמא
לא אמרינן דנתפח הוא דפשיטא דבגידון דידן נאמן היהודי המביא את פס ידו לומר שלא
נתפח: ובר מן דין אני אומר דאפילו אה הנה מצאו ביבשה נראה דסימן כזה דהיינו
עקמומית האצבע ורנשם בצידו או עליו אי אפשר להשתנות אפילו שקהביבשה כמה
ימים דהא פירש"י ז"ל ה"תם בההיא דאין מעידין אלא ג' ימים וז"ל אבל אם לא ראו עד
לאחר ג' ימים חיישינן שמא נשתנו צורת פניו משמע דדוקא טביעות עין שיש בו בצורת
פניו הוא שמשתנה אבל בסימן כבגידון דידן פשיטא שאינו משתנה וכן דקדק הרמב"ם
ז"ל כשהביא בפסקיו ההיא דאין מעידין אלא עד ג' ימים וכתב מפני שצורת פניו משתנה
ואע"ג שהוא ז"ל כתב בפ"ז דהלכות נחלות וז"ל אבל אם היו לו סימנין מובהקין בגופו
והפירו אותם בכל אלו הדברים וכיוצא בהם אם אבד זכרו אח"כ יורדין לנחלה בעדות
זו אע"פ שאין משיאין את אשתו נראה שהוא ז"ל סמך על מה שכתב בפ"ב דהלכות
גזילה ונאבדה וזה לשונו הסימנין המובהקין סומכין עליהם וכו' עד והמדה או המשקל או
המנין או מקום האבדה סימנין מובהקין הם עכ"ל וכיוצא באלו הסימנין שכתב הוא ז"ל
שהם סימנים מובהקים מהמובהקים כבגידון דידן פשיטא לענ"ד דסבר הרב דמשיאין
את אשתו וכמו שכתב בעל מגיד משנה בפ"ג דהלכות גירושין בפרשו דבריו ומה שלא
פירש הרב לומר דיש סימנין מובהקין דסמכין עליהו להשיא את האשה משום שסמך
על מה שכתב בפ"ג דנקב בצד אות פלונית סומכין עליו להתיר אשת איש ומתגרשת בו
האשה אע"פ שהגט נפל מיד המביאו ולא מצאו אלא לזמן מרובה וכו' סמך נמי במה
שאכתוב לפנים בעזרת האל זהו שאני אומר שעדיף טפי נידון דידן מההוא עובדא דפרק
האשה בתרא דקולר של בני אדם שיצאו ממקום למקום והסיח הגוי לפ"ת ואמר שקולר
של בני אדם שהלכו ממקום פלוני למקום פלוני נהרגו וקברתים שהשיאו את נשותיהם
ואע"פ שהגוי לא היה בקי לא בהם ולא בשמותיהם וכן עדיף טפי מההוא עובדא דס' בני
אדם שהיו מהלכים לכרךום ביתר ובא גוי והסיח לפ"ת ואמר חבל על ס' בני אדם שהיו
מהלכים בדרך ביתר שמתו וקברתים שהשיאו את נשותיהם ואע"פ שהגוי לא היה בקי
לא בהם ולא בשמותיהם ואע"ג דלהרמב"ם ז"ל דוקא באומר וקברתיו הוא שמשיאין
נראה דהיינו טעמא דחיישינן שאם לא יאמר וקברתיו לא דקדק בהם טפי ונגידון דידן
עדיף טפי גם כי אינו אומר וקברתיו הואיל ויש בו ג' סימנין דהוי סימן מובהק מן
המובהקים וכ"ש דנגידון דידן נמי קברתיו הוא דאמר דהא היהודי שחתה את פס ידו
והביאה קברו ונהנה לה כאילו האשה שמכרת בסימניו ראתה אותו כשהיא שלם והפירו
על ידי הסימנים שהיתה מפרת בו וקברו ונראה נמי דעל הני סמך הרמב"ם ז"ל ולא
הביא בדבריו לומר דבסימן מובהק מן המובהקים שמעידין עליו להשיא את אשתו שהוא
ז"ל הביא בפסקיו המעשים האלו שהוזכרו בגמרא דסימן מובהק מן המובהקים בכיוצא

בנידון דידן עדיף מנייהו פדכתיבנא וכבר ידוע למי שרגיל בפסקיו של הרב שלמה קרא הרב ז"ל את ספרו משנה תורה שלא הוסיף על מה שנאמר בתלמוד בבלי וירושלמי או בתוספתא אלא במקום שהיה נראה לרב שיש צדדין לכאן ולכאן ואפשר לאדם לטעות בדין ולומר הפך סברא הנראה בעיניו אבל כל היכא שלדעתו ז"ל אין להסתפק בדבר לא הביא אלא מה שהוזכר בתלמוד בבלי וירושלמי או בתוספתא והמדקדק מהתלמוד ידקדק מדבריו ג"כ: ב פלל העולה אני אומר פל היכא שיש סימן מובהק שבמובהקים שמשאין את אשתו על הסימן שהוא אפילו למ"ד סימנין דרבנן וכ"כ בעל ת"ה בשם אביו של א"ז דגבשושית על החותם סימן מובהק הוא וסמכינו עליה אפילו מ"ד סימנין דרבנן עכ"ל וכן נראה נמי מדברי ר"י בעל הטורים בטור אבו העזר בסימן י"ז וכן נמי בהגהה במרדכי בפרק בתרא דיבמות וז"ל ואע"ג דאמרין אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ואפילו יש סימנים בגופו ובכליו הא מוקמינן הן גופו דאריה וגוץ כליו שחורים או לבנים דלאו היינו סימן מובהק אבל בסי' מובהק מעידים אפילו למ"ד סימנין לאו דאורייתא כדאמרין בבבא מציעא גבי נקב יש בצד פלוגית עכ"ל וכ"כ בעל מגיד משנ' בפ"ג דהלכו גירושין בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל דבסימני' מובהקים שבמובהקים מעידין עליהם ופשיטא דאין לומר דאע"ג דסימן מובהק פיןצא בנידון דידן מעידים עליו מפל מקום בנידון דידן שאין פשר לעדות מעיד עליו אלא אשה אינה נאמנת דבהיתר אשה שמת בעלה פסול לעדות וכשר לעדות שוין דהא הוחזקו להיות משאין עד מפי עד ומפי אשה ואשה מפי אשה ואפילו שפחה כדאיתא בפרק בתרא דיבמות ואע"פ שיש להאריה ולחלק כמה חלוקים על כל מה שכתבתי קצתתי והתנצלתי בזה פתובה בראש דברי וסוף דברי בראש דברי שאתם תבחרו לפי אומד דעתכם וראות עיניכם בסימנים דנידון דידן ואני ראשית פריי הבאתי והנלע"ד כתבתי: ג ועתה אפרש דבריו של ר"ת כאשר הביאום התוספות ז"ל וז"ל אין מעידין אלא על פרצוף פנים וכו' ואין מעידין אלא עד שלשה ימים פירוש דמשם ואילך משתנה ואומר ר"ת ז"ל דהיינו דוקא כשאין שם אלא הפרצוף אבל כל גופו שלם אפילו אין כאן פדחת וחוטם נזכר הוא היטב ע"י סימני הגוף ועוד דהשתא דוקא בסימנים הוא דקאמר הכי אבל ע"י טביעת עין נזכר היטב פניו שיש כל גופו ואפילו לאחר כמה ימים עכ"ל וגם כי לשון התוספות נראה כי הוא משופש פולו מ"מ אכתוב הנלע"ד ואומר דלפום ריהטא יש לדקדק מאי האי שהתוספות ז"ל פתחו בדבריהם והביאו גם כן דהיא דתנן אין מעידין אלא עד ג' ימים ופירשוהו ואח"כ הביאו דברי ר"ת שחלוקו הראשון הוי ארישא דמתניתו דהיינו אין מעידין על פרצוף פנים וכו' ואי משום חלוקו השני דשייך אסיפא דמתניתו דקאמר דבטביעות עין נזכר פניו שיש כל הגוף אפילו אחר כמה ימים הנה להם להזכיר חלוקו הראשון ארישא דמתניתו דשייך בה ולעשותו דבור בפני עצמו וחלוקו השני אסיפא דמתניתו דשייך בה ולעשותו דבור בפני עצמו עם מה שהם מפרשים עליו ועוד מה להם להאריה כולי האי לא הנה להם לומר אלא ואומר ר"ת דהיינו דוקא כשאין שם אלא הפרצוף אבל כל גופו שלם וכו' נזכר הוא היטב על ידי סימני הגוף ובטביעות עין אפילו אחר כמה ימים ועוד בחלוקו השני של ר"ת לא רישיה סיפא ולא סיפיה רישיה דלישנא דקאמר בראש דבריו ועוד דהשתא דוקא בסימנים הוא דקאמר הכי משמע דקאי נמי אאין מעידין אלא על פרצוף פנים וכו' דרישא דעלה קאי עד השתא ורצו לומר חלוקו

אחר חוץ מחלוקת שחלקו בין היכא שאין כאן אלא הפרצוף להיכא שהגוף שלם ורוצים לחלק אפילו היכא שאין שם אלא הפרצוף דווקא על ידי סימנים הוא שאין מעידין אלא על פרצוף שלם שמזה יראה שרוצים לפרש שבטביעות עין אפילו אין הפרצוף שלם עם החוטם והפדחת ואין כאן כל הגוף מעידין וכשכאן לסיים דבריהם כתבו אבל על ידי טביעת עין נזכר היטב כיון שיש כל גופו דמשמע דכשיש כל גופו קא עסקי עד השתא מדנקטו בלישנייהו בשיש כל גופו דהוי תנאי וכן נראה נמי דכשאין שם כל גופו אלא הפרצוף אין מועיל בו טביעת עין ואע"ג דכשהגוף שלם קאמר דאפילו אחר כמה ימים מעידין עליו ויאמר האומר דכשאין כאן אלא הפרצוף תודע שלשה הוא שמעידין אפילו על ידי טביעת עין ולא אחרי כן אא"כ יש שם כל הגוף מ"מ הכי הוה להו למימר: ועוד דהשתא דווקא בסימנים הוא דקאמר אבל ע"י טביעת נזכר וכשיש כל גופו אפילו אחר כמה ימים דבהכי הוה ראש דבריהם וסופם שנים דע"י טביעות עין מעידין אפילו כשאין שם אלא הפרצוף חסר תודע ג' ימים וכשכל גופו שלם אפילו לאחר כמה ימים מעידין בטביעת עין ועוד היכא מצוי למימר הכי והא ע"פ שיש סימנים תנו דמשמע דמאי דקאמר מקמי הכי שאין מעידין אלא על הפרצוף וכו' כשאין שם סימנים קאמר שבטביעות עין בהם הוא שמעידין וקאמר אפילו שיש סימנים לרבותא דמשמע דכשיש סימנים עדיף טפי: ונראה לומר בחלוקת השני קורא סימנים כשאין שם כל הגוף בקומתו ורגליו שכל הפירא שיהיה לו בחלק מגופו סימן הוא לנו שהוא פלוני הואיל ולא ידענו שהוא פלוני בהפרכת כל גופו שלם אלא בחלק מה מגופו שאנו מכירים אמרינן שהוא פלוני פדך כל הסימנים שמפיר האדם בחלק מגופו של אדם וע"י אנו יודעים שהוא פלוני אבל כל היכא שרואה כל גופו בקומתו ורגליו ומכירו בטביעות עין טביעות עין קרי ליה שאין כאן סימן אלא היכא בגופו ממש: ולישנא דמתניתין דיקא הכי קצת דקתני אין מעידין אלא על פרצוף פנים וכו' ולא קאמר אין מעידין עליו אא"כ ראו פרצוף פנים וכו' דמשמע שעל הפרצוף הוא מעיד שמפיר בו ולא על האדם וממנו גזע שהוא פלוני שאין זה נקרא עדות על גופו של האדם אלא על הפרצוף היא מעיד וממנו גזע שהוא פלוני וכן הם כל הסימנים שמעידים עליהם שמהם אנו יודעים שהוא פלוני וכן אין מעידין על השומא דמיתתי התם שעל השומא הוא מעיד ולא על גופו של אדם ומשומא גזע שפלוני הוא וק"ל: ואם כן לפי חלוקת השני של ר"ת ז"ל מתניתין הכי קאמר אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ועם הפדחת יש בו הפכה טובה בטביעות עינו והויא סימנא מעליא אבל כשאין שם הפרצוף שלם אין מעידין בו שהפרכתו בו אינה הפכה ולא דווקא כשאין סימנים בגופו פלוני בראשו שהוא מגופו של הפרצוף דהיינו שאין בו סימנים בשעריו ובשפתיו ובצנארו שאין מפיר בהם כשהם כל אחד בפני עצמו אלא אפילו יש בו סימנים בגופו ובכליו שהוא מפיר בכל אחד מהם אפ"ה אין מעידין או נאמר דבגופו דתנו אפילו יש שם חלק מגופו ויש לו בו היכא תנו שאפילו אם יהיה אותו החלק מגופו בפני עצמו מפיר בו וכאשר אפרש בפרשי חלוקת הא' של ר"ת וכו' פירש דבריהם של התוספות בחלוקת הב' של ר"ת דכולא מלתא בהיא מתניתין דווקא בסימנים קאמרה דסיפא דמתניתין ארישא דמתניתין קאי ורישא דמתניתין בסיפא דמתניתין קא מייירי הואיל ואין כאן אלא פרצוף פנים וכדפירשתי ובהוא דקתני בסיפא נמי דאין מעידין אלא עד ג' ימים שאין כאן אלא סימנים וכדפירשתי אבל ע"י

טביעת עין דהיינו שפך גופו שלם בקומתו ורגליו שאז קורא אותו טביעת עין כדפני אפילו לאחר כמה ימים מעידין עליו והוצרכו התוספות באנרף דבריו של ר"ת ולעשות רישא וסיפא דיבור אחד דמרישא דקאי בסימנים שמעינו דהיכא שיש בו טביעת עין שפך גופו שלם אפילו לאחר כמה ימים מעידין: ומעתה עלו דברי התוספות זכרו לברכה בחילוקו הב' של ר"ת על מכוונם והמבין יבין ומה שפכת בחלוקו הראשון של ר"ת אע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו דתנו גופו היינו ראשו שמפיר בשערו וצוארו ושפתיו וכיוצא באלו בסימני ראשו וכמו שכבר כתבתי או אע"פ שיש שם בו סימנים דתנו היינו שיש עם הפרצוף איזה חלק מגופו ויש סימן באותו חלק הנמצא עם הפרצוף דהא לא קאמר רבינו תם דנפר היטב על ידי סימני הגוף אלא בגוף שלם אבל כל היכא שאין הגוף שלם אע"פ שיש שם מקצת גופו עם הפרצוף ואין שם חוטם או פדחת אין מעידין עליו וא"כ מאי דקאמר דוקא פשאין שם אלא הפרצוף אפילו שיש שם מקצת הגוף אין שם אלא הפרצוף קרי ליה שהיא העיקר פשאין שם הגוף שלם דמקצת שאר הגוף בלי סימנים לאו פלום הוא ומעתה קושית הרשב"א והריטב"א מובנים הם וצור ישראל יצילנו משגיאות: דוד הפהן בכמ"ר חיים הפהן ז"ל: בפלגות ראובן יש אלינו משפטי צדק מה עמדי ואנכי תולעת ולא א'ש ובביתי אין לחם ושמלה וארכובתי דא לדא נקשן פי אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו באנהל ולהעמיק בתמצית הדברים להעמידם על אמתתם אין דעתי סובלתן מפל מקום אבינה לאחריתן כפי מסת ידי הקצרה וכןפש היפה שבי לצליל במים אדירים לשם שמים: פאשר ירוני מן השמים ואחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים: ואל השם יתברך דברתי ואזרני חיל ורוח נדיבה יסמכני ולפני יאיר נתיב מצותו כי בו חפצתי וכן אבקש מאלהי יהיה בעזרי: ישעי ואורי ידריכני יושר כי בו שמחתי: הלכות חמץ ודיני הגעלה כתב בעל הסמ"ג ז"ל וז"ל פירש רב האי גאון ומר רב נהילאי פשמסירין הפלי הנגעל מן היורה רומחת ששופכין על הפלי מים צונגין מיד וכן נהגו העם ולא נתברר מה טעם צריף לעשות כן וכו' עד ובספר התרומה כתב בשם ר"י ז"ל הטעם מפני שאנו אומרים בפרק דם חטאת בזבחים ת"ר ומורק ושוטף במים מריקה ושטיפה בצונן דברי רבי וח"א מריקה בחמין ושטיפה בצונן בגעולי עכומ"ז וה"ה שנעשה גיעולי עכומ"ז פקדשים ואין נראה לי שלשם כך הפי שאין לעשות מריקה בצונן כדברי רבי אלא בחמין כגעולי עכומ"ז ולשם הוא אומר ששטיפת צונן יתירה היא בפקדשים ואין צריף לעשות באיסור אחר אפילו בתרומה שהוא במיתה אם בשלמה בקדירה להתיר הקדירה לזרים וכ"ש באיסור אחר פגון נבילה ונחזיר ע"כ ומפרק דם חטאת הכי איתא ת"ר מריקה ושטיפה בצונן דברי רבי וח"א מריקה בחמין ושטיפה בצונן וקאמר התם מ"ט דרבנן מידי דהנה אגיעולי עכומ"ז ורבי אמר לה הגעלה לא קאמינא לה כי קאמינא למריקה ושטיפה דלבתר הגעלה ורבנן א"כ לכתוב קרא או מורק מורק או ושוטף ושוטף מאי ומורק ושוטף שמע מינה מריקה בחמין ושטיפה בצונן ורבי אמר לה מריקה כמריקת הכוס שטיפה כשטיפת הכוס ופירש"י ז"ל שזה מבחוח וזה מבפנים ע"כ ולפי שדבריו סתומים וסתומים לענינו לקוצר השגתנו ופירש דבריו נפתח בגדולים וסתומים בקטנים ואני אומר שס"ה בשם ר"י כתב דאע"ג דמאי דקאמר מ"ט דרבנן מידי דהנה אגיעולי עובדי כוכבים ומזלות לאו אשטיפת צונן קאי אלא אמריקה בחמין וקא מבעינא לן דאע"ג דסברא היא דפליטת הפלי אינה

אֵלָא בְּחַמִּין מְפָל מְקוּם כִּינּוּן דְּבַמִּים חַד פְּתִיב בְּקָרָא אֲמַרְיָקָה וְאַשְׁטִיפָה וְאִין סְבָרָא לֹוּמַר
דְּלִגְבֵי מְרִיקָה מִתְפָּרֵשׁ בְּחַמִּין וְגַבֵּי שְׁטִיפָה מִתְפָּרֵשׁ בְּצוּנָה וְסַתָּם מִים דְּכַתִּיב בְּקָרָא צוּנָה
הֵם מְבַעֲי לָן לְמִיָּהב טַעְמָא אֲלִיבְיָהוּ דְרַבְּנָן דַּמ"ט לָא קְאָמְרִי דְמְרִיקָה נְמִי בְּצוּנָה
כְּמִשְׁמַעוֹת הַפְּתוּב וְקָאָמַר מִיָּדִי דְהָוִי אֲגִיעוּלִי עוּבְדִי כּוּכְבִּים וּמְזֻלוֹת אֲפִילוּ הֵכָא אִית לָן
לְמִיָּמַר דְּהוּא הַדִּין שְׁנַעְשָׂה גִיעוּלִי עוּבְדִי כּוּכְבִּים וּמְזֻלוֹת פְּקֻדָּשִׁים דִּילְפִינּוּ גִיעוּלִי עוּבְדִי
כּוּכְבִּים וּמְזֻלוֹת מְקֻדָּשִׁים בְּמָה מְצִינּוּ מָה מְצִינּוּ קְדָשִׁים שְׁאָסוּרִים בְּאַכִּילָה וּמְרִיקָתָם
בְּחַמִּין וְאַחַר הַחַמִּין שׁוֹטְפִין אוֹתָן בְּצוּנָה אַף גִיעוּלִי עַכּוּמ"ם שְׁאָסוּרִין בְּאַכִּילָה וּמְרִיקָתָן
אַחַר הַחַמִּין שׁוֹטְפִין אוֹתָן בְּצוּנָה וְכַה"ג אֲמַרְיָנּוּ בְּשִׁלְהִי ע"ז דְקָאָמַר אַבְיִי דַּע"ג דְּגַבֵּי
קְדָשִׁים תְּנִיא הַשְּׁפוּדִין וְאַסְפְּלָאוֹת מְגַעֲלָן בְּחַמִּין וְגַבֵּי גִיעוּלִי עַכּוּמ"ז תְּנִין מְלַבְּנֵן בְּאוּר
אַפ"ה קְדָשִׁים וְגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז צְרִיכִין לִיבּוֹן וְהַגְעָלָה דְתַנּוּ בְּגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז וְה"ה לְהַגְעָלָה
וּתְנִיא בְּקְדָשִׁים הַגְעָלָה וְה"ה לִיבּוֹן דְּיָגִיד עָלָיו רִיעוּ וְרַבָּא נְמִי דְפָלִיג עָלָיה הֵינּוּ מְשׁוּם
דְּלָא תְּנִיא לִיבּוֹן וְהַגְעָלָה בְּחַד מְנִיָּהוּ אוּ בְּקְדָשִׁים אוּ בְּגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז וּבְאַיְדֵיהּ לִיבּוֹן אוּ
הַגְעָלָה וְלִיָּמִי חַד מִחֲבָרִיָּה דְיָגִיד עָלָיו רִיעוּ כְּדָפְלִי הֵתָם לְאַבְיִי אֲבָל אִי תְּנִי לִבּוֹן וְהַגְעָלָה
בְּחַד מְנִיָּהוּ אַע"ג דְּבְאַיְדֵיהּ לָא תְּנִיא אֵלָא אוּ לִיבּוֹן אוּ הַגְעָלָה אֲמַרְיָנּוּ ה"ה וְכו' דְיָגִיד עָלָיו
רִיעוּ וְא"כ הֵכָא דְגַבֵּי קְדָשִׁים פְּתִיב קְרָא חַמִּין וְצוּנָה וְגַבֵּי גִיעוּלִי עוּבְדִי כּוּכְבִּים וּמְזֻלוֹת
חַד מְנִיָּהוּ יָגִיד עָלָיו רִיעוּ וְיֵשׁ לָנוּ לֹוּמַר ה"ה שְׁנַעְשָׂה גִיעוּלִי עַכּוּמ"ז פְּקֻדָּשִׁים לְעַנּוּן צוּנָה
וְהַסְמ"ג שְׁאִינוּ נ"ל דְּנֹדָאִי אִין לָנוּ לְלַמּוּד גִיעוּלִי עַכּוּמ"ז מְקֻדָּשִׁים לְעַנּוּן שְׁטִיפַת צוּנָה
דְּדוּקָא בְּקְדָשִׁים הוּא דְקָאָמְרִי רַבְּנָן שְׁגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז גְּלוּ דְבַמִּים דְּכַתִּיב בְּהוּ לְגַבֵּי מְרִיקָה
אִינָה בְּצוּנָה אֵלָא בְּחַמִּין וְאַע"ג דְּגַבֵּי שְׁטִיפָה צוּנָה הֵם וְכֵן סַתָּם מִים דְּכַתִּיב בְּקָרָא הוּוּ
צוּנָה אֲבָל שְׁטִיפַת צוּנָה בְּגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז אִין לָנוּ לְלַמּוּד מְקֻדָּשִׁים שְׁלֵשׁם אוּמַר שְׁשְׁטִיפַת
צוּנָה יִתְרָה הוּא בְּקְדָשִׁים וְאִין לְעֵשׂוֹת כֵּן בְּאַיְסוּר אַחַר וְהַנְצָרָה הוּא ז"ל לְכַתּוּב שְׁלֵשׁם
כֶּהָ הִפִּי שְׁאִין לְעֵשׂוֹת מְרִיקָה בְּחַמִּין כְּדַבְּרֵי ר' וְכו' אַע"ג שְׁעִיקָר רְאִיָּתוּ הִיא מְמָה שְׁאָמַר
שְׁשׁ שְׁשְׁטִיפַת צוּנָה יִתְרָה הִיא בְּקְדָשִׁים וְאִין לְעֵשׂוֹת כֵּן אֲפִילוּ בְּתַרוּמָה מְשׁוּם שְׁס"ה
בְּשֵׁם ר"י כְּתַב שַׁח"א מְרִיקָה בְּחַמִּין וְשְׁטִיפָה בְּצוּנָה בְּגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז וְשְׁמָא יַעֲלָה בְּדַעְתֵּיהּ
לֹוּמַר דְּמֵאִי דְקָאָמְר' הֵתָם מ"ט דְרַבְּנָן אֲשְׁטִיפָה בְּצוּנָה נְמִי קָא בְּעִי וְקָאָמַר דְּטַעַמְיָהוּ
דְרַבְּנָן מִיָּדִי דְהָוִי אֲגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז דַּלְפ"ז מְשַׁמַּע דְּסִבְרַת הַתְּלִמוּד הִיא דְבְּגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז
נְמִי הוּוּא שְׁטִיפַת צוּנָה וְאִם כֵּן יִקְשָׁה לֹוּ מֵאִי דְקָאָמַר שְׁשְׁטִיפָה יִתְרָה בְּקְדָשִׁים וּמַחֲמַת כֵּן
נְצֻטְרָה לְשׁוּנֵי דְחִיקֵי שְׁנַפְרָשׁ וְנֵאמַר דְּשְׁטִיפָה יִתְרָה דְקָאָמַר הֵתָם בְּקְדָשִׁים יֵשׁ שְׁתֵּי
שְׁטִיפוֹת צוּנָה וְלְשְׁטִיפָה שְׁנִית קָאָמַר דְּהוּוּא יִתְרָה וּמִיעֻטָּה קָרָא דְלִיתָא בְּתַרוּמָה מְדַכְתִּיב
אוֹתָהּ וְלַעוֹלָם יֵשׁ לָנוּ לְלַמּוּד צוּנָה בְּגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז מְקֻדָּשִׁים וְכַדְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּשִׁלְהִי
ע"ז מַש"ה כְּתַב הוּא ז"ל שְׁלֵשׁם הִפִּי כֶּהָ שְׁאִין לְעֵשׂוֹת מְרִיקָה בְּצוּנָה כְּדַבְּרֵי ר' פִּי דְהֵתָם
בְּעִי שְׁפִיר קָאָמַר ר' דְמְרִיקָה בְּצוּנָה כְּסַתָּם מִים דְּכַתִּיב בְּקָרָא וְכִי הִיכָא דְלִגְבֵי שְׁטִיפָה
מִתְפָּרֵשׁ מִים דְּכַתִּיב בְּקָרָא בְּצוּנָה הֵכָא נְמִי אֲמַרְיָקָה דְחַד מִים פְּתִיב בְּתַרְנוּיָהוּ וְאִין סְבָרָא
שְׁיִתְפָּרֵשׁ גַּבֵּי שְׁטִיפָה בְּצוּנָה וְגַבֵּי מְרִיקָה בְּחַמִּין אֲבָל לְגַבֵּי שְׁטִיפָה דְקָאָמְרִי רַבְּנָן דְּבְצוּנָה
לָא קָא מְבַעֲיָא לָן דְּכָל אֲפִין שׁוּין דְּבְצוּנָה הִיא וּבְעִי מ"ט דְרַבְּנָן וְלָא קָא בְּעִי בְּמֵאִי קָא
מִפְּלִגִי וְאַע"ג דְּבַתֵּר הָכִי בְּעִי וּר' מְשׁוּם דְּמֵאִי דְקָאָמַר ר' דְתַרְנוּיָהוּ בְּצוּנָה מְסַתְּבַר טְפִי
כְּדַפְּרִישְׁתִּי וְקָאָמַר מִיָּדִי דְהָוִי אֲגִיעוּלִי עַכּוּמ"ז וּבַתֵּר הָכִי דְקָא מְבַעֲיָא לִיה וּר' וְכו' מְשׁוּם
דְּמֵאִי דְקָא מְשַׁנֵּי אֲלִיבְיָהוּ דְרַבְּנָן מְסַתְּבַר טְפִי וְנִיחָא לָן מֵאִי דְכַתִּיב בְּקָרָא סַתָּם מִים וְחַד

מים אמריקה ואשטיפה שגועולי עכומ"ז גלו לנו ולהכי לא חשש הכתוב לפרש ולחלק גבי קדשים והשתא מסתבר לן טפי מאי דקאמרי רבנן דפליטת הפלי אינה אלא בחמין ולפ"ז לא צריכין לשנויי דחיקי לומר שיש עוד שטיפה אחרת בקדשים חוץ משטיפה ראשונה שאין בקדשים אלא שטיפה אחת והיא שטיפה ממצטינן בתרומה ולשטיפה יתירתא דקאמרינן התם הכי קאמר ששטיפת צונן יתירה היא בקדשים ואין לעשות כן באיסור אחר וכו' ואם תאמר ולרבנן למ"ל ומורק דכתיב בקרא דסוף סוף מגעולי עפ"ם ילפינן דמריקה בחמין היא וא"כ לישתוק קרא מניה ומגיעולי עכומ"ז גילף בקדשים מריקה בחמין וי"ל דאי לאו ומורק דכתיב בקרא לא הנה ילפינן מגיעולי עכומ"ז דהנה אמינא דגיעולי עכומ"ז דאיסורא בלעי בעי חמין אבל קדשים דהתירא בלעי לא אצטרף קרא דומורק דמשמע בחמין מדשינה בלשוננו וכתב ומורק ושטרף ולא כתב ומורק מורק או ושטרף שטרף דהכי אמרינן התם דמטעמא דשני קרא ללישניה קאמ' רבנן דומורק בחמין הוא דלפ"ז מאי דקאמר מעיקרא מידי דהוי אגיעולי עכומ"ז לגלוי מלתא בעלמא קאמרי' ואע"ג דממאי דקא משני קרא בלישניה שמעין שפיר אליבייהו דרבנן דמורקין ושטפינן לאו חדא מילתא היא מפל מקום לא הנה ידעינן במה משתטפת זו מזו וגיעולי עפ"ם גלו לנו שפזה נשתנו שמריקה בחמין היא אבל אין לתרץ ולומר דאי הנה שתיק קרא מלמכתב ומורק הנה אמינא דמאי ושטרף דכתיב בקרא היינו חמין בגעולי עכומ"ז וצונן בקדשים לא הנה ידעינן ולהכי איצטרף ומורק לגלויי ושטרף דהוי בצונן דע"כ דושטרף בקרא בצונן הוא דאי בחמין לישתוק קרא מניה ואנן ידעינן חמין בקדשים מגיעולי עכומ"ז אלא ודאי נרא' שאין ללמוד מזה לזה לרבנן בלאו קרא ואיצטרף קרא דומורק לומר שיש לנו ללמוד בקדשים חמין מגיעולי עכומ"ז פדכתיבנא: ומהררא"ם פירש שמה שכתב הסמ"ג ואינו נ"ל וכו' הוא שמטעם שהקדשים במיתה וגיעולי עכומ"ז אינם רק בלאו א"א שיהיו שנים זה לזה דע"כ קדשים חמירי וא"כ מאי דקאמר התם מידי דהוי אגיעולי עכומ"ז עכ"ל דלא גריעי מגיעולי עכומ"ז דקילי מניהו קאמר וקשה לפי' דא"כ למה לי קרא דומורק והא לדעתו בלאו קרא נמי אי אפשר לומ' דגיעולי עכומ"ז שנים לקדשים הואיל וקדשים במיתה וגיעולי עכומ"ז בלאו דלדידה טעמא דהיתירא בלע ואיסורא בלע לאו טעמא הוא דלימא דמחמתה איצטרף ליה לקרא למכתב ומורק פדכתי' וכן נראה נמי מראש דבריו וסוף דבריו יעניין בהם: ועוד תימה שלדבריו חסר הסמ"ג מספרו עיקר טעמו ופירושו שלא פירש לומר שלשם דלא גריעי קדשים מגיעולי עכומ"ז קאמר של דעתו זהו עקר המחלוקת שבין סמ"ג בשם ר"י ובינו והנה לו לבאר דבריו ולומר שאין הפי' שם פדברי ס"ה בשר"י דמפרש דשנים גיעולי עפ"ם וקדשים קאמר התם אלא דלא גריעי קאמר שזהו עיקר דבריו ועוד תימא שהוצרך לשיטתו לפרש ולומר שמה שכתב הסמ"ג ולשם הוא אומר וכו' ועוד ראיה אחרת קאמר והוא ז"ל לא כתב ועוד וכו' ותו קשיא לי טובא על דבריו מההיא דשלהי ע"ז שהבאתי למעלה דגרסינן התם רמי ליה רב עמרם לרב ששת תנן השפודין והאספלאות מלבנן באור והתניא גבי קדשים השפודין והאספלאות מגעילן בחמין אמר ליה רב עמר' בריה מה ענין קדשי' גבי גיעולי עכומ"ז הכא היתירא בלע הכא איסורא בלע ושקלינן וטרינן עלה טובא ומסיק רב אשי לעולם פדאמרו מעיקרא הכא היתירא בלע התם איסורא בלע ודקא קשיא לך דבעידנא דקא פליט איסורא קא פליט בעידנא דקא פליט לא איתנה

לאיסורא בעיניה הרי לה בהדיא דאע"ג דקדושים במיתה וגיעולי עכומ"ז בלאו אפ"ה מסיק רב אשי התם דגיעולי עכומ"ז חמירי מקדושים מטעמא דגיעולי עכומ"ז איסורא בלעי וקדושים היתירא בלעי וא"כ חס ליה לסמ"ג דתיסק אדעתיה לאקשוני על דברי ס"ה בשר"י מטעמא דאמר מר דאי אפשר שיהיו שוין הואיל וקדושים במיתה וגיעולי עכומ"ז בלאו ולהוסיף תימה אני אומר דמסתמא לא אשתמיטתיה למהררא"ם ז"ל והיא דשלהי ע"ז דהא הסמ"ג עצמו הביאה גבי ספינים דפסקא היכי עבדי להו כתב עוד הסמ"ג ז"ל אמנם אומר אבי אמי רח"ב דאיסור תרומה קל מאיסור גבילה וכו' פירוש דלרח"ב ז"ל איסור תרומה קל מאיסור גבילה במאי דקא עסיק בה דהיינו לענין הכשר כלי מתכות כדמפרש ואזיל דמדלא קאמר איסור תרומה דרבנן אלא איסור תרומה קל מאיסור גבילה משמע דסבר דאיסור תרומה דאורייתא אלא דקיל מאיסור גבילה וכדעת ר"י פדכתב הסמ"ג משמו בהלכות תרומה סימן קל"ג וכיון שכן הוא אין לומר פי קל מאיסור גבילה סתם דמשמע בכל מילי דתרומה במיתה וגבילה בלאו אלא בהכשר כלי מתכות דקא עסיק בה קאמר כדפ"י ומשום דקא עסיק בה לא הוצרך לפדש ורצה לומר הוא ז"ל דלרח"ב מה שהקשה על ס"ה בשם ר"י לא קשיא שרח"ב ז"ל אומר דהתם בזבחים בתרומת בית שני מייירי שפל תרומה סתם הנזכר במשנה ובברייתא ובתלמוד פשאין מקומו מוכיח עליו דבית ראשון מייירי בבית שני מייירי שפל התנאים אחרי שגחב הבית הראשון הי' ומסתמא לאו הלכתא למשיחא קאמרי והכשר הפלים שנתבשל בהם תרומה בבית שני ואפילו הם כלי מתכות קיל מהכשר כלי מתכות שנתבשל בהם גבילה כדמוכח בירושלמי דקתני התם כלי שבשל בו תרומה וכו' ופריה מנבילה ומשני תרומות ומעשרות קבלו מעצמן ומדמשני תרומות ומעשרות קבלו ולא משני תרומות ומעשרות מדרבנן כי היכא דמשנינו בתלמוד דידן בכמה דוכתי דקאמרינו תרומה בזמן הזה דרבנן משמע דסבר הירושלמי דתרומת בית שני מדאורייתא דאין לומר דהיינו הך דהא בכמה דוכתינו דאשפחן משנה או ברייתא דמיקלו בתרומה מוקמונין לה בתרומה בזמן הזה דרבנן ולא לישתמיט פחדא דנכתא דלימא בתרומת בית שני דרבנן דתנאי בבית שני נמי הוו ושמא ההיא משנה או ברייתא בבית שני מיתניא ולמה ליה לתלמודא לאדחוקי בכל דוכתא למימר בתרומה בזמן הזה דרבנן אם תרומת בית שני נמי דרבנן אלא ודאי תרומת בית שני דאורייתא ומש"ה דחיקא ליה לתלמודא למימר בכל דוכתי דתרומה בזמן הזה דרבנן ומהאי טעמא נמי כתב ר"י דתרומת בית שני דאורייתא פדכתב הסמ"ג משמו בהלכות תרומה בסימן קל"ג דלא לישתמיט וכו' ומאי דקאמר ה"כא בירושלמי תרומות ומעשרות קבלו מעצמן היינו לומר דאע"ג דתרומת בית שני דאורייתא כסברת המקשה דסבר דאע"ג דמעצמן קדושה פינון דקדושה קדושה מן התורה מ"מ הואיל ומעצמן קבלוהו לאו בכל מילי קבלוהו עליהם ואפילו בהכשר הפלים דהכשר דקא שקלו וטרו בהו קיל בבית שני מבית ראשון וקיל נמי מנבילה דאיסור תרומה עצמה היא עליהם במיתה כבבית ראשון אבל הכשר הפלים הבלועים מטעם התרומה לא שעל מנת כן קבלום מעצמם עליהם שכשאינן גוף התרומה בעין אלא טעם בעלמא כגון הפלים שמתבשלת בהם בין הם של חרס בין הם של מתכות להגעילם בכלי שני ובגידם הנה תלוי הדבר הואיל ולא הטיל עליהם הפתובלקדש הארץ בבית שני ולא הנה שם ביאת כל ישראל ומעצמם הוא שקידשו תרומות ומעשרות והפתוב תלה הדבר בגידם כאשר

אָפּרש בַּעֲזַרַת הָאֵל וְלֹא דָמוּ לְקַדְשִׁים דְּכַבִּיַּת שְׁנֵי הָיוּ מִן הַתּוֹרָה כַּבְּבִיַּת רֵאשׁוֹן דְּגַבֵּי תְרוּמָה בְּבִיאַת כּוֹלֵם תְּלָה רַחֲמָנָא וְלֹא בְּבִיאַת קֶצֶתָם וְכַדְכַתְב הַרְמַב"ם ז"ל וּאֵע"ג דְּלַעֲנִין תְּרוּמַת וּמַעֲשָׂרוֹת לֹא נִתְקַדְּשָׁה הָאֶרֶץ לְעֵתִיד לְבוֹא קְדוּשַׁת מְרוֹשָׁלַיִם וְהַבֵּיַת קְדוּשָׁה לְעוֹלָם מִשְׁנַתְקַדְּשָׁה קְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה דְּלֹא פְסָקָה הֵיחָא קְדוּשָׁה כַּדְכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת ז"ל בְּפָרֶק הָעֶרֶל עֵינֵן שָׁם: וּאֵע"ג דְּרַח"ב ז"ל סָבַר כַּר"י דְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי דְאוֹרֵיִיְתָא וְכַדְפִּירְשָׁתִּי מְכַל מְקוֹם חוֹלֶק עַל ר"י בְּזָה שֶׁהוּא אוֹמֵר דְּמִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַע דְּכִינּוֹן דְּמַעֲצָמָם קַבְלוּם בְּיָדָם הָיָה הַדְּבָר תְּלוּי מַה יִּקְבְּלוּ וּמַה לֹּא יִקְבְּלוּ וְהֵם אִיסוּר תְּרוּמָה עֲצָמָה קַבְלוּ עֲלֵיהֶם אֲבָל חוֹמֵר אִיסוּר טַעֲמוֹ לֹא קַבְלוּהוּ עֲלֵיהֶם שֶׁעַל מְנַת כֵּן קַבְלוּהוּ עֲלֵיהֶם שֶׁבְּהַכְשָׁר הַפְּלִים שְׁנַתְבַּשְׁלָה לֹא יִצְטָרְכוּ לְהַכְשִׁירוֹ כַּבְּבִיַּת רֵאשׁוֹן אֲלֵא כְּלֵי חָרָס יִהְיֶה נֶכְשֵׁר בְּכֵלֵי רֵאשׁוֹן שֶׁחֲסוּ עֲלֵיהֶם שְׁלֵא יִשְׁבְּרוּ וְרָצוּ לְהַשְׁווֹת מְדוּתֵיהֶם שֶׁכְּמוֹ שֶׁהִקְלוּ בְּכֵלֵי חָרָס הִקְלוּ גַּם בְּכֵלֵי מַתְכוֹת וְהַשְׁווּ הַכְשָׁר כְּלֵי חָרָס לְהַכְשִׁיר כְּל"מ כִּינּוֹן שְׁבִינְדָם הָיָה הַדְּבָר תְּלוּי כְּדֵי שְׁלֵא יִהְיוּ הָעוֹלָם טוֹעִין בֵּין הַכְשָׁר כְּל"ח לְהַכְשָׁר כְּל"מ וְאִין לְהַקְשׁוֹת וְלוֹמֵר דְּמָנָא לִיָּה לִירוּשְׁלָמִי לּוֹמֵר דֹּאֵע"ג דְּתְרוּמָה עֲצָמָה חֲזָרָה עֲלֵיהֶם כַּבְּבִיַּת רֵאשׁוֹן הַכְשָׁר הַפְּלִים שְׁנַתְבַּשְׁלָה בּוֹ לֹא חֲזָרָה עֲלֵיהֶם כַּבְּבִיַּת רֵאשׁוֹן מִשּׁוּם שְׁבִינְדָם הָיָה תְּלוּי הַדְּבָר דְּנִרְאָה דְּסִבְרָא לִיָּה לִירוּשְׁלָמִי דְּאוֹתָהּ דְּכַתִּיב בְּקִרְא גַּבֵּי חֲטָאֵת אֲתִי לְמַעוּטִי וְלוֹמֵר דְּהַכְשָׁר פְּלִים דְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי מְסָרוּ הַפְּתוּב בְּיָדָם שֶׁכְּרָצוּנָם כֵּן יִהְיֶה הַכְשָׁרָם וְהֵם קַבְלוּהוּ עֲלֵיהֶם כַּדְפִּירְשָׁתִּי וּא"כ אִיסוּר תְּרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי דְאוֹרֵיִיְתָא כַּבְּבִיַּת רֵאשׁוֹן: וְכֵן הַכְשָׁר הַפְּלִים שְׁנַתְבַּשְׁלָה בְּהֵם מִן הַתּוֹרָה נִתְחַזְּקוּ לְהַכְשִׁירָם עַל הַדְּרָף שֶׁקַבְלוּהוּ עֲלֵיהֶם דְּהָא מְקַרָּא דְּאוֹתָהּ נִפְקָא לָן שֶׁמְסָרוּ הַפְּתוּב לִיָּדָם וְהִינּוּ שֶׁכַתְב הַסֵּמ"ג ז"ל בְּשֵׁם רַח"ב ז"ל אֲבָל גְּבִילָה אִסֵּר הַפְּתוּב שְׁמֵן הַתּוֹרָה נֶאֱסָר וְלֹא נֶמְסָר בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְיִוֹתֵר חוֹמֵרָא הִיא בְּהַכְשָׁר הַפְּלִי שְׁלֵא נֶמְסָר לִיָּדָם מִהַכְשָׁר הַפְּלִי שֶׁנֶּמְסָר לִיָּדָם וּאֵע"ג דְּתַרְנִיָּהוּ דְּאוֹרֵיִיְתָא וּלפ"ז הַכְשָׁר הַפְּלִי שְׁנַתְבַּשְׁלָה בּוֹ גְּבִילָה חֲמִיר מִהַכְשָׁר הַפְּלִי שְׁנַתְבַּשְׁלָה בּוֹ תְרוּמָה כַּבְּבִיַּת שְׁנֵי דְגְבִילָה בְּכֵלֵי רֵאשׁוֹן וְתְרוּמָה כַּבְּבִיַּת שְׁנֵי בְּכֵלֵי שְׁנֵי אֲלִיָּבִיָּה דִירוּשְׁלָמִי וּאֵע"ג דְּכַבְּבִיַּת שְׁנֵי גַּם תְּרוּמָה דְּאוֹרֵיִיְתָא וְחִיָּבִים עֲלֵיהֶם מֵיָתָה כַּבְּבִיַּת רֵאשׁוֹן וּלְכַף אוֹמֵר רַח"ב דְּאִית לָן לְמִימֵר דְּהִיא דְּזַבְּחִים בְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי קָא מֵיָרִי פְּסָתָם תְּרוּמָה שֶׁבְּתַלְמוּד דֹּאֵע"ג דְּמִקְרָא דְּאוֹתָהּ קָא דְרִישׁ הָא אֲמַרִינּוּ דְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי גַּם דְּאוֹרֵיִיְתָא וְאִשְׁפָּחוּן לִיָּה לִירוּשְׁלָמִי דְּמִיָּקַל בְּהַ דְּבִהֲדִיא מִבְּתְרוּמַת בֵּיַת רֵאשׁוֹן וְאִפְּלוּ מִבְּגְבִילָה לְהַכִּי אִית לָן לְמִימֵר דְּאוֹתָהּ לְמַעוּטִי שְׁטִיפַת צוּנָן בְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי אֲתָא לְתַלְמוּד דִּידָן: וּאֵע"ג דְּכֵלֵי שְׁנַתְבַּשְׁלָה בּוֹ אִיסוּרָא בְּלַע לְזָרִים וּבְשִׁלְהִי ע"ז מִשְׁמַע דְּהִיכָא דְּאִיסוּרָא בְּלַע חֲמִירָא מְקַדְּשִׁים דְּבְקַדְּשִׁים הִתְרָא בְּלַע מ"מ בְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי סָבַר תַּלְמוּדָא דִּידָן דְּקִרָא דְּאוֹתָהּ לְהַכִּי אֲתִי לּוֹמֵר שְׁיֵשׁ לָנוּ לְהַקְלָה בְּהַ מִכַּבְּבִיַּת רֵאשׁוֹן אֲבָל בְּתְרוּמַת בֵּיַת רֵאשׁוֹן בְּעֵי שְׁטִיפָה כְּקַדְּשִׁים וּגְבִילָה גַּם שְׁאָסֵר הַפְּתוּב בְּעֵינֵן שְׁטִיפַת צוּנָן דְּדוֹקָא בְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי דְּקִילָא כַּדְמִשְׁמַע בִירוּשְׁלָמִי קָאֵמֵר תַּלְמוּדָא דִּידָן דְּלֹא בְּעֵינֵן שְׁטִיפָה מְדַכְּתִיב קָרָא אוֹתָהּ דְּהוּי מִיעוּטָא וּאֵע"ג דְּתַלְמוּדָא דִּידָן פְּלִיג אֲתַלְמוּד יְרוּשְׁלָמִי דְּסָבַר דְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי בְּכֵלֵי שְׁנֵי וְתַלְמוּד דִּידָן סָבַר דְּתְרוּמָה בְּכֵלֵי רֵאשׁוֹן דְּהָא לֹא קָא מְמַעֵט מְקַרָּא דְּאוֹתָהּ אֲלֵא שְׁטִיפַת צוּנָן הָא כְּלֵי רֵאשׁוֹן בְּעֵי וְאֵנָּן בְּתַר תַּלְמוּד דִּידָן גְּרִירִינּוּ מ"מ אוֹמֵר רַח"ב ז"ל שְׁיֵשׁ לָנוּ לְלַמּוֹד מִהִירוּשְׁלָמִי דְּסָבַר הוּא לְהַקְלָה בְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי וּא"כ יֵשׁ לָנוּ לּוֹמֵר דְּמֵאִי דְּמַמַּעֵט תַּלְמוּדָא שְׁטִיפַת צוּנָן בְּתְרוּמָה בְּתְרוּמַת בֵּיַת שְׁנֵי הוּא דְּמַמַּעֵט לָהּ דְּמַסְתַּבֵּר לִיָּה לְרַח"ב

ז"ל לאוקומי מיעוט דאזתה דקאמ' תלמודא בתרומת בי"ש דקיל משום דמעצמן קבלוהו כדמפרש בירושלמי ממאי דלוקי לה בתרומת בי"ר דהו אסור תרומה והו אסור נבילה הנה לן למילף במה מצינו מקדשים שהם צריכין פלי ראשון ושטיפת צונן דכולהו אסורי דאורייתא נינהו ומה לי אסורא רבא ומה לי אסורא זוטא: וכ"ש דאפילו אסור נבילה חמור לענגן הכשר פלי שנתבשלה בו מקדשים דנבילה אסורא בלע ובקדשים היתירא בלע וכדכתובנא אלא דאתי קרא דאזתה למעט וסברא היא לאוקומי מיעוטא במסתבר טפי דהיינו באסורא דקילא טפי בהאי מלתא ואיזו זו תרומת בי"ש שקבלו מעצמן אבל תרומת בי"ר ונבילה בעי נמי שטיפת צונן פקדשים ואפשר נמי שרח"ב הוקשה לו דמנ"ל לתלמודא דזבחים לאוקומי מיעוט דאזתה דלמעט תרומה אתא דלמא למעט נבילה דקילא מתרומה אתא דתרומה חייבים עליה מיתה פקדשים וכלי שנתבשלה בו אסורא בלע לגבי זרים והפתוב קורא אותה קודש בכמה מקומות וניחא ליה ממאי דאשפחוהו בירושלמי וכדלעיל ואי לא אשפח בירושלמי בהדיא במיקל בתרומת בי"ש מנבילה מסברא דנפשיה לא הנה מסלק בין תרומת בי"ש לתרומת בי"ר דתרומת בי"ר נמי דאורייתא ואע"ג דהנה קשיא ליה מה שפבר כתב אי הנה מצי דלחוקי לנפשיה ולתרין בדוחק הזה דחיק לנפשיה ואי לא הנה אומר שתימה הוא בעיניו והיינו דקאמר כדמוכח בירושלמי דמירושלמי מוכח ולא מתלמוד דידן שפול זה הוכיח רח"ב מהירושלמי דמסברא דנפשיה לא קאמר הכי וכדכתובנא: פתב עוד הסמ"ג ולפירושו זה יתיישב אף בקדירה של גחוןשת פירוש לפירושו של רח"ב שפירש דמגעילו ג' פעמי' בחמין דתניא גבי תרומה בכלי שני ר"ל ומגעילו באור או אין למידין ממנו לענגן נבילה לגרסת הירושלמי שלפנינו דקתני גבי נבילה בכ"ר ר"ל שפכח זה אומר רח"ב דהכשר כ"מ דתרומה קיל מהכשר כ"מ דנבילה וכאשר אפשר בע"ה יתיישב אף בקדירה של גחוןשת פירוש הוצרך לפרש פן משום דלפירוש זה יתיישב לשון הירושלמי אף בקדירה של גחוןשת שאם נפרש שבחמין בכ"ר ר"ל ובנבילה אין לו תקנה אי אפשר לומר דירושלמי קאי נמי בקדירה של מתכות דכל אשר יבוא באש תעבירו באש וכל אשר יבוא במים תעבירו במים פתיב ודוחק הוא לומר דנחית הירושלמי לפרושי לן הכשר פלי שנתבשלה בו תרומה ולא פירש לנו אלא הכשר כ"ח ולא הכשר כ"מ דליכא למימר דלא נחית הירושלמי לפרושי הכשר הפלים אלא להודיענו שהקלו בהכשר כ"ח דתרומת בי"ש מבי"ר דא"ה מאי ואין למדין ממנו לענגן נבילה דקאמרי וליכא למימר דלית כ"מ מפלל דמי מפיס אי סבר הירושלמי דבתרומה בעי כ"ר פעם ראשון או שני או די בכ"ש וכן בנבילה איבעי כ"ר פעם ראשון או שני או שלישי בכ"ח דתרומה וכן לכאורה נראה לי דדבר תימה הוא לומר דמטעמא דמעצמן קבלו וכו' דקאמר התיב בירושלמי דדוקא בכ"ח הקלו ולא בכ"מ דכיון דבידם הנה תלוי הדבר הנה להם להקל בחומר הכשר פלי גחוןשת נמי כמו שהקלו בכ"ח ולא חזי בירושלמי למיהב טעמא למה הקלו בזה ולא בזה: אבל לפי רח"ב שפירש דבחמין בכ"ש רצה לומר ובנבילה בכ"ר אתי שפיר טפי דירושלמי אף בקדירה של גחוןשת קאמר ואע"ג דסתם כל פלים שבתלמוד של חרס הם דסתם חבית של חרס הוא וכן סתם גר וכדאמר רב קדירות בפסח ישברו ואקדרות של חרס קאמר וקאמר סתם קדירות והכא בירושלמי גבי תרומה ונבילה תני פלי סתם דמשמע כ"ח פסתם כל הפלים שבתלמוד אפ"ה אית לן למימר דאף בקדירה של גחוןשת מייירי

ופירש לנו דין כ"ח וכלי נחנשת דמאי דנקט כלי סתם לרבנותא נקטיה דלא מפעיא כלי נחנשת דסגי בתרומת בי"ש להגעילו ג' פעמים בחמין שהוא כ"ש ובבבילה בכ"ר וכ"ח וכלי נחנשת דין אחד להם ואפרינניהו קאמר הירושלמי דבתרומה בעו כ"ש ג' פעמים ובבבילה כ"ר דבכלי סתם לרבנות' נקטיה כדפרישי' ופליג הירושלמי אתלמוד דידן דלתלמוד דידן כלח"ר אין לו תקנה ויליף מדכתיב גבי חטאת וכ"ח אשר תבנשל בו ישבר וירושלמי סבר דגזירת הפתוב הוא ואין ליפידין הימנה בשאר מזלי אלא בכ"ח גמי מגעילו בכ"ר ככ"מ דכבולעו כ"פ: ומהרא"ם ו"ל הביא ראיה דגזירת הפתוב הוא בחטאת מתלמוד דידן ממאי דאמרינן פרק דם חטאת בעי רמי בר חמי בשול בלא בלוע מאי וכתב דמהא משמע דגזירת הפתוב הוא בחטאת ותימה דהא בפרק כל שעה ילפינן מינשבר דהתורה העידה על כ"ח שאינו יוציא מידי דנפיו לעולם וא"כ תלמוד דידן סובר שאין זה גזירת הפתוב וכבר הקשו התוספות שם מההיא דרמי בר חמא ותוצוה דלאו מטעם גזירת הפתוב קאמר ע"ש.

ואולי מהרא"ם ו"ל ישיב די"ל סבר דבבשול בלא בלוע הכי גמי והינו מטעם גזירת הפתוב אבל אין נראה להביא ראיה אליביה דירושלמי לומר דסבר דגזירת הפתוב הוא ממאי דלא אפשר למימר ותלמוד דידן גמי דקא בעי לה לאו מטעם גזירת הפתוב בעי לה כדפרישתי: ואחזון במה שהייתי בו ואומר דה"ק הסמ"ק ו"ל דלפירוש רח"ב יתיישב הירושלמי אף בקדירה של נחנשת דלא מפעיא בכ"ח דפשיטא דהירושלמי עלה קאי פסתם כלים שבתלמוד אלא אפילו בשל נחנשת דלשון כלי סתם לא משמע של נחנשת אפילו הכי יתיישב הירושלמי אף בקדירה של נחנשת דכלי סתם דנקט לרבנותא נקטיה וכדפרישתי: ואפשר שדקדק הסמ"ג בלשונו וכתב אף בקדירה של נחנשת ולא כתב אף בכלי של נחנשת משום דאשכחן ליה לרב דקאמר קדירות בפסח ישברו ובקדירות של חרס קאמר כדכתיבנא ומסתמא כלי דנקט בירושלמי קדירה היא שדרף לבשל בה ואע"ג דקדיר' של חרס קדירה סתם קרי לה בתלמוד הכא אף בקדירה של נחנשת קאמר הירושלמי וכדפרישתי ואפשר גמי דלשון אף בקדירה וכו' דנקיט הסמ"ג פירש כ"ש בלשון הפתוב בתורה ואף כי אחרי מותי וכן ואף כי אמר אליה רחץ וטהר וכדפרישתי וק"ל ורבינו שמשון פירש בשל חרס פסתם כל הכלים שבתלמוד ובחמין בכלי ראשון ר"ל ובבבילה אין לו תקנה דאיהו ו"ל עדיף ליה להדחק ולומר דלא נחת ירושלמי לפרושי אלא הכשר כל"ח ולא הכשר כל"מ ואף על גב דדוחק הוא ממה שנאמר דתלמוד דידן ותלמוד ירושלמי פליגי בתרומה ובבבילה דלתלמוד דידן הכשר כל"מ דתרומה בכלי ראשון דלא ממעטינן מקרא דאותה אלא שטיפת צונן אבל תלמוד דידן סבר דבכלי חרס אין לו תקנה ותלמוד ירושלמי סבר בכלי ראשון סגי: ותו דאינו נראה לי לומר שהקלו בהכשר כל"מ והפתוב לא מסרו לידם דנהי בהכשר כל"ח יש לנו לומר דסבר הירושלמי שמסרו הפתוב לידם מדכתב אותה שחסה התורה על כלי חרסיהם שלא ישברו ומסרו לידם והם הקלו בהם שחסו עליהם אבל בכלי נחנשת דבבית ראשון גמי יש להם תקנה למה יקלו בהם פיון שחומר איסור תרומה עליהם בבית ראשון ובכלי חרס גמי למה יקלו בהם שייכשירום בכ"ש והקלו בהם כולי האי מבית ראשון דבית ראשון בעו שבירה ובבית שני אפילו כ"ש סגי הנה להם להצריכן כ"ש לכל הפחות דהשתא כלי חרסיהם אינם נשברים ועד שאמרו לא חסה תורה אלא על כ"ח שאין להם

תקנה במקנה אבל היכא שיש להם טהרה אין לומר בהם שיש לחוס עליהם: ותו דאי בין בכ"ח בין בכ"מ קאמר הירושלמי לא הוה למינקט בלישגיה פלי סתם דבהכי מפורש בהדיא דבכ"ח קאמר שפ"ל כ"ח סתם פלים קאמרי להו תלמודא אלא הנה ליה למימר פל פלי או למינקט בלישגיה לישגא אחרינא דמשמע דבין בכ"ח בין בכ"מ קאמר ולכן נראה לו ו"ל לפ"ש דבחתמין בכלי ראשון ר"ל וכו' דלפירוש זה לא אשפחן שהקלו אלא בכ"ח ופירש לנו הירושלמי הכשר כל"ח ולא כ"מ אפילו בנבילה ולפירוש ו"ל אין להביא ראיה מן הירושלמי דהכשר כל"מ בתרומת ב"ש קל מהכשר כל"מ דנבילה דכל"מ דתרומה אמלתייהו קיימי ובי"ר ובי"ש שנויים בהם כדפרישית ומאי דקא דריש תלמוד דידן קרא דאותה למעוטי שטיפת צונן בכל"מ שהיא יתירה בקדשים בבית ראשון נמי מייירי דאין הפרש בכל"מ בין ב"ר לב"ש ולפ"ז מה שהקשה בעל הסמ"ג על ספר התרומה בשם ר"י אין לסתור את דבריו מן הירושלמי ולזה הביא פה בעל הסמ"ג זכרו לברכה מה שמפרש רש"י דברי הירושלמי פלומר דאפילו לשיטתם מתפרש הירושלמי דלא ליקשי ליה דעל פ"ק לומר דהיא דנבחים בב"ר נמי מייירי והיינו כפירוש של הר"ש וקאמר בתר הכי ואינו קשה מדברי זקני לדברי לומר דאפילו לפי מה שמפרש רח"ב דברי הירושלמי אינו קשה לדבריו דמסתברא דהיא דנבחים בתרומת ב"ר נמי קאמר פינן דקרא דאותה קא דריש וקאמר דמעט תרומה בשטיפה ולא נתפרש לנו שם בגמרא דידן בהדיא דתרומת ב"ש הוא דמיעט הפתוב כמו שנתפרש בתלמוד ירושלמי משמע דאפילו בתרומת בי"ר קאמר דאף על גב דסתם תרומה שבתלמוד תרומת ב"ש היא דלאו הלקחא למשיחא ניגהו וכמו שפ"ר כתבתי מ"מ סבר הוא זכרו לברכה שפ"ל היכא דדרשינן קרא ולא נתפרש שם בהדיא דבתרומת ב"ש מייירי אפילו בתרומת בי"ר קאמר וזהו שפ"ב ו"ל כי לשם בנבחים אומר אותה פ"ר לתרומה ובתרומה דאורייתא וכו' ואפשר נמי שהוא זכרו לברכה וכן רח"ב זכרו לברכה סוכרים דירושלמי דמחלק בין תרומת ב"ר לתרומת ב"ש לאו מקרא דאותה יליף לה אלא סברא דנפשיה הוא דקאמר הואיל ובבית שני מעצמן קבליה ולהכי קאמר הסמ"ג דבשלמא בירושלמי דלא קא דריש קרא שייך טפי למימר דבתרומת בי"ש קאמר אבל תלמוד דידן קרא דאותה קא דריש וקאמר דמעט תרומה בשטיפת צונן ולא נתפרש שם בגמרא לומר דבתרומת בי"ש קאמר שמעט הפסוק אלא תרומה סתם קאמר משום דאפילו בתרומת בי"ר קאמר שמעט הפתוב בשטיפה והיינו נמי דנקט לדבריו ואינו קשה מדברי זקני לדברי ולא קאמר ואינו חולק זקני עלי דהא אפילו אם זקנו חולק עליו ואינו סובר פמותו אין להקשות לו אלא לפירוש שפירש זקינו דברי הירושלמי קאמר הוא זכרו לברכה דאין להקשות על דבריו מהירושלמי והיינו נמי דקאמר ובתרומה דאורייתא בב"ר מייירי ולא אמר סתם ובתרומה דאורייתא מייירי או ובתרומת בי"ר דאורייתא משום דהוה תרתי דאורייתא תרומת ב"ר ותרומת ב"ש והכא אפילו בתרומה דאורייתא דבבית שני קאמייירי כדפ"י וכ"ז קאמר איהו זכרו לברכה לשיטתו של רח"ב אבל איהו זכרו לברכה סבר דמאי דמשגי בירושלמי תרומות ומעשרות קבלום מעצמם בב"ש הוא לומר דהיא בריתא דתרומה דמיייתי התם בתרומה בזמ"הו דרבנן קמייירי ולהכי קילא מנבילה וכן תלמודא דידן מוקי להו לכולהו תנאי דמקלי בתרומה דתרומה בזמ"הו דרבנן כדאייתא בכמה דוכתי והכי קא משגי בירושלמי מי סברת דקדושה ראשונה נתקדשה לע"ל

ותרומות בזמ"הו דאורייתא מחמת אותה קדושה עד דתקשי לך ברייתא דתרומה
לברייתא דנבילה קדושה ראשונה לא נתקדשה אלא לשעתינה וגם לא הוטל עליהם לקדשן
ומה שנהגו תרומות ומעשרות בב"ש מעצמם קבלום ואף על גב דתורה עליהם דאורייתא
פינן שקבלום לא קבלום אלא לשעתינה כקדושה ראשונה ואם פן תרומות בזמן הזה דרבנן
ומש"ה יש להקל בתרומה מבגבילה וכדכתב הסמ"ג בסימן קל"ג בהביאו דברי ר"י
דסבר דתרומה בב"ש דאורייתא וז"ל וכמו שקדושה ראשונה לא היתה אלא לשעתינה כן
קדושה שנייה לשעתינה ובמקומות אחרות מביא מאליהן קבלום לומר שתרומה בזמ"הו
דרבנן פי הדין דמסכתא תרומות שהבאתי בהלכות הגעלה עכ"ל ומשמע קצת שאילו
דברי הסמ"ג ולא מדברי ר"י דהא התוספות בפ' הערל הביאו דברי ר"י ולא פתבו מזה
לא פולו ולא מקצתו וזהו ממש מה שכתבתי שהיא ז"ל סובר דמאי דקאמר בירושלמי
תרומות ומעשרות קבלו מעצמן לומר דהיא ברייתא בתרומה בזמ"הו מנייני ואף על גב
דתרומה בזמן ב"ש דאורייתא פדכתב ר"י ומשום דמירושלמי דשבועות אין ראיה
גמורה לזה אלא לסברת ר"י שכתב דתרומת ב"ש אע"ג דמעצמן קבלוה ונהניין דאורייתא
דלסברא זו איכא למימר דאי לא אתי ירושלמי למימר דתרומה בזמ"הו דרבנן מאי נפקא
לן מינה אי מעצמן קבלוה או לא פינן דבין כן ובין כן דתרומה בב"ש דאורייתא שהיא
ז"ל לא סבירא ליה כפירוש זקנו רח"ב אבל בלא פירוש ר"י נוכל לומר דירושלמי
דשבועות בתרומת פירות וכיוצא בהן קאמר שקבלו מעצמן וצריכין להפריש מהן תרומה
מדרבנן אבל מן התורה פטורין וכדכתבו התוספות בפ"ק הערל לפירוש ראשון שפירש
ר' הדין דמדרש רות דמייתי התם מש"ה מביא הוא ז"ל לראיה דקדושה שנייה בשעתינה
נתקדשה מירושלמי דתרומות שהביא בהלכות הגעלה דהתם פשיטא דליכא למימר
דבתרומות פירות קאמר ואפשר נמי דאיהו ז"ל סבר כהרא"ם דסבר דתרומת ב"ש נמי
דרבנן ולידידיה תלמודא דמוקי להו לכולהו ברייתות דמקלו בתרומה בתרומה בזמ"הו
זמן ב"ש נמי זמ"הו קרו ליה שאחר שנחרכ בית א' דבטלה לה קדושה ראשונה זמן בית
שני שנה לזמן הזה לענין תרומות ומעשרות דבזמן ב"ש נמי הווי דרבנן דבקדושה
ראשונה תליא מלתא ומהאי טעמא תלמודא דידן זמן ב"ש נמי זמ"הו קרי ליה: ולפי מה
שכתב הסמ"ג במצנות קל"ג וכמו שקדושה ראשונה וכו' כמו שהבאתיו לעיל הם דברי
ר"י ומה שלא הביאו התוספות ז"ל בפ"ק הערל משום דהתם לא קא עסקי אלא להודיענו
דתרומת ב"ש דאורייתא וכן ממה שכתב הוא ז"ל וז"ל פי הדין דמסכת תרומות
שהבאתי בהלכות הגעלה אין לנו ראיה כ"כ שאינם דברי ר"י דאפשר שהם דברי ר"י
ואפילו כתב הוא ז"ל בדר"ף זה לקצר ולא להאריך להביא שם הדין דירושלמי דתרומות
פינן שהביאם בהלכות הגעלה והראשין עיקר: ואפשר דר"ש נמי שהביא הוא ז"ל
בהלכות הגעלה לפ"ש ירושלמי דתרומות סבר פמותו: ואם לתש"ף אדם לומר דלסמ"ג
מאי דכתבנא לעיל דקשה ליה לרח"ב ותלמוד דידן אמאי קא ממעט מקרא דאותה
תרומה דתמירא ולא קא ממעט גבילה דקילא דמסתבר טפי לאוקומא מיעוטא באיסור
הקל הואיל ובלאו מיעוטא דקרא היינו מדמקיל אפילו גבילה לקדשים ומהי תיתי לן
להחמיר אפילו תרומה דתמירא וכדכתבנא היכי מתרצין לה נשיביהו ונאמר שהסמ"ג
סובר דאדרבא הואיל וקרא בקדשים קאי וכתב בהו מיעוטא סברא היא למעט פל איסור
הקל ממנו ואפילו איסור תרומה דתמירא אלא דקילא מקדשים בכמה דברים כדאייתא

בְּפָרֶק חֲנוּמֵר בְּקוֹדֶשׁ וְקָאֵי בְּקוֹדֶשִׁים חֲמוּרִים וּמִמַּעַט קוֹדֶשׁ הֶקֶל מִמֶּנּוּ: וּמַעֲתָה אָנִי אוֹמֵר דְּנ"ל לְפָרֵשׁ עוֹד וְלוֹמֵר שְׂרַח"ב בְּתְרוּמַת בִּי"ר קָאָמַר דְּקִילָא מִבְּבִילְיָה וּמִבֵּיא רְאִיָּה מִמָּאֵי דְמִשְׁנֵי בִירוּשְׁלָמֵי תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת קִבְלוּ מֵעֲצָמֵן: דֵּה"פ מַה לְתְרוּמָה דִּין הוּא שְׁנָקֵל בְּהַכְּשֵׁר כְּלִיָּה מְהַכְּשֵׁר כְּלֵי גְבִילָה אַע"פ שְׁחִיבִין עֲלֵיהָ מִיתָה שְׁפָן אִין אִיסוּרוֹ נוֹהֵג מִן הַתּוֹרָה בְּכָל זְמַן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קִיָּים שְׁבִימָן ב"ש הַתָּמֵר אִיסוּרוֹ וְאִין אִיסוּרוֹ אִיסוּר גְּמֵר שְׂאִיסוּר גְּמֵר אִין לוֹ הֶפְסֵק כְּנִבְיָלָה תֵּאמַר בְּנִבְיָלָה וְכו': וּנְקִיטָנָא בְּלִישְׁנֵי הָאֵי לִישְׁנָא וְאִמְיָנָא אִין אִיסוּרוֹ אִיסוּר גְּמֵר כְּלִישְׁנֵיהּ דְּסִמְ"ג דְּנִרְאָה דְּלֵא שְׁיִיָּה לְמִי לִישְׁנָא אַחֲרִינָא כְּגוֹן אִין אִיסוּרוֹ אִיסוּר דוּרוֹת אוֹ אִיסוּר עוֹלָם מִשּׁוּם שְׁעוֹנוֹתֵינוּ הַחֲרִיבּוּ שְׂאֵלְמָלָא חֲטָאֲנוּ הַבֵּית קִיָּים וְהִיָּה אִיסוּר תְרוּמָה אִיסוּר דוּרוֹת וּמַהֲאֵי טַעְמָא נִרְאָה לּוֹמֵר דֵּהֲאֵי פִירְכָּא דִירוּשְׁלָמֵי לָאו פִירְכָּא גְמוּרָה הִיא דְקִלִישָׁא וְצָרִיכָה סַעַד לְתוּמְכָה כְּאֶשֶׁר אַכְתּוּב אֲלֵיבֵיהּ דְר"ש וּמָאֵי דְקָאָמַר דְלִפְנֵי זֶה יִתְיַשְׁבּ אַף בְּקוֹדֶשֶׁתָּהּ שֶׁל נְחוֹשֶׁת כְּדִלְעִיל וְר"ש פִירֵשׁ דִירוּשְׁלָמֵי לְהַכִּי נִקְט בְּלִישְׁנֵיהּ כְּלֵי סֵתֵם דְמִשְׁמַע כְּלֵי חֲרָס כְּסֵתֵם כְּלִים שְׁבִתְלִמוּד דְדוֹקָא בְּכֵלֵי חֲרָס קָאָמַר דְקִיל הַכְּשֵׁר כְּלֵי חֲרָס שְׁנִתְבַּשְׁלָה בּוֹ תְרוּמָה מְהַכְּשֵׁר כְּל"ח שְׁנִתְבַּשְׁלָה בּוֹ גְבִילָה דָּאֵי בֵין בְּכִל"ח בֵין בְּכִל"מ קָאָמַר לָא הִנֵּה לִירוּשְׁלָמֵי לְמִינְקֻט בְּלִישְׁנֵיהּ סֵתֵם כְּלֵי דְהוּי לִיָּה כְּאֵלוֹ פִירֵשׁ בְּהַדְיָא כ"ח אֶלָּא הִנֵּה לִיָּה לְמִימֵר כֹּל כְּלֵי אוֹ לְמִינְקֻט בְּלִישְׁנֵיהּ לִישְׁנָא אַחֲרִינָא דְמִשְׁמַע דְבֵין בְּכִל"ח בֵין בְּכִל"מ קָאָמַר וְשָׂמָא הֵיִינוּ טַעְמָא דִירוּשְׁלָמֵי דְסִמְיָהּ אַפִּירְכָּא דְמַעֲצָמֵן קִבְלוּ לְהַקֵּל אֶפִּילוּ בְּתְרוּמַת בִּי"ר בְּהַכְּשֵׁר כְּל"ח מִשּׁוּם שְׂיֵשׁ לְנוּ ג"כ טַעַם אַחַר לְהַקֵּל שְׁהַתּוֹרָה חֲסָה עַל כְּל"ח שֶׁל תְרוּמָה שְׁלֵא יִשְׁפְּרוּ דְתְרוּמָה שְׁכִיחָא טְפִי בְּבִישׁוּל וְסִבֵּר הִירוּשְׁלָמֵי דְלְהַכִּי כָּתַב רַחֲמָנָא אוֹתָהּ גְבִי חֲטָאֵת לְמַעַט כְּל"ח שְׁנִתְבַּשְׁלָה בְּהֵם תְרוּמָה שְׁלֵא יִשְׁפְּרוּ בֵינוֹן דְשְׁכִיחָא טְפִי בְּבִישׁוּל מִשָּׂא"כ בְּכֵלֵי דְגְבִילָה דְאִיסוּרָה הִיא וְלֵא שְׁכִיחָא בְּבִישׁוּל וְטַעְמָא דְהַתּוֹרָה חֲסָה לְחַוְדָּא לָא טַעְמָא אֲלִימָא הִיא לְהַקֵּל בְּכֵלֵי חֲרָס דְתְרוּמָה מִבְּבִילְיָה בֵינוֹן שְׂיֵשׁ חוּמְרָא גְדוּלָה בְּתְרוּמָה מִבְּבִילְיָה שְׁתְרוּמָה בְּמִיתָה וּנְבִילָה בְּלָאוּ וְלְהַכִּי פְרִיָּה הֵתֵם תְרוּמָה דְעוֹן מִיתָה וְכו' וּמִשְׁנֵי דְוַדָּאֵי כֹן הוּא דְטַעְמָא שְׁהַתּוֹרָה חֲסָה לְחַוְדָּא לָא אֲלִימָא לְהַקֵּל וְהֵיִינוּ פִירְכָּא דְמַעֲצָמֵן קִבְלוּ וְכו' וְאֵף עַל גַּב דְהֵהִיא טַעְמָא נְמִי לְחַוְדָּא לָא אֲלִימָא לְהַקֵּל בְּתְרוּמָה וְלְהַכִּי לָא מְקַלִּינֵן בְּכֵלֵי נְחוֹשֶׁת מִכָּל מְקוֹם בְּכ"ח שְׂיֵשׁ לְנוּ שְׁנֵי הַטַּעְמִים דְהֵיִינוּ טַעְמָא דְהַתּוֹרָה חֲסָה וְטַעְמָא דְמַעֲצָמֵן קִבְלוּ אֲלִימֵי לְהַקֵּל בְּתְרוּמָה אַע"פ שְׁחִיבִים עֲלֵיהָ מִיתָה מִבְּבִילְיָה וְאַע"פ שְׁנִבְיָלָה אֵינָה אֶלָּא בְּלָאוּ אֲבָל כְּל"מ דְתְרוּמָה לָא גְרַע מִכ"מ דְגְבִילָה: וְלִפ"ז תְּלִמוּד דִּידוֹן דְקָא מִמַּעַט מְקַרָּא דְאוֹתָהּ שְׁטִיפָה בְּכִל"מ דְתְרוּמָה קַל וְחֲנוּמֵר בְּנִבְיָלָה אֵי נְמִי סִבֵּר הַר"ש ז"ל דְשָׂמָא סִבֵּר הִירוּשְׁלָמֵי דְדוֹקָא בְּכִל"ח הוּא דְאִיכָּא לְמִיפְרִיָּה הֵאֵי פִירְכָּא דְמַעֲצָמֵן קִבְלוּ וְכו' אֲבָל בְּכֵלֵי מִתְכוֹת הֵאֵי פִירְכָּא לָאו כְּלוּם הוּא דְגִלִי לֹן רַחֲמָנָא גְבִי כְּל"מ דְגְבִילָה וְכָתַב רַבּוּי דְכָתִיב כֹּל אֲשֶׁר יָבוֹא וְכו' וְכָל רַבּוּיָא הִיא לְרַבּוּת תְרוּמָה שְׂאִין אִיסוּרָה אִיסוּר גְּמֵר לּוֹמֵר שְׁכָל דִּין שְׂיֵשׁ בְּנִבְיָלָה בְּכֵלֵי מִתְכוֹת יֵשׁ ג"כ בְּתְרוּמָה וְאֵף עַל גַּב דְגְבִילָה אִיסוּר גְּמֵר הוּא וּמִדְכָתִיב רַבּוּיָא גְבִי כְּל"מ אֲלִמָּא בְּכִל"ח דְלֵא כְּתִיב רַבּוּיָא הֵוָּא פִירְכָּא מְעֻלָּא וְכָל הֵיכָּא שְׂאִין אִיסוּר גְּמֵר בְּתְרוּמָה אִין כְּל"ח צָרִיף שְׁבִירָה דְחַוְמָרָא הוּא שְׁהַחֲמִירָה בּוֹ תוֹרָה הֵיכָּא שְׂאִיסוּר אִיסוּרוֹן גְּמֵר וְאֶפִּילוּ הוֹגְעֵל עֲשָׂאוּ הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ לָא הוֹגְעֵל וְלִפ"ז נְמִי תְלִמוּד דִּידוֹן דְקָא מִמַּעַט מְקַרָּא דְאוֹתָהּ שְׁטִיפָה קַל וְחֲנוּמֵר בְּנִבְיָלָה דְפִירְכָּא שְׂאִינוּ אִיסוּר גְּמֵר לָאו פִירְכָּא הוּא גְבִי כְּל"מ

כדפירשתי וכתב הוא ז"ל ואינו קשה מדברי זקני לדברי דהתם בנבחים בתרומה דאורייתא וכו' פירש בשלמא בתרומת ב"ש שמעצמן קבלו יש להקל מבבבילה אי בעית אימא דאורייתא ואיבעית אימא דרבנן והתם בנבחים אי הנה מיירי בה פדקאמר זקני אבל לשם בנבחים בתרומה דאורייתא בב"ר מיירי: וא"כ אין להקשות ממה שהוכיח זקני לדברי ואפילו אם נפל הירושלמי פשיטתו וכשיטת הר"ש דבתרומת בי"ר קאמר שיש להקל בה מבבבילה דהא לפירושו של הר"ש ז"ל אין לנו ראי' מירושלמי להקל אלא בכ"ח כבתרומ' בי"ר: ומהררא"ם ז"ל דרף דרף אחרת לפרש לשון הסמ"ג שכתב אמנם אומר אבי אמי רח"ב דאסור תרומה קל מאסור גבילה וכו' והפלה העולה מדבריו הוא שהסמ"ג סובר דתרומות ומעשרות דבי"ש דאורייתא כר"י ז"ל וקאמר ואין לעשות כן באסור אחר אפילו בתרומה שהיא במיתה לומר דאפילו בזמן בית שני במיתה ורח"ב סבר דתרומת ב"ש דרבנן ומוכח לה מדקא משני התם תרומות ומעשרות קבלו מעצמן דבלא"ה לא הנה משני מידי וקאמר הסמ"ג אע"ג דזקני מוכיח מירושלמי דתרומת ב"ש דרבנן והוכחנו הוכחה גמורה ולפי' יתיישב היטב כלי סתם דנקט תנא דברייתא בלישגיה דמשמע בין בשל חרס בין בשל מתכות ואלו לר"ש דסבר דההיא דאורייתא לא יתיישב אלא בשל חרס ולא אתי שפיר כלי סתם דנקט בבבבילה וא"כ מסתבר טפי פירושו של רח"ב אפ"ה אני אומר דאינו קשה לדברי האמורים פה מפני שדברי האמורים פה אינם אלא במה שאמר בנבחים אותה פרט לתרומה אבל במאי דאמינא דתרומת ב"ש דאורייתא ודאי קשה לי מהוכחת זקני: ולא צהיר לענ"ד דלענ"ד דמילתא דפשיטא היא שהסמ"ג ז"ל לא כתב פאן בהלכות הגעלה דיני הגעלה תרומה לומר אם תרומת בי"ש דאורייתא או דרבנן שהוא ז"ל לא הביא פאן תרומה אלא לבאר ולומר שאין צריך שטיפת צונן כגיעולי עפ"ם אחר הגעלת חמין דאפילו תרומה דחמירא שהיא במיתה פדכתיב ומתו בו כי חללהו אין לעשות בה שטיפת צונן קל וחומר באסור לאו ולא נפקא ליה מידי בהא אם תרומת בי"ש דאורייתא או דרבנן דאפילו אם תרומת בי"ש דרבנן מקשה איהו ז"ל שפיר לס"ה בשם ר"י שהוא ז"ל מתרומה שחייבים עליה מיתה מקשה על דבריו וא"כ מאי אמנם אומר א"א וכו' דקאמר שמלשון זה משמע שכתב גזר אומר שתרומת בי"ש דאורייתא וזקנו מנגד לדבריו אשר כתב פאן דסבר דתרומת בי"ש דרבנן לפירוש של מהררא"ם: ויותר מזה יש לתמוה במה שפירש לשיתו שמה שכתב הסמ"ג בפרק הכי אינו קשה מדברי זקנו לדבריו אשר כתב פה קאמר אע"פ שהוא חולק עליו במה שהוא סובר דתרומות בי"ש דאורייתא רהא ממה שכתב אמנם וכו' משמע שהוא דבר פשוט שזקנו מנגד לדבריו אשר כתב פאן וחולק עליו שדבריו מוכיחין דתרומת בי"ש דאורייתא לשיתו וזקנו סובר שהיא דרבנן לפי' פדכתיבא וכשבא לבסוף וכתב ואינו קשה מדברי זקני לדברי וכו' משמע שדבריו אינם מוכיחים בזה ולשיטתו הכי הנה ליה לסמ"ג למימר ואע"פ שזקני אמר דתרומת בי"ש דרבנן מ"מ אני פה איני מביא ראיה אלא מתרומות דאורייתא או לשון אחר בכי"צא בזה דלשון אמנם וכו' ואינו קשה מדברי זקני וכו' לא כלל בפ"ד לענ"ד וכדפירשתי: ויותר מזה אני אומר דאם הסמ"ג ז"ל הנה מפרש דמאי דקאמר אפילו בתרומה שהיא במיתה אפי' בתרומת ב"ש קאמר שהיא במיתה הנה לן למתמה טובא ולמימר מריה דאברהם מה לסמ"ג ז"ל לדבר דבר זה פאן בהלכות הגעלה שמה שהוא ז"ל מקשה על דברי ס"ה בשם ר"י ז"ל

ק' בין אם תרומת ב"ש דאורייתא בין אם היא דרבנן דהא התם בזבחים מקרא דאומתה הוא דממעטין לה לתרומה משטיפת צונן: ולאומר שיאמר שפמה שכתב הסמ"ג אח"כ אינו קשה מדברי זקני לדברי קאמר דברים הללו אני אומר שדברים הללו כי חוכא וטלולא נינהו שמתחילה פשהקשה על ס"ה בשם ר"י ה"ה לו לבאר דבריו ולומר דמקרא דאומתה הוא דממעטין שטיפת צונן בתרומה והדברים הרבים בקולות ולפידים יחדלון דתו' הללו גרעונות הן ועוד דבמה שכתב לפרש מה שכתב הסמ"ג ואינו קשה מדברי זקני לדברי נכתב וז"ל מפני שההוכחה של הירושלמי דתרומות היא הוכחה גמורה שגם הוא מודה בה פמו שכתב במצנת קל"ג ובמקומות אחרות מביא בירושלמי מאליהן קבלו לומר שתרומה בזמן הזה דרבנן פההיא דמסכת תרומות ק' לדבריו דקאמר דאפילו תרומה שהיא במיתה שפובר אפילו דב"ש הןצרה לתרץ דאפילו לפירוש הירושלמי דתרומות שזקני נעזר ממנו נהי שהיא סברתי מ"מ אינו קשה לדברי האמורים פה מפני שדברי האמורים פה אינם אלא מה שאמר בזבחים וההיא דזבחים בתרומה דאורייתא מיירי והיינו דב"ר עכ"ל: איכא למתמה טובא דלפי דבריו משמע שמה שכתב הסמ"ג ז"ל במקומות אחרות מביא בירושלמי וכו' הוא לומר דמירושלמי דתרומות קשה לדברי ר"י שאמר דתרומות בי"ש דאורייתא מן הטעם שכת' דלא לישתמיט וכו' שהוא ז"ל הןצרה ליישב ההיא דירושלמי דשבועות דלא תקשה ליה דמהא משמע דאי מירושלמי דשבועות הנה משמע שיש מי שאומר דתרומת ב"ש דרבנן לא הנה קאמר הכי ואע"ג דבתלמוד דידן לא אשפחן לא תנא ולא אמורא דלימא הכי בהדיא אלא הנה מודה בתרומת ב"ש שהיא דרבנן והביא הוא ז"ל ירושלמי דתרומות לנגד לדבריו ואין לשונו משמע פן לעניות דעתו: ועוד לשיטתו דקאמר שהסמ"ג סובר דתרומת ב"ש דאורייתא היכנ' מצוי למספר הכי פיון שהוא מודה בהוכחת זקנו שהוכיח מירושלמי דתרומת ב"ש דרבנן לדעתו: ואין לומר שהסמ"ג ז"ל סובר דההיא דירושלמי דתרומות דמשני מאליהן קבלו דחיא בעלמא הוא דהא בתלמוד דידן לא אשפחן לא תנא ולא אמורה לפרש ולומר דתרומת ב"ש דרבנן והאמת הוא דירושלמי בתרומת פירות דהיא דרבנן וכינצא בה מיירי דהשתא לא קשיא ברייתא דתרומה לברייתא דנבילה דאי הכי הנה ליה לבעל הסמ"ג לתרץ דבריו ולפרש בהדיא לשיטתו דסבר שהסמ"ג שפובר דתרומת ב"ש דאורייתא דמאי דמשני בירושלמי דתרומות מאליהן קבלו וכו' דחיא בעלמא היא דהא דוחק גדול הוא לומר פן ונהה ליה לפרש בהדיא דאע"ג דדוחק הוא לומר דבירושלמי דחיה בעלמא קאמר והאמת אינו פן מפל מקום הואיל ולא אשפחן בתלמוד דידן לא תנא ולא אמורא לפרש ולומר בהדיא דתרומת ב"ש דרבנן צריכין אנו לומר פן ואע"ג דדוחק הוא מהאי טעמא נמי אין לומר שהסמ"ג ז"ל אע"פ שהוא מודה בהוכחת זקנו דירושלמי סבר בתרומת בי"ש דרבנן הוא סובר דאין הלכה פירושלמי דתלמוד דידן פליג עליה דהא לא אשפחן בשום דוכתא דלוקי חזא מהנהו משניות או ברייתות דמקלו בתרומה בתרומת ב"ש דרבנן אלא בכל דוכתא מוקי להו בתרומה בזמ"הו דרבנן משמע דסבר דתרומות ב"ש דאורייתא וכטעמו של ר"י שכתב דלא לישתמיט וכו' פדכתבנא דאי הכי בהלכות תרומה בסימן קל"ג שמביא הירושלמי וקאמר במקומות אחרות בירושלמי וכו' הנה לו לפרש ולומר ואין הלכה פמותו דתלמוד דידן נמי פליג עליה דהא ר"י מטעמא דלא לישתמיט וכו' קאמר דתרומת ב"ש דאורייתא והןצרה ליישב ההיא דירושלמי

דְּשִׁבִיעִית דְּמִשְׁמַע מִיָּגָה דְּאִי לֹא הָוָה מְתַרְזֵן לָהּ לֹא הָוָה קְאָמַר דְּתַרּוּמוֹת ב"ש דְּאוֹרְיִיטָא אֱלָא דְרַבְּנָן וְאֵע"ג דְּבַתְלֻמוּד דִּידֵן לֹא אֲשַׁפְּחֵן מֵאֵן דְּלִימָא הָכִי דְסָבַר הוּא ז"ל דְּמִשְׁוֹם דְּלֹא אֲשַׁפְּחֵן מֵאֵן דְּאָמַר הָכִי בַתְלֻמוּד דִּידֵן וּבַתְלֻמוּד יְרוּשְׁלָמִי אֲשַׁפְּחֵן לָהּ אֵין לֹאמַר דְּפְלִיג תְּלֻמוּד דִּידֵן אֲתֻלְמוּד יְרוּשְׁלָמִי דְּתֻלְמוּד יְרוּשְׁלָמִי סָבַר דְּתַרּוּמוֹת ב"ש דְּרַבְּנָן כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחַ זְקֵנוּ וְתֻלְמוּד דִּידֵן סָבַר דְּהוּי דְּאוֹרְיִיטָא פִּינּוּ דְּלֹא אֲשַׁפְּחֵן בַּתְלֻמוּד דִּידֵן בְּשׁוּם דְּנוֹכְתָא דְּלִימָא דְּתַרּוּמַת ב"ש דְּרַבְּנָן וְשִׁלָּא פְסֻבְרַת ר"י בְּהָא וְכַדְפִּירְשִׁתִּי אֱלָא וְדֹאֵי נִרְאָה שְׁהוּא ז"ל לֹא הִכְנִיס עֲצָמוֹ לְהוֹסִיף אוֹ לְגַרְוֵעַ עַל דְּבָרוֹ וְרֵאֲיִיתוּ שֶׁל ר"י ז"ל לֹאמַר אֵי תַרּוּמַת ב"ש דְּאוֹרְיִיטָא אוֹ לֹא לָמָּה שְׁפַתְבּוֹ בְּהִלְכוֹת תַרּוּמָה אַחֲרֵי הִבִּיאוּ דְבָרֵי ר"י וּמְקוּמוֹת אַחֲרוֹת מְבִיָא בִירוּשְׁלָמִי מֵאַלְיָהוּן וְכוּ' הָא פִּירְשׁ בְּהִדְיָא וְאָמַר דְּלֹאמַר דְּתַרּוּמָה בּוֹזֵמ"הוּ דְרַבְּנָן קְאָמַר הָכִי וְהִיָּנוּ לֹאמַר דְּאֵין לְהִכְרִיעַ מִירוּשְׁלָמִי דְּהוּיָא דְרַבְּנָן אֱלָא תַרּוּמַת זְמַן זֶה אֲבָל לְתַרּוּמַת ב"ש אֲפֹשֶׁר דְּהוּיָא דְּאוֹרְיִיטָא פְסֻבְרַת ר"י אוֹ דְרַבְּנָן פְסֻבְרַת הֶרְמֵב"ם ז"ל דְּמִירוּשְׁלָמִי אֵין הוֹכְחָה לְעַנְיָן זֶה: וְכֵן נָמִי מִשְׁמַע מִמָּה שְׁפַתְבּוֹ הוּא ז"ל בְּסוּף אוֹתָהּ מְצָוָה שְׁהִבִּיָא דְעֵתוֹ שֶׁל הֶרְמֵב"ם ז"ל שְׁפַתְבּוֹ דְּתַרּוּמַת ב"ש נָמִי דְרַבְּנָן וְהִבִּיָא דְעֵתוֹ שֶׁל ר"י דְסָבַר דְּתַרּוּמָה זְמַן הָזֶה דְרַבְּנָן וְשֶׁל ב"ש דְּאוֹרְיִיטָא וְהִבִּיָא רֵאֲיָה לְדְבָרֵיהֶם מִתְלֻמוּד דִּידֵן דְּהִלְכָה דְּתַרּוּמַת ב"ש זְמַן הָזֶה דְרַבְּנָן וְלֹא הִכְנִיס עֲצָמוֹ הוּא ז"ל לְכַתּוּב לֹא פְדָבְרִי זֶה וְלֹא פְדָבְרִי זֶה וְאֵם אֵיטָא שְׁהוּא ז"ל סוּבַר כַּר"י דְּתַרּוּמַת ב"ש דְּאוֹרְיִיטָא וְלֹא מִטְעָמוֹ שֶׁל ר"י מִמֶּשׁ דַּר"י מִשְׁוֹם דְּלֹא אֲשַׁפְּחֵן לָהּ בַּתְלֻמוּד דִּידֵן וְלֹא בַּתְלֻמוּד יְרוּשְׁלָמִי דְּלִימָא הָכִי הוּא דְקָאֲמַר דְּתַרּוּמַת ב"ש דְּאוֹרְיִיטָא וְכַדְכְּתִיבְנָא וְהוּא ז"ל אַע"ג דְּאֲשַׁפְּחַת תְּלֻמוּד יְרוּשְׁלָמִי דְסָבַר דְּתַרּוּמַת ב"ש דְּרַבְּנָן לְשִׁיטְתוֹ שֶׁל מֵהֶרְרָא"ם אַפ"ה סָבַר דְּתַרּוּמַת ב"ש דְּאוֹרְיִיטָא וְהִיָּנוּ מִטְעָמָא דְכֻתְלִי הָיָה לוֹ לְהִכְרִיעַ שָׁם וּלְבָאָר דְעֵתוֹ וְרֵאֲיִיתוּ פִּינּוּ שִׁלָּא פִּירְשׁ דְעֵתוֹ שָׁם בְּהִלְכוֹת תַרּוּמָה בְּסִימָן קל"ג בְּשׁוּם מְקוּם אַחַר אֱלָא וְדֹאֵי נִרְאָה שְׁהוּא ז"ל לֹא הִיָּתָה בְּיָדוֹ רֵאֲיָה לְהוֹסִיף עַל דְבָרָיו שֶׁל ר"י אוֹ לְגַרְוֵעַ מֵהֶם לְהִכְרִיעוּ אֵי תַרּוּמַת ב"ש דְּאוֹרְיִיטָא אוֹ דְרַבְּנָן אֱלָא שְׁהַדְבָר נוֹטָה שְׁגָם הוּא סוּבַר פְדָבְרֵי ר"י מִמָּה שַׁכְת' אַחֲרֵי הִבִּיאוּ דְבָרֵי ר"י וּמְקוּמוֹת אַחֲרוֹת מְבִיָא בִירוּשְׁלָמִי וְכוּ' וְעַל דְרַף שְׁפָבַר פִּירְשִׁתִּי: וְעוֹד תִּימָה לְשִׁיטְתוֹ דְקָאֲמַר דְסָמ"ג סָבַר דְּתַרּוּמַת ב"ש דְּאוֹרְיִיטָא אֲמַאי מוֹדָה בְּהוֹכְחַת זְקֵנוּ וְלֹא קָא מְפָרְשׁ הִירוּשְׁלָמִי עַל דְרַף שְׁפָרְשִׁתִּי אֲנִי לְמַעְלָה אֲלִיבִיָה דְסָמ"ג בְּאוֹמְרֵי דְסָבַר כַּר"י דְּתַרּוּמוֹת ב"ש דְּאוֹרְיִיטָא וְעוֹד תִּימָה דְאֵי מַאי דְקָאֲמַר אֲמָנָם אָבִי אֲמִי רַח"ב וְכוּ' דְּתַרּוּמַת ב"ש דְרַבְּנָן קְאָמַר לָמָּה לֹא הִבִּיָא ג"כ הֶרְמֵב"ם ז"ל דְסָבַר דְּתַרּוּמָה דַּב"ש דְרַבְּנָן וְלֹאמַר אֲמָנָם אוֹמַר אָבִי אֲמִי רַח"ב וְכֵן פָּתַב הֶרְמֵב"ם ז"ל: וְלַרְוֹחָא דְמִילְתָא אֲמִינָא שְׁפָבַר הוּא ז"ל הִבִּיָא רֵאֲיִיתוּ שֶׁל הֶרְמֵב"ם בְּסוּף סִימָן קל"ג פְדָכְתִּי לְעִיל יְעוּיָין שָׁם וּמִמָּה שְׁהִבִּיָא רַח"ב רֵאֲיָה מִהִירוּשְׁלָמִי אֵין לְסַתּוּר דְבָרָיו אֲפִילוּ נוֹדָה בְּהוֹכְחַתוֹ דְהָא אֵין הִלְכָה פִירוּשְׁלָמִי בְּה"א לְדְעֵתוֹ שֶׁל הֶסָמ"ג לְשִׁיטְתוֹ שֶׁל מֵהֶרְרָא"ם נַר"ו: וּמֵהֵאֵי טְעָמָא נָמִי אֲמִינָא דְלִישְׁנָא דְנִקְטַת הֶסָמ"ג בְּלִישְׁנָיָה וְז"ל אֵין קֶשֶׁה מִדְבָרֵי זְקֵנֵי וְכוּ' דַּחֵק הוּא מְאוּד לְשִׁיטְתוֹ שֶׁל מֵהֶרְרָא"ם דְּאֲפִילוּ אֵם הִירוּשְׁלָמִי מְנַגֵּד לְדְבָרָיו בְּזָה אֵין לְהַקְשׁוֹת עַל דְבָרָיו דְהָא תְלֻמוּד דִּידֵן פְּלִיג עֲלֵיהּ וְאֲנִן בְּתַר תְּלֻמוּד דִּידֵן גְּרִירִינָן וְהָכִי ה"וּלְלַ וְאֲפִילוּ לְדְבָרֵי זְקֵנֵי וְכוּ' אוֹ לְשׁוֹן אַחַר וְלֹא לְנִקְוֹט בְּמִילְתָא לְשׁוֹן קוּשְׁיָא: וְתוֹ קֶשֶׁה לְשִׁיטְתוֹ דְּמִילְתָא דְפְשִׁיטָא הִיא דְּלֹא אֲשַׁפְּחֵן לִיָּה לְסָמ"ג לְמִימַר בְּשׁוּם דְּנוֹכְתָא דְּמִירוּשְׁלָמִי מוֹכַח דְּתַרּוּמַת ב"ש דְּרַבְּנָן אֱלָא דְּתַרּוּמָה בּוֹזֵמ"הוּ קְאָמַר וּבַתְּרֻמָּה בְּזְמַן הָזֶה אֲשַׁפְּחֵן לִיָּה לְתֻלְמוּדָא דִּידֵן דְּקָאֲמַר הָכִי

בכמה דוכתי ור"י דקאמר דלא אשכחן לא תנא ולא אמורא דלימא דהויא דרבנן אחרומת בית שני קאמר אבל תרומת זמן הנה פולי עלמא מודו דהויא דרבנן וכדכתב הסמ"ג עצמו בהדיא בסוף סימן קל"ג דלר"י ו"ל יש לפרש בין תרומת בית שני לתרומה בזמן הנה דתרומת בית שני דאורייתא ותרומת זמן הנה דרבנן: ולפי זה נסתלק התימה הגדול שפמה מהררא"ם נר"ו על מהררי"ק ו"ל וממילא גם התימה השני בטל במיעוטא דנראה דמהררא"ם נר"ו לא נשען על התימא השני שפמה על מהררי"ק לבטל ולסתור דבריו ולא תמך יתדו בו דנראה דמהררי"ק זכר לברכה הקשה דמסתבר ליה טפי למק' שהיה להם לגזור בתרומה דלא ליחלפא בה נבילה ופריד דהנה להו לגזור בתרומה שבמיתה דהשפא דלא גזור מחלפה בה נבילה דאינה אלא לאו ולאו בעיא היא דבעי כמו שכתב מהררא"ם נר"ו בשם הגאון מהררי"ק וכיוצא בזה תמצא בכמה מקומות בתלמוד ולכן אני אומר דמהררא"ם נר"ו לא תמך יתדו על התימה הנה ולמעליותא בעלמא קאמר ליה עם היות שהתימה הראשון היה גדול לדעתו וא"כ בביתו של ראשון שהיה היסוד נפל הבנין הנשען עליו שהוא התימה השני: ואחזיר למה שהייתי בו ואומר שעוד קשה לפי של מהררא"ם נר"ו דלפי' יש לתמוה למה לא הביא הסמ"ג בסימן קל"ג כשהביא דברי ר"י שכתב דתרומת ב"ש דאורייתא דברי הר"ש ולומר שפן ג"כ סברתו של הר"ש בתרומת ב"ש דאורייתא פדעתו של ר"י זכר לברכה ולא פהרמב"ם זכר לברכה וכן פה בהלכות הגעלה למה לא הביא ג"כ דעתו של ר"י דסבר דתרומת ב"ש דאורייתא פיון דלפירוש של מהררא"ם עיקר הדבר שהביא בהלכות הגעלה מה שפירש לשון הירושלמי אינו אלא לומר שהר"ש סובר פמותו דתרומת ב"ש דאורייתא דלאו הכי לא היה צריך לפירוש של הר"ש בהלכות הגעלה שפל עצמו של הסמ"ג שהביא לשון הירושלמי לדעתו נר"ו אינו אלא משום שזקנו הוכיח משם דתרומת ב"ש דרבנן ורצה לתרץ ולומר אע"ג שהוכחתי זקנו הוכחה גמורה היא לא קשיא ליה כמה שכתב פה בהלכות הגעלה ואע"ג דר"ש מפירש לשון הירושלמי שהביא רח"ב ראיה לדבריו ור"י לא פירש מ"מ היה לו לומר וכן הר"י חולק על רח"ב דסבר דתרומת ב"ש דאורייתא ועוד שלא הועיל פלוס כמה שפירש הר"ש לשון הירושלמי דהא רח"ב דקדק ממאי דמשני הירושלמי תרומות ומעשרות קבלו מעצמן וכן כתב הוא בעצמו והר"ש לא תירץ בדקדוק זה פלוס לפירוש מאי משני בירושלמי אי תרומת ב"ש דאורייתא וא"כ בהביאו פה דעתו של הר"ש לא תרץ פלל הוכחתו של רח"ב אלא צריכין אנו לתרצו לדעתו וא"כ מה ראה שלא הביא ג"כ דעתו של ר"י שגם הוא חולק על רח"ב לדעתו: ותו תימה כמה שכתב דלר"ב זכר לברכה הירושלמי סבר דבתרומה סגי בכל"ח בכלי שני אע"ג דהתורה העידה על כ"ח שאינו יוצא מידי דופיו לעולם משום דמדרבנן הוא ואתי שפיר אליבניה מאי דנקט בירושלמי סתם פלי דמשמע בין של חרם בין של נחושת וכו' יעניין בדבריו דא"כ תינח פלי דקתני גבי תרומה אלא פלי דתני גבי נבילה מאי אמר ליה דע"כ בפל נחושת דוקא קאמר דהא התורה העידה על כ"ח שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ומדגבי נבילה נקט סתם דהוי דוקא בפל נחושת גבי תרומה נמי סתם פלי דנקט של נחושת הוא דהשפא לא מצינו תו למידק מדנקיט בלישניה פלי סתם וכ"ש דנראים הדברים דכלי חד תנא בתרנייהו בתרומה ובנבילה דהא בירושלמי שלפניו לא היה כתוב אלא ואין למדין ממנו לענין נבילה: ולפירוש של רח"ב היינו לומר דנבילה בכלי ראשון וע"כ פלי דקתני

בפרייטא פלי של גחוש קתני דהא גבילה בכ"ח אין לו תקנה והתורה העידה על כ"ח שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ונראה שהוא גרו לא רצה לפרש ולומר לפירוש של רח"ב דסברת הירושלמי היא שאין לומר בכלי חרס התורה העידה וכו' ופליג אתלמוד דידן וסבר דבקדשים גזירת הפתוב הוא וכדפרישתי אליביה דר"ש דבהכי ניחא ליה דכלי דקתני גבי גבילה נמי אפילו בכ"ח קאמר הירושלמי דהקשר בכ"ח שיהיה נראה לו דוחק לומר פן והתימא הוא שפסוף סוף פירש פן אליביה דר"ש גבי תרומה ותו תימא דלפי מה שפירש הוא גרו דברי הר"ש קשה לר"ש דמ"ש תרומה דלא גמרינן לה מקדשים להצריף לכל"ח שבירה משום דחידוש הוא בקדשים ובגבילה גמרינן מקדשים להצריף לכ"ח שבירה ולא אמרינן דחידוש הוא בקדשים ומחידוש לא גמרינן דהא הר"ש זכר לברכה פירש בגבילה דבכלי חרס אין לו תקנה וכן הקש' גם הוא גרו ותו תימא במה שכתב בפירוש דברי הר"ש זכר לברכה דבכלי מתכת אי אפשר ליישב הפרייטא אליבא דהר"ש ולפרש בתמין דקתני בפרייטא בכלי ראשון דלא חמירא תרומה מקדשים דסגי להו בהגעלה דכ"ח בפעם אחד בלבד והא גבי תרומה אסורא בלע לגבי זרים וגבי קדשים התיירא בלע וטובא איפא להחמיר בכלי דאיסורא בלע מפלי דהתיירא בלע כדמסיק רב אשי בשלהי ע"ז בשמעטא שפכר פתבתי ומיהו אי משום הא לא קשיא דהא החמיר הפתוב בבישול חטאת יותר מבשול תרומה שבחטאת הנצריף שטיפה אחרי ההגעלה ובתרומה לא כדנפקא לן בפרק דם חטאת מדכתב רחמנא אותה דמשמע מיעוטא ואף על גב דחטאת התיירא בלע ותרומה איסורא בלע: ואין להקשות ממה שהקל הפתוב בבשול תרומה דאסורא בלע מבשול חטאת דהתיירא בלע במאי דמסיק רב אשי בשלהי ע"ז דסבירא ליה לתלמודא דלהכי כתב רחמנא אותה לומר דשטיפת צונן גזירת הפתוב היא בכלי שנתבשל בו חטאת דלא תיסק אדעתין למימר שהתורה העידה על כלי גחוש שאינו פולט עד שתשטוף אותו במים צוננין מיד אחר ההגעלה פי היכא דאמרינן שהתורה העידה על כ"ח שאינו יוצא מידי דפיו לעולם אבל בשאר איסורין ואפילו בתרומה שהיא במיתה פקדשים לא דקדשים גזירת הפתוב היא דיקא נמי דקאמר התם בזבחים לא נצרכה אלא בשטיפת קדשים ולא קאמר לא נצרכה אלא למעט שטיפה שבקדשים אלא דייק התלמוד בלישניה וקרא השטיפה יתירה לומר דמקרא דאותה שמעינן דשטיפה גזירה היא בקדשים שהיא יתירה שאין הפלי צריף בה לפלוט מה שבלע שבלאו השטיפה פולט ע"י הגעלת חמין שפכר הגעלה אבל אין לפרש ולומר דסבירא ליה לתלמודא דפשיטא דשטיפה בחטאת גזירת הפתוב דהא לא ידענו מה טעם לשטיפת צונן אחר ההגעלה כדכתב הסמ"ג וא"כ גזירת הפתוב היא ומגזירת הפתוב לא ילפינן ולא איצטריף קרא דאותה אלא למעט שטיפה בתרומה דנקא דלא דגזירת הפתוב היא בשטוף במים צוננין אחר החמין בכל דבר שתייבין עליו מיתה וגלה לנו בקדשים והוא הדין בתרומה שכל כף הוא לי תרומה פקדשים שנה קודש וזה קודש וזה חייבים עליו מיתה וזה חייבים עליו מיתה אבל פשיטא דבלאו מיעוטא דקרא אין לנו ללמוד שטיפת צונן בשאר איסורין כגון גבילה וחזיר דמחידוש שחדשה תורה בדבר שתייבין עליו מיתה והוי קודש אין ללמוד לשאר איסורין דאם פן אמאי מקשה הסמ"ג לס"ה בשם ר"י זכר לברכה מדאמר בזבחים שאין לעשות פן אפילו בתרומה ליקשי להו אפילו אם יש לעשות פן בתרומה שבמיתה והנה פקדשים ממש אין לעשות פן בשאר איסורים דהא

מחידוש לא ילפינו ושמא הסמ"ג זכר לברכה רצה להקשות מכל שכן מתרומה דהויא יותר קושיא חזקה דהויא קושיא פללית בין למפרש סברת התלמוד בדרף זו בין למפרש סברת התלמוד כמו שפירשתי אני: ואליביה דסמ"ג אין לומר נמי דתלמוד דידן סובר דיש חילוק בין אסור בלע מתרומה ובין אסור בלע מנבילה אבל לרח"ב זכר לברכה יש לחלק לפי פירושי השני שפירשתי דבריו ולפי פירוש הראשון אין חילוק אלא דבתרומת בית שני יש להקל בהקשר פליו מבית ראשון כדפירשית ולדבריו לא אתא קרא דאותה לומר דשטיפה בקדשים גזירת הפתוב היא הנלענ"ד פתבתי: נאום נמוך ונבוך דוד הפהו בכמ"ר חיים פהו ז"ל: ולהיות ועידי חתימה פתתי והסופר חתם בכתב ידו שמי ואין מעשי נכרים מתוך פתבי ויחשוב מאן דהוא שהמחבר קטיל קני באגמא הוא ורצה להתלות בי וכנה שמו כשמי אמרתי אחתום שמי אני עצמי שאני הוא המדבר הטרוד דוד הפהו בכמ"ר חיים פהו ז"ל להה: בית טז חדר א ב העתק מכתב בית דין במיתב תלתא כחדא הוינו אנתנא דייגי דחתימנא לתתא ובאת אשה אחת לפנינו שמה דונא אסוט אלמנת חננאל והעידה שבזמן שעבר נזדמנה בבית הרבנים ובא שם דין חננאל ואמר אליה דעי פי נהרג אברהם רזון בכפר אחד כאשר האשה דונא אסיט שמעה הדברים נצטערה הרבה וכמעט שפרחה נשמתה ושאלה אליה אשה אחת יונת ואמרה מה לה שנשפתנו פניך השיבה היהודות ואמרה פי דין חננאל אמר אלי פי נהרג יהודי אחד ושמו אברהם רזון והיא הגוייה היגנית אמרה פכה נעשה לאותו היהודי והם לא עשו בטוב פי הנה להם לעשות כמו שעשו ליהודי אחד שביתו אצל חומת העיר שהרגוהו תוגר אחד שמו יחזיא שהרגו בפרדסו וקבר אותו ואחר נטע אילן רמון עליו ואנכי נמצאתי שמה ובעיני ראיתי הענין הזה ואמרה גם פן שאנכי ראיתי מי הפה אליו ההפאה הראשונה ובשמעה היהודית הנ"ל שמה בלבה ובאת והעידה בפנינו הדברים האלה וזה העדות הנה בד' בשבת ח' לחודש מרחשון שנת רפ"ה לפרט היצירה: ועוד ביום הנזכר לעיל בא לפנינו מר שמואל בר רבי שמואל דנוצירא והעיד בפנינו איך יום אחד הנה יושב בפתח ביתו ובאו תוגר אחד שמו שקרארי ואמר לו שמואל אתה רוצה לארוג לי טולא כף וכף שהוא הנה נהוג לארוג לו אמר שמואל הנזכר איני יכול פי יש לי עבודה רבה לעשות פתח התוגר ואמר ממשה סוסי לא שמעת ממנו פלום אמר שמואל לא שמעתי שום דבר אמר התוגר דעו פי הרגו התוגר הנ"ל בפרדסו ועוד אמר שמואל כי באותו היום שהיו אומרים שפרח משה אחיו של יחזיא שמו קרידי בא מחוץ ושאל אותו שמואל הראית למשה הנ"ל אשר הוא בפרדס שלכם והוא ענה אלי בכעס וכמעט ששלף חרבו עלי ואנו בשמענו העדות הנ"ל פתבנו פה ק"ק קרננא ביום הנ"ל נכתב ע"י שפתי בר' משה סוסי נ"ע סופר: אברהם בן מהר"ר מנחם רוסי דייין: בנימין בכ"ר מתתיה ז"ל דייין שפתי בר' משה סוסי ז"ל דייין: שאלה מעשה שהיה כף כדלעיל ועתה אנו שואלים של משה סוסי מותרת להנשא או אסורה פי דעתי נוטה שהיא מותרת: תשובה משפיל ונבון איש דידו הגיעני פתבה ולזכותה בשפטיה בכל האפשר חפצתי אבל מה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי לא תגורו מפני איש אפילו בממון הקל כל שכן בערונה החמורה ולאפרושי מאסורא וגם פי קדמוה גדולים משלוניקי שהיום כמו ז' ימים הובאת לידי משם שאלה אחת שמןכרח אני לכתוב ולהאריף באותו ענין ועדיין לא התחלתי כלל פי ידי כבדה מזוקן לא אוכל לכתוב מכל מקום בראותי פתוב על פתבה שהעכו"ם אשר שלחת לא ישוב לביתו עד

אָשִׁיבָה מִלִּין מִהֲרַתִּי וְחִזַּקְתִּי עֲצָמִי לְכַתּוֹב לַכ"ת וּלְקַצֵּר בְּכָל שְׁאַפְּשֵׁר לִי וְזֶה פִי בְּעֵדוּת הִלְלוּ שֶׁהַעֲדוּ לִפְנֵיכֶם עַל הַרִיגַת מִשָּׁה סוּסֵי לְאוּ מְסִיחִים לְפִי תְּנֻמָּה הֵם לְעֵנְיֹת דַּעֲתִי אִם כֵּן אִשָּׁה זֹאת אֶסְוֶרָה דֶּהָא בְּכָל הִנְהוּ עוֹבְדֵי דְמִינֵי בְּגִמְרָא דְמַקְרִי מִלְתָּא לֹא אָמְרוּ אִישׁ פְּלוּנִי מַת בְּלֹא קְדִימַת דְּבָרִים לִפְנֵי אֱלֹא שֶׁהַקְּדִים דְּבָרִים לִפְנֵי שֶׁהַדְּבָרִים מוֹרִים שֶׁהוּא כְּמִסְפֵּר בְּעֵלְמָא כְּגוֹן מֵאֵן אִיפָּא בִּי חוּנְאֵי אוּ חֻבְלָא עַל פְּלוּנִי מִשְׁמַע דְּכָל שְׁלֹא אָמַר כֵּן אִינוּ אוֹמְרִים כְּמִסְפֵּר דְּבָרִים אֱלֹא כְּרוּצָה לְהוֹדִיעַ אוֹתוֹ דְּבַר לְבַדוֹ וּמִתְכַּוֵּן לְהַעֲדֵי הוּא וְאִינוּ נֶאֱמָר וְכָל הִנְהוּ עוֹבְדֵי דְמִינֵי הֵתָם הִכִּי אִיתְּנָהוּ וְהִכִּי מוֹכַחֵי דְבִנְדָאֵי בְּדוּקָא קְאָמַר דָּאֵי לֹא תִימָא הִכִּי לַמ"ל לְתַלְמוּדָא לֹמַר דְּבָרֵי הָעַמִּים שְׂאִין בּוּ מִמֶּשׁ לֹא הִנְהוּ לְמִימַר אֱלֹא אִישׁ פְּלוּנִי מַת אוּ יְהוּדֵי שֶׁהִנְהוּ בָּא עִמֵּי בְּדָרְךָ מַת: א וְכֵן נִרְאֶה מִדְּבָרֵי הַרְמְב"ם ז"ל שֶׁכָּתַב בְּפָרָק י"ג מִהַלְכוֹת גִּירוּשֵׁין וְז"ל כְּבָר אָמְרֵנוּ שֶׁהַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת שֶׁהִסִּיחַ לְפִי תְּנֻמָּה מִשִּׂיאִין עַל פִּי כִּיצַד הִנְהוּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמָּה וְאָמַר אוּי לְפְלוּנִי שְׂמַת כְּמָה הִנְהוּ נֶאֱמָר וְכְמָה טוֹבָה עָשָׂה עִמֵּי אוּ שֶׁהִנְהוּ מְסִיחַ וְאָמַר כְּשֶׁהִיטִיל בָּא בְּדָרְךָ נָפַל פְּלוּנִי שֶׁהִנְהוּ מִהִלְכֵי עִמְנֵנוּ וּמִתְּנֵנוּ לְדָבָר זֶה כִּיצַד מַת פְּתָאוּם וְכִינְצָא בְּדְבָרִים הִלְלוּ שֶׁהֵם מְרָאִים שְׂאִין כְּפִינְתָם לְהַעֲדֵי הִנְהוּ זֶה נֶאֱמָר עַכ"ל הִנְהוּ לֵךְ שֶׁכָּתַב הִרְבַּ שְׂמִסִּיחַ לְפִי תְּנֻמָּה נִקְרָא מִי שְׂמִרְאִין דְּבָרֵי שְׂאִין כְּפִינְתָם לְהַעֲדֵי אֱלֹא שְׂאִימַר דְּבָרִים עַל שֶׁקָּשָׁה עָלָיו מִיִּתְתּוֹ וּמִתְּאוּנָן עָלָיו אוּ שְׂתַמָּה עַל מִיִּתְתּוֹ וְכִינְצָא בְּדְבָרִים אֱלֹא שְׂמִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁהוּא כְּמִסְפֵּר דְּבָרִים וְלֹא כְּרוּצָה לְהוֹדִיעַ אוֹתוֹ דְּבַר לְבַדוֹ וְכִנְהִי עוֹבְדֵי דְגִמְרָא וְאָרְף עַל גַּב דְּכָתַב בְּסוּף אוֹתָהּ בְּבֹא בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁלֹא הִנְהוּ שֶׁם אֲמַתְלָא אֲבָל אִם הִנְהוּ שֶׁם אֲמַתְלָא בְּשִׂיחוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׂמָא לֹא נִתְכַּוֵּן אֱלֹא לְדָבָר אַחַר כְּמוֹ שְׂאִימַר לֹא עָשָׂה לִי כְּךָ וְכָךָ שְׁלֹא אֶהְרֹג אוֹתָךְ כְּמוֹ שֶׁהִרְגִּיתִי אֵת פְּלוּנִי אִין זֶה מַל"ת שֶׁכְּפִינְתָם לְהַטִּיל אִימָה עַל זֶה וְכֵן אִם שְׂמַע מְעַרְכָּאוֹת וְכו' לֹא לְמִימְרָא דְּדוּקָא לְהַטִּיל אִימָה הוּא שְׂאִינוּ נֶאֱמָר אֲבָל כָּל שְׁלֹא לְהַטִּיל אִימָה נֶאֱמָר אֱלֹא לֹמַר דְּכָל הִיכָא דְּלֵהַטִּיל אִימָה אֶפְּלִי אוּ אִם אָמַר בְּכִינְצָא בְּדְבָרִים שֶׁכָּתַב הִרְבַּ כְּגוֹן שְׂאִימַר לוֹ עָשָׂה לִי כְּךָ וְכָךָ שְׁלֹא אֶהְרֹג אוֹתָךְ בְּדָרְךָ שֶׁהִרְגִּיתִי פְּלוּנִי שֶׁהִנְהוּ נֶאֱמָר וְטוֹב וְעָשָׂה לִי טוֹבָה אִינוּ נֶאֱמָר שְׁלֹא אָמַר כְּךָ אֱלֹא לְהַטִּיל אִימָה: ב וְכֵן נִמֵּי בְּעַרְכָּאוֹת וְתַדַּע שְׂדַעְתּוֹ שֶׁל הִרְבַּ הוּא דְּמֵאֵי דְקָאֵמַר בְּעוֹבְדֵי דְאֶבָּא יוֹדֵן בְּדוּקָא קְאָמַר דֶּהָא כְּשֶׁהִבִּיאוּ הִרְבַּ בְּכִסְקִי הִיא עוֹבְדָא דְאֶבָּא יוֹדֵן כְּתַב וְהוּא שִׂיאֵמַר וּקְבַרְתִּי מִשְׁמַע שְׂפִיטְרָא הִרְבַּ דְּמֵאֵי דְקָאֵמַרִּין בְּגִמְרָא בְּהִנְהוּ עוֹבְדֵי בְּדוּקָא קְאָמַר וְאֵל יִקְשֶׁה לֵךְ לֹמַר דָּאֵי הִכִּי לְמָה הַשְּׂמִיט הִרְבַּ זְכָרוֹ לְבִרְכָה כְּשֶׁהִבִּיא עוֹבְדָא דְאֶבָּא יוֹדֵן מַה שְׂאִימַר שֶׁם בְּגִמְרָא חֻבְלָא עַל יְהוּדֵי וְכו' שֶׁכָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ יִצְא יִשְׂרָאֵל וְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת מִעִמְנֵנוּ לְמַקּוֹם אַחַד וְבֹא הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְהִסִּיחַ לְפִי תְּנֻמָּה אִישׁ פְּלוּנִי שִׂיאֵמַר עִמֵּי מִכָּאֵן מַת מִשִּׂיאִין אֵת אִשְׁתּוֹ הִנְהוּ לֵךְ שֶׁהַשְּׂמִיט הִרְבַּ בְּדְבָרֵי וּמֵאֵי דְקָאֵמַר בְּגִמְרָא חֻבְלָא עַל יְהוּדֵי וְכו' דְּנִרְאֶה דְּכִינּוֹן שְׂפִירֵשׁ הִרְבַּ כְּבָר כִּיצַד מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמָּה וְפִי' וְאָמַר כְּגוֹן הִיכָא שְׂדַבְרֵי מוֹכִיחִים שֶׁהוּא כְּמִסְפֵּר דְּבָרִים שְׂמִתְּאוּנָן עָלָיו אוּ תְּמוּהַ עַל מִיִּתְתּוֹ וְכָל פִּינְצָא בְּזֶה לֹא הִנְצָרְךָ יוֹתֵר לְפָרֵשׁ בְּעוֹבְדָא דְאֶבָּא יוֹדֵן דְּבַמָּה שֶׁכָּתַב וְהִסִּיחַ לְפִי תְּנֻמָּה דְּבָרֵי מְבֹאֲרִים הוּאִיל וּכְבָר פִּירֵשׁ מִי נִקְרָא מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמָּה וְאָרְף עַל גַּב דְּגִדּוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים חֻלְקוֹ עָלָיו בְּמָה שְׂמִצְרִיף לֹמַר וּקְבַרְתִּי וְכָתַב דְּנִקְבַרְתִּי דְקָאֵמַר בְּגִמְרָא לֹא דוּקָא אֱלֹא שְׂמַעְשָׂה שֶׁהִנְהוּ כְּךָ הִנְהוּ הִינְנוּ מְשׁוּם דְּאִשְׁפַּחֵן בְּגִמְרָא קִצַּת מַעֲשִׂים שְׁלֹא הִנְצָרוּ בְּהֵם וּקְבַרְתִּי וְהִתִּירוּ נְשׁוֹתֵיהֶן וְלִנְהוּ הוֹכְרָחוּ לֹמַר דְּעַל כְּרַחֵךְ וּקְבַרְתִּי דְקָאֵמַר בְּמַקְצַת מַעֲשִׂים לֹא דוּקָא אֱלֹא שְׂמַעְשָׂה

שְׁהִיָּה כִּף הָיָה וְאֵף עַל גַּב דְּדוֹחֵק גָּדוֹל הוּא אֲבָל בְּמָה שֶׁהוֹנֵפֵר שָׁם אֲבָל וְכֵן וְנִי לִיָּה
לְפָרְשָׁה זְרִיזָא וְכֵן מֵאֵן אֵיכָא בִּי חוֹנֵי וְכֵן מֵאֵן אֵיכָא בִּי חֶסֶא וּפְיֵרֵשׁ רִשׁ"י מִי מִבְּנֵי בֵיתוֹ
שִׁישְׁמַע דְּבָרֵי דְשִׁכִּיב חוֹנֵי שֶׁהַדְּבָרִים מְרָאִים שְׁאִין רְצוֹנוֹ לְהַעֲיֵד שֶׁא"כ הָיָה אוֹמֵר שִׁכִּיב
חוֹנֵי וְחֶסֶא וְלֹא הָיָה הוֹלֵךְ וּמְכַרְיֵז וּמְבַקֵּשׁ מִבְּנֵי בֵיתוֹ אֲלֵא כְּמִסְפֵּר דְּבָרִים מְצֻטְעֵר בְּצַעֲר
כְּנֵי בֵיתוֹ וְרוּצָה הוּא לְהִרְאוֹת לָהֶם שֶׁהוּא מְצֻטְעֵר וּמְכַרְיֵז לְבַקֵּשׁ אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ לוֹמֵר לָהֶם
הַדְּבָרִים שְׁלֹא מְצָאֵנוּ מַעֲשִׂים אַחֲרִים מְנַגְדִּים לָהֶם אֵינְהוּ נְמִי מוֹדוֹ דְּבִדְוֹקָא קְאָמֵר וְכֵן נְמִי
חֲשִׁיב הֵתָם מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ הֵהִיא פְּוֹנְדֻקִּית דְּקָאֵמֵר זֶה מְקַלּוֹ וְזֶה תְּרַמְלִילוֹ וְזֶה קָבֵר
שֶׁקְבַרְתִּיו בּוֹ וְאֵף עַל פִּי שֶׁשְׁאֲלוּהוּ אֵיָה חֲבִירָנוּ מִשׁוּם שֶׁרְאוּהָ בּוֹכָה כְּדִמְסִיק הֵתָם וְאֵל
יְקֻשָּׁה לָּהּ מִמַּאי דְּפָרְכִינָן הֵתָם לְמַאי דִּס"ד וְהָא אֵיָה חֲבִירָנוּ קְאָמְרִי לָּהּ וְהִיכִי חֲשַׁבִּינוּ לָּהּ
מְסִיחָה לְפִי תְּנֻמָּה דְּמִשְׁמַע דְּאֵי לֹא אֲמַרִי אֵיָה חֲבִירָנוּ חֲשִׁיב שְׁפִיר מְסִיחָה לְפִי תְּנֻמָּה וְאֵף
עַל גַּב שְׁלֹא אָמֵר דְּבָרִים הַמְרָאִים שֶׁהִיא כְּמִסְפֵּרֵת דְּבָרִים בְּעֵלְמָא דְשִׁתִּי תְּשׁוּבַת בְּדָבָר
חֲדָא דְאֵיכָא לְמִימֵר שְׁגַם הַמְקֻשָּׁה יָדַע שְׁפִיר דִּהְוֵת קָא בְּכִיָּא אֲלֵא שְׁעֵלָה בְּדַעְתּוֹ דְּאֵף עַל
גַּב דְּהוּיָא בְּכִיָּא מְכַל מְקוֹם הוֹאִיל וְלֹא מַעֲצָמָה אֲמַרָה שְׁמַת אֲלֵא שֶׁשְׁאֲלוּהָ לָּא חֲשִׁיב מְסִיחַ
לְפִי תְּנֻמוֹ וְהַתְּמַרְץ הַשִּׁיב לוֹ דְּהוֹאִיל וְהִיָּתָה בּוֹכָה מִתְּחִלָּה אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁאֲלוּהָ אַחֵר כִּף
חֲשִׁיב שְׁפִיר מִל"ת: וְעוֹד י"ל שֶׁהַמְקֻשָּׁה רְצָה לְהַקְשׁוֹת לוֹ קוֹשְׁיָא יוֹתֵר חֲזָקָה וְאֵף עַל גַּב
דְּבָלָא קְאָמְרִי לָּהּ אֵיָה חֲבִירָנוּ הָיָה יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת וְהִיכִי קְאָמֵר דְּלֹא הָיָה לָנוּ לְהַחֲשִׁיבָה
מְסִיחָה לְפִי תְּנֻמָּה דְּלֹא דִי שְׁלֹא אֲמַרָה דְּבָרִים הַמְרָאִים שְׁאִין פְּוֹנְנָתָה לְהַעֲיֵד אֲלֵא שְׁלֹא
אֲמַרָה הַדְּבָרִים עַד שֶׁשְׁאֲלוּהָ אֵיָה חֲבִירָנוּ דְּהוּי טְפִי לְגַרְיַעוּתָא שְׁלֹא לְהַחֲשִׁיבָה מְסִיחַ לְפִי
תְּנֻמָּה: וְאֵל יְקֻשָּׁה לָּהּ מִמַּאי דִּתְנֵן הֵתָם מַעֲשֵׂה בְּאֲחָד שְׁעֵמֵד עַל רֵאשׁ הַהָר וְאָמֵר אִישׁ
פְּלוּנִי בֵּן פְּלוּנִי מִמְּקוֹם פְּלוּנִי מַת הִלְכוּ וְלֹא מְצָאוּ שָׁם אָדָם וְהַשִּׂיאוּ אֶת אֲשֶׁתוֹ וּפְרַכִּינוּ
בְּגִמְרָא וְדִילְמָא שֶׁד הוּא וְתַרְצוּ לוֹמֵר דְּמִדְּלֵא פְּרַכִּינוּ וְדִילְמָא גּוֹי הוּא וְאִין זֶה מְסִיחַ לְפִי
תְּנֻמוֹ מִשְׁמַע דְּכָל הִיכָא שְׁאָמֵר אִישׁ פְּלוּנִי מַת אֵף עַל פִּי שְׁלֹא אֲמַרָה דְּבָרִים אַחֲרִים לְפָנֵי
דְּבָרִים אֵלוֹ וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם הַמְּוִרִים שֶׁהוּא כְּמִסְפֵּר סְפוּר בְּעֵלְמָא מִל"ת חֲשַׁבִּינוּ לִיָּה
וּמִשִּׂיאִין אֶת אֲשֶׁתוֹ כִּינֵן שְׁאָמֵר דְּבָרִים אֵלוֹ בְּלִי שְׁאֲלָה שֶׁשְׁאֲלוּהוּ דְּנִרְאָה הַדְּבָרִים דִּהְתָּם
לֹא חֲיִישִׁינָן לוֹמֵר דְּלְמָא גּוֹי הִיא דְּמָה לִיָּה לְעֵמֵד בְּרֵאשׁ הַהָר לְאַחֵר שָׁם לוֹמֵר הַדְּבָרִים
הָאֵלוֹ וְלִלְכַת לְזַרְכוּ וְלֹא הִלְךְ לְזַרְכוּ הוֹאִיל וּמְמַהֵר הָיָה לְלַכַּת אֲלֵא וְדֹאֵי יְהוּדֵי הָיָה
וְהַצָּרָה לְאַחֵר לוֹמֵר הַדְּבָרִים שְׁלֹא יִפְנֶה בְּעוֹן עֲגוֹן אֲשֶׁתוֹ שִׁידַע שְׁמַת בְּעֵלָה וְלֹא הִגִּיד
וּמַהֵר לְלַכַּת לְזַרְכוּ כִּי הָיָה צָרִיף לְמַהֵר וְהִלְכוּ לְרֵאוֹתוֹ כִּי חֲשַׁבּוּ שְׁמָא גּוֹי וְכִשְׁהִלְכוּ וְלֹא
מְצָאוּהוּ תְּלוֹ הַדְּבָר בְּמָה שֶׁכְּתַבְתִּי וְאֵף אִם הֵיִינוּ אוֹמְרִים שְׁפַל גּוֹי הָאוֹמֵר הַדְּבָרִים בְּלֹא
שְׁאֲלָה שֶׁשְׁאֲלוּהוּ מִתְּחִלָּה נִקְרָא מְסִיחָה לְפִי תְּנֻמָּה דְּדוֹוֹקָא הִיכָא שִׁישְׁאֲלוּהוּ מִתְּחִלָּה
וְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵיהֶם הִיא דְּלֹא חֲשִׁיב מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ אֲלֵא מִתְּפִינֵן לְהַעֲיֵד וְכַעֲבוּדָא
דְּפִוֹנְדֻקִּית דְּמִשְׁמַע הֵתָם דְּאֵי לָאו דְּהוּיָא בְּכִיָּא הוּוֹ חֲשַׁבִּינוּ לָּהּ מִתְּפִינֵן לְהַעֲיֵד מְטַעַם
שֶׁשְׁאֲלוּהָ אֵיָה חֲבִירָנוּ וְהִיא הַשִּׁיבָה עַל דְּבָרֵיהֶם מְכַל מְקוֹם בְּגִדוֹן דִּידֵן פְּשִׁיטָא דְּלֹא חֲשִׁיב
עֲדוּת זוֹ מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ דְּעֲדוּת הַתּוֹגֵר פְּשִׁיטָא דְּלֹא חֲשִׁיב מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ דְּהוֹאִיל וְשְׁאֵל
לֹא שְׁמַעְתָּ מִן מִשָּׁה סוּסֵי נְרָאִים הַדְּבָרִים כְּתְּשׁוּבוֹת שְׁאֲלָה דְּאֵף עַל גַּב שְׁלֹא שְׁאֲלוּהוּ מְכַל
מְקוֹם נְרָאָה שִׁידַע שְׁנֶאֱבַד זָכְרוֹ וְלֹא יָדַעוּ מִמֶּנּוּ כְּלוּם וּמְבַקֵּשִׁים הֵם לְדַעַת מַה נַּעֲשָׂה מִמֶּנּוּ
וּלְכַף שְׁאֵל הוּא עֲדִינֵן לֹא שְׁמַעְתָּ מִמֶּנּוּ כְּלוּם שֶׁהוּא רוּצָה לְהַשִּׁיב עַל שְׁאֲלָתָם וּבִקְשָׁתָם
דְּכִי הִיכִי דְּכַפּוֹנְדֻקוֹת חֲשַׁבִּינוּ בְּכַוְנָתָה כְּאֵלוֹ הַתְּחִילָה הִיא לְהוֹדִיעַ לָהֶם קוֹדֵם שִׁישְׁאֲלוּהוּ

אֵיזָה חֲבִירָנוּ הֵכָא נָמִי יֵשׁ לֹמֵר שְׁמָה שְׁהִיָּה מְבַקְשִׁים לְדַעַת מַה נַּעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ שְׁאָבֵד זְכָרוֹ וְיַדַּע הַתּוֹגֵר אוֹ הַגּוֹי הָאוֹמֵר הַדְּבָרִים הָרִי הֵיא מְשִׁיב עַל שְׁאֲלָתָם וּבִקְשָׁתָם וְאִם כֵּן הַתּוֹגֵר הַזֶּה שְׁאָמַר לֹא שְׁמַעְתֶּם מִמֶּשֶׁה סוֹסֵי כְּלוּם דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרָיו שְׁהֵיא יָדַע שְׁיַדְעוּ שְׁאָבֵד זְכָרוֹ וְהָיוּ מְחַפְשִׁים וּמְבַקְשִׁים לְדַעַת מַה נַּעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ הָרִי הוּא מְשִׁיב עַל שְׁאֲלָתָם וּבִקְשָׁתָם דְּבָכִי הָאִי גְּוֹנָא פְּשִׁטָא דְּלֹא דְּמִי מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ כְּדִמְשַׁמַּע מְעוֹבְדָא דְּפִנְדִּיקַת דְּפָרְכִינֵן הֶתָם וְהָא קְאָמְרִי לָהּ אֵיזָה חֲבִירָנוּ וְעַדוֹת הַגּוֹיָה נָמִי נִרְאָה דְּלֹא חֲשִׁיב מְסִיחָה לְפִי תְּנֻמָּה דְּמָה עֲנִין לָהּ בְּאוֹתוֹ הַסְּפוּר לֹמֵר וְהֵם לֹא עָשׂוּ בְּטוֹב כִּי הִיָּה לְהֵם לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שְׁעָשׂוּ לִיהוּדֵי וְכוּ' אִם לֹמֵר שְׁהִיָּה לְהֵם לְקוֹבְרוֹ כְּדִי שְׁלֹא יוֹדַע כְּמוֹ שְׁאֲיַרַע לְאוֹתוֹ הִיָּהוּדִי וְהֵלֵא לֹא שְׁאֲלָה הֵיא וְלֹא יָדַעָה אִם קְבָרָהּוּ אִם דְּשָׁמָא לֹא קְבָרָהּוּ וּמְפָנִי שְׁרָאוּהוּ שְׁהִלֵּךְ בְּאוֹתוֹ כְּפָר וְלֹא גִדַּע שְׁמוֹ יָדַעוּ שְׁנִהְרַג בְּאוֹתוֹ כְּפָר שְׁמַקְרִין כְּאֵלוֹ רִגִּילִין לְהִיּוֹת בְּעוֹלָם וְכִיּוֹן שְׁאָנוּ רוֹאִים שְׁלֹא שְׁאֲלָה אִם קְבָרוֹ לְאַבְרָהָם רְזוּן אוֹ לֹא וְהַזְכִּירָה אוֹתוֹ הִיָּהוּדִי בְּלִי קֶשֶׁר דְּבָרִים הִרְאִישׁוֹנִים הַדְּבָר מוֹרָה שְׁבַמְרָמָה דְּבָרָה שְׁדָבָר רְחוּק הוּא בְּעֵינֵי שְׁהַגּוֹיָה תֵּאמַר כְּדְבָרִים הָאֵלוֹ בְּלֹא רְמִיָּה וְאַפְשָׁר נָמִי שְׁכַוְוֹנָה לֹמֵר כֵּן מְפָנִי שְׁיַדְעָה הַקּוֹל שְׁהָיוּ מְרַנְנִים הַעוֹלָם עַל הַתּוֹגֵר יַחְיִיא שְׁהוּא הֵרַג לְמֶשֶׁה סוֹסֵי וְנִתְחַדַּשׁ אֵיזָה שְׁנֵאָה בֵּינֵיהֶם וְרַצְתָּה לְהַחְזִיק הַקּוֹל וּלְהוֹדִיעַ שְׁהֵיא רוֹצֵחַ הוֹרַג נְפִשׁוֹת לְהַחְזִיק הַקּוֹל הִרְאִישׁוֹן לְהַרַע לוֹ שְׁהִיָּהוּדִים יוֹלִיכוּהוּ לְדִין עַל הַדְּבָר הַזֶּה לְנִקְוֹם מִמֶּנּוּ נִקְמַתָּה וְנִדְמִיא לְהֵיא דְּקְאָמַר הֶתָם שְׁקִיל אֶסְפֹּסְתָא וְשַׁדִּי לְחֻיָּא בְּשַׁבְתָּא וְאִי לֹא קְטַלִּינָא לָךְ כְּדִקְטַלִּינָא לְפִלוֹנִי יִשְׂרָאֵל וְכוּ' עַד שְׁמַעָה דְּבִיתָהּוּ וְכוּ' וְלֹא הִתִּירוּהָ לִינְשָׂא וְהֶתָם נָמִי מְסַתְמָא בְּעֵלָה שְׁל אוֹתָהּ אִשָּׁה שְׁאָמַר זֶה שְׁהַרְגוּ אָבֵד זְכָרוֹ וְאַפְּיֵלוֹ הֵכִי לֹא הֵאֲמִינָהּוּ לְגוֹי שְׁאָמַר כְּמִסְפָּר דְּבָרִים שְׁהַרְגוּ דִּי"ל דְּלֵאֲיִים עַל זֶה אָמַר כֵּן הֵכָא נָמִי יֵשׁ לָנוּ לֹמֵר שְׁמָא אֵינָם מְכֻוְוִנִים אֲלֵא לְהַרַע לְתוֹגֵר הַהוּא וּלְכַךְ הַזְכִּירוּ שְׁמוֹ בְּפִירוּשׁ לֹמֵר שְׁיַחְיִיא הַרְגוּ וְכֵן נִרְאָה מְעַדוֹתוֹ שְׁל שְׁמוּאֵל בַּר רַבִּי שְׁלֵמָה דְּמָה לוֹ לְתוֹגֵר לְבֵא אֲצֵלוֹ הַיּוֹם מֵיָמִים עַתָּה כְּמָה שְׁנִים לֹמֵר דְּבָרִים הַלְלוּ עַל יַחְיִיא וְהוּא כְּפָר יָדַעַם מְאֹז אֲלֵא וְדֵאִי לְנִקְוֹם נִקְמַתוֹ מְבַקֵּשׁ אוֹ שְׁדְבָרִים מְסוֹדְרִים מְפִי אַחֲרִים וּמְרוֹמִים הֵם: וְכֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁכַתְּב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּמָה דְּבָרִים אַמּוּרִים שְׁלֹא הִיָּה שְׁם אַמְתְּלָא אֲבָל אִם הִיָּה שְׁם אַמְתְּלָא בְּשִׁיחוֹת הַגּוֹי שְׁמָא לֹא נִתְפַּוֵּן אֲלֵא לְדָבָר אַחַר וְכוּ' עַד שְׁהֵם מְחַזְקִין יְדֵי עֲצָמוֹן בְּכַזָּב כְּדִי לְהַטִּיל אִימָה וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּדְבָרִים אֵלוֹ עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ וְנִרְאָ' שְׁפָלַל הֵרַב בְּכִיּוּצָא בְּנִדּוֹן דִּידָן בְּמָה שְׁאָמַר וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּדְבָרִים הָאֵלוֹ דְּהֵינּוּ שְׁמִכְזָבִין לְהַבִּיא נִזְק לְשׁוּנָא וּלְהַחְזִיק עֲלֵיו קוֹל רַע וְהָיוּ כְּמִלְתָּא דְּשְׁיִיכֵי בָּהּ דְּעַבִּידֵי לְאַחְזוּקֵי שְׁקִרְיָיָהּוּ וְאַפְּיֵלוֹ מְסִיחֵוּ לְפִי תְּנֻמוֹ אֵינּוּ נֶאֱמָן כְּדֵאִיתָא בְּפָרְק כָּל הַגַּט וְאַף עַל גַּב דְּמְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ דְּהֶתָם מְשַׁמַּע שְׁלֹא הַקְּדִים דְּבָרִים לְפָנָיו שְׁאֲנִי הֶתָם שְׁהַגּוֹים הָיוּ מְסַפְרִים זֶה עִם זֶה וְלֹא אָמְרוּ הַדְּבָר לִיהוּדִי אֲלֵא שְׁשַׁמְעוּ הִיָּהוּדִים כְּשֶׁהָיוּ מְסַפְרִים דְּפְשִׁטָא דְּבָכִי הָאִי גְּוֹנָא אֲפִילוֹ בְּלֹא הַקְּדַמַּת דְּבָרִים הָיוּ שְׁפִיר מְסִיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ דְּלִיכָא לְמִימַר דְּמְכַוְוֵן לְהַעִיד הֵיא הוֹאִיל וְלֹא אָמַר הַדְּבָרִים לִיָּהוּדִי וְאַפְשָׁר נָמִי שְׁהַגּוֹיָה הַמְעִידָה רַצְתָּה לְהוֹסִיף לְדוֹנָא אֲסִיט מְכָאוּב עַל מְכָאוּבָה לֹמֵר לָהּ שְׁהִיָּהוּדִים כְּאִין נַחֲשָׁבוּ וְהֵם הַפְּקָר כְּמִדְּבָר שְׁהַפֵּל דְּשִׁין בּוֹ וּלְהוֹדִיעַ הַשְּׁפֵלַת הָאֲנֻמָּה הִיָּהוּדוֹת אֲמָרָה וְהַחְזִיקָה בְּקוֹל שְׁפָבָר הָיוּ הַעוֹלָם מְרַנְנִים עַל הַרוּגַת מֶשֶׁה סוֹסֵי וְדוֹאָגַת הֵיא עַל שְׁנוֹדַע שְׁאַבְרָהָם רְזוּן נִהְרַג בְּכָפָר אַחַד וְהִיָּהוּדִים יְבַקְשׁוּ לְנִקְוֹם נִקְמַתוֹ מִהַכְּפָר הַהֵיא וְיִרְאוּ מְשַׁם וְהֵלֵאָה שְׁלֹא לְהַרוֹג יְהוּדִי מִפְּחַד הַמַּלְכוּת שְׁיִנְקָמוּ נִקְמַת אַבְרָהָם רְזוּן וְלֹא נִשְׁקַע שְׁמוֹ

ויאבד זכרו כמו משה סוסי ונרגילו להרוג היהודים ומשום הכי אמרה ליהודית מה שאמרה והחזיקה הקול הראשון: ובר מן דין לבי אומר לי דכיון שפבר יצא קול בעולם שפלוני התוגר הרג לפלוני היהודי יש לחוש דלמא אמרי בדדמי דבעינו לומר וקברתיו כי היכי דחיישינו במלקמה ובדבר ואפילו למצת אחרונים שפסקו דמלקמה נמי וכיוצא בה לא בעינו לומר וקברתיו וכו' אפילו להגהה מיימונית שכתב דבגוי מסיח לפי תומו לא חיישינו דאמר בבדמי נראה דחיינו דוקא במלקמה שדדד למות שם אנשים רבים וכדמפרש טעמא דכיון שאינו מכוון להעיד אינו אומר בדדמי אלא מספר מה שראה אבל בנדון דידן שלא נשמע קול שנהרג שום יהודי אלא זה משה סוסי חשיב שפיר לדעתו שראה הדבר דלא מספקא ליה באחר וליביה אנסיה ובעינו למימר וקברתיו וקברו שאמרה הגויה ליהודית לאו מידי היא דטעמא דבעינו וקברתיו הוא משום שיש לנו לומר דהואיל וקברו הוא בעצמו המעיד בו דקדק בו היטב והפירו היטב בעת הקבורה אבל היכא שאמר קברו אחר הקבורה לא מעלה ולא מוריד ובר מן כל דין אמיןא דמי הוא זה ואיזהו אשר ירצה להכניס ראשו ולעשות מעשה שלא פדעת הרי"ף והרמב"ם זכרם לברכה עמודי התורה להתיר אשה שהיא ערוה לדעתם כל היכא שגוי מסיח לפי תומו לא אמר וקברתיו ואף על גב שגדולי האחרונים חלקו עליהם אינהו לא קטלי קני באגמא גינהו וכן כתב גמי הרשב"א בתשובה שאין לעשות מעשה בערוה שלא פדעתם וכן בתשובות הר"ן ואף על גב דמקצת גדולי האחרונים כתבו שלא אמרו הרי"ף והרמב"ם זכרם לברכה אלא היכא שלא הזכיר הגוי שמו ובנדון דידן התוגר הזכיר שמו הא פבר פתבתי דפשיטא הוא שהתוגר לא הוי מסיח לפי תומו ובעדות הגויה לא הונוכר שמו ואם כן בעינו לומר וקברתיו פדכתבנא דוקברו שאמרה הגויה לאו מידי היא פדכתבנא וכל שכן שאין כאן עדות כלל על משה סוסי שפגני שאמרה כמו שעשו ליהודי אחד שביתו סמוך לחומת העיר לאו מידי הוא דמאן לימא לן דהיום כל כף שנים לא יצא יהודי אחר שהיה ביתו סמוך לחומת העיר ולא נודע שמו שפא שם ועמד זמן מה ושלל בת ישראל היתה מפרת בו ונדעה ביתו ויצא ונהרג ועליו אמרה דבשלמא אם היתה מזפרת היום שייצא משה סוסי ונהרג הנה לנו לדון בדבר אבל השתא דלא הזכירה היום פשיטא אין כאן עדות כלל על משה סוסי ולא דמי כלל לא למה שאמרו בגמרא ולא למה שאמרו בתוספתא ואינו רוצה להאריך בזה לקוצר הזמן נאום נמוך ונבוך דוד הפהן בכמ"ר חיים הפהן ז"ל בית יז חדר א אל האצילים היקרים מזהב ומפנינם דת אל בשלש עשרה נפה משמרים דברים נטועים פדרכבנות וכמסמרים מבררים מפיהם או מפי כתבים ראש דברי אליכם האדונים גדולים נכבדי קהל קדוש ארטא שלום: הנה הובא אלי פתבכם וגם העתק ההשגה אשר השיגו על דברי החכם השלם מוהר"ר יוסף טיטסק וגם כי כל מה שהקשה פבוד תורתו על דברי מפרק כל הגט לא הוסיף על מה שכתבתי אני בפסקי ששם נדחקתי ממה שיש להקשות עלי מפרק כל הגט וישבתי וכבוד תורתו עשה עצמו פאלו לא ראה וחזר והקשה על דברי מה שפבר הקשיתי אני מפל מקום לכבוד החכם השלם שפכגדו ולמלאות רצון פבוד תורתכם אשיב ואבאר הדברים יותר באורך כי פכותבי הפסק ההוא לא עמדתי עליו אלא כמו ארבע שעות פליל ו' כי פיום איני פנוי כי העתי ששלח אלי רבי פגמין ב"ה פ"ה פיום חמישי בין הערבים וכתב על פתבו שהעתי עצמו עד אשוב לו ומהרתי להשיב לו ולקוצר בכל האפשר לי והכ"ר יעקב יודע כל זה

וְכַתֵּב שֵׁם דְּבָרִים מְעֻטֵי הַכְּמוֹת וְרַבֵּי הָאֵיכוֹת וּבְרֵאוֹתַי עִתָּה שֶׁהִשְׁעָה צָרִיכָה לְכוּף לְבָאֵר הַדְּבָרִים בְּאוֹרֵךְ אַכְתָּנוּב כִּימָסֶת יְדֵי הַקְּצָרָה וְזֶה הַחֹלִי אֶתְנֶן בְּפִרְקָא בְּתֵרָא דִּיבְמוֹת אֶפְיָלוּ שְׁמַע מִן הַנְּשִׁים אוֹמְרֵת מֵת אִישׁ פְּלוֹנִי דִּיּוּ וְכוּ' עַד וּבְלֵא בְרַי יִשְׂרָאֵל אִם הִנֵּה מִתְּפֻנִין אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת וְאֶמְרִינֵן בְּגִמְרָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל לֹא שְׁנוּ אֱלָא גִתְּפֻנִין לְהִתִּיר אֲבָל גִּתְּפֻנִין לְהַעִיד עֵדוּתוֹ עֵדוּת וְכֵן נִמְי קָאֻמַר רִישׁ לְקִישׁ הֵתֵם וְרַבֵּי יוֹחָנָן פְּלִיג עֲלֵינָהּ וְאָמַר אֶפְיָלוּ גִתְּפֻנִין לְהַעִיד אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת וְאֶמְרִינֵן הֵתֵם הִיכִי יִדְעִינֵן מִי הוּא מִתְּפֻנִין לְהִתִּיר אוּ מִי הִיא מִתְּפֻנִין לְהַעִיד אָמַר רַב יוֹסֵף בָּא לְבֵית דִּין וְאָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי מֵת הֲשִׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ זֶהוּ גִתְּפֻנִין לְהִתִּיר מֵת סֵתֵם זֶהוּ גִתְּפֻנִין לְהַעִיד וְנִרְאָה דְּהָא דְקָאֻמַר מֵת סֵתֵם זֶהוּ גִתְּפֻנִין לְהַעִיד לֹא בְּבֵית דִּין דְקָאֻמַר רַב יוֹסֵף דְּנֻקָא קָאִי דְמִסְתַּבְּרָא כֹּל שְׁאֻמַר פְּלוֹנִי מֵת מִתְּפֻנִין לְהַעִיד הוּא וְכֵן נִמְי רִישׁא דְמִלְתָּא דְרַב יוֹסֵף דְקָאֻמַר הֲשִׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ זֶהוּ גִתְּפֻנִין לְהִתִּיר לֹא בְּבֵית דִּין דְּנֻקָא קָאֻמַר אֱלָא כֹּל שְׁאֻמַר הֲשִׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶפְיָלוּ לֹאבָא לְבֵית דִּין הִנֵּה שְׁפִיר מִתְּפֻנִין לְהִתִּיר פִּינֵן שְׁאֻמַר לְהֵם לְהִתִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ לְהַנְּשִׂא וּבָא לְבֵית דִּין דְּנֻקָט רַב יוֹסֵף בְּלִישְׁנֵיהּ אוֹרְחָא דְמִלְתָּא נֻקָט שְׁמִי שְׁאוּמַר הֲשִׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ אוֹמַר לְבֵית דִּין הוּא שְׁאֵין מְשִׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ אֱלָא בֵּית דִּין וְלֹא גִתְּפֻנִין הוּא לּוֹמַר כֵּן אֱלָא לִב"ד שְׁבִינְדֵם לְהֲשִׂיא אֶת אִשְׁתּוֹ אִי נִמְי בֵּית דִּין דְּנֻקָט רַב יוֹסֵף בְּמִלְתֵּיהּ כֹּל אֲדָם דְּעֵלְמָא נִקְרָא בֵּית דִּין לְעֻנֵן עֵדוּת אִשְׁה דְּבַעֲדוּת אִשְׁה לֹא בְּעִינֵן שְׁפִיעֵד הַעֵד בְּבֵית דִּין הַמְּיוֹחֵד לְכֹל שְׁאָר הַעֲדוּת אֱלָא לְכֹל מִי שְׁיֵאמַר דְּבָרִים הִלְלוּ בֵּית דִּין הוּא לְעֻנֵן זֶה שְׁעֵדוּתוֹ מְקוֹנְבֵּלַת כְּאֵלוֹ הַעִיד בְּבֵית דִּין וְאִף שְׁאֵין עֵדוּת מְשִׁאָר הַעֲדוּת אֱלָא בְּבֵית דִּין כְּגוֹן ג' וְכִינְצָא בְּהֵם אֱלָא שְׂרַב יוֹסֵף אֶתָּא לְאִשְׁמוּעִינֵן שְׁאֵם לֹא אָמַר בְּפִנֵי יַחֲיד בְּעֵלְמָא שְׁהוּא בֵּית דִּין לְעֻנֵן זֶה פִּינֵן שְׁעֵדוּתוֹ מְקוֹנְבֵּלַת כְּאֵלוֹ הַעִיד בְּבֵית דִּין הַגְּדוֹל כְּדִפְרִישְׁתִּי אֱלָא אִישׁ פְּלוֹנִי מֵת לְבַד מִתְּפֻנִין לְהַעִיד הוּא וְזֶה עֵיקַר לַע"ד וְאִם תִּמְצָא אִיזְהָ מְפָרֵשׁ אוֹמַר בָּא לְבֵית דִּין וְאָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי מֵת זֶהוּ מִתְּפֻנִין לְהַעִיד דְּבָר פְּשוֹט הוּא שְׁזֵה דְעֵתוֹ שְׁכָל הָאוּמַר אֶפְיָלוּ לִיחִיד דְּעֵלְמָא פְּלוֹנִי מֵת מִתְּפֻנִין לְהַעִיד בִּב"ד הִיא דִּיחִיד דְּעֵלְמָא לְעֻנֵן זֶה ב"ד הִיא כְּדִפְי' א"נ נֻקָט רַב יוֹסֵף בְּמִלְתֵּיהּ בָּא לְבֵית דִּין מִשּׁוּם דְּסִבְר דְּמִתְּנִיתֵן דִּתְנֵן וּבְלֵא בְרַי יִשְׂרָאֵל אִם הִנֵּה מִתְּפֻנִין לְהַעִיד אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת רְבוּתָא אֶתָּא לְאִשְׁמוּעִינֵן דְּסִבְר דָּאִי לֹא תִימָא הִכִּי אִמְאִי שְׁנֵי תִנָּא בְּלִישְׁנָא דְּבִרִישְׁא קָא עֲסִיק בְּמִי שְׁעֵדוּתוֹ עֵדוּת דְקָאֻמַר אֶפְיָלוּ שְׁמַע מִן הַנְּשִׁים אוֹמְרִים מֵת אִישׁ פְּלוֹנִי דִּיּוּ וְכוּ' וּבְסִיפָא גְבִי לֹא בְרַי יִשְׂרָאֵל קָא עֲסִיק בְּאִיזְהָ גוֹי אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת דְקִתְנֵי וּבְלֵא בְרַי יִשְׂרָאֵל אִם הִנֵּה מִתְּפֻנִין אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת וּפְתַח הַתְּנָא לְפָרֵשׁ מִי הוּא שְׁעֵדוּתוֹ עֵדוּת וְסִינֵים בְּמִי שְׁאֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת רִישְׁא וְסִיפָא הִנֵּה לִי מִתְּנִיתִין לְמִיתְּנִיגְהוּ בְּגוֹנוֹנָא חֲדָא וּלְקִצְר בְּסִיפָא וְלִיתְנֵי וּבְלֵא בְרַי יִשְׂרָאֵל בְּלֵא מִתְּפֻנִין עֵדוּתוֹ עֵדוּת וְהִנֵּה שְׁמַעִינֵן שְׁפִיר דְּבָלָא בְרַי יִשְׂרָאֵל בְּלֵא מִתְּפֻנִין עֵדוּתוֹ עֵדוּת דְּהָא בְּעֵדוּתוֹ עֵדוּת עֲסִיק הַתְּנָא אֲבָל בְּמִתְּפֻנִין אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת אֱלָא וְדָאִי סִיפָא גְבִי לֹא בְרַי יִשְׂרָאֵל רְבוּתָא אֶתָּא לְאִשְׁמוּעִינֵן דָּאִף עַל גַּב שְׁאֵין כְּאֵן פְּסוּל אַחַר לְהִיּוֹת כְּעַד אַחַד אֱלָא מִשּׁוּם שְׁהוּא לֹא בְרַי יִשְׂרָאֵל אִפ"ה אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת וְלֹא מְשַׁכְּחָנָא אֱלָא הִיכָא שְׁכָא הִלֵּא בְרַי יִשְׂרָאֵל בְּעֵצְמוֹ לִב"ד שְׁאֵם לֹא בָּא הִלֵּא בְרַי יִשְׂרָאֵל בְּעֵצְמוֹ לְבֵית דִּין אֱלָא אָמַר לְאַחַר וְהַעִיד בְּבֵית דִּין יֵשׁ כְּאֵן פְּסוּל עַד מְפִי עַד נִמְי וּלְהִכִּי הִנְצָרַךְ רַב יוֹסֵף לְמַנְקָט בְּמִלְתֵּיהּ בָּא לִב"ד דְּלְפָרוּשֵׁי מִתְּנִיתִין קָאֻתִי דְּמִסְתַּבְּרָא כְּדִפְרִישְׁתִּי דְּכֹל שְׁאוּמַר לְאִיזִי יְהוּדִי אִישׁ פְּלוֹנִי מֵת לְבַד וְאֵין הַסְּפוּר מוֹרָה עֲלֵיו דְּמִסִּית לְפִי תְּנוּמוֹ הִיא מִתְּפֻנִין הִיא לְהַעִיד שְׁמַת פְּלוֹנִי

וּכְבָר כְּתִיבִי דְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי נִרְאָה הַפְּרִיּוֹשׁ הַשְּׁנִי עֵינֵקֶר וְאַפְשָׁר דְּהָא וְהָא אֵיתָא דִּיחִיד
שְׁנַאֲמְרוּ לְפָנָיו דְּבָרִים הִלְלוּ וּבֵית דִּין הַגְּדוֹל שְׁוִים וְאִין לֹאמֵר דְּלִפְרִישׁ זֶה מָאִי דְקָא בְּעִי
נְמִי בְּתֵר הָכִי וְאֵלָא מִתְנִיתֵן דְּבָלָא בְּרִי יִשְׂרָאֵל שְׁהִיא מִתְפֹּנֵן אִין עֵדוּתוֹ עֵדוּת הִיכִי מִשְׁפַּחַת
לֵה וְקָאמֵר כִּי הִיא זִהְנָה קָאמֵר וְאִזְלוּ מֵאֵן אִיכָא בִּי חֲנוּאִי שְׁפֹרֵשׁ חֲנוּאִי בְּבָא לְבֵית דִּין
דְּנֹקָא הוּא דְקָאמֵר דְּבַעֲיֵנֵן לְמִימֵר בְּכִי הָאִי גְּוֹנָא אֲבָל שְׁלֵא בְּבֵית דִּין אֲפִילוּ לֹא אָמֵר אֲלֵא
פְּלוּנִי מִת שְׁפִיר דְּמִי וְלֹא הִנְצֵרָהּ בְּעַל הַגְּמָרָא לְפָרֵשׁ וְלֹאמֵר דְּבָבָא לְבֵית דִּין דְּנֹקָא הוּא
דְּבַעֲיֵנֵן לְמִימֵר הָכִי כִּינֵן דְּאֵמָאִי דְקָאמֵר רַב יוֹסֵף בְּעִי וּפְשִׁיט וּמְשַׁנֵּי וְרַב יוֹסֵף בְּבָא לְבֵית
דִּין קָאמֵר דְּהָא אִין סְבָרָא פְּלֵל לֹאמֵר שְׁמִי שְׁאוּמֵר לִיהוּדִי לְבַד מִת פְּלוּנִי שְׁאִין דַּעֲתוֹ
לְהוֹדִיעַ שְׁפִי מִת דְּנֹדָאִי לְהוֹדִיעֵנִי קַמ"ל כְּדִפְרִישְׁתִּי: וְתוּ דְמָאִי דְּבַעֲיֵנֵן הֵתֵם אֲלֵא מִתְנִיתִין
דְּקִתְנִי וְכו' הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה דַּעֲדוּתוֹ עֵדוּת וְכַדְפִּי הֵתֵם הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה דְלֵא נִתְפֹּנֵן
לְהַעֲיֵד וְלֹא לְהַתִּיר וְהִנֵּה לְתַלְמוּדָא לְפָרוּשֵׁי וְלֹאמֵר דְּנֹקָא בְּבָא לְבֵית דִּין הוּא דְּבַעֲיֵנֵן
לְמִימֵר הָכִי אֲבָל שְׁלֵא בְּבֵית דִּין אֲפִילוּ לֹא אָמֵר אֲלֵא פְּלוּנִי מִת בְּלַבַּד דְּהָא רַב יוֹסֵף דְּנִקְט
בְּמִלְתֵּיהּ בָּא לְבֵית דִּין מִתְנִיתִין דַּאֲתָא לְאַשְׁמוּעֵינֵן רַבּוּתָא דַּאֲפִילוּ אִין כָּאֵן פְּסוּל אַחַר
אֲלֵא שְׁהוּא לֹא בְּרִי יִשְׂרָאֵל אִין עֵדוּתוֹ עֵדוּת אֲתָא לְפָרוּשֵׁי וְכַדְפְּרִישְׁנָא וּמָאִי דַּאֲיַבְעִיא לֹן
הֵתֵם לֹא לְפָרוּשֵׁי מִתְנִי אִיבְעָא לֹן דְּמִתְנִי אִין עֵדוּתוֹ עֵדוּת קָאמֵר וְאִין אִיבְעָא לֹן דְּהִיכִי
מִשְׁפַּחַת דְּלֵא בְּרִי יִשְׂרָאֵל עֵדוּתוֹ עֵדוּת וְאֵם כֹּן הִנֵּה לִיָּה לְתַלְמוּדָא לְפָרוּשֵׁי כְּדִפִּי וּלְפִי מָאִי
דְּפְרִישְׁנָא דְּבֵית דִּין דְקָאמֵר רַב יוֹסֵף בֵּין בֵּית דִּין הַגְּדוֹל בֵּין יַחֲדִיד דַּעֲלָמָא קָאמֵר אֲתָא
שְׁפִיר טְפִי: וְאַחֲזֹר בְּמָה שְׁהִיִּיתִי בּוּ וְאֹמֵר דָּאִי הָכִי בְּשַׁאֲרַר עוּבְדִי דְּמִיִּיתִי הֵתֵם דְּלֵא מִיִּיתִי
לְהוּ כִּי הִיכִי לְשׁוֹנֵי מָאִי דְּבַעֲיֵנֵן הֵתֵם דְּהִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה דְלֵא בְּרִי יִשְׂרָאֵל עֵדוּתוֹ עֵדוּת דְּלֵא
אֲמִילְתֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף קָא מִיִּיתִי לְהוּ לֹא הִנֵּה לִיָּה לְתַלְמוּדָא לְמִסְתָּם לְמִלְתֵּיהּ דְּמִשְׁמַע
דַּאֲפִילוּ בְּאֹמֵר שְׁלֵא בְּפָנֵי ב"ד בְּעֵינֵן לְמִימֵר כְּהִיא גְּוֹנָא אֲלֵא הִנֵּה לִיָּה לְפָרוּשֵׁי דְּנֹקָא
בב"ד קָאמֵר דַּאֲמוּרָא הִיא וְהִנֵּה לִיָּה לְפָרֵשׁ אֲלֵא וְדָאִי מָאִי דְקָאמֵר בְּמִסִּיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ כִּי
הִיא זִהְנָה אִזְלוּ וְקָאמֵר מֵאֵן אִיכָא בִּי חֲנוּאִי וְכו' וְכֹן בְּשַׁאֲרַר עוּבְדִי בֵּין בְּבָא לְב"ד וּבֵין
בְּלֵא בָּא לְב"ד דְּנֹקָא בְּכִי הָאִי גְּוֹנָא וְכִיּוֹצָא בְּזֵה שְׁאִינוּ מְכֹנִין לְהוֹדִיעַ מִיתְּתוּ אֲלֵא כְּמִסְפֵּר
דְּבָרִים דְּהוּי מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ אֲבָל בְּגוֹנָא אַחֲרִינָא לֹא וְתַדַּע לֵה דְּרַב יוֹסֵף דְּנִקְט בְּמִלְתֵּיהּ
בָּא לְבֵית דִּין לֹא בְּדוּקָא קָאמֵר לֵה אֲלֵא אֲפִילוּ לֹא בָּא לְבֵית דִּין נְמִי דִּינוּ שְׁנֵה כְּמוֹ שְׁבָא
לְבֵית דִּין אוּ לְגַבֵּי עֵדוּת אֲשֶׁה אֲפִילוּ יַחֲדִיד בְּעֵלְמָא נִקְרָא בֵּית דִּין וְכַדְפְּרִישְׁתִּי דָּאִי לֹא
תִּימָא הָכִי אֲלֵא תֵּאמֵר דְּנֹקָא בְּבֵית דִּין הַמִּינְחָד הוּא דְקָאמֵר רַב יוֹסֵף בֵּין רִישָׁא דְּמִלְתֵּיהּ
וּבֵין סִיפָא דְּמִלְתֵּיהּ דְּכָל הִיכָא שְׁלֵא בָּא לְבֵית דִּין אֲפִילוּ אָמֵר הַשִּׂיאוּ אֶת אֲשֶׁתוֹ לֹא קָרִינֵן
בְּיָה מִתְפֹּנֵן לְהַתִּיר אֲלֵא מִתְפֹּנֵן לְהַעֲיֵד לְיַפְלֹג בְּאֹמֵר הַשִּׂיאוּ אֶת אֲשֶׁתוֹ בֵּין בָּא לְבֵית
דִּין לְלֵא בָּא דָּאִין לֹאמֵר דְּכֹנְלָא בְּבֵית דִּין אֲתָא לְאַפְלוּגִי וְלַאֲשְׁמוּעֵינֵן דַּאֲפִילוּ בָּא לְבֵית דִּין
וְאָמֵר מִת סֵתֵם מִתְפֹּנֵן לְהַעֲיֵד חֲשְׁבִינֵן לִיָּה וְלֹא לְהַתִּיר דָּאִי הָכִי מָאִי בְּעִי בְּתֵר הָכִי אֲלֵא
מִתְנִיתִין דְּקִתְנִי וּבְלֵא בְּרִי יִשְׂרָאֵל אֵם הִנֵּה מִתְפֹּנֵן אִין עֵדוּתוֹ עֵדוּת הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה וְהִיא
מִמָּאִי דְקָאמֵר רַב יוֹסֵף לֹא מִשְׁמַע דְּנִקְרָא מִתְפֹּנֵן לְהַעֲיֵד אֲלֵא בְּבָא לְבֵית דִּין וְאֹמֵר מִת
אֲבָל הִיכָא שְׁאֲמֵר מִת שְׁלֵא בְּבֵית דִּין לֹא דְהָא מְדַפְרִיָּה אֲלֵא מִתְנִי וְכו' מִשְׁמַע דְּהִנֵּה סְלֵקָא
דַּעֲתִין דְּמִקְשָׁה דְּמָאִי דְקִתְנִי בְּמִתְנִיתִין וּבְלֵא בְּרִי יִשְׂרָאֵל אֵם הִנֵּה מִתְפֹּנֵן אִין עֵדוּתוֹ עֵדוּת
בְּמִתְפֹּנֵן לְהַתִּיר קִתְנִי לֵה כְּגוֹן שְׁאֲמֵר הַשִּׂיאוּ אֶת אֲשֶׁתוֹ אֲבָל מִתְפֹּנֵן לְהַעֲיֵד כְּגוֹן שְׁבָא
וְאָמֵר מִת פְּלוּנִי וְתוּ לֹא עֵדוּתוֹ עֵדוּת וְהַשְׁתָּא דַּאֲמֵר רַב יוֹסֵף דְּבָבָא וְאָמֵר מִת פְּלוּנִי אִין

עדותו עדות קא בעי אלא מתניתין דקתני וכו' פירושו דכיון שאמה אומר דמכונן להעיד נמי שפא ואמר מת פלוני ותו לא אין עדותו עדות דהא רבי יוחנן שהלכה כמותו קאמר דאפילו מתפונן להעיד נמי אין עדותו עדות אם כן היכא משפחת דאינו בר ישראל עדותו עדות ואי סלקא דעתך דדוקא בבא לבית דין המינוחד ואמר מת פלוני קאמר רב יוסף דהוי מתפונן להעיד אבל בבא לבית דין לא מאי קשיא ליה דהיכי משפחת ליה שאין מתפונן להעיד ולא להתיר ועדותו עדות הא מלתא דפשיטא הוא שיש חלוק בין בא לבית דין ללא בא לבית דין וכיון דרב יוסף בבא לבית דין המינוחד קאמר דהוי מתפונן להעיד ואין עדותו עדות דבר פשוט הוא דהיכא דלא בא לבית דין עדותו עדות ומאי קשיא ליה אלא נדאי באומר מת פלוני ותו לא כל שאומר בין לבית דין או לאינה יהודי שנים דנדאי מתפונן להודיעו שמת והכי מסתברא וכדפלי: ב וכן נמי נראה אמאי דמשני במל"ת כי ההוא דהנה אזיל וקאמר מאן איכא בו חנאי דלא הנה ליה למימר אלא באומר מת שלא בפני בית דין ואף אם נאמר דהיינו מאי דקאמר במל"ת שכל האומר מת שלא בפני בית דין אינו אלא כמספר דברים ומל"ת קרי ליה אפתי קשיא דלמה ליה לאתויי ההוא דחנאי ולמימר כי ההוא דהנה אזיל וקאמר מאן איכא בי חנאי וכו' כיון דלא נפיק מינה מידי דאין לומר דלרבנותא נקטיה לומר דאע"ג דקאמר מאן איכא בי חנאי לא חיישינו למימר דכיון שפבקש מבני ביתו מתפונן להעיד הוא וכדכתב מהר"ר יוסף טיטצק בהשיבו על דברי דהא נוי ליה לפרש' זריזא לא שייך למימר הכי שהרי לא היה מבקש בני ביתו ותו אמיןא דאי לרבנותא נקטיה מה שאין סברא לומר כן לעד"נ מ"מ לרוחא דמלתא אמיןא דאי הכי הנה ליה לתלמודא לסדר ההיא עובדא דחנאי בפני עצמה ולומר ההוא דהנה אזיל וקאמר מאן איכא בו חנאי וכו' כי היכי דקאמר בשאר עובדי דמיייתי התם ונהה שמעינן שפיר דכל היכא שלא בא לבית דין לומר מת סתם אף אם יוסיף דברים אחרים כפיצא באלו אין כאן בית מייחוש ואמאי קאמר כי ההיא דהנה קאמר ואזיל וכו' ומהאי טעמא נמי נראה דלא מצינו למימר דאיצטרך ליה לתלמודא למימר כי ההוא דהנה אזיל וכו' להודיענו דהיכא דמכריז והולך לא בעי למימר וקברתיו וכדכתב הרשב"א והריטב"א לבאר דבריו של הרי"ף והרמב"ם ז"ל דבעי במל"ת למימר וקברתיו דאי הכי הנה ליה לתלמודא לאיתויי ההוא עובדא מלתא באנפיה נפשיה בשאר עובדי וכדכתבי' אלא נדאי נראה דכל היכי דלא קאמר כי ההוא עובדא דמשמע דלא כיון להודיע הדבר ההוא אלא במתאונן וכן כל פיוצא בזה דמשמע דכמספר דברים מכונן אלא מת סתם אפילו שלא בב"ד מכונן להעיד היא שהרי מתפונן להודיע אותו דבר ולא זולתו ולא מהימן ומת סתם דקאמר רב יוסף דזהו מתפונן להעיד דלאו בב"ד דוקא הוא דאמרין הכי אלא כל היכי דאמר סתם ואפילו שלא בב"ד וכדפלי' והיינו מה שפכתתי בכתבי הראשון בקוצר דכלהו עובדי דמיייתי התם הכי מוכחי משום שהדבר היה פשוט בעיני שפמה שפכתתי מבואר הדבר ובראותי שבארזים נפלה אש הוצרתי לבאר יותר וכתבתי כל מה שפכתתי ואמיןא פולי האי ואולי ועל דא קא בכינא: ג ואחזור במה שהייתי בו ואומר דמדברי הרי"ף ז"ל נראה כדכתבתי שכתב ז"ל ובלא בר ישראל אם היה מתפונן אין עדותו עדות אלא בלא בר ישראל דעדותו עדות היכי משפחת ליה במל"ת כי ההוא דהנה אזיל וקאמר וכו' והשמיט הרב ז"ל מהלכותיו מימריה דרב יוסף דאדכר במימריה בא לפני בב"ד וכו' ולא קאמר אלא דבלא בר ישראל משפחת ליה

דעדותו עדות במל"ת ומייתי הנה עובדי אלמא דאין הפרש בין בא לפני ב"ד ובין לא בא לפני בית דין דתרנייהו פחדא דדוקא בכה"ג הוא דעדותו עדות וכל פיוצא בזה שהדבר מוכיח שהוא לא חשב להודיע לנו מיתתו אלא הרי היא פמספר דברים אבל בגונא אחרנא כגון שאמר הלא בר ישראל איש פלוני מת שאין הספור מורה שלא נתכנין זה אלא להודיע לנו מיתתו לפני בית דין ונשלא לפני בית דין שנים דאין עדותו עדות וכן נראה נמי מפמה דוכתי בתלמוד דכל מי שמודיע אותו דבר לבדו לא מקרי מסיח לפי תומו דהא בפרק הגזול בתרא אמרינן אמר רב אשי אין מ"ל פשר אלא לעדות אשה בלבד ופירש"י ו"ל לעדות אשה שמע מן התנוקות שהיו אמרים הרי אנו הולכים לספוד ולקבור איש פלוני בפרק בתרא דיבמות ופריה וקאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר זכור אני פשאני תנוק ומורכב על כתפו של אבא והוציאני מבית הספר והטבילני לאכול בתרומה לערב והא מייתי לה לה נמי בפרק שני דכתובות וכן נמי פריה התיב ממעשה שבא לפני ריב"ל ואמרי לה לפני רבי בתנוק אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר אני ואמי נשבינו לבין עובדי כוכבים ומזלות יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי ללקט עצים דעתי על אמי וכו' והא נמי מייתי לה בפרק שני דכתובות הרי לה במעשים הללו דנראים הדברים דלאו בפני בית דין אמרו כן דאי סלקא דעתיה בפני בית דין אמר כן מאי פריה ארב אשי דקאמר אין מסיח לפי תומו פשר אלא לעדות אשה ופירש"י ו"ל בההוא דתינוקות דפרקא בתרא דיבמות והא התיב בפרקא בתרא דיבמות לאו בבאו התינוקות בפני בית דין קתני לה אלא אחר שמע מפיהם שהיו אמרים כה ואשמעונו דאפילו שמע אחר מפיהם יכול להעיד בפני בית דין ואם כן דלמא דגבי אשה אפי' שמע אחר מפי מסיח לפי תומו מעיד בפני בית דין ומשיאין אשתו וגבי כהונה ושביה בעינו שישמעו בית דין מפי מסיח לפי תומו אבל אחר ששמע מפיהם אינו יכול להעיד בבית דין מפיהם של אלו אלא ודאי קים ליה לתלמוד' דאלו לא באו לבית דין אלא חוץ לבית דין היו מסיחים ומ"ה פריה אף על גב דדחותאדחויי לא נסמוך פיון שהדעת נוטה שמי שמודיע אותו דבר לבדו אין זה מסיח לפי תומו וכן נמי מוכח ממה שכתב: ואחזור לומר שמעתי זכינו לדין דהא התיב חוץ לבית דין היו מסיחין ואפילו הכי אצטריכא ליה לתלמודא לפרושי ולומר דמסיחין לפי תומו היו וקאמר בכל חדא מהנהו עובדא מעשה באחד שהיה מסיח לפי תומו ואי סלקא דעתיה דכל האומר אותו דבר לבדו חוץ לבית דין מסיח לפי תומו הוא ובכל דוכתא דנאמן מסיח לפי תומו נאמן באומר באותו דבר חוץ לבית דין מאי נפקא ליה לתלמודא למימר בכל חדא מהנהו עובדי דמסיח לפי תומו הנה לא הנה ליה למימר אלא המעשה שהאמינם רבי אבל לומר דמסיח לפי תומו הנה לא אצטריכא ליה לתלמודא למימר להו אלא ודאי נראה דלהכי קאמר בכל חדא מהנהו עובדי מעשה באחד שהיה מסיח לפי תומו לומר שפשאמר דברים הללו ספור הדברים אשר הנה מספר הנה מורה שמסיח לפי תומו היא ותלמודא לאו אצטריכא ליה לאשמעונו באיזה אופן הנה הספור ההוא שהיה מורה שהוא מסיח לפי תומו דדרכים הרבה למסיח לפי תומו והדבר מורה ולא הוצרך להודיענו אלא מה שאמר האיש ההוא מענינו פשהיה מל"ת ואין לומר דלהכי קאמר תלמודא מעשה באחד שהיה מל"ת כי הכי דלא נימא בפני בית דין קאמר לה ולהכי האמינו רבי אבל אי אמר לה שלא בפני בית דין ובא אחר ואמר בפני בית דין שכה אמר פלוני לא להכי קאמר תלמודא

מעשה באדם אחד שהיה מל"ת לומר דשלא בפני בית דין קאמר לה דבפני בית דין לא מקרי מל"ת ובארף שבאו אחרים ואמרו לרבי שפך היה מסיח פלוני העלהו רבי לכהונה דסוף סוף אמינא דלא הנה ליה לתלמודא למימר אלא מעשה באחד שאמר זכורני וכו' וכן מעשה באחד שאמר אני ואמי וכו' ומסתמא היה מיבן דבין בבית דין ובין לא בא לבית דין הוא נאמן דאי דווקא בבית דין קאמר לא הנה ליה לתלמודא למסתם למלתיה אלא לומר מעשה באחד שבא לבית דין ואמר וכו' דאמורא הנה ליה לתלמודא למסתם למלתיה נמי לומר דלהכי קאמר מעשה באחד שהיה מסל"ת לומר דדווקא באומר לאחרים דהוי מסל"ת היא שהאמנהו רבי אבל אם בא לבית דין לא הנה מסל"ת דאין מסיחין לפי ב"ד דא"ה לא הנה ליה לומר מס"ל אלא מעשה באחד שהיה מסיח ואומר מבועי ליה לפי תנמו למה לי אלא ונדאי כדפרישת לענ"ד ומההיא דפרק הגזל בתרא נמי היה נראה נמי להביא ראיה דתנו התם נאמנת אשה וקטן לומר מכאן יצא נחיל זה ופריה בגמרא אשה וקטן בני עדות נינהו ומשני אמר רב יהודה אמר שמואל הב"ע פגון שהיו הבועלים מרדפים אחריהם ואשה וקטן מסיחין ל"ת מכאן יצא נחיל זה ופירש"י מרדפים אחריהם קודם דבר הקטן דרגלים לדבר דשלו הם והשתא אי סלקא דעתך דכל האומר אותו דבר הוי מסיח לפי תנמו בלי שיורה עליו הספור למה ליה לתלמודא למימר ואשה וקטן מסיחין לפי תנמם וכו' ואשה וקטן אמרו מכאן יצא נחיל זה מבועי להו וכו' אלא ונדאי נראה שאין מסיח לפי תנמו מי שאומר אותו דבר בלבד אם לא שהספור יורה עליו אלא שיש לדחות ולומר דמשום הכי אצטריכא ליה לתלמודא למימר ואשה וקטן מסיחים לפי תנמם משום דכיין דמוקי לה למתניתין פגון שהיה בעלים מרדפים והיה עולה בדעתינו לומר שלא אמרו פן מפני שהיו רואים אותם מרדפים והם משיבים להם על מה שהם מרדפים והוי כתשובות שאלה ולא הנה מסיחים לפי תנמם להכי קאמר תלמודא דמסיחים ל"ת הוי שלא היו יודעים שהבועלים מרדפים אחריהם ולא השיבו על רדיפתם וכן נמי לא היו מסיחים זה על זה בראותם האנשים המרדפים שהם לא ידעו שהיו מרדפים אלא מסיחים לפי תנמם אמרו פן: ואחזור לומר שפן נראה נמי מדתנו בפרקא קמא דיבמות אפילו שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכים לספוד ולקבור איש פלוני וההיא פשיטא דווקא קתני לה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהדיא וז"ל כבר אמרנו שעד מפי עד פשר לעדות אשה וכו' עד אבל אם שמע מפי שוטה או מפי קטן אינו מעיד ואין סומכין על דבריהם שמע מן התינוקות שהם אומרים עכשיו באנו מהספד פלוני כה וכה וכו' עד הרי זה מעיד מפייהם על פי הדברים האלה וכיוצא בהן עד כאן לשונו: וכן פירש"י ז"ל בההיא דהגזל בתרא שפירש עלה דההיא דקאמר רב אשי התם אין מל"ת פשר אלא לעדות אשה וז"ל לעדות אשה שמע מן התינוקות שאמרו הרי אנו הולכים לספוד ולקבור איש פלוני הרי לה שפירש הרב שמסיח לפי תנמו הוא שהספור מורה שלא להודיע שמת מתפונן אלא להודיע דבר כי הכא שהיו מודיעים התינוקות היכן היו הולכין: ואם לחשך אדם לומר שממה שפירש"י בפרק פסולי המוקדשין בבכורות זה הפלל כל שהוא לדעת אסור וכו' ואמרינן בגמרא זה הפלל לאתוויי מאי לאתוויי גרמא שלא לדעת לאתוויי מל"ת ופירש"י ז"ל שאלום שלא קסדור מה טיבו אלא הם עצמם מל"ת ואומר ראה לא ישחט זה לעולם אלא ע"י מום ולא נתפוננו לכה שטייל בו מום עד כאן לשונו ויאמר האומר הרי פי שמשום שלא שאלום קסדור מה טיבו ולא הוו משיבין על שאלתו נקראים מל"ת

אני אומר דאדרבה ממקום שבאת דמדהנצרה הוא ו"ל לפרש ולומר אלא הם עצמם מסיחים לפי תונם ואומרים וכו' עד לא נתפוננו לכה שיטיל בו מום ולא קצר לומר מל"ת שלא שאלם קסדור מה טבו אלא הם אמרו ראה וכו' משמע שדעתו של הרב היא שבשביל שלא שאלם קסדור מה טבו לא יקרא מל"ת אלא שהספור שלהם מורה שהם עצמם מסיחים לפי תונם ולא נתפוננו לכה שיטיל בו מום ומה שפתב שלא שאלם קסדור מה טבו היינו לומר שאם שאלם קסדור מה טבו הם השיבו לו שלא ישחט אלא ע"י מום אע"פ שידענו שלא נתפוננו לכה שיטיל בו מום אין אלו נקראים מל"ת וכן משמע ממה שכתב הרמב"ם ו"ל בכ"י המשניות בפירק פסולי המוקדשין וז"ל ושללא לדעתו מותר ואפילו אמר בתוך ספור דבריו אלו נפל מום בבכור זה הייתי אוכלו ושמע שאינו בר ישראל ועשה בו מום והוא לא ידע הרי זה מותר עד כאן לשונו הרי לה שפירש בהדיא ואפילו אמר בתוך ספור דבריו אלו נפל וכו' דמשמע דמשום שהיה מספר דברים אחרים ובתוך הספור אמר דברים אלו הוא נקרא מסיח לפי תומו הא לאו הכי לא נאל יקשה לה ממה שכתב בפירק שני מהלכות בכורות וז"ל אמר לו נפל בבכור זה מום הייתי שוחטו ושמע העובד כוכבים ומזלות ועשה בו מום הרי זה שוחט עליו ולא קאמר שיאמר דברים אלו בתוך ספור דברים דהא פיון שגמרא מספור דבריו שתכלית פוננתו לא היתה אלא לומר שהיה שוחטו אם פן נפילת המום דקאמר דרף אגב קאמר לה כדי לבא לתכלית השחיטה ולגבי נפילת מום הוי במספר דברים בעלמא אלא שבפירוש המשניות שבא לבאר המשנה לפי סוגיות הגמרא באר הדבר יותר בבבאור ואפשר נמי דבילדותו סבר הרב שגם כי אמר אלו נפל מום בבכור זה הייתי אוכלו ונפילת מום דרף אגב קאמר לה כדי שיבא לתכלית האכילה אפילו הכי בעינן שיהא בתוך ספור דברים ובזקנותו סבר דאף על גב דלא אמר דברים אלו בתוך ספור דברים אלא אמר דברים אלו בפני עצמן פיון שתכלית פוננתו לא היתה אלא לומר שהיה שוחטו ולגבי נפילת מום הוי כמספר דברי בעלמא מפל הא דלעיל עלה בידינו שמי שבא ואמר לשום יהודי איש פלוני מת בלבד ואין הספור שהוא מוכיח שלא נתפונן להעיד לא חשיב מסיח לפי תומו וכן הדעת והסברא נוטה ואחרי שכתבתי הפסק ההוא שבא לידכם שכתבתי בחפזה גדולה כאשר כתבתי ולא היה לי עת וזמן לחפש בתשובת הר"ן וז"ל אשר בידי עם היות שאין להם מפתחות והזמן פלה לחפש בהם וראיתי החכם השלם מהרר"י טייטצק שכתב מה שכתב הוצרכתי לחפש בתשובת הר"ן וז"ל עלה עלה גם כי הדברים פשוטים לע"ד ויגעתי ומצאתי בתשובת הר"ן וז"ל שכתב כדברי וחי נפשי ששמחתי שמחה גדולה להוציא מלבי של פגגדי החולק עלי וז"ל ולענין מה שאמרת אם עובדי כוכבים ומזלות שבא לפנינו ואמר מל"ת איש פלוני מת בלבד אם נאמר שהוא מכונן להעיד פל זמן שלא הקדים דברים דומין דמאן איפא בי חסא או חבל על פלוני ודומיהם אין ספק בזה שכל מי שמתפונן להעיד אומר אותו דבר לבדו לפי שאין פוננתו בדרך ספור דברים ומי שהוא מל"ת אינו אומר אותו דבר בפני עצמו אלא בקשר דברים לפניו או לאחריו וכל שלא אמר פן אינו אומר כמספר דברים אלא פרוצה להודיע אותו דבר לבדו ואינו נאמן וכלהו עובדי דגמ' הכי אתנהו והכי מוכחי עכ"ל: הרי לה שגמרא וז"ל כתב בפשיטות שאין ספק בדבר וכתב ראיותיו ברמז מהנהו עובדא דגמרא ולא באר: ואני הקטן בארתי דברי בבבאור רחב יותר ממה שכתב הר"ן וז"ל וגם פי השעשה היתה צריכה לקצר כמו שכתבתי

ואפילו הכי החכם השלום כמהרר"י טיטצק פתב מה שכתב באלו הדברים פשוטי ואני
אומר דלאו כל פמיניה: ואחזור במה שהייתי בו ואני אומר שתמהתי ונפלאתי על החכם
השלם הנזכר שאחרי ראיתו שכתב מה שכתבתי למה לא חפש בטור אבן העזר בדבר
זה ואל יאמר האומר ולדידך מי ניחא שלא הבאת סעד לדבריך מדברי הטור דלדידי
נדאי ניחא שאני הייתי הקודם בהוראה זה והייתי חושב שאין חולק על דברי שהדברים
היו פשוטים בעיני והייתי ממהר לכתוב לבל יבא תקלה ח"ו כמו שפבר פתבתי ולא
הנצרכתי לכה אבל כבוד תורתו אחרי ראיתו מה שכתבתי היה לו לחוש ולבדוק ולחפש
כאשר עשיתי אני עתה וז"ל הטור עובד פוכבים ומזלות שמסיח ל"ת שמת ואינו מכונן
לשום עדות משיאין את אשתו וכן השומע ממנו ובא והעיד בפני ב"ד משיאין את אשתו
פיצד מ"ל פגון שאמר אני ראיתי לפלוגי שמת פמה היה נאה או פמה טובה עשה עמי
וכיוצא בזה שמוכיח שאינו מכונן לשום עדות: הרי לה שכתב בהדיא דבעינן שיהא מוכח
מדבריו שאינו מכוי לשום עדות אבל אם לא מוכח מדבריו שאינו מכונן לשום עדות
לא: וכן נראה נמי לדקדק קצת ממה שכתוב בנמוקי יוסף בשלהי פרק בתרא דיבמות
שהקשו אמאי דמקשה התם לרבי יהודה דאמר הרגתיו לא תינשא מההיא עובדא דההוא
ליסטים דאמרו אמרו לאשת פלוגי שאני הרגתי את בעלה והשיאו את אשתו להריף ו"ל
דסבור שפסול לעדות מן התורה פשר לעדו' אשה במיל"ת דאי הכי מאי קושיא דילמא
הוא ליסטים מיל"ת הנה ותצו דכינן דאמר אמרו לאשת פלוגי מתפנין להעיד הוא:
והשתא אמין דאס"ד דכל היכא דאמר איש פלוגי מת או נהרג לבד בלי שיאמר דברים
אחרים מ"ל הוא הכי ה"ל להקשות מאי קושיא והא התם מסית לפי תומו הנה פיו
שאמר איש פ' נהרג ולא נתפנין לומר דברים הללו בפני ב"ד דהא לפי קושיא עלה על
דעתם דמה שאמר אמרו לאשת פלוגי לא מעל' ולא מוריד והוי איש פ' נהרג בלבד דהנה
מל"ת לדעת כ"ת ולמה הקשו בלשון דלמא דהויא לשנא דספיקא אלא ונדאי פדאמרן
שהאומר איש פלוגי מת או נהרג בלבד לאו מל"ת הוא ומקשינן דאע"ג דהתם לאו קתני
אלא איש פלוגי נהרג דבכי האי גונא לאו מסית לפי תומו הוא מ"מ דלמא מל"ת הנה
שאמר דברים אחרים גם פן שלא הזכרו בבביתא ותוצו דאי אפשר לומר דהתם מל"ת
הנה ואף אם הרבה לדבר דברים אחרים מ"ל דבין שאמר אמרו לאשת פלוגי וכו' גם
פי הרבה לדבר דברים אחרים מתפנין להעיד הוא הרי לה שהר"ן ור"יבה ו"ל ובעל
נמוקי יוסף והגדולים שהקשו על הרי"ף פולחו פחדא סברי דבעינן שיהא מוכח מדבריו
שאינו מכונן לשם אבל באומר לאזה יהודי איש פלוגי מת בלבד שאנו מוכיח מדבריו
שאינו מתפנין להודיע מיתתו אלא אדרבה באומר דברים הללו לבדם לאינה יהודי נראה
שמתפנין להודיע מיתתו פשיטא דלית דין צריך בשש דאינו נאמן לע"ד: ד ולפי שאחרי
פותבי פסקי זה פתב אלי החכם השלום מהרר"י טיטצק שמצא ראיה לדבריו מתשובה
אחת של הר"שבא ו"ל רציתי אני בענייני לכתוב פאן התשובה שהוא ולבארה שלא
ליטן פתחון פה לבעל דין לחלוק וגם פי פבר ראיתי ולא חששת לבארה פיון דכל הנהו
גברי רבירי דלעיל סברתם פדכתבנא שאפילו אם היתה דעתו של הרשב"א נגד דעתם
מה שלא יעלה על הדעת לע"ד בטלה דעתו אצל דעתם: וזה לשונו תשובות הרשב"א
עוד אתה צריך לדעת שאינו נאמן אלא במ"ל לגמרי אבל במתפנין פלל לא בין שמתפנין
להעיד פגון שבא לב"ד ואמר איש פלוגי מת וכ"ש במתפנין להתיר פגון שאמר איש

פְּלוּנֵי מֵת וְהִשְׂיָאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּדַבְרֵי אֱלֹהֵי אֵינוֹ נֶאֱמָר כָּלֵל כְּדַתְנֹן בְּפִרְקָא בְּתָרָא
דִּיבְמוֹת וּבְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת אִם הִיָּה מִתְּפֻנִין אֵין עֲדוּתוֹ וְעֲדוּתוֹ וְאֶסְיִקְנָא בְּגִמְרָא בֵּין
בְּמִתְּפֻנִין לְהַעֲיֵד בֵּין בְּמִתְּפֻנִין לְהַתִּיר כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ וְלֹא עוֹד אֵלָא אֶפְיֵלוּ שְׁאֵלוּהוּ הֵיכֵן
פְּלוּנֵי אוֹ אִתָּהּ יוֹדַע מַה נַּעַשׂ בְּפְלוּנֵי וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וְהַשִּׁיב מֵת אֵינוֹ נֶאֱמָר דְּשִׁתָּא מִתְּפֻנִין
הוּא לְשַׁקֵּר וְהַלְפָּה אֵינוֹ נֶאֱמָר עַד שְׁיִתְחִיל הוּא מַעְצָמוּ וַיֹּאמֶר פְּלוּנֵי מֵת אוֹ פִּינְצָא בְּזֶה
שְׁנַפֵּר מְדַבְּרֵי אוֹ מִמַּעְשָׂיו שְׁמַת וְכִדְאִיתָא הֵתָם בְּגִמְרָא עַכ"ל הַתְּשׁוּבָה כְּאֲשֶׁר מְצִאתִיהָ
כְּתוּבָה בְּכַתִּיבַת יָד כִּי בְּדַפּוּס הַתְּשׁוּבָה הַזֹּאת כְּתוּבָה בְּטַעוֹת מְבֹאָר: וּמַעֲתָה אֲנִי אוֹמֵר
שְׁצָרִיכִין אֲנִי לְהַתְּיָשֵׁב בְּמָה שְׁכַתְּבֵי הַרְשָׁב"א רֵאשׁוּנָה דְּהָא בְּרֵאשׁ דְּבָרֵי פֶתַח שְׁכַל שְׁבָא
לְב"ד וְאָמַר אִישׁ פְּלוּנֵי מֵת אֵינוֹ נֶאֱמָר וּבְמִסְקֵנַת דְּבָרֵי פֶתַח וְהַלְפָּה אֵינוֹ נֶאֱמָר עַד שְׁיִתְחִיל
הוּא מַעְצָמוּ וַיֹּאמֶר אִישׁ פְּלוּנֵי מֵת אוֹ נְטַבַּע אוֹ שְׁבָכָה בְּרֵאוֹת מְפִירוֹ דְּמִשְׁמַע שְׁאִם הַתְּחִיל
הוּא מַעְצָמוּ וְכו' אֵין חֲלוּק בֵּין בָּא לְב"ד לְלֹא בָּא דְבִין כְּדֵין וּבִין כְּדֵין נֶאֱמָר שְׁהָרִי לֹא חֲלַק
בְּסוּף דְּבָרֵי לוֹמֵר שְׁפִשְׁלָא בָּא לְב"ד הוּא דְנֶאֱמָר כְּמוֹ שְׁחִזֵּר וְחֲלַק בֵּין שְׁיִתְחִיל הוּא מַעְצָמוּ
לְאֵינוֹ מִתְחִיל מַעְצָמוּ שְׁדַבְּרִים אֱלֹהֵי הוֹדְעֵנוּ שְׁמִי שְׁשְׁאֵלוּהוּ שְׁאֵינוֹ נֶאֱמָר אֵלָא נִרְאָה שְׁהוּא
ז"ל כָּל שְׁבָא לוֹמֵר לְאִיזָה יְהוּדִי אִישׁ פְּלוּנֵי מֵת בָּא לְב"ד קָרִי לִיָּה לְעֵנִין זֶה פִּינֹן דְּאֶפְיֵלוּ
יְחִיד הַדְּיוּט מְקַבֵּל עֲדוּתוֹ כְּדַכְתִּי וְהֵינֵנוּ שְׁבָא לְפָנֵי מִי שְׁהוּא מִתְּפֻנִין לְהוֹדִיעַ לוֹ מִיִּתְתּוֹ
לְבַדָּה וְלֹא בָּא אֵלָיו לְדַבֵּר אַחַר דְּהֵי ב"ד דְּאֶפְיֵלוּ יְחִיד הַדְּיוּט הֵי פִיחִיד מְוַמְחָה לְדַבֵּר זֶה
וְהָבָא אֵלָיו לוֹמֵר פְּלוּנֵי מֵת מִתְּפֻנִין לְהַעֲד הוּא שְׁהוּא מִתְּפֻנִין לְהוֹדִיעַ מִיִּתְתּוֹ וְאֵינוֹ נֶאֱמָר
כָּלֵל: וְקָאֵמַר וְלֹא עוֹד אֵלָא אֶפְיֵלוּ שְׁאֵלוּהוּ דְּהַשְׁתָּא מְצִינֵן לְמִימַר שְׁאֵין זֶה מִתְּפֻנִין לְהַעֲיֵד
עַל מִיִּתְתּוֹ דְּכִינֹן שְׁשְׁאֵלוּהוּ אֵינוֹ מִתְּפֻנִין אֵלָא לְהַשִּׁיב עַל שְׁאֵלְתָם וְקָאֵמַר דְּאֶפְיֵלוּ הֵכִי
אֵינוֹ נֶאֱמָר דְּשְׁמָא מְשַׁקֵּר הוּא בְּהַשִּׁיבוּ עַל דְּבַרְיָהֶם לוֹמֵר מֵת וְכַתְּבֵי וְהַלְפָּה אֵינוֹ נֶאֱמָר עַד
שְׁיִתְחִיל הוּא מַעְצָמוּ וַיֹּאמֶר פְּלוּנֵי מֵת דְּכִינֹן שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ אוֹמֵר פְּלוּנֵי מֵת וְאֵינוֹ מִתְּפֻנִין
לְאֹמְרוֹ לְיְהוּדִי בְּלַבַּד אֵלָא אוֹמֵר כֵּן לְמִי שְׁיִמְצָא מִמְּפִירוֹ תְּחִלָּה וּדְבָרֵי מוֹרִים בְּזֶה שְׁמִי
שְׁאֵינוֹ מִתְּפֻנִין לוֹמֵר הַדְּבָר לְיְהוּדִי בְּלַבַּד אֵלָא הוּא בְּעַצְמוֹ אוֹמֵר הַדְּבָר אוֹמְרוֹ כְּאֵדָם
הַדּוּאָג מְלַבּוּ וּמוֹצִיאוֹ בְּשִׁפְתָיו בְּפָנֵי מִי שְׁיִמְצָא הֵן יְהוּדִי הֵן עֲכוּמ"ז דּוּמִיָּא רָאוּ מִמַּעְשָׂיו
שְׁכַתְּבֵי דְּהֵינֵנוּ כְּשִׁרְאָה חֲבָרֵי אוֹ מְפִירוֹ בְּכָה יֵשׁ לָנוּ לוֹמֵר שְׁזֶה וְדָאִי לֹא לְהוֹדִיעַ מִיִּתְתּוֹ
בָּא אֵלָא הָרִי הוּא כְּמִתְּאוּנֵן וְאֵין לְחוּשׁ דְּלִמָּא מְשַׁקֵּר דְּכִינֹן שְׁאֵינוֹ מִתְּפֻנִין לְהוֹדִיעַ מִיִּתְתּוֹ
אֵלָא דּוּאָג הוּא עֲלִיו וְהֵינֵנוּ כְּהִנְהוּ עוֹבְדָא דְּגִמְרָא וְהֵינֵנוּ מַה שְׁכַתְּבֵי הוּא ז"ל עַד שְׁיִתְחִיל
לוֹמֵר פְּלוּנֵי מֵת סֵתָם וְלֹא כַתְּבֵי שְׁיִאֵמַר לְפָנֵינוּ אוֹ לָנוּ פְּלוּנֵי מֵת וְכַתְּבֵי נְמִי וְכִדְאִיתָא הֵתָם
בְּגִמְרָא וְלֹא כַתְּבֵי כְּדִיתָא הֵתָם בְּגִמְרָא כְּדַכְתְּבֵי בְּתַר הֵכִי כְּדִאֵמַר בְּסוּף יְבָמוֹת אֵלָא הוֹסִיף
לְתוֹסְפוֹת בְּאוֹר בְּקוֹנְצֵר וְה"ק עַד שְׁיִתְחִיל הוּא מַעְצָמוּ וַיֹּאמֶר פְּלוּנֵי מֵת וְהֵינֵנוּ שְׁיִאֵמַר
כְּהִנְהוּ עוֹבְדֵי דְּגִמְרָא וְקַל לְהַבִּין: וְכֵן מִן דִּין אֲמִינָא דְּתְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א ז"ל הִיָּתָה כְּפִי
הַשְׁאֵלָה שְׁנִשְׁאֵל עָלֶיהָ וְז"ל הַשְׁאֵלָה יְהוּדִי שְׁנִטְבַּע בְּמִים שְׁאֵין לְהָה סוּף וְכו' עַד וּלְזַמֵּן
וְעַדן בָּא יִשְׁמַעְאֵל מ"לֵת וְאָמַר שְׁרָאָהוּ לְשִׁפְתַי הֵיָם מֵת וְהַפִּירוֹ שְׁלִשׁוֹן זֶה מוֹרָה
שְׁהִישְׁמַעְאֵל הִיָּה מְסִיחַ וּמְדַבֵּר דְּבָרִים אַחֲרִים וּבְכֻלָּל דְּבָרֵי אָמַר שְׁרָאָהוּ עַל שִׁפְתַי הֵיָם
מֵת וּלְזֶה הַשִּׁיב הָרַב ז"ל שְׁאֵינוֹ נֶאֱמָר אֵלָא בְּמִסִּיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ לְגַמְרֵי אֲבָל בְּמִתְּפֻנִין כָּלֵל
לֹא שְׁאֵע"פ שְׁהִיָּה מְסַפֵּר דְּבָרִים אַחֲרִים וּבְכֻלָּל דְּבָרֵי אָמַר שְׁרָאָהוּ מֵת וְהֵיָ מ"לֵת אֵי לֹא
הֵיָ מִל"ת לְגַמְרֵי כְּגוֹן שְׁבָא לְב"ד וְאָמַר דְּבָרִים הִלְלוּ אֵינוֹ נֶאֱמָר וְלֹא עוֹד אֵלָא שְׁאֵלוּהוּ
עַל פְּלוּנֵי כְּשִׁהְיָה מְסַפֵּר וְהוּא הַשִּׁיב מֵת אֵינוֹ נֶאֱמָר וְכַתְּבֵי וְהַלְפָּה וְאֵין נֶאֱמָר זֶה הַמ"לֵת עַד

שיתחיל הוא מעצמו וכו' וכאשר פתבתי ואכתנ' עוד בע"ה מכל זה עלה בידינו דהרשב"א נמי סובר דהאומ' איש פלוני מת לבד אינו נאמן ונראים הדברים שסברתו של הרשב"א בכה דבהכי הוה פדעתו של הרמב"ם ו"ל דבלאו הכי הוה כותב שהרמב"ם ו"ל אין דעתו בכה שהדבר פשוט היא בעיני כביעתא בכותחא שהרמב"ם ו"ל סובר שמי שאומר ליהודי איש פלוני מת לבד אין נאמן: ומעתה אני אומר שאפילו לדעת החולק במה שהדבר פשוט לע"ד שאין דעתו של הרמב"ם ו"ל כסברתו עד שחשב עלי אפילו להרהר בו מ"מ אני אומר שאם פדעתו הוה לו להרשב"א ו"ל להביא דבריו של הרמב"ם ולפרשם אלא ודאי פדכתיבנא ולרוחא דמלתא אמינא דאפילו אם היתה דעתו של הרמ"בם זכר לברכה פדעתו של מהר"רי טיטצק בטלה דעתו אצל דעתם של שאר הגדולים שפתב ונוסף עליהם הר"ש שבה זכר לברכה וכדכתיבנא: ומעתה אשיב על השגות כבוד תורתו החכם השלם כמהר"רי טיטצק ונ"ל ראייתי פסק פלוני והוה רוצה בפלפול חכמתו לומר שהעדיות שהעדו להתיר האשה הזאת לא היו מסיחים לפי תנאם וכל דברי חכמנו שכל שלא הקדים דברים לפניו שהדברים מורים שהוא כמספר וכו' עד אינו נקרא מיל"ת ועל קוטב זה סוכבים כל דברי כ"ת עכ"ל: נאני הקטן תמהתי ונפלאתי על הדברים הללו דהא כל דברי אינם סוכבים על קוטב זה למענין בהם שהרי כתב שם ונ"ל ואף אם היינו אומרים שכל עובדי כוכבים ומזלות האומר דברים בלי שאלה שישאלוהו מתחלה נקרא מיל"ת דדונקא היכא ששאלוהו מתחלה והשיב על דבריהם הוא דלא חשיב מיל"ת וכעובדא דפונדקית עכ"ל שם: וכן נמי ממה שהקשה כ"ת ממה שאמר בפרק כל הגט דתניא התם שמע מבית דין וכו' וכתב כ"ת ונ"ל ואס"ד דכל היכא דאמרינן מת סתם או נהרג סתם לאו מלתא היא מאי מקשה אמאי לא ישיאו את אשתו ואמאי בעי לאוקמה ביןצא למות ויוצא להרג לוקמה כפשטה כשאמר מת ותו לא כשאמר נהרג ותו לא וכן נמי כי מסיק משום דעבידא לאחזוקי שקריהו מנ"ל דילמא לא היא אלא משום דאמר מת סתם נהרג סתם עכ"ל: ואני אומר שגם פי בלשון מת או נהרג יצדק לפרש פשט הלשון באומר יוצא למות ויוצא להרג שמת ונהרג דקתני לשון הוה הוא שפירוש הנה הוא יוצא למות ויוצא להרג אבל אינו אומר שמת פכר ונהרג פכר לא נחוש לזה דאעפ"כ לדעת כ"ת יק' קושיותו מ"מ אני אומר דכי נייס ושכיב רב אמר להא שמעתתא דהא בפסקי הראשון נדחקתי בכל זה ויישבתי בכותבי החלוק' השנית והבאתי ראיה לדברי מההיא דפ' כל הגט ונ"ל שם ואף על גב דמל"ת דהתם משמע דלא הקדים דברים לפניו ואם כן הוה הפך החלוקה האחד אשר כתב שאני התם דלישנא דמשמע מקומטרסין משמע עובדי כוכבים ומזלות היו מספרים זה עם זה ולא אמרו הדבר ליהודי אלא ששמע אותם היהודי מספרים זה עם זה דבכה"ג אפילו בלא הקדימת דברים הוה שפיר מיל"ת דליכא למימר דמתפנין להעיד הוא הואיל ולא אמר הדברים ליהודי עכ"ל שם: הרי לך שמה שהקשה ה"ה הנז' על דברי מתנן בפרק דהתם מפשטא דבריתא קא פריה: ולפי שאין מדרש בלא חדוש אוסוף ואומר דלידידה מי ניחא דהא פשיטא דהיכא ששאל לעובדי כוכבים ומזלות או לקומטרסי' מאיש פלוני והם השיבוהו נהרג או מת לאו מל"ת הם ואם כן אדמוקי לה ביןצא למות ויוצא להרג לוקי לה בששאלם והם השיבו על שאלתו דבכי האי גונא לאו מסיחים לפי תנאם הם וכדמוקי התם בהאשה שלום מאי דתנן התם אפילו שמע מן התנוקת אומרים הרי אנו הולכים לספוד ולקבור איש פלוני

כדקאמרי רבנן הוי התם וכן ספדנים הוי התם ואף על גב דלא תנן לה במתני' וכדמוקי
גמי במתני' ההיא דפונדקית דחזי לה דבכניא ואף על גב דלא תנן לה במתני': וכן נמי
קשיא דמנ"ל דמשום דשייכי בה עבידי לשקר דלמא מתני' איירי בהשיבו על שאלתו
כדפירשתי אלא מאי אית לה למימר דהוא הדין נמי דהנה משני הכא אלא משום דסברת
התלמוד היא דהאמת פן דביוצא למות ויוצא ליהרג אינו נאמן אף על גב דמל"ת הוא וכן
נמי סברת התלמוד דכל היכא דשייכי בה עבידי לאחזוקי שקרייהו והאמת מתרץ אם פן
לדידי נמי לא קשיא ולא מידי דהאמת קא מתרץ: אי נמי דתלמודא משמע ליה דעכ"ל
דשמע מקומטרסין של עובדי כוכבים ומזלות במל"ת מייירי שפול עכומ"ז נאמן בכף
דומיא דשמע מבית דין של ישראל דמייירי שיהודים נאמנים ואפילו הכי קתני דכיון
דקומטרסין הו' ולא עובדי כוכבים ומזלות בעלמא ניהו אל ישיאו את אשתו והיינו
היכא שמיל"ת: ועוד נראה לומר דסברת התלמוד היא דאס"ד דלאו במיל"ת מייירי
מתנית' אמאי נקט קומטרסין והלא כל עובדי כוכבים ומזלות שונים ומה חדוש אתא
ואשמועינן בקומטרסין טפי מבשאר עובדי כוכבים ומזלות אלא ודאי אפילו במיל"ת קא
מייירי וקאמר דאל ישיאו וה"ק ואף על גב דאם שמע מב"ד של ישראל ישיאו את אשתו
ולא חיישינן דלהטיל אימה אמר פן פיון דלאו בבית דין מעידין אפילו מקומטרסין של
עובדי כוכבים ומזלות אל ישיאו ועוד אני אומר דנראה דסברת התלמוד היא
דבקומטרסין אפילו אמר איש פלוני מת או נהרג בלבד חשיבי מסיח לפי תומו דאין
נראין הדברים שאין דעתם להודיע הריגתו אלא להודיע שעושין דין וכיון שאין תכלית
דעתם להודיע מיתתו של פלוני אלא שעושין דין ולהטיל אימה על האנשים שפיר מקרי
מיל"ת וכמו שפירשתי: ולפי זה איני צריך למה שפירשתי בפסקי הראשון ונ"ל
שם ואף על גב שפכת בסוף אותה בכא במה דברים אמורים שלא היה שם אמתלא אבל
אם היה שם אמתלא וכו' עד כמו שאמר עשה לי כף וכף שלא אהרוג אותה כמו שהרגתי
את פלוני אין זה מיל"ת שפוננתו להטיל אימה וכו' וכן אם שמע מערפאות וכו' לאו
למימרא דדוקא להטיל אימה הוא שאינו נאמן וכו' עד אלא לומר דכל היכא דלהטיל
אימה אפילו אמר בכיוצא בדברים שפכת שאמר עשה לו עשה לי כף וכף שלא אהרוג
אותה פדרה שהרגתי את פלוני שהיה נאה וטוב ועשה לי טובה אינו נאמן עכ"ל שם:
ומעתה אני אומר דאיני צריך למה שפירשתי דכיון שאמר שלא אהרוג אותה כמו שהרגתי
את פלוני נראה שאין דעתו להודיע מיתתו של פלוני אלא לגזם לזה ובעלמא הוי שפיר
מסיח לפי תומו פיון שאין דעתו להודיע מיתתו של פלוני אפילו הכי אמרינן פיון שדעתו
להטיל אימה אף על גב דאין דעתו להודיע מיתתו של פלוני אינו נאמנין דעבידי לשקר
בהכי ודקדק הרב בלשונו וכתב וכן אם שמע מערפאות שאמרו הרגנו את פלוני ולא
כתב וכן אם אמרו ערפאות איש פלוני נהרג לומר דאף על גב דלא אמרו לו אלא שמע
אותם מספרים זה עם זה וכן אפילו אמרו הרגנו דמשמע שאין דעתם להודיע אלא שהם
עושין דין ולא להודיע מיתתו של זה והדברים מראים שהם מיל"ת במיתתו של זה אפילו
הכי אינם נאמנים דעבידי לשקר להטיל אימה: ואם לחשוד אדם לומר דהכא נמי בעדות
עובדי כוכבים ומזלות הקדימו דברים לפניהם וכן גם פן יאמר שהדברים מורים שלא
להודיע מיתתו של זה באו שהרי עובדת כוכבים ומזלות אמרה על אברהם רזון שנהרג
שלא עשו בטוב ההורגים אותו שלא עשו כמו שעשו למשה סוסי א"כ לא היתה דעתם

להודיע מיתתו של זה אלא לומר ששהורגים לאברהם רזון לא עשו הדבר פראוי וכן התוגר לא פינון אלא להליץ רע על התוגר יחיא וכן גם פן עובדת פוכבים ומזלות פנונה לזה תשיבהו ותאמר דתשובתו בצידו פי פשיטא שבעדות התוגר אין פאן הקדמת דברים המורים שהוא כמספר דברים דמשום שאמר לו לעשות לו מלאכה לא יקרא מספר דברים ועובדת פוכבים ומזלות נמי אינה בכלל מספרת דברים וגם לא בכלל שאין דעתה להודיע מיתתו של משה סוסי שמשום זה תקרא מסיחה לפי תנמה עד שתהיה נאמנת דאדרבה יש לנו לומר דעבידא לשקר וכן גם פן התוגר כמבואר בפסקי הראשון בתלוקה השנית אשר פתבתי שם דהיינו בתלוקה שכתבתי דאר אם נאמר דכל היכא שלא שאלו העובדי פוכבים ומזלות מתחלה על מיתתו של פלוני הנה מל"ת יעניין שם ועוד אכתוב לפנים יותר בע"ה: עוד פתב כ"ת ותקמהני מכבוד חקמתו איך לא ראה תשובת הר"ם בתשובת השייכות לסדר נשים וז"ל חזרנו על כל צדדים וצדי צדדים וכו' דאין לה עדות מסיח לפי תנמו גדולה מזו פי למה לא יחשוב מל"ת ולמה יגרע אי משום דקאמר למה אינכם קוברים אותו יהודי שנהרג שם פי הוא שם באותו מקום והדר אמר ואני הייתי לוקח ליטרא מכם ומביאו בעגלה שלי לעיר פלוני וקא חיישיתו משום שהזכיר ממון בעדותו דשמא להוציא ממון מן הקרובים נתפנון ולא חשיב מל"ת אדרבה כ"ש דאלים סהדותיה טפי משאר מל"ת האומר מת פלוני או נהרג סתמא דלא עבידי לאגלויי פולי האי ואינו בהכחשה ובהנמה פקל אם הוא משקר ואפילו הכי מהימן כ"ש בנדון זה כו' עכ"ל: וגם פי כ"ת תמה עלי אין התמה עלי אלא על כ"ת שגם פי התשובה ההיא היתה נגד דברי אין לתמוה עלי עם היות שלא היתה בידי בכותבי פסקי הראשון פי גם עתה אלא הובאה לידי אל על ידו של הכ"ר יצחק תלמידי וחתני שהובאה לידו עתה מחדש אחרי כותבי פסקי הראשון: אבל על כ"ת איפא למיתמ' טובא שכתב פי התשובה ההיא מבוארת שאין הדברים כאשר פתבתי ואנכי לא ידעתי מנ"ל דאי משום שכתב כ"ש דאלים סהדותיה משאר מל"ת שאמר פלוני מת או נהרג בתתמא משאר מל"ת לא קשיא ולא מידי בדברי דהא הוא זכרו לברכה דקדק בדבריו ולא פתב דאלים סהדותיה ולא פתב מהאומר פלוני מת או נהרג לבד שאם הנה פותב פן הנה משמע שפיר דקאמר כ"ת מת פלוני או נהרג משיאין את אשתו אבל הוא זכרו לברכה דקדק וכתב דאלים סהדותיה טפי משאר מל"ת האומר פלוני מת וכו' והיינו לומר שמי שאומר מת או נהרג אינו נאמן אלא א"כ הוא מל"ת והיינו פדכתיבנא לעיל שהדברים מוכיחים שלא להודיע מיתתו של זה בא וכהוא עובדא שנשאל עליו שאמר למה אינכם מביאים אותו יהודי וכו' לעיר שהדברים מורים שלא פינון זה להודיע מיתתו של אותו יהודי אלא לומר להם שילכו לקברו וכתב הוא זכרו לברכה דלמה יגרע זה ממסיח לפי תנמו או משום שאמר ואני הייתי לוקח ליטרא מכם וכו' והם חוששין דשמא להוציא ממון מן הקרובים נתפנון ומשום זה לא יתנה נאמן אע"פ שהדברים מורים שלא להודיע מיתתו אמר פן אדרבה כ"ש דאלים סהדותיה באמרו דברים הללו וכו' פדכתב הוא ז"ל יעניין שם: עוד פתב כ"ת וז"ל עוד פתב בתוך השאלה וז"ל ועוד יש להתירה בעדות עובדי פוכבים ומזלות הרוצח פמו שראיתי פתב כ"ר יעקב ב"ר מרדכי והנה חתום ה"ר אליעזר שאותו עובדי פוכבים ומזלות שהרגו הסיח לפי תנמו אנכי המתתי את פלוני א"כ יש להתירה גם מאותו עדות: ועוד פתב וליפא למפסליה משום דאיפא למימר דמשקר ומאי דקאמר שהוא הרגו

למירמי אימתא על היהודים הוא דקאמר פדאשכחו ביהווא דאמר לישראל טול אספסתא וכו' דשאני התם דמוכחא מל"ת מתוך דבריו דלמירמי אימתא הוא דעביד דאמר ליה לישראל ואי לא קטילנא לך פדקטלנא וכו' אבל הכא דלא מוכחים מתוך דבריו ולא מקמי הכי ולא לבתר הכי דלמרמא אימתא קא עביד לא תלינו להחמיר ומהימן שאם באנו לכה להחמיר היכי סמכינן על שום עדות עובדי כוכבים ומזלות מל"ת נימא דדלמא לא מת ולקלקל האשה חפץ או למצוא חן פדי שייטבו לו האשה וקרוביה לאחר זמן אלא ודאי לא חיישינן בכל מל"ת היכא דלא מוכחא מתוך דבריו דמשקר הוא ועוד דאמרינן בפרק כל הגט שמע מקומטרסין איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו עד משום דעבידי לאחזוקי שקרייהו משמע דוקא הני דרגילי לאחזוקי שקרייהו אבל שאר עובדי כוכבים ומזלות דלא רגילי לא אלמא לא תלינו להחמיר אלא במל"ת דמוכחא טובא עד פאן הנה מזאת התשובה מבואר בתכלית הבאור בלי פקפוק פי כשאמר מת סתם או נהרג סתם או הרגתי את פלוני היינו מל"ת עכ"ל כ"ת: ו אנכי הקטן אמינא דדמי האי מרבנו כדלא גמירי אינשי שמעתתא דאטו מי שפכותב עכומ"ז שהסיח לפי תומו שפלוני מת נאמר שלא אמר אלא איש פלוני מת הא ודאי לא היא אלא שהכותב לא הוצרך לפרש מה הם הדברים שאמר שמורים שמ"ל הוא שלהפיר האדם אם האיש ההוא מל"ת לענין זה שלא פינון לדבר זה אלא לדבר אחר נתפנון או לא אפילו תינוקות של בית רבן מכירין בו ולזה אין צריך להודיע הכותב מה הם הדברים שאמר שמל"ת הוא אלא שפכותב סתם שמל"ת אמר דברים הללו שפלוני מת והר"ם ז"ל רצה להוכיח שכל היכא שעכומ"ז מסיח לפי תומו אמר על פלוני שמת או שהרגו והיינו שלא הודיע מיתתו של פלוני לבד אין לנו לומר דלקלקלה מתפנון או למצוא חן ובערמה דבר שאין לנו לומר פן אלא א"כ מוכיח הדבר שכן הוא פההיא דקומטרסין שרגילין לשקר להטיל אימה אבל שאר עכומ"ז שאין רגילין בכה לא: ותדע לך שכן הוא דהא הוא ז"ל פתב אחרי זה וזה לשונו ועוד דמסתמא בחנם לא נקט בגמרא ההוא עובדי כוכבים ומזלות דאמר ליה שקול אספסתא וכו' עד ואי לא קטילנא לך דלא הנה ליה למנקט אלא ההוא עובדי כוכבים ומזלות דאמר ליה לישראל אנא קטילנא לפלוני אלא שמע מינה דוקא בכי האי גוונא לא מהימן דמוכחא כדפירשתי ולא מסתבר כלל למימר דליכא לפלוגי בין מוכחא ללא מוכחא ומעשה שהיה משתעי תלמודא כמו שהיה עכ"ל הרי לך בהדיא שהוא ז"ל סבר שאין לומר במעשים שנזכרו בגמרא דלאו דוקא ומעשה שהיה כף הנה: ולא כמו שכתב החכם השלם מהר"ר טייטצק דלאו דוקא וא"כ איך יעלה על הדעת לומר שהוא ז"ל סובר דמי שאמר איש פלוני מת בלבד שהוא מסיח לפי תומו מאחר שבגמרא אמר כמל"ת פי ההוא דהנה אזיל וקאמר וכו' אלא ודאי פדכתיבנא דנדאי מי שלא אמר אלא איש פלוני מת בלבד הדברים מוכיחים דלהודיע מיתתו נתפנון ומתפנון לעדות הוא וכל היכא שלא אמר זה הדבר לבדו אם דבריו מוכיחים שבערמה דבר ונתפנון לשקר פדי למצוא חן או לדבר אחר פיוצא בו אינו נאמן ואם אינם מוכיחים בכה נאמן: וכן נראה ממה שכתב כמהר"ריק ז"ל בתשובה שהביא תשובתו של מהר"ם הנז' ז"ל ועוד שהרי כלל גדול לנו רבינו מאיר באותה תשובה שהבאת ששם פתב וזה לשונו שאם באנו כף להחמיר היכי סמכינן על שום עדות עובדי כוכבים ומזלות מסיח לפי תומו נימא דלמא לא מת ולקלקל האשה הוא חפץ או מתפנון למצוא חן וכו' אלא ודאי לא חיישינן למידי היכא דלא מוכחא מסיח לפי תומו

דמשקר עד פאן לשונו: ואחר כך באותה תשובה עצמה כתב אמנם לעניות דעתי שכל מקום שהדבר מוכיח שאין עובדי כוכבים ומזלות מתפנין לא להתיר ולא להעיד דנדי מקרי מסיח לפי תנמו ושריא אתתא עד אבל היכא דפשיטא לו שאינו מתפנין להעיד כי ה"קא דאנו סהדי וכו': הרי לה שהוא ו"ל פתב דבעינו שיהא הדבר מוכיח שאין עובדי כוכבים ומזלות מתפנין לא להתיר ולא להעיד אבל היכא דלא מוכח לא וכל היכא שמוכיח הדבר שאינו מכנין אפילו להעיד לומר שבפערמה דבר וכיון לדבר אחר אין לומר פן אלא אם פן דבריו מוכיחים: ומעתה אני אומר שיש לתמוה על פבוד תורתו דלפי דרכו ה"ה לו להביא ראיה ממה שפירש רש"י ו"ל ביהיא מתני' דתנו בפרקא בתרא דיבמות אפילו שמע מן הנשים אומרת איש פלוני מת דיו ופרש"י ו"ל אפילו שמע מן הנשים שהיו היו מתוכחות להעיד ומל"ת דיו ויכול לילך ולהעיד להשיא את אשתו עכ"ל הרי דבמתני' לא תנו אלא שהנשים אומרות איש פלוני מת ואפילו הכי פירש רש"י שהיו מסיחות לפי תנמם אלא שאני אומר דאפשר שכ"ת לא רצה להביא ראיה מהמשנה שהמשניות דרפן לקצר: ולע"ד שכתבתי אני בהשיב על מה שהשיג עלי כ"ת מההיא דפרק פל הגט ולא אצטרף להאריך בזה כי אינו מן המכונן שלי פל זה שכתבתי פדי להודיע לכל שאין דעתי חס ושלום לאסור את המותר וגם לא להתיר את האסור מתוך חסידות' פאשר כתב כ"ת ואני חושב שפבר ידע כ"ת שאני השבתי על שאלה שנסאלתי עתה כמה זמן משלוניקי על אשה שנפלה לפני יבם משנמד והקלתי בה יותר משאר החכמים כי כך הורוני מן השמים האמת כתבתי שאני רוצה שייסמכו עלי לעשות מעשה אלא אם יספיקו לדברי שלמים וכן רבים: גם יודע כ"ת שבשאלה שנסאלתי עתה מהחדש שהיה נוגע לב"ה לעניים ואני הקלתי בדבר שגם כי מיראי הוראה אני מ"מ אינו פותב אלא מה שיוורוני מן השמים כ"ש היכא דאיכא עגונא דאתתא שלא הייתי מחמיר אם לבי אומר ה"ה אומר לי להקל ז ומעתה אומר אין להקשות עלי שבחלקה ראשונה מחלקה השנית שכתבתי שם בפסקי הראשון אשר כ"ת שאל החכם השלם מהר"רי טיטצק כי לא השיב עליה מרוב חפצו להשיב על דברי טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת ונ"ל שם ואף אם היינו אומרים שכל האומר פלוני מת לבד בלי שישאלוהו נקרא מסיח לפי תנמו והינו פדעתו של החכם השלם הנז' וכתבתי עליו כמה חלוקים להודיע דאפילו הכי אשה זו אסורה ובכללם חלוק אחד ונ"ל שם מ"מ בנדון דידן פשיטא דלא חשיב מסיח לפי תנמו דהואיל ושאל לא שמעת ממשה סוסי פלום נראים הדברים כתשובת שאלה ואף על גב שלא שאלוהו מ"מ נראה שיידע שאבד זכרו והם לא ידעו מה נעשה ממנו ולכך שאל הוא עדין לא שמעת ממנו פלום ולא אמר לא ידעתם על שאלתם ובקשתם דכי היכי דפונדקית חשבינו בכיתה פאלו התחילה היא להודיע להם קודם שישאלנה איה חברנו ה"קא נמי יש לומר שמה שהיו מבקשים לדעת מה נעשה ממנו שאבד ידע התוגר ואמר להם לא שמעתם פלומר ממה שאתם חוקרים ודורשים לא שמעתם פלום ועדין מבקשים אתם לדעת והיהודי השיב לו לא ועדין אנו מבקשים לדעת ממנו וא"כ הרי הוא משיב על שאלתם ואומר להם שהרגו תוגר פלוני דבכ"הג לא הוי מל"ת שמשביב על שאלתם פדמשמע מעובדא דפונדקית דפרכינו התם והא קאמרינו איה חברנו עכ"ל שם: ועתה אני אומר שאין להקשות עלי ממה שכתב הר"ם זכר לברכה באותה תשובה ונ"ל ונסתפקת מאחר שהקריבים הוציאו קול בכל העיירות שמסכים

לדמי קצת לאיה חברנו לא דמי דהתם קא שײלי ליה בהדיא אבל הכא דלא שײלי להך גופיה מקרי שפיר מל"ת אף על גב דידע שמתפשין אותו דא"כ היכי מהימנינן לשוים עובדי כוכבים ומזלות מל"ת בעדות אשה שהלה בעלה למדינת הים נימא דלמא משקר ולפי שידוע שהלה בעלה למדינת הים נאי אפטר לה להנשא עד שיעידו לה שמת אמר כן פדי לקלקלה אלא ודאי לא פלוג רבנן בין עובדי כוכבים ומזלות והמפיר בדת יהודים וידוע שישאיה על פיו ובין עכומ"ז שאינו מכיר אלא סמכינן אכל עדות עכומ"ז שבשע' שפא לפנינו הוא מל"ת מאיליו עכ"ל דנראה דלא שמעתם מן משה סוסי דבר שאמר התוגר שאני דנדאי אם התוגר לא היה שואל ליהודי לא שמעתם מן משה סוסי פלום אלא היה אומר משה סוסי הרגו פלוני הנזכר וכמו שהביא הוא ז"ל ראיה ממאי דמהימנינן עובדי כוכבים ומזלות מל"ת בעדות אשה שהלה בעלה למדינת הים אם אמר מת פ' אבל היכא שהוסיף ואמר לא שמעתם ממשה סוסי פלום גרע טפי דהוי כמפרש ואמר להם אני אשיב על שאלתכם ועל זה אמרו כל המוסיף גורע דבכ"הג הנה ליה כאלו שאלו בהדיא וכדפרשתי דמהי תיתי להאמינו אי ממה שאנו מאמיני' עכומ"ז מל"ת בעדות אשה שהלה בעלה למ"ה וכמו שהביא מהר"ם ז"ל לדבריו מהא אין ראיה בנדון דידן דדלמא דוקא היכא שלא אמר הוא כדברים האלו דמשמע שהוא אומר להם להשיב על שאלתם אלא שאמר פ' מת הוא דמהימן אבל היכא שאמר כדברים האלו לא מהימן דהנה ליה כאלו שאלו אותו בהדיא וכמו שבשאלו אותו בהדיא אין מתירין הכא נמי באומר כדברים הללו דלא דמי לאומר מת אלא כתשובת שאלה וכהיא דפונדקת דקא בכיא וכדפרשתי: ה וכן נמי י"ל אפילו אליביה דמהר"ריק זכר לברכה שהביא ראיה מההיא דנחיל דבורים דהגוזל בתרא להחזיק דבריו של הר"ם זכר לברכה דאפי' היכא שידע עובד כוכבים ומזלות דאף על גב דידע עכו"מ שהקרוכים מחפשים אותו חשוב מל"ת דבנדון דידן מודה וכדכתבנא דנראה דהבו דלא להוסיף עלה והדעת והסברא נוטים בכך שבנדון דידן הדברים מורים שהתוגר אמר ליהודי הנה אנכי משיב על שאלתכם וכל היכא שהעכו"מז הוציא מפיו דברים שיוכח מהם שהאומר להם שמשביב על שאלתם אין זה מל"ת וכדפרשית והואיל ובאו לידי דבריו של הגאון מהר"ריק זכר לברכה אימא בהו מלתא פדי שלא תמה המעיין על מהר"ם למה לא הביא גם הוא ראיה לדבריו מההיא דנחיל של דבורים כמו שהביא פבז מהר"ריק זכר לברכה ראיה לזה: ואני אומר כת' כמהר"ריק באותה תשובה דמההוא דנחיל של דבורים דמוקי לה פגון שהיו הבעלים מרדפים משמע לכאורה דאף על גב שהבעלים מרדפים ומתוה פך נתעוררה האשה ואמרה מכאן יצא נחיל זה אפילו הכי חשיב מל"ת וכו' עד דדחוק הוא להעמידה דוקא בלא שמעו הרדפת הבעלים מדלא פירש התלמוד ואדרבה מדקאמר פגון שהיו הבעלים מרדפים ואשה וקטן מל"ת משמע דעל ידי הרדפת הבעלים הכרת' ואני בענייני שמעתי ולא אבין חדא דמה שכתב הוא ז"ל דדחוק להעמידה דוקא בדלא שמעו הרדפת הבעלים מדלא פירש התלמוד הא מפורש ועומד הוא לפי ע"ד: דאי לא תימה הכי ואשה ותנוק אמרו מכאן יצא וכו' מפעי ליה מל"ת למאי הלכתא נקטיה אלא ודאי כדפרשית: ותו אמנא דהיכי תיסק אדעתיה למימר דבששמעו הרדפת הבעלים או אפילו לא שמעו הרדפת הבעלים ואמרו איש פ' מת בלבד או מכאן יצא נחיל לבד נאמנים והא כפרקא בתרא דיבמות משמע בהדיא שאם אמרו הקטנים איש פ' מת לבד אונס נאמנים

וכדכתב הר"מבם זכר לברכה בהדיא ולפנים אכתוב יותר בע"ה בזה: ועוד קשיא לי
במה שכתב ואדרבה מדקאמר פגון שהיו הבעלים מרדפים ואשה ותנוק מל"ת משמע
דע"י הרדפת הבעלים הפרת' דאי הכי עדות זו גריעא טובא מכל שאר העדיות ואפילו
מהפשרים להעיד דאפי' אי הנה חזינו להו אנו שהן מרדפים לא הנה לן להדחיק לומר
ששלקהם הוא היכא שיש מערערים כל שכן בקטן ואשה שמעידין מצד ראותם בהם
שמרדפין אחריהם שאין לנו להאמין להם: ותו דאי הכי אשה וקטן אמרו או הסיחו מפאן
יצא נחיל זה מבעי ליה למימר וכמו שפרש"י בפרשת וארא מדכתוב והוא יושב דרשינו
שבקש לעמוד: ותו דלפירוש סוגית הגמרא משמע דמאי דקאמר הב"ע פגון שהיו
הבעלים מרדפים תלמודא דחיק נפשיה ומהדר לאשפוחי גונא דיש לנו להאמין להם גם
פי דלאו בני עדות נינהו ולא אשפח לה בגונא אחריןא אלא בכה"ג דקא מתמה ואשה
וקטן בני עדות נינהו ומשני הכא במאי עסקינו וכו' ובעלים מרדפים דקאמר לאלומי
סהדותיהו דאשה וקטן קאמר לה וקאמר דבעינו תרנייהו שיהו הבעלים מרדפים ושיהו
מסיחים לפי תומום שרגלים לדבר דשלו הם ואם לא היו הבעלים מרדפים דהוי רגלים
לדבר לא היה סברא להאמינם ואיך יעלה על דעתינו לומר שהבעלים מרדפים מגרעו
סהדותיהו דאשה וקטן דפשיטא דטפי עדיף עדות מל"ת כשאין הבעלים מרדפים מהיכן
שהבעלים מרדפים וידעו שהבעלים מרדפים ומאי דוחקיה דתלמודא לאקנומה למתני'
כשהבעלים מרדפים לוקי כולה כפשטא ולומר דמתני' דוקא קאמר דעדות אשה וקטן
דוקא נאמנים במסיחים לפי תומום בלי רגלים לדבר: ותו דאי הכי אדרבי רבינא לרב
אשי דקאמר התם אין מסיח לפי תומו פשר אלא לעדות לאשה מנחיל של דבורים וקאמר
נהרי נחיל של דבורים מל"ת הוא ליפרון ליה פירכא דעדיפא מינה דהא אין מסיח לפי
תומו פשר אלא לעדות אשה דקאמר רב אשי פירש"י התם שמע מן התינוקות אומרים
הרי אנו הולכים לספוד ולקבור איש פלוני ופשיטא דלא שנייה התם למימר שהקרובים
היו חוקרים ודורשים ובנחיל של דבורים נאמנים אפילו היכא שהבעלים מרדפים וידעו
האשה והתינוק שהבעלים מרדפים וליפרון ליה דאת אמרת דאין מסל"ת פשר אלא
לעדות אשה ונהרי נחיל של דבורים דמיקלי' ביה טפי מעדות אשה ואין לומר דהיינו מאי
דפריה ליה דהא לישא דתלמודא דקאמר ונהרי נחיל של דבורים מסל"ת הוא לא משמע
הכי אלא משמועתא דהכא פריה ונהרי נחיל של דבורים דאף על גב דאוקימתא
כשהבעלים מרדפין נהי דאנו ידעינו שהבעלים מרדפים הוי רגלים לדבר דשלו הם מ"מ
מסל"ת הוא שעקר העדות אינו אלא מסל"ת ועליהם אנו סומכין דבעלים מרדפין אינה
אלא אמתלא בעלמא שמחמתם אנו מאמינים לאשה ותינוק המסל"ת והיינו היכא דלא
ידעי אינהו שהבעלים מרדפין דאז הווי מסל"ת ואין לומר דעל ידי הבעלים הפרתו ואף
על גב דבשאר עדיות בכה"ג לא מהימני קילא הוא שהקילו חכמים בנחיל של דבורים
כמו שהקילו ז"ל בעדות אשה והיינו דתנו במתני' נאמנים אשה ותינוק וכו' שהם הם
המעידים והם עיקר העדות: ותו דאי נמי גימא דתלמודא פריה מנחיל של דבורים
דמקלינין בי' טובא וכדכתובנא ומשני דמאי דמקלינין בנחיל של דבורים משום דקנין
דרבנן הוא סוף סוף זכינו לדין דאין לנו ללמוד מנחיל של דבורים באשה שמת בעלה
דהתם יש לנו להקל טפי מאשה שמת בעלה הואיל וקנין דרבנן הוא כדאיתא התם ואם
כן בקנין דרבנן דקיל יש לנו להקל כולי האי דאפילו היכא שהבעלים מחפשים והאשה

והתנוק' יודעים קרינו להו שפיר מל"ת ונאמן ואף על גב דלאו מסיחים לפי תומם גמורים
גינהו אבל בערנה דחמירו לא ואיני רואה מקום שיסמוך המורה על פיוצא בזה לעשות
מעשה אלא שאני אומר שהגאון כמהרר"ק זכר לברכה סמוך על שאר ראיותיו וכהיא
דשור שנגח ארבעה נחמשה משל לציד השולה דגים מן הים משפח זוטרי שקיל משפח
רב רבי שקיל: ואחזר לומר דאין לפרש דהתם פריה משום דמסתברא ליה לתלמודא
דמאי דהבועלים מרדפין פיון דהוי רגלים לדבר דשלו הם משוי לאשה ותינוק שמסל"ת
גמורי' הם ואע"פ שידעו שהבועלי' מרדפים פאלו לא ידעו בהם חשבינו להו ומחל"ת
גמורים הם שמה שמגרע עדותו מה שידע שהבועלים מרדפין הרי פנגדו שמחמת זה יש
לנו לדון ולומר דרגלים לדבר דשלו הם ומה שמחסר זה מוסיף זה דתלמודא סברא
דשקולים הם ולפי זה בועלים מרדפין וגם פי ידעו האשה והתינוק שהם מרדפים לא
מוסיפים ולא גורעים דאי הכי כל שפן דקשיא טפי מה שפבר הקשיתי דמאי דוחקא
דתלמודא לאוקמי למתניתין כשהבועלים מרדפין לוקמה כפשטא באשה ותינוק מסל"ת
גמורים וכדפירשית: ומעתה אני אומר דנראין הדברים דבמה שנשאל עליו הגאון פבוד
מהרר"י קולון ז"ל באינו בר ישראל מסל"ת שדבריו של אינו בר ישראל ההוא היו
מוכיחים דמסל"ת הנה חוץ ממה שאמר שהוא הרגו דמאחר שאמר פן יש לנו להחשיבו
מסל"ת פדכתב הוא בתשובתו יענין שם ר"ל שחוץ ממה שאמר שהרגו היו דברים
מוכיחים שלומר דבר אחר בא וכהיא עונדא שהשיב עליה מהר"ם ז"ל ולא באומר מת
או נהרג לבדו ושאל עליו כמו שפכת החכם השלם פבוד מהרר"י טיטצק דאלת"ה דבריו
סותרים זא"ז דהא באותה תשובה כתב דבעינין שיהו דבריו מוכיחים שאין מכוין להעיד
וכדכתבנא וכיון שהבועלים מחפשים לכל הפחו' להעיד אין פאן הוכחת דברים שאין
מכוין להעיד אלא נדאי פנדאמרון: ובר מן כל הני דכתבנא אמינא שהנה נראה שיש
לתמונה על דברי הגאון ז"ל במאי דמיייתי ראיה ממסיח לפי תומו דאשה אמסיח לפי תומו
דאינו בר ישראל ורצה להורות הלכה למעשה לומר דאפילו היכא שהקרוכים מחפשים
יידע האינו בר ישראל שהקריבים מחפשים חשיב מסיח לפי תומו דהא י"ל לדון בדבר
ולומר דממסל"ת דפסולי עדות אין להביא ראיה למסל"ת דאינו בר ישראל דדלמא דווקא
במסל"ת דפסולי עדות דלא חיישינן בהו דמשקרי אלא שגזירת הפתוב הוא שבשאר
עדיות פסולין וכדאמרון אטו משה ואהרן משום דלא מהימני הוא אבל אינו בר ישראל
דמחמת האי טעמא נמי לא מהימני פדכתיב אשר פיהם וכו': ואין לנו ללמוד מאשה אלא
בעינן שיהא מסל"ת לגמרי פדי שידע דלא משקרי: ועל דרף זה חלק הרשב"א ז"ל
בתשובה שרצה לדון ולומר שאין לנו להאמין באינו בר ישראל מל"ת להחמיר וחלק
בין שאר פסולי עדות לאינו בר ישראל פדכתבנא יענין בתשובתו אלא שאני רואה
שפכה גדולים לומדים משאר פסולי עדות לאינו בר ישראל מסל"ת וכן פתוב הוא זכר
לברכה בסוף אותה תשובה ז"ל אלא שראיתי הספמת כל רבותי שלא חלקו בין אינו
בר ישראל לשאר הפסולים ולולי ששליחה נחוץ הייתי מתבודד להתבונן בדבר ואנו
מסכימים דעתנו לדעתם אחר שפולם מורים פן עכ"ל: וגם פי יש לדון עוד ולומר דאי
מהא אין ראיה דווקא לחומרא שיש לדון מפסולי עדות ולהאמין לאינו בר ישראל
מסל"ת להחמיר ומשום הכי הוא ז"ל הסכים לדעתם ולא התבונן יותר בדבר אבל להקל
בכענין שפכת הגאון פבוד מהר' רי"ק זכר לברכה לא מקל מקום הא חזינו מהר"ם ז"ל

באותה תשובה שהביא החכם השלם מהרר"י טיטצק דאפילו להקל למד מיהודי פסול לעדות לאינו בר ישראל מסיח לפי תומו ויש לחלק ולדקדק בדבר ולהאריך וכעת עת לקצר וכ"ש שאין זה הנידון שלפנינו אלא שהארכת קצת משום דנפקי מינה קצת לנידון שלפנינו דלפי מ"ש ניקח טפי למה לא הביא מהר"ם מההיא דנחיל של דבורים וכדכתובנא: ט וכן אני אומר שאין להקשות על דברי מתשובתו של מהר"ם במה שכתבתי בפסקי הראשון דכיון דיצא קול בעולם שפלוני התוגר הרג לפלוני היהודי יש לחוש דלמא אמרו בדדמי דהא רב נחמן אינש תבע דאכליה פנורי לחסא משום דשמע מההוא אינו בר ישראל דאמר טבע חסא ואף על גב דטבע במים שאין להם סוף דאשתו אסורה כ"ש שכל אינו בר ישראל שידע שיצא קול על יהודי שאבד זכרו ולא נודע שמו וראה אחר נהרג או מת שנודאי יאמר שפלוני הוא המת או הנהרג בדדמי וכיון שיש לחוש שמה אמרו בדדמי בעינן לומר וקברתיו פי היכי דבעינן במלחמה לומר וקברתיו משום דחיישינן דלמא אמרו בדדמי ואפילו למקצת האחרונים שפסקו דבמלחמה נמי וכינצא בה לא בעינן לומר וקברתיו אלא במת לבד סגי וכן אפילו להגהות מיימונית שכתב דבאינו בר ישראל מסל"ת לא חיישינן דאמר בדדמי נראה דהיינו דווקא במלחמה וכינצא בה שדרה למות שם אנשים רבים וכדמפרש טעמא דכיון דאינו מכונן להעיד אינו אומר בדדמי אלא מספר מה שראה אבל בנידון דידן שלא מתו רבים שלא נשמע קול שנהרג אלא זה משה סוסי חשיב שפיר לדעתו שראה הדבר דלא מספקא ליה באחר וליביה אנסיה ובעי לומר וקברתיו: וכן למקצת האחרונים שפסקו דבמלחמה נמי וכינצא בה דלא בעינן לומר וקברתיו דלא חיישינן דאמר בדדמי אפשר דווקא במלחמה אמרו שדרה למות בה רבים ודאי מדקדק בדבר הוא ולדעת אם הוא זה פדי להעיד עליו אבל בנידון דידן שלא נשמע הקול שנהרג אחר אלא משה סוסי ולא מספקא ליה באחר מודים הם דחיישינן דלמא אמר בדדמי דלביה אנסיה ובעי לומר וקברתיו או הפרתיו היטב פדי שידע שדקדק בו ולא אמר בדדמי דאין סברא להרחיק מחלוקת של הרי"ף והרמב"ם ז"ל עם מקצת האחרונים פולי האי דהרי"ף והרמב"ם ז"ל סוברים דאף במלחמה שדרה למות אנשים רבים חיישינן שמה לא דקדק נאמר בדדמי ומקצת האחרונים סוברים דאף בכנידון דידן שלא נשמע הקול שמת אלא משה סוסי שיצא מהעיר באותו יום ולא יצא יהודי אחר לא חיישינן דאמר בדדמי ויאמר האומר דהא בפה שהשיב מהר"ם ז"ל פבר הנה ידוע שאבד זכרו של זה ולא של יהודי אחר כמבואר באותה תשובה ואפ"ה לא חשש מהר"ם ז"ל דלמא אמר בדדמי להצריך לומר וקברתיו דנראה דבעובדא שנסאל עליה מהר"ם ז"ל מה שאמרו באינם בני ישראלים המסיחים לפי תומום בקברתיו דמי דמידי הוא טעמא דוקברתיו אלא דאמרינן ודאי דקדק בו היטב הכא לפי דבריהם דקדק בו היטב וכאלו אמר וקברתיו דמי שהרי האינו בר ישראל הראשון אמר ליה אינכם קוברים וכו' והוי מסיח לפי תומו דעבידא לגלוי דלא עביד אינש לשקר ובנודאי דקדק בו היטב שלא יקרא שקרן הואיל והדבר עביד לאגלווי ולא נסתפקו השואלים אלא משום שבקש ממון ונסתפקו לומר דדלמא בקשת הממון שבקש אימא טובא משקר הוא ואין זה מסיח לפי תומו והוא ז"ל השיב להם דבקשת הממון אינו מוציא אותו ממסל"ת כיון דמלתא דעבידא לגלווי הוא דאלימא ליה טפי טעמא דמלתא דעבידא לגלווי מטעמא דבקשת ממון ואמרינן ונדאי קושטא קאמ' פדי שלא ימצא שקרן וא"כ מהאי טעמא לא

בְּעֵינַי לֹאמֵר וּקְבַרְתִּי דְנוֹדָאֵי דְקִדְקָד בּוּ הֵיטֵב וְכַדְפִּירְשִׁיתִי: וְכֵן נָמִי אֵינּוּ בֵּר יִשְׂרָאֵל הַמְּסִיחַ
לְפִי תְּנוּמוֹ שְׁהַרְגוּ הוּא פְּשִׁיטָא שְׁפִינָן שְׁהוּא הַרְגוּ הַפִּיר בּוּ הֵיטֵב וְדִקְדָּק בּוּ וְלֹא חִיְיָשִׁינָן
דְּאָמַר בְּדַדְמֵי וְאֵין צָרִיף לֹאמֵר וּקְבַרְתִּי דְּפְשִׁיטָא דְּאֵין הַפְּרֵשׁ בֵּין אֹמֵר קְבַרְתִּי לֹאמֵר
הַפְּרֵתִי הֵיטֵב שְׁהוּא הָיָה: וְבַר מִן דִּין אֲמִינָא דִּלְעַנָּד נִרְאָה לֹאמֵר דְּמַהְרָם ו"ל בְּעֵי
בְּמִסִּיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ לֹאמֵר וּקְבַרְתִּי וְאֵף אֵי לֹא בְּעֵי לֵיהּ בְּכָל מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ לְכָל הַפְּחוּת
בְּמִסִּיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ שְׁלֵא הַזְּפִיר שֵׁם הַמֵּת בְּעֵי לֹאמֵר וּקְבַרְתִּי וְהֵינּוּ פְּסֻבְרַת הַרִי"ף
וְהַרְמַב"ם ו"ל לְפִי מַה שְׁפִירְשִׁיתִי דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל וְכֹאשֶׁר אֶכְתּוּב בִּס"ד שְׁהָרִי נִרְאָה
לֹאמֵר שְׁהוּא ו"ל סוֹבֵר דְּכָל מַה שְׁנַזְּכַר בְּהַנְהוּ עֲבֹדָא דַּפ' קַמָּא דִּיבְמֹת בְּמִסִּיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ
דְּדוּנְקָא הוּא שְׁפַתְבּ בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה וְנ"ל וְעוֹד מְסַתְמָא בְּחַנְמָא לֹא נִקְט בְּגַמְרָא הַהוּא אֵינּוּ
בֵּר יִשְׂרָאֵל דְּאָמַר לֵיהּ שְׁקוּל אֶסְפְּסָתָא וְכוּ' עַד וְאֵי לֹא קִטְלִינָן לָהּ דְּלֹא הָוָה לֵיהּ לְמִינְקֵט
אַלָּא הַהוּא אֵינּוּ בֵּר יִשְׂרָאֵל דְּאָמַר לְיִשְׂרָאֵל קִטְלִיתִי לְפִלְגֵינָא אֲלֵא שְׁמַע מִינָהּ דְּדוּנְקָא
דְּבַכְה"ג לֹא מְהִימָן דְּמוֹכְחָא מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ פְּדַפְרִישִׁית וְלֹא מְסַתְבַּר פְּלָל לְמִימַר דְּלִיפָא
לְפִלּוּגֵי בֵּין מוֹכְחָא לְלֹא מוֹכְחָא וּמַעֲשָׂה שְׁהֵיָה כְּפֹ מְשַׁתְעֵי תַלְמוּדָא כְּמוֹ שְׁהֵיָה עַכ"ל: הָרִי
לָהּ שְׁהוּא ו"ל סוֹבֵר דְּלֹא מְסַתְבַּר פְּלָל לֹאמֵר דְּתַלְמוּדָא מַעֲשָׂה שְׁהֵיָה מְשַׁתְעֵי וְאֶפִּילוּ הֵיכָא
שְׁהַסְבְּרָה נוּטָה שְׁאִינָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵלִים מְשַׁקְרִים בְּזָה וּבְכִיּוּצָא בְּזָה: וְהֵיָה לָנוּ לְחוּשׁ בְּאֶסּוּר
עֲרוּנָה לְהַחְמִיר וְלֶאֱסוֹר אֶפִּילוּ הֵיכָא דְּלֹא מוֹכְחָא מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ כֹּל שְׁכֵן גְּבֵי קְבַרְתִּי
שְׁנַזְּכַר בְּגַמְרָא שְׁיֵשׁ לָנוּ לֹאמֵר דְּאִיהוּ ו"ל סוֹבֵר דְּלְדוּקָא נִקְטִיָה דְּהָא מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ
דְּפְשִׁיטָא הֵיא דְּסַבְרָא גְּדוּלָה הֵיא לְחֵלּוֹק בֵּין אֵינּוּ בֵּר יִשְׂרָאֵל שְׁאָמַר קְבַרְתִּי לְלֹא אָמַר
וְאִית לָהּ לְמִימַר דְּתַלְמוּדָא לְדוּנְקָא נִקְטִיָה וְלְמִיזַל בְּהַ לְחוּמְרָא דְּכָל הֵיכָא שְׁלֵא אָמַר
וּקְבַרְתִּי שְׁלֵא יְהֵא נְאֻמָּן: וְאֵם לְחֻשָּׁף אָדָם לֹאמֵר דְּעוֹבְדָא דְּאֶסְפְּסָתָא שְׁאֵנִי דְּבַהֵיָה עֲבֹדָא
יֵשׁ לָנוּ לֹאמֵר דְּדוּנְקָא נִקְטִיָה תַלְמוּדָא מְשׁוּם דְּלֹא אֲשַׁפְּחוּ עוֹבְדָא אַחֲרִיתִי דְּלִישְׁתַּמַּע מִינָהּ
דְּאֶפִּילוּ הֵיכָא דְּלֹא מוֹכְחָא נָמִי יֵשׁ לְחוּשׁ אַבְל בְּעֵינָן קְבַרְתִּי דְּאֲשַׁפְּחָנָא כְּמַה עֲבֹדָא
בְּגַמְרָא שְׁלֵא הַזְּכַר בְּהֵם וּקְבַרְתִּי מוֹדָה הוּא ו"ל דְּנוֹקְבַרְתִּי שְׁהַזְּכַר בְּשַׁאָר עוֹבְדֵי לֹא
דוּקָא אֲלֵא דְּמַעֲשָׂה שְׁהֵיָה מְשַׁתְעֵי תַלְמוּדָא תְּשִׁיבָהוּ וְתֹאמַר דְּלֹא מְסַתְבַּר פְּלָל לֹאמֵר כֵּן
דְּהָא הוּא ו"ל תְּלָה טַעְמוֹ וְאָמַר דְּמְסַתְמָא חַנְמָא לֹא נִקְט בְּגַמְרָא וְכוּ' וְכָלֵל לָנוּ פְּלָל גְּדוּל
וְלְמַדְנָו דְּתַלְמוּדָא לֹא מְשַׁתְעֵי מַעֲשָׂה שְׁהֵיָה אֲלֵא בְּמֵאֵי דְּהוּי דוּנְקָא וְכֵן כְּתַב בְּסוּף דְּבָרֵי
וְלֹא מְסַתְבַּר פְּלָל לְמִימַר וְכוּ' עַד וּמַעֲשָׂה שְׁהֵיָה מְשַׁתְעֵי תַלְמוּדָא כְּמוֹ שְׁהֵיָה וּמֵאֵי דְּקִשְׁיָא
לָהּ מְהַנְהוּ עוֹבְדֵי דְּהַתָּם שְׁלֵא הַזְּכַר בְּהֵם וּקְבַרְתִּי לֹא קִשְׁיָא וְלֹא מִיֵּדֵי דְּהָא הָרַב הַרְמַב"ם
ו"ל הֵבִיא הַהוּא עֲבֹדָא שְׁהַזְּכַר בְּהַ וּקְבַרְתִּי וְכַתְּבַּר הוּא ו"ל וְהוּא שְׁיֹאמַר וּקְבַרְתִּי דְּסַבְרָא
הוּא ו"ל דְּהַנְהוּ עוֹבְדֵי דְּגַמְרָא דוּנְקָא נִינְהוּ וְכֵן נִרְאָה נָמִי מְדַעַת הַרִי"ף ו"ל שְׁלֵא הַשְּׁמִיט
וּקְבַרְתִּי מְהַלְכוּתִי וְהָרַב בַּעַל מַגִּיד מְשַׁנָּה כְּתַב שְׁהַרְשָׁב"א ו"ל הַקְּשָׁה עַל הַרְמַב"ם ו"ל
מְהַנְהוּ עוֹבְדֵי דְּחֻנְאֵי וְחֻסָּא וְכַתְּבַּר הוּא ו"ל לִיִּישָׁב דְּבָרֵי הָרַב זְכָרוֹ לְבִרְכָה וְזָה לְשׁוֹנוֹ וְאֵנִי
אֹמֵר שְׁאֵף רַבִּינוּ סוֹבֵר וְכוּ' עַד אַבְל בְּכָאן שְׁהַזְּכַר שְׁצָרִיף לֹאמֵר וּקְבַרְתִּי לְפִי שְׁאֵין
הֵאֵינּוּ בֵּר יִשְׂרָאֵל מְזַכֵּיר שֵׁם הַיְהוּדִי אֲלֵא שְׁאָמַר אִישׁ יְהוּדִי שְׁהֵיָה עֲמוֹ וְכוּ' עַד וּלְפִיכָף
צָרִיף שְׁיֹאמַר וּקְבַרְתִּי עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: וְאֵנִי הַקְּטָן מוֹסִיף בְּאוּר עַל בְּאוּר שְׁפַל מְסִיחַ לְפִי
תְּנוּמוֹ שְׁלֵא הַזְּכַר שְׁמוֹ אַע"פ שְׁמַפִּירוֹ אֲמַרִּינָן דְּנוֹדָאֵי לֹא נִתְעַסַּק עֲמוֹ כֹּל כְּפֹ עַד שְׁיַכִּירָהוּ
מֵת בְּרֹאז' בְּעֵלְמָא בְּלִי שְׁיִדְקָדָק בּוּ הֵיטֵב שְׁאֵלוּ הָיָה מִתְעַסַּק עֲמוֹ כֹּל כְּפֹ הָיָה יוֹדַע שְׁמוֹ
וְכָל הֵיכָא שְׁיִדַּע שְׁמוֹ אֲמַרִּינָן שְׁנוֹדָאֵי מְכִירוֹ הֵיטֵב שְׁנַתְעַסַּק עֲמוֹ פְּעַמִּים רַבּוֹת וּמְכִירוֹ

אפילו שהוא מת בראיה בעלמא בלי שידקדק בו היטב מרוב רגילותו עמו והינינו עובדא דחנאי וחסא שהזכיר שמם ובנימוקי יוסף פתב הפותב בשם הריטב"א לתמן דברי הרמב"ם ז"ל וזה לשונו דכל היכא דאינו בר ישראל מכריז ואמר מאן איכא בי פלוני סגי בלא קברתיו פינן דענייל נפשיה לאכרוזי ולמימר הכי אי לאו דקים ליה דשכיב לא הוי אמר אבל באינו בר ישראל בעלמא חזישי דלמא אמר בדדמי וצריף שיאמר קברתיו וטעמא דמסתבר עכ"ל נמוקי יוסף: ולפ"ז אפילו הזכיר שם המת כל שלא הנה הולך ומכריז אם לא אומר וקברתיו לאו פלום ואם פן בנידון דידן שלא אומר וקברתיו בעדות לאו פלום היא דנקברו שאמרה הערלית לאו פלום פדכתיבנא בפסקי הראשון ואני מוסיף לבאר באור על באורי שאם יאמר האומר דכיון שאמרה שראתה הענין אם פן ראתה כל פרטי ההריגה והקבורה ואמרה ג"כ שראתה מי הפה אותו ההפאה הראשונה הנה ליה כאלו אומר וקברתיו וכמו שפבר כתבתי שאין הפרש בין אומר קברתיו לאומר הפרתיו היטב שהוא הנה: לאומר פן אני אומר טול לה מה שהבאת דפשיטא שפל הורג אדם תחלה פונה פה וכה לראות אם אין איש ואח"כ הורגו שעושה הוא מעשהו בסתר מפחד המלכות ואין להעלות על הדעת שהיא דקדקה בו היטב בעת הריגתו ולא לדקדק בו דווקא אמינא אלא אפילו לראותו ומהאי טעמא אמינא גדולה מזו דאפילו אמרה וקברתיו אינה נאמנת שוודאי שקרה ודברה במרמה כדי להחזיק לה קרובי האשה חנות וטובה שאמרה ודבריה מוכיחים עליה שהרי אין אדם הורג בפני חבירו שחושש הוא שמא יודע הדבר וכדכתיבנא וגרע האי מלתא מההיא דשמע קומטרסין אומר איש פלוני מת דמטעם שרגילין לשקר כדי להטיל אימה לא מהמנינו להו ק"ו בנידון דידן שהדבר ברור הוא שאין אדם הורג בפני אחר שחושש הוא שלא יודיענו דפשיטא דאית לן למימר דהאשה זו שקרה ובמרמה דברה כדי שיחזיקו לה קרובי האשה חנות וטובה ולפ"ז הרי"ף והרמב"ם ז"ל וכן הריטב"א ז"ל שכתבו דטעמא דמסתבר היא מ"ש הרמב"ם ז"ל דעדות זו לאו פלום הוא: ואם מהר"ם ז"ל נמי דסבר דמאי דאמר בגמרא דוקא אומר פדכתיבנא מתרץ להנהו עובדי פהריטב"א ז"ל כ לדידיה נמי אין פאן עדות כלל לא עדות הערלית ולא עדות התוגר פינן שלא אמרו וקברתיו: ואם הוא ז"ל מתרץ להו הנהו עובדי פמו שתר' אותם בעל מ"מ וגם פי דעת הדיוט אינה מכרעת אני אומר דדבריו של הרב במגיד משנה מחמירים בזה יותר מדבריו של הריטב"א ז"ל דאי פדעתו של הריטב"א הנה ליה להרב ז"ל לומר פן פשרצה לפרש פיצד הנה מסל"ת וכו' ולומר והוא שיאמר וקברתיו כדי שלא נטעה ודחוק לומר שהוא ז"ל כתב וקברתיו במקום שזנפר בגמרא ומי שיסבור בגמרא יסבור גם בדבריו שלקד קרא ספרו משנה תורה דהא קא הוצרך הרב ז"ל לפרש ולומר והוא שיאמר וקברתיו ואם איתא שלא בא לחדש על לשון הגמרא יצא אינו בר בר ישראל וישראל וכו' עד איש שיצא עמו מכאן מת וקברתיו מבעי ליה אלא נראה שהרב ז"ל בא לחדש ולפרש דוקברתיו דקאמרינו בגמרא דווקא קאמרינו ואם איתא פפירוש של הריטב"א ז"ל הנה ליה לרב לומר פן פשרצה לפרש מסל"ת וכדכתיבנא ותו דא"ה פשרצה הרב לפרש פיצד הנה מסל"ת הנה ליה להרב למימר דבמכריז ואומר דווקא קאמר וכדברי הריטב"א ז"ל ולכל הפחות הנה ליה להרב למימר פיצד הנה האינו בר ישראל מסל"ת והולך ואומר אוי לפלוני וכו' וכמו שאמרו בגמרא שהוא דהנה קאזיל ואמר אלא ונדאי שפברת הרב פפירש של ב"מ משנה וגם פי הוא ז"ל

פֶּתַח שֵׁשׁ לְהַשִּׁיב אֶנִּי הַדְּיוּט אֹמֵר דְּלִפִּי מַה שְׁכַתְּבָתִי אֲנִי וְהוֹסַפְתִּי בְּאוֹר עַל בְּאוֹרוֹ
מִפְּרֵשׁ דְּבָרֵי הָרַב הַיֵּטֵב לֹא יִקְשֶׁה לְהַרְבֵּי וְ"ל וְלֹא מִיַּדִּי לַעֲנִי": וּמִמָּה שְׁכַתְּבַת הָרַב בְּסוֹף
אוֹתָהּ בָּבָא דְיַצָּא אֵינּוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל מֵעַמְּנוּ וְזֶה לְשׁוֹנֵן מְשִׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֵע"פ
שְׂאִין הָאֵינּוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הָאִישׁ וְהוּא שְׂאִימֵר וּקְבַרְתִּיו וְדַקְדַּק הָרַב בְּלִשׁוֹנוֹ
וְכַתֵּב תַּחֲלָה שְׂמִשְׂיָאִין אֶת אִשְׁתּוֹ וְהָדָר וְאֵע"פ שְׂאִין הָאֵינּוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הָאִישׁ
וְהָדָר וְהוּא שְׂאִימֵר וּקְבַרְתִּיו נִרְאָה שֶׁהוּא וְ"ל כַּתֵּב תַּחֲלָה שְׂזָה הָאֵינּוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַן
הוּא בְּמַה שְׂיִדַּע וְאָמַר כָּל מַסֵּל"ת וְכַדִּי שְׂלֵא נִיחֻשׁ לֹמֵר דְּכִינֵן שְׂאִין יוֹדֵעַ שְׂמוֹ וְדָא
לֹא נִתְעַסַּק עִם אוֹתוֹ יְהוּדֵי פְעָמִי רַבּוֹת וְאֵינּוּ מְפִירוֹ הַיֵּטֵב וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ אוֹתוֹ שְׂאֵם הֵיזָה
יוֹדֵעוֹ הֵיזָה אוֹמ' שְׂמוֹ וְא"כ יֵשׁ לְחֻשׁ שְׂזָה אִמ' בְּדַדְמִי וְאוֹתוֹ הֵיזָה שְׂיַצָּא עִמּוֹ הֵלֶּךְ לְדַרְכוֹ
וְיְהוּדֵי אַחֵר הוּא שְׂנַתְלָנוּהָ עִמּוֹ וְנִהְרַג וְהוּא לֹא שָׁם בְּדַעְתּוֹ שְׂהֵיזָה הֵרָאשׁוֹן הֵלֶּךְ לוֹ
וְאַחֵר הוּא שְׂנַתְלָנוּהָ עִמּוֹ וְנִהְרַג בְּעֵי לְמִימֵר וּקְבַרְתִּיו וְכָא הָרַב וְ"ל בְּקוֹצָר בְּצַחוֹת לְשׁוֹנוֹ
לְפָרֵשׁ וְלֹמֵר דְּהִנְהוּ עוֹבְדֵי דְאַתְמָרוּ בְּגִמְרָא לֹא קָשׁוּ אֶהְדְּדִי וְהֵינּוּ כְּדַפְרִישִׁית שֶׁהוּא וְ"ל
סוֹבֵר דְּכָל מַאי דְאַתְמֵר הֵתֵם בְּגִמְרָא דְוּוֹקָא הוּא וְכִמּוֹ שְׁכַתְּבַת מְהָר"ם וְ"ל בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה
וְכִמּוֹ שְׁכַפְּרָתְּבָתִי: הָרִי שְׂעָלָה בְּיַדְנוּ כִּי גַם שְׂהֵינּוּ אוֹמְרִים שְׁכָל שְׂאִינוֹ בְּרִי יִשְׂרָאֵל
שְׂאֵמֵר מֵת לְבַד נֶאֱמַן מַה שְׂדַבְּרָ פְּשׁוּט לַעֲנִי דְ שְׂאִין הַדְּבָר כֵּן אוֹ שְׂנֵאמֵר שֶׁהַתּוֹגֵר לֹא
לְהוֹדִיעַ מִיתָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה סוֹסִי בָּא אֶלָּא לְהוֹדִיעַ שְׂפְלוֹנֵי הַתּוֹגֵר הֵרָגוּ לְמַסֵּל"ת בְּנִיזְדוֹן דִּידֵן
אֵין הַתּוֹגֵר נֶאֱמַן אוֹ מְשׁוּם שְׂלֵא אָמַר וּקְבַרְתִּיו וְזֶה לְהַרְי"ף וְלְהַרְמַב"ם וְלִרִיט"בא וְ"ל
אוֹ מְשׁוּם שְׂמִשְׂיָב הוּא עַל שְׂאֵלְתֵם וְזֶה אֶלְיָבָא דְכ"ע וְכֵן נְמִי אֶלְיָבָא דְכּוֹלֵי עֲלָמָא יֵשׁ
לֹמֵר שְׂאִין עֲדוּתוֹ עֲדוּת שְׂיֵשׁ לְחֻשׁ שְׂמָא אָמַר בְּדַדְמִי וּבְעֵינֵן לֹמֵר וּקְבַרְתִּיו כְּדַכְתִּיבְנָא
וְעֲדוּת הָעֲרַלִּית נְמִי גַם כִּי מַעֲדוּתָהּ יִרְאָה שְׂלֵא בָּאָה לְהוֹכִיחַ מִיתָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה סוֹסִי אֶלָּא
בָּאָה לֹמֵר שְׂלֵא עֲשׂוֹ בְּטוֹב לְאַבְרָהָם רְזוֹן אֵין עֲדוּתָהּ עֲדוּת אֵי מְשׁוּם שְׂלֵא אָמְרָה וּקְבַרְתִּיו
וְיֵשׁ לְחֻשׁ דְּלָמָּא אָמְרָה בְּדַדְמִי דְבְּעֵינֵן לֹמֵר וּקְבַרְתִּיו אֶלְיָבָא דְכ"ע וְנֶאֱמַר אֵם לֹא נִיחֻשׁ
לְכַד לְדַעַת הַכָּל מְכָל מְקוֹם נוֹסֵף עַל הַרְמַב"ם וְ"ל וְהַר"ף וְהַר"יטבא וְ"ל דְבָעוֹ לֹמֵר
וּקְבַרְתִּיו מְהָר"ם וְ"ל כִּינֵן שְׂהֵעֲרַלִּית לֹא הַזְפִּירָה שְׂמוֹ וְאֵי מְשׁוּם שְׂדַבְּרִיָּה מוֹכִיחִים
שְׂדַבְּרָה בְּמִרְמָה וְשְׂקָרָה: וְכַד בְּפִסְקֵי הֵרָאשׁוֹן כַּתְּבָתִּי עוֹד שְׂדַבְּרִיָּה מוֹכִיחִים שְׂלְהַחְזִיר
קוֹל הַרְנוֹן לְהַרְע לְהַתּוֹגֵר יְחִיָּא אָמְרָה כֵּן וְלְהַכִּי אָמַר בְּעֵינֵן שֶׁהַתּוֹגֵר יְחִיָּא הֵרָגוּ שְׂדַבְּרָ
פְּשׁוּט הוּא שְׂאֵם לֹא הָיוּ שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ לֹא הָיוּ מְזַפְרִין שְׂמוֹ וְדַמִּי לְמַה שְׂאָמְרוּ בְּכ"ל
הֵגַט שְׂבְּדָבְרָ שְׂרַגִּילִים הֵם כְּגוֹן קוֹמְטֵרְסִין שְׂרַגִּילִים לְהַטִּיל אֵימָה אִם אָמְרוּ שְׂפְלוֹנֵי נִהְרַג
אוֹ מֵת אֵע"ג שְׂהַדְבָרִים מוֹרִים שְׂלֵא כְּוָנוֹ לְהוֹדִיעַ מִיתָתוֹ אֶלָּא לְהַטִּיל אֵימָה אָמְרוּ וְדוֹמִין
לְמַסֵּל"ת שְׂאִינוֹ מִתְפַּנֵּן לְהוֹדִיעַ מִיתָתוֹ אֶלָּא בְּדַבְּרָ אַחֵר מִתְפַּנֵּן אֶפְילוֹ הֵכִי אֵינִם נֶאֱמָנִים
שְׂרַגִּילִין לְשַׁקֵּר וְלֹמֵר פְּלוֹנֵי נִהְרַג כְּדִי לְהַטִּיל אֵימָה הֵכִי נְמִי בְּנִיזְדוֹן דִּידֵן שְׂרַגִּילִין בְּכַד
שְׂכְּשִׁילְד אֵיזָה שְׂנָאָה בֵּינֵיהֶם לְנִקּוּם וְלִגְטוֹר וְלְהַרְע לְחַבְרִיָּו כְּכָל הָאֶפְשָׁר לוֹ שְׂנַוְטְרִי
אֵיבָה הֵם יֵשׁ לָנוּ לֹמֵר שְׂשַׁקֵּר וְנִתְפַּנֵּן וְלְהַרְע לְתוֹגֵר יְחִיָּא בְּהַחְזִיקוֹ קוֹל הַרְנוֹן
וְכַדְכְּתִיבְנָא שְׂם בְּפִסְקֵי הֵרָאשׁוֹן וְלֹא אֶצְטְרַךְ לְחַזוֹר וְלְכַתּוֹב מַה שְׂכַתְּבָתִּי שְׂם שְׂכַפְּרָ
בְּיַדְכֶם הוּא: וּמַעֲתָה אֲנִי אֹמֵר שְׂפְדֵי שְׂיֵהָא רֵאשׁ דְּבָרֵי וְסוֹף דְּבָרֵי שְׂנָה אַחְזוֹר וְאוֹמֵר
שְׂיֵשׁ לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי שְׂל הַחֲכָם הַשְּׁלֵם מְהָר"י טִיטְצֵק שְׂגֹזֵר אֹמֵר בְּלִי רֵאִי וּמִנֵּן
שְׂדַבְּרִיָּו שְׂל הַרְמַב"ם וְ"ל מוֹכִיחִים שְׂאִינוֹ בְּרִי יִשְׂרָאֵל שְׂאֵמֵר אִישׁ פְּלוֹנֵי מֵת לְבַד וְלֹא
אָמַר דְּבָרִים אַחֲרֵים הַמּוֹרִים שְׂאִינוֹ אֶלָּא מְסַפֵּר דְּבָרִים וְלֹא לְהוֹדִיעַ מִיתָתוֹ בָּא מְמַאי דַּתְּנֵן

גבי קטן בפ' בתרא דיבמות דתנן התם אפילו שמע מן התינוקות אומרים עכשיו אנו הולכים לספוד ולקבור איש פלוני וכו' ומלתא דפשיטא היא דמתניתין דווקא קאמר והרמב"ם ז"ל הביאה בפ' י"ג מהלכות גירושין ופירש בהדיא בקטנים שאמרו איש פלוני מת לבד אינם נאמנים וכבר הבאתי דבריו למעלה ואומר אני שהדברים קל וחומר ומה קטן הנאמן במילי דרבנן ולא אמרינו לאו בר דעת הוא ואין לסמוך עליו אפילו הכי אינו נאמן בעדות אשה באומר איש פלוני מת ואפילו דמוכח מדבריהם שלא על קמצא אמרי אינו בר ישראל שאינו נאמן במילי דרבנן אינו דין שלא יהא נאמן בעדות אשה באומר איש פלוני מת לבד ותו לא מיד: ומה שפכת כת"ר שפנה פתב מהר"ק ז"ל בתשובתו פבר פתבנו למעלה שהוא ז"ל פתב בהדיא בתשובתו דבעינן שיהא מוכח מדבריו שאינו מכוון להעיד אלא שבמוכח מדבריו שכן הוא תו לא חיישינן לומר דדילמא לשקר מילי נתפנוין ומשקר הוא אלא אם כן מוכח מדבריו וכן במה שפכת כת"ר שהרב בת"ה פתב פנה כמהר"ק ז"ל בהא נדאי קושטא קאמר אלא שפל שני הגדולים הנזכרים לא פתבו דלא חיישינן דלמא משקר להתפאר או למצוא חן וכינצא פנה אא"כ דבריו מוכיחים ואדרבה למדקדק במה שפכת הרב בת"ה בכתביו בסי' ר"ג נמצא שדבריו מוכיחים דאיש פלוני מת לבד לאו מסל"ת הוא וכן בת"ה באותה תשובה משמע דבעינן שדברי האינו בר ישראל המסל"ת יהיו מוכיחים שלא להעיד מתפנוין שפכת וז"ל גיחוש דלמא האינו בר ישראל הראשון לאו כמסל"ת אלא מחמת אינה אמתלא מפני רשע או בדרך התפארות וכו' עד ויש לומר דלא חיישינן להכי דתלמודא לא מפיק ממסל"ת אלא במתפנוין להעיד א"כ לא דייקנן אשאר אמתלאות עכ"ל ופשיטא דהאי לא דייקנן אשאר אמתלאות דקאמר היינו היכא דלא מוכח מדבריו של שאר אמתלאות פנו דכתב בסוף אותה תשובה בהדיא אבל היכא דמוכח מדבריו חיישינן לשאר אמתלאות נמי וא"כ לענון שלא יהא מתפנוין להעיד יש לנו לחוש גם פי לא מוכח מדבריו שמתפנוין להעיד הוא: ומה שפכת כת"ר במה שפכתתי שמי הוא זה ואיזה הוא אשר יקל בדבר ערוה לעשות מעשה שלא פדעתם של הרי"ף והרמב"ם ז"ל עמודי התורה וכתב וז"ל וגדולי פוסקים האחרונים פסקו שאין לחוש לדבריו ותמהו עליו ומעשים בכל יום בעיר הזאת עיר גדולה של חכמים מתירין על פי אינם בני ישראלים המסל"ת אע"פ שלא אמר וקברתיו עכ"ל: ואני אומר שהמתמיהים על דבריו לא אמרו שאין לחוש לדבריו כאשר פכת כת"ר שהמתמיהים על דבריו לפי מה שפכת בנימוקי יוסף היו הרשב"א והריטב"א ז"ל והנה הרשב"א פכת באותה התשובה אשר פבר הזפתי פבר שהשיב על השאלה שנשאל על יהודי אחד שנטבע במים שאין להם סוף ולזמן ועדן בא ישמעאל אחד ואמר במסל"ת שראוהו על שפת הים מת ולא אמר קברתיו וכתב הוא שם שהר"ף והרמב"ם ז"ל סוברים דבעינן למימר וקברתיו וקצת מהאחרונים אמרו שהוא נאמן באומר מת סתם ודעתו ג"כ נוטה לכך וכתב שיש פנה ראיות מהגמרא ומן הירושלמי ואפ"ה פכת וז"ל ומ"מ מי יקל ראשו להקל בדבר ערוה פנגד אבות העולם אין לנו אלא לשית לבינו לדעתם ואיני מורה לה בדבר זה להקל עכ"ל: הרי לה שהרשב"א בעצמו פכת שאע"פ שיש ראיות מהגמרא להקל במה שהרי"ף והרמב"ם ז"ל החמירו שאין מורה להקל וא"כ בפידון דידן נמי הרשב"א אינו מורה להקל לעשות מעשה שלא פדעתו של הרי"ף והרמב"ם ז"ל: י והריטב"א ז"ל פכת שטעמו של הרמב"ם ז"ל טעמא דמסתבר הוא

וּכְדִכְתִּיבָנָא וְאִם פֶּן הִרְבֵּה יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל כַּת"ר שְׁפַתְבּ שֶׁהֶאֱחָרוּנִים כָּתְבוּ שָׂאִין לְחַוֵּשׁ
לְדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם זְכָרוֹ לְבִרְכָה: וְהִנֵּה הֵר"ן נָמִי פֶתַב בְּתִשְׁבֵּה כְּמוֹ שְׁפַתְבּ הֶרְשֵׁב"א
שֶׁדַּבְרֵיהֶם שֶׁל הָאוֹמֵר דְּבַמְלַחְמָה לֹא בָעֵינָן בְּעַד אֶחָד לֹאמֵר וּקְבַרְתִּי נְכוּנִים וְאִפ"ה פֶתַב
שָׂאִין לָנוּ לְהַקֵּל בְּאִסּוּר א"א שֶׁלֹּא פָדַעַת הֵרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם זְכָרָם לְבִרְכָה אֲבָל מֵאֲחַר
שֶׁהִרִיף וְהֶרְמֵב"ם זְכָרָם לְבִרְכָה הִסְפִּימוּ דְּכָל בְּמַלְחָמָה וְדַכּוּנְתָה חֲזִי'שִׁינָן אֶפִּילוּ לְעַד אֶחָד
דְּאָמַר בְּדָדְמֵי מִי יִקַּל רֹאשׁוֹ לְהַקֵּל בְּאִסּוּר א"א פְּגָגָדָם וְא"כ רַבּוֹ הָאוֹמְרֵי שֶׁלֹּא לְעִשׂוֹת
מַעֲשֵׂה בִּנְיָדוֹן דִּינָן וְהֵם הֵרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם וְהֶרְשֵׁב"א וְהֵר"יטבֵּא דְּלֵהֲרֵשֵׁב"א שֶׁהִקְשׁ' עַל
דַּבְרֵי הֵרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם זְכָר' לְבִרְכָ' מְהִינְהוּ עוֹבְדֵי שֶׁלֹּא הֵנְזַכֵּר בָּהֶם וּקְבַרְתִּי שֶׁדִּקְדַּק
מִדַּבְרֵי הֶרְמֵב"ם דְּבָכָל מַסֵּל"ת בָּעֵינָן לֹאמֵר וּקְבַרְתִּי כְּמוֹ שְׁפַתְבּ בְּנִימוּקֵי יוֹסֵף מִשְׁמוֹ
וְהִנִּיחָם בְּקוֹשֵׁי א"כ לְדַעַתוֹ זְכָרוֹ לְבִרְכָה אִין חִילּוּק בֵּין הַזְּפִיר שְׁמוֹ לְלֹא הַזְּפִיר שֶׁבְּכֹלָם
סוֹבְרִים הֵר"יף וְהֶרְמֵב"ם שֶׁצָּרִיף לֹאמֵר וּקְבַרְתִּי וְכֵן הֵרִיטְבָ' א"א שֶׁיִּשְׁבֵּב דַּבְרֵי שֵׁישׁ הֶפְרֵשׁ
בֵּין מְכַרִּיז לְלֹא מְכַרִּיז אֲבָל בֵּין הַזְּפִיר שְׁמוֹ לְלֹא הַזְּפִיר שְׁמוֹ אִין הֶפְרֵשׁ וְכַתֵּב שֶׁטַעֲמוֹ שֶׁל
הֶרְמֵב"ם טַעֲמָא דְּמַסְתַּבֵּר הוּא א"כ בִּנְיָדוֹן דִּינָן אִין לְהַקֵּל וְלְעִשׂוֹת מַעֲשֵׂה: וְלֵהֵר"ן
וְלִמְהֵר"ם שָׂאִין לָנוּ רֵאִי מִדַּבְרֵיהֶם אִם הֵם סוֹבְרִים שֶׁהֲרַב מַחְלָק בֵּין הַזְּפִיר שְׁמוֹ שֶׁל
הַמֵּת אוֹ לֹא לְכָל הַפְּחוֹת הֵם סוֹבְרִים שֶׁמַּעֲדוֹת הָעֵרְלִית שֶׁלֹּא הַזְּפִירָה שְׁמוֹ אִין לָנוּ לְהַקֵּל
לְעִשׂוֹת מַעֲשֵׂה: אַחֲרֵי כּוֹתְבֵי מְצֵאֲתֵי בְּתִשְׁבֵּת הֵר"ן שֶׁהוֹבֵאֵוּ לְיַדֵּי אַח"כ חוּץ מִהַתְּשׁוּבוֹת
הֶרְאִשׁוֹנוֹת שֶׁהָיוּ לְיַדֵּי דְּמִשְׁמַע מִדַּבְרֵי שְׁגָם הוּא סוֹבֵר שֵׁישׁ לְחַלֵּק בֵּין הַזְּפִיר שְׁמוֹ לְלֹא
הַזְּפִיר וְלִמְהֵר"ם אֶפִּילוּ לְהַלְכָה וּלְפִי שָׂאִין מְדַרְשׁ בְּלֹא חִידוּשׁ אֲנִי אוֹמֵר דְּבַעֲדוֹתוֹ שֶׁל
הַתּוֹגֵר נְמִי אִיכָּא לְסַפּוּקֵי טוֹבָא חוּץ מִמָּה שֶׁפְּכָר כַּתֵּב' שֶׁדַּבֵּר פֶּשׁוּט הוּא שְׂאֵם הֶרְגוֹ הַתּוֹגֵ'
יִיחֲזִיא לֹא הֶרְגוֹ בְּפָנָיו וְלֹא בְּפָנֵי אַחֵר מִיִּדְעָתוֹ וְכ"ש שֵׁישׁ לָנוּ לֹאמֵר פֶּן שֶׁהִיא עוֹמֵד בְּעֵיר
לְבַטַּח וְכ"ש שֶׁהַתּוֹגֵר לֹא אָמַר שֶׁשְׁמַע הַדַּבֵּר הִנֵּה אֵלָּא אָמַר דַּעוֹ שֶׁהַתּוֹגֵר יִחֲזִיא הֶרְגוֹ
שֶׁלְשׁוֹן זֶה מוֹרָה שֶׁרָאָהוּ הוּא שֶׁהֶרְגוֹ וְזֶה כְּמַעֲט נִמְנַע וְדוֹנּוּקָא בְּאוֹמֵר שְׁמַעֲתִי שְׁמַת פֶּתַב
הֶרְמֵב"ם בַּפ' י"ג דְּמִשְׂאִינָן עַל פִּי וְאִין בּוֹדֵקִין אַחֲרָיו אֲבָל בְּמִי שֶׁלֹּא אָמַר שְׁמַעֲתִי בּוֹדֵקִין
אַחֲרָיו שְׂמָא אִינוּ מַעִיד בְּדַבֵּר בְּרוּר וְאִף עַל גַּב דְּבִסִּיפָא דְּמַלְתָּא פֶּתַב שֶׁכְּשֶׁאֲמַר מַת פְּלוּנִי
וְאֲנִי רֵאִיתִיו שְׁמַת שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ לֹא לְמִימְרָא שְׂאֵם לֹא אָמַר שֶׁרָאָהוּ שְׁמַת אִין שׁוֹאֲלִין
אוֹתוֹ דְּתִלְיָנָן לֹאמֵר שֶׁשְׁמַע דְּהָא מְרִישָׁא דְּמַלְתָּא מִשְׁמַע דְּדוֹנּוּקָא כְּשֶׁאוֹמֵר שְׁמַעֲתִי אִין
שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אֵלָּא דְּנִקֵּט רְבוּתָא דְּאֶפִּילוּ בְּאוֹמֵר בְּהִדְיָא שֶׁרָאָהוּ שְׁמַת שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִם
יֹדַע דַּבֵּר בְּרוּר וְכ"ש הִיכָּא שֶׁלֹּא אָמַר שֶׁרָאָהוּ מַת שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִיף יַדַּע שְׁמַת אִם רָאָהוּ
וְאִם לֹא וְאֵע"ג דְּבִנְיָדוֹן דִּינָן הִיְהוּדֵי שְׁמוּאֵל בֵּר' שְׁלֵמָה דְּנוֹצִירָא הַמַּעִיד בְּפָנֵינוּ אוֹמֵר
שֶׁשְׁמַע מִהַתּוֹגֵר שֶׁקְרָאֵי שֶׁהַתּוֹגֵר יִחֲזִיא הֶרְגוֹ וְא"כ עֵדוֹת זֶה הִבָּא לְפָנֵינוּ שְׁמַעֲתִי הוּא
וְיֹאמֵר הָאוֹמֵר דָּאִין לָנוּ לְדַקְדַּק בְּדַבֵּר יוֹתֵר אֲא"כ מוֹכַח מִדַּבְרֵי שֶׁמְשַׁקֵּר הוּא אֲנִי אוֹמֵר
דְּבִנְיָדוֹן דִּינָן פְּשִׁיטָא שֵׁישׁ לְדַקְדַּק בְּדַבֵּר שֶׁהַדַּבֵּר מוֹכִיחַ שָׂאִין דַּבְרֵי הַתּוֹגֵר שֶׁקְרָאֵי כְּנִים
דְּבִשְׁלֵמָא אִם הִנֵּה אוֹמֵר שְׁמַעֲתִי מַת אוֹ שֶׁשְׁמַע לְאַחֵר שְׂאֵמֵר שֶׁרָאָהוּ מַת שֶׁפִּיר הִנֵּה
מְצִי לְמִימֵר שָׂאִין לְדַקְדַּק בְּדַבֵּר אֲבָל מֵאַחֵר שְׂאֵמֵר שֶׁהַתּוֹגֵר יִחֲזִיא הֶרְגוֹ שֶׁהוּא כְּמַעֲט
נִמְנַע שֶׁהֶרְגוֹ אוֹ בְּפָנָיו אוֹ בְּפָנֵי אַחֵר שֶׁכָּל הוֹרֵג פּוֹנֵה פֹה נִכְה לְרֹאוֹת אִם אִין אִישׁ וְכ"ש
בְּפִרְדִּיסוֹ שֶׁל יִחֲזִיא שֶׁהוּא תוֹף הַעֵיר פְּשִׁיטָא שֵׁישׁ לָנוּ לֹאמֵר שֶׁמְקוּל שֶׁהָיוּ הַעוֹלָם מְרַנְּנִים
עַל יִחֲזִיא הַתּוֹגֵר אָמַר פֶּן וְאֶפִּילוּ אִם הִנֵּה אוֹמֵר בְּפִירוּשׁ שֶׁשְׁמַע מֵאַחֵר שֶׁהַתּוֹגֵר יִחֲזִיא
הֶרְגוֹ הִנֵּה לָנוּ לֹמַ' פֶּן דְּדוֹנּוּקָא הִיכָּא שָׂאִין הַדַּבֵּר מוֹכִיחַ שְׂמָה שֶׁהוֹצִיא מִפִּי הוּא שֶׁקֵּר

הוא שיש לנו להאמינו אבל כל היכא שהדבר מוכיח שמה שמוציא מפיו שקר פשיטא שאין לנו לתרץ דבריו להאמינו אפילו אם הנה אפשר לתרץ בדבריו בדבר הרגיל דהבו דלא להוסיף עלה הוא ודי לנו במה שהתירו לנו חז"ל שיש לנו להאמינו במה שהוא מוציא מפיו מסל"ת בדבר האפשר כ"ש דבגידון דידן הדבר מוכיח שמקול הרנון ידע והחזיק הקול וכדכתיבנא: ומה שפתי כת"ר ומעשים בכל יום בעיר הזאת עיר גדולה של חכמים מתירין ע"פ אינם בני ישראלים המסל"ת אע"פ שלא אמר וקברתיו עכ"ל: פבר פתבתי דהפתי היטב נמי או שדבריו מוכיחים שהפירו היטב הוי פאלו אמר וקברתיו דוקברתיו לאו דווקא וכן כתב הרשב"א והר"ן בהדיא בתשובה ואפשר שמה שהיו מתירין בכה"ג שדברי האין בר ישראל היו מוכיחים שפונדאי הפירו היטב: וכלל העולה מדברי שאע"פ שדברי העדיות האלו יראה שלא להודיע מיתתו של משה סוסי פאו וכן דרף המסל"ת מפל מקום אין משיאין את אשתו של משה סוסי מן הטעמים אשר פתבתי והרבה יש לתמוה על כת"ר של החכם השלם מוהרר יוסף טיטצק על שלא חשש בכל מה שפתבתי בפסקי הראשון בקוצר ועשה עצמו פאלו לא ראה ולא זו הדרף ולא זו העיר אפילו מאותם שאינם יראים בהוראה ק"ו מעלת כת"ר דמחזקני בו שהוא חכם ירא חטא ובקי בפדרי תורה ואם כת"ר הנה מביא בדבריו הצד שחששתי בו אני ולהשיב עליו או פדין או שלא פדין החרשתי ונחת רוח היתה בי אבל שלא ישיב פלל אלא לומר שדברי סובבים על קנטב אחד מה שאינו פו הדבר קשה עלי מאוד ונלאיתי פלפל לא אוכל ורחמנא לישרי ליה שפראה הוא ח"ו פמי שאינו חושש לדקדק בדברי חכמים אלא מחזר הוא להקל וחי נפשי אם לא הייתי מפיר בכת"ר חכמה וחסידות ח"ו היו עולים בדעתי דברים משוננים אבל בהפירי בכת"ר לא ידענא מה אידון ביה שפינו שפונדאי ראוי הוא וכל הלומדים תורה לשמה ולהורות בתורה פהלקה לחזר על פל הצדדין הראוי לחזר אחריהם אם לאסור אם להתיר ולמצוא סעד וסמך מדברי חז"ל שאין לחוש בחוקמרא פלונית ואפילו בדברים דאית לן למיזל בהו לקולא והנה באותה תשובה של מהר"ם שהביא כת"ר סעד לתומכו התחיל בה מהר"ם ונ"ל חזרנו על פל הצדדין וצדי צדדין וכו' ר"ל שחזר על פל צדדין וצדי צדדין אם יש בה צד אסור שאם הנה מוצא בה צד אסור הנה אוסרה אלא שלא מצא שבכל שהיה ראוי לחוש לאוסרה הביא ראוי מהגמרא שאין לחוש בכף ולכף התירה וכן הרא"ש זכרו לברכה גם פי כתב שיש להקל היכא דאיכא עגונא דאתתא וכמו שזכר בתלמוד בכמה מקומות בכמה דברים החמיר הוא זכרו לברכה שלדעתו לא מצא סמך מן התלמוד להקל ולהשען עליו אלא שהוא זכר לברכה פתב שפדבר שמצאנו בתלמוד צדדין לכאן ולכאן ואין דעתנו מכרעת מהתלמוד לא לאסור ולא להתיר יש לנו להקל משום עגונא ולסמך על צד המיקל וכהיה דהרי"ף שמביא באותה תשובה ונה פשוט: יא והנה בגימוקי יוסף פתוב בשם הריטב"א דאע"פ שהקלו קולות רבות משום עגונא ומשום חנומר שהחמרת יש לו לדדין לדקדק יפה אם יש בדבר רמאות וכ"ש שבעונותינו שרבו בדורותינו אלו רבו המתחכמים ויראת ה' מעל פניהם מסירים שועלים קטנים מחבלים פרים פרים ה' צבאות מקלים בחמורים ונהם תלמידים נעדרים שראוי לכל מורה לדקדק בדברים לבל יהיו מסודרים מאגשים נעדרים המכוננים להוציא שם לעולמים וכל שכן שפגדון דידן נראה שיש לחוש בתחלתם של עדות שהוא גוף העדות כמבואר במה שפבר פתבתי והרבה החמירו רז"ל בתחלתה של

עדות וכדאיתא בַּמְרָדְכִי בַּפ' בַּתְּרָא דִּיבְמוֹת וְכֵן בְּהִגָּהוֹת מִיְמוֹנֵי וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְאַף בְּזֶה נִסְתַּפְקוּ וְגַמְגְמוּ הִיכָא שְׁאִינוּ בַּר יִשְׂרָאֵל סַח שְׁרָאֵהוּ צָפָה הָאִידָּה נִתְּנָה טְבִיעוֹת עֵינָי וְכֹונָה דְּאִין לְתַלּוֹת מְשׁוּם עֵיגוֹן לְהַקְל בְּגוֹפּוֹ שֶׁל עֵדוֹת כְּדָאֵמַר רַב בְּפָרְקֵי יֵשׁ בְּכוֹר לְנַחְלָה שְׁאֵנִי עֵדוֹת אִשָּׁה דְּהַחְמִירוּ בּוֹ רַבְּנָן וּמִי הַחְמִירוּ וְהָא תַנּוּ הַחְזִיקוּ לְהִיּוֹת מְשִׁיאִין וְכוּ' וּמְתַרְץ כִּי אֶקְלוּ בְּסוֹפּוֹ פִּי אַחַר שְׁנַחְקֵרְהָ הָעֵדוֹת יָפָה בְּטְבִיעוֹת עֵינָי יָפָה גְמוּר אַבְל בְּתַחְלָה פִּי בְּגוֹף הָעֵדוֹת לֹא הִקְילוּ וְה"נ מוֹכַח פְּנִיָּה שְׁמַעְתִּין דְּרִישׁ פְּרָק הָאִשָּׁה שְׁלוֹם דְּתַלְיִנָּה לְחוּמְרָא דְּאִיפָּא עֵבִיד לִיה סְמִתְרִי וְאָמְרִי כִּי הִיכִי דְלִדְדִּין אֶתְרַחֵישׁ נִיפָּא כּו' וְאָמְרִי נְמִי אֵינְשׁ אַחְרִינָא אֲתִי לְאַצְוִילִי וְאַפְּלִיתָה נוֹרָא וּמִים שְׁאִין לָהֶם סוֹף שְׁמָא עָלָה מִצַּד אַחַר וְכוּ' וּבִירוּשְׁלָמִי רְאוּהוּ מְגוֹיָר אֲנִי אוֹמֵר בְּחֶרֶב מְלֵן בְּנָה נְכוּנָה וְחִיָּה וְצָלוּב אֲנִי אוֹמֵר מְטְרוֹנָא עֶבְרָה עָלָיו וּפְדָאֵתוּ וְחִיָּה אוֹ אֲנִי אוֹמֵר נְתַרְחֵמוּ עָלָיו מִן הַשְּׁמַיִם: נְפַל לְבוֹר אֲרִיּוֹת נְסִים נַעֲשׂוּ לוֹ כְּדִנְיָאֵל לְכַבְּשׁוֹן הָאִשׁ אֲנִי אוֹמֵר נְסִים נַעֲשׂוּ לוֹ כְּחִנְיָא מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרָיָה עַכ"ל: יב וּמ"ש כַּת"ר בְּעֵדוּת שְׁפָאוּ לְהַכְחִישׁ הָרֵאשׁוֹנוֹת וְכַת"ר וְנ"ל אִף אֲמַנְם בְּגִדוֹן דִּידָן אֵלּוּ הָעֵדוּת הָאֶחְרוֹנוֹת אֵינָם מְכַחִישׁוֹת אֶת הָרֵאשׁוֹנוֹת כִּי בְּעֵדוּת אֲשֶׁר נִתְקַבְּלוּ לְהַתִּיר הָאִשָּׁה לֹא הִזְכִּיר זְמַן כְּלָל וְאַפְּשֶׁר דְּכוּלְהוּ קוּשְׁטָא קְאָמְרִי עַכ"ל וְלֹא נִהִירָא לַעֲנִיד דְּפְרָדִּיסוֹ שֶׁל יַחְיִיא הַתּוֹגֵר בְּאַרְטָא אִם נֹאמֵר שְׁאִין כָּאֵן עֵדִים מְכַחִישִׁין אֵלּוּ לְאֵלּוּ וְצָרִיכִין אֲנִי לִזְמַר שְׁהִלָּה לְשִׁלּוּם לְכָל הַפְּחוֹת בְּטְרִיקְלָא וְנִמְלָה לְחִזּוֹר וְנִהְרַג בְּבוֹאֵי בְּאַרְטָא וְכִינּוּן שֶׁהוּא בְּרַח מְסִיבּוֹת הַחֹבוֹת שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְפָרְוַע אֵין לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת שֶׁהוּא חִזֵּר שְׁמָה בְּאַרְטָא אֵלּא אֲפֶשֶׁר שְׁיַחְזוֹר אַחַר זְמַן שְׁיַרְוִיחַ כֹּל כֹּף עַד שְׁיַפְרַע חוֹבוֹתָיו וְכֵן הַחִזּוֹק לָנוּ שֶׁהוּא לֹא חִזֵּר בְּאַרְטָא וְנִהִירָא הוּא חִסֵּר לְפָנֵינוּ עַד הַיּוֹם וּא"כ יֵשׁ לָנוּ לִזְמַן שְׁאֵלּוּ שְׁמַעֲדִין שְׁנִיָּה־בְּרַח בְּאַרְטָא בְּנוֹסְעוֹ מִבֵּיתוֹ תִּיקַף נִהְרַג וְלֹא הִלָּה בְּטְרִיקְלָא מְעוֹלָם אַחְרֵי נוֹסְעוֹ מִבֵּיתוֹבְאוֹתוֹ עַתָּה וְזְמַן דְּהָא אִפִּי לְרַבָּא דַּפ' הָאִשָּׁה שְׁלוֹם דְּלֹא חִיָּישׁ לְתַרִּי יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן בְּהִיּוֹת גִּיטָא דְּאִשְׁתַּכַּח בְּסוּרָא חִיָּישׁ וּמְפָרַשׁ הֵתָם טַעְמָא דְּלָמָּא בְּגִמְלָא פְּרַחָא אוֹ בְּקַפִּיצָה: וּפְרִישׁ רַש"י זְכַר לְבְרָכָה הֵתָם דְּטַעְמָא דְּחִיָּישׁ מְשׁוּם דְּלֹא הַחְזִיק אִישׁ אַחַר בְּעִירוֹ כְּשָׂמוֹ וּא"כ הֵכָא נְמִי כִּינּוּן שְׁמִשָּׁה סוּסֵי בְּרַח מְאַרְטָא מִצַּד הַחֹב שֶׁהָיָה חִיָּיב וְאֵין סְבָרָא לִזְמַר שְׁנִמְלָה וְחִזֵּר וְהַחְזִיק אֲצַלְיָנוּ שֶׁלֹּא חִזֵּר וְנִהִירָא הוּא חִסֵּר לְפָנֵינוּ יֵשׁ לָנוּ לִזְמַר דְּעֵדוֹת זֹו הַמְעִידָה שְׁהָרְגוּ הַתּוֹגֵר דְּבִנְרָאָה בְּאַרְטָא בְּפְרָדִּיסוֹ בְּנוֹסְעוֹ מִבֵּיתוֹ לְלַכֵּת לְדַרְכּוֹ הֵם מְעִידִים שְׁהָרְגוּ דְּלֹא דְּמִי נִיָּדוֹן דִּידָן כְּלָל לְמָה שְׁאָמַר זֶה אוֹמֵר בְּאַחַד בְּחֻדְשׁ וְזֶה אוֹמֵר בְּשְׁנַיִם עֵדוֹתָן קִיָּמַת שְׁזָה יוֹדַע בְּעִיבּוּרוֹ שֶׁל חֻדְשׁ וְזֶה אֵינּוּ יוֹדַע בְּעִיבּוּרוֹ שֶׁל חֻדְשׁ כִּינּוּן שְׁמִשָּׁה סוּסֵי בְּרַח מְסִבּוֹת הַחֹבוֹת שֶׁהָיָה חִיָּיב לְשֵׁם בְּאַרְטָא וְלֹא הָיָה לוֹ בְּמָה לְפָרְוַע חוֹבוֹתָיו וְהַחְזִיק לָנוּ שְׁמַעַת שְׁבָרַח לֹא חִזֵּר יוֹתֵר בְּאַרְטָא וְעִזְרָיִן חִסֵּר הוּא לְפָנֵינוּ וְעוֹד דְּהֵתָם הוּא דְּאָמְרִינוּ כְּדִי לְהַחְזִיק אֶחָד מֵהֶם מְשַׁקֵּר וְרָשָׁע אַבְל בְּגִדוֹן דִּידָן לֹא שְׁיָיָה לְמִימַר הִכִּי אֵלּא שְׁיֵשׁ לָנוּ לִזְמַר שְׁעֵדוֹת הָעֵדִי הִיא שְׁבִנוֹסְעוֹ מִבֵּיתוֹ הָרְגוּ הַתּוֹגֵר הַנְּזַכֵּר שְׁיֵשׁ לָנוּ לְפָרַשׁ עֵדוֹת הָעֵדִים בְּאִנְפֵּן שֶׁלֹּא תִסְתַּוֵּר הַחְזִיקָה בְּמָקוֹם שְׁאֲפֶשֶׁר לָנוּ לְקַיֵּים שְׁנִיָּהֶם וְתִדַּע לָהּ שְׁכֵן הוּא דְּהָא בְּפָרְקָא קָמָא דְּכַתְּנִיבּוֹת קְאָמַר ר' מֵאִיר דְּאַפִּילוּ הִיכָא שְׁהָעֵדִים עֲצָמוּ אֲמָרוּ כְּתַב דִּינּוּ הוּא זֶה אֵלּא שְׁקַטְנִים הֵינּוּ אֵינָם נְאָמְנִים וְאַף עַל גַּב דְּאִית לָנוּ לְמִימַר הִפָּה שְׁאָסֵר הוּא הִפָּה שְׁהַתִּיר וּבְעֵי לְמִימַר הֵתָם דְּטַעְמָיָה דַּר' מֵאִיר הָוָה מְשׁוּם דְּחִזְקָה דְּאֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין בְּשִׁטְרָא אֵלּא א"כ נַעֲשֶׂה גְדוֹל הָרִי לָהּ שְׁאִין לָנוּ לְהֵאָמִין לְעֵדִים לְבַטֵּל הַשְּׁטֵר כִּינּוּן שְׁהַחְזִיקָה מְנַגֵּדַת לָהֶם: וְאַפִּילוּ לְרַבְּנָן אֵי לֹא טַעְמָא דְּהִפָּה שְׁאָסֵר הוּא הִפָּה שְׁהַתִּיר הֵינּוּ נְאָמְנִים

וא"כ בבגידתו דידן דבר פשוט הוא שיש לנו לומר שהעדים שאמרו שנהרג משה סוסי בארץ מסתמא בנסעו מביתו אמרו דבכי האי גוונא התקנה אינה מנדת להם וכדפרשית וא"כ העדים האחרונים מכחישים הראשונים דהכא פשיטא לא שינה לתרין דבריהם כדי שלא יהא אחד מהם רשע ומשקר וכ"ש שהתקנה מעידה דמכחישין זא"ז כדפרשית: יג וגדולה מזה משמע בהגהות מיימונית שכתב שם בשם ר"ג דבעובד פוכבים ומזלות מסל"ת נמי אחד אומר נהרג ושנים אומרים לא נהרג דאזלינן בתר רוב דעות וכתב ונ"ל אמנם אם יכולים לברר דברי העובדי פוכבים ומזלות המסל"ת שאין מכחישין זא"ז פגון שאומרים אלו נחבש או נשפה באחד בשפת וזה אומר נהרג בשני בשפת שיש לומר שלאחר שנשפה נהרג אח"כ מותרת לינשא עכ"ל הרי לה בהדיא דדוקא היכא שהזכירו בדבריהם זמן פגון שאמרו אלו באחד בשפת ואלו בשני בשפת הוא דמתרצין לדבוריהו לומר שאין אלו מכחישין זא"ז הא לא הכי רצוני שלא הזכירו זמן לדבריהם הנה מתמירין לומר שלא תנשא ומפל מקום אני אומר שטוב הדבר להושיב ב"ד ולשאל דונא אסיט אלמנת דון נחמיאל ושמואל בר רבי שלמה דנוצירא שהעידו מפי הערלית ומפי התוגר אם בעת אמרם להם שהתוגר יחייא הרג את היהודי פירש להם שהיה באותו שבוע שנסע משה סוסי או לא כדי שיתברר הדבר על פיהם אם העדים האחרונים מכחישין את הראשונים או לא כי בכל מקום שאפשר לנו לברר את הדבר אנו מבררין ולא אמרינן נסמוך אחזקות ולא נתברר הדבר כדאיתא בפרקא קמא דפסחים דאמרינן התם בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשפיר בית לחברו בי"ד חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק למנ"מ דליתיה להאיך לשילי ואתרוחי להאי מאי אלמא כל היכא דאיתיה קמן שיילינן ליה ואע"ג דכל היכא דאיכא רוב סומכין ארנבא לא בדקינן כדאיתא בפרקא קמא דחזלין כי עיינתי עתה בכתב ב"ד שהובא אלי ואני אומר שהעדים יכולים לברר דבריהם שגם פי העדות נתקבל בב"ד בד' למרחשון מ"מ אפשר לברר דבריהם במה שכתב שבדבר שהעדים עשויים לטעות כי היכא שאפשר שלא עלה על דעתם לברר הדבר ולומר באיזה עת וזמן אמר להם האומר שהתוגר יחייא הרגו וכשהעידו העדים בפני ב"ד לא דקדקו לבאר הדברים יש לחזור ולפרש דבריהם ואף על פה שהגידו בב"ד וכ"כ בעל המאור ונהיאו דבריו קצת האחרונים ונ"ל אמרינן בירושלמי עלה דשטרי חוב הפוקדמין פסולין מי מודיע רבי שמעון בר אבא משום ר' יוחנן הן הן עדין והא אמר ריש לקיש עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקקה עדותן בב"ד תמן בשאמר לא חתמנו כל עיקר ברם הכא אומר על זה חתמנו ועל זה לא חתמנו וכאן למדו טעות שהעדים מצויין לטעות בה נאמנין הם בעצמם על זה ואין בזה משום חזר ומגיד וצריך ב"ד גדול להחמיר הדין: ובגמרא דילן מצינו פיוצא בזה בהוא דהנה חתים עליה ר' רמיה בר אבא וכו' כדאיתא בפרק גט פשוט עכ"ל ובגידתו דידן שהעדים לא פירשו דבריהם לומר אם נתפרש להם שבאותו שבוע שנסע משה סוסי הרגו יחייא התוגר או שסתם אמר להם ולא פירש זמן שהעדים היו טועים וחושבים שאין נפקותא בזה ולא חששו לפרש נראה דפשיטא שיש לנו לחזור ולשאל אותם אם פירש להם או לא ואין זה חזר ומגיד: ובמה שכתב כ"ת אמנם לענין העדיות כו' עד האמת העדיות שהועדו בשם יוסף פהן פיון שחזר בפני ב"ד ובשבוע מה שאמר בראשונה לעדים הנזכרים הנה שלא בב"ד וכו' עד והעדיות שהועדו משמו אין בהם ממש עכ"ל אני אומר אף על גב

דלמר פשיטא ליה עד שלא הוצרך להביא ראיה לדבר לענד"נ צריכין אנו להביא ראיה לדבר דהא יש לספק ולומר דדוקא היכא דעדותו אינו עדות אלא פשמעיד בפני ב"ד וכשמעיד אין עדותו היא דאית לן למימר הכי אבל כל היכא שעדותו מתקבלת אפילו שלא בפני ב"ד שכל השומע מפיו משיאין את אשתו על פיו וא"כ כ"ע ב"ד נינהו לקבל עדות זה י"ל דאין חוזר ומגיד אלא שגראה שיש להביא ראיה מן הירושלמי והביאו בעל העיטור זכר לברכה דאמרינן התם העדים שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתר בין לזכות בין לחייב אם עד שלא נחקרה עדותו אמרו מבידין היינו אלו נאמנין הרי לה שפלו פאן אפילו אותן שאינם צריכין שיהיו מעידים בפני ב"ד שהרי אמרו בין לאסור בין להתר דאע"פ שהעידו בב"ד כ"ז שלא נחקרה עדותו עדיין יכולין לומר מבידין היינו וכל שלא נחקרה עדותו בב"ד דקאמר פירש הר"ן בתשובה כל שלא נגמרה עדותו בב"ד פלומר שאין אנו צריכין לעדות זה יותר שפבר הועד בב"ד יכולין לומר מבידין היינו וכן כתב הר"ן ז"ל בתשובה שנסתפק השואל בספקא דלעיל ופשטא מההיא דירושלמי בשם בעל העיטור: ואין לומר דבגידון דידן שאמר יוסף פהו שלא אמר אמת בפעם ראשונה אלא שקרובי האשה סדרוהו לומר פן ומסתמא פדי לעגן את אשתו אמרו פן שאם ימצא איזה עד לומר שנהרג ביציאתו מארטא פמו שהיה קול הרינון שיהא הוא מכחישו והוא קיים דבריהם ושקר לעגן את אשתו הרי הוא משים עצמו רשע וכבר ק"ל בכמה דוכתי דאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע דנראה דפלגינן דיבוריה ואנו מאמינים לו ששקר ואין אנו מאמינים לו במה שאמר שקרובי האשה סדרוהו לומר פן אלא ששקר מפני שהיה חושב שכל מה שיאמר חוץ לב"ד אינו מעלה ואינו מוריד ולא חשש לומר מה שיאמר וכההיא דפלוגי רבעני ולידידי אוזיף ברביתא מאמינין לו שפלוגי רבע ולא רבע אותו פדאיתא בפרקא קמא דסנהדרין וכן אנו מאמינים לו שפלוגי הלנה ברבית ולא הלנה לו דפלגינן דיבוריה פדאיתא בפרק זה בורר וכן בפרקא קמא דיבמות דנאמן אדם לומ' שהרגתי לפלוגי ותנשא אשתו לאחר ואע"ג דאדם קרוב אצל עצמו ואין משים עצמו רשע פלגינן דיבוריה ונאמן במה שאמר פלוגי נהרג ואינו נאמן במה שאמר שהוא הרגו ויש להאריך עוד בזה ולאפס פנאי קצרת: ומעתה אני אומר שמפני שפכלל הטעמים אשר כתבתי בפסקי הראשון לרונחא דמלתא כתבתי תוך דברי אמתלא א' לומר שכיון שפנין התוהו לנקום נקמתו מיחייא התוהו דמה לו לתוהו היום מימים לבוא ולומר ליהודי שייחייא הרגו וכו' פמו שכתבתי שם ועל זה כתב לי ר' בנגימין פי תקף יום או יומים אחרי בריחת משה סוסי אמר התוהו ליהודי אותם הדברים אלא שהם לא דקדקו לבאר הדברים וכיוצא בזה כתב על הערלית מה שאי אפשר לומר פן שהרי מה שאמרה הערלית ליהודי הנה אחרי הריגת אברהם רזון ואני שאלתי ממגידי אמת שבאו משם ואמרו שהריגת אברהם רזון הנה זמן רב אחרי בריחתו של משה סוסי מ"מ אני אומר שאפילו אם יודע שהתוהו אמר דברים הללו באותו יום שברח משה סוסי או יומים או שלש אחר כף שפבר כתב שיכולין לברר דבריהם מ"מ אשה זו אסורה מהטעמים אשר כתבתי: מפל הא דלעיל עלה בידינו דדבר פשוט הוא לענ"ד שכל עובד כוכבים ומזלות האומר ליהודי איש פלוגי מת בלבד שאין דבריו מוכיחין שלהודיע דבר אחר בא ולא להודיע מיתתו של פלוגי לבד בא והוי מסל"ת ואין פאן ספק ואף על גב דבגידון דידן דבריהם מוכיחין שלא להודיע

מיתתו של משה סוסי באו שהערלית אמרה שלא עשו בטוב ההורגים לאברהם רזון שלא יעשו כמו שנעשה למשה סוסי א"כ לא להודיע מיתתו של משה סוסי באה אלא לומר שלא עשו בטוב ההורגים לאברהם רזון וכן התוהו לא להודיע מיתתו של משה סוסי בא אלא להודיע שיתקיא התוהו הרגו דעתי נוטה שאין אלו מסיחתי לפני תנאים מן הטעמים שפבר פתבתי ואתם זרע קודש יראי ה' חוסו לה שמעדות זו לאשה זו התר לא מצאתי הנלענ"ד פתבתי: נאום נמוך ונבוך דוד הפהן בכמ"ר חיים הפהן זכרו לברכה: יד ומענין האשה שנטבע בעלה בנהר אכתוב בקוצר הנלענ"ד וזה דמילתא דפשיטא היא דהנהר חשוב מים שאין להם סוף שהרי הוא מים חיים והוא מושף ומשפיל הנטבע למקום רחוק ובכה"ג מים שאין להם סוף הוא דעדיף מאגמא דסומקא דאשה בתרא ואם נודע שנטבע שם אין מוציאין האשה הזאת מתחת בעלה דמים שאין להם סוף אם נשאת לא תצא אלא שמנדין למי שמתירה לינשא בתחילה כדמשמע התם אבל אם היה נטבע בעלה במים שיש להם סוף כל היכא שלא עמד הרואה פשעור שיצא נפש הנטבע ויראה שלא עלה אף אם נשאת תצא דשמה עלה והוא ספקא דאורייתא דספק עדות הוא לחומרא ואף על גב שהעובד כוכבים ומזלות אמר אני מצאתיו מת: וכתבו התוספות וכן הרא"ש דנהגו להתיר נשי אנשים על פי האומר שראה בעלה מת ואפילו על פי עובד כוכבים ומזלות מסיח לפי תנמו שראהו שלום שלא היה חסר מגופו דבר והפירו בטביעת עין נראה דהכא לאו מסיח לפי תנמו הוא אפילו לדעתו של מהרר"י טיטצק דהא על אשתו של המת היו מדברים באשר בא בשאלתכם שעובד כוכבים ומזלות א' התחיל ואמר למה אינכם משיאין לאלמנה הזאת ובתוך הדברים הללו אמר להם העובד כוכבים ומזלות הא' כדי לענות על דבריהם שמצאו מת ובדאי כל שמזכירים לו אשה מתפנין להעיד הוא ולא הוי מסיח לפי תנמו אפילו אם הוא אומר דברים אחרים כמסיח לפי תנמו כדמשמע וכן מבואר ממה שכתוב בפסקי זה ואף שיש להאריך בזה לא אאריך כי אל אלקים יודע כמה קשה בטול התלמידים והפתיכה וכ"ש שהיה לנו להחמיר לכמה גדולים שסוברים דבעינן שיראה הרואה את הנטבע תכף שפלטו הים וכל שלא ראהו בשעה שנפלט מן הים חיישינן שמה נתפח והרואה סובר שהוא פלוני ואינו הוא אלא אחר ומביאים ראיה ממה שאמר בפרקא בתרא דיבמות גבי מ"א דכי אסקוה חזיוה בשעתיה דמשמע דוקא חזיוה בשעתיה הא לאו הכי חיישינן: ויש לדקדק בדבר זה אם יש לתלות שתכף שפלטו הים ראהו וכמו שכתבו התוספות זכרם לברכה בההיא דתנן ואין מעידין אלא עד ג' ימים וז"ל ויכול להיות דהיכא דאין יודע מתי נהרג אין לתלותו אלא בתוך ג' ימים או דוקא התם הוא שאמרו התוספות ז"ל כן אבל בנפלט מן הים שאין כאן שיעור אלא בענין שתכף שנפלט באותה שעה יראה אותו הרואה אין לתלות בכך דתוך ג' ימים שכיח טפי ובתוך שעה לא שכיח טפי ולזה הדעת נוטה יותר גם כי איני מסכים הספמה גמורה בדבר אלא שמים שאין להם סוף הוא לזכותה של אשה זו שלא תצא הנלענ"ד פתבתי נאום נמוך ונבוך דוד הפהן בכמ"ר חיים הפהן ז"ל: גם כי אני טרוד בטרדי תהפוכות הזמן לא תנווני השב רוחי וכשל בעוני פחי וילדי הזמן הכוני פצעוני בעין הרדפני סבוני גם סבוני תולדות הזמן אבירי ביש"ן אהלי כושן וארכובותי דא לדא נקשן ושמתתא צריכה צלותא פיומא דאסתנא פדאיתא בפרק הד"מ מ בהיותי נדרש אל עם קורא בשמי ק"ק אפלוני ובראשם החכם הפולל גברא רבא בוצינא דנהורא אשר

נודע בשערים שמו ידו בפל במקרא במשנה ובגמרא הן פי עיני לא ראתהו בידיעתו
וגדולתו שמעה אנני ותבו לה הוא החכם הפולל כמהר"ר דוד בן הגאון הקסיד ריש
מתיבתא וריש גלונותא כמוהר"ר יהודה ו"ל ואיהו צנוח פי פרוכיא מדוע שולם רעה תחת
טובה זו תורה זו שברה שמעשה שהיה כף היה שמתה אשה אחת מערב שבת וטלטלוה
ורחצוה בשבת כמנהגם בחול בלי שנוי בחמין שהחמו מערב שבת וכראות החכם הנזכר
ולזול זה בדברי חכמים עלה עשן באפו ואורייתיה הוא דקא רתח ליה לאפרושי מאיסורא
וקם ודרש פרבים שדבר זה אסור לבל יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות וכ"ש
שיצא הקול בעיר שהחכם הנזכר התיר דבר זה והיה תימה אפילו בפי אנשים פי לא כן
הורגלו ולא היה מועיל לו התנצלותו לומר פי לא מלבד פי הקול היה הולך וגדל כנזכר
בכתב החכם הנזכר ולפ"ז אני אומר שראוי היה לחכם הנזכר לעשות מה שעשה להודיע
לעם פי לא מלבד שהרי החכמים הראשונים ו"ל לא היו מחזיקים דבריהם נגד העם
אפילו בדבר היתר ואף אם ידוע אל החכמים פי פדין עשה כדאשפחן בפי מקום שנהגו
מעשה ביהודה והלל בניו של ר"ג שרחצו ביחד בכבול ולעזה עליהם המדינה ואמרו
מימינו לא ראינו כן נשמט הלל וישב בבית החיצון ולא רצה לומר להם מותרין אתם וכן
אמרינו התם יוצאין בקורדאסין בשבת ואין יוצאין בקורדאסין בשבת ביבנה ומעשה
ביהודה וכו' ועוד אמרינו התם על ר"ג שישב על ר"ג ספסלים של עובדי כוכבים ומזלות
בשבת בעכו כדאיתא התם והיינו טעמא משום דסרכי וכן נמי בפרקא קמא דסנהדרין
לא רצה ר' לתת רשות לרב להתיר בכורות לפי תרוץ השני לפי שהיה בקי במומין טפי
ואתי במומין דלא ידעי אינשי ואמרו כה"ג שרא רב ואתי למישרי מום עובר ק"ו בדבר
אסור שהעולם חושבים שהחכם התיר שלא פדין שיש לו להודיע בעת קיבוץ העם כמה
וכמה פעמים פי לא מלבד עשו כי הדבר אסור וקם עליו אחד העם והפסיק דרושו וחרפו
וגדפו על לא חמס בכפיו ותורתו סבה והרב הנזכר נדה לההוא גברא דאיתפסקר ביה
בהסקמת פל הק"ק קהל פויזי ולא רצה לקבל עליו דין הנדוי ויש נותנים יד לפושעים
ומחזיקים בידו לבל יחוש בנדוי החכם הנזכר שמעתי ותרצו בטני המו מעי לי לקול צללי
שפתי פי לא יראו את דוד מלכם ואמרת מי יראה זה ולא יצא להודיע למזלזל פשעו
ולהגיד לו עונו אם הדברים כפשוטן אויל יתראה זה אל אדוניו בראשי המעשים וישוב
בתשובה ויתחרט על עונו ויבקש פפרה מאשר חטא על הנפש והיו הדברים בליבי כאש
בוערת על אודות פליטת בית הנשארה שמכבודו הארץ האירה וחסתי ולא התמהמתי
ולכבוד התורה חסתי ואף פי אין בביתי לא לחם ולא שמלה ולא אהיה חובש לי מהלכים
בין העומדים על האמת נסמכתי ומאת ה' דרשתי ואליו דברתי ואמרת לך דוד אליה ה'
נפשי אשא אלקי בך בטחתי לעזרתי חושה ואל אבושה: א גרסינו בפרק פירה איתמר
חמין שהחמו מערב שבת אמר רב למחר רוחץ בהם כל גופו אבר אבר ושמואל אמר
לא התירו לרחוץ אלא פניו ידיו ורגליו ומניא התם פנותיה דשמואל וכן פסקו כל
הפוסקים הרי בהדיא שאסור לרחוץ בחמין שהחמו מערב שבת ואין לחלק בין חי למת
דהא פשיטא דהא דקאמר לא התירו לרחוץ וכו' ה"ה להרחיץ לאחר דאסורה אלא דנקט
דרב בני אדם וקאמר סתמא לא התירו ולא חלקו בין חי למת א"כ אין לחלק בתקנה כלל
דבכל אדם אסרו לרחוץ ולהרחיץ בין חי בין מת ותו דהא טעמא דמילתא לא הני אלא
מפני הבלגין שהיו מחמין בשבת והיו אומרים מערב שבת הוחמו כדאמרינו בתחילה היו

רוחצין בחמין שהחממו מערב שבת התחילו הכלנין למיחם בשבת ואמרו מערב שבת הוחמו אסרו בחמין א"כ מה לי חי מה לי מת ואע"ג דסוגיית הגמרא משמע דהא גזירה משום מרחץ גזרוה וכ"כ הרמב"ם ו"ל בפ' כ"ב מהלכות שבת וזה לשונו מפני מה גזרו להפגם במרחץ בשבת מפני הכלנין שהיו מחמין בשבת וכו' עד וגזרו שלא ישטף כלל בחמין ואפילו בחמין שהוחמו מערב שבת אבל פניו ידיו ורגליו מודה במד"א בחמין האור גזירה משום מרחץ עד כאן לשונו ויאמר האומר פי מת דלא שייכא האי גזירה פולי האי מותר לרוחצו בחמין שהחממו מערב שבת לא היא דאין לחלק בתקנה באיסורי שבת דהא בפרק שואל משמע דהא דתניא לא יקרא לאור הנר אפילו גבוה ב' קומות אפילו גבוה שתי מרדעות ואפילו יוד בתים זה ע"ג זה והיינו משום שלא לחלק בתקנה ואפילו למ"ד התם דיש לחלק הנ"מ היכא דלא שייך למגזר כלל פי התם אבל היכא דשייך למגזר אלא דלא שייך למגזר פולי האי מודה הוא דאין לחלק בתקנה: וכן מצאנו גבי קרקע רצוף באבנים דאע"ג דלא שייך למגזר ביה משו' משנה גומות אסרו בפרק שואל לסוכו ולהדיחו דקרקע בקרקע מחלף אע"פ שנה רצוף וזה אינו רצוף ואע"ג דאיסור הרחיצה וסיכה באינו רצוף נמי אינו אלא גזירת חכמים דלא מבעיא למאן דפסק כר"ש דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה אלא אפילו למאן דפסק דחייב הא ק"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוון מותר אי לא פסיק רישיה וילדעת הערוך ו"ל אפילו אי פסיק רישיה אלא דלא ניחא ליה א"כ אפילו היכא דאינו רצוף נמי גזירת חכמים היא שלא ישנה גומות וברצוף לא שייכא הך גזירה כלל ואפ"ה גזרינו רצוף אטו אינו רצוף דקרקע בקרקע מיחלף וא"כ גבי מת נמי אף אי לא הנה שייכא גזירת מרחץ כלל דאדם באדם מיחלף כ"ש דשייכא ביה דפשיטא דאין לחלק דכולא חדא גזירה הוא דאם דעת החכמים לחלק הנה להו לחלק בהדיא בין חי למת דאין לדמותו לההיא דאמרינו דאין סכין ומדיחין בבית המרחץ דהוצרכו לפרש אפילו ברצוף ואם לא היו מפרשים הנה סלקא דעתך דסכין ומדיחין כדנה סליק אדעתיהו דתלמודי ר' מאיר ברצוף אבנים לא שייך גזירה משום גומות כלל וכדפרישת ומש"ה הוצרכו לפרש דאף על גב דלא שייכי גזרו קרקע אטו קרקע אבל ה"כ גבי נידון דידן דטעמא דאסור שייכא במת כמו בחי אע"ג דלא שייכא בזה פולי האי אם איתא דיש חילוק בין חי למת הו"ל לפרושי בהדיא ולחלק הואיל וטעמא דאיסורא שייכא נמי במת אלא נדאי הואיל ולא פלוג אלא אמרו סתם לא ירחוץ וכו' אלמא דלא פלגינן בין חי למת ואע"ג דלא שייכא ביה גזירה פולי האי ומדע שכן הוא דהא גבי מילה תנו בפרק ר' אליעזר דמילה מרחיצין את הקטן בין לפני המילה בין לאחר המילה והאי לפני המילה בחמין שהחממו מערב שבת פדמשמע מדברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות מילה וכן השיב בהדיא לאנשי לונגיל: ב וכן פתב הר"ן בפרק ר' אליעזר דמילה על דברי הרי"ף ו"ל ואתא מתניתן לאשמעינן דאע"ג דרבנן סברי דמכשירי מילה אינם דוחין אפילו שבות דבריהם דעגל הנזאה ואינזמל העמידו דבריהם במקום פרת כדאיתא בפסחים פרק האשה אפ"ה רחיצה דמקמי מילה דמכשירין נינהו דוחה איסור רחיצת חמין בחמין שהחממו מערב שבת ואע"ג דרחיצה דמקמי מילה מנהג בעלמא הוא והיינו טעמא פדכתב הר"ן דכיון דרחיצת חמין שהחממו מערב שבת לא עקרוה אלא מפני הכלנין שהיו אומרים מערב שבת הוחמו במקום מילה התיירו דלא שייכא בה גזירה במילה פולי האי עכ"ל הרי גבי מילה שרצו להתיר הך גזירה פירשו

בהקדנא ואע"ג דלא שייכי ביה גזירת האסור פולי האי ואין ללמוד ממנה פאשר אפרש בע"ה ותו דאפילו גבי קטן דלא שייכי ביה גזירת איסור רחיצה פולי האי לא התירו להרחיצו אליבא דהרמב"ם זכרו לברכה אלא ביום המילה לפני המילה ולאחר המילה וביום ג' פדכתב בפ"ב מהלכות מילה וזה לשונו שדרכם להרחיץ את הקטן מרחיצין בשבת ביום המילה בין לפני המילה בין לאחר המילה או בג' שחל להיות בשבת וכ"כ גמי בפ"ב דהלכות שבת מ"מ שלא בזמנם אלו ואפילו ביום ב' לא נאף על גב דחמין יפים הם לו והיגו טעמא דביום המילה לפני המילה הוא הכשר המילה ולאחר המילה וביום ג' מפני הספנה אבל שלא בזמנים אלו לא נאף על גב דחמין יפים הם לו: ואין לומר דבשביל חמין שהוחמו בשבת קאמר וה"ק בימים אלו מרחיצין אותו בין בחמין שהוחמו מערב שבת בין בחמין שהוחמו בשבת אבל בשאר ימים הואיל הם לו בחמין שהוחמו מערב שבת אין בחמין שהוחמו בשבת לא הא ליתא דא"ה ה"ל לפרושי דלפני המילה דוקא בחמין שהוחמו מערב שבת קאמר ואפ"ה לא קאמר אלא ביום המילה ואי סלקא דעתיה דאפילו בימים אחרים מותר הו"ל להרמב"ם לאשמועין דאפילו בשאר ימים דליכא הכשר מצוה מותר הואיל ויפים הם לו שלא נטעה דבשלמא במאי דאמרינן דולפני המילה דוקא בחמין שהוחמו מערב שבת קאמר מפורש בדבריו כמו שהשיב הוא עצמו לחכמי לונגיל אלא הכא אי סלקא דעתיה בימים אחרים קאמר הו"ל לפרש הרי דאפילו גבי מילה שהמים החמין יפים הם לו בכל זמן לא התירו אפילו בחמין שהוחמו מערב שבת אלא ביום המילה ולפני המילה וכו' אבל בזמנים אחרים לא ואפילו ביום ב' נאף על גב דלא שייכי ביה איסור גזירת חמין פולי האי נאף על גב דיפים הם לו וא"כ האיה יעלה בדעתינו להתיר גבי מת: ולפ"ז מה שכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות יום הכיפורים דתינוקות מותרים ברחיצה אפרש לאו בחמין קאמר שלשם לא בא ללמדנו אלא דמשום ענוי לא גזרו בה נאף אי בחמין קאמר נראה דדוקא ביום הכיפורים התירו ולא בשבת דלא גזרו על רחיצת חמין אלא בשבת בלבד משום דאיסור סקילה הוא וכן פתב הרמב"ם בהקדנא בפרק א' דהלכות יום טוב וזה לשונו וחסין שהוחמו מערב יום טוב רוחץ בהם כל גופו ביום טוב שלא גזרו על דבר זה אלא בשבת בלבד עד כאן לשונו וכמו שאני עתיד לפרש בעזרת השם ואל יקשה לה ומה שכתב הרמב"ם בפ"ו דהלכות שבת וז"ל דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לעובד פוכבים ומזלות לעשותו בשבת והוא שיהיה שם מקצת חולי או יהיה צריך לדבר צורך הרבה או מפני מצוה כיצד אומר ישראל לעובד פוכבים ומזלות בשבת לעלות באילן או לשוט על פני המים כדי להביא לו שופר או ספין למילה או מביא לו מחצר לחצר שאין עירוב בגיהם מים חמין להרחיץ בהם הקטן ומצטער וכן כל פיוצא בזה עכ"ל ויאמר האומר שהואיל וכתב קטן סתם כל קטן במשמע ואפילו היכא שנתרפא פכר מהמילה הא ליתא דהא הוא ז"ל בקטן שהתיר להרחיצו קאמר דאומר לעובד פוכבים ומזלות ומביא המים וסמך על מה שכתב בפ"ב מהלכות מילה כמו שהזכרתי למעלה כמו שסמך גמי בחמין וכתב חמין סתם ואע"ג דבחסין שהוחמו בשבת לא התיר להרחיץ אלא מפני הספנה ודלא כבמ"מ שכתב וז"ל והנ"ל מדברי רבינו שהוא מפרש דפרק הדר שלא ביום המילה אלא קודם לה או אחריה הרבה ואעפ"כ התירו משום התינוק שהחמין יפים לו עכ"ל: ודבר אגב אומר דלא יקשה קושית הראב"ד ז"ל

על הרב ז"ל דמה שהתירו במצטער שבות ע"י ישראל היינו היכא דבשעת עקירת הגזירה מקבל המצטער הנאה פההיא דגונח וכן נמי ההיא דמתזירין את השכר וכן נמי ההיא דצינור שהעלו קשקשים דבשעת עקירת הגזירה מבטל הפסדו אבל הכא דהבאת המים הכשר הדבר הוא דבשעה שמביא המים דרף הקצר שמבטל האיסור אין הקטן ומצטער מקבלים הנאה ומש"ה אין להתיר אלא ע"י עובד פוכבים ומזלות והנה בגוף הדבר דהיינו הרחיצה התירו לעשותו ע"י ישראל בין בקטן בין במצטער דמדקאמר או מביא לו חמין אלמא לישראל קאמר ואפשר דראיתו מפרק הדר מההיא נוקא שלא התירו להביא המים דרף קצר שלא עירב אלא ע"י עובד פוכבים ומזלות ואלו להרחיצו מרחיצין אותו ע"י ישראל והיינו טעמא פדפירשתי וכדקאמרין בעלמא דהיכא אמרינן אחי עשה ודחי לא תעשה היכא דעבידנא דקא מעקר לא מוקים עשה פדאימא בפרק ר' אליעזר דמילה ובכמה מקומות אחרות בתלמוד ועל הדרך שאמר בהנאה שהעמידו דבריהם במקום פרת וכתב הרמב"ם ז"ל פיצד טמא שחל ז' שלו בשבת אין מזין עליו אלא למחר ואפילו חל ז' בי"ג לניסן והוא שבת ידחה ליום י"ד ומזין עליו ואין שוחטין עליו אלא ידחה לפסח שני ופירש הטעם מפני שביום שהוא אסור בהנאה משום שבות אינו זמן הקרבן שחיבים עליו פרת אע"פ שהדבר גורם לעתיד לבוא לעמוד במקום פרת: והשתא אמינא דלא מבעיא להרמב"ם דסבר דאפילו ביום שני של מילה אין מרחיצין את הקטן ואפילו בחמין שהוחמו מע"ש ואע"ג דביום שני נמי יפים הם לו לצער המילה אפ"ה הואיל ואינו צריך בהם כ"כ פלאחר המילה וביום ג' שהוא מסוכן גם אינו הכשר מצוה אין מרחיצין אותו ואע"ג דלא שייכי ביה גזירת איסור רחיצת חמין פולי האי דבמת נמי יש לאסור להרחיצו בחמין ואע"ג דלא שייכי ביה גזירת איסור רחיצה פולי האי אלא אפילו למאן דסבר דעד יום ג' קאמר תנא דמתניתן דמרחיצין אותו אפילו בחמין שהוחמו בשבת וכדכתב הר"ן היינו טעמיה פדכתב הוא ז"ל דספנת יום ב' גדולה מספנת יום ג' ואפילו לפי מה שפירש בעל מגיד משנה דברי הרב ז"ל שלא ביום המילה אלא קודם לה או לאחריה הרבה היינו טעמא משום צער התינוק שהחמין יפים הם לו פדפירש הוא ז"ל בהדיא והמרדכי ז"ל נמי פתב בשם ר' יהודה בפ"ב דביצה וז"ל ורבינו יהודה פתב דמוטר לרחוץ תינוק קטן שהתינוקת מותרין ברחיצה וסיכה ביה"כ דכל מידי דאית ביה רבייתא לתינוק לא גזרו ביה רבנן וכן פתב ראב"ה בהדיא פדאימא בהגהות מיימונית בהלכות יה"כ ומהאי טעמא התירו לומר לעובד פוכבים ומזלות ועושה אבל גבי מת דליפא למימר הכי נראה דהנה בכלל האסור ואע"ג דלא שייכא אסור גזירת חמין פולי האי ואין לומר דכי היכא דגבי מילה דמוטר להרחיץ את הקטן לפני המילה במקום דמכשירי מילה ניגהו ה"נ אית לן למימר דרחיצת המת בחמין מותר דמכשירי קבורה ניגהו לא היא דדוקא היכא דעקר המצוה נוהגת בשבת אית לן למימר דמכשיריה ידחו שבת פי האי דרחיצת תינוק וטעמא פדכתב הר"ן וכבר הבאתיו לעיל אבל היכא דעיקר המצוה אינה נוהגת בשבת פי האי דקבורה אין מכשיריה דוחין שבת ואפילו היכא דעיקר המצוה דוחה שבת מפלגינן בגמרא אליבא דר' אליעזר דסבר דמכשירי מילה דוחה את השבת ואמרינן דלאו לכל מצוה קאמר ר' אליעזר דמכשירי מצוה דוחה את השבת וכ"ש להרמב"ם ז"ל דסבר

דאע"ג דמילה שבות דשבות דוחה את השבת בשאר מצות לא דשאני מילה דנתנה שבת
לדחות מפניה וכן לפי קושית התוספות בפרק ר' אליעזר דמילה עלה דההיא דקאמר
דלאו לכל מצנה קאמר ר' אליעזר וכו' דאין ללמוד מכשירי קבורה ממכשירי מילה א"כ
עלה בידינו דרחיצת המת בחמין בשבת אסור ג וירוחא דמלתא אומר דנראים הדברים
קצת קל וחומר ומה גבי חי דמקלין אפילו בכלב חי לחתוך לפניו פדרכו בחול ואע"ג
דנבילה אסור לטלטלה אפ"ה אסרינו ליה לאדם לרחוץ בחמין אע"ג דתענוג הוא לו ולפי
מה דפרישית דברי הרמב"ם ז"ל אפילו גבי קטן דלא שייכי ביה גזירת איסור רחיצת
חמין פולי האי אסרינו ליה לרוחצו חוץ מיום המילה ומיום ג' גבי מת דאפילו הפלך דוד
מת מוטל בחמה ויש לחוש שמה יסריח אסור לטלטלו בלא כפר או תינוק פדאמרינו בפרק
במה מדליקין אשר נפיריהו לפנים בעזרת האל אינו דין שהרחיצה בחמין תהיה אסורה
בו בשבת ואע"ג דלא שייכא ביה טעם איסור רחיצת חמין פולי האי ואף אם היה עושה
לו אינה תועלת וכ"ש שהחמין אינו מעלה ואינו מוריד ואדרכא סברא היא דגורע
וכדבעינו למימר קמן ומיהו לפי מה שאפרש לקמן נראה דלאו ק"ו הוא ולקמן תבאר
בע"ה ואל יטעה הטועה להקשות על דברי ולומר דא"ה מאי איצטריך ליה לר'
לאשמעינו בפרק שואל במתניתן אשר אביאנו עוד לקמן בעזרת האל ולומר סכין
ומדיחין את המת דאי הדחה בחמין במת בשבת אסור א"כ האי מדיחין דקאמר בצונן
קאמר ופשיטא דהדחה בצונן מותר דאין נראה כלל לחלק ולומר דמשום ר' מאיר נקט
לה דס"ל בפרק פירה דבצונן אסור להשתטף כל גופו דאנא אמינא דאע"ג דאסור
לטלטלו מותר לסיכו ולהדיחו ודלא פדעת המקשה דמיייתי התם בגמרא דהנה ס"ד דדבר
האסור לטלטל אסור לסוף ולהדיח א"כ מכל הא דלעיל עלה בידינו דאסור להרחיץ את
המת בחמין בשבת ואפילו אם הוחמו מע"ש נעתה אומר דלא מבעיא היכא דלית לן
למיחש לחשש סרחון כלל אלא אפילו היכא שיש לחוש לחשש סרחון פי הכא בנידון
דידן אסור להרחיצו בחמין דאין לומר נרחיצנו בחמין ונעשה כל צרכיו ונשימיהו בארון
שאם יסריח להיותו מוכן לקבורה ונקברנו תקף או פדי שלא יצטרכו להרחיצו במוצאי
שבת שאז יהיה מסריח ביותר ויתבזה וגדול כבוד הבריות וכדבעינו למימר קמן ויאמר
האומר דעדיף הוא זה ממצטער שהתיר הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות שבת להרחיץ בחמין
כמו שהבאתי כבר דבריו ופשיטא דלאו בחולה קאמר שהרי אפילו מלאכה דאורייתא
מותר לעשות לחולה ע"י עובד פוכבים ומזלות ואפילו אין בו ספנה פדאמרינו בסוף פרק
מפניו ומייתי לה נמי בפ"ב די"ט כל צורכי חולה עושין ע"י עובד פוכבים ומזלות בשבת
דאמר רב המנונא דבר שאין בו ספנה אומר לעובד פוכבים ומזלות ועושה וכתב הרמב"ם
ז"ל בפ"ב דהלכות שבת פיצד אומר לעובד פוכבים ומזלות והוא עושה לבשל
ולאפות ולהביא לו תרופה מרשות לרשות וכיוצא באלו ואלו במצטער כתב הרב דווקא
שבות עושין ע"י עובדי פוכבים ומזלות אלא היינו טעמא דהתם בפ"ו לאו חולה הוא
ולא מצטער הוא: ואל יקשה לה ממה שכתב הרב בפכ"ו דהלכות שבת ז"ל וכן מותר
לחזק וכו' עד שפך אלה לכיוצא בהן אין עושין בסמני' פדי לחוש לשחיקה ויש לו צער
מהן עכ"ל הרי שכתב שיש לו צער מהן ואפ"ה נתן טעם לדבריו לפי שאין עושין אותן
בסמנים ואין לחוש לשחיקה הא אם יש לנו לחוש הנה גזרינו ומאי שנא מהאי דרחיצה
דמצטער עד לא גזרינו דהתם עיקר הגזירה היתה בבריא המצטער שאסור לנו להתרפות

משום שחיקת סמנים אבל הכא עיקר הגזירה בכריא ובמצטער לא גזרו רבנן ולפי מה שאבאר לפניו בע"ה יתיישב בדרך אחרת ויאמר האומר דעדיף הוא נידון דידן ממצטער שהתירו לרחוץ דאין לחלק לומר דשני מת מחי דאע"ג דלגבי חי הקלו אפילו במצטער לגבי מת לא הקלו אפילו בכי האי גוונא והיינו טעמא דבחי הקלו במלתא דתענוג היא פדי להבריא לעצמו לקיים המצות משא"כ במת וכדאמר בפירק שואל תניא רשב"ג אומר תנוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחד פדי שישמור שבתות הרבה דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת כיון שמת אדם בטל מן המצות וכן בפירק במה מדליקין החמירו יותר במת מבבל חי כאשר נזכיר בע"ה דהא בפ"ב דביצה משמע שיותר יש להקל במת מבחי דאמרינן התם אממר שרא למחלל בי"ט שני של ר"ה א"ל רב אשי לאמימר והאמר רבא מת בי"ט ותעסקו בו ישראל ואפילו בשני י"ט של ר"ה משא"כ בביצה אלמא דטפי יש להקל במת משום פבודו אפילו באיסור דאורייתא כגון לחצוב לו קברו ושאר מיילי ואע"ג דלא אישתיהי שאין לחוש שמה יסריח פדאיתא בפ"ק די"ט ואפילו לרש"י שכתב במסכת משקין כמו שכתב הר"ן משמו דלחצוב לו קבר דטרחתו מרובה אסור מ"מ למיגז ליה גלימא ואסא שרי ואע"ג דאיסור דאורייתא הוא מבכחול העין דאף על גב דשבות הוא ואין לומר דשני כחול העין דאף על גב דשבות הוא מחמירין ביה טפי משאר רפואות דהא בשאר חולאים במילי דשבות עבדינן להו ע"י ישראל כדכתב הרמב"ם בפ"ב דהלכות שבת וז"ל חולה שאין בו סכנה וכו' עד ואם היו צרכין שאין בהן מלאכה עושין אותן אפי' ישראל עכ"ל ואי בכחול העין דווקא ע"י עובד כוכבים ומזלות הוא דשרי פדאיתא בפ"ב די"ט ונהביאו הרב בפ"ב דהלכות שבת דנלענ"ד דדעת הרב דטעמא דמחמירו בכחול העין טפי משאר רפואות מפני שדומה לכותב שהיא מלאכה דאורייתא ורבי אליעזר מתייבב חטאת פדאיתא התם בפירק המצניע אבל בשאר רפואות דלא אסרינן להו מפני שדומה למלאכה אלא מטעמא אחרניא אין להחמיר כ"כ דנראה דהרב ז"ל אינו סובר פהרמב"ן ז"ל וכהר"ן דסברי דאחד כחול העין ואחד שאר רפואות אם אין בהן סכנת אבר עבדינן ע"י עובדי כוכבים ומזלות אפילו במילי דשבות ונהביאו ראיה מהא דכחול העין ואם יש בהם סכנת אבר עבדינן ע"י עובדי כוכבים ומזלות ובמילי דשבות עבדינן ע"י ישראל דהא הוא ז"ל בחזק מחמת מחתינהו שכתב וז"ל חולה שאין סכנה וכו' וכן פוחל עיניו מן העובד כוכבים ומזלות אפילו בשבת אע"פ שאין בו שם סכנה ואם היו צרכין שאין בהם מלאכה עושין אותן אפילו ע"י ישראל עכ"ל הרי דמה דאמרינן בכחול העין ע"י עובדי כוכבים ומזלות אמרינן בשאר רפואות של שאר חולאים אפילו ע"י ישראל ולא חלק חילוק אחר בין היכא שיש בו סכנת אבר להיכא דאין בו סכנת אבר אלא נראה דסברת הרב כדפרישית דהיינו טעמא דכחול העין דומה למלאכה משא"כ שאר רפואות דשאר חולאים דהנפיר הרב ותדקדק בדברי הרב שאחרי שכתב דין כחול העין כתב ואם היו צרכים שאין בהם מלאכה משמע קצת דעד השתא הנה קאי בצרכים שיש בהם מלאכה דאורייתא ותימא והא כחול העין אינה מלאכה אלא ודאי כדפרישית וקאמר הרב ואם היו צרכים שאין בהם מלאכה פי' דכל שיש בו מלאכה או שטעם איסורו מפני שדומה למלאכה יש בו מלאכה קרינן ביה וא"כ כחול שטעם איסורו מפני שהוא ככותב יש בו מלאכה קרינן ביה ותדע לה שיש לחלק בין שבות לשבות דהא בפירק פירה גבי ההיא

פְּלוּגָתָא דר' יְהוּדָא בְּן לֵקִישׁ וּרְבִנְיָה דְקָאָמֵר ר' יְהוּדָא בְּן לֵקִישׁ שְׁמַעְתִּי שְׁמַצִּילִין אֶת הַמַּת
מִפְּנֵי הַדְּלִיקָה אֲמַרְיָנוּ דְהֵינּוּ טַעְמָא דר' יְהוּדָה מִתִּיר שְׁאָדָם בְּהוּל עַל מַתּוּ אִי לֹא שְׁרִית
לֵיה אֲתִי לִיְדֵי כִיבּוּי דְאֹרְיִיתָא וּפְיִרְשׁ הָרִ"ן ו"ל בְּפִירוּשׁוֹ עַל הָרִי"ף ו"ל לֹאֹו דְוִוּקָא
דְאֹרְיִיתָא דְהָא קִי"ל כר' שְׁמַעוֹן דְאָמֵר מְלָאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה פְטוּר עֲלֵיהּ וְהָא
אִינוּ צְרִיךְ לְכִיבּוּי אֲלָא בְּשִׁבִיל הַמַּת אֲלָא דמ"מ עֵיקָר דְאֹרְיִיתָא כְּגוֹן מְכַבָּה עֲצִים לַעֲשׂוֹת
פְּתָמִים שְׁהוּא כִיבּוּי הַצְּרִיךְ לְגוּפוֹ וְכֵן נָמִי כְּתֹב בְּפֶרֶק ח' שְׁרָצִים עֲלָה דְהֵיִא דְכַתְּנֻבוֹת
פֶּרֶק אע"פ דְצִנּוֹר שְׁהַעֲלָה קִשְׁקִשִׁים וְכו' וְהֵבִיא הָרִי"ף ו"ל שֵׁם בְּהַלְכוּתוֹ וְנ"ל וּא"ת
א"כ לְמָה אֲסֵרוּ לְכַבּוֹת דְלִיקָה בְּשִׁבֹת וְהָא מְלָאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה הִיא וְלֹא מִתְסָרָא
אֲלָא מִדְּרַבְּנָן וי"ל דְשְׁאֵנִי כִיבּוּי דְאֵם הֵיךְ צְרִיךְ לְגוּפוֹ הֵיךְ אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וְאִין הַפֵּל
בְּקִיאִין לְחֻלְק בֵּין מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָה לְשְׁאִינָה צְרִיכָה ה"נ אִית לֹן לְמִימַר הוּאִיל
וְכַחֲוֹל הָעֵין דּוֹמָה לְכַתִּיבָה וְכַבֵּר כְּתִבְתִּי לְמַעְלָה שֶׁלֹּר' אֲלַעְזָר הוּא חֲזִיב מִשׁוּם כּוֹתֵב וְאִין
הַפֵּל בְּקִיאִין בְּאִיזוֹ כְּתִיבָה חֲזִיב וּבְאִיזוֹ כְּתִיבָה פְטוּר מִחֲמִירִין שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת אֲלָא ע"י
עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְכֵן נָמִי חֻלְק בְּפֶרֶק הַמְצַנִּיעַ עֲלָה דְהֵיִא עוֹבְדָא דְדוֹקְרַת דְאֲמַרְיָנוּ
גְדוּל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וּפְיִרְשׁ דְוִוּקָא דְבַר שְׁעָקְרוּ מִדְּבַרִי סוֹפְרִים דּוֹחָה כְּגוֹן כְּרַמְלִית אֲבָל
דְבַר שְׁעָקְרוּ מִד"ת כְּגוֹן ר"ה אע"ג דְהֵיכָא דְאִינוּ צְרִיךְ לְגוּף הַמְלָאכָה פְטוּר עֲלֵיהּ כר'
שְׁמַעוֹן וְאִינוּ אֲסוּר אֲלָא מִדְּרַבְּנָן אִין כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דּוֹחָה אוֹתָהּ הוּאִיל וְאִכָּא דְרָרָא
דְאֹרְיִיתָא וְכֵן נָמִי חֻלְק הַתָּם דְמֵאֵי דְאֲמַרְיָנוּ אִימּוֹר דְפְטוּר ר' שְׁמַעוֹן מִחֲטָאֵת אִיִּסוּרָא
מִיָּהּ אִכָּא וְנ"ל וְדְאֲמַרְיָנוּ אִימָא קִשְׁיָא כִינּוּ דְבַר ר"ה לֹא מִתְסָר אֲלָא מִדְּרַבְּנָן בְּכַרְמְלִית
אִית לֹן לְמִשְׁרֵי לְגַמְרֵי וי"ל דְכִי אֲמַרְיָנוּ הֵכִי הֵנ"מ בְּדְבַר שְׁאִין בּוּ סָרְךְ מְלָאכָה אֲבָל מִיְדֵי
דְדַמִּי לְמְלָאכָה דְאֹרְיִיתָא לֹא ה"נ בְּנִידוֹן דִּידָן אִית לֹן לְמִימַר דאע"ג דְבְּמִילֵי דְרַבְּנָן גְּבִי
חוּלָה אֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל שְׁרִי הֵנ"מ הֵיכָא דְלֹא דְמוּ לְמְלָאכָה דְאֹרְיִיתָא אֲבָל הֵיכָא שְׁאִיִּסוּרוֹ
דּוֹמָה לְמְלָאכָה דְאֹרְיִיתָאֵלֹא הִתִּירוּ אֲלָא ע"י עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת: ד וְכֵן נִרְאָה נָמִי
מִמָּה שְׁמַצְאֵתִי כְּתוּב בְּמֶרְדְּכִי עַל דְבַרִי הָרִי"ן ו"ל עֲלָה דְהֵיִא פִירוּשָׁא שְׁפִירְשׁ הֵיִא
דְפֶרֶק הָדָר וְלֹא שְׁנִי לֹן בֵּין שְׁבוֹת דְאִית בֵּיה מַעֲשֵׂה וְכו' וְנ"ל פְיִרְשׁ הָרִי"ף כְּגוֹן הָא דְלֹא
אֲמַרְיָנוּ לֵיה זִיל אַחִים אֲלָא טְלִטוּל בְּעֻלְמָא דְרַךְ גְּגוֹת חֲצִירוֹת קְרַפִּיפּוֹת שְׁלֹא עָרְבוּ אֲבָל
הִנָּאֵה אִית לֵיה שְׁבוֹת תִּיקוּנֵי גְבָרָא פְדְאֲמַרְיָנוּ אִין מְטַבִּילִין אֶת הַפְּלִים עכ"ל וּפְשִׁטָא
דְאִיִּסוּרָא דְרַבְּנָן הוּא אֲלָא הֵינּוּ טַעְמָא שְׁיֵשׁ לְהַחְמִיר בּוּ מִפְּנֵי שְׁדוּמָה לְמְלָאכָה דְאֹרְיִיתָא
מִשָּׂא"כ בְּטְלִטוּל דְרַךְ גְּגוֹת חֲצִירוֹת קְרַפִּיפּוֹת וּא"כ עֲלָה בְּנִידוֹן שְׁיֵשׁ לְחֻלְק בֵּין אִיִּסוּרָא
דְרַבְּנָן לְאִיִּסוּרָא דְרַבְּנָן וּלְהַרְמַב"ם ו"ל הַטַּעַם שְׁהַחְמִירוּ עַל כְּחוֹל הָעֵין טְפִי מִשְׁאָר
רְפוּאוֹת שְׁבִשְׁאָר חוּלָאִים הָנִי מִפְּנֵי שְׁדוּמָה לְמְלָאכָה דְאֹרְיִיתָא: וּמַעֲתָה אֲנִימַר דְמַהֲאִי
טַעְמָא דְמַחְמִירִין בְּכַחוֹל הָעֵין טְפִי מִשְׁאָר רְפוּאוֹת הָנִה לְהַחְמִיר טְפִי בְּמַת דְבַמַּת מְלָאכָה
הָאֲסוּרָה מִדְּאֹרְיִיתָא עוֹשִׂין לוֹ דְהֵינּוּ חֲצִיבַת הַקְּבֵר וּכְיוּצָא בּוּ וְאִפ"ה מִשְׁמַע בַּפ"ב דִּי"ט
דִּיּוֹתֵר יֵשׁ לְהַקְּל בְּמַת כְּחוֹל הָעֵין כְּדַכְּתֵב כ"ש שְׁיֵשׁ לְנוּ לְהַקְּל בּוּ מִמְצַטְעֵר וְאֵם בְּמַצְטַעֵר
הִתִּירוּ לוֹ גְזִירַת חֲמִין וּכְדַכְּתִיבָא ק"ו בְּמַת דְאִית לֹן לְמִחְשׁ שְׁמָא יִסְרִיחַ וּכְהִנְהוּ חֲשִׁשִׁי
דְכַתִּי דְלֹא מִבְּעִיָא לְהַרְמַב"ן וּלְהַר"ן דְסָבְרִי דְבְּכָל חוּלִין אִי לִית בֵּיה אֲפִילוּ סְפַנַּת אֲבַר
אִין עוֹשִׂין אֲפִילוּ שְׁבוֹת דְרַבְּנָן אֲלָא ע"י עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְאֲפִילוּ הֵיכָא שְׁהַמַּעֲשֵׂה
הֵהוּא הוּא גּוֹף הַדְּבַר וְלֹא הַכְּשָׁרוֹ דְהָא רֵאִי מְכַחוֹל הָעֵין שְׁאִין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אֲלָא ע"י
עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וּא"כ יִרְאָה דְבְּמַצְטַעֵר נָמִי אֲסוּר לְהַרְחִיצוֹ בְּחִמִּין ע"י יִשְׂרָאֵל אֲלָא

אפילו להרמב"ם נמי דסבר דמצטער מרחיצין אותו ע"י ישראל וכדפרישית אין להביא ראיה להתיר להרחיץ המת דאי משום הא אפשר לחלק ולומר דשאני כחול העין הואיל ואבר אחד הוא ומש"ה מחמירין ביה טפי ממת אבל מצטער דבכל הגוף יש להקל בו טפי ממת הואיל ובכל הגוף הוא והיגו טעמא כדפרישתי דבחי הקלו ואין להביא ראיה להקל גבי מת: ואף לפי שמצאתי כתוב במרדכי שמפרש דברי הרמב"ם ז"ל דמקצת חולים דקאמר היגו מפה וכדאמרינן אין מונעין חמין ושמן ע"ג מפה בשבת ויאמר האומר דהא הקא דמקצת הגוף הוא ואפ"ה התירו וא"כ במת נמי יש לנו להתיר להרחיצו כדרכו בחמין לא היא דהתם דוקא ע"י שינוי התירו דהא קי"ל כשמואל דאמר נותן חוץ למפה והדם שותת ויורד למפה דהא תניא פותיה כדאיתא בפרק ר' אליעזר דמילה ואע"ג דלמאי דפרישתי ואפרש דלדעת הרמב"ם ז"ל דבחולי מאבר אחד נמי במילי דשבות עושין ע"י ישראל ויאמר האומר דאף לדחויגיא דדחינא לעיל ואמינא דשני כחול העין דמאבר א' הוא מש"ה משמע בפ"ב דביצה דיש להחמיר בו טפי ממת: ויש להביא ראיה בנידון דידן ולומר דמרחיצין אותו ע"י ישראל דהא הקא באבר אחד הוא דמתיר הרב לעשותו ע"י ישראל אפ"ה אין להביא ראיה כאשר אפרש ולפי מאי דפרישית בחולי שבכל הגוף אפילו אם רפואותו דומה למלאכה דאורייתא עושין אותה ע"י ישראל ונראה שגרב ז"ל השמיענו דין זה בפרק כ"א דהלכות שבת שהביא ההיא דפרק אע"פ דתני רבי מרינוס גונח יונק בשבת שכתב וז"ל ואם הנה גונח מותר לו לינק בפיו מפני שהוא מפרק פלאחר יד ומשום צערא לא גזרו רבנן ואע"פ שאין שם סכנה הרי בחולי המצטער כל הגוף פי האי דגונח אע"ג דדמיא למלאכה דאורייתא דהא חולב מפרק הוא אפ"ה מותר ליה לינק ואפשר שמזה למד הרמב"ם שכתב במצטער שמרחיץ אותו ישראל דהא בגמרא נתן טעם ואמר ובמקום צערא לא גזרו רבנן ולא אמרו ובמקום חולי וכן כתב גם הרב ובמקום צערו וכו' נראה קצת דאפילו במצטער אין לגזור ויש להאריך ונלאתי והאי דכתבנא דרף אגב פתיבנא דאפשר הוא: ואחזור בנידון דידן לומר דאין להביא ראיה מחי לגבי מת להקל בנידון דידן וכדפרישית ויש להביא ראיה על זה דהא לקמן אוכיח דבהני חששי דכתבנא בנידון דידן ליכא למיחש וכן אפילו יסריח ויתבזה בין החיים ליכא למיחש לדחות איסור דרבנן לדעת הרמב"ם כאשר אפרש בע"ה ומיהו בפרק שואל משמע לפי הנראה מרש"י עקר דיש להביא ראיה מחי לגבי מת לקולא דתנן עובד כוכבים ומזלות שהביא חלילין וכו' ואמרינן בגמרא מאי ממקום קרוב וכו' ע"ש אבל הרי"ף והרמב"ם בפ"ו דהלכות שבת לא פירש כמותו וכן נראה נמי לדעת הרמב"ם ז"ל והר"ן ז"ל דיש להביא ראיה מחי לגבי מת להקל לדידהו יש להביא ראיה מההיא דפ"ב די"ט שהזכרתי לעיל דמשמע דטפי אית לן להקל במת מכחול העין ולדעתם אין לחלק החלוק אשר חלקתי ודעת הרמב"ם ז"ל בין היכא דדמיא למלאכה דאורייתא לאין דומה ובין אבר א' לכל הגוף וכדפרישית בדברי הרמב"ם דהא הם ז"ל מביאים מכחול העין לשאר חולאים בין באבר אחד בין בכל הגוף דאי לית ביה סכנה אפילו באבר אחד ע"י עובד כוכבים ומזלות אין ע"י ישראל לא ואפילו בשבות דרבנן ואפילו לפירש"י ז"ל אין להביא ראיה בנידון דידן מצטער ולהרחיץ המת לפי מאי דפרישית שיש לחלק בין היכא שהדבר הוא גוף הדבר לבין היכא שהדבר הוא הכשר הדבר דבמצטער הרחיצה הוא גוף הדבר ובשביל זה התירוהו ע"י ישראל כדפרישית אבל גבי מת הרחיצה לא

הוּיָא אֱלָא הַכָּשֶׁר הַדְּבָר דְּהֵינּוּ הַכָּשֶׁר הַקְּבוּרָה וְתוּ דְּהָא בַּפ"ק דַּר"ה מִשְׁמַע שְׁאֲסוּר לְקַבֵּר אֶת הַמֵּת אֶפְיָלוּ ע"י עֲמָמִין דְּאֲמַרִּינן הֵתָם אֵיכָא בְּנֵיהוּ י"ט הַסְּמוּךְ לַשְּׁבֵת בֵּין מְלַפְנֵיהּ בֵּין מְלֹאחְרֵיהּ מ"ד מְשׁוּם יִרְקֵיא מְעַבְרִי' וּמ"ד מְשׁוּם מְתִיא אֶפְשֶׁר בְּעֲמָמִין פִּירֵשׁ אֲבָל בְּשֵׁבֶת וי"ה לֹא וְכֵן מִשְׁמַע נְמִי בַּפ"ק דִּי"ט וּמִיָּתִי לֵה נְמִי בַּפ"ב וּבְפֶרֶק תּוּלִין דְּאֲמַרִּינן הֵתָם אָמַר רַבָּא מַת בִּי"ט רֵאשׁוֹן יִתְעַסְקוּ בּוּ עֲמָמִין אֱלָמָא בְּשֵׁבֶת לֹא אָפֶס אִי מְשׁוּם הָא דִּי"ט יֵשׁ לְדַחֲוֹת פְּדֻדְחֵי הָרֵא"שׁ ו"ל דַּה"ה בְּשֵׁבֶת אֱלָא מְשׁוּם דְּוָקֵא בִּי"ט שְׁנֵי יִתְעַסְקוּ בּוּ יִשְׂרָאֵל נְקֻט נְמִי בִּי"ט רֵאשׁוֹן פְּדֻדְחֵי בְּמֶרְדְּכִי פֶרֶק פִּירָה וְהִשְׁתָּא אָמִינָא דְּהוּאִיל וְחֻזִּינָא דְּבִשְׁבֵת אָסוּר לְרַחֲוֵן אֶת הַמֵּת אֶפְיָלוּ הֵיכָא שְׁיֵשׁ לְחֻזִּשׁ שְׁמָא יִסְרִיחַ וְאֶפְיָלוּ ע"י עֲמָמִין פְּדֻדְחֵינְנוּ מִפ"ק דַּר"ה לֹא מְבַעֲיָא לְבַה"ג וְהַנְּגַרְרִים אַחְרֵיוּ דְּסַבְרֵי דְּמֵאֵי דְּאֲמַרִּינן בְּפֶרֶק הַדֵּר וְלֹא שְׁנֵי לֵן בֵּין שְׁבֻת דְּאִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה לְשְׁבֻת דְּאִין בּוּ מַעֲשֵׂה דְּכָל שְׁבֻת הַנַּעֲשֵׂה ע"י יִשְׂרָאֵל שְׁבֻת דְּאִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה קְרִינן בֵּיהּ אֲבָל אָמִיר' לְעוּבַד כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אִפִּי' בְּמִלְאכָ' דְּאוֹרֵייתָא שְׁבֻת דְּלִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה קְרִינן בֵּיהּ פִּינן שְׁיִשְׂרָאֵל אִינוּ עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה פְּלָל וּא"כ חֲמוּר הוּא אִיסוּר דְּרַבְּנָן ע"י יִשְׂרָאֵל מְמִלְאכָה גְּמוּרָה עַל יְדֵי עַכו"מ וְאִם אָסוּרוּ לְקַבֵּר אֶת הַמֵּת בְּשֵׁבֶת אֶפְיָלוּ ע"י עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְאֶפְיָלוּ הֵיכָא שְׁיֵשׁ לְחֻזִּשׁ שְׁלֵא יִסְרִיחַ ק"ו לְהַרְחִיצוּ בְּחֲמִין ע"י יִשְׂרָאֵל אֱלָא אֶפְיָלוּ לְהַרִּי"ף ו"ל וְהַנְּגַרְרִים אַחְרֵיוּ שְׁלֵא פִירֵשׁ כֵּן הֵיכָא דְּפֶרֶק הַדֵּר פְּדֻדְחֵי הַרִּי"ף ו"ל בְּפֶרֶק ר' אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה הֵינּוּ טַעֲמָא שְׁלֵא לְהַטְעוֹת הַסְּפָרִים כְּמוֹ שְׁתַּמְצָא מְבוֹאָר שֵׁם אֲבָל אֶפְשֶׁר דְּאִינְהוּ נְמִי מוֹדִים לְסַבְרָא זֹו דְּחֲמִיר שְׁבֻת דְּרַבְּנָן ע"י יִשְׂרָאֵל מְמִלְאכָה גְּמוּרָה ע"י עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת דַּע"ג דְּלַהַרִּי"ף ו"ל גְּרַסִּינן הֵתָם בְּפֶרֶק הַדֵּר דְּלֹא שְׁנֵי לָךְ בֵּין שְׁבֻת דְּאִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה וְכו' דְּהָא לֹא אָמַר לְעוּבַד כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת זִיל אַחִים וְכו' אֱלָמָא דְּאִי אָמַר זִיל אַחִים דְּאִיסוּר מ"מ נְהִי דְּאֶפְיָלוּ רַבָּא הֵנּוּ סַבְרַת הֵתָם גְּבִי קֶטֶן דְּאִי אָמַר לְעוּבַד כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת זִיל אַחִים דְּאִיסוּר הוּאִיל וְהֵנּוּ מְלֹאכָה דְּאוֹרֵייתָא אֲבָל אֶפְשֶׁר דְּמוּדָה בְּסַבְרָא זֹו דְּקִיל אָמִירָה לְעוּבַד כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֶפְיָלוּ בְּמִלְאכָה דְּאוֹרֵייתָא מְשֻׁבֹּת ע"י יִשְׂרָאֵל עֲצָמוּ וְה"ק לִיהַ לְאַפִּי דְּאִי עוּבְדָא דָא הֵנּוּ אָסוּר דְּאוֹרֵייתָא מוֹדִינָא לָךְ שְׁלֵא הִיָּה דוּחָה שְׁבֵת אַע"פ שְׁהַרְאִיהַ אֲשֶׁר הַבַּאֲתָּהּ הִיא בְּהַנְּאָה דְּאִינְהַ דוּחָה שְׁבֵת חֲמוּרָה הוּאִיל וְהִיא ע"י יִשְׂרָאֵל מ"מ אִי הֵנּוּ הֵאִי נְמִי מְלֹאכָה דְּאוֹרֵייתָא לֹא הִיָּתָה דוּחָה שְׁבֵת אֲבָל הוּאִיל וְהֵנּוּ שְׁבֻת לְמָה לֹא תִדְחָה שְׁבֵת: וְנִרְאֵה שְׁזֹו הִיא סַבְרַת הַר"ן ו"ל שְׁפַתְבּ פֶּרֶק ח' שְׁרַצִּים עֲלֵה דְּהֵיכָא דְּעִין שְׁמֶרֶד' דְּבְּפֶרֶק אִין מַעֲמִידִין שְׁהַבִּיאָה שֵׁם הַרִּי"ף ו"ל ו"ל וְכִינּוּן שְׁאֲנוּ מְתִירִין שְׁבֻת עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל כ"ש אָמִירָה גְּמוּרָה לְעַכו"מ מְמִלְאכָה גְּמוּרָה שְׁיֹוֹתֵר חֲמוּר הוּא שְׁבֻת ע"י יִשְׂרָאֵל מְמִלְאכָה גְּמוּרָה ע"י עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְכְמוֹ שְׁיִתְבָּאָר בַּס"ד עַכ"ל הַרִּי שְׁפַתְבּ דְּחֲמוּר שְׁבֻת ע"י יִשְׂרָאֵל וְכו' עַד וְכְמוֹ שְׁיִתְבָּאָר וְהִנֵּה בְּשֵׁלְמָא לְבַה"ג וְהַנְּגַרְרִי מְתַבָּאָר הֵיטֵב אֱלָא לְהַרִּיף ו"ל וְהַנְּגַרְרִים אַחְרֵיוּ אִיךָ יִתְבָּאָר אֱלָא וְדַאי פְּדֻדְחֵי שֵׁת דְּבַהֲאִי סַבְרָא לֹא פְּלִיגִי וְהִנֵּה שְׁגַם סַבְרַת הַרְמְב"ן כֵּן הִיא פְּדֻדְחֵי הוּא זְכָרוֹ לְבִרְכָה וְאֵל יִקְשֵׁה לָךְ לַפ"ז דַּה"ה לְמָה לֹא הִתִּיר הַרְבַּ ע"י עַכו"מ מְמִצְטַעַר כִּי אִף בְּשְׁבֻת דְּשְׁבֻת פְּגוֹן לְהַבִּיא חֲמִין דְּרַף חֲצַר שְׁלֵא עוֹרֵב וְלְמָה לֹא הִתִּיר אֶפְיָלוּ דְּרַף ר"ה הוּאִיל וְאֲנוּ מְתִירִין בּוּ שְׁבֻת דְּרַבְּנָן אֶפְיָלוּ ע"י יִשְׂרָאֵל דְּהֵינּוּ לְהַרְחִיצוּ בְּחֲמִין וּא"כ ק"ו הוּא לְהַתִּיר עַל יְדֵי עַכו"מ אֶפְיָלוּ בְּמִלְאכָה דְּאוֹרֵייתָא וְכַדְפְּרִישֵׁת דְּכִי מְתִירִין אִיסוּרָא בְּמַצְטַעַר ע"י יִשְׂרָאֵל דְּוָקֵא הֵיכָא דְּבַעֲיָדְנָא דְּקָא מְתַעַקֵר אִיסוּרָא דְּרַבְּנָן עוֹשֵׂה גּוּף הַדְּבָר שְׁמַמְנוּ הוּא מְקַבֵּל הַהַנְּאָה מַצְעָרוּ

כַּמְרַחֵץ הַמְצַטֵּעַר בְּחַמִּין אֲבָל לִהְבִּיא הַמִּים הַנִּיא הַכָּשֵׁר הַדָּבָר שֶׁהִיא מְבִיא אֶת הַמִּים
כְּדִי לְהַרְחִיץ לֹא הִתִּירוּ בְּמַצְטֵעַר אֲלֵא ע"י עכו"מז ומהאי טעמא נִיחָא מ"ש הַבָּאֵת הַמִּים
דְּאִין מִתִּירִין אֲלֵא ע"י עכו"מז ומ"ש רְחִיצָה דְהוּהָ ע"י יִשְׂרָאֵל עֲצָמוּ וְכַדְפְּרִישִׁית וְעוֹד
נִפְרָשׁ לְקַמֵּן בַּע"ה וְיִתְיַשֵּׁב הַיֵּטֵב: וּמַעֲתָה אֲנֹמֵר דְּלֹא מְבַעֲיָא לְכָל הַנִּי רַבְרָבִי דְאֲדַפְרָנָא
לְעִיל דְנִרְאָה לְפִי מֵאֵי דְפְרִישִׁית דְסָבְרִי דְאָסוּר לְהַרְחִיץ אֶת הַמַּת בְּחַמִּין בְּשַׁבַּת אֲלֵא
אֲפִילוּ לְפִי הַגְּאוּנִים שְׁפִירְשׁוּ בְּהִיא דְהַשׁוֹאֵל דְמֵאֵי דְאֲמְרִינֵן הַתָּם עָלֵה בְּהִיא דְתַנּוּ עָשׂוּ
לוֹ אַרְוֹן וְחִפְרוּ לוֹ קָבֵר יִקְבֵּר בּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאִם בְּשָׁבִיל יִשְׂרָאֵל לֹא יִקְבֵּר בּוֹ עוֹלָמִית וּפְרָכִינֵן
בְּגִמְרָא יִמְתִּין בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ וּמְשַׁנֵּינֵן בְּעוֹמֵד בְּסַרְטָ' וּפְיִרְשׁוּ דְאֲסִיפָא דְמַתְנִיתֵן דְקַתְנִי אִם
בְּשָׁבִיל יִשְׂרָאֵל לֹא יִקְבֵּר בּוֹ עוֹלָמִית וּפְרָכִינֵן אֲמֵאֵי מַחְמִירִי כְּפֻלִי הָאֵי וְלֹא סָגִי בְּכַדִּי
שְׁיַעֲשׂוּ וּפְרָקִינֵן בְּעוֹמֵד בְּסַרְטָ' עֲסָקִינֵן שֶׁהוּא מְקוּם פְּרִהֶסְיָא וּגְנָאֵי הוּא לִישְׂרָאֵל שְׁיִקְבֵּר
בְּקָבֵר מְפֻרָסִים שְׁנִתְחַלַּל בּוֹ שַׁבַּת וְכֹן פְּיִרְשׁוּ הַר"ן זָכְרוּ לְבִרְכָה דְבָרֵי הַר"ף זָכְרוּ לְבִרְכָה
שְׁסוּבֵר כְּדַעַת הַגְּאוּנִי' וְהוֹסִיף לֹמֵר דְמָה שֶׁהִתִּירוּ בְּחַלְלִין בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ וּבְקָבֵר אֲמָרוּ
סָתָם לֹא יִקְבֵּר בּוֹ עוֹלָמִית הֵינּוּ מִשׁוּם בְּסָתָם קָבֵר בְּסַרְטָ' אוֹ מֵת מִשָּׂא"כ בְּחַלְלִין שְׁדַרְכֵּן
לְהִבְיָאִם בְּצִינְעָה וְאֲפִילוּ חַלְלִין שֶׁהִבְיָאִם בְּפְרִהֶסְיָא אֲסוּרִין עוֹלָמִית וְכֹן הוּא דַּעַת
הַרְמַב"ם זָכְרוּ לְבִרְכָה בְּפָרְק עֲשִׂירִי מֵהַלְכוֹת שַׁבַּת וְכֹן קָבֵר יִקְבֵּר בְּמְקוּם הַמְּוַצֵּעַ שֶׁהִרִי
בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ וְהַתּוֹסְפוֹת נְמִי כְּתָבוּ בְּסוֹף מְרֻבָּה וְז"ל מִן הַדִּין ה"ל לְמִישְׁרֵי לְקַבֵּר אֶת
הַמַּת בְּשַׁבַּת אֲלֵא לְפִי שְׁמֻכְנָעַר הַדָּבָר וּמְגוּנָה שְׁיִקְבֵּר בְּשַׁבַּת אֲסוּר וְאֲפִילוּ ע"י עוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת מִיַּד דְהוּהָ אִהְיָא דְתַנּוּ פָּרְק שׁוֹאֵל עָשָׂה אַרְוֹן וְחִפְרָה קָבֵר אִם בְּשָׁבִיל
יִשְׂרָאֵל לֹא יִקְבֵּר בּוֹ עוֹלָמִית וְלֹא שְׁרִינֵן בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ כְּמוֹ מִטְעָם שְׁפִי' ע"כ וְכֹן נִרְאָה נְמִי
דַּעַת הַרְמַב"ן זָכְרוּ לְבִרְכָה דְהָא לְדַעַתוֹ אֲנֹן לֹמְדִין מְכַחֵל הַעֵינִן בְּכָל הַרְפּוּאוֹת דְהִיכָא
דְאִין בּוֹ סְכָנַת אָבֵר ע"י עכו"מז מוֹתֵר ע"י יִשְׂרָאֵל אֲסוּר וְאֲפִילוּ בְּשַׁבּוֹת דְרַבְּנָן וְא"כ
לְדַעַתוֹ יֵשׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה מֵהִיא דַּפ"ב דִּי"ט דִּישׁ לְהַקֵּל בְּמַת מְבַחֵי וְא"כ הִיכָא מְתַרְצָא
אֲלִיבִיָּה הִיא דַּר"ה דְאֲסָרוּ לְקַבֵּר אֶת הַמַּת וְהִלָּא בְּחוֹלָה עוֹשִׁין לוֹ כָּל צָרְכֵי ע"י עכו"מז
וְאֲפִילוּ אִיסוּרָא דְאוֹרִיָּתָא וְא"כ יֵשׁ לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ ק"ו לְקַבֵּר אֶת הַמַּת ע"י עכו"מז
וְכַדְכְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת אֲלֵא וְדֵאֵי מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ הוּא דְקִאָסְרִי וְכַהִיא דְפָרְק שׁוֹאֵל וְכַדְכְּתָבוּ
הַתּוֹסְפוֹת וְא"כ יֵאמֵר הָאוּמֵר דְדוֹנְקָא לְקוֹבְרוֹ אֲסוּר וְאֲפִילוּ ע"י עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת
מִשׁוּם דְפְרִהֶסְיָא הוּא וְהַדָּבָר מְגוּנָה אֲבָל לְהַרְחִיצוֹ בְּחַמִּין בְּצִינְעָה מוֹתֵר וְכַהִיא דְמַצְטֵעַר
וּמִטְעָם שְׁפִירְשִׁיתִי וּלְפִי מָה שְׁאֲפָרֵשׁ בַּע"ה דְדוֹנְקָא בְּאִיסוּר תּוֹרָה אֲמְרִינֵן דְגְנָאֵי הוּא לוֹ
אֲבָל לֹא בְּאִיסוּרָא דְרַבְּנָן אֲפִילוּ בְּפְרִהֶסְיָא נְמִי: וְאֵע"ג דְלְפִי מָה שְׁכַתְבִּיתִי לְעִיל יִרְאָה
דְלֵהַרְמַב"ן אֲסוּר לְהַרְחִיץ אֶת הַמַּצְטֵעַר ע"י יִשְׂרָאֵל לְפִי מָה שְׁאֲפָרֵשׁ לְקַמֵּן דְרְחִיצַת חַמִּין
לֹא הוּהָ שְׁבוֹת אֲלֵא גְזִירָה בְּעֵלְמָא אֲפָשֵׁר דְאִיהוּ ו"ל נְמִי מוֹזֵה לְהַרְמַב"ם בְּמַצְטֵעַר
דְמַרְחִיצִין אוֹתָן ע"י יִשְׂרָאֵל וְא"כ יֵאמֵר הָאוּמֵר דְבְּמַת נְמִי מוֹתֵר לְהַרְחִיצוֹ בְּחַמִּין הִיכָא
דִּישׁ לְחוּשׁ לְחַשְׁשֵׁי דְכַתִּיבָנָא מִק"ו דְחֵי וְכֹן נְמִי לַר' אֲלִיעֶזֶר מְמִיץ דְסָבֵר דְמוֹתֵר לְקַבֵּר
אֶת הַמַּת בְּשַׁבַּת ע"י עֲמֻמִּין כְּדֵאִיתָא בְּמִרְדְּכִי פָּרְק פִּירָה וְכֹן נְמִי לְפִי' אֲשֶׁר־אֲפָרֵשׁ דְרְחִיצַת
חַמִּין לֹא הוּי אֲלֵא גְזִירָה בְּעֵלְמָא וְא"כ יֵאמֵר הָאוּמֵר דְאֵף אִם אֲסוּר לְקַבֵּר אֶת הַמַּת מִן
הַדִּין וְלֹא מִטְעָם שְׁפִירְשִׁיתִי אִין לְהִבְיָא רְאִיָּה לְאֲסוּר לְהַרְחִיץ אֶת הַמַּת דְדוֹנְקָא שְׁבוֹת ע"י
יִשְׂרָאֵל חֲמִיר מְאִמְרָה לְעַכּו"מז בְּמִלְאָכָה דְאוֹרִיָּתָא אֲבָל גְזִירָה בְּעֵלְמָא כִּי הָאֵי דְחַמִּין
לֹא דֵאֵע"ג דְמִלְאָכָה אֲסוּרָה גְבִי מֵת וְאֲפִילוּ ע"י עכו"מז גְזִירָה דְרַבְּנָן שְׁרִי אֵף עַל יְדֵי

ישראל הואיל ואיפא קצת פבודו וכדפירשתי הא ליתא דנראה דבגידון דידן פולי עלמא מודו דאסור להרחיצו בחמין דהא רחיצת חמין לא יעפבנו מלהסריח ואדרבה מצד חמימות המים יש לחוש שפא שמהר להסריח ומשום מצנה להרחיץ את המת קונדם ששמימהו בארון ליפא דהא לא מצאנו לו לא שורש ולא סמך בדברי חכמים אלא שנהגו פן וא"כ האיד נבטל איסורא דרבנן מקמי מלתא דרשות ואף על גב דרחיצת הקטן אינו אלא מנהג פדכתב הרמב"ם ז"ל מקום שנהגו להרחיץ וכו' ואפ"ה מרחיצין אותו בשבת בחמין שאני רחיצת הקטן שממנו אין ללמוד כדפרישית וכ"ש דאפשר להרחיצו בצונן ולא נבטל איסור גזירת חמין דחמין במת נרא' שיש סרחון דיותר הוא הזיקו מתועלתו וכדפירשתי ועוד נכתוב בס"ד: ואף אם נאמר דקצת מצנה יש בדבר דלא לחנם נהגו להרחיצו בחמין אלא דאית ביה טעמא או פדי לנקותו היטב שיהא נקי מפל טינוף וכעובדא דר' חייא דפרק אלו קשרים ודפרק פל היד אשר אזכיר בע"ה דקאמר לבניו אל תקברוני וכו' או פדי שלא יקוצו בעם בריחו וימנעו מלהביאו לבית הקבורה וא"כ נאמר דעדוף הוא ממצטער וכן מקטן לבמ"מ לא היא דלא מפעיא לפירש אשר פירש דברי הרמב"ם ז"ל דדוקא ביום המילה התירו בחמין וליפא למילף מיניה כדפרישית וכן ממצטער ליפא למילף לפי החילוק אשר חלקתי בין היכא שהדבר הוא גוף הדבר ובין שהדבר הוא הקשר הדבר כי הכא גבי מת שהרחיצה היא הקשר הקבורה אלא אפילו להרמב"ם ז"ל דנראה דאין לחלק שהרי הוא סובר דהיכא דאין בו ספנת אבר עושין פל צרכיו ע"י עובד פוכבים ומזלות ולא קא מפליג בין גוף הדבר להקשר הדבר דבכל ענין ע"י עובד פוכבים ומזלות מותר ע"י ישראל אסור וא"כ לפי מה שחלקנו לעיל לפירש שאפשר לקמן דיש הפרש בין שבת לגזירת חמין דאינו אלא גזירה בעלמא ואמרנו דאפשר דהוא ז"ל אע"ג דלגבי חולה אסור אפילו שבות ע"י ישראל דוקא איסור שבות הוא דקא אסור אבל גזירת חמין שאינה אלא גזירה בעלמא מודה הוא דיש להתיר אפילו ע"י ישראל וא"כ במצטער מותר הכי נמי אית לן למימר גבי מת אע"ג דרחיצה לא הנה אלא הקשר הדבר דהיינו הקשר קבורה מותר להרחיצו בחמין דדוקא גבי איסור שבות הוא דקאסר ע"י ישראל אבל גזירת חמין לא: וכן לבעל מגיד משנה דפירש דברי הרב ז"ל דאפילו לאחר שנתרפא מהמילה מרחיצין אותו נראה דדוקא אם היו קוברין אותו בשבת דאי אפשר להרחיצו במוצאי שבת הנה אפשר לומר פן כי התם גבי מצטער דבאותה שעה דמרחיצין אותו מקבל התענוג וצריך הוא בשבת אבל הכא דכל פה הוא למת להרחיצו במוצאי שבת פמו בשבת הואיל ואין קוברין אותו בשבת אין לומר פן דבהנהו חששי דכתי' אין לחוש לדחות איסורא דרבנן פאשר אוכיח לקמן בע"ה ואין לדחות איסורא דרבנן בשביל חששים פאלו ומה"ט נמי נראה דאין להביא מדברי הרמב"ם זכרו לברכה לפי מאי דפרישית דיש להחמיר באבר אחד מבמת ובאבר אחד סבר הרב דעושין מילי דרבנן ע"י ישראל פדכתב בפ"ב מהלכות שבת ואם היו צרכים שאין בהם מלאכה ולא מצאנו לרב זכרו לברכה בזה בין חולי פל הגוף לחולי מאבר אחד ואדרבא לפי משמעות דבריו שהזכיר לפי מעלין אננים וכו' וכן לפי מה שפי' נראה דהרב זכרו לברכה מדבר אפי' באבר אחד ואפ"ה סובר דעושין ע"י ישראל ולקמן אבאר יותר בע"ה: ואף אם יצדד אדם צידי צדדו למצוא אינה היתר לרחיצת חמין מה שאין האמת פן נראה דבגידון דידן שרחצוהו פדרכו בחול דשלא פדין עשו דאית בזה נמי

איסור טלטול ולא מבעיא בתמין אלא אפילו בצונן נמי דגבי חי מותר גבי מת אסור בהנזות אבר מאבריו בלא כפר או תינוק ואפילו היכא שיש לחוש שלא יסריח דהא תנן בפרק שואל עושין כל צרכי המת סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיזו בו אבר שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל שנימתין עכ"ל המשנה ופירש"י התם מדיחין במים שלא יזיזו בו אבר לא יגביה ידו או רגלו או ריסי עיניו שנימתין שלא יסריח מחמת חום הסדין והפרים והרמב"ם זכרו לברכה פירש בפירוש המשנה וז"ל פשוט מה שתחת המת מן הבגדים נמצא מוטל על החול וזו היא פוננתו באומרו ומטילין אותו על החול לא שניזוהו ממקומו ויטילו אותו על הארץ כי זה התנה ברחיצתו ואמר ובלבד שלא יזיזו בו אבר לפי שטלטול המת בשבת אסור עכ"ל: ורבינו ישעיה פירש ושומטין את הכר פניו שאינו נוגע במת והכר לא נעשה בסיס שלא הנחו המת עליו עכ"ל הרי בהדיא דאפילו היכא דיש לחוש שמה יסריח דווקא שמיטת הכר התירו הואיל ואינו מטלטלו אבל לטלטלו אסור ואם לחשף אדם לומר דווקא היכא דאפשר לן בלי טלטול לעכבו שלא יסריח כי הכא דמתניתין דשומטין את הכר הוא דלא דחיא אסורא דרבנן לטלטלו אבל היכא דלא אפשר בלי טלטול כגון שהוא מוטל בחמה או כי הכא בנידון דידן דאי אפשר לרוחצו אם לא נטלטלנו ויש לחוש כאשר פירשתי דחינן אסור דרבנן משמיה הא ליתא דאי הכא לאשמועינן במתניתין רבותא דהיכא דיש לחוש לסרחון ואי אפשר בלי טלטול דדחינן אסורא דרבנן ומטלטלינן ליה ונהו פשיטא לן דמותר להשמיט הכר מתחתיו דאין לומר דאתא לאשמועינן דהיכא דאפשר לעכבו שלא יסריח בלי דחית אסור כי הכא בשמיטת הכר לא דחינן אסור טלטול כדי שלא נטעה לומר דטלטול מת בשבת היכא דיש לחוש שלא יסריח בטלוהו רבנן לגמרי והתירוהו אפילו היכא דאפשר בשמיטת הכר וכדאמרינן בפ"ק דביצה י"ט ב' לגבי מת כחול שויה רבנן ואפילו למיגז ליה אסא וכו' הא ליתא דלא מבעיא לרב אחא משבחה דסבר דהתם גבי י"ט הכי נמי דווקא היכא דליכא עממין הוא דאמרינן שיתעסקו בו ישראל אבל היכא דשכיחי עממין לא שריא אלא בעממין הואיל ואפשר על ידי עממין ואף על גב דרב אשי קאמר בהדיא די"ט לגבי מת כחול שויה רבנן אפ"ה פניו שלא פי' דאפילו היכא דשכיחי עממין יתעסקו בו ישראל אמרינן דדווקא אי לאו עממין קאמר דיתעסקו בו ישראל אבל אי שכיחי עממין לא אלא אפילו להרמב"ן ולהר"ן ז"ל שכתבו דאפילו אפשר בעממין יתעסקו בו ישראל הואיל וכחול שויה רבנן הכא אין לומר כן דהיכי תיסק אדעתין למימר דבטלוהו רבנן לאסור טלטול גבי מת ופירש לנו אסור הטלטול ולא פירש לנו בטולו ואף על גב דגבי י"ט נמי לא אפשרתן היתר אלא רבא הוא דקאמר לה ורב אשי בתריה נראה דקבלה היתה בידם דבר זה וכן הנה המנהג מתחלה ביניהם אם כן מפורש הוא ההיתר דאלת"ה אתמה וכי מקמי דאתי רבא לא הוה עבדי הכי אלא ודאי כדפירשית: ותו דטפי הוה ליה לתנא לאשמועינן כחא דהיתירא ולפרש לנו דלגבי מת בטלוהו לאסור טלטול דלא מסתבר פולי האי מכחא דאיסורא ותו דבהדיא אמרו בפרק במה מדליקין שלח שלמה לבי מדרשא אבא מת ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים מה אעשה שלחו ליה חתוף גבילה והנח לפני הכלבים ואביה הנח עליו כפר או תינוק וטלטלו ולא יפה אמר שלמה פי לכלב חי טוב מהארי המת שלתקנת הכלבים לא הצריכיהו לשנות טלטול גבילה ואת הארי המת אסרו לטלטל אלא על ידי כפר או תינוק: ובפרק פירה

גַּרְסִינּוֹ אֶתְמַר מֵת הַמְּוֹטֵל בַּחֲמָה רַב יְהוּדָא אָמַר שְׂמוּאֵל הוֹפְכּוֹ מִמְטָה לְמִטָּה רַב חִינְנָא
בַּר שְׁלֵמְיָא מִשְׁמִיָּה דְרַב אָמַר מְנִיחַ עָלָיו כְּפָר אוֹ תִינוּק וּמְטַלְטְלוּ הֵיכָא דְאִיכָא כְּפָר אוֹ
תִינוּק בְּנִלִי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְשָׂרִי כִּי פְּלִיגִי דְלִית לֵיהּ מָר סָבַר טַלְטוּל מִן הַצַּד שְׁמִיָּה
טַלְטוּל וּמָר סָבַר לֹא שְׁמִיָּה טַלְטוּל הָרִי דְרַב דְּהִלְכְתָּא פְּנוּתִיהּ בְּאִיסוּרֵי סָבַר דְּאָסוּר
לְטַלְטֵל אֶת הַמַּת אֶפְּיֵלוּ מִן הַצַּד וְאֶפְּיֵלוּ הֵיכָא דְלִיכָא כְּפָר אוֹ תִינוּק וְאֶפְּיֵלוּ הֵיכָא דְמְוֹטֵל
בַּחֲמָה וַיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׁלֵא יִסְרִיחַ וְאָף עַל גַּב דְּלִפֵּי הַמַּסְקָנָא דְהֵתָם מִשְׁמַע דְּהֵיכָא שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ
לְדַלְיָקָה הַתִּירוֹ לְטַלְטְלוֹ וְאֶפְּיֵלוּ בְּלֹא כְּפָר אוֹ תִינוּק לְפִי פִירוּשׁ הָרִי"ף ו"ל טַלְטוּל מִן
הַצַּד וּלְפִירֵשׁ"י זְכָרוֹ לְבִרְכָּה שְׁפִירֵשׁ הַסְּוִיגָא כְּפִשְׁטָה נִרְאָה דְאֶפְּיֵלוּ טַלְטוּל כְּדָרְכוּ שְׂרִי
וּכ"כ הֶרְמֵב"ם זְכָרוֹ לְבִרְכָּה בִּפְכ"ו דְּהִלְכוֹת שַׁבָּת וַי"ל וְאִם אֵין שֵׁם כְּפָר אוֹ תִינוּק מְצִילִין
מִן הַדְּלִיקָה מְכַל מְקוֹם עַכ"ל אֵל יִטְעָה הַטְּוֵעָה לְהֵבִיא רְאָיָה וְלוֹמַר דְּהֵיכָא דְשָׂרִי בְּבִזְיוֹן
דְּמְטַלְטְלִין אוֹתוֹ אֶפְּיֵלוּ בְּלֹא כְּפָר אוֹ תִינוּק דְּדוּקָא בְּדַלְיָקָה הַתִּירוֹ וּכְדָמְפָרֵשׁ טַעְמָא
בְּגִמְרָא דְלִמָּא אֶתִּי לִידֵי כִּיבּוּי דְאִוְרֵיִיתָא וְהֵבִיא הֶרְמֵב"ם זְכָרוֹ לְבִרְכָּה וַי"ל מְצִילִין אוֹתוֹ
מִן הַדְּלִיקָה שְׁמָא יָבוֹא לְכַבּוֹת אֲבָל בְּבִזְיוֹן חֲמָה דְלִית לָן לְמִיחַשׁ לְהֵכִי לֹא: וְכֵן פִּירֵשׁ"י
זְכָרוֹ לְבִרְכָּה בְּהֵדְיָא וַי"ל אֵי לֹא שְׂרִית לֵיהּ וְכו' אֲבָל בְּמְוֹטֵל בַּחֲמָה לֹא שְׂרִינּוּ: וְכֵן נִרְאָה
הֵתָם מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם שְׁכַתְבּוּ וַי"ל מֵת הַמְּוֹטֵל בַּחֲמָה מְנִיחַ עָלָיו כְּפָר אוֹ תִינוּק וּמְטַלְטְלוּ
וְכֵן אִם נִפְלָה דְלִיקָה בְּחֶצֶר שְׁיֵשׁ בּוֹ מֵת וְכו' עַד וְאִם אֵין שֵׁם כְּפָר אוֹ תִינוּק מְצִילִין אוֹתוֹ
מִן הַדְּלִיקָה מ"מ שְׁלֵא יָבוֹא לְכַבּוֹת עַכ"ל הָרִי שְׁהַתְּחִיל בַּחֲמָה אוֹ בְּדַלְיָקָה וְסִיִּים שְׂאֵם
אֵין שֵׁם כְּפָר אוֹ תִינוּק מְצִילִין אוֹתוֹ מִן הַדְּלִיקָה מְכַל מְקוֹם וְלֹא כְּתִבּוּ סֵתָם מוֹצִיאִין אוֹתוֹ
אוֹ מְצִילִין אוֹתוֹ דְּהִנּוּ מִשְׁמַע בֵּין בַּחֲמָה בֵּין בְּדַלְיָקָה אֲלֵא פִירֵשׁ בְּהֵדְיָא וְאָמַר מִן הַדְּלִיקָה
אֲלֵמָא מִשְׁמַע דְּמִן הַדְּלִיקָה דְּוִקָא הַתִּירוֹ בְּלֹא כְּפָר אוֹ תִינוּק אֲבָל בְּמְוֹטֵל בְּבִזְיוֹן לֹא וְאֶפְּיֵלוּ
הֵיכָא דְלִיכָא כְּפָר אוֹ תִינוּק וְכֵן מִשְׁמַע נְמִי מִן הַטַּעַם שְׁפַתְכֵתִי שְׁלֵא יָבוֹא לְכַבּוֹת
וּכְדָפְרִישְׁנָא וְאָף עַל גַּב דְּבִפְרָק הַמַּצְנִיעַ אֶמְרִינּוּ הֵהוּא שְׁכָבָא דְּהִנּוּ בְּדוּקְרַת שְׂרָא רַב
נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְאֶפּוֹקִי לְכַרְמְלִית וְאֶמְרִינּוּ הֵתָם דְּטַעְמִיָּה דְרַב נַחְמָן מִשּׁוּם דְּגָדוּל כְּבוֹד
הַבְּרִיּוֹת שְׂדוּחָה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁבַתוֹרָה א"כ נִרְאָה דְּדַחֲינּוּ אֶסוּרָא דְרַבְּנָן דְּהֵינּוּ לְהוֹצִיא
מִר"ה לְכַרְמְלִית מִשּׁוּם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דְּאֵין לוֹמַר דְּהֵתָם עַל יְדֵי כְּפָר אוֹ תִינוּק הוּא דְשָׂרִי
דְּהָא כְּפָר אוֹ תִינוּק לֹא יַעֲלֶה וְלֹא יוֹרִיד לַעֲנִין אֶסוּר הוֹצֵאָה וְאֶדְרַבָּא גּוֹרַע הוּא לְדַעַת
הֶרְמֵב"וֹ זְכָרוֹ לְבִרְכָּה כְּאֶשֶׁר אֶכְתּוֹב לְקַמְּן בַּע"ה הָא כְּתִבּוּ בְּמַרְדְּכִי בְּשֵׁם רַבִּינוּ בְּרוּךְ
מְמַגְנָצָא דְּהֵתָם מִשּׁוּם דְּלִיקָה הַתִּירוֹ אֲבָל מִשּׁוּם בִּזְיוֹן אַחַר לֹא וּלְדַעַת הֶרְמֵב"ם זְכָרוֹ
לְבִרְכָּה וּלְדַעַת הַסְּמ"ג הֵתָם מִשּׁוּם שְׁכָבַר הַסְּרִיחַ הַתִּירוֹ אֲבָל לְשְׂמָא יִסְרִיחַ לֹא שְׁכַתְבּוּ
וַי"ל מֵת שְׁהַסְּרִיחַ בְּבִית וְנִמְצָא מְתַבְּזָה בֵּין הַסְּרִיחַ וְכו' וּלְקַמְּן אֲבִיא כָּל לְשׁוֹנוֹ בַּע"ה וְלֹא
כְּתִבּוּ הַמְּוֹטֵל בַּחֲמָה וְחוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יִסְרִיחַ כְּדַלְעִיל מִיְנִיָּה וְאֶפְּיֵלוּ לְפִירוּשׁ רִש"י וַי"ל
שְׁפִירֵשׁ וַי"ל לְאֶפּוֹקִיָּה לְכַרְמְלִית שְׁהֵים מְוֹטֵל בְּבִזְיוֹן דְּלִיקָה אוֹ חֲמָה וְכֵן נִרְאָה נְמִי סְבַרְת
רַבְּינָה דְּבַעַל הוֹרָאָה הוּא וְרַב"ם פְּדֵאִיתָא בְּמַרְדְּכִי בְּפִרְהָא וְא"כ נִרְאָה דְּדַחֲינּוּ
אֶסוּרָא דְרַבְּנָן אֶפְּיֵלוּ הֵיכָא שְׁמְוֹטֵל בְּבִזְיוֹן חֲמָה דְּהֵינּוּ לְאֶפּוֹקִי מִרְה"י לְכַרְמְלִית הָא
פִּירֵשׁ"י הֵתָם וְאֵי מִשּׁוּם טַלְטוּל מְנִיחַ עָלָיו כְּפָר אוֹ תִינוּק וְהֵינּוּ טַעְמָא כְּדָפְרִישׁוּ הַתּוֹסְפוֹת
וַי"ל בְּשֵׁם ר"ת וַי"ל דְּשִׂאֲנֵי טַלְטוּל דְּאֶפְּשֵׁר ע"י כְּפָר אוֹ תִינוּק לְכָף לֹא הַתִּירוֹ בְּעֵנִין אַחַר
עַד כְּאֵן לְשׁוֹנוֹ וְכֵן כְּתִבּוּ הָר"ן וְאֶפְּיֵלוּ לְפִי מַה שְׁכַתְבּוּ הָר"ן בְּשֵׁם הֶרְמֵב"וֹ דְּכִי בְּעֵנִין כְּפָר
אוֹ תִינוּק הֵינּוּ בְּמְטַלְטְלוֹ בַּר"ה עֲצָמָה מַחֲמָה לְצַל אֲבָל כִּי מְפָקִינּוּ לֵיהּ לְכַרְמְלִית וְדֵאֵי

בלא פּפּר או תּינּוּק מּפּקִינּוּ לִיּה וּכְּנ כּתּב נְמִי בַעַל הַטּוֹר בְּשִׁמוֹ דְּהֵתֵם הִינּוּ טַעֲמָא כְּדִי לְמַעַט בְּהוֹצָאָה כְּדַכְתְּבוּ הֵם ו"ל מְשֻׁמוֹ דְּכָל מַה שְׁאַתָּה מְשַׁבֵּיחַ בְּתַקוּן הַטְּלָטוּל פּוֹגֵם בְּהוֹצָאת הַפְּפֵר שְׁלֵא לְצוּרָה וְהוֹצָאת הַמֵּת בְּלַחֲוֹד הִיא שְׁמוֹתָרַת מִפְּנֵי כְבוֹד הַבְּרִיּוֹת אֲבָל הוֹצָאת פְּפֵר לֹא אֲבָל הֵיכָא דְאִין לָן אִיסוּר הוֹצָאָה אֲלֵא אִיסוּר טְלָטוּל דְאֲפִשְׁר לְתַקּוּנֵי לִיּה עַל יְדֵי פְפֵר או תּינּוּק וְאִין מוֹסִיפִין אִיסוּר פְּלֵל לֹא שְׁרִינּוּ אֲלֵא ע"י פְּפֵר או תּינּוּק: וּמַהֲאִי טַעֲמָא נְפִלְאֵתִי הַפְּלֵא נְפִלְאֵא אִם יֵשׁ מוֹרָה שְׁהַתִּיר לְטְלָטוּל הַמֵּת וּלְרוּחְצוֹ בְּשַׁבַּת עָרוּם כְּדַרְכּוֹ בַּחֹל בְּהַזְזוֹת אֲבָר מְאֲבָרִים בְּלֵא פְפֵר או תּינּוּק וְכַתְּבֵתִי עָרוּם כִּי יֵשׁ מִי שְׁהַתִּיר לְטְלָטוּל אֲגַב פְּסוּתוֹ כְּדֵאִיתָא בְּמַרְדְּכִי וְאֲפִשְׁר שְׁסַמוּף עָלָיו וְאֵל יֹאמֵר שְׁסַמְדָּה עַל רַש"י זְכָרוֹ לְכַרְכָּה וְהַנְּגַרְרִים אַחֲרָיו דְּסַבְרֵי דֵּהִיא עוֹבְדָא דְּבִדּוּקְרַת דְּשָׂרָא רַב נַחְמָן לְטְלָטוּלֵי אֲפִשְׁר דְּבִזְיוֹן חֲמָה הָנָה וְאִפ"ה הַתִּיר לְהוֹצִיאֻ בְּלֵא פְפֵר וּבְלֵא תּינּוּק וְהִינּוּ טַעֲמָא כְּדַכְתִּיבְנָא לְעִיל הוֹאִיל וְאִי אֲפִשְׁר בְּעַנְיָן אַחַר דְּכַפֵּר או תּינּוּק לֹא יוֹסִיף או יִגְרַע בְּהוֹצָאת הַמֵּת מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת וְאִם כֵּן הֵכָא בְּנִידוֹן דִּינָן גְּבִי רְחִיצַת הַמֵּת וְיֹאמֵר הָאוּמֵר דְּהוֹאִיל וְהִנֵּה לָהֶם לְחַוֵּשׁ שְׁלֵא יִסְרִיחַ רְצוֹ לְעֲשׂוֹת פֶּל אֲצַרְכִּיו וּלְהַנִּיחוֹ בְּאֶרוֹן מְטַעַם שְׁכַתְּבֵתִי וְאִי אֲפִשְׁר לְרַחוּץ גּוֹף הַמֵּת פְּרָאוּי בְּטְלָטוּל פְּפֵר או תּינּוּק וְהֵיכָא דְלֵא אֲפִשְׁר מְקִילִין וְכַדְכְּתִיבְנָא לֹא הִיא חֲדָא דְּהֵא הַרְמַב"ם וְהַסְמ"ג ו"ל כְּשֶׁהִבִּיאֻ הִיא עוֹבְדָא דְּהַמְצַנִּיעַ כְּתָבוּ ו"ל מֵת שְׁהַסְרִיחַ בְּבֵית וְנִמְצָא מְתַבְּזָה בֵּין הַחַיִּים וְהֵם מְתַבְּזִים מִמֶּנּוּ מוֹתֵר לְהוֹצִיאֻ לְפַרְמְלִית דְּגָדוּל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וְכו' עַד וְאִם הִנֵּה לָהֶם מְקוֹם אַחַר לְצֵאת כּוּ אִין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ אֲלֵא מְנִיחִין אוֹתוֹ בְּמְקוֹמוֹ וְיוֹצִיאִין הֵם עַכ"ל הֵרִי שְׁכַתְּבֵתִי תִּקּוּן חֲדָשׁ שְׁאִם הִנֵּה לָהֶם מְקוֹם לְצֵאת מְנִיחִין אוֹתוֹ וְיוֹצִיאִין כְּתָבוּ מִלְתָּא דְּפִסְקָא וְלֹא חָלְקוּ לֹדְמֵר שְׁאֲפִילוּ הִנֵּה לָהֶם מְקוֹם לְצֵאת אִם הִנֵּה לָהֶם אֶרוֹן וְתַכְרִיכִין יַעֲשׂוּ אֲצַרְכִּיו וְיַנִּיחֵהוּ בְּאֶרוֹן כְּדִי לְהִיּוֹת מוּכָן לְקַבּוּרָה תִּיכְף בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת או כְּדִי שְׁלֵא יִצְטָרְכוּ לְהַתְעַסֵּק כּוּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת שְׁלֵא יִהְיֶה מְסַרִּיחַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְיִקְוֹצוּ הָעָם וְיִמְנַעְהוּ לְהַבִּיאֻ וְיִהְיֶה יוֹתֵר בְּזִיוֹן גְּדוּל לְחַיִּים וּלְמֵתִים אֲלֵא כְּתָב מִלְתָּא דְּפִסְקָא שְׁאִם הִנֵּה לָהֶם מְקוֹם לְצֵאת יוֹצִיאִין הֵם וּמְנִיחִין אוֹתוֹ שֶׁם נִרְאָה שְׁאִם הִנֵּה לָהֶם מְקוֹם לְצֵאת אִין דּוֹחִין אִיסוּרָא דְּרַבְּנָן בְּכָל עַנְיָן בֵּין הִנֵּה לָהֶם אֶרוֹן וְתַכְרִיכִין בֵּין לֹא הִנֵּה לָהֶם דְּבַחְשָׁשָׁא פְּוִלֵי הֵאִי כִּהִיא דְּכַתְּבִיבְנָא לֹא חִיִּישִׁינּוּ לְדַחוּת אִיסוּרָא דְּרַבְּנָן וּפְשִׁטָּא דְּאִין לֹדְמֵר דְּשָׂרָה הַפּוֹסְקִי פְּלִיגִי עָלֶיהָ כִּהִיא סְבָרָא הוֹאִיל וְלֹא מְצַאנּוּ לְחַלּוֹק בְּהַדְּיָא וְאִע"ג דְּנִקְטַתְּ הַרְבַּ בְּדַבְּרָיו אִין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ לֹא לְמִימְרָא דְּוִקָא הוֹצָאָה אִין עוֹשִׁין לוֹ אֲבָל טְלָטוּל עוֹשִׁין לוֹ אֲלֵא מְשׁוּם דְּבְּהוֹצָאָה קָא מִיָּרִי דְּקָאֵמֵר אֲפִשְׁר לְהוֹצִיאֻ וְכו' כְּתָב נְמִי אִין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ וְהִנֵּה בַעַל הַסְמ"ג כְּתָב אִין מְזִיזִין וְכו' וְהִינּוּ טַעֲמָא דְּלְהַזְיִזוֹ מִמְקוֹמוֹ מַחְמָה לְצַל בְּעִינּוּ פְפֵר או תּינּוּק כְּדַפְרֵשְׁתִּי בְּדַבְּרִים לְעִיל מִיָּנִיָּה: וְאִין לֹדְמֵר דְּנִהֵי דְּבְּהַנְּהוּ חֲשָׁשִׁי דְּכַתִּיב לֹא חִיִּישִׁינּוּ מ"מ אִם לֹא הִנֵּה לָהֶם מְקוֹם לְצֵאת גַּתִּיר לְטְלָטוּל וּלְהַרְחִיצוֹ וּלְהַשִּׁימוֹ בְּאֶרוֹן הוֹאִיל וְיֵשׁ לָנוּ לְחַוֵּשׁ שְׁלֵא יִסְרִיחַ וְאִם יִמְצָא חוּץ לְאֶרוֹן יִתְבַּזֶּה בֵּין הַחַיִּים וְאִם יִהְיֶה בְּאֶרוֹן לֹא יִתְבַּזֶּה לֹא הִיא דְּהֵא הַרְמַב"ם וּבַעַל הַסְמ"ג דְּוִקָא הֵיכָא דְּכַבֵּר הַסְרִיחַ הַתִּירוֹ אֲבָל לְשִׁמָּא יִסְרִיחַ לֹא הַתִּירוֹ אֲפִילוּ בְּטְלָטוּל אֲלֵא עַל יְדֵי פְפֵר או תּינּוּק וְאֲפִילוּ לְרַש"י וְהַנְּגַרְרִים אַחֲרָיו דְּסַבְרֵי דְּבְּהִיא עוֹבְדָא דְּהַמְצַנִּיעַ אֲפִשְׁר דְּבִזְיוֹן חֲמָה הָנָה וְחָשׂוּ שְׁמָא יִסְרִיחַ וְהַתִּירוֹ לְהוֹצִיאֻ נִרְאָה דְּהֵתֵם דְּוִקָא הַתִּירוֹ דְּאוֹתָהּ הוֹצָאָה תַּעֲכַבְנוּ מִלְּהַסְרִיחַ אֲבָל בְּנִידוֹן דִּינָן ע"י הַטְּלָטוּל לֹא יִתְעַכֵּב מִלְּהַסְרִיחַ שְׁאִם יִנִּיחוּהוּ בְּאֶרוֹן נְמִי יִסְרִיחַ וְאֲדַרְבֵּה הַנְּחַת הָאֶרוֹן יִגְרוּם לוֹ לְמַהֵר לְהַסְרִיחַ

ובכ"י האי ג'ונא לא מצאנו שהתיר רש"י ז"ל ואף אם נאמר דרש"י זכרו לברכה נמי סבר פהרמב"ם ז"ל בזה דלא חיישינן אלא פדי שלא יתבזה בין החיים א"כ נתיר לטלטלו ולהשימו בארון שאף אם יסריח לא יתבזה בין החיים הואיל והוא תוף הארון ואפ"ה נרא' דאסור לטלטלו פדי להרחיצו דאי משום שלא יסריח ויתבזה בין החיים וכדכתבנא גניחוהו בארון בלא רחיצה הואיל ולא אשפחן בדברי רבותינו זכרונם לברכה שהתירו איסור טלטול היכא דיש לחוש שלא יסריח כגון שהוא מוטל בחמה אלא ע"י פכר או תינוק ואם אין לו פכר או תינוק מוטב שיסריח ואל ידחה איסור טלטול פדמוכח בפירק פירה הרי אתה רואה כמה החמירו בו וא"כ אף שהקלו בו לרש"י והנגררים אחריו היכא דלא אפשר על ידי פכר או תינוק היכא שיש לחוש שלא יסריח כגון דמוטל בחמה התם הוא דהקלו דלית ליה תקנתא אחריתא שלא יתבזה בין החיים ע"י הסרחון שיסריח אלא לטלטלו אבל הכא גניחונו בארון בלא רחיצה ולא יתבזה בזיון בין החיים ותדחה הרחיצה אף אם קצת מצוה היא ולא ידחה איסור טלטול דהא ברחיצה לא מצינו לא שורש ולא סמך בתלמוד דאע"ג דאמרין במתניתן בפ' השואל שהזכרתי ומדיחין אותו לא משום שחייב להדיחו קאמר דהא קאמר נמי ספין דהשתא לא נהגינן ביה אלא מה שנהגו לעשות קאמר וכן מצינו בימי האמוראים שהיו נוהגין בהדס פההיא דפרק בנות פותים בעובדא דרבי אסי ורב שילא בר אבינא חזו דפרח אסא מהאי פוריא להאי פוריא וכן בפ"ק דביצה אפילו למיגז ליה אסא ואפשר דמטעם זה נקט במתניתין דפ' שואל מחשיכין על התחום על עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין ולא נקט להביא לו שמן לסוכו ומים לרוחצו דהני לא צריכי למת אלא שנהגו ואל יאמר האומר דמכל מקום לכבודו עבדינן ליה רחיצה ולא לכבודו דחי איסורא דרבנן פההיא דהמצניע וכדכתבנא לא היא דלא דמי כבוד רחיצה וסיכה לחשש הסרחון וא"כ ניהו דאשפחן בדברי רז"ל דאיסורא דרבנן נדחת מפני בזיון גדול דהיינו חשש הסרחון אבל מפני כבוד הרחיצה מנ"ל לדחות אסור דרבנן ואנן בחשש הסרחון החמירו בו ולא דחינן איסור טלטול היכא דאין שם פכר או תינוק וכדפירשתי אלא אמרינן מוטב שיסריח ויתבזה ולא ידחה איסור דרבנן וא"כ היכא נדחה אנן איסורא דרבנן בעד הרחיצה דקיל טובא מה שלא מצאנו בתלמוד ותדע שכן הוא דלא אתי רחיצה וסיכ' ודחי איסור טלטול דהא בפירק שואל עלה דההיא מתניתין שהזכרתי פריה בגמרא והא אמר רב יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידו של רבי מאיר שנקנס אחריו בבית המרחץ בקש להדיח קרקע אמר לו אין מדיחין בקש לסוף אמר ליה אין סכין ואי סלקא דעתיה שרחיצה וסיכה דוחה איסור טלטול היכא שיש לחוש שפא יסריח וכדכתבנא לישני דמתניתין בשיש לחוש שפא יסריח עסקינן ואע"ג דדבר שאינו ניטל אין מרחיצין ואין סכין מת אף על פי שאינו ניטל מדיחין וסכין אותו שיש לחוש שפא יסריח וכדכתבנא ואפ"ה הנות אבר לא הואיל ואפשר זולתו אלא נדאי נראה דאין רחיצה וסיכה דוחה איסור טלטול ואפילו היכא שיש לחוש שפא יסריח ואף על פי שיש לדחות מ"מ קצת ראי' איכא ותו דאפשר הוא לרוחצו ע"י פכר או תינוק דלא מבעיא לראב"ה ז"ל דסבר דבהנחת הפכר עליו יכול לזוז כל אבריו שכן פתב המרדכי בפירק פירה בשמו וזה לשונו אם חוששין שפא יתקשו אבריו ולא יהא ראוי עוד לפשט והוא ביומו מניח עליו פכר או תינוק ומטלטלו אלא אפילו כמה שכתב בשם רבינו ברוך ז"ל ורבינו ברוך פליג וכו' עד אבל הכא שהפכר מונח על גבי המת ומזיז כל אברי המת

בלי טלטול פּכּר אָסור ומיהו פּשָׁאין מְזִיזין אַבְרֵי הַמֵּת אַז וַדַּאי שְׂרִי עכ"ל נִרְאֶה דְרַחֲצֵה אַפְשֵׁר לְהַעֲשׂוֹת ע"י פּכּר או תִּינוּק דְּבָכֵל עַת שְׂיִזְיוֹ אַבְרֵי מַאֲבָרְיוֹ יִהְיֶה בְּטִלְטוּל פּכּר וְאִם יִתְעַקֵּשׁ הַמַּתְעַקֵּשׁ וַיֹּאמֶר דָּלָא אַפְשֵׁר מַה לָּנוּ לְחַלֵּק וּלְבַלֵּק הוּאִיל וְהַמְשַׁנֵּה שְׂבִפְרָק שׂוֹאֵל מְכַרְזֵת וְאוֹמְרַת שֶׁהִדְחַת הַמֵּת תַּעֲשֶׂה בְּלֹא הַזְזוֹת אַבְרֵי וְאִפ"ה קָרִי לִיהָ כָּל צְרָכָיו שְׂפֹן תָּנוּ עוֹשִׂין כָּל צְרָכֵי הַמֵּת סָכִין וּמְדִיחִין וּבִלְבַד שְׂלֵא יִזְיוּ אַבְרֵי וּכְבֵר הַבְּאֲתִיו לְעִיל אֶלְמָא הִדְחַת הַמֵּת נַעֲשֶׂת בְּלֹא הַזְזוֹת אַבְרֵי וְשִׁפִּיר דְּמִי אֶפְּיֵלוּ לְנוֹהֲגִים לְסוּף וּלְהִדִּיחַ וְלִבִּי נֹזְקִי דְאַפִּילוּ ע"י פּכּר או תִּינוּק אָסור לְהִדִּיחוֹ וּלְרוֹחֲצוֹ דְּהָא לֹא מְצָאנוּ הִיתֵר בְּטִלְטוּל הַמֵּת ע"י פּכּר או תִּינוּק אֶלָּא הַמְּנֹטֵל בְּחִמָּה וַיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׂלֵא יִסְרִיחַ וְצוֹרֵף הוּא לְטִלְטְלוֹ מְחִמָּה לְצַל כְּדִי לְעַכְבּוֹ מִלְּהִסְרִיחַ אֲבָל לְעִנְנֵי רַחֲצֵתוֹ לֹא מְצָאנוּ בּוֹ הִיתֵר וְכַדְפִּירְשִׁיתִי: וְהִנֵּה הָר"ן כְּתִב בִּפ"ק דְּבִיּצָה דִּישׁ מִי שְׂאָסֵר לְטִלְטֵל אֶת הַמֵּת בִּי"ט ע"י פּכּר או תִּינוּק וְאֵע"ג דְּבִי"ט הִקְלוּ לְקַבְּרוֹ ע"י עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת וְאַפְּיֵלוּ לְמֵאֵן דְּמַתִּיר הֵתֵם ע"י פּכּר או תִּינוּק הִינְנוּ טַעֲמִיָּה כְּמוֹ שְׂאֶפְרֵשׁ בַּע"ה דְּהוּאִיל וּמִטַּעֲמֵם כְּבוֹדוֹ הִתִּירוּ לְקַבְּרוֹ ע"י עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת יֵשׁ לְהַתִּיר ע"י יִשְׂרָאֵל נְמִי לְטִלְטְלוֹ דְּהִנֵּי כְּבוֹדוֹ טָפִי כְּמוֹ שְׂאָנוּ מִתִּירִין בְּשִׁבְתַּת מְחִמָּה לְצַל מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ אֶפְּיֵלוּ ע"י יִשְׂרָאֵל וְאֵע"ג דְּמַדְבְּרֵי רֵאבֶנְיָה וְרַבִּינוּ בְּרוּךְ ז"ל נִרְאֶה דְּלִפּוֹשְׁטוֹ מוֹתֵר ע"י פּכּר או תִּינוּק כְּדַתִּיבְנָא לְמַר כְּדֵאִית לִיהָ וּלְמַר כְּדֵאִית לִיהָ אֲמִינָא דְּהָבוּ דָּלָא לוֹסִיף עָלֶיהָ הוּא דִּי לָנוּ בְּקוֹלָא שֶׁהִקְלוּ הֵם בְּמַלְבוּשִׁים וְלֹא נִקֵּל גַּם אָנוּ בְּרַחֲצֵה שְׁהֵם ז"ל הִתִּירוּ הֵיכָא שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ שְׂלֵא יִתְקַשֶּׁה שְׂדֵרְךָ הַמֵּת בְּכַף וְלֹא נוֹכֵל לְפוֹשְׁטוֹ בַּמ"ש כְּדִפְּרִשְׁתִּי בְּדַבְּרֵיהֶם בְּהִדְיָא וְלֹא נִקֵּל גַּם אָנוּ בְּרַחֲצֵה דְאַפְשֵׁר לְעֲשׂוֹתָהּ בְּמוֹצָאֵי שְׁבִתַּת דְּבִהְגָּהוּ חֲשִׁשֵׁי דְּכַתִּיבְנָא לֹא חֲזִי שִׁינֵן לְדַחוֹת אָסוּר שְׁבִתַּת כְּדִפְּרִשְׁתִּי וְתוּ דְּלִפְשׁוּט בְּגָדָיו וּלְקַבְּרוֹ בְּתַכְרִיכִין מְצָאנוּ סְמוּךְ שֶׁר"ג הִנְהִיג זֶה לְתַקְנַת עֲנִיִּים כְּדֵאִיתָא בִּפ"ק דְּכַתְּנוּבוֹת וְכֵן אָמְרוּ בְּפֶרֶק אֵלּוּ קִשְׁרִים וּבְפֶרֶק כָּל הַיָּד אָמַר לְהוֹר' יִנְאִי לְבָנָיו לֹא תִקְבְּרוּנִי בְּכָלִים לְבָנִים שְׂמָא אֲזַנְפָּה וְאֵהִיָּה כְּחִתְנִים אֶלָּא בְּאוּלְרִין אָמַר שְׂרָאוּי לְהַכִּין לְמַת פְּלִים מְיוֹחֲדִים לְקַבְּרוֹ וּבְפֶרֶק שׂוֹאֵל הִתִּירוּ לְהַחֲשִׁיף עַל הַתְּחוּם לְהַבִּיא לּוֹ אַרְוֹן וְתַכְרִיכִין אֲבָל רַחֲצֵה לֹא צְרִיכָה כּוֹלֵי הָאֵי וְכַדְפִּירְשִׁיתִי וְא"כ דִּי לָנוּ בְּקוֹלָא שֶׁהִקְלוּ הֵם וְלֹא נוֹסִיף גַּם אָנוּ עָלֶיהָ וְלִהְיֵה גַּם בְּרַחֲצֵה אֶלָּא א"כ הִנֵּה מְטוֹנָף מְטִיט וְצוֹאָה עַד שֶׁהִנֵּה מְאוּס בְּעֵינֵי רוֹאִיו וְלֹא הִיתָה לְהֵם תַּקְנָה אַחֲרַת וּלְפ"ז נִחָא שְׁפִיר טָפִי הָאֵי דְקָאֵמַר בְּמַתְנִיתִין וּבִלְבַד שְׂלֵא יִזְיוּ בּוֹ אַבְרֵי מְלֵתָא דְּפִסְיָא וְלֹא הַמְשַׁנֵּה לְבָדָם אֶלָּא כָּל הַפּוֹסְקִי ג"כ וְאֵע"ג דְּדַבְּרֵי אֵלֶּה הֵם פִּיהוּדָה וְעוֹד לְקַרָּא כְּתַבְתִּי זֶה דְּמַהֲאֵי טַעֲמָא אֲמִינָא שְׂרָאוּי לְגַעְנוֹר אִם יֵשׁ מִי שֶׁהִתִּיר בְּזֶה וְאַמִּינָא דְּשְׂרִי לִיהָ מֵאַרְיָה דְּהֶאֱלִיקִים לְבִי מְגַמְגֵם עָלָיו דְּבַר עוֹנֵשׁ הוּא אִם הִתִּיר אֶפְּיֵלוּ בְּלֹא פּכּר או תִּינוּק אֶלָּא אִם יִתֵּן טַעֲמֵם לְדַבְּרֵיו וְלוֹמַר בְּמַה טַּעַה כְּאֶשֶׁר אֲבָאָר לְפָנִים בַּע"ה הוּאִיל וְאַפְּיֵלוּ בְּבַעַל הַטּוֹרִים ז"ל שֶׁהִתְנוּקַת שָׁל בֵּית רַבִּין דְּשִׁין בּוֹ לֹא עֵינֵן בְּמַה שְׂכַתְּבוּ וּבִלְבַד שְׂלֵא יִזְיוּ בּוֹ אַבְרֵי וְכַתְּבִיתִי זֶה מִפְּנֵי הַרְעָה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּחַת הַשְּׂמֶשׁ וְרַבָּה הִיא עַל הָאָדָם שְׂנֵאָסֵף הַצְּדִיק וְאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב רָאִיתִי בְּנֵי עָלִיָּה וְהֵם מְעַטִּים יִצִּיבָא בְּאַרְעָא גִּיּוֹרָא בְּשָׂמִי שְׂבַעֲוֹנוֹתֵינוּ שְׂרַבּוּ יִצְאוּ מַה שְׂיִצְאוּ וְחֻדְשִׁים מְקָרוּב בָּאוּ קָמוּ רַבִּים מְעַמִּי הָאָרְץ זְחוּחֵי הַלֵּב תַּלְמִידִים שְׂלֵא שְׂמָשׁוּ כָּלָל וְלֹא רָאוּ אֹרַח הַתְּלִמוּד לֹא מְצָאוּ יְדִיהֶם וְנִגְלִיָּהֶם בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ אֶלָּא עָסְקוּ בְּסִפְרֵים הַחִיצוֹנִיִּים וְהִנִּיחוּ חֲזִי עוֹלָם וְעָסְקוּ בְּחֲזִי שְׂעָה לְחֻצוֹת לְהֵם בּוֹרוֹת בּוֹרוֹת נְשַׁבְּרִים אֲשֶׁר לֹא יִכְּלוּ רַק הַמֵּים הַמְּרִים הַמְּאַרְרִים אָמְרוּ כִּי

עֲתָה הִרְחִיב ה' לֵנוּ וּגְדַלְנוּ בְּאַרְץ לֹא זָכְרוּ אֶת בּוֹרְאֵם בְּיָמֵי בַחֲרוּתָם שְׁמוֹ חוֹשֵׁף לְאוֹר
וְאוֹר לְחוֹשֵׁף אָמְרוּ לְרַע טוֹב וְלַטּוֹב רַע לְמַר מְתוֹק וְלַמְתּוֹק מָר וּבַחֲשָׁבָם כִּי רַב הוֹדָם וְכִי
כַּבִּיר מְצִאָה יָדָם אֲזַי הִתְחִילוּ לְעֵינַי בְּפוֹסְקִים כְּעוֹרִים שְׁמַגְשִׁשִׁים בְּאַפְלָה לֹא יָדְעוּ וְלֹא
יָבִינוּ בַחֲשָׁכָה יִתְהַלְכוּ אָמְרוּ מִי כְמוֹנוּ מוֹרָה שְׁמַעוּ נָא הַמּוֹרִים אָנוּ נִמְלִיךְ וְכֹסֵא מִמְלָכוֹת
נִהְפֵּה וּבִמְקוֹם קְדוֹשׁ יִהְלְכוּ וַיִּשְׁתַּבְּחוּ בְּעִיר אֲשֶׁר לֹא כֵן עָשׂוּ: הַ וַיֵּשׁ רַעַה רְאִיתִי תַחַת
הַשָּׁמַשׁ עֲבָדִים רוֹכְבִים עַל סוּסֵי הוֹרְאוֹת לְמוֹפֵת וּלְאוֹת וְלֹא נִתְּנוּ חֵלֶק לֹא לְשַׁבְּעָה וְלֹא
לְשִׁמּוֹנָה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֹר הַתְּלִמוּד וְלֹא אֹר הַחֲכָמוֹת אֲלֵא מְעַט מְזַעֵיר פִּיהֶם
מֵלֵא הוֹלְלוֹת יִשְׁכּוּ בְּלֹא לַחֵשׁ חֲשָׁבוּ כִּי יֵשׁ יִתְרוֹן לְבַעַל הַלְּשׁוֹן שְׁמוֹ שְׁכָלָם בְּמְרוֹמִים
וְחֲכָמִים בְּשִׁפְלָ יוֹשִׁיבוּ בְּדִין נִשְׁמַע נַחֲרַת סוּסִיהֶם וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאַרְאֶה עוֹד רַעַה מִזֹּאת כִּי
עַת לְעֲשׂוֹת לֵה' מְפִירִים הַתּוֹרָה וְהַמְצִאוֹת בְּקוֹלָא מְצַהֲלוֹת אֲבִירִיהֶם קוֹלָא לֵהֶם קוֹלָא
אֲלֵיהֶם כ"ש עַל אַחֲרִים וַיְהִי בְּעֵינֵיהֶם מְצֻנֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה לֹא יֵרָאוּ אֶת ה' וְאֵת הַמְּלִיךְ
לֹא שְׁמְרוּ רִגְלָם כְּאֲשֶׁר הוֹלְכִים בֵּית הָאֱלֹהִים לְאֹמֵר נִתְקַרַב לְשִׁמּוֹעַ דְּבָרֵי חֲכָמִים וְחֲדוּתָם
לְבַל נִכְנָה בְּגַחְלָתוֹן עֲזָבוּ אֶת מַלְכָם וְאֶת אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִבִּיטוּ מֵאָנוּ הַתִּינְעִץ אִם הַגְּדוֹלִים
בְּחֲכָמָה וּבְמַנְיָו נִגְדַּד הַסְּדוֹר הַמְּדַעִי וְהַחֲכָמָה הָאֲמִיתִית אוֹמְרִים לְכָל סְכָלִים הֵם לְרוֹב גְּאוֹנָם
וּגְאֻנוֹתָם לְכֵן אֲמַרְתִּי כִּי אִף חֵס וְשְׁלוֹם הַמּוֹרָה הַהוּא לֹא רָאָה מְאוֹרוֹת הַתְּלִמוּד מִיָּמָיו אִם
הָיָה יֵרָא וְחָרַד בְּדְבָרֵי חֲכָמִים וְהָיָה זֶהִיר שְׁלֵא יִכְנָה בְּגַחְלָתוֹן הָיָה לוֹ לְהִסְתַּפֵּל וּלְעֵינַי לְכָל
הַפְּחוֹת בְּדְבָרֵי בַעַל הַטּוֹרִים שֶׁהִפֵּל רְגִילִים בּוֹ אֲבָל אֵין זֶה כִּי אִם מִצַּד זְלוּלוֹ בְּדְבָרֵי
חֲכָמִים וְאֵינְנוּ יֵרָא מִדְּבָרֵיהֶם אֲלֵא מְפַקְפֵק הוּא עַל דְּבָרֵיהֶם וְאֵין לֵה פַקְפּוּק וְזְלוּלוֹ גְדוֹל
מִזֶּה הוּאֵיל וְהוּא מוֹרָה לְהַתִּיר בְּמָה שְׁאֲסָרוּ חֲכָמִים בְּהִדְיָא וְאִם שׁוֹגֵג הָיָה שְׁיִתֵּן טַעַם
מִסְפִּיק לְדְבָרָיו מוֹטָב וְאִם לֹא בַר עוֹנֵשׁ הוּא מְדַאֲמְרִינוּ פ"ג דְּבִרְכוֹת אֶת מִי נִדּוּ אֶת ר'
אֲלֵיעֶזֶר בֶּן חֲצַר שְׁפַקְפַק בְּנֻטִילַת יָדַיִם וּמִזֶּה לְמַד הַרְמַב"ם ז"ל וְכַתֵּב בְּכָלֵל הַכ"ד דְּבָרִים
שְׁמַנְדִּין וְז"ל ה' הַמְּזוֹלֵל בְּדְבָרֵי סוֹפְרִים עכ"ל: וְעוֹד נִרְאֶה לְהַבִּיא רְאִיָּה מִמָּאֵי דְאֲמְרִינוּ
בַּפ' ר' אֲלֵיעֶזֶר דְּמִילָה לְוִי אֶקְלַע לְבִי יוֹסֵף רִשְׁכָא קָרִיבּוּ לִיָּה רִישָׁא דְטוֹיִתָא בַּחֲלָבָא לֹא
אֲכַל כִּי אֲתָא לְקַמְיָה דְר' אֲמִי אֲמַר לִיָּה אֲמָאֵי לֹא תִשְׁמַתִּינְהוּ אֲמַר לִיָּה אֲתַרְיָה דְר' יְהוּדָה
בֶּן בְּתִירָה הָוָה אֲמִינָא דְלִמָּא דְרִישׁ לְהוּ כַר' יוֹסִי הַגְּלִילִי הָא הִכָּא דַּאֲע"ג דְר' יוֹסִי סְבַר
בְּשַׁר עוֹף בַּחֲלָב מוֹתֵר אֵי לֹא זִהְוָה בְּאֲתַרְיָה דְר' יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה הָיָה מַנְדָּה אוֹתוֹ וְהֵינְנוּ
מִשׁוּם שְׁהָיָה מִתִּיר בְּשַׁר בַּחֲלָב וְהָיָה רוֹצֵה לְהַאֲכִילוֹ וְהָיָה מוֹזְלוֹל בְּדְבָרֵי סוֹפְרִים וְעוֹד
נִרְאֶה לְהַבִּיא רְאִיָּה מִמָּה דְאֲמְרִינוּ בִּיבְמוֹת פ' הָאֲשָׁה בְּתַרָּא הַהוּא גְּבַרָּא דְטַבַּע בְּאֲגָמָא
דְסוֹמְקֵי אֲנָסֵב רַב שְׁיָלָא לְדְבִיתָהוּ אֲמַר לִיָּה רַב לְשִׁמוּאֵל תָּא נִשְׁמַתִּיָּה אֲמַר לִיָּה נִשְׁלַח
לִיָּה בְרִישָׁא שְׁלַחוּ לִיָּה מִים שְׁאֵין לֵהֶם סוּף אֲשֶׁתּוּ אֲסוּרָה אוּ מוֹתֵרַת שְׁלַח לְהוּ אֲשֶׁתּוּ
אֲסוּרָה וְאֲגָמִי דְסוֹמְקֵי מִים שְׁיֵשׁ לֵהֶם סוּף אוּ שְׁאֵין לֵהֶם סוּף שְׁלַח לְהוּ מִים שְׁאֵין לֵהֶם
סוּף וּמַר מ"ט עֲבִיד הִכִּי שְׁלַח לְהוּ מְטַעָה טְעֵי אֲנָא סְבַרִי כִּינּוּן דְקוֹנִי וְקִיָּמִי כְּמִים שְׁאֵין
לֵהֶם סוּף דְמִי וְלֹא הֵיא כִּינּוּן דְאִיָּפָא גְלִי אִימָא גְלִי אֲשֶׁפְלוּהּ קָרִי שְׁמוּאֵל עֲלֵיָּה דְרַב וְכו'
עכ"ל הַגְּמָרָא הָא הִכָּא דַּאֲע"ג דְתַקְנַת חֲכָמִים הֵיא דְלֵא תַנְשָׂא דְהָא אֲמְרִינוּ הֵתָם אֲמַר רַב
אֲשִׁי הָא דַּאֲמְרוּ רַבְּנָן מִים שְׁאֵין לֵהֶם סוּף הַנ"מ לְכַתְחִילָה אֲבָל אֵינְסִיבָא לֹא מְפַקִּינוּ לֵה
מִינְיָה וְכֵן מְשַׁמַּע כּוֹלָה הַהֵיא סוּגְיָא וְרַב נַחְמָן נִשְׁבַּע כֶּה פְּדֵאִיתָא הֵתָם בְּעוֹבְדָא דְחֲסָא
וְהֵינְנוּ כְּדִכְתֵּב הַמְּרַדְכִי דְרוֹב מִתִּים וְאֲפִילוּ בְּדִינֵי נְפִשׁוֹת אֲזִלְיָנוּ בְּתַר רַבָּא אֲלֵא שְׁבַכָּאן
הַחֲמִירוּ וְאָמְרוּ לְכַתְחִילָה לֹא תַנְשָׂא מְפַנִּי לְזוֹת שְׁפַתִּים וְאֲפ"ה הָיָה רוֹצֵה רַב לְנִדּוֹת לְרַב

שילא על שעבר על תקנת חכמים והתירה להנשא ואלמלא דיהיב טעמא למילתיה ודאי
היה מנדה אותו וקרי שמואל וכו' כ"ש בנידון דידן דהוי מלתא דפשיטא לאיסורא דאי
לא יהיב טעמא למילתיה דבר עונש הוא ומטעם שפיתבו לא יקשה לה קושית הראב"ד
ז"ל שהקשה על הרב על שלא מנה ג"כ בכלל הדברים המנדין האי עובדא דרב שילא
ונראה דהרב ז"ל פללו בכלל המזלזל בדברי סופרים אבל הראב"ד ז"ל סבר דהואיל
ואמרין ואם נשאת לא תצא וסבר ואפילו שלא ברשות ב"ד קאמר וכאשר אפרש בע"ה
והקלו בדבר פולי האי היה לו למנותו: ואחזון לומר לרוחא דמלתא שהדברים ק"ו ומה
התם גבי מים שאין להם סוף שאם עברה ונשאת בלי רשות ב"ד דלא משמתי לא לדידה
ולא לדידיה לדעת כמה גדולים כמו שכתב מהר"ם ז"ל סוגיא דרובא דעלמא הוי שאם
עברה על דברי חכמים ונשאת לא תצא ואפילו שמותי לא משמתי לא לדידיה ולא לדידה
ואני ראיתי אחת שנשאת פענן זה ולא נעשה עמה דבר והיה במקומינו אדם גדול מצרפת
ואמר שפך ראה מעשה בין גדולי צרפת עכ"ל מדקאמר לא נעשה עמה דבר אלמא
דאפילו מפת מרדות לא הכנה פכל עובר על דברי חכמים ואפשר דטעמא הנה הואיל
ופירשו בדבריהם ואמרו דאם נשאת לא תצא התירו את האיסור בנשאת או כדי שלא
להחזיק קול הלכות שפתיים או משום טעמא אחרניא ואפ"ה מנדין המורה גבי טלטול מת
שהמטלטלו מפין אותו מכות מרדות על הפחות פדין פל עובר על דברי חכמים אינו דין
שיענשו המורה להתיר ואפילו למהר"ם ז"ל דסבר דנשאת שלא ברשות דמשמתינן ליה
עד שיוציא או יוציא ולא משמתינן ליה בנידון דידן יש לדון דענשינן המורה להתיר
דהתם טעמא לאו משום חומרת הדבר הוא דקיל טפי כדפרישית אלא אפילו כדמפרש
טעמא דאם לא פן מה הועילו חכמים בתקנתם דאנן סהדי דכל אחת תנשא בעברנינות
פדי שלא תתעגן וטוב היה שלא אמרו חכמים דבר זה דמוטב שתהינה שוגגות ולא
מזידות ובמורה אין לומר דמהאי טעמא מנדין דלא נחשד רב שילא על פך ועוד שיש
לקרב הדעות ולא להרחיקם שאין להרבות במחלוקת ולומר דמהר"ם פליג על שאר
גדולים גם בזה וסבר דבמורה היתר באיסורא דרבנן ואין מענישינן אותו: ועוד דפשיטא
דהמורה ההוא מצד קלותו בדברי חכמים ואינו זהיר בדבריהם הורה מה שהורה אם לא
יתן טעם לדבריו כמה טעה ומזלזל בדברי חכמים כדכתבנא ולפי שמהר"ם ז"ל כתב
בשם הגדולים בדין מים שאין להם סוף דלעיל ולא משמתינן לא לדידיה ולא לדידה
כתב שאין מפין אותו מכות מרדו' דקיל מנדידי כאש' אכתוב בע"ה שמה החושב
איזו דעת זר אכתוב הנלענ"ד ואומר דמלתא דפשיטא ששני מיני יסורין הללו נדידי
ומרדות על איסורי רבנן הן באין ואני אומר דבכל מקום שאמרו אין מנדין ולא פירשו
בהדיא לומר דמפין דאין מפין אותו נמי דגלו בא' ממיני היסורין ה"ה בחבירו דכל מקום
שאסרו חכמים ואמרו אסור לעשות דבר פלוני אע"ג דאנן מסתמא מרדות יתבינן ליה
מ"מ הדבר תלוי ברשות ב"ד לפי תוקף המעשה ולפי העוברים לשנות מנדידי למרדות
וממרדות לנדידי ומוכחא האי מלתא ממאי דגרסינן בפ' מקום שנהגו נתן בר אסיא אתא
מבי רב לפום ברייתא בי"ט שני דעצרת שמתייה רב יוסף אמר ליה אבבי ונגדי מר נגודי
פי' פכל איסורי רבנן אמר ליה דעדיפא מיניה עבדי ליה דבמערכא ממנו אנגידיא דבי רב
ולא ממנו אשמתייה איכא דאמרי נגדיה רב יוסף אמר ליה אבבי ונשמתייה מר שמותי דהא
רב ושמואל מנדין על י"ט שני של גליות אמר ליה הני מילי אינש דעלמא אבל הקא

צורֶבָא מִרְבֵּנָן הוּא דְטָבָא עֲבָדִי לִיהַ דְבִמְעָרְבָא מִמְּנֹו אֲנִיְדָא דְבִי רַב וְלֹא מִמְּנֹו אֲשַׁמְתָּא ע"כ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא וּפְרַש"י ו"ל הֵתָם וְנ"ל דְעֵדִיפָא מִיְנֵיהַ הַחֲמוּרָה מִמְּנֹו עֲשִׂיתִי לוֹ: מִמְּנֹו אֲנִיְדָא דְבִי רַב תְּלִמִיד שְׁפָרַח הָיוּ נְמָנִים לְהִלְקוֹתוֹ וְלֹא לְנִדּוּתוֹ מִשׁוּם דְשַׁמְתָּא חֲמוּרָה לְכַבּוּד הַתּוֹרָה ע"כ"ל מִדְתְּלָה רַב יוֹסֵף הַדְּבָר לְעֲצָמוּ בֵּין לְלִישְׁנָא קַמָּא בֵּין לְלִישְׁנָא בְּתָרָא וְקָאֵמַר דְעֵדִיפָא עֲבָד לִיהַ אִו דְטָבָא לִיהַ וְלֹא קָאֵמַר שְׁפָן הַדִּין נִרְאָה שְׁפָרְשׁוֹת ב"ד תְּלוֹי הַדְּבָר דְלִישְׁנָא קַמָּא אַף שְׁלֹא אָמְרוּ בִי"ט ב' שֶׁל גְּלִיּוֹת מֵה דִין הָעֲנֹבֵר אֲלֵא אֲסֻרוֹהוּ בְּמִלְאָכָה הֵתָם כָּל שְׁאָר הָאִסּוּרִים הַמְקֻשָּׁה הִיָּה סוֹבֵר לְהִלְקוֹתוֹ וְהַמְתַּרְץ הַשִּׁיב שְׁפָרְשׁוֹתוֹ תְּלוֹי הַדְּבָר וְעָשָׂה לוֹ הַחֲמוּר וְאֶפְשֵׁר דְהַמְקֻשָּׁה נְמִי יַדַע דְבִרְשׁוֹתוֹ תְּלוֹי הַדְּבָר אֲלֵא שְׁחֻשְׁב שְׁהַמְרָדוֹת חֲמוּר וְהַקְשָׁה לוֹ לְמָה לֹא עָשָׂה הַחֲמוּר וְהַמְתַּרְץ הַשִּׁיב דְשַׁמְתָּא חֲמוּרָה מֵה שְׁאֵמַר הַמְתַּרְץ דְעֵדִיפָא עֲבָדִי סִתְמָא דְתַלְמוּדָא שְׁבָאָר לְנו אַת דְעַתְּם וְלִישְׁנָא בְּתָרָא הַמְקֻשָּׁה הִיָּה סוֹבֵר שֶׁהַדִּין פְּסוּק מְרַב וּשְׁמוּאֵל שְׁמוּדִים וְהוּא הַשִּׁיב לוֹ דְאַף דְרַב וּשְׁמוּאֵל מְנַדִּין אִין הַדִּין פְּסוּק כֵּן אֲלֵא בְרִשׁוֹת ב"ד תְּלוֹי הַדְּבָר וְהוּאִיל וְהוּא צוֹרֶבָא מִדְרַבְּנָן עֲשִׂיתִי הַיּוֹתֵר טוֹב וְהִכִּי דִיְקָא לִישְׁנָא דְעֲבָדִי לִיהַ כְּדַכְתִּיבְנָא דְלֹא הָוָה לִיהַ לְתַלּוֹת הַדְּבָר לְעֲצָמוּ אֲלֵא לֹאֵר הַנ"מ אִינְש דְעֵלְמָא אֲבָל צוֹרֶבָא מִדְרַבְּנָן אִין דִּינוּ כֵּן אֲלֵא נִרְאָה כְּדִפְרִישִׁית וְהַשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר טְפִי הֵהִיא דְבִמְעָרְבָא דְמִמְּנֹו אֲנִיְדָא וְכו' פִּירַש"י תְּלִמִיד שְׁפָרַח הָיוּ נְמָנִין וְכו' אֲלֵא שְׁבִרְצוֹנָם הִיָּה תְּלוֹי וְלִישׁוֹן רַש"י דִּיִּיק הִכִּי דְפִירַשׁ תְּלִמִיד שְׁפָרַח סִתְּם וְלֹא פִירַשׁ תְּלִמִיד שְׁפָרַח בְּאִסּוּר שְׁחִיב עָלָיו מְרָדוֹת הָיוּ נְמָנִין לְהִלְקוֹתוֹ אֲבָל בְּאִסּוּר שְׁחִיב עָלָיו נִיְדוּי לֹא הָיוּ נְמָנִין לְנִדּוּתוֹ נִרְאָה שְׁבִסְרַחוֹן א' דְהִיְיָנוּ שְׁעֵבֵר עַל א' מְאִסּוּרֵי דְרַבְּנָן שְׁיִיף זֶה וְזֶה וְלִפִּי רִשׁוֹת ב"ד עוֹשִׂין וְלִת"ח הָיוּ עוֹשִׂין הַקַּל הוּאִיל וּמ"מ נִפְטַח מְקַבֵּל דִּינוּ עַל מֵה שְׁחֻטָּא כְּנִלְעַנ"ד: וְכֵן נִרְאָה נְמִי בַּפ' כֵּל הִיד דְאַמְרִינָן הֵתָם אָמַר רַב הַמְקֻשָּׁה עֲצָמוּ לְדַעַת יְהִיא בְּנִיְדוּי וּפְרַכִּינָן וְלִימָא אָסוּר וּמְשִׁנִּין מִשׁוּם דְקָא מְגַרְהַ יצ"ה בְּנִפְשֵׁיהַ וְהִרִי"ף ו"ל הִבִּיאוּ בַּפ"ח שְׁרָצִים וְכַתֵּב הִר"ן ו"ל וְנ"ל פִּירַשׁ רַבִּינוּ תָּם דְלֹא לְמִימְרָא שְׁיִהֵא בְּנִדּוּי מֵאֲלִיו אֲלֵא שְׁמַנְדִּין אֲתוּ וְכו' עַד וְהִיְיָנוּ דְפְרַכִּינָן וְלִימָא אָסוּר כְּלוּמַר וּבְהִכִּי מִשְׁמַע שְׁרָאוּי לְנִדּוּתוֹ שְׁכַף הִיא הַמְדָּה לְכָל הָאִסּוּרִין שְׁהַעוֹבֵר עָלֵיהֶן רָאוּי לְנִדּוּתוֹ ע"כ"ל הִרִי שְׁכַתֵּב שְׁכַף הוּא הַמַּד' לְכָל הָאִסּוּרִין שְׁהַעוֹבֵר עָלֵיהֶן וְכו' וְאַנְן בְּרוּב הָאִסּוּרִין מִכַּת מְרָדוֹת הוּא דִיְהִיבִינָן כְּמִשְׁמַע כְּכַמְהַ מְקוּמוֹת בְּגִמְרָא דְלוֹקִין מִכַּת מְרָדוֹת אֲלֵא וְדִאי כְּדִפְרִישִׁית דְבְּכָל אִסּוּרֵי דְרַבְּנָן הָנִי בְרִשׁוֹת ב"ד לְנִדּוּת אוֹ לְהַפּוֹת לְפִי תוֹנֵקָף הַמְעָשָׂה וְלִפִּי הָעוֹבְרִים וּמַש"ה כֵּל מְקוּם שְׁאֵמְרוּ אִין מְנַדִּין וְלֹא פִירַשׁוּ בְּהִדְיָא דְמַכִּין דְאִין מַכִּין אוֹתוֹ נְמִי דְגָלוּ בֵּא' מִמִּינֵי הַיְסוּרִין וְה"ה בְּחִבְרֹו וְהַשְׁתָּא דְשְׁפִיר טְפִי מֵה שְׁכַתֵּב הַרְמַב"ם זְכָרוּ לְבִרְכָה וּבַעַל הַסֵּמ"ג שְׁהַעוֹשָׂה מְלָאָכָה בְּעָרֵב שְׁבֵת וּבְעָרֵב יוֹם טוֹב מִן הַמְנַחָה וְלִמְעֵלָה שְׁאִין מַכִּין אוֹתוֹ מִכּוֹת מְרָדוֹת וְיֵשׁ לְתַמּוּהַ עָלֵיהֶם מְנָא לְהוּ דְהֵא בְּפָרֵק מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ לֹא אָמְרוּ אֲלֵא שְׁאִין מְשַׁמְתִּין אוֹתוֹ וְשַׁמְתָּא חֲמוּרָה מִמְרָדוֹת כְּדַכְתֵּב רַש"י עֲלֵה דְהֵהִיא דְמַעְרָבָא דְמְקוּם שְׁנֵהֲגוּ שְׁהַזְפִּירְתִּי לְעֵיל: וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּכַתּוּבּוֹת פְּרָקָא בְּתָרָא דְשַׁמְתָּא חֲמוּרָה מְנִיְדָא וּמַטְעֵם זֶה כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת הֵתָם דְמֵאִי דְקָאֵמַר רַב הוּנָא בְּרִיָּה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ הֵתָם גְּבִי גְרוּשָׁה שְׁבָאָה עִם הַמְגַרְשׁ לְדִין דְנִגּוּדֵי מְנַגְדִּין לִיהַ דְתַרְנִיָּהוּ בְּעֵי שַׁמְתָּא וְנִגּוּד וְאַף עַל גַּב דְהַרְמַב"ם כְּתָב וְנ"ל וְגְרוּשָׁה הַבָּאָה עִם הַמְגַרְשׁ לְדִין מְנַדִּין אוֹתוֹ אוֹ מַכִּין אוֹתוֹ מִכּוֹת מְרָדוֹת אִין לְדַקְדָּק מְזָה וְלֹאֵר הֵא אִיהוּ סָבֵר דְאִין שַׁמְתָּא חֲמוּרָה מִמְרָדוֹת דְהֵא הוּא ו"ל כְּתָב בְּהִדְיָא הִכָּא גְּבִי עוֹשָׂה מְלָאָכָה בְּעָרֵב שְׁבֵת אֲבָל מַכִּין

אותו מכות מרדות ואין צריף לומר שאין מנדין אותו אלקא נדוי חמור וכן פתב גם בעל הסמ"ג אלא על פרחף לומר דאיהו סבר גפי גרושה פאי נמי שפתב הר"ן ז"ל עיין שם ואם כן מנ"ל שאין מפין אותו דילמא נדוי דחמיר הוא דלא עבדי' ליה אבל מרדות דקיל יחבינו ליה אלא היינו טעמא כדפרישית דכל היכא שאמרו אין מנדין אין מפין אותו נמי אלא אם כן פירש בהדיא לומר דמפין אותו נדוי ומרדות תרניהו? סורין לאו עובר על דברי חכמים והכא שפי' בהדיא לומר שאינו חייב באחד מהם הוא הדין בתברו אלא אם כן פירש בהדיא וכדפי' והשתא זכינו לדין דהואיל ואפילו בדברי חכמינו ז"ל אמרינו דכל היכא שאמרו אין מנדין אם הדין הוא דמפין אותו מפת מרדו' מפרשים דברייהם כ"ש בדברי הפוסקים ובפרט בדברי מהר"ם ז"ל דהני בתרא דבתרא דאם איתא דמה שפתב בשם הגדולים ז"ל דאין משמתין דמפין אותו הנה מפרש דבריו דאפילו באמוראי הנה להו לפרש כל שפן בפוסקים ואל יקשה לה לומר דאמאי נקט בלישניה ואפילו משמותי לא משמתין ליה ולא נקט דאפילו מכות מרדות לא יחבינו ליה דקיל משמתא וכדפרישית דהיינו טעמא משום דבהיא סוגיא אמרינו דקאמר רב לשמואל לשמותי לרב שילא פדלעיל וכתב הוא ז"ל דדוקא המורה להתיר מנדין אבל אם הוא גופייהו אם לא שאלו אין מנדין אותם לדעת הגדולים ההם ולדעתו מנדין פדלעיל ואיהו ז"ל לא חשש לפרש דפשוט הוא אצלו הפלל שפתבנו ואם כן אי אפשר להעלות על הדעת ולומר שהגדולים ההם סוברים שמפין אותו הואיל ואינו מפרש בדבריו בהדיא וכדפרישית וכל שפן שהוא ז"ל פירש בדבריו ואמר ולא נעשה עמה דבר וכדפירשתי ומלתא דפשיטא היא שאין להקשות על דברי מדברי הרמב"ם ז"ל והסמ"ג שהזכרתי למעלה שכתבו ואין צריף לומר שאין מנדין וכו' ואין לי להאריך מפל הא דלעיל עלה בידינו שאסור לטלטל המת כדי לרוחצו בשבת פדרפו בחול ואפי' בצונן כ"ש בחמין ואם יש מורה שהתיר לטלטלו ולרוחצו שרי ליה מאריה: ו ומעשה אומר שאם רצו קרובי המת להרחיצו בשבת מה טוב ומה נעים התקון אשר מצא ריכא בר ריכא מהר"ר דוד להרחיצו ע"י עכו"מז ולקצוץ עמו מערב שבת דנראה דמותר להרחיץ את המת בשבת על ידי עכו"מז בהחמין שהוחמו מערב שבת היכא שצריף הוא בה ואפילו אינו צריף בה בו ביום אלא כ"כ הוא לו במוצאי שבת כמו בשבת והנה נראה להביא ראיה ולומר דלא מבעיא להרמב"ן ז"ל ולנגררים אחריו דלדעתן יש להביא ראיה מההיא דפרק שני דיום טוב שיש להקל במת יותר מחולה שיש בו סכנה כדפירשתי ובחולה שאין בו סכנה אמרינו בסוף פרק מפנין כל צורכי חולה נעשים ע"י ארמאי בשבת וכדבר המנונא דאמר רב המנונא דבר שאין בו סכנה אומר לעובד פוכבים ומזלות ועושה ופירש רש"י ז"ל כל צרכי חולה שאם לא יעשה לו רפואה זו אינו מסוכן למות ומפל מקום צריף הוא לה אומרים לעובד פוכבים ומזלות ועושה אבל דבר שיש סכנה ישראל עצמו עושה עד כאן לשונו: ונראה דמדקאמ' סתם כל צורכי חולה ותלה הדבר בצורף וכן פירש רש"י ז"ל נמי אבל צריף הוא לה ולא פירש לומר שצריף הוא לה בשבת אלקא פל היכא דאינו מסוכן אין הפרש בין היכא שצריף הוא לה בשבת עצמו לבין היכא דלא צריף פה הוא לעשותו בשבת או במ"ש דהואיל ובין פה ובין פה צריף הוא לה עושין אותה ע"י עובדי פוכבים ומזלות שאין הפרש בינו ובין חולה המסוכן אלא שנה אומרים לעובד פוכבים ומזלות ועושה וזה ישראל עצמו עושה שלא מצאנו הפרש אחר והיינו מה שאמר רב המנונא דבר שאין בו

ספנה רוצה לו' ההפרש שיש בין חולה מסופן לשאינו מסופן משמע דשאר מילי זה נזה שוין ואפשר שלזה פנון רש"י ז"ל באמרו אבל דבר שיש בו ספנה וכו' ואין להאריך בזה ואם פן כל דבר שבחולה שיש בו ספנה עושין אותו על ידי ישראל באין בו ספנה עושין אותו על ידי עובדי כוכבים ומזלות ובחולה מסופן שבת הרי הוא פחול אצלו פדכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ב' דהלכות שבת וז"ל כללו של דבר שבת לגבי חולה שיש בו ספנה הרי הוא פחול לכל הדברים שהוא צריך להם ואפילו להרמב"ן ז"ל דסבר דכל מה שאפשר לעשות בשנוי עושין פדכתב בעל מגיד משנה דוקא לענון שנוי הוא דקאמר אבל לענון זה לחלק בין אם הוא לו כ"כ לעשותו במוצאי שבת כמו בשבת לבין היכ' שהוא צריך לה בשבת לא חלק דבכולהו עושין אותו ישראל בשבת שפן פתב ובלבד שיעשה כל צרכיו בזריז וא"כ בחולה שאין בו ספנה גם פן הנה נראה לומר דבכל ענון שהוא צריך אף שאינו צריך בה בשבת עושין ע"י עובדי כוכבים ומזלות מהאי טעמא הנה נראה להרחיץ את המת ע"י עובדי כוכבים ומזלות בשבת דהא בפרק שני די"ט משמע שיש להקל במת יותר מבחולה שיש בו ספנה וכדפרישית ואף על גב דמת אסור לקוברו בשבת והינו טעמא לדעת הרמב"ם ז"ל כדפרישית משום דגנאי הוא שיתחלל השבת ע"י ברחיצה ליכא למימר הכי דדוקא במלאכה דאורייתא יש לנו לומר פן וכמו שאפרש לקמן בעזרת האל אם פן הנה נראה לו' דלא מיבעיא להרמב"ם ז"ל והנגררים אחריו דמותר להרחיצו ע"י עובדי כוכבים ומזלות וכדפרישית אלא אפילו להרמב"ם ז"ל דלפי מה שפכתבו לעיל נראה שלדעתו אין להביא ראיה מההיא דפרק שני די"ט ולומ' שיש להקל בהאי מבהאי דדוקא מחולה שבאבר אחד מקילין במת אבל מחולי כל הגוף לא וכדפי' מקל מקום גם בחולה שבאבר אחד נוהג פדין הנה שפי' דעושין אותו ע"י עובדי כוכבים ומזלות דהא הרמב"ם ז"ל פלל פדין אחד בפ"ב ולא חלק ביניהם כדפרישית שכתב חולה שאין בו ספנה וכו' וכן פוחל עיניו מן העובדי כוכבים ומזלות וכו' אבל צרכים שאין בהם מלאכה וכו' לפי מעלין אוננים וכו' הרי שלא חלק פלל בין פל הגוף לאבר אחד דהעלת אוננים וכיוצא בו אבר אחד הוא ולא חלק בהם אלא פחדא מחמת מחתינהו וכמו שכבר בארתי אפס מלשון של הרמב"ם ז"ל נראה דדוקא שהוא צריך לרפואת שבת הוא דמתירין שכתב לפיכך מעלין את אוננים וכו' וכל הני דמיייתי התם פלהו החולה צריך בהם בשבת עצמו ורפוא' הוא לו בשבת וא"כ אין לסמוך על זה להתיר וו' דאנו חזינו בדבר הצריך למת בו ביום פגון מחמה לצל א"ה אסור לטלטלו פי אם ע"י פכר או תנוק והכי נמי הנה לן למשרי לטלטלו ע"י ישראל אפילו בלא פכר או תנוק דהא להרמב"ם דשבות דרבנן אפילו ע"י ישראל עושין ואפילו באבר אחד כדפרישית אלא נדאי נראה דהואיל ובמת אפשר ע"י פכר או תנוק לא התירו בע"א משא"כ בצרכי החולה דא"א שפל צרכיו יעשו ע"י עובדי כוכבים ומזלות ומשום הכי התירו אפילו פדרכו אפילו על ידי ישראל ואפשר דבחול' נמי הדברים העושין ע"י ישראל דהינו שבות קל דאפשר לשנויי משנינו כי היכי דאמרי' גבי יולדת ואם פן מהאי טעמא אין להתיר אבל נראה להתיר מהאי טעמא אשר אפרש דטלטול המת לא הני אלא חומרא בעלמא דהא משום הוצאה דמהאי טעמא אסרו טלטול כדאיתא בפ' כל הפלים ליכא דלא שייך למגור ביה פולי הא יוכל שפן דמלתא דלא שכיח' פל פה שימות המת בשבת הואיל ואיכא ששה מי השבוע וכן פל הנהו טעמי דכתב הרמב"ם בסוף פ' כ"ה

דהלכות שבת לא שייכי ביה והנה הקלו בו טפי משאר דברים האסורים לטלטל שהקלו לטלטלו ע"י כפר או תינוק אף על גב דמן הדין הנה להחמיר בו הואיל ועקר הטלטול לצורך דבר האסור וכדחלק הרי"ף זכרו לברכה בפרק פירה וכן התוספות ז"ל אפילו הכי הקלו בו וכדמסיק בפרק נוטל אמר רב אשי לא אמרו כפר או תינוק אלא למת בלבד ואף על גב דטעמא הוי משום כבודו מכל מקום משום כבודו נמי לא הנה למגזר ביה אסור טלטול הואיל ולא שייכי ביה טעמי דאסורא פולי האי אלא חומרא בעלמא הוא דהחמיר' בו ולא בכלל שבו' הוא דשבות הוי דבר הדומה למלאכה דאורייתא או דבר שיש לגזור עליו שלא יבאו לידי מלאכה דאורייתא וכדכתב הרמב"ם בפ" כ"א מהלכות שבת או בדבר שיש בו סמך מן המקרא פאסור תחומין וכיוצא בו ואם פן לית לן למגזר ביה אפילו על ידי עובדי כוכבים ומזלות ולא גזרו באינו בר ישראל אלא בדבר שלכל הפחות יש בו משום שבות ולא בדבר שאינו אלא חומרא בעלמא כאשר אבאר בעזרת האל הנה בפרקא בתרא דשבת אמרינו דיש הפרש בין ערובי תחומין לערובי חצרות ומקלין בערובי חצרות יותר מערובי תחומין והיינו טעמא כדפלי רש"י משום דערובי חצרות לאו שבות מעלייתא היא פערובי תחומין דבערובי תחומין יש להם סמך מן המקרא הרי שאנו מחלקין ביניהם אף על גב דאסורי ערובי חצרות טעמא רבה אית ליה דהיינו פדי שלא יוציא מרשות לרשות והוי שבות אפילו הכי אמרי' דלא דמי לשבות דתחומין ומקלין בחד מחברתה כל שפן בנדון דידן דלא הוי אלא חומרא בעלמא כדפרישית דאית לן להקל טפי משאר שבות והנה מצאתי כתוב בפרדכי בשם התוספות ז"ל דמותר לומר לעכומ"ז פבה גר הדלויק דלא הוי אלא טלטול דאפילו לישראל אינו אסור אלא משום דהוי בסיס לדבר האסור עד כאן לשונו הרי שהתיר מטעם דאפילו לישראל אינו אלא טלטול אם פן גבי מת דאינו אלא טלטול דחומרא בעלמא הוא דלא שייכי בה טעמיה דאסורא וכדפלי' יש לנו להתיר בו אמירה לעכומ"ז ואמינ' דקל דקל ודומר הוא ומה גבי גר דאסור לטלטלו על ידי כפר או תנוק ואפילו היכא דאיכא כבודו פגון שהוא רוצה לעשות צרכיו וצריף הוא להוליך כפר ממקום למקום בכיוצא בו דעשיית צרכיו כבודו הוא ודוחין אסורא דרבנן בגללם כדמשמע בפרק מי שהוציא והו דהיכא שהוציא והו עכו מז והוצרף לנקביו יכול לצאת חוץ לארבע אמותיו דגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה אפילו הכי לא אשכחן התר לטלטל הגר על ידי כפר או תנוק כמו במת דהא רב אשי מסיק בפרק הנוטל לא אמרו כפר או תנוק אלא למת בלבד ואפילו היכא דשכח דיסקיא מלאה מעות בסרט' אסור לטלטלם ט"י כפר או תנוק דבמת בלבד התירו על ידי כפר או תנוק ולא בענגן אחר וכן מי שהחשיף לו בדרך גותן פיסו לנקרי כדאיתא בפרק מי שהחשיף אבל על ידו אף על גב דאיכא נכרי לא התירו אפילו על ידי כפר או תינוק דאפשר דטעמא הוי במת משום דחומר' בעלמא הוא כדפרישית התירו בו על ידי כפר או תנוק משו' כבודו או כבוד החיים שלא יתבזו ממנו אבל גבי חי לא וזהו שאמר אלא למת בלבד ולא אמר אלא היכא דאיכא כבוד אדם בלבד ולהתלות הטעם בכבוד אלא הטעם במת דבמת התירו משום כבודו אבל בחי לא ואפילו היכא דאיכא כבודו אפלי' הכי מותר ע"י עכומ"ז ואפלי' היכא דליכא כבודו גבי מת דמותר על ידי כפר או תנוק היכא דאיכא כבודו אינו דין שיהא מותר ע"י עכומ"ז אפלי' היכא דליכא כבודו ואין לומר דמטעמא דכבודו מיהא ליתסר ע"י עכומ"ז שאינו כבודו לטלטלו

או לרוחצו עכומ"ז כְּאֶשֶׁר אֶפְרָשׁ בַּע"ה וְהִנֵּה הֶרְמַב"ם זָכְרוּ לְבִרְכָה יִרְאֶה דְדִינִי טִלְטוּל
לְאוּ בְּכֻלָּל אָסוּר שְׁבוּת הוּא שְׁפֶתַב בַּפֶּר' רֵאשׁוֹן דְּהִלְכוֹת יוֹם טוֹב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ פֶּל שְׁאָסוּר
בְּשִׁבְתָּ וְכו' עַד בֵּין מִשׁוּם שְׁבוּת הָרִי הוּא אָסוּר בִּי"ט וְכָל שְׁאָסוּר לְטִלְטְלוֹ בְּשִׁבְתָּ אָסוּר
לְטִלְטְלוֹ בְּיוֹם טוֹב עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ אֶלְמָא דִּישׁ דְּבָרִים דְּאָסוּר לְטִלְטְלָם וְאִינְן בְּכֻלָּל שְׁבוּת
וְכוּ נְמִי רְחִיצַת חֲמִין יֵשׁ לָנוּ לְהַקְלֵ עַל יְדֵי עַכּוּמ"ז דְּהֵאִי נְמִי גְזֵרָה וְחֻמְרָא בְּעֶלְמָא הִיא
וְכַדְאֶמְרִינְן בְּתַחֲלָה הָיוּ רוֹחֲצִין בְּחֲמִין שְׁהוֹחֲמוּ מְעַרְבֵי שְׁבִתָּ וְכו' וְהָיוּ גְזֵרָה לְגִזְרָא וְלִית לָן
לְמַגְזֵר פְּוֹלֵי הָאִי וְאֶפִּילוּ עַל יְדֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת דְּהָבּוּ דְלֵא לְוֹסִיף עֲלֵהּ וְאִין לָנוּ
אֶלְא גְזֵרָתָם וְכַדְכְּתַב הָרִי"ף זָכְרוּ לְבִרְכָה בַּפ"ב דְּיוֹם טוֹב וְז"ל וְחֻזְיָנוּ לְגֵאוֹן דְּקֶאֱמַר הָכִי
דְּהֵיא דְאֶמְרִי' לֹא יִרְחוּץ אָדָם כָּל גּוֹפּוֹ בְּשִׁבְתָּ בְּחֲמִין שְׁהוֹחֲמוּ מְעַרְבֵי שְׁבִתָּ דּוֹק' בְּשִׁבְתָּ
אֶבֶל בְּיוֹם טוֹב שְׂרִי לְרְחוּץ כָּל גּוֹפּוֹ בְּחֲמִין שְׁהוֹחֲמוּ מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב דְּלֵאוּ דְּבַר שְׁחִיבִין
עֲלֵיו מִשׁוּם שְׁבוּת וְלֹא מִשׁוּם רְשׁוּת וְלֹא מִשׁוּם מְצֻנָה הוּא וְכִי גְזֵרוּ בְּשִׁבְתָּ אֶבֶל בְּיוֹם טוֹב
לֹא וְכוּן פֶּסֶק הֶרְמַב"ם נְמִי בַּפ"א דְּהִלְכוֹת יוֹם טוֹב וְז"ל חֲמִין שְׁהוֹחֲמוּ מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב
רוֹחֵץ בָּהֶם כָּל גּוֹפּוֹ בְּיוֹם טוֹב שְׁלֵא גְזֵרוּ עַל דְּבַר זֶה אֶלְא בְּשִׁבְתָּ בְּלִבְדָּ עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ
נִרְאֶה דְּסַבֵּר כְּדַעַת הַגְּאֹוֹן וְכוּן כְּתַב הוּא זָכְרוּ לְבִרְכָה שֵׁם וְז"ל כָּל שְׁאָסוּר בְּשִׁבְתָּ בֵּין
שְׁהוּא דּוֹמָה וְכו' וּמְבִיא שֵׁם הַדְּבָרִים שְׁהֵם בְּכֻלָּל אֵלוּ הַפְּלִלִים וְהֵם מְוֹתָרִים וְאֵם כֹּן נִרְאֶה
דְּהֵיא גְזֵרָה דְחֲמִין לֹא בְּכֻלָּל אָסוּר שְׁבוּת וּלְפִי זֶה נִיחָא טְפִי שְׁהֶרַמְב"ם זָכְרוּ לְבִרְכָּא הַתִּיר
בְּמַצְטַעַר לְרְחוּץ אֶפִּילוּ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵלוּ לְהִבִּיא חֲמִין לְהֶרְחִיצוֹ לֹא הַתִּירוּ אֶלְא דְרַף
חֲצַר שְׁלֵא עוֹרְבֵי וְעַל יְדֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת לֹא הַתִּיר אֶפִּילוּ דְרַף רְשׁוּת הַרְבִּים וְאִי
סַבֵּר דְחֲמִיר שְׁבוּת שְׁעַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲמִירָה לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת בְּאֶסְוִירָא דְאוּרִיטָא
וְכַדְפִּירְשִׁתִּי הֵיִינוּ טַעְמִיָה דְגְזֵרַת חֲמִין אִינְהָ אֶלְא גְזֵרָה בְּעֶלְמָא כְּדִפְרִשְׁתִּי: וְאֵל יִקְשֶׁה לָךְ
מַה שְׁפֶתַב הָר"ן זָכְרוּ לְבִרְכָה בַּפ' רַבִּי אֶלְיָעֶזֶר דְּמִילָה עֲלֵהּ דְּהֵיא דְכְּתַב הָר"ף זָכְרוּ
לְבִרְכָה דְמֶרְחִיצִין אֶת הַקֶּטָן כְּדִרְכוּ בֵּין לְפָנֵי הַמִּילָה בֵּין לְאַחַר הַמִּילָה וְזֶה לְשׁוֹנוֹ לְפָנֵי
הַמִּילָה דְנוֹקָא בְּחֲמִין שְׁהוֹחֲמוּ מְעַרְבֵי שְׁבִתָּ דְנֵהִי דְרְחִיצָה דִּידֵהוּ מְדַרְבְּנָן מִיָּהָ אֶסְוִירָה וְרַבְּנָן
לֹא שָׂרוּ בְּמַכְשִׁירֵי מִילָה אֶפִּילוּ שְׁבוּת דְּדְבָרֵיהֶם וְכַדְאֶמְרִין דְּעַרְל הַנְּזָאָה דְאֶזְמַל הַעֲמִידוּ
דְבָרֵיהֶם בְּמַקּוֹם כְּרַת אֶפִּילוּ הָכִי כִּינּוּ דְרְחִיצָה בְּחֲמִין שְׁהוֹחֲמוּ מְעַרְבֵי שְׁבִתָּ לֹא אֶסְוִירָה
אֶלְא מְפָנֵי הַפְּלִגִין שְׁהָיוּ מְחֲמִין בְּשִׁבְתָּ וְאוּמְרִין מְעַרְבֵי שְׁבִתָּ הוֹחֲמוּ בְּמַקּוֹם מִילָה הַתִּירוּ
דְלֹא שְׁיִיכָא בְּהָ הָא גְזֵרָה פְּוֹלֵי הָאִי עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ וַיֹּאמֶר הָאֹמֶר הָא הָכָא דְאֶלְמָלָא טַעְמָא
דְלֹא שְׁיִיכָא גְזֵרַת חֲמִין פְּוֹלֵי הָאִי גְבִי מִילָה אֶבֶל הֵיִינוּ אוֹסְרִין לְהֶרְחִיץ אֶת הַקֶּטָן אַף עַל
גַּב דְּמַכְשִׁירֵי מִילָה נִינְהוּ וְהֵיִינוּ מְטַעְמָא דְעַרְל הַנְּזָאָה דְאֶזְמַל הַעֲמִידוּ דְבָרֵיהֶם בְּמַקּוֹם כְּרַת
וְאֵם כֹּן מִשְׁנֵה גְזֵרַת חֲמִין לְהֵיא עַרְל הַנְּזָאָה דְאֶזְמַל דְשְׁבוּת נִינְהוּ הָא לִיתָא דְהוּא זָכְרוּ
לְבִרְכָה ה"ק דְּהוּאִיל וְעַרְל הַנְּזָאָה דְאֶזְמַל הַעֲמִידוּ דְבָרֵיהֶם בְּמַקּוֹם כְּרַת וְדוּחִין הַמַּכְשִׁירִין
לֹא תַעֲשֶׂה הַמִּילָה וְכוּן פֶּסֶח גְבִי רְחִיצַת הַקֶּטָן דְלֹא הָיוּ אֶלְא מְנַהֵג בְּעֶלְמָא דִּין הוּא שְׁתַּדְחָה
אֶפִּילוּ מְקַמֵי גְזֵרַת חֲמִין אַף עַל גַּב דְּאִינְהָ אֶלְא גְזֵרָה בְּעֶלְמָא אִי לֹא טַעְמָא דְלֹא שְׁיִיכָא
בְּהָ גְזֵרָה פְּוֹלֵי הָאִי וּלְעוֹלָם אֲמִינָא גְזֵרַת חֲמִין עַל יְדֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת מְוֹתָר וְאֶפִּילוּ
אִין שֵׁם לֹא חוֹלִי וְלֹא צוֹרֵף וְלֹא מְצֻנָה וְנַר' שְׁלִזָה כִּינּוּן הֶרַמְב"ם וְכַתַּב בַּפ"ו דְּהִלְכוֹת שְׁבִתָּ
וְז"ל דְּבַר שְׂאִין בּוּ מְלֶאכָה וְאִינוּ אָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ אֶלְא מִשׁוּם שְׁבוּת מְוֹתָר לְיִשְׂרָאֵל לּוֹמֵר
לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת לַעֲשׂוֹתוֹ וְהוּא שְׁיִהְיֶה קֶצֶת חוֹלִי אוּ צוֹרֵף הַרְבֵּה אוּ מְצֻנָה עַד כָּאֵן
לְשׁוֹנוֹ וְכַבֵּר הַזְּפִרְתִּיו לְמַעַלָּה רְצָה הֶרַב בְּזֶה דְּהִיכָא דְלֹא הָיוּ אֶלְא אָסוּר כִּי הֵנִי דְאֶמְרִי'

מותר לישראל לומר לעובדי כוכבים ומזלות לעשותו בשבת ואפ' אין שם לא חולי ולא צורך ולא מצוה וזהו שדקדק הרב וכתב דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו אלא משום שבות שלא היה צריך לומר אלא דבר שאינו מלאכה: ואל יקשה לה דאמאי קאמר ואינו אסור אלא משום שבות ונקט לשון שולל דהנה ליה למימר דבר שאינו מלאכה אסור משום שבות דלדין מי ניקח אלא דהוא נקט האי לישנא משום שרצה להודיענו ההיתר ולומר מותר לעשותו וכו' הוא הדין דבר שאינו מלאכה הואיל ואינו אסור לעשותו אלא משום שבות מותר לעשותו וכו' ולפי זה ניקח טפי מה דאית לן למתמה על הראב"ד זכרו לברכה שהקשה על הרב זכרו לברכה במה שפכת בפרק שני באותו לשון שהזפתי וזה לשונו אמר אברהם אם היה מקצת חולי הוא עצמו עושה שהרי גונח יונק חלב בשבת וכן אמרו הלכה מחזירין את השבר וכן אמרו במקום הפסד וכו' ויש לתמוה דאמאי לא פריה על הרב זכרו לברכה מדידיה אדידיה דהא סברת הרב היא דבמצטער מרחיצין אותו על ידי ישראל וכדפ' וזהו לויק אשר חלקתי בין היכא דהוי גוף הדבר לבין היכא דהוי הכשר הדבר לא סבירא ליה להראב"ד מדפריה ליה מהנהו מילי דהוי גוף הדבר: אלא נראה דהיינו טעמא דהא דהראב"ד לא פריה על הרב זכרו לברכה מדידיה אדידה דהרב לא קאמר אלא במקום שבות וכמו שבאר דבריו כדפירשתי אבל גבי גזירת חמין לא הוי אלא גזרה לא קאמר כדפירשתי ואם פן בגדון דידן דלא הוי אלא גזרה נראה להתיר על ידי עובדי כוכבים ומזלות אפילו שלא במקום חולי או צורך או מצוה וכל שפן דאיכא קצת מצוה בדבר דאע"ג דכתבנו דרחיצת המת אינה אלא מנהג בעלמא ולא דמי לחשש הסרחון נהי דלא דמי לחשש הסרחון מיהו המנהג שנהגו לא לחנם נהגו אלא למצוה וכדכתבנא אף על גב דלענין לבטל אסור שבת לטלטלו ישראל ולהרחיצו לא חשבינן ליה מצוה דלא דמי לחשש הסרחון שהתיר רב נחמן לאפוקי לכרמלית וכדכתב' מ"מ לענין להתיר ע"י עכו"מז במלתא דלא הוי שבות אלא גזרה בעלמא כדפירשתי דבר מצוה חשבינן ליה: וכי האי גוונא פתבו התוספות זכרם לברכה בפרק קמא דשבת עלה דההיא דתניא התם נותנין מזונות לכלב בחצר פיוצא בו נותנין מזונות בחצר אפילו למי שאינו מאמין בבורא שמים וארץ ופרכינן הא תו למה לי היינו הך ומשנינן מהו דתימא האי רמי עליה ונאי לא רמי עליה קא משמע לן וכתבו התוספות ז"ל וזה לשונם ואם תאמר ואמאי נותנין מזונות בשבת למי שאינו מאמין בבורא שמים וארץ דהא פנין דאין מזונותיו עליה כדאמרין הך ובפרקא בתרא דביצה דמוציא אני את עכו"מז שאין מזונותיו עליה ליתסר כדאמרין בפרקא בתרא דאסור לטרוח בשבת לתת מזונות לדבר אחר משום דאין מזונותיו עליה הכי נמי הוי לן למימר למי שאין מאמין בבורא שמים וארץ ויש לומר דכיון דמפרנסי עניים אחרים עם עניי ישראל חשוב מזונותיו עליה לענין אסור טורח שבת דרבנן אבל לענין עשיית מלאכה ביום טוב דהוי איסור דאורייתא לא חשוב מזונותיו עליה עד כאן לשונו הכי נמי אית לן למימר דאף על גב דליבטל גזירה דרבנן ע"י ישראל לא חשיב מצוה מ"מ חשיב קצת מצוה לענין לעשותו על ידי שאינו בר ישראל: ואם פן הוכחנו דאמירה לעכו"מז בגדון דידן שרי ואמינא לקצץ עמו בערב שבת משום דלא חשבינן ליה מצוה אסור לקצץ עמו בשבת אבל לקצץ עם עובד כוכבים ומזלות בערב שבת ודאי שרי דאפילו בדבר שבשבת אסור לומר לעובדי כוכבים ומזלות לעשות בערב שבת מותר ואם קצץ דהא לענין שלוח

אגרות בערב שבת אף על פי שידענו שיקחם בשבת שרי בקצץ וכן לעגנן עורות לעבדן וכלים לכובס ואם פן הכי נמי אם יקצוץ עמו שפשימות להרחיצו שרי אף אי סבירא לן דבשבת אסור לומר לעובדי כוכבים ומזלות לעשותו משום מלאכת שבת הנעשית בשבילו ליפא דאין גוף ישראל נהנה מגוף השליחות וכדחלק בעל הסמ"ג דהנאת גוף המת לאו כלום הוא דבמתים חפשי פתיב כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות וכדאיתא בפ' שואל וילדעת הרמב"ן פאשר כתב הר"ן משמו נראה דמותר אף אם יאמר לו בהדיא לעשות בשבת שכתב בפרק שואל ונ"ל אסור לומר לעכומ"ז מערב שבת עשה מלאכה זו בשבת לצורך המת ולצורך פלה דהא כל מאי דשרי לצורך המת ולצורך פלה אע"ג דליפא תקנת בורייגין שרינו בעלמא וא"ה אמרינו בפ"ק אין משלחין אגרות בידי עובדי כוכבים ומזלות מערב שבת אלא א"כ קצץ ומדלא קאמר דבקצץ אסור לומר לו בהדיא עשה מלאכה זו בשבת משמע דסבר דאין הפרש אלא קצץ מותר לומר לו בהדיא עשה מלאכה זו בשבת וכן מצאתי פתוב במרדכי ונ"ל ועוד יש להתיר אמירה לעובדי כוכבים ומזלות במקום מצוה וכו' עד ואע"פכ מותר לומר לעכומ"ז תשא פתיב בשבת בקצץ כדתניא בפרקא קמא וכו' עד וטעמא דמותר משום דעכומ"ז אדעתא דנפשיה קא עביד ואינו כפולוחו של ישראל עכ"ל: כ"ש הכא בנדון דידן דאינו אלא גזרה בעלמא הוא כדפרי' ואע"ג דהכא דבביתו של ישראל קא עביד וכתב הרמב"ם אם היתה המלאכה בתוך התחום אסור לו להניחו לעשותו בשבת מפני הרואים שאינם יודעים שפסק וכן כתב המרדכי בשם הריטב"א דע"כ לא שרו ב"ה אלא בערב שבת שכתב יצא מרשות ישראל מבעוד יום דמשנכנס שבת אינה של ישראל אלא של נכרי אבל בשבת לא דחזי כמוליה בשליחותו של ישראל נראה דהכא בנדון דידן דליפא אלא גזרה בעלמא הוא וכדפרישית ליפא למיחש פולי האי וכ"ש שהדבר מותר אפילו בלא קצץ הוא וכדפרישתי וא"כ בנדון דידן הדבר מותר ע"י עכומ"ז כדפרישית: ז והנה רא"ם התיר אמירה לעכומ"ז במת אפילו באסורא דאורייתא שהיה המת מוטל בבזיון קצת כדכתב המרדכי בפ' פירה ונ"ל מעשה שהיה בימי רא"ם שהביאו מת מחוץ לתחום בשבת בספינה והיה המקום צר לבא אליו וגם העכומ"ז היו מתאספים שם עד שהיה המת מוטל בבזיון קצת ובא הדבר לפני הגדולים וצוה ר"אם להוציא המת מתוך הספינה ולהביאו על ידי עובדי כוכבים ומזלות בבית קרוכיו ביום השבת משום כבודו וראיתו מפרק המצניע דההוא שכבא דהוי בדוקרת שרא להו רב נחמן להוציאו לכרמלית ע"י ישראל ואם התירו שבות דאית ביה מעשה פלומר שישאל עצמו עושה קל וחומר באמירה לעובדי כוכבים ומזלות שבות דלית ביה מעשה פגון נדון זה כדאמרינו בפרק הדר גבי ההיא ינוקא דאשתפיה חמימי וכו' ולא שאני לה בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה עכ"ל ופשיטא בההיא עובדא איסורא דאורייתא הנה באחת משני דרכים וכשפא מחוץ לתחום דהיינו י"ב מיל רחוק מהעיר וסבר בתחומין די"ב מיל דאורייתא או שפשהוציא והו מהספינה היו רוצים להוליכו בבית קרוכיו רשות הרבים היה ומאי דקאמר שפא מחוץ להודיענו דאיסורא דרבנן ואיסורא דאורייתא הנה ביה ואפילו הכי התירו דאי ס"ד דבאיסורא דרבנן הוא דקא שרי ר"אם מאי האי דאריה במילתיה וקאמר ואם התירו שבות וכו' דלא הוי צריף לאוכוחי פולי האי דהוא הוא ולא הנה ליה למימר אלא דאפילו ע"י ישראל שרי ותו דלפי מה שכתב מהר"ר דוד בפסקו שגמצא במרדכי שלו דהאי

דְּשָׂרָא רב נחמן לאפוקי לכרמלית ע"י ישראל אלא קאמר ע"י עובד פוכבים ומזלות דקיל טפי וכף התיר ר"אם משום דכיון דמשום פבוד הפרייות התירו הנה פבודו בהוצאת ישראל ולא בהוצאתן אם כן לפי זה אי עובדא דרא"ם איסורא דרבנן הנה למה לא התיר גם הוא ע"י ישראל פרב נחמן ומי' אי משום הא יש לדחות ולומר אי משום הכי האריף פולי האי ולא התיר בהוצאת ישראל משום דר"אם סבר דלא דמי האי בזיון להאיא דהמצניע דהתם הנה לן למיחש שלא יסריח ע"י שהוא מוטל בתמה ויהיה בזיון שלם אבל בעובדי דר"אם לא הוי אלא בזיון קצת ולא דמי לההוא בזיון דהמצניע ומשום הכי קאמר דאע"ג דלא דמי מ"מ קיל טפי לעשותו ע"י עובדי כוכבים ומזלות הואיל והוי שבות דלית ביה מעשה מההוא דרב נחמן דשרא ע"י ישראל דהוי שבות דאית ביה מעשה והאי ק"ו דומה להאי דפר' הדר דאמרין ולא שני לה וכו' ע"ד שפיר' בעל הקלות גדולות ואע"ג דלא דמו ממש דהתם מלאכה דאורייתא מתירין על ידי עובדי כוכבים ומזלות והקא דרבנן מ"מ דרף אהד הוא ולעולם בשבות דרבנן מיירי ואף אם נאמר כן יש לנו להביא ראיה בנדון דידן דאפילו התם דאיכא שבות וליכא בזיון אלא קצת מתירין ע"י עובד פוכבים ומזלות כ"ש בנדון דידן דליכא אלא גזרה בעלמא וכדפרשית דאע"ג דליכא אלא ריח בעלמא בזיון דמתירים על ידי עובדי כוכבים ומזלות דקיל טפי האי מההוא עובדא דרא"ם אבל נר' להוכיח דבאיסורא דאורייתא קא מיירי מדמקשה עליו רבינו ברוך מההיא דפ"ק דביצה ובפ' תולין דקאמר מת בי"ט ראשון וכו' ומאי איריא בי"ט אפילו בשבת נמי וכן נמי מקשה לו מההיא דפ"ק דר"ה אשר פבר הזפרתיו דמשמע דאסור לקבור המת בשבת אפילו ע"י עממין מאי קא פריף ליה אי עובדא דרא"ם איסורא דרבנן הנה ונה התם גבי קבירת המת איסורא דאורייתא קא עבדי: וכן יש להקשות על הר"אם עצמו שהוצרך לתרץ שהיא דביצה דה"ה אפילו בשבת נמי וכו' אלא נדאי נראה כדפרשית דר"אם באיסורא דאורייתא קא מיירי וכן מצאתי בהדיא בהגה"ה וז"ל מעשה הנה והתיר ר"אם להביא מת בשבת מן הגזר עד הפית בשביל פבוד המת על ידי עובדי כוכבים ומזלות וראיה מדאמרין פרק המצניע שהוא שכבא דהנה בדוקרת והתירו אפילו ע"י ישראל להביאו דרף פרמלית ותמיר פרמלית ע"י ישראל עצמו מר"ה ע"י עובדי כוכבים ומזלות ונהרי בהדיא דבאיסורא דאורייתא התיר: עוד כתוב שם ר"אבי"ה השיבו דלא הותר בההוא שכבא פי אם משום דליקה והאריף ולכסוף כתב מיהו לפרש"י גבי עיר של רבים ונעשה של יחיד בעירו וכן דפי' דעיריות שלנו אין רשות הרבים פי אם פרמלית וכו' יפה דנת להתיר וכלל זה אמר ר"אבי"ה אמירה לעובדי כוכבים ומזלות שבות ה"מ באיסורא דאורייתא וכו' עד ובדאורייתא נמי לא אסירא אלא בדבר שא"א למצוא תקנה ע"י ישראל לעשותו פגון להחם חמין ולתלוש מן המחובר אבל אם אפטר לעשותו פגון בר"ה דיכול להביא על ידי מחיצות בני אדם שרי אמירה לעובדי כוכבים ומזלות עכ"ל: הרי שהתיר אמירה לעובדי כוכבים ומזלות היכא שיש תקנה לעשותו ע"י ישראל ואם כן בנידון דידן שיש תקנה בענין הטלטול ע"י ישראל ע"י פכר או תינוק שרי אמירה לעכומ"ז ואפילו לרבינו ברוך שחלק על הר"אם פדאית' במרדכי דיקא התם דאיסורא דאוריית' הנה פדכתיב פליג עליה וכדכתיב' אבל בנידון דידן דגזרה בעלמא הוא פדכתי' מודה הוא שמוטר ע"י עובדי כוכבים ומזלות: וכדי שלא יטעה הטועה במה שהקשה רבינו ברוך על ר"אם מההיא דפרק פירה דאיתמר מת המוטל בתמה פדאית'

בְּמַרְדְּכִי וְזוֹ"ל וּרְבִינוּ בְּרוּךְ מִמְּגִינָצָא דֵּן לְפָנָיו עַד שְׁאַתָּה מְדַמְהוּ לְהֵוּא מַעֲשֵׂה דְפָרְק
הַמְצָנִיעַ אֲדַרְבֵּה תְדַמְהוּ לְהֵוּא מַעֲשֵׂה דְפָרְק פִּירָה דְאַיְתָמַר מֵת הַמְּוֹטֵל בְּחִמָּה וְכוּ' וּמִשְׁמַע
הֵתָם דְטִלְטוּל מִן הַצַּד שְׁמִיָּה טִלְטוּל דְבָרֵי הַכֹּל אָסוּר לְטִלְטְלוֹ מִחִמָּה לְצַל הִילְכָה נִרְאָה
לְפָרֵשׁ דֵּהִיא דֵּהַמְצָנִיעַ דְּנִקָּא מִשׁוּם דְלִיקָה הִתִּירוּ עַכ"ל וְאַפְשָׁר שְׁיִטְעָה הַטּוֹעָה לֹאמַר
דְּהִי פִרְיָה דְכִי הִיכִי דֵּהֵתָם לֹא אֲשַׁכַּחַן שְׁהִתִּירוּ ע"י עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֱלֹא ע"י כִּפּוּר
אוֹ תִינוּק אִם כֵּן אָסוּר הוּא לְטִלְטֵל עַל יְדֵי עֲכוּמ"ז וְכ"ש אִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא דְאָסוּר ע"י
עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְיֵאמַר הָאוּמַר דֵּהֵא רְבִינוּ בְּרוּךְ דְסָבוּר טִלְטוּל נְמִי אָסוּר עַל יְדֵי
עֲכוּמ"ז וְנֵאפִי הִיכָא דְמִוֹטֵל בְּחִמָּה כְּדֵי שְׁלֵא יִטְעָה הַטּוֹעָה בְּזַה צְרִיָּה אֲנִי לְפָרֵשׁ אֵת דְבָרֵי
וְאוּמַר דְפְשִׁיטָא דְלִבְעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת א"א לְהַקְשׁוֹת דֵּאע"ג דְאַמְרִינֵן דְאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל
לְטִלְטְלוֹ וְנֵאפִי בְטִלְטוּל מִן הַצַּד אֱלֹא ע"י כִּפּוּר אוֹ תִינוּק מְנַלְן דַּע"י עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת
אָסוּר דֵּהֵתָם לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ בְּגַמְרָא אֱלֹא דַע"י יִשְׂרָאֵל אָסוּר כִּי הִיכִי שְׁהִשְׁמִיעֵנוּ בְּכָל אִיסוּרֵי
שְׁבִית וְלַעֲזִיבָא אֲמִירָה לְעוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת תְלוּי הַדְבָר לְפִי מַה שְׁהוּא הַדִּין בּוֹ בְּאִיזָה
דְבָר אָסוּר וּבְאִיזָה דְבָר מְוֹתֵר וְלֹא בְּכָל דִּין וְדִין אֲמָרוּ דִּין אֲמִירָה לְעוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת
אֲבָל דַּעַת רְבִינוּ בְּרוּךְ הִיא זֵה שְׁהוּא רְאָה שֵׁר"א אִם הִתִּיר מִטְעָמָא דֵּהִיא עוֹבְדָא דֵּהַמְצָנִיעַ
שְׁהִתִּיר רַב נַחְמָן אֲפִילוּ ע"י יִשְׂרָאֵל וְקֶאֱמַר דֵּהוּאִיל וּבְשִׁבּוֹת דְרַבְּנָן מִתִּירִין ע"י יִשְׂרָאֵל
ק"ו שְׁיֵשׁ לוֹ לְהִתִּיר אִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא ע"י עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת דְחִמְרִי הוּא אִיסוּר
שְׁבִית ע"י יִשְׂרָאֵל מֵאִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא עַל יְדֵי עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְהִבִּיא רְאָיָה מֵהִיא
דְפָרְק הַדָּר דְקֶאֱמַר לֹא שְׁנִי לָךְ בֵּין שְׁבִית דְאִית בֵּיה מַעֲשֵׂה דֵּהִינּוּ ע"י יִשְׂרָאֵל לְשִׁבּוֹת
דְלִית בֵּיה מַעֲשֵׂה דֵּהִינּוּ אֲמִירָא לַעֲכוּ"מ ז וְנֵאפִי בְּאִיסוּר' דְאוֹרְיִיתָא וְהִינּוּ כִפִּי ה"ג וְהוּא
זוֹ"ל הַקְשָׁה לוֹ עַד שְׁאַתָּה מְדַמְהוּ לְהֵוּא עוֹבְדָא דֵּהַמְצָנִיעַ וְאַתָּה מְבִיא רְאָיָה דְשִׁבּוֹת מְוֹתֵר
עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל וּמִמְנוּ אַתָּה לְמַד קַל וְחֹמֶר מֵאִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא ע"י עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת
אֲדַרְבֵּה תְדַמְהוּ לְהֵוּא דְפָרְק פִּירָה שְׁהוּא הַפָּה זֵה דְאַפִּילוּ טִלְטוּל דְרַבְּנָן אָסוּר ע"י יִשְׂרָאֵל
וְא"כ לִית לָן לְמִילָף הִתִּיר בְּאֲמִירָה לְעוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת בְּאִיסוּר' דְאוֹרְיִיתָא וְקֶאֱמַר
הִילְכָה נִרְאָה לְפָרֵשׁ וְכוּ' דֵּהוּאִיל וְחֻזִּינוּ הֵתָם בִּפ' פִּירָה דְאַפִּילוּ טִלְטוּל דְרַבְּנָן אָסוּר ע"י
יִשְׂרָאֵל א"כ צְרִיכִין אָנוּ לְפָרֵשׁ הִיא דֵּהַמְצָנִיעַ דְבִדְלִיקָה קָא מִיִּירֵי שְׁלֵא יִהְיוּ סוֹתֵרִין זֵה
אֵת זֵה וְא"כ אִין לְהִבִּיא רְאָיָה לְהִתִּיר אֲמִירָה לְעוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת בְּאִיסוּרָא
דְאוֹרְיִיתָא: ח כָּל הָעוֹלָה מִדְבָרֵי דְבִנְדוּן שְׁלִפְנֵינוּ ע"י עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מְוֹתֵרִין
לֹאמַר דַּמ"מ מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ אִית לָן לְמִסַּר ע"י עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת לְכָל הַנְּהוּ דְמְפָרְשִׁים
הֵוּא דְפָרְק הַשּׁוֹאֵל דְמִשְׁנֵי בְּגַמְרָא בְּעוֹמֵד בְּסַרְטָא דְמִשׁוּם כְּבוֹדוֹ קֶאֱמַר דְלֹא יִסְפַּד
בְּחִלְלִין אוֹ לֹא יִקְבֵר בּוֹ עוֹלָמִית מִשׁוּם דְגִנְאֵי הוּא לוֹ שְׁיִקְבֵר בִּקְב' שְׁנַתְחַלֵּל בּוֹ שְׁבִית וְכֵן
בְּחִלְלִין אִי פְרִהֲסִיָּא נִינְהוּ וְכֵן נְמִי אָסְרוּ לְקַבְּרֵי אֵת הַמֵּת בְּשִׁבְתָּה וְלַדַּעַת הַתּוֹסְפוֹת טְעָמָא
הֵוּא מִשׁוּם דְגִנְאֵי הוּא לוֹ כְּדֵאִי בִּפ' מְרוֹנְבָה וְכִבֵּר כְּתַבְתִּיו לְעִיל דְלֹא מִיבְעִיָּא לְפִי רִש"י
שְׁלֵא פִי כֵּן הֵוּא דְשׁוֹאֵל עֵינֵן שָׁם: וְכֵן לֵר"א אִם שְׁהִתִּיר אִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא ע"י עוֹבְדֵי
כוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְבֵּי אֱלֹא אֲפִילוּ לְאוֹת' הַמְפָרְשִׁים הִיא דְשׁוֹאֵל כְּמוֹ שְׁכַתְבֵּי וְכֵן
לַדַּעַת הַתּוֹס' נִרְאָה דְדוֹקָא דְאִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא אִית לָן לְמִימַר הִכִּי דֵּהִיא דְחִלְלִין נְמִי
כְּשֶׁהוּבָאוּ דְרָף ר"ה מְפָרְשֵׁי לֵה אֲבָל בְּאִיסוּר דְרַבְּנָן וְכ"ש בְּאִיסוּרָא כְּהֵוּא דְאִינוּ אֱלֹא
גְזֵרָה וְכַדְפְּרִי לִית לָן לְמִימַר הִכִּי וּבְאִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא נְמִי לִית לָן לְמִימַר הִכִּי אֱלֹא גְבִי
שְׁבִית דְאִיסוּר סְקִילָה הוּא תַּדַּע דְבִי"ט הִתִּירוּ ע"י עֲמִמִּין כְּדֵאִיתָא בְּפָרְקָא קֶמָא דְבִיזָה

ובפ' שני ובפ' תולין ואל יקשה לה ממה שפכתב ר"אם כמו שהביא מהר"ר דוד בפסקו
שנמצא בפרדכי שלפניו וכבר פתבתיו למעלה דהא דשרא רב נחמן לאפוקי לכרמלית
על ידי ישראל ולא קאמר ע"י עובדי כוכבים ומזלות דקיל טפי משום דכיון דמשום כבוד
הבריות התירו הנה כבודו בהוצאת ישראל ולא בהוצאת עובדי כוכבים ומזלות ויאמר
האומר דמפאן משמע דאין כבודו לעסוק בו עובדי כוכבים ומזלות הא לא תקשי לה
דמאי דקאמר דכבודו הני בהוצאת ישראל ולא בהוצאת עובדי כוכבים ומזלות לאו
למימרא דהאי טעמא דמהאי טעמא יש לנו לאסור ע"י עובדי כוכבים ומזלות דהאי טעמא
קלישא הוא לאסור מתמחה לעסוק בו עובדי כוכבים ומזלות ותדע דהא הוא ו"ל התיר
ע"י עובדי כוכבים ומזלות ואף על גב דלא היה מוטל אלא בבזיון קצת ולא חשש לאסור
להוציא מטעם דאין כבודו ע"י עובדי כוכבים ומזלות דטפי היה כבודו להתעסק בו
ישראל מעממין אבל אינו טעם מספיק לאסור לעסוק בו עובדי כוכבים ומזלות בשבילו
והתם בעובדא דהמצניע הכי קאמר הואיל והתיר שבות דרבנן משום כבודו ובלאו טעמא
דכבודו אין צד להקל בו לא על ידי ישראל ולא על ידי עובדי כוכבים ומזלות יש לנו
להתיר הדבר באופן שיהיה כבודו גמורה דהואיל ומטעמא דכבודו אנו מתירין או על ידי
עובדי כוכבים ומזלות או על ידי ישראל אנו מתירין ע"י ישראל גמי והוא הדין על ידי
עובדי כוכבים ומזלות: ואל יקשה לה ממה שפכתב הר"ן בפרקא קמא דביצה ונ"ל
ודאמרי' יתעסקו בו עממין איכא מאן דאמר דדוקא בקברתו אבל בטלטולו מותר ע"י
כפר או תנוק וכו' עד ואיכא מאן דאסור ולישנא דיתעסקו בו עממין הכי משמע דכל
עסקיו ע"י עממין דוקא עכ"ל ויאמר האומר הרי שתלה הטעם פניו שסופו להתעסק בו
עממין ומשום הכי אין פאן כבודו ועושין ע"י עממין הא לאו הכי לא: לא היא אלא הכי
דייק מנה דהואיל ואין פאן כבודו אין אנו מתירין אלא על ידי עובדי כוכבים ומזלות
אבל לא ע"י ישראל אפילו ע"י כפר או תנוק אבל אם היה כבודו היינו מתירין אפילו
ע"י ישראל ולעולם ע"י עובדי כוכבים ומזלות מותר תדע דהא דקדק וקאמר שאין פאן
כבודו שנתיר ע"י ישראל וכו' ולא קאמר ונאסור ע"י עובדי כוכבים ומזלות וכן קאמר
גמי המת' ונ"ל אבל טלטלו מותר ע"י כפר או תנוק אלמא דמטעם כבודו יש לנו להתיר
על ידי ישראל אבל לא לאסור על ידי עכומ"ז ואין לומר דמ"מ משום כבודו אנו מתירין
אפילו ע"י ישראל אף על גב דמן הדין אסור א"כ טעמא רבה הוא: לא היא דהתם ה"ט
הואיל ומשום כבודו אנו מתירין לקוברו יש לעשות הדבר באופן שיהיה כבודו גמורה
דהיינו בדב' שאפשר לעשותו ע"י ישראל לעשותו ע"י ישראל הואיל ומשום כבודו
התירו לקוברו וכדפ' בדברי ר"אם ולעולם אמינא לה דטעמא דאין כבודו ע"י עכומ"ז
אינו טעם מספיק לא לאסור לעסוק בו עכומ"ז ולא להתיר אסור אלא היכא שאנו מתירין
הדבר משום כבודו אנו מתירין על ידי ישראל והוא הדין ע"י עכומ"ז וא"כ יצא לנו מכל
זה דנדון דידן מותר ע"י עכומ"ז ולא משום כבודו אנו מתירין ע"י עכומ"ז אבל ע"י
ישראל אסור הנראה לע"ד פתבתי והשם יצילנו משגיאות: ולענין הנדוי אני אומר שאם
הדברים כפשוטן וכחזקתם הדין עם הרב הנזכר ונדוי נדוי מכמה אנפי חדא שהפסיק
דרושו של הרב הנזכר וכי האי גונא מנדון דגדולה מזו מצאנו בפרקא קמא דקדושין סבי
דגונזי' לא אתו לפרקי דרב חסדא אמר ליה לרב המנונא זיל צנענינהו ופי' רש"י ו"ל
זיל צנענינהו אמור אליהם להתכבד ולקשב בבית וזהו לשון נדוי של תלמודי חכמים עכ"ל

כָּל שָׁפָן בְּנִידוֹן דִּידוֹן שֶׁהַפְּסִיק אֶת דְּרוּשׁוֹ שֶׁל הַרְבַּ הַנּוֹכַח דְּפִשְׁיטָא דְּבַר נְדוּי הוּא צָא וְרָאָה כַּמָּה הָיוּ הָרֵאוּשׁוֹנִים נִזְהָרִים לְשִׁמּוֹעַ דְּרוּשׁוֹ שֶׁל גְּדוּל מַהֵם דְּאֶמְרֵינוּ בְּפִרְקַי הַבָּא עַל יְבֻמְתּוֹ רַבִּי אַבָּא בַר זְבִדָּא אֵינְעָקֵר מִפְּרַקְיָא דְרַב הוּנָא רַב גִּידְלֵי אֵינְעָקֵר מִפְּרַקְיָא דְרַב הוּנָא ר' חֲלַבּוֹ אֵינְעָקֵר מִפְּרַקְיָא דְרַב הוּנָא רַב שִׁשִׁתֵּי אֵינְעָקֵר מִפְּרַקְיָא דְרַב הוּנָא רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב אֲחֻדְתֵּיהּ סוּסְפִינְתָא תְּלִיזָה בְּאַרְזָא דְבִי רַב וּנְפַק מִיְנֵיהּ כְּהוּצָא יִרְקָא אָמַר רַב אַחָא שְׂתִינִן סְבִי הוּיֵנוּ וְכִלְהוּ אֵינְעָקֵר מִפְּרַקְיָא דְרַב הוּנָא לְבַר מֶאֱנָא דְקִינְיָמִי בְּנִפְשָׁאֵי וְהִסְתַּכְמָה תַּחְתֵּיהּ בְּעֵלְיָהּ וּא"כ זֶה שֶׁהַפְּסִיק דְּרוּשׁוֹ שֶׁל חֲכָם שֶׁהוּא גְּדוּל הַיְמָנוּ לֹא טוֹב עֲשֵׂה בְּעַמּוֹ וְבַר נְדוּי הוּא כְּדֻמְיָתָא: וְכֵן נָמִי מְצָאנוּ בְּפִרְקָא קַמָּא דְשִׁבְתָּהּ הוּא תְּלֻמוּדָא דְאֹרֵי בְּחֻרְתֵּי דְאַרְגִּיז פְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁמַתֵּיהּ רַב הַמְנוּנָא וּפְרִיָדָּה וְהָא פְּרַבִּי שְׁמַעוֹן סְבִירָא לֵיהּ וּמִשְׁנֵי בְּאַתְרֵיהּ דְרַב הֵנָּה לֹא אֵיבְעֵי לֵיהּ לְמַעַבְדַּי הֵכִי עַכ"ל הַגְּמָרָא וּפְרִיָדָּה ר"ש ו"ל וְהָא פְּרַבִּי שְׁמַעוֹן סְבִירָא לֵיהּ הַשְׁתָּא וְאִמָּאֵי שְׁמַתֵּיהּ עַכ"ל הָרִי לְפָנֵינוּ דַּע"פ שֶׁהוּרָה פְּהִלְכָה שְׁמַתֵּיהּ רַב הַמְנוּנָא הוּאִיל וּבְאַתְרֵיהּ דְרַב הֵנָּה דְלֹא סְבִירָא לֵיהּ הֵכִי וְהֵינּוּ מִשּׁוּם דְּהוּאִיל וּבְאַתְרֵיהּ הוּא אֵינְנוּ כְּבוֹדוֹ לְהוֹרוֹת שְׁלֹא כְּדַעְתּוֹ וְאֶפְיָלוּ אֵלֶיבָּא דְהִלְכְתָּא כ"ש וּק"ו לְהַפְּסִיק הַדְּרוּשׁ דְּמִלְתָּא דְפִשְׁיטָא הוּא דְיוֹתֵר זְקִלְזוּל הוּא לֹא מֵהֵיכָּא עוֹבְדָא וּא"כ בַּר נְדוּי הוּא: וּפִשְׁיטָא דְהָאֵי אַתְרָא אַבְלוּנָא אַתְרֵיהּ דְמַהֲר"ר דּוּד קָרִינֵנוּ לָהּ הוּאִיל וְהוּא דֵּר שָׁם וְקָלָא דְלֹא פְּסִיק הוּא דְיִחִיד בְּעִירוֹ הוּא וּמְרָה דְהֵיכָּא אַרְעָא הוּא: ט וְאֶפְיָלוּ אִם יָבֵא שָׁם גְּדוּל כְּמוֹתוֹ אֵין לוֹ לְהוֹרוֹת אוֹ לְדַרְוֵשׁ שָׁם מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַרְבַּ הַנּוֹכַח הַדֵּר שָׁם וְכַדְאֶמְרֵינוּ בַּפ' כָּל הַיָּד עוֹלָא אֵינְעָקֵר לְפִנְיָתָא דְאֵינְתוֹ לְקַמְיָה דְמָא וְלֹא חֲזָא אָמַר וּמָה רַבִּי אֵלִיעֶזֶר דְמְרָה דְאַרְעָא דִּישְׁרָאֵל הֵנָּה כִּי מְקַלַּע לְאַתְרֵיהּ דְרַב יְהוּדָה לֹא חֲזִי דְמָא אָנָּא אַחֲזִי עַכ"ל הַגְּמָרָא: וּפִי' ר"ש ו"ל וְ"ל דְמְרָה דְאַרְעָא דִּישְׁרָאֵל בְּקִי בְּמִרְאוֹת דָּם מִכָּל הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל כְּדִמְפָּרֵשׁ לְקַמְן פּוּמְבְּדִיתָא אַתְרֵיהּ דְרַב יְהוּדָה בְּשִׁלְהֵי פ"ק דְסִנְהֶדְרִין סְבִי דְפּוּמְבְּדִיתָא רַב יְהוּדָה וְרַב עֵינָנָא וְלֹא חֲזָא מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְרַב יְהוּדָה עַכ"ל: הָרִי לְפָנֵינוּ שְׁבִשְׁבִיל שְׁהֵיהּ רַבִּי אֵלִיעֶזֶר בְּקִי בְּמִרְאוֹת דָּם מִכָּל חֲכָמֵי א"י קָרִי לֵיהּ מְרָה דְאַרְעָא דִּישְׁרָאֵל וְכֵן קוּרָא לְפּוּמְבְּדִיתָא אַתְרֵיהּ דְרַב יְהוּדָה מִשּׁוּם שְׁהֵיהּ שָׁם זְקָן וְלֹא רָצָה לֹא רַבִּי אֵלִיעֶזֶר שְׁהֵיהּ גְּדוּל מִמְּנוּ בְּדָבָר וְלֹא עוֹלָא לְרִאוֹת דָּם לְכְבוֹדוֹ דְרַב יְהוּדָה וּא"כ פִּשְׁיטָא דְהָאֵי אַתְרָא אַבְלוּנָא שְׁאִין שָׁם גְּדוּל כְּמַהֲר"ר דּוּד אַתְרֵיהּ קָרִינֵנוּ לָהּ וְלְכְבוֹדוֹ רְאוּי לְחוּשׁ שְׁלֹא לְהוֹרוֹת אוֹ לְדַרְוֵשׁ בְּמִקוּמוֹ אַחַר וְאֶפְיָלוּ אִם יָבֵא שָׁם גְּדוּל כְּמוֹתוֹ וְכַדְאֶשְׁכַּחַן בְּפִרְקָא בְּתָרָא דְבְּרִכּוֹת דְרַשׁ בַּר קַפְרָא בְּאַתֵּר דְלִית גְּבַר תַּמָּן אָמַר אַבְיִי ש"מ בְּאַתֵּר דְאִית גְּבַר תַּמָּן לֹא תַהְוִי גְבַר וּפְרִיָדָּה פִּשְׁיטָא וּמִשְׁנֵי לֹא נִצְרַכָּה אֵלָּא כְּשִׁשְׁנֵיהֶם שְׁוִים עַכ"ל הַגְּמָרָא וּפִר' שִׁי פִּשְׁיטָא הָא דְאַבְיִי לְמָה לִי פִּשְׁיטָא שְׁלֹא יוֹרָה אָדָם הִלְכָה לְפָנֵי רַבּוֹ לְמָה לֵיהּ לְאַבְיִי לְמַשְׁמַע מִכָּלְלָא כְּשִׁשְׁנֵיהֶם שְׁוִים אִם בְּאַתֵּר בְּמִקוּם ת"ח וְאֵינְדָּה גְּדוּל מִמְּנוּ אֵל תַּטּוּל עֲטָרָה לְדַרְוֵשׁ בְּמִקוּמוֹ עַכ"ל הָרִי לְפָנֵינוּ בְּמִקוּם שִׁישׁ שָׁם ת"ח אִם יָבֵא שָׁם ת"ח אַחַר גְּדוּל כְּמוֹתוֹ אֵין לוֹ לְהוֹרוֹת שָׁם אוֹ לְדַרְוֵשׁ דְזִלְזוּל הוּא לְחֲכָם הַדֵּר שָׁם וְכֵן נָמִי אֶמְרֵינוּ בַּפ' הַדֵּר רַב חֲסֵדָא סָר סְפִינָא בְּבָבֶל אָמַר לֵיהּ רַב אֲשִׁי לְרַבִּינָא מ"ט עֲבִיד מַר הֵכִי וְכו' וַאֲע"ג דְרַבִּינָא תְּלֻמוּד חֲבַר הֵנָּה כְּדִמְשַׁמַּע הֵתֵם דְתְּלֻמוּד חֲבַר הָיוּ מִי שֶׁהוּא חֲכָם כְּמוֹ הַרְבַּ וְלִמַּד מִמְּנוּ דְבַר אֲחָד אוֹ יוֹתֵר כְּדִפִּיר"שִׁי הֵתֵם וְכֵן נָמִי אֶמְרֵינוּ הֵתֵם דְרַבִּי אֵלִיעֶזֶר מֵאַגְרוּנָא אֵינְעָשׂ מִשּׁוּם דְבָדֵק סְפִין בְּאַתְרֵיהּ דְרַב אַחָא בַר יַעֲקֹב וַאֲע"ג דְצוּרְבָא מְרַבְּנֵנוּ חֲזִי לְנַפְשֵׁיהּ כְּדִמְוֹכַח הֵתֵם וְכֵאֲלָהּ רַבּוֹת בְּתְּלֻמוּד דִּידוֹן כ"ש וּק"ו בְּנִידוֹן

דיןן שֶהפְּסִיק דְרוּשׁוֹ שֶׁל הַרְבַּ הַנֶּזְכֵּר דְפָּשִׁיטָא דְזִלְזוּל הוּא לֹא וְאֵע"ג דִּהְיוּ גַבְרָא שֶׁהִפְסִיק דְרוּשׁוֹ דֵּר שֵׁם מ"מ הוּאִיל וְלֹא גַבְרָא רַבָּה הוּא שְׁפָאֲשֵׁר הוּעֵד לְפָנֵי מְפִי מַגִּידֵי אֲמַת אֵינוֹ כֹּא' מִתְלַמְּדֵי שֶׁל מֵהֵר"ר דְּוֹד אֲתֵרְיָה דִּמְהֵר"ר דְּוֹד קְרִינֵן לִיה נִגְרַע הֵיִיא עֹבְדָא מֵהֵיִיא תְלַמְּדָא דְאֹרֵי בְּחֵרְתָא דְאַרְגִּיז פְּדִלְעִיל וְא"כ בַּר נְדוּי הוּא וְכ"ש דְקָלָא דְלֹא פְּסִיק הוּא שֶׁהַרְבַּ הַנֶּזְכֵּר מְגִדוּלֵי הַדּוֹר נִחְשׁוּבִים וְכֵן קָלָא דְלֹא פְּסִיק הוּא שְׁנֹסְמָה עֵתָה פְּמָה יָמִים וְשָׁנִים מִכְּמָה רַבָּנִים מִיּוֹם הַיּוֹתוֹ בֶּן י"ח שָׁנִים וּמֵאֲז הָיָה מוֹרָה הוֹרְאוֹת וּבְחֻזְקַת מְוָסְמָה הוּא וְאֵע"ג דְּאֵין סְמִיכָה בַּח"ל פְּדִקְאָמֵר רִי"ב לְבַפ' קָמָא דְסִנְהֶדְרִין הִיָּינוּ לְעֵנֵן דְלֹא לְמַגְבֵי קִנְס וְכִדְאָמְרִינוּ הֵתֵם מֵאֵי אֵין סְמִיכָה אֵילִימָא דְלֹא דֵינִי דֵינִי קִנְסוֹת בַּח"ל וְכו' וְכֵן בַּפ' הַחֹבֵל אֲמַרִינוּ חֲסֵדָא קִנְסֵי קָא מַגְבִּית בְּבָבֵל וְכֵן מִשְׁמַע בְּכֻמָּה דְנֻכְתִּין דְּאֵין גּוֹבִין קִנְס בְּבָבֵל דְאֵלִים בְּעֵינֵן וְלִיפָא: י הַסְמִיכָה הַנְּהוּגָה בְּזִמְנֵן הַזֶּה מְגִדוּלֵי עוֹלָם הוּא מִשׁוּם דְּאֵי בְּאֶסוּר וְהֵתֵר מֵאֵן דְלֹא גְמִיר יַעֲשֶׂה תוֹרְתֵינוּ פְּלִסְתֵּר וְיֵאָכִיל מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וְלִטְמָאוֹת יֵאֵמֵר טְהוֹרוֹת בְּעֵינֵים עוֹרוֹת וְפִי זְרוֹת דוֹבֵר שְׁקָרִים יִרְבֵּה מְזוּרִים יִפִּיל חֲלָלִים צִלְמֵנֹת וְלֹא סְדָרִים וְלֹא יֵאָבֵה י"י סְלוֹחַ לְעוֹשִׂים עֲצָמָם פְּאָחַד הַחֲבָרִים וְהֵם הַמּוֹרִים: וְאֵי בְּדֵינֵי מְמוֹנוֹת מֵאֵן דְלֹא גְמִיר פְּסוּל לְדִין וְדֵינוֹ אֵינוֹ דִּין דְּהָא בְּרִישׁ פְּרָק' קָמָא דְסִנְהֶדְרִין מִשְׁמַע דְּמֵן הַתּוֹרָה בְּכָל דֵינֵי מְמוֹנוֹת וְאֵפִילוּ בְּהוֹדָאוֹת וְהִלְנָאוֹת בְּעֵי סְמוּכִין מְנַשְׂיָא שְׁבָאֲרִץ יִשְׂרָאֵל דְאָמְרִינוּ הֵתֵם עָלֵהּ הֵיִיא דְתֵנֵן דֵינֵי מְמוֹנוֹת בְּשִׁלְשָׁה גְזוּלוֹת וְחֻבְלוֹת בְּשִׁלְשָׁה וּפְיָרוּשׁ בְּגִמְרָא בְּמָה הֵן קָאָמֵר מָה הֵן דֵינֵי מְמוֹנוֹת גְזוּלוֹת וְחֻבְלוֹת וּפְיָרֵי: אֲבָל הוֹדָאוֹת וְהִלְנָאוֹת לֹא וְלִמְאֵי וְכו' עַד אֵלָא דְלֹא בְּעֵינֵן מְוָסְמָה וּפְיָרֵשׁ ר"שִׁי ז"ל מְוָסְמָה וְנִטְלוּ רְשׁוֹת מְנַשְׂיָא לְדוּן וּמְשַׁנֵּי בְּדִין הוּא דְלִיבְעֵי נְמִי מְוָסְמָה וְהָא דְלֹא בְּעֵי מְוָסְמָה מִשׁוּם דֵּר' חֲנִינָא דְאָמֵר ר' חֲנִינָא דְבַר תּוֹרָה אָחַד דֵינֵי מְמוֹנוֹת וְאָחַד דֵינֵי נְפִשׁוֹת בְּדִרְיָשָׁה וְחֻקִּירָה וּמָה טַעַם אֲמָרוּ דֵינֵי מְמוֹנוֹת וְכו' כְּדֵי שְׁלֹא תִנְעוּל דְלֵת בְּפָנֵי לוּוִין הָרִי לְפָנֵינוּ דְמֵן הַתּוֹרָה בְּהוֹדָאוֹת וְהִלְנָאוֹת נְמִי בְּעֵינֵן סְמוּכִין אֵלָא שְׁהַחֲכָמִים הִקְלוּ בָהֶם דְלֹא גְבַעֵי סְמוּכִין מְנַשְׂיָא כְּדֵי שְׁלֹא תִנְעוּל דְלֵת בְּפָנֵי לוּוִין וְא"כ אֲמִינָא דְוָקָא לְעֵנֵן דְלֹא בְּעֵינֵן סְמוּכִין מְנַשְׂיָא הוּא דְעֵקְרוּ דְבַר תּוֹרָה וְהִתִּירוּ כְּדִמְשַׁמַּע מִמֵּתְנִי' דְקָאָמֵר גְזוּלוֹת וְחֻבְלוֹת בְּשִׁלְשָׁה אֲבָל הוֹדָאוֹת וְהִלְנָאוֹת לֹא וְקִשְׂיָא לָן בְּמֵאֵי דְלֹא מְצִינֵן לְאוּקְמָה לֵה אֵלָא לְעֵנֵן דְלֹא בְּעֵינֵן סְמוּכִין מְנַשְׂיָא אֲבָל לְעֵנֵן גְמוּר דְלֹא אֲשַׁפְחוּ הִיתֵר אֲדִנְכֻתִיָּה קֵאֵי דְנִדְאֵי בְּעֵינֵן גְמוּר דְמֵנָא לָן לְהִקְלֵי אֵי מִמֵּתְנִי' מִתְנִי' לְעֵנֵן סְמוּכִין אֲצִטְרִיָּה לֹמֵר דְבְּהוֹדָאוֹת וְהִלְנָאוֹת לֹא בְּעֵינֵן סְמוּכִין וְאֵף שֵׁישׁ לְדִקְדֻקַּת בְּזָה לֹא אֲאָרִיָּה: וְאֵל יִקְשֶׁה לָּהּ הֵא הֵתֵם אֲמַרִינוּ דְלֹא בְּעֵינֵן מְוָסְמָה וְלִיִּשְׁנָא דְמְוָסְמָה מִשְׁמַע דְגְמִירֵי דְהָא ר"שִׁי ז"ל פְּיָרֵשׁ בְּהִדְיָא דְבִסְמוּכִים מִהִנְשְׂיָא קָא מִיָּרִי הֵיִיא סוּגְיָא וְכִדְכֻתִּיב' וְאוּרְחָא דְתַלְמוּדָא לְקָרָא לְסְמוּכִין מְוָסְמָה וְלִשְׁאֵינֵן סְמוּכִין הַדְּיוֹטוֹת וְכִדְאָמְרִינוּ בְּפִרְקָא בְּתֵרָא דְגִיטִין וְהָא אֲנֵן הַדְּיוֹטוֹת אֲנֵן וּפְיָרֵשׁ ר"שִׁי ז"ל וְז"ל שְׂאֵין מְוָסְמָה אֵלָא סְמוּכִין דְמִקְרוּ אֱלֹהִים דֵינֵינֵים וְכֵן מִשְׁמַע נְמִי בְּפִרְקֵי הַחֹבֵל דְאָמֵר רַבָּא גְזָקֵי שׁוֹר בְּשׁוֹר וְגְזָקֵי שׁוֹר בְּאֶדָם גּוֹבִין אוֹתוֹ בְּבָבֵל וּפְיָרֵי מ"ש אֶדָם בְּאֶדָם וְאֶדָם בְּשׁוֹר דְלֹא אֱלֹהִים בְּעֵינֵן וְלִיפָא שׁוֹר בְּשׁוֹר וְשׁוֹר בְּאֶדָם נְמִי אֱלֹהִים בְּעֵינֵן וְלִיפָא וּמְשַׁנֵּי דְשְׁלִיחוֹתֵיהוּ עֲבָדִינוּ בְּמִלְתָּא דְשְׁכִיחָא וְאֵית בֵּה חֲסָרוֹן פִּיס וּפְיָרֵשׁ ר"שִׁי זְכָרוֹ לְבִרְכָה אֱלֹהִים בְּעֵינֵן הִיָּינוּ מְוָסְמָה וְסְמוּכִין וְבְבָבֵל אֵין סְמִיכָה עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: הָרִי לְפָנֵינוּ דְבְּמֵאֵי דְלִית' דְהֵינֵנו סְמִיכָה הוּא דְדַחֲקִינוּ וְאֲמַרִינוּ דְשְׁלִיחוֹתֵיהוּ עֲבָדִינוּ הוּאִיל וְאֵין סְמִיכָה בְּחוּץ לְאֲרִץ אֲבָל בְּמִדֵי דְאֵית בֶּן כְּמוֹ בְּאוֹתָם

דבארץ ישראל דהיינו מןמחים אדונכתיה קאי דאלהים בעינו ובכלל אלהים הוו מןמחים וכו משמע נמי בהדיא דפרקא בתרא דגיטין שפבר הזפרתי ע"ש: ואפילו לרב אחא דסבר התיס בפרקא קמא דסנהדרין דמן התורה לא בעינו סמוכין בהודאוי' והלואות מ"מ מודה דבעינו גמירי וכדקאמר התיס דטעמא דבעי שלשה משום יושבי קרנות ופירש"י ז"ל תגרינ שאין יודעין בטיב דינין ויזפה את החיים ויחייב את הזכאי ובשלשה אי אפשר דליכא חד מינייהו דלא גמיר כדאמרין התיס וכו משמע נמי בפרק זה בורר דתנו התיס זה פוסל דיינו של זה ופריה בגמרא פל כמיניה ומשני בערפאות שפסוריא שנו ופרש"י ז"ל שלא היו בקיאים בדין תורה ואפילו רבנן דפליגי עליה התיס מודים דהיכא דלא נתמנו בערפאות שפסוריא וכדפירשו התוספות ז"ל בפרקא קמא דסנהדרין הרי לפנינו שפל מי שאינו בקי בדין דפסול הוא לדין ואף שיש לדחות זו היא דרף ישרה שיבור לו האדם: ואפילו אי נקיט רשות מראש הגלות אי לא גמיר לאו מידי הוא דדוקא היכא דגמירי הוא דמספקי התיס בפרקא קמא דסנהדרין אי בעי למנקט רשותא אי לא אבל אי לא גמיר אפילו אי נקיט רשותא פשיטא דלא מידי הוא שהמקדיש בעל מום במזבח אין קדושה חלה עליו ועליו נאמר ואיש תרומות והרסנה ועתיד הקב"ה ליפרע ממעמידין כדאייתא התיס: ואע"פ שאין הדבר צריך לראיה מ"מ לרוחא דמלתא אביא דברי הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל שכתב בפרק רביעי דהלכות סנהדרין וזה לשונו מי שאינו ראוי לדון מפני שאינו יודע או מפני הגון שעבר ראש גלות ונתן לו רשות או שטעו ב"ד ונתנו לו רשות אין הרשות מועלת בו כלום עד שיהא ראוי שהמקדיש בעל מום במזבח אין הקדושה חלה עליו עכ"ל: וכן בפרק ששי דהלכות סנהדרין כתב ז"ל אבל מי שאינו מומחה ולא קבלו אותו בעלי דינים אע"פ שנטל רשות הרי זה בכלל בעלי זרוע ואינו בכלל הדיינים לפיכך אין דינו דין בין טעה בין לא טעה דכל אחד מבעלי דינים אם רצה חוזר ודן בפני ב"ד ואם טעה ונשא ונתן ביד חייב לשלם וכו' עד שישלם פדין כל גורם להזיק שזה מתפנין להזיק הוא עכ"ל: ומטעם זה נהגו הסמיכה להודיע לכל דאיניש דגמיר הוא ותלמוד שהגיע להוראה הוא וכדאי הוא למעבד שליחותייהו דקמאי דארץ ישראל וכל זה מפני שבעונותינו שרבו תלמידים שלא שמשו כל צרכן מתעטפים בטלית של רבם ונוטלין שררה לעצמן לישב על פסא ההוראות ולחכם יאמרו הלאות ויולידו כל הרעו' והרשות נתונה לכל וכן הספימו להסמיך לאנשים הראויים להוראה לקוראם בשם הרב רבי ומזה יודע לכל דכל מי שאינו מוסמך דהיינו שיש לו רשות להורות לאו בר הכי הוא ואין לסמוך עליו אלא א"כ יהיה ידוע לכל דגברא רבה הוא ומצד ענותנותו אינו מבקש גדולות או משום דהוה קביל וקים או מטעמים אחרים וכ"ש בדורינו זה שבעונותינו שרבו יש אנשים שלא שמשו כלל אלא שעסקו בחכמות חצוניות ומכריזים ואומרים חכמים אנחנו ותורת ה' אתם ועליהם ב"ק מכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ואם יקום נגדם איזה גדול שפדור אומרים לו הכבד בביתך ושב שאין בידך לא לחם ולא שמלה ובעלי בתים נותנים להם אמנה עם היות כי ציד בפייהם ומגדילים עצמן בכח התחבולה והמרמה ונמצא שם שמים מתחלל כמו שכתבתי למעלה בנדאי ראוי לגדור ולומר שלא כל הרוצה ליטול את השם יטול אלא יחידי הדור וסגוליה וזה יודע על פי הסמוכה הנהוגה: וכל ירא י"י ראוי לו לפקוח עינים עורות ולהתקנא ולומר החרשי שמעו והעורים הביטו ולבי נקפי שפל גיטין שינתנו בזמננו זה שלא על פי

מִן־מִחָה דְרַבִּים דְּהֵיִינוּ שְׁשֵׁמוּ נֹדַע עַל פִּי חֲכָמִים דְּגַבְרָא רַבָּה הוּא שְׂרָאוּי לְחוּשׁ בְּהֵם הוֹאִיל וּבְעוֹנוֹתֵינוּ כְּלָנוּ חֲכָמִים כְּלָנוּ נְבוֹנִים וְכְלָנוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אֵת הַתּוֹרָה וַיֵּשׁ מְצוּיָן אֲצֵל הַגִּיטִין דְּלָאוּ מְמַחִין הֵן אֲלָא שְׁחֲכָמִים הֵם בְּעֵינֵיהֶם וְחוּשְׁבִין שְׁבִדִין הֵן עוֹשִׂין עַד שְׂרָאִיתִי אֲנָשִׁים שְׂאֲמְרוּ שְׁהִיו עוֹסְקִים בְּטִיב גִּיטִין וְקִדוּשִׁין בְּאַרְצָא מוֹלְדָתָם וְנִשְׁתַּבְּחוּ אֲשֶׁר פֶּן עָשׂוּ וְכָל רִיחַ אֵין אַתָּם אֲלָא מִתְהַלְלִים בְּמַתַּת שְׁקָר וְאוֹמְרִים לְכָל נְשִׂאִים אֲנַחְנוּ אוּי לְעֵינַיִם שְׁפָכָה רוֹאוֹת וְלְאֲזָנַיִם שְׁפָכָה שׁוֹמְעוֹת שְׂאֲנָשִׁים כְּאֵלוּ יַכְנִיסוּ רֵאשָׁם בְּטִיב גִּיטִין וְחִלְצוֹת שְׂיֵשׁ בְּהֵם כְּמָה דִּינַיִם הַתְּלוּיִים בְּשַׁעְרָה אֲשֶׁר לֹא יִרְגִישׁוּ בְּהֵם כְּלָל וְאַף אִם לְפִי עֶרְפָּם יֵשׁ לְהֵם יִרְאֵת שְׁמַיִם אֵינָם שׁוֹאֲלִים לְגִדּוֹל מֵהֶם כִּי חֲכָמִים הֵם בְּעֵינֵיהֶם וְכ"ש דְּמִלְתָּא דְּלֹא רַמְיָא לְאֲנִישׁ לָאו אֲדַעְתִּיהָ וְכ"ש שְׁבִסְבַת הַמַּיִם הַזְּדוּנַיִם אֲשֶׁר שְׁתוּ יֵשׁ מֵהֶם קָלִים בְּמַצּוֹת וְחוּשְׁבִים הַכָּל לֵאמֹר וּבְדַבְרֵי חֲכָמִים מְזַלְזָלִים וְאַף כִּי שְׁלוֹם בְּפִיהֶם יִדְבְּרוּ בְּקֶרְפָּם יִשְׁמְרוּ אַרְבָּם וְכִמוֹ שְׁכַבְרַתְּתִי: וְהִנֵּה אֲפִילוּ בְּזִמְן הָרֵאשׁוֹנִים הָיוּ מְמַנִּין אֲדָם גְּדוֹל לְעֶסְקָא בְּטִיב גִּיטִין וְקִדוּשִׁין כְּדִי שְׁלֵא יִתְעַסֵּק בְּהֵם אֲדָם שְׂאֵינוּ יוֹדַע כְּדַאֲמַרִּינוּ בְּפִרְקָא קַמָּא דְּגִיטִין בַּר הַדְּיָא בְּעָא לְאִיתּוּנִי גִיטָא אַתָּא לְקַמְיָה דְּרַבִּי אַחַאי דְּהִנֵּה מְמַנְהָ אֲגִיטָא וּפְיִרְשׁ רַש"י ו"ל ו"ל מְמוֹנָא אֲגִיטִי דְּקִיָּמָא לֵן כָּל שְׂאֵינוּ יוֹדַע בְּטִיב גִּיטִין וְקִדוּשִׁין לֹא יֵהָא לֹו עֶסְקָא בְּהֵן וְהוּוּ מְמַנּוּ גַבְרָא רַבָּה לְאוּרוּיִי הִיכִי לְעַבְיָד עַד כְּאֵן לְשׁוֹנוֹ: וְאַף שְׂיֵשׁ לְהַאֲרִיף בְּזָה אֵין כְּאֵן מְקוּמוֹ לְבַד אֲכַתּוּב מַה שְׁכַתּוּב הֵרַב רַבִּינוּ נָסִים ו"ל בְּפִרְקָא מַצּוֹת חִלְצָה עָלָה דְּהֵיא דְּתַנּוּ מַצּוֹת חִלְצָה בְּשַׁלְשָׁה נְאֻפִילוּ הַדְּיוֹטוֹת ו"ל כְּתָבוּ מִן הַמְּפָרְשִׁי ו"ל וְלֹא קָרִי לְהוּ הַדְּיוֹטוֹת אֲלָא מְשׁוּם דְּלֹא בְּעֵינַיִם סְמוּכִין אֲבָל לְעוֹלָא צְרִיף שְׂיֵהִיו יוֹדְעֵי הַלְכוּ חִלְצָה עַד שְׂיִקְרָאוּ לְהֵם כְּסֻדְרָא כְּעֵין דְּיֵינַיִם וְהֵיִינוּ דְּקַאֲמַר שְׂיִוְדְעִים לְהַקְרוֹת כְּעֵין דְּיֵינַיִם וּבְכָלֵל זֶה הַלְכוֹת קְרִיָּאָה וְחִלְצָה שְׂיִוְדְעִים הַדְּיֵינַיִם עַכ"ל: וּמִפְּנֵי הַטַּעַם הַזֶּה נִהְיָו הַסְּמִיכָה: יֵא וְעוֹד נִהְיָו הַסְּמִיכָה שְׁכָל מִי שְׂאֵין לֹו רְשׁוּת מְרַבּוּ לְהוֹרוֹת אֲסוּר לֹו לְהוֹרוֹת: אֲפִילוּ אִם חֲכָם הוּא כְּדַמְשַׁמַּע בְּפִרְקָא קַמָּא דְּסַנְהֶדְרִין דְּאֲמַרִּינוּ הַתָּם דְּרַבָּה בַּר בַּר חֲנָה הָוּה נְקִיט רְשׁוּתָא וְאֲמַרִּינוּ מֵאִי רְשׁוּתָא כִּי הָוּה נַחֲתִית רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה לְבָבָל אֲמַר לִיָּה רַבִּי חֲזִיָּא לְרַבִּי בֶּן אַחֵי יוֹרְד לְבָבָל יוֹרָה יוֹרָה יָדִין יָדִין וּפְיִרְשׁ רַש"י זְכָרוּ לְבִרְכָה ו"ל יוֹרָה אֲסוּר וְהִתֵּר א"ל רַבִּי יוֹרָה וּפְרִיף הַתָּם אִי גְמִיר רְשׁוּתָא לְמָה לִיָּה לְמִשְׁקַל וּמִשְׁנֵי מְשׁוּם מַעֲשָׂה שְׁהִיָּה דְּתַנְיָא פַּעַם אַחַת וְכו' עַד תַּנָּא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה גְזָרוּ תַלְמוּד אַל יוֹרָה אֲלָא א"כ נְטַל רְשׁוּת מְרַבּוּ הָרִי שְׂאֲסוּר לְהוֹרוֹת אֲף אִי גְמִיר אֲלָא א"כ יִקַּח רְשׁוּת וּבְמָה יוֹדַע לְכָל דְּהֵאִי אֵינִישׁ דְּגְמִיר הוּא נְאִית לִיָּה רְשׁוּתָא הֵלֵא בְּקֶרְאָם לֹו מַהֲר"ר בְּעֵלּוֹתוֹ לְסַפֵּר תּוֹרָה וְזֶה גַם כֵּן יֵשׁ לֹו סְמָךְ דְּכִי הִיכִי דְּבַעֲיָדָא דְּאִיכָא ב"ד בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל הַמְּסַמְיָכִים סְמִיכִין לִיָּה בְּשַׁמָּא וְקוֹרִין לֹו רַבִּי כְּדַאֲיָתָא בְּפִרְקָא קַמָּא דְּסַנְהֶדְרִין הוֹאִיל וְעָלָה לְגִדּוֹלָה שְׂאֵין לָהּ גְדוֹלָה הִימְנָה מִצַּד תּוֹרָתוֹ מַה שְׂאֵין כֵּן בְּשַׁאֲרַיִם הַחֲכָמִים שְׁלֵא נִסְמְכוּ הִכִּי נְמִי בְּזִמְנֵינוּ זֶה מֵאֵן דְּאִית לִיָּה רְשׁוּתָא לְהוֹרוֹת קוֹרִין לֹו מַהֲר"ר הוֹאִיל וְעָלָה לְגִדּוֹלָה שְׂאֵין גְדוֹלָה הִימְנָא בְּזִמְנֵינוּ זֶה דְּאֲרַף דְּאֵין סְמוּכָה בְּחוּצָה לְאַרְצָא הֵיִינוּ דְּנוֹקָא לְעַנְיָן קָנַס וּכְדַכְתִּיבָנָא אֲבָל לְעַנְיָן זֶה לְקוֹרָאוּ דְּבִי עֵתָהּ בְּזִמְנֵינוּ שְׂאֵין ב"ד בַּא"י לְהַסְמִיף וְלְקָרוֹת הַמְּסַמְיָכִים רַבִּי אִיכָא בַח"ל כְּדַכְתִּיבָנָא וְאַף כִּי בְּעוֹנוֹתֵינוּ הֵרַבִּים בְּזִמְנֵינוּ זֶה יֵשׁ מַעֲמִידִים דְּיֵינַיִם שְׂאֵינָם הַגּוֹנִים וּמְסַמְיָכִים לְכַדִּים רִיקְנִין וּמְחַלְלִין שֵׁם שְׁמַיִם בְּפִרְהֶסְיָא וְנוֹטְעִים אֲשֶׁרָה אֲצֵל מְזַבַּח י"י בְּתַר רַבָּא אֲזַלִּינוּ: וּמַעֲתָהּ אֲמַר שְׁהַחֲכָם הַשְּׁלָם הִנֵּה כְּמַהֲר"ר דּוֹד שְׁנַתָּן לֹו רְשׁוּת מְרַבּוֹתֵיו גְדוֹלֵי עוֹלָם לְדוֹן וּלְהוֹרוֹת וְהוּא עֵדוֹת לְכָל בְּאִי

עולם דגברא רבה הוא וכדכתבנא ואין בעירו גדול הימנו האי אתרא דדר תמן אתריה קרינו לה שפלים כפופים הם לו הואיל וגדול שפכלם הוא כדאמרין בפרק זה בורר אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבים זה את זה דאלו רבי יוסי קים הנה פפוף ויושב לפני רבי דהא רבי ישמעאל בר רבי יוסי ממלא מקום אבותיו הנה והנה פפוף ויושב לפני רבי וקאמר פבר הורה זקן וכתבו התוספות פרק פל היד בשם ר"ת דטעם הני משום דרבי בזקנותו הנה חכם יותר מרבי יוסי משום הכי אמרינו שאלו הנה רבי יוסי קים הנה פפוף לו לרבי אבל לא משום נשיאותו כפרש"י זכרו לברכה ואפילו לפרש"י שפירש משום נשיאותו כמו שפכתו התוספות שם בפרק פל היד משמו לאו משום דסבר שאם הנה גדול הימנו שאינו פפוף תחתיו דהא מלתא דפשיטא היא אלא משום דקשיא ליה מההיא דפרק פל היד דאמרין התם היאך מניחין דברי הרב דהיינו רבי יוסי ושומעין דברי התלמוד דהיינו רבי אלמא דרבי יוסי גדול מרבי הנה אם פן היכי קאמר אם הנה רבי יוסי קים הנה פפוף לו לרבי ומשום הכי נדחק לרש"י זכרו לברכה ופירש משום נשיאותו אבל פשיטא שכל הקטן מחברו אם אין לו גדולה אחרת יותר מחברו פההיא דרבי שמונהו נשיא עליהם פפוף הוא תחתיו אפילו לרש"י ותייב הוא לנהוג לו כבוד וכדאמרין פל הידע בחברו שהוא גדול הימנו תייב לנהוג בו כבוד שנאמר פל קבל די רוח יתירא ביה ולפנים יתבאר יותר בע"ה: וכן נמי אמרינו בפ' מקום שנהגו ובפרקא קמא דחולין דהא דתנו נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם ה"מ מבבל לבבל ומארץ ישראל לא"י אי נמי מבבל לארץ ישראל אבל מא"י לבבל פיון דאנו פייפינו להו עבדינו פותייהו ופירשו התוספות בפרקא קמא דסנהדרין בשם ר"ת וכו' בפרקא קמא דחולין דטעמא הני משום דבני א"י חכימי טפי דאירא דארץ ישראל מחכים וכדאמרין התם בסנהדרין דאקרו מחוקקי שמלמדים תורה בריים הרי לפנינו דארץ על גב דבני בבל חכימי טובא עד שאמרו שם בפרקא קמא דסנהדרין דרשותא מא"י לבבל לא מהני אפילו הכי אמרינו דלענין אסור והיתר אנו כפופים תחת בני ארץ ישראל הואיל וחכימי טפי מינו ואף על גב דלאו באתרא דידן אינון קל וחומר בידן שנודע לכל שהרב הנזכר גברא רבא הוא וסמיכתו מעידה עליו ונמוקו עמו ובעירו אין גדול ממנו דפשיטא דכל בני עירו כפופים תחתיו ואפילו לפי רש"י ז"ל שפירש וז"ל דאנו פייפינו לבני ארץ ישראל דאינהו נסמכין ובבבל אין סמיכה עבדי פותייהו פלומר אי באים משם אין לשנות מנהגם אלא עושין כמקומן עכ"ל ובפרקא קמא דחולין פי' וז"ל דאנו פייפינו להו לבני א"י לקדש חדשים ולעבר שנה ולדיני קנסות שאין סמיכה בבבל עבדינו פותייהו פי' אזלינו גבייהו אין אנו צריכין לחלוק כבוד למקומנו עד כאן לשונו לאו משום דסבר דאי אינהו חכימי מינו טפי דלא פייפינו להו אלא משום שהרב זכרו לברכה ראה בפ"ק דסנהדרין דאמרין התם דמהתם להכא לא מהני רשות דאי נקיט רשותא מבני ארץ ישראל לא מהני לבני בבל לענין הפקעת ממון שאם טעה שיפטר: וקשיא ליה דאי אינהו פייפינו להו משום דחכימי אנו אמאי לא מהני רשותייהו לבני בבל משום הכי הוצרך לפרש ולומר דאינהו לא חכימי טפי מינו ומשום הכי לא מהני רשותא ליה לענין הפקעת ממון ובמה שאמרו דאנו פייפינו להו היינו דוקא לענין זה דמארץ ישראל לבבל אין לשנות מנהג אלא עושין כמקומן וחלקו להם כבוד זה מצד הסמיכה אבל לענין הפקעת ממון לא הואיל ולא חכימו מינו: ונראה דאם בני בבל חכימו

מבני א"י אע"ג דבני א"י סמיכי ובני בבל לא סמיכי בני א"י כפופין לבני בבל דהא רבי אמי ורבי אסי סמוכין הוו ורב הונא לא סמוך דכל סמוך קרי ליה ר' ואפילו הכי אמרינן פירק הניזקין דר' אמי ור' אסי מיכף הני כייפי ליה לרב הונא והיינו משום גדולתו דכל הגדול מחברו חברו פפוף תחתיו וכדכתיב: וכן נמי נראה מפירק ג' דמגילה דאמרינן התם שמואל מיכף הנה כייף ליה לרב והיינו משום שהיה גדול ממנו דאפילו רב אסי תלמידו של רב היה גדול משמואל פדאמרינן בפ' מרובה וכן נמי היה צריך שמואל מרב הונא שהיה תלמידו של רב פדאמרינן בפ"ק דגיטין בפעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט וכו' וכן בחולין פ"ק בפעא מיניה שמואל מרב מנין למתעסק בקדשים וכו' וכדכתבו התוספות בפ"ק דגיטין ומנה הטעם שהיה רב גדול משמואל היה שמואל כפוף לו דהא שמואל היה ראש ישיבה לעצמו בנהרדעא ורב היה נוהג לו כבוד פדאמרינן התם בפירק מרובה ובפירק שלישי דמגילה ואפ"ה אמרינן התם דמיכף הנה כייף ליה שמואל לרב היינו משום דגדול ממנו היה וכדפרישית ומה שרב היה נוהג לו כבוד טעמא מפירש במרובה: וכדי שלא יטעה מי שיהיה ויקשה על דברי ממה שכתבו התוספות פירק הניזקין צריך אני להביא דבריהם ולבארם דתנן התם אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום פהו קורא ראשון וכו' ואמרו בגמרא ואם בא לחלוק כבוד וכו' עד לא אמרו אלא בשבתות וימים טובים אבל בשני נחמישי לא ופיריף וקא רב הונא קרי בכהני בשבתות וימים טובים ומשני שאני רב הונא דאפילו ר' אמי ור' אסי כהני חשיבי דארץ ישראל מיכף הוו כייפי ליה וכתבו התוספות וז"ל ואפילו ר' אמי ור' אסי וכו' משמע דאי לאו הכי אסור אפילו הוא גדול מכל בני עירו: ואפשר שיטעה מי שיהיה לומר דמכאן משמע דמשום דאדם גדול מחברו אין חברו פפוף תחתיו דהא התוספות כתבו דאי לאו הכי אסור אפילו הוא גדול וכו' אף שהוא טעות מפורסם אענה ואומר דפשיטא דכל הקטן מחברו פפוף הוא תחתיו פדכתיבנא: והכא דקא אמרינן דאפילו ר' אמי ור' אסי כהני חשיבי דארץ ישראל מיכף הוו כייפי ליה משום גדולתו קאמר שהיה גדול מכל בני דורו: וצא וראה דמשום דקרא ליה רב ענן הונא חברין איקפד פדאייתא בכתובות פירק מציאת האשה וכן רב ששת קאמר ליה לרב ענן מר רבה ורב הונא רבה דרבה והיינו משום שהיה גדול הימנו ואע"ג דרב ענן גברא רבה הנה עד דהנה מתני ליה אליהו סדרא רבא וסדרא זוטא פדאייתא בפירקא בתרא דכתובות וכן אמרו שם דרב הונא הנה דריש בתליסר אמוראי כי הוו קיימי רבנן ממתבתא דרב הונא ונפצי גלומייהו הנה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרו במערבא קמו ליה למתיבתא דרב הונא בבבלאה ומה שכתבו התוספות ז"ל דאי לאו הכי אסור אפילו הוא גדול מכל בני עירו הכי קאמרי דטעמא דרב הונא קרי בכהני משום שהיה כל כף גדול בדורו ואפילו מהגדולים שבארץ ישראל שגם הם היו כפופים תחתיו מצד גדולתו אבל אם לא היה כל כף גדול אלא שהוא גדול מבני עירו אסור לו לקרא לכהן: מפל הא דלעיל הוכחנו שהמקום שהרב המופלג הזה דר שם אתריה קרינן ליה וכל בני עירו כפופים תחתיו הואיל וגברא רבא הוא ואין בעירו כמותו וכ"ש שכבר קבלוהו עליהם לרב לימים ושנים והיה מרביץ תורה ביניהם וגמירי מעלין בקדש ואין מורידין שלא עשה דבר שלא פהוגן עד שנאמר שבשביל זה הורידוהו פעובדא דרבן גמליאל בפירק תפלת השחר גם לא בא שם גדול ממנו שנאמר משום זה הורידוהו דזוקא בשוין הוא דאמרינן בפירק בתרא דברכות באמר דאית גבר תמן לא

תהוי גבר אבל בגדול ממנו ידחה הקטן מפני הגדול ואע"ג דאשכחן בפרקא קמא דבבא בתרא דאימנו רבנן דמתא מחסיא לאיתובי לרב אחא מדפתי ברישא ולבסוף לא מינווהו שאני התם שלא הושיבוהו אלא נמנו להושיבו אבל היכא שפבר מנווהו פהכא בגדון דידן מעלין בקדש ואין מרידין כדאיתא בפרק תפלת השחר ואע"ג דהתם בב"ב אמרינן דקרי רב אחא לנפשיה כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו ואלו בסוף מרובה קאמר לעולם אין מטיבין לו וכתבו התוספות דמאי דקאמר לא במהרה מטיבין אמר בתחלה שהיה סבור שיחזירוהו וכשראה שלא החזירוהו אמר לעולם אין מטיבין לו אפשר שהיה סבור שיחזירוהו ויהיו שניהם ראשי ישיבה הוא ומר בר רב אשי שפבר מנו וכעובדא דרבן גמליאל ור' אלעזר בן עזריה בפרק תפלת השחר אבל להוריד למר בר רב אשי מפל וכל לא היה סבור דמעלין בקדש ולא מורדין וכדפרישית: יב מכל הא דלעיל הוכחנו דההוא גברא שהפסיק דרושו של הרב הנז' בר נדוי הוא דגרע האי עובדא מהנהו עובדי שהזכרתי לעיל דפ"ק דקדושין ודפ"ק דשבת וכן נמי נראה דגרע מההוא עובדא דשלהי מרובה דקא אמרו התם ר' ור' חייא הוי שקלי ואזלו באורחא אסתלקו לצדי הדרכים הנה קא מפסע ואזיל רבי יהודה בן קנוסא קמיהו אחר ליה ר' לר' חייא מי הוא זה שפראה גדולה לפנינו א"ל ר' חייא שפא רבי יהודה בן קנוסא תלמידי הוא וכל מעשיו לשם שמים כי מטא לגביה סניגיה אמר ליה אי לא יהודה בן קנוסא את גזרתינהו לשקף בגזרה דפרזלאי ופירש רש"י ז"ל ונ"ל מפסע ואזיל מיתד ליתד פסיעה גסה ולא היה רוצה להסתלק אלא מצד השדה גדולתו מראה לנו שהוא ירא שמים מאד ואינו חושש לתנאים שהתנה יהושע ומחזי כיהרא בגזרה דפרזלא פלומר בנדוי עכ"ל: הא הכא דאע"ג דרבי יהודה בן קנוסא חוץ משורת הדין הנה עביד שהיה מחמיר ואוסר מה שהתיר יהושע על עצמו אפילו הכי היה רוצה רבי לנדותו שהיה חושב שלהראות גדולה לפניו ולפני רבי חייא עשה ואלמלא עדותו של רבי חייא שהעיד עליו שכל מעשיו לשם שמים אבל היה מנדה אותו ק"ו בגדון דידן שהפסיק דרושו של הרב הנזכר דבר נדוי הוא דגרע עובדא דגדון דידן מההיא עובדא דרבי יהודה בן קנוסא דגדון דידן לאו דוקא שהראה גדולה לפני הרב הנזכר אלא שהראה שהוא מזולל בדבריו: וכן נמי גרע מעובדא דרבי אלעזר שפני שהרבה לחלוק בתנורו של עכנאי שהיה נראה לו שהדין בן ברכו אותו כדאיתא בהנהב ומייתי לה נמי בבבבכות: וצא וראה כמה עונש גדול לפוסק דבר תורה ללא סבה נכונה ועוסק בשיחה בטלה שהרי אמרו במסכת אבות שנים שהיו מהלכין בדרך ופסקו ממשנתן ואמרו מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה הרי זה מתחייב בנפשו ואי דוקא בדרך דלויזה היא לו כדאמרינן בפרק כיצד מעברין אלא אפילו שלא בדרך כדאמרינן בפרקא קמא דע"ז כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים שפאמר הקנותים מליח וגו' וא"כ בגדון דידן שלש רעות עשה האחד שהפסיק דבר תורה ועסק במחלוקת: שנית שהרא' גדול' בפני מי שהוא גדול ממנו: שלישי' שזולל בדבריו ולפני' יתבאר יותר בע"ה כמה יש לזהר בכבוד תלמידי חכמים דאפילו תלמיד חכם הרואה תלמיד חכם גדול הימנו שאין דעתו נוחה עליו מצד איזה מעשה אע"פ שלדעת הקטן לא חטא שראוי לנהוג נזיפה על עצמו כאשר אבאר בע"ה: ואם האיש הזה בעל תורה הוא אני אומר שרי ליה מריה דנונדי גרע האי עובדא מפל הנהו עובדי דאמרינן בפרקא בתרא דיומא דהוי חלול השם שתשובה ויום הכפורים ויסורין תולין משא"כ

בְּשֵׁאֵר עֲבִירוֹ וְאִפְּי' פְּרִיטוֹת וּמִיתוֹת ב"ד דְּהֵתָם תְּשׁוּבָה וּי"ה תּוֹלִין וְיִסּוּרִין מְמַרְקִין כְּדַאיִתָּא הֵתָם: וְאִם יָרָא הַשֵּׁם הוּא רָאוּי הוּא לְהִתְכַּבֵּד וְלִישֵׁב בְּבֵיתוֹ הוּא אֵיל וְנִתְכַּבֵּר כְּדִין וְכִדְהוּכְחֵנוּ לְעֵיל וּכ"ש שְׁהוֹסִיף עֲוֹן עַל עֲוֹנוֹ וְגִדְף וְחָרַף הָרַב הַגִּזְפָּר עַל לֹא חָמַס בְּכַפְיוֹ כַּנְרָאָה בְּכַתֵּב הַתְּרַעוּמוֹת דְּוִנְדַאי בַּר נְדוּי הוּא דְּהָא בְּפָרְק ג' דְּבִרְכוֹת אֲמַרִינוּ אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי בְּעֵשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוּמוֹת מְנַדִּין לְכָבוֹד הָרַב וְכֻלָּם שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵינוּ דְּמִיִּיתִי הֵתָם חֲדָא מִיְּנִיָּהּ הוּא מְסַכֵּת עֲדִיּוֹת דְּתַנָּן הוּא הֵיָה אֹמַר וְכוּ' עַד וְאָמַר לְהֵם דְּוִנְגָמָה הַשְׁקוּהָ וְנִדְוּהוּ וְכוּ' וּפִי' רַש"י ו"ל דְּוִנְגָמָה הַשְׁקוּהָ עַל שְׁהִיּוּ דוּמִים לָהּ הֵם הַשְׁקוּהָ שְׁהִיּוּ שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן מְבַנֵּי בְּנֵי שָׁל סְנַחְרִיב עַכ"ל: וְהַתּוֹסְפוֹת ו"ל פִּי' בְּשֵׁם הָעֲרוּף דְּוִנְגָמָה הַשְׁקוּהָ מְצַבַּע וְלֹא מְחַקוּ הַתּוֹרָה עֲלֵיהָ עַכ"ל: וְכֵן פִּי' הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּפִירוּשׁ הַמִּשְׁנֵיּוֹת וְהוֹסִיף לְפָרֵשׁ הַטַּעַם אֲשֶׁר נִדְוּהוּ לְפִי שְׁהוּא אָמַר שְׁהֵם עָשׂוּ זֶה לְפִי שְׁהִיְתָה גִּיּוֹרֵת וְהֵם גָּרִים וְכֹאֲלוּ הֵם לֹא סָבְרוּ לְהִרְחִיקָה לְהַסְתַּפַּח בְּדַת יִשְׂרָאֵל וְקָשָׁה זֶה הַדְּבָר עַל הַחֲכָמִים עַל שְׁלַעַג עֲלֵיהֶם וְנִדְוּהוּ עַכ"ל כ"ש הַמְחַרְף וְהַמְגַדֵּף דְּבַר נְדוּי הוּא: וְכֵן נָמִי מְסִיק שָׁם דְּרַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי מְדַמָּה מִלְּתָא לְמִלְּתָא וּפִי' רַש"י ו"ל מְקוּם שְׁרׁוּאָה בְּמַתְנֵי שְׁנַחְלַק הַיְחִיד עַל הָרַבִּים מַחְלֻקָת גְּדוּלָה אוֹ אֶחָד מִן הַחֲכָמִים שְׁמַדְבַּר קָשָׁה כְּנֶגֶד גְּדוּל הַיְמָנוּ אֹמַר רָאוּי הֵיָה כְּפֶאֱן נְדוּי: וְצֹא וְרָאָה כְּמָה דְּבַר קָשָׁה הוּא זֶה שְׁהִרִי מְבִיא שָׁם נָמִי הוּא דְּתַעֲנִיּוֹת דְּשִׁלַּח שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁטַּח לְחֹנִי הַמַּעֲגָל אֶלְמָלָא חֹנִי אַתָּה גּוֹזְרֵנִי עֲלֵיָךְ נְדוּי וְכוּ' וְהֵתָם טַעְמָא הָנִי מְפַנֵּי כְּבוֹד הַמְּקוּם וּמוֹנָה אוֹתוֹ מְכַלְל הַדְּבָרִים שְׁמַנְדִּין עַל כְּבוֹד הָרַב: וְא"כ פְּשִׁטָא שְׁהַמְגַדֵּף אֶת הָרַב בַּר נְדוּי הוּא: וְכֵן בְּפָרְקָא בְּתָרָא דְּסִנְהֶדְרִין אָמְרוּ אֶפִּיקוּרוֹס רַב וּר' חֲנִינָא דְּאֲמַרִי תְּרַנִּיָּהּ זֶה הַמְּבַזָּה תַּלְמִיד חֲכָם וְעַל אֶפִּיקוּרוֹס נֹאמַר כִּי דְּבַר ה' בְּזָה כְּדַאיִתָּא הֵתָם וְאִין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא וּמְנַדִּין אוֹתוֹ לְאַלְתֵּר כְּדַאֲמַרִינוּ פָּרְק וְאֵלוּ מְגַלְחִין וְלֹאֲפִקִירוֹת' לְאַלְתֵּר וּפִי' רַש"י ו"ל אֶפִּיקִירוֹתָא חִיָּצְפָא שְׁהַעִיזוּ פְּנֵי לְחַרְף תַּלְמִיד חֲכָם: כָּל הַכְּתוּב פֶּה מַעֲנִין נִדְוּי וְכוּ' הֵיָה בְּמְקוּם הַקְּדָמוֹנִים כִּי בְּיָמֵינוּ נִשְׁבַּר שְׁבֵט הַחֲרָם: יג וְכֵן כְּתַב הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּפָרְק שְׁשִׁי דְּהַלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה אַע"פ שְׁהַמְבַּזָּה לְחֲכָמִים אִין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא אִם בָּאוּ עֲדִים שְׁבַזָּהוּ אֶפִּילוּ בְּדְבָרִים חֲיִיב נְדוּי וּמְנַדִּין אוֹתוֹ ב"ד בְּרַבִּים וְקוֹנְסִין אוֹתוֹ לִיטְרָא זֶה עַכ"ל: וְאִף הֵיָכָא דְּלִיכָא ב"ד אֶלָּא שְׁשִׁלִּית ב"ד מַעִיד בְּדְבָר נֹאמֵן כְּדַאיִתָּא בְּפָרְק הַגּוֹזֵל בְּתָרָא הַאי שְׁלוּחָא דְּרַבְּנָן מְהִימָנָא לִיָּה כְּבִי תְּרִי וְה"מ לְשִׁמְתָא וְכֵן כְּתַב הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּפָרְק עֵשְׂרִים וְחַמְשָׁה מְהַלְכוֹת סִנְהֶדְרִין ו"ל וְהִרִי הַשְּׁלִיחַ נֹאמֵן כְּשֵׁנִים לְעַנְּנֵן הַנְּדוּי שְׁאִם אָמַר פְּלוֹנִי הַקְּלָנִי אוֹ הַקְּלֵן אֶת הַדְּיָין מְשַׁמְתִּין אוֹתוֹ: וְאִין לֹאֲמַר דְּוִוְנִיקָא ב"ד הֵם הַמְּנַדִּין אֲבָל הוּא עֲצָמוּ לֹא וְכִדְקָאֲמַר רַב יְהוּדָה בְּפָרְק הַמְּנִיחַ דְּלֹא עֲבִיד אִינִישׁ דִּינָא לְנַפְשֵׁיהָ בְּמִלְּתָא דְּלִיכָא פְּסִידָא דְּכִינֵן דְּלִיכָא פְּסִידָא לִיזוּל קָמִי דִּינָא דְּלִית הַלְּכָתָא כְּוַתִּיָּה אֶלָּא כְּרַב נַחְמֵן דְּכְוַתִּיָּה ק"ל בְּדִינֵי וְכֵן פְּסִקוּ רַבֵּי הַפּוֹסְקִים וְאֶפִּילוּ לְרַב יְהוּדָה נָמִי נִרְאָה דְּמוּדָה בְּנִדּוֹן דִּינֵן דְּעֵבִיד דִּינָא לְנַפְשֵׁיהָ דְּהִכִּי אֲמַרִינוּ פָּרְק וְאֵלוּ מְגַלְחִין אָמַר רַב יוֹסֵף צְוֹרְבָא מְרַבְּנָן עֲבִיד דִּינָא לְנַפְשֵׁיהָ בְּמִלְּתָא דְּפְסִיקָא לִיָּה וְאֵל תְּדַקְדַּק מְזָה דְּרַב יוֹסֵף סְבִירָא לִיָּה כְּרַב יְהוּדָה וְלִהִכִּי אֲצַטְרִיף לְאַשְׁמוּעִינָן בְּצוֹרְבָא מְרַבְּנָן שְׁיִישׁ כְּמָה תְּשׁוּבוֹת בְּדְבָר אֶלָּא שְׁאִין זֶה מְקוּמוֹ וְאִין לֹאֲמַר דְּהֵתָם לְמַמוֹנָא הוּא דְּקָאֲמַר דְּהָא פִּירַש"י הֵתָם דְּפְסִיקָא לִיָּה שְׁבִירוֹר הַדִּין דִּין וּמוֹצִיא מִבְּעַל חוּבוֹ בְּעַל כְּרַחוּ וְכֵן נָמִי הוּא דְּפָרְק הַמְּנִיחַ לְמַמוֹנָא קָא אֲמַרִינוּ אֲבָל לְעַנְּנֵן לְנִדּוֹת לְכָבוֹדוֹ הָא אֲמַרִינוּ בִּירוּשְׁלַמִי זְקוּן שְׁנִדָּה לְעַצְמוֹ לְצוֹרְף עֲצָמוֹ אִין נְדוּי נְדוּי דְּלֹא מְבַעֲיָא לְהַגְהוֹת מִיְּמוֹנִיּוֹת שְׁכַתְּבוּ

דְּהֵתֶם מִיָּרִי שְׁלֵא בְּזָהוּ כָּלֵל רַק שְׁאִינוּ מְכַבְּדוּ כְּמוֹ שְׁחֵיב בְּכַבּוּדוֹ בְּקוֹמָה וְהַדּוֹר אֵלֶּא
אֶפְיָלוּ לְבַעַל הַטּוֹר שְׁפָתָב בְּשֵׁם אָבִי עֲזָרִי זָכְרוּ לְבִרְכָה לֹא יִדְעֵנָא מֵאִי הָוִי לְצוֹרָךְ עֲצָמוּ
וְשָׂמָא הָיִי פְּוֹרְשׁוּ שְׁנֵדְהוּ כְּהִלְכָה וּמִיָּהוּ לֹא נִתְפַּוֵּן אֵלֶּא לְצוֹרָךְ עֲצָמוּ כְּדִי לְהַשְׁתַּפֵּר
בְּהַתְּרָתוֹ וּלְכָךְ אֵין גְּדוּיִו גְּדוּי עַד כְּאֵן לְשׁוֹנוֹ הֵכִי גְּדוּיִו גְּדוּי דְּהֵתֶם הֵכִי פִירוּשׁוֹ שְׁהַחֲכָם
לֹא הָיִה מְנַדְּהוּ אֵלֶּא הָיִה מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ אוֹ לֹא הָיִה מְקַפֵּיד עַל חֲטָאוֹ אֵלֶּא כְּדִי שְׁיִשְׁפִירוּהוּ
לְהַתִּירוֹ וְהַגְּדוּי שְׁלוֹ לֹא הָיִה לְשֵׁם שְׁמִים: וְאֵין לוֹמַר דְּהָא גְּמִי מִשְׁתַּפֵּר בְּהַתְּרָתוֹ מְקַרִי
הוֹאִיל וְעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לִיצְרוֹ שְׁמִתְנַקֵּם מִשׁוֹנָאוֹ וְכִדְאֶמְרִינֵן פֶּרֶק הָאוֹרֵג גְּבִי קוֹרַע בְּחֻמְתּוֹ
הָאִי גְּמִי מְתַקֵּן הוּא דְקָא עֲבִיד נַחַת רוּחַ לִיצְרוֹ דְאִי הֵכִי מַה לוֹ לְאָבִי הַעֲזָרִי לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר
כְּלוּמַר שְׁנֵדְהוּ כְּהִלְכָה וּמִי' וְכו' יִפְרֵשׁ הַלְשׁוֹן כְּפִשְׁטוֹ שְׁנֵדְהוּ לְצוֹרָךְ עֲצָמוּ דְהֵינֵנוּ לְצוֹרָךְ
כְּבוֹדוֹ מְפַנֵּי שְׁחַרְפְּהוּ וְעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לִיצְרוֹ וְכו"ש כְּשִׁמְנֵדָה כְּדִי לְהַשְׁתַּפֵּר דְּהָא הֵכִא
גְּדוּיִו כְּהִלְכָה שְׁהַמְבֹּזָה תְּלַמִּיד חֲכָם חֵיב גְּדוּי וְאֶפְיָלוּ הֵכִי הֵיכָא שְׁנֵדְהוּ הוּא עֲצָמוּ אֵין
גְּדוּיִו גְּדוּי הוֹאִיל וּמִתְכַּוֵּן לְכַבּוּדוֹ כ"ש בְּשִׁמְתְּכֵוּן לְהַשְׁתַּפֵּר וְאָף שְׁנֵדְהוּ כְּהִלְכָה אֵלֶּא
נְדָאִי גְּרָאָה דְדוֹקָא שְׁמִתְכַּוֵּן שְׁיִשְׁפִירוּהוּ לְהַתִּירוֹ הוּא דְאֵין גְּדוּיִו גְּדוּי שְׁלֵא נִתְּן לוֹ רְשׁוּת
לְנִדּוּת אֶפְיָלוּ כְּהִלְכָה עַל דַּעַת שְׁיִשְׁפִירוּהוּ לְהַתִּירוֹ אֲבָל בְּעֵינֵן אַחַר גְּדוּיִו גְּדוּי: וְתַדַּע שְׁכֹן
הוּא שְׁהָרִי מְצָאנוּ בְּפִרְקָא בְּתַרְא דְקִדּוּשֵׁין דְאֶשְׁמַתִּיהָ רַב יְהוּדָה לְהַהוּא גְּבַרָא דְלֹא שְׁבִיק
שְׁמַעְיָה לְמַשְׁקַל בְּשָׂרָא אֵלֶּא אָמַר מֵאֵן רַבִּי יְהוּדָא בַר שְׁוִיסְקַל דְשָׁקִיל בְּשָׂרָא מְקַמָּא:
וְאֵין לְטַעוֹת וְלוֹמַר דְּהֵיא לְאוּמָשׁוּם כְּבוֹדוֹ גְּדוּהוּ אֵלֶּא מְשׁוּם שְׁצַעַר לְשְׁלוּחוֹ וּכְמוֹ שְׁהַשִּׁיב
לְרַב נַחְמָן כְּשִׁשְׁאָלוּ מֵאִי טַעְמָא שְׁמַתִּיהָ מֵר לְהַהוּא גְּבַרָא אָמַר לִיהָ צִיעַר שְׁלִיחָא דְרַבְּנָן
וּפִי' רַש"י דְרַב מְנַגִּיד מֵאֵן דְמַצְעַר שְׁלוּחָא דְרַבְּנָן כְּדִאִיתָא בְּפִרְקָא קַמָּא וְהַחֲמוֹר עֲשִׂיתִי
לוֹ לְקוֹנְסִי וְאָף עַל גַּב דְרַש"י זָכְרוּ לְבִרְכָה כְּתַב הֵתֶם בַּפ"ק שְׁלִיחַ ב"ד: וְכֵן גְּמִי אֶמְרִינֵן
פֶּרֶק רַבִּן גַּמְלִיאֵל דְרַב מְנַגִּיד אִמָּאן דְמִתְפַּקֵּר בְּשְׁלוּחָא דְבִי דִינָא הָא פִּירוּשׁוֹ הַתּוֹסְפוֹ' זָכְרָם
לְבִרְכָה הֵתֶם בְּפִרְקָא רַבִּן גַּמְלִיאֵל דְלֹא דוֹקָא דְכָל שְׁלוּחָא דְרַבְּנָן יֵשׁ לְהַלְקוֹת אָף עַל גַּב
דְלֹא הָוִי שְׁלִיחַ ב"ד וְהַבִּיאוּ רָאִיָּה מֵהֵיא עוֹבְדָא דְרַב יְהוּדָה וַא"כ יֹאמַר הָאוֹמַר דְּהֵיא
דְּהֵתֶם לְאוּ מְשׁוּם כְּבוֹד הַחֲכָם הוּא הָא לִיתָא דְהָא טַעְמָא דְהַמְצַעַר שְׁלוּחָא דְרַבְּנָן דְמְנַגִּיד
לִיהָ רַב לֹא הוּא אֵלֶּא מְשׁוּם כְּבוֹד הַרַב דְלְכַבּוּד הַרַב מְנַדִּין גְּמִי וְכִדְפִרִי' וְאֶפְרֵשׁ וְכִדְפִירוּשׁ
רַש"י שֵׁם וְז"ל שְׁמַתִּיהָ רַב יְהוּדָה כְּדִאֶשְׁפַּחֵן דְמְנַדִּין עַל כְּבוֹד הַרַב וְאָף עַל גַּב דְרַב יְהוּדָה
קָאמַר מְשׁוּם דְצִיעַר שְׁלוּחָא דְרַבְּנָן שְׁמַתִּיהָ רַש"י ז"ל הוֹדִיעֵנוּ דְטַעְמָא דְמַצְעַר שְׁלוּחָא
דְרַבְּנָן דְמְנַגִּיד לִיהָ רַב לֹא הָוִי אֵלֶּא לְכַבּוּד הַרַב וְכֵאֵן שְׁנַגַּע בְּכַבּוּד הַרַב עֲצָמוּ אָף עַל גַּב
דְלֹא הָוִי בְּזִיוֹן מְמַשׁ מִיָּהוּ הוֹאִיל וְצַעַר שְׁלוּחוֹ שְׁחֵיב מְלַקוֹת מְשׁוּם כְּבוֹד שְׁלוּחוֹ בְּרְשׁוּת
הַחֲכָם הוּא לְהַחֲמִיר עָלָיו לְפִי תוֹקֵף הַמַּעֲשֶׂה וְהֵכָא שְׁנַצְטַרֵף עִמּוֹ כְּבוֹד הַחֲכָם קַצַּת הַחֲמִיר
עָלָיו: וְכֵן כְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת זָכְרָם לְבִרְכָה בְּפִרְקָא ר"ג וְכֵן גְּמִי גְּרָאָה מֵהֵיא עוֹבְדָא שְׁהַזְפִּירָתָּ
שְׁשַׁלַּח רַב חֲסֵדָא לְרַב הַמְּנוֹנָא לְנִדּוּת סְבִי דְגְּזוֹנֵיָא לְכַבּוּדוֹ וְכֵן מְצָאנוּ בְּהַדְּיָא בְּפִרְקָא אֵלוּ
מְגַלְחִין שְׁהַרַב מְנַדֵּה לְכַבּוּדוֹ דְתַנְיָא הֵתֶם מְנַדֵּה לְרַב מְנַדֵּה לְתַלְמִיד מְנַדֵּה לְתַלְמִיד אֵינוּ
מְנַדֵּה לְרַב וְדִיִּיקִינֵן מִיָּנִיָּה הֵתֶם שְׁמַע מִיָּנִיָּה תְּלַמִּיד שְׁנֵדָה לְכַבּוּדוֹ גְּדוּיִו גְּדוּי: וְכֵן קָאמַר
רַב הוֹנָא גְּמִי הֵתֶם תְּלַמִּיד חֲכָם שְׁנֵדָה לְכַבּוּדוֹ גְּדוּיִו גְּדוּי דְתַנְיָא מְנַדֵּה לְתַלְמִיד אֵינוּ מְנַדֵּה
לְרַב לְרַב הוּא דְאֵינוּ מְנַדֵּה הָא לְכוּלֵי עֲלָמָא מְנַדֵּה לְמֵאִי אֵלִימָא בְּמִילֵי דְשְׁמִיָּא אֵין חֲכָמָה
וְאֵין עֲצָה וְגוֹמַר אֵלֶּא לְאוֹ לְכַבּוּדוֹ: וְאֵין לְהַקְשׁוֹת וְלוֹמַר דְאֶדְדִּיקֵי קַתְּ מְסִיפָא תִּדּוּק מְרִישָׁא
דְקָאמַר מְנַדֵּה לְרַב מְנַדֵּה לְתַלְמִיד דְמִשְׁמַע דְלְתַלְמִיד הוּא דְמְנַדֵּה הָא לְכוּלֵי עֲלָמָא לֹא

ואם כן הנה לן דלא למיפישט מינה לא הכי ולא הכי הואיל ולא ידעינן הי מנייהו ויתנא
איך אטו ההיא וכדאמרין עלה דההיא מתניתין דנכרי שפא לכבות דנראה דסיפא גלי
ארישא דהאי תלמיד דנקט לרבנותא נקטיה דאפילו לתלמיד חבד שהוא חכם פמותו ולא
שמע ממנו אלא דבר אחד או יותר הוי מנודה וכ"ש אשאר אינשי דעלמא דגריעי ממי
שחכם פמותו אף שלמד ממנו דבר אחד או יותר והאי דנקט מנודה לרב מנודה לתלמיד
ולא קאמר מנודה לכמותו דהיינו רב אחר פמותו דהא אי הוי מנודה לתלמיד הוי מנודה
נמי לתלמיד פמותו ואף אם שניהם חברים לרב נחכמים פמותו היינו משום דלישנא
מעליא הוי למנקט גבי רב תלמיד ולגבי תלמיד רב ואף שיש לדקדק ולומר דרישא בכדי
נסבא דהא מסיפא שמעינן לה ויש לחלק אף לא אאריה: ואפשר דהיכא שיש גדול בעיר
ואין פמותו בעירו רב העיר נקרא דאתריה הוא וכדפרי' וכלם תלמידיו ואפשר דהוי
טעמא משום שא"א שלא שמעו ממנו דבר אחד או יותר או אפשר דכל חכם גבי קטן
ממנו רב קרינן ליה וכמו שאמרו בהגוזל בתרא בעובדא דרב פהנא דאמר ר' יוחנן לההוא
עכנא פתח פיה ויפנס הרב אצל תלמיד ולא פתח ויפנס חבד אצל חבד ולא פתח ויפנס
תלמיד אצל הרב ופתח ופשיטא דהתם רב ונחבד ותלמיד דקאמר לפי גזולתם קאמר וכן
נמי בפרק מציאת האשה דקאמר ליה רב ששת לרב ענן מר רבה ורב הוא רביה דרבה
לפי גזולתם קאמר דנראה דרב ענן לא הנה שלח ליה לרב הונא חבדין אף אם
תלמיד חבד הנה דהא תלמיד חייב בכבוד הרב ואסור לו להתפלל בצדו שלא יראה כאלו
הם שנים כדמשמע בפרק תפלת השחר וכן נראה נמי מדברי רב ששת דהא מאי דקאמר
ליה מר רבה וכו' לפייסו אמר לו על שפא לומר לו דברים אלה ואי רבו ורבו דרבו ממש
קאמר כ"ש שהיה לו לרב ענן לכעוס יותר דנראה שהתלמיד הוא חייב בכבוד רבו מרבו
דרבו דלא דמי לההיא דקדושין אבא אומר השקני מים ואמא אומרת השקני מים וכו'
ואין לו להאריה בזה אלא נראה לפי גזולתם קאמר ואף על גב דחזינן דרב ששת הנה
תלמידו של רב הונא דהא לקמיה הנה יתיב מפל מקום רצה רב ששת לומר לרב ענן
דברים אלה דמשום שהוא תלמידו לא הנה לו לשמוע לרבו ולקחת לזולל בכבודו
ולקראות לו שרבו גדול הימנו הואיל והוא גדול פמותו ואינו כפוף תחתיו אלא היכא
שהאמת כן ומשום הכי קאמר ליה מדרבה ורב הונא רביה דרבה לומר לו שהאמת כן
שהוא גדול הימנו ואם כן אינו זלולו אם יאמר לו הדברים ששלח לו רב הונא והוא
מוכרח לאמרן לו ואי ממש קאמר ליה הנה אמר ליה מר רבה ורב הונא רבה ורביה
דרבה ואף על גב דיודע הנה רב ענן דרב ששת תלמידו של רב הונא הנה הכי נמי הנה
יודע אם הנה הוא גם כן תלמידו של רב הונא ואפילו הכי הוצרך רב ששת לומר לו
דברים אלו ולפייסו לקראות לו שמצד זה באו אצלו לומר לו דברים אלה וא"כ הכי נמי
הנה לו לומר ורב הונא רבה ורביה דרבה וכדפרישית אלא נראה דלפי גזולתו קאמר
וקל להבין: וכן מר עוקבא קאמר ליה נמי לרב ענן דלא שפיר עבד דקרי ליה לרב הונא
הונא חבדין משום שלא ידע מאי מרזחא ולא קאמר ליה משום שהנה תלמידו ואל יקשה
לה לומר דהואיל וכן הוא למה קראו רב ענן הונא חבדין דלדידך מי ניחא ומילתא
דפשיטא היא ואין לי להאריה וכן נראה נמי ממה שפירש רש"י בפרקא בתרא דברכות
עלה דאמרין התם דרש בר קפרא באתר דלית גברא וקאמר אפיי שמע מינה באתר
דאית גבר לא תהוי גבר ופריה פשיטא ופירש רש"י כדכתבינא לעיל משמע שאם החכם

הָדָר בְּמָקוֹם אֶחָד גָּדוֹל מֵהַבָּא שָׁם אַף עַל פִּי שֶׁהַחֶכֶם הַבָּא שָׁם לֹא שָׁמַע מֵהַחֶכֶם הַדָּרָשׁן
לֹא דָבָר קָטָן וְלֹא דָבָר גָּדוֹל רַבּוֹ נִקְרָא וְלִכְּפֹי הַיְצָרָה אַבְיִי לְהַשִּׁיב שָׁם בְּשִׁשְׁנֵיהֶם שְׁוִים:
יָד וְאֵל יִקְשֶׁה לֹה מִמָּאֵי דְאַמְרִינּוּ פִּרְק וְאֵלּוּ מְגַלְחִין כִּי נַח נִפְשִׁיָה דִר' זִירָא לֹא קָרְעֵי רַבְּנֵי
עָלְיָה אַמְרֵי לֹא גְמִירְנָא מִיְנֵיהּ אָמַר לְהוּ אַבְיֵי מִי תַנְיָא הָרַב שְׁמַת חֶכֶם שְׁמַת תַּנְיָא וְאִם כֵּן
יֵאמֵר הָאוּמַר דְרַב מִיקְרֵי הֵיכָא דְלָמַד מִמֶּנּוּ אַבְל לְמִי שְׁלֵא לְמַד מִמֶּנּוּ לֹא מִיקְרֵי רַב וְאַפִּילוּ
אִי גָדוֹל הֵימְנוּ לֹא הִיא דְהֵתֵם שְׁוִין הָיוּ רַבְּנֵי לְרַבֵּי זִירָא וּמִשׁוּם הֵכִי הָיוּ סְבָרֵי דְהוּאִיל
וְלֹא גְמֵרֵי מִיְנֵיהּ אֵינָם פְּקֻרֻבֵי וְאַף אִם תִּמְצָא לֹמַר דִר' זִירָא הָיָה גָדוֹל מֵהֶם מִכָּל מְקוֹם
סוּבָרִים דְלַעֲנִין זֶה דְלַהוּ פְּקֻרֻבֵי בְּעֵינֵי דְגְמִירֵי דְנֻקָא וְכִמוֹ שְׁאַמְרוּ שֶׁהַתְּלַמִּידִים נִקְרְאוּ
בְּנִים וְאַבְיֵי הַשִּׁיב לָהֶם דְאִי תַנְיָא הָרַב שְׁמַת הֵייתֵם יְכוּלִים לְפָרֵשׁ וְלֹמַר דְרַב דְקֵאמַר
הֵתֵם הֵינֵנו הֵיכָא דְגְמֵרֵי מִיְנֵיהּ קֵאמַר אַבְל הוּאִיל וְחֶכֶם שְׁמַת תַּנְיָא לֹא תוּכְלוּ לְפָרֵשׁ כֵּן
וְלַעוֹלָם אַמְיָנָא דְהֵכָא דְקֵתְנֵי מְנוּדָה לְרַב מְנוּדָה לְתַלְמִיד בְּכָל חֶכֶם הַגָּדוֹל מִחֲבֵרוֹ קֵאמַר
וְאַף אִם לֹא לְמַד מִמֶּנּוּ וְכֵהִיא דְפִרְק שְׁלִישִׁי דְבִרְכּוֹת שֶׁהַבְּאִתִּי לְעִיל דְקֵאמַר מְנַדִּין לְכַבּוֹד
הָרַב שְׁפִירֵשׁ לְכַבּוֹד הַחֶכֶם וְכֵן נָמִי כֵהִיא דְפִרְק כָּל הֵיז דְקֵאמַר ר' יִשְׁמַעֵאל הִיאֵה מְנַחִין
דְבָרֵי הָרַב דְהֵינּוּ ר' יוֹסִי שְׁהֵיָה גָדוֹל וְעוֹשִׂין דְבָרֵי תַלְמִיד דְהֵינּוּ ר' שְׁהֵיָה קָטָן מִמֶּנּוּ
וְקוֹרָא לִר' יוֹסִי רַב וְלִר' תַלְמִיד וְאַף עַל גַּב שֵׁר' יוֹסִי לֹא הָיָה רַבּוֹ שֶׁל ר' אֱלָא מִשׁוּם
גְּדוּלְתוֹ קוֹרָא לוֹ רַב דִּיקָא נָמִי דְקֵתְנֵי בְּבִרְיָתָא זֹו שְׁאַנּוּ בֵּה מְנוּדָה לְתַלְמִיד וְלֹא קֵתְנֵי
מְנוּדָה לְתַלְמִידוֹ וְכֵן בְּפִרְק גִּיד הַנְּשֵׂה קוֹרָא הַקָּטָן לְגָדוֹל רַבּוֹ דְאַמְרִינּוּ הֵתֵם כְּלוּהוּ שְׁנֵי
דְרַב הָיָה כְּתִב לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְקַדָּם רַבִּינוּ שְׁבַבְבֵל כִּי נַח נִפְשִׁיָה הָיָה כְּתִב לְשִׁמּוּאֵל לְקַדָּם
חֲבֵרֵינוּ שְׁבַבְבֵל אָמַר לֹא יָדִיעַ לִי מִיָּדֵי דְרַבִּיָּה אֲנָא כְּתִב שְׂדֵר לִיה עֵבּוּרָא דְשִׁיתִין שְׁנִין
אָמַר הַשְׁתָּא חֲשַׁבְיָנָא בְּעֵלְמָא יָדַע שְׂדֵר לִית תְּלִיסַר גְּמִלֵי סְפִיקֵי טְרַפְתָּא אָמַר אֵין לִי רַב
בְּבָבֵל אֵיזִיל וְאַחֲזִיָּיה הָרִי לְפָנֵינוּ דְכָל תַלְמִיד חֶכֶם הַגָּדוֹל מִחֲבֵרוֹ נִקְרָא רַבִּי וְאִם כֵּן אִם
נָדָה הוּא בְּעַצְמוֹ לְכַבּוֹדוֹ מְנוּדָה לְקָטָן מִמֶּנּוּ וְאִם כֵּן בְּנִדּוֹן דִּינּוּ נִדּוּיוֹ שֶׁל הָרַב הַנְּזַכֵּר שְׁנֵדָה
לְגַבְרָא דְאַתְפַּקֵּר בֵּיָה חֲיִיבִים כָּל בְּנֵי עִירוֹ לְקַיְמוֹ וְלַנְּהוּג בּוֹ כְּמְנוּדָה וְכָל שְׁכֵן שְׁנֵדָהוּ
בְּהַסְכַּמַת קַהֲלוֹת פּוֹלְיָא שְׁהֵם רוּב הַקְּהֵל הַהוּא כְּנִרְאָה בְּכַתְּבוֹ שֶׁל הָרַב הַנְּזַכֵּר דְהוּי כְּאֵלוֹ
נִדּוּהוּ ב"ד וְטוֹבֵי הַקְּהֵל בְּזִמְנָן הֵזָה בְּמָקוֹם ב"ד הֵם כְּאֲשֶׁר יִתְבָּאָר בַּע"ה לְפָנֵים: וּמַעֲתָה
אוֹמַר שְׁאִם רָצוּ הַקְּהֵל לְעַנּוֹשׁ אוֹתוֹ יוֹמַר מִדִּין סֵתֵם נִדּוּי וְהַכֵּל לְשֵׁם שְׁמִים שְׂרִשׁוֹת בְּיָדֵם
כְּדַכְתֵּב הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִרְק שְׁשֵׁה וְעֶשְׂרִים דְהֵלְכוֹת סְנֵהֲדֵרִין וְז"ל אַע"פ שְׁאֵינָה לֹוְקָה
הַמְחַרֵּף ת"ח מְנַדִּין אוֹתוֹ וְאִם רָצוּ הַדִּינָיִם לְהַפּוֹתוֹ מִכַּת מְרָדוֹת מִכֵּין וְעוֹנְשִׁין אוֹתוֹ כְּפִי
מַה שְׁיִרְאוּ שְׁהָרִי בְּזָה אֵת הַזִּקְנָן עַכ"ל: וְאֵין לְהַדְחֵק לְהוֹצִיא הַלְשׁוֹן מִפְּשׁוּטוֹ וְלֹמַר דְזֶה
אוֹ זֶה קֵאמַר דְבַתְרֵי קָטְלֵי לֹא קָטְלֵי אֵינְשֵׁי דַאע"ג דְבַתְרֵי קָטְלֵי לֹא קָטְלֵי אֵינְשֵׁי נִדּוּי
וּמְלָקוֹת וְכִיּוֹצֵא בּוֹ עוֹשִׂין לוֹ דְהָא בְּפִרְק אֵלוֹ נְעֻרוֹת מְשֻׁמַע דִּלְר' מֵאִיר לֹוְקָה וּמְשַׁלֵּם וְכֵן
לְרַבִּי נַחוּנְיָא פְּדִיָּיק רַב פְּפָא הֵתֵם מְדַבְּרֵי וְאַפִּילוּ לְרַבְּנֵי אֵי לֹאוּ דְגִלֵי קָרָא דְלֹא יֵהֵיָה
אָסוֹן וְגַם קָרָא דְכָדִי רִשְׁעָתוֹ אַבְל הָיָה עֹנְשִׁין לִיה תְּרַתִּי אוֹ מֵיתָה וּמָמוֹן אוֹ מְלָקוֹת וּמָמוֹן:
וְכֵן נָמִי כְּתִב הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִרְק שְׁשֵׁי דְתַלְמוּד תּוֹרָה בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁר הַזְּכַרְתִּי כְּבָר וַאֲע"פ
שֶׁהַמְבַּזֵּה אֵת הַחֶכְמִים וְכו' עַד מְנַדִּין אוֹתוֹ וְקוֹנְסִין אוֹתוֹ לִיטְרָא זָהָב וְאֵין לֹוְמַר דְזִנְקָא
הָנִי מִשׁוּם דְחַד בְּגוּפִיָּה וְחַד בְּמִוּנְיָה אֲפֻשֵׁר לְעֲשׂוֹת שְׁנֵיהֶם אַבְל נִדּוּי וּמְלָקוֹת דְתַרְנִיָּהוּ
בְּגוּפִיָּה לֹא עֲבָדִין לָה דְבַתְרֵי קָטְלֵי לֹא קָטְלִינּוּ אֵינְשֵׁי דְהָא לְרַבִּי מֵאִיר אֵי לֹאוּ קָרָא דְכָדִי
רִשְׁעָתוֹ הָיָה עֹנְשִׁין לִיה מֵיתָה וּמְלָקוֹת וְלֹא הָיָה יְלַפִּינוּ מִתְרֵי קָטְלֵי וְאַפִּילוּ לְרַבְּנֵי דְסְבָרֵי

דקרא אתא לאשמועינן דלא ליצעביד ליה מלקות וממון הא פירשו התוספות התם דלרבנן מיתה ומלקות נמי מפדי רשעתו נפקא להו א"כ נראה דלכולי עלמא אלמלא קראי יתירי הנה ענשינן ליה תרתמי: וכן פתבו התוספות בשלהי פרק שני דכתובות בשם רבינו תם דעבדינן תרתמי נדוי ומלקות דאמרינן התם עלה דההיא דתניא לנה הימנה אינה נפרעת אלא ע"י אחר אמר רב ששת וכו' עד רב פפא אמר שמותי משמתינן להו רב הונא בריה דרב יהושע אמר נגודי מנגדינן להו ופירש ר"ת דלרב נחמן נמי משמתינן וגם מנגדינן ואע"ג שהרמב"ם ז"ל כתב בפרק עשרים ואחד דהלכות אסורי ביאה וז"ל וגרושה שבאה עם המגרש לדין מנדין אותו ומפין אותו מפת מרדות לאו משום דסבר דאין לעשות שניהם אלא דסבר האי נמי דפירש הכי קאמר וכדפ"י: ונראה שהרב ז"ל סובר דראוי לב"ד להוסיף על הנדוי ולענשו לפי גודל המתבזה ולפי הבזיון שביבזה המחרף דיש הפרש בין תלמיד חכם ובין בזיון לבזיון וזהו שהוסיף בדבריו ואמר שהרי בזה את הזקן שלא היה צריך בדברים אלה כלל: וגם שינה בדבריו דמתחלה התחיל לשון חרוף ולשון תלמיד חכם ואמר המחרף ת"ח ולבסוף השלים לשון בזיון ולשון זקן ואמר שהרי בזה את הזקן להורות לנו את הדרך אשר נלך בה וזהו ע"ד שחלקו בפ' הדר ואמרו שאני רב אחא בר יעקב דמןפלג היה: וכבר הבאתיו לעיל והרב ז"ל למדנו במלות קצרות פנינים יקרים פמנהגו הטוב: ואל יאמר האומר דכל הגי דאמרינן דוקא בדורות הראשונים כשמעיה ואבטליון או פרב יהודה אבל כמונו היום לא דאי אינון מלאכי אנן אינשי וכו' דאין לה אלא שופט שבקימיה וירובעל בדורו כמשה בדורו כדאיתא בפרק שני דר"ה ומזה הטעם פסק ר"ת שבכל דור ודור הרשות נתונה ביז גדול הדור אפי' להפקיע ממון כדכתב הסמ"ג ז"ל בסימן ר"עא וז"ל ומסיק שם שאין כותבין פרוזבול אלא בי דינא דרבי אמי ורב אסי דאלים לאפקועי ממונא אבל שאר בתי דינין לא ומעשה היה וכתב רבינו יעקב פרוזבול מפני שהיה גדול הדור וכן בכל דור ודור הרשות נתונה ביז גדול הדור לכותבו וכן פתבו התוספות פרק השולח ואם פן נראה שבכל דור ודור הרשות נתונה ביז גדול הדור אפילו להפקיע ממון דאין לומר דדוקא פרוזבול הוא שכותבין מפת תקנת הלל אבל להפקיע ממון בלא תקנת הלל לא דהא משמע התם דלא תיקן הלל פרוזבול אלא כגון בי דינא דרבי אמי ור' אסי דאלימי לאפקועי ממונא בלא תקנת הלל אבל בדינא אחרנינא לא א"כ מאן דלא אלים לאפקועי ממונא בלא תקנת הלל אינו כותב פרוזבול מפת תקנת הלל: ואל יקשה לה ממה שכתב הסמ"ג ז"ל וז"ל תלמידי חכמים שהלוו זה את זה ומסר דבריו לתלמידים ואמר מוסרני לכם שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה אינו צריך לכתוב פרוזבול מפני שהם יודעים שהשמטת פספסם בזמן הזה מדבריהם ובדבריהם בלבד היא נדחת כדאיתא פרק השולח רבנן דבי רב אשי מסקי מליהו אהדדי עכ"ל: דכיוצא בדברים אלה כתב הרב רבינו משה בר מימון ז"ל בפרק תשיעי דהלכות שמייטה והקשה עליו הר"אבד ז"ל וז"ל אמר אברהם דבריו סותרין זה את זה אבל הרב רבינו גסים ז"ל ישב דבריו בפירושו על דברי הרי"ף ז"ל בפרק השולח וכתב דהוי דומיא דמאי דאמרינן בפרק איזהו נשך דתלמידי חכמים מותרין להלוות זה את זה ברבית: טו ואחזור לומר דמזה הטעם אשר כתבתי דאין לה אלא שופט שבקימיה הוסיפו כמה גדולים לומר טובי העיר הוו בעירם למה שהנבחרו כמו גדולי הדור בכל מקום כמו שגדולי הדור הפקדם הפקדם בכל מקום בפידי דמגדר מלתא

ותקנתא הוא כף טובי העיר הפקדום הפקדום ובעל הסמ"ג בסימן פ"ב בדין אסמכתא פתב דטובי העיר הווי ב"ד חשיב דכתב וז"ל אפילו במעכשיו אינו מועיל קנין פשאר אסמכתות אלא בב"ד חשיב ודייק לה מנדרים פ' השנותפין דאמרינן התם והוא דקנו מיניה בב"ד חשיב וכתב נהגו באלו המלכיות לעשות שדוכים לפני טובי העיר שלא יהא אסמכתא אלמא דטובי העיר חשבינן להווי ב"ד חשיב ואפילו לענין בטול קדושין פתב הר"ש בא דאיהו בתרא בתשוב' וז"ל ואלו רצו לתקן הקהלות או כל קהלה וקהלה לגדור בפני תקלות אלו יעשו במעמד כלם ויפקיעו מעתה ועד עולם או לזמן שירצו כל ממון שינתן לשום אשה מקהלם הפקעה גמורה והפקדו גמור אלא א"כ תקבלם האשה מדעתה ומדעת אביה או בפני פלוני ופלוני כמו שירצו וכן מצאתי גם לרב שרירא גאון ז"ל שפן נהג הוא נאבותיו ואמר לצבור אחר לנהוג כן עכ"ל וראב"ה ז"ל פתב בתשובת שאלה שאם אחד מבני העיר מוחה בדבר שראשי הקהל רוצין לעשות או לגדור אם רוב הקהל מסכימים עם ראשי הקהל חלה החרם והגזירה עליהם על פרחם דתקנתו ויגזרתם קימא והפקדום הפקדו בדבר שתקנת הצבור היא דכתיב וכל אשר לא יבא בעצת וגו' ויכולים לכפות את המעט להיות צייתי לתקנתם ואפי' למרדכי ז"ל שכתב בפרקא קמא דבבא בתרא עלה ההוא דאמרינן רשאינן בני העיר להסיע על קצתם וז"ל רשאינן להסיע קאי פירוש היכא שהתנו כבר בנתיים אבל אם לא התנו מתחלה אין פח בבני העיר להכריח אחד מבני עירם למה שירצו והא דאמרינן הפקדו ב"ד הפקדו כגון בי דינא דרבי אמי ור' אסי דאלימי לאפקועי ממונא כדאיתא בפרק השולח: והא דאמרינן בעלמא ובאת אל וכו' וכי תעלה על דעתך כו' היינו שבכל דורן אין פמותו אבל אם יש בדורן גדול פמותו אין בינדם להפקיע ממון עכ"ל דוקא להפקעת ממון הוא דקאמר דמלתא רבה היא להוציא ממון מבעליו אבל שאר מילי פשיטא דלית לן למימ' הכי ואף שאין הדבר צריך לראיה מ"מ לרוחא דמלתא אנמר דאם איתא שיש חלוק בין דידייהו לדידן היו הפוסקים מחלקן ובפרט האחרונים אלא ודאי אין הפרש פדכתיבנא: ואל יקשה לה ממה שנוהגין היום דאין מראין ספין לחכם ותאמר דמזה יראה שאין בזמן הזה חכם דהא התם שנהגו כן הוא פדכתב הר"ש ז"ל וז"ל והאי דנא נהיגי שאין מראין ספין לחכם שבימיהם היו הקצבין שוחטין בעצמן דאמרינן האי טבחא דלא סר ספינא גבי חכם והשתא נהוג בכל גלות ישראל שאין הקצבים שוחטין וממנין אנשים ידועים על השחיטה ובדיקה ולהם מחלו חכמים את פבודם פי הם זריזין וזהירין ומתוך כך נתבטל בדיקת החכם אף אדם השוחט בביתו אף פי אינו נכון פי הרבה צריך יישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת ספין עכ"ל: הרי לפנינו דטעם דאין נוהגין בזמן הזה להראות ספין לחכם משום דמחלו חכמים על פבודם ואמינא שמפאן יש להביא ראיה על דברינו דטעמא דמחלו חכמים על פבודם הוא דאין עושין למי שאינו מראה ספינו לחכם פדין הנזכר בתלמוד הא אם לא מחלו עבדינו ליה ואם כן יראה דבזמן הזה נמי נוהג דין ת"ח פבזמן הראשון וכיוצא בדברים אלו של הרב רבינו אשר ז"ל נראה גם מדעת הסמ"ג ז"ל עיין בדבריו שם בסימן ס"ג ובתשובת הרב רבי שלמה בן הרב רבי שמעון בן צמח מצאתי דאפילו מי שאינו ת"ח אלא שבכל עת שהוא פנוי מעסקיו הוא חוזר על למודו ולומד תדיר נקרא תורתו אומנותו וזה השיב לאחד ששאלו על ששכרוהו קהל אוצ"א להיות חבר עירם ושליח צבורם ומלמד תנוקות ולשחוט ולבדוק בהמותיהם אם חייב הוא על הפס אי לאו וז"ל אבל

הרא"ש ז"ל כתב שתלמיד חכם שיש לו אומנות או קצת משא ומתן להתפרנס בו כדי חיו ולא להתעשר ובכל עת שהוא פנוי מעסקיו הוא חוזר על למודו ולומד תדיר נקרא תורתו אומנותו והנה לפי זה לא דווקא ת"ח בעל הוראה אלא שכל שקובע עתים לתלמודו ורוב עסקיו בתורה פמוה שהיית יושב ועוסק מן הבקר עד הערב בלמוד הנערים חייבים בעלי העיר לתת בעבורה אפילו המס הקצוב אקרקהפתא דגברי לפי סכרת הרמ"ה והרמב"ם והרא"ש ז"ל עכ"ל: טז ובאותה תשובה מצאתי גם כן וז"ל וכבר הורה רבינו יוסף הלוי לאיש אחד באנדלוס שהיו לו גנות וכרמים שהיה חייב בעבורם אלפים זהובים והורה שיפטר מתת בעבורם דבר מפני שהיה תלמיד חכם ואפילו שנתן במס שהוא אפילו עני שבישראל ונהו דין תורה: וכתב עוד באותה תשובה שהוא ז"ל העיד על רבו הרי"ף ז"ל שלא נאמרו דברים הללו אלא לת"ח שתורתו אומנותו פלומר שתורתו קבע ועסקיו עראי אבל לא במי שעסקו קבע ותורתו עראי עכ"ל ואלו בין זמנינו זה לזמן הראשון לא חלק הרי"ף ז"ל ואדרבה רבינו יוסף הלוי הורה לאיש שהוא באנדלוס שהוא פטור מפני שהיה תלמיד חכם פדלעיל ואע"ג דדברי ה"ר שלמה בן ה"ר שמעון תמוהי בעיני במה שדקדק מדברי הרא"ש ז"ל דאפילו באינו ת"ח בעל הוראה בדורו קאמר הר"אש דפטור מהמס דהא הר"אש ז"ל קאמר בהדיא ת"ח שיש לו אומנות וכו' וא"כ מנ"ל דהר"ם ז"ל לא פעי תלמיד חכם הראוי להוראה בדורו דנרא דתלמיד חכם הראוי להוראה קאמר משום כ"ת וכדמשמע מלישנא דתלמודא בפרקא קמא דבתרא וכן פל הגאונים והפוסקים דווקא בתלמיד חכם קאמרי ואפילו הכי בעי שבכל עת שיהיה פנוי מעסקיו שיהיה חוזר על למודו אבל היכא שאינו חוזר על למודו אלא שנה ופירש ועוסק בעסקיו כדי להתעשר ועושה תורתו עראי ומלאכתו קבע אף דתלמיד חכם בעל הוראה הוא חייב במס ודיינו פהרי"ף ז"ל מ"מ הבאתי דבריו לרוחא דמלתא להוכיח ולומר דכל מה שהיה נוהג בזמנים הראשונים בדין כבודו של תלמיד חכם נוהג גם בזמן הזה ואין לה אלא שופט שבימיה מפל הא דלעיל הוכחנו שאם הדברים כפשוטן הנדוי שגדה מאנשר שבחכמים כמ"ה הורר דוד למאן דאתפקר ביה נדוי נדוי וחיביין כל אנשי עירו לנהוג בו דין המנודה ואם רצו טובי הקהל לפי ראות עיניהם להוסיף על נדוי והפל לשם שמים הרשות בינדם דבמקום ב"ד הם עומדין בעירם והוא שיהיה ברשות הרב הנזכר דבמקום הרב הנזכר אין להם רשות להורות דרבים הוא פדכתיבנא: וכן אם רצה הרב הנזכר לבדו לפי ראות עיניו לשם שמים להתחזק ולענוש הרשות בינדם דהא הוכחנו לעיל דכל מה שאמר במי שהחציף בשלוחו של ב"ד נוהג נמי בשלוחו של ת"ח מעובדא דרב יהודה ואע"ג דחכמים ז"ל לא אמרוהו אלא בב"ד הוא הדין נמי אית לן למימר משאר הדינים דהיינו אם רצה להוסיף הרשות בינדם כמו שהרשות בינדם בב"ד להוסיף על הנדוי ולענוש לפי ראות עיניהם למי שחציף פנגדם דב"ד ומנמחה לרבים שוים וכדתני הר"מבם ז"ל בפרק ו' דהלכות סנהדרין דכל הדינין הנוהגין לאומר בבי דינא רבה אזלינן הכי נמי נוהגין בזמן הזה שאין ב"ד הגדול שיוכל להכריחו ללכת במקום שימצא שם חכם גדול מןמחה לרבים דחכם גדול במקום ב"ד הגדול הוא וכן נראה נמי להביא ראיה מפ' שלישי דברכות דקאמר מנדין לכבוד הרב ומייתי התם היא דאלעזר בן חצר שפקפק בנטילת ידים וזלזל בכבוד ב"ד הגוזרים על הידים וא"כ מי הוא זה ואי זה הוא שאם הדברים כפשוטן אשר לא יחיש לנדוי של הרב הנזכר שגדה

למי שהפקיר פנגדו וכ"ש דבר אורזין ובר אבהן הוא דאע"ג דפרק כל המנחות קאמר רבי פרידא לרבנן על רבי אלעזר בריה דרבי אבטולס דהנה עשירי לרבי אלעזר בן עזריה דהנה עשירי לעזרה דאי בר אורזין הוא נאי לאו בר אורזין הוא אישא תאכליה מ"מ אי בר אורזין ובר אבהן הוא קאמר נאי נאי פדאיתא התם ובפרק חלק הנה סלקא דעתין דאפילו היכא שהבן אין מעשי אבותיו בידו שזכות אבותיו מסייעו דתנן התם שלשה מלכים אין להם חלק לעולם הבא ירבעם אחאב ומנשה ופריה בגמרא מנשה לא לימנו משום פבודו של חזקיה הרי דהנה סלקא אדעתין דזכות האב תעמוד על הבן ואפילו לפי מאי דמשני התם ברא לא מזפה אפא ומייתי ראיה מדתניא ואין מידי מציל אין אברהם מציל את ישמעאל וכו' התם היינו טעמא משום דאין מעשי אבותיהם בידיהם ויצחק יוכיח דכתיב ביה ונהרביתי את זרעה וגו' עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' וכמה פסוקים פאלה במקרא: ויש לדרוש עליהם כמה תלי תלים של הלכות אלא שאין להאריה שאין זה מקומן ועד היום אנו מתפללין וזוכר חסדי אבות וכו' ואע"ג דקאמר שמואל בשלחי פרק כמה בהמה תמה זכות אבות עיין שם בתוספות ותמצא הפל מבואר: ומעתה אומר אף כי דבריו ומעשיו של הרב הנזכר אין צריכין חזוק ודברי אלה הם פיהודה ועוד לקרא דאיהו מופת הדור נהדרו יחיד בדורו רבה דעמיה בוצינא דנהורא עליה חזי לן למשני הכי לא פיהול ולא סרק ולא פרפוס ויעלת חן בריה רחמנא דיהביה לן: מ"מ לאפוי גברא אמיןא שאם הדברים כפשוטן שהדין עם הרב הנזכר ונדויו נדוי לכל בני עירו לפי דין תורתנו הקדושה: ואל ירע בעיניו שמי לנו גדול כרבי אליעזר הגדול שברפיהו בשביל שחלק בדין תורה ונהרבה לחלוק בדבר שהיה נראה לו שהדין כן וקבל עליו הדין פדאיתא בהזזה וכן מי לנו פעקביא בן מהללאל שנהיה אלקא דחכמים פדאיתא בפ' חמישי דמסכת עזיות וכבר הזכרתי לעיל נאי גברא דאמיד ודחיל חטאין אפילו אם לא היה שומע שמתא מפי הרב הנזכר אלא דינע דנקיט מלתא בדעתיה היה לו לנהוג נזיפה לעצמו וכדאשפחן בפ' אלו מגלחין דמשום דקאמר בר קפרא מה רבי אומר בדבר זה ופירש רש"י ז"ל אין רבי בעולם היודע דבר זה וידע דרבי נקט מלתא בדעתיה נהג נזיפתא בנפשיה ואף שדברים אלה לא אמרו לפני רבי וכן נמי אמרינן התם שר' חייא נהג נזיפה לעצמו שלשים יום משום דינע דרבי נקט מלתא בדעתיה ולא הנה ניחא ליה במאי דעבד ואע"ג דרבי חייא תלמיד חבר הנה דבזקנותו הנה שהיה גדול מדפליג על רביה וכדפי' רש"י ז"ל בפרק כל היד ואפילו לדעת התוספות ז"ל שהקשו שם על רש"י ז"ל וז"ל ואין נראה דמצינו תלמידים הרבה שחולקים על רבותיהם בינדותם מ"מ לדעת נמי האי עובדא בזקנותו הנה דהא הם ז"ל פתבו שם דמה שפדקדק שם התלמוד דבזקנותו הנה הטעם הוא או פדעת רשפ"ם דכתב דלעת זקנותו דרבי חייא עלה מבבל ולמד עם רבי או משום דקאמר לרבי אף אתה ולא קאמר ליה אף אתה רבי א"כ לרשפ"ם האי עובדא בזקנותו הנה דאז עלה מבבל וכמו שפדקדק שם התלמוד דבזקנותו הנה: ולתרוץ השני יש לדקדק ולומר דאי לא הנה בזקנותו לא הנה עביד עובדא נגד דבריו של רבי נאי נפשף לומר בהפך דאדרבה מאחר שעשה מעשה שלא פדעתו של רבי א"כ קודם הזמן שישב לפניו היה ואף שיש להאריה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות אין כאן מקומם מ"מ לפי זה נמי אומר דהא ר' חייא שלא שמע מרבי אפילו דבר אחד ואפילו הכי הואיל ורבי הנה גדול הימנו והבין רבי חייא שאין

דעתו של ר' נוחה עליו בשביל המעשה שעשה נהג נזיפה לעצמו שלשים יום וכן מצינו
שם נמי בעובדא דמר שמואל ומר עוקבא דכד הווי יתבי וגרסי הנה יתיב מר עוקבא קמיה
דשמואל בריהוק ארבע אמות פתלמיד לפני רבו דשמואל הנה חכים טפי וכי הווי יתבי
בי דינא הנה יתיב שמואל קמיה דמר עוקבא פתלמיד דמר עוקבא אב ב"ד מזרע דוד הנה
פל יומא מלנה ליה מר עוקבא לשמואל עד אןשפיניה יומא חד איטרד בדינא הנה אזיל
שמואל בתריה פי מטא לביתיה אמר ליה שמואל אפתי לא נגהי לי כלומר עדן לא
תרשני ללכת מפניי לישרי לן מר בתגרי כלומר התירנו מצער הנה והרשני ללכת לביתי
ידע מר עוקבא דנקיט מלתא בדעתיה נהג נזיפות בנפשיה חד יומא: הרי לפנינו דמר
עוקבא דהנה אב ב"ד וכשהיה בדין היה שמואל יושב לפניו פתלמיד ואפילו הכי הנה
הולך ומלנה ליה לשמואל עד אןשפיניה מפני שהיה מכיר בו שהיה גדול הימנו ומשום
דלא אזיל יומא חד אזיל שמואל בתריה וכו' והבין דשמואל נקיט מלתא בדעתיה ונהג
נזיפה לעצמו אע"ג דמאי דעבד ההוא יומא ולא אזיל בתריה דשמואל אנוס הנה דאטרדי
בדינא: יז וכן נמי מצינו שם במר זוטרא בר טוביא דהנה פסיק סדרא קמיה דרב יהודה
פי מטא האי פסוקא ואלה דברי דוד האחרוני' א"ל אחרוני' מכלל דאיפא ראשונים מאי
ניהו שתיק ולא א"ל ולא מידי הדר אמר ליה אחרונים מכלל דאיפא ראשונים אמר ליה
מאי דעתיה פל דלא ידע פירושה דהאי קרא לאו גברא רבא הוא ידע דנקיט מלתא
בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא ומפל זה עלה בידינו דכל ת"ח היודע בכתבי שהיה
גדול הימנו והוא רואה בו שאין דעתו נוחה עליו אע"פ שלדעתו לא חטא לו יש לו לנהוג
נזיפה לעצמו: וא"כ בגדון דידן אי גברא דדחיל חטאין הוא אית ליה למעבד פדכתיבנא
כ"ש שיצא נדויו מפי הרב הנזכר שלפי הנראה לע"ד שלפי דין תורתנו הקדושה אם
הדברים כפשוטן וכחזקתן הנדווי הנה פהוגן פדהוכחנו והשומע לי ישכון בטח הנ"לעד
פתבתי והשם יתברך יצילנו משגיאות נאום צעיר התלמידים דוד הקטן בן לאדוני אבי
כ"מר חיים הפהן ז"ל בית יט חדר א ב אלוף ומסובל נאה ומקובל עניו מאד וקבל עין
הדעת דעת תורה מכרעת לעקור ולטעת הוא כמהר"ר בנימין יצ"ו בכ"מר שמריא ז"ל:
הגם הלום שאני טרוד בטרדי זמני גזרת כ"ת על יד ימיני פגזרת ר"ג על רבי יהושע
וגזרת עלי לעלות על ספר הנלע"ד בשאלה אחת והיא זאת: אשה אחת בשלונקי ובעלה
בספרד משונמד והדבר קרוב לנמנע לבא לתת לה גט וכתב משם פתב ידו ושלחו
בשלונקי ואלו דבריו הנה אני מונה סופר ועדים לכתוב גט ולתתו לאשתי פל ב' שפירו
פתב ידי ויש שם אנשי' אם פותבין ונותנין גט לאשתו או לא וגם פי ידעת פי פל רז
לא אנסי לך ומה ידעתי ולא תדע אבין ולא עמה הוא אמנם לקיים גזרת אדוני קחתי קחת
הסופר במתני ואתחיל ואומר דלעד"נ דאע"ג דתניא בתוספתא והביאה הרא"ש בפסקיו
בשם ר"ת וכן ב"ה וכן בסמ"ג פתב בכתב ידו לסופר פתוב ולעדים חתומו אע"פ
שפתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לה פסול עד שיאמר לסופר כו' אפ"ה בגדון דידן פותבין
ונותנין דהא תנו בפירק מי שאחזו נשתתק וא"ל נכתוב גט לאשתך והרפין בראשו בודקין
אותו וכו' עד הרי אלו יכתבו ויתנו ואם בהרפנה דהוי רמיזה בעלמא אמרו שיכתבו ויתנו
ק"ו בכתב ידו דהא בגמרא דידן משמע דמילתא דפשיטא היא דעדף פתב ידו מהרפנה
דגרסינן התם אמר רב פהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הפתב פותבין ונותנין גט
לאשתו מאי קמ"ל תנינא נשתתק וא"ל נכתוב גט לאשתך וכו' בודקין אותו ג"פ אם אמר

על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו א"ל ר' זירא אלם קאמרת שאני אלם דתניא מדבר ואינו שומע וכו' וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם ופרש"י יכול לדבר מתוך הפתב דיודע לכתוב על הקלף פתבו ותנו גט לאשתי אתה פלוני ומסר להם פקח גמור הוא וכותבין ונותנין אלם קאמרת שאני אלם דכיון דשומע הוא הרי הוא כפקח לכל דבריו אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר אי לאו דכיון לדבר מתוך הפתב ברמיזה לא מפיק ואי לאו דאשמועינן רב לא הוה ידענא עד פאן לשונו: הרי בהדיא דכתב ידו עדיף מהרפנה ומדהרפנה סגיא באלם ק"ו כת' ידו ואע"ג דבמסקנא אמרינן קולו לאפוקי מדרב כהנא הטעם לומר דאפילו כתב ידו לא יועיל בחרש משום דדעת משנפש הוא אבל בהא דאמרינן דכתב ידו עדיף מהרפנה והיכא דהרפנה מועלת כתב ידו נמי מועיל לא אשכחן דפליג עלה ואדרבה מהתם משמע דהיכא דלאו דעת משנפש הוא פחרש שמועיל כת"י מדלא ממעטין אלא חרש דדעת משנפש הוא: ואין לומר דדוקא כת"י שבפני הסופר והעדים הוא דסבר רש"י ז"ל דעדיף מהרפנה דדמי להרפנה אבל שלא בפניהם לא דאי הכי כי היכי דנחית רש"י ז"ל לפרושי דבמסיר' הדבר תלוי וכתב ומסר להם וכו' ה"נ הוה ליה לפרש ולומר וכתב בפניהם אלא ודאי רש"י סבר דאין חלוק בין כתב בפניהם בין כתב שלא בפניהם דאין הדבר תלוי אלא בכתיבה ובמסיר' וכל היכא דכתב בינו בין בפני הסופר והעדים ובין שלא בפניהם ומסרו להם הוא או שלוחו דין אחד להם ועדיף מהרפנה דהרפנה הוה רמיזא בעלמא וכן נראה גם כן דעת כל הפוסקים שלא חלקו כלל בין זה לזה ואם יאמר או דבעל הסמ"ג ובעל התרומה והנגררים אחריהם שכתבו שאין אדם יכול לשלוח כתב ידו לבית דין שבמקו' אחר כמו שאכתוב לקמן בסייעתא דשמיא דעתם לו' דוקא במקו' אחר הוא דאין יכולין מפני שהוא שלא בפניהם אבל בפניהם יכולין: אני אומר דלא היא דאי הכי הוה ליה למימר שאין אדם יכול לשלוח כתב ידו לבית דין סתם דסתם שליחות משמע שלא בפניהם או לפרש בהדיא ולומר אין אדם יכול לשלוח כתב ידו לבית דין בשפתב שלא בפניהם שכתב במקום אחר משמע במקום אחר הוא דלא אבל במקומו אפילו שלא בפניהם שפיר דמי אלא ודאי אין חלוק לדעתם ז"ל ומה שכתב במקום אחר אף על פי שהוא במקום אחד ובית דין במקום אחר קאמר וכאשר אפשר בסייעתא דשמיא ולעולם כתב ידו עדיף מהרפנה ואין חלוק בין כתב בפניהם ובין כתב שלא בפניהם דאין סברא לחלק כלל בנראה לעניות דעתי וכן נמי נראה דעת בעל התוספות ז"ל דכתב ידו עדיף מהרפנה לפי שפירשו הסוגיא הזו אשר הזכרתי ואם כן כל היכא דהרפנה מועלת כתב ידו נמי מועיל וכת' זה לפי שיש לפרש הסוגיא בדר' אחרת כאשר אכתוב בעזרת האל: וכן נראה נמי ממה שכתבו עלה דהיא דאמרי' התם קולו לאפוקי מדרב כהנא וזה לשונם ואם תאמר ואמאי נקט וכו' עד וי"ל וכו' עד פיון דקים לן שמתרצה לא בעינן שמיעת הקול ובבביתא דקתני עד שישמעו קולו ל"ש אלא למעוטי חרש דרב כהנא דמסתבר למעוטי עד פאן לשונם הרי שתלו הטעם הואיל וקים לן שמתרצה ולא תלו הדבר בבריאת גופו וכן פתבו ובבבית' דנקט עד שישמעו קולו ל"ש ולא למעוטי חרש דרב כהנא דמסתבר למעוטי דמשמע דוקא חרש הוא דממעטי' דדעת משנפש הוא אבל מידי אחרינא לא ואע"ג דמההיא תוספתא שהזכיר לעיל משמע דבפקח נמי כתב ידו פסול אפשר דדוקא בגשתתק מהני הרפנה וכתב ידו משום דלא אפשר בקולו ולא החמירו בו משום עגונא אבל בפקח דאפשר

בְּקוּלוֹ הִחְמִירוּ בוּ וּבְנִדוֹן דִּינָן שְׁהַמְשׁוּמַד הוּא בְּאַרְצֵי מְרַחְקֵי וְלֹא שְׁכִיחֵי שְׁיִירְתִּי וְלֹא צִיִּית לְבֵא לָן וְאִי לְאִשְׁתּוֹ הֶעֱנִיָּה לְקַבֵּל גִּט בְּדֶרֶךְ זֶה ר"ל ע"י פְּתֵב יָדוֹ מוֹדִי הֵם שְׁכַת יָדוֹ מוֹעִיל לְכַתּוֹב לֵהּ הַגִּט מִשּׁוּם טַעְמָא דְעֵגוּנָא וְאִפְשָׁר נָמִי דְאִינְהוּ ו"ל רַשִׁי וּבַעַל הַתּוֹסֵפּוֹת ו"ל סְבָרֵי דֵהֵיִא תּוֹסֵפְתָא מְשַׁבְּשָׁתָא הִיא הוֹאִיל וְאִשְׁפָּאן בְּנִשְׁתַּתַּק שְׁמוּעֵלַת בּוּ הִרְכָּנָה ק"ו פְּתֵב יָדוֹ לְדִידֵהוּ דְסְבָרֵי דְכַתֵּב יָדוֹ עֲדִיף מֵהִכְרָנָה וּק"ו בְּפִקְחָא דְדוֹנְקָא אֹמֵר אֲמָרוּ אִשְׁפָּחֵן בְּגִמְרָא דְפְסוּל אוֹ מִשּׁוּם דְּמִילֵי דְלֹא מִמְסָרֵן לְשְׁלִיחַ אוֹ מִשּׁוּם דְּחַתְמֵן סוֹפֵר וְעַד אֲבָל פְּתֵב יָדוֹ דְלֹא שְׁיִיכֵי בֵּיהּ הֵנִי טַעְמֵי לֹא דְאִינְהוּ ו"ל סְבָרֵי דְמִשּׁוּם מִילֵי לִיפֵא הוֹאִיל וּמוֹסֵר לָהֶם אוֹ לְשְׁלוּחֵי פְתֵב יָדוֹ בּוּ אֵין לְגִזְרֵן מִשּׁוּם חַתְמֵן סוֹפֵר וְעַד הוֹאִיל וְקִים לָן שְׁמַתְרָצָה וְכֹן אֵין לְפִסְלוֹ מִשּׁוּם דְלֹא לְפָלִיג בְּתַקְנָתָא וְלוֹמֵר דֵּהוֹאִיל וְגִזְרוּ בְּאוֹמֵר אֲמָרוּ מִשּׁוּם חַתְמֵן סוֹפֵר וְעַד גִּזְרוּ נָמִי בְּכַתֵּב יָדוֹ דְאִי הִכִּי הֵנָּה לִיָּה לְסַתְמָא תַּלְמוּדָא לְהִבִּיא הִיא תּוֹסֵפְתָא דֵּהוֹאִיל וְלֹא שְׁיִיכֵי בֵּיהּ טַעְמֵי דְשְׁיִיכֵי בְּאוֹמֵר אֲמָרוּ וְהַתְלַמוּד לֹא הִזְכִּירוּ לְפִסְלוֹ מִשְׁמַע שְׁסַבְרַת הַתְלַמוּד שְׁפּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין דְדוֹנְקָא הִיכָא דְשְׁיִיכֵי הֵנִי טַעְמֵי דְאֲמָרִינוּ הוּא דְפְסוּל הַתְלַמוּד אֲבָל הִיכָא דְלֹא שְׁיִיכֵי לֹא: וְכֹן נִרְאָה נָמִי סְבָרַת הֶרִי"ף ו"ל שְׁפּוֹתְבִים וְנוֹתְנִין בְּכַתֵּב יָדוֹ לְכַתּוֹב גִּט לְאִשְׁתּוֹ דֵּהֵא הַשְּׁמִיט הִיא תּוֹסֵפְתָא מְפָסְקִיו וְלֹא הִבִּיא אֲלֵא הִיא סוֹגֵיָא דְמִי שְׁאַחְזוּ דְאֲמָרִינוּ הֵתֵם קוּלוֹ לְאִפּוֹקֵי מְדַרְב פְּהֵנָא אֲמֵר רַב דְאֲמֵר רַב פְּהֵנָא אֲמֵר רַב חֲרַשׁ שְׁיִכּוֹל לְדַבֵּר מִתּוֹף הַפְּתֵב כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין גִּט לְאִשְׁתּוֹ אֲלֵמָּא מִשְׁמַע דְדוֹנְקָא חֲרַשׁ דְדַעַת מְשׁוֹבֵשׁ הוּא הוּא דְמִמְעֵטִי הָא פִּקְחָא לֹא וְכַדְפְּרִישִׁית: בּוּ וְאֵין לוֹמֵר דְחֲרַשׁ מְדֹאוּרִיתָא הוּא דְפְסוּל אֲבָל בְּבִרְיָתָא תַּנְיָא הַגִּט בְּטַל עַד שְׁיִשְׁמַעוּ קוּלוֹ וְאֲמָרִינוּ דְקוּלוֹ לְאִפּוֹקֵי מְדַרְב פְּהֵנָא וְכו' אֲבָל בְּפִקְחָא מְדַרְבָּנוּ הוּא דְפְסוּל לִיָּה תַּנְיָא דְתּוֹסֵפְתָא וְלַעוֹלָם יֵאמֵר הָאוֹמֵר דֵּהֶרִי"ף ו"ל סוֹבֵר כּוֹתְבֵיהּ דְמְדַרְבָּנוּ דְאִפְּלוֹ הִכִּי הֵנָּה לִיָּה לְהֶרִי"ף לְהִבִּיא הִיא תּוֹסֵפְתָא בְּפָסְקִיו וּמְדַהֲשְׁמִיט מִשְׁמַע שֶׁהוּא ו"ל סוֹבֵר דְכַתֵּב בְּכַתֵּב יָדוֹ בְּפִקְחָא כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין וְכֹן יִרְאָה מְדַבְּרֵי הֶרֶמְב"ם ו"ל שְׁגַם הוּא סוֹבֵר דְבִפְּתֵב כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין שְׁפָתֵב וְ"ל מִי שְׁנִשְׁתַּתַּק וְהִרִי דַעַתוֹ נְכוֹנָה וְכו' עַד וְכֹן אִם פְּתֵב בְּיָדוֹ פְּתֵבוּ וְתַנּוּ גִט לְאִשְׁתֵּי הֶרִי אֵלוֹ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין לֵהּ אִם הִיָּתָה דַעַתוֹ מִיּוֹשְׁבַת עָלָיו שְׁאֵין דִּין מ' שְׁנִשְׁתַּתַּק פְּדִין הַחֲרַשׁ עַכ"ל: וּמְדַכְּתֵב הֶרֶב בְּנִשְׁתַּתַּק דְכַתֵּב בְּיָדוֹ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין וְהוֹסִיף עַל מַה שְׁפָתֵב בְּגִמְרָא בְּהִדְיָא וְכַתֵּב בְּסַתְמֵן וְכֹן אִם פְּתֵב בְּיָדוֹ וְלֹא פִירַשׁ לוֹמֵר דְדוֹנְקָא בְּשְׁפָתֵב בְּפִנֵי הַסּוֹפֵר וְהַעֲדִים דְדַמְיָא לְהִרְכָּנָה הוּא שְׁמוּעֵיל אֲבָל שְׁלֵא בְּפִנֵיהֶם אֵינוֹ מוֹעִיל וְכֹן גַּם כֹּן הַשְּׁמִיט הַתּוֹסֵפְתִי שְׁהַזְכִּירְתִּי מְפָסְקִיו וְלֹא פִי לוֹ דְבִפְּתֵב אֵין כּוֹתְבִין בְּכַתֵּב יָדוֹ מִשּׁוּם דְאִפְשָׁר בְּקוּלוֹ וְדֶרֶךְ הֶרֶב לְכַתּוֹב בְּפָסְקִיו כֹּל מַה שְׁנִזְכָּר הֵן בְּתַלְמוּד בְּבִלִי הֵן בְּתַלְמוּד יִרו' וְהֵן בְּסְפָרֵי וְסְפָרָא וְתּוֹסֵפְתָא בְּכָל מֵאִי דְסְבֵר דֵּהִכִּי הִלְכְתָא מִשְׁמַע שְׁסַבְרַת הֶרֶב הוּא דְלִית הִלְכְתָא כִּהִיא תּוֹסֵפְתָא וְכוֹתְבִין ע"י פְּתֵב יָדוֹ בֵּין בְּכַתֵּב לְפִנֵי הַסּוֹפֵר וְהַעֲדִים וּבֵין בְּכַתֵּב שְׁלֵא בְּפִנֵיהֶם בְּנִשְׁתַּתַּק וּק"ו בְּפִקְחָא הוֹאִיל וְהֶרֶב סַתְמֵן דְבָרֵיו וְהַנִּיחַ הַדְּבָר בְּסְפָרָא וְהַסְבָּרָא נוֹתְנֵת דְלֹא גָרַע פִּקְחָא מֵאֵלֶם וְאִפְּלוֹ לְדַעַת רַבִּינוּ יְרוּחֵם שְׁפָתֵב דְדוֹנְקָא בְּנִשְׁתַּתַּק הוּא דְמוֹעִיל פְּתֵב יָדוֹ אֲבָל בְּפִקְחָא לֹא בְּנִדוֹן דִּינָן מוֹדָה הוּא שְׁפּוֹתְבִין עַל פִּי פְּתֵבוּ מִשּׁוּם עֵגוּנָא וְכַדְכְּתִיבָנָא וְכֹן אִפְּלוֹ לְמַה שְׁפָתֵב הָרֵאשׁ ו"ל בְּשֵׁם ר"ת דֵּהִלְכְתָא כִּהִיא תּוֹסֵפְתָא שְׁפָתֵב וְ"ל קוּלוֹ לְאִפּוֹקֵי מְדַרְב פְּהֵנָא אֲמֵר רַב דְאֲמֵר רַב פְּהֵנָא אֲמֵר רַב חֲרַשׁ שְׁיִכּוֹל לְדַבֵּר מִתּוֹף הַפְּתֵב כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין גִּט לְאִשְׁתּוֹ וְכו' עַד מְדַלָּא מִמְעֵט אֲלֵא חֲרַשׁ מִשְׁמַע דְפִקְחָא שְׁפָתֵב בְּכַתֵּב יָדוֹ מְהִנֵּי דְלֹא גָרַע מֵהִרְכָּנָה דְאֵלֶם: וּמִיָּהוּ אֹמֵר ר"ת דְבַתּוֹסֵפְתָא

קַתְנֵי כְּהֵךְ בְּרִיָּתָא דְּמִיָּתִי הֵכָא וְלֹא עוֹד אֱלָא אֶפְיֵלוּ כְּתַב בְּכַתְבֵּי יְדוּ לְסוּפֵר כְּתוּב וְלַעֲדִים
חַתְּנוּמוּ אַע"פ שְׁכַתְּבוּהוּ וְחַתְּמוּהוּ וְנוֹתְנוּהוּ לוֹ פְּסוּל עַד שְׂיֵאמֵר לְסוּפֵר כּו' אַף עַל גַּב
דְּהֶרְפְּנָה מְהֵי אֶפְיֵשׁ דְּהֶרְפְּנָה עַדִּיפָא טְפִי מִשּׁוּם דְּמֶרְאָה בְּגוּפוֹ א"נ גִּשְׁתַּתַּק דְּאִי אֶפְיֵשׁ
בְּעֵנָן אַחַר אֶקִּילוּ בֵּיהּ רַבְּנָן מִשּׁוּם תַּקְנַת עֲגוּנוֹת הָרִי שְׁפִסְק בְּהֵדְיָא כְּהֵיִיא תּוֹסְפְתָא
דְּסִבְרָא דְּכַתְבֵּי יְדוּ פְּסוּל אֶפְיֵלוּ הֵכִי נְלַע"ד דְּלִפִּי תְּרוּצוֹ הַשְּׁנִי בְּנִדּוֹן דִּידָן כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין
דְּאִין לֵךְ עֲגוּן גְּדוֹל מְזַה שְׁהֵיִיא יְהוּדִית וְהוּא אִינוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל וְרַחוּקִים זֶה מְזַה כְּמִמְזַרְח
לְמַעַרְב וְכַדְכְּתִיבְנָא: וְאַף עַל גַּב דְּלִפִּי תְּרוּצוֹ הֶרְאֵשׁוֹן נִרְאָה שְׁהוּא זָכְרוּ לְכַרְכָּה סוּבְר
דְּהֶרְפְּנָה עַדִּיפָא מִכְּתַב יְדוּ לְמַבִּין דְּכָרִיו בִּינְיֹשֶׁר וְלֹא יִרְצָה לְצַדֵּד בְּפִי דְּחוּקִי לַע"ד וְאִין
זְמַן לְהַאֲרִיךְ בְּזַה וְלִפִּי דַעְתּוֹ יֵשׁ לְנוּ לְפָרֵשׁ הַסְּנֵיגָא בְּדַרְךְ אַחֲרַת מְמַה שְׁפִירֵשׁ רַש"י זָכְרוּ
לְכַרְכָּה וְגַם בְּזַה לֹא אַאֲרִיךְ וְלְכַתּוּב הַנִּרְאָה לַפַּע"ד לְפָרֵשָׁה לְפִי דְּרַכּוּ וְאִם כֵּן יִרְאָה
דְּבַכְתָּב יְדוּ אִין לְהַקְל וְאַפְיֵלוּ בְּמָקוֹם עֲגוּן וְכֵן נְמִי סָבַר ב"ה דְּהֶרְפְּנָה עַדִּיפָא מִכְּתַב יְדוּ
וְאִם כֵּן אִין לְנוּ רְאָיָה לְהַכְשִׁיר כְּתַב יְדוּ אֶפְיֵלוּ בְּמָקוֹם עֲגוּן מ"מ אֲנִי אוֹמֵר דְּהוּאִיל וְלִפִּי
תְּרוּצוֹ הַשְּׁנִי שֶׁל ר"ת כְּתַב יְדוּ וְהֶרְפְּנָתוֹ שְׁוִים וְהוּא מְסוּפֵק בְּדָבָר וְסְפִיקָא דְּרַבְּנָן הִיא
דְּגַט שְׁנַתְּנָן עַל יְדוּ כַת' יְדוּ מְדַרְבְּנָן הוּא דְּפְסוּל דְּהָא לֹא קֵאָמַר תַּנָּא דְּתּוֹסְפְתָא שְׁהֵגַט בְּטַל
כְּדַקְאָמַר בְּרִישָׁא גְבִי כְּתַב סוּפֵר דְּהֵךְ תּוֹסְפְתָא קַתְנֵי לֵהּ בְּהֵיִיא בְּרִיָּתָא דְּמִיָּתִי בְּמִי שְׁאַחֲזוּ
סִיְעָתָא לְרַב אֲשִׁי עֲלָה דְּהֵיִיא מִתְנִי דְּתַנּוּ הֵתָם א"ל נְכַתּוּב גַּט לְאַשְׁתָּה דְּקַתְנֵי הֵתָם וְלֹא
עוֹד אֱלָא אֶפְיֵלוּ כְּתַב בְּיְדוּ וְכו' פְּסוּל כְּדַכְּתַב הֶרְאֵשׁ ו"ל בְּשֵׁם ר"ת וְכֵן מְצֵאתִי הַנְּוִסְחָא
בְּסִמְ"ג יִשָּׁן שְׁבִינְדִי שְׁבַכְתָּב יְדוּ מְדַלָּא קֵאָמַר הֵגַט בְּטַל כְּדַקְאָמַר גְבִי כְּתַב סוּפֵר כּו' מִשְׁמַע
שְׁהֵגַט שְׁנַתְּנָעַל יְדִי כְּתַב יְדוּ מְדַרְבְּנָן הוּא דְּפְסוּל וְאַפְיֵלוּ לְפִי הַנְּוִסְחָא אֲשֶׁר מְצֵאתִי בְּהֵיִיא
תּוֹסְפְתָא בְּסִמְ"ג שְׁבַדְפוּס וְ"ל כְּתַב יְדוּ וְכו' אִינוּ גַט נִרְא' דְּמְדַרְבְּנָן קֵאָמַר דְּאִינוּ גַט מְדַלָּא
קַתְנֵי הֵגַט בְּטַל כְּדַקְתְּנֵי בְּרִישָׁא וְכַהֵיִיא דְּתַנָּא בְּפ' כָּל הֵגַט הָאוֹמֵר כְּתַבּוּ גַט לְאַרְוִסְתִּי
לְכַשְׁאַכְנִיסְנָה אֲגַרְשָׁנָה אִינוּ גַט וְאָמַר עוֹלָה מַה טַעַם שְׁמָא יֵאמְרוּ גִיטָה קוֹדֵם לְבָנָה
וּמְדַתְלִי הַטַעַם שְׁמָא יֵאמְרוּ כּו' אֵלמָא מְדַרְבְּנָן הוּא דְּאִינוּ גַט וְכֵן פִּירֵשׁ"י הֵתָם דְּגַט יִשָּׁן
הוּא וְאַפְיֵלוּ לְפִי הַתּוֹסְפוֹת שְׁכַתְּבוּ שְׁאִינוּ גַט מִשְׁמַע שְׁאִינוּ גַט כְּלָל הֵיִינוּ לוֹמַר דְּאָף עַל
גַב דְּנִתְגַרְשָׁה בְּגַט זֶה לֹא תַנְשָׂא מְדַרְבְּנָן דְּבַגְט יִשָּׁן תַּנְשָׂא לְכַתְּחֵלָה וּמַהֵי טַעְמָא כְּתַב
ר"ת לְפִי תְּרוּצוֹ הַשְּׁנִי דְּטַעְמָא שְׁהַקְלוּ בְּאַלֵם בְּהֶרְפְּנָה וְה"ה בְּכַתְבֵּי יְדוּ מִשּׁוּם עֲגוּנָא וְאִי
פְּסוּל כְּתַב יְדוּ מְדַאוּרִיָּתָא לֹא הָיָו מְקַלִּין בּוּ מִשּׁוּם עֲגוּנָא וְאַף עַל גַּב דְּאַשְׁפַּחֵן בְּכַמְהָ
דְּוִכְתִּי דְּאַפִּי' בְּדַאוּרִיָּתָא הַקְלוּ מִשּׁוּם עֲגוּנָא וְהֵיִינוּ מִשּׁוּם דְּכָל דְּמַקְדֵּשׁ אַדְעָתָא דְּרַבְּנָן קֵא
מְקַדֵּשׁ וְאַפְקַעֲיָנָהוּ רַבְּנָן לְקַדוּשִׁין מִנְיָה נִרְאָה דְּזוֹקָא הֵיכָא שְׁנַתְּפָרֵשׁ בְּתַלְמוּד הוּא
דְּאַמְרִינוּ הֵכִי אֲבָל הֵיכָא שְׁלֹא נִתְפָּרֵשׁ אִין לְנוּ לוֹמַר כֵּן דְּמַחְמַת דְּחֻסָּא גְּדוֹל מְתַרְצִין
בְּתַלְמוּד כֵּן וְכֵן בְּכָל הַפּוֹסְקִים דְּמַחְמִירִין בְּכַתְבֵּי יְדוּ לֹא כְּתַבּוּ אֱלָא שְׁלֹא יִשְׁלַח כְּתַב יְדוּ
לְב"ד וְאִם כֵּן הוּאִיל וְסְפִיקָא דְּרַבְּנָן הִיא יֵשׁ לְנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂה לְהַקְל דְּסְפִיקָא דְּרַבְּנָן
לְקוּלָא וְעַבְדִּין עוֹבְדָא וְהֵדַר מוֹתְבִינָן תִּיּוּבְתָא וְכ"ש ש"ר"ת עֲצָמוּ כְּתַב בְּתְרוּצוֹ הַא' אֶפְיֵשׁ
וּבְתְרוּצוֹ הַשְּׁנִי לֹא כְּתַב כֵּן מִשְׁמַע קִצַּת שְׁדַעְתּוֹ שְׁתְּרוּצוֹ הָאַחֲרוֹן הוּא עָקַר וְאַף עַל גַּב
דְּב"ה כְּתַב בְּפִשְׁטוֹת דְּהֶרְפְּנָה עַדִּיפָא מ"מ הוּאִיל וְלַדַּעַת רַש"י כְּתַב יְדוּ עַדִּיף וְכֵן לַדַּעַת
בְּעֵלִי הַתּוֹסְפוֹת וְאַלִיבִיָּהוּ בְּנִדּוֹן דִּידָן כּוֹתְבִין עַל פִּי כְּתַב יְדוּ וְכֵן לַדַּעַת הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם
וְכַדְכְּתִיב' יֵשׁ לְנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂה לְהַקְל דְּהָא אֶפְיֵלוּ הֵיכָא שְׁהַאוּסְרִין וְהַמְתִּירִין שְׁוִים בְּדָבָר
ק"ל בְּפ"ק דַּע"ז כר' הוֹשַׁע בֶּן קַרְחָה דְּבַשְׁל סוּפְרִים הֵלֵךְ אַחַר הַמַּקְל וְכ"ש בְּמָקוֹם עֲגוּן

כַּנְדוֹן דִּינֵן וּכ"ש שְׁהַמְתִּירִין גְּדוּלִים בְּחֻכְמָה וּבְמַנְגֵן וּכ"ש לְפִי מַה שְׁפָתַי הִמְרָדְכִי בְּשֵׁם
מִהְר"ם בְּפָרָק נַעֲרָה שְׁנֵת־פִּתְתָהּ שְׁנֵהֲגוּ הַעוֹלָם לְפָסוֹק פְּהַרִי"ף בְּמִקוֹם שְׁאִין הַתּו' חוֹלְקִין
עָלָיו וּבְנִדוֹן דִּינֵן הַרִי"ף וְהַתּוֹסְפוֹת אָמְרוּ דְבַר א' וְכַדְפִּי' וְכֵן פָּתַב הַר"ן מִשֵּׁם הַתּו' וְכֵן
ב"ה בְּשֵׁם רִיב"ה: וּמַעֲתָהּ אֲנֹמֵר דַּלְע"ד שְׁגַם בַּעַל הָס ז"ג סוֹבֵר שְׁמִשׁוּם עֲגוּנָא אַקִּילוּ
בְּנִשְׁתַּתֵּק בְּהַרְפֵּנַת הָרֵאשׁ דְּהוּנָא רְמִיזָא בְּעֵלְמָא וּק"ו או"ה פָּתַב יָדוּ שְׁפָתַי וְנ"ל וְתַנְיָא
בַּתּוֹסְפָתָא פָּתַב בְּכַתְבֵּי יָדוּ לְסוֹפֵר פְּתוּב וְלַעֲדִים חֲתוּמוֹ עַד שְׁיֵאמֵר לְסוֹפֵר פְּתוּב וְלַעֲדִים
חֲתוּמוֹ וְשֵׁם אֵינוֹ מְדַבֵּר כָּלֵל בְּחֵרֵשׁ הָא לְמַדְתָּ שְׁאִין אָדָם חֵרֵשׁ אוֹ פִּקְחָא יְכוּלִין לְשַׁלְּחָא
פָּתַב יָדָם לַב"ד שְׁבִמְקוֹם אַחַר שְׁיִגְרָשׁוּ נְשׁוּתֵיהֶם וּבַפ' מִי שְׁאַחְזוּ מִסְקִינָן שְׁהֵאֲלָם הוּא
הַשׁוֹמֵעַ וְאִין מְדַבֵּר הַרִי הוּא כְּפִקְחָא לְכָל דְבָרָיו וְתַנּוּן נִשְׁתַּתֵּק וְא"ל נִכְתוּב גַּט לְאַשְׁתָּהּ
וְהַרְפִּין בְּרֵאשׁוֹ בּוֹדְקִין אוֹתוֹ ג"פ וְכו' עַד הַרִי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ עַכ"ל דַּלְע"ד שְׁמָה שְׁהִבִּיא
בְּהַסְמ"ג דִּין אֲלָם בְּדִין פָּתַב יָדוּ אַע"פ שְׁאִין שָׁם מְקוּמוֹ דַּה"ה אַע"ג דְּכַתְבֵּי יָדוּ פְּסוּל
בְּפִקְחָא בְּנִשְׁתַּתֵּק הַקְּלוּ וְהִינּוּ מִשׁוּם עֲגוּנָא וְהוֹצֵרָהּ לּוֹמֵר שְׁהוּא כְּפִקְחָא דְלֵא תִקְשָׁה לָּהּ
חֵרֵשׁ אֲאֲלָם דַּמ"ש חֵרֵשׁ דְלֵא הַקְּלוּ בּוֹ מִשׁוּם עֲגוּנָא וְאֵלּוּ אֲלָם הַקְּלוּ בּוֹ מִשׁוּם הִכִּי קָאֵמֵר
דְּאֲלָם הוּא כְּפִקְחָא מַה שְׁאִין כֵּן חֵרֵשׁ דְּדַעַת מְשׁוּבָשׁ הוּא וּמִשׁוּם דְּסִבְרַת בַּעַל הַסְמ"ג הִיא
דְּבִנְשִׁתַּתֵּק דִּנְקָא אַקִּילוּ רַבְּנָן וְלֵא כְּפִקְחָא שְׁבִפְקָחָא כְּבָר פָּתַב דְּאֲפִי' פָּתַב יָדוּ אֵינוֹ מוֹעִיל לֵא
הוֹצֵרָהּ לְפָרֵשׁ טַעְמָא מֵאִי אַקִּילוּ רַבְּנָן בְּנִשְׁתַּתֵּק בְּהַרְפֵּנָה דְּפִשְׁטָא דְּמִשׁוּם עֲגוּנָא דְּאֲתַתָּא
אַקִּילוּ בֵּיהּ: וְאִם לְחֻשְׁףָּהּ אָדָם לּוֹמֵר שְׁגַם בַּעַל הַסְמ"ג סוֹבֵר שְׁהַטְעַם שְׁהַקְּלוּ בְּהַרְפֵּנָה
בְּאֲלָם הוּא מִשׁוּם דְּמִרְאָה בְּגוּפוֹ אֲבָל פָּתַב יָדוּ לֵא יוֹעִיל הוּאִיל וְאֵינוֹ מִרְאָה בְּגוּפוֹ לֵא
הִיא מִפְּמָה אֲנָפִי חֵדָא שְׂאֵם בַּעַל הַסְמ"ג הִיא סוֹבֵר שְׁהַטְעַם בְּהַרְפֵּנָה הוּא מִשׁוּם דְּמִרְאָה
בְּגוּפוֹ ה"ל לְפָרֵשׁ הַטְעַם וְלּוֹמֵר דְּמִשׁוּם דְּמִרְאָה בְּגוּפוֹ הַקְּלוּ בּוֹ שְׁנֵה טַעַם לֵא טַעְמָא
דְּמִסְתַּבֵּר הוּא דְּהַסְבְּרָא נוֹתַתָּ שְׁאִין לָנוּ אֵלּא לְדַעַת אִם הוּא מְתַרְצָה לְגֵרֵשׁ אוֹ לֵא וְהוּאִיל
וְכֵן הוּא מ"ל מִרְאָה בְּגוּפוֹ וּמ"ל אִם אֵינוֹ מִרְאָה הוּאִיל וְעוֹשֶׂה דְבָרִים הַנְּכָרִים שְׁהוּא
מְתַרְצָה וּכ"ש שְׁהוּא הִבִּיא בְּסִימָן ק"ט דְבָרֵי ר"ת שְׁפָתַי שְׁהַעֲדִים שְׁשַׁלְּחוּ פָּתַב יָדָם לַב"ד
אִין לְפִסּוּל עֲדוּתוֹ הַרִי לָהּ דְּסִבְרָא דְּלִגְבֵי בְּרוּר הַדְבָר חֲשִׁיב פָּתַב יָדוּ כְּמֵאֵמֵר פִּיו וְאַע"ג
שְׁהוּא ו"ל הִבִּיא ג"כ דְבָרֵי רַש"י ו"ל שְׁפָתַי בְּפִירוּשׁ הַחֻמְשׁ עַל פִּי שְׁנַיִם עֲדִים פָּרַט
שְׁלֵא יִשְׁלַחוּ פָּתַב יָדָם בַּב"ד שְׁאֵנִי עֲדוּת דְּגִזְרַת הַפְּתוּב הוּא לְדַעַתוֹ ו"ל וְלַר"ת רֵאוּי בַעֲי'
וּכְהִיא דְּאֲמֵרִין כָּל הַרְאוּי לְבִילָהּ וְכו' וְכַדְכְּתוּבוּ הַתּוֹסְפוֹת פָּרַק אַרְבְּעָה אַחִין וְכֵן הוּא
ו"ל בְּאוֹתוֹ סִימָן אֲבָל לְגַבֵּי בְּרוּר הַדְבָר כָּל אֲפִין שְׁוִין דְּכַתְבֵּי יָדוּ וּמֵאֵמֵר פִּיו שְׁוִים וְא"כ
אִי ס"ד שְׁבַעַל הַסְמ"ג סוֹבֵר שְׁגַבֵּי גַט בְּעֵינָן רֵאזָה מְגוּפוֹ דְּקִים לָן שְׁמִתְרַצָּה הִנֵּה לִּיהּ
לְפָרֵשׁ הַטְעַם הַנְּזָכֵר דְּמַה שְׁלֵא פִירוּשׁ לָנוּ דְּבַכְּתָב יָדוּ מֵאִי טַעְמָא אִין פּוֹתְבִין וְאַע"ג דְּגַבֵּי
עֲדוּת פָּתַב בְּשֵׁם ר"ת דְּכָשֵׁר הַעֲדוּת הִינּוּ מִשׁוּם שְׁכַבְרָא פִּירוּשְׁנוּ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ דְּבַעֲיָנָן
שְׁמִיעַת קוּלוֹ כִּי הִכִּי דְלֵא תַפְיָק חֲנוּרְבָהּ בְּחֻתָּם סוֹפֵר וְעַד וְהוּאִיל וְכַתְבֵּי הַשְׁתָּא דְּאֲפִילוּ
בְּכַתְבֵּי יָדוּ פְּסוּל עַד שְׁיֵאמֵר וְכו' הַדְבָר מוּבָן דְּמִשׁוּם שְׁלֵא רְצוּ לְחַלֵּק בְּתַקְנָם הוּא וְלָכֵן
לֵא הַתִּירוּ לְכַתְּבוּ לַב"ד אֵלּא לְהַשְׁמִיעַ לָהֶם קוּלוֹ וְלֵא הוֹצֵרָהּ הוּא זְכָרוֹ לְבִרְכָה לְפָרֵשׁ
אֲבָל אִם דַּעַתוֹ זְכָרוֹ לְבִרְכָה לְעֲשׂוֹת חֲלוּקָא חֵדָשׁ וְלּוֹמֵר דְּאֲפִילוּ הִכָּא דְּלִיכָא שְׁמִיעַת קוּלוֹ
יֵשׁ הַפָּרֵשׁ בֵּין מִרְאָה בְּגוּפוֹ לְאֵינוֹ מִרְאָה הִנֵּה לוֹ לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו וּכ"ש דְּגַבֵּי מִי שְׁנַפְּלָל לְבוּר
אִי לֵא דְּחִיּוּשִׁין דְּדִילְמָא שָׂד הוּא לֵא הִינּוּ מְצַרִּיכִין רֵאזִית גּוּפוֹ כָּלֵל וְאִם כֵּן הִנֵּה לִּיהּ
לְבַעַל הַסְמ"ג לְפָרֵשׁ וְלּוֹמֵר שְׁהַטְעַם מִשׁוּם דְּמִרְאָה בְּגוּפוֹ הוּא: וְתוֹ אֲמִינָא שְׂאֵם בַּעַל

הסמ"ג סובר שהטעם בהרפנה הוא משום שמראה בגופו ועדיף מכתב ידו א"כ בפקח נמי יועיל הרפנת גופו דדוקא כתב ידו שאינו מראה בגופו אשפחן בתוספות שאינו מועיל אבל הרפנה שמראה בגופו מועיל והא לימא דהא הוא ו"ל חרש ופקח בחדא מחתא מחתינהו בענגן זה וכתב בשניהם שכתב ידם פסול ואף על גב דאפשר דבחרש פסול מדאורייתא ובפקח מדרבנן הוא דפסול מ"מ שניהם פסולין וכי היכי דבחרש מלתא דפשיטא היא דהרפנה אינה מועלת כדמשמע במי שאחזו ובעל הסמ"ג זכרו לברכה לא פירש לנו בזה דבר ונראה שהוא פללו בכתב ידו שכתב שאין פותבין ע"י כתב ידו שהוא סובר דבעינן אמירת פיו וכל היכא דליכא אמירה הפל שנים וא"כ הרפנת גופו וכתב ידו שנים דליכא אמירה לא בחד ולא בחבריה הכי נמי בפקח שכתב דכתב ידו אינו מועיל וכ"ש או ה"ה הרפנת גופו דהויא רמיזא בעלמא וטעמא דמראה בגופו לא עלתה על דעתו כלל וכלל אלא כתב הדברים כפשוטן והיינו טעמא משום עגונא וכדפרישי': ותו אמינא דאי ס"ד שבעל הסמ"ג סובר שהטעם בהרפנה הוא משום שמראה בגופו וא"כ עדיף מכתב ידו יקשו תחלת דבריו אסוף דבריו ובתחלת דבריו יקשה סוגית הגמרא דמשמע דבחרש אינו מועיל הרפנה והוא כתב בתחלת דבריו דכת' ידו בחרש פסול ולסברתה משמע דדוקא כתב ידו שאינו מראה בגופו הוא דפסול אבל הרפנה דמראה בגופו פשר דאם פן לשמועינן רבותא ובסוף דבריו כתב דהרפנה באלם דהוי פפקח מועיל דמשמע אבל בחרש אינו מועיל: סוף דבר אני אומר דאי ס"ד שסברת בעל הסמ"ג דהרפנה עדיפא מכתב ידו משום דמראה בגופו ה"ה לו לפירש ולומר מה דין פקח וחרש בהרפנה ומה דין אלם בכתב ידו דאפילו באמוראי אמרינן דהנה ליה לפירש ק"ו בפוסקים אלא נדאי דפשיטא לע"ד שטעם מראה בגופו לא עלה על דעת בעל הסמ"ג ומשום הכי כתב הדברים כפשוטן כמו שגזפרו בגמרא בחרש כתב ידו ובאלם הרפנה מטעם שהוא פפקח להודיע לנו שאין לנו אלא פשטי הדברים דכל היכא שלא אמר בפיו אלא שהדבר נפר שהוא מתרצה הן על ידי הרפנה הן על ידי כתב ידו הפל שנים דאין הקפדה אלא במאמר פיו והיכא דליכא מאמר פיו הפל שנים ופירש בפקח וחרש דכתב ידו פסול וק"ו או ה"ה הרפנה הואיל ואין כאן מאמר פיו ואף על גב שהדברים נפרים שהוא מתרצה ופירש באלם דהרפנה מועלת אע"פ שאין כאן מאמר פיו וק"ו או ה"ה כתב ידו שמועיל הואיל והדברים נפרים שהוא מתרצה והיינו משום עגונא וכדפרישית ונראה שלזה דקדק הוא זכרו לברכה וכתב שאין אדם חרש או פקח יכולין לשלוח כתב ידם לב"ד וכו' ולא כתב סתם בסוף דבריו שאין אדם יכול לשלוח כתב ידו וכו' וכדכתב בעל התרומה שהוא סובר דבאלם מועיל כתב ידו וכדפרישית: וכן נראה גם פן דברי בעל הסמ"ג שכתב ולא ישלח כתב ידו לסופר וכו' בין שהוא חרש בין שהוא פקח וכו' עד פקח ונשתתק עד פותבין גט ע"פ רמיזתו עכ"ל ואפשר שלזה דקדק וכתב ע"פ רמיזתו ולא כתב על פי הרפנתו לומר שברמיזה בעלמא כותבין וכ"ש בכתב ידו דעדיף מיניה וכדפרישית: וכן נראה מדעת הר"ן לע"ד דמשום עגונא אקילו בנשתתק ובהרפנה סגי וה"ה כתב ידו יעניין שם: ומעתה אני אומר דהואיל ועל דעת הסמ"ג והסמ"ק והר"ן משום עגונא אקילו באלם וכותבין ע"י רמיזתו הואיל וא"א באמירת פיו וכ"ש או ה"ה כתב ידו וכדפרישית בנדון דידן נמי כותבין ונותנין ע"פ כתבו דאע"ג שהם ו"ל כתבו שאין אדם חרש או פקח יכולין לשלוח כתב ידם לב"ד שבמקום אחר וכו' והודיעו לנו שטעם שהוא במקום אחד

וב"ד במקום אחר לא יועיל פתב ידו שפּוֹתב לב"ד לכתוב גט לאשתו נראה דהיינו טעמא משום דאפשר לו לכתוב גט לא תו במקומו ולשלחו לה או לבא לב"ד ולהשמיע קולו דבסתם יהודי דברו דצינית לן או לכתבו במקומו ולשלחו לה או לבא לב"ד להשמיע קולו אבל בפקח פּבּנְדוֹן דידן שהוא משומד והוא לארץ מרחקים ושם במקומו אין יהודי לומר להם לכתוב הגט ולשלחו לה ולא צינית לן לב"ד להשמיע קולו לא אסיק אדעתיהו דהני רבּרְבִי למימר שאם שלח פתב ידו לב"ד לכתוב גט לאשתו שלא יכתבו ויתנו לה אלא מודים הם שפּוֹתבִין ונּוֹתְנִין על פי פתבו שהרבה והרבה יש להקל בו יותר ממה שיש להקל באלם ואפשר דפּבּנְדוֹן דידן אפילו רבינו תם לפי תרוצו הראשון וכן בעל התרומה מודים הם שפּוֹתבִין ע"פ פתבו הואיל ומדרבנן נגעי בה פּדְפְרִישִית ובהרפנה אי אפשר כמו שאפשר באלם והנה בעל התרומה פתב שאין אדם יכול לשלוח וכו' והיינו לומר שטעם זה לא יועיל פתב ידו פּדְפְרִישִית הואיל ואפשר לו לסדר הגט על פי אמירתו ואע"ג דבאלם גמי קאמר היינו משום דאפשר לו בהרפנה אבל פּבּנְדוֹן דידן אפשר דמודה הוא פּדְפְרִישִית דהא אפשר דאקילו רבנן לענין עגונא דאמתא בכמה דברים אע"ג דאפשר לה בדרה אחרת ואע"ג דהני אסור דאורייתא ק"ו פּבּנְדוֹן דידן דהני אסור דרבנן ואי אפשר לה בדרה אחרת ואע"ג דבאסור דאורייתא אין לנו לומר פן אלא א"כ נתפרש בתלמוד וכדפּרִישִית מ"מ באסור דרבנן יש לנו לדמות מלתא למלתא ועבדינו עובדיא והדר מותבינו תיובתא וקצת דמדומי ראיה יש בדבר ממה שאמרו בפ"ק דגיטין דעדים שאין יודעין לחתום מקרעין להם גייר חלק וממלאין את הקרעים דיו וקאמר ר"ג בד"א בגיטי נשים וכו' הרי שהתירו משום עגונא לקרע להם הגייר הואיל ואינם יודעין לחתום ובשאר נשטרות לא התירו ה"נ אית לן למימר דהואיל וא"א בדרה אחרת פּדְפְרִישִית מודה שיש להקל שאין לה עגון גדול מזה ומ"מ אני אומר שצריכין לדקדק הב"ד שיהיו עדים בדבר שהבעל מסר הפתב הזה לשולחו להביא בשולגניקי דא"כ יש לחוש שאם פתב ונמלה ואף שיש להאריף בזה לא אאריף פי אלהים יודע שהפצרתי עצמי לכתוב מה שפּתבתי בפזון גדול לקיים גזרת אדוני וקיימתי בעצמי מאמר רבי יוסי שאמר אלו יאמרו לי חפרי וכו' וכתבתי הנראה לע"ד להלכה ולא למעשה כי למעשה צריף להתיעץ עם חכמי הדור בדברים כאלו: נאום דוד הפהן בכמ"ר חיים הפהן ז"ל: הנה חוח שלח אל הארז אשר בלבנון ברית פרת לבכי עם לבכה ברית אהבה בקרבנו עצומה אהבת עולם אהבתך חרש ומסגר בוצינא דנהורא אספקלריא המאירה רבא דעמיף מדברנא דאנמתיה אלופי ומינדעי אמ"ן מהר"ר יהודה סג"ל הנה אדוני אע"ג דנער בער אני ואין בי לא בינה ולא תורה אפילו הכי פאתי להעזי פני אצל פני מעלת פבוד תורתך פי תורה היא וללמוד אני צריף וסמכתי על הא דתנן באבות עז פנים לגיהנם ובוש פנים לגן עדן? הי רצון שתבנה עירך ותשיב עבודת ב"ה במקומה עכ"ל המשנה ויש לדקדק קצת על זה מה ענין בנן העיר אצל עז פנים ובוש פנים אלא משום דבלימוד הוא הפך שעל כל פנים צריף שתעזי פנים שהרי תנן ולא הביישן למד וכתוב אם נבלת בהתנשא ולעתיד לבא תמלא הארץ דעה ולא נצטרף העזות אפילו בתורה ומשום דקאמר התנא עז פנים לגיהנם ובתורה שצריף עזות פנים קאמר בתר הכי? הי רצון שתבנה עירך ותשיב עבודת ב"ה במקומה ואז יתבטל העזות מפל וכל ואע"ג דבמנפלא ממני פאתי לדרוש ואמר רב יהודה אמר שמואל כל שאינו בקי בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק בהן פירוש פן יתיר

עָרְוָה מ"מ סְמַכְתִּי עַל דְּרֵשֶׁת רַבָּה בַּר רַב הוּנָא דְהוֹרָה וְטַעַה וְאוּקִי אַמּוּרָא עֲלֶיהָ וְדַרְשׁ
וְהַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יְדֵיהֶּ אֵין אָדָם עוֹמֵד עַל דְּבָרֵי תוֹרָה אֲלָא א"כ נִכְשָׁל בְּהוּ כְּדַאִיתָא
בְּפֶרֶק הַשּׁוֹלַח לְכֹן אַחְלָה פְּנֵי מַעְלַת כְּבוֹד תּוֹרַת מוֹרֵי שְׁתוּדֵיעֵנִי דְעַתָּה בְּנִדּוֹן זֶה וַיְהִי
נִחְשָׁב לִי לְצַדִּיקָה כְּמוֹ שְׁנַחֲשָׁב עֲלֵינוּ גְלוּת צַדִּיקָהּ לְצַדִּיקָה מִשּׁוּם שְׁגָלוֹת יְכַנִּיָּה הַיְתָה
עֲדִיין קִינִימַת שְׁהִיָּה בַּהּ הַחֲרָשׁ וְהַמְסַגֵּר כְּדַאִיתָא בְּפֶרֶק הַמְּגֵרָשׁ: וְזֹאת שְׁאַלְתִּי מַעֲשֵׂה אִירַע
בְּכָאן בְּקוּרְפוּ בְּאַשָׁה אַחַת מֵהַנְּשִׂים שְׁבָאוּ מְאַרְץ פּוֹלְיָא שְׁנִישְׂאָת הִנֵּה בְּקוּרְפוּ וְאַחַר כֶּף
הָיוּ מְרַנְּנִים אַחֲרֶיהָ לֹאמַר שְׁהִיָּתָה נְשׂוּאָה בְּמִקּוּמָה וְאַירַע הַמַּעֲשֵׂה וְהִלֵּךְ יְהוּדֵי אֶחָד מִבְּנֵי
קַהְלָנוּ בְּמִקּוּם אֲשֶׁר הַיְתָה הִיא בְּרֵאשׁוֹנָה וְשָׂאֵל וְחָקַר מַעֲנִין הַנּוֹזֵכֶר וְהֵם כְּתָבוּ לָנוּ וְנ"ל
יַעַן כִּי נִדְרָשְׁנוּ וְנִשְׂאֲלָנוּ מֵאֶחָד מִבְּנֵי קַהְלָכֶם ר' חַיִּים וְחַיִּים הֵם לְמוֹצָאֵיהוּ לַעֲשׂוֹת עֲדוּת
שְׁרִיר וְאַמִּיתִי מִבְּחוּרָה מִבְּנוֹת קַהְלָנוּ שְׁמָה חֲנָה אֲשֶׁר בָּאָה בְּתוֹךְ הַבָּאִים שְׁמָה אִם הַיְתָה
אֲשֶׁת אִישׁ אוֹ סֹפֵק מְקַנְדֶּשֶׁת אוֹ אִם הִיא פְּנוּיָה וְלִכְתּוֹב עֲדוּת בְּזֶה אֵל בְּנֵי קַהְלָ קְדוֹשׁ
קוּרְפֵי כְּדִי שְׁיַעֲשׂוּ מִמֶּנָּה כְּדִין וְכַהֲלָכָה לְבַל יִכְשְׁלוּ לְכֹן מְעִידִין אָנוּ חֲתוּמֵי מִטָּה עֲדוּת
שְׁרִיר וְקִיָּים אִיף הַבְּחוּרָה שְׁמָה חֲנָה מְעִיר יִשְׁטְרִי"גִילוּ הִיא בַת זְקֵן אֶחָד נִכְבֵּד מִבְּנֵי
קַהְלָנוּ הִיא ק"ק עִיר יִשְׁטְרוּ' גְּלוּלוּ שְׁמוֹ נְסִי' בַּר' שְׁבַתָּאִי וְאַחַר הַבִּיָּזָה וְהַשְׁלָל וְהַגְּזִירָתָּ
הַרְעוּת וְהַאֲוִנְסִין שְׁהָיוּ עַל הַקַּהְלוֹת מִזֶּה הַקַּהְלָל בְּהִיוֹתֵינוּ בְּחוּסָר כָּל וּמְלִבַד הַנּוֹזְכָרִים אֲשֶׁר
בְּעוֹנֵינֵיהֶם אָנוּסִים ד"ה לְדַרְשָׁה הַבְּחוּרָה הַנּוֹזְכֶרֶת עַל יַד אָנוּס שְׁדָכּוֹן לְהַתְּחַסֵּן עִם אָנוּס
אַחַר מְאַנוּסֵי קַהְלָ קְדוֹשָׁה נ"ל וְנִדְרָ לָהּ הַשְׁדָּכּוֹן לְהוֹצִיאָהּ מִזֶּה הַגְּלִיל וְלְהַבִּיאָהּ לְתוֹגְרָמָה
בְּמִקּוּם שְׁיֻכְלוּ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם כְּבְּרֵאשׁוֹנָה וְנִתְפַּתִּיחַ לְדַבְּרֵי הַשְׁדָּכּוֹן וְנִתְרַצִּית וְהַסְפִּימָה
לְדַעֲתוֹ עַד שְׁנִתְבַּעַו קְרוֹבוֹתֶיהָ וְגַם אוֹתוֹ הָאָנוּס לְקַחְתָּהּ לוֹ לְאַשָׁה וְלִיְהִיּוֹת חֲזִיתוֹן קִיָּים
וְהַשְּׁבֻעוֹת וְהַקִּיָּוִימִים עֲשָׂאוּם עַל יְדֵי הַגְּלָח הוּא כּוֹמֵר נוֹצְרֵי כְּחוּקָם וְכַמְשַׁפְּטֵם מִבְּלַתִּי
שׁוּם מִיִן קִידוּשֵׁין שְׁהָאֲשָׁה נִיקְנִית בְּהֵן גַּם מְעִידִין אָנוּ כִּי לֹא נִמְצָא בְּאוֹתוֹ מְקוּם וְכַאוֹתוֹ
הַיּוֹם שְׁעֲשׂוּ חֲזִיתוֹן זֶה שׁוּם יְהוּדֵי שְׁיֻכְלָ לְהַעֲיֵד שׁוּם דְּבָר מִמַּעֲשֵׂה חֲזִיתוֹן אוֹ קִידוּשֵׁין גַּם
מְעִידִין אָנוּ כִּי אֲפִילוֹ הַבְּחוּרָה לֹא נִשְׁבַּעָה וְלֹא עֲשָׂתָה שׁוּם קִיָּים שְׁבַעוּלָם לֹא בְּדַבְּרֵים
וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה אֲלָא קְרִיבוֹתֶיהָ וְהַשְׁדָּכּוֹן יַעַן כִּי לִיבָה מֵרָ לָהּ אִזּוּ וְאַחַר כֶּף נִתְחַבְּרוּ וְעַמֵּד עִמָּה
כְּיָמִים אֶחָדִים וְהִלֵּךְ לוֹ הָאִישׁ הַנּוֹזֵכֶר עַל אוֹמְרוֹ שְׁהִיָּה רוּצָה לִתְּמֵן לוֹ הַנּוֹדוּנְיָא וְהַמַּעֲוֹת
שְׁנִדְרָה לוֹ וְאַחֲרֵי קִצַּת יָמִים בְּהִיּוֹת שְׁהַסְפִּימוּ רַבִּים מְאַנוּסֵי הַגְּלִיל הִנֵּה לְבוֹא אֵל אֲרָץ
בְּנֵי קְדָם הִיא הַסְפִּימָה עִמָּהֶם לְבוֹא בְּיַחַד וְאוֹתוֹ הַבְּחוּר אֲשֶׁר לְקַחְתָּהּ לוֹ כְּאָמוֹ' שְׁמַע וּבָא
וְהַסְפִּימוּ לְבוֹא שְׁנֵיהֶם בְּיַחַד וְהוֹצִיאָהּ מִזֶּה הָעִיר וְהוֹלִיכָהּ בְּקוּטְרוֹן וְהִיכְנִיסָהּ לְסַפִּינָה עִם
שְׂאָר הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׂים שְׁבָאוּ שְׁמָה וְהוּא יָרַד מֵהַסְפִּינָה אַחֲרֵי כֵן עַל אוֹמְרוֹ כִּי שְׂכַח מְקַצַּת
מְטַלְטְלִים וְהִלֵּךְ לְהַבִּיאָם וְלֹא שָׁב עוֹד עַד שְׁהַסְפִּינָה הִלְכָה לְמַסְעִיָּה עִם הַיּוֹשְׁבִים בְּתוֹכָהּ
כֶּף הִיָּה הַמַּעֲשֵׂה לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר עַכ"ל הַכְּתָב וְעַתָּה יֵשׁ לָנוּ לְהַתְּבַנְּנוּ עַל זֶה הַכְּתָב
דְּפִשְׁיָטָא דְּאָדָם שְׁהִימִיר דָּתוֹ לְדַת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת אִף עַל כִּי שְׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא
כְּדַאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין בְּפֶרֶק גְּמַר הַדִּין: א וְכֵן כְּתָב רַבְּנוּ יַעֲקֹב וְנ"ל בְּרִיבִית אָדָם שְׁהִמִיר
דָּתוֹ לְדַת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת מְוֹתֵר לְהַלּוֹתוֹ בְּרִיבִית וְאִסוּר לְלוֹת מִמֶּנּוּ שְׂאָף עַל כִּי
שְׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא וְהַנּוֹתְנּוֹ לוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תַתֵּן מְכַשׁוֹל עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ:
וְגַם הַמוֹשִׁיט לוֹ דְּבַר אִסוּר עוֹבֵר מִשּׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תַתֵּן מְכַשׁוֹל כְּמוֹ שְׁכַתַּב ר"ם
מְקוּצָאִי וְגַם אַע"פ שְׁדָם עַכּו"מ מִזֶּה טְהוֹר מְדַאוּרִיָּיתָא דְּמָה שֶׁל מְשׁוּמְדָת טְמֵא פְּדַתְּנוּ בְּנִדְרָ
פֶּרֶק דָּם הַנִּדְרָה וּמְבִיאָהּ בְּבָבָא קַמָּא בְּפֶרֶק שׁוֹר שְׁנַגַּח וּבְפֶרֶק קַמָּא דִּיבְמוֹת וְנ"ל כָּל

הפתמים הבאים מרק"ם טהורים רבי יודא מטמא מפני שהם גרים וטועים ופירש רש"י מרק"ם טהורים עיר שרנפה עובדי פוכבים ומזלות הוא ודם עובדי כוכבים ומזלות טהור מדאורייתא דכתיב דבר אל בני ישראל וגו' עד רבי יודא מטמא מפני שהם רנבם גרים ודמן טמא וכישראל הם אלא שהם טועים וכחוקן' העובדי פוכבים ומזלות נוהגין ונהרי הם כישראל משומד עד פאן לשונו: וביבמות פירשו וטועים שנשתמדו וגזרו על פתמיהן אף על פי שחטאו ישראל הם עד פאן לשונו הרי משמע שישראל משומד פתמו טמא דאף על פי שחטא ישראל הוא ומטעם זה אמרינו דמשומד יורש את אביו מן התורה דמתניחס הוא אחר אביו דגם הוא ישראל מיקרי כמו שכתב הרמב"ם בפרק ששי דהלכות גדולות: וגם הר"ם מקוצ"י וז"ל ישראל שנשתמד יורש את קרוביו הישראלים כשהיה: וכן פתב רבינו יעקב בחושן המשפט וחולק על הר"ר יודא וזה לשונו ונראה לי דקרא אסמכתא בעלמא הוא דאף על פי שחטא ישראל הוא ובנו הוא כלל דבר: וכן פתב ראב"ה וזה לשונו ישראל משומד כמו שמוריש את בנו כה יורש את אביו דאף על פי שחטא ישראל הוא וכן משמע בפרקא קמא דקדושין דקאמר התם אמר רבי יוחנן עובדי כוכבים ומזלות יורש את אביו דבר תורה דכתיב פי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר ופרכינו התם ודילמא ישראל משומד שאני אלמא דישראל משומד לא חשבינו ליה פעובדי כוכבים ומזלות דאף על פי שחטא ישראל הוא ומדקדק בלשון הגמרא שקראו ישראל דקאמר ודילמא ישראל משומד שאני ואף על גב דרב גאון צדק ור"ח פתבו דמשומד אינו יורש את אביו ונהיאו המרדכי וזה לשונו ודלמא ישראל משומד שאני פסק רב גאון צדק דמשומד אינו יורש את אביו והא דפרכינו בקדושין לרבי יוחנן ודילמא ישראל משומד שאני הכי פירושה ודילמא ישראל משומד מוריש לבנו דעשו משומד הנה והוריש לבנו את הר שעיר שנאמר פי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר עד פאן לשונו: ואין לומר דהיינו טעמיהו משום קנס שקנסו חכמים והפקירו את ממונו והפקרו ב"ד הפקר וכדאמרינו בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה גבי שור של ישראל שנגח שור של כותי דקסבר ר' מאיר דפטור ושל כותי שנגח שור של ישראל בין תם ובין מועד משלם נזק שלם ופריף התם למימרא דקסבר ר' מאיר הפותיים גרי עריות הן ורמינהו כל הפתמין כו' עד אלמא קסבר רבי מאיר דכותיים גרי אריות הן ומשני קנס הוא שקנס ר' מאיר בממונם שלא יטמעו בהן א"כ הכא נמי אית לן למימר דקנס הוא שקנסו חכמים וכדכתב ראב"ה עיין שם וכדאמרינו בפרקא קמא דכתובות יתבינו לה קנס דאזלא ואכלה בגייתא ובירושלמי פרקא קמא דע"ז הני פותאי דקיסרי מותר להלוותן ברבית מפני שקלקלו את מעשיהם נר' דסבירא ליה דגירי אמת הן ומפני קלקולם הוא דקנסום עכ"ל: וכן פתב רבינו יעקב בחושן המשפט בסוף אותו לשון שהזפתי למעלה וז"ל אבל קנס הוא שקנסו חכמים ואסמכוהו אקרא עכ"ל וגם הרמב"ם ור"ם מקוצי פתבו כן ע"ש: ואם כן אית לן למימר דרב גאון צדק נמי טעמיה משום קנס שקנסו חכמים זה אינו דא"כ אפילו אם נפרש מאי דפריף התם בקדושין לר' יוחנן ודילמא ישראל משומד שאני ודילמא ישראל משומד יורש את אביו אפילו הכי לא קשיא לרב גאון צדק ולא מידי דהתם דבר תורה קאמר ומאי דקאמר רב גאון צדק הוא קנס חכמים ומאי האי דרשו ליה לרב גאון צדק דקאמר והא דפרכינו בקדושין לרבי יוחנן וכו' כמו שהזכיר למעלה אלא ודאי נראה לומר דמן התורה קאמר דאינו יורש את אביו: נראה לע"ד דקסבר כה"ר

יודא שפכתב בספר הדינין שלו תשובה לרבינו משולם שמשנמד אינו יורש את אביו ונהביאו ר' יעקב וז"ל הנה כתב ה"ר יודא בספר הדינין שלו תשובה אחת לרבינו משולם שמשנמד אינו יורש את אביו ונהביא ראיה מן הפסוק עכ"ל וא"כ אית לן למימר דרב גאון צדק ורבינו חננאל נמי סברי פהרב רבינו יודא ומפני שגילה הפסוק בירושלמי אמרינו דאינו יורש את אביו אבל לעולם היכא דלא גילה הפסוק בנו הוא לכל דבר פישראל והוא שאינו אוכל בקרבן פסח מפני שגלתה תורה וכתבה כל בן נכר לא יאכל בו ואמרינו בפסחים בפרק האשה זהו משנמד שנתנפרו מעשיו לאביו שבשמים ואפילו מי שמתו אחיו ממילה ומניח למול מפני הסכנה דלבו לשמים והוי ישראל גמור אפילו הכי אינו אוכל בקרבן פסח משום שגלתה התורה וכתבה כל ערל לא יאכל בו וגם לענין יבום ונחליצה אפילו שיש לו בן עובד ע"ז פוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום דבנו הוא חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן הנכרית דאף אם נתגייר אינו נקרא בנו אלא הוא כשאר גרים ואינו פוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום כדאיתא ביבמות: ב מפל הא דלעיל נראה דמשנמד אע"פ שעובד ע"ז אפי' הכי עדיין צד ישראלית יש בו ונחשבינו לו פישראל ומאחר שנקרא ישראל א"כ קדושיו קדושין ואפילו גר שנתגייר ונזר לגיותו קדושיו קדושין כדאמרינו בפרק החולץ וזה טבל ועלה הרי הוא פישראל לכל דבריו ואמרינו התם למאי הלכתא דאי הדר ביה וקדש פישראל משנמד הוי וקדושיו קדושין ופירש רש"י ז"ל דאי הדר ביה לגיותו וא"כ קידש אשה בת ישראל מקודשת היא וצריכה גט דישראל משנמד קדושיו קדושין דישראל רשע הוא עכ"ל: ואפילו אם הוליד בן מן הישראלית בעודו עובד עבודה זרה והבן גם כן מיום היותו הלה בדרךיו ועבד ע"ז אפי' הכי גם אותו הבן ישראל נקרא וקדושיו קדושין שהרי אפי' נולד הבא מן העכו"מ פיון שאמו ישראלית ישראל קרינו ליה כדאיתא בפרק החולץ דאמרינו התם והלכתא עובדי כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הנוולד פשר ואפילו לסתם מתני' דהאמר וריש פרק אלמנה ולכמה תנאים ואמוראים דסברי התם דהנוולד ממזר ומפל מקום מודים דצד ישראל יש בו והכי איתא ביבמות פ' ב' דאמרינו התם נכרית לרבנן מנא לן אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אמר קרא כי יסיר את בנה מאחרי בנה קרוי בנה ואין בנה הבא מן בת אל נכר קרוי בנה אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתה הבא מן עובדי כוכבים ומזלות קרוי בנה ופריה התם לומר קסבר עובדי כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הנוולד פשר ומשני נהי דכשר לא הוי ממזר נמי לא הוי ישראל פסול מקרי א"כ נראה דחשבינו ליה ישראל ואם חזר בתשובה לא חשבינו ליה כגר אלא כרשע שחזר בתשובה ואדרבה קרינו ביה מובחר שבאחיה כדמשמע מפ' החובל במשנה החובל עבד פגעני דהוי פלוגתא דרבי יהודה ורבנן ופריה התם אלא מעתה לרבנן יהא עבד פשר למלכות אמרי ולטעמיה תקשי לה גר לדברי הפל ופירש"י גר שליכתו והורתו ביהדות אפי' לרבי יהודה יש לו אחנה ומשני אלא אמר קרא מקרב אחיה ממובחר שבאחיה הרי משמע דגר שהורתו ולידתו ביהדות אע"ג דאית ביה אחנה האי לא קרינו ביה מקרב אחיה דהיינו מובחר דבאחיה ואלו מי שאמו ישראלי אע"פ שאביו עובדי כוכבים ומזלות קרינו מקרב אחיה דהיינו מובחר שבאחיה כדאמרינו בפ' החולץ רב אכשריה לרב מרי בר רחל ומגזייה בפורסיה דבבל ואע"ג דאמר מר שום תשים עליה מלה וגו' כל משימות שאמה משים לא יהיו אלא מקרב אחיה פיון דאמו ישראלית מקרב אחיה קרינו ביה וה"נ

משמע מפ"ק דיבמות דתני רמי בר יחזקאל אין מקבלין גרים מן הקרתיים ומן התרמודיי ופליג אמתני' דפ' דם גדה שהזכרתי למעלה דמטהר פתמי כל עובדי כוכבים ומזלות והכי סברי נמי רבי יוחנן וסברא דקאמרי אין מקבלין גרים מן התרמוד ופירשו התו' ו"ל התם בפ"ק דם גדה דסברי פ"ק בר יחזקאל הרי משמע מפני שנתערבו בבנות עשרת שבטים אע"פ שהן עתה עובדים עבודה זרה הם נאבותיהם ונאבות אבותיהם אפילו הכי צד ישראלית בהם וחסבינן להו ממזרים ופסולים לבא בקהל ודמם טמא פדם ישראל וישראלים הם ואע"ג דמתני' דפ"ק דם הגדה שהזכרתי למעלה פליג ארמי בר יחזקאל וסבר דכתמי התרמודיים טהורים דקאמר בסתם מבין עובדי כוכבים ומזלות טהורים ואמרינן בגמרא קא פסיק ותני נאפי' מתרמוד לאו משום דסבר דאע"ג שפא עובדי כוכבים ומזלות על בנות ישראל אפילו הכי חסבינן להו עובדי כוכבים ומזלות דלא פליג על כל תנאים ואמוראים דסברי דעובדי כוכבי' ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הנוולד ישראל אלא משום דסבר דלא באו עכו"מז על בנות ישראל וכן משמע התם בפ"ק דיבמות סבר עדותו דרבי דוסא בן הרפנס דקאמר התם מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר שלשה דברים וכו' עד ומקבלין גרים מן הקרתיים ופריף והא תני רמי בר יחזקאל אין מקבלין גרים מן הקרתיים ומשני הרי קרתיים איתמר א"כ משמע דקרתיים לכולי עלמא פסולי והיינו משום דקרתיים הם מבנות עשר שבטים שנטמעו בין עובדי כוכבים ומזלות אבל לא קרתיים מפל הני נראה דוולד הבא מן עובדי כוכבים ומזלות אע"פ שהוולד עובד ע"ז מיום היותו אפילו הכי ישראל הוא דאע"פ שחטא ישראל הוא וא"כ קדושיו קדושין וכו' משמע בהדיא בסוף ההיא סוגיא דפ"ק דיבמות דקאמר התם ו"ל אמר רב יהודה אמר רב אסי עכומ"ז שקדש בזמן הגה חוששין לקדושיו חוששין שפא מעשרת השבטים הוא ופרש"י מי' שבטים הוא שנטמאו נכריות וקסבר רב נכרית שילדה מישראל הוולד ממזר וחוששין לקדושי ממזר עכ"ל: ופריף התם והא כל דפריש מרובא פריש ומשני בדוקתא דקביעי וכו' עד ואמר ר' יוחנן וכולן לפסול ופירש"י וכולן לפסול רובם ממזרים שנטמעו עשרת השבטים בהם ובניהם הרי הן פישראל ונוהג בהם אסור ממזרות והן לא נזקרו ונשארו זה אחותו או בתו והרי הם ממזרים עד כאן לשונו: ועל פ"ק לא פליג שמואל התם דסבר דאין לחוש לקדושיה אלא משום דקסבר דבנה הבא מן הערלה אינו בנה אבל אי בנה הוא מודה שמואל דאע"פ שהוא אינו בר ישראל גמור דקדושי' קידושין וכדפרי' התם והא איפא בנות ישראל דנשאום אינם בני ישראל והולידו מהן ואמר רבינא לקמן בן בתה הבא מן אינו בר ישראל קרוי בנה ומשני גמירי דבנתי דההוא דרא איצטרוי איצטרו: ופירש"י דההוא דרא דעשרת השבטים איצטרוי איצטרו נתבקע רחם שלהן מלקלוט זרע ונעשו עקרות עד כאן לשונו: הרי בהדיא דאי לאו דאיצטרוי איצטרו הוון קידושין וקדושין ואפילו לשמואל וגם לפי לישנא בתרא דקאמר התם איפא דאימרי פי אמרייתא קמיה דשמואל אמר לא זזו משם עד שעשאום אינם בר ישראלים גמורים שנאמר בה' בגדו פי בנים זרים ילדו טעמא דעשאום אינם ישראלים גמורים הא לאו הכי קדושין קידושין מכ"ש משומד דאביו ואמו מישראל דנדאי קידושין קידושין דאע"פ שחטא ישראל הוא וכן משמע מדברי ר"ת וקהיאו בפ' השולח ו"ל שאלו לרבינו תם על משומד שגירש את אשתו ולא נכתב בגט אלא שם יהודית ולא שם אחר והשיב ר"ת חלילה להזכיר שם

אחר שאינו יהודית בתורת משה וישראל הרי משמע דסבר דאע"פ שחטא ישראל הוא נקרא ואשתו צריכה גט הימנו וכן פתב המרדכי בגיטין פ' המגרש וז"ל בערפאותיהם חובטין ואומרים עשה מה שישראל אומר לך הא סיפא לא קיימא על בערפאותיהם וכו' עד וא"כ אותם המשומדים מותר להקריחם ע"י ערפאותיהם עכ"ל: א"כ משמע שגם המשומד צריה ליתן גט דאע"פ שחטא ישראל וא"כ קידושיו קידושין: וכן משמע מפרש"י שפ"ל בפ"ק דכתובות במשנת דהגירות והשבוייה וכו' עד וקאמר התם אמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות ולומר אי אפשינו להיות גרים וכו' עד ואם קידש אשה משמיתה א"צ גט להיות פישאל משומד עכ"ל וכן מ"כ משמו ומשם רשב"א ז"ל שישראל משומד אע"פ שחטא ישראל הוא וקידושיו קידושין וכ"כ ר"י בטור אבן העזר וז"ל ישראל משומד שקידש קידושיו וצריכה ממנו גט עכ"ל וכן פתב הסמ"ג והרמב"ם ז"ל ישראל משומד שקידש אעפ"י שעובד כוכבים ומזלות ברצונו הרי אלו קידושין גמורים וצריכה ממנו גט עכ"ל וכ"מ מדברי רב שרירא גאון ונהביא רבינו יעקב ז"ל פתב רב שרירא גאון יבמה שנפלה לפני משומד כיון שהורתו ולידתו בקדושה זקוקה ליבם ומתענגה עד דחליץ עכ"ל: הרי משמע דסבר דאעפ"י שחטא ישראל הוא ויבמתו זקוקה לו: ואפילו לפי דעת הגאונים ונהביאם המרדכי ז"ל פתוב בתשובת הגאונים יבמה שנפלה לפני משומד דפטורה מן החליצה ומן היבום היכא דליכא יבם אחר אלא הוא עד פאן לשונו: וכן פתב רב יהודאי גאון ונהביא ר"י בטור ז"ל ורב יהודאי פתב אם פדנסבה בעלה הוי יבם משומד לא בעי חליצה מיניה עד פאן לשונו: אין לדקדק מדבריהם דסברי דישאל משומד לאו ישראל הוא ומ"ה יבמתו אין זקוקה לו דהא לא אמרו דבריהם אלא ביבם משומד וטעמייהו פדכתב הר"מ ונהביא המרדכי ז"ל ונראה להר"מ להביא ראי' לדברי הגאונים מדפריד בפ' הגזל אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קידשה בפשה מעיקרא ומשני מינח ניחא לה דטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו א"כ לגבי משומד דליכא למימר הכי דאנן סהדי דלא ניחא לה להתניבם לו כי יעבירנה על דת לבוא עליה בזמן שאינה בר ישראלית וכל זמן שהיא גדה ודאי אנן סהדי דלא ניחא לה ואם פן אף בלא חליצה היכא דליכא יבם אלא הוא וכתב הר"מ אעפ"י שהבאתי ראי' לדברי הגאונים לא מלאני לפי לעבור על דברי רש"י פאשר פא מעשה לדי א"כ נראה שאף לדברי האומר יבמה שנפלה לפני משומד דלא חליץ אין הפנונה משום דלאו בר ישראל הוא אלא הרי הוא פמנכה שחין דאף על גב דישאל הוא אי לאו דאמרינו טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו לא הוה חליץ: מכל הא דלעיל נראה דמשומד עובד כוכבים ומזלות קידושיו קידושין ואם פן מכל שפן אלו המשומדים שבפוליא שנשתמדו על פרחם דאם קידש אחד מהן אשה דמקודשת היא ואפילו לדעת היש אומרים שהזכיר ר"י בעל הטורים ז"ל ויש אומרים דמשומד לחלל שבתות בפרהסיא ולעבוד כוכבים ומזלות אין קדושיו קידושין: נלע"ד דבאלו המשומדים שבפוליא שנשתמדו לאונסם ואם עוברים עבירות לתיאבון הוא ולא להכעיס מודים דאם א' מהן קידש אשה דקדושיו קדושין ואעפ"י שעברו על מצות קידוש השם שהדין הוא שבשעת השמד יהרג ואל יעבור אפילו במצוה קלה מכל שפן לעבוד כוכבים ומזלות פדמסקי' בסנהדרין פ' בן סורר ומורה מכל מקום הם משומדים לאותה עבירה ואם

עובדים כוכבים ומזלות או מחללין שבתות בפרהסיא על פרחם הוא שלא יהרגו ואם כן פשיטא היא דלכולי עלמא אלו המשומדין קידושיהו קידושין ומה שכתב הרמב"ם בפירק שלישי מהלכות גירושין וז"ל אדם שהמיר דתו לדת עובדי כוכבים ומזלות הרי הוא כעובדי כוכבים ומזלות לכל דבר עד כאן לשונו לאו למימרא דאין גטו גט אלא לומר לן דאינו פשוט לכתוב הגט דמה עובד כוכבים ומזלות אדעתא דנפשיה קעביד אף זה כן ואינו פשוט לכתוב הגט ונלע"ד דדבר פשוט הוא דכוננתו לומר דאינו פשוט לכתוב הגט שהרי פתב וז"ל הפל פשרין לכתוב את הגט חוץ מעובד כוכבים ומזלות ועבד וחרש ושוטה וקטן ואפילו האשה עצמה כותבת את גיטה ישראל שנשתמד וכו' עד ולמה אין כותבין אלו החמשה מפני שצריה הכותב לכתוב לשם האיש המגרש וכו' ועתה יש לנו לדקדק שאם פוננת הרב לומר שהוא עובד כוכבים ומזלות גמור ואין גטו גט לא הנה לו להפסיק בין הפל פשרים וכו' ולומר דין ישראל שנשתמד ואחר כה לומר הטעם של אותם שאין כותבין אלא הנה לו להביאו דין בפני עצמו אלא משום זה הזכירו לשם שפיוצא באותו ענין שתלוי הדבר בדעת העושה הרי כעובד כוכבים ומזלות ואינו פשוט לכתוב הגט והטעם כדפירושית התם דאדעתא דנפשיה קעביד וכן פתב הרמב"ם בפ"ב דהלכות ע"ז וז"ל ישראל שעבד כוכבים ומזלות הרי הוא כפניו בר ישראל לכל דבריו ואינו כפניו ישראל שעבר עבירה שיש בה סקילה ומשומד לעבודת כוכבים ומזלות הני משומד לכל התורה כולה: ותראה שדקדק וכתב הרי הוא כעובד כוכבים ומזלות ולא פתב הרי הוא עובד כוכבים ומזלות כדפירושית לעיל וא"כ נראה לי דדבר פשוט הוא שאלו המשומדים שבפולגיא ישראלים הם ואף על פי שעוברים עבירות לתיאבון ולא להקעים ומה שמראים עצמם שעובדים כוכבים ומזלות ומחללים שבתות בפרהסיא זהו מסבת פחדם אבל הם יהודים גמורים ופשיטא הוא דקידושיהו קידושין ואם אחד מהם קדש אשה בפני עדים פשרים מקודשת היא ובגידון דידן אפילו אם היו מעידין בכתב ששלחו דקידושין גמורים הואיל ומעידין שלא הנה שם שום יהודי אלא אנוסין אין קידושיו קידושין מאחר שעוברין עבירות לתיאבון הן דהא אפילו רבא מודה באוכל גבילות לתיאבון דפסול דכפין ואכל כפין ומסהיד וא"כ המקדש בפניהם אינה מקודשת: ואע"ג דמ"כ סביב המרדכי שלי וז"ל פתב רבינו שלמה בר' אברהם ומה שפסקה תורה גזלן זה מטעם דילמא משקר ולא נפקי ממונא אפומייהו ולגבי קידושין אם מעיד שנתקדשה בפניו היא ספק מקודשת וצריכה גט עכ"ל נלע"ד דאין לסמוך על דבריו דיחידאה הוא שהרי פתב בשערים דרבינו שמואל בן חפני והביאו המרדכי וז"ל פתוב בשערים דרבינו שמואל בן חפני פשטיה ממתניתין שהקרובים ופסולין לעדות הנה שמונים והם ארבע מעלות שלשה מעלות מן התורה ואחת מדרבנן וכו' עד ושלשה ראשונות דמדאורייתא אם קדשה אשה בעדות אחד מהם אינה מקודשת ואינה צריכה גט ומותרת לעלמא וכן פסוק שכל טוב והלכות גדולות ורבינו שמחה עכ"ל: ג וכן פתב הרמב"ם ז"ל וז"ל המקדש בפסולי עדות של תורה אינה מקודשת בפסולי עדות של סופרי' או בעדות שהוא ספק פיסול מן התורה אם רצה לכנוס חוזר ומקדש בכשרים וכן פתב רבי יעקב וכן מצאתי כתוב סביב המרדכי שלי בשם רבינו ברוך בר שמואל דהמקדש בפני גזלן אינה מקודשת וראייתו מהא דגרסי' בקדושי' פ' האומר אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא המקדש בעד א' אין חוששים לקדושיו ואפ' שניהם מודי'

ועתה אנו או' שהדברים קל וחומר ומה עד א' שהוא קם לשבועה פדכתיב לא יקום עד אח' באיש לכל עון ולכל חטאת אפ"ה המקדש בעד א' אין חוששיו גזלו דאינו קם לשבועה אינו דין שלא יהיו חוששיו לקדושין הנעשי' בפניו הרי משמע דאין הקדושין חלין בפני פסולי עדות אפילו שניהם מודים כמו שאין חלין בפני עד א' ואפי' מאן דסבר ה"מ בגמרא דחוששים לקדושין ונוקא במקדש בעד א' דסביר' ליה מאחר דקם הוא לשבועה עדותו חשיבא וחלין הקדושין לפניו אבל גזלו דאינו קם לשבועה אית לן למימר דמודה הוא דאין הקדושין חלין וכדפרי' ה"מ רבא לרב נחמן מהאומר לאשה קדשתיה וקאמר ה"מ דאיכא עדים אמאי מותרת בקרוביו ואי דליכא עדים אמאי אסור בקרובותיה ופירש רש"י ו"ל ואי דליכא עדים אפילו אמאי אסור בקרובותיה על פי עצמו והלא אינו קדושין אפילו לפי דבריו דאי נמי אמרינן בעד אחד הווי קדושין כששניהם מודים היכא דאין עד אחד לא אמרי' דעד א' חשיב לחייב שבועה בדיני ממונות הילכף בעדות ערוה נמי חשיב להתקיים קדושין לפניו ובלבד שיהיו שניהם מודים עכ"ל ואם כן לדעת רבינו ברוך דיליף דין מקדש בעדים פסולים ממקדש בעד אחד וסבר דגרע הוא המקדש בפני פסולים מהמקדש בעד אחד אית לן למימר דאפי' מאן דסבר ה"מ בגמרא דחוששים במקדש בעד אחד מודה במקדש בעדים פסולים דאין חוששין ואפילו שניהם מודים וכל שכן במכחשת ואומרת לעולם לא נתקדשתי דאין לנו לחוש לקדושיו שהרי אפילו למאן דאמר דבמקדש בעד אחד דחוששין לקדושיו ונוקא בששניהם מודי' כדמשמע ה"מ משמעות הגמרא אבל כשהיא מכחישתופשיטא דלא מהימן דאין עד אחד בא אלא לשבועה והכא שבועה לא שייכא וכדפרישית ה"מ ואם כן אפי' בא עד אחד לפניו ומעיד דקידשה או בפניו או בפני שני עדים כשרים והיא מכחישתו פשיטא דלא מהימן שהרי אפי' מאן דאמר דסבר דחלין הקדושין בעד אחד היכא דהיא מכחישתו מודה הוא דלא מהימן: וכן פתב הרמב"ם זכרו לברכה בפירק תשיעי וזה לשונו אמר עד אחר מקודשת היא והיא אומרת לא נתקדשתי הרי זו מותרת עד כאן לשונו ואף על גב דתניא בפירק שני דכתובות שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא ואמרינן ה"מ אמר אבני תרגמה בעד אחד עד א' אומר נתקדשה ועד א' אומר לא נתקדשה תרנייהו בפניה קא מסהדי והאי דקאמר לא נתקדשה הנה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים והשתא יש לנו לשאול ולומר מאי קאמרת אי דמודה היא דנתקדשה פשיטא דאסורא לדברי הכל אלא ודאי במכחשת ואומרת לא נתקדשתי ואפילו הכי קאמר דלא תנשא ומסיפא נמי דקאמר אם נשאת לא תצא משמע דאיירי אפילו במכחשת שהרי מאחר שנשאת סוברת דלא נתקדשה ואפילו הכי קתני נשאת נראה דנוקא כשנשאת לא תצא אבל אם לא נשאת אף על גב דמכחשת ואומרת דלא נתקדשה וגם עד אחד מסייעה אפילו הכי לא תנשא ה"מ יש לומר דאיירי פגון שאנו יודעים פגון שזרק לה קדושין ומספקא לן אי קרוב לו אי קרוב לה והני שני סהדי חד אמר קרוב לו וחד אמר קרוב לה וכדפירשו התוספות זכרם לברכה ה"מ אי נמי יש לומר דכשהיא מכחשת אז אמרינן תנשא אפילו לכתחלה דאי קדשה לא הייתה מעיזה פניה לומר לא קדשני ואף על גב דלרבה בר אבין אמרינן ה"מ בכתובות דמאי דקאמר רב המנונא חזקה אין האשה מעיזה פניה דנוקא בפני בעלה וא"ע גב דנשאת ואח"כ באו עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת נתגרשתי אינה נאמנת דנוקא בפני בעלה אינה

מעניזה אבל שלא בפניו מעניזה שאני התם דבאו עדים שהיתה אשת איש ואית לן חזקה דאשת איש ומשום הכי שלא בפני בעלה אתי חזקה דאשת איש ומבטל החזקה דאינה מעניזה ואמרין מעניזה היא אבל היכא דאין לנו חזקה דא"א אלא עד אחד אמר דנתקדשה והיא אומרת דלא נתקדשה אפילו שלא בפני בעלה היא נאמנת פנגד עד אחד דאמרין חזקה היא דאינה מעניזה אבל הכא דשקעה דעד אחד אומר אביה קדשה ועד אחד אומר לא קדשה אי נמי פלוני זרק לה קדושין והיא אינה מכחשת דלא ידעה אי קדשה אי לא בהא אמרין לא תנשא ואם נשאת לא תצא ועדיפא הכחשה מעדות עד אחד: ואל תתמה בזה דהא אמרין בגיטין בפרק האומר היכא דהחזיק אשת איש בעל אומ' לגרושין ושלש אומ' לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד אמר רבי יוחנן הוי דבר שבערונה ואין דבר שבערונה פחות משנים ואלו אי אמרית בפני בעל גרשתני נאמנת פדקאמר רב המנונא והלכתא פותיה דהא פרכי מיניה בכמה דנכתיה ואם פן הכא נמי עדיפא הכחשה מעדות עד אחד וכן מצאתי כתו' בהדיא בשם הר"אבד זכרו לברכה בהגהות של רב אלפס זכרו לברכה במסכת קדושין בפרק האומר וזה לשונו פתב הר"אב"ד זכרו לברכה עד א' אמר מקודשת היא והיא מכחישתו מותרת היא ואם היא אינה מכחשת פגון שאמר עד אחד אביה קדשה ועד אחד אומר דלא קדשה אי נמי פלוני זרק לה קדושין והיו קרוב לו ועד אחד אומר לה והיא אינה מכחשת פלל בהא אמרין תרנויהו בפנויה קא מסהדי ולא תנשא לכתחלה עד פאן לשונו הרי דכתב בהדיא דעדיף הכחשתה מעדות עד א' ולפי דבריו ההיא דמוקי ההיא דכתובות דהיכא דעד אחד אמר אביה קדשה ועד אחד אמר לא קדשה נצטרף לפרש דהתם איירי באשה שפאה ממדינת הים ואין אנו יודעים אי פנויה היא אי אשת איש היא ומשום הכי לא מוקמינן לה אחזקה דפנויה פדהקשו התו' התם ואמרין דלכתחלה לא תנשא מאחר דהיא אינה מכחישתו אי נמי יש לומר דהתם בכתובות איירי אפי' שהיא מכחישתו עד אחד מסייעה לא תנשא דעדיף הוא היכא דאין העד מסייעה ממה שהוא פשהעד מסייעה דאז אין לנו לומר חזקה אין האשה מעניזה מאחר דעד אחד מסייעה וכיוצא בזה אמרין התם בכתובות בפרקא בתרא ובגיטין פרק האומר דהא דקאמר רב המנונא חזקה אין האשה מעניזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא דקא מסייעי לה אבל היכא דאיכא דקא מסייעי לה מעניזה ומעניזה ומשקרת ואף על גב דידענו בבירור שהוא בעלה אפילו הכי מעניזה פניה לומר גרשתני כל שפן דלא ידענו אם הוא בעלה או לא דהיכא דעד אחד מסייעה מעניזה פניה ומשקרת ואם פן פשאין שום עד מסייעה והיא מכחשת היא מותרת וכשהעד מסייעה לא תנשא לכתחלה: ד וכן פתב הרמב"ם זכרו לברכה בפרק תשיעי וזה לשונו אמר אחד מקודשת היא והיא אומרת לא נתקדשתי הרי זו מותרת אחד אומר מקודשת ואחד אומר אינה מקודשת לא תנשא ואם נשאת לא תצא שהרי היא אומרת לא נתקדשתי הרי שכתב בהדיא דכשהעד מסייעה גרע ממה שהוא פשאין העד מסייעה דכשהעד מסייעה סמכה דעתה ומעניזה ולפי דבריו נמי ההיא דכתובות איירי פשאין לה חזקה דפנויה ומשום הכי לא מוקמינן לה אחזקה דפנויה אתי שפיר דגם סיפא דברייטא איירי פשלא הוחזקה אשת איש פדכתב הוא בהדיא בפרק שנים עשר דהלכות גרושין וזה לשונו האשה שלא הוחזקה אשת איש ובא עד אחד ואמר לא נתגרשה הרי שניהם מעידי' שהיא אשת איש וכו' עד ואם נשאת תצא עד פאן לשונו ולפי דברי הרמב"ם והר"אבד זכרם לברכה צריך לומר האי דקאמר התם בקדושין פרק

האומר ותיסברא עד אַחַד בַּהֲכַחֶשֶׁת מִי מְהִימ' פִּירוּשׁ מֵאַחַר דְּמַכְחֶשֶׁת לִיהִי אִיהִי מִי מְהִימ' וּלְשֵׁם אֵין עַד מְסִיבָה וְלֹא פִּירוּשׁ רַש"י זָכְרוּ לְבִרְכָה דְּפִירוּשׁ הַתָּם עַד אַחַד בַּהֲכַחֶשֶׁת דְּאִיפ' עַד אַחַד דְּמַכְחֶשֶׁת לִיהִי מִי מְהִימ' אֶפִּילוּ מַכְחֶשֶׁת לִיהִי אִיהִי לִיפֵא מֵאֵן דְּאָמַר דְּהָא אֵין עַד אַחַד בָּא אֲלֵא לְשַׁבּוּעָה וְהֵכָא שַׁבּוּעָה לֹא שְׁיִיכָא עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוּ מִשְׁמַע מְדַבְּרִיו דְּעֵדִיף עֲדוּ' עַד א' מֵהַכְחֶשֶׁת דִּינְדָּה וּכְשֶׁעַד א' אָמַר נִתְקַדְּשָׁה וְעַד אַח' אָמַר לֹא נִתְקַדְּשָׁה תַנְשֵׂא אֶפִּילוּ לְכַתְחֻלָּה: וְכֵן פְּתַב רַבִּינוּ יַעֲקֹב זָכְרוּ לְבִרְכָה וְזֶה לְשׁוֹנוּ עַד אַחַד אֹמְרֵי נִתְקַדְּשָׁה וְעַד אַחַד אֹמְרֵי לֹא נִתְקַדְּשָׁה אִם אָמַר שְׁמַעוּל' לֹא הָיוּ בָּהּ סִפְקֵי קַדוּשִׁין תַנְשֵׂא לְכַתְחֻלָּה וְאִם זָרַק לָהּ קַדוּשִׁין אַחַד אֹמְרֵי קָרוֹב לוֹ וְאַחַד אֹמְרֵי קָרוֹב לָהּ לֹא תַנְשֵׂא וְאִם נִשְׂאָת לֹא תִצָּא עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוּ נִרְאָה דְּסִבְרָה דְּהָא דְּאָמְרִינוּ דְּלַכְתְּחֻלָּה לֹא תַנְשֵׂא כְּשִׁינְדְּעֵנוּ שְׁזָרַק לָהּ קַדוּשִׁין וְאַחַד אֹמְרֵי קָרוֹב לוֹ וְאַחַד אֹמְרֵי קָרוֹב לָהּ כְּדָפִי' הַתָּם וּקְצַת תַּיְמָה אִיף לֹא הִזְכִּיר רַבִּינוּ יַעֲקֹב הֵיכָא דְּעַד אַחַד אֹמְרֵי דְּנִתְקַדְּשָׁה וְהִיא מַכְחִישָׁתוּ מֵהַ דִּינָה וְיִשׁ לְדַקְדַּק בְּדַבְּרִיו וְאֵין לִי לְהֶאֱרִיף: מְכַל הָא דְּלַעֲלִיל הוֹכְחֵנוּ דְּכְשֶׁעַד אַחַד אֹמְרֵי מְקַנְדְּשָׁת וְהִיא מַכְחִישָׁתוּ דְּתַנְשֵׂא אֶפִּילוּ לְכַתְחֻלָּה וְאִי נָמִי בְּגִדּוֹן דִּינָה דְּלִפִּי מִשְׁמַעוֹת הַפְּתַב נִרְאָה דְּכָל הָעֲדוּ' שְׁמַעֲיִדִין עַל פִּי הָאֲנוּסִין הוּא שְׁהָרִי הֵם כְּתַבּוּ וְזֶה לְשׁוֹנָם גַּם מְעִידִים אָנוּ כִּי לֹא נִמְצָא בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁעָשׂוּ חֲתוּן זֶה שׁוֹם יְהוּדִי שְׁיִוְכַל לְהַעֲיֵד שׁוֹם דְּבָר מִמַּעֲשֵׂה חֲתוּן אוֹ קַדוּשִׁין וְאִם כֵּן מֵאַחַר דְּלֹא הָיָה שָׁם יְהוּדִי מֵהֵיכָן יָדְעוּ הַקִּיּוּם שְׁעָשׂוּ דְּמַעֲיִדִין עָלָיו אֲלֵא וְדִאִי מֵהָאֲנוּסִין שְׁמַעוּ וְהִשְׁתָּא יֵשׁ לָנוּ לְלַמּוּד קַל וְחֹמֶר כְּאֲשֶׁר לְמַד רַבִּינוּ בְּרוּךְ לְלוֹמַר וּמָה עַד אַח' דְּקָם הוּא לְשַׁבּוּעָה אֶפִּילוּ הֵכִי אִם מְעִיד דְּנִתְקַדְּשָׁה וְהִיא מַכְחִישָׁתוּ לֹא מְהִימָן פְּסוּלֵי עֲדוּת דְּאֵינָם קָמִי לְשַׁבּוּעַ' אֵינּוּ דִּין דְּאִם מְעִידִין דְּנִתְקַדְּשָׁה וְהִיא מַכְחִישָׁתוּ דְּלֹא מְהִימָנִי וְאִם כֵּן אֶפִּילוּ הָיוּ בָּאִים פְּסוּלֵי עֲדוּת אֲצֻלְיָנוּ וּמְעִידִים דְּרֵאִינוּ דְּנִתְקַדְּשָׁה בְּפָנֵי עֲדִים כְּשָׂרִים וְהִיא מַכְחִישָׁתָם לֹא מְהִימָנִי וְתַנְשֵׂא אֶפִּילוּ לְכַתְחֻלָּה מְכַל שְׁכָן הֵכָא בְּגִדּוֹן דִּינָה דְּכָבֵר נִשְׂאָת דְּפִשְׁטָא הוּא דְּלֹא תִצָּא כְּאֲשֶׁר מוּבָן מְכַל הַרְאִיּוֹת שְׁהוֹכְחֵתִי לְמַעֲלָה דְּאֶפִּילוּ נוֹלְדוּ בָּהּ סִפְקֵי קַדוּשִׁין דְּרֵאִינוּ שְׁזָרַק לָהּ הַקַּדוּשִׁין אֲלֵא שְׁאַחַד אֹמְרֵי קָרוֹב לוֹ וְאַחַד אֹמְרֵי קָרוֹב לָהּ וְאִם נִשְׂאָת לֹא תִצָּא וְאִף עַל גַּב דְּאִיהִי שְׁתַּקָּה וְכָל שְׁכָן דְּהֵם מְעִידִי דְּכָל הַקִּיּוּם שְׁעָשׂוּ הָיָה בְּפָנֵי הָאֲנוּסִין שְׁהֵם פְּסוּלֵי עֲדוּת דְּאֶפִּילוּ אִם קַדְּשָׁה בְּפָנֵיהֶם אֵינָה מְקַנְדְּשָׁת וְהִנֵּה דְּבַעַל הָעֵטוֹר כְּתַב דְּאֶפִּילוּ הַמְקַדֵּשׁ בְּפָנֵי פְּסוּלֵי עֲדוּת דְּרַבְּנָן דְּאֵינָה מְקַנְדְּשָׁת וְהִבִּיאֵו הַמְרַדְּכִי וְז"ל כְּתַב בְּעַל הָעֵטוֹר כָּל הַגִּי פְּסוּלִין דְּרַבְּנָן כְּגוֹן הָרוּעִים וְהַמּוֹכְסִי וְהַגְּבָאִין קַדְּשׁ אִשָּׁה בְּפָנֵיהֶם אֶפִּילוּ שְׁנִיָּהֶם מוֹדִים לֹא תַפְסִי קַדוּשִׁין וְאֵינָה צְרִיכָה גִט דְּכָל הַמְקַדֵּשׁ אֲדַעְתָּא דְּרַבְּנָן קָא מְקַדֵּשׁ וְאֶפְקַעֲיָנָהּ רַבְּנָן לְקַדוּשִׁין מִיָּנִיָּה עַכ"ל: הָרִי שְׁכַתָּב דְּאֶפִּילוּ אִם יָדְעֵנוּ בְּבִירוּר דְּנִתְקַדְּשָׁה אֶפִּילוּ בְּפְסוּלֵי עֲדוּת דְּרַבְּנָן אֶפִּילוּ הֵכִי אֵין קַדוּשִׁין קַדוּשִׁין דְּרַבְּנָן אֶפְקַעֲיָנָהּ לְקַדוּשִׁין מִיָּנִיָּה וְאִף עַל גַּב שְׁכָל הַפּוֹסְקִים שְׁהַזְכִּירִתִי לְעֵיל חוֹלְקִין עַל בְּעַל הָעֵטוֹר דְּסוֹבְרִים דְּהַמְקַדֵּשׁ בְּפְסוּלֵי עֲדוּת דְּרַבְּנָן קַדוּשִׁין קַדוּשִׁין מְכַל מְקוֹם בְּפְסוּלֵי עֲדוּת דְּאוֹרֵיִתָּא כָּל אֶפִּין שְׁוִין דְּהַמְקַדֵּשׁ בְּפָנֵיהֶם דְּאֵין לְחוּשׁ לְקַדוּשִׁין דְּהַתּוֹרָה כְּתַבָּה בַּל תִּשָּׂת וְגו' וּבְטָלָה עֲדוּתָן מְכַל וְכָל דְּהוּא לִיהִי כְּאֵלוּ אֵינּוּ וְאֶפִּילוּ הֵיכָא דִּינְדְּעִינוּ בְּהוּ דְּלֹא מְשַׁקְרֵי עֲדוּתָן בְּטָלָה כְּאֲשֶׁר אוֹכִיחַ בְּסִמּוּף בַּע"ה וְלֹא כַר"ש בַּר' אַבְרָהָם דְּכַתַּב שְׁמָה שְׁפָסְלָה תּוֹרָה גִזְלָן זֶהוּ מִטַּעַם דְּלָמָּא מְשַׁקְרַר וְכו' כְּמוֹ שְׁכַת' לְמַעֲלָה וְאֵע"ג דְּתַנּוּ בַּפ"א דְּגִיטִין כָּל הַשְּׁטָרוֹת הָעוֹלִין בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל עַכו"מ מַז אַע"פ שְׁחוֹתְמִיָּהּ עַכו"מ מַז כְּשָׂרִים א"כ מִשְׁמַע דְּאֶפִּילוּ עַכו"מ מַז כְּשָׂרִים לְהַעֲיֵד מְדַאוּרֵיִתָּא הֵיכָא דִּינְדְּעִינוּ בְּהוּ דְּלֹא

משקרי ואע"ג דפריה בגמרא קא פסיק ותני לא שניא מכר ולא שניא מתנה בשלמא מכר
מפי יתיב זוזי קמיהו וכו' עד אלא מתנה חספא בעלמא מפל מקום אי לאו בני עדות
נינהו הנה מן הדין לפסול אפי' אותם העומדים לראיה הא פירשו התוספו' התם דאינו
אלא תקנתא דרבנן וז"ל וכינן דלאו בני עדות נינהו הנה מן הדין לפסול מן התור' אפי'
אותם העומדי' לראי' אלא תקנת' דרבנן הוא היכא דקים לן בסהדותיהו שהוא אמת דלא
מרעי נפשיהו: וכן נמי פי' בפירכא דפריה בגמ' והא לאו בני ברית נינהו וז"ל ה"מ
למפרה הא לאו בני עדות נינהו עכ"ל הרי משמע דאע"ג דינדעי בהו דלא משקרי אי לאו
תקנת דרבנן לא הנה עדותן עדות מן התורה דלאו בני עדות נינהו ואפי' אם נאמר
דעכו"מז היכא דינדעינו ביה דלא משקר מן התורה עדותו קיים אין להביא ראיה ולומר
מכ"ש ישאל שעבר עבירה א' דנוכל לומר דעכו"מז בר עדות הוא והיכא דקים לן דלא
משקר עדותו אכל גזלן לאו בר עדות הוא ואפי' היכא דקים לן דלא משקר אין
עדותו עדו' פאשר אפרש בסמוך ב"ה ואע"ג דמשמע בבבא בתרא בפר' מי שמת דגזלן
אינו פסול מגזרת הכתוב דדוקא בקרוב כגון משה ואהרן או בחתנו קאמר דגזרת הכתוב
היא משום דאמרינן התם דאם הנה יודע לו בעדות שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו דאחרים
מעידים על כתב ידו ואף על פי שלא הוחזק בבית דין והוא אינו מעיד על כתב ידו וקא
מתמה ואמאי הוא אינו מעיד אי משום דחיישינן דלמא משקר אם כן אחרניי היאך
מהימני ואפילו אם לא הוחזק כתב ידו מפת זה הדוחק קאמר התם ומאי קאמר ומאי
קושיא דלמא גזרת הכתוב היא אכל בגזלן לא קאמר גזרת הכתוב משום דבגזלן אפילו
אחרים אינם מעידים על כתב ידו אלא אם כן הוחזק משמע דדוקא קרוב פסול מגזרת
הכתוב אכל לא גזלן דגזלן פסול דלמא משקר אין לדקדק משם ולומר אם כן גזלן עדותו
ספק דפשיטא דהטעם שפסלה תורה גזלן הוא משום דרשע הוא ודילמא משקר ומשום
דלפעמים משקר גזרת הכתוב שלא? הא נאמן מפל וכל ועדותו לא תחשב עדות אכל
בחתנו שהנה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו אין שום טעם למה אינו
מעיד על כתב ידו מאחר דאחרניי מהימני אפילו היכא דלא הוחזק אלא משום גזרת
הכתוב אכל גזלן הטעם שהוא פסול משום דלמא משקר והתורה בטלה עדותו מפל וכל
ועדותו פאלו אינו והמקדש בו הנה ליה כמקדש בלא עדים פאשר פירשתי למע' ולדברי
רבינו שלמה בר' אברהם דכתב דעדותו ספק והמקדש בהם קדושיו ספק אין לחוש
דיחידא הוא ולדברי יחיד אין לסמוך ואפילו אם נראה לנו כדבריו דבכל זמן הולכים
אחר רוב חכמים ורוב מנין כדכתב הרשב"א זכרו לברכה בתשובת השאלה ששאלו
אותו מי שפא מעשה לידו ומצא לאחד מהפוסקים סברא באותו מעשה וראיה לאומר
סברא ולא נראית הראיה לסמוך עליה הנה לו לבטל דעתו מי שגדול ממנו או לא והשיב
לראשונים אנושומעין והאריה בתשובתו ובסוף דבריו כתב וזה לשונו וגדולה מזו אמר
לו רבי אליעזר בן הורקנוס להורקנוס בנו בשעת פטירתו בני חזון ב' בד' דברים
שהייתי אומר אמר לו ומפני מה לא חזרת ב' אמר לו אני שמעתי מפי המרובין והם
שמעו מפי המרובין אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתם אכל אתה שמעת מפי
יחיד ואם יראה בעיני הורקנוס פדרה אביו למה צוהו שיחזרו בו אלא בכל מקום ובכל
זמן הולכים אחר רוב חכמי' ורוב מנין עד כאן לשונו הרי בהדיא דביחיד אין לסמוך
ואע"ג דנראה לנו ראיה לדבריו ואם כן אין לסמוך על דברי רבינו שלמה בר רבי אברהם

דיחידאָהּ הוא פּאַשֶׁר פּתבתי למעלה ואף על גב דרש"י ורבינו יקיר זכרם לברכה סברי דעובד כוכבים ומזלות היכא דידעין ביה דלא משקר עדות עדותו כדמשמע מפירוש רש"י שפירש בשמעמא דכל השטרות וזה לשונו חוץ מגיטי נשים דלאו בני ברית נינהו הואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקדושין אבל על הדינין נצטוו בני נח עד פאן לשונו הרי שמשמע מדבריו דמשום דמאחר דנצטוו על הדינין אם כן מן התורה פשרים לעדות דאם נאמר שגם הוא סובר כמו רבינו יצחק בעל התוספות זכרו לברכה אם כן מה לי נצטוו מה לי לא נצטוו אפילו אי נצטוו הווי פלא נצטוו בענין עדות שהרי לאו בני עדות נינהו וא"כ עדותן פסול מן התורה כמו אינו בר ישאל דאף על פי שנצטוו בדינין ובגיטין וקדושין אפילו הכי אם חתמו בהם הם פסולין מן התורה משום דלאו בני עדות נינהו אלא ודאי נראה דסבירא ליה היכא דידעין ביה דלא משקר עדותו פשר מן התורה: ועוד כתב רש"י זכרו לברכה בהאי שמעמא וזה לשונו והא ערפאות פסולין דאורייתא שאין עדותן פשר לפי שאינן בתורת גיטין וקדושין אם כן משמע מדבריו דעדותו פסול בגיטין משום שאינו בתורת גיטין וקדושין אבל אם הנה בתורת גיטין וקדושין עדותו היא פשר ואף על גב דעובר כל עבירות שבתורה וכן כתב רבינו יקיר ונהבאו המרדכי זכרו לברכה בפרק ראשון דגיטין ונ"ל רבינו יקיר ו"ל הנה אומר דעכו"מז המחזקים שאינם שקרני פשרים להעיד כדאמרי' בפ"א דגיטין כל השטרות העולות בערפא' של עובדי כוכבים ומזלות פשרים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים ומזלות אבל משה ואהרן מן התורה פסולין משום קריבות עכ"ל הרי שגם הוא כתב בהדיא דעובד כוכבים ומזלות היכא דידעין ביה דלא משקר דעדותו עדות א"כ נראה מדבריהם דעדות עובדי כוכבים ומזלות ספק ומשום הכי היכא דידעין ביה דלא משקר עדותו עדות ואפילו לדעת ר"י בעל התוספות ולדעת המרדכי דסברי דעדות עובדי כוכבים ומזלות פאלו אינו ואפ"י היכא דידעין ביה דלא משקר אפילו הכי עדותו לא חשיבא היינו משום דלא אחיו ולא עדיף מעבד וכן כתב הרמב"ם ו"ל בפרק תשיעי דהלכות עדות דעובד כוכבים ומזלות פסול לעדות מקל וחומר מעבד אבל לא מטעם שהוא אינו מקיים כל מצות שבתורה אין לדקדק מדבריהם ולומר דסבירא להו פרבינו שלמה בר' אברהם דרשע עדותו ספק דגרע רשע מעובדי כוכבים ומזלות לענין עדות דרשע עדותו בטלה מכל וכל משום שפעשיו גרמו לו כדאמרינן בהחובל דבעי למילף דעבד פסול לעדות מגזלן וקאמר התם מה לגזלן שכן מעשיו גרמו לו תאמר בעבד שאין מעשיו גרמו לו וכן עובדי כוכבים ומזלות אין מעשיו גורמין לו דלא נצטוה ומשום הכי סבר רש"י דבר עדות הוא ואין עדותו בטל מן התורה דכשרים לעדות הם מן התורה אלא שאנו חוששין דלמא משקר ותיכא דידעין דלא משקר עדותו קיים דאינו בר ישאל עדותו פשר מן התורה וכן כתבו התוספות בהחובל משם רש"י וזה לשונם ורש"י ו"ל פירש בפרקא קמא דגיטין גבי שטרות העולם בערפאות של עכו"מז דעובדי כוכבים ומזלות פשרים לעדות מן התורה ושמעמא לא מוכחא הכי עד פאן לשונו ואם כן אפילו רש"י דסבר דעובד כוכבים ומזלות היכא דידעין ביה דלא משקר אי הנה בתורת גיטין וקדושין הנה נאמן היינו משום דסבירא ליה דעובד כוכבים ומזלות פשר לעדות מן התורה אבל רשע דפסול לעדות מן התורה פשיטא דהמקדש בפניו הנה ליה כמקדש בלא עדים ואם כן בנדון דידן אפילו אם הנה מקדשה אותו האנוס קדושין גמורים אפילו הכי אין קדושיו קדושין מאחר שהם מעידים

שלא היה שם שום יהודי אלא אנוסים דפסולי עדות הם ואפילו אם היו שם יהודים והוא היה מקדשה בפני היהודים ובפני האנוסים והאנוסים היו עדים עם היהודים שקדשה אין קדושו קדושין דהא תנן בפרקא קמא דמכופות ומביא בפרקא קמא דסנהדרין על פי שנים עדים או שלשה עדים אם מתקימת העדות בשנים למה פרט לה הפתוב בשלשה להקיש שלשה לשנים וכו' מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ומנין אפילו הם מאה תלמוד לומר עדים עד כאן לשונם ואמרין בגמרא אמר ליה רב פפא לאבבי אלא מעתה הרוג יציל פשהרגו מאחוריו נרבע יציל פשרבעו מאחוריו הורגו רובע יציל אשתיק פי אתה לקמיה דרבא אמר ליה יקום דבר במקמימי דבר הפתוב מדבר הרי בהדיא אע"ג דאיכא מאה עדים פשרים ואחד פסול אין עדותו ואי לא דכתיב דבר דמשמע דבמקימי דבר הפתוב מדבר היו הורג ורובע מצילין ואף על גב שהם מאה פשרים ויודעים דעדותו אמת אפילו הכי עדותן פאלו אינו וכן נמי אמרינן בגיטין פרק שני איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אמר ר' שנים משום עדים וכולם משום תנאי וכו' ואמרינן מאי בינייהו איכא בינייהו כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול למאן דאמר משום תנאי פשר למאן דאמר משום עדים פסול וכיוצא בזה כתב הרשב"א בתשובה ששאלו אותו וזה לשונו אשה שהיתה משודכת לראובן וראובן זה סעד בבית חמיו וכו' עד ונתן לה ראובן טבעת בפני כל המסובין והיו בתוך אותם המסובין קרובים שהיו פסולין לעדות וכו' עד הודיעני פיון שהיו שם קרובים מי נימא שכל העדות בטלה כאותה שאמרו מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה או דילמא לא אמרו אלא בשנתפנונו להעיד וכדאמרינן דאמרינן להו למיקוזי איתתון או לאסהודי ועתה בשלשה לא באו העדים להעיד בשעת קבלת העדות והשיב וזה לשונו אע"פ שהיו במסיבה קרובי לעולם אין הפשרים נפסלים מחמת הקרובים אלא באחד משני ענינים או שהיו מזומנים לעדים מתחלה או שנתפנונו הם להעיד ושגלו דעתם בכך כגון בדיני נפשו שהתרו הפסולי גם הם בעובר עבירה ובדיני ממונות גם כן בשבודקין אותם עכשיו ואמרינן להו למיקוזי איתתון או לאסהודי וזו פדעת רש"י ז"ל בסנהדרין ובמכופות ואי נמי בשנהמינום לעדות תחלה וזהו פדעת רש"י בפרק יש נוחלין ויש אומרים שאין פוסלין אלא אם כן נצטרף עם הפשרים והעידו בבית דין שאינו עד עד שיעיד בבית דין עד כאן לשונו מפל זה נראה דעדים שיש בניהם אחד שהוא פסול אף על פי שהעדות אמת הנה ליה פאלו אינו ואם כן הכא נמי אפילו אם קידשה בפני היהודים והיו שם גם אנוסים לעדים אינה מקודשת דעדותן פאלו אינו דאנוסין עדותו פסול מאחר דעובדין ע"ז ועוברין עבירות לתאבון הם פאשר פתבתי למעלה: ואפילו אם נאמר דאמר האירוסין דנתקנים החיתון בפניהם דכשרים לעדות הם משום דלמא נזקרים הם ואינם עוברין עבירות ומה שמראים עצמם בפני העובדי פוכבים ומזלות דנוהגים פמנהגם ואוכלים נבלות ועוברין כל עבירות הוא מסבת פחדם והם שונגים דחושבין דהיתר היא מאחר שהיא על פרחם ושום אדם לא הנהיר אותם וכל דבר שהעושה אותו קרוב להיות שונג אם לא הנהירו אותו עדותו פשרה פדמשמע בפרק זה בורר ואם כן אית לה למימר דכשרים לעדות הם אפילו הכי אין לחוש לאוסרה מעדותן שהרי מתוך הפתב משמע שלא נתן לה שום קידושין שהרי מעידים שהקיומים נעשו מבלתי שום מין קדושין שהאשה נקנית בהן וגם מעידים שהבחורה לא עשתה שום

קיום שפועולם לא בדברים ולא במעשה אם פן פשיטא דלית דין צריף בשש דאפילו לדעת ר"ת דסבר דמותר הוא לקבל עדות מעדים ששלחו עדותו בפתח ולא קרינו להו מפיהם ולא מפי כתבם פיון שראויים להעיד ואם פן עדות זה ששלחו לומר אלו העדים בכתב לא חשבינו להו פקול אלא חשבינו להו עדים גמורים אפילו הכי פשיטא דאשה זו מותרת הוא ומטעם קידושין אין לאנסרה: ה ומה שיש להסתפק בנדון זה היא מאחר דמעידים דנתחברו ועמד עמה פגמים אחרים ואחר פה הלך מסביבות הנדוניא נראה שנתחברו פאיש ואשה הנשואים יחד ואם פן מאחר שישידה אותה ואחר פה נתחברו לשם אישות ודאי בעל ונזקה היא דאין אדם בועל את אשתו בזנות לכולי עלמא ואפילו במקרה את אשתו ונתחברו עמו כדאיתא בפרק הזרק דצריכה הימנו גט שני דאמרין הו עידי יחוד הו עידי ביאה דתנו התם המגרש את את אשתו ולנה עמו בפונדקי בית שמאי אומר אינה צריכה הימנו גט שני ובית הלל אומר צריכה הימנו גט שני אימתי בזמן שנתגרשה מן הנשואין ומודים בנתגרשה מן האירוסין וכו' ומוקי לה בגמרא כשלא ראוה שנבעלה ובדאיכא עידי יחוד וליכא עידי ביאה ב"ש סברי לא אמרינו הו עידי יחוד הו עידי ביאה ובית הלל סברי אמרינו הו עידי יחוד הו עידי ביאה והא דתנו לנה עמו בפונדקי לאו דוקא לנה אלא הוא הדין נתיחדה כדכתבו התוספות בפרק מי שאתו במשנה לא תתייחד ואפילו לבית שמאי דסברי הכא דאפילו בנתגרשה מן הנשואין לא חיישינו דילמא בעל היינו משום דאזלי לטעמייהו דסברי דלא יגרש אדם את אשתו אלא אם פן מצא בה ערות דבר כדאית' בפרק המגרש ואם פן מזנהמת היא בעיניו ואינו פא עליה ומטעם זה סברו דמגרש אדם את אשתו בגט ישן כדכתבו התוספות התם משם הירושלמי אבל בנדון דידן ששדכה ללוקחה לו לאשה ואינו מזנהמת בעיניו ואדרבה אוהב אותה ורוצה בה להיות אשתו אפילו בית שמאי מודים דאם נתייחדו דאמרין הו עידי יחוד הו עידי ביאה ובית שמאי דנתחברו ככל בעל שנשא אשתו ודאי בעל ואפילו לרבה בר בר חנה דמוקי פלוגתא דבית שמאי ובית הלל בשראוה שנבעלה אבל בשלא ראוה שנבעלה דברי הפל אינה צריכה הימנו גט דוקא במקרה את אשתו דמאחר דגרשה אינו רוצה אותה לאשה אבל בנדון זה ששדכה ללוקחה לו לאשה ונתחברו יחד להיותם כבעל שנשא את אשתו פשיטא דבועל בעל לשם קידושין ואפילו לבית שמאי דרבה בר בר חנה דסברי דאפילו בשראוה שנבעלה אינה צריכה הימנו גט משום דסברי דאדם עושה בעילתו בעילת זנות היינו דוקא בגירושין אבל בנדון דידן דשדכה וכו' כדפרי' מודים הם דלא בעל בזנות ודמאי להא דתנו ביבמות פרק בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות ולא נשואות ובית הלל אומרים ארוסות ונשואות ומפרש רבה ורב יוסף טעמא דבית שמאי לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואי אמרת נשואה תמאן ממנעי ולא נסבי לה דאינו רוצה להיות בעילתו בעילת זנות והיינו מכונן שראינו שרוצה בה להיות אשתו וקדשה אינה רוצה לבעול בעילת זנות כדפרי' התוספות ז"ל בפרק הזרק אם פן ה"נ אית לן למימר מאחר דנתחברו יחד להיות כבעל ואשתו לא עשה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין ואפילו לבית הלל דסברי התם דאין אדם בועל לשם קידושין ומ"ה סבר דממאנות אפילו נשואות ולא חייש להאי טעמא לומר דאין אדם בועל בזנות וממנעי ולא נסבי לה היינו טעמיה דמפרש התם דכיון דאיכא פתובה וקדושין לא חשיב ליה בעילת זנות אבל הכא בנדון דידן דלא הוי לה

קדושים אלא שדוכין ונתחברו יחד להיות כבעל ואשתו פשיטא דבעל לשם קדושים ודמיא למקדש בפחות משנה פרוטה או במלנה דכולי עלמא מודי דאי בעל צריכה גט ואפילו במקדש על תנאי שיש לשם קדושים קאמר רב עולא בר אבא בכתובות בפרק המדיר דכולי עלמא מודו דאי בעל לשם קדושים בעל ולא סמך על תנאי הראשון פדאמרין התם אמר רב עולא בר אבא אמר עולא אמר רבי אליעזר המקדש במלנה ובעל על תנאי ובעל בפחות משנה פרוטה ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט ואפילו לאותם שפוסקים התם דמקדש על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט דוקא במקדש על תנאי קאמרי מאחר שגלה דעתו שאין חפץ באשה נדרנית אבל בבעל בסתם כשלא גלה דעתו שאיננו חפץ באשה נדרנית מודים הם דלשם קדושים בועל ואף על גב דרב יוסף בר אבא פליג אדרב עולא וסברה התם דבמקדש במלנה ובעל דאינה צריכה גט היינו טעמיה פדמפרש התם דאיניש טעי ובעל לשם קדושים הראשונים אבל בנדון דידן שלא היו שם שום תפיסה ממין קדושים פשיטא דכל אפין שוין דלשם קדושים בעל ואפילו בקטנה דאית בה קדושים דרבנן סבר רב דהלקתא פותיה לגבי שמואל באסורי דאי בעל לשם קדושים בעל ולא אמרינן שעל סמך הקדושים הראשונים בעל פדמשמע בפרק המדיר ובפרק בית שמאי ואפילו לשמואל דפליג התם עליה דרב בנדון דידן מודה מטעם דפירשתי: וכן נמי בקטן שקדש אמרינן התם בפרק המדיר דלרבנן אי בעל קנה ואפילו לרבי שמעון בן יהודה דסבר התם דאי בעל לא קנה היינו טעמיה משו' דלשם קדושים הראשונים' בעל פדמפרש התם טעמי' במקדש בפחות משנה פרוטה ובעל אבל בנדון דידן דלא היו בה שום תפיסת קדושים כולי עלמא מודי דלשם קדושים בעל ואפילו אם נאמר שקדושה מקודשת בפני האנוסים והאנוסים פסולי עדות והמקדש בפניהם אין קדושי קדושים פדפרשתי ואם כן אף על גב דנתחברו אחר כך להיותם כבעל ואשתו ובא עליה אית לן למימר דאינה מקודשת משום דעל סמך הקדושים הראשונים בעל נראה לעניות דעתי דאין לנו לסמוך על סברא זו ולהתירה ולומר מעצמינו בנדון זה סברא שלא מצאנו בתלמוד דהא מחלוקות היא בפרק המדיר כמה טעי אינש ובמה לא טעי והנה הלקתא היא דבין במלנה ובין בפחות משנה פרוטה ובין בעל תנאי ובין בקטנה בכלהו אי בעל מקודשת היא פדמשמע מכל הפוסקים ואם כן ה"נ אין לנו להקל מעצמינו ולומר דאין אדם יודע דהמקדש בפסולי עדות דאינה מקודשת ובעל לשם קדושים הראשונים אלא על כל פנים יש לנו לומר דלשם קדושים בעל ואף על גב דכתב הרמב"ם וכן הסמ"ג וכן רבינו יעקב זכרם לברכה במקדש בפחות משנה פרוטה או במלנה חזקה היא שאין אדם מישראל הפשרים עושה בעילתו בעילת זנות והרי היא בידו לעשותה בעילת מצוה ואם כן נראה דדוקא בישראל הפשרים יש לנו לומר חזקה זו נראה לעניות דעתי דאין הפוננה לומר שיהיו חסידים אלא היינו שהם פשרים שאינם פרוצים בעריות ואף על פי שהם פרוצים בעבירות אחרות לא הוי פרוצים בעריות וכמו שהשיג הראב"ד ז"ל על דברי הרמב"ם זכרו לברכה וז"ל בערלית היא פדכריו וכו' עד לא שביק התיירא ואכיל אסירא אלא אם כן הוחזק בפרוצות עריות העמד בני ישראל על חזקתו ובחזקת פשרים הם שלא יתפרצו בבני עדים לזנות עד כאן לשונו ואם כן לימא לן שזה המשומד הוא פרוץ בעריות ובאולי שלבו לשמים ומה שפראה עצמו שהוא עכו"מז הוא בעל פרחו שלא יהרג אבל הוא נזהר בכל המצות שבתורה ואף על פי שעבר על מצות ונתקדשתי הוא משומד לאותו דבר

ואפֿשר שְׁהוּא חוֹשֵׁב שְׁאִין אִסוּר בְּדָבָר מֵאַחַר שְׁהוּא עַל פְּרָחוּ כַּאֲשֶׁר פָּתַבְתִּי לְמַעַלָּה:
וְעוֹד נִרְאֶה לְעִנְיֹת דַּעֲתֵי דְדוֹקָא בְּמִקְדָּשׁ בְּפָחוֹת מִשְׁנֵה פְּרֻטָּה וּבְמִלְוָה הִיא דְּבַעֲיִנן כְּשֵׁרִים
מִשׁוּם דְּאִינָם מְחֻזְקִים אוֹתָם נְשׁוּתִיהֶם אַבְל בְּמִגְרֵשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ וּבְמִקְדָּשׁ עַל תְּנַאי מֵאַחַר
שְׁמִחְזִיק אוֹתָהּ לְאִשְׁתּוֹ אִין אָדָם עוֹשֶׂה אִשְׁתּוֹ זוֹנָה וְכֵן נִרְאֶה קִצַּת מְהֻרְמָב"ם זְכָרוֹ לְבִרְכָה
שְׁלֵא הִזְפִּיר בְּמִגְרֵשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ כְּשֵׁרִים אֵלָא פָּתַב שְׁחֻזְקָה הִיא שְׁאִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתּוֹ
בְּעִילַת זְנוּת וְהָרִי בִּידּוֹ לְעִשׂוֹתָהּ בְּעִילַת מִצְוָה וּבְמִקְדָּשׁ בְּפָחוֹת מִשְׁנֵה פְּרֻטָּה וּבְמִלְוָה
הִזְפִּיר כְּשֵׁרִים כַּאֲשֶׁר פָּתַבְתִּי לְמַעַלָּה וְאִם כֵּן נִרְאֶה דְּבְמִגְרֵשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ לֹא בְּעִנְיִן כְּשֵׁרִים
וְעוֹד פָּתַב הֶרְמָב"ם זְכָרוֹ לְבִרְכָה בְּהַשְׁיָגוֹ בְּדַבְרֵיו עַל דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְכָל
הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ רְחוּקִים הֵם בְּעִנְיֵי מְאֹד מִדְּרָכֵי הַהוֹרָאָה וְאִין רְאוּי לְסַמְּוָה עֲלֵיהֶן שְׁלֵא
אָמְרוּ חֻזְקָה זֹו אֵלָא בְּאִשְׁתּוֹ שְׁגִירָשָׁה בְּלִבָּד אוֹ בְּמִקְדָּשׁ עַל תְּנַאי וּבְעַל סֵתָם שְׁהָרִי הִיא
אִשְׁתּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ הִיא שְׁחֻזְקָתוֹ שְׁאִין עוֹשֶׂה בְּעִילַת זְנוּת עַד שְׁיִפְרֵשׁ שְׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת אוֹ
יִפְרֵשׁ שְׁעַל תְּנַאי בְּעַל עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: הָרִי שְׁפָתַב דְּבְאִשְׁתּוֹ עַד שְׁיִפְרֵשׁ וְכוּ' וְלֹא פָּתַב עַד
שְׁיִהְיֵ' פְּרִיץ בְּעִרְיוֹת נִרְאֶה דְּבְאִשְׁתּוֹ אִפְּיֵלוֹ פְּרִיץ בְּעִרְיוֹת אִינוֹ בּוֹעַל לְשֵׁם זְנוּת וּקִצַּת יֵשׁ
לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵיו שְׁפָתַב שְׁלֵא אָמְרוּ חֻזְקָה זֹו אֵלָא בְּאִשְׁתּוֹ שְׁגִירָשָׁה וּבְמִקְדָּשׁ עַל תְּנַאי וְלֹא
הִזְפִּיר גַּם מְקַדָּשׁ בְּמִלְוָה וּמְקַדָּשׁ בְּפָחוֹת מִשְׁנֵה פְּרֻטָּה וְאִין לִי לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה: מְכַל הָא
דְּלַעֲלֵל נִרְאֶה לְפּוּם רִיבְהִטָּא שְׁיֵשׁ לְהַחְמִיר בְּנִדּוֹן דִּידָן וּלְאַוֶּסְרָה מִיְהוּ נִרְאֶה לְעִנְיֹת דַּעֲתֵי
דְּאִדְרָבָה מְכַל הִנְי דְּלַעֲלֵל יֵשׁ לָנוּ לְהַבִּיא רְאָיָה וּלְהַתִּיר דְּהָא תִּימָא הִיא אַבְל הִנְי דְּלַעֲלֵל
דְּמִשְׁמַע לְפּוּם רִיבְהִטָּא דְּבַקְדוּשֵׁי בִיאָה לֹא בְּעִנְיִן עֵדִים וְזֶה אִינוֹ דְּהָא אִפְּיֵלוֹ הַמְקַדָּשׁ בְּעַד
אֶחָד קִיִּימָא לֹן בְּקַדוּשֵׁין דְּאִין חוֹשְׁשֵׁין לְקַדוּשֵׁין וְאִפְּיֵלוֹ לְמֵאן דְּסַבֵּר דְּחוֹשְׁשֵׁין דְּוִקָּא בְּעַד
אֶחָד אַבְל אִם אִין שׁוּם עַד דְּפִשְׁיטָא דְּאִין לְחוּשׁ לְקַדוּשֵׁין כְּדַכְתְּב' לַעֲלֵל וְאִם כֵּן אָנוּ רוֹאִים
דְּקַדוּשֵׁין בְּלֹא עֵדִים אִינָם קַדוּשֵׁין וְאִף עַל גַּב דִּישׁ הַפְּרֵשׁ בֵּין קַדוּשֵׁי בִיאָה לְשַׁאָר קַדוּשֵׁין
דְּבִשְׁאָר קַדוּשֵׁין בְּעִנְיִן דְּוִקָּא לְקַדָּשׁ בְּפִנְיָהֶם וְאִפְּיֵלוֹ רְאוּ הַעֲדִים שְׁזָרְק לֵהּ הַקַּדוּשֵׁין כֹּל
הִיכָא שְׁלֵא רְאוּ שְׁנִפְלָה לְתוּף חִיקָה אִף עַל פִּי שְׁהִיא בְּעַצְמָהּ מוֹדָה שְׁנִפְלָה בְּתוּף חִיקָה
אִינָה צְרִיכָה גִּט עַד שְׁיִרְאוּ הַעֲדִים לְקַדָּשָׁה כְּדַכְתְּב' הַמְרָדְכֵי זְכָרוֹ לְבִרְכָה מִשֵׁם מוֹהַר"ם
וְעוֹד פָּתַב וְאִפְּיֵלוֹ חֲזוּ סִהְדֵי שְׁנַכְנַס עֲמָה לְקַדָּשָׁה וְלֹא רְאוּ שְׁקַדָּשָׁה לֹא בְּעִיָּא גִט כִּיּוֹן דְּלֹא
חֲזוּ מִמֶּשׁ שְׁקַדָּשָׁה וְאֵלּוּ בְּקַדוּשֵׁי בִיאָה אִמְרִינוּ הֵן הֵן עֵינֵי יְחוּד הֵן הֵן עֵינֵי בִיאָה וְכַתְּב'
הַמְרָדְכֵי זְכָרוֹ לְבִרְכָה וְזֶה לְשׁוֹנוֹ מְצָא מוֹרֵי בְּשֵׁם הֶרְמָב"ם זְכָרוֹ לְבִרְכָה בְּקַדוּשֵׁי בִיאָה
אִמְרִינוּ הֵן הֵן עֵינֵי יְחוּד הֵן הֵן עֵינֵי בִיאָה אַבְל בְּשַׁאָר קַדוּשֵׁין עַד דְּחֲזוּ לְקַדָּשָׁה הֵתָם
הִינְנוּ טַעֲמָא כְּדַכְתְּב' מוֹהַר"ם ז"ל דִּי צָרוּ תוֹקְפוֹ וְדַכְתְּבָהּ בְּשַׁאָר קַדוּשֵׁין אִי חֲזוּ סִהְדֵי שְׁזָרְק
לֵהּ הַקַּדוּשֵׁין בְּחֻצְרָה וְרְאוּ שְׁהַגִּיעַ נֶגֶד אֹוִיר חֻצְרָה וְלֹא רְאוּ שְׁנִפְלָה לְתוּף אֹוִיר הַמְּחֻצְוֹת
הִתְהַ צְרִיכָה גִּט עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ וּלְעוֹלָם בְּכָל מִינֵי הַקַּדוּשֵׁין בְּעִנְיִן עֵדִים וְאִם אִין עֵדִים
אִין לְחוּשׁ לְקַדוּשֵׁין וְאִם כֵּן עַל פְּרָחוּנוֹ צְרִיכִין אָנוּ לְפָרֵשׁ דְּכָל אֵלּוּ הַלְשׁוֹנוֹת שְׁהַזְפַּרְתִּי
לְמַעַלָּה בֵּין מְקַדָּשׁ בְּפָחוֹת מִשְׁנֵה פְּרֻטָּה וּבֵין מְקַדָּשׁ בְּמִלְוָה וּבֵין בְּקִטּוֹן שְׁקַדָּשׁ מִיְיָרֵי דְּוִקָּא
כְּשֵׁבְעַל לְפָנֵי עֵדִים: וְ כֵּן פָּתַב הַמְרָדְכֵי זְכָרוֹ לְבִרְכָה מִשֵׁם רַבְּנֵי שְׁפִי' וְזֶה לְשׁוֹנוֹ רְאִיתִי
תְּשׁוּבָה שְׁפִירְשׁוּ רַבְּנֵי שְׁפִיר' וְכוּ' עַד וְלֹא דְּמָיָא לְהָא דְּאִמְרִינוּ בְּקַדוּשֵׁין פְּרָק הָאוּמֵר
הָאוּמֵר קַדְשִׁיתִּי וְאִמְרִינוּ בְּגִמְרָא נְאָמְן לִיתָן גִּט הֵתָם בְּעַל פְּרָחֵי' דְּאִמֵר קַדְשִׁיתִּי בְּפָנֵי
עֵדִים דְּאִי לֹא הִכִּי פִּשְׁיטָא דְּאִינוּ כְּלוּם דְּאִפְּיֵלוֹ קַדְשִׁיתִּי בְּעַד אֶחָד אִינוּ כְּלוּם וְאִפְּיֵלוֹ
שְׁנִיָּהֶם מוֹדִים עַכ"ל וְכֵן מְצָאתִי שְׁפָתַבוּ בְּהִיא דְּהַמְדִיר וְז"ל וְכֵן י"ל בְּהָא דְּגִרְסִינוּ

בכתובות בפרק המדיר גבי קדשה בטעות ובפחות משנה פרוטה וכו' ואם בעלה קנו כו' עד אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משנה פרוטה וגמר ובעל לשם קדושין כו' ואף על גב דלפום ריהטא נראה דליכא עדים בשעת הבעילה ואפילו הכי מקודשת מיהו בעל פרחי יש לומר כדאיתא עידי יחוד לכל הפחות והוה עידי יחוד הוה עידי ביאה עכ"ל: וכן משמע מדברי הגאונים שכתבו והביאם הרמב"ם ז"ל וז"ל הורו מקצת הגאונים שכל אשה שתבעל בפני עדים צריכה גט חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות עכ"ל הרי שכתבו בפני עדים משמע קצת מדבריהם דדוקא בפני עדים וגם הראב"ד ז"ל כתב חזקה היא בבני ישראל הכשרים שלא יתפרצו בפני עדים לזנות משמע דוקא בפני עדים אינם מתפרצים אבל שלא בפני עדים אפילו ידעינו בודאי שבא עליה לא חיישינו לה הוא בעילה דבזנות בא עליה וכן כתב המרדכי בפרק האומר בשם רבינו ברוך ז"ל ומודים בנתגרושה מן האירוסין דלא אמרינו הוה עידי יחוד הוה עידי ביאה משמע הא עידי ביאה צריכה והלכך פסק רבינו ברוך דאדם שבא על הפנויה וראו עדים מבחוץ דצריכה הימנו גט דאמרינו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם בא עליה אדם אחר כן בעדים צריכה גט משני עכ"ל הרי שגם הוא כתב בפני עדים וכן כתב הסמ"ג במקדש במלנה ופחות משנה פרוטה ז"ל בפרק המדיר אמר רבי אמי המקדש בפחות משנה פרוטה או במלנה וחסור ובעל סתם בפני עדים צריכה גט הרי שגם הוא כתב בפני עדים וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות אישות בפרק ראשון במקדש בפחות משנה פרוטה ובמלנה וגם בפרק עשרי דהלכות גירושין כתב וזה לשונו המגרש את אשתו וחסור ובעלה בפני עדים קודם שתנשא לאחר בין שגרשה מן הנשואין בין מן האירוסין הואיל ואשתו היתה הרי זו בחזקת שהחזירה ולשם קדושין בעל לא לשם זנות אפילו ראו אותו שנמן לה מעות שחזקה היא שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי בידו לעשותה בעילת מצוה עכ"ל הרי שגם הוא כתב בפני עדים ולא כתב בסתם כמו שכתב בפ"ז במקדש על תנאי וזה לשונו לפיכך המקדש על תנאי וכנס סתם או בעל בסתם הרי זו צריכה גט ולא כתב לשם בעל בפני עדים: וכן בפרק י"א בדין קטנה כתב וזה לשונו כמה דברים אמורים שלא בא הבעל עליה אחר שנעשתה בת י"ב שנה ויום אחד אבל אם הגיע לזמן הזה ונבעלה הואיל ובעילה קונה מן התורה כמו שבארנו הרי זו אינה נאמנת עכ"ל הרי דבמקדש על תנאי ובקטנה לא הזכיר עדים אלא נבעלה בסתם נראה דבמקדש בפחות משנה פרוטה ובמלנה שהזכיר עדים וכן במגרש את אשתו אפי' ידעינו בודאי שבעל אם אין עדים אין לחוש לקדושיו שאין הקדושין חלין אלא בפני עדים וגם רבינו יעקב הזכיר עדים במקדש במלנה ובפחות משנה פרוטה ובמקדש על תנאי ובקטן שקדש ואלו בקטנה כתב בסתם ולא הזכיר עדים נראה דבמקום שהזכיר הוא דדוקא בפני עדים ואף על גב דבמקדש במלנה ובפחות משנה פרוטה סבר רבינו יעקב וכל הפוסקים דדוקא בעל בפני עדים ואלו בקטן שקדש כתב ז"ל קטן שקדש וכו' עד ולאחר שיגדל חלין הקדושין ואפילו אין עדים שבא עליה משתגדל אלא שנתניח צריכה גט עכ"ל וכן כתב נמי במקדש על תנאי ז"ל קדש על תנאי ובעל סתם ויש עדים על היחוד צריכה גט מספק אפילו בעל לא לתר שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין עד כאן לשונו שאני קטן שקדש ומקדש על תנאי דהו' במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דהואיל ולבו גם כה אמרינו בעל לשם קדושין ומפל מקום עידי

ייחוד בעינו פדין כל המקדש בבעילה מכל הא דלעיל הוכחנו דאפילו שפא עליה לשם קדושין ולא היו עדים לפחות בשעת הייחוד אין לחוש לקדושיו ואפילו נתייחד עמה בפני עדים ולא היו שניהם פאחד נראה דאינה מקודשת דעדים שלא ראו פאחד לא מהני פדין קדושין כמו שפתי הרמב"ם גם בפירק ח' דהלכות גירושין וזה לשונו כל המגרש על תנאי וכו' עד והדבר ידוע שאם נתייחד עמה בפני שנים עדים פאחד אפילו לאחר שנתקנים התנאי הרי זו ספק מגורשת וכן פתי בפני מגרש את אשתו שהזכרתי למעלה ונ"ל נתייחד עמה בפני עדים והוא שיהיו שנים עדים פאחד אם היתה מגורשת מן הנשואין חוששין לה שפא נבעלה והן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה שכל המקדש בביאה אינו צריך לבעול בפני עדים אלא יתייחד בפניהם כמו שבארנו עכ"ל: וכן פתי רבינו יעקב בטור אכן העזר ונ"ל לא יפטור אדם וכו' לפיכך אם נתייחדה עמו צריכה גט שני מספק ודוקא מן הנשואין שלבו גם כה אבל מן האירוסין לא והוא שראו שנים עדים פאחד שנתייחדו אבל אם ראו האחד בפירק והאחד בערב אין מצטרפין עד כאן לשונו נראה דבדיני גיטין וקדושין סברי פרבנן דר' יהושע בן קרחה דתניא בפ' שני דכתובות אין עדותן מצטרפות עד שיהיו שניהם פאחד ר' יהושע בן קרחה אומר אף בזה אחר זה ואע"ג דהלכתא היא כר' יהושע בן קרחה דעדות של עדים שלא ראו פאחד בדיני ממונות פשרה מ"מ בפירק השולח משמע דסבירא ליה לרב אשי דאם אמר לשנים זה שלא בפני זה פתי גט לאשתי דאין עדותן מצטרפת ומשמע התם דסבירא ליה פרבנן דר' יהושע בן קרחה לענן גיטין דקאמר התם איבעיא להו וכו' עד אמר רב אשי אי בעידי כתיבה הכי גמי עד אי אמרת בשלמא בעידי הולכה שפיר אלא אי אמרת בעידי כתיבה מי מצטרפי אלא אמר מר אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם פאחד ומאחר דפריה מיניה משמע דסבירא ליה פנותיה ואם כן אית לן למימר דבדיני גיטין וקדושין עדות עדים שלא ראו פאחד פסול אבל בדיני ממונות הא פסקינו בפירק זה בורר דהלכתא כר' יהושע בן קרחה ומשום זה סברי הרמב"ם ורבינו יעקב דהא דמשמע בפירק השולח דסבר רב אשי שהוא פתי פרבנן דר' יהושע בן קרחה ומייתי מדבריהם ראיה דלבריו היינו משום דסבירא ליה דאפילו ר' יהושע בן קרחה מודה בדיני גיטין וקדושין והתירץ תירץ דילמא כר' יהושע בן קרחה סבירא ליה פי' דילמא דאפילו בדין גיטין חולק דסבירא ליה פנותיה וגם התירץ לא קאמר אלא דילמא כר' יהושע וכו' בדרך דוחק: ואין להקשות לרבינו יעקב ולהרמב"ם אם כן אותם האומרים בהאומר דהמקדש בעד אחד אין חוששין לקדושיו אמאי לא קאמרי אפילו המקדש בעדות עדים שלא ראו פאחד דהם לא באו ללמוד לנו אלא דין המקדש בעד אחד אבל דין עדות עדים שלא ראו פאחד בדיני גיטין וקדושין פשיטא להו דהני בעד אחד ואי המקדש בעד אחד אינה מקודשת גם המקדש בעדות עדים שלא ראו פאחד אינה מקודשת ואי המקדש בעד אחד מקודשת גם המקדש בעדות עדים שלא ראו פאחד היא מקודשת ונראה לעניות דעתי דאין לומר דמה שהזכירו הרמב"ם ורבינו יעקב דין זה במתייחד עם אשתו המגורשת ולא הזכירוהו בדין כל המקדש אם כן דוקא במתייחד עם אשתו המגורשת קאמרי אבל לא בשאר המקדשין דאין הפירוש בין זה לשאר המקדשין אלא נראה לעניות דעתי שהכונה שהזכירוהו במתייחד עם אשתו המגורשת מפני שגם הגמרא מזכירו לשם דקאמר ולנה עמו בפונדקי ולא קאמר נתייחד עמה שהרי הדין הזה הוא אפילו בנתייחד עמה פאשר פתי למעלה

אֵלָא נָקַט לִיה עֲמוּ בְּפִנְדְּקֵי מְשֹׁם דְּבַלִּינַת הַפְּנִנְדְּקֵי נִמְצְאִים עֲדִים כְּאֶחָד וְלָכוּ הַנְּזִירֵיהוּ רַמְבַּ"ם וְרַבֵּינוּ יַעֲקֹב בְּדִין זֶה דִּין עֲדוּת עֲדִים שְׁלֵא רָאוּ כְּאֶחָד לֹאמַר לְנוּ דְמַאי דְנָקַט הַתַּנָּא לְגַה עֲמוּ בְּפִנְדְּקֵי הֵינּוּ מְשֹׁם דְלִשָׁם נִמְצְאִים עֲדִים כְּאֶחָד כְּפִלִי וְלִפְיֵכָה מַאי דְהוּהָ בְּעֵי לְאוּקוּמֵי בִפְר' הָאוּמַר אֵלָא בְּעַד אֶחָד וְגַם לְמַאן דְאָמַר דְהִמְקַדֵּשׁ בְּעַד אֶחָד חוֹשְׁשִׁין לְקַדוּשְׁתָּא לֹא מְצִינָן לְמִימַר הֵכִי אֵלָא מְשֹׁם דְבַלִּינַת הַפְּנִנְדְּקֵי שְׂכִיחֵי אֵינְשֵׁי וְרָאָה אוֹתָם עַד אֶחָד אוּ בְּאֵל הַהוּדֵיעֵנוּ דְגְרוּשָׁה מִן הָאֵירוּסִין אֶפִּילוּ בְלִינַת הַפְּנִנְדְּקֵי אֵינָה צְרִיכָה הֵימְנוּ גִט: מְפָל הָא דְלַעִיל נִרְאָה דְבְמַתְנִיחַד בְּלֹא עֲדִים אֵין לְחוּשׁ לְקַדוּשְׁתָּא לְמַאן דְסָבַר דְהִמְקַדֵּשׁ בְּעַד אֶחָד אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקַדוּשְׁתָּא דְכִפְסָקוּ רַבֵּי הַפּוֹסְקִים כְּמוֹתוֹ וְאֶפִּילוּ מַאן דְסָבַר דְהִמְקַדֵּשׁ בְּעַד אֶחָד חוֹשְׁשִׁין לְקַדוּשְׁתָּא מְפָל מְקוֹם מוֹדָה הוּא דְהִמְקַדֵּשׁ בְּלֹא עֲדִים אֵין לְחוּשׁ לְקַדוּשְׁתָּא וְאֵין לְתַמּוּהָ לְהָא דְגָרְסִינוּ בְהַמְדִיר אָמַר רַב כְּהֵנָּה מְשַׁמְיָה דְעוֹלָא הִמְקַדֵּשׁ עַל תַּנְיָא וּבְעַל צְרִיכָה הֵמְנוּ גִט זֶה הֵיךָ מַעֲשֶׂה וְלֹא הֵיךָ כַּח בֵּינְד חֲכָמִים לְהוֹצִיאָה בְּלֹא גִט לְאִפּוּקֵי מֵהָא תַנָּא דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל מְשֹׁם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְהָא לֹא נִתְפָּשָׂה אֲסוּרָה הָא נִתְפָּשָׂה מִתְּרַת וְיִישׁ לָהּ אַחֲרַת שְׂאָף עַל פִּי שְׁלֵא נִתְפָּשָׂה מִתְּרַת וְאֵיזוּ זֹו שְׂקַדוּשְׁתָּא קַדוּשְׁתָּא טְעוּת שְׂאִפִּילוּ בְּנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה מְמַאֲנַת וְהוֹלְכוֹת לָהּ עַד כְּאֵן לְשׁוֹנוֹ הָרִי דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל נָקַט בְּלִשׁוֹנוֹ אֶפִּילוּ בְּנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה לְרַבּוּתָא דִּידְעֵינוּ דְוַדָּאֵי בְּעַל וּמַאי רַבּוּתָא הוּא דְאֵיצְטְרַף הַכְּתוּב לְמַכְתָּב הוּא וְהָא כְּוֹלֵי עֲלֵמָא מוֹדוּ דְהַבּוֹעֵל לִשְׁם קַדוּשְׁתָּא שְׁלֵא בְּעֲדִים אֵין לְחוּשׁ לְקַדוּשְׁתָּא וְאֶפִּילוּ בְּנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה דִּידְעֵינוּ דְוַדָּאֵי בְּעַל אֶפִּילוּ הֵכִי בְּעֵינָן עֲדִים לְפָחוֹת בְּשַׁעַת הֵיִיחוד אִם כֵּן מַאי רַבּוּתָא דְבְנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה קְאָמַר רַב יְהוּדָה וּמַאי לְאִפּוּקֵי מֵהָא תַנָּא דְקָאמַר בְּגִמְרָא וְהָא אֲנִן סְבִירָא לָן דְהַבּוֹעֵל לִשְׁם קַדוּשְׁתָּא שְׁלֵא בְּעֲדִים אֵינָה מְקַדֵּשׁת אֵלָא וַדָּאֵי נִצְטְרַף לֹאמַר דְכְּשִׁבְנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה אֶפִּילוּ שְׁלֵא הֵי עֲדִים בְּשַׁעַת הַבְּעִילָה דְמְקַדֵּשׁת הִיא דְלֹא בְּעֵינָן עֲדִים אֵלָא שְׁנַדְעָה שְׂבַעֵל אֶבֶל הַקַּדוּשְׁתָּא חֲלִין אֶפִּילוּ שְׁלֵא בְּעֲדִים וּמַאֲחַר דְבְנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה אֵין לָהּ בְּעַל גְּדוּל מְזָה וּמִיִּתֵי נְמִי הִיא בְּרִיִּיתָא בְּפִרְקָא בָּא סִימָן לְעַנְנֵי קַדוּשְׁתָּא קְטַנָּה בְּמִשְׁנָה תִינּוּקוֹת שְׂהִבִיאָה שְׂתִי שְׂעֵרוֹת דְתַנּוּ הֵתֵם תִינּוּקוֹת שְׂהִבִיאָה שְׂתִי שְׂעֵרוֹת אֵינָה יְכוּלָה לְמַאן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר עַד שְׂיַרְבֵּה הַשְּׁחֹר עַל הַלָּבָן וְאֶמְרִינָן בְּגִמְרָא וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה שְׂאֵם נְבַעֵלָה לְאַחַר שְׂהִבִיאָה שְׂתִי שְׂעֵרוֹת שׁוּב אֵינָה יְכוּלָה לְמַאן חֲבֵרוּהִי דְרַב כְּהֵנָּה סְבוּר לְמַעֲבַד עוֹבְדָא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְאֵע"ג דְנִבְעֵלָה אָמַר לְהוּ רַב כְּהֵנָּה לֹא כִּף הֵיךָ הַמַּעֲשֶׂה בְּכַתּוּבָה שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שְׂבַעֵל לְמַאן לִב"ה וּבְנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה וְאוֹתוֹ הַנּוֹזְפֵרוּ דְבְרֵיו שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּבֵית הַמְדְרֵשׁ אָמַר דְבַר שְׂאָמַר אוֹתוֹ צְדִיק יְכַשֵּׁל בּוּ זְרַעוּ דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל מְשֹׁם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְהָא לֹא נִתְפָּשָׂה אֲסוּרָה הָא נִתְפָּשָׂה מִתְּרַת וְיִישׁ לָהּ אַחֲרַת שְׂאָף עַל פִּי שְׁלֵא נִתְפָּשָׂה מִתְּרַת וְאֵיזוּ זֹו שְׂקַדוּשְׁתָּא קַדוּשְׁתָּא טְעוּת שְׂאִפִּילוּ בְּנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה מְמַאֲנַת וְהוֹלְכוֹת לָהּ וְנִמְנוּ וְגִמְרוּ עַד מְתִי הִבַּת מְמַאֲנַת עַד שְׂתַבִּיאָה שְׂתִי שְׂעֵרוֹת פִּירוּשׁ וְלֹא עֲבִיד עוֹבְדָא עַכ"ל וּפִירְשׁוּ הַתּוֹסֵפֶת הֵתֵם וְכֵן נְמִי בְּפִרְקָא הַמְדִיר דְהָאֵי נִמְנוּ וְגִמְרוּ דְקָאמַר לְאִפּוּקֵי מְדַרְבֵּי יִשְׁמַעְאֵל דְלִיכָא לְמִימַר לְאִפּוּקֵי מְדַרְבֵּי יְהוּדָה דְהָא רַבִּי יְהוּדָה מוֹדָה בְּנִבְעֵלָה וְזֹאת נְבַעֵלָה שְׂהִרֵי בְּנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה הִיא מְפָל זֶה מְשַׁמְעָה דְכְּשִׁבְנָה מְוֹרָבָה עַל כְּתֻפָּה בֵּין בְּקַדוּשְׁתָּא טְעוּת בֵּין בְּקַדוּשְׁתָּא קְטַנּוֹת דְוַדָּאֵי לָן דְנִבְעֵלָה אֶפִּילוּ שְׁלֵא בְּעֲדִים חוֹשְׁבִינוּ לִיה כְּנִבְעֵלָה בְּעֲדִים וְלָכֵה קְאָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֶפִּילוּ בְּנָה מְוֹרָבָה וְכו' דְחֻשְׁבִּינוּ לָהּ כְּנִבְעֵלָה בְּעֲדִים אִפ"ה מְמַאֲנַת וְהוֹלְכַת דָּאֵי לֹא הֵכִי מַאי רַבּוּתָא הִיא דְקָאמַר

אפילו בנה וכו' הא אפילו גדול המקדש אותה שלא בעדים אין חוששין לקדושו כדפירשתי ונהיה ליה למימר אפילו נבעלה בעדים אבל בנה מורכב על כתפה מאי רבותא הוא אלא ודאי נראה דבקדושי ביאה לא בעינן עדים הא פירש רבינו יעקב במקדש על תנאי משיש עדים על הייחוד מיירי וזה לשונו ואם קדש על תנאי ובעל סתם ויש עדים על הייחוד צריכה גט מספק אפילו בעל לאלטר שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין עד כאן לשונו ואם כן רב פהנא דקאמר לאפוקי מדרבי ישמעאל כשיש עדים על הייחוד מיירי ורבי ישמעאל סובר דכשיש עדים על הייחוד ואפילו בנה מורכב על כתפה דינענין ונדאי בעל ונהיה ליה פאלו ראיה עדים שנבעלה אפילו הכי ממאנת והולכת והאי דנקט אפילו בנה מורכב על כתפה ולא נקט אפילו ראיה עדים שנבעלה היינו דרף גנומא דמאחר שיש עדים על הייחוד ועידיה בצידה אומרים דנבעלה וגם אנו בעצמינו רואים דנבעלה אפילו הכי ממאנת וכו' ולישנא דאפילו בנה מורכב על כתפה הכי דייקא דלא קאמר אפילו הולידה בן אלא אפילו בנה וכו' דנהיה פאלו העדים בצדה צועקים שנבעלה אפילו הכי ממאנת ודרף גנומא נקטיה ואין לתמונה על מה שכתב רבינו יעקב ז"ל בקדושי קטנה שלא הזכיר בה כשיש עדים על הייחוד וזה לשונו כמה דברים אמורים שיכולה למאן לאחר י"ב שנה פשדקו אותה וכו' עד בד"א שיכולה למאן פשבדקין אותה ולא הביאה בשלא בעל אחרי היות לה י"ב שנה ויום אחד אבל אם בא עליה אחרי כן אינה יכולה למאן עד כאן לשונו הרי שלא הזכיר בכאן עדים כמו שהזכיר בשאר מקומות וגם הרמב"ם ז"ל פתב דבריו רבינו יעקב ז"ל בד"א שלא בא הבעל עליה אחר שנעשית בת י"ב שנה ויום אחד אבל אם הגיעה לזמן הזה ונבעלה הואיל ובעילה קונה מן התורה כמו שבארנו הרי זו אינה ממאנת עכ"ל דנלע"ד דכוננת הרמב"ם ז"ל היא כמו שגילה כוננתו בפ"ד דהלכות קדושין ז"ל אבל גדול שקדש את הקטנה וכו' עד ולמה קטנה יוצאה בלא גט מפני שקדושיה אינם קדושין מן התורה אלא קדושי קטנה מדברי סופרים והן תלוים שאם ישבה עם בעל עד שגדלה גמרו קדושיה ונעשית אשת איש ואינו צריך לחזור ולקדשה ואם כן נראה דמאי דכתב לעיל קדושי קטנה הן תלוין שאם ישבה עם בעלה עד שגדלה כוננתו היא אם ישבה עמו כבעל ואשתו דהיינו שבא עליה שאז נעשית אשת איש ואינו צריך לקדשה קדושין אחרים דכשבא עליה אחר שגדלה הואיל ועשתה דבר שמתקדשה בו מן התורה אעפ"י שלא היו לשם עדים הרי גמרה בלבה שהיא רוצה בקדושין הראשונים ואלו קדושי כסף ונראה לי דלישנא דאינו צריך לקדשה קדושין אחרים דייקא הכי דאי סלקא דעתך דכוננת הרמב"ם ז"ל היא שבביאה זו מתקדשת אם כן מאי אינו צריך לקדשה קדושין אחרים פשיטא דמאחר דקדשה בביאה שוב אינו צריך לקדשה ואמאי לא קאמר הכי במגרש את אשתו ובא עליה בפני עדים דקאמר ה"מ דמקודשת היא קדושי ודאי אלא ודאי נראה לי דכוננתו היא דאלו קדושין הראשונים כדפירשתי ואינו צריך לקדשה קדושין אחרים וכן פתב רבינו יעקב ז"ל בהלכות קדושין וזה לשונו המקדש את הקטנה אינם קדושין אבל אחר שהגדילה חלין הקדושין ואינו צריכה קדושין אחרים עד כאן לשונו: ז ועוד פתב הרמב"ם זכרו לברכה באותו הפרק וזה לשונו המקדש אשה שחציה שפחה וסחציה בת חורין אינה מקודשת קדושין גמורים וכיון שנסתחררה גמרו קדושיה פקדושי קטנה

שגדלה ואינו צריך לקדשה קדושין אחרים עכ"ל נראה דסבירא ליה פרב נחמן דאמר בפ"ק השולח דבטעיה שפחה ונחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה ונזרה ונתקדשה לשמעון דגמרו קדושי ראשון ופירש"י זכרו לברכה דעל ידי השחרור גמרו קדושי ראשון והבא עליה אח"כ למיתה והנה בקדושי קטנה נראה שסובר שקדושי קטנה אחר שגדלה ובא עליה גמרו אות' קדושין הראשונים בקדושי שפחה דאחר שנתחררה גמרו קדושי ראשון דאי סלקא דעתך דקטנה לא חלו הקדושין הראשונים אלא מתקדשת בביאה זו שבא עליה אחר פ"א א"כ מאי האי דקאמר בקדושי קטנה והא לא דמו אלא ודאי כדפרשתי: מפל הא דלעיל נראה דאין להביא ראיה מקטנה משום דהתם אית לן למימר אלו הקדושין הראשונים ומשום הכי לא בעינן לפחות עידי ייחוד ונלע"ד דקצת משמע מדברי רבותינו שפירשו שהזכרתי למעלה שסוברים פהרמב"ם ורבינו יעקב שהרי הספיקו בדבריהם לפרש שהוא דהמדיר דאמרו קדש בטעות ובפחות משנה פרוטה וכו' ופירש דע"כ מייירי בדאיכא עידי ייחוד לכל הפחות והן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה ולא הזכירו בלשונם לפרש הא דאמרינן התם בקטנה שהגדילה ובא עליה ועמדה ונתקדשה דאינה צריכה גט מהשני וגם לא הזכירו בדבריהם לפרש הא דאמרינן התם דהמקדש על תנאי ובעל שצריכה הימנו גט דבמקדש על תנאי נמי אית לן למימר אחלי לתנאיה כאשר אפשר בסמ"ק ואע"ג דלא הזכירו ג"כ מקדש במלנה אין לתמוה דלאו היו צריכין להזכיר דכל פ"ה הוא המקדש במלנה כמקדש בפחות משנה פרוטה דבשניה אינה מקודשת וא"כ הרמב"ם ורבינו יעקב חולקים על התוספות ז"ל שכתבו בלישנא אלא טעמיה דרב וכו' דטעמיה דרב בקטנה הוא לפי שבוועל לשם קדושין ולא משום שחלו קדושי פס"ה ונראה שהרמב"ם ורבינו יעקב ז"ל דקדק מפ"ק בית שמאי דקאמר התם דקדושי קטנה תלויים ואמרינן התם מאי תלויים לאו דכי גדלה גדלי בהדא ואף על גב דלא בעל ומפרש רבין מילתא דקטנה מתלא תליא וקיימא אי בעל אין אי לא בעל לא נראה קצת שהבעילה מעמיד הקדושין הראשונים שהיו תלויים אבל אינם נחשבים לקדושין בפני עצמם וכן נראה שסובר הרמב"ם ז"ל במקדש על תנאי שכתב ז"ל המקדש על תנאי ונזר ואמר אחר כמה ימים אפילו בינה לבינה שלא בפני עדים בטל התנאי והרי היא מקודשת סתם וכו' עד לפיכך המקדש על תנאי וכנס סתם או בעל סתם הרי זו צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי שמע מינה בטל התנאי כשבועל או כשכנס עד כאן לשונו נראה דסבירא ליה דאי בעל אפילו בינה לבינה מקודשת ונחלו קדושי פס"ה: מפל הא דלעיל נראה דדוקא בקטנה לא בעינן עדים בשעת הבעילה לדעת רבינו יעקב ולדעת הרמב"ם גם במקדש על תנאי לא בעינן עדים בשעת הבעילה והיינו טעמיהו משום דחלי קדושי פס"ה אבל שאר המקדשים בבעילה פשיטא דאי ליכא עדים שיהיו שניהם פאחד אינה מקודשת ואם פן בנידון דידן מאחר שלא היו עדים בשעת שנתניח עמה לבוא עליה פשיטא דאין לחוש לבעילתו וקצת יש לדקדק על דברי הרמב"ם ורבינו יעקב דמשמע מדבריהם דבמקדש על תנאי אי בעל קדושי ספק ובקטנה אי בעל קדושיו ודאי אם פן מאי קא פריך בגמרא דיבמות פ"ק בית שמאי ובכתובות פ"ק המדיר והא אפלוגי בה חז"ל דאין זמנא והא לא דמו דבמקדש על תנאי קדושיו ספק ובקטנה קדושיו ודאי כאשר הקשו התוספות ז"ל ותו לרבינו יעקב דסבר בקטנה דאם בא עליה אפילו בלא עדים היא מקודשת כדפ"ל ונחלו קדושין הראשונים ואלו במקדש על

תנאי סבירא ליה דבעינן עדי' על הייחוד א"כ מאי קא פריה בגמרא וקא איפליגו בה
חדא זימנא וקא לא דמו כפאשר הקשו התו' ונראה לעניות דעתי דיש לחלק אבל אין לי
להאריה בזה: ואין לומר דניחוש להאי איתתא עד שניחקור לדעת אם היו עדים בשעת
הייחוד וא"כ הוי קדושין דקא תנו בפרקא בתרא דכתובות וקאשה שאמ' אשת איש הייתי
וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר היא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא
אומרת גרושה אני אינה נאמנת אמרה נשפיתי וטהורה אני נאמנת עכ"ל המשנה ואמרין
בגמרא בנתיב דמר שמואל אשתבין ואסיקנהו לארעא דישאל אוקמן לשבוננייהו
מאבראי ועיילי אינהו לבי מדרשא דר' חנינא הא אמרה נשפיתי וטהורה אני וכו' עד
אמרי ליה לרבי חנינא וקא איפא עדים במדינת הים ומשני השתא ליתנהו קמן עידיה
בצד אסתו ומיאסר קא קמן דכשאין עדים לפנינו אין לאוסרה ולימא דילמא איפא עדים
ואין לומר דדוקא בשבניה הקלו כדאמרין בקדושין פרקא קמא גבי ההוא גברא דקדוש
באבנא דכוחלא ותיב רב חסדא וקאמר שער' אי אית בה שנה פרוטה אי לא ואמרין
התם אמרי לה רבנן לרב חסדא וקא איפא סהדי באורייתא דידעי דההוא יומא הנה בה
שנה פרוטה ומשנינו השתא מיהא ליתנו קמן היינו דרבי חנינא דאמר רבי חנינא עידיה
בצד אסתו ומיאסר ואמרין התם אבני נרבא לא סבירא להו הא דרב חסדא אם הנה לו
בשבניה נקל באשת איש אישתא' מההיא משפחה בסורא ופירשו רבנן מינה ולא משום
דסבירא להו כשמואל אלא משום דסבירא להו פאבני נרבא עד כאן לשונם הא קמן
דדוקא בשבניה הקילו אבל באשת איש לא ואם פן הכא נמי בנדון דידן אית לן למיחש
דילמא איפא עידי ייחוד בישטרוגול"ו הא ליתא דאפילו באשת איש אם לא יצא קול
שיש עדים במדינות הים אין לאוסרה כמו שפירשו התוספת התם בכתובות וזה לשונם
וקא איפא עדים במדינת הים אין לפרש דלא איפא עדים במדינת הים דאם פן תיקשי
ליה נמי אמתניתין דקתני נשפיתי וטהורה אני ואמאי דילמא איפא עדים אלא הכי פרושה
הא יצא קול דאיפא עדים במדינת הים דיודעים שנשפית עכ"ל וא"כ הכא נמי אית לן
למימר באשת איש דאי סלקא דעתך שיש לחוש ולומר דילמא איפא עדי' במדינת הים
א"כ אמאי לא פריה אמתניתין דתנו האשה שאמרה וכו' ואמאי דילמא איפא עדים
במדינת הים ולאבני נרבא דלא סברי התם בקדושין הא דר' חנינא אלא סברי דבאשת
איש יש לחוש דילמא איפא עדים א"כ אמאי לא חיישינן אמתניתין דלעיל אלא ודאי
דוקא היכא דיצא עליה קול שיש עדים במדינות הים אז יש לחוש אבל אם לא יצא עליה
קול פשיטא דאין לחוש: וכן מצאתי כתוב בשם הראב"ד וזה לשונו וקא איפא עידי
במדינות הים נראה לדעת הראב"ד ו"ל דמייירי דנפק עלייהו קלא דשבויית גינהו אי נמי
אותם שבארץ ישראל אף על גב דעדים לא הוי מיהו פקלא הוי ומשום הכי הוי חיישי
מאן דמקשי ליה לעדים מאי דלא חיישינן הכי במתניתין עכ"ל וכן נראה מדברי הרמב"ם
שכתב בדין שבוייה ונ"ל ולא עוד אפילו יצא עליה קול שיש עליה עידי טומאה מתירין
אותה עד שיבואו דבשבוייה הקילו נראה שרצה להזכיר בדבריו מאי דפריה בגמרא
כתובות ובקדושין ומאי דמשני וכן כתב המרדכי משם ראב"ה ונ"ל פירש ראב"ה הא
דאמרין בקדושין הא איפא עדים במדינת הים הכי פי' הא אמרי אינשי דאיפא סהדי
ועוד מצאתי כתוב משם רבינו אפרים דמשום הכי מקשה הכא ולא אמרין דכיון שהם
עשו ברמאות ואוקמינהו לשבוננייהו אבראי איפא למיחש דכי היכי דאיגלו שבוננייהו הכי

נְמִי מִיָּגְלוֹ עֵדִים הִילְכָהּ נִיחוּשׁ דִּילְמָא אִיפָא עֵדִים בְּמִדֵּינַת הֵימָּן אָבֵל הִיכָא דְלֵא חֲזִינוּ בְּהַ
שׁוּם רַמְאוֹת לִיפָא לְמִיחֶשׁ מִיָּדִי עַכ"ל: ח וּמְצִאתִי כְּתוּב דְרַשׁ"י פִּירוּשׁ וְהָא אִיפָא עֵדִים
דְאָמְרִי דְבְּמִדֵּינַת הֵימָּן אִיפָא עֵדִים אָבֵל לְחַשְׁשָׁא בְּעֵלְמָא לֵא חֲזִישִׁינוּ דְהָא אָמְרִינוּ
בְּמִתְנִיתִין נְשִׁבִיתִי וּטְהוּרָה אָנִי נְאֻמְנַת וְלֵא חֲזִישִׁינוּ לְמִיָּדִי וּמִשׁוּם הִכִּי לֵא מְקַשָּׁה
אִמְתְּנִיתִין עַכ"ל מְפָל הֵנִי נִרְאָה דְדוֹנָקָא כְּשִׁישׁ לָנוּ רְגָלִים בְּדָבָר שִׁישׁ עֵדִים אֲזִי יֵשׁ לָנוּ
לְחוּשׁ דִּילְמָא אִיפָא עֵדִים הָא לֵאוּ הִכִּי לֵא חֲזִישִׁינוּ אִם נִחְלַק נְדוּן דִּינֵן לְכָל הֵנִי דְלַעֲיֵל
וְנֵאמַר דְּבַנְדוּן דִּינֵן צְרִיף לְחַקוֹר דִּילְמָא אִיפָא עֵדִים נִרְאָה לְעֵגִיוֹת דְעֵתִי דְאִין לֵה חֲקִירָה
גְדוּלָה מְזָה שְׁהֵם פְּתָבוּ כָּל הַמַּעֲשֵׂה כְּאֲשֶׁר עָבַר כְּמוֹ שֶׁפְּתָבוּ בְּסוּף הַפְּתָב וְזֶה לְשׁוֹנוּ כֹּף
הֵיךְ הַמַּעֲשֵׂה לֵא פְּחוֹת וְלֵא יוֹתֵר וְאִם כֵּן אֶפְיָלוּ לְכַתְּחִילָה הֵיךְ לָנוּ לְהַתִּירָה לְהַנְשֵׂא וּמְפָל
שְׁכֹן דְנִשְׂאָה דְכְּשִׁיטָא דְלֵא תַצָּא וּמְפָנִי שְׂרָבִים חֲשָׁבוּ לְהַרְבּוֹת מְמֻזְרִים בְּיִשְׂרָאֵל וְדַעֲתִי
אִינוּ כֵּן בְּנְדוּן זֶה הַנְּצָרְכָתִי לְכַתּוֹב הַנִּרְאָה לְעֵגִיוֹת דְעֵתִי: וְאַחֲלָה פְּנִיף מוֹרִי לְמַצָּא חֵן
בְּעֵינֵיף וְתִשָּׁיב לִי תְשׁוּבָה עִם הַקּוֹדֵם וְאַף עַל גַּב שְׂאֵנִי מְצַעֵר לְמַעַלְתַּת כְּבוֹד תּוֹרַתִיף
תְּמַחֵל דְלָפוּם צַעֲרָא אֲגָרָא וּמְחַנְיֵיב אָנִי לְצַעֲרָה בְּזָה שְׁהִרִי אֶפְיָלוּ מֵאֵן דִּינְדַע לְדַמּוֹת
מִיָּלְתָא אִי אֲתִי דִינָא קַמִּיָּה וּגְמִיר הִלְכְתָא וּמְדַמִּי מִיָּלְתָא לְמִיָּלְתָא אִי אִית לִיָּה רַבָּה מִיָּבְעִי
לְמִיזֵל וּלְמִיָּשְׂאֵל מִיָּנִיָּה וְאִי לֵא אֲזִיל וּמִשְׂאִיל מִיָּנִיָּה תִּיָּתִי עֲלִיָּה בְּיִשְׂרָאֵל אַחֵר וְהִיָּנוּ רַע
יְרוּעַ וְגו' וְשׁוֹנָא תּוֹקְעִים בּוֹטְחַ וְדְרַשִׁינוּ לִיָּה בִּיבְמוֹת פֶּרֶק בֵּית שְׁמַאי רַעָה אַחֵר רַעָה תְּבֵא
לְתוֹקַע עֲצָמוּ בְּדָבָר הִלְכָהּ וְאָמְרִינוּ הֵתֵם מֵאִי תּוֹקַע עֲצָמוּ לְדָבָר הִלְכָהּ דְאֲתִי דִינָא קַמִּיָּה
וּגְמִיר הִיָּלְכְתָא וְכו' כְּדֵאִיתָא הֵתֵם וְאַף עַל גַּב דְּמַעַלְתַּת כְּבוֹד תּוֹרַתִיף רְחוּק מְמַנִּי כְּמָה
פְּרִסְאוֹת וְלֵא מִיָּחֲזִי כְּאֶפְקִירוֹתָא וְגַם מְסַתִּיעַ לִי מִיָּלְתָא דְדוֹנָקָא בְּמִקּוּם רַבִּי קְאָמַר אַבְיִי
בְּכַתְּנוֹבוֹת פֶּרֶק אָף עַל פִּי דְאֶפְיָלוּ בִיעֲתָא בְּכּוֹתְחָא לֵא לִישְׂרִי אִינִישׁ וְאֵעַפ"י שְׁהִרְבַּ מוֹחֵל
עַל כְּבוֹדוֹ מִשׁוּם דְלֵא מְסַתִּיעַ לִיָּה מִיָּלְתָא אָבֵל שְׁלֵא בְּמִקּוּם רַבּוּ מְסַתִּיעַ לִיָּה מִיָּלְתָא
מְפָל מְקוּם נַעַר בַּעַר כְּמוֹנִי דְאֶפְי' צְוֹרְתָא דְשְׂמַעְתָּא לֵא יְדַעְנָא שׁוֹרֵת הַדִּין גּוֹתֵן וְאֵע"פ
שְׂרָבִי רְחוּק מְמַנִּי מֵאָה פְּרִסְאוֹת וְשׁוֹאֵלוּ דְעֵדִינֵן אָנִי צְרִיף לְמוֹדְעִי וּלְפוּם צַעֲרָא אֲגָרָא
וְלָכֵן אֲמוּץ אֲחֻלָּה פְּנִיף שְׁתַּכְּבְּדֵנִי נָא וְתִשָּׁיב לִי תְשׁוּבָה עִם הַקּוֹדֵם וְתוֹדִיעֵנִי בְּמָה טְעִיתִי
וּבְמָה לֵא טְעִיתִי וּבְזָה יִמְצָא עֲבָדָה חֵן בְּעֵינֵי אֲדוֹנֵי פִי מְלָךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֲרָץ: נְאֻם
צַעִיר הַתְּלִמִּידִים דָּוִד הַכֹּהֵן בַּכְּמָה"ר חֲזִים הַכֹּהֵן זצ"ל בֵּית כֹּא חֲזַר א ב בְּחִיר הַבְּחוּרִים
וּפְאָר הַחֲכָמִים הוּא הַחֲכָם הַשְּׁלֵם כְּבוֹד ר' דָּוִד וַיִּטַּל חֲתָנוּ יצ"ו מִמָּה שֶׁפְּתַבְתָּ לִי מַעֲנִין
הַגֵּט שֶׁהוּבָא שְׁמָה מִנְּפוּלֵי דְרוֹמְנִיָּא וְנִפְלוּ בּוֹ סְפִיקוֹת הֵן מִכְּתַב הַשְּׁלִיחוֹת הֵן מִגּוֹף הַגֵּט
אָנִי אוֹמֵר שְׁמַה סְפִיקוֹת אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ הַגֵּט כְּשֶׁר וּמָה שֶׁכְּתַב כְּבוֹדָה שֶׁהֵאֱשָׁה הֵיָתֵה אַרוּסָה
וְהוּא כְּתַב אֲנַתִּי כְּשֶׁאֵר הַנְּשִׂים בְּזָה צְרִיף עֵיוֹן שְׁמָא יֵשׁ לְהַקְפִּיד לְכָל הַפְּחוֹת לְכַתְּחִילָה
וְגַם בְּשֶׁאֵר הַדְּבָרִים שֶׁבִּגֵּט אִם אֶפְשָׁר לְעַשׂוֹת גֵּט אַחֵר יוֹתֵר טוֹב וְנָעִים פִּי שְׂמַעְתִּי
שֶׁהַסּוֹפֵר שֶׁכְּתַב הַגֵּט הֵיָה עִם הָאֲרָץ וְהוּא הֵיָה הַמְּסַדֵּר וַיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא לֵא נַעֲשׂוּ הַדְּבָרִים
כְּהוֹגֵן שְׁפָל מִי שְׂאִינוּ יוֹדַע בְּטִיב גִּיטִין וְקִדּוּשִׁין לֵא יֵהָא לוֹ עֶסֶק עֲמַהֵן וְכַמְדוּמָה לִי שֶׁכָּבַר
פְּסַקְתִּי בְּשֶׁאֵלָה שְׁגִיטִין שְׁעוֹשִׂין אֲנָשִׁים כְּאֵלוּ יֵשׁ לְחוּשׁ בְּהֵם וְהַבֵּאתִי רְאִיָּה לְדְבָרִים אָבֵל
אִם תִּרְצֶה כְּבוֹדָה שְׂאֲבָאָר וְשְׂאֲבִיא רְאִיָּה שֶׁמְכַתֵּב הַשְּׁלִיחוֹת אִין חֲשֵׁשׁ וְלֵא בְּמָה שְׁלֵא
נִכְתַּב שֵׁם לִי תְכַתּוֹב לִי וְאֲבָאָר: א וְהֵנָּה אֲנִכִּי שׁוֹלְחַ לְכַבּוֹדָה בְּיֵאוּר הַדְּיָבוּר שֶׁל הַתּוֹסֶסֶת
שֶׁשְׂאֵלָתָה וְגַם הַדְּיָבוּר שֶׁל הַרְמַב"ן ז"ל שֶׁהֵיָה כְּכָר כְּתוּב אֲצִלִּי וְזֶהוּ בְּיֵאוּר הַתּוֹסֶסֶת
בְּפֶרֶקָא קְמָא דִּיבְמוֹת לֵא רַבִּי יוֹסִי וְכו' פִּירוּשׁ דְאִין לְהַקְשׁוֹת דְּבִשְׁלָמָא לְמֵאִי דְסֻלְקָא

דַעֲתוּ מַעֲיָקְרָא דְקַאָמַר בְּגַמְרָא דְאוּ אִינוּ דְקַאָמַר דְאִיָּכָא לְמִימַר דְלֹא אֲתִי עֵשׂוּ וְדַחֵי לֹא תַעֲשׂוּ שְׂיֵשׁ בּוּ פֶּרֶת אֲלֵא דְמֵאֵי דְמוֹקִי לֵה כַר' יוֹסִי דְאָמַר דְהַבְעֵר' לְלֹאוּ יִצְתָה וְאִין פֶּאן פֶּרֶת מֵאֵי אוּ אִינוּ דְקַאָמַר דְמִשׁוּם דְשִׁבְתָּ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֵׂה קַאָמַר תַּנָּא דְבְרִייתָא אוּ אִינוּ וְכַתֵּב עוֹד וְהַקְשָׁה וְכִי תִימָא אוּ אִינוּ אֲלֵא אֲפִילוּ מִיתַת ב"ד פִּי' אַע"ג דְקִיָּמָא לֹן דְלֹא אֲתִי עֲשֵׂה וְדַחֵי לֹא תַעֲשֵׂה וְעֲשֵׂה וְאִם כֹּן פְּשִׁיטָא דְלֹא אֲתִי עֲשֵׂה וְדַחֵי לֹאוּ דְשִׁבְתָּ דְהוּי לֹא תַעֲשֵׂה וְעֲשֵׂה וְלֹא מ"ל לֹא תַבְעֵרוּ דְכַתֵּב רַחֲמֵנָא לְהַכִּי מְפַל מְקוּם הַאי תַּנָּא מְסַפְקָא לִיה מִשׁוּם דְעֲשֵׂה דְמִיתַת ב"ד עֲדִיף מַעֲשֵׂה דְעֵלְמָא מִשׁוּם כַּפְרָה וּמְסַפְקָא שְׂמָא נֹאמַר דְמֵאֵי דַק"ל דְאִין עֲשֵׂה דוֹחָה לֹא תַעֲשֵׂה וְעֲשֵׂה ה"מ עֲשֵׂה דְעֵלְמָא אֲבָל עֲשֵׂה דְמִיתַת ב"ד דְעֲדִיף מַעֲשֵׂה דְעֵלְמָא מִשׁוּם כַּפְרָה דַחֵי דַחֵי וְחֲשִׁיב עֲשֵׂה נֶגֶד עֲשֵׂה דְמִיתַת ב"ד וְהוּהוּ לִיה כְּמֵאן דְלִיתִיהּ לְגַמְרֵי וְה"ל כְּמֵאן דְלִיָּכָא אֲלֵא לֹאוּ גְרִינָא דְעֲשֵׂה דַחֵי לִיה כְּדִילְפִינֵן מְפַלְאִים בְּצִיצִית וְכַדְכַתֵּב הַתּוֹסְפוֹת לְעִיל אוּ דִילְמָא דְאֲפִילוּ עֲשֵׂה דְמִיתַת ב"ד עֲדִיף מַעֲשֵׂה דְעֵלְמָא לֹא דַחֵי עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֵׂה דְלֹא חֲשַׁבֵּינָא עֲשֵׂה כְּנִגְדוּ כְּמֵאן דְלִיתָא וְכַתֵּב הַתּוֹסְפוֹת דְהַכִּי קַאָמַר תַּנָּא דְבְרִייתָא דְלֹא מְבַעֲיָא עֲשֵׂה דְלֹא דַחֵי לֹא תַעֲשֵׂה וְעֲשֵׂה עכ"ל: ב וְזֵהוּ דְבוּר שְׁל הֶרְמֵב"ן ז"ל בְּפֶרֶשֶׁה בְּהַר סִינִי פֶתַח וְז"ל בְּהַר סִינִי מֵה עֲנִין שְׁמִטָה לְעֲנִין הַר סִינִי וְכו' ע"כ לְשׁוֹן רִש"י וְאִינוּ נִכּוֹן בְּעִינֵי כָלֵל שְׁהַרְבָּה מְצוֹת כְּשִׁמְטָה שְׁלֹא נִשְׁנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאֵב וְנִדְעָ בְּהֵן שְׁנֵאמְרוּ כְּלָלוֹתִיהֶן וּפְרִטוּתִיהֶן בְּסִינֵי אוּ בְּאִנְהֵל מוֹעֵד וְעוֹד מִנִּין שְׁהַקְשׁוּ שְׁאָר הַדְּבָרִים שְׁנִשְׁנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאֵב לְשִׁמְטָה וְלֹא יִהְיוּ כְּלָלוֹתִיהֶן מְסִינֵי וּפְרִטוּתִיהֶן מְעַרְבוֹת מוֹאֵב וְכֵן הִיָּה רֵאשִׁי יוֹתֵר לֹאמַר כִּי הַנְּשֻׁנוֹת נִשְׁנוּ לְבֹאֵר פְּרִטִיהֶן כִּי לֹא נֹאמְרוּ בְּסִינֵי אֲלֵא כְּלָלוֹתִיהֶן וְנִרְאָה לְעִנְיֹת דַעֲתִי שְׁדַעַת הַרְבֵּה בְּהַשְׁיִגוּ עַל דְבָרֵי רִש"י הִיא זֹה שְׁרִש"י ז"ל פִּירֵשׁ לְפִי שְׁלֹא מְצִינוּ שְׁמִיטַת קַרְקָעוֹת נְשֻׁנוֹת בְּעַרְבוֹת מוֹאֵב לְמַדְנוּ שְׁכְּלָלוֹתֵהּ וּפְרִטִיהָ מְסִינֵי וְאִם כֹּן בְּהַר סִינֵי מֵה בָּא לְלַמְדְנוּ אֲלֵא לְהַקִּישׁ כָּל הַמְצוֹת לְשִׁמְטַת קַרְקָעוֹת וְהֶרְמֵב"ן ז"ל מְקַשֶּׁה עָלָיו דְדִילְמָא בְּהַר סִינֵי הַנְּצָרָה לְלַמְדְנוּ לְגוֹפִיָּה לְהוֹדִיעֵנוּ שְׁשִׁמְטַת קַרְקָעוֹת נֹאמְרוּ כְּלָלוֹתִיהָ וְדִקְדוּקִיהָ מְסִינֵי שְׁמָמָה שְׁלֹא נְשֻׁנוֹת בְּעַרְבוֹת מוֹאֵב אִין לָנוּ רֵאשִׁי לֹאמַר שְׁנֵאמְרוּ פְּרִטִיהָ מְסִינֵי דְדִילְמָא בְּאִנְהֵל מוֹעֵד נֹאמְרוּ זֵה אֵי אֲפִשֵׁר לֹאמַר שְׁמֵאֲחַר שְׁיַדְעֵנוּ שְׁכָל הַמְצוֹת בְּסִינֵי נֹאמְרוּ מִי הַזְכִּיר לָנוּ אִנְהֵל מוֹעֵד לֹאמַר שְׁדִקְדוּקִיהֶן נֹאמְרוּ בְּאִנְהֵל מוֹעֵד הוֹאִיל וְלֹא מְצִאנוּ בְּכַתוּב לֹאמַר שְׁהַשְׁמִיעָה נֹאמְרָה בְּאִנְהֵל מוֹעֵד לְזֵה אָמַר הֶרְמֵב"ן ז"ל שְׁהַרְבָּה מְצוֹת בְּשִׁמְטָה וְיִלְפִינֵן אַף שְׁלֹא נִזְכַּר בְּשִׁמְטָה אִנְהֵל מוֹעֵד אֲפִילוּ הַכִּי הִיָּה עוֹלָה בְּדַעַתְנוּ לֹאמַר שְׁבְּאִנְהֵל מוֹעֵד נֹאמְרוּ דְקְדוּקִיָּה שְׁהַרְבָּה מְצוֹת בְּשִׁמְטָה שְׁמָה שְׁכַתְבָּה תּוֹרָה בְּרֵאשִׁי סֵפֶר וַיִּקְרָא וַיְזַכֵּר ה' אֵלָיו מֵאִנְהֵל מוֹעֵד וְכו' כָּל הַמְצוֹת הַנְּאָמְרוֹת אַחֲרֵי זֵה בְּאִנְהֵל מוֹעֵד נֹאמְרוּ וְלֹא הִיָּה צְרִיף יוֹתֵר לְכַתְּבוּ אִנְהֵל מוֹעֵד וְנִדְעָ בְּהֵן פִּירוּשׁ וְנוֹכַל לְדַעַת בְּהֵן שְׁנֵאמְרוּ דְקְדוּקִיָּה בְּסִינֵי אוּ בְּאִנְהֵל מוֹעֵד אֵי לֹא הִקְשָׁה וְאִם כֹּן אֵי לֹא בְּהַר סִינֵי הִיָּיתִי אוֹמֵר גַּם כֹּן בְּשִׁמְטָה כְּמוֹ שְׁנֵאמַר בְּשְׁאָר הַמְצוֹת הַדּוּמִים לְשִׁמְטָה שְׁלֹא נִשְׁנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאֵב שְׁבְּאִנְהֵל מוֹעֵד אוּ בְּסִינֵי נֹאמְרוּ דְקְדוּקִיָּה הַכִּי נְמִי הִיָּינוּ אוֹמְרֵי בְּשִׁמְטָה וְאִם כֹּן בְּהַר סִינֵי אֲתָא לְגוֹפִי' לְלַמְדְנוּ שְׁבְּסִינֵי נֹאמְרוּ דְקְדוּקִיָּה שְׁלֹא נֹאמַר בּוּ כְּמוֹ שְׁנֵאמַר בְּשְׁאָר הַמְצוֹת שְׁלֹא נִשְׁנוּ בְּשִׁמְטָה שְׁנֵאמַר בְּסִינֵי דְכַתִּיב בְּפֶרֶשֶׁה וְאֵלֶּה הַמְשַׁפְּטִים בְּשִׁבְעִיעִית תִּשְׁמַטְנָה וְנִטְשָׁתָה וְנִישְׁנוֹת פֶּה שְׁבְּרֵאשׁ הַסֵּפֶר שְׁבְּאִנְהֵל מוֹעֵד נֹאמְרוּ כָּל הַמְצוֹת הַבְּאוֹת אַחֲרֵי כֵן וְנִדְעָ בְּהֵן אֲבָל נִרְאָה שְׁהוּא קִצַּת דוֹחַק הוֹאִיל וְהִיא מְבִיא אַחֲרֵי כֵן בְּדְבָרָיו שְׁנֵאמַר בְּסִינֵי מִשְׁמַע שְׁקוּדָם זֵה לֹא הִיָּינוּ

מדברים על זה ועוד מניין וכו' פירוש הנאמר שיתור בהר סיני לא באללמדנו אלא להקיש
המצוות האמורות באוהל מועד לשמיטה דמה שמיטה נאמרו כלליה ופרטיה בסיני אף כל
המצוות הנאמרות בהואיל מועד וכו' אבל המצוות הנשנות בערבות מואב מניין וזהו שכתב
מניין שהקשו הדברות שנשנו וכו' אלא כה"ה בשלמא הדברות שנשנו או נאמרו באוהל
מועד יש לנו בשמיטה שהשמיטה דומה להם שגם היא נאמרה בכלל הדברים הנאמרים
באוהל מועד ולא נשנית בערבות מואב וכן הנה ראוי יותר וכו' פירוש ושמה תאמר דמה
ראית להקיש המצוות האמורות באוהל מועד ולומר שנאמרו דקדווקיה וחרו ונשנו יותר
משאר המצוות הנאמרות בהואיל ואתה אומר שאוהל מועד חזרו ונשנו הכי נמי יש לנו
לומר דמצוות בערבות מואב דמאי שנא אותן מאלו לנה אמר הרמב"ן ז"ל שיש לנו לומר
שיש לנו הפירוש ביניהם וזה כי באוהל מועד הנה מקום קדוש כמו בסיני ולסבה זו נאמרו
בסיני ונשנות הרבה מצוות באוהל מועד גם כן משום קדושתו אבל בערבות מואב אין
לומר ואם תאמר דאין סברא לחלק בזה אלא שיש לנו לדמות כל מצוות ולא לחלק אלו
החלוקים הרחוקים אלא לומר שכל המצוות הוקשו ומה שנשנו כדי לבארן לבנים וכמו
שכתב הרמב"ן בפירושי על זה אומר הרמב"ן שיותר ראוי לומר כן הואיל ונשנו ואין
סברא לומר שנאמרו בסיני וחרו ונשנו ללא צורך או כדי ללמדו לבנים שיותר סברא
לומר שנשנו לבאר פרטיהן ממה שנאמר אלו הסברות ואפשר שלזה הוצרך הרב רבינו
משה בר נחמן זכרו לברכה לבאר בקושיא הראשונה ולומר שהרבה מצוות נאמרו ולא
כתב על שמיטת בלבד שאי לאו בהר סיני הייתי אומר שבאוהל מועד נשנו וכדפרישת
לעיל והיינו משום שהנה רוצה להקשות הקושיא הזאת אם לא הנה מבאר שהרבה מצוות
בשמיטה שנאמרו באוהל מועד ולא נשנו שמיטתם זה יפלו עליו שתי קושיות ולכך אמר
ואינו נכון בעיניי כלל שהרבה וכו' פ"י מטעם זה יש להקשות בשורש הן במה שאמר
שהואיל ולא נשנה השמיטה לשמיטת קרקעות למדנו שנאמרו דקדווקיה מסיני הן במה
שהקשו שאר המצוות שנשנו לשמיטה אין דבריו נכונים כלל מטעם שהרבה מצוות וכו'
עד אבל ענין ערבות מואב שנצטנה שם משה לבאר התורה לבנים פ"י הואיל ומצינו
בהדיא שהתורה הקישה כל המצוות כולן מאלה המצוות וגו' ואם כן צריכין אנו לומר
שענין ערבות שנצטנה וכו' עד כאן פתבתי דברי הרמב"ן זכרו לברכה לעניות דעתי
והשם יצילנו משגיאות ושלוש פבדוק ישגא לעד פחפצה וכחפץ הפותח חמיה דוד הפהן
בכמ"ר חיים הפהן ז"ל: בית כב חדר א רבא דעמיה מדברנא דאומתיה הגאון והחכם
השלם מורינו הרב רבי יעקב יצ"ו שלום וכל אשר לכבוד מעלת תורתך יצ"ו שלום
ראיתי את אשר כתב כבוד תורתך וכבר שמעתי שמעתי אמנם הגדלת על כל שמה אמרתך
אכן חרדתי חרדה גדולה והיטב חרה לי עד מות אשר אנכי רואה קטגוריא בתלמידי
חכמים ואף כי לדברי כבוד מעלת תורתך אותו החילוק אינו בכלל תלמיד חכם מכל
מקום בכלל תלמיד חכם כונה ושהו במדינת אינגריאה לראש ולקצין וקורין אותו
לתלמיד חכם ונמצא שם שמים מתחלל למה יאמרו ה"ה והפעלי בתים זונות מפרנסות
זו את זו וכו' ומזה לא אאריף כי מה אדע ולא ידע מעלת כבוד תורתך רק שלא יחשבונו
מעלת כבוד תורתך שלא השגחתי במה שכתבת ופולפלת לכן אשא ואתן מעט במה שכתב
מעלת כבוד תורתך: א הנה כבוד תורתך הביא מאמר פרקא קמא דסנהדרין מנין לדיין
שלא יפסע על ראשי עם קדש הנה פרקא בתרא דהוריות איתא בני חכמים ותלמידי

חכמים שהצבור צריף להם מפסעים על ראשי העם וכו' הנה מעלת כבוד תורתך חלק באותו מעשה בפרק בתרא דכתובות בענין שונד הנכתבים זה אחר זה שמעשה הראשון של שמואל שעבר במעברא אתא ההוא גברא הב ליה ידיה ואמר ליה פסילנא לה לדינא דההוא פסול גמור הוא והוא מדאורייתא משונד לא תקח דקאמר בברייתא אפילו שונד דברים וקאמר בגמרא פי הא דשמואל וכו' וכל אותם מעשים הנזכרים אחר מעשה דשמואל הם פולם חומרא בעלמא ומה שאמר הגמרא פי הא דשמואל קאידוקא על מעשה דשמואל ולא קאי פי הא על מעשים האחרים הנזכרים תכף אחר מעשה דשמואל והראיה של מעלת כבוד תורתך היא שהתוספת זכרם לברכה כתבו על הא דקאמר רב פפא לא לידון אינש לא למאן דסאני ליה ולא למאן דרחים ליה דאיירי באותו דבסמוך דפרח גדפא ארישיה והיא חומרא בעלמא ועמ' הש"ל כ"ת מדמזכיר ר"י זכרו לברכה ההיא מעשה דאמימר דפרח גדפא ולא הזכיר מעשה דשמואל שנקתב בגמרא קודם מעשה דאמימר שמע מינה דמעשה דשמואל היא דאורייתא ודאמימר והנזכרים אחריו כן הם חומרא בעלמא גם תי' מעלת כבוד תורתך למה הביאה הגמרא ששה מעשים זה אחר זה וכלם אמרו דמשום שונד דברים החרמירו על עצמם וכתב כבוד תורתך שפולם לא זו אף זו והנה על דברי כ"ת קשה לי טובא חדא שפראה לי שדחוק לחלק בשונד דברים ונמת דבריך לשעורין ומי ידע איזהו אסור דאורייתא ואיזהו חומרא בעלמא לדעת מעשה דרבי ישמעאל בן אלישע לולי שמעלת כבוד תורתך ר"ל שלא זו אף זו קתני והוכרח לומר שהוא היותר קל היית אומר שהוא היותר חומר הרבה ממעשה ריב"י שהרי אף פי הנותן לא נתן דבר משלו דטובת הנאה לפי דברי מעלת כבוד תורתך אינו ממון מכל מקום רבי ישמעאל הרניח על ידו שהרי יכול ליתנו לכהן אחר קודם שפא אצל רבי ישמעאל ובריש פרק איזהו נשף נסתפק תלמודא במרבית בלא נשף פינון שעל ידי הלנה מקבל המלנה רינח אף פי הוא בלי הניק הלנה ועוד פי בנדון דידן מגיע הניק לנותן שהרי יכול ליתנו לכהן קרוב והביאו עד רבי ישמעאל פדאיתא שם אמר ליה מהתם להכא ליכא פהו למתבא ליה וכו' ואם פן קרוב זה לשונד ממש שהדיין קבל טובה' ממנו והוא הניק להביאו ממרחק מה שאין פן בצנא דפירי שהוא לא קבל שום טובה שהרי שלו נטל והארוס לא הניק בשום דבר שהרי בלאו זה הנה מביאו למחרת פדאיתא שם ועוד אפילו אם נאמר שיש לחלק בין נתינת יד דשמואל ובין המעשים האחרים מכל מקום קשה מנא להם לתוספת זכרם לברכה לחלק כל פה שנה יהיה אסור דאורייתא' והאחרי' חומרא בעלמא ראוי לתוספת זכרם לברכה לומר שהאחרים אסורים מדרבנן בהיותם דומים לנתינת יד: ועוד הנה בפרק זה בורר צריף קרא ששונא שלא דבר עמו ג' ימים פסול לדיין וקאמר אח"כ מדשונא פסול סברא הוא שגם האוהב פסול ומדלומד מסברא אוהב משונא אם פן האוהב הוא כל פה אוהב כערף שנאת השונא ועתה קשה לי פינון דאיכא קרא ששונד דברים הוא אסור היינו דנתינ' יד דשמואל ואם פן מסברא גם השונא לערף אהבת נתינת יד האוהב גם הוא פסול פינון שאנו לומדים אוהב משונא הוא הדין שונא מאוהב ואם פן דזה בורר לימא לי השתא נתינת שונד של נתינת יד הוא אסור מכל שפן שושבינו שהוא אהבה גדולה כשנאת השונא שלא דבר עמו שלשה ימים פי כל שונד אסור מצד אהבה פדאיתא שם מאי שונד שהוא חד: ועוד קשה לי שמדעת מעלת כבוד תורתך מעשה דרבי ישמעאל בן אלישע הוא היותר קל אם פן פרקא קמא דסנהדרין

דקאמר וקלאו אןשפיזפני' אתא אמר ליה אין אמר ליה דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך
לדינא ואמרו שם התו' ו"ל מרחיק הנה עצמו אבל מן הדין לא הנה מפסיל וכו' ההוא
דשני דיני גזירות דאייתי צנא דפירי עכ"ל והנה על פרחא אותו מעשה דרבי ישמעאל
בר רבי יוסי דצנא דפירא הנה היותר קל ולכן כתבו התוספות זכרם לברכה אותו מעשה
להראות אותו מעשה שהנה חומרא בעלמא או הוא היותר חמור ורוצים לומר שאפילו
אותו מעשה הנה רק חומרא בעלמא והנה לדברי מעלת כבוד תורתך זה שישנה אחרון
מפולם מלבד מעשה דרבי ישמעאל בן אלישע אם פן אינו לא היותר חמור ולא היותר
קל ואפילו אם נתרץ שלא לקחו התוספת זכרם לברכה מעשה דרבי ישמעאל בר רבי
יוסי לא מפני חומרתו ולא מפני קולתו אלא מפני שדומין המעשים זה לזה כי אןשפיזפני
אם נתן לו האןשפיזא לאכול הנה פורע אותו ואם נטל שלו נטל וכיוצא בזה שהביא
הארוס צנא דפירי דקאמר שם רבי ישמעאל אם נטלתי שלי נטלתי ואם פן שני המעשים
דומין זה לזה מפל מקום קשה מפרקא בתרא דמפות דקאמר התם ושונד על נקי לא לקח
פגון רבי ישמעאל בר רבי יוסי ולדברי מעלת כבוד תורתך קשה למה לקח רבי ישמעאל
בר רבי יוסי הנה לו לומר רבי ישמעאל בר רבי אלישע ועוד קשה לדברי מעלת כבוד
תורתך שבעל ספר מצות גדול זכרו לברכה מביא הברייתא ושונד לא תקח אינו אומר
שונד ממון אלא אפילו שונד דברים ומביא כל המעשים של פרקא בתרא דכתובות
מלבד מעשה דרבי ישמעאל בר רבי יוסי ומלבד מעשה דרב ענן ואחר סיום המעשים
כתב וזה לשונו בכלם מחשיבין שם שונד דברים עכ"ל הרי שהנה פולם: ולכן נראה
לפרש ולתרץ כל קושיות דלעיל עם שאר דחקים דקשיא לי ואגב אורחיה אתרץ למה
דלג בעל הסמ"ג זכרו לברכה מעשה דרבי ישמעאל בר רבי יוסי שכתב בגמרא לפני
מעשה דרבי ישמעאל בר רבי אלישע ולמה לא כתב מעשה דרב ענן הנזכר בגמרא
באחרונה ונראה דכל הששה מעשים הנזכרים בגמרא כלם שונד דברים הם וכלם
אסורים מן התורה אכן מדאיצטרף ב' פתובים אותו דפרק זה בורר לאהב ולשונא אותו
דפרקא בתרא דכתובות לשונד דברים שמע מיניה דתרי מילי נינהו ולא ראי זה כראי
זה ולכן נאמר האהב והשונא היא פסול מצד שהוא אהב או שונא נעשה פגופו ואין
אדם רואה חובה לעצמו ומי שמקבל שונד דברים אינו כל כך אהבה שבעבורו יטה
משפט אבל הוא פסול משום שפאשר יסיר הגדפא או יושיט לו ידו שפנגדו יחשוב שיש
אהבה בניהם ויסתתמו טענותיו כי מעשה דרב ענן שמביא שם שנסתתמו טענותיו ויש
הפרש בין שני הפסולים הנזכרים למעלה שהפסיל שהוא משום אהבה אפילו לא ידע
שפנגדו האהבה הוא פסול משום הטניית משפט אבל הפסול משום שונד דברים אם
שפנגדו אינו יודע השונד לא יסתתמו טענותיו דאין פאן אסור פלל ודקאמר רב פפא לא
לידין איניש לא למאן דרחים ליה ולא הביא שום פסול משמע ליה לר"י זכרו לברכה
שאינו רק חומרא בעלמא וכן כל מעשים שהביא היו רק חומרא בעלמא שהרי תכף
שאמר דינא אית לי השיבו פסילנא לך לדינא בלי ששאלו אם שפנגדו ראה הענין אם
לאו אלא שהחמירו על עצמן מפני שהיא קצת אהבה והגמרא שהביא היכי דמי שונד
דברים כי הא ר"ל בהיות שאנו רואים שהחמירו שלא ליקח מפני קצת אהבה אם פן
ראוי לומר שישתתמו טענותיו ואשר כתבו התוספת זכרם לברכה ההיא דפרח גדפא ולא
כתבו מעשים אחרים אשר שם היינו משום דמעשה של לקיחת גדפא הנה דבר נקל ליקח

הגדפא ותועלת מעט לדיין ואם פן לא הנה ודאי כי אם חומרא בעלמא ואפילו אסור דרבנן אין שנייה בו והוא הדין כל המעשים כי פולם כי הדדי ניהו ואם תאמר אם מעשה הגדפא הנה היותר קל אם פן למה הביאו הגמרא כמעשה השני הרי הונכרו שם ארבעה מעשים אחרים אחר מעשה דגדפא וזה מעשה דגדפא הנה אמרימר שהיה בימי רב אשי והגמרא הביאו לפני מעשה דמר עוקבא ולפני רבי ישמעאל בר רבי יוסי ולפני רבי ישמעאל בן אלישע ורב ענן שהיו לפניו: ועוד קשה איך נאמר שמעשה אמרימר היותר קל והלא הוכחנו לעיל מסוף מפות שמעשה רבי ישמעאל בר רבי יוסי הנה היותר קל ויש לומר דלענן חומרא שלא ידון מצד אהבה נטילת גדפא היא היותר קל כי אין שנייה שם אהבה כדפרשתי לעיל אבל הגמרא שמפרש היכי דמי שונד דברים כי הא ומביא כל המעשים לומר שפיוצא בהם פסולים מצד שלא יסתתמו טענותיו לענן זה הוי פל המעשים שמביא זה אחר זה לא זו אף זו קתני ולכן שינה הגמרא במעשה דאמרימר וקאמר וזה לשונו אמרימר הנה יתיב ודאין דינא פרחגדפא ארישא אתא ההוא גברא שקליה אמר ליה מאי עובדתיה אמר ליה דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך לדינא ולא אמר בלשון הנה במעשים האחרים שישב ודאין דינא אלא ר"ל מפני שכבר ישב ודן דינא והיו לפניו הרבה ולא לקחו הגדפא וזה לקחו ראוי הנה לומר אם הנה שם מתנגדו הנה חושב ודאי אהבה יש בניהם ולכן אינו חדוש כל פה שהוא פסול משום סתימות טענותיו כמו מעשה דמר עוקבא שפיקסה הרוק שלפניו כי לשם לא יתיב לדון ולא הנה שם אחר שהנה יכול לכסותו ואינו סימן אהבה כל פה שנה פיקסהו אבל לענן אהבה שיהבנו הדיין אין חלוק בין שיש אחרים שם שלא לקחו הגדפא או דאין אחרים שם ולכן נטילת הגדפא היא היותר קלה כדפרישת ושני מעשים של שני רבי ישמעאל אף אם היו חמורים יותר ממעשים הראשונים לא רצה לשנותם קודם כי הם לא דנו ואפילו הכי לא לקחו דבר ולא קבלו שום תועלת כדאיתא שם ולא בא ללמדנו אלא שאפילו הכי חשבו זכותו ואמרו אי בעי טעין הכי כו' כדאיתא שם כי אין שנייה לומר ושונד לא תקח כמו מעשה דרבי ישמעאל שהרי לא לקח דבר ובעל ספר מצות גדול זכרו לברכה שהביא מעשה דרבי ישמעאל ר"ל אם איבע שייביא לכהן דיין לא יקחנו ומעשה דרב ענן לא יוכל להביא תחלה כי היא קבל שונד ממש ולכן לא הנה דן ולא הביא הגמרא אותו מעשה רק כדי להראות איך נסתתמו טענותיו כאשר אבאר בעזרת האל ואשר הביא מעשה רבי ישמעאל בר ר' יוסי לפני מעשה ר' ישמעאל פהן גדול אף על גב שר' ישמעאל פהן גדול הנה קדמון הרבה יש לומר כאשר פירשתי שאם היו בעלי דיין שם הנה יותר מסתתם טענותם בב"ד במעשה של רבי ישמעאל בר רבי יוסי כי לא הנה יודע הבית דין שבלאו הכי הנה מביא לו הפירות בכל מעלי שבתא ויחשוב שהוא שיחד ממש ואשר לא הביא בעל הסמ"ג זכרו לברכה מעשה רבי ישמעאל בר רבי יוסי לפי שגראה לסמ"ג זכרו לברכה שאין צריך לשום אדם להחמיר על עצמו כאשר החמיר רבי ישמעאל בר רבי יוסי כי הנה חומרא יתירה שהרי הוא לא הנה לו תועלת בהקדמת יום אחד בהבאת הפירות וגם הארוס לא הונקם דבר מזה כי הנה צריך להביאם למחרת כדאיתא שם וכיון שלא הנה דן הנה לו לקבל אבל מעשה דרבי ישמעאל בן אלישע מה שלא קבל אף על פי שלא הנה דן מפרש רש"י זכרו לברכה סוף מפות מפני שלא רצה לקבל מה שלא הנה ראוי לו כי לולי שהנה רוצה לדון לפניו הנה נוהגו לכהן אחר ונראה שראייתו מסוף

מפות דקאמר ומואס בבצע מעשקות זה רבי ישמעאל בן אלישע ופירש"י זכרו לברכה
כדלעיל והשתא קשה מנא לן שעשה מפני הפהו האחר דילמא שלא רצה לקבל כמו שלא
קבל רבי ישמעאל בר רבי יוסי אע"פ שלא היה שלו אלא שמע מיניה דלעול' לא נאמר
ששום אדם יחמיר פרבי ישמעאל בר רבי יוסי פי היא חומרא יתירה מעשה דרב ענן
מביא להראות אף על פי שלא היה הוא דין נסתלק ממנו אליהו הנביא מפני שעל ידו
נסתתמו והטעתו השוחד שקבל ששלח לרב נחמן שידיניהו והיה לו לחשוב שבשביל
פתיבתו יסתתמו טענות שכנגדו שהרי פרק נערה בכתובות אמר ליה יודא בר מר אממר
לרב פפא מעלאי דידי היינו עשוי וע"י עליותו נתן אבא סודא' כל אשר לו לבתו פי חשב
שהיה אהובו של רב פפא כל שכן רב ענן שכתב בעבורו: ב עוד ראיתי בענן גביית
עדות שלא בפניו בדיעבד שכתב מעלת פבוד תורתה שראב"ן שהכשיר בדיעבד שחלק
מסברת לבבו נראה לי שרצון מעלת פבוד תורתה לומר שאין לו ראיה רק סברת הלב
כאשר נראה מדבריו דקאמר מדמכשר קבלת עדות באונס שלא מפני בית דין שמע מיניה
דבלא אונס בדיעבד פשר דאי פסול על ידי אונס נמי מפסיל עכ"ל: עוד הקשה מעלת
פבוד תורתה על דבריו איך יתורץ הא דאקשי ריב"א זכרו לברכה הא דאמרנו הזמה
שלא בפניהם לא הוי הזמה שמע מיניה בדיעבד אינו עדות ובגלל הדבר הזה מעלת פבוד
תורתה שאר ראב"ן שהכשיר בדיעבד היינו דוקא לבית דין בדינא ומעלת פבוד תורתה
כתב בפשיטות שדרשת יבא בעל השור דאורייתא הוא חלק מעלת פבוד תורתה בין קיום
שטרות לשאר עדיות והאמת שזהו דעת התוספת זכרם לברכה לשם אבל הוא היפך
מדעת ריב"א שם והכא נמי על דברי מעלת פבוד תורתה קשה לי מה סברא הוא של
ראב"ן פינון שמו התורה אין מקבלין עדות שלא בפניו מנא לן שבאונס שרי על פרוח
מדרבנן הוא דשרי ואם חכמים התירו היכא דאיכא אונס וכי בשביל זה החרח הוא
שיתירו בדיעבד והרי כמה דברים התירו בשוגג ולא התירו במזיד ומה סברא הוא עוד:
ועוד איך יתכן שהפוסקים שהביאו דבריו לא יכתבו פירש של דבריו ובסתם פתבו בשמו
להתיר בדיעבד ובהדיא משמע במרדכי שכתב בתחלה כתב ריב"א שבדיעבד אינו עדות
ועל דבריו כתב וראב"ן כתב שהוא עדות שמע מיניה שחולקין ריב"א וראב"ן מדלא
כתב וכתב ראב"ן מההוא דהזמה שלא בפניהם אינו הזמה כבר תירץ המרדכי שאין
למדן מדיני הזמה דחדוש הוא ואף אם לא נכתב במרדכי ראוי הוא לכתב שלולי גזרת
הפתוב לא היו נאמנים עדים להזים עדים הראשונים דמאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני
כו' ואם כן הבו דלא לוסף עלה ושללא בפניהם אינו עדות אפילו בדיעבד אף פי בשאר
עדיות בדיעבד הוי עדות ונראה דסברת ראב"ן הוא ראיה גמורה ואינה מסברת לבבו
וסבירא ליה לראב"ן מדמכשר באונס שמע מיניה דדרש של והועד בבבלינו אינו דרשה
גמורה והיא אסמכת' בעלמא כאשר אבאר פי מדאורייתא אין חילק בין אונס או לאו
אלא שחכמים אמרו בדאין אונס יבא בעל השור ויעמוד על שורו וכיון דמדאורייתא
עדות שלא בפניו הוי עדות אפילו לכתחלה אלא שחכמים הצריכו שיהא אונס אם כן
על פרוח גם עדות שלא בפניו הוי עדות בדיעבד אפילו מדרבנן דאם כן פשגבה עדותו
כבר אותם העדים אינו כולין לחזור בהן שפינון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואם כן מה
תועלת יש שיחזרו להעיד אם לא יוכלו לחזור בהן ואם נאמר שלא יעידו כלל עוד פינון
שהעידו שלא בפני בית דין אם כן אין לה אונס גדול מזה: ונראה שראיה טובה הוא רק

רָאָה שְׁהֵם קְרוּבִים אוֹ פְּסוּלִים כּו' וּמִפְּרֵשׁ בַּגְּמָרָא רִישָׁא דְקֵאָמַר זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד ר"ל שְׂאִין יְכוּלִין לְכוּף זֶה אֶת זֶה וְאִם פֶּן הֵינּוּ פּוֹסֵל דֵּינּוּ כְּמוֹ בְּסִיפָא הֵינּוּ ב' מַחְלֻקוֹת ר' מֵאִיר וְחֻכְמִים וְתִרְתִּי לָמָּה לִי וְעוֹד לָמָּה מוֹדִים חֻכְמִים לר' מֵאִיר בְּרִישָׁא שְׁכָל אֶחָד פּוֹסֵל דֵּינּוּ שָׁל זֶה כְּדִמְשַׁמַּע מִלְּשׁוֹנָם שְׂבוֹרְרִין לָהֶם שְׁלִישִׁי וּבְסִיפָא אָמַר שְׂאִינוּ יְכוּל לְפִסְלוֹ: עוֹד הִקְשָׁה כ"ת פְּשֻׁמְקֵשָׁה בַּגְּמָרָא וְאֶפְּיֵלוּ לִנְה מְצִי לַעֲכָב וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כּו' וּמִתְרַץ כְּדִקְאָמַר ר' יוֹחָנָן בְּעֶרְכָּאוֹת שְׂבִסוּרְיָא שְׁנוּ הֵכָּא נָמִי כּו' רַב פֶּפְּא אָמַר אֶפְּיֵלוּ תִימָא מִןמַחֲזִין כְּגוֹן בִּי דִּינָא דְרַב הוּנָא וְרַב חֶסְדָּא דְקֵאָמַר לִיה מֵאִי קָא טְרַחְנָא לָהּ אַחַר כֶּף מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל דְּבַרִי ר"מ דְקֵאָמַר זֶה פּוֹסֵל דֵּינּוּ שָׁל זֶה כָּל כְּמִינֵיהּ דְּפִסְלֵי דֵּינּוּ וּמִתְרַץ ר' יוֹחָנָן בְּעֶרְכָּאוֹת שְׂבִסוּרְיָא שְׁנוּ כּו' וְהִקְשָׁה כ"ת רַב פֶּפְּא שְׁחֹלֵק עַל ר' יוֹחָנָן בְּרִישָׁא וְאוֹמַר אֶפְּיֵלוּ תִימָא מִןמַחֲזִין וּמִתְרַץ הִרִישָׁא כְּגוֹן בִּי דִּינָא דְרַב הוּנָא כּו' אִיף יִתְרַץ הַסִּיפָא וְעוֹד הַגְּמָרָא שְׁמַבִּיא דְּבַרִי ר' יוֹחָנָן עַל הַסִּיפָא לָמָּה לֹא קָבַע גַּם תִּי רַב פֶּפְּא בְּסִיפָא וּכ"ת תִּי וְחֹלֵק בְּדִקּוֹת מֵאֵד לְתַרְץ קְוִשְׁיוֹת הַנְּ"ל וְגַם לְהַעֲמִיד דְּבַרִי רַב פֶּפְּא שְׁיִשְׁאָרוּ וְנִרְאָה שְׁקוֹשְׁיוֹת הַנְּזַכְרוֹת לְמַעַלָּה הֵם ד' שְׁהֵם ב' שְׁאֵם דְּבַרִי חֻכְמִים רִישָׁא וְסִיפָא סוֹתֵרִים זֶה אֶת זֶה אִם כּוֹ אִין קְשָׁה תִרְתִּי לָמָּה לִי וְאִם הַסִּיפָא אִינוּ מְתוּרְץ כְּתִירוּץ שְׁתִירוּץ רַב פֶּפְּא בְּרִישָׁא א"כ אִי אֶפְּשֵׁר לְקַבְּנַע דְּבַרִי בְּסִיפָא אֲנִי נִרְאָה לְאֶפְּוֹקִי ב' קְוִשְׁיוֹת וְעֵייל ב' כִּי קְשָׁה לְפִי דַעַת הַגְּמָרָא שְׂאוֹמַר כְּדֵאָמַר ר"י בְּעֶרְכָּאוֹת שְׂבִסוּרְיָא שְׁנוּ ה"נ כּו' א"כ שְׁרִישָׁא וְסִיפָא חַד דְּבַר נִינְהוּ לָמָּה א"ר יוֹחָנָן עַל הַסִּיפָא בְּעֶרְכָּאוֹת שְׁל סוּרְיָא א"כ לָמָּה לֹא אָמַר תִּירוּץ זֶה עַל רִישָׁא וְהַנְּזַכְרָה בַּגְּמָרָא לְדְבַרִי לְהַבִּיא עַל הִרִישָׁא וְלוֹמַר כְּדֵאָמַר ר' יוֹחָנָן כּו': עוֹד קְשָׁה לִי לָמָּה הִקְשָׁה עַל הִרִישָׁא וְאֶפְּיֵלוּ לִנְה מְצִי מְעַכְבֵּי וְעַל הַסִּיפָא מִקְשָׁה כָּל כְּמִינֵיהּ מִשְׁמַע שֵׁר"ל דְּבִין לִנְה וּבִין מְלִנְה לֹא מְצִי מְעַכְבֵּי וְלִכְּוֹן נִרְאָה לְפִרְשׁ שְׁדַעַת הַמִּקְשָׁה וְהַתְרַצוֹן וְדַעַת רַב פֶּפְּא הִיָּה שְׁרִישָׁא וְסִיפָא מְדַבְּרִי בְּשִׁנֵּי דֵּינִים דְּנִין הָאָדָם בַּעַל כְּרַחוּ וְכִן פִּירֵשׁ רש"י בְּהַדְּיָא וְזֶה לְשׁוֹנוֹ זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד מִשְׁמַע זֶה בּוֹרֵר לוֹ ב"ד אֶחָד כּו' וְהִנְה חִבְרוּ אוֹמַר לוֹ מֵאִי חֲזִית שְׂאֵתָה תְּבַחַר לָהּ דֵּינִים כְּרַצוֹנָהּ אֲנִי אֶקַּח שְׁלוֹשָׁה דֵּינִים אַחֲרֵים כְּרַצוֹנִי וּבָזָה הַכֹּל מוֹדִים שְׂאִין אֶחָד יְכוּל לְכוּף חִבְרוּ וְעַל זֶה מִקְשָׁה בַּגְּמָרָא וְאֶפְּיֵלוּ לִנְה מְצִי לַעֲכָב שְׁהַמְלִנְה לֹא יִקַּח דֵּינִים כְּרַצוֹנוֹ וְהָא אָמַר ר' אֶלְעָזָר וְעַל זֶה לֹא תִתְרַצְרַבִּי יוֹחָנָן כְּלוּם כִּי בְּאוּלֵי לֹא סְבִירָא לִיה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר אִי נָמִי יִתְרַץ הִרִישָׁא כְּמוֹ רַב פֶּפְּא וְאִין יְכוּל הַגְּמָרָא לְהַקְשׁוֹת כָּל כְּמִינֵיהּ כְּמוֹ שְׁמִקְשָׁה בְּסִיפָא כִּי פְּשִׁיטָא שְׁכָל כְּמִינֵיהּ שְׁל מְלִנְה לְהַבְרִיחַ הַלִּנְה שְׁלֹא יִקַּח דֵּינִים כְּרַצוֹנוֹ אֲבָל הַסִּיפָא דְקִתְנִי זֶה פּוֹסֵל דֵּינּוּ שָׁל זֶה עַנְיָן אַחַר הוּא וְרוּצָה לוֹמַר שְׁדַעַתוֹ שְׁכָל אֶחָד יִקַּח דֵּינִין אֶחָד וְהֵם יִקְחוּ לָהֶם שְׁלִישִׁי לְדְבַרִי ר' מֵאִיר אוֹ הַדֵּינִים יִקְחוּ לָהֶם שְׁלִישִׁי לְדְבַרִי חֻכְמִים וְכִן אִיתָא אַחַר כֶּף בַּגְּמָרָא בְּהַדְּיָא שְׁמַדְבַּר בְּדֵינִין אֶחָד לְבַד וְלִכְּוֹן מִקְשָׁה בְּסִיפָא כִּינֵן שְׁדַעַת שְׁנִיָּהֶם שְׁיִקַּח כָּל אֶחָד דֵּינִין כְּרַצוֹנוֹ אִם כּוֹן קְשָׁה כָּל כְּמִינֵיהּ שְׁל שׁוּם אֶחָד מֵהֶם לְפִסְלוֹ דֵּינִין שְׁל חִבְרוּ וְעוֹד זֶה תִּירוּץ ר' יוֹחָנָן בְּעֶרְכָּאוֹת שְׁל סוּרְיָא שְׁנוּ וְתִתְרַץ רַב פֶּפְּא אִין שְׁיִיף שֵׁם כִּינֵן שְׁכָל אֶחָד בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וְאִם תֵּאֵמַר לָמָּה עָלָה בְּדַעַתָּם לוֹמַר שְׁרִישָׁא אִיִּירִי שְׁכָל אֶחָד רוּצָה לְבָרוּר לוֹ שְׁלֵשָׁה כְּרַצוֹנוֹ וְהֵם לְבַדִּים יְדוּנוּ וְסִיפָא אִיִּירִי שְׁכָל אֶחָד רוּצָה לְבָרוּר לוֹ אֶחָד וּבִין שְׁנֵיהֶם עִם שְׁלִישִׁי יְדוּנוּ וִי"ל שְׁחֻשְׁבוּ שְׁהַכְרַח לוֹמַר כִּן כְּדִי שְׁלֹא יִקְשָׁה דְבַרִי חֻכְמִים רִישָׁא אֶסִיפָא וְלִכְּוֹן רִישָׁא דְקֵאָמַר דֵּינֵי מְמוֹנוֹת בְּשִׁלְשָׁה זֶה בּוֹרֵר לוֹ כּו' מוֹקִי שְׁכָל אֶחָד בּוֹרֵר לוֹ ג' וְסִיפָא דְקִתְנִי זֶה פּוֹסֵל דֵּינּוּ שָׁל זֶה שְׁהוּא לְשׁוֹן יַחֲיד מוֹקִי שְׁכָל אֶחָד בּוֹרֵר לוֹ דֵּינִין אֶחָד וְלִסוּף

דמוקי גם רישא שְפֵל אַחַד בּוֹרֵר לּוֹ דַּיָּין אַחַד אֵין קִשָּׁה ר' מֵאִיר דְרִישָׁא דְמִשְׁמַע שְׂאִין אַחַד יְכוּל לְפִסּוּל דַּיָּין חֲבֵרוֹ אַרְבֵּי מֵאִיר דְסִיפָא דְרִישָׁא אֵינְרִי בְּמִנְחִין שְפֵל אַחַד בּוֹרֵר לּוֹ מְוֻמָּה וְסִיפָא אֵינְרִי בְּעַרְפָּאוֹת דְסוּרָא וְלִכּוֹן סְבִירָא לִיהֵא לר' מֵאִיר דַּיָּכוּל לְפִסּוּל וְהַמְקִישׁ חֲשֵׁב שְרִישָׁא וְסִיפָא אֵינְרִי בְּעַנְיָן אַחַד כִּינּוּן שְׁשֵׁתִי הַפְּלִגְתוֹת מְדַבְּרִים שְפֵל אַחַד בּוֹרֵר לּוֹ אַחַד וּבֵין שְׁנֵיהֶם עִם הַשְּׁלִישִׁי יְדִינוּ וְלִכּוֹן מְקִישָׁה בְּסִיפָא כָּל פְּמִינִיהֵא לר' מֵאִיר הָרִי בְרִישָׁא סְבִירָא לִיהֵא הַהֲפֵךְ וּמְפָרֵשׁ ר' יוֹחֲנָן דְסִיפָא אֵינְרִי בְּעַרְפָּאוֹת דְסוּרָא וְרִישָׁא אֵינְרִי שְפֵל אַחַד רוּצָה לִיקַח דַּיָּין מְוֻמָּה וְשֵׁם מוֹדָה ר' מֵאִיר שְׂאִין יְכוּל אַחַד לְפִסּוּל דַּיָּין חֲבֵרוֹ וְה"נ דִּין שֶׁל דְבָרֵי רַב פְּפָא נִשְׂאָר כְּאֲשֶׁר כָּתַב כ"ת וְכֵן אֵיתָא בְּסִמְ"ג וְהַטְעַם הוּא כִּי אָף ר' יוֹחֲנָן לְפִי הַמְסַקְנָא אֵינוֹ חוֹלֵק עָלָיו כִּי לֹא דָבָר רַק עַל הַסִּיפָא כְּדָפְנִי לְעֵיל: ד וְאֲשֶׁר כָּתַב כ"ת שֶׁע"ה יְכוּל לֹאמַר נִגְדַּתְלִמִּיד חֲכָם אַדְרָבָה כְּשֶׁמְנַדְּהוּ שְׂלֵא כְּדִין וְהֶאָרִיף כ"ת לְהוֹדִיעַ זֶה מְרִישׁ לְקִישׁ פְּרָק וְאֵלּוֹ מְגַלְחִין וְנִרְאָה כִּי וְדָאִי הַדִּין הוּא כֹּף כִּי לֹא אֲשַׁתְּמִיט שׁוּם פּוֹסֵק לְחֻלְק בֵּין אִם הָאֹמֵר אַדְרָבָה הוּא יוֹתֵר גְּדוֹל מִהַמְנַדָּה אוֹ אִם הוּא קִטָּן מִמֶּנּוּ אֲמַנָּם אֵי לֹא מְסַתְּפִינָא אֲמִינָא כִּי אֵין לְהִבְיָא רְאָיָה מְרִישׁ לְקִישׁ כִּי רִישׁ לְקִישׁ לֹא הָיָה אָדָם גְּדוֹל כְּמוֹ אוֹתוֹ שְׂאוּמֵר אַדְרָבָה שְׁהָרִי רִישׁ לְקִישׁ טְעָה בְּשֵׁנֵי דְבָרִים שְׂלֵא טְעָה אוֹתוֹ שְׂאוּמֵר אַדְרָבָה כִּי רִישׁ לְקִישׁ נָדָה אוֹתוֹ שְׂאָכַל הַתְּאוּנִים שְׂלֵא כְּדִין וְאוֹתוֹ שְׂאוּמֵר אַדְרָבָה אָמַר אִם מְמוֹן נִתְחַיֵּיבְתִי לֶךְ נִדְוִי מִי נִתְחַיֵּיבְתִי לֶךְ גַּם לֹא יַדַּע רִישׁ לְקִישׁ מִי חַיִּיב נְדוּי וְאֵתָא שְׂאֵיל בֵּי מְדַרְשָׁא וְאוֹתוֹ שְׂאוּמֵר אַדְרָבָה יַדַּע לֹאמַר אַדְרָבָה וְשִׁחַל הַנְּדוּי עַל רִישׁ לְקִישׁ וְאֲשֶׁר נִרְאָה לַכ"ת מְדַקְאָמֵר הֵהוּא גְּבָרָא שְׁמַע מִינָה שְׁהָיָה שְפֵל הִנֵּה מְצִינוּ פְּרָק מְרוּבָה מַעֲשָׂה בְּאֵדָם אַחַד וְקֵאָמֵר אַחַד כֹּף שְׂבָדְקוּ וְלֹא מְצָאוּ בּוֹ עוֹן רַק שְׁהָיָה בְּבֵיתוֹ ע"ז כְּדָאֵיתָא שֵׁם וְלֹא יַדְעָנָא חֲלוּק בֵּין הֵהוּא גְּבָרָא לְאֵדָם אַחַד: וְאֲשֶׁר הִקְשָׁה כְּבוֹד תּוֹרַתְךָ אִם הָיָה הָאוֹכַל אָדָם גְּדוֹל לְמָה לְקַח הַתְּאוּנִים בְּלִי רְשׁוּת בְּעַל הַגְּנֵה יֵשׁ לֹאמַר כִּי לֹא הָיָה שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ וְלֹא הָיָה רַק שׁוּמֵר בְּתוֹכָהּ וְהָאוֹכַל אָכַל עַל מְנַת לְפָרוּעַ וְחֲשֵׁב שְׁבַעַל הַגְּנֵה יִקַּח תְּשִׁלוּמִין וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה אֵיתָא פְּרָק הַגּוֹזֵל בְּתָרָא רַב אֲשִׁי הָוָה קָא אֲזִיל בְּאוֹרְחָא חֲזָא שְׂכָשִׁי דְגּוֹפְנָא בְּפִרְדָּסָא וְתֵלוּ בֵּיהּ קִטּוּפֵי דְעֵינְבֵי א"ל לְשִׁמְעִיָה זִיל חֲזִי אֵי דְבַר יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ לֹא אֵייתִי לִי וְאֵי דְאֵינוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ אֵייתִי לִי שְׁמַע הֵהִיא דְהוּי יִתִּיב בְּפִרְדָּסָא אָמַר לִיהֵא דְאֵינוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל שְׂרִי אָמַר לּוֹ דְאֵינוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל שְׂקִיל דְמִי יִשְׂרָאֵל לֹא שְׂקִיל דְמִי וּמְפָרֵשׁ הַתּוֹסְפוֹת אָף כִּי גִזַּל שֶׁל דְאֵינוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל אֲסוּר מִכָּל מְקוֹם דְעֵתוֹ שֶׁל רַב אֲשִׁי הָיָה כֵּן לְפִי הָאָמֵת לְפָרוּעַ לּוֹ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ נִרְאָה לר"י שְׁכַן הָיָה דְעֵתוֹ מִתְחַלְּהָ כְּמוֹ שְׁהַשִּׁיב לְהֵהִיא דִּיתִיב בְּפִרְדָּסָא כּו' שְׁמַע מִינְיָה כִּי גִזַּל הוּא מוֹתֵר כְּשִׂידוּעַ שְׂבָרְצוֹן יִקְבַּל מַעוֹת בְּעַד הַפִּירוֹת: וְנִרְאָה לְחֻלְק וְלֹאמַר דְגִזַּל יִשְׂרָאֵל אֲסוּר אֲפִילוּ כְּשִׂידוּעַ שְׂיִקְבַּל מַעוֹת שְׁהָרִי אָמַר יִשְׂרָאֵל לֹא שְׂקִיל דְמִי מִשְׁמַע אִם יִשְׂרָאֵל שְׂקִיל דְמִי מוֹתֵר: וְאָף אִם נִפְרָשׁ שְׂדַעַת הַתּוֹסְפוֹת הִיא שְׁכַן הָיָה דְעַת רַב אֲשִׁי מִתְחַלְּהָ הֵינּוּ בְּמָה שְׂאוּמֵר אֵי דְאֵינוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ אֵייתִי כִּי אֵינוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל שְׂקִיל דְמִי אֲבָל בְּמָה שְׂאוּמֵר אֵי דְיִשְׂרָאֵל לֹא אֵייתִי אֵינוּ מִטְעַם דְיִשְׂרָאֵל לֹא שְׂקִיל דְמִי כִּי אֲפִילוּ שְׂקִיל דְמִי אֲסוּר וְרַב אֲשִׁי שְׁהַשִּׁיב יִשְׂרָאֵל לֹא שְׂקִיל הַטְעָה אוֹתוֹ וְאָמַר לּוֹ כֵּן כְּדִי שְׂלֵא יִחְשׁוּב הֵהוּא דִּיתִיב בְּפִרְדָּסָא שִׁישׁ הַפְּרָשׁ בֵּין אֵינוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל לְבַר יִשְׂרָאֵל כִּי אֵינוּ בְּרִי יִשְׂרָאֵל הַלּוֹקֵחַ דְמִי מוֹתֵר וּבִישְׂרָאֵל בְּכָל עַנְיָן אֲסוּר וּא"כ הֵהִיא גְּבָרָא לְאוֹ גְּבָרָא רַבָּא הוּא מ"מ נִרְאָה לֹאמַר שְׁגַם ר"ל בְּפַעַם הֵהוּא לֹא הָוָה גְּבָרָא רַבָּא מְדַטְעָה בְּדִינִי וְעוֹד כִּי לֹא הָוָה שְׂאֵיל בֵּי מְדַרְשָׁא רַק לְרַבֵּי יוֹחֲנָן רַבּוֹ

ונחבירו ועוד לא הִיה מְזוּלָזַל בְּעֵצְמוֹ לְשִׁמּוֹר פְּרָד"ס וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה אֵימָא פֶּרַק הַשּׁוֹלַח גְּבִי ר"ל זְבִין נִפְשִׁיה לְלוֹדָאֵי וְנ"ל הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם ר"ל זְבִין נִפְשִׁיה לְלוֹדָאֵי קוּדְם שְׁחֹר לְמוֹטָב דְּמִסְתָּמָא לֹא הִיה מְזוּלָזַל בְּעֵצְמוֹ כֹּל פֶּה עַד פֶּה לְשׁוֹנָם: הַ עוֹד קָשָׁה לִי עַל דְּבָרֵי כְבוֹד תּוֹרְתָהּ שֶׁהוֹכִיחַ שְׂאֵם הַתְּלֵמִיד יֹאמֵר לְרַבּוֹ אֲדַרְבָּהּ שְׂאֵין מִמְשׁוֹת בְּאֲדַרְבָּה שְׁלוֹ וְהִבִּיא כְבוֹד תּוֹרְתָהּ רְאִיה מְהֵא דְאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא לְכָל אֵין הִבּוּ נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְאֲבִיו לְהַכּוֹתוֹ וְלִקְלָלוֹ חוּץ מִמְסִית כּו' וְאֵם כֵּן כֹּל שְׁפָן רַבּוֹ: וְאֲנִי חֲשַׁבְתִּי אֲפִי כִי הִבֵּן אֵין יָכוֹל לְנַדוֹת אֲבִיו מִכָּל מְקוֹל אֵם חֲזִיב נְדוּי וְעֵבֵר בְּנוֹ וְנִדְהוּ הָרִי הוּא מְנַדוּי וְכֵן תְּלֵמִידוֹ וְהִנֵּה לֹא אֲאָרִיף עוֹד בִּהְיוֹת שְׂאֵין תּוֹעֵלַת בְּפִלְפוּל זֶה בְּנִדוֹן דִּינָן וְאֲנִי אֵין לִי פְּנָאֵי כִי פְתַבִּי כְבוֹד תּוֹרְתָהּ נִמְסְרוּ לִידֵי עֶרְב פֶּסַח אֲשֶׁר בְּיוֹם הַהוּא לֹא קָרִיתִי וּבִימֵי הַחֶג הַכָּרַח לַעֲשׂוֹתוֹ חֲצִיזֵי לְכֶם וְגַם הִנְכַרְח לִי לְלַמּוֹד עִם תְּלֵמִידֵי וּמוֹבִיל כְּתַבִּי כ"ת לֹא אָבָה לְהַתְמַהֵמָה וְאָמַר עַל כָּל פָּנִים לְהַפְרֵד יוֹם שְׂשִׁי שְׂאֲחַר הַחֶג בְּבִקְרָה וְהִנֵּה כ"ת הָאָרִיף מְאֹד וְנִלְאֲתִי לְקִרְוֹתוֹ כֹּל שְׁפָן לְהַבִּיט בְּקוֹנָצָר דַּעֲתִי וְלְהַשִּׁיב לְסוּפֵר לְכַתּוּב הַעֲתִקוֹת תְּשׁוּבָתִי וּמָה שְׁפַתְבָּתִי עַד פֶּה הוּא רַק לְמַעַן לֹא יִחְשׁוּב כ"ת שְׁלֹא הַשְּׂגָחְתִּי בְּמָה שְׁפַתְבִּי כ"ת וְגַם אֲמַרְתִּי בְּאוּלֵי אֵין חֲתִימְתִּי נִכְרַת וְיִחְשׁוּב הַרְוָאָה שְׂאֲחַד מִן הַשּׁוּק חֲתָם וְלֹא יִהְיֶה בְּחֲתִימְתִּי לְכֵן הָאָרְכְתִּי מַעֲט לְהוֹדִיעַ דְּלֹאוּ קִטִּיל קִנֵּי בְּאֲגָמָא חֲתָם וְלְכֵן אֲשִׁיב בְּקִצְרָה עַל עֵיקַר הָעֲנָנָן אֲשֶׁר כְּתַב כְּבוֹד תּוֹרְתָהּ לְהַסְפִּים בְּכָל אֲשֶׁר כְּתַב כְּבוֹד תּוֹרְתָהּ: וְהִנֵּה עַל אֲשֶׁר נִדְּהָ וְהַחֲרִים כ"ת בְּזֶה לֹא אֲטַפֵּל כִּי יַדַּעְתִּי שְׁכ"ת תּוֹשֵׁב שֶׁהִיה לִי תְּשׁוּבָתָהּ וְשִׁקְרָאֲתִי גַם אֵת זֶה לְעֲנוּמַת זֶה אֲכֵן אֵינּוּ כֵּן לֹא רְאִיתִי תְּשׁוּבָתָהּ כֹּל אֵינּוּ מִן הַנְּכֹון וּמִן הָרְאוּי לְהַשִּׁיב אֵם לֹא אֲשַׁמַּע דְּבָרֵי שְׁנִיכֶם וּבְפִרְט בְּדְבָרִים גְּדוּלִים כְּאֵלֶּה כִּי אֲפִילוֹ לְכַתּוּב הַנִּרְאָה בְּעֵינֵי לְאֲחַד מִבְּעֵלֵי הַדִּינָן אֲפִי עַל פִּי שְׂאֵינִי פּוֹסֵק מִכָּל מְקוֹם כְּתַב הַמְרָדְכֵי ז"ל וְזֶה לְשׁוֹנוֹ תְּקַנַּת קַהֲלוֹת שְׁתַּקֵּן ר"ח מִמִּינָא עִם גְּדוּלֵי הָאָרֶץ כֹּל רַב שְׂיַפְסוֹק דִּין בְּלִי שְׂמִיעַת שְׁנֵי בְּעֵלֵי דִינָן אֲלֵא כְּשִׁיבָא אֲחַד אֲצִלוֹ וְיֹאמֵר תְּשַׁמַּע דְּבָרֵי וּכְתוּב לִי הַנִּרְאָה בְּעֵינֵי וְיִכְתּוּב הַדִּינָן הַהוּא לֹא יִדוֹן שׁוּם דִּין עַד כְּפִין לְשׁוֹנוֹ כֹּל שְׁפָן שְׁלֹא לְפִסְוֹק עַל פִּי טַעֲנָה אֲחַד מִבְּעֵלֵי דִינָן וְאֲפִילוֹ לְשַׁמְעַת אֲחַד קוּדְם דְּבָרֵי חֲבֵרוֹ אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה כְּדֵאִיתָא בַּפ' שְׁבוּעוֹת הַעֲדוֹת אֲבָל בְּמָה שְׁפַתְבִּי כ"ת שְׂאֵין חַל עַל ר' יִשְׁעִיָה הַלּוּי יצ"ו שׁוּם חֲרָם בְּזֶה אֲנִי מְסַכֵּם ר"ל לְעֲנָנָן שְׁלֹא יִהְיֶה מְוַחָרֵם אֲבָל לְעֲנָנָן לּוֹמַר בִּהְיוֹת שֶׁהוּא אֵינּוּ מְוַחָרֵם אֵם כֵּן חַל אֲדַרְבָּה שְׁלוֹ בְּזֶה אֵינִי רוֹצֵה לִיטַפֵּל בּוֹ בִּהְיוֹת שְׁלֹא שְׂמַעְתִּי טַעֲנָה שְׁכַנְגָדוֹ כְּדִלְעִיל וְהִנֵּה לֹא אֲכַתּוּב מִדִּין שְׁקַבֵּל עֲדוֹת שְׁלֹא בְּפִנְיֵי אוֹ שֶׁהִזְמִין אוֹתוֹ חוּץ לְבֵית דִּינוֹ מֵאֲפֶס פְּנָאֵי וְזִמְנָן גַּם כְּבוֹד תּוֹרְתָהּ הָאָרִיף בְּטַעֲמִים הֵהֵם וְלֹא הִנִּיחַ לִי כְבוֹד תּוֹרְתָהּ מְקוֹם לְהַתְגַּדֵּר: אֲכֵן נִרְאָה לְפִנְטְרוֹ מִטַּעַם אַחַר דְּכִינּוֹן שְׂאוּמֵר צְיִיטָנָא דִּינָא בְּבֵית דִּין שְׁלִי וּכְבוֹד תּוֹרְתָהּ אוּמֵר שְׂמַסְפִּיק לוֹ בְּזֶה אוּמֵר אֲפִי אֵם כְּבוֹד תּוֹרְתָהּ חַס וְשְׁלוֹם הוֹרָה שְׁלֹא כְּדִין מִכָּל מְקוֹם הָרִי הוּא שׁוֹגֵג בְּדְבָר וְלָמָּה יִתְחַיֵּיב וְהִנֵּה אֲפִי בְּהַבָּאת קָרְבָן עַל הַשּׁוֹגֵג אֵית לְרַבֵּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ רִישׁ פֶּרַק כֹּל לְדַעַת רִישׁ"י ז"ל אוּמֵר מוֹתֵר אָנוּס הוּא וּפְטוּר וְהִלְכָה כְּמוֹתוֹ נִגְדַר רַב וְשְׂמוּאֵל הַחֹזְלִיקִים שֵׁם וְכֵן פֶּסֶק בְּעַל הַסְּמ"ג ז"ל שְׂאוּמֵר מוֹתֵר פְּטוּר בְּמַצָּנוֹת שְׂיִקְרִיב הִיחִיד קָרְבָן חֲטָאת בְּסִימָן רִישׁ"ג וְאֲפִי לְתוֹסְפוֹת ז"ל דְּסְבִירָא לִיה פֶּרַק כֹּל לִיה אֲמַר מוֹתֵר אֲסוּר הִינּוּ טַעֲמָא כְּדֵאִיתָא בְּפִרְק וְאֵלוֹ הֵן הַגּוֹלִין אוּמֵר מוֹתֵר קָרוֹב לְמִזִּיד הוּא כִּי הִנֵּה לוֹ לְלַמּוֹד אֲבָל בְּנִדוֹן דִּינָן אֲפִי אֵם לְמַד וְכִי הִנֵּה יוֹדַע יוֹתֵר מִמָּה שְׂיִוְדַע כ"ת וְלְכֵן אֲנוּס גְּמוּר הוּא: וְאֲפִי אֵם נֹאמֵר שְׂזָה לֹא יִקְרָא אֲנוּס מוֹתֵר וְאֲפִי לְדְבָרֵי חֲכָמִים דְּאֵית לְהוֹן בְּרִישׁ הוֹרִיּוֹת יִחִיד שְׂעֵשָׂה

פְּהוֹרָאֵת בֵּית דִּין חֲזִיב וּדְלָא כְּרַבִּי יְהוּדָא שָׁם מְפַל מְקוּם יֵשׁ לֹמֵר דְּשִׁאנֵי עֲנִין חֲרָם דְּקִיל
מִמְּלָקוֹ לְעֲנִין קֶרְבֵּן וּגְדוּלָּה מִזֶּה אֵיתָא בְּפִרְקֵי שְׁלִישֵׁי דְמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת אָדָם בְּשָׁבוּעַ פֶּרֶט
לְאַנוּס הֵיכִי דְמִי כִי הָא דְרַב פְּהֵנָא וְרַב אָשִׁי מֵר אֲשִׁתְּבַע הֵכִי אָמַר רַב וּמֵר אֲשִׁתְּבַע הֵכִי
אָמַר רַב כִּי אֲתוּ לְקַמֵּיהּ דְרַב אָמַר פְּחַד מְנִיְהוּ אָמַר לִיה אֵינְדָּה אָנָּה שְׁקוּרֵי שְׁקוּרֵי אָמַר
לִיה אֲתָּ לְבָהּ אֲנִסָּה עַד פְּאֵן לְשׁוֹנוֹ הָרִי לֵה שְׁנַקְרָא אָנוּס מִי שְׁטַעָה כָּל שְׁפָן מִי שְׁגְדוּל
הַדוֹר מוֹדָה לוֹ שְׁיַעֲשֶׂה פְּהוֹרָאֵתוֹ וְאָם חֶס וְשָׁלוֹם טַעָה הַמּוֹרָה שְׁאִין עַל הַעוֹשֶׂה מִשְׁפֵּט
חֲרָם אוֹ נְדוּי: וְכֵן נִרְאֶה לְפָרֵשׁ הָא דְאֵיתָא בְּפ' מְרַנְפָּה ר' ור' חֲזִיָּא הוּוּ אֲזִילִי וְשִׁקְלִי
בְּאוֹרְחָא אֶסְתַּלְקוּ לְצַדֵּי הַדְרָכִים הֵנָּה קָא מְפַסַּע וְאֲזִיל ר' יוֹדָא בֵּן קִנּוּסָא קְמִיְהוּ אָמַר לִיה
ר' לר' חֲזִיָּא מִי הוּוּ זֶה שְׁמִרְאָה גְדוּלָּה בְּפִנְיֵנוּ אָמַר לִיה ר' חֲזִיָּא שְׁמָא יוֹדָא בֵּן קִנּוּסָא
תַּלְמִידֵי הוּוּ שְׁפַל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שְׁמַיִם כִּי מַטָּה לְהֵתָם חֲזִיָּא אָמַר לִיה אֵי לָאו יוֹדָא בֵּן
קִנּוּסָא אֵת גּוֹרְתִינָא לְשִׁקָּה בְּגוֹזְרָה דְפִרְזוּלָא פִּירֵשׁ"י נְדוּי נִרְא' לְפָרֵשׁ שְׁכַנְנָתוֹ הֵית' לְנִדּוּתוֹ
אָבַל מְפָנִי שְׁהִי ר' יוֹדָא כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שְׁמַיִם לְכֵן לֹא נְדָהוּ וְלְכֵן אָמַר ר' חֲזִיָּא שְׁפַל
מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שְׁמַיִם וְהַשְׁתָּא קָשָׁה לִי לְמָה רְצָה לְנִדּוּתוֹ וְאַחַר כֵּה לְמָה חֲזוּר בּוֹ מַעֲיָקְרָא
מֵאֵי סְבַר וּלְבַסּוּף מֵאֵי סְבַר אֵי מַשׁוּם יוֹהֲרָא רְצָה לְנִדּוּתוֹ תַּחֲלָה וְאַחַר כֵּה לֹא נְדָהוּ כִּי
נְדָאֵי לֹא פִּינּוֹן לְיוֹהֲרָא זֶה אֵינּוּ כִּי הֵיכָא שְׁמַשׁוּם יוֹהֲרָא מְנִדִּין הָרִי אֵינּוּ מֵהַדְּבָרִים שְׁמַחֲשַׁב
הֶרַמְב"ם ז"ל שְׁמַנְדִּין עֲלֵיהֶם וְאֵי מַשׁוּם שְׁהִיָּה נִרְאֶה לְרַבֵּי שְׁהִיָּה מוֹלְזוֹל בְּכַבּוּדוֹ שְׁהִיָּה
מִרְאֶה גְדוּלָּה לְפָנָיו וְאַחַר כֵּה לֹא נְדָהוּ פִּינּוֹן שְׁנִדָּאֵי לֹא פִּינּוֹן לְזוּלָּל מְפַל מְקוּם קָשָׁה לִי פִּינּוֹן
שְׁכַנְנָה עֲשֶׂה ר' יוֹדָא ור' נִתְזוּלָּל עַל יְדוֹ הָרִי הוּוּ חֲזִיָּב אַע"פ שְׁלֹא פִּינּוֹן לְזוּלָּלוֹ: שְׁהִיָּה
אֵיתָא סוּף פֶּרֶק פִּיצַד הַרְגֵּל דְפִטוּר מִן אַרְבָּעָה דְבָרִים אִם לֹא נִאֲפִילוּ הֵכִי חֲזִיָּב הַמְּפָתָה
לִיתָן בְּנִשְׁתּוּ וּפְגָם כְּדָאֵית' פֶּרֶק נַעֲרָה אַף עַל גַּב שְׁלֹא פִּינּוֹן לְכַיִּישׁ אֲלֵא עַל פֶּרְחָה פִּינּוֹן
שְׁכִינּוֹן לְעֲשׂוֹת מְלָאכָה וְיודַע שְׁעַל יְדֵי אוֹתָהּ מְלָאכָה תְּבַיִישׁ חֲבִירוֹ חֲזִיָּב לְאַפּוֹקֵי שְׁבָא
אָבֹן בְּחִיקוֹ פֶּר' פִּיצַד הַרְגֵּל שְׁעוּמַד וְהִזִּיק וּבִיִּישׁ אוֹתוֹ פִּטוּר מֵאַרְבָּעָה דְבָרִים מְפָנִי שְׁלֹא
פִּינּוֹן וְאִם כֵּן גַּם בְּנִדּוּן דִּינּוֹן פִּינּוֹן שְׁיַדַע בֵּן קִנּוּסָא שְׁעַל יְדוֹ יְזוּלָּל רַבֵּי אַע"פ שְׁלֹא פִּינּוֹן
לְזוּלָּל יֵהָא חֲזִיָּב וְלְכֵן נִרְאֶה לְפָרֵשׁ כְּשִׁרְאָה שְׁהִיָּה יוֹדָא בֵּן קִנּוּסָא דְנוּהוּ לְשׁוּגַג שְׁלֹא הִיָּה
יודַע שְׁזָהוּ זְלוּל וְטַעָה בְּדִין וְלֹא נִתְחַיֵּב נְדוּי בְּזֶה סְלִיקָנָא כִּי אַף אִם לֹא הִיָּה לִי שׁוּם
רְאִיָּה נִרְאֶה לִי שְׁהַסְבְּרָא נוֹתַנָּת כְּשִׁהָאָדָם טוֹעָה שְׁרָאוּי לְנִדּוּתוֹ וְטַעַם מַצַּד שְׁאָדָם גְּדוּל
פְּמוֹ כ"ת הוֹרָהוּ לְעֲשׂוֹת כֵּן שְׁאִין עָלָיו מִשְׁפֵּט נְדוּי: נְאָם הַנְּמוּדָּה וְהַנְּבוּדָּה דְוּד פֶּהֶן בַּכַּמ"ר
חַיִּים פֶּהֶן ז"ל: פֶּרִי עֵץ עֲבוֹת מְקַיִים מִלִּי דְאָבוֹת וְחוֹבֹת הַלְּבָבוֹת מְלָאוֹת וְטוֹבוֹת בְּפָנִים
צִהְנוּבוֹת הוּוּ נִיְהוּ הָאֵי מְדַרְבְּנָן כ"ר אֲלֵיעֶזֶר בַּכ"ר מְרַדְכֵי ז"ל רְאִיתִי אֲגַרְתָּהּ בָּאָה אֵלַי
וְרֵאשׁ דְּבָרָה הוּוּ לְהוֹדִיעַ בְּעַת חֲזַרְתָּ הַתְּפִלָּה צָרִיף לְעַמּוּד בְּמַקּוּמוֹ עַד הִגִּיעַ לְקַדוּשָׁה
וְאַחַר כֵּה יַחְזוֹר לְמַקּוּמוֹ וְהַבֵּאתָ רְאִיָּה מִמָּה שְׁפַתְבָּ הֶרַמְב"ם ז"ל בְּפִרְקֵי ט' וְזֶה לְשׁוֹנוֹ סִדְר
תְּפִלוֹת כֵּה הוּוּ וְכוּ' עַד וַיַּעֲמוּד בְּמַקּוּם שְׁהִגִּיעַ אֵלָיו בְּעַת שְׁפִסַּע וְאַחַר שְׁיַפְסִיעַ שְׁלִיחַ
צַבוּר שְׁלִישָׁה פְּסִיעוֹת לְאַחֲרֵיו וַיַּעֲמוּד מִתְחִיל וּמִתְפַּלֵּל פִּינּוֹן שְׁהִגִּיעַ שְׁלִיחַ צַבוּר לְקַדוּשָׁה
יֵשׁ רְשׁוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְחַזֵּר בְּמַקּוּם שְׁעַמַּד בּוֹ עַכ"ל: וְכַתֵּב כְּבוֹדָהּ דְקָאֵי בֵּין אֲצַבוּר
בֵּין אֲשִׁלִּיחַ צַבוּר וְעַם הֵיחָדִי הַזְּמַן הַכּוּנֵי פְּצַעוֹנֵי עֲכָבוּנֵי מְלֵהֲשִׁיב אֵל כְּבוֹדָהּ מְצוֹנְרָה
לְזֶה שֶׁר' מוּלֵי אַחֲשֵׁי בָּא עֲדִיכֶם וַיַּדַּע מַה שְׁבַלְבֵי מְנַעַתִּי לְבִי מְלֵהֲעֵלוֹת עַל סֶפֶר הַנִּרְאָה
לַע"ד: אָכֵן כְּעַת הַגּוֹד אֵלַי שְׁעוּדָה מְחִזִּיק בְּעִדּוּתֵיהּ וְאוֹמֵר שְׁשִׁלִּיחַ צַבוּר יֵשׁ לוֹ לְעַקְוֹר
רַגְלָיו תוֹף הַתְּפִלָּה בְּעַת הַקְּדוּשָׁה וְלְחַזֵּר לְמַקּוּמוֹ וּלְפִי הַנִּרְאָה לְעֲנִיּוֹת דַּעַתִּי אֵין רְאוּי

לעשות פן לבי אומר לי לצאת ידי חובתי לכתוב לה הנראה לפי עניות דעתי: ואני אומר שלא זה הדרך ולא זו העיר פדברי הרמב"ם ז"ל למבין דבריו על אמתתו לפי הנראה לע"ד דהא בפרק שביעי פתב וז"ל סדר תפלות כה הוא וכו' עד ומתפלל מעומד כמו שאמרנו וכשישלים יושב ויפול על פניו עכ"ל ולא פתב שם וצריך לעמוד במקום שפסע כמו שפתב בפרק ט': וכן גם כן בפרק ה' שפתב וכשגומר התפלה כורע ופוסע ג' פסיעות לאחוריו ונותן שלום וכו' לא פתב שאחר שפסע יש לו לעמוד במקום שהגיע אליו בעת שפסע: וכן יש לדקדק בדבריו ז"ל דמנין הזמן הזה שקבע ואמר דכשיגיע שליח צבור לקדושה יש רשות לכל אחד ואחד לחזור במקום שעמד בו בתפלה וכן מ"ד שיש לכל א' רשות לחזור בעת שיתחיל ש"ץ להחזיר התפלה בכתב הרי"ף ז"ל מנין לו הזמן הזה דהא בפרק הוציאו לו אמרינו אומר רב מרדכי כיון שפסע אדם ג' פסיעות התם מבעי ליה למיקט משל לתלמיד הנפטר מרבו ואם חוזר לאתר דומה לכלב שב על קיאו ע"כ ולא קבע זמן וא"כ הני רב רבי מנין להם הזמן הזה שקבעו וכל שפן שנתנו דבריהם לשעורין וקבעו זמן שאינו שנה לכל של ש"ץ הממהר להתפלל בלחש הזמן קצר ולמאחרים הזמן ארוך אלא עיקרון של דברים אלו לפי הנלע"ד שהרב ז"ל מפרש דרב מרדכי דמתפלל בצבור דוקא קאמר דמבעי ליה למיקם והיינו טעמו משום דאותו המקום אשר עמד שם והתפלל קבעו לעבודה שהוא שעבד את חובו בפעם ההוא לחזר המלאך וכל עוד שהוא צריך בפעם ההוא לעבודת בוראו שהוא מעין העבודה הראשונה דהיינו מעין התפלה שהתפלל כבר אם שחרית ואם מוסף ואם מנחה המקום כחזר המלאך לאותה עבודה ואין לו רשות לחזור במקום ההוא עד הגיע הזמן שהוא מצווה בפעם ההוא לעבוד לבוראו מעין העבודה הראשונה ואם חזר קודם זה הרי קלקל ובלבל כל מה שעשה משל לעבדי המלאך שאין להם רשות להפגס בחזר המלאך אלא אם כן לעבודתו: וא"כ זכינו לדין לדעת הרב שאין לו רשות לחזור במקום אשר עמד בו בתפלה עד שיגיע שליח צבור לקדושה שאז כל יחיד ויחיד חוזר לעבודת בוראו שתייב הוא לענות קדושה: ודרך אגב אומר שתייב הוא לכוין את רגליו כמו בתפלה שהרי אנו אומרים נקדש וכו' כשם שמקדישין אותו וכו' וכתוב ורגליהם רגל ישרה ועד שיגיע שליח צבור לקדושה אין כל אחד ואחד מהצבור חוזר לעבודת בוראו הואיל וקוד' זה אינו חייב להתפלל שפבר התפלל ויצא ידי חובתו: ומאן דסבר עד שיתחיל שליח צבור להחזיר התפלה סבר הואיל ואין חזרת התפלה אלא בצבור אם כן בלא מהצבור חוזר לעבודת בוראו תכף שיתחיל שליח צבור להחזיר התפלה: ולפי זה ואם חוזר לאתר דקאמר רב מרדכי כל שלא שהה עד שיתחיל שליח צבור להחזיר התפלה או עד שיגיע לקדושה למר כדאית ליה ולמ' כדאית ליה קרי ליה לאתר או דלא לת' לאו דוקא ועל דרך שפתבו התספות עלה דהיא דאמרינו בפרק ב' במועד קטן מתה אשתו וכו' ואם אין לו בנים מותר לישא לאתר וכתבו התוספות דלא לתר לאו דוקא אלא פלומר מותר לאחר שבועה ואפשר נמי שהגירסא הנכונה פדברי רב מרדכי פגירסת הרי"ף דגריס משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חוזר לאתר דומה וכו' ולא גריס ואם בו"ו דקאי אתלמיד הנפטר מרבו ולא אמתפלל אלא שהמתפלל אם יחזור במקום שעמד בו בתפלה קודם שיגיע שליח צבור להחזיר התפלה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה הנה ליה פתלמיד החוזר אל רבו לאתר והיינו טעמא כדפי' ואם כן עלה בגדינו מזה ששליח צבור שחוזר ומתפלל אם יחזור למקום

אֲשֶׁר הִתְפַּלֵּל כְּבָר לְאַלְתֵּר וַיִּתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל אֵין בּוֹ דְהוּי כְּכֹלֵב שֶׁב עַל קִיאוֹ הוּאִיל וְחִזּוֹר לְעִבּוּדַת בּוֹרְאוֹ: וְתַדַּע לָהּ שֶׁכֵּן הוּא דְהָא לְמַאן דְסִבֵּר כְּשֵׁיִתְחִיל שְׁלִיחַ צַבּוּר לְהַחְזִיר הַתְּפִלָּה הַרְשׁוּת נְתוּנָה לְכָל אֶחָד מֵהַצַּבּוּר לְחִזּוֹר לְמִקוּמוֹ אִם כֵּן שְׁלִיחַ צַבּוּר עֲצָמוֹ הַמַּחְזִיר הַתְּפִלָּה וְכֵן כָּל הַמְשַׁלְּמִים תְּפִלָּתוֹ בְּעַת שֵׁיִתְחִיל שְׁלִיחַ צַבּוּר הַתְּפִלָּה הַרְשׁוּת בְּיָדוֹ לְחִזּוֹר לְאַלְתֵּר: וְאֵין לֹאמַר בּוֹ שֶׁהוּא כְּכֹלֵב שֶׁב עַל קִיאוֹ: וְיֵמָּה שֶׁאָמַר אֶלְא וְדַאי כְּדָכְתִּיבְנָא וְיֵמָּה שֶׁכְּתִב הָרַב זְכָרוֹ לְבִרְכָה וְאַחַר שֵׁיִפְסִיעַ שְׁלִיחַ צַבּוּר שְׁלֹשָׁה פְּסִיעוֹת לְאַחֲרָיו וַיַּעֲמֹד עוֹד לָאו לְמִימְרָא שְׁצָרִיף הוּא לַעֲמֹד כְּמוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַצַּבּוּר דְּאֵי הֵכִי יַעֲמֹד וַיִּתְחִיל וַיִּתְפַּלֵּל וְכוּ' הִנּוּה מִבַּע' לְרַב לְמִימַר דְּהָא עַד הַשְּׁתָּא לָאו בְּשְׁלִיחַ צַבּוּר קָא עָסִיק וְאַדְחֻוּי לָא סְמִיכִינוּ אֶלְא שְׁהַרְבּ ז"ל קָאֵי עַל יְסוּד מוּסַד דְּבִפְרָק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר וְהִבִּיאוּ הָרַב גַּם כֵּן דְּאִמְרִינוּ הֵתֵם כְּמָה יִשְׁהָא בֵּין תְּפִלָּה לְתְּפִלָּה רַב הוּנָא וְרַב חֲסֵדָא חַד אָמַר כְּדִי שְׁתַּחֲוּנוּ דַּעְתּוֹ עָלָיו וְחַד אָמַר כְּדִי שְׁתַּחֲוּלֵל דַּעְתּוֹ עָלָיו וְאֵע"ג דְּפִי הֵתֵם רַש"י כְּמָה יִשְׁהָא בֵּין תְּפִלָּה לְתְּפִלָּה מִי שֵׁיִשׁ עָלָיו לְחִזּוֹר וְלִהְתְּפַלֵּל אוֹ מִשּׁוּם דְּטַעָה אוֹ מִשּׁוּם מוּסָפִין עַד כְּאֵן לְשׁוּנוֹ: הֵיִינוּ מִשּׁוּם דַּעְלִיָּהוּ קָאֵי הֵתֵם וְקָאֵמַר כְּמָה יִשְׁהָא אֶבֶל ה"ה נְמִי בְּכָל מִתְפַּלֵּל שְׁתִּי תְּפִלוֹת זֹו אַחַר זֹו שְׁצָרִיף לַעֲמֹד הוּא גַּם כֵּן עַד שְׁתַּחֲוִיָּשׁב דַּעְתּוֹ עָלָיו וְכָל שֶׁכֵּן בְּשְׁלִיחַ צַבּוּר שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רֶם וְאִימַת הַצַּבּוּר עָלָיו וְצָרִיף הוּא לְהוֹצִיא לְמִי שֶׁאֵינוּ בְּקִי שֵׁיִשׁ לוֹ לַעֲמֹד הַשְּׁיַעוֹר הַהוּא כְּףָה נִרְאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעְתִּי: וְכֵר מִן דִּין אָמִינָא דְּמִילְתָּא דְּפִשְׁיטָא הוּא שְׁכָל הַמִּתְפַּלֵּל וְחִזּוֹר וּמִתְפַּלֵּל שֵׁיִשׁ לוֹ לַעֲמֹד וּלְשִׁהוֹת מְעַט בֵּין תְּפִלָּה לְתְּפִלָּה כְּדִי שֵׁיִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִסוּף הַתְּפִלָּה וַיִּישְׁב דַּעְתּוֹ לְהִתְחִיל וְלִהְתְּפַלֵּל וְאֵע"פ שֶׁאֵין הַדְּבָר צָרִיף לְרִאָיָה לַע"ד: מְכָל מְקוּם לְרוּחָא דְּמִילְתָּא אָמִינָא דְּאֵי לָא תִּימָא הֵכִי מֵאֵן דְּקָא בְּעֵי הֵתֵם בְּפִרְק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר כְּמָה יִשְׁהָא וְכוּ' הֵיכָא קָאֵי דְּהָא אֲשַׁפְּחוּ הֵתֵם מֵאֵן דְּסִבֵּר שְׁצָרִיף לְשִׁהוֹת אֶלְא וְדַאי כְּדַאמְרֵן דְּסִבְרָא פְּשׁוּטָה הִיא שְׁצָרִיף לַעֲמֹד וּלְשִׁהוֹת וְכַעֲי כְּמָה זְמַן יִשְׁהָא: וְלְפִי זֶה הַרְמַב"ם זְכָרוֹ לְבִרְכָה שְׁכַתְבָּה וְאַחַר שֵׁיִפְסִיעַ שְׁלֹשָׁה פְּסִיעוֹת וַיַּעֲמֹד וְכוּ' כְּתִב כֵּן מִשּׁוּם דְּפִשְׁיטָא לִיָּה לְרַב דְּסִבְרָא פְּשׁוּטָה הִיא שְׁצָרִיף לַעֲמֹד וּלְשִׁהוֹת בֵּין תְּפִלָּה לְתְּפִלָּה וְאֵגַב אוֹרְחִיָּה כְּתִב כֵּן: וְאַפְּשָׁר נְמִי לְפָרֵשׁ וְלֹאמַר דְּוִיעַמַד דְּקָאֵמַר הָרַב הֵיִינוּ כְּדִי לְתַת שְׁלוֹם לִימִינוּ וְלִשְׁמַאלוֹ אֶלְא שְׁנִרְאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעְתִּי דְּמִילְתָּא דְּפִשְׁיטָא הִיא שֵׁיִשׁ לוֹ לַעֲמֹד מְעַט כְּדְּפָרִישִׁית וְאֵנִי אוֹמַר שְׁבִכְלָל וַיַּעֲמֹד שְׁכַתְבָּה הָרַב הָא וְהָא אֵיִתָּא: וְעוֹד אֵנִי אוֹמַר דְּלִהְנַהוּ רַבְרָבִי שְׁלֹא הִבִּיאוּ דְּבָרֵי רַב מְרִדְכִי דְּקָאֵמַר דְּמִבְּעֵי לִיָּה לְמִיקָם אֶלְא הִבִּיא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי דְּקָאֵמַר דְּנוֹתֵן שְׁלוֹם נִרְאָה דְּסִבְרָתוֹ ז"ל הִיא דְּמֵאֵי דְּקָאֵמַר רַב מְרִדְכִי דְּמִבְּעֵי לִיָּה לְמִיקָם הֵיִינוּ שְׁלֹא לְחִזּוֹר לְאַלְתֵּר כְּדְּפָרִישִׁית הֵתֵם וְדִי לוֹ הַזְּמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד אַחַר שְׁפָסַע לְתַת שְׁלוֹם וְאִם יִחְזוֹר מִשָּׁם וְהִלָּאָה אֵינוּ כְּכֹלֵב שֶׁב עַל קִיאוֹ: וְרַב מְרִדְכִי לָא הוֹסִיף עַל דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי כְּדִין אֶלְא בְּטַעְמָא דְּעִלְמָא וְהֵכִי קָאֵמַר שְׁמִי שֶׁאֵינוּ עוֹמֵד לְתַת שְׁלוֹם אֶלְא חוֹזֵר לְאַלְתֵּר לָא דִּי לוֹ שְׁעֵבַר עַל שְׁלֹא נָתַן שְׁלוֹם אֶלְא שְׁעֵבַר עוֹד שֶׁהוּא כְּכֹלֵב שֶׁב עַל קִיאוֹ אֶבֶל מִי שֵׁיִעַמֵּד אַחַר שְׁפָסַע וַיִּתֵּן שְׁלוֹם אֵינוּ כְּכֹלֵב שֶׁב עַל קִיאוֹ דְּבִזְמַן שֶׁעַמֵּד לְתַת שְׁלוֹם דִּי לוֹ וְאֵין זֶה חוֹזֵר לְאַלְתֵּר וְסוּגִיָּית הַגְּמָרָא בְּפִרְק הוֹצִיאוּ לוֹ שְׁהַזְפִּירְתִּי דִּיִּיקָא בְּדְּבָרֵיהֶם לְעֲנִיּוֹת דַּעְתִּי דְּגָרְסִינוּ הֵתֵם אָמַר רַבִּי אֶלְפִּסְנִדְרָאֵי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיף שֵׁיִפְסִיעַ שְׁלֹשָׁה פְּסִיעוֹת לְאַחֲרָיו וְאַחַר כְּףָה יִתֵּן שְׁלוֹם אָמַר רַב מְרִדְכִי כִּיִּן שְׁפָסַע אָדָם שְׁלֹשָׁה פְּסִיעוֹת הֵתֵם מִיבְּעֵי לִיָּה לְמִיקָם מְשַׁל לְתַלְמִיד וְכוּ' תְּנִיָּא נְמִי הֵכָא הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיף שֵׁיִפְסִיעַ שְׁלֹשָׁה פְּסִיעוֹת לְאַחֲרָיו וְאַחַר כְּףָה

יתן שלום והשפא יש לדקדק קצת דהאי לפי סדר סוגיית הגמרא משמע דמייתי סיעתא
מההיא ברייתא לרב מרדכי נמי ומאי סייעתא דרב מרדכי מההיא ברייתא אלא נראה
דהיינו סייעתיה ממאי דקאמר צריה שיפסיע שלשה פסיעות ואחר כך יתן לו שלום
דמשמע שיש לו לעמוד כדי נתינת שלום ואם פן לפי זה רשות נתונה לכל אדם אחר
שפסע שלשה פסיעות ונתן שלום לחזור למקומו אליבא דהני רבבין פדכתבנא: ומעתה
אני אומר דאפשר לומר שכן היא דעתו של הרמב"ם ז"ל בפירושו שהוא סוגיא ומשום
הכי לא פתב בפירק ו' אלא ונותן שלום וכו' וקבעו שיפטר מן התפלה כמו שנופטרין
מלפני המלה וכן בפירק ז' לא פתב אלא ומתפלל מעומד כמו שאמר וכשישלים ישב ויפול
על פניו וכו' פלומר וכשישלים התפלה כמו שאמרנו דהיינו שיפסע לאחוריו ויתן שלום
ישב וכו' ומה שכתב בפר' ט' לאו דברי מרדכי הנזכר בגמרא הם אלא סדר הגדולים
שהנהיגו בזמן שהוא הוא או מסדר רב עמרם או מתשובת הגאונים פדכתב על ספר מגדל
עוז ושוניש המנהג הוא על הדרך שפכתתי שאותו המקום שהתפלל שם עשא דוד המלה
לאותה עבודה ופדכתבנא אלא שלפי זה אני אומר שאין סמך למנהג זה מדברי המרדכי
ואפשר נמי לומר דבכלל דברי המרדכי היא והא איתא ומבעי ליה למיקם דקאמר לכל
אחד בדינו קאמר דהיינו למתפלל ביחיד לאלתר ולמתפלל עם הצבור עד שיסתחיל שליח
צבור הקדושה ואם חזר מתפלל עם הצבור קודם זה נקרא לאלתר או דלא לאלתר לאו דוקא
למתפלל עם הצבור או שהגרסא הנכונה בגרסת הרי"ף וכדפי' ואם פן עלה בדינו
שלידעתם דהני רבבין פדכתבנא המתפלל ביחיד יש לו רשות לחזור תיכף אחר שנתן
שלום וכל שכן לצבור אלא ששליח צבור שיש לו להחזיר ולהתפל בקול רם יש לו
לעמוד ולשהות מעט קודם שיסתחיל להחזיר התפלה וכדפי' ואפי' לר' ירוחם ז"ל שהביא
הוא דר"ף ז"ל וכתב אחר כך וזה לשונו ונראה פי ביחיד פלומר פשמתפלל יחיד אינו
חוזר מיד אלא ישעה מעט עכ"ל: ומשמע מדבריו שהוא ז"ל סובר שאחר נתינת השלום
יש לו לשהות מעט נראה דהיינו דוקא ביחיד שאינו חוזר לעבודת בוראו קאמר אבל
בשליח צבור המתחזיר התפלה שהוא חוזר לעבודת בוראו או למי שהשלים תפלתו בעת
שיסתחיל שליח צבור להחזיר התפלה אליבא דמאן דסבר דבעת שיסתחיל שליח צבור
להחזיר התפלה יש רשות לכל אחד לחזור מודה הוא דלא חיישינן אל המרדכי אלא
ששליח צבור שיש לו לחזור ולהתפלל יש לו לשהות מעט קודם שיסתחיל להתפלל
וכדפירשתי כנלע"ד: ואני אומר הנח להם לישראל לנהוג כמו שנהגו וכמו שאמרו צא
ולמד מה צבור נוהג ובמה שרצה פבודה לומר שמתר לו לשליח צבור לעקור רגליו
ולצאת ממקומו בעת הקדושה הואיל וצריה לעמוד במקומו בתחלת התפלה דלא ליהוי
פכלב שב על קיאו והבאת ראיה מבקש להתעטש דפירק מי שמתו ומדר' עקיבא דפירק
אין עומדין במחילה מפבודה אני אומר שדברים אלו אין להם טעם דבבקש להתעטש
מרחיק ד' אמות כדי שלא יצא הריח רע במקום שמתפלל ואחר שיסתעטש ויכלה הריח
חוזר למקומו כדי שלא יתפלל במקום שיצא הריח וכן רבי עקיבא שהיה מתפלל בזוית
זו ואדם מוצאו בזוית אחרת היה צריה לכה פדמפרש התוס' מפני פריעות והשתחוית
שהיה עושה שהוא היה משתחנה בפשוט ידים ורגלים דסתם השתחנה כה היא וכשעושה
פן על פרחו הוא עוקר רגליו ממקומו בעת שהוא קם וכל זה היה מענין התפלה אבל
בגדון דידן מי הכניסו לש"ץ שיצא מה לו להחזיר התפלה לאלתר כדי שיצטרך לצאת

ממקומו לדעתה בעת הקדושה ולא יעמוד קודם שיתפלל שיעור הראוי ואחר כך יחזור למקומו ויתפלל או ישלים תפלתו במקום שכבר התחיל והתפלל ב' ברכות הראשונות ולא יבנים עצמו באיפור ללא צורך דאין ספק שאסור להתפלל לצאת בעודו מתפלל דאפילו ראה אנס או קרון בא פנגדו דאמרינו בפרק אין עומדין דאם אפשר לו לקצר יקצר ואם לאו פוסק ואף על גב דכתב הר"ן בשם הירושלמי דאם אי אפשר לו לקצר ויכול הוא להתרחק ממנו בצד אחד שאין לו לפסוק מכל מקום דוקא שראה אנס או קרון בא פנגדו ואי אפשר לו לקצר הוא דאמרינו דמותר הוא לצאת ממקומו שאנס הוא לכה אבל אם לא ראה אנס וכו' או שראה ואפשר לו לקצר אסור לו לצאת ממקומו ומהא דקדק ר"י בעל הטורים וכתב בטור אורח חיים דהיא דר' עקיבא דפרק אין עומדין בתחנונים שאחר התפלה הנה וכן דוקא במתפלל ומצא צואה פנגדו הוא דאמרינו שילך לפניו ארבע אמות או יסלקנה לצדדין אבל לצאת ממקומו בלי דוחק פשיטא שאסור וא"כ בנדון דידן לא מיבעיא לר"י בעל הטור שכתב דהיא דרבי עקיבא בתחנונים של אחר התפלה הנה פדכתיבנא ואם כן אפילו במה שהוא מענין התפלה דהיינו פריע' והשתחנן לר' עקיבא קאמר רי' שאסור להתפלל לצאת ממקומו קל וחומר לצאת ללא צורך פנגדון דידן דאפילו לדברי קודם שיתחיל שיעור הראוי שלא יהא פכלב שב על קיאו: ואל יתחיל להתפלל לאלתר עד שיצטרף לצאת ממקומו בעת הקדושה או יתפלל במקום שהתחיל להתפלל כבר וגרע האי טפי ממאי דקאמר רבא בפרק מי שמתו דמי שהיה מתפלל ומצא צואה במקומו דהואיל וקטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה כלומר הואיל וקטא לפי שלא בדק עד שלא התפלל תפלתו תועב' נהלא דברים קל וחומר ומה זה שלא ידע שום ידיעה בעולם שיש שם צואה קאמר רבא שחטא על שלא בדק שליח ציבור המחזיר תפלה שידע בנדאי שאם לא יעמוד במקומו שיעור הראוי שצריך הוא לעבור ולצאת ממקומו לדעתה על אחת כמה וכמה שאם לא יעמוד קודם שיתחיל שיעור הראוי ויחזור למקומו בעת הקדושה פדעתה שיקרא עבריין וכ"ש שאינו חייב לחזור למקומו בעת הקדושה אלא שיש לו רשות לדעתה שאין לו לחזור ולעבור בדברי חכמים שאסרו לצאת ממקומו הואיל והרשות בידו אלא אפילו למי שפירש דבאמצע התפלה הנה היא דר' עקיבא דוקא התם הוא שמותר שהפריעות וההשתחנויות מענין התפלה הם אבל בנדון דידן שאינו מענין התפלה פשיטא שאסור לו לצאת ממקומו אלא יש לו לעמוד קודם התפלה שיעור הראוי לדעת פבודה או לעמוד במקום שהוא אשר התחיל להתפלל כבר ולא נתן לו רשות לעבור בדברי חכמים ולחזור למקומו ללא צורך וכל זה לדעת פבודה אבל לפי הנלע"ד שיש לו רשות לחזור לאלתר ואינו פכלב שב על קיאו אלא שיש לו לעמוד ולשהות מעט בין תפלה לתפלה פדכתיבנא צור ישראל משגיאות יצילנו ומזדונות יחשכני ומתורתו נפלאוש יראינו: נאום הטרווד בטרדי זמנו: דוד בכמ"ר חיים הפהן ז"ל: בית כד חדר א שאלה פתובה אחת שפתוב בתנאיה שאם חס ושלום תפטר האשה בחיי בעלה ולא ישאר לו ממנה זרע של קיימא שיהיה למד יום אחר פטירת אמו שיחויב הבעל להחזיר ליורשיה יורשי פתובה שלישי פתובה שהוא החצי מכל מה שהכניסה לבעלה ונפטרה בחיי בעלה ונשארה ממנה בת שחיתה חמשה עשר ימים אחרי אמה לא יותר והיתה בת שנה פשנפטרה והיה לה אחות לנפטרת יהודית שבאת להתנהד עמה ונשארה להן אח חי שנשמע בין עכומ"ז ודעתו לבוא גם הוא לחסות תחת

כּפּנִי הַשְּׂכִינָה וְעַתָּה אַחֻת הַנִּפְטָרָת שׁוֹאֵלֶת מִבְּעַל אַחֻתָּה שְׁלִישׁ הַפְּתוּבָה וְהוּא מְשִׁיב אֲנִי לְיִוְרָשִׁיָּה הַיִּוְרָשִׁין אֶת פְּתוּבָתָה מִמְּשַׁפַּחַת בֵּית אָבִיָּה פְּתִיב וְאַחִיָּה הוּא הַיִּוְרָשׁ וְלֹא אֶת כְּשִׁיבּוֹא הוּא וְיִתְּבַעֲנִי אֲשָׁלִים עִמּוֹ הַתְּנָאִי אוֹ אֲפִיִּסְהוּ יִלְמְדִינוּ רַבִּינוּ אִם הַדִּין אִם רְאוּבוּן בְּעַל הַנִּפְטָרָת אִם לָאוּ וְאִם יִהְיֶה זֶה מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁפָּתַב הָרָא"שׁ ז"ל בְּתִשׁוּבַת שְׁאֵלָה מִסְּבָתָא וְתַרְתִּין בְּנִתִין דְּאַשְׁתְּבָּגִין וְשִׁבְקִי אַרְעָתָא וְכוּ': תִּשׁוּבָה גַם כִּי מִדְּבָרֵי כ"ת יִרְאֶה שֶׁהַדְּבָר פְּשׁוּט בְּעֵינֵיהּ שְׁאִין הַבְּעַל יוֹרָשָׁה וְלִכְפֹּד לֹא נִסְתַּפְּקַת אֲלָא אִם תִּנְתֵּן הַיִּוְרָשָׁה בְּיַדִּי אַחֻתָּה אוֹ לֹא לֹא אֲמַנְעֵה יְדֵי מְלַבָּאָר כֹּל הָרָאוּי לַעֲנִיד וְאַנִּי אוֹמֵר דְּמִסְתַּמָּא אָבִי הַנִּנְעָרָה אוֹ קְרוּבֵיהּ נִתְּנוּ לָהּ הַגְּדוּנָיָה הַכְּתוּבָה בְּשִׁטְר וְכֵן מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן כ"ת שֶׁפָּתַבְתָּ שִׁטְר פְּתוּבָה שֶׁפָּתוּב בְּתַנְאִיָּה וְכוּ' וְכִינּוּן שֶׁכ"ת לֹא בִּיָּאָר בְּשִׁאֲלָתוֹ אִם בְּלִשׁוֹן הַשִּׁטְר הִיָּה פְּתוּב שֶׁנִּנְעָשָׂה הַתְּנָאִי כְּתַנְאִי בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבוּן כְּגוֹן תְּנָאִי כְּפּוּל וְכִיּוּצָא בּוֹ אוֹ לֹא רְצוּנֵי בְּזָה אִם הִיָּה פְּתוּב בּוֹ עַל מְנַת שְׁיַחְזִיר בְּעֵלָה חֲצֵי הַגְּדוּנָיָה לְיִוְרָשִׁי אָבִיָּה אִם תִּפְטֹר בְּתוֹ קוֹדֵם בְּעֵלָה הוּא נוֹתֵן לְבִתּוֹ הַגְּדוּנָיָה הַפְּתוּבָה בְּשִׁטְר וְאִם לֹא יַחְזִירָהּ בְּעֵלָה אִם תִּפְטֹר אֲשֶׁתּוֹ קוֹדֵם מִמֶּנּוּ לֹא יִהְיֶה נִכְסֵי הַגְּדוּנָיָה לְבִתּוֹ דְּהַשְׁתָּא אִם לֹא יַחְזִיר הַבְּעַל הַגְּדוּנָיָה אַחֲרֵי מוּת אֲשֶׁתּוֹ אִיגְלָאִי מִלְתָּא לְמַפְרַע שֶׁהַגְּדוּנָיָה לֹא הִיָּתָה שָׁל בְּתוֹ מְעוּלָם אֲלָא שָׁל אָבִיָּה הִיָּתָה וְיִוְרָשִׁי אָבִיָּה יוֹרָשִׁים הַנִּכְסִים הֵהֵם אוֹ פְּתִיב בּוֹ סְתָם שֶׁתְּנָאִי הַשִּׁטְר יִהְיוּ כְּחוֹמֵר כֹּל הַתְּנָאִים הַעֲשׂוּיִין כְּתִיקוֹן חֲכָמִים וְכִדְכָתַב הַסֵּמ"ג בְּשֵׁם ר"י בְּסִימָן נ' וְז"ל אוֹמֵר ר"י כִּי שְׁמָא אִם אוֹמֵר סְתָם שְׁיִהְיֶה כְּתַנְאִי בְּנ"ג וּבְנ"ר יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁיִוְעִיל בְּלֹא כְּפִילַת הַתְּנָאִי וְכֵן פָּתַב הַמְרָדְכֵי בְּפָרֶק מִי שְׁאַחְזוּ וְצָרִיף אֲנִי לְהַתְּעוֹרֵר בְּדָבָר וְלִכְתּוּב הַנִּלְע"ד בְּקִיצוֹר גְּדוּל בְּזָה שְׁאִם בָּאֲתִי לְבָאָר הַדְּבָרִים וְרָאִיתֶם בְּהַרְחָבָה יִכְלָה הַזְּמַן וְאַתְּבַטֵּל מִמְּלֶאכֶת שְׁמַיִם הַמְּנוּטֶלֶת עָלַי וְאַקְצֹר וְאַעֲלֶה וְזֶה שְׁאִם בְּלִשׁוֹן הַשִּׁטְר פְּתוּב כְּאַשְׁרֵי כְּתַבְתִּי הַתְּנָאִי קִיָּים וְאִינוּ יוֹרָשׁ אֲפִילוּ לְר"ח שֶׁפָּסַק כֹּר' שֶׁמְעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל דַּפ' הַכּוֹתֵב דְּהַמְתָּנָה שְׁלֹא יִרָשׁ בְּנִכְסֵי אֲשֶׁתּוֹ אִין בְּדְבָרֵיו פְּלוּם וְהַתְּנָאִי בְּטֵל וּבִין הִיכָא שֶׁהַבְּעַל מְסַלֵּק עֲצָמוֹ מִיִּוְרָשַׁת אֲשֶׁתּוֹ כִּי הִיא דַּתְּנָן בְּמַתְּנִיתָן וּבִין הִיכָא שֶׁהָאֵב מְתָנָה שְׁלֹא יִרָשׁ הַבְּעַל קְאָמֵר דַּתְּנָאוּ בְּטֵל דְּבִין לְטַעֲמָא דְּקָאֵמֵר רַשְׁבָּ"ג בְּמַתְּנִיתָן מְשׁוּם ע"מ שֶׁפָּתוּב בַּתּוֹרָה וּבִין לְטַעֲמָא דְּיָהִיב ר"ח בְּשֵׁם הַיְרוּשְׁלָמִי מְשׁוּם דְּדָמִי לְמִי שֶׁמְסַתְּלֵק מִיִּוְרָשַׁת אָבִיו אִין הַפְּרָשׁ בִּין הִיכָא שֶׁמְתָנָה הָאֵב לְהִיכָא שֶׁמְתָנָה הַבְּעַל דְּבִין כֶּף וּבִין כֶּף הַתְּנָאִי בְּטֵל מְאוּתָם הַטְּעָמִים בְּנִידוֹן דִּידָן הַתְּנָאִי קִיָּים אֲלִיבָא דַּכ"ע פִּינּוּן דְּבִלִּשׁוֹן הַשִּׁטְר שֶׁפָּתַב כ"ת מִשְׁמַע שְׁאִין הַתְּנָאִי בִּינֵיהֶם שְׁלֹא יִירָשׁ אֲלָא שְׁיִירָשׁ וַיְחַוִּיב לְהַחְזִיר הַיִּוְרָשָׁה לְיִוְרָשִׁי אָבִיָּה דְּבַכ"ג מִלְתָּא דְּפָשִׁטָא הִיא דְּאַלִּיבָא דַּכ"ע הַתְּנָאִי קִיָּים פִּינּוּן שְׁאִין כְּאִן סִילּוּק יִוְרָשָׁה לֹא נִשְׁתַּנָּה זֶה מִשְׁאַר תְּנָאִי מְמוֹן דְּקִי"ל כֹּר' יְהוּדָה דְּסַבֵּר דְּהַתְּנָאִי קִיָּים וְתַדַּע לָהּ שֶׁכֵּן הוּא דְּהָא הָרִי"ף ז"ל הִבִּיא בְּהַלְכוּתִיו בַּפ' הַכּוֹתֵב מְאִי דְּגָרַס בִּירוּשְׁלָמִי אִילִין דְּכְתָבִי לְנִשְׁיָהּ אִי מִיתָא בְּלֹא בְּנֵי כֹל מֵא דִּילָהּ תַּהֲדָר לְבְנֵי נָשִׁי תְּנָאִי מְמוֹן הוּא וְקִיָּים וְכַתֵּב הָרַמְבַּ"ן ז"ל בְּשֵׁם רַבּוֹ אֲלִיבָא דְּר"ח דְּפָסַק כְּרַשְׁבָּ"ג דְּהָכָא דְּהִיָּינוּ טַעֲמָא דְּקִיָּים הַתְּנָאִי מְשׁוּם שְׁאִינוּ מְתָנָה עָמָה שְׁלֹא יִירָשָׁנָה אֲלָא יוֹרָשָׁה וּמְתָנָה לְהַחְזִיר יִוְרָשָׁתוֹ לְבְנֵי נָשָׂא וּפְשִׁיטָא דַּכָּה"ג שֶׁפִּיר דָּמִי אֲלִיבָא דַּכ"ע: וְכֵן הָר"ן ז"ל פָּתַב בְּפְשִׁיטוֹת בְּסוּף דְּבָרֵיו דְּאַלִּיבָא דְּהָרִי"ף ז"ל דְּלֹא פָּסַק כֹּר' שֶׁב"ג אֲלָא כְּרַבָּנּוּ וּמְאִי דְּאַתְמֵר בִּירוּשְׁלָמִי אִי מִיתָא בְּלֹא בְּנֵי וְכוּ' אֲשֶׁתְּכַחַת לָהּ בְּכּוֹתֵב לָהּ וְעוֹדָה אַרוּסָה שְׁאִם מְחַיִּיב עֲצָמוֹ לְהַחְזִיר לְיִוְרָשִׁיָּהּ מֵהַ שְׁיִירָשׁ מִמֶּנָּה וְדָאִי מְהַנִּי אֲפִילוּ בְּנִשׁוּאָה וְתַקְּנוּ בְּדְבָרֵיו לְשׁוֹן וְדָאִי דְּקָאֵמֵר וְדָאִי מְהַנִּי לֹאֵר שְׁאִין כְּאִן סָפַק וְאַע"ג דְּלֹא אֲתָמֵר לֹא

בתלמוד דידן בהדיא ולא בתלמוד ירושלמי ודאי הכי הוא דמילתא דפשיטא היא שאין זה התנאי גרוע משאר תנאי ממון ואע"ג דר"ח הוצרך לפרש ההיא דירושלמי כדי לתרצה לדבריו דפסק פרשב"ג דלאו בכתיבת הבעל לאשתו קא מיירי אלא בכתיבת האב לבתו דהוי כמתנה על מנת להחזיר ולא פירש כדפירש הרמב"ן ז"ל אליביה לאו משום דסבר דאין לחלק בין היכא שמתנה שלא יירשנה להיכא שמתנה לירשנה אלא שמתנה להחזיר הירשנה דמילתא דפשיטא היא שיש לחלק פדכתיבנא וכדכתב הר"ן ז"ל ג"כ אלא שר"ח הוצרך לפרש דבכתיבת האב לבתו קא מיירי משום דלישנא דתהדר לבי נשא משמע דאירשנה קאי ומשמע לי טפי לפרש שתחזור הירשנה מעצמה היינו שמתנה האב שלא יירשנה דממילא קאי מהדרה ממה שנפרש אותה דקאי אבעל ולומר שהבעל יורשנה ונתחזרה לירשיה ובהכי הנה האי תנאי פתנאי האחר שמזכיר שם בירושלמי דפסק פרבי שמעון בן גמליאל דהיינו שהתנאי בניהם שלא יירשנה אלא שמחלק בין כתיבת הבעל לאשתו לכתיבת האב לבתו אי נמי הוצרך לפרש כן משום דאיהו סבר דאי כפירוש הרמב"ן בתרוץ דבריו לא הנה צריכא ליה לירושלמי לאשמעינן הא דמילתא דפשיטא היא דבכה"ג התנאי קיים פיון שאינו מסלק הירשנה ונהו ככל שאר תנאי ממון דקיימא לן שהתנאי קיים ולא הנה ליה לירושלמי לפרושי בהאי תנאי טפי משאר תנאי ממון וכן נמי אפילו לר"ת שפסק בפ"ק דקידושין כר' מאיר אליבא דרב ששת דאין קנין לאשה בלא בעלה והנותן מתנה לאשה על מנת שאין לבעלה רשות בה התנאי בטל בכה"ג שכתב בשטר מודה הוא שהתנאי קיים דהא אינו מתנה שלא יהא רשות בה אחרי מותה ולא יירש אלא שירש ויחוייב הוא להחזיר ולנותנה לירשיה וכדכתיבנא: ועתה אומר שאף אם התנאי שבניהם הוא שהבעל לא יירשנה מה שאין לשון השטר סובלו דא"ה שלא יירש חצי הגדוניה הו"ל למכתב מ"מ לרונחא דמילתא אמינא דאפ"ה התנאי קיים דהנה כמתנה ע"מ להחזיר לזמן פלוני או לירשיו ונראה דמהאי טעמא אמר אב"י בשלהי מי שהיה נשוי נכסי ליה ואחריה לפלוני ומת הבעל מוציא מיד הלקוחות ואחריה מיד הבעל וכו' ומשמע ה"מ דהיכא שהתנה בהדיא ע"מ שלא יירש בעל דאין הפרש בין נשואה לשאינה נשואה דבין כה ובין כה אחרי מוציא מיד הבעל ואע"ג דהתם מוקי לה בנשואה ולא בפנויה היינו טעמא כדאמרינן התם דבנשואה כשאמר אחריה לפלוני הנה ליה כמו פי' דבעל לא ליקני משא"כ בפנויה מפלל שאם פירש בהדיא לומר שהוא נותן הגדוניה לבתו על מנת שבעלה לא יירשנה דשפיר דמי והתנאי קיים והיינו משום דהניא מתנה על מנת להחזיר לזמן פלוני ובהכי אתי שפיר טפי מאי דקאמר אב"י אפילו אליבא דרשב"ג דריש פ"ק הכותב דסבר פדכתיבנא המתנה שלא יירש בנכסי אשתו שאין בדבריו פלוג משום דמתנה על מה שכתב בתורה ותנאו בטל ולר"ח דפסק הלכה פרשב"ג מטעמא דדמי למי שמסלק עצמו מירושנת אביו אתי שפיר דלית לן לדחוקי נפשין ולמימר דאב"י פסק כרבנן דקאמר דהתנאי קיים ולהקשות לר"ח דפסק פרשב"ג דהכי מתנה על מנת להחזיר לזמן פלוני הוא ומש"ה אחריה מוציא מיד הבעל אליבא דכ"ע ומהאי טעמא נמי לית לן להוכיח דהלכתא כרבנן דר' מאיר דפ"ק דקידושין דסברי דיש קנין לאשה בלא בעלה דהא אב"י סבר ואחריה מוציא מיד הבעל דמצי למימר דהכא טעמיה דאב"י אהניא פדכתיב' משום דהנה מתנה ע"מ להחזיר לו או לירשיו ולא שייכא מילתא דאב"י לא בפלוגתיהו דרשב"ג ורבנן דריש פ"ק הכותב ולא בפלוגתא

דר' מאיר ורפנן דפ"ק דקידושין ואם התנא פתנאי בנ"ג ובנ"ר פדכתובנא התנאי קנים
ואם לאו התנאי בטל ואם נדונגין' זו הבאה בשאלה היטה שלה קודם שגשאת לזה ולא
נתנה לה אביה והכניסה בעלה ע"מ שבעלה לא ירשנה התנאי בטל דלא שינה השתא
למימר דהויא מתנה ע"מ להחזיר לזמן פלוני דמייד פשגשאת זכה בהם הבעל ממילא כדין
פל שאר נשים המכניסות לבעליהן נכסים אלא א"כ פתב לה הבעל בעודה ארוסה דין
ודברים אין לי בהן דרשב"ג בפ' הפותב דאלת"ה מברחת דבפרק האשה שנפלו למה לי
לשינה בעינו וכדכתב הרמב"ן ז"ל בתשובת שאלה ואין להקשות ולומר דלרפנן דר'
מאיר דפרקא קמא דקידושין דסברי דיש קנין לאשה בלא בעלה למה לי מברחת לי שינה
בפירוש שלא יהא לבעלה רשות בהן דיש לומר דע"כ לא קאמרי רפנן דיש קנין לאשה
בלא בעלה אלא דוקא היכא דדעת אחרת מתנה ובידו ולהתנות הואיל והוא המקנה לה
קנין אבל פל היכא שאין דעת אחרת מתנה מודים הם דאין בידיה אלא זכה בהן כדין נכסי
מלוג פדכתובנא והזמן קצר והמלאכה מרובה ולא באתי להרחיב ולהאריך ולפ"ז מטעמא
דהנה מתנה ע"מ להחזיר לזמן פלוני אמרינן שהתנאי קנים וכן נמי אם התנו במשמעות
לשון השטר שאינו עוקר הירושא שבעל יורש אלא שהתנאי בניהם שהבעל יחזור ויתן
חצי הנדונגא ליורשים דהשתא לא שינה פפילת תנאי אלא א"כ התנה עמו שאם לא יחזיר
חצי הנדונגא אם תמות דלקוי בעילותיו בעילות זנות למפרע וכאלו לא נשאת לו מעולם
ומסתמא תנאי כזה לא נעשה ביניהם מעולם שהדבר צ"ע אם יכולים הם להתנות תנאי
כזה מההיא דמברחת וכדכתובנא או לא וכעת איני מכניס עצמי לבאר זה ודבר רחוק
הוא שינתנו תנאי כזה וראיה מההיא דמברחת וכדכתובנא פשיטא דהתנאי בטל כיון שאינו
פדנתנאי בנ"ג ובנ"ר אלא א"כ התנו ע"י סילוק שהבעל סלק את עצמו ואמר דין ודברים
אין לי בהם לרפנן דרשב"ג פדכתובנא ואחזור למה שהייתי בו דהיכא שהתנאי הוא
מאביה או מקרוביה אם אין התנאי פתנאי בנ"ג ובנ"ר אין פאן תנאי ואומר דאע"ג
דהרי"ף ז"ל וכן הרמב"ם ז"ל פסקו לענין ממון כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח
עליו וא"כ פל התנאי שבו פאומר מהיום הוי ופסקו פאומר מעכשיו דלא בעינן תנאי
ר"ת ור"י ז"ל חלקו עליהם ואמרו דאפילו פאומר מעכשיו אם אין התנאי פפול התנאי
בטל וכן סבר גם הסמ"ג ז"ל שכתב במצות לולב על ההיא דרבא דקאמר הי לה אתרוג
זה במתנה ע"מ שתחזירהו לי נטלו ויצא בו והחזירו לו יצא לא החזירו לו לא יצא דבעינן
שינתנה הנותן תנאי פפול והביא ראיה לזה מההיא דמי שאחזו דקאמר התם אתקין שמואל
בגיטא דשכיב מרע אם מתי ואם לא מתי וכו' וכבר הוכיחו התוספות ז"ל בפ' מי שאחזו
בדיבור אלא אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי דרבא סבר דאומר ע"מ פאומר
מעכשיו דמי וכן הלכה ע"ש וכ"כ בעל הסמ"ג ז"ל עצמו בהדיא בסימן מ"ח בהביאו
ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל שכתב שם דרב אשי ורבא סוברים שפל האומר ע"מ פאומר
מעכשיו דמי ולפנים אכתוב לשונו בע"ה ואפ"ה פתוב הוא ז"ל דבעינן ביה תנאי פפול
וכן הוא ז"ל בהדיא בסימן נ' דאפילו פאומר מעכשיו בעינן תנאי פפול שכתב ז"ל לפיכך
שכיב מרע הנותן גט לאשתו ע"מ צריף לכפול תנאו ולומר הרי זה גיטא אם לא מתי לא
יהא גט ואם מתי יהא גט מעכשיו וכו' הרי לה בהדיא שכתב פאומר מעכשיו שצריף
לכפול תנאו ואע"ג דבסימן מ"ח הביא ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל ולא סתרים שכתב ז"ל
כתב הרמב"ם ז"ל שפל האומר מעכשיו אינו צריף לכפול תנאו וכו' עד וכן האומר ע"מ

הרי הוא פֹּאֹמֵר מֵעֲכָשְׁיוֹ וְאִינוּ צָרִיךְ לְכַפּוֹל תְּנָאוֹ וְכוּ' וְנִרְאֶה לִי דַעְתּוֹ בְּזֶה שֶׁאֵע"פ
שֶׁבִּפְרָק מִי שֶׁאֲחִזּוּ מוֹכִיחַ דַּאֲפִילוּ בַעַל מְנַת מִצְרִיף ר"מ כְּפִילוֹת אֵין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ דְּרַב
אֲשֵׁי וְרַבָּא סוֹבְרִים דְּכָל הָאוֹמֵר ע"מ פֹּאֹמֵר מֵעֲכָשְׁיוֹ וְשֵׁם בָּאוֹתוֹ עֲנִין בֹּאֹמֵר מֵעֲכָשְׁיוֹ
אִינוּ מִצְרִיף כְּפִילוֹת עכ"ל הַרִי לָהּ בְּפִירוּשׁ רֵאֲיָתוֹ שֶׁל הֶרְמֵב"ם ז"ל וְלֹא סִתְרָם כְּמוֹ
שֶׁעָשָׂה בְּלֹא דְחֻמֵּץ בְּפִסְחָא שֶׁהֵבִיא רֵאֲיָה לְדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל וְכַתֵּב וְנִרְאֶה לִי שֶׁדַּעַת
הֶרְמֵב"ם יְהִיָּה וְכוּ' וְאַח"כּ סִתְרָא רֵאֲיָתוֹ וְכַתֵּב וְאֵעפ"כּ לֹא הִיָּה לוֹ לְמִנּוּתוֹ בְּלֹא אֵין וְכוּ' ע"ש
וּבְכָאן לֹא חִזַּר לְסִתּוֹר רֵאֲיָתוֹ לֹא מִשּׁוּם דְּהִכָּא סִבֵּר כְּמוֹתוֹ דְּהָא בְּהִדְיָא חוֹלֵק פְּדַכְתִּיבְנָא
אַלָּא שֶׁבְכָאן לֹא הֵבִיא סִתְרָה עַל דְּבָרָיו שֶׁבְמָה שֶׁכָּתֵב בְּמִצּוֹת לְיֹלָב מִסְתַּמָּא דְּבָרָיו
בְּרוּרִים שֶׁכָּתֵב שֵׁם ז"ל דְּקִיָּמָא לֵן כְּמוֹתוֹ פֶּרֶק מִי שֶׁאֲחִזּוּ כְּדִמּוּכַח הֵתָם בְּתֵר הִכִּי דְקִאָמֵר
הֵתָם אֲתִקִּין שְׁמוּאֵל בְּגִט שֶׁר"ל וְכוּ': וְאֵל יִתְעַקֵּשׁ הַמִּתְעַקֵּשׁ לְחִלּוֹק עַל זֶה מִמָּה שֶׁנִּמְצָא
כְּתוּב בִּפ"ו מֵהִלְכוֹת אִישׁוֹת דְּהֶרְמֵב"ם זכָרוּ לְבִרְכָה בְּהִגְהוֹת הַמִּיָּמוּנִית בְּדַפּוּס הֶרְאִישׁוֹן
אֲשֶׁר נִדְפַס עַל מַה שֶׁכָּתֵב הֶרְמֵב"ם ז"ל כָּל הָאוֹמֵר מֵעֲכָשְׁיוֹ לֹא יִצְטָרֵף לְכַפּוֹל תְּנָאוֹ וְכַתֵּב
בְּסִפְרֵי הַמִּצּוֹת שֶׁפֶן נִרְאֶה לִי אֵע"פ שֶׁבִּפְרָק מִי שֶׁאֲחִזּוּ מוֹכִיחַ וְכוּ' וַיֹּאמֶר הַמִּתְעַקֵּשׁ
שֶׁמִּהֲהִגָּה זֶה מִשְׁמַע שֶׁס"ה מִסְפִּים לְדַעְתּוֹ שֶׁל הֶרְמֵב"ם ז"ל דְּבֹאֹמֵר מֵעֲכָשְׁיוֹ אוֹ ע"מ אִינוּ
צָרִיף לְכַפּוֹל תְּנָאוֹ דְּנִדְאִי לְשׁוֹן אוֹתָהּ הִגְהָה אִינוּ מִבְּעַל הַהִגְהָה שֶׁהִיָּה בְּנוֹ שֶׁל מְהַר"ם
זכָרוּ לְבִרְכָה אֲלָא אֵינָה תִּלְמִיד אוֹ אֵינָה סוֹפֵר טוֹעָה הַטְּעָה הַסִּפֵּר שֶׁבְנוֹ שֶׁל מְהַר"ם זכָרוּ
לְבִרְכָה הֵבִיא לְשׁוֹן הַסֵּמ"ג זכָרוּ לְבִרְכָה כֹּאֲשֶׁר כְּתוּב בְּסֵמ"ג: וְכֵן בְּהִגְהָה שֶׁבְסִפְרֵי הַמִּצּוֹת
כָּתֵב וְנִרְאֶה לִי דַעְתּוֹ בְּזֶה שֶׁאֵרַף עַל פִּי שֶׁבִּפ"מ מִי שֶׁאֲחִזּוּ וְכוּ' וְהַתְּלִמִּיד אוֹ הַסּוֹפֵר חָשַׁב
בְּדַעְתּוֹ שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל הַסֵּמ"ג זכָרוּ לְבִרְכָה כְּדַעְתּוֹ שֶׁל הֶרְמֵב"ם זכָרוּ לְבִרְכָה פִּי לֹא רֵאֲהוּ
מַה שֶׁכָּתוּב בְּסֵמ"ג בְּמִצּוֹת לְיֹלָב וּבְמִצְוֵי גִירוּשִׁין שֶׁכָּבֵר כְּתִבְתּוֹ לְמַעַל' וְלֹא נִכְשֶׁר בְּעֵינָיו
לְפִי דַעְתּוֹ לְשׁוֹן הַכְּתוּב בְּסֵמ"ג וּבְהִגְהָה ז"ל וְנִרְאֶה לִי דַעְתּוֹ בְּזֶה וְכוּ' וְהִגְהָה עַל הַהִגְהָה
וְכַתֵּב שֶׁבְסִפְרֵי הַמִּצּוֹת כָּתֵב שֶׁכָּפֵר נִרְאֶה לוֹ וְלֹא יִדַע דָּאִי הִכִּי הִיָּה לְסֵמ"ג ז"ל לְהֵבִיא דְּבָרָיו
שֶׁל הֶרְמֵב"ם ז"ל בְּפִסְקִיו בְּלִי חוֹלֵק וְתוֹ לֹא כְּמִנְהִגוֹ לְכַתּוּב בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא פּוֹסֵק
כְּדַבְרָיו אוֹ כְּדַבְרֵי אֵינָה פּוֹסֵק שֶׁיְהִיָּה שֶׁמִּזָּה נִרְאֶה שֶׁהוּא ז"ל פּוֹסֵק כְּמוֹתוֹ אֲלָא שְׁרוּצָה
לְהוֹדִיעַ שֶׁמְדַבְּרֵי שֶׁל הֶרְמֵב"ם זכָרוּ לְבִרְכָה אוֹ אֵינָה פּוֹסֵק שֶׁיְהִיָּה לְמַד דְּבָר זֶה וְאוֹמֵר
דְּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ: וְאֵם יֹאמֵר הָאוֹמֵר שֶׁהַסֵּמ"ג זכָרוּ לְבִרְכָה רָצָה לְהֵבִיא רֵאֲיָה לְמַה שֶׁכָּתֵב
הֶרְמֵב"ם הִנֵּה לִיָּה לְמִימֵר וְנִרְאֶה לִי רֵאֲיָה בְּזֶה כְּדַכְתִּי בְּמִצּוֹת קל"ג וְזֶה לְשׁוֹנוֹ כְּתֵב ר"ם
שֶׁהִתְרוּמָה וְכוּ' עַד וְרֵאֲיָתוֹ נִרְאֶה מְדַאֲמֵרִין בְּפִסְחִים וְכוּ' אֲבָל בְּכָאן שֶׁכָּתֵב וְנִרְאֶה לִי
דַעְתּוֹ בְּזֶה הוֹדִיעֵנוּ שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל הֶרְמֵב"ם זכָרוּ לְבִרְכָה בְּזֶה הִיָּתָה כֵּן גַּם פִּי לְדַעְתּוֹ שֶׁל
הַסֵּמ"ג אֵין דְּבָרָיו נְכוּנִים כְּמוֹ שֶׁכָּבֵר כְּתֵב' שֶׁחוֹלֵק עָלָיו וְרֵאֲיָתוֹ שֶׁל הֶרְמֵב"ם זכָרוּ לְבִרְכָה
אֵינָה רֵאֲיָה וְהוּא ז"ל סִתְרָא רֵאֲיָתוֹ בְּמִצּוֹת לְיֹלָב וּמְכָל מְקוֹם רָצָה הוּא ז"ל לְהוֹדִיעֵנוּ מַה
הִיָּתָה דַּעַת שֶׁל הֶרְמֵב"ם זכָרוּ לְבִרְכָה וְחוּץ מִזֶּה שֶׁכָּתֵב הַהִגְהָה הִיא מְשׁוּבָשֶׁת יְעוּיִין
שֵׁם בָּהּ וְאַחַר כְּתֵב הוּבָא לְיָדֵי הַדְּפּוּס הַשְּׁנִי וּמִצְאָתִי הַהִגְהָה כְּתוּבָה כְּדַבְרֵי ז"ל וְכַתֵּב
בְּסִפְרֵי הַמִּצּוֹת שֶׁנ"ל דַּעְתּוֹ בְּזֶה וְכוּ' וְשִׁמְחָתִי שֶׁמִּחָה גְדוּלָה בְּזֶה לְפִי שֶׁרֵאֲיָתִי שְׁכֵמוֹה"ר
אֵלֶיָּה מְזַרְחִי בְּפִרְשׁוֹ הַסֵּמ"ג בְּמִצְוֵי לְיֹלָב רָצָה לִישָׁבֵהּ וְלֹא עָלְתָה לְיָדוֹ לַע"ד וְכַתֵּב בְּעֶצְמוֹ
אֲחֵרֵי רֵאֲיָתִי בְּפִירוּשׁ אוֹתָהּ הַהִגְהָה דְּבָרָיו תְּמוּהִין כִּפ' וְדוּק: א מְכָל הָא שֶׁכָּתֵב בְּזֶה
עָלְתָה בְּיָדֵינוּ שֶׁהַסֵּמ"ג זכָרוּ לְבִרְכָה פּוֹסֵק דַּאֲפִילוּ בֹּאֹמֵר מֵעֲכָשְׁיוֹ בְּעֵינָן תְּנָאִי כְּפּוֹל
כֶּר"ת וְכֶר"י ז"ל וְכֵן הִסְפִּים גַּם כֵּן הֶרָא"ש וְכֵן הַמְרָדְכִי וְרֵאֲיָוִתֵיהֶם בְּרוּרוֹת וְהֶרְמֵב"ן

והרשב"א הניח הדבר בצ"ע לפי מה שכתב במ"מ משמע ואם פן בנדון דידן אם אין התנאי ביניהם כתנאי בני גד ובני ראובן אין להוציא מיד הבעל פיון שהרא"ש והמרדכי ז"ל דהו ברתראי וראו כל דברי הראשונים והכריעו פרינו תם ור"י דודאי אית לן למיזל ברתריהו ולעשות מעשה פמותם דאפילו היכא דלית לן האי טעמא דהלכת' כרתראי אין להוציא מיד הבעל היכא דפלוגתא דרבבתא היא וכבר הארכתי בכינצא בזה בתשובה אשר השבתי להחכם דון שמואל ו' בנשתי על ענין היבמה אשר נשאלתי עליה יענין שם ונלאתי להעתיק מה שפבר פתבתי ומקצר אני ועולה בכל האפשר לי לאפס פנאי כמו שפבר פתבתי וכן נמי יש לומר דאף על גב דרשב"ם זכרו לברכה פירש דלא בעינו תנאי פפול בממון וכן פירש גם רבינו שמשון דלא בעינו תנאי פפול אלא בעריות וגטין וקדושין את הפל דחה רבינו תם וכתב דאף בממון בעינו וכן הסכימו רוב הגדולים קמאי וברתראי הילכף בנדון זה דידן אין התנאי פפול כתנאי בני גד ובני ראובן אין להוציא מיד הבעל אלא הבעל יורש כל הגדוניה: וכן נמי אם פתוב בו שתנאי השטר יהיו פחוקר כל התנאים העשויין פתקון חכמים אין להוציא מיד הבעל דאף על גב דר"י זכרו לברכה הנה מסופק אם מועיל או לא שהרי פתב שיכול להיות שיעיל בלא פפילות כמו שהבאתי דבריו למעלה מפל מקום מספק אין להוציא הבעל ומוקמינן ממונא פחוקת מריה וכל זה אני אומר אם התנאי אינו מצד תקנה או מנהג הקהל שהם דרים בו שאם הוא תקנ' או מנהג על דרך שתקן ר"ת זכרו לברכה פדאמרינן בפרק נערה פשיטא דאין צריף לכתוב בשטר שום תנאי ואפילו גלוי דעת בעלמא דאנן סהדי שפל אנשי הקהל ההוא הנושאי' אשה בקהל ההו' על דרך פן נושאים אותה: וכן מצאנו כמה דברים דאפילו גלוי דעת אינם צריכים וכבר פתבו התוספת זכרם לברכה בקדושין פפרק האומר מי שאחזו וכן הרא"ש והמרדכי זכרם לברכה וכן נמי פתב הרשב"ם בסוף יש גוהלים גבי אחים שקנו אתרוג וכו' ומה שנהגו לברך פל הקהל פאתרוג אחד דעתנו מסכמת ואף על פי שלא פירש כמו שפי' דמי עד פאן לשונו: ואף על גב דבעי' משלכם והרוצה לצאת פאתרוג הוא צריף שיתנו לו חברו על מנת להחזיר פדקאמר רבא ואפילו הכי מנהג הקהל כמו שפי' דמי וכן במציעא פרק המקבל דקאמר התם ואמר רבי יהודה וכו' ואמר רבי יהושע פן קרחה ואמר רבי יוסי שפל אחד מהם הנה דורש לשון הדיוט וכתבו בעלי התוספות זכרם לברכה וזה לשונם הנה דורש לשון הדיוט לשונות שלא הרגילו חכמים לכתוב רק הדיוטות הורגלו לכתוב הנה דורש ואפילו לא נכתב פאלו נכתב דאי דוקא בשכתב מה הנה דורש פשיטא שיש לו לקיים התנאי דהא לאו אסמכתא היא: והשתא יש להתישב בזה קצת דמנא להו לתוספות זכרם לברכה דאפילו בלא פתוב מיירי דילמא לעולם פכתב התנאי ומאי דקשיא דפשיט' שיש לו לקיים התנאי לא קשיא דהיכא דלא נכתב התנאי בד' התנאי' פגון התנאי פפול וכינצא בו קאמר דמועיל ולעולם פנכתב התנאי קמיירי אלא נדאי נראה דכל היכא שלא נכתב התנאי פפול וכל שאר התנאים הצריכים בו אף על פי שנכתב בשטר הרי הוא פאלו לא נכתב ונכתב בלא תנאי ולא נכתב פלל שוין הם וזה וזה לא נכתב קרי ליה התוספות זכרם לברכה ומה שכתב שלא תקנו חכמים לכתוב אלא הדיוטות הורגלו לכתוב וכן רש"י זכרו לברכה וזה לשונו דורש לשון הדיוטות שהרגילו לכתוב שלא תתקנת חכמים הנה דורש לפסוק הדין אחריו לאו לחוקרא פבנדון דידן דכתב התנאי ולא פתבו בתנאים הצריכים לתנאי דבכה"ג לאו

מלתא דפשיטא היא שצריך לקיים התנאי שהתנאי הפתוב בו הנה פלא הנה אלא
אשמענו דהיכא דהדיוטות הורגלו לכתוב בשטרותיהם תנאים שלא פתקון חכמי ולא
הצריכום בהם וכהנהו דמייתי התם והתנאים הפתובים בשטרותיהם פתנאי בני גד ובני
ראובן דהיינו שיש להם פפילות ושאר דברים דבלאו הכי והיו פלא פלא היו אם אינרע
לאחד מהם ולא פתב התנאי ההוא כלל וכל שפן אם פתבו בשטר ולא פתבו פדינו דהיינו
הפפילה ושאר תנאיו פוסקי הדין אחרי הלשון שפבר הורגלו בו דמסתמא על דרף
הרגלם עושה השטר ההוא ולפי מה שפי אייתי שפיר טפי מה שבארו התוספות זכרם
לברכה בכותב לשונות שלא תקנו חכמים אלא הדיוטות הורגלו לכותבן יותר מרש"י
ז"ל שפתב שהרגילו הדיוטות לכתוב שלא פתקנת חכמים פי בעלי התוספות זכרם
לברכה הוסיפו באור על דברי רש"י זכרו לברכה פדי שלא נטעה ונפרש לשונו של
רש"י ז"ל באומרו שהרגילו הדיוטות לכתוב שלא פתקנת חכמים דהיינו שפותבים
התנאים בלא פפילה ושאר תנאיו ומשום הכי הוסיפו וכתבו לשונות שלא תקנו חכמים
וכו' וק"ל: מפל הא דלעיל עלה בידינו שאם אין התנאי הפתוב בשטר באחד מהדברי'
אשר פתבתי אין מוציאין מיד הבעל ואין מקום לשאלת כ"ת אבל אם התנאי שבשטר
באחד מהדרכים אשר פתבתי יש מקום לשאלת כ"ת: ואני אומר שבמה שנסתפק כבוד
תורתה אם יהיה זה ממש כ"ש הרא"ש זכרו לברכה בשאלת תשובה מסבתא ותרתין
בנתניין וכו' פבר בימים קדומים דעתי היתה נוטה בכמה שפתבתי בשאלה אחת אשר
נכתב אלי מארטה וז"ל שם והממירין דת יהודת לדת עובדי הבעל אשר במלכות פוליא
שנעשו לאונסם ולא ראיונם אוכלים דברים שאינם ראויים לאכילה עד שנאמר להכעיס
הם אוכלים וכההיא דפרקא בתרא דהוריות דתנא אכל חלב הרי זה ממיר דת יהודית
ואיזהו ממיר דת יהודית זה האוכל נבילות וטרפות ושקצים ורמשים ומכעי לן התם מאי
קאמר ומסיק דהכי קאמר אכל לתאבון הרי זה ממיר דת יהודית להכעיס הרי זה מין
פירוש דאוכל חלב שמא לתאבון אכלו שהוא טוב לאכול משום הכי קאמר זה האוכל
נבילות וטרפות וכו' פירוש נבלה שמתה מחמת חולי וטרפה שנשברה מפרקתה שמא
הולכות ואינה הולכות ואינה ראוייה לאכילה ואם פן לא אכל אלא להכעיס אבל לא מייירי
פנשנשחטה בספין דלא הנה קרוי בסתמא ממיר דת יהודית להכעיס דשמא אכלה לתאבון
שהיתה טובה לאכול פה פירשו התוספות ז"ל בפרק אין מעמידין הרי לפנינו שאם לא
נראה אותו אוכל דברים שאינם ראויים לאכילה אע"פ שאנו רואים אוכל חלב ודברים
הראויים לאכילה מוברים לתאבון חשבי ליה פהממירים דת יהודית לדת עובדי הבעל
שבמלכות פוליא שהמירו דתם לאונסם ולא ראיונם שאוכלים דברים שאינם ראויים
לאכילה ומה שעומדים שם במלכות פוליא ואינם בורחים להנאתן הם עומדים ואם
מראים שמשפתחיים לבעל לאונסם הוא פדי שלא יהרגו ועוברים על מצות נקדשתי וכו'
שהנה להם ליהרג או לצאת משם והווי ממירים לאותו דבר להנאתן דהיינו לתאבון ודמו
לסבתא ותרתין בנתניין דאשתביין וכו' עד פאן לשונו שם: וכן נמי פתבתי בפסקי אחד
אשר פסקתי בגילדותי במעשה שאינרע בקורפי ועתה חוזר אני בי ואומר דכל אותם
הממירין שהמרו דת יהודית לדת עובדי הבעל לאונסם ובידם לצאת ממקומם ללכת אל
מלכות אחרת ולשוב בתשובה ואינם יוצאים אלא עומדים בדת הבעל במקום אשר
אנסום ומשפתחיים להבעל להנאתם הרי זה פמומר אוכל נבילות להכעיס וגריעי מיניה

דְּהָא בְּפִרְקָא אִין מַעְמִידִין אֲמַרִינן אֲתָמַר מוּמַר פְּלִיגִי רַב אַחָא וְרַבִּינָא חַד אָמַר לְתַאבּוֹן מוּמַר פִּירוּשׁ אוּכַל גְּבִילוֹת לְתַאבּוֹן מוּמַר לְהַכְעִיס מִין וְחַד אָמַר אֲפִילוּ לְהַכְעִיס מוּמַר אֵלָא אִיזְהוּ מִין זֶה הָעוֹבֵד הַבֵּעַל וּמְדַקְאָמַר זֶה הָעוֹבֵד הַבֵּעַל סְתָם וְלֹא קָאָמַר מוּמַר לְהַבֵּעַל כְּלוּמַר לְהַשְׁתַּפֵּר עַל יְדֵי עֲבוּדְתוֹ אֲלֵמָא בְּעוֹבֵד הַבֵּעַל לִיפָא לְאַפְלוּגִי בֵּין הֵיכָא דְעֵבְדוּ לְהַכְעִיס לְהֵיכָא שְׁעֵבְדוּ לְהַשְׁתַּפֵּר דְּבִין כְּףָּ וּבִין כְּףָּ מִין הוּא אֲלֵיבָא דְכּוּלִי עֲלֵמָא מְשׁוּם דְּהַבֵּעַל חֲמִירָא טוּבָא שְׁהַמוּדָה בָּהּ כְּכּוּפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּוָלָהּ וְאַפִּילוּ הִמְחַשְׁבִּי מִחֲשָׁבָה בָּהּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה פְדֻאֵיתָא בְּפִרְקָא קָמָא דְקַדוּשִׁין קַל וְחוּמַר לְעוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בָּהּ וְהִנְאָתוּ בּוּ דְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה לְהַכְעִיס וְלֹא דְמִי לְמוּמַר לְאַחַד מְשֻׁאָר עֲבִירוֹת שְׁבַתְוֵרָה וְנִרְאָה דְמַהֲאֵי טַעְמָא פִּירֵשׁ רַש"י ז"ל בְּפִרְקָא קָמָא דְקַדוּשִׁין עֲלֵה דְהֵיא דְתַנְיָא הָתָם אוּ לְעַקֵּר זֶה הַגְּמֵכָּר לְעֲבוּדַת הַבֵּעַל עֲצָמָה וְזֶה הַגְּמֵכָּר לְעֲבוּדַת הַבֵּעַל עֲצָמָה לְחֻטּוֹב עֲצִים וּשְׁאָר צְרָכֵיהּ לֹא לְשֵׁם אֱלֹהוֹת כְּלָל עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ וְנִדְחַק הוּא ז"ל לְפִרְשׁ כֵּן מְשׁוּם שְׂאָם גְּמֵכָּר לְעֲבוּדַת הַבֵּעַל לְשֵׁם אֱלֹהוֹת אַע"ג דְּלִהְנַאֲתוֹן עוֹבֵדָה כְּדִי לְהַשְׁתַּפֵּר אֲפִילוּ הֵכִי מוּרִידִין אוֹתוֹ וְאִין פּוֹדִין: ב וְכֵן יִרְאָה גְּמִי מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁכַתָּב בְּפִרְקָא הַלְכוֹת רוּצָח וּשְׁמִירַת נַפְשׁ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְהַמִּינִים וְהֵם עוֹבְדִים עֲבוּדוֹת הַבֵּעַל אוּ הָעוֹשֵׂה עֲבִירוֹת לְהַכְעִיס אֲפִילוּ אֲכַל גְּבִלָה אוּ לְבַשׁ שְׁעֵטָנָא לְהַכְעִיס הָרִי זֶה מִין עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: וּמְדַהֲנָצֵר לְכַתּוּב הַמִּינִים וְהֵם עוֹבְדֵי עֲבוּדַת הַבֵּעַל וְכּו' וְלֹא קָצַר לוֹמַר הַמִּינִים הָעוֹשִׂים עֲבִירוֹת לְהַכְעִיס וְעֲבוּדַת הַבֵּעַל כְּלָל הִיָּה וְהָאֵרִיף בְּדַבְּרֵי לְהַבִּיא עוֹבֵד עֲבוּדַת הַבֵּעַל וְכַת' סְתָם הָעוֹבֵד עֲבוּדַת הַבֵּעַל וּבְעוֹשֵׂה עֲבִירוֹת פִּירו' לְהַכְעִיס אֲלֵמָא מְשֻׁמַע שְׁהָרַב סוּבֵר כְּמוֹ שְׁכַתָּב דְּבַעֲבוּדַת הַבֵּעַל אִין לְחַלְקָא בֵּין עוֹבְדוֹ לְהִנְאָתוֹ בֵּין עוֹבְדוֹ לְהַכְעִיס דְּבִין כְּףָּ וּבִין כְּףָּ מִין הוּא: וְכֵן נִרְאָה גַם כֵּן מִמָּה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת ז"ל בְּפִרְקָא קָמָא דְחַוְלִין עֲלֵה הֵיא דְאָמַר רַב עֲנָן מוּמַר לְעֲבוּדַת הַבֵּעַל מוּמַר לְאַכּוֹל מְשֻׁחִיטָתוֹ שְׁכֵן מְצִינוּ בִּיהוּשָׁפֹט מְלֵךְ יְהוּדָה שְׁנֵהֲנָה מְסַעוּדַת אַחָאָב וּפִירֵשׁ רַש"י ז"ל אַחָאָב וְסִיעֵתוֹ חֲזִינָן בְּהוּ דְעוֹבְדֵי עֲבוּדַת הַבֵּעַל הוּוּ וּבְגִבְלָה לֹא אֲשַׁכְחֵן בְּהוּ דְפִקְרוּ וְאִיכָא לְמִימַר דִּיצְרָא דְעֲבוּדַת הַבֵּעַל תְּקִיף עֲלֵיהּ וְהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת ז"ל וְז"ל תִּימָא דְבְּפִרְקָא בְּתַרָּא דְהוֹרִיֹּת פְּלִיגִי רַב אַחָא וְרַבִּינָא בְּמוּמַר לְהַכְעִיס מַאי הוּי מִין אוּ מוּמַר אֲבָל עוֹבֵד עֲבוּדַת הַבֵּעַל לְכּוּלִי עֲלֵמָא הוּי מִין וּלְקַמְן תְּנִינָא שְׁחִיטַת מִין לְעֲבוּדַת הַבֵּעַל עַד כָּאֵן לְשׁוֹנָם וְאִי סְלֵקָא דְעַתָּה שִׁישׁ לְחַלְקָא בֵּין עוֹבֵד עֲבוּדַת הַבֵּעַל לְהַשְׁתַּפֵּר לְבִין אִינוּ עוֹבֵד עֲבוּדַת הַבֵּעַל לְהַשְׁתַּפֵּר דְּבַעֲבוּדַת הַשְׁתַּפֵּר לֹא מִין הוּא מַאי קָשְׂיָא לְהוּ לְתוֹסְפוֹת דְלֵמָא הֵהוּא מוּמַר לְעֲבוּדַת הַבֵּעַל דְקָאָמַר רַב עֲנָן מוּמַר לְאַכּוֹל מְשֻׁחִיטָתוֹ מוּמַר לְהַשְׁתַּפֵּר קָאָמַר דּוּמִינָא דְאַחָאָב וְסִיעֵתוֹ דְאַנוּסִים מְחַמַת יְצָרָם הוּוּ וּלְמַלְאוֹת תְּאַנוֹת יְצָרָם הוּא שְׁהִי עוֹבְדִים דְהָא לֹא אֲשַׁכְחֵן בְּהוּ דְפִקּוּר בְּגִבְלָה וּבְשְׁאָר אִיסוּרִים בְּחֻשְׁבוּ שְׁיִשְׁתַּפֵּר בְּעֵבְדוֹ לְעֲבוּדַת הַבֵּעַל דְמָה לִי בְהִיֹּתוֹ מְשֻׁתַּפֵּר לְמַלְא תְּאַנוֹת יְצָרוּ מ"ל מְשֻׁתַּפֵּר בְּמִמוֹן אֵלָא וְדַאי נִרְאָה שְׁהַתּוֹסְפוֹת סוּבְרִים דְּבַעֲבוּדַת הַבֵּעַל אֲפִילוּ עוֹבְדוֹ לְהִנְאָתוֹ מִין הוּא וְכַדְכְּתִיבָנָא וּמְשׁוּם הֵכִי הַקְשָׁה מָה שְׁהַקְשָׁה וְהִינּוּ טַעַמ' שְׁהַתּוֹ' כְּתִבּוּ בַּ' בֵּן סוּרֵר וּמוֹרָה גְּבִי רוּדָף בֵּן בְּרִית וְלֹא מוּמַר דְמוּמַרִין לְעֲבוּדַת הַבֵּעַל מוּרִידִין וְלֹא מְעַלִין עַכ"ל וְכַתְּבוּ מוּמַר סְתָם וְלֹא חֲלָקוּ בֵּין מוּמַר לְהַכְעִיס בֵּין מוּמַר לְהִנְאָתוֹ כְּדַכְּתִיב' וְכֵן גְּמִי הִגְאֹנִי וּשְׁאָר הַפּוֹסְקִים אֲשֶׁר אֲכַתּוּב בַּע"ה בְּעֲנֵן הִירוּשׁ' לֹא כְּתִבּוּ אֵלָא מוּמַר סְתָם וְלֹא חֲלָקוּ בֵּין לְהִנְאָתוֹ בֵּין לְהַכְעִיס וְהִינּוּ מִהַטַּעַם שְׁכַתְּבִתִּי וְעוֹבְדָא דְסַבְתָּא וְתַרְתִּין בְּנָתוֹ דְנִשְׁאֵל הָרַא"ש ז"ל לֹא

דמי לגדון דידן כלל דהתם השואלים להרא"ש ז"ל לא שאלו אלא מטעם שעוברות שבתות ואוכלת נבילות לפי מה שפא בלשון השאלה ועליה השיב הרא"ש ז"ל מה שהשיב דאע"ג ששואו לעובדי הבעל אפשר שבעליהן לא היו מקפידים לדקדק אי פלחי להבעל אי לא ויש לנו לדונן לזכות ולהעמידן בחזקתן ולומר דלאו עובדות הבעל הן ודמי להיא דאכל חלב דהוריות ואפילו אם בעליהן היו מקפידים ומדקדקים אחריהן אם היו משתחוות להבעל או לא והן היו משתחוות מפני הספנה לאונסן הוא שהרי אין בידם לצאת מהמקום שהוא שבעליהן משמרים אותן ואינן עוברות אלא על לא תחללו ונקדשתי שאם יצאו יתרגו אבל האנוסים שבספרד ופונטוגאל ושאר ארצות שגאנסו בשעת ההמרה כבר ידוע ומפורסם שחוקרים ודורשים אחריהן ופשיטא שהולכים ומשתחוים להבעל מצד פחדם ובידם לצאת מהפחד ההוא ולבא תחת ממשלת אדוננו יר"ה ולחזור בתשובה פאשר באו רבים מהם ושבנו והם יושבים שם להנאתן כדי להרויח ממון או שלא להפסיד מאשר להם והרי הם עובדים עבודת הבעל להשתפר פשיטא דמינין הם ומורידין אותם דבעבודת הבעל דחמירא משאר עבירות שקל המודה בה כופר בכל התורה כולה ליפא לאפלוגי בין עובדו להכעיס לעובדו להנאתו וכדכתבינא ובר מן דין אמינא דנראה דלענין יראת האלהות אין אדם מחשב חסרון הפיס שיבא לו כדי שיעבוד אלהיו וכל מי שאינו עובדו מצד חסרון פיס שיבא לו ודאי אינו מחשיבו לאלוה דהא בפרק רבי ישמעאל אמרינן בית גמרוד הרי היא כעבודת הבעל שהניחיה עובדיה בשעת שלום ומותר אף על גב דכי בדרינהו רחמנא פשעת מלחמה דמי אי בעי למיחדר הדור אמרינן ומדלא הדור בטולי בטוליה הרי לה דמקילין בבית גמרוד ומתירין אותה דמדלא הדור אמרינן בטולי בטוליה: ואי סלקא דעתך לומר שמששב האדם חסרון פיס שיבא לו אם יעבוד אלהיו ומניחו ואינו עובדו להנאתו גם כי לבו אין נוטה לכפור בו אם פן בית גמרוד אמאי מותר דילמא הא דלא הדור משום חסרון פיס הוא דלא הדור שהדרה ממעטת הממון מפמה סבות: וכן נמי שנוי המקום עד שהוצרך הקדוש ברוך הוא להבטיחו לאברהם על הממון כשאמר לו לה לה מארצה וממולדתך וכו' אלא ודאי קים להו לרבנן שקל מי שאינו כופר באלהיו והוא עובד ומשתחנה לאל אחר להנאתו דהיינו כדי שירויח הממון או כדי שלא יפסיד משלו אפילו שעה אחת כל שכן בגדון דידן דאתרע חזקת המומרין שגאנסו בשעת ההמרה להימיר את עצמן מדת יהודית לעבודת הבעל משום דנדאי לן שיש ביניהם שלכם נוטה לעבודת הבעל אחר שרואים את ישראל כי מטה ידם דהא קאמר רב אשי התם גבי הא דתני גבי בימוסאות של עכומ"ז בשעת ההמרה אע"פ שההמרה בטל אותם בימוסאות לא בטלו דהיינו טעמא משום דנדאי ישראל מומר הנה ופלח בה ברצון ופירש רש"י ז"ל וזה לשונו ונדאי ישראל מומר הוא ואי אפשר בכל העובדים שלא יהיה בהם אחד מומר אחרי שרואים את ישראל ידם מטה לבו נוטה לעבודת הבעל עד כאן לשונו ומדחזינן הני שעדין עומדין בהמירתן ולא יצאו לשוב בתשובה שלימה לעבודת בוראם יתברך ממ"ה הקב"ה רגלים לדבר שאלו הם אותם שנוטה לבם לעבודת הבעל ומינין הם ומורידים אותם ומעטה לא מבטיח להם שפתב המרדכי ז"ל בשם רב צדק גאון ובשם רבינו חננאל דמומר אינו יורש את אביו והא דפריה בפרקא קמא דקדושין דלמה ישראל מומר מוריש לבניו דהוא מומר הנה והורישו לבניו ומדקשיא ליה מההיא דקדושין אלמא דדבר תורה קאמר אינו יורש דאי לא תימא

הכי אלא לרב גאון צדק ורבינו חננאל קנס שקנסו חכמים קאמר מאי קשיא להו ממהינא דקדושין כיון דהתם בדבר תורה קאמר דיוורש ורב גאון צדק ורבינו חננאל אמרו קנס שקנסו חכמים ופקעו ירושתו ממנו אלא נדאי רב גאון צדק ור"ח דבר תורה קאמר דמומר אין לו דין ירושה ואמינא דלא מבעיא לדידהו דנדאי אית לן למימר דכיון שאין המומר יורש מיד פשמת' אחותו זכתה אחותה היהודית בנכסי אחותה שמתה ולא היה למומר מעולם זכות בהם דכיון שהתיר' פקעה ירושתו ממנו עמדה האחות במקומו וזכתה בנכסי אחותה: וכן נמי כתב הרא"ש ו"ל בתשובה אפילו לדעתו של רבינו יהודה שכתב בספר הדינין שמומר אינו יורש ופירש הוא ו"ל דבריו דמדברבנו קאמר קנס הוא שקנסוהו וכתב הוא ו"ל בהוא עובדא שנשאל עליה על מומר שהיה נותן ירושתו שהיה לו לירש מאביו לאמו ומת אביו ותבעה אמו הנכסים וירשי המומר תבעו גם פן הנכסים ע"כ דכיון דאין המומר יורשו אף על גב דקנס הוא שקנסוהו מיד פשמת אביו זכתה אם המומר בנכסי אבי אביה ולא היה למומר מעולם זכיה בהם ומתנתו לא הויא מתנה כלל וכיון שהפקיעו ירושתו עמדה הבת במקומו וזכתה בנכסי אבי אביה שצדקי דמצית למעבד ביה ביהדות ובשאינו יהודית להעמיד הנחלה אין עונש בדבר על זה אלא אפילו לאביה ו"ל שכתב דמומר יורש הא כתב איה יש פח ביז חכמים להפקיע הירושה דהיינו הירושה שהוא יורש וממילא יורש שאחריו קם במקומו שהמומר לענין הירושה הרי הוא כאלו לא היה מעולם והכי דייק לשון אה דקאמר ליה עלה הדין דקאמר דמומר יורש והיינו זה פדכתב הרא"ש ו"ל ולמתעקש שיאמר דאיהו סבר שיש פח להפקיע ירושתו וכל הקודם יזכה נשיב לו ונאמר דמה חטאו הירשים האחרים וכן המוריש שנוציא ממונו מחזקת אותו השבט אי משום שחטא זה קנסו אותו יורש והוי כאלו לא היה ראש הירשים וממילא שאר הירשים יורשים ויהיה הממון בחזקת אותו השבט וכיוצא בזה כתב הוא ו"ל שכתב המרדכי ו"ל בשמו וזה לשונו ונראה לראב"ה דאפילו לדברי הגאון דסבר דמומר אינו יורש נראה דהאב יורש בנו מומר דאמאי נקנסה לאב ואם פן הכא נמי אמאי נקנס שאר הירשים אי משום שהמיר זה קנסו אותו ויפקיעוהו מן הירושה כאלו לא היה מעולם ושאר הירשים מה חטאו דקנסוהו ונפקיעם מהירושה: וכן כתב הרמב"ם ו"ל בפ' ששי דהלכות נחלות וז"ל ישאל שהמיר דת יהודית יורש את קרוביו הישראליים ואם ראו לאבד את ממנו ולקנסו שלא יירש פדי שלא לחזק ידי הרשעים הרשות בידם ואם יש לו בנים בישאל תנתן ירושת אביהם המומר להם וכן המנהג תמיד במערב עד כאן לשונו הרי שמדברי הרב ו"ל נראה שיש לקנסו פדי שלא לחזק ידי הרשעים: ולעניות דעתי נראה דאין לה מחזק ידי הרשעים ונותן יד לפושעים גדול ממי שאינו מפקיע ירושת מומר כזה שהוא מחשב ואומר מה לי ללקת למ"ה לחזור לעבודת האל יתברך אי משום שלא תפקיע ירושתי ממני אעמוד ברשעתי ומרדתי וסוף סוף הירושה שלי היא ומצד זה יושב ועובד הבעל בכל יום ויום ומוסיף על חטאתו פשע שכופר בקונו בכל יום להנאתו ולא עוד אלא שמת פתאום והוא ברשעו ולא עוד שמרוב הנאתו בעבודת הבעל נקבע בלבו כפירה גמורה אפילו שבתחלת מומרתו לא היה לבו נוטה אחריה וכל שכן שבעונותינו שרבו יש כמה וכמה מומרים כזה שאנו דנין בו שיש להם קרובים כאלו המקומו' וראויים הם לירשם וכשידעו שאפ"ל אם ימותו הקרובים הים ירושתם לעולם קיימת עומדים ברשעם וכופרים בקונם בכל יום ויום וקורה להם

כל מה שכתב אבל פשידעו שאם ימתו הקרובים בעודם ברשעים הירושלם נפקעת מהם שאנו מחשבים אותם פחותים מעובדי הבעל כל עוד שעומדים ברשעים להנאתן רבי מהם ימיהו לשוב כדי שלא ימות מורישו פתאום ויפסיד הירושלם נמצא לפי זה אם לא נפקיעה ירושת המומר כזה אנו מחזקים ידי הרשעים ופשיטא לעניות דעתי לראב"ה ולהרמב"ם ז"ל דמומרין פאלו קונסים אותם שלא ירשו שהרי הרמב"ם ז"ל פירש הטעם שיקנסו כדי שלא לחזק ידי הרשעים ואין מחזק ידי הרשעים גדול ממי שאינו מפקיע ירושתו של זה לעניות דעתי וכדכתבנא ומה שתלו בכתב ב"ד וראיתו ונתנו הרשות בידם היינו משום שתמצא כמה מומרים שהמרו מדת יהודת לעובדי הבעל לרצונם או לאנגוס ואנו רואים בהם שדעתם לשוב אלא שהם אנוסים אנוס הגוף ולא אנוס המון כאותם אנוסים שהיו בדורם שאפילו אם היו מהם שהיו רוצים להניח כל ממונם ויצאו לשוב לא היה אפשר להם כמו אלו וכיוצא בהם ודאי ראוי לבית דין לחקור ולדרוש בדבר אם ראוי להפקיע ירושתם או לא ולמי אינו ראוי והרשות בידם וכן בהיה סבתא ותרתינ בנתן שהביא הרא"ש ז"ל או קטנים שהמרו אבל במומר בכינצא בנדון דידן פשיטא לעניות דעתי דקנוסים ועומדים הם מצד הדין ויש לקנסם שלא יירשו כיון שהם ברשעתם בעת פטירת המוריש ואפילו שעה אחת וכדכתב הרא"ש ז"ל בהדיא בתשובה ואל יקשה לה ממה שכתב בפסקיו וזה לשונו מכאן פוסקים דישאל מומר יורש את אביו וכן מסתבר שאף על פי שחטא ישראל הוא לקדש האשה ולגרשה מכל מקום אם אפשר טוב הוא לתת בידי ב"ד דלא יתבי ליה דאזיל ואכיל ברשעתו כדאמרין לענין קנס בכתובות ואם ישוב תנתן לו ירושתו עד כאן לשונו ותאמר הרי לה שכתב שאם ישוב תנתן לו ולא תנתן ליורשיו אלא אם כן לא ישוב דאיהו ז"ל בפסקיו אגיל לטעמיה דפסק ומומר יורש וכו' ולדעתו אין פח בידי ב"ד להפקיע ירושתו שלא כתב אלא שיעמוד בידם עד שיראו אם ישוב או לא אם כן אין לומר שקמו היורשים האחרים תחתיו תקף כשמת המוריש אבל לפי מה שכתב בתשובתו הלכה למעשה דמומר אינו יורש פשיטא דקאמר והיורשים האחרים תחתיו וכמו שכתב הוא ז"ל בהדיא וכיון שאינו יורש מידי וכו' ונראה שהוא ז"ל בכותבי בפסקיו מה שכתב לא ראה אותה תשובה דרבינו יהודה שכתב דמומר אינו יורש ומשום הכי כתב שמומר יורש ולא הביא הדין דרבי יהודה אבל כשראה התשובה הנזכרת חזר בו כיון שראה שרבינו יהודה כתב שאינו יורש והביא ראיה מהפסוק ולדעתו דקנס הוא שקנסוה חכמים והוא לא ידע שקנסוה חכמים אלא אחרי ראותו דברי רבינו יהודה ולכך בפסקיו לא כתב הדין כי לא ידע שקנסוה וכדכתיב ואין לחלק בין מומר שהוזכר בפסקיו למומר שהביא בתשובתו הרא"ש ז"ל לומר דבתשובתו מיירי במומר שאנו רואים בו דאביק מיבק במינות ואין אנו רואים בו הרהור תשובה בפסקיו מיירי שיש ספק בידינו ואנו חושבים שיתזרר היום או למחר או למחרת דאי הכי ה"ל לרא"ש לפרש בין בפסקיו בין בתשובתו באי זה מומר קמיירי ומדנקט בין בפסקיו בין בתשובתו סתם מומר אלמא דבכאן וכאן במומר סתם קמיירי ותו אמ' והרא"ש ז"ל בפסקיו בכותבו בפסקיו ראה מה שכתב רבינו יהודה אלא שסבר שיש חלוק בין מומר למומר הנה לו לפרש בתשובתו וכן בפסקיו שאם המומר כף הדין כף ואם אינו כן הדין כף אלא ודאי נראה שהוא זכרו לברכה סובר שאין חלוק אלא שלא ראה תשובת רבינו יהודה בכתבי בפסקיו וכדכתיב' וק"ל ואפילו לרש"י ז"ל שהשיב

לכל מה שפכתב המרדכי משמו שפול הקודם לזכות בממון של מומר לעבודת הבעל בחייו זכה פנודון דיין מודה שאחות המומר לעבודת הבעל יורשת אחותה ולא המומר לעבודת הבעל דאין לומר שהבעל הגדוניה שהיתה לירש אותה המומר לעבודת הבעל זכה שהרי מחזיק בה בחיי המומר לעבודת הבעל אחרי מות אשתו וקדם לזכות בה דנראה דלא קאמר רש"י אלא בממון של מומר לעבודת הבעל ממש שפכר בא לידו וזכה בו והוא שלו אבל הירושא שהיתה ראויה לו אם לא היתה מומר לעבודת הבעל פינון שלא באה לידו לזכות בה לא דאינה שלו אלא של הירשאים האחרים דהא הוא פמאן דליתיה והירושא בחזקת שאר הירשאים ולא בחזקתו ואפילו אם יאמר האומר דלדעתו של הראב"ה והרמב"ם ז"ל מומר לעבודת הבעל זה יורש הוא שאף בינדם להפקיע מהמומר לעבודת הבעל הירושא לפי ראות עיניהם מומר לעבודת הבעל זה אין ראוי להפקיע ירושתו מה שאין פן לע"ד דאדרבה ראוי הוא לקנס בזה יותר מזה פדכתיב' א"ה פינון דרב גאון אדק ור"ח ורבינו יהודה וכן הרא"ש ז"ל להלכה למעשה פסקו שאינו יורש כדלעיל פשיטא שיש לנו לפסוק הלכה למעשה שלא לירש דהא הפוסקים שלא יירש הוי רבא והרא"ש ז"ל שהוא אחרון אחד מהם: ולע"ד שיש להביא ראיה שפן הלכה גם אם הפוסקים שלא יירש הוי רבא והדבר שקול דפשיטא דאין לומר דהלכה פהנהו דסברי דמומר לעבודת הבעל יורש דלכל הפחות ספק הוא וכינון דספק הוא יש לנו להכריע פנההו דסברי דמומר לעבודת הבעל אינו יורש ומסולק הוא מירושא זו דהא אפילו למאן דאמר יורש היינו דווקא אם ישוב הוא דקאמר יורש אבל אם לא ישוב לא דהא הרא"ש ז"ל דסבר בפסקיו בפ"ק דקדושין דירש הוא אלא שכתב שתנתן ביד ב"ד עד אשר יראו אם ישוב או לא כמו שפכר הבאתי דבריו לעיל ואם פן אפילו למאן דפסק דירש מודה שקנסוהו להיות מסולק מהר עד שובו שאינו יורש אלא אם ישוב ומאן דפסק שאינו יורש אפילו כשעמד בהמרתו לעבודת הבעל שעה אחת בעת פטירת המוריש נסתלקה ירושתו ממנו אם פן יש לנו דמספקא לומר שפא מסולק הוא מן הירושא ממה נפשך דהא בכל ספק ספקא אזלינן לקולא ואפילו בדאורייתא והכא הניא ספק ספקא ספק יורש אם ישוב ספק אינו יורש ואת"ל דירש שפא לא ישוב וכן ספק ישוב ספק לא ישוב ואת"ל דישוב ספק יורש ספק אינו יורש ונראה שיש להביא ראיה לזה ממה שאמר רב נחמן בפירק אלו טרפות אינהו מיכל אכלי לדין מסתם נמי לא סתי בתמיה ויש לתמוה דמאי קאמר נהא הא בהא תליא דהא ק"ל פרב דאמר חלב טמא אינו סותם ואמרינן התם ההוא חלב טמא דאתא לקמיה דרבא ואמר רבא למה נחוש ליה חזא דהא אומר רב שישת חלב טמא נמי סותם ועוד התורה חסה על ממונם של ישראל א"ל רב פפא לרבא רב ואסורא דאורייתא ואתא אמרת התורה חסה וכתבו התוספות ז"ל פדרב פפא הלכה ואם פן הא בהא תליא אלא נראה דרב נחמן הכי קאמר דאנן דמחמרינן ולא אכלינן הוא משום דמספקא לן דלמ' חלב טמ' הוא ולא בריר לן נמי אי הלכ' כמ"ד חלב טמא אינו סותם אלא שיש לנו לפסוק פמותו פינון שהוא מחמיר וטרפה אסורה דאוריית' וק"ל בפול תור' הלך אחר המחמיר ורב פפא דפסק נמי להחמיר בההוא חלב דאתא לקמי דרבא לאו משו' דבריר' לן דהלכתא פרב אלא משום דהניא אסורא דאורייתא דיש לנו לילך אחר המחמיר וכדקאמר התם רב ואסורא דאורייתא ואתא אמרת התורה חסה אבל היכא דספק אסור הוא פההיא דקאי עלה רב נחמן יש לנו לילך אחר המסקל

דְּהָא הוּיָא סְפָק סְפָקָא סְפָק חֵלְב טָמְא סוּתָם סְפָק אֵינוּ סוּתָם וְאָם תִּמְצָא לֹמַר שְׁסוּתָם
שְׁמָא חֵלְב טְהוֹר הוּא וְלֹא מִבְּעֵינָא לְהַרְמַב"ם זָכְרוּ לְבִרְכָה דְסִבְר דְמָאֵי דְאָמְרִינוּ דְסְפָק
דְאִוְרִיתָא לְקוּלָא וּמְדַרְבְּנָן הוּא דְמַחְמְרִינוּ אַבְל מְדְאִוְרִיתָא בְּכָל סְפָק מְקִילִין וְאָם כֵּן הֵיכָא
דְאִיכָא סְפָק דְאִוְרִיתָא מְדַרְבְּנָן הוּא דְאָסוּר וְיֵישׁ לָנוּ לִילָף אַחַר הַמִּיקֵל דְקִימָא לֹן בְּשַׁל
סוּפְרִים הִלָּף אַחַר הַמִּיקֵל אֱלָא אִפִּילוּ לְמָאן דְסִבְר דְמָאֵי דְאָמְרִינוּ סְפָק דְאִוְרִיתָא לְחוּמְרָא
מְדְאִוְרִיתָא הוּא הָא קִימָא לֹן דְכָל הֵיכָא דְאִיכָא סְפָק סְפָקָא אִפִּילוּ בְּדְאִוְרִיתָא אֲזֵלִינוּ
לְקוּלָא וְלֵאפְס פְּנָאי וְלֵהֲפַצְרַת הַמּוֹבִיל לֹא בְּאַרְתֵי הַדְּבָרִים בְּהִרְחָבָה גַם כִּי יֵישׁ לְהֵאָרִיף
בְּהֵם וּא"כ בְּנִדּוֹן דִּידָן דְמְסַפְקִינוּ בִּיהַּ בְּמוּמָר אִם מְסוּלָק הוּא מִן הִירְוִשָׁה וְכֵן מְסַפְקִינוּ
בִּיהַּ אִם יָשׁוּב יֵישׁ לָנוּ לְפָסוּק שְׁאִינוּ יוֹרֵשׁ וּמְסוּלָק הוּא מִן הִירְוִשָׁה וְזָכוּ שְׁאָר הַיּוֹרְשִׁים
וְכָל שְׁפָן דְצַד סְפָק דְלֹא יָשׁוּב אֵלִים טְפִי כִינּוּן שְׁהוּא מוּמָר לְפָנֵינוּ וְחֻזְקָתוּ חֻזְקַת מוּמָר
וְאָף עַל גַּב דְלֹא סְמְכִינוּ אַחֻזְקַת' הֵיכָא שְׁהַדְבָר יָכוֹל לְהַתְּבַרַר בְּפָרְקָא קָמָא דְפָסְחִים
וְכַדְכַתְּבִיתִי בְּפָסְק אֶחָד אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי בְּאַרְטָא מְטַעְמָא דְסְפָק סְפָק' מְסוּלָק הַמוּמָר הִזָּה מִן
הִירְוִשָׁה דְאִין לָהּ דְבִסְפָק סְפָקָא נְמִי הֵיכָא שְׁהַדְבָר יָכוֹל לְהַתְּבַרַר לֹא מְקִילִין דְהָא בְּהָא
דַּט' צְבוּרִין שְׁל מְצָה וְאֶחָד שְׁל חֲמִץ וְאֶתָּא עַכְבְּרָא וּשְׁקֵל וְלֹא יִדְעִינוּ אִי חֲמִץ שְׁקֵל אִי
מְצָה שְׁקֵל וְנִכְנַס לְבֵית בְּדוּק פְּסִקִינוּ שְׁאִם לֹא בְטֵל שְׁאֶפְשֶׁר שְׁיֵאכְלָנוּ כְּלוּל דְהוּי סְפָק
סְפָקָא אִין צְרִיף בְּדִיק' וְלֹא אָמְרִינוּ כִינּוּן שְׁהַדְבָר יָכוֹל לְהַתְּבַרַר שְׁהֵרִי יָכוֹל לְחַזּוֹר וּלְבַדּוֹק
אֶת הַבֵּית לֹא נִסְמָנָה עַל סְפָק סְפָקָא וְיַחֲזוֹר וְיַבְדּוֹק אֱלָא אָמְרִי' דְאִין צְרִיף לְבַדּוּקוּ וְאָף
עַל גַּב דְלֹא בְטֵל דְהוּי סְפָקָא דְאִוְרִיתָא וְכֵן נְמִי אָמְרוּ הַתָּם בְּכַמְּה דְבָרִים דְהוּי סְפָק סְפָקָא
דְסְמְכִינוּ אֶסְפָק סְפָקָא וְאָף עַל פִּי שְׁהַדְבָר יָכוֹל לְהַתְּבַרַר: ג וְלִרְוִנְחָא דְמִלְתָא אֲנִי אוֹמֵר
עוֹד שְׁאֶפִּילוּ אִם הִיָּה הַדְּבָר שְׁקוּל אִם הַמוּמָר יוֹרֵשׁ אוּ לֹא שְׁלֹא הִיָּה כַּח בְּיַדְנוּ לְהַכְרִיעַ
כְּמָאן הִלְכָה מְכָל מְקוּם כִינּוּן שְׁאֶחֻזְתָּה וְדָאֵי הִיא יוֹרֵשֶׁת שְׁלֹא בְּמְקוּם אַח אָף עַל גַּב דְהֵכָא
יֵישׁ אַח וּבְמְקוּם אַח אִין אַחֻזַת יוֹרֵשֶׁת הֵנִי מִיָּלִי הֵיכָא דְאַח וְדָאֵי יוֹרֵשׁ כְּגוֹן דְאִינוּ מוּמָר
דְאֵתִי קִרְבַת הָאֵח וּמְסַלֵק הַנְּחֵלָה מְצַד קִרְבַת הָאֵחֻזַת וְדָאֵי מְסַלֵק וְדָאֵי אַבְל הַמוּמָר
שְׁהוּא אַחִיָּה הוּא סְפָק יוֹרֵשׁ כִינּוּן דְפְלִגְתָּא דְרַבְבַּת' הִיא וְלֹא אֵתִי הַמוּמָר שְׁהוּא סְפָק יוֹרֵשׁ
לְסַלֵק הַנְּחֵלָה מִחֻזְקַת אַחֻזַת' שְׁהִיא וְדָאֵי וְעַל הַמוּמָר לְהִבִּיא רְאֵיהַּ שְׁהוּא יוֹרֵשׁ שְׁהַמוּצִיא
מִחְבִּירוּ עָלֵיו הִרְאֵיהַּ וְאֶחֻזְתָּה שְׁהִיא וְדָאֵי יוֹרֵשֶׁת וְלֹא הַמוּמָר לְעַבּוּדַת הַבְּעַל שְׁהוּא סְפָק
דְהָא תָּנָן בְּפָרֵק נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה מִי שְׁלֹא שְׁהִתָּה אַחַר בְּעֵלָה שְׁלִישָׁה חֲדָשִׁים וְנִשְׂאֵת
וְיִלְדָה וְאִין יָדוּעַ אִם כֵּן ט' לְרֵאשׁוֹן אוּ כֵּן ז' לְאַחֲרוֹן הוּא אֵינוּ יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֱלָא הַיּוֹרְשִׁים
הַקְרוּבִים לְכָל אֶחָד מֵהֶם קוֹדְמִין דִּיּוֹרְשִׁים מִדְּחִים אוֹתָם אֵלוּ אֲצֵל אֵלוּ שְׁאוּמֵר לוּ אֵייתִי
רְאֵיהַּ דְאֶחֻזְתָּא אֶת וּשְׁקִיל וְהֵינּוּ טַעְמָא דְכִינּוּן שְׁהֵם וְדָאֵי יוֹרְשִׁים וְהוּא סְפָק שְׁהוּא בָּא
לְסַלֵק הַקְרוּב לְנְחֵלָה מְטַעְנַת סְפָק דְהֵינּוּ שְׁהוּא אוֹמֵר שְׁמָא בְּנִי הַקְרוּבִים יוֹרְשִׁים שְׁהֵם
וְדָאֵי וְלֹא הוּא שְׁהוּא הַסְפָק וְאָף עַל גַּב שְׁאִם הוּא בְּנוּ וְהֵם אֵינָם יוֹרְשִׁים לֹא אֵתִי סְפָק
וּמוּצִיא מִיָּדִי וְדָאֵי שְׁהַמוּצִיא מִחְבִּירוּ עָלֵיו הִרְאֵיהַּ הֵכָא נְמִי אַחֻזְתָּה שְׁהִיא וְדָאֵי יוֹרֵשֶׁת
אוּמְרַת לְמוּמָר אֵייתִי רְאֵיהַּ שְׁהַמוּמָר יוֹרֵשׁ וְתוּצִיא הַנְּחֵלָה מִחֻזְקַתִּי וְאָף עַל גַּב דְבְּפָרֵק
הַחוּלְצֵי אָמְרִינוּ סְפָק וְיָבָם שְׁבָאוּ לְחֵלּוֹק בְּנִכְסֵי מִתְּנָה סְפָק אוֹמֵר אֲנָא בֵּר מִתְּנָה הוּא וְנִכְסֵי
דִידִי וְיָבָם אוֹמֵר אֶת בְּרִי דִידִי וְלִית לָהּ וְלֹא מִיָּדִי בְּנִכְסֵי הֵנִי מְמוֹן הַמּוֹטֵל בְּסְפָק וְחוּלְקִין
וְלֹא אָמְרִינוּ דְלִיָּבוּם מְהֵכָא וַיֹּאמֵר הָאֵח אֲנִי וְדָאֵי יוֹרֵשׁ וְאֶתָּה סְפָק שְׁמְסַפְק אֶתָּה בָּא
לְסַלֵק הַנְּחֵלָה מִחֻזְקַתִּי שְׁמָא כֵּן הַמַּת אֶתָּה שְׁאִם בְּנִי אֶתָּה וְלֹא בְּנוּ אִין לָהּ שׁוּם יְרוּשָׁה

בְּחַיֵּי וּמַהֲאֵי טַעְמָא הָוָה לִיה לְמִימַר שְׁכָל הַיְרֻשָּׁה לְאַח וְלֹא יַחְלִיקוּ דְהֵיִינוּ הָא דְתַנּוּ בְּפָרְק
נוֹשְׁאֵין עַל הָאָנוּס' שֶׁהִבְאֵתִי לְעִיל דְתַנּוּ הוּא אֵינוּ יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֵין לְהִבְיֵא רְאָיָה מִזּוּ שְׁנֵדֵאֵי
וְסָפֵק חוֹלְקִין וְהָא מַהֲהִיא דְנוֹשְׁאֵין עַל הָאָנוּסָה לֹא מִשְׁמַע הָכִי אֲלֵא הֵיִינוּ טַעְמָא דְהֵתָם
כְּדַכְתַּב הָרַא"שׁ ו"ל דְמִיִּירֵי שֶׁהִסְבֵּא קִיָּים הִילְכָף מִפְּחַ קוֹרְבָה אֵין הֵיָבָם זֹכָה בְּנִכְסֵי כִי
הָאָב קוֹדֵם וְהוּא לְזַפּוֹת מִפְּחַטְטַעְנָה דְאֵת בְּרִי דִיִּדִי וְזֵה טַעְנַת סָפֵק הִיא וּמְכַל מְקוֹם הִסְבֵּא
נְסַתְלַק מִן הִנְכָסִים בֵּין שֶׁהוּא בֵּר מִתְנָא וּבֵין שֶׁהוּא בְּוִן הֵיָבָם הִילְכָף חוֹלְקֵי הִנְכָסִים בִּינֵיהֶם
וְלִסְתָּוּם פֶּה מִי שֶׁהִרְצוּן יִשְׁלֹט בּוֹ לֹמַר דְבָרִים שְׂאִינָם שְׂאִימַר הַדְּבָר מְסוֹפֵק אִם מוֹמַר
זֵה מִין כְּדַכְתִּיבְנָא אוֹ הוּא כְּמוֹמַר אוֹכַל נְבִלוֹת לְתַאֲבוֹן וּלְפִי זֵה סָפֵק הוּא אִם יוֹרֵשׁ אוֹ לֹא
נָשִׁיב לוֹ וְנֵאמ' פִּינּוֹן שֶׁהִלְכָה פְּהֵנְהוּ דְסָבְרֵי דְמוֹמַר אֵינוּ יוֹרֵשׁ כְּדַכְתִּיבְנָא א"כ הָרִי הוּא
סָפֵק וְנֵדֵאֵי שְׂבָאוּ לִירֵשׁ שֶׁהוּדֵאֵי יִירֵשׁ וְלֹא סָפֵק: פְּלֵל הָעוֹלָה בְּהָא סְלִיקְנָא וּבְהָא נְחִיתְנָא
שְׂאִם אֵין הִתְנָאֵי בְּשִׁטְר עַל דְרָף שְׂפַתְתִּי הַבְּעַל יוֹרֵשׁ וְאִם הִתְנָאֵי הוּא עַל דְרָף שְׂפַתְתִּי
אֲחוּתָהּ הִיא הַיְוִרְשָׁת הַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי וְהַשֵּׁם יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאוֹת נֶאֱוֵן דְוֹד הַפְּהֵן כַּכִּמ"ר חִיִּים
הַפְּהֵן ו"ל: בֵּית כַּה חֲדָר א ב לְדִזְנוּ לִיה כְּבַר בְּתִיָּה אֲחִי הַכ"ר שְׂמוּאֵל הַפְּהֵן יצ"ו פְּתַבְתִּי
לִי שְׂאֲכַתְּבֵי לֵךְ דַּעְתִּי בְּלִשׁוֹן הַתּוֹסְפוֹת שְׂאֲמַרוּ בַע"ז פָּרֵק אֵין מַעְמִידִין בַּד"ה חִינּוּיָא
טְרַקִיָּה דְלִית לִיה אֲסוֹנוֹתָא וְגַם כִּי אֲנִי טְרוִיד בְּמַסְכַּת אַחְרִיתָא וְהוֹלֵף מְחִיל אֵל חִיל פְּאֲשֵׁר
יְדַעַת וּכ"ש שִׁיִּדִי כְּבִדָּה וְלֹא אוֹכַל לְכַתְּבֵי כְּמִנְהֵגִי כִי כְּבַר זְקֵנְתִי אֲכַתְּבוּ הַנְּלַע"ד: א וְזֵה
כִּי מַה שְׂפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם ו"ל חִינּוּיָא טְרַקִיָּה דְלִית לִיה אֲסוֹנוֹתָא פ"ה שְׁכָל הָעוֹבֵר עַל
דְבָרֵי חֲכָמִים חֲזִיב מִתָּה וּא"ת אִיהוּ נְמִי לֹא הָוָה לִיה אֲסוֹתָא פִירֵשׁ לְרַש"י שְׂפִירֵשׁ
שֶׁהִמִּיתָה הַבָּאָה לְמִי שְׂנֵשְׁכּוּ נַחֵשׁ הִיא עַל שְׂעֵבֵר עַל דְבָרֵי חֲכָמִים וְאֵינוּ מֵת מִצַּד שְׂטֵבַע
הַנְּחֵשׁ לְהַמִּית בְּנִשְׁיַכְתּוּ שְׂנֵשְׁיַכְתּוּ הַנְּחֵשׁ יֵשׁ רְפוּאָה וְאִם הוּא מֵת עַל עוֹנֵשׁ שְׂעֵבֵר עַל דְבָרֵי
חֲכָמִים הוּא מֵת לְפִי שְׂאֵין כַּח בְּנִשְׁיַכְתּוּ הַנְּחֵשׁ לְהַמִּית שְׂהָרִי יֵשׁ לָהּ רְפוּאָה א"כ מֵאֵי
אַשְׁרִיָּה דְקֶאֱמַר ר' יִשְׁמַעְאֵל וְכו' עַל שְׂלֵא גָרַם לְעַצְמוֹ שְׂיִשְׁכְּנוּ נַחֵשׁ וּמַה תִּירֵץ עַל מַה
שֶׁהִקְשָׁה אִיהוּ נְמִי חִינּוּיָא טְרַקִיָּה דַּע"ג דְהָעוֹבֵר עַל דְבָרֵי חֲכָמִים חֲזִיב מִתָּה מ"מ הַמִּיתָה
הַזּוֹ לֹא מִחַמַּת הַנְּשִׁיכָה בָּאָה לוֹ דְמַחַמַּת הַנְּשִׁיכָה הִנְּהִי יָכוֹל לְהַתְרַפָּא אֲלֵא דְלֹא מְסַתְעִיָּא
לִיה מִיְלְתָא לְהַתְרַפָּא מִמֶּנָּה מִצַּד הָעוֹנֵשׁ שֶׁהוּא נְעַנֵּשׁ שְׂעֵבֵר עַל דְבָרֵי חֲכָמִים וְהָא אִיהוּ
נְמִי לֹא אֲסַתְעִיָּא מִלְתָּא לְהַתְרַפָּאוֹת וּמְסַתְמָא עַל שְׂנַתְחִיִּיב מִתָּה לֹא אֲסַתְעִיָּעָא לִיה מִיְלְתָא
לְהַתְרַפָּאוֹת וְכַדְתְּנִי ר' חֲזִיָּא מִי שְׂנַתְחִיִּיב שְׂרִיפָה אוֹ נוֹפֵל בְּדִלְקָה אוֹ נַחֵשׁ מְכִישׁוּ וְאִפ"ה
הִתָּה יְדוּ שֶׁל זֵה הַמִּין לְרַפָּאוֹת שְׂלֵא כְּנוֹהֵג שְׂבַעוֹלָם שְׂבַכָּל נְשִׁיכְתּוּ נַחֵשׁ הִתָּה לוֹ סְגוּלָה
לְרַפָּאוֹת וְאִע"ג דְלֹא מְרַגְלָה לְהוּ לְאִינְשֵׁי בְּכָף א"כ ה"נ בְּעוֹבֵר עַל דְבָרֵי חֲכָמִים נַחֵשׁ
נוֹשְׁכּוּ וּמֵת כָּל הָעוֹלָם יְתַרְפָּא ע"י זֵה שְׂלֵא כְּנוֹהֵג הָעוֹלָם וְהֵיִינוּ מַה שֶׁהִקְשׁוּ אִיהוּ נְמִי לֹא
הָוָה לִיה אֲסוֹתָא וְכֵן נְמִי קָשָׁה לְהֵם דְהוּאִיל דְתַלִּי טַעְמָא מִשׁוּם שְׁכָל הָעוֹבֵר עַל דְבָרֵי
חֲכָמִים חֲזִיב מִתָּה מִשְׁמַע שְׂסַתְמָם נְשִׁיכְתּוּ נַחֵשׁ יֵשׁ לְהֵם רְפוּאָה א"כ מֵאֵי הָאֵי דְקֶאֱמַר ר'
יִשְׁמַעְאֵל אַשְׁרִיָּה בֶּן דְמָא שְׂלֵא בָּאֵת לְכָף שְׂיִשְׁוֹן אוֹתָף נַחֵשׁ וְתִלָּה הָאֲשׁוּר שְׁלוֹ עַל שְׂלֵא
בָּא עָלָיו רַעַת נְשִׁיכְתּוּ הַנְּחֵשׁ וְהִלֵּא סַתְמָם נְשִׁיכְתּוּ נַחֵשׁ יֵשׁ לָהּ רְפוּאָה וּבֶן דְמָא אִם הִנְּהִי עוֹבֵר
עַל דְבָרֵי חֲכָמִים הִנְּהִי רְאוּי לְרַעָה יוֹתֵר גְּדוּלָה מְנִשְׁיַכְתּוּ הַנְּחֵשׁ שְׂהִיָּה מֵת וְהָכִי אִית לִיה
לְמִימַר אַשְׁרִיָּה בֶּן דְמָא שְׂלֵא עֲבַרְתָּ עַל דְבָרֵי חֲבַרְתָּ שְׁכָל הָעוֹבֵר עַל דְבָרֵי חֲכָמִים חֲזִיב
מִתָּה שְׂנֵשְׁיַכְתּוּ נַחֵשׁ לֹא מִיִּדֵי עֲבִיד פִּינּוֹן דְסַתְמָם נְשִׁיכְתּוּ נַחֵשׁ יֵשׁ לָהּ רְפוּאָה וּמִי שְׂמַת עַל
שְׂעֵבֵר עַל דְבָרֵי חֲכָמִים לֹא מְדַרְף הַטְּבַע מֵת מַה תִּאֲמַר סַתְמָם נְשִׁיכ' נַחֵשׁ נְמִי מִמִּית' מְדַרְף

הטבע א"כ מאי קאמר נחש דרבנן דלית ליה אסונותא והלא כל נשיכת נחש אין להם רפואה ואיהו נמי שנושכו נחש לא היתה לו רפואה מדרב הטבע ואין לומר דאע"ג דלא היתה לו רפואה מדרב הטבע מ"מ היתה לו רפואה ע"י זה שנושכו על שעבר על דברי חכמים אין לו רפואה אפילו ע"י זה דלפ"ז נשיכת נחש לא מידי עבדה לענין מיתה והדרה קושיא לדוקתא דא"ה הנה ליה למימר אשריה בן דמא שלא עברת על דברי חביריך כדלעיל והיינו נמי מה שהקשו התוספות איהו נמי לא הנה ליה אסונותא ומתציים דמי שעובר על דברי חכמים מת מצד טבע הנשיכה שיש נחשים נושכים וממיתים שהארס שלהם חזקה ומגדלת כאב יותר עד שניקב וממית ואי אפשר לשום בהם לרפאות ואי אפשר לפרש שהתוספות סוברים שכל נשיכת נחש יש לה רפואה ובגמרא מסי' מאי דקאמר ולא עבדת על דברי חביריך שהיו אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש לאו נחש ממש קאמר אלא חכמים הם הנחש הנושכים אותו שנושכתו נשיכת שועל ועקיצתו עקיצת עקרב ואין ת"ח רשאי למחול על פבודו והיינו מה שפיתבו התוספות ומסיק חינוך דרבנן דלית ליה אסונותא ישכנו והוצרכו לכה משום שאין דבריו של רש"י שפי' וז"ל חינוך דרבנן לית ליה אסיותא כלל שאם נשכו נחש בשביל שעבר על דברי חכמים לא תהיה לו רפואה כלל וימות משמע שנוחש ממש ישכנו והקשו התוספות איהו נמי לא הנה ליה אסונותא וכדפי' והוצרכו לפרש קושית הגמרא דקאמר דלמה לא הניחו ר' ישמעאל להתרפאות פריה שהרי אם ישכנו פעם אחרת יתרפא גם ממנה וגם פי קדמם רש"י וז"ל בזה משום שלא יעלה בדעתינו לומר שרש"י פירש כן משום דלדידיה כל נשיכת הנחש שוות שכולם יש להם רפואה דמאי דקא מתרץ התם נחש דרבנן דלית ליה לאו משום שנושף אותם נחש שאין רפואה לנשיכתו קאמר שכל האנשים שנים בזה אלא שעונש הוא שנושכ על שעבר על דברי חכמים שפשישוהו אותו נחש על זה אין לו רפואה אבל לדעת התוספות דסבר דיש נחשים שאין רפואה לנשיכתם ואותו הנחש ישנוף למי שיעבור על דברי חכמים נאמר שקושית הגמרא הוא לומר מאי אשריה דקאמר ר' ישמעאל על שלא גרם לעצמו שישנוף אותו נחש פיון דאיהו נמי נחש טרקה והכי משמע לשון הגמרא לכאורה דקאמר אמר מר וכו' ופריה עלה ומשני דאשריה דקאמר הוא משום דנשיכת הנחש הזה שנושכו אינה כל כף קשה שהרי יש לו רפואה וקאמר ר' ישמעאל אשריה וכו' על שלא גרם לעצמו שישנוף אותו נחש שאין לו רפואה שנושכתו קשה מנשיכת הנחש שנושכו שנושכת הנחש יש לה רפואה והעובר על דברי חכמים נושכו נחש שמצד קושי נשיכת ואין לה רפואה אי נמי הנחש הם החכמים שנושכתו נשיכת שועל ועקיצתו עקיצת עקרב וכדאמרינן א"נ אפשר שדעתו של רש"י שלא פדעת התוספות דלמה לא הניחו ר' ישמעאל להתרפאות פרי' שהוא סובר דאשריה פריה כדמשמע לשון הגמרא להכי קאמרי דאעקר דבריו של ר' ישמעאל שלא הניחו להתרפאות פריה ולפ"ז אתי שפיר טפי אם נאמר שטעות נפל בספרים וחסרו ממלת דמעיקרא והגרסה הנכונה היא בתוספות וי"ל דאמעיקרא פריה וכו' פי' דלא פריה אאשריה דקאמר ר' ישמעאל אלא אעקר דבריו שלא הניחו להתרפאות שהתוספות סוברים שאין לומר דאאשריה פריה בעל התלמוד דאפי' הפי' לא שייך בהא לומר אשריה דמי שנוצל מרעה גדולה ובאה עליו רעה קטנה הימנה הכי אין ראוי לומר לו אשריה פיון שבאה עליו רעה גם פי אינה כמו האחרת וכ"ש דסוף סוף לא הנה ליה אסונותא

ולמה יאשרנו רבי ישמעאל על שלא נחש שנשיכתו קשה ואין רפואה למכתו כיון דסוף סוף נשכו נחש ולא יכול להתרפאות הימנה ומש"ה סוברים דאשריך דקאמר רבי ישמעאל שיצתה נשמתו בטרה ולא עבר על דברי חב"ריו קאמר ופנ"ך גדר ישכנו נחש דקאמר לאו דוקא קאמר ליה לאשרו על שלא גרם לעצמו לנושכו נחש אלא אנב שאשרו על שלא עבר על דברי חב"ריו אפילו על מצוה דרבנן ועונש העובר על מצוה דרבנן שיכנו נחש נקט לה ולהכי קאמרי התוספות ו"ל דלאו אאשריך קאמר אלא אעקר דברי רבי ישמעאל שלא הניחו להתרפאו' והכי קאמרי הת' דקושית הגמרא פה היא כמו שפירש"י ו"ל דפריך אמאי לא הניחו ר' ישמעאל להתרפאות שהרי אם ישכנו נחש פעם אחרת יתרפא גם ממנה וקאמר דמעיקרא פריך הכי פ"י דקושית הגמרא פה היא פ"י כמו שפירש"י ו"ל אבל מאי דמסיק אין לפרשו כמו שפרש"י ו"ל אלא שנחש שאין לו רפואה אותו ישכנו ולא יתרפא עוד אבל לא ישכנו נחש שיש לו רפואה אי נמי חכמים עצמם הם הנחש וכדכתי' אי נמי במאי דקאמרי התוספות דמעיקרא פריך הכי פ"י מה שאנו מקשים היא היא קושית הגמרא דאפשר אדעתו של רש"י ו"ל שלא פדעת התוספות ו"ל שהוא סובר דאשריך פריך וכדפרישית והתוספות ו"ל סוברים דהכי פריך איהו נמי חינוך טרקה ולא הניחו ר' ישמעאל להתרפאות על ידי זה שהרי אם ישכנו פעם אחרת יתרפא גם ממנה על ידי זה שלא פנוהג שבעולם: וכתבו התוספות עוד ומוטב שימות זכאי וכו' פירוש שאה יקשה לה דסוף סוף למה לא הניחו ר' ישמעאל להתרפאות לחיות חיי שעה כיון שאם לא יתרפא ודאי ימות עתה דהא ביומא אמרינן מחללים שבת לחיי שעה ומפקחים עליו את הגל בשביל חיי שעה הא לא תקשה לה דמוטב ימות זכאי בנשיכה זו בלא פריצת גדר ואף שימות עתה ולא יהיו לו חיי שעה ולא ימות חייב בפריצת גדר ואף אם יהיו לו חיי שעה לא חיישינן ע"ש ומעתה נתבאר לנו מה חדשו התוספות על דברי רש"י ו"ל ומה הוצרכו לפרש קושית הגמרא הואיל שגם רש"י ו"ל פירש כן ולמה התחיל להקשות בתשובת הגמרא וסיימו בקושיתיה ומאי לישנא דמעיקרא פריך הכי קאמרי ו"ל דהכי פריך וכו': ודע אחי שנה הלשון הוא לשון דויע בין הספרדים שאותו הבחור רבי שמואל שהיה מתלמידיו של החכם השלם כמ"ר יוסף פיצו ו"ל מקורפו כשפא שם והביא ג' או ד' לשונות והשבתי עליהם וזה היה אחד מהם איני זוכר מה השבתי לו בזה אכן זכורני שנה הלשון השבתייהו בישיבתו של החכם השלם הנ"ל ו"ל ר"ל זה הדיבור של ע"ז: ב גם פי היום סמכוני באשאשות רפדוני בחנחים פי הוא יום שמיני לכאבים חזקים ומרי שיחי על פטירת אחי כר' אליה פהו ו"ל לבית עולמו הנעי' וחי' לרבנן ולכל הישראלים שבק וידי כבדה אל אנחתי על פטירת הפודה בתי תש"ע היום כמו וא"ו חדשים מ"מ ככר למדוני רז"ל אפילו בשעת מיתה תורה אמרתי אכתוב ואפרש לשון התוספות אשר שאלתני גם פי אין דעתי צלולה וכתבנוק שאין בו דעת לישאל אני: ואומר פי התוספות הוקש' להם דמאי דתנן אין נפרעין מנכסי משועבדי' במקום שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זיבורית לא אתיא כמאן דאמר שעבודא לאו דאורייתא כלו' הנכסים שמכר הלנה משועבדים לקונה אותם שהם שלו מדין תורה ואינם משועבדים למלנה מדין התורה גם פי ההלואה קדמה למכירה מדאורייתא נמי בלא טעמא דתיקון העולם אין למלנה לגאל ולהפרע ממה שמדבר תורה הוא למי שאינו חייב לו פי הנכסים שהם אינם משועבדים לו מן התורה וכן נמי דלא

אָתִיָּא אָפִילוּ כְּמֵאן דְּאָמַר שְׂעִיבּוּדָא דְּאִוּרִיָּתָא דִּאֵע"ג שְׁהוּא סוּבְר שְׂדִבְר תּוֹרָה שְׂמִלְוָה בְּשִׁטְר גּוֹבָה מְנַכְסִים מְשׁוּעָבְדִים מ"מ הוּא סוּבְר מְדִין תּוֹרָה אִינוּ גּוֹבָה מְנַכְסֵי הַלְוָה אֱלָא מִזִּיבְנִית וְאָפִילוּ הֵיכָא שְׂהֶנְכְסִים בְּנֵי חוֹרִין לְלוֹה זִיבְנִית תְּנִן וְקָא יְהִיב טַעְמָא דְּמִפְנֵי תִיקוּן הָעוֹלָם לֹא גָבִי מְשִׁעָבְדֵי דְּמִשְׁמַע דְּבָלְאוּ טַעְמָא דַּת"ה הִיָּה גּוֹבָה מְעִידִית אוּ מְבִינִינִית וְאֵע"ג שְׂהֶם מְשׁוּעָבְדִים וְהָא אֵלִיבֵיהּ אָפִילוּ אִם עִידִית וּבִינִינִית וְזִיבְנִית שְׁל הַלְוָה כְּלוּן בְּנֵי חוֹרִין אִין לוּ פִתְּ לְגַבּוֹת מְדִין הַתּוֹרָה לְאַחֲרִים דְּמְדִין הַתּוֹרָה וּמְתַרְצִים מְתַנִּיתִין אָתִיָּא שְׁפִיר בֵּין לְמֵאן דְּאָמַר שְׂעִיבּוּדָא דְּאִוּרִיָּתָא וּבֵין לְמֵאן דְּאָמַר שְׂעִיבּוּדָא לְאוּ דְּאִוּרִיָּתָא דִּאֵע"ג דְּמְדִין תּוֹרָה אִין לְמִלְוָה פִתְּ לְגַבּוֹת מְהִמְשׁוּעָבְדִים לְמַר כְּדָאִית לִיָּה וּלְמַר כְּדָאִית לִיָּה מ"מ הִשְׁמִיעֵנוּ תְּנָא דְּמְתַנִּיתִין שְׂחַכְמִים הִיוּ מְפָקִיעִים פִתְּם שְׁל אוּתְּם שְׂקִנְאוּם גַּם כִּי מְדִין תּוֹרָה הֶם שְׂלֵהֶם וְהִיוּ נוֹתְנִים פִתְּ לְמִלְוָה לְגַבּוֹת מְהֶם וְאָפִילוּ הֵיכָא שְׂיֵשׁ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין זִיבְנִית מְשׁוּם נְעִילַת דְּלַת אִי לְאוּ טַעְמָא דַּת"ה וְק"ל וּפְלוּגְתָּא דְּשְׂעִיבּוּדָא דְּאִוּרִיָּתָא אוּ לְאוּ דְּאִוּרִיָּתָא הוּא בְּשִׁלְהֵי ב"ב ע"ש: נְאֻם הַנְּמוּךְ וְנִבְוֹךְ דְּוֹד כְּהֵן בְּכַמ"ר חִיִּים הַפְּהֵן ז"ל: תְּשׁוּבָה גַּם כִּי דַעַת הַדְּיוּט אִינְהּ מְכַרְעַת מ"מ בְּרִאוּתֵי שְׂרַצוֹן כ"ת לְתַהוּת בְּקִנְיָנֵי אֲשִׁיבְךָ הַנְּלַעַנ"ד וְזֶה כִּי מְמַה שְׂפַתְבּ כִּי הִצְנֹאָה הִזּוּ אִין בְּהּ מְמַשׁ הוּאִיל וְאִינוּ כְּתוּב בְּתוֹכָהּ שׁוּם לְשׁוֹן מְהִלְשׁוֹנוֹת שְׂאֲמָרוּ רז"ל דְּמַהֲנֵי בְּשִׁכִּיב מְרַע כְּגוֹן טוֹל יְזַפֵּה יַחְזִיק וּלְשׁוֹן הַנְּחָה שְׂפַתְבּ בְּהּ לְאוּ מִיִּדֵי הוּא דְּכָל לְשׁוֹן דְּלֹא מְהֵנֵי בְּבָרִיא לֹא מְהֵנֵי בְּש"מ וְכַתְּבַּ שְׁפֵן סוּבְר הַמְּרַדְכֵי בְּשִׁלְהֵי יֵשׁ נוֹחֲלִין וְכָל זֶה מְתַשׁוּבַת הַגְּאוּן כְּמוֹהֵרֵי"ק בְּסִימָן צ"ד: א וְאִנִּי בְּעִנְיֹתֵי לֹא נִהִירָא לִי דְּהָא מַה שְׂפַתְבּ שְׂם הַמְּרַדְכֵי בְּשִׁלְהֵי יֵשׁ נוֹחֲלִין בְּשֶׁם ר"ג הוּא לּוֹמַר שְׂמָה שְׂהֶקִילוּ בְּש"מ הוּא דְּבְּבָרִיא בְּעִינֵן קִנְיָן וּבְש"מ לֹא בְּעִינֵן קִנְיָן שְׂמָא תְּטַרְף דַּעַתּוּ וְלֹא חֲשׂוּ לְהֵכִי אֱלָא הֵיכָא שְׁהוּא גּוֹמַר וְנוֹתֵן בְּחִיּוֹ וְאִינוּ מְנִיחַ שׁוּם יְפוּי פִתְּ אַחֲרֵי מוֹתוֹ אֱלָא הוּא אוֹמַר בְּלְשׁוֹן דְּבְּבָרִיא וְכִיּוֹצֵא בְּאוּתּוֹ הַלְשׁוֹן הַמְּתַנֶּה קִיָּמַת הֵיכָא דְּקִנּוּ מִיָּדוּ וּבְש"מ מְהֵנֵי אָפִילוּ הֵיכָא שְׂלֹא קִנּוּ מִיָּדוּ מְשׁוּם חֲשִׁשָׁא דְּשְׂמָא תְּטַרְף דַּעַתּוֹ אֲבָל מ"מ בְּעִינֵן שְׂהַדְבָר יְהִיָּה נְגַמַר בְּחִיּוֹ וְלֹא יִשְׂאָר שׁוּם יְפוּי פִתְּ אַחֲרֵי מוֹתוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה הַחִילּוּק תְּמַצָּא כְּתוּב בַּפ"ק דְּגִיטִין בְּדַבּוּר שְׂבַתּוֹסְפוֹת עַל מְשֻׁנָּה הָאוּמַר תְּנֵן גִּט וְכו' אֲבָל הָאִפּוֹטְרוֹפּוֹס לְאַחַר מִיתָה שְׂבְּבָרִיא לֹא מְהֵנֵי אָפִילוּ ע"י קִנְיָן דְּהָא לְאַחַר מִיתָה יִצְאוּ נְכָסִים וּבָאוּ לְרִשׁוֹת יוֹרְשִׁים ה"נ בְּש"מ: וְאִין לּוֹמַר שְׂנַלְמוּד מְמַה שְׂיָפוּ כְּחוֹ בְּמָה שְׂדְּבָרֵי קִיָּמִין אָפִילוּ בְּלֹא שׁוּם קִנְיָן מְשׁוּם חֲשִׁשָׁא דְּטִירוּף דַּעַתּוֹ ה"נ בְּכָל מִילֵי כְּגוֹן בְּאִפּוֹטְרוֹפּוֹס לְאַחַר מִיתָה שְׂלֹא יְפוּי כְּחוֹ טְפִי מְכַח הַבְּרִיא אֱלָא לְגַבֵּי קִנְיָן דְּכָל הֵיכָא דְּבָרִיא בְּעִינֵן קִנְיָן אִיִּהִי לֹא בְּעִי קִנְיָן אֲבָל בְּמִילֵי אַחֲרִינָא כְּגוֹן לּוֹמַר דִּאֵע"ג דְּאִפּוֹטְרוֹפּוֹס לְאַחַר מִיתָה לֹא מְהֵנֵי בְּבָרִיא מְהֵנֵי בְּש"מ לֹא יְפוּי כְּחוֹ דְּאֲמַדּוּ דַּעַת הַש"מ דִּאִין לְחוּשׁ שְׂמָא תְּטַרְף דַּעַתּוֹ אֱלָא הֵיכָא שְׂנַגְמַר הַדְּבָר בְּחִיּוֹ שְׂאֵז חֲשׂוּ שְׂאֵם תְּצָרִיכּוּ קִנְיָן שְׂמָא תְּטַרְף דַּעַתּוֹ אֲבָל בְּגוֹנָא אַחֲרִינֵי כְּגוֹן אִפּוֹטְרוֹפּוֹס לְאַחַר מִיתָה דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן שְׂהֶקִילוּ בְּש"מ טְפִי מְבָרִיא בְּמִילֵי דְּכַה"ג וְלוֹזָה הֵבִיא רֵאִי מְהֵהִיא מְתַנִּיתִין דְּתַנּוּ נְמַצָּא דִּיָּיִתִיקֵי כְּתוּב' עַל יְרִיכּוּ הָרִי זֶה אִינְהּ כְּלוּם וְאֵע"ג דְּדִיָּיִתִיקֵי כְּשְׁלוּחוֹ דְּמִי וְהַמְּקַבֵּל מְתַנֶּה יַדַּע בְּחִיּוֹ הַנּוֹתֵן מַה כְּתוּב בְּתוֹכָהּ דְּסַתְמָא קְתַנֵּי לֵהּ וְהִינּוּ מְשׁוּם ש"מ הַנּוֹתֵן עַל דִּי הַדִּיָּיִתִיקֵי שְׂפַתְבּ גְּלַה דַּעַתּוֹ שְׁהוּא רוּצָה שְׂתַמְסַר הַדִּיָּיִתִיקֵי בְּיַד הַמְּקַבֵּל הַמְּתַנֶּה וְכִיּוֹן שְׂלֹא נְמַסְרָה בְּיָדוּ בְּחִיּוֹ לֹא נְגַמַר הַדְּבָר בְּחִיּוֹ וְלֹא קִנְהַתְּ הַמְּקַבֵּל הַמְּתַנֶּה וְכַהֲהִיא דְּאֲמַרִּינּוּ גַבֵּי ש"מ שְׂאֲמַר כְּתַבוּ וְתַנּוּ וְאָפִי' תַּנּוּ וְכַתְּבוּ הָרִי אֵלוּ לֹא יְכַתְּבוּ וְתַנּוּ שְׂמָא לֹא גַמַר

להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ואפילו למ"ד פותבים ונותנים דוקא במינה כוחו קאמר פגון שאמר תנו שהוא גומר הדבר בחייו בדברי פיו ואמר או כתבו שלא אמר פן אלא ליפות פחו אבל בגונא אחריןא לא: והוא הוא דעתו של הרא"ש שפכתב דכל הני מילי דמהני בש"מ כ"ש דמהני בכריא שכל מתנותיו ע"י קנן וידעתו פל הלשונות דשייכי בכריא ולא מהני ביה אע"ג דאית בהו קנן כ"ש בש"מ ואפ"ה פכתב בתשובתו דלשון הנחה מהני בש"מ ואע"ג דלא מהני בכריא והיינו משום לשון הנחה לא שייך בכריא פלל אלא בש"מ דעיקר לשון צנאת ש"מ לפום ריהטא דעלמא הוא בלשון הנחה ובלשון הנחה בש"מ הו"א ביה פלשון השייך בכריא ובש"מ דכי היכא דבלשון השייך בתרנייהו דבכריא בעי קנן ובש"מ מועיל אפילו בלא קנן ה"נ בלשון השייך בש"מ לבדו אע"ג דלא שייך בכריא מהני ביה בש"מ פיון שלשון זה דהיינו לשון הנחה וכיוצא בו לא שייך פלל בכריא דבשלמא אי הוה שייך בכריא ואפ"ה הוה אמרינו דלא מהני ביה הוה לן למימר דכ"ש דלא מהני בש"מ דלא בעי קנן אבל השתא דחזינא דלא שייך בכריא פלל והיא עיקר לשון הש"מ לפום ריהטא דעלמא פשיטא דמהני בש"מ דכי היכא דבכריא מועיל קנן בדבר שהוא נותן בלשון השייך בכריא ה"נ מועיל דבור בדבר הנתן בלשון השייך בש"מ: ב ומעתה אני אומר שדבריו של כמהררי"ק תמוהין אצלי שפכתב וז"ל ואם איתא דס"ל לר"ג דאיכא שום לישינא דמהני בש"מ ולא מהני בכריא פדסבירא ליה להרא"ש בלשון הנחה א"כ מאי קשיא ליה לר"ג עד שהנצרך לומר דהני לישיני מהני בלא קנן וכו' כדי שלא יקשה עליו מאי יפוי פח במתנת ש"מ וכדפ"י גימא דאדני יפוי פח דמתנת ש"מ דמהני אף בלשון גרוע כמו אני מניח וכיוצא בו דלא מהני בכריא אלא ע"כ ס"ל לר"ג דלא מהני שום לישינא בש"מ דלא מהני בכריא עכ"ל: ואני אומר דהני שמעתי מרפסן איגרי דאי מהא אין ראיה דלעולם אימא לך דלשון אני מניח מהני בש"מ אע"ג דלא מהני בכריא ודקשיא לך א"כ מאי קשיא ליה לר"ג לא קשיא דאיהו ז"ל על לשון יטול ולשון נתינה שהזכיר בדבריו קשיא ליה וה"ק ואי קשיא לך למאי רבותא הזכירו ז"ל לשון יטול ולשון נתינה בש"מ פיון שגם בכריא מועילים הא לא תקשה לך דבש"מ איכא רבותא טפי שמועילים דבריו אפילו בלא קנן וכל זה אני אומר לשיטתו של מהררי"ק זכרו לברכה והיינו נמי פדעתו של הרא"ש ז"ל שפכתב עלה דהיא דקאמר רב ששת יטול ויחזיקו כו' וז"ל וכ"ש בכריא דאיכא קנן ובר מן דין אמיןא דלעולם אימא לך דלשון הנחה בש"מ עדיף טפי מלשון יטול פיון שמתנתו היא לאחר מיתה שהוא עוזב ומניח פל נכסיו לאחרים משא"כ בכריא דלא שייך בזה פלל וא"כ לא שייך להקשות ולומר דמאי קשיא ליה לר"ג דקאמר ששם מועילים דבריו בלא קנן דשפיר קא קשה ליה דלשון הנחה הוה לישינא מעליא טפי בש"מ מלשון נטילה כדפ"י אבל בכריא לא שייכא פלל: וכן נמי תמהני במה שפכתב לקיים דבריו ולומר דלשון הנחה לאו פלום הוא וז"ל ועוד שהרי דבר פשוט הוא דגם הרא"ש מודה דאין בלשון הנחה שום לשון זכיה אלא דאזיל בתר פונת הש"מ הנותן וכיון דעיקר צנאת ש"מ הוא בלשון זה לפום ריהטא דעלמא אזיל בתר אומדנא ואע"ג שאין בלשון זה לשון זכיה ומתנה מדלא מהני בכריא וזהו פדברי הרשב"א ז"ל שפקפק על דברי ר"ג כמו שפכתב שם המרדכי וז"ל ואזלינו בתר אומד דעתו ומצוה לקיים דברי המת וכונתו עכ"ל: וכן פכתב ג"כ על דאזלינו בתר פוננת ש"מ וגילו דעתו והן הן דברי רבינו אשר למבין אבל

רגמ"ה חולק ולא אֶזְיֵל בְּתֵר פְּנֹת ש"מ וכו' עד ומתוך דברי בעל המַרְדְּכִי נִרְאֶה שְׁתַּפְּס דְּבָרֵי ר"ג עֵינָר מִדְּכַתְּב וז"ל וְרַבִּינוּ שְׁמוּאֵל מְפַקֵּק בְּזֶה וְאוֹמֵר פִּינָן שְׁמַנְוֵהוּ וכו' מִדְּנֻקְט לְשׁוֹן פְּקוּק מִשְׁמַע דְּלֹא נִרְאוּ לוֹ דְּבָרֵי ר"ש וְכַתְּב שֵׁם א"כ וז"ל רָאָה הֵה"ר מִשְׁנֹלָם אֶת דְּבָרֵי רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל וְלֹא נִתְיַשְׁבוּ בְּעֵינָיו דְּקֵאֵי פְּנוּתִיהָ דְּרַגְמ"ה עכ"ל הֵרִי לָהּ דְּפִתַּח בְּפוֹסְקִין הַקְּדוּמוֹנִים כְּרַבִּי שְׁמוּאֵל וְנִסְתֵּיִם בְּאַחֲרוֹנִים כְּבַעַל הַמַּרְדְּכִי לַעֲשׂוֹת עֵינָר מִדְּבָרֵי ר"ג דְּלֹא אֶזְלִינָן בְּתֵר פְּנֹת הַנוֹדֵר כְּדְבָרֵי רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל אֱלָא צְרִיף שְׂיִתָּן בְּלְשׁוֹן הַמוֹעִיל עַד פָּאן לְשׁוֹן מֵהֵרִי"ק זְכָרוֹ לְבִרְכָּה: וְאֲנִי בְּעֵינֵי תִי לֹא הִבִּינוּתִי דַּעְתּוֹ שֶׁל הָרַב בְּכָל זֶה בְּכֻמָּה אֲנִפִי חֲדָא שְׁמָה "שְׁכַתְּבֵרְשָׁב" א וז"ל דְּאֶזְלִינָן בְּתֵר אֲנָמֵד דַּעְתּוֹ שֶׁל הַש"מ וְאֵע"פ שְׁלֹא אָמַר כְּלוּם לֹא אָמַר אֱלָא לַעֲנֵן וְרִוּשַׁת הַבְּנוֹת בֵּין הַבְּנִים שֶׁהַשִּׁיב עֲלֵיהֶם הֵר"ג שְׂאִין בְּיַדִּי הָאֶפְטָרוֹפִיס שְׁמִינָה אֲבִיָּהֶם לְמַת לָהֶם חֵלֶק בֵּין הַבְּנִים וְרָצָה הוּא לִוְמַר שְׁמָה שְׂנַתָּן לָהֶם הָאֶפְטָרוֹפִיס לְפִי רְאוּת עֵינָיו נָתוּן הִיא לָהֶם וְהִבִּיאוּ רְאִיָּה לְזֶה מִמָּה דְּקִיָּמָא לֹן דְּשִׁמִּין לְפִרְנָסָה דְּהֵינּוּ לִוְמַר שְׂאֲנֵן אוֹמְדִים דַּעַת הַמַּת מָה הִיָּה נוֹתָן לְבַתּוֹ אִם הִיָּה חֵי וְאֲנֵן נוֹתָנִין לָהּ לְפִרְנָסָה ק"ו גְּבִי מִמְּנָה אֶפְטָרוֹפִיס שְׁמִגְלָה דַּעְתּוֹ שְׁרָצוֹנוֹ הוּא לְמַת הָאֶפְטָרוֹפִיס לְבִנוּתִיו פְּרָאוּי לָהֶן לְהַשִּׁיֵּאֵן לְרָאוּי לָהֶן אֲבָל בְּשִׂאָר מְיָלִי לֹא אָמַר רְשָׁב"א דְּאֶזְלִינָן בְּתֵר אֲנָמֵד דַּעְתּוֹ בְּלִי שְׂיִאֲמַר שׁוּם לְשׁוֹן דִּירְוּשָׁה אוֹ מִתְּנָה וּמָה שְׁכַתְּב בְּסוּף דְּבָרָיו וז"ל וְכָל רְאִיוֹתִיו יֵשׁ לְדַחוּת וכו' עַד אֱלָא דְּבָרֵי הָאֶפְטָרוֹפִיס הוּוּ כְּמוֹ דְּבָרֵי פִּיו פִּינָן שְׁגָלָה דַּעְתּוֹ וּמְצָנָה לְקִיָּים דְּבָרֵי הַמַּת וְכִוְנָתּוֹ וְדַחָה רְאִיוֹתִיו שֶׁל ר"ג הֵינּוּ דְּנֻקָּא בְּמִמְנָה אֶפְטָרוֹפִיס וְאוֹמֵר לוֹ פִּיף כְּפִי וְעַשְׂיָיְתָהּ כְּעַשְׂיָיְתִי קְאָמַר לָהּ דְּבַכָּה"ג מְהַנִּי נְמִי בְּבָרִיא דְּבָרִיא שְׁעָשָׂה שְׁלִיחַ וְהִרְשָׂה אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת לְפִי רְאוּת עֵינָיו מָה שְׁעָשָׂה עָשׂוּי וְחַדַּע לָהּ שְׁכָן הוּא שְׁהָרִי אִם אָמַר יְדוּר פְּלוּנִי בְּבִית זֶה יֵאֲכַל פְּלוּנִי פִּירוֹת דְּקָל זֶה לֹא אָמַר כְּלוּם וְאִין מְקִיָּיִמִין דַּעְתּוֹ וְכִוְנָתּוֹ וְלֹא אָמַרִינָן בְּהָא מְצָנָה לְקִיָּים דְּבָרֵי הַמַּת וְאֵע"ג שְׁגָלָה דַּעְתּוֹ וְכִוְנָתּוֹ שְׁרָצוֹנוֹ בְּכָף וְהֵינּוּ מִשׁוּם שְׂאִין בְּיַדוֹ שֶׁל הַש"מ לְמַת מִתְּנָה אֱלָא דְּבָר שְׁהַקְּנֵן תּוֹפְס בּוֹ אֲבָל בְּדָבָר שְׂאִין הַקְּנֵן תּוֹפְס בּוֹ כְּמוֹ דִּירַת אֲוִיר וּפִירוֹת דְּקָל לֹא וְאֵע"ג דְּפִשְׂטָא שְׁרָצוֹנוֹ בְּכָף דְּלֹא הַקְּלוֹ בַּש"מ מִשׁוּם טִירוּף דַּעַת אֱלָא כְּשִׂיָּתָן דְּבָר הַשִּׁיָּף בּוֹ קִנְיָן אֲבָל בְּדָבָר דְּלֹא שִׁיָּף בּוֹ קִנְיָן לֹא שְׁלֹא רָצוּ לְהַקְּל כְּנֻלִי הֵאִי מִשׁוּם טִירוּף דַּעְתּוֹ וְשִׂמָּא אָמְדוּ דַּעְתּוֹ דְּאִין דַּעְתּוֹ נִטְרָפָה בְּכָף דְּכִינּוֹן דְּלֹא דִק לְמַת דְּבָר שְׁהַקְּנֵן מוֹעִיל בּוֹ א"כ לֹא חִיָּיש כְּנֻלִי הֵאִי אִם יָנַתָּן לוֹ אוֹ אִם לֹא יָנַתָּן לוֹ וְא"כ אִיף יַעֲלָה עַל הַדַּעַת לִוְמַר שְׁרָשָׁב"א מְבִיא רְאִיָּה מִמָּה שְׂאָמַר שְׁמִין לְפִרְנָסָה דְּאֶפִּילוֹ בְּלֹא שְׂיִאֲמַר הָאֵב שׁוּם דְּבָר וְלֹא יַגְלָה דַּעְתּוֹ כְּלָל שְׂאוּמְדִים דַּעְתּוֹ בְּמִילִי אַחֲרֵינִי חוּץ מִמָּה שְׂיָנַתָּן לְבָנוּ וְהֵלֹא אֶפִּילוֹ הִיאָ שְׂיַגְלָה דַּעְתּוֹ וְכִוְנָתּוֹ לֹא מְהַנִּי בְּמִילִי דְּלֹא שִׁיָּף בְּהוּ קִנְיָן לְבָרִיא כְּדָפְלִ: וְתוֹ תְּמַהֲנִי טוֹבָא עַל דְּבָרָיו שְׁהָרִי הָרָא"ש וז"ל כְּתִב בְּהַדְּיָא בְּתַשׁוּבָתּוֹ דְּלְשׁוֹן הַנְּחָה לִישְׁנָא מְעַלְיָא בַּש"מ הוּא וְאֵע"ג דְּבָבְרִיא לֹא שִׁיָּף לְשׁוֹן זֶה כְּלָל שְׁכַתְּב תַּחֲזִילָה דַּעֵינָר לְשׁוֹן צְנוּאָת ש"מ הוּא בְּלְשׁוֹן זֶה נְעוּד כְּתִב אֲבָל בְּדָבָר שִׁישׁ חִילוּק בֵּין בְּרִיא לַש"מ בְּלְשׁוֹן וּבְבָרִיא הִיָּה מוֹעִיל בּוֹ קִנְיָן בְּדָבָר הַנְּתָן בְּלְשׁוֹן הַשִּׁיָּף בְּבָרִיא מוֹעִיל בּוֹ דִּיבּוּר נְמִי בְּלְשׁוֹן הַמוֹעִיל בַּש"מ וְכַתְּב עוּד וְכַשְׂאָמַר הַש"מ אֲנִי מַנִּיחַ לְפְלוּנִי כְּאִילוֹ הִיָּה אוֹמֵר פְּלוּנִי יִטּוּל כִּי הַנְּטִילָה חִלוּף הַנְּחָה עכ"ל הֵרִי לָהּ בְּפִירוּשׁ שְׁהָרָא"ש סוּבֵר דְּלְשׁוֹן הַנְּחָה הוּי לִישְׁנָא מְעַלְיָא בַּש"מ וְלֹא כְּאֲשֶׁר כְּתִב הָרַב לְקִיָּים דְּבָרָיו שְׁטַעְמֵוֹ שֶׁל הָרָא"ש וז"ל הוּא מִשׁוּם דְּאֶזְלִינָן בְּתֵר אֲנָמֵד דַּעְתּוֹ שֶׁל הַש"מ וְאֵע"ג שְׁלֹא אָמַרִי לִישְׁנָא מְעַלְיָא: וְכֵן נְמִי בְּמָה שְׁכַתְּב וז"ל

ומתוך דברי בעל המרדכי נראה שתפס דברי ר"ג עיקר מדכתב ורבינו שמואל מפקפק וכו' עד מדנקט לשון פקפוק משמע דלא נראו לו דברי רשב"א שמעתי ולא אבין דלא מבעיא אם רשב"א פותב על דברי ר"ג שיש לפקפק וכתב כל הראיות שהוא פותב דפשיטא דאיכא למימר שהמרדכי ז"ל תפס בלשונו בלשונו של הרשב"א ז"ל וכמו שהרשב"א ז"ל אינו אלא מפקפק גם הוא מפקפק אלא אפילו אם נאמר דהרשב"א ז"ל לא נקט בלשונו לשון פקפוק אלא שהקשה על דבריו של ר"ג והמרדכי ז"ל הוא דנקט לה ללישנא דפקפוק מ"מ איכא למימר דאע"ג דרשב"א פשיטא ליה דאין דברי ר"ג נכונים המרדכי ז"ל לא פשיטא ליה דאין דבריו נכונים מפח אותם הקושיות שהקשה עליו הרשב"א אלא הוא כמסופק בדבר ולכך נקט בלשונו לשון פקפוק: ומה שכתבת שהרמ"ה ג"כ דסבר דלשון יטול ויחזיק וכו' אע"ג דקאמר רב ששת דמיהני בש"מ לא מהני בכריא ואיכא לישני דמהני בש"מ ולא מהני בכריא סבר דלשון הנחה לאו פלום הוא אפילו בש"מ לא ידעתי מנא לה הא דהא אפילו כמהרי"ק דפליג על בר פלוגתיה שרצה להוכיח שהרמ"ה מודה דלשון הנחה לשון מתנה הוא לא קאמר אלא שאין להוכיח פן מדבריו של הרמ"ה אכל מודה הוא דאפשר לומר פן שהרי הוא ז"ל כתב וז"ל ואשר חשבת דע"כ הרמ"ה לא סבירא ליה פדברי הגאונים עד אין נרלענ"ד דלעולם אימא לה דהרמ"ה סבירא ליה פדברי הגאונים הרי לה שכתב דאין ראיה לבר פלוגתיה שרצה להוכיח שהרמ"ה מודה דלשון הנחה לשון מתנה היא והדבר מסופק מה דעתו של הרמ"ה בזה: ולענד"נ שאין דבריו של מהרי"ק נכוחים בזה דנראה דמילתא דפשיטא היא לענ"ד דתשובת ר"י הגאון שהביא הוא ז"ל שכתוב בה ז"ל ונהיכן מצי' הנחה לשון מתנה פלל דהא אמרינן מילתא דליתא בכריא וכו' עד הלכך אין להוסיף על מה שאמרו חז"ל עכ"ל שדעתו של ר"י הגאון הוא לפי מה שכתוב הפותב שהוא בשמו שמלשונות של הכריא נלמוד בלשון של הש"מ אלא שבש"מ לא בעי קנין ובכריא בעי קנין אבל כל לשון שאינו מועיל בכריא אפילו ע"י קנין אינו מועיל בש"מ ומהאי טעמא קאמר דלשון הנחה לא מהני בש"מ משום דלא מהני בכריא וכינן דקאמר דטעמא דלשון הנחה לא מהני בש"מ משום דלא מהני בכריא משמע שפיר דמאן דסבר דאיכא לישני דמהני בש"מ ולא מהני בכריא דלשון הנחה נמי מהני בש"מ דהא מאן דסבר דלשון הנחה לא מהני בש"מ לא יחייב טעמא אחריןא אלא משום דלא מהני בכריא וא"כ למאן דסבר דאיכא לישני דמהני בש"מ ולא מהני בכריא לשון הנחה מהני בש"מ ודוק פדברי ממה שסיני' ר"י הגאון בדבריו וז"ל הלכך אין להוסיף על מה שאמרו חכמי' ואם כפירוש של מהרי"ק ז"ל שמה שהביא ראיה ממאי דאמ' מלתא דליתא בכריא וכו' הוא לומר דלא אזלינן בתר אומד דעתו של הש"מ כשלא יאמר לשון השני' בו לשון מתנה פלל מאי הלכך דקאמר דלמא לעולם יש להוסיף על הלשונות שאמרו חכמים כשיאמר לשון דשני' בו קצת מתנה ואע"ג דגרוע הוא דמה שהזכירו חכמים בלשונם לאו דוקא אלא ודאי פדכת' דמאי דקא מיייתי ראיה ממה דקאמר מלתא דליתא בכריא וכו' היינו לומר שאינו מועיל בש"מ אלא לשון המועיל בכריא ולכך אין להוסיף על מה שאמרו חכמים ולא אארי' בזה הואיל ומהרי"ק עצמו מודה דמדברי הרמ"ה אין להוכיח אם הוא סובר דבש"מ מועיל לשון הנחה או לא כדפירשתי ולרוחא דמלתא אני אומר דמדבריו של בעל טור חלק ה' נראה פדברי שהרי הוא הביא בסמ"ג דבריו של הרמ"ה שכתב דלשונות

הנזכרים בגמרא שמועילות בש"מ אינם מועילות בכריא וכתב שהרא"ש חולק עליו ואח"כ הביא דבריו של הר"ש ז"ל שכתב דלשון הנחה מועלת בש"מ בלי שום חולק ומדלא פתב דמדבריו של הרמ"ה משמע שחולק עליו נראה שהוא סובר דמדבריו של הרמ"ה אין לדקדק מה סברתו בלשון הנחה וכן נמי נראה שגם הוא מסכים לדבריו הואיל ולא הביא שום חולק על דבריו של הרא"ש ז"ל: מפל הא דלעיל עלה בידינו שמדבריו של ר"ג שהביא המרדכי בשלהי יש נוחלין אין לנו להוכיח מה סברתו בלשון הנחה וא"כ גם מדבריו של רבינו משולם שסובר כר"ג לפי מה שהיה פתוב במרדכי שלפני הגאון מהרי"ק אין להוכיח מה סברתו בזה וגם לא מדברי המרדכי ולא מדברי הרמ"ה וחוזינו ביה בהרא"ש שכתב בהדיא בתשובה דלשון הנחה בש"מ לישנא מעליא הוא ולא מצאנו חולק עליו בזה וא"כ פשיטא שיש לנו לפסוק פמותו ולומר דלשון הנחה לישנא מעליא הוא שאין לומר הרי ר"י הגאון שהביא כמהרי"ק חולק דנלענ"ד שאין לסמוך על הפותב ההוא שכתב אותה תשובה בשם ר"י הגאון מדלא אשתמיט אחד מן הגדולים הראשונים אשר ידענו בהם רבינו סמכא ניהו להביא בספרו ולומר שר"י הגאון סובר דהנחה לאו פלום הוא בש"מ שמה נראה שא' מן התלמידים דלאו בר סמכא הוא פתב אותה תשובה ורצה להתלות באילנות גדולות ולכך נראה דאין לחוש לדברים אלו: ובר מן דין אמינא דאפילו אם נאמר דפלוגתא דרבנותא נלע"ד שדבריו של הרא"ש שכתב דלשון הנחה לשון מועיל הוא מחנורים חזא דהא נראה מלתא דפשיטא דעדיף ש"מ שאמר אני מניח לפלוני כף מש"מ שאמר יחלק פלוני מנכסי דאמרינן בפ' מי שמת שאם אמר יחלק פלוני בנכסי שזכה פלוני בחצי נכסיו ואע"ג דלא פירש לומר להיותם לו ק"ו בלשון הנחה דריהטא דעלמא הכי אזליה דמתנת ש"מ בלשון הנחה היא עם היות שהיא מת ומניח ועוזב נכסיו לאחרים וכדתנן בהגזיל בתרא הגזיל ומאכיל לבניו והניח לפניהם ונקט במתניתן לשון הנחה משום שהוא מת ומניח הגזילה שפידו לפני בניו: ותו אמינא שמשם יש להוכיח דאני מניח לפלוני לשון מתנה הוא דמתני' התם בכרייתא הניח לפניהם גזילה קיימת חייבים כו' עד הניח להם אביהם אחריות נכסים ע"כ ונקט בגזילה הניח לפניהם ובאחריות נכסים נקט הניח להם משמע בהדיא לענ"ד דלשון אני מניח לפלוני לשון מתנה הוא ולכך בגזילה דאינה שלו להורישא אי לתתה לבניו נקט לשון לפניהם אבל גבי אחריות נכסים שהם שלו נקט לשון הניח להם ואין לומר דלשון הנחה בש"מ דלשון ירושה היא ולא לשון מתנה דמילתא דפשיטא היא דלשון הנחה שייכא בין בירושה בין במתנה א"כ יש לנו לפרש לשון הנחה בכל מקום יפוי כוחו של המקבל המתנה: ג ובגידון דידן אני מניח שאמר למתנה קאמר דהא בפ' מי שמת אמרינן אמר רב נחמן ש"מ שכתב כל נכסיו לאחרים ועמד אינו חוזר חיישינן שמא יש לו נכסיו במדינה אחרת ומוקי לה התם מתניתן דתנן לא שייר קרקע כל דהו אין מתנתו קיימת במוחזק לו דלית ליה הרי לה בהדיא דהיכא דלא מוחזק לו דלית ליה יש לנו להחמיר ונזכה מי שכתב לו הנכסים ואע"ג דקאמר התם רב נחמן ש"מ שכתב כל נכסיו לאחרים רואים אם פנמלך מת קנו פולם ועמד אינו חוזר אלא באחרון ופרכינן התם ודלמא עיוני קא מעיין והדר זהב ומשני סתמה דש"מ מידק דייק דמהא משמע שיש לנו לדין להקל על הש"מ וה"ה נמי ליורשיו הא פתבו התוספות ז"ל התם דה"ט דתלמודא דפריף הכי משום דמסתברא לומר עיוני עיין הואיל וכבר חלק נכסיו ואין לומר דלשון הנחה גרע

מכל הנהו לישני דאמרינו בגמרא דכל הנהו לישני שנייכי בחיים נמי וכשנזותן הש"מ נותן הוא מחיים אלא שאין רצונו שתהא המתנה קיימת ולא יוכל לחזור בה אלא לאחר מיתה ובכה"ג הוא שיפוי פוחו אבל לשון הנחה דלא שייך אלא לאחר מיתה שהוא מת ועוזב ומניח נכסיו לא מהני דהא טעמא מאי יפוי פוחו טפי מפריא משום שלא תטרף דעתו אם ידע שלא יתקיימו דבריו לאחר מיתתו א"כ מה לי אם יצנה בלשון הנחה ומה לי אם יצנה בלישנא דאתמר בגמרא הואיל וסוף סוף אין לחוש לטרון דעתו אלא אם לא יתקיימו דבריו לאחר מיתתו ועוד דמילתא דפשיטא היא דמתנת ש"מ בכל לשון שימת המתנה לא קניא אלא לאחר מיתה דהא בפ' יש נוחלין דפליגי אבבי ורבא אם נקנית עם גמר מיתה או לאחר גמר מיתה ורבא שהלכה פמותו הוא סובר דלאחר גמר מיתה נקנית ואבבי נמי הדר ביה פדאייתא התם וטעמ' כדפירש שם רשב"ם דסתם אדם הנותן ממונו לאחר מיתה אין רוצה להוציא מוכחו עד שתגמר מיתתו וא"כ גם כן לשון הנחה לא שייך אלא לאחר מיתה מהאי טעמא לא גרע משאר לישני דמהני בש"מ ותדע לה שפן הוא דהא יחסין וירת פשיטא דלאחר מיתה הוא שנותן המתנה ומהני וכ"ש דלשון הנחה אפשר דשייך נמי מחיים שהוא מניח ועוזב לאחר במתיאש ממנו וזכר לדבר וינח בגדו אצלה ובדברי רז"ל בפ' המפקיד יהא מונח עד שיבוא אליהו שפי' יהא מונח במקום אחד ולא יהא בו זכות לא לזה ולא לזה עד שיבוא וכו' ואם כן פשיטאמר נמי אני מניח לפלוני ולא אמר עד זמן פלוני דמשמע לעולם הרי הוא פלוני יחזיק דנראה דיחזיק דאמר בגמרא דמהני לא בקרקע דוקא דנקנית בחזקה קאמר אלא אפילו במטלטלי דלא מהני בהו חזקה קאמר דמהניא האי לישנא: ועוד נלענ"ד דבגידון דידן אפילו מהררי"ק ו"ל מודה דלשון הנחה לשון זכיה היא דאע"ג דבאותה תשובה שהביא כמהררי"ק בשם ר"י הלוי פתוב ונ"ל הספמנו ונתישבנו בדבר שאין לשון הנחה לשון מתנה שאילו אמר נכסי לפלוני זה לשון מתנה אבל לפי שהוסיף על דבריו אני מניח אין פאן לשון מתנה פלל וזהו שאחז"ל כל המוסיף גורע עכ"ל מ"מ נראה בגידון דידן מודה דהניא לשון מתנה דהא פשיטא ש"מ שאמר תנו לפלוני מנכסי פך וכו' דבריו קיימים וקנה פלוני פדאייתא בפ' מי שמת ובפ"ק דקידושין אבעינא לן בכמה לישני אי הוו לשון קידושין או לא ומקשינן התם במאי עסקינן אילימא בשאין מדבר וכו' עד ואלא במדבר על עסקי גטסה וקדושיה אע"ג דלא אמר לה נמי ומתריצין אי דיהיב לה ושתיק הכי נמי הב"ע דיהיב לה ואמר לה בהנהו לישני והכי קא מבעינא לן הני לישני לקידושין קאמר לה או דילמא למלאכה קאמר לה הרי לה שמקשים התוספות לשון אינו גורע ואפילו לדעתו של המתריץ דסבר דגרע ה"ט משום שיש לנו לפרש הלשון היתר לגרועותא קאמר לה דשייך בהנהו לישני דאבעינא לן לומר דלמלאכה קאמר לה: וכן נמי בהנהו לישני דאבעינא לן בפ' מי שמת אם מועילים או לא מפרשים התם בלישנא דיהנה דה"ט דאבעינא לן ביה אם מועיל או לאו משו' דאית לן למימר דליתנהי מנייהו קאמ' והתם פשיטא לענ"ד דמיבעינא לן באומר נכסי לפלוני שיהנה בהם דמשום דלישנא דיהנה בהם משמע דלגרע פח לשון נכסי לפלוני שאמר בתחלת דבריו קאמר לה וקאמר דדוקא ליהנות מהם קאמר ולא להיותם שלו דקא מבעינא לן וכן בכל שאר לישני דאי בלא אמר נכסי לפלוני אבעינא לן התם ומבעינא משום דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם או משום שאין ממשות באותן הדברים אמאי סלקא בתיקו ליפשוט מהא דאמר רב נחמן ש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות

דקל זה לא אמר פלום אלא ודאי פדכתיבנא דטעמא דמבעיא לן התם הוא משום דמשמעו הלשון היתר שאמר הוא לגריעות הלשון האחר ולגרע הלשון האחר קאמר לה אבל כל היכא דלא שייך לפרש הלשון היתר לגריעותא אין הלשון היתר גרוע וא"כ הכא דסב ר"י הלוי לפי מה שכתוב באות' תשוב' שהביא כמהררי"ק ז"ל משמו דלשון היתר גורע היינו משום דסבר דאפשר לפרש ולומר אני מניח לו לפלוני להיות אפטרופס קאמר דנכסי בבתוקת יורשים קיימי וכדאמרינן בפ' יש נוהלין גבי הפותב נכסיו לאשתו שלא עשאה אלא אפטרופא וכן נמי פירש רשב"ם משום דאיכא למימר דהקנה הני נכסי להיתוך בתוקתו פדין אפטרופוס שגם פשעשא אפטרופוס נתקיימה מתנתו שיש נותן מתנה גמורה ויש נותן מתנת אפטרופוס ואומד הדעת היא שאין אדם מניח את בנו ונותן הכל לאשתו ומש"ה אמרינן שלא נתכונן זה אלא לעשותה אפטרופא כדי שישלקו לה בנו פבוד משום דאוקי אבוהון נכסיו ברשותה לפרנסה מהם פפי אומד דעתה ויהיו פפופים לה וסובר ר"י דאע"ג דהיכא דאמר יתנו לפלוני בין כל נכסים בין מקצתן אמרינן הכי דאין פאן מאומד הדעת לומר דשמא דלהני אפטרופס קאמר וכדי שישלקו לו בנו פבוד קאמר דמה לו לחלוק פבוד היינו משום דלשון תנו הויא לישאנא מעליא על נתינת הדבר אבל לשון הנחה דלא הוי פולי האי לישאנא מעליא אע"ג דאין פאן אומד הדעת פכאשתו ובנו מ"מ הואיל וקאו לישאנא מעליא ומבוררת היא יש לנו לומר דלא נתכונן זה אלא אפטרופא אפילו במקצת נכסיו ואף על גב דלעניות דעתי נראה לא היא דהא פבר הוכחתי לעיל דיש לנו לפרש הלשון ליפוי פוחו של המקבל המתנה אלא א"כ איכא אומד הדעת שלא פיון לכך פההיא דש"מ שכתב כו' דאמרינן שאם עמד אינו חוזר אלא פאחרון דסתמיה דש"מ מידק דייק וכן פההיא דכתב כל נכסיו לאשתו ולבנו וכדכתיבנא מ"מ סברתו של ר"י הלוי לפי מה שכתב מהררי"ק שפצא באותה תשובה משמו נראה שפן הוא פדכתיבנא דהיכא דאמר לשון הנחה לא נתכונן זה אלא לאפטרופס וכיוצא בזה שמגרע פח המתנה אבל בנידון דידן דלשון הנחה דקאמר אני מניח לא לשום אדם הניח אלא לב"ה דלא שייך הכא לומר שנתכונן זה שיהא פלוני אפטרופס גם לא נתכונן לומר אני מניח לירש וגם לא בלשון אחר פיוצא בו שמגרע פח המתנה שהרי לב"ה הניח פשיטא לע"ד דכולא עלמא מודה דלמתנה קאמר שאין לנו לפרש ולומר דלדבר אחר נתכונן לגריעותא פי ההיא דקדושין אלא מה שאמר שמניח לב"ה שיהיה לב"ה קאמר וכן ג"כ המטלטלין שהניח לנכדתו שאמר בלשון הנחה גם זה למתנה קאמר דהא בסוף דבריו פכתב פבענין זה ולכן אם קודם נסיעתה משילוניקי יודע לה מתתו לא יתנה לה מקום לעזבוה הנ"ל אלא שמתנו לה כ"ה דוקטי ומאחר שאמר אלא שינתנו לה וכו' אמר דלשון אני מניח לה המטלטלים שאמר קודם לכן למתנה קאמר וזה פשוט: ובר מן דן אמיןא דנראה שאפילו ר"י הלוי לפי מה שכתוב באותה תשובה משמו כמהררי"ק מודה בפנידון דידן דאף על גב דלדידהו לשון הנחה לא לשון מתנה הוא מ"מ בפנידון דידן לשון מתנה היא וראינה לדבר מהא דתנו פרק יש נוהלין המסלק נכסיו על פיו ריבה לאחד וכו' עד ואם אמר משום ר'נשה לא אמר פלום פכתב בין בתחלה בין פאמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין ופליגי בה אמוראי בגמרא טובא ומוקי לה רב אנשי דאפילו בשתי שדות ושני בני אדם פגון שאמר תנתן שדה פלוני לפלוני וירש פלוני שדה פלוני שקנה אפילו אותו שאמר עליו לשון ר'נשה ואע"ג דהיכא דלא אמר אלא ירש פלוני שדה פלוני

לא קנה אפ"ה פינון שאמר תחלה לחבירו בלשון נתינה קנה גם זה שאמר עליו בלשון ירושה ה"נ פינון שאמר תחלה שהוא רוצה שכל אחד מהאפוסטרופסים יהיה לו ממעותי עשרה דוקטי דפשיטא שזה הלשון לשון נתינה היא דשיהיו לו קאמר וכו נמי קאמר בכלל דבריו אחריו כן אני רוצה שתתנו דלשון מתנה היא אע"ג דלדעתיה לשון הנחה לב"ד לאו לשון נתינה הוא בנידון דידן לשון מתנה היא פינון שתחלת דבריו וסוף דבריו בנתינה פי היכי דאמרינן בלשון ירושה דאע"ג דהיכא שאמר לשון ירושה לבד לא קנה אפ"ה היכא שאמר בתחילה או בסוף לשון נתינה קנה וה"נ לא שניא: ואין להקשות על זה ממאי דמהני התם דדוקא היכא שאמר לשון ירושה תוך כדי דיבור שאמר לשון נתינה או לשון נתינה תוך כדי דיבור שאמר ירושה הוא דאמרינן דלשון ירושה נמי לשון נתינה הוא אבל היכא שיש כמה דברים בין לשון זה ללשון זה כבנידון דידן יעניין בצוואה לא דכיון דבבת אחת צוה כל זה פשקרא העדים בהיותו ש"מ מצוה מחמת מיתה שיעידו בדבר ושיחתמו בצוואה ואמר שיקראו אותו לפניו באותה עת ואם ירצה לו לחדש בזה דבר יחדש ואם יראה לו להניחה פאשר היתה יניחה וא"כ באותה שעה הוא מצוה הצוואה הזאת ודבריו הראשונים לאו פלום הם א"כ בבית אחת צוה כל זה תוך כדי דיבור חשבינן כל מה שצוה בצוואה זו וראיה לדבר מדאמרינן התם בעי רבא בבריא האיה פי קאמר ר' יוחנן בן ברוקא בש"מ דבר אירוטי הוא אבל בבריא לא או דילמא אפילו בבריא נמי אמר ליה רב משרשיא לרבא ת"ש דא"ל רב נתן לרבי שנימה משנתיה כר' יוחנן בן ברוקא דתנן לא כתב לה בנין דיקרין די יתנווין לה מנאי יירתון פסר פתופתיה יותר על חולקהון דעם אחיהון סגיב שתנאי ב"ד הוא ושקיל וטרי התם עד דקאמר התם הדר אמר אבוי לאו מילתא הוא דקא אמרינן דתנן לא כתב לה בנין גוקפן די יתנווין לכי מנאי תהא יתבן בביתי ומתנן מנכסי עד דתלקחון לגוקרין סגיב שהיא תנאי ב"ד הנה ליה לזה במתנה ולזה בירושה ולזה במתנה ולזה בירושה אפילו רבנן מודו א"ל רב נחומי ואית דאמר רב חנניא בר מניומי לאבוי ממאי דבחד ב"ד אתקין דילמא בתרי בי דינא אתקין ופי' רשב"ם ז"ל וז"ל אפילו רבנן מודו פדתנן במתניתין כתב לשון מתנה בין בתחילה בין באמצע בין בסוף דבריו קיימין ואוקומנא אפילו בשני בני אדם ושתי שדות ובלבד שיהא תוך כדי דיבור והכא שתי תשנות הללו פינון דבבת אחת תקנו הנה כמו תוך כדי דיבור והיינו דקתני לשון יירתון לאשמועינן ממתניתן דרבנן מודו אפילו בשני בני אדם ובשתי שדות ממאי דבחד בי דינא אתקון דלהוי בתוך כדי דיבור דילמא בתרי בי דינא אתקון ולא קאי האי אהאי כלל ולא מהני לשון תנאי דזה אזה עכ"ל הרי לה בהדיא דכל היכא דאתקין בב"ד חד אפילו לא היו התשנות זה אחר זה בבת אחת חשבינן ליה ונהו תוך כדי דיבור ודוקא היכא דאתקון בשני פתי דינן הוא דאמרינן לא חשיב תוך כדי דיבור אבל כל היכא דאתקון בב"ד חד אע"ג שלא היו תיכף זה אחר זה חשבינן ליה תוך כדי דיבור ואין לומר דתרי ב"ד דקאמר התם קרי להו תרי ב"ד אע"ג דב"ד חד הוא דכל היכא שלא תקנו הדברים בזמנא חדא דאי הכי בין חד זמנא לתרי זמנא הנה ליה למפלג ולא בין בי דינא חדא לתרי ב"ד אלא ודאי כל היכא דאתקון בבי דינא חדא אע"ג שלא היו התשנות בזמנא חדא כבבת אחת חשבינן ליה וכן משמע נמי ממאי דקאמר התם בטר הכי לא ס"ד דקתני רישא מדרש זה דרש ר' אלעזר לפני חכמים ביבנה וכו' עד אי אמרת בשלמא בחד בי דינא אתקין היינו דילפינן תקנה מתקנה אלא אי אמרת בתרי בי דינא

אתקון היכא ילפינו תקנה מתקנ' ופירש רשב"ם דילפינו תקנתא מתקנתא דכינו דבחד ב"ד תיקון להו ולא מפרש בתקנות חלוק בין זה לזו מסתמא בחד עגנו תקניהו אבל אי בתרי ב"ד אתקון דלמא חד ב"ד קאי אמתיים וחד אלאחר מיתה והיכא גלמוד האי מהאי הרי לה דחד ב"ד דקאמר התם ב"ד אחד ממש קאמר ואע"ג שלא היו התקנות תיקף זה אחר זה בתוך פדי דיבור חשבינו ליה כ"ש בנידון דידן שבעת אחת צוה הפל וכדפ' דבתוך פדי דיבור חשבינו ליה וא"כ לשון הנחה בנידון דידן לשון מתנה היא: ובר מן דין אמנא פיון ששכיב מרע זה המצנה נתגדל בין הלועזים ומה שצוה צוה וכתב בלעז ובלשון לעז ומנהג הלועזים הוא שפכל צוואה שאדם פותב פותב אותו בלשון הנחה ולשון הנחה הוא היותר מעולה בש"מ פשיטא שיש לנו לומר דאני מניח לפלוני ליתן קאמר שיש לנו ללכת אחרי לשון בני אדם ודרשינו לשון הדיוט פדאמרינו בפ' המקבל ר' מאיר הנה דורש לשון הדיוט ר' יהודה הנה דורש לשון הדיוט הלל הגון הנה דורש לשון הדיוט וכו' פדאיתא התם ופרש"י ז"ל הנה דורש לשון הדיוט שהרגילו הדיוטות לכתוב שלא פתקנת חכמים הנה דורש הלשון לפסוק הדין אחריו והתוספות ז"ל פירשו וז"ל הנה דורש לשון הדיוט לשונות שלא תקנו חכמים לכתוב אלא הדיוטות הורגלו לכתוב הנה דורש ואפילו לא נכתב פאילו נכתב דמי דאי דוקא פשנכתב מה הנה דורש פשיטא שיש לן לקיים כמו שהתנה דהא לאו אסמכתא היא עכ"ל: וא"כ בנידון דידן שהשכיב מרע המצנה מנהגו ולשונו פלשון הלועזים פשיטא שקנה מי שצוה להניח לו אפילו למאן דסבר דלשון הנחה לאו לשון מתנה היא והיינו טעמא פדכתיבנא: ונראה שיש להביא ראיה עוד מההיא דאיהו נפש דאמרינו התם האי סטויתא קניא ואמרינו התם למאי הלכתא ומסיק לקבולי עליה מי שפרע ובאתרא דנהיגי למיקני ממש קני ופרש"י ז"ל וז"ל האי סטויתא חותם שרושמים החנונים על החניות של יין שלוקחין אותם הרבה ביחד ומניחין אותם באוצר הבועלים ומביאין אותם אחד אחד למפור בחנוות ורושמיין אותם לדעת שפכל הרשומות נמפרות ובאתרא דנהיגי למקני שרגילים לרשום על מנת שבדבר זה תהא קנויה לו פאילו משו קני עכ"ל וא"כ בנידון דידן נמי אפילו נאמר שמון הדין לא קנה המקבל המתנה בלשון זה הואיל והעולם רגילין בכך ר"ל שמונהג הלועזים הוא שש"מ הרוצה לתת אומר בלשון הנחה קני מי שהניח לו וכדכתיבנא: ומה שכתב כ"ת וז"ל ועוד אפילו שהיה אומר תנו או יטול יזכה וכו' אם לא אמר מנכסי בפירוש לא מהני ומזה הטעם נמי רצית לומר שאין בצוואה שום ממשות לא נהירא לי פלל דלא ידענא מנא לה הא דאפילו הגאון מהררי"ק דקאמר לה לא קאמר לה אלא היכא דלא אמר שום לשון של זכות ואזיל לשיטתו דסבר דאין בלשון הנחה ממשות לעגנו מתנת ש"מ ומש"ה סבר דהיכא שאמר אני מניח ולא אמר מנכסי לאו פלום הוא אבל היכא שאמר תנו או שום לשון אחר של זכות דבר פשוט הוא שאין צריף לומר מנכסי אלא אליבא דרב דקאמר בפ"א דגיטין דחיישינו למנה קבור אבל לדין די"ל דלא חיישינו למנה קבור פדאיתא התם פיון דאמר תנו אע"ג דלא אמר מנכסי דבריו קיימים דמסתמא מנכסיו קאמר והכי דייק לישנא דמתניתיין דתנו התם תנו מנה לפלוני ולא קאמר תנו מנה לפלוני מנכסי: וה"נ משמע בפ' המקבל בעובדא דגניבא דהנה נפיק בקולר וקאמר הבו ארבע מאה זוזי לר' אבינא מחמרא דנהר פניא שקנה ר' אבינא ואע"ג דלא אמר מחמראי דמשמע מיין שלי דמה שאמר מיין שבנהר פניא לא משמע מיין שלו

ואי נִימָא דש"מ אף על גב שְאָמַר תְּנוּ בְעֵי לְמִימַר מְנַכְסֵי לֹא הָיָה קוּנָה ר' אַבְיָנָא בְּמַה שְאָמַר גְּנִיבָא וְהָאֵי מְלִתָּא דְפְשִׁיטָא לַעֲנִי"ד וְאִין לְהֶאֱרִיף וְאֶפִּילוּ לְרַב דְפ"א דְגִיטִין לְגַרְסַת הַתּוֹסְפוֹת ז"ל דְגַרְסֵי ש"מ שְאָמַר תְּנוּ מְנָה לְפִלוֹנֵי מְנַכְסֵי נוֹתְנִים נִרְאָה לֹאמַר דָּאֵם אָמַר תְּנוּ לֹא בְעֵי לֹאמַר מְנַכְסֵי דְמִסְתַּמָּא תְּנוּ דְקָאֲמַר מְנַכְסֵי קָאֲמַר וְכַדְדִּיק לִישְׁנָא דְמִתְנִיתִין פְּדֻכְתִּיבָנָא וּמָאֵי דְנִקְטַט בְּלִישְׁנֵיהּ מְנַכְסֵי לְרַבּוּתָא נִקְטִיָּה דְאֶפִּילוּ אָמַר מְנַכְסֵי אִם אָמַר מְנָה סָתָם אִין נוֹתְנִים וְגַם לְפִירוּשׁ שֶׁל ר"י יֵשׁ לְדַקְדָּק וְאִין לִי לְהֶאֱרִיף מ"מ בְּהָא סְלִיקְנָא וּבְהָא נְחִיתְנָא דְקָל הֵיכָא שְאָמַר שׁוּם לְשׁוֹן שֶׁל זְכוּת לֹא בְעֵי לְמִימַר מְנַכְסֵי וְכֵן ש"מ שְאָמַר מְנָה לְפִלוֹנֵי מְנַכְסֵי לֹא בְעֵי לְמִימַר תְּנוּ כְּדַמְשַׁמַּע פֶּרֶק מִי שְׁמַת שְׁאֵם אָמַר נְכְסֵי לָהּ דְבָרֵי קִיָּמִים: וְכֵן מִן דִּין אָמִינָא דְבְּנִדּוֹן דִּינִן פְּשִׁיטָא דְמְנַכְסֵי קָאֲמַר דְּהָא בְּעַזְבוֹן נְכְסֵי הָיָה מְצוּהָ וְכוּ' עֲסִיק וְתַנְיָא בְּפ"ק דְקִדּוּשִׁין הָיָה מְדַבֵּר עֲמָה עַל עֵיסקֵי גִטָּה וְקִדּוּשִׁיהָ וְנָתַן לָהּ גִט אוֹ קִדּוּשִׁין ר' יוֹסֵי אוֹמַר דִּין וְח"א צָרִיף לְפָרֵשׁ וְקו"ל כר' יוֹסֵי וְאֵם בְּעֶרְוָה הַחֲמוּרָה פֶּן ק"ו בְּמִזְוֹן הַקַּל וּמִמָּה שְׁפַתְבַּת דְּאֶפִּילוּ הֵרָא"ש מוֹדָה בְּהָא דְזוֹ נִרְאָה מִתְּנַת בְּרִיא שְׁצוּהָ לְאַחַר מִיתָה לֹא הִיא דְכִינּוֹן שְׁבִהִיּוּתוֹ ש"מ אָמַר בְּפָנֵי הָעֵדִים הַכְּתוּבִים שֶׁם לְהִבְיָא לְפָנָיו מַה שְׁפָכַר כְּתַב וּלְהוֹסִיף וּלְגַרְוֵעַ פְּכִי אֲשֶׁר יִרְאָה בְּעֵינָיו בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיָה ש"מ מְצוּהָ מִחֲמַת מִיתָה וְקִרְאוּ לְפָנָיו מַה שְׁפָכַר כְּתַב וְאָמַר שְׁרַצוֹנוֹ בְּכַף פְּשִׁיטָה שְׁמִתְנַת ש"מ מ"מ מִתְנָה הִיא וּמִה שְׁפַתְבַּת נְרִצִית לְדַמּוּת מִי שְׁצוּהָ לְהַלוּת לַעֲנִיִּים לְיָדוֹר פְּלוֹנֵי בְּבִית זֶה יֵאָכֵל פְּלוֹנֵי פִירוֹת דְקָל זֶה דְלֹא אָמַר כְּלוּם הָא נָמִי לִיתָא דְהָא הוּא מְזַכָּה לַעֲנִיִּים גּוּף הַמַּעוֹת פְּדִי לִיקְנוֹת מֵהֶם וְדָמִי לְאוֹמַר תְּנוּ לְפִלוֹנֵי בֵית פְּלוֹנֵי לְדוֹר בּוֹ וְדָקֵל לְפִירוֹתָיו דְבַכּה"ג אֶפִּילוּ בְּבִרְיָא מוֹדָה וְגַם פִּי יֵשׁ לְהֶאֱרִיף קֶצֶת וּלְהִבְיָא רְאִיָּה לְזֶה לֹא אֶאֱרִיף דְדְבָרִים פְּשׁוּטִים הֵם וּבְמַה שְׁפַתְבַּת כ"ת וְז"ל וְעוֹד אֶפִּילוּ הָיָה מְזַכָּה בְּגוּף הַמְּמוֹן לֹא הָיוּ קוֹנִין לְפִי שֶׁלֹּא זָכָה לַעֲנִיִּים מִיְּחֻדָּים אֲלֵא לְכָלֵל הָעֲנִיִּים וְקוֹדֵם שִׁיגִיעַ לְיָדָם פְּשִׁיטָא דְלָאוּ כְּלוּם הוּא וּבְחֻלּוֹק זֶה מְאָרִיף בְּרִאיוֹת הָרַב הַנְּזַכָּר עכ"ל: ד אֲנִי אוֹמַר דָּא ע"ג דְּפְשִׁיטָה לָהּ לֹא כֵן אֲנִכִי עֲמָדִי מְכַמָּה טְעָמִים חֲדָא דְבַמָּה שְׁחֻלַק הָרַב אֵיכָא לְסַפּוּקֵי טוֹבָא לַעֲנִי"ד דְּמִדְתַּנּוּ מוֹתַר עֲנִיִּים לַעֲנִיִּים וְלֹא תַנּוּ מוֹתַר הָעֲנִיִּים לַעֲנִיִּים בַּה"א מְשַׁמַּע אַע"פ שֶׁהָעֲנִיִּים אֵינָם יְדוּעִים בְּכִינּוּצָא בְּנִדּוֹן דִּינִן אוֹ שְׁגָבוּ לְצוּרָה עֲנִיִּים שִׁינְדְּמוּ עַד שְׁנָה אַחַת וְכֵן לְשְׁבוּיִים וְכֵן לְמִתִּים קִתְּנֵי בְּמִתְנִיתִין דְּהַמּוֹתַר הוּא לְמִי שְׁנִגְבָּה בְּעַדוֹ וְהֶרָאִיָּה שֶׁהִבְיָא הָרַב הַנְּזַכָּר מִמָּה שְׁתַּלָּה הֵרָא"ש טְעָמוֹ לֹאמַר דְּבִנֵי הָעִיר יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת מְשׁוּם שְׁלַכְשִׁיטְרָכוּ מַעוֹת לַעֲנִיִּים יִגְבוּ פַּעַם אַחֲרַת כְּדַמְשַׁמַּע הָא אִם לֹא הָיוּ גּוֹבִים פַּעַם אַחֲרַת לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת וְכַתּוּב הָרַב ז"ל א"כ הֵיכָא אָמַרִינּוּ דִישְׂרָאֵל שֶׁהִתְנַדַּב נֵר אוֹ מְנוֹרָה לְב"ה דִּיכוּלִים לְשַׁנּוֹתָהּ לְדָבַר מְצוּהָ אֶפִּילוּ לֹא נִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעָלִים מְמָנָה וְאִם נִשְׁתַּקַּע אֶפִּילוּ לְדָבַר הָרְשׁוּת מוֹתַר וְהֵלֵא פְּשִׁיטָא שְׁאִין חוֹזְרִין וּפּוֹרְעִין נֵר אַחַר וְכוּ' לֹא הִבְיָנוּתִיהָ דְלַעֲנַד"נ דְּמִלְתָּא דְּפְשִׁיטָא הִיא שְׁמָה שְׁפַתְבַּת הֵרָא"ש ז"ל וְלַכְשִׁיטְרָכוּ מַעוֹת לַעֲנִיִּים יִגְבוּ פַּעַם אַחֲרַת הוּא לֹאמַר דְּמַהֵי טְעָמָא הוּא שְׁמוֹתָר לְשַׁנּוֹת דְּאֶמְדִּינּוּ דְעַתִּיָּהּ וְאָמַרִינּוּ שְׁעַל דְּעַתָּם עֲשָׂאוּם דְּבָלָא הֵאֵי טְעָמָא יֵשׁ לָנוּ לֹאמַר שְׁזָכוּ עֲנִיִּים שְׁעַל דְּעַת עֲנִיִּים עֲשָׂאוּם הוֹאִיל וְעֲשָׂאוּם לְפִרְנָסְתָם וְאִין לָהֶם מַעוֹת אַחֲרִים לְהַתְּפָרְנֵס וְאִין כַּח לְצִיבוּר לְשַׁנּוֹתָם שְׁאֵם יִשְׁנוּ אוֹתָם גּוֹזְלִים הָעֲנִיִּים אֲבָל פִּינּוּ שִׁישׁ לָנוּ לֹאמַר שְׁלַכְשִׁיטְרָכוּ הָעֲנִיִּים יִגְבוּ פַּעַם אַחֲרַת יֵשׁ לָנוּ לֹאמַר שְׁלַדְעַתָּם עֲשָׂאוּהוּ וִיכוּלִים לְשַׁנּוֹתָם וְא"כ לֹא קִשְׁיָא וְלֹא מִיָּדִי מַהֵיָא דִישְׂרָאֵל שֶׁהִתְנַדַּב נֵר אוֹ מְנוֹרָה בְּבַה"כ דְּהֵתָם אַע"ג דָּאִין חוֹזְרִין וּפּוֹרְעִין

גר אחר מ"מ אַמְדִינֵן דַעְתוֹ שֶׁל הַמְתַנַּדְב דְּנֻדְאֵי עַל דַעַת הַצִּיבּוֹר הַתְנַדְב וִיכּוּלִים לְשׁוֹנוֹת:
וְאֶפְשָׁר שֶׁהֶרֶב ז"ל סָמַךְ עַל הַרְאִיּוֹת הָאֲחֵרוֹת אֲשֶׁר כָּתַב וּבְכַלְל' כָּתַב גַּם זֶה עַל דְּרָךְ מַה
שֶׁאָמַר בַּפ"ה שׁוֹר שֶׁנִּגְחַד' וְה' מִשָּׁל לְצִיָּד הַשׁוּלָה דָּגִים מִשְׁכַּח זׁוּטְרֵי שְׁקִיל מִשְׁפַּח רַבְרָבִי
שְׁקִיל וּמִן הַטַּעַם אֲשֶׁר כָּתְבַתְּ גִּרְאָה דְּמַדְבְּרֵי הָרָא"ש ז"ל יֵשׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה שְׁפָל הַמְתַנַּדְבִּים
לְעַנְיֵי יְרוּשָׁלַיִם אֵין הַגְזַבְרִים וְלֹא הַצִּיבּוֹר יְכּוּלִים לְשׁוֹנוֹת דְּטַעְמָא מֵאֵי קָאָמַר הָרָא"ש
ז"ל דְּבַקּוּפָה יְכּוּלִים לְשׁוֹנוֹתָה מִשׁוּם דְּאֶמְדָּנָא דְּדַעְתָּא הוּא לְכַשְׁיֶצְטְרָכוּ עַנְיֵי הָעִיר יִגְבוּ
פַּעַם אַחֲרֵת וּבְמַתְנַדְב לְעַנְיֵי יְרוּשָׁלַיִם כְּבִנְיָדוֹן דִּינֵן דְּלִית לֵן הָאֵי טַעְמָא פְּשִׁיטָא שְׁעַלְדַעַת
הָעַנְיִים נִתְנַדְבוּ וְזָכוּ עַנְיִים הֵן עַנְיִים יְדוּעִים הֵן עַנְיִים סָתָם וְעוֹד שְׂאָם אוֹמַר דְּאֶפִּילוּ
לְדַעְתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן כַּמְהַרְי"ק ז"ל דְּנוֹקָא הֵיכָא שְׁלֹא פִי הַמְתַנַּדְב לֹאמַר שְׁלֹא יְהֵא רְשׁוּת
לְגַזְבְּרִים אוֹ לְצִבּוֹר לְשׁוֹנוֹת אֲבָל הֵיכָא שְׁפִירֵשׁ בְּהִדְיָא וְאָמַר שְׁלֹא יְהֵא לְגַזְבְּרֵי רְשׁוּת
לְשׁוֹנוֹת כְּבִנְיָדוֹן דִּינֵן פְּשִׁיטָא שְׁזָכוּ עַנְיִים וְאֵין כַּח לְגַזְבְּרִים לְשׁוֹנוֹת וְהַמְשַׁנָּה גּוֹזֵל עַנְיִים
הוּא וְאֵע"פ שֶׁהַדְּבָר פְּשוֹט וְאֵינִי צָרִיךְ לְרְאִיָּה מ"מ לְרוֹנוֹחָא דְּמִקְלָתָא אֲמִינָא דְּנִרְאָה דִּישׁ
לְהִבְיָא רְאִיָּה מֵהֵיא דַפ"ק דְּעַרְכִּין דַּעְכוּמ"ז שֶׁהַתְנַדְב גַּר אוֹ מְנוּרָה לַב"ה וְכו' דְּעוֹבְדֵי
כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת אֲסוּר לְשׁוֹנוֹתוֹ אֶפִּילוּ לְדַבֵּר מַצָּנָה מִשׁוּם דְּמַפְעָה פְּעִי אֲבָל בִּישְׂרָאֵל דְּלֹא
פְּעִי מוֹתֵר דְּנִרְאָה שְׁיֵשׁ לְהַחְמִיר טְפִי כְּשִׁישְׂרָאֵל מִתְנָה שְׁלֹא יוֹכְלוּ הַגְזַבְרִים אוֹ הַצִּיבּוֹר
לְשׁוֹנוֹתָם מִנְדַבַּת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת דְּאֶמְרִינֵן שְׂאֵין יְכּוּלִים לְשׁוֹנוֹתָם וְאֵע"ג שְׁלֹא הַתְנָה
בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַתְנַדְב מִשׁוּם דְּמַפְעָה פְּעִי וְאֶפִּילוּ הֵיכָא שְׁעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת לֹא שְׁכִיחַ
בְּמַתָּא דְּלִקְפֵי שֶׁהוּא אֲסוּר וּמַחְזִיר בְּעִירוֹת אֲמַר שֵׁם בְּעוֹבְדָא דְּשַׁעֲזָרְק אֲלִיבָא דְּאִיפָא
דְּאָמַר דְּאֲסוּר מִשׁוּם דְּמִקְרֵי וְאֵתִי כ"ש בְּנִידוֹן דִּינֵן שֶׁהַתְנָה הַיִּשְׂרָאֵל בְּעַת שְׁנוֹתְנַדְב
בְּהִדְיָא וְק"ו דְּהֵי ש"מ דְּפְשִׁיטָא דְּאֲסוּר לְשׁוֹנוֹתָם אֲלֵא שְׁיֵשׁ לְדַחֲנוֹק וְלוֹמַר שְׂאֵין כָּאֵן תְּנָאֵי
שְׁכִינֵן שֶׁהַמַּצָּנָה מִחֲמַת מִיתָה אֲמַר שְׁבַקְנָס חֲרָם וְנִדְוִי לֹא יִשְׁתַּמְשׁוּ הַקְהָל בְּמַעוֹת אֵלוּ
וּפְשִׁיטָא דְּאֵין בְּדַבְרֵים הַלְלוּ מִמְשׁוֹת שְׁחָרְמוּ וְנִדְוִי לֹא פְלוּם הוּא א"כ אֵין כָּאֵן תְּנָאֵי
וְאֵע"פ שְׁיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בְּזָה לֹא אֲאָרִיךְ כִּינֵן שְׂאֵין אָנוּ דְּנִין בְּזָה אִם הַגְזַבְרִים אוֹ הַקְהָל
יְכּוּלִים לְשׁוֹנוֹתָם אוֹ לֹא אֲלֵא אִם זָכוּ הַיּוֹרְשִׁים אוֹ לֹא וְאֲמִינָא דְּנִרְלַעַנ"ד לֹאמַר דְּאֶפִּילוּ
לְדַעְתוֹ שֶׁל כַּמְהַרְי"ק מִמַּה נִּפְשָׁךְ סַלַק הַמַּצָּנָה הַזֶּה מִחֲמַת מִיתָה אֵת הַיּוֹרְשִׁים מִמְמוֹן זֶה
שְׁזָכָה בּוֹ אַחֲרִים שְׂאָם לֹא יֶצְטְרָכוּ הַקְהָל אוֹ הַגְזַבְרִים לְשׁוֹנוֹתוֹ לְדַבֵּר מַצָּנָה אַחֲרֵת הֲרִי
זָכוּ בּוֹ הָעַנְיִים וְאִם יֶצְטְרָכוּ לְשׁוֹנוֹתוֹ לְדַבֵּר מַצָּנָה אַחֲרֵת הֲרִי זָכוּ בּוֹ הַגְזַבְרִים בְּמִמּוֹן זֶה
לְעַנְיֵן לְחַלְקוֹ לְעַנְיִים לְפִי רְאוּת עֵינֵיהֶם אוֹ לְעַנְיֵן לְשׁוֹנוֹתוֹ לְדַבֵּר מַצָּנָה אַחֲרֵת וְא"כ מִמַּה
נִּפְשָׁךְ לְאַחֲרִים זָכָה בְּמִמּוֹן זֶה וּמִמִּילָא נִסְתַּלְקוּ הַיּוֹרְשִׁים מִמְנוּ וְלֹא מִבְּעֵינֵי לְרִשְׁבִּי"א
שְׁפַקְפַק עַל רַגְמ"ה וְכָתַב שְׂאָם אֲמַר לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס עֲשִׂייתָהּ כַּעֲשִׂייתִי וּפִיָּה כְּפִי שְׁפָל מַה
שְׁעָשׂוּ הָאֲפּוֹטְרוֹפּוֹסִים עָשׂוּי כְּדִלְעִיל אֲלֵא אֶפִּילוּ לְרַגְמ"ה דְּפִלִּיג עֲלֵיהֶּ כְּדִלְעִיל דְּנוֹקָא הֵיכָא
שְׂאָמַר לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס פִּיָּה כְּפִי וְעֲשִׂייתָהּ כַּעֲשִׂייתִי דַּכָּה"ג לֹא זָכָה בְּחִיּוֹ לְשׁוּם אָדָם דְּבָר
אֲלֵא הָאֲפּוֹטְרוֹפּוֹס יִתֵּן הַמְמוֹן לְכָל מִי שְׁיִרְצֵ' אֲבָל בְּנִידוֹן דִּינֵן שֶׁהַש"מ עֲצָמוּ בְּחִיּוֹ זָכָה
הַמְמוֹן הַזֶּה לְאַחֲרִים שְׁיִטְלוּהוּ אַחֲרֵים אֲלֵא שְׂאָמַר שֶׁהַגְזַבְרִים יְלוּוְהוּ לְפִי רְאוּת עֵינֵיהֶם
לְאַשְׁרֵי נָכוֹן לוֹ וְלֹא מִבְּעֵינֵי כַּה"ג שְׁלֹא הִרְשָׁה אוֹתָם לְתַת לְאַשְׁרֵי יֵיטֵב בְּעֵינֵיהֶם מִעַנְיֵי
יְרוּשָׁלַיִם אֲלֵא שְׁהֵם יְהִיּוּ ב"ד לְתַת לְכָל עַנְיֵי יְרוּשָׁלַיִם כְּפִי צָרְפוּ שְׁל כָּל אַחַד דְּנֻדְאֵי קִנּוּ
הָעַנְיִים אוֹ הַגְזַבְרִים כְּדִפְרִישְׁתִּי אֲלֵא אֶפִּילוּ אִם הִיָּה הַמְזוּכָה אוֹתָם לְתַת הַזֶּה לְעַנְיִים מִעַנְיֵי
יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר יֵיטֵב בְּעֵינֵיהֶם פְּשִׁיטָא דְּמוֹדָה הוּא דְּקִנּוּ הָעַנְיִים אוֹ הַגְזַבְרִים וְנִסְתַּלְקוּ

היורשים הואיל ובחיינו זכה אותם כפירשתי: ואין לומר שהעניים לא קנו ולא הנזברים שלא זכה בהם בשום לשון של זכות אלא אמר שרצוני שישלחו בירושלים וכו' והא פשיטא לענ"ד דהא לא גרע הא לישנא מלשון יחזיק דאמר בגמרא דקנה וכו' נראה דהאי שישלחו בירושלים דקאמר הוי כאומר שיתנו לפלוני דלשון נתינה באותו מקום הדר בו ולשון שליחות למקום אחר שנים דבמקום שהיה רוצה לומר שיתנו אם היה המקבל באותו מקום אומר שישלחו פשהוא במקום אחר ועוד אני אומר דאפילו אין בלשון זה לשון זכיה מ"מ פינון שקודם זה אמר לשון נתינה שפתב ועוד אני מניח לאחי וכו' עד שיתנו לו אלא לבנים ותכף פתב ועוד רצוני וכו' עד ויבקשו באופן היותר טוב שייכלו לשלח וכו' שלשון זה נמי לשון זכיה הוא בלשון נתינה שאחריו: ה ומה שכתבת כ"ת ונ"ל ועוד שאחר שחלק מתנותיו אמר שכל מה שנשאר לו היה רוצה שיהיה כדי להלוות לעניים א"כ לא שייך פלום מנכסיו וכו' עד א"כ הוא מתנת ש"מ שחזר בה במקצת וקי"ל שאם חזר במקצת חזר בכולה בהא נודאי שפיר קאמרת כדאימא בפ' מי שמת שאם אמר כולו לראשון ומקצתו לשני דראשון לא קנה וקי"ל התם הלכתא דש"מ שחזר במקצת חזר בכולה וה"נ שחזר ממה שאמר שמה שנשאר ינתן לעניים שאחרי כן אמר שיתנו לנכדו ברונדו עד תשלום מאה דוק' ונחזר במקצת חזר בכולה ולפ"ז נכדו ברונדו קנה ואע"פ שלא קנו מידו דהא קי"ל דמצוה מחמת מיתה במקצת לא בעי קנין והעניים לא קנו דלא מפעיא לפי מה שכתב הרי"ף ו"ל בשם הגאונים בפרק ד' וה' עלה דההיא עובדא דההוא גברא דתקע ליה לחבריה וקאמר ההוא גברא הואיל ופלגא דזוזא הוא לא בעינא ניתבוי לעניי הדר אמר ניתבוי ניתבוי א"ל רב יוסף כפר זכו בו העניים אע"ג דליכא עניין אנו יד עניי אנו וכתב הרי"ף ו"ל איכא מאן דפשוט מהא דמאן דיהיב מידי לעניי באמירה ובעי למיהדר ביה מצי מהדר ביה מדאמר רב יוסף אע"ג דליכא עניי הכא דליזכו אנו יד עניי אנו שמעינו מניה דדינא דעניי פדינא דהדיוט אי אמר ליה חד לחבריה מנה לי בינך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ואי לא קנה והם ה"נ דינא דעניי ומש"ה אמר רב יוסף אע"ג דליכא הכא עניי דליזפי במעמד שלשתן אנו יד עניי אנו דודאי בנידון דידן לא זכו עניים אלא אפילו להרי"ף שכתב ו"ל ואנו אמרינו ליכא למשמע מניה הכי דבהדיא אמרינו בפיה זו צדקה אלמא בדיבור מחייב והא דאצטריף הכא רב יוסף למימר אע"ג דליכא עניי הכא דליזכו ביה אנו יד עניי אנו דאלמא אי לאו הכי הנה מצי למיהדר ביה לאו משום דדין הדיוט אלא משום דההוא פלגא דזוזא לאו התם הנה קאי וכו' עד אבל ודאי אי הנה בעי לשנויי ההיא דיהיב לעניי עד דלא אמטנייה ליד גבאי במידי אחרנא דכנותיה מצי לשנויי עכ"ל דמשמע במידי דכנותיה יכול לשנותו אבל לא לדבר הרהרות: והתוספות כתבו עלה דההיא דד' וה' אנו יד עניי אנו ו"ל וא"ת בלא יד עניי נמי מחויב צדקה באמירה כדדרשינו בפ"ק דר"ה בפיה זה צדקה וי"ל דכמו שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם הכי נמי אין אדם נותן צדקה דבר שלא בא לעולם וכו' עד ונהי שאם היה אומר חוב זה לכשיבוא לידי אתנהו להקדש או לצדקה דומה שמתחייב מטעם נדר ע"כ והיינו לומר דאינו יכול לחזור גבי צדקה וכו' נראה נמי ממה שכתבו התוספות שם בשם ר"ח דצדקה והקדש לאו בר מיהדר הוא אפ"ה נראה בש"מ שנתן מממונו לצדקה אחרי מותו כבנידון דידן בר מיהדר הוא דהא הנדר לא חל פלל דהא מממונו הוא שנדר אחרי מותו ואחרי שמת אין לו ממון דתכף בא בחזקת היורשים

ורשותו בטל הא למה זה דומה לאומר לכשיברח עבדי ממני אין לי עסק בו ונהרי אני
נותנו לצדקה: ותדע לה דמת בטל רשותו מממונו ומה שקדם בהיותו קנים שממונו
ברשותו פשלא הגיע שעת הקיום עד אחרי מותו שבטל רשותו דהא בפ' הגזול קמא
אמרין דר' אבא הנה מסיק ביה זוי בדבר יוסף בר קמא א' ליה לרב ספרא בהדי דאתית
איתינהו ניהלי פי אזל א' ליה רבא בריה מי פתב התקבלתי א' ליה לא אי הכי זיל ברישא
ויכתוב לה התקבלתי לסוף א' ליה אי פתב לה התקבלתי נמי לאו פלום הוא דילמא
אדאתי שקיב ר' אבא ונפלו זוי קמי יתמי והתקבלתי דר' אבא לאו פלום הוא ונהרי לה
דכשמת כבר בטל אותו מממונו ומה שקנים בהיות ממנו ברשותו פשלא הגיע שעת
הקיום עד אחרי מותו מבטל רשותו מממונו ונכנס לרשות היורש וקיומו לאו פלום הוא
וא"כ ה"נ בש"מ הנותן מממונו אחרי מותו או לצדקה או לדבר הרשות שאין דבריו
קיימים שבשעת חיילות הגדר בטל רשותו מממונו ונכנס לרשות היורשים אלא שרו"ל
תקנו שיהיו דבריו ש"מ פכתובים וכמסורים ואפילו בלא קנין כדי שלא תטרון דעתו
ומאחר שהטעם הוא משום טירוף הדעת הווי דבריו פכתובים וכמסורים בין בהקדש בין
דכל היכא דשייכא טירוף הדעת הווי דבריו פכתובים וכמסורים בין בהקדש בין בהדיוט
וכל היכא דלא שייך לא: ואפילו ריב"ה שקכתב בשם הרמב"ם וכתב הוא ג"כ שדעתו
נוטה בקדושה שאם צוה אדם פשהוא ש"מ ואמר כל מה שיוציא אילן זה לעניים זכו בו
העניים ואף על גב דלגבי הדיוט לא קנה עד שיאמר ינתן אילן זה לפירותיו לפלוני היכא
שחזר בו הש"מ ממתנתו לעניים מודה הוא דלא קנו עניים וחרתו חזרה כמו בהדיוט
דהיינו טעמיה דהרמב"ם וריב"ה שאמרו שזכו עניים כל זמן שלא חזר בו ואף על גב
דבהדיוט לא קנה משום דכל כף הוא לי לגבי עניים פשיאמר כל מה שיוציא אילן זה
לעניים כמו שיאמר ינתן אילן זה לפירותיו לפלוני דכי היכי דהתם קנה משום טירוף
דעתו פיון דבריא מועיל בקנין ה"נ זכו עניים פשיאמר כל מה שיוציא אילן זה לעניים
פיון דבריא חייב לקיים משום כל הינצא מפיו יעשה משום טירוף דעתו דבעניים שייך
בכה"ג למיחש לטירוף הואיל ובבריא חייב לקיים דבריו וכדפירשתי אבל לענין לחזור
ממה שצוה לתת לעניים פשיטא דיכול לחזור כמו בהדיוט דצדקה והקדש נמי בכה"ג בר
מיהדר הוא: ותדע לה שפן הוא דבהקדש נמי יכול לחזור בו כמו בהדיוט דהא במאי
דאבעי לן בפ' מי שמת בש"מ שהקדיש או שהפקיר כל נכסיו לעניים אם חוזר פשעמד
או לא פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט דהלכות זכיה ומתנה דחוזר הרי לה דבהקדש נמי יכול
לחזור בו הש"מ כמו שחוזר בהדיוט ואפילו להרא"ש ז"ל שקכתב עלה דההיא בעיא וז"ל
וכיון דסלקא בתיקו ומספקא לן אי שייך הכא אומדנא או לא יראה שאין מבטלין ההקדש
וההפקר שאין מעשיו מבוטלים אלא היכא דבריר לן אומדנא וא"כ אם עמד אינו חוזר
לאו משום דסבר דבהקדש וצדקה לעניים לאו בר מיהדר הוא אלא ה"ט פדיהיב טעמא
בגמרא התם בההיא בעיא דמספקא לו אם חוזר פשעמד או לא משום דאית לן למימר
דכל לגבי הקדש גמר ומקני ופירש הרשב"ם דנימא דגמר והקדיש הפל בלב שלם בין
יחיה בין ימות ומש"ה פתב הוא ז"ל שאינו חוזר שאין מבטלין מעשיו אלא היכא דבריר
לן אומדנא וגבי הקדש וצדקה לעניים דלא בריר לן אומדנא אין המעשה שהקדיש
ושהפקיר מבוטל אלא אמרינו דגמר ומקנה בין יחיה בין ימות אבל בנידון דידן שפירש
בתחלת צוואתו וכתב וז"ל ואני מחלה פני השם יתברך שאוכל לחיות ולעשות צוואות

אחרות וכו' עד וראשונה אני מסדר וכן רצוני שאם אמות שאחרי מות וכו' ועל הימד התקועה הזאת נמשכו כל דבריו בצואה הזו והיה פותב לעולם ועוד אני וכו' פשיטא שלא גמר להקנותה לעניים אלא אחרי מותו ואלבא דכ"ע אם עמד חוזר שאין פאן ספק אומדנא לומר דלא גמר ומקני פיון שפירש בדבריו בהדיא דלאחר מותו הוא שנותן להם וכיון שחזר במקצתו קודם שמת חזר בכולו: ואחרי פתבי מצאתי סעד לדברי במקדכי שכתב בשם הר"ם וז"ל נשאל להר"ם באלמנה שלא היו לה בנים והיתה מוטלת על ערש דוי ואמרה לקהל אחרי מותי בואו לחדרי וקחו פה וכה לדקה ניהי ביום השני קראה אל אחיה בפני עדים ואמרה לו כל אשר בחדרי תקח לה ולאחיותיך וכו' עד והשיב נראה בעיני פיון שלא נתנה להקדש אלא לאחר מותה שאמרה בפירוש לאחר מותה לא הויא מעולם מתנה על הצדקה דהא הדרי בה מקמי דתמות וכו' עד וגרוע זה הלשון מהא דאמר פ' ארבעה וחמשה ניתביה לעניים והדר אמר ניתבוי ניהל' ופירש ר"י דאין בלשון זה לשון נדר פיון שלא אמר סלע זה לכשיגיע לידי אמתנה לצדקה לעניים וע"ש ויש לדקדק מאי גרעון איכא בהאי לישנא מההיא דד' וה' שאמר יתן אותו לעניים ונראה דהיינו משום דהתם פירש ר"י דהתם הוא נותן לצדקה דשב"לע וקאמר הר"ם ז"ל דגרע הקא משום שבעת חגילות הנדר אין ממונו ברשותו כדפירשתי והתם בד' וה' ההיא פלגא ברשותיה שיכול להוציא בדיינים אלא שנותן לצדקה דבר שבא לעולם כדפירש ר"י וקאמר הר"ם דהקא שנותן מממונו לצדקה לאחר מיתה שבעת חגילות הנדר אין ממונו ברשותו גרע מההיא דד' וה' דנותן לצדקה דשב"לע ולא חשיב נדר מהאי טעמא ולהכי קאמר ע"ש שמבואר דעתו של ר"י ז"ל שמשמע דאין אדם נותן לצדקה דשב"לע קאמר דאין נדרו נדר וא"כ היכא קאמר הר"ם דגרע ההיא עובדא שנשאל עליו אלא נדאי כדפירשתי והאריות עוד ומסקנא דמילתא דהואיל ופירשה דלאחר מיתה נדרה יכולה לחזור בה וא"כ בנידון דידן פיון שחזר בו אין פאן נדר ומזה הטעם עצמו נמי לא שייך בנידון דידן לומר דמצוה לקיים דברי המת ואפילו אי הווי שייכי ביה פל החילוקים או מקצתם שחלקו רבותינו בעלי התוספות שם ובפ"ק דגיטין וכן המקדכי נלאתי לכותבם לאפס פנאי דכיון דאמרין שהמת חזר בו כדפירשתי אין פאן קיום דברי המת וממה שחזר בבנותיו ואמר שינתן להם ה' דוק בעד מה שהיו יכולת לשאל מירושת אביהם יש לבעל דין לחלוק ולא אאריף בזה פיון שאנו רואים שחזר בו במה שצוה לתת לעבדו דמה"ט מלתא דפשיטא שלא זכו העניים ואפילו להרא"ש כדכתיבנא וכ"ש להרמ"ה שפסק בהקדוש נכסיו או נתן לעניים דכיון דלא איפשיטא נכסים בחזקת נותן קיימי וממה שכתב בסוף דבריו שלא יוכל שום יורש מירשיו לזכות בנכסיו יותר ממה שמניח לו דבר פשוט הוא שאין בדבריו ממש דהא תנן בפ' יש נוחלין האומר איש פלוני בני לא יירש עם אחיו לא אמר פלום ופירש רשב"ם משום דמתנה לעקור דבר מן התורה ובע"כ של זה יירש עם האחים ואינו יכול לסלקו מירושת זה אלא ע"י שינתן בלשון מתנה פל נכסיו לשאר בניו או שיאמר שאר בני יירשו פל נכסי עכ"ל: ומה שכתב כ"ת וז"ל ועוד היה צריך שיגיע השטר ליד מקבל המתנה מחיים פיון שרצה שיכתב בהא נמי נדאי שפיר קאמרת לפי הנלענ"ד דלא מבעיא להרא"ש ז"ל שכתב וז"ל אבל אם מסר לו השטר מחיים לא בעי יפוי פח אם נכתב השטר בלשון צוואה פדרף ש"מ שמצוה אל ביתו דאינו עומד אלא לראיה דאיכא למימר משנמסר לו השטר היתה דעתו שתתקיים

צוֹנָאוֹתוֹ וְלֹא אֲמָרִינּוּ שְׁמָא לֹא גָמַר לְהַקְנוֹתוֹ וְכוּ' אֲלֵא כְּשֵׁלֵא בָּא לּוֹ הַשְּׁטֵר מְחִיִּים עַכ"ל
וְאַחֲרָיו נִמְשָׁף רִיב"ה בְּנוֹ וְנִרְאֶה דְּטַעֲמָא הוּא דְּכִינּוּן שְׁלֵא מְסַר לּוֹ הַשְּׁטֵר נִמְלָה וְאִין פֶּאן
חֲשֵׁשׁ דְּטֵרוּף דַּעַת אוֹ שְׁאֲמָדוּ דַּעַת הַנּוֹתָן כּוּ' כַּמ"ש בְּרֵאשׁ דְּבָרֵי בְּפִרְשֵׁי דְּבָרָיו שֶׁל רַגְמ"ה
אוֹ שְׁפָל הֵיכָא שְׁיֵישׁ שְׁטֵר אִין חֲשֵׁשׁ דְּטֵרוּף דַּעַת שְׁבִטוּחַ הוּא שְׁדַּבְּרָיו יִתְקַיְיֵמוּ וְכַדְכַּתְב
הַמְרָדְכֵי בְּשֵׁם רִשְׁבִּי"א בְּשֵׁלְהֵי יֵשׁ נוֹחֲלִין אֲלֵא אֲפִילוּ לְרִשְׁבִּי"ם וְכ"ת שְׁפִי דְּמֵאֵי דְּאֲמָרִינּוּ
בְּפ' מִי שְׁמַת פְּשִׁיטָא פְּתַב לְזָה וְכַתְב לְזָה הֵינּוּ דְּכִי אֲתִי רַב דִּימִי אֲמַר דְּיִתִּיקִי מְבִטְלַת
דְּיִתִּיקִי פְּתַב וְזָפָה לְזָה וְכַתְב וְזָכָה לְזָה פְּלִיגִי רַב וְשְׁמוּאֵל וְפִי' רִשְׁבִּי"ם פְּתַב וְזָפָה לְזָה
פְּתַב כֹּל נְכֻסִיו לְרֵאוּבֵן וּמְסַר לּוֹ אֶת הַשְּׁטֵר לְרֵאֲיָה וְכוּ' וְהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת וְכֵן הַמְרָדְכֵי ו"ל
בְּשֵׁם רִיבִי"א וְז"ל א"כ הָא דְּקֵאֲמַר פְּתַב לְזָה וְכַתְב לְזָה הֵינּוּ בְּלֵא מְסִירָה וְקֵאֲמַר עֲלֵה
דְּיִתִּיקִי מְבִטְלַת דְּיִתִּיקִי הָא תַּנּוּן בְּפ' יֵשׁ נוֹחֲלִין נִמְצָא דְּיִתִּיקִי קְשׁוּרָה לּוֹ עַל יְרִיכּוֹ אֵינָה
כְּלוּם וְכַתְב הַמְרָדְכֵי דַר"ת פִּי' כַּפִּי' רִשְׁבִּי"ם וְהָא דְּאֲמָרִינּוּ דְּיִתִּיקִי מְבִטְלַת דְּיִתִּיקִי הֵינּוּ
הֵיכָא שְׁלֵא פְּתַב לְשֵׁם שְׁטֵר אֲלֵא לְשֵׁם צוֹנָאָה בְּעֲלָמָא דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיהֶם דְּהֵיכָא דְּכַתּוּב
הַשְּׁטֵר בְּלִשׁוֹן צוֹנָאָה אִין צָרִיךְ לְמִןּוֹסְרוֹ בְּחִיּוֹ לִיד מִי שְׁמִזְכָּה לּוֹ אֲלֵא בְּלֵא מְסִירַת הַשְּׁטֵר
קָנָה אַחֲרֵי מוֹתוֹ אֲפֻשֵׁר בְּנ"ד מוֹדִים שְׁלֵא קָנָה דְּהָא בְּרֵאשׁ דְּבָרָיו פְּתַב וְאִין רוּצָה שְׁתִּהֵי
לְזֹאת הַצוֹנָאָה תּוֹקֵף וְחֻזְקָא כְּאֵלוֹ נַעֲשִׂית ע"י סוֹפֵר מְתָא מְוַמְחָה מְבִלִי שְׁיִוְכַל שׁוּם גְּבָרָה
בְּעוֹלָם לַעֲרַעֵר עֲלֵיהָ וְכִינּוּן שְׁפַתְב שְׁיִהֵי תּוֹקֵף וְחֻזְקָא וְכוּ' מִשְׁמַע שְׁיִהֵי לָה תּוֹקֵף וְחֻזְקָא
לְהַקְנוֹת הַמְתַּנָּה לְמִי שְׁנִתְּנָה קֵאֲמַר דְּאִי לְרֵאֲיָה מֵאֵי חֻזְקָא וְתוֹקֵף צָרִיכָה אֲלֵא וְדֵאִי נִרְאֶה
שְׁדַעַתוֹ הֵיטָה לְהַקְנוֹת הַמְתַּנָּה ע"י שְׁטֵר וְהוּי כְּשֵׁאֲר שְׁטֵרוֹת הַפְּתוּבוֹת לְשֵׁם שְׁטֵר וְלֹא
לְשֵׁם צוֹנָאָה וְאִין שְׁטֵר לְאַחַר מִיתָה: וְאַף אִם נֹאמַר שְׁמִפְנֵי שְׁפַתְב בְּצוֹנָאָה זֶה שְׁרִצוֹנוֹ הוּא
שְׁתִּהֵי לְזֹאת הַצוֹנָאָה תּוֹקֵף וְחֻזְקָא וְכוּ' וְאַגְרַע כּוֹחָה דְּאִית לָן לְמִימַר דְּלֵאוֹ לְגַרְע כּוֹחָה
בְּדַבְּרִים הַלְלוֹ אֶתָּא אֲלֵא תְּלִינּוּ לְמִימַר דְּכִינּוּן שְׁפַתְב הַצוֹנָאָה הִרְאִישׁוּנָה אֲשֶׁר הֵנִיחַ
בְּשֵׁלּוֹנִיק ע"י סוֹפֵר מְתָא כְּמוֹ שְׁפַתְב בְּצוֹנָאָה זֶה הֵיטָה סְבוּר שְׁאֵם יַפְחוֹת בְּצוֹנָאָה זֶה מִמָּה
שְׁעָשָׂה בְּרֵאשׁוּנָה שְׁתַּתְּבִטֵּל צוֹנָאָה זֶה מִקְּמִי הִרְאִישׁוּנָה וְלִהְכִי רָצָה לְהַחְזִיק בָּהּ בְּכֹל מִינֵי
הַחֻזְקָא וְלֹא בָּא בְּצוֹנָאָה זֶה לֹאמַר שְׁלֵא יִקְנָה אוֹתוֹ הַמְזַכָּה לָהֶם עַד לְאַחַר מִיתָה ע"י שְׁטֵר
זֶה וְדַמִּי לְמָה שְׁפַתְב רִיב"ה בְּשֵׁם הַר"ם מְרוֹטְנְבוּרְק ו"ל וְז"ל פְּתַב לְאַחַד וְהַקְנָה לּוֹ וְחֻזְר
וְכַתְב גַּם לְשֵׁנִי וְהַקְנָה לּוֹ שְׁהִשְׁנֵי קוֹנָה אַף בְּלֵא יַפּוּי פַּח וְאַפִּילוּ אִם לֹא הִגִּיעַ הַשְּׁטֵר לִידוֹ
מְחִיִּים דְּלֵא תְּלִינּוּ לְמִימַר דְּהֵאֵי קִנְיָן שְׁנֵי לְגַרְעֵי אֶתָּא אֲלֵא תְּלִינּוּ לְמִימַר דְּכִינּוּן שְׁפַתְב
וְהַקְנָה לְאַחַד הֵיטָה סְבוּר שְׁאֵם יַפְחוֹת לְשֵׁנֵי מִמָּה שְׁעָשָׂה לֹא שְׁלֵא יִקְנָה וְלִהְכִי הַקְנָה לּוֹ
וְלֹא לְאַחַר הַקְנָתוֹ עַד לְאַחַר מִיתָה עַכ"ל וְנֹאמַר דְּבִנְיָדוֹן דִּינּוּ גְּמִי כְּדַכְתִּיבְנָא מ"מ אֲמִינָא
דְּכִינּוּן דְּפִלּוֹגְתָא דְּרַבְבִּתָּא הִיא דְּלַדְעָתוֹ שֶׁל הַרְא"ש וְרִיב"ה בְּנוֹ כֹּל זְמַן שְׁלֵא נִמְסְרָה
הַצוֹנָאָה בְּיַד הַמְקַבֵּל לֹא כְּלוּם הוּא כְּדַכְתִּיבְנָא וְהוּי פְּלוֹגְתָא דְּרַבְבִּתָּא מְסַפֵּק קִנּוּ הַיּוֹרְשִׁים
דְּנִכְסִים בְּחֻזְקַת יוֹרְשִׁים קִיָּמִי וְאִין לֹאמַר דְּהֵיכָא דְּאֲמָרִינּוּ דְּאַפִּילוּ בְּלֵא מְסִירַת הַשְּׁטֵר
קָנָה רַבּוֹ עַל הָאוּמַר דְּדוֹנָקָא אִם הִגִּיעַ הַצוֹנָאָה לִיד הַמְקַבֵּל קָנָה דְּהָרָא"ש ו"ל וְכֵן רִיב"ה
סְבָרֵי דְּבַעֲיָנוּ שְׁיִגִיעַ הַצוֹנָאָה לִיד הַמְקַבֵּל הַמְתַּנָּה: וְרִשְׁבִּי"ם וְר"ת סְבָרֵי דְּאַפִּילוּ אִם לֹא
הִגִּיעַ הַצוֹנָאָה לִיד הַמְקַבֵּל הַמְתַּנָּה קָנָה כְּדַפְּרִישְׁתִּי: וְנוֹסֵף עֲלֵיהֶם הַר"ם מְרוֹטְנְבוּרְק שְׁפַתְב
פְּתַב לְאַחַד וְהַקְנָה לּוֹ וְכוּ' וְאַפִּילוּ אִם לֹא הִגִּיעַ הַשְּׁטֵר לִידוֹ מְחִיִּים וְהוּי תְּרִי וְתִלְתָּא וְאַחֲרֵי
רַבִּים לְהַטּוֹת דְּאִין לֹאמַר דַּר"י ו"ל שְׁהַקְשָׁה עַל פִּירוּשׁ שֶׁל רִשְׁבִּי"ם כְּדֵאִיתָא בְּתוֹ וְבַמְרָדְכֵי
פְּלִיג עֲלֵיהָ דְּלֵא אֲשַׁכְּחֵן לִיהָ דְּפִלִּיג עֲלֵיהָ וְלֹא בְּמֵאֵי דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי רִשְׁבִּי"ם שְׁאֵם מְסַר

לו השטר בחייו שקנה ואינו יכול לחזור בו בחייו לא אשפחן ליה לחלוק עליו פלומר שאם לא מסר לו השטר בחייו ומת ולא חזר בו שלא קנה ואם פן הרא"ש ז"ל ובנו הוו תרי נרשפ"ם ור"ת והר"ם מרוטנבורק הוו תלתא ואחרי רבים להטות דנראה דהר"ם מרוטנבורק לא קאמר לה אלא היכא דכתב לא' והקנה לו וחוזר וכתב גם לשני והקנה לו דהתם אפילו לא הגיע שטר הצנאה לידו קנה דהא היכא דלא כתב כלל אלא צוה בדברים בעלמא קנה והיכא שכתב שטר צנאה הוא דאמרי שצריף שתגיע הצנאה לידו מחיים שלא פיון זה בכתיבתו אלא שבמסירת הצנאה תתקיים צואתו והכא שפבר פתב לא' וחוזר וכתב לשני איכא למימר שלא פיון זה שתתקיים צואתו במסירת השטר בחייו אלא אמרינן שלא פתב לזה אלא שהיה סבור שאם יפחות לשני ממה שעשה לראשון שלא יקנה שני ולהכי פתב לו אבל לא פיון לזה שלא תתקיים צואתו אלא במסירת השטר בחייו אלא מה שכתב לשני הרי הוא כאלו אין פאן פתיבה כלל שצוה לתת לו בדברים שהם פכתובים וכמסורים וכענין שכתב הוא ז"ל דאף על פי שהקנה גם לשני קנה ואף בלא פוי פח ואף ע"ג דלא הקנה אלא לראשון לא קנה בלא פוי פח וכבר הבאתי דבריו למעלה וקל להבין: ואם פן עלה בדינו שמהטעם הראשון לא זכו העניי' ומהטעם השני פל נכסיו בחזקת היורשים כדפירשתי אלא א"כ מסר לאפוטרופס או לשום אדם הצנאה בחייו לזכות בשבילם דבהכי חשיב מסירת הצנאה כאלו מסרה למזכה להם המתנה דזכין לאדם שלא בפניו: ואם פן מסקנא דמלתא עניי' לא זכו בשום צד ופנה ואפילו היכא שמסר הצנאה לאפוטרופס או לשום אדם אחר בחייו והיכא שלא מסר לאחר בחייו נכסים בחזקת יורשים קיימי גם כי יש לי להאריף עוד קצרותי כי אני עסוק בלמוד למודי ואין לי פנאי הנראה לעניות דעתי פתבתי והשם יצילנו משגיאות: פה אמר גמור ונבוף דוד הפהן בכמ"ר חיים הפהן ז"ל: בית כז חדר א שאלה בקהלות הקדושות של שלוניק הספימו וקבלו עליהם שפל מי שישפוך בית או חנות מעובדי כוכבים ומזלות או תוגר שלא יהא רשאי שום יהודי אחר ליכנס באותו בית או באותו חנות לדור בו פל זמן שהוא מושפך ליהודי אחר וגם אם יצא היהודי מהבית או מהחנות המושפך לו לא יוכל שום יהודי אחר להכנס בו תוף שלשה שנים שיצא השוכר האחר ומעשה שהיה פו שלראובן משפך לו עובדי כוכבים ומזלות חנות אחד וזמן המשכונה ה' שנים בסו שלשים פרחים ובמשלם ה' שנים תפוק ארעא דא בלא פסו ואם ירצה עכומ"ז לסלק היהודי הנזכר או המשכונה הנזכר תוף ה' שנים פל עת שירצה העובד כוכבים ומזלות יוכל לסלקו בלא נכייטא פלל רק שיחזור לו הל' פרחים משלם ושמעון שוכר החנות הנזכר בתוף החמשה שנים הנזכר ועתה אני שואל אם ראובן זכה בחנות הנזכר מפח הספמות הקהלו' הנזכר או לאו: א תשובה לאפס פנאי דטרידנא בגירסאי ונוסף עלי כי לכדוני עונתי כי ארבעה ימים או שלשה קודם ר"ה עד הסוכות השפכתי על ערש דוי אבא בקצרה ואומר דלעניות דעתי מלתא דפשיטא שראובן זכה בחנות דלא מיבעיא לר"י ור"ת ז"ל דסברי דבמשפונתא בלא נכייטא אין מוציאין בדינין ואין חלוק בין בית לשדה דבכולהו אם הלנוהו עליהם הוי מקר ולא הלואה פיון דאבק ריבת דרבנן הוא דהוי אלא אפילו לר"י אלפס דסבר דבכולהו דבלא נכייטא מוציאין אותו בדינינים וכן להרמב"ם ז"ל דזוקא בשדה בלא נכייטא אין מוציאין אבל בבית או בחנות פנדון דידן לא וכן לרש"י ז"ל לפי מה שפירשו התוספות ז"ל אפילו הכי פנדון דידן פשיטא דראובן השוכר

הבית חזקתו חזקה מפת התקנה ואפילו אי הנה שייך פאן אסור רבית כגון שהיה המשפיר יהודי והיתה תקנת הקהל' גם ביהודי' אלא דמוציאין הרבית מידו והקנייה קיימת דהא פשיטא דאי לא דאסרה תורתנו הקדושה רבית דישראל לא הנה מפלגינן בין משא ומתן דרבית לשאר משא ומתן: וחדוש הוא שחדשה לנו התורה ברבית והנה באונאה פחות משתות וכן שתות אחרי עבור זמן האונאה שמקחו קיים גם כי מחסרו ממון וכן נמי אמרינן בפ' אינהו נשף דמשפנתא בלא נכיימא דקאמר התם דבדיניהם מוציאין מלנה למלנה גם כי בדיניהו אין מחזירין ממלנה ללנה משום דאינהו בתורת זביני אתא לידניהו והיינו משום שלא נאסר להם רבית גם כי המלנה הלנה לו על שדהו או על ביתו מכר הוא והוי להו כשאר מכר שבעולם וא"כ גם כי תורתנו הקדושה אסרה רבית לא משל אסור רבית יכשל פח וחזקת ההלואה והקנייה הנעשה פראוי פדרה הקניו' ואין לומר לדידהו דוקא הוי מכר משום שאין להם אסור רבית אבל לדידן שיש לנו אסור רבית פח הקנייה פקע או הקנייה דקנסין התירה אטו אסורא דהא קיימא לו בפירק אינהו נשף כרבנן דרבי מאיר בשטר שכתב בו רבית גובה את הקרן ואינה גובה את הרבית ולא קנסינן התירה אטו אסורא ותו דהא אמרינן התם בפירק אינהו נשף אמר אבבי האי מאן דמסיק זוי דרביתא בחבריה וקא אזלו חטי ד' גרווי בזוזא בשוקא ונהב ליה איהו חמשא פי מפקינן מניה ד' מפקינן מיניה אינך אוזלי הוא דקא אוזיל גביה רבא אמרו ה' מפקינן מיניה דמעיקרא בתורת רבית אתא לידיה ואמר אבבי האי מאן דמסיק ד' זוי דרביתא בחבריה ונהב ליה גלימא בגוניהו פי מפקינן מיניה ד' מפקינן מיניה גלימא לא מפקינן מיניה רבא אמר גלימא מפקינן מיניה מאי טעמא פי היכא דלא לימרו גלימא דמיכסי וקאי גלימא דרביתא היא הרי לה בהדיא דאפילו לרבא קניית הגלימא קיים ולא מפקינן מיניה אלא משום לזות שפתים ואף על גב שקניית הגלימא היתה פאסור רבית וכן נמי לא הוי מפיך ה' אלא משום דאין אלו הה' אלא רבית אבל כל היכא שהלנה לו מעות על התנות אפילו לדור בו בלא נכיימא דמוציאין אותו בדיינים אף על גב דפירות התנות ברביתא אתא לידיה מפל מקום אחר שזכנס בו שפכר דר בו בכל המשפירים הפתיםברשותו של ב"ה לדידן שיש לנו החזקות רצוני לומר יורשי יהודי אחר ליכנס באותו חנות אם יוציאנו ב"ה אף על גב שצריך הוא לפרוע לו דמי פירות התנות מפל מקום קנין שכירתו וחזקתו לא בטלה: וכן נראה נמי ממאי דקאמר התם רבא בתר הכי האי מאן דמסיק תריסר זוי ברבי' לחבר' ואגר ליה חצרא דמיתגרא בי' ואוגריה ניהלה בתריסר פי מפקינן מינ' תריס' מפקינן מינ' א"ל רב אחא מדפתי לרביןא ולימא ליה פי אגראי הכי דהו' קא משתרישי השתא דלא משתרישי לי כדאגרי כ"ע הוא דאגרנ' אנא משום דאמר ליה סברת וקבילת הרי לה בהדיא דאע"ג דאומדנא הוא שהמשפיר לא השפיר לו בשנים עשר אלא על הרבית שלו ובלאו הכי לא הנה משפירו לו אלא ככל העולם בי' אפילו הכי פיון שפכר וקבל בי"ב של רבית אמרי' האסור יתבטל והמקח ינהה קיים ויתן לו י"ב ה"נ פיון שפכר וקבל בע"ה ונתן המלנה לו הפעות ונכנס והחזיק בשכירות התנות אע"ג שעל דעת לדור בו ברבית נכנס בו א"ה חזקת מקחו לא נתבטל אלא יפרע לבעל הבית שכירתו והחזקה שלו ואין ביז בעל הבית להוציא אלא חזקתו חזקה ככל החזקות שבשראל: וכל זה כתבתי לרוחא דמלתא אפי' אם פל המקח הנה ברבית שגלמוד ממנו ק"ו לגדון שלפנינו שהמשפיר השפיר התנות מעובדי כומ"ז לה'

שנים בשלשים פרחים וכן ג"כ נדאי בשטר שעשה עם עובדי כוכבים ומזלות בערפאות כתיב בו בהדיא ששכר החנות לה' שנים דבדיניהם המלנה לאכול פירות החנות בעד ההלואה לא עשה ולא כלום אלא צריף לפרוע לו שכירות החנות דפשיטא דחזקתו חזקה ואין לומר פנין דהתנה עובדי כוכבים ומזלות עמו שפכל עת שירצה יחזיר לו מעותיו ויסלקנו מהחנות א"כ אין קנייה פלל שהרי אם יתנם לו תוף ה' שנים לא הקנה לו דבר וכיין שפן הוא אפילו לא יתנם לו לא הקנה דבר דהוי אסמכתא שמסמיה אותו לומר שאם לא יתנם לו תוף ה' שנים יקנה אבל אינו גומר ומקנה דקנימא לן דאסמכתא לא קניא כדתנו בפרק איזהו נשף הלוהו על שדהו ואמר לו אם אי אתה נוטן לי מפאן ועד שלשה שנים הרי הוא שלי הרי הוא שלו ואף על גב דאסמכתא היא דקנימא לן דלא קניא מוקמינן לה התם כדאמר ליה קנה מעכשיו ופירש רש"י זכרו לברכה וזה לשונו דאמר ליקני מעכשיו אם לא אתן לך מפאן עד ג' שנים דלאו אסמכתא היא אלא קנין גמור הוא שעל מנת מקר גמר החזיק בה מעכשיו בנדמים הללו ואוזולי אוזיל גביה וזה קבל עליו שאם יחזור לו עד שלשה שנים שיקבלם עכ"ל ופשיטא דבגדון דידן קני מעכשיו לשכירות כדאמר ליה ועדיף מיניה פנין שנתן הפעות למשכיר וגם החזיק בה שנסכסם השוכר לדור בו גם אם לא היה כתוב בשטר שעשו בערפאות כדכתיבנא אלא שהיה כתוב שם שנתן לו חנותו משכון ובמשלם חמשה שנים תפיק ארעא בלא כסף מה שאי אפשר להיות פן כדכתיבנא מ"מ לרוחא דעלמא אני אומר דאפילו הכי אין לאומר לומר דאין פאן שכירות אלא הלוואה על המשכון דהא משפונתא דסורא דהוה כתיב ביה בשלם ז' שנין אילין תפיק ארעא דא בלא כסף הלוואה דהא אליבא דכ"ע שריא ופירש רש"י ז"ל דלא מחזי כהלוואה אלא הלוקח ממנו פירות השנים האלו במעות האלו עכ"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל שאין זה אלא אמי ששכר בפחות: ואף על גב דגרסינן התם ההוא אתתא דאמר ליה לההוא גברא זיל זבין לי ארעא מקריבי אזל זבין לה אמרה ליה אי הווי לי זוזי מהדרא לה ניהלי אמר לה את ונולה אחי אמר רבה בר רב הונא פל את ונולה אחי סמכא דעתך ולא גמר ומקני ארעא הדרא פירי מאי רבית קציצ' הוי ויוצא' בדיינין או דלמא אבק רבית הוי ואינה יוצאה בדיינים ומסקינן דרבית קצוצה הוא דאמר רב פפי עבד רבינא עובדא וחשיב ואפיק פירי ההיא בזביני באסמכתא קא מיירי וכדמשמע לישנא דגמרא בההיא עובדא דלא קאמר ליה מעכשיו וכן נמי יראה מדברי הרמב"ם ז"ל וכדכתב הרב במ"מ משמו ואע"ג שהרב במ"מ כתב דאחרים אמרו ברבית קצוצה אפילו אמשפנתא קאמר ובאתרא דמסלקי ודיינו שלא פדעת הרמב"ם ז"ל וכן הרי"ף כתב דבמשפנתא בלא נכייטא הוי רבית קצוצה ולמד ק"ו מזביני לאו משום דסבר דההיא עובדא דההיא אתתא זביני בלא אסמכתא הוא דנדאי נראה מפשט' דעובדא כדפלי דההוא עובדא זביני באסמכתא הווי אלא דהר"ף ז"ל ונהגריים אחריו סברי דכל זביני ואפילו באסמכתא עדיף מהלוואה דהתם זביני והכא הלוואה ואפילו אי ההוא עובדא בזביני בלא אסמכתא הווי א"ה נראה דבגדון דידן חזקת ראונו חזקה לדין דאית לן חזקות לגבי עובדי כוכבים ומזלות דהתם דינו טעמא דאף על גב דמעכשיו קאמר לה ועל מנת מקר גמור החזיק בה אלא שקבל שאם יחזיר לו מעותיו שיקבלם מ"מ הואיל וברשות המוכר תליא מלתא להוציא הקרקע מידו הנה צד א' ברבית ודמאי לההיא דערכין המוכר בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל מיד גואל כל י"ב חודש הרי זו רבית גמורה אלא שהתורה

התירה ומוקי לה רבא בגמרא לפרש"י דתנא דבריתא סבר דהואיל ולידי צד רבית הוא
בא דהיגו שפידי המוכר לסלקו בכל עת שיירצה פרבית גמורה הוא אלא שהתורה
התירתו ולתוספת ז"ל דרף אחרת לא אכנס בה ע"כ לע"ד שבהיה סוגיא יש לפלפל הן
לרש"י הן להרמב"ם ז"ל ולשאר המפרשים ולדקדק בהם דקדוקים וחלוקים לא אכניס
עצמי בהם פי לא באתי אלא לקצר: אכן אני אומר דהתם טעמא משום בצד א' רבית הוא
דהדרי פרי וקרקע ממילא הדרא שהרי כף הנה התנאי ביניהם שאם יתן לו מעותיו
שיחזיר לו הקרקע ומ"ה רבינא חשיב ואפיק פרי ולעולם אמינא דלדידן ד"ל חזקות
לגבי עובדי כוכבים ומזלות חזקת ראונו במקומ' עומדת דאי משום אסור רבית כבר
הוכחנו לעיל דמשום אסור רבית לא תתבטל המקח וחזקת ראונו חזקה שנתחזק והשפיר
החנות אפילו שעה אחת אע"פ שלאחריו כן סלקו עובדי כוכבים ומזלות מה לי חזקת
שעה מה לי חזקת יום א' דפשיטא דב"ד או קהל שתקנו אותה תקנה דעתן היתה שנה
לחזקת שעה לחזקת חדש אחד שכל זה לתקנתם של ישראל עשו לבל יחזיקו ידי עובדי
כוכבים ומזלות ולית דין צריף בשש דמאחר שברשות עובדי כוכבים ומזלות נכנס בביתו
ונכנס והחזיק דחזקתו חזקה ואם נכנס באסור האסור יתבטל והחזקה קיימת וכמו
שהוכחנו לעיל ולית דין צריף בשש לעניות דעתי וכל שכן שאין כאן אסור רבית כלל
דהא ראונו השפיר החנות לד' או לב' או לשלש' שנים או אפילו ליום א' אם ירצה עובדי
כוכבים ומזלות לסלקו שאז השלים זמן שכירתו ויקח שכירתו לפי הזמן שעמד שם לפי
התנאי שביניהם ומה שהתנו ביניהם שאם יסלקנו שלא ינפה לו מן השלשים פרחים כלל
לא מיבעיא לרש"י ז"ל שפירש עלה דהיה דאמרין התם פשיטא באתרא דמסלקה
ואמר דלא מסתלקין וכו' אלא באתרא דלא מסלקי ואמר מסתלקין למאי צריף למקני
מיניה: ופרש"י דבשעת מתן מעות קא צריף למקני מיניה ואי לא קנו מיניה דבורא
בעלמא הוא ויכול לומר לא אשנה מן המנהג וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב סתם ז"ל
היה המנהג שאין המלנה מסתלק עד סוף זמנו וקבל המלנה עליו שיסתלק בכל עת שיבוא
לו מעותיו הרי זה צריף לקנות מידו על כף עכ"ל דפשיטא שעובדי כוכבים ומזלות אינו
יכול לסלקו בדינינו הואיל ואין קנין בתנאי סלוק זה אלא אפילו מה שכתב במ"מ ז"ל
בשם הרמב"ם והרשב"א ז"ל דלאחר מתן מעות וגמר מעשה הוא שצריף לקנות מידו
וכן נראה נמי מדעת הרא"ש ז"ל אבל בשעת מתן מעות והשעבוד אין צריף לקנות מידו
אפילו הכי בנדון דידן נהי שצריף הוא להסתלק כפי מה שהתנה עם עובדי כוכבים
ומזלות מכל מקום התנאי שהתנה עמו עובדי כוכבים ומזלות שלא ינפה לו מן המעות
הנ"ל כלל לאו פלוג הוא יראה שלא אמר כן אלא להסימכו שלא יסלקנו והוא אסמכתא
דק"ל לא קניא דהכא פשיטא דהוא כההיא דאם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא במוטבא
דחשיב אסמכתא משום דגזים והכא נמי אין לה גזים גדול מזה שאמר לו שאם יסלקנו
יחזיר לו כל מעותיו ולא ינפה לו דבר מן השכירות וחשיב גזים טפי ממאי דאמרין גבי
חמרא כל דאי לא קניא ואף על גב דחמרא אמכיר קאי וכתבו התוספות ז"ל דהתם נמי
חשיב כמו גזים לפי שעדיין לא הגיע זמן היין ונותנו עתה בזול כל שכן דחשיב גזים
שאומר שיעמוד בחנותו בלי שכירות כלל ולפי זה נראה לע"ד דאפילו להרמב"ם
ולהרשב"א ולהרא"ש דסברי דבשעת מתן מעות וקיום אין צריף לקנות מיד המשפיר
להסתלק אם יסלקנו הלנה בנדון דידן מודים שאין כח לשוכר לסלקו מידי הוא טעמא

להרמב"ם ולנגררים אחריו אלא משום והלא לא קנו מעותיו על מנת פן אם פן בנדון
דין דקנו לו מעותיו על מנת שאם יסלקנו השוכר יסתלק בלי נפוי שכירות וסלוק בלא
נפוי שכירות לאו תנאי הוא כלל דתנאי בסלוק תנאי בטעות הוי לדינינו ואין פאן תנאי
והשכירות קנין והאנרף בזה מותר לעניות דעתי: ומעתה אשוב אתפלא בו על שכתבת
מה שכתבת על השאלה אשר שאלתני אתה השואל שגם פי בצדק פל אמרי פי הדברים
פשוטים לעיני כל חכם שחזקת ראובן חזקה דכיון שהמשפיר ישראל והשוכר עובדי
כוכבים ומזלות אין פאן צד להסתפק כלל שפיון שאין פאן אסור רבית אין פאן אלא
מקח וממכר ואתה השואל באתר דזקוקין דנור ובעורין דאשא ונסתפקתם בדבר
ושאלתני אמרתי אולי דעתי קצרה מהבין והדברים צריכים באור ואמרתי אכתוב ואבאר
הדברים ואקבל שכתב על הדרישה וגם פי דבר פשוט בעיני שחזקת ראובן חזקה פיון
שראובן השפיר חנותו של עובדי כוכבים ומזלות שיתן לו שלשים פרחים בה' שנים ואם
באולי ירצה העובד כוכבים ומזלות לקצור הזמן ולסלק היהודי מהחנות בעד שנה או בעד
חודש או בעד יום אחד ויהיה זמן שכירתו יום אחד שיתן ליהודי כל מעותיו כל עוד
שעומד בחנות ופשיטא דכיון לגבי עובדי כוכבים ומזלות דאין פאן אסור רבית שנה
משפיר הוא את החנות כשאר כל השוכרים בשכר המתנת מעותיו וכמו שפבר פירשתי
וכמו שאמרו בפרק אינהו נשף אשר כבר הזכרתיו למעלה דאיהו במשפנתא בלא נכיתא
אי מפקי מלוג למלוג פיון שאין להם איסור רבית בתורת זבני אתא לידניהו ופירש
רש"י הגוף פירות לידי דלוקח דכל זמן שלא פרע לו מעותיו הפרם מכור לו עד זמן
שפסקו ביניהם שיכול לפדותם עד פאן לשונו: ולרונחא דמילתא אומר בר מן כל מאי
דאמינא דאפילו ביהודים הקונה בהנאת מלוג הוי מקח וממכר והוא כשקונה בהנאה
שהיה הלוג נותן לאדם אחד או לא שיפייסנו שילנה לו או שירווח לו זמן הלוגא
וכדאמרינו בפרק קמא דקידושין אמר אבבי המקדש במלוג אינה מקודשת בהנאת מלוג
מקודשת ואסור לעשות פן מפני הערמת רבית ומפרשינו בגמרא מאי הנא' מלו' דארוח
לה זמנא ופרש"י דארנוח לה זמן הלוגא ואמר לה התקדשי לי בהנאת זו שאת היית
נותנת לאדם פרוט' שיפייסני על כף או לי ואפי' לאגר נטר לא דמי ואם פירש לה כף
מקודשת ונראה שאם היה פיוצא בזה ליהודי אפילו לא פירש נמי אלא קנה סתם בהנאת
מלוג או קדש מקודשת דמסתמא בדרף זה הקנו זה לזה דהא כולי עלמא גמירי אסור
רבית ואחזוקי אינשי לרשיעי מסתמא לא מחזיקינן וכן כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש
ומסתמא בדרף שאין בו איסור ריבת הקנו זה לזה ומה שהוצרך רש"י זכרו לברכה
לפרש ואם פירש לה כף מקודשת לאו לאשמועינן שאם לא פירש לה כף אינה מקודשת
אלא משום דקאמר אבבי ואסור לעשות פן מפני הערמת רבית ולא קאמר ואסור לעשות
פן משום דמחזי כרבית הוצרך הוא זכרו לברכה לפרש דכשפירש לה מיירי שאין פאן
מחזי כרבית אלא הערמת רבית ואף אם נאמר שהקונה סתם בהנאת מלוג יש להסתפק
שמלוג הוא קונה בשכר המתנת מעותיו דהוי רבית ונאמר שהקונה ברבית המקח בטל
גם פי החזיק בה הקונה ועשה בה אחת מהדרכים שהמקח נקנה מה שאין פן כמו שפבר
הוכחתי אותו שמא הוא קונה בהנאה שהיה נותן לאדם שיפייסנו על כף ונהנה עובדא דידן
ביהודים ונתנת הקהלות היתה גם ביהודים אי הכי פשיטא שאין להוציא ראובן מחזקתו
מספק וחזקתו חזקה: ב מהא דלעיל עלה בידינו שחזקת ראובן חזקה שאפילו אם העובדי

כוכבים ומזלות סלק את ראובן אין רשות לשום אדם להשפיר אותו מִכַּח תִּקְנַת הַקֶּהֱל וּמַעֲתָה אוֹמֵר שְׁאֵם הָיִוֹת וְשֵׁלָא בָּא בְּשִׂאֲלָה בְּפִירוּשׁ אִם לְאַחַר שְׁסַלֵּק הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת אֵת רְאוּבֵן מִצַּד עֲצָמוּ הַשְּׁפִיר שְׁמַעוֹן אֵת הַחֲנוּת אוּ בְּעוֹד רְאוּבֵן בְּחֲנוּת הַשְּׁפִיר שְׁמַעוֹן אֵת הַחֲנוּת וּגְיָרִיו וְחִיָּצָיו שֶׁל שְׁמַעוֹן גָּרְמוּ שְׁסַלֵּק הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת אֵת רְאוּבֵן מִן הַחֲנוּת אֲבָאֵר וְאוֹמֵר שְׁאֵם בְּעוֹד רְאוּבֵן בְּחֲנוּת הַשְּׁפִיר שְׁמַעוֹן אֵת הַחֲנוּת בְּחֻשְׁבוּ שְׁתִּקְנַת הַקֶּהֱלוֹת לֹא יַעֲכָבְנוּ אוּ שְׁעַל יְדֵי הַשְּׁתַּדְּלוּתוֹ סַלֵּק הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵת רְאוּבֵן כְּדֵי שְׁיִקַּח הִיא מְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת אֵת הַחֲנוּת אַחֲרֵי כֵן מִיִּלְתָּא דְפְּשִׁיטָא הִיא וְשֵׁלָא טוֹב עֲשֵׂה בְעַמּוֹי דְהָא עֲנֵי הַמְּהַפֵּךְ בְּחֲרָהּ וּבָא אַחַר וּנְטִלָה הֵימְנוּ נִקְרָא רְשַׁע כְּדַאִיתָא פִּרְק שְׁלִישִׁי דְקְדוּשִׁין וְלֹא מְבַעֲיָא לְרִשׁ"י זְכָרוֹ לְבִרְכָה שְׁפִירֵשׁ לְשֵׁם דְּמִיָּרִי אֲפִילוּ בְּחֲרָה שֶׁל הַפֶּקֶר וְכֵן לְדַבְרֵי הַרְמְב"ן שֶׁהַסְּכִים עַל יָדוֹ פְּאֲשֵׁר כָּתַב בְּעַל גִּימּוּקֵי יוֹסֵף מְשֻׁמוּ וְכֵן לְדַבְרֵי הַרְשֵׁב"ם ז"ל שֶׁכָּתַב בְּפִרְק חֲזַקַת הַבְּתִים גַּבֵּי נְכֹסֵי הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת דִּישְׂרָאֵל הַמְּחֻזֵּק בָּהּ רְשַׁע מִיָּהָ מִיָּקָרִי אֲלֵא אֲפִילוּ לְרַבֵּינוּ תָּם שְׁפִירֵשׁ דְּוִנְקָא בְּחֲרָה שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת וְהָעֲנֵי מְהַפֵּךְ בָּהּ שְׁרוּצָה לְהַרְוִיחַ בְּשִׁכִּירוּת אוּ שְׁרוּצָה לְקִנּוּת שׁוּם דְּבַר וְחֻבִּירוּ מְקַדִּים וְקוֹנְהוּ הוּא נִקְרָא רְשַׁע אֲבָל בְּהַפְּקֵר אוּ בְּמַצִּיאָה לֹא הָכָא פְּשִׁיטָא דְנִקְרָא רְשַׁע דְהָא הָכָא אֵינָה לֹא מַצִּיאָה וְלֹא הַפְּקֵר גַּם מְסַתְּמָא אֵין לוֹמֵר שְׁשִׁמְעוֹן הַשְּׁפִירוּ בְּזוּל דְּמָה שְׁשֻׁנָה יוֹתֵר הָיִי כְּמוֹ מַצִּיאָ וְהַפְּקֵר דְּמָה לִי מַצִּיאָ מָה לִי קִנְיָן בְּזוּל וְכֵן נִרְא' נְמִי מְדַבְרֵי הַמְּרַדְכֵי שְׁאֵם קִנְאוּ לוֹ בְּזוּל הָרִי הִיא לוֹ כְּמַצִּיאָה וְהַפְּקֵר שְׁכָתַב עֲלֵהּ דְּהָיָא דְפִרְק ב' דְּקְדוּשִׁין וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְהָיִי מִיָּלִי כְּשִׁקוֹנָה דְּבַר בְּשׁוּנָא דְדְּמִי קָצַת לְדִינָא דְּבַר מַצְרָא מְשׁוּם וְעֲשִׂיתָ הַטּוֹב וְהִישֵׁר שְׁיִוִּכַל לְמַצּוֹא בְּמִקּוּם אַחַר לְקִנּוּת אֲבָל דְּבַר הַפְּקֵר אוּ מְהַפֵּךְ שְׁיִתְנַנְּהָ לוֹ בְּחֻנָּם וְקִדְּם אַחַר וְנָזְהָ בּוֹ אֵינוּ נִקְרָא רְשַׁע כְּדַאִמֵּר שְׁיִתְנַנְּהָ מִתְּנָה לִית בָּהּ מְשׁוּם דְּבַר מַצְרָא עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: הָרִי לָהּ רְאִיָּה בְּהַדְּיָא אוּ מְהַפֵּךְ שְׁיִתְנַנְּהָ לוֹ בְּחֻנָּם וּפְשִׁיטָא לְעַנְוִית דְּעַתִּי שְׁמַהפֵּךְ לְנוֹתְנָה לוֹ בְּזוּל קְאָמֵר שְׁכָל מָה שְׁיִמְעִיט לוֹ מְשׁוּנוּי חֻנָּם הִיא לוֹ וְכֵן דְּרָךְ בְּנֵי אָדָם עַל מִי שְׁמַבְקֵשׁ לְקִנּוּת דְּבַר בְּזוּל שְׁמַבְקֵשׁ שְׁיִתְנַהּ לוֹ בְּחֻנָּם שְׁאֵם תֵּאמֵר שְׁאֵין דַּעַת הַמְּרַדְכֵי כֵן הֵינּוּ הַפְּקֵר הֵינּוּ שְׁיִתְנַנְּהָ לוֹ בְּחֻנָּם דְּקְאָמֵר וּל"ל תְּרוּנוּיָהּ אֲלֵא וְדַאי כְּדַכְתִּי וְכֵן נְמִי מְשַׁמַּע מְדַבְרֵיו מְדַפְּתַח בְּקוֹנָה וְסִיִּים בְּהִיפֵךְ אוּ מְהַפֵּךְ שְׁיִתְנַנְּהָ לוֹ בְּחֻנָּם אֲלֵא כָּל מִי שְׁאֵינוּ קוֹנָה בְּשׁוּנוּי מְהַפֵּךְ שְׁיִתְנַנְּהָ לוֹ בְּחֻנָּם קָרִי לִיָּה וְהָכָא נְמִי מְשַׁמַּע מְדִיָּהִיב טַעְמָא לְמִילְתִּיָּה דְּמִתְנָה לִית בָּהּ מְשׁוּם דִּינָא דְּבַר מַצְרָא וּפְשִׁיטָא דְּאֲפִילוּ בְּמִתְנָה מוּעָטַת קְאָמְרִינוּ דְּהֵינּוּ שְׁמַכְרָ לוֹ דְּבַר בְּזוּל דְּלִית בָּהּ מְשׁוּם דִּינָא דְּבַר מַצְרָא שְׁחַלֵּק מִמְּנוּ מִתְנָה הִיא הָכָא בְּגִדוֹן דִּינָן מְסַתְּמָא שְׁמַעוֹן הַשְּׁפִירוּ בְּשׁוּנוּי וְאֲפִשֵׁר נְמִי יוֹתֵר מְשׁוּנוּי דְּהָא בְּעִיר רַבְתִּי עִם בְּשִׁלּוֹנִיק שְׁיֵשׁ לָהּ כְּמָה תּוֹבְעִין בְּחֲנוּיּוֹת וְנִמְכָּרוֹת הַחֲזַקוֹת בִּין קֵר גְּדוֹל פְּשִׁיטָא שְׁהַשׁוּכְרוּ לֹא הַשְּׁפִירוּ אֲלֵא בְּשׁוּנוּי וּכ"ש שֶׁהַעוֹכוֹמ"ז סַלֵּק לְרְאוּבֵן וְהַשְּׁפִירוּ לְשְׁמַעוֹן מְסַתְּמָא שְׁמַעוֹן הַשְּׁפִירוּ בְּשׁוּנוּי וְאֲפִשֵׁר נְמִי יוֹתֵר מְשׁוּנוּי כְּדֵי לְסַלֵּק חֲזַקַת רְאוּבֵן מִהַחֲנוּת אִם כֵּן פְּשִׁיטָא דְּאֲלִיבָא דְּכּוֹלֵי עֲלָמָא רְשַׁע מִיָּקָרִי וְאֵף עַל גַּב דְּגַבֵּי עֲנֵי הַמְּהַפֵּךְ בְּחֲרָהּ וּבָא אַחַר וּנְטִלָה נִרְאָה דְּאֵף עַל גַּב דְּרְשַׁע מִיָּקָרִי מְכָל מְקוּם אֵין מוּצִיאֵין אוֹתָהּ מִיָּדוּ בְּדִין דַּאי לֹא תִיָּמָא הָכִי אֲלֵא תֵאמֵר כִּינּוּ דְּמִיָּקָרִי רְשַׁע מוּצִיאֵין אוֹתָהּ מִיָּדוּ תִקְשָׁה לְפִירֵשׁ רְשֵׁב"ם שְׁפִירֵשׁ שְׁאֵם יוֹכַל לּוֹקַח רֵאשׁוֹן לְדִין עִם הָעוֹבְדֵי כּוֹמ"ז וְלַהּוּצִיא מִמְּנוּ מְעוֹתָיו יַעֲשֵׂה וְאִם לֹא יִפְסִיד וְהָיִי שְׁנֵי רְשַׁע מִיָּקָרִי כִּינּוּ דְּיָהִיב לּוֹקַח רֵאשׁוֹן זּוּזִי לֹא גָרַע מְעַנֵּי מְהַפֵּךְ בְּחֲרָהּ וּבָא אַחַר וּנְטִלָה דְּמִיָּקָרִי רְשַׁע הַהוּא אַחַר ע"כ דְּכִינּוּן שְׁאֵתָהּ אוֹמֵר גַּבֵּי

הנוטל חררה שהעני מהפך עליה דכיון דמיקרי רשע מוציאין אותה מידו משום עני
המהפך בתורה אלא ודאי נראה שהנוטל חררה שהעני מהפך רשע היא דמיקרי אכל אין
מוציאין אותה מידו: ג וכן נראה נמי ממה שהקשה המרדכי מההיא דהניזקין דתנו עני
המנקה בבראש הוית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום ופשיטא מאחר דתנו שהוא גזל
מפני דרכי שלום אין מוציאין אותו בדיינים פדמשמע התם בגמרא ומקשה הוא ו"ל דהא
הכא הוי הפקר ואפילו הכי הוי גזל מפני דרכי שלום ומתרגז התם משום דטרח ונקף
וסמך העני על זה הרי לה שאע"ג שטרח ונקף אם בא אחר ונטלם אין מוציאין אותו
בדיינים אפילו הכי בגדון דידן נראה דמוציאין שמעון מן התנות בדין פיון דטרח ראובן
עד שנתפטר עם העובדי פוכבים ומזלות ונתן לו מעותיו ונכנס בתנות והחזיק בו ודר בו
עד היום פכל שוכרי חגיות דפשיטא דשמעון המשיג גבולו הרי הוא גוזלו גזל גמור
ומוציאים אותו מחזקתו בדין ומחזירין אותו לראובן בגדון דידן עדיף טפי מההוא
דהניזקין דתני עלה דההוא דתנו התם עני המנקה בראש הוית מה שתחתיו גזל משום
דרכי שלום שאם לקט ונתן ביד הרי זה גזל גמור ופירש"י זכרו לברכה וזה לשונו שאם
לקט ונתן על גבי קרקע ביד הואיל ומטו לידה גזל גמור הוא וכן נמי עדיף טפי מהא
דאמרינן פרק לא יחפור מרחיקין מצודת הדג מן הדג כמלא ריצת הדג ופירש רשב"ם
מרחיקין מצודת הדג מן הדג צייד שנתן עיניו ביד עד שהפיר חורו מרחיקין שאר ציידין
מלצוד שם וההוא פשיטא דמעכבין בהם ומוציאין בדין קא אמרינן דהא תלמודא מיימי
לה התם לסיועי לרב הונא דאמר האי בר מבואה דאוקי גביה נאמא בר מבואה חבריה
ואוקי גבי דינא דמעכב עלוניה דאמר ליה פסקת לחינתאי ומדקאמר דינא הוא דמעכב
עלוניה ולא קאמר אסור לבר מבואה חבריה דליקי גבי אלמא דמעכב ומוציאין אותו בדין
קאמר ומדמיימי תלמודא ההוא דמרחיקין מצודת הדג וכו' לסיועיה אלמא דמרחיקין
מצודת הדג ומוציאין אותם בדין קאמר ואף על גב דתלמודא דחי לההוא דרב הונא
וקאמר דליפא לסיועי מההוא דמרחיקין וכו' דשאני דגים דיהבי סיירי ופירש רשב"ם
שנו תנים עין בהבטה להיות נוהגים לרוץ למקום שראו שם מזונות הילכך פיון שהפיר
זה חורו ונתן מזונות בתוך מלא ריצתו בטוח הוא שילכדנו דהוה ליה כמאן דמטא לידה
ונמצא חבירו מזיקו אבל הכא מי שבא אצלי יבא ומי שבא אצלך יבא עכ"ל: מפל מקום
גדון דידן עדיף טפי מההיא דמרחיקין דהא התם לא עביד מידי דקני אלא דטרח לתקן
המצודות אבל בגדון דידן טרח ונתפטר עם עובדי כוכבים ומזלות ונתן לו מעותיו
שכירות התנות ונכנס בתנותו והחזיק בו ודר בו עד היום ונהרי הוא לידו כשאר כל
התנויות המושפרות פשיטא דעדיף טפי מפל הני דאמרי ויש לב"ד להוציא את שמעון
מהתנות שבגזל באה לידו: ואפילו לפי מה שכתבו התוספות בקידושין ובפרק לא יחפור
דההיא דמרחיקין מצודת הדג וכו' היינו טעמא לפי שהוא יורד לאנפנותי דקאמר ליה
פסקא לחינתאי גדון דידן נמי אנפנותו דרף הוא שרוב היהודים אשר בשלונגיק המתחזקים
תנות עיקר חיותם התנות הוא ומפח זה עולים התקות לתמשה או לעשרה אלפים לבנים
ויותר וזה מפורסים ואף אם ראובן הנזכר לא היה לו שום חיות מהתנות מה שאין האמת
כן אפילו הכי מילתא דפשיטא היא שמוציא ראובן מהתנות שהחזיק בו פבר פדכתיבנא
הרי הוא גוזלו גזל גמור ויש להוציא מהתנות ולהחזירה לראובן דמה שאנו צריכים לזה
הטעם פההיא דמרחיקין היינו משום שלא קנה הצייד הראשון שום קנייה ביד אלא שנתן

עיניו בו אבל בנדון דידן שקנה ראובן את התנות קנגן גמור כדכתיב' פשיטא שאם שמעון השיג גבולו כדכתיבנא שבית דין מוציאין אותו מידו ומחזירין אותה לראובן ואם השפיר שמעון התנות אחר שסלק עכומ"ז לראובן מתנותו מצד עצמו ולא מגיריו וקציו של שמעון כבר כתבתי דאפילו הכי זכה ראובן בתנות מצד התקנה הנלע"ד כתבתי והשם יצילנו משגיאות וסוף דברי שלום לאדון וגביר חכם הנעלה בכל מעלה דון שמואל בנבגשות דוקה ולכל אשר לו ובפרט לבנו היקר מזהב ומפז רב: וכן שלום יוסיפו לה האדון ולכל אשר לה: נאם דוד הכהן בכמ"ר חיים הכהן זצ"ל: בית כח קדר א א אל אלהים יודע כי לא להתגדל ולא לקנטר עשיתי זה כי מי יבא אחר המלה כ"ש צעיר כמוני כי אם לשם שמים נתפונתי כי קורה היא וללמוד אני צריה ראשונה כתב הרב ונ"ל מי שיכיר בתורה משפנתה לא זכה ויכול השוכר לשפוך מפח ההסכמות ואם יערער המערער לומר במשפנתא דסורא יש לה דין שפירת לדעת כמה פוסקים וא"כ היורד בתורת משכונת פירד בתורה משפנת' פירד בתורת שכירות לאו מילתא היא קדא דיש כמה פוסקין דמשפנת דסורא לאו שכירות הוא ע"כ ודאי דעתי קצרה מלהבין דעתו נשגבה לא אוכל לה דמילתא דפשיטא היא דמשפנת דסור' אליבא דכ"ע היא ולית לן מאן דפליג עלה דשרי וא"כ יש לה דין שכירות דמכר היא דלא אשכח תלמודא למאן דמחמירי אלא במשפנתא דסורא כדמוכח בפרק איזהו נשך ובין לדעת רש"י והתו' והרמב"ם ז"ל דאית להו דבאתר' דלא מסלקי אפילו בלא נכייטא מותר ובאתרה דמסלקי בלא נכייטא אבק ריבית ובנכייטא מותר ובין לדעת אלפס דבאתרא דמסלקי בלא נכייטא הוי ריבית קצוצה ובנכייטא אבק ריב' ובאתרא דלא מסלקי בלא נכייטא הוי אבק ריב' לכ"ע ובנכייטא פליגי בה אמוראי והלכתא כמאן דאסר ובין לדעת הגאונים שמביא הרמב"ם שלא חלקו בין אתרא דמסלקי לאתרא דלא מסלקי כל משפנתא בלא נכייטא הוי ריבית קצוצה כולהו אית להו דמשפנתא דסורא מותר וכיון דשרי יש לה דין שכירות דמכר היא דהא בהא תליא ואע"ג דאית פלוגתא ביניהו במאי מיירי משפנתא דסורא אי הוי דוקא בדלא מסלקי או אפילו במסלקי לדעת הראב"ד ז"ל מיירי דוקא בדלא מסלקי דאלו במסלקי היינו משפנתא בנכייטא דאסרו הגאונים לדעת שאר הפוסקים ובפרט הרמב"ם מיירי אפילו במסלקי ושאני משפנתא דסורא משאר משפנתית בנכייטא דאין המלנה יכול לכוף את הלנה לימן לו מעותיו ולהחזיר לליה הקרקע חשיב כמכר ושכירות מ"מ השתא מיהא סתם משפנתא דסורא לית מאן דפליג דשרי: ואם פונתי לומר דבכי האי משפנתא דסורא כמו בנדון דידן שיכול הלנה לסלק המלנה לא חשיב משפנתא דסורא לדעת הראב"ד זכרו לברכה אם פן לא הנה ליה למימר דיש כמה פוסקים פי אינו אלא הראב"ד ז"ל כמו שהוא סובר כדעת הגאונים ועוד דהנה ליה למימר פי האי משפנתא וכו' עוד כתב ונ"ל דהכא לאו משפנתא דסורא הוא פיון דמצוי מסלק ליה בלא נכייטא ומשפנתא פי האי לאו שכירות היא לכ"ע ע"כ בהא נראה לע"ד דאף על גב דבכי האי משפנת' דמצוי מסלק ליה בלא נכייטא לאו משפנתא דסורא היא היינו דוקא גבי ישראל דאית גביה אסור רבית: אבל עובדי כומ"ז דלית גביה אסור רבית בודאי הוי כמכר ואין לומר דאף על גב דלית גביה אסור רבית מקל מקום מלנה איקרי ולא מכר ואין לו דין שכירות דהא לדעת רש"י והתוספות והרבה מהפוסקים אפילו בשאר משפנתות באתרא דמסלקי אפילו בלא נכייטא אבק ריבית הוי ואם פן מן התורה לאו

הַלְוָאָה חָשִׁיב אֱלָא כַּמְכָר כֹּל שְׁכֵן בְּמִשְׁפַּנְתָּא דְסוּרָא: ב ובר מן דין הא לה רֵאָיָה בְרוּרָה דְמִמְוִשְׁפַּנְתָּא מִן עוֹבְדֵי כּו"מ ז אפילו בְּמִסְלְקֵי מְכִירָה אִיקָרֵי דְאָמַר בְּפָרְק אִינְהוּ נְשֵׁף רב מְרִי בַר רַחֵל מִשְׁפֵּן לִיהָ הָהוּא עוֹבֵד כּו"מ ז בֵּיתָא זַבְנָה לְרַבָּא גֵטְר תְּרִיסַר יִרְחָא שְׁתָּא שְׁקִילְאָגַר בֵּיתָא מְטִי לִיהָ לְרַבָּא אָמַר לִיהָ הָיִי דְלָא אֲמַטִּי לִיהָ לְמָר אָגַר בֵּיתָא עַד הָאִידְנָא דְסַתְּמִי מִשְׁפַּנְתָּא שְׁמָא אִי בְעֵי עוֹבֵד כּו"מ ז מִז לְסִלּוּקֵי לָא הָוֵה מְסַלֵּק לִיהָ הַשְׁתָּא לִישְׁקוּל מָר אָגַר בֵּיתָא אָמַר לִיהָ אִי הָוֵה יִדְעָנָא דְהוּא מְמִוִשְׁפֵּן לָהּ לָא הָוֵה מְזַבְנָא לִיהָ הַשְׁתָּא בְּדִינֵיהֶם עֲבִידְנָא לָהּ כֹּל אֵימַת דְלָא מְסַלְקֵי בְּזוּזֵי לָא שְׁקִיל אָגַר בֵּיתָא אָנָּא נְמִי לָא שְׁקִילְנָא אָגַר בֵּיתָא עַד דְּמְסַלְקְנָא לָהּ בְּזוּזֵי: ודאי אִי הָוֵה נְדוּן דִּינָן בְּיִשְׂרָאֵל הָוֵה מַעְלָה אָגַר בֵּיתָא לְרַבָּא שְׁהִיָּה הַקּוּנָה דְנִדְאֵי בְּאַתְרָא דְמְסַלְקֵי הָוֵה דְהוּא רַבִּית אֶצֶל יִשְׂרָאֵל דְאִי הָוֵה בְּאַתְרָא דְלָא מְסַלְקֵי לָא הָוֵה מְרִי בַר רַחֵל בָּא לְאֲמַטִּי אָגַר בֵּיתָא לְרַבָּא דְהַשְׁתָּא לִישְׂרָאֵל מוֹתֵר כֹּל שְׁכֵן בְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְלִיכָּא לְמִימַר דְרַבָּא לְפָנִים מִן הַשּׁוּרָה עֲבַד הֲרָאָיָה דְאֲמַטִּי לִיהָ אָגַר בֵּיתָא וְאִי הָוֵה מוֹתֵר הֵיאֵף הִיָּה טוּעָה בְּדָבָר פְּשׁוּט כְּזֶה חֲדָא דְלָא הָוֵה לִיהָ לְרַבָּא לְעֵבֹר אֶלְפִנֵי עוֹר לָא תַתָּן מְכַשְׁוֹל וְאֱלָא תַשִּׁיף דְאִין זֶה דְבָר מוּעֵט כְּשִׁמוּתֵר תַּלְמִיד חֲכָם לָלוּת זֶה אֶת זֶה בְּרַבִּית וְעוֹד דְלָמָּא תַלִּי טַעֲמָא הַשְׁתָּא בְּדִינֵיהֶם עֲבִידְנָא לָהּ שְׁנֵרָאָה דְלָא מְצִי לְמַעְבַּד בְּאוּפּוֹן אַחַר וְכֵן פִּירְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת דְאָמְרֵי מְרִי בַר רַחֵל חָשַׁב שְׁהִיָּה צְרִיף לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׁכָר דְהָא אִם הִיָּה בָּא רַבָּא לְהַחְזִיק בְּבֵית הִיָּה מוֹנְעוּ רַב מְרִי עַד שִׁיפְרַע לוֹ מְעוֹתָיו אִם כֵּן חָשׁוּב כְּלוּנָה וְחָשַׁב שְׁהִיָּה אֶסוּר לְדוּר בְּחֻנָּם וְרַבָּא חָשִׁיב לוֹ דְלָא עֲדִיף מִגְבָּרָא דְאֲתִי מִיְנֵיהָ עַד כָּאֵן נִתְבָּאָר מִזֶּה דְבְדָבָר דְלִגְבֵי יִשְׂרָאֵל חָשִׁיב הַלְוָאָה גְבִי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת חָשִׁיב מְכָר דְהָא בְּתוּס' הַקָּשָׁה וְלָמָּה לָא הִיָּה קוּנָה אוֹתָהּ מְרִי בַר רַחֵל מְטַעֲמָא דְמַצְרַנּוֹת וְאִי גְבִי יִשְׂרָאֵל חָשִׁיב הַלְוָאָה בְּנִדְאֵי לָא מַצְרָן: וְכֵן כְּתַב הַרְשֵׁב"א וְהַרְמְב"ן ז"ל דְּמִשְׁפַּנְתָּא דְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת כֹּל כְּמָה דְלָא מְסַלֵּק לִיהָ מְכוּרָה הָוִי נִדְאֵי אִין אָנוּ צְרִיכִים לְכֹל זֶה דְכָל סַתְּמִי מִשְׁפַּנְתָּא בְּתַלְמוּד כַּמְכָר חָשִׁיב לְעוֹנֵן דִּינָא וְלַפְעָמִים טְפִי מְשֻׁכְּרוֹת דְהָא כּוֹלֵי עֲצָמָא מוֹדוּ דְמַצְרַנּוֹת אִיכָּא בְּמִשְׁפַּנְתָּא וּבְשֻׁכְרִירוֹת אִיכָּא מֵאֵן דְּפִלִּיג וְסַבְר דְלִית גְּבִיָּה דִין מַצְרַנּוֹת וְהוּא לְדַעַת הַרְמְב"ן ז"ל שְׁכָנִים פָּרְק י"ב עוֹד כְּתַב וְז"ל גַּם כִּי הֵאָמַת הָאִי דִינָא לָא תַלְיָא בְּהָא מִילְתָּא אָה יֵשׁ בָּהּ דִין שְׁכִירוֹת לְמִשְׁפַּנְתָּא אוֹ לָא הָא נִדְאֵי קוּשְׁטָא דְאָף עַל גַּב דְלָא הָוִי לְמִשְׁפַּנְתָּא דִין שְׁכִירוֹת מְכָל מְקוּם מְטַעֵם אֶנְמְדְנָא דִי לָנוּ לְהַשׁוּוֹתוֹ לְשֻׁכְרִירוֹת כְּדָבְעֵינוּ לְמִימַר: עוֹד כְּתַב וְז"ל וְאֶפִּילוּ אִי הָוֵה מִיְקָרְיָא מִשְׁפַּנְתָּא שְׁכִירוֹת כְּלִישְׁנָא דְהָכָא אוֹ כְּלִישְׁנָא דְגְמָרָא פִּינּוּן דְבַלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם מִשְׁפַּנְתָּא לָא מִיְקָרְיָא שְׁכִירוֹת יֵשׁ לָנוּ לִילָהּ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְכִמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפ' הָעֵרֵל דְבָקוּם שְׁלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם חֲלוּק מְלִישְׁנָא דְקָרָא דְנְדָרִים הַלָּהּ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם כְּדְמַפְרֵשׁ בְּפָרְק הָאוּמַר מְשַׁקְלָה עָלֵי עַד כָּאֵן: ג נִרְאָה לְעֵנִיּוֹת דַּעֲמִי דְהִיָּנוּ דוּקָא בְּמְקוּם דְלִיכָּא אֶנְמְדְנָא מ"מ הִיכָּא דְאִיכָּא אֶנְמְדְנָא לָא אֶזְלִינּוּ בְּתַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם כְּהִדִּין זֶה דְאִיכָּא אֶנְמְדְנָא דְמוֹכַח דְנִדְאֵי מְתַקְנֵי הַתְּקֵנָה לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל נִתְפְּוֹנוּ: וְרֵאָיָה לְזֶה דְבְּפָרְק הַנּוֹדֵר תַּנּוּ אָמַר קוּנָם צְמַר עוֹלָה עָלֵי כּו" רַבִּי יְהוּדָא אוֹמַר הַכֹּל לְפִי הַנּוֹדֵר טַעֵן וְהִזִּיעַ וְהִיָּה רִיחוֹ קָשָׁה אָמַר צְמַר וּפְשָׁתִים עוֹלָה עָלֵי מוֹתֵר לְהַתְּפֹסוֹת וְאֶסוּר לְהַפְשִׁיל לְאַחוּרֵיו: הָרִי לָהּ שְׁרַבִּי יְהוּדָה הוֹלֵף אַחַר פְּנוֹת הַנּוֹדֵר בְּמְקוּם דְאִיכָּא אֶנְמְדְנָא שְׁהָרִי מַצַּד הַטַּעֲנָה נִדְרָאף עַל גַּב דְבַלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם בֵּין טוּעִינָה בֵּין לְבִישָׁה מְשַׁמַּע וְכֵן פִּירְשׁ הַרְמְב"ן ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנְיּוֹת וְזֶה לְשׁוֹנוֹ דְרַבִּי יְהוּדָה אִינוּ הוֹלֵף אַחַר פְּשַׁט הַלְשׁוֹן אֲבָל

מביא ראיה מן הענין שנופל עליו הנדר ומאי זו סבה היה והלכה כרבי יהודה עד כאן
ואם זאת היא דחוייה לדעתו כדא' לקמן אביא לו ראיה אחרת שלא יוכל לדחותה במרדכי
ז"ל דמצינא פירק המקבל וזה לשונו מעשה שגזרו הקהל שלא לקנות בית עובדי כוכבים
ומזלות ושאל לה"ר מאיר ז"ל אם להחליף בית לבית עם עובדי כוכבים ומזלות אי מקרי
זביני או לא והשיב דבר ברור הוא דחלוף בית מקרי נמי זביני ועל זה הרבה בראיות
אין פאן מקומם יענין שם הא לה ראיה ברורה דאר ע"ג דבלשון בני אדם הלשון חלוק
שקרי למה שאנו קוראים מכירה אין אנו קוראים חלוף או תמורה אף על פי כן פיון
דבלשנא דתלמודא חדא הוי ואיפא נמי אומדנא ואם לא פירש אותו סמך על המבין
דמטעמא דגזרו על המכירה גזרו נמי על החלוף פהאי גונא לא אזלינן בתר לשון בני
אדם הלא נמי בנדון שלנו פיון דמדיו תלמודא משפנתא שכירות אקרי דמכר חשיב אף
על גב דבלשון בני אדם משפנתא לא מיקריא שכירות לא אזלינן בתר לשון בני אדם:
עוד קם נגד המערערים ושקל אותם באבני טעות באמרו וקצת רצו לערער ולומר
דאזלינן בתר דעת המתקני' ההספמות ובתר פונת' ודעת' וכונת' היא שכל מי שידור
בבית או בחנות באיזה אופן שיהיה יזכה ולא יהיה רשאי שום יהודי אחר ליכנס בו
והביאו ראיה מפמה תשובות שמצאו דאזלינן בתר פונת הנודר ועקר דבריהם על מתני'
בפ' הנודר מן הירק אומר קונם צמר עולה ועלי כו' אלמא דאזלינן בתר פונת הנודר ולפי
דעתי זה טעות מבואר כי ונדאי היכא דלשון הנודר כולל ומשמע הכי והכי אזלינן בתר
הפונה והאומדנא אמנם כשהלשון קצר ופרטי אין להכניס בנדר שום דבר שאינו נכלל
בלשון הנדר משום אומדנא וכונה דמה לנו ולכונה אחר שלא הוציא מפיו דהא בעינא
פיו ולבו ואי אזלינן בתר אומדנא בדברים שאינם במשמעות הנדר לבו איפא פיו ליפא
עד כאן: ולפי דעתי הטעות אינו כל כך מבואר ואדרבה איפכא מסתברא לעניות דעתי
דמשום הוכחה שיש להכניס בנדר אפילו דבר שאינו נכלל בלשון כמו שנוכח בע"ה
דהא גרסינן בפירק שבעות שתיים בתרא אמר שמואל גמר בלבו צריף שיוציא בשפתיו
כו' ואע"ג דמהכא משמע דדברים שבלב אינם דברים מ"מ מסיק התם דגמר בלבו
להוציא פת חטים והוציא פת סתם מנין ת"ל לכל אשר יבטא כו' משמע דדברים שבלב
הם דברים שקרי פונתו היתה בפת חטים לבד וזה לא הוציא בשפתיו מה שבמחשבתו
אפילו הכי דייגינן ליה כמי שהוציאה בפיו אחר שהדבר אשר מפיו יצא אינו מכחיש
פונתו ולפיכך דברים שבלב דברים וכן נמי פרש"י דדברים שבלב אינן דברים היכא
שסותרת מה שמוציא מפיו ובנדון זה ג"כ השכירות שהוציאו מפיהם אינו סותר לכונת
לבם דלכל טובת ישראל נתפנונו וה"ל כמו שהוציאו בפיהם כמו משפנתא אחר
שלמשפנתא יש לה דין שכירות שהיא מכירה שכירות מקרי: כמו שפירשתי מתשובת
רבינו מאיר שהבאתי למעלה מראיה א' שהביא שהחלוף מקרי זביני וז"ל דבר ברור
הוא שהחלוף זביני מקרי כדאמרינן בסוף פירק השולח הגרי' שלקחו לקוחות הן ומחזירין
זה את זה ביוכל משום דקאמר אין ברירה לומר זה נטל חלק הראוי לזה אלא הוי כמי
שהחליפו וה"ל מקח וממכר דאמר רחמנא דמתחזר ביוכל ע"כ הרי לה דכיון דמדינא
חלוף הוי כמקח וממכר חשיב מכר וזביני מקרי אע"ג דמצד ראיות אחרות שהביא מוכח
שפיר דחלוף מכר איקרי ממש השתא מיהא הו' ראיה לחודה לא מוכח דמכר מיקרי אלא
מצד דינא כ"ש דאע"ג דמדינא ליה דלאו שכירות מיקרי א"ה מתוך האומדנא הרי הוא

בנכתב וכדמפונרש ומתני' דפרק הנודר מן הירק דמיירי במילי דלשון כולל משמע הכי ומשמע הכי לאו דווקא דהה"נ דאזלי בתר אומדנא אפי' פשהלשון פרטי וקצר להכניס בנדר שום דבר שאיננו בכלל בלשון הנדר דאי לא תימא הכי אדאשמועינן תנא במילי דאיכא אומדנא לישמענן לרבנותא אפילו במילי דליכא אומדנא דתיפיק ליה דאזלינן בתר פנות הנודר אפי' במילי דליכא אומדנא במקום שמה שמוציא מפיו אינו סותר למה שנתפונן כמו גמר בלבו להוציא פת חיטין והוציא פת סתם אלא בנדאי לאו דוקא דבתר אומדנא אזלינן לא שנה להוציא ממשמעות פיו לא שנה להכניס בנדר מה שלא פירש: ובנדון זה פשמתקני התקנה גזרו תרם על התקנות כל פונתם בנדאי לא הנה אלא להועיל לישראל ואם מאומד הדעת שייך איזה דבר שפן הדין הנה להם לכוללם בתוך הנדר אז בנדאי נוסף ונכניס אותה בתקנה והא לה עוד ראיה ברור ממקום שפא הרב בעצמו ששהביא אותה מהרא"ש ונהבו דלא לוסוף עלה כו' דברי סופרים מדברי סופרים לא ילפינן אפי' בק"ו וכו' ואדדייק לה מסיפא תיודוק ליה מרישא: ולבאר זה נראה לדקדק ראשונה ולומר למה ליה להרא"ש לטרונח להביא ראיה ממשנת דברי סופרים מדברי סופרים כו' ואיך נעלם ממנו הראיה הברורה והפשיטא זיל קרי בי רב הוא דבנדריים פיו ולבו שונים בעינן ובהאי תקנתא דר"ת אם נאמר שנוסף ג"כ נכסי מלוג לבו איכא ופיו ליכא שיהרי לא פירש אלא נדוניא לבד עוד ילמדנו רבינו טעמא דמתני' דדברי סופרים מדברי סופרים לא ילפינן אפילו בק"ו דאם הוא לענין התקנות דלא ילפינן האי תקנתא מהאי תקנתא לומר שפמו שתקנו בזה לא נאמר שתקנו גם בזה תיפיק ליה מטעמא דהרי הוא כנדרים כמו שפיר הרב בעצמו עוד קשה למה הוצרך לתת טעם דלא דמי לתקנת ר"ת דדוקא בנדוניא תקן משום עגמת נפש כו' והלא אין צריך עוד אלא לומר דאין לנכסי מלוג בכלל התקנה שיהרי לא הנפירה וגם לא גזר עליה ונהבו דלא לוסוף וכו' אלא בנדאי הגמור נראה מדבריו במה שאמר דלא דמי לתקנת ר"ת כו' לו' שאם הנה דומ' מאומד הדעת הנה נכלל בתוך התקנה אפילו שלא נזכר ולא גזר עליה בפיר' אבל אדרבה היא האומד בהאי תקנה לקיים מה שכתוב דוקא בתקנה הוא כמו שפיר' דדוק' בנדוניא תקן משום עגמת נפש ואסמכיה אקרא ותם לריק וכו' ומה שהביא ראיה מהמשנה דדברי סופרים מדברי סופרים לא ילפינן הוא לפי שפדיין היינו יכולין לומר דאע"ג דנכסי מלוג אינו בכלל התקנה מטעמא דאומד הדעת מ"מ מקל וחומר הני בכללא כמו שפיר' השתא מה שיש בידו וכו' לזה הוצרך להביא ראיה מהמשנה וטעמא דמתניתין הני משום דדי לנו מה שתקנו רז"ל ועקרו הדבר מן התורה כמו בהאי תקנתא דר"ת ז"ל דירושית אשתו של הבעל מן התורה ובאו ועקרו אותה בנדוניא ואם הם עקרוה בנדוניא להם לבדם נתנה הרשות לעקור דבר תורה שהיה לבם פפתחו של אולם אנו לא נעקור ג"כ נכסי מלוג ונכסי מלוג נוקמה אדאורייתא דהבעל יורש את אשתו אם פן לפי זה צריכים אנו לשני הטעמים דהא בלא הא לא סגי דאף על גב דדברי סופרים מדברי סופרים לא ילפינן מפל מקום אם הנה לשם אומד הדעת היינו למדים ואע"ג דלית שם אומד הדעת מפל מקום הייתי טועה מצד הקל וחומר לזה הביא המשנה דדברי סופרים אם פן אפילו שנודה לרב בהאי תקנתא דר"ת לא הנה מועיל האומד פלל מטעמא דמתניתין מפל מקום אודו ליה מיהא בהספמות הקהלות לענין חזקה דלאו דברי תורה הוא שיועיל האומד דהכא לא שייך טעמא דמתניתין דברי סופרים כו' דדוקא בנדון שהוא עוקר דברי תורה לא

לפינו אבל במילי דרבנו דלאו עוקר מידי הוא ואדרבה מקנים התורה פשיטא דיועיל האומדנא: ד עוד ראיה אחרת דאשכחן תקנת הגאונים בכתובת אשה שתהיה נגבית ממשלטלי ואף על גב דלא היתה התקנה אלא בכתובה לבד הכי נמי במזונות וכתובות ב"ד מכ"ש הא לה ראיה דאע"ג דהתקנה לא היתה אלא בענין אחר נכניס ונוסיף מאןמז הדעת ענין אחר ואם ידחה זאת הראיה דאינו אלא מטעמא דתנאי פתובה בכתובה אביא לו ראיה אחרת ברורה דאשכחן דוקמא בנודר אפי' שפירש בפיו ענין מיוחד וידע לא מיבעי דיכול להכניס ולהוסיף בתוך הנדר עצמו דבר שלא פירש אלא אפי' לשנות הענין ככל מפל שרי פשהוא דבר מצוה ולא מיקרי עובר על הנדר כמה שאינו מקיים מה שלא פירש בפיו וזה במרדכי ו"ל בהגהותיו וז"ל במסכת פתובות ראובן נדר בעת צרה מעות ובגדים לעניים וכאשר נתפא חלק המעות מיד ועל הבגדים שאל איזו יתקיים או יחלק הבגדים ולא יספיקו פי אם למעט או יש למפוך הבגדים ויספיקו לרוב עניי' דמיהם והשיב דיכול לשנות הוא מהבגדים למעות והרבה בראיות והוכיח דגדולה מצות פרנסת עניים יותר מהלבישם שהריכתב הסמ"ק בסימן רמ"ז בשם הגאונים דפרנסת עניים קודמת לכסותם והשתא אם ממצוה קלה למצוה שהיא כמעט יותר חמורה נוכל להעתיק משמעות מפל וכל במקום שאין אנו משנים ולא מחליפים פירוש שום דבר אלא שאנו מוסיפים עוד לא כל שכן ובפרט היות המצוה כל כף גדולה כמו שגוראה להעמיד המוןחזק על חזקתו כמה שדר בבית זה כמה שנים נוסף לזה אם לא נעמוד ונתיר לאחר להתיר חזקתו היותנו כמעט עוברים אלפני עור וכו' באסורא דרבנו דהא קיימא לן דעני המהפך אחר התרה ובא אחר וכו' דלרבינו תם ו"ל משתמע בכל שרוצה חברו להחזיק ובשכירות נמי ואף לדברי היותר מקל שהיא ר"מ זכרו לברכה שכתב דאם ישראל מחזיר אחר התרה ובא חברו וכו' לא מיקרי רשע אם לא שפכר גמר הפסוק אלא שחסר פתיבת השטר לבד עד כאן עם כל זה בהאי מלתא הא איכא מכירה גמורה כמו שאמרנו ומה לנו לכל זה אחר שיש לנו ראיה ברורה אין לגטות ימין ושמאל שהרי מצינו בתקנה עצמה שתקן ר"ת הוספה גמור' על תקנתו וזה בנסח' ר"ת החרים בחרם גמור על צרפת ולומברדיא' והספימו בה חכמי לומברדיא' על נושא אשה ומתה תוך שנת' בלא ולד של קיימא שתחזור כל הגדוניה ומכשיטי' לנותני לה או ליורשיה כו' וכתב תלמידו של הר"ם ו"ל וז"ל נ"ל דבמה שתקן ר"ת להחזיר על הגדוניה לאב לא על הבת לבדה תקן אלא אף על מימת הבן ומה שלא הזכיר ג"כ גדוניהת החתן לפי שבצרפת נוהגת הבנות ליתן הגדוניה ולא החתן אבל אם הבן נותן הגדוניה ומת בתוך השנה הגדוניה חוזרת גם לאביו וכן דנתי לפני הר"ם הרי לה מפאן דאע"ג דהתקנה היא בבנו' הוסיפו מאןמז הדעת גדוניהת הבנים: עוד כתב שם וז"ל בנדון דידן אין להכניס משפנתא בכלל השכירות משום אומדנא פיון שבלשון שכירות לא שייך משפנתא פלל כ"ש שהאומדנא הוא בהפך בשכירו' דשכיחא במשפנתא דלא שכיחא לא גזרו ולא תקנו פדאמר' בכולי תלמוד' מילתא דשכיחא גזרי בה רבנו מלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנו ובמחילה לעד"נ שאין הגדון דומה לראיה שהרי פל היכא דאמרין מלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנו לא משתמע אלא בדבר חומרא וגדר שהחמירו וגזרו וגדרו על התורה כש"א ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרתי כו' ולפי' אמרינו כשגזרו והחרימו לא גזרו אלא על מלתא דשכיחא ודי לנו להתמיר ולגדור בזה דשכיח אבל במלתא דלא שכיח לא

הַעֲמִידוֹ חוֹמְרָתָם כְּדֹאֲמַרֵינוּ בִּי"ט פ"ק אָמַר רַבֵּה בְּתַרְנַגְוֹלַת הָעוֹמְדֵת לְאֲכִילָהּ וּב"ט שָׁחַל לְהִיּוֹת אַחַר הַשֶּׁבֶת עֹסְקֵינוּ וּמִשּׁוֹם הַכְּנָה וְקִסְבֵּר רַבֵּה פֶל בִּיצָה דְּמִתְּלִידָא הָאִידְנָא מֵאֲתַמּוּל גְּמָרָה לֵה וּרַבֵּה לְטַעֲמִיהָ דְּאָמַר רַבֵּה מ"ד וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהַכִּינּוּ אֶת אֲשֶׁר יָבִיאוּ חוּל מְכִין לְשֶׁבֶת וְחוּל מְכִין לִי"ט וְאִין י"ט מְכִין לְשֶׁבֶת וְאִין שֶׁבֶת מְכִינָה לִי"ט אֲלָא מַעֲתָה י"ט בְּעֵלְמָא תִּשְׁתַּרְי גְּזֵרָה מִשּׁוֹם י"ט אַחַר הַשֶּׁבֶת שֶׁבֶת דְּעֵלְמָא תִּשְׁתַּרְי גְּזֵרָה מִשּׁוֹם שֶׁבֶת אַחַר י"ט: וּמִי גְּזַרֵינוּ וְהַתְּנִיָּא הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתְּרַנְגְוֹלַת וּמִצָּא בָּהּ בְּצִים גְּמוּרוֹת מוֹתֵר לְאֲכָלָן בִּי"ט וְאִם אֵיתָא לְגִזּוֹר מִשּׁוֹם הַנֶּה דְּמִתְּלִידוֹ בְּיוֹמֵיהּוּ א"ל בְּצִים גְּמוּרוֹת בְּמַעֲי אֲמַן מִלְתָּא דְּלֵא שְׂכִיחָא וּמִלְתָּא דְּלֵא שְׂכִיחָא לֵא גְּזַרוּ בָּהּ רַבְּנָן הָא לֵא רֵאִיָּה שְׁמַן הַתּוֹרָה דְּוִקָא הַכְּנָה מִי"ט לְשֶׁבֶת וּמִשֶּׁבֶת לִי"ט אָסוּר וּבָאוּ חו"ל לְגִדּוֹר וְלַהֲחֻמֵּיר עוֹד וְאָסוּר אֲפִילוּ בִּי"ט שְׂאִין אַחַר הַשֶּׁבֶת אֲטוּ י"ט אַחַר שֶׁבֶת וּכ"נ בְּשֶׁבֶת כּו' וְהֵינּוּ מִשּׁוֹם דְּשְׂכִיחָא אָבֵל בְּבָצִים גְּמוּרַת הַנְּמִצָּאוֹת בְּתוֹךְ הַתְּרַנְגְוֹלַת דְּמִלְתָּא דְּלֵא שְׂכִיחָא לֵא הַחֲמִירוּ לְגִדּוֹר עֲלֵיהֶם וְאוֹקְמוּהָ אֲדִין תּוֹרָה וְהַפֵּל כֵּה"ג נִרְאָה מֵיָהָא דְּלֵא אֲמַרֵינוּ מִלְתָּא דְּלֵא שְׂכִיחָא לֵא גְּזַרוּ כּו' אֲלָא דּוֹקָא בְּמִילֵי דְּחוּמְרָא וְטַעֲמָא דְּדִי לָנוּ בְּמָה שְׁהַחֲמִירוּ וְגְּזַרוּ הֵינּוּ בְּמִלְתָּא דְּשְׂכִיחָא אָבֵל בְּמִלְתָּא דְּלֵא שְׂכִיחָא לֵא גְּזַרוּ וְלֵא הַחֲמִירוּ דְּלִיכָא לְמִטְעֵי מִשּׁוֹם אֲקַרְאֵי בְּעֵלְמָא: הָ אָבֵל בְּנִדּוֹן דִּין אֵינוֹ גְּזֵרָה שְׂאִין הָעֵנָן לְגִדּוֹר גְּזֵרָה לְתוֹרָה וְלֵא הֵינּוּ חוּמְרָא אֲלָא מִלְתָּא בְּאִנְפֵי נַפְשֵׁיהָ שְׂרָצוֹ לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וְאִישׁ עַל מְקוֹמוֹ יָבֵא בְּשִׁלּוּם פְּשִׁיטָא שְׁעַל פֶּל צַד זְכִיָּה וְתוֹעֵלַת תְּקֵנוּ וְאֲפִילוּ שְׁנֵאֲמַר פֶּן הוּא מַה שְׂאִין פֶּן לַע"ד דְּבִנְדוֹן זֶה שְׁנֵיךְ גְּזֵרָה מ"מ מִלְתָּא דְּשְׂכִיחָא הוּא וְאֵינוֹ מִלְתָּא דְּלֵא שְׂכִיחָא אֲלָא שִׁיְהִיָּה הַדְּבָר פְּלֵא וְלֵא יוֹכֵל לְהַעֲלוֹת עַל לֵב לְשַׁעֲרוֹ כִּי הָא דְּאֲמַרֵינוּ בְּגִיטִין פֶּרֶק מִי שְׁאֲחִזוּ רַב פֶּפֶא וְרַב הוּנָא בְּרִיָּה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ זְבוּן שְׁנִמְשָׁמָא אֲגוֹדָא דְּנֵהָר מִלְכָּא קַבִּיל עֲלֵיהָ פֶל אֲוֹנָסָא דְּמִתְּלִיד וּמִסְתַּבֵּר נֵהָר מִלְכָּא עַד אֲתוּ לְקַמְיָה דְּרַבָּא אָמַר לְהוּ קַאֲקִי חִינְרִי מְשַׁלְחֵי גְּלִימֵי דְּאֵינְסוּ אֲוֹנָסָא דְּלֵא שְׂכִיחָא הוּא כּו' וְכֵן פֶּתַח הַרְמַב"ם ז"ל בְּפֶרֶק י"ט בְּהַלְכוֹת מְכִירָה וְז"ל הַמוֹכֵר קַרְקַע לְחֻבְרוֹ וְהַתְּנָה עִמּוֹ שְׁפֶל אֲוֹנָסָא שְׁיִנְלַד בְּקַרְקַע יְהִיָּה חֲיִיב לְשִׁלּוּם כּו' אָבֵל אִם נִפְסַק הַנֵּהָר שְׁהִיָּה מִשְׁקָה אוֹתָהּ אוֹ שְׁהִיָּה חוֹזֵר נֵהָר לְעִבּוֹר בְּתוֹכָהּ עַד הָרִי זֶה פְּטוּר שְׁאֵלָה וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן אֲוֹנָסָא שְׂאִינוֹ מְצוּי הוּא וְלֵא עֲלָה עַל לֵב הַמוֹכֵר דְּבַר זֶה הַפֶּלֵא כּו' אִם פֶּן בְּנִדּוֹן דִּין שְׂכִיחָא הוּי שְׁהִרֵי כְּמָה יְהוּדִים וַיֵּשׁ לָהֶם בְּתִים וְחֻצְרוֹת מְמוֹשְׁכָנִים מִהַעוֹבְדֵי כּוּמ"ז וּמְוַחֲזָקִים בָּהֶם וְלֵא הֵינּוּ דְּבַר פֶּלֵא וְאֲדַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב הִנֵּה לוֹ לְרַב לְזַמּוֹתוֹ לְגְּזֵרָה שְׂאִין לְשַׁגְזְרֵין אוֹתָהּ אַע"פ שְׁנִרְאָה שְׁהִיָּה גְּזֵרָה אַחֲרַת מִטְעַם דְּכּוֹלָה חֲדָא גְּזֵרָה הִיא כְּדֹאֲמַרֵינוּ בְּפֶרֶק א' דִּי"ט ר"י אָמַר גְּזֵרָה מִשּׁוֹם פִּירוֹת הַנוֹשְׁרֵין אָמַר לֵיהָ אֲפִי פִירוֹת הַנוֹשְׁרֵין טַעֲמָא מֵאִי גְּזֵרָה שְׁמָא יַעֲלָה וְיִתְלַחֵשׁ הִיא גּוּפָה גְּזֵרָה וְאֲנִן נִיקוּם וְנִגְזוֹר גְּזֵרָה לְגְּזֵרָה וּמִשְׁנֵינוּ כּוֹלָה חֲדָא גְּזֵרָה הִיא רַב יִצְחָק אָמַר מִשּׁוֹם מִשְׁקִין שְׁזָבוּ אָמַר לֵיהָ אֲפִי מִשְׁקִין שְׁזָבוּ טַעֲמָא מֵאִי גְּזֵרָה שְׁמָא יִסְחוּט הִיא גּוּפָה גְּזֵרָה וְאֲנִן נִיקוּ וְנִגְזוֹר גְּזֵרָה לְגְּזֵרָה כּו' נֵרָא מְכָאן אֲלִיבָא דְּר' יוֹסֵף שְׂאֵע"פ שְׁכַשְׁגְּזוֹרוּ רז"ל לֵא גְּזַרוּ אֲלָא עַל פִּירוֹת הַנוֹשְׁרֵין מִהָאִילָן מ"מ כִּינּוּ דְּהָאִי בִּיצָה דְּמֵיָא לְהוּ אֲמַרֵינוּ כּוֹלָה חֲדָא גְּזֵרָה הִיא וְאֲלִיבָא דְּר' יִצְחָק נְמִי אַע"פ שְׁכַשְׁגְּזוֹרוּ לֵא גְּזַרוּ אֲלָא עַל מִשְׁקִין שְׁזָבוּ מִמֶּשׁ כִּינּוּ דְּהָאִי בִּיצָה דְּמֵיָא לְהוּ שְׁזָבָה וְיִצְתָה מִמְּקוֹם שְׁהִיָּתָה בְּלוּעָה אֲמַרֵינוּ דְּכּוֹלָה חֲדָא גְּזֵרָה הוּא כ"ש הֵכָא דְּבִנְדוֹן דִּין מִשְׁכַּנְתָּא הוּא צַד מְצַדֵי הַחֻזְקָה שְׁיֵשׁ לָהּ דִּין שְׂכִירוֹת דְּנִימָא כּוֹלָה חֲדָא גְּזֵרָה וְכַשְׁתַּקְנוּ עַל זֶה תַּקְנוּ עַל זֶה כ"ש וּכ"ו שְׁיֵשׁ לְזַמּוֹתוֹ לְמֵאִי דְּגְזַרֵינוּ גְּזֵרָה לְגְּזֵרָה כְּשָׁהָא

בְּהָא תִּלְיָא וְאִי לָא הָא לָא קְוִימָא הָא פְּדֹאֲמֵרִינּוּ בִּפ' אֵלּוּ דְּבָרִים גַּבֵּי הַבְּדֵלָה עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת שְׁהַדְלִיק מְעוֹבֵד כּוּמ"ז אִין מְבָרְכִין עֲלֵיו וְאֲמֵרִינּוּ עֲלֵה עוֹבֵד כּוּמ"ז שְׁנֵי מְשׁוּם עוֹבֵד כּוּמ"ז רֵאשׁוֹן וְעוֹבֵד כּוּמ"ז רֵאשׁוֹן מְשׁוּם עֲמוּד רֵאשׁוֹן וְכוּלָּהּ חֲדָא גְזֵרָה הוּא שְׁאֲסֵרו רז"ל כֹּל שְׂפִיד עוֹבֵד כּוּמ"ז דְּאִי לָאו הָא לָא קְוִימָא הָא וּכ"פ הַתּו' לְשֵׁם כּו' א"כ בְּנִדּוֹן דִּינּוּ פְּשִׁיטָא דְּהָא בְּהָא תִּלְיָא וְאִי לָא קְוִימָא מְשַׁפְּנָתָא לָא קְוִימָא שְׂכִירוֹת דְּפְשִׁיטָא שְׁאֵם יִרְאֵה הָאֲדָם שְׁהַבִּית הַמְּמוֹשְׁפָּנָת או חֲצָר הַמְּמוֹשְׁפָּן בְּיָדוּ נּוֹתְנִין רְשׁוֹת לְאָדָם אַחַר לְנוֹטְלָה מִיָּדוּ וְאִין לוֹ בַּה חֲזָקָה שְׁגָם הוּא יִלְף וְיִקַּח חֲצָרוֹת אַחֲרִים מְוִשְׁפָּרִים וּבְזָה יִתְבַטֵּל הַחֲזָקָה אֲפִילוּ מִהַשְׂכִּירוֹת קֶצֶת מֵהֶם בְּמִזִּד וּקֶצֶת מֵהֶם שְׁלֵא יִדְעוּ הַדִּין שְׁהַפֵּל אִינּוּ כֹּף שְׂבִשְׂכִירוֹת דְּוָקָא תִּקְנוּ וּבְנִדְרִים הַלֵּף אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם דְּלֵא לְהוֹסִיף עֲלֵה אֵלָא שְׂיַחֲשְׁבוּ שְׂפִכָּר נִתְבַטֵּל הַחֲזָקָה וּכְבָר רֵאִינוּ רַבִּים מְעַרְעָרִים אַחַר פֶּסֶק הָרַב וְרָצוּ לְבַטֵּל הַהֶסְפָּמָה וְלִיקַח בְּתִים וְחֲצָרוֹת בְּכָל אֲשֶׁר יִמְצְאוּ אֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל מְוַחֲזָק בְּהֶם אִם לָא שְׁחִזּוּר הַבִּית לְמִןחֲזָק בּו א"כ הָא בְּהָא תִּלְיָא וְאִי לָאו מְשַׁפְּנָתָא לָא תַתְּקִיִּים שְׂכִירוֹת וְכוּלָּהּ חֲדָא גְזֵרָה הוּא: עוֹד פְּתַב ו"ל עֵיקַר גְּדוּל בְּיָדֵינוּ בְּתַקְנוֹת דְּלֵא לְהוֹסִיף עֲלֵה פִי הִיכִי דְּאֲמֵרִינּוּ כְּהַלְכָתָא וְכִמוּ שְׁאֲמַר הָרַא"ש ו"ל בְּתַשׁוּבוֹתָיו גַּם בְּזָה אִינְנֵי מִבֵּין דְּעֵתוֹ דְּהָא בְּתַלְתָּא עֵנְיֵינִי אֲמָרוּ רַבְּנָן דְּהוּוּ כְּהַלְכָתָא בְּלֵא טַעְמָא פְּדֹאֲמֵרִינּוּ פ' מִי שְׁמַת אֲמַר מָר זוּטְרָא הֲנִי תַלְת מִיָּלִי שׁוֹנְגָהוּ רַבִּינוּ כְּהַלְכָתָא בְּלֵא טַעְמָא חֲדָא הִיא שְׁהָאִישׁ מְשִׂיא לְבָנוּ גְּדוּל בְּבִית קְנָאוּ וְאִידָף אֲמַר רַב אֲמַר שְׁמוּאֵל הַכּוֹתֵב כֹּל נְכָסֵי לְאִשְׁתּוֹ לָא עֲשָׂאָה אֵלָא אֲפּוֹטְרוֹפֶס וְאִידָף דְּאֲמַר רַב מְנָה לִי בְּיָדָף תְּנָהוּ לְפִלוֹנִי בְּמַעֲמַד ג' קְנָה ע"כ וְהָאֲמַת הוּא דֵאע"ג דְּלֵהֲנִי תַלְת מִיָּלִי לִית לְהוּ טַעְמָא מְדֹאֲרִיָּתָא מ"מ קֶצֶת טַעַם יֵשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד הֵבֵן קְנָה הַבִּית מֵאַחַר שְׁהָאֵב פְּנֵה הַבִּית הָרִי סְמָכָא דְּעַמִּיָּה דְּבָן וְגַם אִין לוֹ לְדוּר סְבָרָא הִיא שְׁנִתְּנוּ לוֹ: וְכֵן הַכּוֹתֵב כֹּל נְכָסֵי לְאִשְׁתּוֹ או לְבָנוּ מְסַתְּמָא לָא לִיתֵן לָהּ נִתְכּוֹנוֹן אֵלָא לְכַפְדָּה: וְכֵן נְמִי בְּמַעֲמַד שְׁלִשְׁתָּן קְנָה שְׁלֵא רָצוּ חֲכָמִים לְהַטְרִיחַ לְהַבְיָא עֲדִים וְלַעֲשׂוֹת שְׁלִשְׁתָּן קְנָן אֲבָל בְּהָאִי מִיָּלְתָּא אִין הַנְּדוֹן דּוּמָה לְרֵאָיָה שְׁזָה כְּפִי דְּעַת הָרַב לָא הָוִי הַלְכָתָא בְּלֵא טַעְמָא שְׁאֲמַר שְׁאִין אָנוּ רְשָׁאִין לְהַכְנִיס שׁוּם דְּבָר וְלֵא לְהוֹסִיף שׁוּם עֵנְן בְּתוּף הַתְּקָנָה דְּפִיו וְלָבוּ בְּעֵינָן וְאִם אָנוּ מוֹסְפִין שׁוּם דְּבָר לָבוּ אִיכָּא וּפְּיֵי לִיכָּא כְּמוֹ שְׁאֲמַר שְׁמוּאֵל גְּמַר בְּלָבוּ צָרִיף שְׂיֹצִיא בְּשַׁפְּתָיו שְׁנֹאֲמַר לְבַטָּא בְּשַׁפְּתִים וְאִם כֵּן כְּפִי זֹאת הַסְּבָרָא טַעְמָא טוּבָא אִיכָּא וְעֵיקַר גְּדוּל יֵשׁ לְמָה שְׁאִין אָנוּ מוֹסִיפִין בְּתַקְנוֹת מִן הַתּוֹרָה וְלֵא הָוִי כְּהַלְכָתָא בְּלֵא טַעְמָא כֹּל שְׁכֵן וְקַל וְחוֹמֵר שְׁמִשְׁם רֵאָיָה לְמָה שְׁאֲמָרְנוּ שְׁרוז"ל לָא הָעֵמִידוּ כֹּל הָעֵנְיָנִים עַל דִּין תּוֹרָה אֵלָא שְׁפִירְשׁוּ הַדְּבָרִים כְּפִי מַה שְׁנִרְאָה לְהֶם מֵאֲוָמֵד הַדְּעַת כְּמוֹ שְׁאֲמַר בְּתַלְת מִיָּלִי כּו' דְּהַפֵּל הוּא כְּפִי אֲוָמֵד הַדְּעַת וְאִם כֵּן הָאֲוָמֵד הַדְּעַת בְּכָאן הוּא שְׁנַכְנִיס וְנוֹסִיף הַמְשַׁפְּנָתָא בְּכָלל הַשְׂכִּירוֹת אע"פ שְׁנוּדָה לְדַעְתּוֹ שְׁאִינוּ דִּין תּוֹרָה: ו עוֹד פְּתַב הָרַב ו"ל וּבְתַשׁוּבַת מְהָר"י קוּלוֹן ו"ל שְׁוֹרֵשׁ ז' נִמְצָא קְרוֹב לְכָל אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי עַד כָּאן נִלְע"ד דְּנִמְצָא קְרוֹב וְכַמְעַט נַעֲשֶׂה רְחוּק שְׁהָרִי הוּא אִינוּ מְכַחֵשׁ שְׁאֲפִילוּ בְּדָבָר שְׁאִינוּ מְשַׁמַּע הִכִּי אִם יֵשׁ אֲוָמֵדָא דְּמוֹכַח שְׁלִכָּף נִתְכּוֹן דְּאֲזַלִּינּוּ בְּתַר פּוֹנְתוֹ שְׁכַתְּבּוּ ו"ל רֵאוּבֵן נִתְחַיֵּיב בְּשִׁטְר עִם חֲבֵרוֹ בְּצַדְקָה שְׁוֹה בְּשׁוֹה וּכְשָׁבָא יְהוּדִי אֶחָד וְרָצוּ הַקְּהֵל לְפָזֵר וּלְפָדוֹת כֹּל אֶחָד וְאֶחָד כְּאֲשֶׁר יִתְיַבְּהוּ הַדִּין וְרֵאוּבֵן טוֹעֵן שְׁאִינוּ רוֹצֵה לְפָרוֹעַ אֵלָא שְׁוֹה בְּשׁוֹה כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּשִׁטְר דְּפָדְיוֹן שְׁבוּיִים הִינּוּ צַדְקָה וְחֲבִירֵי מְשִׁיבִין כִּי לָא עָלְתָה עַל דְּעַתְּם לְהַשׁוּוֹת מְדוּתֵיהֶם אֵלָא לְעֵנְן צַדְקָה ע"כ: וְהַשִּׁיב דְּהַדִּין עִם חֲבִירֵי וְהַרְבֵּה בְּרֵאוּיֹת דְּפָדְיוֹן שְׁבוּיִים לָא

מיקרי צדקה ואחרי זה הוכיח גם כן שאין לשם אומדנא שמתוך כך נאמר שלפדיון שבוים נתפון אבל אדרבה הוא האומדנא לשם צדקה הוי דוקא ולא פדיון שבוים ולדידה יד ב"ה עלה: אם כן נתבאר שאה הנה לשם אומדנא שלפדיון שבוים נתפון פשיטא שהנה נאמן וזה נראה מתוך לשונו שכתב אבל היכא דאיכא לאפלוגי טובא בין צדקה לעניים לצדקה דפדיון שבוים פנדון זה שאנו עומדים בו דפשיטא דאיכא למימר דלעולם לא נתפון ראונו וחקיריו לפרוע חלק בחלק אלא בענין צדקה המתחלקת לעניים דהפסד מועט הוא להם שאין רגילות לחלק סף גדול לעניים אלא לענין פדיון שבוים דדבר ידוע שהציאה מרובה ורגילות הוא לפדותם בסף גדול דאיכא למימר דלצדקה כי האי לא איפון והביא ראיה מבעל הטורים ז"ל ופשיטא דבנדון זה אין ידוע לנו שבכלל פדיון שבוים הנה התנאי שיפרעו שנה בשנה אלא מה שידיע שלא פונו לזה הפירוש הנרלע"ד ע"כ: הנה נתבאר דבנדונתא דאיכא אומדנא אזלינן בטר האומדנא כמו שאמרנו ומה שכתב מהרי"ק ז"ל ורצה להוכיח מטעם אחר דהדין עם חביריו מטעמא דפדיון שבוים הוי מילתא דלא שכיחא ולא עלה אתנו ועל זה הביא ראיות פבר הוכחנו למעלה כפי הנלע"ד דבנדון שלנו הוי מילתא דשכיחא כל שפן דכל זה אינו צריך שאפילו שנודה לו דנדון דידן מילתא דלא שכיחא הוי מ"מ אין הנדון דומה לראיה דבשלמא התם כל מה שרצה מהרי"ק ז"ל להוכיח לא הוי אלא להעמיד ממון אחזקתו ושללא נוציא ממון מספק ואע"פ שראיה שראובן הנה מוחזק והוא רצה להוכיח שאין הדין עמו אלא עם חביריו פבר הוא בעצמו הוכיח בפסקיו שראובן לא הנה המוחזק ממה שכתב ז"ל אי משום דראובן הוא המוחזק זה אינו פלוג שפרי אין חזקתו פלוג מאחר שמכח הדין מתחייב ראובן לפי ממונו אלא שמכח השט' פא להפקיע ולהסיע דין תורה ע"כ: וגם הראיות שהביא למילתא דלא שכיחא דרב פפא ורב הונא זבין שוןשמיין כו' וגם מההוא גברא זבין ארעא לחבריה קביל עליה כו' הכל הוא להעמיד ממון על חזקתו אבל בנדון שלנו שהוא להעביר ולהוציא ממון מחזקתו פשיטא דלא נאמר ולא נאמר שום ראיה מפל מה שהביא: כלל דמילתא דבהסקמות ובתקנות אומדנא דעת מתקני תקנתא בין להוציא ממשמעות ההסקמה והתקנה מה שיראה לנו בין להכניס ולהוסיף בכלל התקנה מה שלא פירש בה ונהרי הוא פמונתה ועומד שם וכשם שהחרם חל על הדבר הנכתב והמפור' בהדיא גם על הנוסף מאומד הדע' חל: מה שראיה לפי עניות דעתי כתבתי דוד הפהן בכמ"ר חיים הפהן צ"ל: בית כט חדר א א טרם אענה אני ירא ושפלי מפני היראה לא יערה דבאתר דזיקוקין דנור ובעורין דאשא מאן עייל ומאן אפיק תמן וראש דברי אל כל אמת אשר הוא אל דעות אשאלה ממנו דעת לכוין שמיעה זו על אממתה לבל אפשל בה ואומר דבקותי בעדותי ה' אל תבישני: ואדרבה בעדותי נגד מלכים ולא אבוש: דרף מצותי ארוץ כי תרחיב לבי: פחסדה חייני ואשמרה עדות פי: הט לבי אל עדותי ואל אל בצע: נדבות פי רצה נא ה' ומשפטיה למדני: וזה החלי גרסינן בפרק ד' אחין אמר רבה בר רב הונא אמר רב ג' אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואמצעית צריכה חליצה משניהם אמר ליה רבא מדקאמרת וכו' עד אי הכי קמיינתא נמי אי דנפול בבת אחת הכא נמי לא צריכא פגון דנפול זו אחר זו נפלה חדא חלץ לה ראונו נפלה אידה חלץ לה שמעון נפלה אידה חלץ לה ומיפקע זיקתו וחלוץ האחר ומפקע זיקתו שמואל אמר אחד חולץ לכולן שמעינו ליה לשמואל

דאָמער חליצה מעולה בעיא דאָמער שמואל חלץ לא נפטר צרות חלץ לצרות נפטר
אחיות קא קנימא חליצה דשמעון חליצה כשרה חלץ לה ראובן חליצה פסולה מאי
אחד חולץ לכלם נמי דקאמרת אמצעית וקא פולן קאמר פינו דרובן גביה קרי להו פולן
ואי בעית אימא פי אמר שמואל חליצה מעולה בעיא למיפטר צרתה אבל נפשה פטורה
עד פאן לשון הגמרא: וכתב ר"י בעל הטורים ז"ל וז"ל שלש אחיות יבמות שנפלו לפני
שני אחין יבמין אם נפלו פאחד שלא הספיקה הראשונה לחלוץ עד שנפלה שניה
ושלישית קאמר רב ששלשתן צריכות חליצה מפל אחד מהאחין ואם נפלה אחת תחלה
וחלץ לה אחד מהם כשתפול השני וכתפול השלישית צריכה חליצה מפל
אחד ואחד שחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ושמואל אמר בין שנפלו פאחת
בין שנפלו בזו אחר זו אחד חולץ לכלן ואיפא תרי שנוי בגמרא לשנויי קמא אחד חולץ
לאחת והשני לשניה ואחד מהם אי זה שירצה חולץ לשלישית דכל היכא דמצו למיחלץ
חליצה כשרה לא תחלוץ חליצה גרועה ולא ידך שנויא אחד חולץ לכלם בתחלה דלפטור
נפשה פטרה אפילו בגרועה: ופסק הרמ"ה כרב וכן פסק הרמב"ן והרמב"ם פתב יבמות
רבות שנפלו מבית אחד שנבעלה אחת מהם בעילה פסולה או שניתן לה מאמר פסול
פולן נאסרות ליבום וצריכה גט אותה שנבעלה או שניתן לה המאמר נתן לאחת מהן
חליצה הותרה לינשא לזר אותה שנחלצה אבל צרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד
שיחלצו כל האחין לאותה שנחלצה חליצה פסולה שאין חלוצה פסולה מסלקת יבום עד
שתחזור על כל האחין עד פאן: ויראה מדבריו שפוסק כשמואל וכשנויא קמא דלפטור
נפשה פטורה בחלוצה גרועה: והראב"ד פסק גם כן כשמואל ובשנויא בתרא דאפילו
לפטור נפשה אי אפשר בחליצה כשרה לא תחלוץ חלוצה גרועה לכתחלה וזה חולץ
לאחת וזה חולץ לאחת ואחת מהן לשלישי ואי עביד חד וחלץ לכולהו מאי דעבד עבד
ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש ז"ל עד פאן לשון בעל הטורים ז"ל: ומעתה אבאר דבריו
לפי עניות דעתי ואומר שיש לנו להתישב על דבריו ז"ל חדא במה שכתב שיראה מדברי
הרמב"ם ז"ל שהוא פוסק כשנויא קמא דלפטור נפשה פטרה בחלוצה גרועה שדבריו
סותרים זה את זה דהא אליבא דשנויא קמא לא מפלגינן בין מפטר נפשה למפטר צרתה
כדמשמע בההיא סוגיא וכבר הבאתיה לעיל וכדכתב הוא עצמו בהביאו שנויא קמא ותו
יש להתישב בדבריו דהא מדברי רבינו ז"ל לא משמע לא כשנויא קמא ולא כשנויא
בתרא דהא רבינו ז"ל לא הביא בדבריו ההיא דשלשה אחין שנפלו לפני שני אחין יבמין
וכאשר אפרש בע"ה: וכן צריכים אנו להתישב במה שכתב דהראב"ד ז"ל פסק כשנויא
בתרא דאפי' לפטור עצמה אי אפשר בחליצה כשרה לא תחלוץ בגרועה לכתחלה שגם
בזה דבריו סותרים זה את זה דהא אליבא דשנויא בתרא אמרינן דנפשה פטרה אפילו
לכתחלה כדכתב הוא עצמו בהדיא בהביאו שנויא בתרא ואל יאמר האומר דטעות נפל
בספרים שהחליפו השיטה שבדברי הרמב"ם ז"ל יש לגרוס כשנויא בתרא ובדברי
הראב"ד ז"ל יש לגרוס כשנויא קמא דהא הרא"ש ז"ל הביא דברי הראב"ד ז"ל ומשמע
מדבריו דהראב"ד ז"ל אליבא דשנויא בתרא דקאמר שהביא בפסקיו ההיא דשמואל
דקאמר חלץ לאחיות וכו' וכתב וז"ל גופה אמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטר צרות
וכו' עד וכתב רב אלפס ופסקו רבנותא הילקתא כשמואל וכתב הראב"ד ז"ל האי פסקא
כשמואל לא צריכה אהא מילתא דהא ליכא פלוגתא עילווה אלא אפלוגתא דלעיל קאי

דפליג בהדי רב בחליצה פסולה דאמר רב צריכא לחזר על פל האחין ופסקו פותיה דשמואל מיהו הני מילי באמצעות אבל בתרתי מפיתא פינו דאיכא שני יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת דכל מאי דאיפשר להדורי בתר חליצה פשרה מהדרין ונאפילו למפטר נפשה ואי עביד חד לחודיה וחלץ לכולהו מאי דעבד עבד עד כאן לשון הרא"ש ו"ל: הרי בהדיא שהוא ו"ל בהאי פסקא מפרש דברי הרי"ף ו"ל דמאי דקאמר ופסקו רבנותא הלכתא פשמואל לא קאי כההיא דשמואל דקאמר חלץ לאחיות וכו' אלא קאי אפלוגמא דפליג רב ושמואל אי חליצה פסולה צריכה חזר ונהביאו הרי"ף ו"ל לעיל מינה ועלה קאמר דפסקו רבנותא הלכתא פשמואל וכתב ומיהו דנקא באמצעותה וכו' והנה הרי"ף ו"ל פסק פשינויא בתרא דשמואל שלא הביא בפסקיו אלא שנינויא בתרא דחשיב לשנינויא בתרא עיקר וכדכתב הרב רבינו אשר ו"ל ונאפילו הכי פתב עליו הראב"ד ו"ל דלמפטר נפשה מהדרין בתר חליצה פסולה ולכתחלה לא תחלוץ בגרועה ולפי מה שאני עתיד לפרש מדברי הראב"ד ו"ל לא משמע כלל דסבר פשינויא בתרא ולקמן אפרשנו בעזרת האל: אבל מכל מקום קשה למחוק הספרים ולומר שגירסא זו תקן סופרים היא ותקנו שבתוך שתי שורות תקן רבינו יעקב בעל הטורים את עצמו ונאף אם תקנו סופרים הוא חכמים היו הואיל ותקנו גירסא זו שגראה שרבינו יעקב בעל הטורים ו"ל סותר את עצמו וצריכין אנו לעיין בגירסא זו: ותו יש להתיישב על דבריו ו"ל דהאי פסקא לא הויא לא פשינויא קמא ולא פשינויא בתרא דהא פירוש משמעות דההיא סוגיא משמע דלשנינויא קמא דשמואל בעי חליצה מעולה בין בצרות בין באחין ואי חלצה בגרועה לא נפטר דכי הכי דגבי אחיות אם חלצה היבמה שחליצתה גרועה לא נפטרה היבמה שחליצתה מעולה הכא נמי אם חלץ היבם שחליצתו גרועה לא נפטרה היבמה הואיל ואיכא חליצת אחיו המעולה ולשנינויא בתרא פטרא נפשה בגרועה אפילו לכתחלה כדכתב הוא עצמו בהדיא בהביאו שנינויא בתרא וכדי לבאר כל זה אביא תחלה דברי הרמב"ם זכרו לברכה באשר היא הגוססא בפסקיו ונאפי' דבריו במה שאני צריך לביאור דברי ריב"ה ו"ל נאף שפפירוש זה אשר אפרש דברי הרמב"ם ו"ל אני כחולק על פירושו של מגיד משנה לא למעשה אני מכניין אלא דרף משא ומתן אני כותב כל מה שאני כותב וכדקאמר ליה ר' יוחנן לרב אשי בפרק יש נוחלין דשאיל רב אשי מינה דר"י פי קאמ' לן מר הלכה נעביד מעשה א"ל לא עד דאמינא לכו הלכה למעשה פירוש שכל עוד שאינו אומר הלכה למעשה לא למעשה אני אומר אלא להלכה אני אומר ו"ל הרמב"ם ו"ל בפרק י"ד דהלכות יבום וחליצה יבמות רבות הבאות מבית אחד פינו שנבעלה אחת מהן בעילה פשרה או נחלצה חליצה מעולה הותרו הכל ונסתלקה זיקת היבם מעליהם ואם נבעלה אחת מהם בעילה פסולה או ניתן לה מאמר פסול נאסרו פולן ליבום וצריכה גט זו שנבעלה או שנתן לה מאמר וצריכה אחת מהן חליצה להתירן לזרים שאין זיקת היבום מסתלק בבעילה פסולה נחלצה אחת מהן חליצה פחותה הותרה לינשא לזר אותה שנחלצה אבל צרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד שיחלצו כל האחין לראשונה שנחלצה החליצה פחותה שאין חליצה פחותה מסלקת זיקת יבום מבית זה עד שתחזור על כל האחין או עד שתחליץ כל אחד מהם עכ"ל: ומעתה אומר שיש לנו לדקדק בדברי הרב ו"ל במה שכתב נחלצה אחת מהן חליצה פחותה הותרה לינשא לזר אותה שנחלצה אבל צרתה אסורה דנראה מדבריו שרצה לפסוק פשמואל דקאמר חלץ לבעל

מאמר ולבעלת גט לא נפטרו צרותיהן ויש לתמונה על דבריו ו"ל דהאי מאמר פסול שהזכיר הרב אי מאמר שאחר מאמר הוא מה לנו למאמר השני הא אפי' המאמר הראשון דוקא דינו בכך פדקאמר שמואל חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה ואי מאמר שאחר הגט הוא נמי קשה דמה לנו במאמר הא קאמר שמואל חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרתה ואם פן הרב ו"ל למה לא הזכיר זה הדין על בעלת מאמר פשר ובעלת הגט כמו שזכר בגמרא ואם לקשה אדם לחלק מאי זה טעם ולומר שאם הנה מזכיר הרב זה הדין בבעלת מאמר פשר או בבעלת גט היינו מחמירין יותר בבעלת בעילה פסולה או בבעלת מאמר פסול והיינו אומרים דאם נחלצה אחת מהן לא נפטרה אפילו היא עד שיחלצו לה פל האחין או עד שיחלצו כולם וכא רב להשמיענו דבבעלת מאמר פסול ובבעלת בעילה פסולה נמי הותרה היא אם באת לכך אף אני אומר השתא שהזכיר הדין בבעלת בעילה פסולה ובבעלת מאמר פסול דבבעלת מאמר פשר או בבעלת גט אם נחלצה אחת מהם נפטרה צרתה נמי ואם פן הנה לו לרב ו"ל לבאר לנו גם דין בעלת מאמר פשר ובעלת גט שלא נטעה והנה אפשר לחלק ולומר דבבעילה פסולה הוצרך הרב לבאר לנו הדין הנה משום דאם הנה מזכיר בדין הנה בבעלת מאמר ובבעלת גט ולא בבעלת בעילה פסולה סלקא דעתך דדוקא בבעלת מאמר פשר ובבעלת גט אמרינן דאם נחלצה אחת מהן הותרה אבל צרתה לא הותרה משום דיבמות אלו צריכות חליצה מן התורה אבל בבעלת בעילה פסולה דמן התורה לא צריכה חליצה ורבנן הוא דאצריף משום דאי ביאה אחר הגט הוא גזרה משום ביאה אחר חליצה ואי ביאה אחר מאמר היא גזרה משום ביאה אחר ביאה ביאה כדאיתא בריש ר"ג אם חלץ לאחת מהן אי זו שתהיה הותרה צרתה נמי: להכי הוצרך הרב להשמיענו דרבנן פעין דאורייתא תקון הואיל וחליצה זו הניא חליצה פחותה צרתה לא הותרה: האמנם יש לתמונה בבעלת מאמר פסול שהזכיר הרב ותו דהנה ליה לרב לבאר גם פן דין בעלת מאמר פשר ובעלת הגט וכדפרישת ואין לומר דאיהו ו"ל סבר דמאי דקאמר שמואל חלץ לבעלת מאמר היינו בעלת מאמר פסול דכל היבמות פסולות ליבום אבל בבעלת מאמר פשר אפילו חלץ לה הותרה צרתה דהא אינה נאסרת ליבום דהא יש לה תקנה שאם נתן לה גט הותרה אפילו היא דמאי דעבד שקלינן וכלי' שנה בתרא דרבא מפרק ר"ג ואע"ג דאיהו ו"ל כתב ונה לשונו וירא' לי שלא הותרה אלא לאחיו אבל זה שנתן הגט איסורא היא לו מ"מ מאי דקאמר שמואל חלץ לבעלת מאמר וכו' משמע בין שחלץ לה בעל המאמר בין שחלץ לה אחיו ואם פן הואיל ויש לה תקנה שתהיה פשרה ליבם אם חלץ לה הותרה צרתה הא ליתא דהא אנו תנו בפרק ר"ג מאמר לזו וחלץ לזו הראשונה צריכה גט ואמרינן בגמרא לימא מסייע ליה לשמואל דאמר חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה חלץ לצרה נפטרה בעלת מאמר אלמא דשמואל בעלת מאמר פשר קאמר דאם חלץ לה לא הותרה צרתה ועוד יש לתמונה על דבריו ו"ל כאשר תמה עליו בעל מגיד משנה ו"ל וזה לשונו ודעתו בזה צ"ע שהוא ו"ל סבור שאם נתן האחד מאמר לאחת או נתן לה גט ואחר כך בה עלילה אחיו ואחד מהם חלץ לאחרת שלא נעשה בה מעשה שאין חליצתה של זו פוטרת זיקת היבום של שניה וצריכה השניה גט וחליצה וכו' עד ונמצא שהוא ו"ל פוסק דלא כשמואל דאמר חלץ לבעלת גט לא נפטרה צרתה וכו' עכ"ל: ואני מוסיף ואומר שלא די שדבריו סותרין את דברי שמואל אלא שדבריו סותרין זה את זה דהא הוא ו"ל כתב בפרק ו' כשמואל ו"ל

שְׁלֹשָׁה אַחֲרָיו שְׁנָיִם מֵהֶם נִשְׁוֵאִים שְׁתֵּי אַחֲיוֹת וְיֵשׁ לְכָל אַחַת מִשְׁתֵּיהֶן צָרָה וְכוּ' עַד אִם חֲלָץ לְצָרוֹת נִפְטָרוּ אַחֲיוֹת עַכ"ל וְתוֹ תִּימָא דְבִהַאי מִימְרָא גּוּפָה דְבָרֵיו סוּתְרִין זֶה אֵת זֶה דְּהָא בְּתַחֲלַת דְּבָרֵיו פְּתַב וְצָרִיכָה א' מִהֶן חֲלִיצָה לְהַתִּירָה לְזָרִים אֲלֵמָּא שְׁחֲלִיצַת הָאֲחַת פּוֹטְרַת צָרְתָּה וּבְעַל מַגִּיד מִשְׁנֵה לְתַרְץ קוֹשְׁיָא זֹו שְׂבִישׁ הַסְפָּרִים וְכַתּוּב וַיִּזְכֹּר הַנְּסוּסָא כְּדַבְּרֵי רַבִּי בְּכָאן וְצָרִיכָה חֲלִיצָה כֹּל אַחַת מִהֶן לְהַתִּירָה לְזָר שֶׁהוּא סוֹבֵר שְׁחֲלִיצַת אַחַת מִהֶן אֵינָה פּוֹטְרַת צָרְתָּה עַכ"ל: וְתוֹ קָצַת תִּימָא עַל דְּבָרֵיו וַיִּזְכֹּר חֲלִיצָה פְּחוּתָה מָאן דְּכָר שְׁמִיהּ הֵכָא דְּמָה לִּיהּ לְרַב לְהַזְכִּיר וְלוֹמֵר נִחְלָצָה אַחַת מִהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה לֹא הָיָה לוֹ לוֹמֵר אֲלֵא נִחְלָצָה אַחַת מִהֶן הַתְּרָה הִיא וְכוּ' וְאַפְּלוּ לְגִינְסָא אֲשֶׁר מְצָאֵתִי בְּמַגִּיד מִשְׁנֵה וַיִּזְכֹּר שְׂבִישׁ חֲלִיצָה אַחַת מִהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה הָרַב לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּחֲלִיצַתָּה פְּחוּתָה הָא כְּבָר פְּתַב לְמַעְלָה מְמַנּוּ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ הַחֲלִיצָה שְׁחוֹלֵץ וְכוּ' עַד וְאִם קִדְמָה גִּט אוֹ מֵאֲמֵר בֵּין מִיכָּם זֶה בֵּין מֵאֲחָיו בֵּין בֵּה בֵּין בְּצָרְתָּה הָרִי זֹו נִקְרָאת חֲלִיצָה פְּחוּתָה וְיֵשׁ סְפָרִים שְׂגוֹרְסִין הָרִי זֹו נִקְרָאת חֲלִיצָה פְּסוּלָה וְאַלִּיבָא דְּגִינְסַת כֹּל הַסְפָּרִים קָשָׁה דְּלָמָּה פְּתַב הָרַב בְּכָאן דְּחֲלִיצַתָּה פְּחוּתָה מֵאִי נִפְקָא לֹן מִינָהּ: וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּהוּא וַיִּזְכֹּר דְּבָרֵיו חֲלִיצָה פְּחוּתָה וְכַתּוּב נִחְלָצָה אַחַת מִהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה מִשּׁוּם דְּהוּא וַיִּזְכֹּר פְּשׁוּאָל וְכַתּוּב תַּחֲלָה וְצָרִיכָה אַחַת מִהֶן חֲלִיצָה לְהַתִּירָן לְזָרִים וְכִי רָצָה לְפָרֵשׁ וְלוֹמֵר דְּהָא דְּחֲלִיצָה אַחַת מִהֶן מִתִּירְתָּן הִינּוּ דְּנִקָּא חֲלִיצַת אוֹתָהּ שְׁלֹא נַעֲשֶׂה בֵּה מַעֲשֶׂה שְׁחֲלִיצַתָּה מְעוֹלָה מִחֲלִיצַת חֲבֵרְתָּה אֲבָל חֲלִיצָה זֹו שְׁנַעֲשֶׂה בֵּה מַעֲשֶׂה אֵינָה מִתוֹרְתָן אֲלֵא אִם כֹּן יִחְלְצוּ לָהּ כֹּל הָאֲחִין וְזֵהוּ שְׂפַתְּבָּה נִחְלָצָה אַחַת מִהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה וְכוּ' דְּהִינּוּ שְׁנַחֲלָצָה אוֹתָהּ שְׁנַעֲשֶׂה בֵּה מַעֲשֶׂה שְׁחֲלִיצַתָּה הוּא פְּחוּתָה הוֹאִיל וּמְחַמַּת מַעֲשֶׂה שְׂקִדָּם בְּגוּפָה נִפְסָלָה חֲלִיצָה וְזִיקְתָּן קְלִישָׁא טוֹבָא קָרִי לִיהּ חֲלִיצָה פְּחוּתָה דְּהוּא פְּחוּתָא מְכָל חֲלִיצוֹת שְׁהִיבְמוֹת נִיחְרוֹת בְּהֶן וְאַף מִהַחֲלִיצוֹת הַפְּסוּלוֹת שְׁלֹא מְחַמַּת מַעֲשֶׂה שְׂקִדָּם בְּגוּפָה אֲלֵא מְחַמַּת מַעֲשֶׂה שְׂקִדָּם בְּצָרְתָּה דְּהִנְהוּ אֵין זִיקְתָּה קְלִישָׁא כֹּל כְּדָּ וְאִם כֹּן הוֹאִיל וְהִיא פְּחוּתָה מְכָל חֲלִיצוֹת קָרִי לָהּ פְּחוּתָה וְקָאֵמֵר שְׂאִם נִחְלָצָה אַחַת מִהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה דְּהִינּוּ שְׁנַחֲלָצָה אוֹתָהּ שְׂקִדָּם בֵּה מַעֲשֶׂה הַתְּרָה הִיא אֲבָל צָרְתָּה לֹא הַתְּרָה וְכוּ' וְהִינּוּ דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל וְדָלָא כְּפִירוּשׁ שְׂמִפְרֵשׁ מַגִּיד מִשְׁנֵה וַיִּזְכֹּר דְּבָרֵי הָרַב זָכְרוּ לְבָרְכָה: וּלְפִי זֶה נִרְאָה שְׁהַנְּסוּחַ הַיּוֹמֵר נִכּוֹן כְּדַבְּרֵי הָרַב בְּמָה שְׂלִמְעֵלָה מְזֵה הַלְשׁוֹן הוּא זֹו חֲלִיצָה שְׁחוֹלֵץ בֵּיבָּם וְכוּ' עַד וְאִם קִדְמָה גִּט אוֹ מֵאֲמֵר הָרִי זֹו נִקְרָאת חֲלִיצָה פְּסוּלָה וְכֹּה מְצָאֵתִי בְּסְפָרִים יְשָׁנִים וְאַף עַל גַּב דְּלִשְׁנֵינּוּיָא דְּמִשְׁנֵינּוּן הֵתָם אֲלִיבָא דְּשְׁמוּאֵל דְּשְׁמוּאֵל הַתַּחֲחִיל בְּאַחֲיוֹת וְכוּ' קָאֵמֵר מִשְׁמַע דְּהִיכָא דְּחֲלִיצַת שְׁתֵּיהֶן פְּסוּלוֹת אִף עַל גַּב דְּחֲלִיצַת הָאֲחַת מְעוֹלָה אֵינָה פּוֹטְרַת צָרְתָּה דְּהָא חֲלִיצַת צָרַת רַחֵל עַדִּיפָא מִחֲלִיצַת רַחֵל דְּלֵא מִיפְסָלָא צָרָה אֲלֵא מִפְּחַח רַחֵל דְּהוּא צָרַת קְרוּבַת חֲלִיצַתוֹ וְלֹא דְּמִי פְּסוּלִיָּהוּ הָא רַב אֲשֵׁי מְשַׁנֵּי הֵתָם דְּטַעֲמָא דְּשְׁמוּאֵל הוּי מִשּׁוּם דְּלֵא אֲלִימָא זִיקָא לְשׁוֹנֵיהּ צָרָה כְּעָרְנָה וְאַע"ג דְּחֲלִיצַתָּה פְּסוּלָה הוֹאִיל וְהוּא יוֹמֵר מְעוֹלָה פּוֹטְרַת צָרְתָּה וְהָרַב וַיִּזְכֹּר פְּסוּלָה שְׁהִיבָא דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל כְּפִשְׁטָן בְּפָרְק שְׂבִיעֵי וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שְׁלֹשָׁה אַחִים נִשְׁוֵאִים ג' אַחֲיוֹת וְכוּ' עַד אִם חֲלָץ לְצָרוֹת נִפְטָרוּ אַחֲיוֹת אֲבָל אִם חֲלָץ לְאַחֲיוֹת לֹא נִפְטָרוּ צְרוּמֵיהֶן עַד שְׁיִחְלְצוּ הַצָּרוֹת מִפְּנֵי שְׁחֲלִיצוֹת אַחֲיוֹ' חֲלִיצָה שְׂאֵינָה מְעוֹלָה וְחֲלִיצָה שְׂאֵינָה מְעוֹלָה אֵינָה פּוֹטְרַת אֵת הַצָּרוֹת כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ עַכ"ל וְאַפְּלוּ לְשִׁנּוּיָא אַחֲרֵינָא נְמִי הִיכָא דְּחֲלִיצַת הָאֲחַת מְעוֹלָה פּוֹטְרַת צָרְתָּה לְפִירוּשׁ רִיב"ם וַיִּזְכֹּר שְׂפִירוּשׁ עֲלָה דְּהִיא דְּקָאֵמֵר רַב אֲשֵׁי דְּב"ג וּבְעֵלַת

מאמר פי הדדי גינהו ונה לשונו וצריכות שתיהן חליצה אבל אם לא היו שנית חולץ לאותה שחליצתה מעולה ונפטרת חברתה ואף על גב דחליצה פסולה היא וחליצה פסולה לא פטרה צרתה הני מזלי היכא דצרתה פיוצא בה אבל אי גרעה מינה נפטרת החליצה דידה והא דאמרין התחיל באחיות לא יגמור בצרות ולא מיפטרא רחל בחליצת צרתה ואף על גב דחליצת רחל גרועה מחליצת צרתה דלא מיפטלא צרה אלא משום ליתיה דידה דהויא צרת קרובת חליצתו ולא דמי פסולייהו מפל מקום פניו דמדאורייתא שוין פסולייהו דצרות אחות אשה בכרות כמו אחות אשה גופה בזניקה דרבנן נמי יש להשוות צרת אחות חליצה לאחות חליצה דפסול אחד הוא ושם אחד הוא ולא דמי לבעלת גט ולבעלת מאמר עכ"ל: הרי שפירש בהדיא דלהא שינויא נמי היכא דחליצת האחת מעולה אף על גב דמתרנניהו פסולות פוטרת צרתה אם תחלוץ זו שחליצתה מעולה באחיות וצרותיהן שאינן פוטרות אלו את אלו היינו משום דשונאיה פסולייהו ולפי פירושו ו"ל יתיישב היטב מה שיש לתמוה קצת במאי דפריה בגמרא התם על דברי שמואל דקאמר חלץ לאחיות וכו' ופריה מאי שנא חלץ לאחיות לא נפטרו צרות משום דהויא אחות אשה בזניקה חלץ לצרות נמי וכו' וקצת תירצו דאמאי קא פריה על דברי רב ושמואל לא עלה דהיא נמי דקאמר חלץ לבעלת גט ולבעלת מאמר וכו' ותו קשיא לשינויא דמשני התם דשמואל התחיל באחיות וכו' קאמר בשלמא גבי אחיות וצרותיהן אתי שפיר אלא גבי בעלת גט ובעלת מאמר קשיא דמאי שנא חלץ לבעלת גט לא נפטרה צרתה משום דהויא חליצה פסולה אם כן חלץ לצרה נמי לא תפטור בעלת גט ובעלת מאמר דהויא חליצה פסולה ולפירש ריב"ם אתי שפיר דיש לומר שהמקשה ידע שחליצה המעולה פוטרת צרתה ואף על גב דמתרנניהו פסולות גינהו ומאי דפריה באחיות וצרות היינו משום דאלימא זיקא ופסולייהו שוין ומשני שמואל התחיל באחיות וכו' קאמר דהואיל ופסולייהו שוין כל אחד מהם צריכה חליצה: ולפי זה צריכים אנו לומר דהיא דתניא בריש רבן גמליאל פיצד אמר רבן גמליאל א"ג א"ג שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד נתן גט לזו וגט לזו וכו' עד ונחמיהם אומרים אסור בקרובות וחליצה לאחת מהן אלמא משמע דנחמיהם סברו דחליצת האחת פוטרת צרתה ואף על גב דחליצת שתייהן גרועה היינו משום דאינהו סברי אין זיקה והכי מוקמינן לה התם אליבא דרבה בר רב הונא דאמר חליצה פסולה דצריה חיזור אבל למאן דאמר יש זיקה אין חליצת האחת פוטרת צרתה דאין לומר דהא דאמרין התם דחליצת האחת פוטרת צרתה היינו חליצת אותה שניתן לה גט באחרונה דגט האחרון גרוע טפי מגט הראשון וכדפירשו התוספות עלה דההוא דארבעה אחין דבעי למיפשט דבעלת גט ובעלת מאמר פי הדדי גינהו ומייתי ראייה מדמודה רבן גמליאל דיש גט אחר מאמר והקשו התוספות זכרם לברכה דאמאי לא אייתי ראייה מדברי רבנן נמי דהם נמי סברי דיש גט אחר מאמר ותירצו דמדברבנן לא מצו לאייתויי דהא רבנן קאמרו דיש גט אחר גט אף על גב דגט האחרון גרוע טפי אין טעמייהו בעדיפות ואם כן מצו למימר דמאי דאמרין התם בחליצת האחת פוטרת צרתה היינו חליצת אותה שניתן לה גט באחרונה הא ליתא דלישנא דחליצה לאחת מהן משמע דאי זה מהן שתחליץ פוטרת צרתה והיינו טעמא דאף על גב דגט האחרון גרוע מפל מקום לא חשו רבנן לזה הגרעון לחלק בין חליצה לחליצה אלא חליצת שתייהן שנה לגריעות הואיל ולשתייהן ניתן גט דדווקא היכא שניתן גט לאחת מהן הוא דאמרין דהיא

אינה פוטרת צרתה אבל צרתה פוטרתה משום דזיקת צרתה חזקה הואיל ולא ניתן לה גט וזו שניתן לה גט זיקתה קלישא וחליצתה פחותה אבל היכא שניתן גט לשניהם תרונן הוא זיקתו קלישא ואין הפרש בניהם לענין חליצה אלא חליצת שתייהן שנה לגריעת ומהאי טעמא לא פריד התם בריש ר"ג לשמואל דקאמר חלץ לצרה נפטרה בעלת גט לפי האי סברא דאמרינו דהיכא דחליצת שתייהן שנה שכל אחת מהן צריכה חליצה דחכמים דסברי חליצה לאחת מהן היינו טעמייהו משום דסברי אין זיקה ואם תאמר והא ק"א ביה שנויא דמשנינו דשמואל התחיל באחיות קאמר קיימינו אליבא דמאן דאמר אין זיקה דהכי אמרינו לעיל מינה לדברי האומר אין זיקה קאמר ויש לומר בפירוש ר"י דלמסקנא איירי שמואל אליבא דנפשיה דסבירא ליה יש זיקה והא דלא קאמר למסקנא אלא שמואל התחיל וכו' פינן שחזרו בו היינו משום דלא איירי לעיל מינה שום אמורא: וכן פירש ריב"ם גמי בהדיא וזה לשונו למאן דאמר יש זיקה אפילו בששתייהן שוות לגריעותא צריכות שתייהן חליצה כדאמרינו התחיל באחיות לא יגמור בצרות וכו' אלמא דמאן דסבר דהיכא דחליצת שתייהן שנה דאחת מהן פוטרת צרתה סבר דאין זיקה והיא דאמרינו התחיל באחיות וכו' אליבא דמאן דאמר יש זיקה קאמרינו דהיכא דחליצת שתייהן שנה כל אחת מהן צריכה חליצה אבל שחליצת האחד מעולה חולצת אותה שחליצתה מעולה ופוטרת צרתה ואם כן מה שכתב הרב וצריכה אחת מהן חליצה וכו' נתבאר היטב אליבא דתרי שנויי לפי מה שפירשתי אבל אפתי קשה דהא הוא ז"ל סבר דהיכא דחליצת שתייהן שנה שהאחת פוטרת צרתה שהרי כתב וצריכה אחת מהן חליצה להתיירה לזרים ומיירי אפילו היכא דאיכא צרות פיוצא בה דהא איבמות רבות קאי ואם כן יש לתמוה על דבריו ז"ל דהא לשנויא דמשנינו דשמואל התחיל באחיות וכו' קאמר משמע דהיכא דחליצת שתייהן שוות אין חליצת אחת מהן פוטרות צרתה דהא חליצת צרות רחל לא גריעא מחליצת רחל ואפילו הכי אין חליצת צרתה פוטרתה ואף על גב דרב אשי קאמר התם דטעמא דשמואל הוי משום דלא אלימא זיקה ופליג אשנויאי קמא מפל מקום לא אשכחן ליה דפליג אשנויאי קמא בהאי סברא ולומר דהיכא דחליצת שתייהן שוות דחליצת אחת מהן פוטרת צרתה: ונראה דמהאי טעמא הקשה ריב"ם ז"ל על פירוש רש"י זכרו לברכה במה שפירש עלה דההוא דקאמר רב אשי דבעלת גט ובעלת מאמר פי הדדי נינהו ופירש"י זכרו לברכה ויחליץ לאיזו שירצה שחליצת שתייהן גרועה וריב"ם זכרו לברכה הקשה על דבריו וזה לשונו הך בעיא טל פרחי' אליבא דמאן דאמר יש זיקה דלמאן דאמר אין זיקה אפילו חלץ לבעלת גט נפטרה צרתה ולמאן דאמר יש זיקה אפילו שחליצת שתייהן גרועה צריכות שתייהן חליצה כדאמרינו לעיל התחיל באחת לא יגמור בצרות ואף על גב דחליצת צרה לא גריע משל רחל עד כאן לשונו והשתא יש לתמוה על דבריו ז"ל דמאי קושיא הוא זה שהוא מקשה על פירוש רש"י ז"ל והא רב אשי הוא דקאמר התם דבעלת גט ובעלת מאמר פי הדדי נינהו ורב אשי לית ליה ההוא שנויא דמשנינו דשמואל התחיל באחיות וכו' קאמר אלא סבר דטעמיה דשמואל הוי משום דלא אלימא זיקה אלא ודאי כדאמרן ואף על גב דפירש"י ז"ל פליג על ריב"ם ז"ל ולית ליה האי סברא אפשר לומר דאיהו ז"ל סבר כפירוש רש"י ז"ל שפירש דלההוא שנויא דמשנינו עלה דההיא דשלש אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחיו יבמין וקאמר שמואל דאחד חולץ לכולן ומפרש התם דאחד חולץ לכולן דקאמר אאמצעית קאמר דכי

היכי דהיכא דחליצת שני האחין שנה אחד חולץ ה"נ היכא דחליצת האחיות שוות חולצות האחת ונפטרת חברתה דלהך שנויא לא מפליגינן בין מפטר נפשה למפטר צרתה וא"כ הך שנויא לא סברה פה הוא שנויא דמשגינן דשמואל התחיל באחיות וכו' קאמר אלא פשוטא דמשני רב אשי וסבר דהיכא דחליצת שתיקן שוות דחליצת האחת פוטרת צרתה והיינו יכולין לומר שגם הרב ז"ל סבר כפירוש ר"י ולכך כתב וצריכה אחת מהן חליצה להתירן לזרים אבל זה אי אפשר לומר לפירוש שאפרש לקמן בעזרת האל דהוא ז"ל לא סבר כפירוש ר"י אלא סבר דלהך שנויא נמי דמשגינן מאי אחד חולץ לכולן דקאמר שמואל אאמצעית יש חולק בין מפטר נפשה למפטר צרתה ולא פליגא עלה דהוא שנויא דמשגינן דשמואל התחיל באחיות וכו' קאמר וא"כ לפי זה אין שום חולק בהאי סברא דסבר שמואל להאי שנויא דמשגינן אליבא דשמואל התחיל באחיות וכו' קאמר דהיכא דחליצת שתיקן שוות דשתיקן חולצות והיינו יכולין ליישב דברי הרב ז"ל ולומר דמההוא דאחיות לא קשיא ליה מידי דשאני אחיות דחמיר פסולייהו טפי ומשום הכי אם התחיל באחיות אין חליצת צרת רחל פוטרת את רחל ואף על גב דחליצתה עדיפא מחליצת רחל: ועל דרך זו פירשו התוספות ז"ל בשם מהר"ם עלה דהוא דאמר התם דשמואל לדברי האומר א"ז קאמר ופירשו התוספות בשם מהר"ם דאף על גב דלמ"ד א"ז חלץ לב"ג ולב"מ נפטר צרתה אפילו הכי באחיות וצרות אין חליצתה פסולה דידהו פוטרת צרתה אפילו למ"ד א"ז דאחיות חמורי פסולייהו טפי ואם כן היינו יכולין ליישב דברי הרב ולומר דמההוא דאחיות לא קשיא ליה מידי דאחיות חמור פסולייהו אבל בב"ג וב"מ חליצת אחת מהם פוטרת צרתה פיוצא בה והיינו כדברי חכמים דסברו חליצת אחת מהם אבל אפתי קשה דקשה דידיה אדידיה דהא הוא ז"ל כתב אחר כך נחלצה אחת מהם חליצה פחותה הותר' לינשא לזר זו שנהלצה אבל צרתה אסורא עד שתחלוץ גם היא עד כאן לשונו אלמא משמע דהיכא דחליצת שתיקן גרועה אין חולצת האחת פוטרת צרתה דהא איהו ז"ל קאי איבמות רבות שנבעלה אחת מהן בעילה פסולה או ניתן לה מאמר פסול והיינו איזו בעילה פסולה שתהיה או איזה מאמר פסול שיהיה בין על ידי גט שקדם בה או בצרתה ובין על ידי מאמר שקדם בה על ידי אחיו או בחברתה ע"י עצמו וכתב בסתם שאם נחלצה אחת מהם שחליצתה פחותה דהותרה היא אבל צרתה לא הותרה דמשמע איזו צרה שתהיה ואפילו צרתה שקדם בה מעשה שהיא פיוצא בה ולפי זה ניחא מאי דהנה קשה לן דאמאי לא ביאור לנו הרב דין ב"ג וב"מ איזהו מהן עדיפא דהיא בעיא בגמרא ופשיט רב אשי דכי הדדי נינהו ולפי מאי דפרישית מבואר הוא בדברי הרב במה שכתב נחלצה אחת מהם וכו' ופוסק הרב ז"ל דכל אחת מהם חולצות והיינו כפירוש ריב"ם ז"ל ואם כן יש לתמוה בדברי הרב דקשה דידיה אדידיה שבתחלה כתב וצריכה אחת מהן חליצה להתירה לזרים אלמא דחליצת האחת פוטרת צרתה פיוצא בה דאף אם נפרש דבריו ולומר דמאי דקאמר וצריכה א' מהן חליצה להתירה לזרים חליצת אותה שלא קדם בה גט או מאמר קאמר שפוטרת צרתה וכדפירשתי מפל מקום מדבריו ז"ל משמע שהוא פוטרת צרתה ואף על פי שהוא פיוצא בה שלא קדם בה גט או מאמר דהא איבמות רבות קאי וכדפירשתי ואחר כך כתב נחלצה אחת מהן חליצה פחותה הותרה היא אבל צרתה לא הותרה וכתב בסתם דצרתה לא הותרה דמשמע אפילו צרתה פיוצא בה שקדם בה מעשה לא הותרה וכדפירשתי: ונראה

לעניות דעתי לפרש ולומר דהרב זכרו לברכה סבר דדוקא בתליצת היבמות הנאסרות ליבום מחמת עצמן שהזיקה גרועה בהן ביותר כגון אחות זקיקתו ואחות תליצתו דדמי לאחות אשה דפטורה מן התליצה ומן היובם וכן בעלת גט דקלישא זיקתה שנפקע ממנה קצת זיקה או בעלת מאמר שאין תליצתה מתרת אותה לשויק פשאר כל היבמות אלא היא צריכה גט דבכל הני אשפחן בתלמוד שאינן פוטרות צרותיהן כדאמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות וכן חלץ לבעלת מאמר ולב"ג בהני הוא דאמרינן שאינן פוטרות צרותיהן ואף על גב דהוה פיוצא בהן ואף על גב דבעלת גט ובעלת מאמר לא מצאנו לומר אלא שאינן פוטרת צרותיהן המעולות מהן כדקאמר שמואל חלץ לבעלת הגט ולבעל מאמר לא נפטרו צרותיהן והיננו צרותיהן שלא ניתן להן גט או מאמר אבל צרותיהן פיוצא בהן לא אשפחן בתלמוד לומר שאינן פוטרת מכל מקום הואיל ואשפחן בתלמוד דאחיות אינן פוטרת צרותיהן פיוצא בהן כדמשמע מההיא שנויא דמשנינן אליבא דשמואל דאמרינן דשמואל התחיל באחיות וכו' קאמר ה"נ אית לן למימר בבעלת גט ובעלת מאמר שאינן פוטרת צרותיהן פיוצא בהן דכולן דומות זו לזו ושמואל נמי פולחן פי הדדי קאמר להו ובלשון אחד קאמר להו שפולן דומות זו לזו ואין דומות ליבמות שחליצתה פשרה: וכמו שהקשה ריב"ם ו"ל מההיא דאחיות על פירש רש"י שפירש עלה דההיא דאמרינן דבעלת גט ובעלת מאמר פי הדדי נינהו ויחלוץ לאיזו שירצה וריב"ם ו"ל הקשה עליו מההוא דאמרינן התחיל באחיות וכו' דמשמע דהיכא דחליצת שתייהן גרועה דשתייהן צריכות תליצה והיננו משום דאחיות ובעלת גט דומות דכולהו זיקתו קלישא תליצתו פחותה וכן בעלת מאמר כדיכרשתי ולא דמו ליבמה שחליצתה פשרה ופוטרות את צרתה פיוצא בה אלא גריעי מינה אבל חליצת הצרות הנאסרות לייבום מחמת צרותיהן דאין זיקתו קלישא כל כף ועדיפא טובא מבעלת גט ומבעלת מאמר כדקאמר שמואל חלץ לבעלת גט ולבעלת מאמר לא נפטרו צרות חלץ לצרות נפטרו בעלת גט ובעלת מאמר והיננו משום דהני זיקתו קלישא והני אין זיקתו קלישא וא"כ חליצתה עדיפא טובא מחליצת היבמות שמצאנו בתלמוד שאינן פוטרת צרותיהן מנין לנו לומר דהני נמי אין חליצת האחת פוטרת את צרתה פיוצא בה ואפילו למאן דאמר דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ואם כן יאמר האומר דלדידהי כן הצרות נמי צריכות חליצה יש לומר דמיניה נמי ליכא למידק דהיכא דאין פסול חליצה מחמת עצמה דאין זיקתה קלישא דצריכה חזור דאיהו לא סבר דצריכה חזור אלא פי ההוא דשליש אחיות שנפלו לפני שני אחין יבמין דריש פ' ארבע' אחין דהתם זיקתה קלישא ועלה אמרינן בגמרא דסבר רב דחליצה פסולה צריכה חזור וכמו שאפרש לקמן אליבא דרבה בר רב הונא בע"ה אבל היכא דאין זיקתה קלישא אלא הן נאסרות לייבום מחמת צרותיהן יש לומר דאינהו נמי מודים דאין צריף חזור ואם כן הואיל ולא מצאנו בתלמוד לומר שאינן פוטרת צרותיהן פיוצא בהן יש לנו לומר שהדין בהם כדין שאר היבמות שחליצתו פשרה שכל אחת מהן פוטרת צרתה פיוצא בה דוקא באותן היבמות שפירש לנו בתלמוד שאינן פוטרות צרותיהן פיוצא בהן או בדומות להן יש לנו לומר שאין פוטרת אבל יבמות שחליצתו עדיפא טובא מחליצת אותן היבמות המפורשות בתלמוד יש לנו לומר שפוטרות צרותיהן פיוצא בהן כדין כל היבמות שחליצת האחת פוטרת צרתה פיוצא בה דבית חלוץ הנצל כתיב ודרשינן בפרק החולץ בית אחד הוא

חולץ ואינו חולץ שגני בתים: ולדעת התוספת ז"ל נראה דהיכא דלא קלישא זיקה אף על גב דאסורה ליבם פוטרת צרתה ואפילו צרתה דכשרה לייבום שכתבו עלה דההוא דפרידק התם בפרק ארבע' אחין לפי מאי דמשני דשמואל לדברי האומר אין זיקה קאמר ופרידק התם בשלמא צרת רחל לא תפטור דכיון דחלץ לה ללא נהדר חלץ לה לרחל הניא לה חליצה דרחל חליצה פסולה אלא צרת דלאה אמאי לא נפטרה חליצה מעולה הוא וכתבו התוספת זכרם לברכה וזה לשונם פירש רש"י זכרו לברכה מפני שיכול ליבמה ואם תאמר מפל מקום אסור ליבמה משום דהוי בטול מצנות יבמין משום דאי הוה בעי לא הוי מצי מיבם לרחל דהיא אחות אשתו ואם פן אפילו אין זיקה אינו יכול ליבמה מיהו יש לומר דמפל מקום איכא מצנות יבמין בצרת רחל דאינה רק צרות קרובת יבמתו ובעי חליצה שגרי היא זקוקה מן התורה ואם תאמר הא הניא רחל אחות אשה ואם פן מפטרא צרת רחל משום דהניא צרת אחות אשה יש לומר דכיון דבשעת מיתת היבם בשעת נפילה לא הניא צרתה דהא קיימינן השתא למימר אין זיקה נמצא שיכול לקיים מצנות יבמין בצרת רחל גם לאחר שייבם לאה ומיהו קשה דמפל מקום איכא למיחש דלמא מייתי הצרה ואיכא בטול מצנות יבמין לכך נראה לר' לפרש דאף על גב דאסור ליבם מפל מקום קרי ליה חליצה מעולה כיון דאין פסול דזיקה שלימה וליכא רק דאדמייבם חדא מיית אידך קרי לה חליצה מעולה אבל היכא דאקלישא זיקה שהזיקה גרועה בו כגון אחות זקוקתו ואחות חליצתו דדמיא לאחות אשה דפטורה מחליצה ומיובם וכן בעלת גט ובעלת מאמר שהפקיע קצת זיקה הניא חליצה גרועה עכ"ל הרי בהדיא שכתבו דאף על גב דאסורה ליבם מפל מקום חליצתה מעולה הואיל ולא קלישא זיקתה ופוטרת צרתה ואע"ג דצרתה כשרה לייבום דחליצה מעולה היא ואף על גב דנראה להוכיח מדברי הרב ז"ל שהוא אינו מפרש סוגיא זו כדעת התוספת ז"ל דלפי דעת התוספת ז"ל צריכים אנו לומר דהיכא דלא קלישא זיקה אע"ג דאסורה ליבם פוטרת צרתה ואפילו צרתה הכשרה לייבום והוא ז"ל לא סבר הכי שגרי כתב בפרק ז' וזה לשונו שלשה אחין וכו' עד נראה לי שפך הדין בשתי יבמות הבאות מבית אחד והאחת מהן אסורה על יבמה משום שגיות או מחייבי לאווין או מחייבי עשה שאם חלץ לאסורה לא הותרה צרתה חלץ לצרה הותרה האסורה עד כאן לשונו הרי בהדיא דהוא ז"ל סבר דהיכא דחליצת יבמה אחת עדיפא מחליצת צרתה אין חליצת צרתה פוטרת ואע"ג דלא קלישא זיקתה שגרי הכא גבי שגיות וסחיבי לאווין וסחיבי עשה אע"ג דלא קלישא זיקתו דאמי עשה ודחי לא מעשה ואם בא עליה נפטרה צרתה כדכתב הרב ז"ל בפרק ו' בהדיא א"ה הואיל ולכתחלה חולצת ולא מתייבמות משום גזירת ביאת ראשונה אטו ביאת שניה שאינה מצוה כדמסיק רבא בפרק פיצד אינה פוטרת צרתה דעדיפא מינה דהיא מתייבמות לכתחלה ואין עליה שום איסור מפל מקום לא הבאתי דברי התוספות ז"ל אלא לומר דסברא היא לחלק בין חליצת היבמות שפסול חליצתן מחמת עצמן שהזיקה גרועה בהן לחליצת היבמות שאין הזיקה גרועה בהן כל כך ואף על גב דאסורות על היבם: ולדעת הרב אגני אומר כדפ"י דיבמות האסורות ליבם אלא דלא קלישא זיקתו טובא פוטרת צרותיהן פיוצא בהן ואף על גב דיבמות דקלישא זיקתו טובא אינן פוטרת צרותיהן פיוצא בהן ולדעתו ז"ל שהוא דפרק ארבעה אחין דפרידק אלא צרת דלאה תפטור וכו' אפרשהו בסמוך בעזרת האל ומהלשון הזה אשר הזכרתי שכתב הרב גבי שגיות וסחיבי לאווין

וּחֲזִיבֵי עֲשֵׂה וְז"ל יִרְאֶה לִי וכו' נִרְאֶה קִצֵּת לְהוֹכִיחַ בְּדַבְרֵי דְהַר"ם וְז"ל סִבֵּר שֵׁישׁ הַפְּרֶשׁ
בֵּין חֲלִיצַת הַצָּרוֹת הָאֲסוּרוֹת לְהַתְיַבֵּם דְּזִקְתָּן קְלִישָׁא לְחֲלִיצַת הַצָּרוֹת הָאֲסוּרוֹת
לְהַתְיַבֵּם דְּאִין זִקְתָּן קְלִישָׁא דְהָא קִישָׁא לֹן עַל דְּבָרֵיו וְז"ל בְּמָה שְׁפָתַב דָּאָם חֲלִץ לְאֲסוּרָה
לֹא נִפְטְרָה צָרָה מֵהוּא בְּרִייתָא דְמִינֵיהּ רַבָּא בְּפִרְקָא פִּיצַד אֲסוּר מְצוּנָה וְאֲסוּר קְדוּשָׁה בָּא
עָלֶיהָ אוֹ חֲלִץ לָהּ נִפְטְרָה צָרָתָהּ וְאָם כּוֹן יֵשׁ לְתַמּוּנָה עַל דְּבָרֵי הַרְבֵּי וְז"ל שְׁפָתַב דָּאָם חֲלִץ
לְצָרָה לֹא נִפְטְרָה הָאֲסוּרָה וּבְלֹא דְבָרֵי הַרְבֵּי וְז"ל לֹא קִישָׁא לְדַבְרֵי שְׂמוּאֵל דְּסִבֵּר דָּאָם
חֲלִץ לִיבְמָה שְׁחֲלִיצַתָּהּ פְּחוּתָהּ מִחֲלִיצַת צָרָתָהּ לֹא נִפְטְרָה צָרָתָהּ דְּמִצְיָי לְחֲלִיק וְלוֹמַר
דְּדוּקָא הֵיכָא דְנִפְטְרָה עָלֶיהּ בְּזִיקָה הוּא דְאֲמַרְיֵן דְאֵינָהּ פּוֹטְרַת אֲבָל הֵיכָא שְׂנֹאֲסְרָה עָלֶיהּ
מִתְחִלָּה פּוֹטְרַת וְכַדְכָּתַב בְּעַל מ"מ וְז"ל וְאָם כּוֹן בְּלֹא דְבָרֵי הַרְבֵּי לֹא קִישָׁא וְלֹא מִיַּדֵּי אֱלֹא
לְדַבְרֵי הַרְבֵּי וְז"ל דְּמַדְמָה הֵהוּא דְשִׁנְיֹת וְחִיּוּבֵי לְאוּנָן וְחֲזִיבֵי עֲשֵׂה לְהֵהוּא דְאֲחִיוֹת קִשָּׁה
כְּדִפְרָשְׁנוּ: אֱלֹא נִרְאֶה לְתַרְץ דְּבָרֵיו כְּדַבְרֵיו פְּדַכְתַּב בְּעַל מַגִּיד מְשֻׁנָּה וְז"ל דְאֵיהּ וְז"ל סִבֵּר דְצָרָתָהּ
דְקָאָמַר בְּבְרִייתָא צָרָתָהּ כִּיּוֹצָא בָּהּ קָאָמַר וְנִרְאֶה דְסִבֵּר דְהֵיכָא דְשִׁתִּיהֶן אֲסוּרוֹת וְחֲלִיצַת
שִׁתִּיהֶן שְׁנֵיהּ חֲלִיצַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטְרַת צָרָתָהּ אֲבָל הֵיכָא דְחֲלִיצַת 'פְּחוּתָא' דְקְלִישָׁא זִקְתָּא
אִין חֲלִיצַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטְרַת צָרָתָהּ וְכַדְפִּירְשִׁיתִי: וְלִפִּי זֶה הַפִּירוּשׁ שְׁפִירוּשׁ דְּבְרִיתָא צָרָתָהּ
כִּיּוֹצָא בָּהּ קָאָמַר צְרִיכִין אָנוּ לֹמַר דְבָא עָלֶיהָ דְקִתְנֵי בְּבְרִיתָא דְרַב אַגְבִּי קִתְנֵי לָהּ דְהָא אָם
בָּא עָלֶיהָ נִפְטְרָה אִפִּי צָרָתָהּ הַפְּשֵׁר' דָּאָם בְּעַלּוֹ קִנּוּ כְּדַתְנֵי בְּהֵיכָא בְּרִייתָא דְמִינֵיהּ בְּתַר
הֵכִי בְּפִרְקָא פִּיצַד וְכַדְכָּתַב הַרְבֵּי בַפ"ז וְאָם כּוֹן תְּנָא דְבְרִיתָא הָוָה בְּעֵי לְאֲשְׁמוּעֵינוּ דָּאָם בָּא
עָלֶיהָ נִפְטְרוּ אִפִּי צָרַת הַפְּשֵׁר' לִיבּוּם אֱלֹא מְשׁוּם דְקִתְנֵי חֲלִץ לָהּ וְגַבֵּי חֲלִיצָה לֹא נִפְטְרָה
אֱלֹא צָרָתָהּ כִּיּוֹצָא בָּהּ קִתְנֵי נְמִי בָּא עָלֶיהָ וְלֹא הִשְׁמִיעֵנוּ הַתְּנָא חֲדוּשׁ דְעֵדִיף טְפִי אוֹ נִאָמַר
דְצָרָתָהּ דְקִתְנֵי בְּבְרִיתָא לְצִדְדִין קִתְנֵי לָהּ דְגַבֵּי בָּא עָלֶיהָ נִפְטְרָא אִפִּי צָרָתָהּ הַפְּשֵׁר לִיבּוּם
וְגַבֵּי חֲלִץ לָהּ נִפְטְרָה צָרָתָהּ כִּיּוֹצָא בָּהּ וְאָם תֵּאמַר הוּאִיל וְלִפִּי סִבְרַתְנוּ פּוֹסֵק הַרְבֵּי דָּאָם
חֲלִץ לְאֲסוּרָה הוֹתֵרָה הָאֲסוּרָא אָם כּוֹן לְפָהּ בִּיאַר לָנוּ הַרְבֵּי גַבֵּי שְׁנִיּוֹת וְחֲזִיבֵי לְאוּנָן וְחֲזִיבֵי
עֲשֵׂה דָּאָם חֲלִץ לְצָרָה נִפְטְרָה הָאֲסוּרָה וְלֹא חֲדוּשׁ דְעֵדִיף טְפִי דְהֵינּוּ שְׂיִבְאָר
לָנוּ שְׂאָם חֲלִץ לְאֲסוּרָה הוֹתֵרָה הָאֲסוּרָה דְבִשְׁלֵמָא בְּלִשׁוֹן שֶׁל מַעֲלָה מִמֶּנּוּ שְׁפָתַב שְׁלִשָּׁה
אַחִין וְכו' אִין לְהַקְשׁוֹת וְלוֹמַר לְפָהּ לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ דָּאָם חֲלִץ לְצָרָה נִפְטְרָה צָרָה וְכו"ש
דְנִפְטְרָה הָאֲחֹת דִּי"ל דְהַרְבֵּי נִקְטָא שִׁיטַת הַגְּמָרָא כְּמִנְהַגּוּ וְנִקְטָא דְבָרֵי שְׂמוּאֵל מִמֶּשׁ וּמ"ה
קָרִי לָהּ מְשֻׁנָּה תוֹרָה כְּמוֹ שְׁפָתַבּוּ הַמְּפָרְשִׁים אֶת דְּבָרֵיו אֲבָל בְּמָה שְׁפָתַב גַּבֵּי שְׁנִיּוֹת
וְחֲזִיבֵי לְאוּנָן וְחֲזִיבֵי עֲשֵׂה יֵשׁ לְתַמּוּנָה דְאֲמַאי קָאָמַר דָּאָם חֲלִץ לְצָרָה נִפְטְרָה הָאֲסוּרָה וְלֹא
הִשְׁמִיעֵנוּ חֲדוּשׁ דְהֵיכָא דְשִׁתִּיהֶן אֲסוּרוֹת דָּאָם חֲלִץ לְאֲסוּרָה הוֹתֵרָה הָאֲסוּרָה יֵשׁ לֹמַר
דְלֹא הוֹצֵרָה לְבָאָר לָנוּ זֶה הַחֲדוּשׁ שְׂפָכְרָא בָּאָר לָנוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן אֲשֶׁר אָנוּ עוֹסְקִים בְּבִאּוּרוֹ
שְׂמַתְחִיל בְּמֹת רַבּוֹת וְכו' דְהֵיכָא דְנִפְטְרוֹת לִיבּוּם מְדַרְבְּנָן אֱלֹא דְאִין זִקְתָּן קְלִישָׁא
דְחֲלִיצַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטְרַת צָרָתָהּ וְאֵע"ג דָּאָם בָּא עַל אַחַת מֵהֶן לֹא נִפְטְרָה צָרָתָהּ וְאָם כּוֹן
כ"ש חֲזִיבֵי לְאוּנָן וְחֲזִיבֵי עֲשֵׁה וְשִׁנְיֹת דָּאָם בָּא עַל אַחַת מֵהֶן נִפְטְרָה צָרָתָהּ כְּדַכְתַּב הַרְבֵּי
בְּפִרְקָא שֵׁישִׁי דִּישׁ לָנוּ לֹמַר דְחֲלִיצַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטְרַת צָרָתָהּ וְלֹא הוֹצֵרָה הַרְבֵּי לְהִשְׁמִיעֵנוּ
אֱלֹא דְדָמִי לְאֲחִיוֹת וְצָרוֹתֵיהֶן דָּאָם חֲלִץ לְאֲסוּרָה לֹא נִפְטְרָה הַצָּרָה: וְאֵל תִּקְשֶׁה לֹמַר
דְלִפִּי זֶה מָה הוֹצֵרָה הַרְבֵּי לְהִשְׁמִיעֵנוּ דָּאָם חֲלִץ לְצָרָה נִפְטְרָה הָאֲסוּרָה דְהוּאִיל וְאָנוּ מְבִינִים
מְדַבְּרֵיו דְאֲפִילוֹ אָם חֲלִץ לְאֲסוּרָה נִפְטְרָה הָאֲסוּרָה כֹּל שְׂכֵן אָם חֲלִץ לְצָרָה הַפְּשֵׁר לִיבּוּם
דְנִפְטְרָה הָאֲסוּרָה דִּישׁ לֹמַר דְלִדְדָּהּ מִי גִיחָא דְהוּאִיל וְהַצָּרָה כְּשֶׁרָה לִיבּוּם אֲפִילוֹ

לכתחלה אם פן לא הי' צריף הרב להשמיענו שהיא פוטרת האסורה דאפילו צרה הפשרה ליבום פוטרת כל שפן האסורה אלא יש לומר דאגב דכתב הרב דין האחיות וכתב חלץ לאחיות וכו' וכן חלץ לצרות וכו' והיינו כדברי שמואל וכתב גבי שניות וחיובי לאוין וחיובי עשה נראה לי שפך הדין וכו' פתב נמי דאם חלץ לצרה וכו' ואם תאמר דמברייתא דפרק פיצד שהנפרתי יש לדקדק דהיכא דיבמה אסורה להתניבם אפילו בדיעבד אם בא עליה לא נפטרה צרתה בחלץ לה נמי לא נפטרה צרתה ואפילו אם אין זיקתה קלישא דמה הנצרך תנא דברייתא לאשמועינו גבי שניות וחיובי לאוין וחיובי עשה שאם חלץ לה נפטרה צרתה ולדעת הרב צרתה פיוצא בה קאמר כדפירשית משמע דוקא גבי שניות וחיובי לאוין וחיובי עשה שאם בא עליה נמי נפטרה צרתה וכו' דאם חלץ לה נפטרה צרתה אבל היכא דאם בא עליה לא נפטרה אית לן למימר דהכי נמי בחלץ לה לא נפטרה צרתה ואין לומר דברייתא אתא לאשמועינו הכא דדוקא צרתה פיוצא בה פוטרה דלא תימא דפוטרת אפילו צרתה המעולה ממנה דבשלמא אם הנה נזכר בהדיא בברייתא דחלץ לה פוטרת צרתה פיוצא בה הנה מצי למימר הכי אבל השתא דלא נזכר בברייתא אלא סתם צרתה אפתי מצינו למימר דצרתה מעולה ממנה קאמר דהעקר חסר מהספר ויש לומר דמאי דהנצרך תנא דברייתא לאשמועינו גבי חיובי לאוין וחיובי עשה דאם חלץ נפטרה צרתה משום דאתא לאשמועינו דגבי חיובי לאוין וחיובי עשה דוקא בדיעבד הוא דנפטרה אבל לכתחלה אינה חולצת דלא תימא דוקא לענן ביאה הוא דאמרינו דאינה מתניבמת לכתחלה משום גזירת ביאה ראשונה אטו ביאה שניה אבל בחליצה דליכא למיגזר הכי חולץ אפילו לכתחלה קא משמע לן דכי היכי דאינה מתניבמת לכתחלה הכא נמי אינה חולצת לכתחלה ומשום הכי השמיענו הדין הנה גבי חיובי לאוין וחיובי עשה ולעולם אימא לה שאין הפרש בין חיובי לאוין לחיובי עשה ליבמה האסורה להתניבם אפילו בדיעבד אלא דאין זיקתה קלישא דבכולהו אם חלץ לאחד מהם נפטרה צרתה פיוצא בה או נוכל לתרץ ולומר דאגב דהנצרך להשמיענו דאם בא עליה נפטרה צרתה קתני נמי חלץ וכו': ולפי זה נראה שהפירוש אשר פירשתי למעלה דצרתה דקתני בברייתא דלצדדין קתני לה יותר נכון ולעולם אמיינא דדעת הרב היא דדוקא ביבמות הנאסרות לייבום מחמת עצמן שהזיקה גרועה בהן כגון אחיות ובעלת גט או בעלת מאמר וכדפירשתי הוא דאין פוטרות צרותיהן פיוצא בהן דחליצתה פחותה וגרועה וכדפלי' אבל בחליצת הצרות שאין פסול חליצתן מחמת עצמן אלא מחמת צרותיהן חליצת אחת מהן פוטרת צרתה ואף על גב דצרתה לא גריעה מינה פי היכי דיבמה שחליצתה פשרה פוטרת צרתה ואע"פ שהיא פיוצא בה ואיפשר נמי שהרב ז"ל הוכיח הדין הנה מהא דתניא בפרק ארבעה אחין דמייתינו לה התם סייעתא דרב אשי חלץ לאחיות לא נפטרו צרות אלמא דדוקא בכי האי גונא הוא דלא נפטרו צרות משום דחלץ לאחיות דחליצתן גריעא מחליצת צרותיהן הא בגונא אחרת דהיינו היכא דחלץ לצרות נפטרו צרות ומדברי שמואל דקאמר חלץ לאחיות לא נפטרו צרות וכן לבעלת גט ובעלת מאמר ליכא למידק דהא יש לנו לדקדק בדבריו ולומר שדבריו סותרים זה את זה דהא פתר הכי קאמר חלץ לצרות נפטרו אחיות וכן בעלת גט ובעלת מאמר אלמא משמע דדוקא האחיות או בעלת גט או בעלת מאמר נפטרה אם נחלצה צרתה משום דגריעא מינה הא צרה פיוצא בה לא נפטרה אלא על כרחי צריכין אנו לומר דחדא מינייהו דוקא או רישא או סיפא וחדא

מִיִּנְיָהּ דְרַךְ אֲגַב קְאָמַר לָהּ וְאִם פֶּן מְדַבְרֵי שְׂמוּאֵל לִיפָּא לְמִידַק מֵאֵן לִימָא לֵן דְרִישָׁא
דְּנֻקָּא וְסִיפָּא דְרַךְ אֲגַב קְאָמַר לָהּ דְאֲגַב דְנִקְיֵט בְרִישָׁא חֲלִץ לְאַחֵיות לֹא נִפְטְרוּ צְרוֹת נִקְט
נְמוּ בְּסִיפָּא חֲלִץ לְצְרוֹת נִפְטְרוּ אַחֵיות דִּילְמָא סִיפָּא דְנֻקָּא וְרִישָׁא דְרַךְ אֲגַב נִקְטִיהּ וְאִם פֶּן
אִית לֵן לְמִידַק מְסוּף דְבָרֵיו דְקְאָמַר חֲלִץ לְצְרוֹת נִפְטְרוּ אַחֵיות דְנֻקָּא אַחֵיות הִיא דְנִפְטְרוּ
מִשׁוּם דְגָרִיעֵי מִיִּנְיָהּ הִיא צְרוֹת כְּמוֹתֵן לֹא נִפְטְרוּ אַבְל מְבַרְיָתָא דִּיִּקְיִנֵן שְׁפִיר דְלֹא נִקְט
בְּמִלְתִּיהּ אֲלָא חֲלִץ לְאַחֵיות לֹא נִפְטְרוּ צְרוֹת דְמִשְׁמַע דְנֻקָּא בְּכִי הִיא גְנוּנָא הוּא דְלֹא נִפְטְרוּ
הָא בְּגוּנָא אַחֲרִינָא נִפְטְרוּ וְאִם פֶּן חֲלִץ לְצְרוֹת נִפְטְרוּ צְרוֹת וְהֵתֵם בְּפָרְק ד' אַחִים דִּיִּק
מִיִּנְיָהּ לְאַחֵיותֵי סִינְעֵתָא דְרַב אִשִּׁי הָא חֲלִץ לְצְרוֹת נִפְטְרוּ אַחֵיות: וְאִם תֵּאמַר לְפִי מֵאִי
דְפָרִי צְרִיכִים אָנוּ לִזְמַר דְהִשְׁתָּא לְפִי הָאֵמֶת מֵאִי דְקְאָמַר שְׂמוּאֵל חֲלִץ לְאַחֵיות לֹא נִפְטְרוּ
צְרוֹת וְכֵן מֵאִי דְקְאָמַר חֲלִץ לְבַעֲלַת גִּט וּלְבַעֲלַת מֵאָמֶר לֹא נִפְטְרוּ צְרוֹת הֵוִי דְנֻקָּא וְאִם
כֵּן לְפִי זֶה הוּאִיל וְשְׂמוּאֵל סָבַר דְחֲלִץ לְבַעֲלַת גִּט לֹא נִפְטְרָה בְּעֵלְת גִּט כְּמוֹתָהּ כְּדִמְשַׁמַּע
מֵהִיא שְׂנוּיָא דְמִשְׁנִינֵן שְׂמוּאֵל הִתְחִיל בְּאַחֵיות וְכוּ' קְאָמַר אֲמֵאִי לֹא נִקְט בְּמִלְתִּיהּ רְבוּתָא
טְפִי דְהִינֵנוּ לִזְמַר חֲלִץ לְבַעֲלַת גִּט לֹא נִפְטְרָה בְּעֵלְת גִּט כְּמוֹתָהּ וְהִיא שְׁמַעִינֵן כ"ש צְרָה
דְעַדִּיפָּא מִיִּנְיָהּ דְלֹא נִפְטְרָה: וְאִם תִּדְחָה וְתֵאמַר דְמִשׁוּם הִכִּי לֹא קְאָמַר שְׂמוּאֵל חֲלִץ לְבַעֲלַת
גִּט לֹא נִפְטְרָה בְּעֵלְת גִּט מִשׁוּם דְהִנְהוּ ס"ד לְמִימַר דַּה"ה אִם חֲלִץ לְצְרָה לֹא נִפְטְרָה צְרָה
דְכִי הִיכִי דְבַעֲלַת גִּט אִינְהּ פּוֹטְרַת בְּעֵלְת גִּט כְּמוֹתָהּ הוּאִיל וְחֲלִיצַת שְׁתִּיחֵן שְׁנֵיהּ לְגָרִיעוֹת
ה"נ צְרָה אִינְהּ פּוֹטְרַת צְרָה כְּמוֹתָהּ הוּאִיל וְחֲלִיצַת שְׁתִּיחֵן שְׁנֵיהּ פְּסוּלוֹת מְחַמַּת
צְרוֹתֵיהֶן וּמִשׁוּם הִכִּי נִקְט חֲלִץ לְבַעֲלַת גִּט לֹא נִפְטְרָה צְרָה פִּי הִיכִי דְנִדּוּק מִיִּנְיָהּ דְדֻקָּא
הִיכָא דְחֲלִץ לְב"ג הוּא דְלֹא נִפְטְרָה צְרָה מִשׁוּם דְב"ג גְרִיעָה מִיִּנְיָהּ הִיא הִיכִי דְחֲלִיצַתֵן שְׁנֵיהּ
פּוֹטְרַת צְרָתָה דְהִינֵנוּ הִיכָא דְחֲלִץ לְצְרָה נִפְטְרָה צְרָה דְאֵלוּ חֲלִץ לְבַעֲלַת גִּט לֹא נִפְטְרָה
בְּעֵלְת גִּט כְּדִמְשַׁמַּע מֵהִיא שְׂנוּיָא דְמִשְׁנִינֵן דְשְׂמוּאֵל הִתְחִיל בְּאַחֵיות וְכוּ' קְאָמַר
וְכַדְפִּירְשִׁתִּי אִי מִשׁוּם הָא לֹא אֲוִרְיָא דְבְּסִיפָּא דְמִלְתִּיהּ נְמִי הִנְהוּ לִיהּ לְמִימַר בְּהִדְיָא חֲלִץ
לְצְרַת ב"ג נִפְטְרָה צְרוֹת ב"ג דְהִשְׁתָּא הִנְהוּ יְדַעִינֵן שְׁפִיר דְחֲלִץ לְב"ג לֹא נִפְטְרָה צְרָתָה
דְהָא אֲפִילוּ בְּעֵלְת גִּט כִּינְצָא בְּהָא קְאָמַר שְׂמוּאֵל דְלֹא נִפְטְרָה כָּל שְׁפֵן צְרָתָה דְעַדִּיפָּא מִיִּנְיָהּ
דְלֹא נִפְטְרָה: וְכֵן נְמִי הִנְהוּ יְדַעִינֵן שְׁפִיר דְחֲלִץ לְצְרָה נִפְטְרַת בְּעֵלְת גִּט וּבְעֵלְת מֵאָמֶר
דְאֲפִילוּ צְרָה כְּמוֹתָהּ פּוֹטְרַת כָּל שְׁפֵן בְּעֵלְת גִּט וּבְעֵלְת מֵאָמֶר דְגָרִיעָה מִיִּנְיָהּ דְלֹא נִפְטְרָה
וְתוּ קִשָּׁה דְאֵלִיבָּא דְרַב אִשִּׁי דְסָבַר דְמֵאִי דְקְאָמַר שְׂמוּאֵל חֲלִץ לְאַחֵיות וְכוּ' כְּפִשׁוּטוֹ
וְטַעֲמִיהּ דְשְׂמוּאֵל מִשׁוּם דְלֹא אֲלִימָא זִיקָה אִם פֶּן מְרִישָׁא דְמִלְתִּיהּ דְשְׂמוּאֵל דְקְאָמַר חֲלִץ
לְאַחֵיות לֹא נִפְטְרוּ צְרוֹת דְהֵתֵם לֹא הִנְהוּ מְצִי לְמִימַר חֲלִץ לְאַחֵיות נִפְטְרוּ אַחֵיות הִנְהוּ
שְׁמַעִינֵן שְׁפִיר הָא חֲלִץ לְצְרוֹת נִפְטְרוּ צְרוֹת וְאִם פֶּן הִנְהוּ לִיהּ לְשְׂמוּאֵל לְאַשְׁמוּעִינֵן רְבוּתָא
טְפִי גְבִי בְּעֵלְת גִּט וּבְעֵלְת מֵאָמֶר דְהִינֵנוּ לִזְמַר חֲלִץ לְבַעֲלַת גִּט וּלְבַעֲלַת מֵאָמֶר לֹא נִפְטְרוּ
בְּעֵלְת גִּט וּבְעֵלְת מֵאָמֶר דְהָא לְפִי מֵאִי דְפָרְשִׁית אַף עַל גַּב דְרַב אִשִּׁי פְּלִיג אֲשִׁנּוּיָא קְמָא
דְקְאָמַר שְׂמוּאֵל הִתְחִיל בְּאַחֵיות וְכוּ' קְאָמַר וְסָבַר דְטַעֲמִיהּ דְשְׂמוּאֵל מִשׁוּם דְלֹא אֲלִימָא
זִיקָא מְכָל מְקוֹם לֹא פְּלִיגֵי עֲלָהּ בְּהֵאִי סָבְרָא דְסָבַר דְהִיכָא דְחֲלִיצַת שְׁתִּיחֵן פְּחוּתָהּ דְשְׁתִּיחֵן
צְרִיכוֹת חֲלִיצָה וַיֵּשׁ לִזְמַר דְהָא דְנִקְט שְׂמוּאֵל בְּמִלְתִּיהּ חֲלִץ לְבַעֲלַת גִּט וּלְבַעֲלַת מֵאָמֶר
לֹא נִפְטְרָה צְרָתָה דְרַךְ אֲגַב נִקְטִיהּ דְאֲגַב דְנִקְט בְרִישָׁא חֲלִץ לְאַחֵיות לֹא נִפְטְרוּ צְרוֹת
דְהֵתֵם לֹא הֵוִי מְצִי לְמִנְקַט חֲלִץ לְאַחֵיות לֹא נִפְטְרוּ אַחֵיות נִקְט נְמִי בְּסוּף דְבָרֵיו חֲלִץ
לְבַעֲלַת גִּט לֹא נִפְטְרָה צְרָתָה: וְעַל דְרַךְ זֶה תִּירְצוּ הַתּוֹסְפוֹת ז"ל עַל מַה שְׁהִקְשׁוּ עַל הָא

דמייתי סייעתא מבריתא והקשו וזה לשונם ואם תאמר שמה ברייתא מיירי בהתחיל ולא התחיל ומתרגימו וזה לשונם ויש לומר דאם כן הנה לית לפרושי בהדיא בהתחיל ואף על גב דאוקימנא למלתיה דשמואל הכי ולא מפרשי הכי משום דהיה רוצה לומר פסוק האחרון חלץ לבעלת גט מהתם לא שינה התחיל וגמר בצרות ולהכי לא פירש אותו בשום אחד מהנה עכ"ל ומזה אין להאריך דקל להבין אי נמי מצינו למימר דשמואל הכי נמי קאמר חלץ לבעלת גט לא נפטרה בעלת גט דצרי סתם קאמר דמשמע כל צרה בין צרה שאינה בעלת גט ובין צרה שהיא בעלת גט פיוצא בה איזו שתהיה לא נפטרה ונקט במלתיה לשון הנהוג בתלמוד דהיינו לומר חלץ ליבמה נפטרה צרתה ובסיפא דמלתיה דקאמר חלץ לצרה וכו' היינו צרה שאינה בעלת גט ואף על גב דבסיפא דמלתיה קאמר נמי בסתם חלץ לצרה וכו': ולפי מה שפירשתי דצרה דקאמר שמואל ברישא כל צרה קאמר ואפילו בעלת גט אם כן הנה ליה לשמואל לפרושי בסיפא דמלתיה דקאמר חלץ לצרה לאיזו צרה קאמר כדי שלא נטעה לומר בהפך דלא נפטרה צרה דקאמר ברישא דמלתיה דוקא צרה דעדיפא מיניה קאמר וחלץ לצרה וכו' דקאמר בסיפא דמלתיה כל צרה קאמר ואפילו בעלת גט הואיל ולפי צריכין אנו לומר דצרות דנקט שמואל ברישא דמלתיה ובסיפא דמלתיה מחולקים בפני' ואם כן נאמר חלץ לבעלת גט נפטרה בעלת גט בהא ליכא למטעי דהתם בסיפא דמלתיה משמע שפיר דצרת ב"ג דאינא בעלת גט קאמר דאין דרף התלמוד בכף לסתום בתחלה ולומר חלץ לצרה בסתם ולפרש בסוף ולומר נפטרה בעלת גט אלא לפרש בתחלה ולומר לאיזו יבמה חלץ דהיינו לומר חלץ לבעלת גט בהדיא והכא דקאמר שמואל חלץ לצרה סתם ולבסוף פירש וקאמר נפטרה בעלת גט משמע שפיר דחלץ לצרה דקאמר ולא פירש איזו יבמה הוא הניא יבמה שאין בה שום מעשה אלא שהיא צרה לתברתה ולא הנצרה לפרש ולומר לצרת ב"ג הואיל וקאמר ברישא דמלתיה חלץ לבעלת גט וכן בסיפא דמלתיה נפטרה בעלת גט משמע דצרות בעלת גט קאמר וקל להבין: ולפי זה הפירוש אשר פירשתי דלענין לפסוק צרתה פיוצא בה יש הפרש בין חליצת הצרות שפסול חליצתן מחמת עצמן לחליצת הצרות שפסול חליצתן מחמת צרותיהן אתא שפיר ההיא סוגיא דפרק ר"ג דתנו התם פיצד עשה מאמר בזה ומאמר בזה שני גיטין וחליצה וכו' עד גט לזו וגט לזו צריכות הימנינו חליצה וכו' עד בין יבם אחד לשני יבמות בין שני יבמין ליבמה אחת ואמרין בגמרא על האי דתנו גט לזו וגט לזו וכו' לימא מסייע ליה לרבה בר רב הונא דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ויש לנו לדקדק על האי סוגיא דלמאי דס"ד דמתניתין סבר' דחליצה פסולה צריכה לחזור מדקאמר צריכות הימנו חליצה אמאי קאמר לימא מסייע ליה וכו' ולא קשיא ליה קושיא דעדיף טפי דמתניתין קשיא רישיה לסיפיה דהא ברישא תנו שני גיטין וחליצה אלמא דחליצה אחת בעינין ותו לא: וכן משמע דחליצה פסולה אינה צריכה לחזור וכן התרצו נמי אמאי לא הקשה לו וליטעמיה תיקשי לה רישא לסיפא ולפי מאי שפי' דלענין לפסוק צרתה פיוצא בה יש הפרש בין חליצת הצרות שפסול חליצתן מחמת עצמן לחליצת הצרות שפסול חליצתן מחמת צרותיהן אתו שפיר דמצית למימר דמאי דתנו ברישא שני גיטין וחליצה דמשמע דבחליצת אחת מהן די היינו חליצת אחת מהן שאין פסול חליצתן מחמת עצמן דהיינו אותה שלא קדם בה מעשה דמתניתין קא מיירי ביבמות רבות והכי קאמר שני גיטין צריכות הן בנדאי ואפילו אם יהיו מאה יבמות שאי

אֶפְשֶׁר לְכָל יְבָמוֹת אֱלוֹי לְהַפְטֹר בְּלִתָּם אֲבָל בְּחִלְצָה אֶחָד דִּיּוֹ דְהֵיִינוּ בְּחִלְצָה אֶחָד
מְצֻרֹתֵיהֶן שְׁלֵא קְדָם בְּהֶם מַעֲשֵׂה נְפֻטְרוֹת פְּוֹלָן וְאֶפְלוּ צְרוּתֵיהֶן דְּלֵא גְרִיעֵי מִיְנָה אֱלֵא
הוּוּ פִּינְצָא בְּהַ וּמִשׁוּם הֵכִי לֵא תַנּוּ בְּמִתְנִיתֵן שְׁתֵּי יְבָמוֹת אוֹ שׁוּם קְצָבָה אַחֲרֵת דְּבִימוֹת
רַבּוֹת קְמִיָּרֵי וְהָא דְתַנּוּ בְּסִיפָא בֵּין יָבָם אֶחָד לְשְׁתֵּי יְבָמוֹת בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין לִיבָמָה אַחַת
ה"פ בֵּין שְׁעֵשֶׂה מַעֲשִׂים אֱלוֹי יָבָם אֶחָד מֵהֵיבָמִין הֵהֶם לְשְׁתֵּי יְבָמוֹת מֵהֵיבָמוֹת הֵהֶם וּבֵין
שְׁעֵשׂוּ מַעֲשִׂים אֱלוֹי ב' יְבָמִין מֵהֵיבָמִין הֵהֶם לִיבָמָה אַחַת מֵהֵיבָמִין הֵהֶם דִּינוּ שְׁנֵה וּלְעוֹלָם
מִתְנִיתֵן בִּיבָמוֹת רַבּוֹת קֵא מִיָּרֵי וּלְפִי זֶה נֹאמֵר דְּמֵאֵי דְקֶאֱמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא חִלְצָה
פְּסוּלָה צְרִיכָה חֲזוֹר הֵיִינוּ הֵיכָא דְחִלְצֵן הֵיבָם שְׁפָסוּלוּ מ"ע דְּהֵיִינוּ שְׁעֵשֶׂה הוּא מַעֲשֵׂה
הַפּוֹסֵל לְחִלְצָה לְאַחַת מֵהֵיבָמוֹת הֵהֶן אֲבָל אִם חִלְצֵן הֵיבָם שְׁלֵא עֲשֵׂה שׁוּם מַעֲשֵׂה לִיבָמָה
שְׁלֵא קְדָם בְּהַ מַעֲשֵׂה אֵינָה צְרִיכָה חֲזוֹר אֱלֵא הוּנָא פְּטוּרָה וּפּוֹטְרָת אֶת כָּל הַצְּרוּת גַּם כֵּן
וְאִף עַל גַּב דְּתַנְיָא בְּבִרְיָתָא בְּהֶדְיָא פִּיצַד אָמַר ר"ג אֵין גַּט אַחַר גַּט שְׁתֵּי יְבָמוֹת שְׁנִפְלוּ
לְפָנֵי יָבָם אֶחָד וּכּוֹ' עַד וְחֻכְמִים אוֹמְרִים וּכּוֹ' עַד וְחִלְצָה לְאַחַת מֵהוּ הֵרִי בְּהֶדְיָא דְבִשְׁתֵּי
יְבָמוֹת קֶאֱמַרֵי רַבְּנָן דְּבַחֲלִיצָ' אַחַת מֵהוּ פּוֹטְרָן וְאִף עַל גַּב דְּתַרְוֵיהוּ פְּסוּלָן מִחֻמַּת עֲצָמָן
מִכָּל מְקוֹם מִתְנִיתֵן גּוּפִיָּה לֵא קִשְׂיָא לִיה מִיָּדִי וְאֶפְשֶׁר דְּבִרְיָתָא לֵא שְׁמִיעַ לָמָּה וְהַמְתַּרְן
נְמִי לֵא הוּוּ מְצִי לְמִימַר וּלְיִטְעֻמְיָהּ תִּקְשׁוּ לָהּ מִבְּרִיָּתָא וּכּוֹ' דְּלֵא שְׁיִיָּהּ לְהַקְשׁוֹת וּלְיִטְעֻמְיָהּ
אֱלֵא בְּקוֹשְׂיָא דְאַבְעֵי לְמַקְשָׁן לְאַסוּקֵי אַדְעֻתֵן' וְלֵא אֶסְקִי' וּפְרִיָּהּ לִיה אִמְאֵי לֵא אֶסִּיק
אַדְעֻתֵין הָא קוֹשְׂיָא אֲבָל הֵיכָא דְלֵא אַבְעֵי לְאַסוּקֵי אַדְעֻתֵין כִּי הֵכָא דְבִרְיָתָא לֵא שְׁמִיעַ
לִיה לֵא שְׁיִיָּהּ לְמִימַר וּלְיִטְעֻמְיָהּ תִּקְשׁוּ לָהּ מִבְּרִיָּתָא וּכּוֹ' וְאִי נְמִי שְׁמִיעַ לוֹ מְצִינוּ לְמִימַר
שְׁעֵלָה בְּדַעַת הַמַּקְשָׁן לְפָרֵשׁ בְּדוּחַק וְלוֹמַר דְּתַנָּא דְּמִתְנִיתֵין וְתַנָּא דְּבִרְיָתָא פְּלִיגֵי אִי יֵשׁ
זִיקָה אִי אֵין זִיקָה דְּתַנָּא דְּבִרְיָתָא סְבַר אֵין זִיקָה וְשְׁמַע חֻכְמִים דְּקֶאֱמַרֵי יֵשׁ גַּט אַחַר גַּט
וְיֵשׁ מֵאֱמַר אַחַר מֵאֱמַר וּפְרִישׁ דְּבִרְיָתָהּ לְסַבְּרָתוֹ דְּסַבַּר אֵין זִיקָה וְקֶאֱמַר פִּיצַד אָמַר ר"ג
וּכּוֹ' עַד וְחִלְצָ' לְאַחַת מֵהוּ דְלִמְאֵן דְּסַבַּר אֵין זִיקָה אֶפְלוּ חִלְצֵן לְבַעֲלַת גַּט נְפֻטְרָה צְרִיכָה
וְכּוֹן חִלְצָה פְּסוּלָה אֵינָה צְרִיכָה חֲזוֹר וְהֵכִי מוֹקְמִי' לָהּ בְּרִישׁ ר"ג אֲבָל תַּנָּא דְּמִתְנִיתֵין
דְּסַבַּר יֵשׁ זִיקָה מְפָרֵשׁ דְּבִרֵי חֻכְמִים בִּיבָמוֹת רַבּוֹת וְכַדְפִּירְשְׁתֵּי וְאֶפְשֶׁר שְׁמַפְחֵן זֶה נְמִי
קֶאֱמַר לִימָא מְסִיעַ לִיה לְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא וּכּוֹ' וְנֹאמֵר זֶה הַדּוּחַק הַגְּדוֹל דְּפְלִיגֵי תַנָּא
דְּמִתְנִיתֵין עִם תַּנָּא דְּבִרְיָתָא בְּהָא וְעַל הַדְּרָךְ שְׁפִירֵשׁ דְּפְלִיגָא אֶלִיבָא דְּחֻכְמִי' דְּמַר מְפָרֵשׁ
דְּבִרֵי חֻכְמִי' הֵכִי וְיַמַּר מְפָרֵשׁ דְּבִרֵי חֻכְמִים הֵכִי וְלֵא נֹאמֵר דְּמִתְנִיתֵין וּבְרִיָּתָא פֶּאֱחָד
וּבְרִיָּתָא מְבָאָר מַה שְׁאֲמָרוּ חֻכְמִים בְּפִירֵשׁ מְבּוֹאָר יוֹתֵר מִמָּה שְׁיִבָּאָר בְּמִשְׁנֵה שְׁכּוֹן דְּרָךְ
הַבְּרִיָּתוֹת וּמִשְׁנֵי דְּמֵאֵי צְרִיכּוֹת מְנַצּוּ חִלְצָה דְּקַתְנֵי צְרִיכּוֹת דְּעֵלְמָא וְתַנָּא דְּבִרְיָתָא לֵא
פְּלִיגֵי עִם תַּנָּא דְּמִתְנִיתֵין אֱלֵא הִבִּיא סְבַר חֻכְמִים מְפּוֹרְשִׁים יוֹתֵר מִמָּה שְׁהִבִּיא הַמִּשְׁנֵה
כְּדָרָךְ הַבְּרִיָּתוֹת לְפָרֵשׁ הַמִּשְׁנֵי וְכּוֹן נְמִי בִּיבָמִין א' חוֹלְצֵן וְהֵיִינוּ טַעֲמִיָּהּ דְּחֻכְמִים דְּסַבְּרֵי
חִלְצָה אַחַת מִשׁוּם דְּסַבְּרֵי אֵין זִיקָה וְהֵכִי מוֹקִי לָהּ רַבָּה בַּר רַב הוּנָא בְּרִישׁ ר"ג: מִכָּל זֶה
הוֹכַחְנוּ דִּישׁ הַפְּרֵשׁ בֵּין חִלְצַת הַצְּרוּת שְׁפָסוּל חִלְצַתֵן מִחֻמַּת צְרוּתֵיהֶן דְּאֵין חִלְצַתֵן
פְּחוּתָה לְחִלְצַת הַצְּרוּת שְׁפָסוּל חִלְצַתֵן מִחֻמַּת עֲצָמָן שְׁחִלְצַתֵן פְּחוּתָה וְכַדְפִּירְשְׁתֵּי וְזֵהוּ
שְׁכַתְבֵן הַרַב תַּחֲלָה וְצְרִיכָה אַחַת מֵהוּ חִלְצָ' לְהַתִּירָן לְזָרִים וּבְתַר הֵכִי רְצָה לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר
דְּהָא דְּחִלְצַת אַחַת מֵהוּ מִתִּירָן הֵיִינוּ דְּנוֹקָא חִלְצַת הֵיבָמָה שְׁאֵין פְּסוּל חִלְצַתָּה מִחֻמַּת
עֲצָמָן שְׁחִלְצַתָּה אֵינָה פְּחוּתָה אֲבָל חִלְצַת הֵיבָמָה שְׁפָסוּל חִלְצַתָּה מִחֻמַּת עֲצָמָן שְׁחִלְצַתָּה
פְּחוּתָה אֵינָה פּוֹטְרָת אֱלֵא אֶת עֲצָמָה: וְזֵהוּ שְׁכַתְבֵן נְחֻלְצָה אַחַת מֵהוּ חִלְצָה פְּחוּתָה הוֹתֵרָה

היא אכל צרתה לא הותרה ואם תאמר אפתי קשה דלא הנה ליה לרב ו"ל למימר נחלצה אחת מהן חליצה פחותה דמשמע דבכל אחת מהן שייכא חליצא פחותה אלא הכי הנה ליה לרב למימר נחלצה אחת מהן שחליצתה פחותה דהנה משתמע שיש מהן שחליצתן פחותה ויש מהן שאין חליצתן פחותה ויש לומר דאי משום הא לא קשיא דיש לומר דהרב ו"ל לא קא מיירי דוקא איבמות שנבעלה אחת מהן בעילה פסולה או שנתן לה מאמר פסול אלא אכל יבמות שחליצתן פסולה דהיינו שפסול חליצתן מצד עצמן קאי בין על אלו שהזכיר תחלה בין אשאר יבמות שנתן גט לאחת מהן או לשתייהן או שניתן מאמר פשר לאחת מהן ואלעיל מינה קאי דקאמר יבמות רבות הבאות מבית אחד וכו' וכתב הרב תחלה דין היבמות הן שנבעלה אחד מהן בעילה פשרה או נחלצה אחת מהן חליצה מעולה וחזר ופירש לנו דינם שנבעלה אחת מהן בעילה פסולה או ניתן לה מאמר פסול גם פירש לנו כשנחלצה אחת מהן חליצה פסולה והוא מה שאמר וצריכה אחת מהן חליצה להתירו לזרים ואחר כך חזר ופירש גם כן דינם ששנחלצה אחת מהן חליצה פחותה דהיינו שקדם מעשה מהמעש' הפוסלין לחליצה באחת מהן ואחר כך נחלצה ונקראת חליצתה פחותה הואיל ופסול חליצתה מחמת עצמה דהויא פחותה מפל החליצות וכדפירשתי דחליצת היבמות שפסול חליצתן מחמת צרותיהן אינה נקראת חליצה פחותה ואף על גב דחליצתן פסולה: וכדפירש הרב זכרו לברכה בהדיא בפרק ששי וזה לשונו שלשה אחין עד אם חלץ לאחיות לא נפטרו צרותיהן מפני שחליצת האחיות חליצה שאינה מעולה וחליצה שאינה מעולה אינה פוטרת צרתה כמו שבארנו עד כאן לשונו אלמא דחליצת הצרות שפוטרת את האחיות דהויא צרות חליצה מעולה הויא ואף על גב שהוא חליצה פסולה וכי האי גוונא אמרינן בגמרא מפדי שמעינן ליה לשמואל דאמר חליצה מעולה בעינן דאמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות חלץ לצרות נפטרו אחיות וקרי לחליצת הצרות חליצה מעולה ואף על גב דחליצתה פסולה והיינו משום דחליצת האחיות שפסול חליצתן לא הוי מחמת צרתה פחותה היא מחליצת צרתה וכדפירשתי: ואל תתמה לומר למה לא פירש הרב זכרו לברכה בהדיא איזו חליצה נקראת חליצה פחותה דיש לומר דלא הוצרך לפרש לנו הואיל ופירש לנו שהחליצה היותר מעולה מפל החליצות נקראת חליצה מעולה והחליצה שקדם מעשה בין בה בין בצרתה נקראת חליצה פסולה אם כן חליצת פולן שנה לענין זה דנקראת חליצה פסולה אבל אין חליצת פולן נקראת חליצה פחותה אם כן לא היה צריך לפרש איזו נקראת פחותה דפשיטא דחליצה היותר פחותה נקראת חליצה פחותה דהיינו אותה שחליצתה יותר פחותה מפל החליצות ולפי פירוש זה אשר פירשנו מאי קאמר שמואל חלץ לבעלת גט ולבעלת מאמר לא נפטרו צרותיהן חלץ לצרות נפטרו בעלת גט ובעלת מאמר הוא בכלל דברי הרב ו"ל שהוא פוסק כמותו והיינו כדפירשתי שהרב ו"ל אבעלת גט ואבעלת מאמר פשר נמי קא מיירי: וכן נמי לפי פירוש זה אתי שפיר מאי שיש לתמוה בדברי הרב ממה שכתב פשבא לפרש לנו שהוא פוסק כחכמים דיש גט אחר גט וכתב וזה לשונו פיצד יבם שנתן גט ליבמתו וחזר ונתן גט לצרתה הרי זה אסור בקרובות שתייהן וכן שני יבמין שנתנו שני גיטין ליבמה אחת זה אחר זה הרי זה פגרושה לשניהם ושניהם אסורין בקרובותיה ואחד מהן חולץ עד כאן לשונו ויש לתמוה בדבריו דלמה לא פירש לנו הרב ו"ל חליצת אחד מהן די כמו שאמר גבי שני יבמין דאחד מהן חולץ וכו' אמרו חכמים

בְּהִדְיָא וְחִלְצָה לְאַחַת מֵהֶם וּלְפִי מַה שִּׁפְיָרֵשׁ דְּמַה שִּׁפְתָּב נְחִלְצָה אַחַת מֵהֶן חִלְצָה פְּחוּתָה וְכוּ' אֲכַל יְבָמוֹת דְּעֵלְמָא קָאֵי בֵּין אֵיבָמוֹת שְׁקִדָּם בְּאַחַת מֵהֶן גִּט אוֹ בְּשִׁתִּיהֶן בֵּין שְׁקִדָּם מֵאַמְר בְּאַחַת מֵהֶן אוֹ בְּשִׁתִּיהֶן וְכוּ' דְּאִם נְחִלְצָה אַחַת מֵהֶן נִקְרְאת חִלְצָה פְּחוּתָה אִם כֹּן מְבִנְיָא הוּא בְּדִבְרֵי ו'ל דְּכָל אַחַת מֵהֶן צְרִיכָה חִלְצָה וְדִלָּא פְּחֻכְמִים וְהִינּוּ טַעֲמָא כְּדִפְרִישַׁת דְּחֻכְמִים סְבָרֵי אִין זִיקָה וְלָמ"ד אִין זִיקָה אֶפְיִלּוּ חִלְצָה לְבַעֲלַת הַגִּט נִפְטָרָה צְרִתָּה אֲבָל אֲנִי דְּסְבִירָא לֹן יֵשׁ זִיקָה אִין חִלְצָת בְּעֵלְת גִּט אַחַת פּוֹטְרַת בְּעֵלְת גִּט אַחֲרַת וְכִדְפִי' אֲבָל בִּיבְמִין אֲחַד מֵהֶם חוֹלֵץ דְּלִפְטוֹר נִפְשָׁה פּוֹטְרַת בְּחִלְצָה פְּחוּתָה וְאִינָה צְרִיכָה חִזּוּר וְאִם כֹּן עָלוּ לָנוּ דְּבָרֵי הָרַב מִיְּנֻשְׁבִּים עַל מְכֻנָּם וְאִם תֵּאמַר אֶפְתִּי קֶשֶׁה דְּמֵאֵי הָאֵי שִׁפְתָּב הָרַב בְּסוּף דְּבָרֵי שְׂאִין חִלְצָה פְּחוּתָה מְסַלְקַת זִיקַת יִיבּוּם מִבֵּית זֶה עַד שִׁיחְלִצוּ לָהּ כֹּל הָאֲחִין אוֹ עַד שִׁתְּחַלִּיץ כֹּל אַחַת מֵהֶן דְּבִשְׁלָמָא בְּחִלְצָת כֹּל הָאֲחִין שְׁפִיר קָאֵמַר דְּחִלְצָה פְּחוּתָה הִיא הַמְּסַלְקַת זִיקַת יִיבּוּם מִבֵּית זֶה דְּכָל הָאֲחִין חוֹלְצִין לְרֵאשׁוֹנָה שְׁנִחְלְצָה חִלְצָה פְּחוּתָה וְא"כ הַחִלְצָה פְּחוּתָה הוּא הַמְּסַלְקַת זִיקַת יִיבּוּם מִבֵּית זֶה אֲלָא בְּחִלְצָת כֹּל אֲחַד מֵהֶן מֵאֵי קָאֵמַר וְהָאֵינָה מְסַלְקַת הַזִּיקָה מִבֵּית זֶה בְּחִלְצָה פְּחוּתָה אֲלָא בְּחִלְצָה מְעוֹלָה דְּהָא אֲנִי קָרִינֵן הֵכָא חִלְצָה פְּחוּתָה כְּשִׁנְחִלְצָה בִּיבְמָה שְׂאִסוּרָה לְהַתִּיבָם מִחֻמַּת עֲצָמָה דְּהִינּוּ אוֹתָהּ שְׁקִדָּם בְּגוֹפָה מַעֲשָׂה אֲבָל חִלְצָת שְׂאֵר הַצְּרוֹת חִלְצָה מְעוֹלָה הִיא כְּדִפִּי' וְחִלְצָת שְׂאֵר הַצְּרוֹת הִיא הַמְּסַלְקַת הַזִּיקָה וְאֶפְיִלּוּ אִם לֹא תַחְלִיץ הַיְבָמָה שְׁקִדָּם בָּהּ מַעֲשָׂה דְּהָא לְפִינֵי הָרַב פּוֹסֵק כְּשִׁמוּאֵל דְּחִלְצָה לְצָרָה נִפְטָרָה בְּעֵלְת גִּט אוֹ בְּעֵלְת מֵאַמְר כְּדִכְתָּב הָרַב וְצְרִיכָה אַחַת מֵהֶן חִלְצָה לְהַתִּירָה לְזָרִים וְאִם כֹּן אִין הַזִּיקָה מְסַלְקַת מִבֵּית זֶה בְּחִלְצָה פְּחוּתָה אֲלָא בְּחִלְצָה מְעוֹלָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאֵי מְשׁוּם הָא לֹא קֶשֶׁיָא דְּמַצִּית לְמִימַר דְּאֵר עַל גַּב דְּבַעֲלָמָא חִלְצָת אַחַת מֵהַצְּרוֹת שְׂאִין נְאֻסְרוֹת לִיִּבּוּם מִחֻמַּת עֲצָמֵן פּוֹטְרַת כֹּל הַצְּרוֹת מְכָל מְקוּם הֵכָא הוּאִיל וְנִחְלְצָה הַיְבָמָה שְׁחִלְצָתָהּ פְּחוּתָה בְּתַחֲלָה אֵר עַל גַּב דְּחִלְצָה זוֹ צְרִיכָה חִזּוּר מְכָל מְקוּם אִין חִלְצָת שְׂאֵר הַיְבָמוֹת שְׁנִחְלְצָה בְּאַחֲרוֹנָה מְסַלְקַת הַזִּיקָה מִבֵּית זֶה דְּהָא סְלֵקָא הַחִלְצָה הֵרֵאשׁוֹנָה וְכָל הַיְבָמוֹת הָהֵם פְּטוּרוֹת מִן הַתּוֹרָה אֲלָא דְּרַבְּנֵן הַצְּרִיכוּהָ חִזּוּר וְאִם כֹּן כְּשִׁחְוֹלֵץ שְׂאֵר הַיְבָמוֹת הֵנָּה לִיהָ כְּאֵלוּ חוֹלֵץ אִשָּׁה דְּעֵלְמָא מִן הַתּוֹרָה: וְהִנֵּה שִׁפְתָּבוּ הַתּוֹסְפוֹת זְכָרָם לְבָרְכָה בְּשֵׁם ה"ר אַבְרָהָם מְבוּרְגִי"ל ו"ל דְּלַעֲנִין אֲסוּר אַחֲוֹת חִלְצָה הִיא דְּהִנְיָא אַחֲוֹת חִלְצָה עַל דְּיֵי חִזּוּר לֹא קָרִינֵן בָּהּ אַחֲוֹת חִלְצָה עַכ"ל וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּעֵינְקֵר הַחִלְצָה הַמְּסַלְקַת הַיִּבּוּם הִיא הַחִלְצָה הֵרֵאשׁוֹנָה אֲלָא דְּרַבְּנֵן הַצְּרִיכוּהָ חִזּוּר אִם כֹּן שְׁפִיר קָאֵמַר הָרַב ו"ל שִׁתְּחַלִּיץ כֹּל אַחַת מֵהֶן מִשְׁמַע דְּכָל הַיְבָמוֹת צְרִיכוֹת לְחַלּוֹץ וְאִמְרֵי הָא חִלְצָת אַחַת מֵהֶן שְׂלֵא נַעֲשָׂה בָּהּ מַעֲשָׂה פּוֹטְרַת אֵת כֹּל פְּדִינֵי הָרַב וְצְרִיכָה אַחַת מֵהֶן חִלְצָה לְהַתִּירָן לְזָרִים דְּלִפִּי פִּירֵשׁ גְּנוּסַת הָרַב כֹּף הִיא וְאִין לוֹמַר דְּדַעַת הָרַב ו"ל הִיא דְּאֵר עַל גַּב דְּבַעֲלָמָא חִלְצָת הַיְבָמָה שְׂלֵא נַעֲשָׂה בָּהּ מַעֲשָׂה פּוֹטְרַת צְרִתָּה הֵכָא שְׂאִי דְּהוּאִיל וְנִחְלְצָה יְבָמָה אַחַת מֵהֶן אֵר עַל גַּב דְּחִלְצָה פְּחוּתָה מְכָל מְקוּם זִיקַת כֹּל הַיְבָמוֹת קְלִישָׁא טוֹבָא דְּלֹא הִנְיָא אֲלָא מְדַרְבְּנֵן דְּמִן הַתּוֹרָה כֹּל פְּטוּרוֹת מְחִלְצָה וְרַבְּנֵן הֵם שִׁהֲצְרִיכוּ חִזּוּר וְאִם כֹּן הוּאִיל וּמִן הַתּוֹרָה הֵם פְּטוּרוֹת אִית לֹן לְמִימַר דְּגָרִיעוּ מִיבְמָה שְׁקִדָּם בָּהּ גִּט שְׂאִין חִלְצָתָהּ פּוֹטְרַת צְרִתָּה וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּזִיקַתָּה קְלִישָׁא טוֹבָא וְכִדְפִירֵשְׁתִּי הָא לִיתָא שְׂאִם בָּאת לְכֹף אִם כֹּן הִיא דְּנִבְעֵלָה בְּעֵילָה פְּסוּלָה דְּמִן הַתּוֹרָה כֹּל פְּטוּרוֹת וְאִין זִיקַת יְבָם עֲלֵיהֶם אֲלָא מְדַרְבְּנֵן הֵנָּה לֹן לְמִימַר דְּכָל

אחת מהן צריכה תליצה והיכי כתב הרב וצריכה אחת מהן תליצה להתיירן לזרים וקאי
נמי איבמות שנבעלה אחת מהם בעילה פסולה אלא ודאי נראה דכי היכי דבבעלת מאמר
אמרין דבעלת מאמר אינה פוטרת צרתה הואיל ופסול תליצתה מחמת עצמה
וכדפירשתי אבל צרותיה אחת מהן פוטרות חבירתה הכי נמי בבעל בעילה פסולה שאם
נחלצה היא אינה פוטרת צרתה הואיל ופסול תליצתן מחמת עצמן אבל שאר הצרות
הואיל ופסול תליצתן לא הוי מחמת עצמן אחת מהן פוטרות צרתה דלא פלוג בין בעלת
בעילה פסולה וצרותיה שאינן צריכות תליצה אלא מדרבנן לב"מ וצרותיה הצריכות
תליצה מן התורה דבכולהו אם נחלצה היבמה שקדם בה מעשה שפסול תליצתה מחמת
עצמן והוי תליצתה פסולה וכדפירשתי אינה פוטרות צרתה ואם נחלצה היבמה שלא
קדם בה מעשה שאין פסול תליצתן מחמת עצמן אחת מהן פוטרות צרתה ואדרבה
מסברא הנה לן להקל ביבמה שנבעלה בעילה פסולה וצרותיה הואיל ואין צריכות תליצה
מן התור' ונהו לן למימר דבתליצה פל דהו ואפילו בתליצת אותה שקדם בה מעשה
שיהיו כולן פטורות ואפילו מדרבנן הואיל ומן התורה כולן פטורות בלי תליצה אלא
דלא פליגי רבנן בתקנתא וכי היכי דבב"מ אמרינן דאינה פוטרות צרתה הואיל ואינה
נפטרת בתליצה לבדה אלא היא צריכה גט הכא נמי בבעלת בעילה פסולה אינה פוטרות
צרתה הוא שגם היא אינה נפטרת בתליצה לבד אלא היא צריכה גט ואם כן הכא נמי
אית לן למימר בתליצה פחותה דהויא כבעלת גט דהיא אינה פוטרות צרותיה וצרותיה
פוטרות זו את זו ואם כן היכי כתב הרב ז"ל שאין תליצה פחותה מסלקת זיקת יבום
מבית זה עד שתחלוץ כל אחת מהן דמשמע דכל היבמות צריכות לחלוץ והא תליצת
אחת מהצרות שאין פסול תליצתה מחמת עצמה פוטרת את כולן כדפ' ואין לומר דדעת
הרב ז"ל בזה שכתב או עד שתחלוץ כל אחת מהן לומר שצריכה לחלוץ כל אחת
מהיבמות שתליצתה פחותה שאם קדם מעשה בב' או בג' צריכות כולן לחלוץ אבל שאר
היבמות אין כולן צריכות לחלוץ אלא אחת מהן חולצת והשאר פטורות וכדכתב הרב
וצריכה אחת מהם תליצה להתיירן לזרים דלישנא או עד שתחלוץ כל אחת משמע שכל
היבמות של בית זה שאנו מדברים בו צריכות לחלוץ ואם דעת הרב כן הנה לו לפרשו
בהדיא וזה מבואר: ועוד אם באת לפרש דברי הרב בדר' זה ולומר דאיבמות שתליצתה
פחותה כתב הרב ז"ל שצריכות כולן לחלוץ אם כן נראה שהוא ז"ל פוסק שאם נחלצו
כל היבמות שתליצתם פחותה שנסתלק זיקות יבום מבית זה ואף אם לא חלצו שאר
היבמות וזה אינו ותו יש לנו לתמוה בדברי הרב ז"ל דהא הרב ז"ל פוסק כשמואל
דחלצה פסולה אינה צריכה לחזור על כל האחין ואם כן אמאי לא הביא הרב ז"ל בפסקיו
ההוא דש"ש אהיות שנפלו לפני שני אחין ולהשמיענו אם הוא פוסק כשנויא קמא
דשמואל וכי היכי דאם חלץ ליבמה שתליצתה פחותה אמרינן דלא נפטרה צרתה אלא
צריכות כולן לחלוץ הכי נמי אם חלץ האח שתליצתו פחותה מחליצת אחיו דיבמה זו לא
נפטרה וצריכה תליצה מאחיו גם כן שתליצתו יותר מעולה לפטור עצמה דשמואל תליצה
מעולה בעי ואם כן גבי שלש אהיות שנפלו לפני שני אחין יבמין אחד חולץ לאחת ואחד
חולץ לאחת או אם הוא פוסק כשנויא בתרא דשמואל דסברי דאף על גב דגבי יבמות
אמרינן דאם חלצה היבמה שתליצתה פחותה דלא נפטרה צרתה המעולה ממנה גבי יבמין
אם חלץ האח שתליצתו פחותה נפטרה יבמה זו אף על גב דחליצת אחיו המעולה

מחליצתו של זו שחלץ ואם פן גבי שלש אחרות שנפלו לפני שני אחיו אחד חולץ לכולן דשמואל לא בעי חליצה מעולה אלא לפטור צרתה אבל עצמה פטרה אפילו בחליצת האח שחליצתו פחותה ואין לטעון לומר דהוא ז"ל לא הוצרך להנפיר ההוא דאחרות דהואיל וביאר לנו שאם חלץ לב"ג או לבעלת מאמר הותרה היא אבל צרתה לא הותרה והיינו מה שפתיב נחלצה אחת מהם חליצה פחותה וכו' וכדפי' משמע דלמפטר נפשה פטרה אפילו בחליצה פחותה אף על פי שאפשר שתחלוץ צרתה שחליצתה יותר מעולה ותפטר גם זו ואם פן הכא נמי בשלש אחרות אם חלץ אותו שחליצתה פחותה הותרה אותו שנחלצה הא ליתיה דהא שמואל קאמר חלץ לבעלת גט ולבעלת מאמר לא נפטרה צרתה וכן באחרות וצרות ואפילו הכי פליגי שנויא קמא ושנויא בתרא אליבא בההיא דשלש אחרות ואם פן יש לתמוה על הרב ז"ל דלמה לא ביאר לנו אי סבר פשוטא קמא או פשוטא בתרא יותר יש לתמוה על ר"י בעל הטורים ז"ל שפתיב דמדברי הרב נראה שפוסק פשוטא קמא דהא מדברי הרב לא משמע לא פשוטא קמא ולא פשוטא בתרא: ונלע"ד לפרש ולומר שמבואר היא בדברי הרב דהיכא דחליצת א' מהאחין פחותה וחלץ לאיזו יבמה מהיבמות ההן שהותרה היא ואף שחליצת אחיו יותר מעולה וזהו שפתיב הרב נחלצה אחת מהן חליצה פחותה ולא פתיב נחלצה אחת מהן שחליצתה פחותה או חלץ ליבמה שחליצתה פחותה דהרב ז"ל לא קא מיירי דנקא היכא דחלץ לבעלת גט או לבעלת מאמר שהחליצה היא פחותה מצד היבמה ולא מצד היבם אלא קאי בין היכא שהחליצה פחותה מצד היבמה ולא מצד היבם כגון היכא דחלץ אחד מהאחין שלא עשה שום מעשה לבעלת גט או לבעלת מאמר ובין היכא שהחליצה פחותה מצד היבם ולא מצד היבמה כגון היכא שנתן לה גט או מאמר אחד מהיבמין לאיזו יבמה מהיבמות ההם ואחר כך חלץ לצרתה שלא קדם בה מעשה ואין פסול חליצתה מחמת עצמה שאותה החליצה נמי הויא פחותה הואיל ומחמת מעשה שעשה היבם החולץ נפסלה חליצתה וחליצתו פסולה מחמת עצמו וקלישא זיקתו מזיקת שאר האחין דדעת הרב היא דכי היכי דאמרינן ביבמה דהויא בעלת גט או בעלת מאמר דלא נפטרה צרתה ואפילו חלץ לה אחד מהאחין שלא עשה שום מעשה דהא שמואל חלץ לבעלת גט או לבעלת מאמר וכו' בסתם קאמר ולא קא מפליג בין היכא דליכא אלא יבם אחד לבין היכא דאיכא יבמין רבים וחלץ לה היבם שלא עשה מעשה אלא בין היכא שחלץ לה האח שעשה מעשה ובין היכא שחלץ לה האח שלא עשה מעשה לא נפטרה צרתה והיינו משום דחליצת בעלת גט פחותה היא כדפירשתי הכא נמי אית לן למימר שאם חלץ אחד מהאחין שחליצתו פחותה ליבמה שאין חליצתה פחותה כגון שנתן גט או מאמר לאחת מהיבמות אלו ואחר כך חלץ לאחת מצרותיה שלא קדם בה מעשה דלא הותרה אלא היא אבל צרתה לא הותרה דזיקתו של זה קלישא טפי מזיקת שאר האחין הואיל ועשה מעשה באחת מיבמות אלו וחליצתו פסולה מחמת עצמו: ולפי זה לכאורה נראה דהרב ז"ל פוסק פשוטא בתרא דאלו דאליבא דשנויא קמא דלא מפליג בין מפטר נפשה ובין מפטר צרתה פשוט הוא בדברי שמואל דלא קא מיירי היכא דאיכא אחין רבים וחלץ לה האח שחליצתו פחותה דבכי האי גוונא אפילו היא עצמה לא הותרה דהא שמואל חליצה מעולה בעי אלא נראה לכאורה דהרב ז"ל פוסק פשוטא בתרא ומשום הכי דקדק הדקדוק הזה שפתיב דאף על גב דשמואל בעי בצרות חליצה מעולה מיהו הואיל ומפליגיין בין

מפטר נפשה ובין מפטר צרתה ושמואל קאמר סתם חלץ לבעלת גט ולבעלת מאמר וכו' ולא קא מפליג כדפני' אלמא דאפילו היכא דאיכא אחים רבים קא מיירי וסבר דכל היכא דאיכא חליצה פחותה בין מצד היבם בין מצד היבמה כדפירשתי דהותרה הוא אבל צרתה לא הותרה דאף על גב דשמואל לא קאמר אלא היכא דחלץ לבעלת גט ולבעלת מאמר מיהו פשוט הוא בדבריו שהיא הדין נמי היכא דחלץ לבעלת גט ובעלת מאמר לאחת מהיבמות דלא הויא בעלת גט ובעלת מאמר דטעמא מאי סבר שמואל דהיכא דחלץ לבעלת גט ולב"מ דלא הותרה צרתה משום דזיקתה קלישא היא נמי זיקתו קלישא דאיהו שליחותיהו דיבמות קא עבדה איהו נמי שליחותיהו דאחין קא עבד ודוקא בלמפטר נפשה היא דמקילינן אבל למפטר צרתה פי הכי דחליצת היבמה שחליצתה פחותה הואיל וזיקתה קלישא אינה פוטרת צרתה ה"נ חליצת היבם שחליצתו פחותה אינו פוטר את צרתה מזיקת שאר האחין הואיל וזיקתו קלישא דדוקא בלמפטר נפשה הוא דמפליגינן ומקילין אבל בלמפטר צרת' לא מפליגינן: ואפשר שזו היא דעת רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל שהביאו דברי הרב ז"ל פתב וזה לשונו והרמב"ם ז"ל פתב יבמות רבות שגפלו מבית אחד שנבעלה אחת מהן בעילה פסולה או שניתן לה מאמר פסול וכו' עד נתן לאחת מהן חליצה הותרה וכו' ודקדק ולא הביא דברי רבינו ז"ל כצורתן שגרסת רבינו מההוא נחלצה אחת מהן חליצה פחותה והוא גורס כדברי רבינו ז"ל נתן לאחת מהן חליצה וכו' והיינו משום שהוא ז"ל לא הביא דברי הרב בכאן אלא לבאר לנו דעתו בדין אשר הזכיר דהיינו בדין שלש אחיות שגפלו לפני שני אחין יבמין ורצה לבאר לנו שבכלל דברי הרב נכלל דין זה שהרב ז"ל מדבר גם כן היכא שהחליצה היא פחותה מצד היבם ולא מצד היבמה וכדפירשתי דהיינו שחלץ לאחת מהן היבם שעשה מעשה ומשום הכי הוא גורס כדברי הרב נתן לאחת מהן חליצה ויש לגורסו נתן בפסח דהיינו שנתן לאחת מהן חליצה אותו היבם שאנו מדברים בו דהיינו היבם שעשה בהן מעשה וגרס גירסא זו כדברי רבינו שהוא ז"ל לא הביא דברים רבים בכאן אלא לבאר לנו דעתו בדין האחיות אשר הוא מדבר בהן כדפירשתי והודיע לנו שמדבריו נראה שהיא פוסק כשמואל וכשנויא קמא ואף על גב דלכאורה נראה דפסק כשנויא בתרא וכדפני' מיהו כדדייקת ביה שפיר נראה דסבר כשנויא קמא כדכתב רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל כמו שאפרש לקמן בעזרת האל: והשתא אתי שפיר טובא מה שכתב הרב ז"ל בסוף דבריו וז"ל שאין חליצה פחותה מסלקת הזיקה מבית זה עד שתחלוץ כל אחת מהן דמשמע דבריו הוי שאם יבואו לסלק הזיקה מבית זה בחליצה פחותה צריכה לחלוץ כל אחת מהן ואף על גב דחליצת כולן פחותה ואין כאן אלא חליצה פחותה מסתלקת הזיקה דחליצה פחותה נמי מסלקת הזיקה כשתחלוץ כל אחת מהן והיינו לומר דאף על גב דחלץ לכולן היבם שחלץ לראשונה שחליצתה פחותה נסתלקת הזיקה מבית זה הואיל וחלץ לכולן אבל אם חלץ היבם שחליצתו פחותה לאחת מהיבמות ההם ואח"כ חלץ יבם אחר שאין חליצתו פחותה לצרתה שלא קדם בה מעשה שאין חליצתו פחותה נפטרה כל הצרות דחליצה שאינה פחותה אף על גב דהויא פסולה פוטרת צרתה פיוצא בה כדפירשתי לעיל ומשום הכי דקדק הרב ז"ל וכתב נחלצה אחת מהן חליצה פחותה וכו' עד או עד שייחלצו כל האחין לראשונ' שגחלצ' חליצה פחותה דהיינו לומר אימתי הן נפטרות כל הצרות בחליצתה של זו שגחלצה החלצ' פחותה ששיחלצו לה כל האחין דבחלצ' פחותה בעינן חליצת כל

האחין להתיר צרתה אבל אם חלץ היכם שאין חליצתו פחותה ליבמה שאין חליצתה פחותה אין אנו צריכין לחליצת שאר האחין אלא פולן פטורות ודוקא היכא דחלץ לה האח שלא חלץ לראשונה שחליצתה פחותה דחליצה זו לא הויא חליצה פחותה אבל אם חלץ לה האח שחלץ לראשונה שחליצתה פחותה לא הותרה הצרות דחליצה זו נמי פחותה היא דאף על גב דלא נתן גט או מאמר היכם הנה החולץ לשום יבמה מהיבמות אלו מפל מקום הואיל וחלץ לבעלת גט ולבעלת מאמר גריעה טובה מהיכם הנותן גט או מאמר מהאי קלישא זיקתה טובא ואם יבואו לסלק הזיקה בחליצת יבם זה צריכה שתחלוץ פלאחד מהן דחליצתו פחותה ומדפלי נאף על גב דיבמות אלו מדאורייתא פטורות מחליצה מפל מקום לא פלגינן בין יבם שחלץ חליצה פחותה ליבם שנתן גט לענין לפטור צרתה דבכולהו אינה נותרת אלא היבמה שחלץ לה אבל צרתה לא דרבנן כעין דאורייתא תקון וכדפרשתי: וכן נמי יש לנו לומר היכא דחלץ בעלת גט או בעלת מאמר לב"מ דלא הויא ב"ג או ב"מ ואחר כך חלץ לה היבם השני דלא הוי בעלת גט או בעלת מאמר דלא הותרו הצרות אלא אם כן יחלצו לה כל האחין שכל החליצות שחולצו לה פחותות הן הואיל ונחלצה תחלה מיבם שחליצתו פחותה קלישא זיקתה טובה וכדפירשתי גבי יבם ולפי מאי דפרשית דמאי דקאמר שמואל חלץ לבעלת גט ולבעלת מאמר מייירי אפילו היכא דאיכא אחים רבים אתיא שפיר ההוא פירקא דפריה בפ"ד אחין לשמואל לפי מאי דמשנינן התם דשמואל לדברי האומר א"ז קאמר ופריה התם בשלמא צרת דרחל לא תפטור וכו' עד צרת לאה אמאי לא נפטרה חליצה מעולה הוא ויס"ג חליצה פשרה הוא והקשו התוספת והא אסור ליבמה משום דאסור לבטל מצות יבמין ותרצו דמ"מ איכא מצות יבמין פצרת רחל וכו' עד ומיהו קשה דמ"מ איכא למיחש דלמא מניית הצרה ואיכא בטול מצות יבמין וכו' וכמו שהזכרנו למעלה ורבינו ז"ל לא סבר פתרוץ התוספת כמו שכתב לעיל ולפירוש זה אשר פירשתי דשמואל מייירי היכא דאיכא יבמין שנים או שלשה אתי שפיר דה"נ בחלץ לאחיות וכו' מייירי היכא דאיכא שנים או שלשה יבמין וא"כ חליצת לאה חליצה פשרה היא דאפלי אם ייבם אותו לא קא מתבטל מצות יבמין דהא איכא יבמין אחרים ואין לחוש שפא ימותו דלמיתה דתרי לא חיישינן כדאמרין התם ואפילו לא יהיו אלא שני יבמין בין הכל מותר ליבם אחד לייבם ללאה ואין לחוש שלא ימות היבם השני וקא בטלה מצות יבמין דהא איכא צרת רחל שהיא מותרת להתיבם אפילו ליבם המייבם ללאה כדפרשו התוספות התם ולמיתת היבם השני וצרת רחל לא חיישינן דלמיתה דתרי לא חיישינן כדפירשתי וא"כ חליצת לאה פשרה הוא ופוטרת צרתה הפשרה לייבום פדין כל היבמות שפוטרת צרותיהן ואם תאמר לפי מה שפירש חליצת רחל נמי חליצה פשרה היא דהא מצי ליבמה האח הב' והיכי קאמר התם בשלמא צרה דרחל לא תפטור דחליצה פסולה היא ויש לומר דמאי דחשיב התם חליצה פסולה חיינו היכא שחלץ לה היבם שחלץ ללאה דרחל הויא אחות חליצתו דשמואל חלץ לאחיות קאמר דמשמע דיבם אחד חלץ לשתייהן ואם תאמר לפי מה שאני עתיד לפרש דאלקבא דשנויא קמא דשמואל אם אפשר לה לחלוץ חליצה פשרה דלא הותרה בפסולה קשה דרחל גופה אמאי נפטרה הא מחליצת אחיו דהויא חליצה פשרה ויש לומר דלמסקנא דקאמר דשמואל התחיל באחיות לא יגמור בצרות קאמר אתי שפיר דלפי זה יש לפרש דמאי דקאמר התחיל באחיות לא יגמור בצרות דאף אי חלץ לצרות

האח שהתחיל וְחָלַץ לְאַחֵיו לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת עֲצָמָן הוֹאִיל וְקִיָּמָה חֲלִיצַת הַיָּבָם הַשְּׁנִי שֶׁחֲלִיצָתוֹ פְּשָׁרָה וְהֵינּוּ לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת דְּקָאֵמֵר שְׁמוּאֵל דְּאַף אִם חָלַץ לָהֶם לֹא נִפְטְרוּ הוֹאִיל וְהִתְחִיל בְּאַחֵיו וְחֲלִיצַת פְּסוּלָה וּלְפִי מַאי דְּקָא מְשַׁנֵּי רַב אֲשֵׁי דְטַעְמִי דְשְׁמוּאֵל מִשּׁוּם דְּלֹא אֵלִימָא זִיקָה יֵשׁ לוֹמֵר דְּלִדְיָה בְּדַנְפוּל בְּזָה אַחֵר זֶה דְּאִית לֵן חֲלִיצָה פְּשָׁרָה לֹא קְמִירִי וְהָכִי מִשְׁמַע קִצָּת לִישְׁנָא דְחָלַץ לְאַחֵיו דְּהֵינּוּ שְׁנָפְלוּ לְפָנָיו וְחָלַץ לְכוּלָן כְּאַחַת בְּזוֹ אַחֵר זֶה וְאִם תֵּאמֵר וּלְפִי מַאי דַס"ד דְּשְׁמוּאֵל לְדַבְרֵי הָאוּמֵר א"ו קָאֵמֵר וְקָא פְּרִיָּה בְּשִׁלְמָא צָרַת דְּרַחֵל וְכו' אֲמַאי לֹא פְּרִיָּה לִיה דְּרַחֵל גּוֹפִיָּה אֲמַאי נִפְטְרָה וּי"ל דְּהָאִי לֹא הֵוֵא אֵלָא אֲלִיבָא דְשְׁנוּיָא קָמָא וְהִשְׁתָּא פְּרִיָּה לִיה אֲפִילוּ אֲלִיבָא דְשְׁנוּיָא בְּתָרָא וְהִמְתַּרְן שֶׁהֵשִׁיב לוֹ דְּצָרוֹת דְּקָאֵמֵר שְׁמוּאֵל צָרוֹת דְּרַחֵל קָאֵמֵר אֲלִיבָא דְשְׁנוּיָא בְּתָרָא קָא מְשַׁנֵּי לִיה וּלְפִי הַמְּסַקְנָא אֲתִי שְׁפִיר אֲלִיבָא דְתַרֵּי שְׁנוּיֵי וְכַדְפִּירְשְׁתִּי וְאִם תֵּאמֵר דְּלְפִי מַה שְׁפִי דְּאֲלִיבָא דְשְׁנוּיָא קָמָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּמַאי דְּקָא מְשַׁנֵּי הֵכָא דְשְׁמוּאֵל הִתְחִיל בְּאַחֵיו וְכו' דְּלֹא נִפְטְרוּ אֲפִילוּ צָרוֹת וְאַף אִם חָלַץ לָהֶם קִשָּׁה דַמְנ"ל לְרַבֵּינוּ ו"ל דְּהִיכָא דְחֲלִיצַת שְׁתִּיָּהּ פְּחוּתוֹת דְּהֵינּוּ שְׁנָתָן גִּט לְשְׁתִּיָּהּ וְשְׁתִּיָּהּ צְרִיכוֹת חֲלִיצָה וְאִין חֲלִיצַת אַחַת מִהֶן פּוֹטְרַת צָרְתָּהּ כְּדָפְלִי דְּהָא לְפִי מַאי דְּפְרִיָּשִׁית לְעֵיל רַבֵּינוּ ו"ל דְּקָדֵק מִהָאִי שְׁנוּיָא כְּדָפְלִי: וּלְפִירֵשׁ זֶה שְׁאֵנִי מְפָרֵשׁ דְּלֹא יִגְמֹר בְּצָרוֹת דְּקָאֵמֵר דְּאֲפִילוּ צָרוֹת גּוֹפִיָּהּ לֹא נִפְטְרוּ הוֹאִיל וְאִית לֵן חֲלִיצָה פְּשָׁרָה אִם כֵּן מְנ"ל לְרַבֵּינוּ ו"ל הָאִי סְבָרָא וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּרַבֵּינוּ ו"ל דְּקָדֵק שְׁפִיר דְּאֲלִיבָא דְשְׁנוּיָא בְּתָרָא דְסְבָרָא דְנִפְשָׁה פְּטָרָה בְּגִרּוּעָה וְאַף אִם יְכוּלָה לְחַלְוֹן בְּכִשְׁרָה צ"ל הָאִי שְׁנוּיָא דְמְשַׁנֵּי דְשְׁמוּאֵל הִתְחִיל בְּאַחֵיו וְכו' קָאֵמֵר דַּה"ק וְנִפְשָׁה פְּטָרָה וְא"כ לְפִי פִי זֶה שְׁפִיר דְּקָדֵק רַבֵּינוּ ו"ל דְּהִיכָא דְחֲלִיצַת שְׁתִּיָּהּ פְּחוּתוֹת דְּשְׁתִּיָּהּ צְרִיכוֹת חֲלִיצָה וְכַדְפִּירְשְׁתִּי וְאַף עַל גַּב דְּאֲלִיבָא דְשְׁנוּיָא קָמָא לֹא מְצִי לְפָרוּשֵׁי לָה הָכִי מְפָל מְקוֹם לֹא אֲשַׁפְחוּן לָה לְשְׁנוּיָא קָמָא דְלִיפְלִיג עַלָּה דְשְׁנוּיָא בְּתָרָא בְּהָאִי סְבָרָא וְלוֹמֵר דְּהִיכָא דְחֲלִיצַת שְׁתִּיָּהּ פְּחוּתוֹת דְּחֲלִיצַת אַחַת מִהֶן פּוֹטְרַת אֶת צָרְתָּהּ וְא"כ לִית לֵן לְמִימֵר דְשְׁנוּיָא קָמָא פְּלִיגָא עַלָּה דְשְׁנוּיָא בְּתָרָא בְּהָאִי סְבָרָא הָרִי שְׁעָלוּ דְבָרֵי הָרַב מִיּוֹשְׁבָם עַל מְכוּנָם דְּאִיהוּ ו"ל פּוֹסֵק כְּשְׁמוּאֵל בְּהֵיא דְאַחֵיו וְצָרוֹת וּבַעֲלַת גִּט וּבַעֲלַת מֵאֵמֵר וְצָרוֹתֵיהֶן וְכוּן גְּמִי בְּהֵיא דְשִׁלְשׁ אַחֵיו שְׁנָפְלוּ לְפָנָיו שְׁנֵי אַחִין יְבָמִין דְּהָא הוּא סוּבֵר דְּחֲלִיצָה פְּסוּלָה אִינְהָ צְרִיכָה חֲזוֹר עַל כָּל הָאֲחִין וְהִיכָא דְחָלַץ הַיָּבָם שֶׁחֲלִיצָתוֹ פְּחוּתָה לִיבָמָה אַחַת מִהֶן הוֹתֵרָה הוּא וְאַף שֶׁחֲלִיצַת אַחִיו יוֹתֵר מְעוּלָה דְלִמְפָטֵר נִפְשָׁה לֹא בְּעֵינָן חֲלִיצָה מְעוּלָה אֲבָל צָרְתָּהּ לֹא הוֹתֵרָה וְחֲלִיצַת אַחֵיו חֲלִיצָה פְּחוּתָה הִיא כְּדָפְלִי הוּא ו"ל כַּפ"ו: וּמִשּׁוּם הָכִי הָרַב ו"ל לֹא הִנְצָרָה לְהִבִּיא בְּפִסְקִיו הֵהוּא דַּג' אַחֵיו שְׁנָפְלוּ לְפָנָיו שְׁנֵי אַחִין יְבָמִין שֶׁהָדִין הֵהוּא מְבוֹאֵר הוּא תוֹף דְּבָרָיו בְּזָה הַלְשׁוֹן שְׁכַתָּב יְבָמוֹת רַבּוֹת וְכו' וּבְאֵר לָנו כְּמָה דִּינֵין בְּדָרָה קִצְרָה וְלְכַאוּר' נִרְאָה דְּאִיהוּ ו"ל סְבַר כְּשְׁנוּיָא בְּתָרָא דְשְׁמוּאֵל כְּדָפְרִישְׁתִּי וּמָה שֶׁהִנְצָרָה לְהִבִּיא הֵהוּא דְאַחֵיו וְצָרוֹת דְּחָלַץ לְאַחֵיו לֹא הוֹתֵרוּ צָרוֹת חָלַץ לְגָרוֹת הוֹתֵרוּ הָאֲחֵיו כְּמְבוֹאֵר בְּפִסְקִיו כַּפ"ו הֵינּוּ מִשּׁוּם שְׁבָא לְפִסְקִי כְּשְׁנוּיָא דְמְשַׁנֵּי רַב אֲשֵׁי דְטַעְמָא דְחָלַץ לְצָרוֹת נִפְטְרוּ אַחֵיו מִשּׁוּם דְּלֹא אֵלִימָא זִיקָה לְשׁוּיָא לְצָרָה כְּעֵרְנָה וְלֹא כְּשְׁנוּיָא קָמָא דְמְשַׁנֵּי הֵתָם אֲלִיבָא דְשְׁמוּאֵל דְּקָאֵמֵר שְׁמוּאֵל הִתְחִיל בְּאַחֵיו וְכו' קָאֵמֵר גַּם בִּיאָר לָנו הָרַב ו"ל בְּהֵוֵא לִישְׁנָא דְחֲלִיצַת אַחֵיו חֲלִיצָה פְּחוּתָה הִיא שְׁלֵא יְטַעָה אָדָם בְּדַבְרֵי הָרַב ו"ל לוֹמֵר שֶׁהוּא ו"ל אִינוּ קוֹרָא חֲלִיצָה פְּחוּתָה אֵלָא אִם נְחָלְצָה בְּעֵלַת גִּט אוּ בְּעֵלַת מֵאֵמֵר הוֹאִיל וּמַעֲשִׂיו גָּרְמוּ לוֹ לְפִסְלוֹת הַחֲלִיצָה שְׁעֵשׂ מַעֲשֵׂי שְׁלֵא הִנְהָ צְרִיָּה בּוּ כָּלֵל

ופיחת החליץ' דהאי חליץ' לא הוּיָא פּשָׁאָר החליצות הואיל ונפסל על ידי מעש' אַבְל לענן אַחיות שלא נעש' שום מעשה הפוסל אלא שְׁמֵן השמים איבע דְּבַר ונפלו לפני היבְּמִין שְׁכָל אחת מהן היא אַחות זיקתו שְׁל כָּל אחת מהן או שְׁנַתֵּן לאחת מהן חליץ' כְּדִי לְפִנּוּטְר' בְּדִין תּוֹר' אֶפְשָׁר שְׁהִינּוּ טוֹעִין לומר שִׁזּוּ לא תִּקְרָא חליץ' פְּחוּת' אֶלָּא חליץ' פְּסוּל' וּתְפִטּוֹר צרת' דְּחִלְצִית שְׁתִּיהֵן שְׁנָה שְׁיִישׁ לְנוּ לְדַמּוֹת חליצות אֵלּוּ לְחִלְצוֹת אֲסוּר מצו' וְאֲסוּר קְדוּשׁ' שְׁפּוֹטְרַת צְרָתָה פְּיֻנְצָא בְּהַ כְּדִפְיֻשְׁתִּי וְהִכָּא נְמִי תְּפִטּוֹר צרת' שְׁחִלְצִית שְׁתִּיהֵן פְּסוּלוֹת לְהִכִּי בְּיֵאָר לְנוּ הֶרֶב ו"ל דְּחִלְצִית אַחיות חליצה פְּחוּתָה הוּא: וּלְפִי פִי' זֶה אֲשֶׁר פִּירְשְׁתִּי וְאִמְרַתִּי שֶׁהֶרֶב ו"ל דְּקִדְק בְּלִשׁוֹנוּ וְיִישׁ הִפְרֵשׁ בְּדַבְּרֵי בֵּין חִלְצִיה פְּחוּת' לְחִלְצִי' פְּסוּל' אֵל תִּקַּשׁ לִי מֵרִיב"ה ו"ל מִגְרָסַת סְפָרִי הִדְפּוּס שְׁגוֹרְסִין בְּדַבְּרֵי הֶרֶב בְּמִקּוֹם פְּחוּתָה פְּסוּלָה וְ"ל וְהֶרֶב"ם פְּתַב וכו' עַד אוּ עַד שְׁיִחְלְצוּ כָּל הָאֲחִין לְאוּתָהּ שְׁנַחְלִצִי' חִלְצִי' פְּסוּלָה שְׁאִין חִלְצִיה פְּסוּלָה וכו' דְּנִרְאָה דְּטַעוֹת נָפַל בְּסְפָרִים וְנִנְסַחַת שְׁל הֶרֶב מְסִייעֵנִי דְמָה לוֹ לְרִיב"ה ו"ל לְשִׁנּוֹת נִנְסַחַת הֶרֶב וְלִגְרוֹס בְּמִקּוֹם פְּחוּתָה פְּסוּלָה דְּהָא אִין לומר שְׁבָא לְבָאָר לְנוּ הִפְדּוּ כָּל מָה שְׁפִי' וְלוּמ' דְּאִין הִפְרֵשׁ בֵּין פְּחוּתָה לְפְסוּלָה דְּלָאוּ נִפְקָא מִינָה מִיָּדִי בְּדִין הָאֲחִיות אֲשֶׁר מְדַבֵּר בְּבִיאוּרוֹ עַד הִנֵּה עֲזַרְנִי ה' וּפִי' דְּבָרֵי הֶרֶב ו"ל לְפִי הַנִּנְסַחַת שְׁמַצָּאתִי בְּסְפָרִים יִשְׁנִים שְׁגוֹרְסִין לְמַעְלָה בְּדִין חִלְצִיה וְ"ל וְאִם קְדָמָה גִּט אוּ מֵאָמַר וכו' הֲרִי זֶה נִקְרָאת חִלְצִיה פְּסוּלָה וּלְמַטָּה בְּדִין הִיבְּמוֹת גּוֹרְסִין וְצָרִיכָה אַחַת מֵהֵן חִלְצִיה לְהִתִּירָן לְזָרִים וְכֵן הוּא גַּם כֵּן בְּסְפָרִי הִדְפּוּס וְהִשְׁתָּא אֲתַחִיל לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַבִּינוּ כְּפִי נִנְסַחַת הַסְּפָרִים אֲשֶׁר גּוֹרְסִין בְּעַנְיֵן חִלְצִיה וְ"ל שְׂאִם קְדָמָה גִּט אוּ מֵאָמַר שְׁנַקְרָאת חִלְצִיה פְּחוּתָה וּלְפִי הַנִּנְסַחַת שְׁכַתְּבָה בְּעַל מַגִּיד מְשֻׁנָּה בְּדַבְּרֵי הֶרֶב שְׁכַתְּבָה שְׁהַנִּסְחָ' הַנְּכוּנָ' הִיא וְצָרִיכָה כָּל אַחַת מֵהֵן חִלְצִיה לְהִתִּירָן לְזָרִים וְאומר שְׁלְפִי זֹאת הַנִּנְסַחַת דַּעַת רַבִּינוּ לְפִסְטוֹק כְּרַב דְּנִרְאָה לומר דְּרַב פְּלִיג עָלֵיהּ דְּשְׁמוּאֵל בְּהִיא דְּאֲחִיות וְצָרוֹת בְּמֵאִי דְּקָאָמַר חִלְצִי לְצָרוֹת נְפִטְרוּ אַחיות וְרַב פְּלִיג עָלֵיהּ וְסִבֵּר דָּאָם חִלְצִי לְצָרוֹת לֹא נְפִטְרוּ אַחיות הוּאִיל וְחִלְצִית הַצָּרוֹת פְּסוּלָה וְכֵן נְמִי אִם חִלְצִי לְצָרוֹת לֹא נְפִטְרוּ ב"ג אוּ ב"מ הוּאִיל וְחִלְצִיתָן פְּסוּלָה הִיא דְּהָא רַב סִבֵּר כְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא דְּחִלְצִיה פְּסוּלָה צָרִיכָה לְחַזוֹר עַל כָּל הָאֲחִין וְלֹא קָא מְפִלִּיג בֵּין הִיכָּא שְׁחִלְצִית הִיבְּמֵן הַחוֹלֵץ מְעוֹלָה מְשָׁל חֲבִירוֹ לְבֵין הִיכָּא שְׁחִלְצִית הִיבְּמֵן הַחוֹלֵץ פְּחוּתָה מְשָׁל חֲבִירוֹ אֶלָּא אִמְרִינוּ כָּל הִיכָּא שְׁהַחִלְצִיה הִיא פְּסוּלָה צָרִיכָ' חַזוֹר וְאָף שְׁחִלְצִית אַחִיו יוֹתֵר פְּחוּתָה דְּהָא רַבָּה בַּר רַב הוּנָא לֹא אָמַר בְּמְעוֹלָה וּגְרוּעָה אֶלָּא תִּלְהַ שְׁרָשׁ דְּבָרֵינוּ בְּפְסוּלוֹת הַחִלּוּצָה דְּכָל הִיכָּא שְׁהַחִלְצִיה פְּסוּלָה צָרִיכָה חַזוֹר וּא"כ כ"ש שְׁצָרִיכָה לְחַזוֹר עַל כָּל הַצָּרוֹת דְּהָא אֵלִיבָא דְּשְׁנוּיָא' בְּתֵרָא דְּמִשְׁנֵינָן אֵלִיבָא דְּשְׁמוּאֵל מְקִילוֹ טוֹבָא בְּחִלְצִית אַחִין לְעַנְיֵן חַזוֹר מְחִלְצִית הַצָּרוֹת דְּבְחִלְצִית אַחִין פּוֹטְרַת הִיבְּמָה אֵת עֲצָמָה מְזִיקַת כָּל הָאֲחִין בְּחִלְצִית אַחַת מֵהֵן וְאִינָה צָרִיכָ' חַזוֹר בְּאַחִין וְחִלְצִית הַצָּרוֹת צָרִיכָה חַזוֹר וְאִפִּי' לְשְׁנוּיָא קָמָא דְּמִשְׁנֵינָן אֵלִיבָא דְּשְׁמוּאֵל דְּאִמְרִינוּ דְּכִי הִיכָּא דְּבַעֵי שְׁמוּאֵל חִלְצִיה מְעוֹלָה בְּחִלְצִית הִיבְּמוֹת כְּדִי שְׁתְּפִטֵּר צְרָתָה בְּחִלְצִיתָהּ ה"נ בְּעֵינָן חִלְצִיה מְעוֹלָה בְּיָבְמִין כְּדִי לְפִטּוֹר הִיבְּמָה אֵת עֲצָמָה מְזִיקַת כָּל הָאֲחִין וּא"כ אֵלִיבָא דְּרַב לֹא מְצִי לְמִימַר דְּהוּאִיל וְרַב סִבֵּר דְּחִלְצִיה פְּסוּלָה צָרִיכָה חַזוֹר בְּאַחִין כָּל שְׁכָן שְׁצָרִיכָה חַזוֹר בְּצָרוֹת דְּהָא אֵלִיבָא דְּהָא שְׁנוּיָא חִלְצִית הַצָּרוֹת וְחִלְצִית הָאֲחִין שְׁוִין הֵם לְעַנְיֵן חַזוֹר נְהִי דְּלָאוּ כ"ש הוּא מ"מ אֵית לָן לְמִי' דְּכִי הִיכָּא דְּסִבֵּר דְּחִלְצִיה פְּסוּלָה צָרִיכָה חַזוֹר בְּאַחִין ה"נ סִבֵּר דְּצָרִיכָה חַזוֹר בְּצָרוֹת דְּשְׁוִין הֵם וּלְפִי מָה שְׁאֶפְרֵשׁ בַּע"ה דְּלְשְׁנוּיָא קָמָא נְמִי יֵשׁ לְחִלְקָ בֵּין

חליצת האחין לחליצת הצרות א"כ יש לנו לומר דהואיל ורב סבר דחליצ' פסולה צריכה חזור באחין כל שפן שצריכה חזור בצרות כדפני' ואין חליצת אחת מהן פוטרת צרתה ואף שחליצתה מעיל' משל צרתה ופליג עליה דשמואל דסבר חלץ לצרות נפטרן אחיות ועל דרף זו כתב הרא"ש בשם הראב"ד ז"ל פדי לפרש דברי הרי"ף שפתיב בסתם דהלכתא כשמואל ולפי משו' לשונו נראה דקאי במאי דקאמר שמואל חלץ לאחיות לא הותרו צרות וכו' וכתב עליו הראב"ד האי פסק כשמואל לא צריכה אהא מילתא דהא ליכא פלוגתא עילגויה אלא וכו': והראב"ד פתב דלדברי הרי"ף ז"ל הלכה כרב דחליצה פסולה צריכה לחזר על כל האחין דהכי ק"ל דהלכתא כרב באסורי והוצרך לפסוק כמימרא בתרייתא דשמואל דאמר חלץ לצרות נפטרן אחיות דלא תימא כל חליצה פסולה צריכה לחזר על כל האחין ואלו שתייהן חליצות פסולות ניגהו קמ"ל דכי אמרינן חליצה פסולה חוזרת הני מילי כששתי החליצות שוות אז צריכה לחזר על כל האחין וכל שפן על הצרות אבל אם אחת מהן מעול' מחברת' אע"פ שהיא נמי פסול' כגון חליצת צרות במקום אחיות המעול' שבהן פוטרת והגרועה אינה פוטרת ונכון היא עכ"ל הראש ז"ל הרי שפתיב בהדיא דהואיל ורב סבר דחליצה פסולה צריכה חזור באחין כל שפן שצריכה חזור בצרות ואף על גב שהוא פוסק דהני מילי כששתי החליצות שוות אבל אם חליצת אחת מהן מעולה מחברתה אף על פי שהוא פסולה פוטרת את צרתה מכל מקום רבינו ז"ל פליג עליה ופוסק דכל היכא דחליצה הניא פסולה אע"פ שהיא מעולה אינה פוטרת את צרתה אלא כל אחת מהן צריכה חליצה כמו שאפרש בע"ה וא"ת לפי מאי דפרישית וכו' לדעת הראב"ד ז"ל ה"מ בריש ר"ג דפריף ליה לרבה בר רב הונא דקאמר חליצה פסולה צריכה לחזר על כל האחין מסיפא דבבביתא דקתני וכו' אתה אומר בשני יבמין וביבמה אחת בלאו סיפא נמי ליפרוף ליה מרישא דקתני בשני יבמות דנפלו לפני יבם אחד דחליצה לאחת מהן דהא כל שפן הוא וי"ל דעדיף ליה למיפרף מסיפא דהני בהדיא וא"ת לפי מאי דפרישית דלרב ולרבה בר רב הונא דקאמר בסתם חליצה פסולה צריכ' חזור היינו אפילו היכא שחליצת היבם החולץ מעולה מחליצת אחיו אפתי קשה מההיא סוגיא דר"ג שהבאתי לעיל דתנו ה"מ פיצד עשה מאמר בזו ומאמר בזו שני גיטין וחליצה וכו' עד גט לזה גט לזה צריכות הימנו חליצה ואמרינן לימא מסייע ליה לרבה בר רב הונא דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין: ויש לנו לדקדק על שהיא סוגיא כמו שהקשיתי לעיל ולא נוכל לתרץ מה שפכר תרצתי דהא לפי מאי דפרישית רבינו ז"ל סבר דלרבה בר רב הונא חליצה פסולה צריכה חזור אי הוי חליצה מעולה מהחליצות האחרות וי"ל דנהי דרבינו ז"ל דלפי האמת הואיל ורבה בר רב הונא לא פירש אלא קאמר בסתם חליצה פסולה צריכה חזור אלמא דכל היכא דהניא חליצה פסולה אפילו אי הניא מעולה צריכה חזור דלא יצאה מפלל פסולה מ"מ מ"ה קאמר תלמודא ה"מ לימא מסייע ליה וכו' ולא קא פריף רישא לסיפא דהמקשה הנה סבר דהוי מצי למדחי ליה ולומר דחליצה פסולה דקאמר רבה בר רב הונא חליצה פחותה מחליצת אחיו קאמר וכדפני' לעיל: ומשום הכי קפריף ליה דעדיף מניה וקל: ולעולם אני אומר דדעת רבינו ז"ל היא דרב פליג עליה דשמואל דסבר דהיכא דחלץ לצרות לא נפטרן אחיות או ב"ג או ב"מ וכדפני' והרב ז"ל פוסק כנותיה דהא קיימא לן הלכה כרב באסורי ואף על גב שהוא זכרו לברכה פוסק בהדיא כשמואל דחליצה פסולה אינה צריכה לחזר

על כל האחין וְנוקא בְּחִזּוֹר אַחִין הוּא דְּפִסְק כְּשִׁמוּאֵל מְשׁוּם דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּהִלְכְתָּא כְּנִתְיָה לְגַבִּי רַב סָבַר כְּשִׁמוּאֵל דְּחִלְיָצָה פְּסוּלָה אֵינָה צְרִיכָה לְחִזּוֹר עַל כָּל הָאֲחִין כְּדַכְתַּב הָרַא"ש וְז"ל וְנִרְאָה מִתּוֹךְ דְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּאִין הִלְכָה כְּרַב כִּי הִקְשׁוּ אֵהָא דְקָאֵמַר ר' יוֹחָנָן לְמַן מִתָּה שְׁנִיָּה מְוֹתֵר בְּרֵאשׁוֹנָה וּפְרִיָּה לִיָּה ר"י בַר' חֲנִינְא מִמִּתְנִי' דַּד' אַחִין וְאַמַּאי גִּיקוּם חַד מְנִיָּהוּ לְחִלּוֹץ לְשְׁנִיָּה וְכו' וְאַמַּאי לֹא פְרִיָּה לִיָּה לְרַב דְּלִדְיָדִיָּה ק' טְפִי דְיִחְלוֹץ לְאִיזוּ שְׁיִרְצָה וְהָאֲחֵרַת תְּתִיבָם וְתִרְצוּ מְשׁוּם דְּרַב סָבִירָא לִיָּה חִלְיָצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לְחִזּוֹר עַל כָּל הָאֲחִין וְשְׁנִיָּהֶם צְרִיכִים לְחִלּוֹץ לֹא הִילְכָה א"א שְׁתִּיבָם הַשְּׁנִיָּה וּמָה שְׁלֹא דְקָדַק הַתְּלִמוּד לִישְׁנֵי הַכִּי מְשׁוּם דְּמוֹכְחָא מִלְתָּא דַּלְר' יוֹחָנָן אִין צְרִיָּה לְחִזּוֹר שְׁהֵרִי פְשִׁהֲקֶשָׁה לֹו רַבִּי חֲנִינְא וְלוֹקִים חַד מְנִיָּהוּ וְלִיחְלוֹץ לְשְׁנִיָּה וְרֵאשׁוֹנָה תְּשִׁתְּרִי לְאִידָךְ רַבִּי יוֹחָנָן לֹא הִשִּׁיב לֹו וְהֵלֵא שְׁנִיָּהֶם צְרִיכִים לְחִלּוֹץ לְשְׁנִיָּה אֶלְמָא דַּר' יוֹחָנָן ס"ל דְּאִין צְרִיכִין לְחִזּוֹר כְּשִׁמוּאֵל דְּאָמַר לְעִיל אֶחָד חוֹלֵץ לְכוֹלֵן וְכִינּוֹן דַּר' יוֹחָנָן סָבַר כְּשִׁמוּאֵל הִלְכְתָּא כְּנִתְיָה עַכ"ל הָרִי שְׁפַתְבָּ בְּהִדְיָא דַּר' יוֹחָנָן סָבַר כְּשִׁמוּאֵל דְּחִלְיָצָה פְּסוּלָה אֵינָה צְרִיכָה לְחִזּוֹר עַל כָּל הָאֲחִין וְכִינּוֹן דַּר' יוֹחָנָן סָבַר כְּנִתְיָה הִלְכְתָּא כְּנִתְיָה וְרַבִּינוּ וְז"ל גְּמִי סָבַר כְּדַעַת הָרַא"ש דְּהִלְכְתָּא כְּשִׁמוּאֵל לְעַנְיָן זֶה דְּאִין חִלְיָצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה חִזּוֹר בְּאַחִין הוֹאִיל וְר' יוֹחָנָן קָאִי כְּנוּתִי אֶבְל גַּבִּי חִזּוֹר הַצְּרוֹת שְׁלֹא מְצָאנוּ אֶמּוֹרָא אַחַר שְׁיִסְבּוֹר כְּשִׁמוּאֵל אִין לָנוּ לְהוֹצִיא פְּסִק זֶה מִן הַפְּלֵל דְּרַב וְשִׁמוּאֵל הִלְכָה כְּרַב בְּאַיְסוּרֵי: וּמ"ה פּוֹסֵק רַבִּינוּ בְּחִזּוֹר הַצְּרוֹת כְּרַב דְּהִיכָא דְּהַחִלְיָצָה הֵינָא פְּסוּלָה כָּל אַחַת מֵהֶן צְרִיכָה חִלְיָצָה וּבְחִזּוֹר הָאֲחִין כְּשִׁמוּאֵל וְכַדְפִּי וְלִפִּי זֶה אֲתִי שְׁפִיר הַגְּנוֹסְחָה שְׁבַדְכַרֵּי הָרַב בְּעַנְיָן חִלְיָצָה שְׁאָם קַדְמָה גַּט אוּ מְאָמַר מִיָּבָם זֶה בֵּין מְאָחִיו בֵּין בֵּה בֵּין בְּצַרְתָּה הָרִי זֹו נִקְרֵאת חִלְיָצָה פְּחוּתָה: וְכֹן גְּמִי אֲתִי שְׁפִיר הַגְּנוֹסְחָה שְׁבַסְפְּרִי הִישְׁנִי שְׁהַזְכִּיר שְׁגוֹרְסִי הָרִי זֹו שְׁנִקְרֵאת חִלְיָצָה פְּסוּלָה דְּאִין הַפְּרִשׁ בֵּין פְּחוּתָה לְפְסוּלָה שְׁכָּל חִלְיָצָה פְּסוּלָה קָרִי לָהּ הָרַב וְז"ל פְּחוּתָה שְׁפִירוּשׁ פְּסוּלָה פְּחוּתָה וּגְרוּעָה וְכַדְפִּי רַש"י וְז"ל וְכֹן גְּמִי אֲתִי שְׁפִיר הַגְּנוֹסְחָה שְׁפִי בַעַל מ"מ בְּדַכְרֵי הָרַב בְּדִין הִיבְמוּ הַרְבוֹת שְׁגוֹרְסִי וְצְרִיכִי כָּל אַחַת מֵהֶן חִלְיָצָה דְּהוֹאִיל וְהַחִלְיָצָה הִיא פְּסוּלָה לֹאוּ פְּחוּתָה צְרִיכָה כָּל אַחַת מֵהֶן חִלְיָצָה וְהִינּוּ כְּרַב וְכַדְפִּירְשִׁתִּי וְכַדְכְּתַב בְּתַר הַכִּי גַחְלָצָה אַחַת מֵהֶן פִּירוּשׁ מִהִיבְמוּ הַרְבוֹת הֵהֶם וְכַדְפִּי לְעִיל חִלְיָצָה פְּחוּתָה פִּי חִלְיָצָה פְּסוּלָה הוֹתֵרָה בֵּין שְׁתֵּיהֶן מְעוּלָה מְחִלְיַת הִיבְמוּ הָאֲח' בֵּין שְׁתֵּיהֶן גְּרוּעָה מְחִלְיַת הִיבְמוּ הָאֲחַר אִין חִלּוֹק דְּלֹא קְפִדִּינוּ אֶלְא לְפִסְלוֹת הַחִלְיָצָה דְּהִיכָא דְּנַחְלָצָה חִלְיָצָה פְּסוּלָה דְּהוֹתֵרָה הִיא וְכו' שְׁכָּל אַחַת מֵהֶן צְרִיכָה חִלְיָצָה וְהִינּוּ כְּרַב וְכַדְפִּי וְאֵע"ג דְּגַבִּי אַחִיוֹת וְצְרוֹת פְּסִק רַבִּי כְּשִׁמוּאֵל דְּחִלְיַת הַצְּרוֹת פּוֹטְרוֹת אֵת הָאֲחִיוֹת כְּדַכְתַּב בַּפ"ז בְּהִדְיָא דְּנוֹקָא בְּהֵיכָא דְּאַחִיוֹת הוּא דְּפִסְק הָרַב כְּשִׁמוּאֵל דְּחִלֵּץ לְצְרוֹת גְּפִטְרוּ אַחִיוֹת אֶבְל שְׁאָר חִלְיַת פְּסוּלוֹת אֵע"ג דְּהִיוּ מְעוּלוֹת אִינּוּן פּוֹטְרוֹת אֵת צְרוֹתֵיהֶן דְּחִלְיָצָה פְּסוּלָה אֵינָה צְרִיכָה חִזּוֹר בְּצְרוֹת כְּרַב וְהִינּוּ טַעְמִיָּה דְּרַבִּינוּ וְז"ל מְשׁוּם דְּגַבִּי אַחִיוֹת נִרְאָה קִצַּת דְּסָבַר רַב אֲשֵׁי כְּנִתְיָה דְּהָא כְּשָׁבַא לְתַרְץ דְּבַרֵי שְׁמוּאֵל קָאֵמַר בְּסִתָּם מְשׁוּם דְּלֹא אֵלִימָא זִיקָה וְלֹא קָאֵמַר הִינּוּ טַעְמִיָּה דְּשִׁמוּאֵל וְתַנְיָא גְּמִי כְּנוּתִי כְּדֵאִיתָא הֵתָם אֶבְל גַּבִּי ב"ג וּב"מ דְּלֹא תַנְיָא כְּנוּתִי וְגַם לֹא מְצִינוּ מִי שְׁיִפְסוֹק כְּמוֹתוֹ אִין לָנוּ לְהוֹצִיא פְּסִק זֶה מִן הַפְּלֵל דְּרַב וְשִׁמוּאֵל הִלְכָה כְּרַב בְּאַסוּרֵי: וְאַל יִקְשֶׁה לָּהּ לֹוּמַר דַּמ"ש גַּבִּי אַחִיוֹת אִינּוּן דְּחִלְיַת הַצְּרוֹת פּוֹטְרַת אוֹתָן אֵע"ג דְּחִלְיָצָה פְּסוּלָה גַבִּי שְׁאָר חִלְיַת אִינּוּן פּוֹטְרוֹת צְרוֹתֵיהֶן אַף עַל גַּב דְּהוּוּ מְעוּלוֹת דְּלֹא דְּמוּ שְׁאָר חִלְיַת פְּסוּלוֹת לְחִלְיַת צְרוֹתֵיהֶן שְׁל אַחִיוֹת שְׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לֹו טַעַם

בפני עצמו ואין האחד תלוי בתוכו דגבי חליצת האחיות הטעם שחליצתן פסולה הוי משום די"ז וגבי ב"ג הטעם שחליצתן פסולה הוי משום ביאה אחר חליצה דלא לימרו גט להוציא וחליצה להוציא וכו' כדאיתא בתוס' ר"ג וכן טעמא דב"מ הוי משום ביאה אחר ביאה וכו' כדאיתא התם וגבי אחיות הצרות פוטרת את האחיות והיינו משום דכי תקון רבנן לזיקה תקון ליה כב"ג שהצרה תהא פוטרת את האחיות שלא הונזיקו את הזיקה כל כך לומר הואיל וחליצת הצרה פסולה לא תהא פוטרת את האחות אלא הם אמרו שתהא זיקה והם אמרו שהצרות יהיו פוטרות את האחיות שלא רצו להחזיק את הזיקה כ"כ כדקאמר רב אשי התם אבל גבי שאר חליצות פסולות כגון חליצות צרת ב"ג או חליצת צרת ב"מ וחליצת ב"ג וחליצת צרתה הוי פסולות מגזירה חדא דהיינו משום ביאה אחר חליצה והי' גזירה שייכא בצרה כמו בב"ג וכן נמי חליצת ב"מ וחליצת צרתה הויא פסולה משום ביאה אחר ביאה והי' גזירה שייכי בצרה כמו בב"מ פסק רבינו פרב דסבר דחליצה פסולה צריכא חזור בצרות והואיל והיינו נמי חליצת פסולה אע"ג דהויא מעולה אינה פוטרת את ב"ג או ב"מ דהואיל ולא מצינו שום אמורא שיפסוק כשמואל אין לנו להוציא פסק זה מן הכלל דלרב ושמואל הלכה כרב באיסורי ואחיות דפסקינן כשמואל שאני דכי תקון רבנן הכי תקון וכדפרשתי: ואם תאמר והיינו פסק רבינו ז"ל כרב לענין בעלת גט ובעלת מאמר דכל אחת מצרותיהן צריכה חליצה והיא לפי מאי דאבעיא לן בפרק ד' אחין משמע דחליצה מעולה אף על פי שהיא פסולה פוטרת הצרה דאבעיא לן התם בעלת גט ובעלת מאמר איזו מהן קודמת פירוש שחליצתה תפטרן צרתה וחליצת צרתה לא תהא פוטרת אותה ופשוט רב אשי דבהדדי ניהו אלמא משמע דהיכא דחליצת האחת מעולה דפוטרת את צרתה ודוחק גדול לומר דאף על גב דהלכתא כרב הי' בעיא אליבא דשמואל וי"ל דכתב בבעלת גט ובבעלת מאמר דהווי תרי גזירות דבעלת גט הוי משום ביאה אחר חליצה ובעלת מאמר הוי משום ביאה אחר קא מבעיא לן דאע"ג דרב סבר דחליצ' פסול' צריכה חזור הכא שאני דהואיל והווי תרי גזירות ויש כל כך הפרש גדול ביניהם דהאי מקרב והאי מרחק הנה ס"ד למימר דחד מנייהו יותר עיקר ויהא פוטר את הצרה אבל גבי בעלת גט וצרותיהן דבכולהו חליצתה פסולה מגזירה חדא או שאר חליצות פסולות שאין ביניהם החלוק הנה שבבעלת גט ובבעלת מאמר אין חליצת אחת מהן פוטרת צרתה דחליצה פסולה צריכה חזור בצרות כרב ופשיט רב אשי דבהדדי ניהו ושתייהן צריכות חליצה עד פה דברי בפ"י דברי הרמב"ם בנוסח האחרת ולכל ב' הפי' אשר פי' הרב ז"ל פוסק כשמואל דחליצה פסולה אינה צריכה חזור באחין ואף על גב דשמואל בעי חליצה מעולה דהיכא דמצי למחליץ חליצה מעולה לא תחליץ בגרועה ה"מ למפטר צרתה אבל למפטר נפשה פטרה אפי' בחליצה גרועה ולכאורה נראה דפוסק הרב כשנויא בתרא דשמואל: ומעתה אתחיל לפרש דברי ריב"ה ז"ל ואומר דהוא ז"ל תמה בדברי הרב דאמאי לא הביא בפסקיו ההיא דג' אחיות שנפלו לפני שני אחין יבמין הואיל והוא ז"ל פוסק כשמואל דחליצה פסולה אינה צריכה חזור באחין וכו' כמו שהקשתי לעיל וכ"ת שהדין ההוא מבואר הוא בדברי הרב וכדפירשתי לעיל הא לימא דהא בדברי הרב ז"ל לא נתבאר לנו היכא דחליצת אחת מן האחין פשרה כגון רחל ולא דנפל לפני ראובן ושמעון בזו אחר זו ונפלה לאה מתחלה וחליץ לה ראובן ואחר כך נפלה רחל דהשתא חליצת ראובן כרחל חליצה פסולה היא דהויא אחות חליצתו

ונחליצת שמעון כשרה וקלץ לה ראובן שחליצתו פסולה אם הותר רחל בחליצת ראובן או לא הותרה הואיל וקניימא חליצת שמעון דהוי חליצה כשרה דהא רבינו ז"ל לא קא מייירי אלא איבמות הבאות מבית אחד וקאמר שאם נחלצה אחת מהן חליצה פחותה דהיינו שקדם גט או מאמר לפירושי הראשון או שניתן גט או מאמר לאיזו יבמה מהן לפירושי השני דהותרה הוא והתם חליצת כל היבמין וחליצת כל היבמות פסולה אבל היכא שחליצת אחד מן האחין כשרה וקלץ לה האח שחליצתו פסולה לא נתבאר לנו בדברי הרב ז"ל אם הותרה היבמה הנחלצת או לא הותרה עד שיחלוץ לה האח שחליצתו כשרה וכ"ת דהרב ז"ל סבר דלא הותרה בפסולה היכא דאיכא חליצה כשרה ומ"ה לא הזכיר בדבריו לפרש דחליצה פסולה פוטרת את הנחלצת אלא היכא דכולהו חליצות פסולות אבל היכא דחליצת אחד מהאחין כשרה לא הותרה עד שתחלוץ בכשרה הא ליתא דא"כ יש לתמוה על הרב ז"ל דכמאן פסק לא כשנויאי קמא דשמואל ולא כשנויאי בתרא דהא לשנויאי קמא לא מפלגינן בין מפטר נפשה למפטר צרתה דאפי' למפטר נפשה בעינן חליצה היותר מעולה ואף על גב דכולהו חליצות פסולות נינהו דאין חלוק כלל בין מפטר נפשה למפטר צרתה ולשנויאי בתרא אפילו היכא דקניימא חליצה כשרה פטרה נפשה בפסולה דהא שמואל פליג עליה דרב דקאי בדנפל בזו אחר זו ועלה קאמר שמואל אחד חולץ לכולן וכדי לישב קושיא זו סבר ריב"ה דהרב ז"ל פסק כשנויאי קמא דשמואל דלשנויאי קמא נמי יש חלוק בין מפטר נפשה למפטר צרתה ואתחיל לומר דנלע"ד דריב"ה מפרש לה לההוא סוגיא לפי דעת רבינו ז"ל בדרף זו אשר אפרש בעזרת האל: ואומר דרבינו ז"ל הולך לפי שטתו דסבר דחליצת כל האחין חליצה מעולה היא וקשיא ליה לשנויאי קמא דמשני מאי אחד חולץ לכולן אאמצעות אפתי קשה דמאחר דשמעינן ליה לשמואל דבעי חליצה מעולה כדקאמר חלץ לאחיות וכו' א"כ אמאי אחד חולץ לאמצעות דהוי חליצה גרועה ליחלצו לה תרונ'יהו דהוי חליצה מעולה דלהך שנויאי לא מפלגינן בין מפטר נפשה למפטר צרתה דלמפטר נפשה נמי בעינן חליצה מעולה ותו קשה ליה קושמת ר"י בעל התוספות שהוקשה על האי שנויאי ואפתי קשה דהא מסקינן לקמן מלתא דשמואל התחיל ולא התחיל קאמר וחליצת רחל לא פטרה צרה כשהתחיל באחיות וכן חליצת צרה לא פטר רחל אלא פשר בשניה' אלא חליצה פסול' בעינן שיחלצו שתייהן והוא הדין הכא בעינן חליצה מתרוניהו דלהך לישא לא מפלגי' בין מפטר נפשה למפטר צרתה ועוד תמה הרב ז"ל על לישא דגמרא דקאמר מכדי שמעי' לי' לשמואל דאמר חליצה מעולה בעינן וכו' עד הכא קניימא חליצ' דשמעון חליצה כשרה חלץ לה ראובן חליצה פסולה ותמה הרב על המקש' במאי דנקט ברישא דמילתיה לישא דמעולה וקאמר מכדי שמעינן ליה לשמואל דאמר חליצה בעינן ובסיפא דמילתיה' נקט לישא דכשרה דקאמר הכא קניימא חליצה דשמעון חליצה כשרה ונהו ליה למנקט לישא דמעולה כדנקט ברישא דמילתיה ולמימר הכא קניימא חליצה דשמעון חליצה כשרה ונהו ליה למנקט מעולה דהא היכא דנפל בבת אחת לית לן חליצה כשרה דכולן חליצות פסולות נינהו אלא שחליצת שמעון דלית בה אלא אסור זיקא גרידא מעולה מחליצת ראובן דאית בה אסור זיקא ואסור אחות חליצה וא"כ הול"ל הכא קניימא חליצה דשמעון חליצה מעולה דהוה פריף אפילו היכא דנפול בבת אחת וכל שפן דהוה קשיא טפי בדנפול בזו אחר זו דחליצת שמעון כשרה ודעת רבינו ז"ל לתרץ אלו הקשיות היא זו דלשנויאי קמא נמי

היכא דלית לן חליצה פשרה כגון בתליצת שלישית דאי חליץ חד הויא חליצה פסולה ואי חליץ חבריה נמי הויא חליצה פסולה לא בעינו חליצה מעולה אפילו לכתחלה הואיל וכולהו חליצות פסולות נינהו ויחלוץ אי זה שירצה: אבל היכא דמצי למעבד חליצה פשרה לא תחלוץ חליצה פסולה ואי חליצה לא הותרה עד שיחלוץ לה גם האח השני פההוא דאחיות וצרות דאי חלצו האחיות לא הותרו הצרות הואיל ואיפא חליצת הצרות דהוי חליצה מעולה ואע"ג דהתם גבי אחיות וצרות פוקהו חליצת פסולת נינהו וא"ה בעי שמואל חליצה מעולה שאני הכא דלמפטר נפשה הוא דנפשה פוטרת אפי' בחליצה גרועה היכא דליכא חליצה פשרה אבל היכא דאיכא חליצה פשרה הואיל ושמעיה ליה לשמואל דלפטר צרתה בעי חליצה מעולה ואף אי חלצו האחיות לא הותרו הצרות ואע"ג דכולהו חליצות פסולות נינהו לפטור עצמה נמי אע"ג דהיכא דכולהו חליצות פסולות מקילי ופוטרת עצמה בגרועה היכא דאיכא חליצה פשרה לא מקילי אלא תחלוץ בכשרה ואי חליצה בפסולה לא הותרה דשנויא קמא סבר' דסברא הוא להחמיר יותר בפטור נפשה היכא דאיכא חליצה פשרה ולומר דאם חליצה בפסולה לא הותרה מפטור צרתה היכא דכולהו חליצות פסולות נינהו והואיל ובפטור צרתה אם חליצה בגרועה לא הותרה צרתה הואיל ואיכא חליצה מעולה ואע"ג דכולהו חליצות פסולות נינהו בפטור נפשה נמי היכא דאיכא חליצה פשרה אי חליצה בפסולה לא הותרה: ושנויא בתרא סברא דאפילו היכא דאיכא חליצה פשרה נמי פטרה אפילו בפסולה וה"פ כי בעי שמואל חליצה מעולה ואפילו היכא דכולהו פסולות נינהו למפטר צרתה אבל נפשה פטרה בכל ענין ואפילו היכא דאיכא חליצה פשרה ואל יקשה לה לומר דהואיל ושנויא קמא סברא דיש חלוק בין מפטר נפשה ובין מפטר צרתה ובלאו הכי לא קא משני מידי א"כ עקר התשובה חסרה מהספר והמקשה לא הבינו כלל הואיל והוא לא ידע חלוק בין מפטר נפשה לבין מפטר צרה והמתיר לא אמרו א"כ לא הבין תשובה כלל די"ל שהמקשה נמי ידע שפיר שיש חלוק בין מפטר נפשה ובין מפטר צרה ומהאי טעמא נקט במלתיה תרי לישני דברי שא דמלתיה נקט לישנא דמעולה ובסיפה דמלתיה נקט לישני דכשרה וקאמר הכא קיימא חליצה דשמעון חליצה פשרה והכי פריה בשלמא בדנפל בבת אחת דאיירי בה נמי שמואל לא קשיא מידי דאיכא למימר דהכא מפטר נפשה הוא ונפשה פטרה אפילו בגרועה הואיל ולית לן חליצה פשרה ואף דצרתה אינה פוטרת אלא בדנפול בזו אחר זו דעלה נמי קמיירי שמואל דהא פליג עליה דרב דמיירי בדנפל בזו אח"ז כדאמרי' התם קשיא דהואיל ושמעין ליה לשמואל דלמפטר צרה בעינו חליצה מעולה ואפי' היכא דלית לן חליצה פשרה לפטור עצמה נמי אף אי מקלינו היכא דלית לן חליצה פשרה יש לנו להחמיר שתחלוץ בכשרה דסברא היא להחמיר יותר בפטור עצמה היכא דאיכא חליצה פשרה מפטור צרתה היכא דליכא חליצה פשרה והואיל ובפטור צרתה סבר שמואל דאם חליצה בגרועה לא הותרה ואף על גב דאין שם חליצה פשרה א"כ בפטור עצמה היכא דהוי חליצת שמעון דהוי חליצה פשרה היכא חלץ ראובן דחליצה דידה הוי חליצה פסולה ומשני דמאי דקשיא לה בדנפל בזו אחר זו שפיר קאמרת דהיכא דאיכא חליצה פשרה לא חליץ בפסולה ואי חליץ לא הותרה כההיא דאחיות וכדפרשתי ושמואל אאמצעית קאמר דהואיל וחסונו דקאמר שמואל אחד חולץ לכלן וקאי בין בדנפל בבת אחת ובין בדנפל בזו אחר זו ובדנפל בזו אחר זו אי חלץ אחד לכלן לא הותרה פולן

דְּהָא אִיפָא חֲלִיצוֹת שְׁמַעוֹן דְּהוּיָא חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה א"כ הָאֵי דְקָאָמַר שְׁמוּאֵל אֶחָד חוֹלֵץ לְכוֹלֵן דְּקָאֵי אַתְרוּנְהוּ פִי רַבְּנָן וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת קָאָמַר וְא"כ בֵּין בְּדִנְפוּל בְּזוֹ אַחַר זֶה בֵּין בְּדִנְפוּל בְּבֵת אַחַת אֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת וְאֵין הִפְרָשׁ בְּגִיְהֶם אֱלָא בְּדִנְפוּל בְּזוֹ אַחַר זֶה אִי חֵלֵץ אֶחָד לְכוֹלֵן לֹא הוֹתְרוּ כּוֹלֵן הוּאִיל וְקִינְיָא חֲלִיצוֹת שְׁמַעוֹן דְּהוּיָא חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה וּבְדִנְפוּל בְּבֵת אַחַת דְּלִית לֵן חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה אֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת לְכַתְּחִלָּה וְאִי עֶבֶר חַד וְחֵלֵץ לְכוֹלְהוּ שְׁפִיר דְּמִי וְהִינּוּ מִשּׁוּם דְּהוּאִיל וּבְדִנְפוּל בְּזוֹ אַחַר זֶה דְּאִיפָא חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה אִם חֵלֵץ אֶחָד לְכוֹלֵן לֹא נִפְטְרוּ כּוֹלֵן תְּקוּן רַבְּנָן נְמִי אִפִּילוּ בְּדִנְפוּל בְּבֵת אַחַת שְׁלֵא יַחְלוּץ אֶחָד לְכוֹלֵן לְכַתְּחִלָּה וְאִי עַל גַּב דְּלִית לֵן חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה שְׁלֵא לְחַלֵּק בְּאַחֲיוֹת שְׁאִם תְּתִיר בְּדִנְפוּל בְּבֵת אַחַת שְׁמָא יָבוֹאוּ לְהַתִּיר אִפִּילוּ בְּדִנְפוּל בְּזוֹ אַחַר זֶה נְמִי דְסָבְרִי מְאִי אִיכְפַת לֵן בֵּין אֱלוּ וְלֵהֲכִי תִיקוּן בְּאַחֲיוֹת שְׁנִפְלוּ לִפְנֵי שְׁנֵי אַחֲיוֹת אִפִּילוּ בְּבֵת אַחַת דְּאֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת: אַבְל בְּשְׁלִישֵׁי דְאַפִּילוּ בְּדִנְפוּל בְּזוֹ אַחַר זֶה לִית לֵן בֵּה חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה וְהִיא נִפְטְרַת בְּחֲלִיצָה פְּסוּלָה אַע"ג דְּאִית לֵן חֲלִיצַת כָּל הָאֲחִין דְּהוּיָא חֲלִיצָה מְעוּלָה לְדַעַת רַבֵּינוּ אֶחָד מִהֶן חוֹלֵץ אִפִּילוּ לְכַתְּחִלָּה דְּכָל הֵיכָא דְלִית לֵן חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה לֹא חֲשׂוּ רַבְּנָן בֵּין מְעוּלָה לְפַחוּתָה: וְזֵהוּ שְׁפַתְב רַבֵּינוּ יַעֲקֹב בְּעַל הַטּוֹרִים ז"ל וְשְׁמוּאֵל אָמַר בֵּין בְּדִנְפוּל בְּבֵת אַחַת וּבֵין בְּדִנְפוּל בְּזוֹ אַחַר זֶה אֶחָד חוֹלֵץ וְאִיפָא תְרִי שְׁנוּיָא בְּגַמְרָא לְשְׁנוּיָא קָמָא אֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת וְהַשְּׁנֵי לְשְׁנֵי וְאִיזָה מִהֶם שְׁיִרְצָה חוֹלֵץ לְשְׁלִישִׁית דְּכָל הֵיכָא דְאַפְשָׁר בְּחֲלִיצָה כְּשֶׁרָה לֹא תַחְלוּץ חֲלִיצָה גְרוּעָה בְּאֵר לְנוּ מַה שְׁפִי שְׁהִטְעַם דְּבֵין בְּדִנְפוּל בְּבֵת אַחַת וּבֵין בְּדִנְפוּל בְּזוֹ אַח"ז אֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּכָל הֵיכָא דְאַפְשָׁר בְּחֲלִיצָה כְּשֶׁרָה לֹא תַחְלוּץ חֲלִיצָה בְּגְרוּעָה וְהֵיכָא גַבֵּי אַחֲיוֹת דְּנִפְל בְּזוֹ אַחַר זֶה אִפְשָׁר לְנוּ בְּחֲלִיצָה כְּשֶׁרָה וּמִשּׁוּם הֵיכָא גְזָרוּ בְּכָל הָאַחֲיוֹת בֵּין בְּדִנְפוּל בְּזוֹ אַח"ז וּבֵין בְּדִנְפוּל בְּבֵת אַחַת דְּאֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאֶחָת וְהֵינּוּ כְּפִירְשֵׁי וּמִשּׁוּם הֵיכָא דְקָדַק וְכַתְּב דְּכָל הֵיכָא דְאַפְשָׁר בְּחֲלִיצָה כְּשֶׁרָה וְלֹא כַתְּב מְעוּלָה כְּדַכְּתַב בְּתַר הֵיכָא לֹא תַחְלוּץ בְּגְרוּעָה וְכֵן נְמִי לֹא כ' לֹא תַחְלוּץ בְּגְרוּעָה לְכַתְּחִלָּה כְּדַתְּבִי לְמַטָּה בְּדַבְרֵי הַרְאֵב"ד ז"ל אֱלָא לֹא תַחְלוּץ בְּגְרוּעָה סְתָם פִּי הֵיכָא דְלִשְׁתַּמַּע דְּכָל הֵיכָא דְאִיפָא חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה לֹא תַחְלוּץ בְּגְרוּעָה כָּלֵל וְאִפִּילוּ כְּדַעַבְד וְהֵינּוּ כְּדַפְרִישַׁת דְּלִשְׁנוּיָא קָמָא כָּל הֵיכָא דְאִית לֵן חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה אִי חֲלִיצָה בְּפְסוּלָה לֹא הוֹתְרָה וְהֵיכָא דְלִית לֵן חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה חוֹלְצַת בְּפַחוּתָה אִפִּי לְכַתְּחִלָּה וּמִשּׁוּם הֵיכָא אִיזָה מִהֶם שְׁיִרְצָה חוֹלֵץ לְשְׁלִישִׁית וְא"כ גַבֵּי יְבָמוֹת שְׁאַחַת מִהֶן בְּעֵלַת גֵּט אוּ בְּעֵלַת מֵאָמַר שְׁחֲלִיצַת כּוֹלֵן הוּיָא חֲלִיצָה פְּחוּתָה לִיפְטוּר נִפְשָׁה פּוֹטְרַת אִפִּילוּ בְּחֲלִיצָה פְּחוּתָה וְגְרוּעָה וְאִפִּי לְכַתְּחִלָּה וְזֵהוּ שְׁפַתְב רַבֵּינוּ ז"ל נְחֻלְצָה אַחַת מִהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה הוֹתְרָה הִיא וְכו' דְהוּאִיל וְכוֹלֵן חֲלִיצוֹת פְּסוּלוֹת נִיגְהוּ נִפְשָׁה פְּטָרָה בְּפַחוּתָה אַבְל הֵיכָא דְאִית לֵן חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה כְּמוֹ גַבֵּי שְׁלֹשׁ אַחֲיוֹת שְׁנִפְלוּ לִפְנֵי שְׁנֵי אַחֲיוֹת יְבָמִין אִי חֲלִיצָה בְּפְסוּלָה לֹא הוֹתְרָה וְהֵינּוּ כְּשְׁנוּיָא קָמָא: וְהֵרַב ז"ל בְּאֵר לְנוּ בְּלִשׁוֹן זֶה בְּדַרְשׁ קַצְרָה כְּמָה דִּינִין בֵּין לְפִירוּשֵׁי הַרְאֵשׁוֹן שְׁפִירְשֵׁי לְעִיל דְּבַרֵּי רַבֵּינוּ ז"ל וּבֵין לְפִירוּשֵׁי הַשְּׁנֵי וְאִין לִי לְהַאֲרִיף בְּזֵה וְדַבַּר פְּשוּט הוּא דְמָה שְׁפַתְב רַז"ל נְחֻלְצָה אַחַת מִהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה וְכו' הוּיָא פְּלִיְשְׁנָא דְנִקְט בְּרִישָׁא דְמַלְתֵּיהּ יְבָמוֹת רַבּוֹת וְכו' פִּינּוּ שְׁנַבְעֵלָה אַחַת מִהֶן בְּעֵלָה כְּשֶׁרָה אוּ נְחֻלְצָה אַחַת מִהֶן חֲלִיצָה מְעוּלָה וְכַדְקָאָמַר שְׁמוּאֵל חֵלֵץ לְאַחֲיוֹת לֹא נִפְטְרוּ צְרוּת חֵלֵץ לְצְרוּת וְכו' וְכֹאֲלָה רַבּוֹת וְאִפִּי לְכַתְּחִלָּה חֲלוּצַת בְּפַחוּתָה הֵיכָא דְכוֹלְהוּ פְּסוּלוֹת לְדַעַת רַבֵּינוּ ז"ל וְא"כ

עלה בידנינו שערב זכרו לברכה פוסק פשוטא קמא: ואל יקשה לה לומר דאע"ג דרבינו ז"ל פתב זה הדין שחולצות בפחותה היכא שפול התלוצות פסולות דמשמע מיניה דהיכא דאיכא חליצה פשרה לא תתלוצ בפסולה כדפירשתי אפילו הכי יש לתמוה על דבריו ז"ל שלא היה לו לרב לסמוך על דיוק זה אלא היה לו לבאר לנו בהדיא דיש הפרש בין היכא דאיכא חליצה פשרה ובין היכא דליכא חליצה כשר' וכלישנא קמא שלא נטע' לומר שאין הפרש בין זה לזה הא לא תקשה לה דהא כבר כלל לנו הרב ז"ל בפרק רביעי פלל גדול ובאר שבכל מקום שהחליצה היא פסולה אינה מותרת להנשא לזר עד שתתלוצ חליצה פשרה ואם עבר ונשאת הרי זה חולץ לה חליצה פשרה וא"כ דבר פשוט הוא בדברי רבינו ז"ל דכל היכא דאיכא חליצה פשרה וחליצה בפסולה דלא הותרה עד שתתלוצ בחליצה והשטא נחא שפיר טפי מה שהוצרך לבאר לנו בפ"ה לענין החליצה שאם קדמה גט או מאמר בין מיבם זה בין מאחיו בין בה בין בצרתה וחליצה זו נקראת חליצה פסולה דהא לא נפקא מינה מידי לפי הראשון שפי' דברי רבינו ז"ל דהוא ז"ל מחלק בין פסולה לפחותה ומה שבאר אט"כ דהותרה היא אבל צרתה לא הותרה הוי דוקא בפחותה ולא בפסולה: ואם פן יש לתמוה דמה לו לרב ז"ל לבאר לנו איזו חליצה נקראת פסולה ולפי מה שפירשתי נחא טפי שהוצרך לבאר לנו שפול החליצות שחולצו היבמות שאחד מהן בעלת גט או בעלת מאמר פלן נקראת חליצות פסולות בין שיתלוצ להן היבם שנתן הגט או המאמר ובין שיתלוצ היבם שלא נתן גט או מאמר דלא תימא דאע"ג דנאסרות לייבבו חליצתן נקראת חליצה פשרה כשאר כל החליצות ואי חליצה בפחותה לא הותרה הואיל ואית לן חליצה פשרה כדרך שאינה נפטרת בפסולה איכא חליצה כדפי' בפ"ד בכלל שהזכיר לעיל להכי באר לנו שחליצות פלן נקראת חליצה פסולה שפול שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה והואיל וכולן פסולות אם נחליצה בפחותה הותרה היא אבל בחליצת האחיות דאית לן חליצה פשרה אי חליצה בפסולה לא הותרה כדמשמע מדברי רבינו ז"ל בכלל שהזכרתי: אם תאמר לפי מאי דפירשית דלשנויא קמא היכא דנפל בבת אחת נמי אחד חולץ לאחת וא' חולץ לאחת ואע"ג דלית לן חליצה פשרה אפתי יש לתמוה בדברי הרב ז"ל דהואיל והוא ז"ל פוסק פשוטא קמא וכדפי' א"כ אמאי לא באר לנו דהיכא דנפל בבת אחת נמי אחד חולץ לאחת ואחד חולץ לאחת ואף על גב דלית לן חליצה פשרה והיינו משום שלא לחלק באחיות וכדפירשתי: ויש לומר דלא פסק רבינו ז"ל פשוטא קמא אלא דוקא בהא דהיכא דאית לן חליצה פשרה לא תתלוצ בפסולה והיכא דלית לן חליצה פשרה חולצות אפילו בפחותה אבל גבי אחיות דנפול בבת אחת לא פסק כהאי שנויא דשמואל אלא סבר דבדנפל בבת אחת אחד חולץ לשתיים מהן והשני חולץ לשלישית דהיכא דחלץ האחד לשתיים מהן דהיינו לשניה ולשלישית הותרה הראשונה לאחיו השני וחליצתה פשרה אפילו לרבי יוחנן דהוי יבמה שהותרה ונאסרה וזורה והותרה תחזור להימירה הראשון וכדמשמע לקמן בפלוגתא דרב ורבי יוחנן דפריה ואמאי ליקום חד ליחליץ לה לשתיים ותהוי ראשונה לגבי אינך כיבמה שהותרה ונאסרה וזורה והותרה תחזור להימירה הראשון ומשני אחיות אינו יודע מי שנתן אלמא דאי חלץ לאחרונה הותרה הראשונה לשאר האחין וכן פסק רבינו ז"ל בהדיא בפרק שביעי וא"כ אפילו בדנפול בבת אחת אפשר בהדיא מנייהו בחליצה פשרה ואלוהיך דשנויא קמא דשמואל דפסקינן כותיה היכא דלא אפשר בחליצה פשרה תתלוצ אפילו

בפחותה ותיכא דאפשר בתליצה פשרה לא תתלון בפסולה וא"כ צריכין אנו לומר דתיכא דנפל בבת אחת אחד חולץ לשתייהו כדי שתתלון הראשונה חליצה פשרה ואע"ג דלשנויא קמא תיכא דנפל בבת אחת אחד חולץ לאחת ואחד חולץ לאחת כדפירש שמואל לטעמיה דבסר דתיכא דנפל בבת אחת אי אפשר בתליצ' פשרה בתדא מנייהו ואף אם יתלון אחד מהאחין לשתיים מהן פאפשר אפרש בעז"ה ומשום הכי אלימא לי טעמא דשלא לחלק באחיות וסבר דאפילו תיכא דנפול בבת אחת אחד חולץ לאחת ואחד חולץ לאחת וכדפירשתי: אבל אנו דסבירא לן דתיכא דנפול בבת אחת נמי אפשר בתליצה פשרה אזל לה טעמא דשלא נחלק באחיות אלא יתלון אחד מהאחין לשתייהו כדי שתתלון אחת מהן חליצה פשרה דכל תיכא דאפשר לן בתליצה פשרה לא תתלון בפסולה ואל יקשה לה לומר דמ"מ לפי מה שפ"י נמי הנה ליה לרבינו ז"ל לבאר לנו גבי אחיות דנפל בבת אחת דיתלון אחת מהן תחלה לזה שנפלה באחרונה והשני לראשונה כדי שתתלון הראשונה חליצה פשרה דיש לומר דלאהוצרו רבינו בכל זה שסמך על הפלל שהוא שהוצרכתי שכתב בפרק רביעי דאי חליצה בפסולה אינה מותרת להנשא לזר עד שתתלון חליצה פשרה וא"כ דבר פשוט הוא בדבריו זכרו לברכה שיש לנו לחזור אחר חליצה פשרה בכל האפשר לנו ולא הוצרו לבאר גבי דין זה דאחיות אלא דאפשר לתדא מנייהו שתתלון חליצה פשרה כדכתב בפ"ז וזה לשונו וכן אם קדם אחד מן האחין וחלץ לאחרונה הותרה הראשונה לשאר האחין שהרי הניקה שאסרה אותה הסיבה אחי בתליצתו עכ"ל: וא"ת דמנא לי לריב"ה לפרש דשנויא קמא אליבא דשמואל סבר דבדנפל בבת אחת נמי אחד חולץ לאחת ואחד חולץ לאחת ופליג עליה דרב ורבי יוחנן וסבר דבדנפל בבת אחת אי אפשר לתדא מנייהו לתלון חליצה פשרה וכדפירשתי דלמא דבדנפל בבת אחת סבר דאחד מהן חולץ לשתי' מהם זה אח"ז והשני לשלישית כדי שתתלון השלישית חליצה פשרה והיינו פרב או פרבי יוחנן ובדנפל בזאח"ז אחד חולץ לאחת ואחד חולץ לאחת מהן לשלישית והיינו מאי דמשני מאי אחד חולץ לכולן אאמצעית דבין בזו ובין בזו אחד חולץ לשתיים מהן וא"כ יש לתמוה על ריב"ה ז"ל דמנא לי דשמואל פליג עליה דרב ורבי יוחנן אי משום דקאמר בפרק החולץ עלה דההיא מתני' דתנן שומרת יבם שקדש אחיו את אחותו וכו' דאם מתה אשתו אסור ביבמתו דכיון דנאסרה עליו שעה אחת נאסרה עליו עולמית דלמא דוקא בההיא דנאסרה עליו אסור תורה הוא דסבר דנאסרה עליו שעה אחת נאסרה עליו עולמית אבל תיכא דנאסרה עליו אסור דרבנן פי תכא גבי פלוגתא דרב ורבי יוחנן מודה הוא בהאי סברא דתיכא דהותרה ונאסרה ונתורה ונתורה להיתר' הראשון: ויש לומר דעל פרוח' אית לן למימר דשמואל פליג עליה דרב ורבי יוחנן בהאי סברא דהאי טעמא דרב ורבי יוחנן דקא אסיר תיכא דמתה ראשונה וסבר דאסור בשנייה היינו משום דכל יבמה שאין אני קורא בה יבמה יבא עליה בשעת נפילה הרי כאשת אח שיש לה בנים ואסורא כדאיתא התם ואע"ג דדרשה דקרא לא הוי אלא באסור תורה אפי' הכי אמרינן דרבנן פליג דאורייתא תיקון ובאסור דרבנן נמי עבדינן הכי וא"כ לשמואל נמי הואיל ובאסור תורה סבר דתיכא דנאסר' עליו שעה אחת משעת נפיל' ואילך נאסר' עליו עולמית ה"נ באסור דרבנן דמההיא טעמא גופה דקאסר רבי יוחנן לשנייה תיכא דמתה ראשונה אית לן למיסר אליבא דשמואל לראשונה אפי' תיכא דמתה שנייה כדפירשתי: ואל תקשה לי מרב דמשמע התם

דַּרְבַּ דְּמַפְלִיג בֵּין אִיסוּר אַחוּת אִשָּׁה דְּהוּי דְּאוֹרְיִימָא לְאַסוּר זִיקָה דְּהוּי דְּרַבְּנָן דְּהָא הַתּוֹסְפוֹ מְפָרְשִׁים הֵתֵם דְּמָא דְּקִאֲמְרִינָן הֵתֵם אַבְל זִיקָה דְּרַבְּנָן וְאִין זִיקָה וְכוּ נִרְאָה מְדַבְּרֵי הָרִי"ף דְּשְׁמוּאֵל פְּלִיג עֲלֵי דַר' יוֹחָנָן שְׁפַתְבַּ עֲלָה דְּהָיָא דְּמַתָּה אִשְׁתּוּ דְּהִלְכְתָּא כְּרַב דְּקִאֲמַר מַתָּה אִשְׁתּוּ מוֹתֵר בִּיבְמַתּוּ מִשּׁוּם דְּהוּי יְבָמָה שְׁהוּתְרָה וְנִאֲסְרָה וְחִזְרָה וְהוּתְרָה תְּחִזְרָה לְהִתְרָה וְנָתַן טַעַם לְדַבְּרֵי מִשּׁוּם דְּקִאֲמַר ר"י כְּנֻמְיָה דְּקִאֲמַר בְּהָיָא דְּשִׁתִּי אַחִיוֹת יְבָמוֹת שְׁנַפְלוּ לְפָנֵי יָבָם אַחְדָּא מַתָּה שְׁנִיָּה מוֹתֵר בְּרֵאשׁוֹנָה מִשּׁוּם דְּהָיָא יְבָמָה שְׁהוּתְרָה נִאֲסְרָה וְחִזְרָה וְהוּתְרָה תְּחִזְרָה לְהִתְרָה הִרְאִישׁוֹן וְקִיָּמִי רַב וּר' יוֹחָנָן תְּרַוּוּהוּ בְּחֻדָּה טַעְמָא לְעִנְיָן יְבָמָה שְׁהוּתְרָה וְנִאֲסְרָה וְחִזְרָה וְהוּתְרָה תְּחִזְרָה לְהִתְרָה הִרְאִישׁוֹן וְהִלְכְתָּה כְּנֻמְיָהוּ אֶלְמָא דְּשְׁמוּאֵל פְּלִיג עֲלָיָה דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְלִית לֵיהּ הָאִי סְבָרָא דִּיבְמָה שְׁהוּתְרָה וְנִאֲסְרָה וְכוּ' לֹא בְּאִיסוּר תּוֹרָה וְלֹא בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן: מְכַל הָא דְּלַעֲלִיל עָלוּ לְנוּ דְּבָרֵי רִיב"ה עַל מְכוּנָם שְׁפַתְבַּ עַל דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם וְז"ל וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי שְׁפוֹסֵק כְּשְׁמוּאֵל וְכַשְׁנוּיָא קָמָא דְּלַפְטוֹר נִפְשָׁה כִּי פְטָרָה בְּחִלְצָה גְרוּעָה פִּי דְּהוּאִיל וְהַרְבַּ וְז"ל לֹא הִבִּיא הָיָא דְּאַחִיוֹת דְּאִית לָן חִלְצָה כְּשָׂרָה וְלִבְאָר לְנוּ דְּאַפְלִי הִכִּי פּוֹטְרַת נִפְשָׁה בְּגְרוּעָה מְמַנָּה דְּהִיָּנוּ בְּפִסּוּלָה אֶלְא בְּאָר לְנוּ הַדִּין זֶה בִּיבְמֹת שְׁאִין לְנוּ בְּהֵן חִלְצָה כְּשָׂרָה אֶלְא חִלְצָה מְעוֹלָה וְגְרוּעָה שְׁחִלְצַת הָאֲחַת מְעוֹלָה הִיא אֶלְא חִלְצַת צָרְתָּה וְחִלְצַת הַשְּׁנִית גְרוּעָה הִיא אֶלְא חִלְצַת צָרְתָּה אֶלְמָא דְּסִבְר כְּשְׁנוּיָא קָמָא דְּכָל הִיכָא דְּאִית לָן חִלְצָה כְּשָׂרָה אִינָה נִפְטְרַת בְּגְרוּעָה וְאִם יִקְשָׁה לָהּ לֹאמַר וְהָא רַבִּינוּ וְז"ל מְפָלִיג בֵּין מְפָטֵר נִפְשָׁה לְמְפָטֵר צָרְתָּה וְאַלִּיבָא דְּשְׁנוּיָא קָמָא לֹא מְפָלִיגִינוּ בֵּין מְפָטֵר נִפְשָׁה לְמְפָטֵר צָרְתָּה הָא לֹא תִקְשִׁי לָהּ דְּלַפְטוֹר נִפְשָׁה פְטָרָה בְּגְרוּעָה פִּירוּשׁ דְּשְׁנוּיָא קָמָא נְמִי סְבָרָא דֹאִי יְבָמוֹת דְּמְפָלִיגִינוּ בְּהוּ בֵּין מְפָטֵר נִפְשָׁה לְמְפָטֵר צָרְתָּה וְהִיָּנוּ הִיכָא דְּלִית לָן חִלְצָה כְּשָׂרָה דְּלַפְטוֹר נִפְשָׁה הִיכָא דְּלִית לָן חִלְצָה כְּשָׂרָה דִּיבְמֹת רַבּוֹת וְכוּ' שְׁהַזְפִּיר הָרַמְבַּ"ם פְטָרָה בְּגְרוּעָה ע"כ פִּי דְּבָרֵי רִיב"ה בְּמָה שְׁפַתְבַּ עַל דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם וְז"ל שְׁיִרְאָה מְדַבְּרֵי שְׁהוּא פּוֹסֵק כְּשְׁנוּיָא קָמָא וְעַתָּה אֶפְרָשׁ דְּבָרֵי בְּמָה שְׁפַתְבַּ דְּהָרַבְבַּ"ד וְז"ל פּוֹסֵק כְּשְׁמוּאֵל וְכַשְׁנוּיָא בְּתָרָא וְכוּ' וְאִנִּי אוֹמַר דְּמָה שְׁפּוֹסֵק הָרַבְבַּ"ד וְז"ל כְּשְׁנוּיָא בְּתָרָא הִיָּנוּ בְּמָה שְׁהוּא סוֹבֵר דְּאַפְלִי הִיכָא דְּאִית לָן חִלְצָה כְּשָׂרָה כְּגוֹן גַּבִּי אַחִיוֹת אֶפְלוּ הִכִּי אִם חִלְצוּ חִלְצָה פְּסוּלָה כְּגוֹן שְׁחִלְצִי אַחְדָּא לְכוֹלָן שְׁהוּתְרוּ וְלֹא כְּשְׁנוּיָא קָמָא דְּסִבְר דְּהִיכָא דְּאִיכָא חִלְצָה כְּשָׂרָה אִם חִלְצָה בְּפִסּוּלָה לֹא הוּתְרָה כְּדִפְרִישְׁתִּי: וְאֵע"ג דְּלְשׁוֹנֵי בְּתָרָא אַחְדָּא חוֹלְצִי לְכוֹלָן אֶפְלוּ לְכַתְּחִלָּה וְהָרַבְבַּ"ד וְז"ל הוּא פּוֹסֵק דְּלֹא תְּחַלְּוּן לְכַתְּחִלָּה וְא"כ יֵשׁ לְתַמּוּנָה עָלָיו דְּהוּא וְז"ל כְּמָאן פּוֹסֵק לֹא כְּשְׁנוּיָא קָמָא וְלֹא כְּשְׁנוּיָא בְּתָרָא הָא לֹא תִקְשָׁה לָהּ דְּהוּא וְז"ל פּוֹסֵק כְּשְׁנוּיָא בְּתָרָא וּמָאִי דְּסִבְר דְּלְכַתְּחִלָּה לֹא תְּחַלְּוּן הִיָּנוּ מִשּׁוּם דְּהוּא וְז"ל פּוֹסֵק כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּנִרְאָה דְּפָלִיג עֲלָיָה דְּשְׁמוּאֵל בְּהָאִי סְבָרָא דְּסִבְר דְּכָל הִיכָא דְּמְצִי לְמִיעֵבַד חִלְצָה כְּשָׂרָה לֹא תְּחַלְּוּן בְּפִסּוּלָה לְכַתְּחִלָּה דָּאִם לֹא יִחַפְּוּן הָאִישׁ לְקַחַת יְבָמַתּוּ וְחִלְצָה נַעֲלוּ כְּתִיב וְדַרְשִׁינוּ בַּפ' כֶּצַד וּבַפ' הַחוֹלֵץ כָּל הָעוֹלָה לִיבּוּם עוֹלָה לְחִלְצָה וְכָל שְׁאִינָה עוֹלָה לִיבּוּם אִינָה עוֹלָה לְחִלְצָה וְאֵע"ג דְּהָאִי עוֹלָה לִיבּוּם מִן הַתּוֹרָה מ"מ לְכַתְּחִלָּה הִיכָא דְּמְצִי לְמִחְלָצִי הִהוּא דְּמְצִי לִיבָם אִין רָאוּי לְחַלְּוּן מִי שְׁאִינוּ כְּשָׂר לִיבָם אֵע"ג דְּפִסּוּלוֹת לֹא הוּי אֶלְא מְדַרְבְּנָן וְכַדְאִשְׁפָּחוּן בְּפָרֵק הַחוֹלְצִי דְּאִמְרִינָן הֵתֵם עֲלָה דְּהָיָא מִתְּנִי' דַּתְּנָן הִיבְמָה לֹא תְּחַלְּוּן וְלֹא תְּתִיבָם וְכוּ' בְּשִׁלְמָא לֹא תְּתִיבָם שְׁמָא יְהָא וְלָד שֶׁל קִיָּמָא וְקָא פְּגַע בְּאִיסוּר אִשְׁתּוּ אַח דְּאוֹרְיִימָא אֶלְא לֹא תְּחַלְּוּן אִמָּאִי לִימָא תְּהוּי תִּיּוּבְתָא דַר"י דְּאִמַר חִלְצַת מְעוֹבְרַת שְׁמָה

חליצה ומשני טעמא דמתני' כדר"י דתניא מעשה באחד שבא לפני ר"י אמר ליה מהו לחלוץ בתוך ג' א"ל תחלוץ ותחלוץ ומה בכך קרא עליו המקרא הזה אם לא יחפון האיש הא חפץ ייבם כל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה: ופירש רש"י ז"ל התם כל העולה וכו' וזו הואיל ואינה עולה ליבום בתוך שלשה כדאמרו לעיל שפא פגע באשת אח אינה עולה לפני השערה לזקנים לחליצה לאו משום פסול חליצה שהרי כמה נשים שנינו חולצות ולא מתקבצות היכא דלא אפשר אלמא חליצה הוא והאי נמי חליצה הוא ומדאורייתא רמיא עליה אם יבוא אליהו ויאמר דלא מעברא לכך קיימא ומיהו היכא דאפשר לאמתו עד שתראה ליבום משהין לה עכ"ל הרי בהדיא דאע"ג דאם היא מעוברת אינה צריכה חליצה זו וכאלו אינו ואינה מפסקת בו כלום אם היא גרושה ארוסה ואם אינה מעוברת דאז החליצה מועיל בה הוא עולה ליבום נמי מן התורה ואם הנה בא אליהו והנה אומר דלא מעברא היא פשרה ליבום מן התורה ואנן הוא דמספקא לו ורחמנא לא קא מספקא לי' וא"כ הנה ליה למימר דתחלוץ ממה נפשך דאם היא מעוברת ונולד קיימא חליצתה פאלו אינו ואם אינה מעוברת שפיר קא חלצה או אף אם היא מעוברת ותפיל אליבא דר"י שפיר קא חלצה ואי הנה מיבם נמי: שפיר קא מיבם דלא קא פגע באשת אח ועולה ליבום הוא אפילו הכי הואיל ואנן אסרינו לה ליבם דחיישנן דלמא פגע וכו' ואפ"ל אם יבוא אליהו ויאמר דהא לא מעברא לא משגיחנן ביה דהא קטנה דלאו בת אעבורי היא וצריכה להמתין שלשה חדשים כדאמרינו התם אמרינו דלא תחלוץ דאם לא יחפון וגו' כת' ונהא דאמרינו בכמה דוכתי חולצות ולא מתקבצות כפר תירץ רש"י ז"ל שפירש וז"ל וכל הנה דאמרי רבנן דחולצות ולא מתקבצות פגון אחות זקיקה אחות חליצה ספקא צרת ערוה התם משום דלא אפשר דא"כ לעולם תאסר הלכה פניו דמדאורייתא בת ייבום היא חלצה אבל הכא דאפשר לשהויי משהין ויצא הדבר בהתר עכ"ל מכל זה נראה דהיכא דמציינו למעבד חליצה פשרה לא עבדי חליצה פסולה ואע"ג דפסולות לא הוי אלא מדרבנן ומהאי טעמא פסק הראב"ד ז"ל הכא גבי אחיות דלכתחלה אחד חולץ לאחת ואחד חולץ לאחת דכל היכא דמציינו למעבד חליצה פשרה לא עבדינו חליצה פסולה ומה שכתב ריב"ה ז"ל שהוא ז"ל פוסק פשוטא בתרא היינו במאי דפסקינן בהדא מתרי שנויי דפליגי אליבא דשמואל פסק הראב"ד פשוטא בתרא והיינו כדפירשתי: וכן נמי נראה מדברי הראב"ד שבהבאם הרא"ש כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ואפשר נמי לומר בדוחק דשמואל נמי מודה בסברה זו דדוחק גדול לומר דשמואל פליג עליה דר' יוחנן בהאי סברא הואיל ולא אשכחן שום חולק עליו בזה ומה דקאמרינו בפשוטא בתרא אליבא דשמואל דנפשה פטרה בחליצה פסולה היינו היכא דסבר חלצה אבל לכתחלה לא תחלוץ בפסולה ומזה הטעם נקט לשון פטרה ולא נקט פוטרת דמשמע לכתחלה ואע"ג דשמואל קאמר אחד חולץ דמשמע לכתחלה י"ל דמשום דשמואל קאי בדנפל בבת אחת נמי דהתם ליכא חליצה פשרה כדפ"ל והתם אפילו לכתחלה חולצת בגרושה נקט אחד חולץ דהואיל בדנפול בזא"ז נמי אע"ג דאית לו חליצה פשרה אי חלץ א' לכולן מה דעבד עבד לא חש בלישנויה דהתם נמי רשאי לחלוץ דחליצתו חליצה והותרה כולן לזרים: ואל יקשה לה ממה שכתב ריב"ה וז"ל ולא ידע שנויא אחד חולץ לכולן לכתחלה דמשמע דבין בדנפל בבת אחת בין בדנפל בזו אח"ז אחד חולץ לכולן אפי' לכתחלה דהוא ז"ל קרי לה בתחלה ואפילו לפירוש

הָרֶאֱב"ד הוֹאִיל וְאֶחָד מֵהֶם רִשְׁאֵי לְחַלּוֹץ לְשִׁלְשָׁתָן וְכוּלָן פְּטוּרוֹת בְּחִלְצָתוֹ וְאֵע"ג דְּאִיפֹא חִלְצַת הַשְּׁנִי דְחִלְצָתוֹ כְּשֶׁרָה וְלֹא מִפְּלִיגִינָן בֵּין חִלְצַת הָרֵאשׁוֹנָה וּבֵין חִלְצַת הַשְּׁנִיָּה וּבֵין חִלְצַת הַשְּׁלִישִׁית בְּזֶה אֵלֹא אֶחָד רִשְׁאֵי לְחַלּוֹץ לְכוּלָן וּלְאִפּוֹקִי מִשְׁנוּיָא קַמָּא דְסִבְרָא דְאוּתוֹ הֵיבָם שְׁחֵלֵץ כְּבָר לְרֵאשׁוֹנָה אֵינָה רִשְׁאֵי לְחַלּוֹץ לִב' הוֹאִיל וְאִיפֹא חִלְצַת אֶחָד דְּהוּי חִלְצָה כְּשֶׁרָה דְדוֹקָא שְׁלִישִׁית נִפְטָרָה בְּחִלְצָה פְּסוּלָה הוֹאִיל וְלִית לָן חִלְצָה כְּשֶׁרָה אֲבָל שְׁנִיָּה לֹא לְהִכִּי כ' רִיב"ה א' חוֹלֵץ לְכוּלָן בְּתַחֲלָה וּקְרִי לָהּ בְּתַחֲלָה דֹּאֵע"ג דְּאִפְשָׁר לָן בְּחִלְצָה כְּשֶׁרָה נִפְטָרָה בְּפְסוּלָה וְהוֹצֵרָה רִיב"ה לְכַתּוּב מְלָה זֹו שְׂרָצָה לְפָרֵשׁ לְנוּ שְׁנוּיָא בְּתָרָא דְהָא שְׁמוּאֵל קָאָמַר אֶחָד חוֹלֵץ לְכוּלָן וְכוּן הוּא ג"כ בְּגוֹסַח רִיב"ה בְּרוּב הַסְפָּרִים שְׁגוּרְסִין וְשְׁמוּאֵל אָמַר בֵּין שְׁנַפְלוּ בְּבַת אַחַת בֵּין שְׁנַפְלוּ בְּזוּ אַח"ו אֶחָד חוֹלֵץ לְכוּלָן כְּלִישְׁנָא דְגִמְרָא וְלֹא בְּגוֹסַח הַסְפָּרִים שְׁאִינָם גּוּרְסִין אֵלֹא וְשְׁמוּאֵל אָמַר אֶחָד חוֹלֵץ וְתוּ לֹא וּא"כ הוֹאִיל וְשְׁמוּאֵל קָאָמַר א' חוֹלֵץ לְכוּלָן וּא"ה סוּבְרָ שְׁנוּיָא קַמָּא אֵלִיבָא דְשְׁמוּאֵל דְּאֶחָד חוֹלֵץ לְאַחַת וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאַחַת אִם רִיב"ה לֹא הֵיָה כּוֹתֵב כְּשְׁנוּיָא בְּתָרָא אֵלֹא אֶחָד חוֹלֵץ לְכוּלָן וְלֹא הֵיָה מוֹסִיף מֵלַת בְּתַחֲלָה לֹא הָוָה מְשַׁמַּע לָן שׁוּם תּוֹסַפּוֹת בְּאוּר לְדַבְּרֵי שְׁמוּאֵל דְּמָה שְׁכַתְּבָ דְּלִיפְטָר נִפְשָׁה וְכוּ' הוּא טַעַם לְבִאוּרוֹ לְהִכִּי הוֹצֵרָה רִיב"ה לְהוֹסִיף וְלְכַתּוּב דְּלֵאִידָהּ שְׁנוּיָא א' חוֹלֵץ לְכוּלָן בְּתַחֲלָה לְבִאָר דְּלְכוּלָן דְּקָאָמַר שְׁמוּאֵל פִּי' לְכוּלָן מִמֶּשׁ וְאִין פִּי' רַבְּוֹן קְדַעַת שְׁנוּיָא קַמָּא וְהֵינּוּ כְּדַפְּנִי' וְהוּא ז"ל הִבִּיא סוּגִיָת הַגְּמָרָא וּבִאָרָה כְּפִשְׁטָה וְאִח"כ כְּשֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְכַתְּבָ שְׁיָרָאָה מְדַבְּרֵי שְׁהוּא פּוֹסֵק כְּשְׁנוּיָא קַמָּא בִּאָר סְבָרְתוֹ וְכַתְּבָ דְּלִפְטוֹר נִפְשָׁה וְכוּ': וְכוּן עֲשָׂה ג"כ בְּדַבְּרֵי הָרֶאֱב"ד ז"ל שְׁכַתְּבָ וְהָרֶאֱב"ד פֹּסֵק כְּשְׁנוּיָא בְּתָרָא וְהָאִרְיָה וּבִאָר סְבָרְתוֹ וְהֵיָה יָכוֹל לְכַתּוּב דְּיָרָאָה מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם שְׁהוּא פּוֹסֵק כְּשְׁנוּיָא וְתוּ לֹא וְכוּן גַּמִּי הֵיָה יָכוֹל לְכַתּוּב דְּהָרֶאֱב"ד פּוֹסֵק כְּשְׁנוּיָא בְּתָרָא וְתוּ לֹא אֵלֹא שְׂרָצָה לְבִאָר לְנוּ שְׁהֵם ז"ל מוֹסִיפִין עַל בְּאוּר בְּזֹאת הַסּוּגִיָא וְהַפְּסֵק הָעוֹלָה מִתּוֹסַפּוֹת בְּאוּרָם הוּא זֶה דְּלַדְעַת הַרְמַב"ם ז"ל לְשְׁנוּיָא קַמָּא גַּמִּי לִפְטוֹר נִפְשָׁה פְּטָרָה בְּחִלְצָה גְּרוּעָה וּלְדַעַת הָרֶאֱב"ד לְשְׁנוּיָא בְּתָרָא גַּמִּי אִי אִפְשָׁר בְּחִלְצָה כְּשֶׁרָה לֹא תַחֲלוּץ בְּפְסוּלָה וְהֵינּוּ שְׁהֵם ז"ל מְבִאָרִים סוּגִיָא זֹו עַל הַדְּרָהּ שְׁפִירְשִׁתִּי: וּמִיָּהוּ מְדַבְּרֵי הָרֶאֱב"ד ז"ל שְׁהִבִּיא הָרֵא"ש ז"ל כְּמוֹ שְׁכַתְּבָ לְעִיל מְשַׁמַּע בְּפִירֵשׁ הָרֵאשׁוֹן דְּלְשְׁנוּיָא בְּתָרָא אֶחָד חוֹלֵץ לְכוּלָן לְכַתְּחֵלָה וְאִפְּלוּלְשִׁתִּים הָרֵאשׁוֹנוֹת אֵלֹא דְלֹא פְּסִקִּין כְּוִתִּיָה בְּהָא וְזֶה לְשׁוֹן הָרֵא"ש ז"ל וְכוּ' הָרֶאֱב"ד ז"ל הָאִי פֹּסֵק כְּשְׁמוּאֵל וְכוּ' עַד וּפְסִקוּ כְּוִתִּי' דְּשְׁמוּאֵל וּמִיָּהוּ ה"מ בְּאִמְצָעִית אֲבָל בְּתָרֵי קַמִּיָּתָא וְכוּ' וְתַדְקֵדַק בְּלְשׁוֹן שְׁכַתְּבָ וּמִיָּהוּ הֵנִי מְלִי בְּאִמְצָעִית דְּלֹא הָוָה ל"ל אֵלֹא וּפְסִקוּ כְּוִתִּיָה דְּשְׁמוּאֵל דְּהִיכָא דְּאִית שְׁנֵי יְבָמִין זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת וְזֶה חוֹלֵץ לְאַחַת אֵלֹא הִכִּי קָאָמַר וּפְסִקוּ כְּוִתִּיָה דְּשְׁמוּאֵל וְאַף עַל גַּב דְּמְדַמְבְּרֵי שְׁמוּאֵל מְשַׁמַּע דְּאִפְּלוּ בְּשִׁתִּי יְבָמוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת אֶחָד חוֹלֵץ לְכַתְּחֵלָה לֹא פְּסִקִּין כְּוִתִּיָה אֵלֹא בְּאִמְצָעִית וְזֶהוּ שְׁאָמַר וּמִיָּהוּ הֵנִי מְלִי בְּאִמְצָעִית פִּירוּשׁ וּמִיָּהוּ אָף עַל גַּב דְּפְסִקוּ כְּוִתִּיָה הֵנִי מְלִי בְּאִמְצָעוֹת פְּסִקוּ כְּוִתִּיָה אֲבָל לֹא בְּשִׁתִּים הָרֵאשׁוֹנוֹת שְׁהֵם יָכוֹלִים לְחַלּוֹץ חִלְצָה כְּשֶׁרָה דְּבְשִׁתִּים הָרֵאשׁוֹנוֹת לְכַתְּחֵלָה לֹא יַחֲלִצוּ בְּפְסוּלָה וְדִלֹא כְּשְׁמוּאֵל וְאִי חֲלִצוּ שְׁפִיר דְּמִי דְּאִין לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר דְּמָה שְׁכַתְּבָ וּמִיָּהוּ וְכוּ' הֵינּוּ לוֹמַר דְּאִיָּהוּ ז"ל פֹּסֵק כְּשְׁנוּיָא קַמָּא דְּשְׁמוּאֵל וְכְמוֹ שְׁאָפְרֵשׁ בַּע"ה דְּהָא רִיב"ה ז"ל כְּתַב בְּהִדְּיָא דְּאִיָּהוּ ז"ל פֹּסֵק כְּשְׁנוּיָא בְּתָרָא הֵנָּה עָלוּ לְנוּ דְּבָרֵי רִיב"ה ז"ל מִיָּן שְׁבִיבִים הֵיטִיב: אֲמָנָם מָה שֶׁק' לְנוּ עֲדִינִין עַל דְּבָרֵינוּ הוּא זֶה שְׁהוּא ז"ל הִבִּיא דְּבָרֵי הָרֶאֱב"ד ז"ל שְׁהוּא פּוֹסֵק כְּשְׁנוּיָא בְּתָרָא וְאַחַר כֶּף כְּתַב

ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל והנה הרא"ש כתב בהדגא בחדושי דשנויא קמא עקר וזה לשונו ונראה דשנויא קמא עיקר פי הוא אליבא דרב אשי כמו שהקשה ר"י ז"ל אההוא שנויא דאחד חולץ אאמצעית דאפתי קשה דהא מסקינן לקמן מילתיה דשמואל התחיל ולא התחיל קאמר ונחליצות רחל לא פטר צרתה וכו' כמו שהבאתיו למעל' ותרץ דההוא סוגיא דמפרש לקמן התחיל ולא התחיל סברא פאידי שנויא דמשני הכא דמפלגי בין מפרש נפשה למפרש צרתה והאי שנויא אחת חולץ לכולן אמצעית סבר לה פרב אשי דקאמר חלץ לצרות נפטרו אחיות משום דלא אלימא זיקא לשווי לצרה פערנה הילכף חשיבה חליצת צרת רחל חליצה כשרה טפי מחליצת רחל משום הכי חלץ לרחל לא נפטרה צרה פיון דקיימא חליצה דכשרה טפי לא חליץ להאי חליצה גרועה אבל הכא חליצת פולם שנה לגרועות הילכף האי שנויא עקר ודוקא אמצעות חולצות מאחד אבל שתיים הראשונות אפילו אי נפל בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת עכ"ל: הרי שכתב בהדגא דשנויא קמא עקר ופשיטא דאין לפרש ולומר דמה שכתב ריב"ה וזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל היינו במה שפסק הראב"ד ג"כ כשמואל אבל במילי אחרניא לא פסק פנותיה וא"כ איפא למתמה טובא על מה שכתב ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל ויש לומר דריב"ה ז"ל הוקשה לו על דברי הרא"ש דהא לפי לא מפלגינן בין מפרש נפשה למפרש צרתה בין היכא דמציינן לחלוץ חליצה כשרה ובין היכא דלא מציינן לחלוץ חליצה כשרה אלא אע"ג דלא מציינן לחלוץ חליצה כשר' אי מציינן לחלוץ חליצה מעול' טפי לא תחלוץ בגרועה ואפי' לפטור נפשה ומשום הכי בשתיים הראשונות אחד חולץ לאחת ואחד חולץ לאחת אפילו בדנפול בבת אחת אבל בחליצת שלישיית שחליצת פולם שנה לגרועות ולית לן חליצה כשרה חולצות בגרועה: והשתא קשיא ליה לריב"ה ז"ל דבשלישית נמי אית לן חליצה מעולה דהיינו שחלצו לה שני האחין ואמאי היא נפטרה בחליצת אחד מהן דנראה קצת להוכיח דהרא"ש ז"ל מודה בהאי סברא דהרמב"ם ז"ל דסבר דחליצת פל האחין חליצה מעולה היא דהא הרי"ף ז"ל סבר פהרמב"ם ז"ל בהאי סברא שכתב עלה דההיא דהחולץ ליבמתו וחזר וקדשה דפליגי בה רבי ורבנן בפירק ר"ג וקאמר התם רב שרבי דר' ורבנן בחליצה פסולה פליגי דמר סבר חליצה פסולה פוטרת ומר סבר חליצה פסולה אינה פוטרת וזה לשונו האי פלוגתא דרבי ורבנן בהחולץ ליבמתו וחזר וקדשה קאמרינן בגמרא לפרושי טעמייהו ואתמרו בה כמה מימרי וחדא מנייהו מימרא דרב שרבא דאמר בחליצה פסולה קא מפלגי דרבי סבר חליצה פסולה פוטרת ורבנן סברי חליצה פסולה אינה פוטרת וקשיא להו לרבבתא היכי אמרי רבנן וכו' עד והכי פרכינן רב שרבא סבר דרבי ורבנן בפלוגתא דרב ושמואל קא מפלגי דאפליגי בפירק ארבע אחין דמאן דאמר הכא אינה פוטרת סבר לה פרב דאמ' חליצה פסולה צריכה לחזר על פל האחין ואם חזר וקדש לשם יבמות קודם חליצת האחין צריכה הימנו גט דהא עדין אגידא באחין ולא מפטרא בההיא חליצה פסולה לגמרי ומאן דאמר פוטרת סבר כשמואל דאמר חליצה פסולה אינה צריכה לחזר על פל האחין דלא בעי חליצה מעולה אלא למפרש צרה אבל נפשה פטרה דפטרה נפשה ואינה צריכה לחזר על פל האחין אם חזר וקדש לשם יבמות אינה צריכה הימנו גט דהא פרוקה הימנו זיקת יבמין ואינדחיא לה מההיא בית' לגמרי האי פי' דהאי מימרא דרב שרבא בלא קושיא ובלא ספק וכולהו טעמי דאתמרו בהאי פלוגתא דרבי ורבנן לא סמכי עללייהו דלאו אליבא

דהלכתא ניהו אלא אוקימתא ניהו וליתא דלרבי דקינא לן הלכה פרבי מחבירו ולא מחבירו עכ"ל: והראב"ד ז"ל הקשה עליו במה שכתב וליתא דלרבי וכתב האי פסקא לא מחוורא שפיר דהני אוקימתות איכא בינייהו דהלכתה פרבי והרא"ש ז"ל יישב דברי הר"ף ז"ל כמבואר בחדישיו ומדלא אשפחן ליה לחלק עליו בהאי סברא שכתב דחליצת כל האחין חליצה מעולה היא ופוטרת כל הצרות אליבא דשמואל נראה שהוא ז"ל מודה בהאי סברא ואם כן יש לתמוה עליו במאי דסבר דלא מפלגינן בין מפטר נפשה למפטר צרתה בין היכא דמצינו לחלוץ חליצה פשרה ובין היכא דלא מצינו לחלוץ חליצה פשרה אלא אף על גב דלא מצינו לחלוץ חליצה פשרה אי מצינו לחלוץ חליצה מעולה טפי לא תחלוץ בגרועה אפילו לפטור עצמה א"כ הכא בחליצת שלישיית דאפשר לה לחלוץ חליצת כל האחין דהוי חליצה מעולה אמאי נפטרת בחליצת אחד מהן דהוי חליצה גרועה ולתרוץ קושיא זו מפרש רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל לדברי אביו הרא"ש ז"ל שנויא קמא ושנויא בתרא בלכתחלה פליגי ומאן דמתמה נמי אלכתחלה קא מתמה דאע"ג דשמעינן ליה לשמואל דבעי חליצה מעולה בחליצת הצרות דהיכא דחליצתה מעולה אינה נפטרת בחליצת צרתה הגרועה בחליצת האחין היא פוטרת א"ע בחליצת האח שחליצתה גרועה מחליצת האחין דמפלגינן בין מפטר נפשה ובין למפטר צרתה אלא שאין לנו להקל כל כך למפלג בין מפטר נפשה למפטר צרתה ולומר דלמפטר נפשה אפילו לכתחלה חולצת בגרועה ועל זה תמה המקשן על דברי שמואל דמדברי שמואל משמע דאפילו לכתחלה חולצת בגרועה וקאמר הכא קינא חליצה דשמעון חליצה פשרה חליץ לה ראובן חליצה פסולה פירש לכתחלה ומשני שנויא קמא דלכתחלה אחד חולץ לאחת ואחד חולץ לאחת דלכתחלה תחלוץ במעולה אבל אי עבר חד וחליץ לכולהו מאי דעבד עבד ולא מצריכינן לחלוץ לה האח השני שחליצתו מעולה הואיל וכבר חלצה בגרועה ומשום הכי בחליצת שלישיית דחליצת שני האחין שנה אחד חולץ אפילו לכתחלה דלא מצריכינן לה תו לחלוץ לה כל האחין והיינו פסק הראב"ד: ומה שהקשה ר"י והרא"ש הסכים לדעתו דלשנויא קמא לא מפלגינן בין מפטר נפשה למפטר צרתה לא יקשה לה דהוא ז"ל הסכים לדעתו ולא הוצרך לפרש דפשיטא דהאי דלא מפלגינן היינו במאי דלא מפלגינן דהיינו למפטר צרה בדיעבד ונפשה בלכתחלה דינם שנה ולא מפלגינן: ועתה אומר דלפי מה שפירש הרמב"ם והראב"ד והרא"ש חולקים בפירוש זאת הסוגיא דהרמב"ם והראב"ד מפרשים דלשנויא קמא היכא דמצי לחלוץ בכשרה אם חלצה בפסולה לא הותרה ושנויא בתרא סברה דאפילו לכתחלה למפטר נפשה חולצת בגרועה אלא דלא פסקינן הכי למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה והרא"ש סבר דלכתחלה פליגי וריב"ה לא הוצרך לפרש כל זה שהוא לא בא אלא לפסוק ולומר לנו דעת כל אחד מהם מה דעתו בדין זה: ואפשר נמי לפרש ולומר שמה שכתב ריב"ה על דברי הרמב"ם שיראה שפוסק כשמואל וכשנויא קמא היא שנויא קמא דקאמר הכי סברה כשנויא בתרא שהזכירם בדברי לעיל ולא קאי אהנהו תרי שנויא שהזכיר למעלה אלא קאי אתרי שנויי דמשנינן בתר הכי עלה דהיא דקאמר שמואל חליץ לאחיות לא הותרה צרות וכו' ואיכא תרי שנויא בגמרא לשנויא קמא דשמואל התחיל באחיות וכו' קאמר וסברא דהיכא דחליצת הצרות שנה כל אחת מהן צריכה חליצה ולדידיה צריכים אנו לפרש דמאי דקאמר שמואל אחד חולץ לכולן היינו משום דמפלגינן בין מפטר נפשה למפטר צרתה

והיינו פשוט דמשנינו עלה דהיה דג' אחיות וכו' דסבא דלפטור נפשה פטרה בחליצה גרועה וכדכתב הרא"ש בשם ר"י כמו שכתב לעיל וריב"ה לא הוצרך להביא לנו הנהו תרי שניי דמשנינו עלה דהיה דחלץ לאחיות וכו' ולבאר לנו מאי אמרה שנויא קמא ומאי אמרה שנויא בתרא כמו שהביא הני תרי שניי שהזכיר בתחלה ובאר לנו סברת כל חדא מנייהו דהוא ז"ל לא בא אלא לפרש לנו דין שלש אחיות שגפלו לפני שני אחין וכו' וכבר באר כל הדעות שצאמרו עליו והני תרי שניי אחרניי אינם מדברים על דין זה אלא שאנו מדייקים מדבריהם מה סבא כל אחת מהם בדין ג' אחיות וכו' או כחדא שנויא או פאיידה שנויא ומאי דנקט ריב"ה הכא הנהו תרי שנויא דאתמרו עלה דהיה דחלץ לאחיות וכו' ולא נקט הני תרי שניי שהזכיר למעלה דאתמרו עלה דהיה דג' אחיות ולמימר בדברי הרמב"ם שיראה מדבריו שפוסק פשוטא בתרא לקמן אפרשהו בע"ה: ולפי זה נפרש דברי רבינו ז"ל דמאי דקאמר נחלצה אחת מהן חליצה פחותה אלעיל מינה קאי דקאמר יבמות רבות הבאות מבית אחד וכו' כדפי' לעיל וכתב הרב תחלה דין היבמות הן שגבעלה א' מהן בעילה כשרה או שגחלצה חליצה מעולה וחסור ופי' לנו דינם כשגבעלה אחת מהן בעילה פסולה או גיטין לה מאמר פסול ואח"כ חזר ופי' לנו ג"כ דינם כשגחלצה אחת מהן חליצה פחותה וכתב בסתם נחלצה אחת מהן חליצה פחותה ולא חלק בין היכא דאפשר לה לחלוץ חליצה כשרה כגון שיבמה זו שגחלצה הני אחות חליצתו של היבם שחלץ לה שהחליצה זו פחותה הוא לבין היכא שאי אפשר לה לחלוץ חליצה כשרה דבחליצה פחותה תליא מלתא דהיכא דהויא חליצה פחותה' תו לא מפלגינן בין היכא דאית לן חליצה כשרה לבין היכא דלית לן חליצה כשרה דבכולהו אמרינן דהותרה היא אבל צרתה לא הותרה וא"כ דינם של ג' אחיות שגפלו לפני שני אחין יבמין מבואר הוא בלשון זה דהרב פסק דאחד חולץ לכולן ומה שהוצרך הרב וכתב בפרק ז' שהיה דחלץ לאחיות וכו' להשמיענו דחליצת האחיות חליצה פחותה היא וחליצת הצרות חליצה מעולה היא וכדפירשתי לעיל: ב' ואל יקשה לה לומר דאמאי נקט ריב"ה בדבריו חדא מהנהו תרי שנויא דמשנינו עלה דהיה דחלץ לאחיות וכו' וכתב דהרמב"ם פוסק פשוטא קמא ה"ל למימר כשנויא בתרא דהיינו שנויא בתרא מהנהו תרי שניי דמשני עלה דהיה דג' אחיות שהזכירם לעיל הואיל ותרונייהו שוין בדין זה כדפי' די"ל דלא תקשה לה דהאי שנויא קמא שהזכיר ריב"ה משני' לה בגמרא עלה דהיה דחלץ לאחיות וכו' כמו שכתב לעיל שאותו המימרא עצמו הוא שהביא הרמב"ם במה שכתב נחלצה אחת מהן וכו' ובאר לנו ריב"ה דרבינו ז"ל פסק כשנויא קמא דמשנינו בגמרא עלה דהיה מימרא גופה שהביא הרמב"ם ז"ל ומ"ה לא הוצרך לפרש ולומר איזו שנויא קמא הוא דקאמר הואיל ולא קאי אהנהו שנויי שהזכיר דמסתמא כשנויא קמא שצאמר על מימרא זו שדבר בו הרמב"ם קאמר והוא ז"ל פירש לנו שהטעם שפסק הרמב"ם ביהיה שנויא דמפליג בין מפטר נפשה למיפטר צרתה היינו משום דשנויא קמא דמשני' עלה דהיה מימרא שבאר לנו הרמב"ם ז"ל בזה הלשון סבר' פנותיה וכדכתב הרא"ש ז"ל בשם ר"י ודעת רבינו ז"ל בזה דשנויא דמשני רב אשי בתר הכי עלה דהיה דחלץ לאחיות דקאמר דטעמא דשמואל משום דלא אלימא זיקה אתיא אליבא דתרי שנויא דלא פליג לא אהיה שנויא דמפליג בין מפטר נפשה למפטר צרתה ולא אהיה שנויא דלא מפליג בין מפטר נפש' למפט' צרתה דמדברי רב אשי אין לנו

להוכיח פחדא מתרי שנויָא אַבְל שנויָא קמא דמשנינן דשמואל התחיל באַחיות וכו' קאמר
לא אַתָּא אַלָּא אַלְיָבָא דְהַאי שנויָא דמפּלגין בין מפטר נפּשָה למפטר צרְתָה וא"כ האי
שנויָא עקר ומשום הַכּי מְשַׁנֵּי תלמודא אַלְיָבָא דְהַאי שנויָא וְלֹא קפיד לְשנויָא אַחְרִינָא וְזֵהוּ
שְׁפַתְבּ רַבִּינוּ יַעֲקֹב בַּעַל הַטּוֹרִים ז"ל וְיִרְאֶה מְדַבְּרֵי שְׁפוּסָא פְּשׁוּטָא דְלִפְטוֹר נִפְשָה
פְּטָרָה בְּחִלְצָה גְרוּעָה פִּירֵשׁ דְּמִשׁוּם הַכּי פּוֹסֵק רַבִּינוּ ז"ל דְּלִפְטוֹר נִפְשָה וכו' מִשׁוּם
דְּאַתָּא פְּשׁוּטָא קמא דְּמִשְׁנִינָן עֲלֵה דְּהֵהוּא דְּחִלְץ לְאַחִיוֹת וְכַדְפִּירֵשׁתִּי: וּלְפִי פִירוּשׁ זֶה
הַגְּרָסָא שְׁגוֹרֵס רִיב"ה בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל וְהַרְמַב"ם פָּתַב וכו' עַד נָתַן לְאַחַת מֵהֶן חִלְצָה
צָרִיף לְגָרוּס נִתְּנָן לְאַחַת מֵהֶן חִלְצָה פְּחוּתָה פְּנִינָסָח רַבִּינוּ ז"ל וְכֵן מְצִאתִי הַגְּרָסָא בְּחִלְק
סְפָרִים שֶׁהֵם פְּתִיבַת יָד וְכֵן נִרְאֶה דְּמָה לֹו לְרִיב"ה ז"ל לְשָׁנוֹת הַנִּסְסָה וּמָה שְׁפַתְבּ רִיב"ה
דְּהָרָאב"ד ז"ל פִּסְק פְּשׁוּטָא בְּתָרָא הִינּוּ פְּשׁוּטָא דְּמִשְׁנֵי רַב אֲשֵׁי וְהִיא פְּפִירֵשׁ הָרָא"ש
ז"ל שְׁהוּא פּוֹסֵק פְּשׁוּטָא קמא הוֹאִיל וְרַב אֲשֵׁי קָאֵי פְּנִתְיָה וְהַכּי סָבַר נְמִי הָרָאב"ד ז"ל
דְּהִלְכְּתָא פְּשׁוּטָא קמא וּמָה שְׁפַתְבּ רִיב"ה דְּהָרָאב"ד ז"ל פִּסְק פְּשׁוּטָא בְּתָרָא מִשׁוּ דְּרָצָה
לְפִירֵשׁ לְנוּ מְאִיזָה טַעַם הוּא פּוֹסֵק כְּהֵהוּא שְׁנויָא דְּסָבַר' דְּאֲפִי לִיפְטוֹר נִפְשָה לֹא תְּחַלְוֹן
בְּגְרוּעָה וּפִירֵשׁ לְנוּ הַטַּעַם הוֹאִיל וְשְׁנויָא בְּתָרָא דְּהִינּוּ הִיא שְׁנויָא דְּמִשְׁנֵי רַב אֲשֵׁי קָאֵי
פְּנִתְיָה וְהִינּוּ פְּדַעַת הָרָא"ש ז"ל: וְא"ת דְּלְפִי מָה שְׁפִירֵשׁ הָרָאב"ד ז"ל פּוֹסֵק פְּשׁוּטָא
קמא וְזֵה אֵי אֲפִשֵׁר דְּהַאי מְדַבְּרֵי הָרָאב"ד ז"ל שְׁהִבְיָאֻם הָרָא"ש ז"ל מְשַׁמַּע שְׁהוּא פּוֹסֵק
פְּשׁוּטָא בְּתָרָא דְּהַאי מְפִירֵשׁ דְּבָרֵי הָרִי"ף וְהָרִי"ף ז"ל לֹא הִבִּיא בְּפִסְקוֹ אַלָּא שְׁנויָא
בְּתָרָא מִשׁוּם דְּסָבַר דְּשְׁנויָא בְּתָרָא עָקַר וְכִמּוֹ שְׁפַתְבְּתִי בְּתַחֲלַת כְּתָבִי זֶה: וִי"ל דְּמָה שְׁפַתְבּ
הָרָאב"ד ז"ל עַל דְּבָרֵי הָרִי"ף ז"ל הַאי פִּסְקָא וכו' אִינוּ מְפִירֵשׁ דְּבָרֵי אַלָּא מְשִׁיג עַל דְּבָרֵי
שְׁהוּא פָּתַב וּפִסְקוֹ רַבְבְּתָא כְּשִׁמוּאֵל עֲלֵה דְּהֵהוּא מִימָרָא בְּתַרְיִיתָא דְּשִׁמוּאֵל וְהוּא מְשִׁיג
עֲלֵיו דְּרַבְבְּתָא דְּפִסְקוֹ כְּשִׁמוּאֵל לֹא פִּסְקוֹ בְּהָא דְּבָהָא לֹא הָיוּ צָרִיכִין לְפִסְקוֹ כְּשִׁמוּאֵל דְּהַאי
לִיכָא פְּלוּגָתָא עֵילוּהָ אַלָּא אֲמִילְתָא דְּלַעֲיִל מִינָה קָאֵי דְּפִלִּיג רַב בְּהִדְיָא וּפִסְקוֹ פְּנִתְיָה
דְּשִׁמוּאֵל וּמִיָּהוּ הִנֵּי מִקְלֵי בְּאַמְצָעִית פִּירֵשׁ אָף עַל גַּב דְּפִסְקוֹ פְּנִתְיָה דְּשִׁמוּאֵל הִנֵּי מִקְלֵי
בְּאַמְצָעִית יֵשׁ לְנוּ לֹוּמַר שְׁפִסְקוֹ כְּמוֹתוֹ וְהִינּוּ פְּשׁוּטָא קמא דְּסָבַר' דְּאַמְצָעִית קָאֵמַר רַב
וְלֹא כְּרַב אַלְפֵס דְּסָבַר דְּשְׁנויָא בְּתָרָא עֵיקַר וְזֵה שְׁכ' וּמִיָּהוּ הִנֵּי מִקְלֵי בְּאַמְצָעִית דְּלֹא ה"ל
לְמִימַר אַלָּא וּפִסְקוֹ פְּנִתְיָה דְּשִׁמוּאֵל דְּאַחַד חוֹלְץ לְאַחַת וְאַחַד חוֹלְץ לְאַחַת וכו' אַלָּא מִשׁוּם
דְּרַב אַלְפֵס סָבַר דְּשְׁנויָא בְּתָרָא דְּשִׁמוּאֵל עָקַר פָּתַב הָרָאב"ד ז"ל וּמִיָּהוּ ה"מ בְּאַמְצָעִית
פִּירוּשׁ וּמִיָּהוּ אָף עַל גַּב דְּפִסְקוֹ כְּשִׁמוּאֵל לֹא סָבַר כְּרִי"ף ז"ל דְּאַחַד חוֹלְץ לְכּוֹלֵן מְמַשׁ
קָאֵמַר שְׁמוּאֵל אַלָּא ה"מ בְּאַמְצָעִית דְּאַמְצָעִית קָאֵי שְׁמוּאֵל דְּקָאֵמַר אַחַד חוֹלְץ וְהִינּוּ
פְּשׁוּטָא קמא וּמַעֲתָה אֹמַר דְּהוּא מְצִינָן לְפִירֵשׁ דְּבָרֵי רַבִּינוּ יַעֲקֹב בַּעַל הַטּוֹר ז"ל כְּפִשׁוּטָן
וְלֹוּמַר שְׁמָה שְׁכ' רִיב"ה עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁיִרְאֶה מְדַבְּרֵי שְׁפוּסָא פְּשׁוּטָא קמא הוּא
ז"ל דְּקָדַק מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל דְּסָבַר פְּשׁוּטָא קמא מְדִלָּא הִבִּיא הַרְמַב"ם בְּפִסְקוֹ הִיא
דַּג' אַחִיו' שְׁנַפְלוּ לְפָנֵי ב' אַחִין יְבָמִין דְּקָדַק מְזֵה דְּחִלְצָה מְעוּלָה בְּעִינָן בֵּין לְמִפְט' נִפְשָה
וּבֵין לְמִפְטָר צְרְתָה דְּכָל הִיכָא דְּאַפְשֵׁר לָהּ לְחַלְוֹן חִלְצָה מְעוּלָה בְּעִינָן בֵּין לְמִפְט' נִפְשָה
וּמִשׁוּם הַכּי הִבִּיא הִיא מִימָרָא דְּשִׁמוּאֵל דְּקָאֵמַר חִלְץ לְאַחִיוֹת וּלְבַעֲלַת גִּט וּלְבַעֲלַת מֵאָמַר
דְּהוֹתָרוּ הֵן אַבְל צְרוּתִיהֶן לֹא הוֹתָרָה דְּמִינָה מְשַׁמַּע דְּשִׁמוּאֵל סָבַר דְּכָל הִיכָא דְּאַפְשֵׁר לָהּ
לְחַלְוֹן חִלְצָה מְעוּלָה לֹא תְּחַלְוֹן בְּפִסְקוֹ הַכּי צְרְתָה לֹא הוֹתָרָה דְּאַפְשֵׁר לָהּ
בְּמְעוּלָה וּמְדִלָּא חִלְק בֵּין מְפִטָר נִפְשָה וּבֵין מְפִטָר צְרְתָה וְלֹוּמַר דְּאָף עַל גַּב דְּלְמְפִטָר

צָרְתָהּ בְּעֵינֵינוּ חֲלִיצָה מְעוֹלָה לְמַפְטָר נִפְשָׁה פְטָרָה בְּגֵרוּעַ' אֵלָּא הֵבִיא הֵהִיא מִימְרָא דְשְׁמוּאֵל דְקָאָמַר דְחֲלִץ לְאַחֲיוֹת וְכוּ' בְּסֵתָם דְּמִינָהּ מִשְׁמַע דְּבַעֲי חֲלִיצָה מְעוֹלָה אֵלְמָא דְהוּא ו'ל פּוֹסֵק פְּשׁוּיָא קָמָא דְלִית לֵן לְמַפְלַג בֵּין מַפְטָר נִפְשָׁה וּבֵין מַפְטָר צָרְתָהּ אֵלָּא כֹּל הֵיכָא דְאִפְשָׁר לָהּ לְחַלּוֹץ בְּמְעוֹלָה חֲלִיצָה בְּמְעוֹלָה בֵּין מַפְטָר נִפְשָׁה וּבֵין לְמִפְטָר צָרָה וּמ"ה לֹא הֵבִיא הָרַב בְּפִסְקָתָא הֵהִיא מִימְרָא דְמִשְׁמַע מִינָהּ דְּבַעֲינֵנוּ חֲלִיצָה מְעוֹלָה וְלֹא חֲלַק שׁוּם חֲלוּק אַחֵר: וּמָה שְׂכ' רִיב"ה דְּלִפְטָר נִפְשָׁה פְטָרָה בְּגֵרוּעָה מִשׁוּם שְׁהוּא רְצָה לְפָרֵשׁ לָנוּ וְלוֹמַר דְּלֹא יִקְשָׁה לָךְ לֹמַר וְהָא חֲזִינוּ דְּהֶרְמַב"ם ו'ל מְחַלֵּק בֵּין מַפְטָר נִפְשָׁה לְמַפְטָר צָרְתָהּ וְסִבַּר דְּנִפְשָׁה פְטָרָה אַף עַל גַּב דְּצָרְתָהּ לֹא נִפְטָרָה וְאֵע"ג שְׁהִיא ג'כ יְכוּלָה לְהַפְטָר בְּחֲלִיצַת צָרְתָהּ הַמְעוֹלָה מִמֶּנָּה וּע"ז פְּתַב דְּלִפְטוֹר נִפְשָׁה פְטָרָה בְּגֵרוּעָה פִּי דְאִפִּילוּ אֵלִיבָא דְשְׁנוּיָא קָמָא נִפְשָׁה פְטָרָה בְּגֵרוּעָה וְהִינּוּ הֵיכָא דְלֹא אִפְשָׁר לָהּ לְחַלּוֹץ חֲלִיצָה מְעוֹלָה כְּגוֹן שְׁהִיא ב"ג אוּ ב"מ אוּ פִּינְצָא בְּהוּן שְׁמַדְבַּר בְּהוּן הֶרְמַב"ם ו'ל וְכִדְקָאָמַר שְׁמוּאֵל חֲלִץ לְב"ג וּלְב"מ לֹא נִפְטָרוּ צְרוּתֵיהוֹן אֲבָל נִפְשָׁן פּוֹטְרוֹת וְאֵע"ג שְׁחֲלִיצְתוּן גְּרוּעָה: וּלְפִי זֶה אֲתִי שְׁפִיר טְפִי לְשׁוֹן רִיב"ה שְׁכַפְשָׁהּ הֵבִיא שְׁנוּיָא בְּתַרָּא כְּתַב וּלְאִידֵךְ שְׁנוּיָא וְכוּ' עַד דְּלִפְטוֹר נִפְשָׁה פְטָרָה אִפִּילוּ בְּחֲלִיצָה גְּרוּעָה וְכַשְׁבָּא לְפָרֵשׁ לָנוּ וְלוֹמַר דְּהֶרְמַב"ם ו'ל סִבַּר דְּלִפְטוֹר נִפְשָׁה וְכוּ' לֹא כְּתַב אִפִּילוּ אֵלָּא כְּתַב דְּלִפְטוֹר נִפְשָׁה פְטָרָה בְּגֵרוּעָה וְהִינּוּ מִשׁוּם דְּכְתַב אֵלִיבָא דְשְׁנוּיָא בְּתַרָּא אֵע"ג דְּאִפְשָׁר לָהּ בְּמְעוֹלָה הִיא נִפְטָרַת בְּגֵרוּעָה וְזֶהוּ שְׁכְּתַב אִפִּילוּ פִּירֵשׁ לֹא מִבְּעֵינָא בְּמְעוֹלָה שְׁהִיא פּוֹטְרַת אֵת עֲצָמָה אֵלָּא אִפִּילוּ בְּגֵרוּעָה פּוֹטְרַת אֵת עֲצָמָה אֲבָל כְּשָׂרָא' לְפָרֵשׁ לָנוּ דְּבַרֵּי הֶרְמַב"ם ו'ל לֹא כְּתַב מֵלַת אִפִּילוּ מִשׁוּם דְּבִיבְמָה אֲשֶׁר אָנוּ מְדַבְּרִים בָּהּ אִינָה יְכוּלָה לְחַלּוֹץ אֵלָּא בְּגֵרוּעָה וּפְטָרָה נִפְשָׁה בְּגֵרוּעָה אֲבָל פִּירֵשׁ זֶה רַחוּק מְאוֹד חֲדָא דְהוּא אֵיל וְרַבִּי ו'ל סִבַּר דְּחֲלִיצַת כֹּל הָאֲחִיוֹת חֲלִיצָה מְעוֹלָה הִיא א"כ אִפִּילוּ ב"ג וּב"מ אִפְשָׁר לָהּ לְחַלּוֹץ חֲלִיצָה מְעוֹלָה וְכִמוּ שְׁהַקְשִׁיתִי לְעֵיל אֵלִיבָא דְשְׁנוּיָא קָמָא וּמ"ה אֲמַרִּינוּ דְּהוֹתְרָה הִיא וּכ"ת דְּלִכְתַּחֲלָה הוּא דְקָאָמְרִינוּ דְּבַעֲינֵנוּ חֲלִיצָה מְעוֹלָה אֲבָל אִי חֲלִיצָה שְׁפִיר קָא חֲלִיצָה וּמ"ה לֹא מְצָרְכִינוּ לָהּ מְכַל הָאֲחִינוּ הָא לִיתָא דְהָא מִמָּאי דְדִיִּיק רִיב"ה מְדַבְּרֵי הֶרְמַב"ם לְפִירֵשׁ זֶה דְאִיְהוּ סִבַּר כְּשְׁנוּיָא קָמָא וּבַעֲי חֲלִיצָה מְעוֹלָה מִשְׁמַע שְׁאִפִּילוּ אִי חֲלִיצָה בְּגֵרוּעָה דְלֹא נִפְטָרָה דְלִפְיֵרוּשׁ זֶה רִיב"ה דִּיִּיק מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ דְסִבַּר כְּשְׁנוּיָא קָמָא הוּא אֵיל וְהֵבִיא מִימְרָא דְשְׁמוּאֵל דְקָאָמַר חֲלִץ לְב"ג וּלְב"מ דְלֹא הוֹתְרָה צְרוּת בְּלִי שׁוּם חֲלוּק אַחֵר אֵלְמָא דְכָל עֲגִין בְּעֵי חֲלִיצָה מְעוֹלָה כִּי הֵיכָא דְלֹא הוֹתְרָה צָרָה בְּלִי שׁוּם חֲלוּק אַחֵר: וְתוּ אִי הֶרְמַב"ם נְמִי בְּעֵי חֲלִיצָה מְעוֹלָה לְכַתַּחֲלָה אֲבָל לֹא בְּדִיעְבַד א"כ הִינּוּ כְּפִסְק הֶרְאָב"ד: וְעוֹד קָשָׁה לְפִי זֶה הַקְּוִשָׁא אֲשֶׁר הַקְשִׁיתִי לְמַעְלָה דְמָאי הִיא שְׁכְּתַב וְלָזֶה הַסְּפִים א"א הֶרָא"ש לֹא שְׁיִיךְ לְפִירֵשׁ זֶה וְתוּ קִצַּת תִּימָה דְלִפְנֵי זֶה אֲמָאי לֹא דְקִדְק רִיב"ה דִּין זֶה מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ ו'ל מָמָה שְׁכְּתַב בְּפָרְק ז' מֵהַלְכוּתֵינוּ וְהֵבִיא הֵהִיא דְחֲלִץ לְאַחֲיוֹת לֹא הוֹתְרָה צְרוּת שְׁעַל דְרָךְ זֶה שְׁמַדְיִיק מְלִשׁוֹן זֶה שְׁהֵבִיא יְבָמוֹת רַבּוֹת וְכוּ' לְפִי זֶה הִנֵּה יְכוּל נְמִי לְדְקִדְק מְאוֹתוֹ לְשׁוֹן וְאִף שְׁיֵשׁ לְדַחּוֹת לֹא אֲאָרִיךְ כִּי נְלֵאִיתִי דְשׁוֹיִתִּי הָא שְׁמַעֲתִי כְּגַדִּי מְסַנְקֵן ע"כ דְּבַרֵּי בְּלִשׁוֹן זֶה: וְאַחֲלָה לְפָנֵי כֹּל רוּאָה דְבַרֵּי אֵלָּה לְעִינֵינוּ בְּדַבְּרֵי הֵיטִיב כִּי בְּחֻרְתִּי הַקְצוֹר וְלֹא כְּתַבְתִּי כְּמָה חֲלוּקִים הַשְׁיִיכִים עוֹד עַל דְּבַרֵּי אֵלָּה כִּי נְלֵאִיתִי לְהֶאָרִיךְ וּבְרַחֲמֵי הַסְּלָת וְהַנְחָתִי הַשְׁאָר לְמַעֲיָנוּ וְאִם יִמְצָא בְּדַבְּרֵי אִינָה טְעוֹת כְּמָה שְׁכְּתַבְתִּי מְדַבְּרֵי הֶרָא"ש ו'ל לֹא יִתְלָה הַטְעוֹת הֵהוּא אֵלָּא מְצִד חֲסָרוֹן הַסְּפִרים שְׁלֹא הִנֵּה כְּיָדִי חֲבוּרִיו שְׁל הֶרָא"ש ו'ל וְמָה שְׁכַת' מְדַבְּרִיו ו'ל בְּחַפְזוֹן גְּדוֹל כְּתַבְתִּי כִּי בְּתַחְבוּלוֹת

עשיתי לי מלחמתה של תורה ונתנו בידי חבורי הרא"ש על מנת להחזירם תכף וכה עשיתי ובגניבה כתבתי כל מה שכתבתי מדבריו ו"ל ולא יבוזו לי כי גנבתי פי מים גנובים ימתקו ויהא רעוא מן שמיא שתהא צדקתי זו עומדת לעד אמן: נאום צעיר התלמידים דוד בכמ"ר חיים הפהן זכרו לברכה: בית שלשים חדר א שאלה מומר מהמומרין שהמרו את עצמם מדת ישראל לדת עובדי הבעל מחמת גזירת המלכות שהיו בימים הקדמונים שהיו גוזרים על היהודים להימר את עצמם מדת ישראל לדת עובדי הבעל ומת המומר ההוא בדרך על ידי ליסטים ונתנו הליסטים את בשרו של המומר ההוא לעוף השמים ולחיות רעות ובנו של האומר יהודי רוצה לומר קדיש של נוחי נפש על אביו ויש אבלים אחרים שאביהם נפטרו יהודים אם קודמים הם לומר קדיש או שגם האבל הזה שאביו נהרג בהמתו יש לו לומר קדיש כסדרו פאחד מהם א תשובה מיראי הוראה אני אמנם לעניות דעתי לפום ריהטא ולכאורא דהא מילתא לא צריכה רבה ונדאי גם האבל הזה שאביו נהרג בהמתו לבעל יש לו לומר קדיש פאחד משאר האבלים אף על פישחטא ישראל הוא כדאמרינן בפרק נגמר הדין חטא ישראל אמר רבי אבא בר זבדא אף על פי שחטא ישראל הוא והיינו דקאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה והנה עבר על חמשה חומשי תורה כדאימא התם ואפילו הכי קרו ליה ישראל ואף שיש להאריך בזה לאפס הפנאי אבא בקצרה ואומר שבנו מזכה אותו דברא מזכי אבא כדאימא בפרק חלק: ואף שהאב מומר לדת הבעל ואף על גב דהתם בפרק חלק קאמר רבי יוחנן דטעמיה דאמרינן גבי עיר הנדחת שאם היו קדשי המזבח ימותו ולא אמרינן שירעו עד שישחטבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה היינו משום דזבח רשעים תועבה ואף על גב דאשתנו ואפילו יאמר האומר דאין לו לבן לזכות את אביו המומר לבעל ולומר עליו קדיש דזבח רשעים תועבה ולא מהני ליה מידי הא ליתא דהא תניא בתוספתא ומייתי לה בכמה מקומות בתלמוד דחזקיהו מלך יהודה גרר עצמות אביו והודו לו חכמים ואמרינן בפרק נגמר הדין דטעמא דחזקיהו שגרר עצמות אביו פי היכי דתהוי ליה פפרה אלמה מה שאפשר לבן לזכות אביו יש לו לזכותו ואף על פי שהאב מומר לבעל להכעיס דהא אחז מומר לבעל להכעיס הוה וכל הרעות אשר השם שנא עש' ואפילו הכי חזקיה בנו גרר עצמותיו פי היכי דרבויה ליה פפרה והודו לו חכמים ואם לא הוה מועיל לו לא הוה עושה כן ולא היו מודים לו חכמים: וכן בפרק אין דורשין אמרו פי נח נפשיה דאחר שמעינהו למלאכי השרת דהו אמרין לא מידין נדייניה ולא לעלמא דאתי לימי לא מידין נדייניה משום דעסק באורייתא ולא לעלמא דאתי לימי משום דחייב כולי האי אמר ר' מאיר מתי אמות ואעלה עשן מקברו עד כאן לשון הגמרא ונראה דרבי מאיר לזכות את רבו קאמר כן שכששמע למלאכי השרת שאמרו לא לעלמא דאתי לימי אמר ר' מאיר יותר טוב לו שיענש בגיהנם ויטול שכרו בעולם הבא ולפיכך אמר מתי אמות וכו' פלומר שאני רוצה לזכותו ושיקבל דינו כדי שיהיה לו שכרו משלם לעולם הבא דאין סברא לומר שר' מאיר הוה רוצה להענישו ולהכניסו לגיהנם וכן מצאתי בשם הרא"ש ו"ל הרי לה שר' מאיר הוה משתדל לזכותו ואף על פי שכפר בעקר וחלל שבת בפרהסיא וכמה רעות עשה ויצתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר ואם כן בנידון דידן נמי יש לו לבן לזכות אביו המומר לבעל בכל האפשר לו ואף אם מומר להכעיס הוה שהוא מין אליביה דרבי יוחנן ומאן דסבר פותיה או רב אחא או רבינא

כדאי־תא בפרק אין מעמידין וכל שכן שאלו המומרים שהומרו מומרים לתאבון הם כאשר אפרש בע"ה: ב ואם לחשף אדם לומר נהי שיש לבן לזפות האב בכל האפשר לו מכל מקום ענין קדיש נוחי נפשיותו משום שחייב הבן לכבד אביו ואמו במוותם ובחייהם כדאמרינן בקודישין ואין לה פבוד גדול מזה שיזכה אותו ועדיף ממה שיאמר הריני כפרת משפכו ואם פן בנידון דידן יש לנו להקדים האבל שמת אביו יהודי לומר קדיש שהוא חייב מהאבל אחר שמת אביו מומר לבעל דלפום ריהטא יראה שאינו חייב בכבודו דהא בפרק הגזול קמא ובפרק איזהו נשך משמע לכאורה שאין הבן חייב בכבוד אביו הרשע דתניא התם הניח להם אביהם פרה וטלית וכל דבר המסוניים חייבים להחזיר מפני כבוד אביהם ומוקמינן לה בשעשה תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת הרי לה שאין הבן חייב לכבד אביו הרשע ואם פן יאמר האומר דבנידון דידן קודם האבל שאביו נפטר יהודי שחייב בכבודו לומר קדיש מהאחר הא לימא דלא מבעיא הרמב"ם זכרו לברכה שכתב בפרק וא"ו דהלכות מומרים וזה לשונו המומר חייב בכבוד אביו ומורא אף על פי שהוא פטור על מפתו וקללתו עד שיעשה תשובה אפילו הנה אביו רשע ובעל עבירות מכבדו ומתירא ממנו עד כאן לשונו הרי לה שהוא זכרו לברכה סובר שחייב בן בכבוד אביו הרשע ואע"פ שבא על אשת איש ולא עשה תשובה וכן אם הוא בעל עבירות אחרות ואפשר דאפילו במומר לבעל להקעים קאמר דסתם רשע ובעל עבירות קאמר ולא חלק ואע"פ שהוא ז"ל פסק בפרק ד' דהלכות רוצח ושמירת נפש כמאן דאמר בפרק אין מעמידין דמומר לבעל להקעים מין הוא אפילו הכי אפשר שהוא זכרו לברכה סובר שחייב הבן בכבודו דמהי תיתי לן למעוטי אי משום דכתיב ונשיא בעמך לא תאר בעושה מעשה עמך אם פן אפילו בעל עבירות נמי ואף אם נאמר שהוא זכרו לברכה לא קאמר אלא בעובר עבירה לתאבון שמעלין אותו אבל בעובר עבירות להקעים דמין הוא ומורידין אותו לא קאמר זכרו לברכה פשיטא שהבן חייב לכבדו ולומר עליו קדיש אלא אפילו לבעל הסמ"ג שלמד מההיא דהגזול קמא ואיזהו נשך שהבן פטור ממורא האב ומכבודו כשעובר במזיד והוכיחו אותו ולא שב מרשעו וכן לריב"ה שפסק שאין הבן חייב בכבוד אביו הרשע מההיא דהגזול קמא ואיזהו נשך שהזפתי בנידון דידן שהמומר נהרג על ידי לסטים מודים הם שהבן חייב לכבדו ולומר עליו קדיש נוחי נפש שהריגתו כפרתו פדמוכח מההיא סוגיא דפרק נגמר הדין שהביא בפסקיו מהה"ר בנימין יצי' דהתם משמע פרבא שהלכה פמותו לגבי אביו יהרג מתוך רשעו כאנשי עיר הנדחת שאמרו אין להם חלק לעולם הבא דעלייהו קא מיירי ואין הודוי מועיל להם שיהא להם חלק לעולם הבא כשאר המומתין וכדכתב הרמב"ם ויהא דין עיר הנדחת בזמן שתהיה ראויה להעשות עיר הנדחת בית דין הגדול שהנה בזמן שהוא בירושלים בזמן הבית כשהיו ישראל שרונים על אדמתם שולחין וחוקרין ודורשין עד שידעו בראיה ברורה שהודחה כל העיר או רובה וחז' לעבודת הבעל אחר כף שולחין להם שני תלמידי חכמים להזהירם ולהחזירם בתשובה אם חזרו ועשו תשובה מוטב ואם יעמדו באולתם וכו' עד ונדנים אותם כל מי שבאו עליו שני עדים שעבד את הבעל אחר שהתרו אותו מפרישין אותו וכו' ומכין כל נפש אדם שבה לפי חרב וכו' עד כאן לשונו הרי לה שאחרי שפבר נתפטר לנו שאין רצונם לחזור בתשובה הבית דין הגדול שהיו בזמן הבית וכו' היו מצוין להרוג אותם ואם פן אין הודוי מועיל להם פלום שהודוי לתשובה הוא בא ואם אינו שב הרי

הוא פטובל ושרץ ביזו כדאיתא בפרק סדר תעניות וכן נמי היו הורגין וכו': ואף אם במתנדין קא מיירי מאן לימא לן שחוזרין בתשובה דהא בודוי דברים דווקא אין לנו ראיה גמורה לגמרי שחוזרין בתשובה דווקא פשפא דבר עבירה ביזו באותו מקום ובאותו פרק ובאותה שעה קאמר רב יהודה בפרקא בתרא דיומא דמוכח דהוי תשובה גמורה: ואפשר שמזה הטעם אמרו שם בפרק נגמר הדין שלא היו קוברים אותם בקברי אבותיהם שאין קוברים צדיק אצל רשע והיינו משום דאף על פי שהתנדו ואפשר שדברים בעלמא הם אבל אינם חוזרים בתשובה שאם היינו יודעים בנודאי שחוזרים בתשובה מיתתן מכפרת עליהם והיו נקברים בקברי אבותיהם וגדולה תשובה כדאיתא בפרקא בתרא דיומא ומשום הכי אמרו בפרק נגמר הדין פשאין יורדין להתנודות אומרים תהא מיתתו כפרתו ודיו כאלו התנדה ואל על פי שלא התנדה והיינו משום דאפשר שיגמור בדעתו לחזור בתשובה ואפשר נמי שיעמוד ברשעו ולא יחזיר בכל לבו וימות מתוך רשעו ואפילו הכי סבר רבא התם דהריגתן בבית דין שהי' בזמן הבית וקבורתם אף על פי דבדין מקנו לו מכפרת עליהם פינן דלאו פאורחיהו מתים ומייתי ראי' מקרא דכתיב נתנו את נבלת עבדיך וכו' כדאית' התם דהתם כל הרעות אשר השם שנא עשו עבודת הבעל וגילוי עריות ושפיכת דמים ולא הי' שם וידוי כלל ואפילו הכי הריגתם מכפרת עליהם קא נמי באנשי עיר הגידחת הריגתן מכפרת עליהם ואף על פי שהם מומרים לעבודת הבעל להכעיס ואפילו לאביי דסבר התם דהריגה בבית דין הגדול אינו מכפר הא דאמר בהדיא דווקא הרוגי בית דין דבדין קטלו ליה דלא מכפר אבל הרוגי אחרים אע"פ שעשו כל תועבת אשר השם שנא ולא התנדו פהגהו דכתיב בהן נתנו את נבלת עבדיך דעלייהו קאי אביי פינן דבלאו דין מקטלו הויא להו כפרה ואף על גב דאמרינן התם דמיתה וקבורה בעינן בהרוגי בית דין הגדול דהיינו סנהדרין בזמן הבית פשהו ישראל שרוין על אדמתם דלהוי להו כפרה בהרוגי בית דין הוא דאמרינן הכי אבל בהרוגי אחרים לא בעי קבורה דהא מההיא קרא דמייתי רבא התם ראי' דכתיב נתנו את נבלת עבדיך דעלייהו קאי אביי וקאמר דהרוגי אחרים אית להו כפרה משמע הכי דהתם לא הוה קבורה כלל: ג וכן כתב הרמב"ם זכרו לברכה בפרק א' דהלכות אבל וזה לשונו כל הרוגי מלכות אף על פי שנהרגו בדין המלך והתורה נתנה לו רשות להרוגו הרי אלו מתאבלים עליהם ואין מונעים מהם כל דבר וממונם למלך ונקברים בקברי אבותיהם עד שיתאכל הבשר: ובפרק י"ד דהלכות סנהדרין כתב וז"ל כל הרוגי ב"ד אין קוברים אותם בקברי אבותיהם בכלל ישראל וכו' עד נתאכל הבשר היו מלקטין את העצמו' וקוברים אותם בקברי אבותיהם עכ"ל הרי לה דהרוגי ב"ד אינם מתפפר' ואינם בכלל ישראל עד אחר אכול הבשר אבל הרוגי מלכות דלאו בב"ד מקטלו אע"ג שנהרגו בדין המלך עונותיהם מתפפרים והוה בכלל ישראל הפשרי' ונקברים בקברי אבותיהם והיינו כרבא וכדכתב' וכן כתב הר"ן ז"ל וא"כ כ"ש ק"ו בנדון דידן שנהרג בדרך ע"י ליסטים דלא נספד וניתן בשרו לחיות רעות ולעוף השמים וגשמים עברו על מטתו דפשיטא דאית ליה כפרה וישראל פשר מקרי ובגו חייב בכבודו וכדאמרינן נמי התם רבי נתן אומר סימן יפה למת שנפרעים ממנו לאחר מיתה לא נספד ולא נקבר או שחיה גוררתו או שהיו גשמי' מזלפים על מטתו זהו סימן יפה למת ואע"ג דקאי רבי נתן בחייב מיתת ב"ד ומת פאורחיה או נהרג בב"ד קא מיירי דבעינן מיתה ואכול בשר י"ל דמיירי

כְּשֶׁנִּקְבַּר אַחֲרֵי שְׁגָרְתוֹ חַיָּה אוֹ שֶׁהִגְשָׁמִים זָלְפוּ עַל מִטָּתוֹ וְעַל דָּרָךְ שִׁכְתָּבוֹ הַתּוֹסְפוֹת
דְּלֹא נִקְבַּר לֹא נִקְבַּר לְפִי כְּבוֹדוֹ אֲבָל נִקְבַּר אַחֲ"כ מ"מ בְּהַרְוֵגֵי לִיֶּסְטִים דְּלֹא בְּעֵינָיו קְבוּרָה
כְּדֵהוֹכַחְתִּי יֵשׁ לַהוֹכִיחַ מִכָּאן שֶׁכָּל אֶחָד שֶׁאַרְעוּ לוֹ דְּבָרִים אֱלוֹ הָיָא כְּפָרָה טָפִי וְכֵן נָמִי
נִרְאָה קִצַּת לַהוֹכִיחַ מִמֶּה שֶׁאָמַר בְּפָרָק חֲלֵק עַל יְהוֹיָקִים שֶׁהָיָה רֹאשׁ הַרְשָׁעִים וְהַכְּעִיס
עֲצוּמוֹבְגָמָה מִיְּנֵי הַכְּעִסוֹ וְחֻטָּא וְהַחֲטִיא אֶת הַרְבִּים שֶׁלֹּא נִקְבַּר וְאֵע"פ שֶׁיֵּשׁ לְדַחוֹת וְלוֹמַר
דְּשִׂאֲנֵי יְהוֹיָקִים שֶׁהָיָה מְלֵךְ וְהָיָה בֵּיהּ זְלוּל טָפִי וְכִדְאִיתָא הֵתָם מ"מ יֵשׁ לַהוֹכִיחַ שֶׁכָּל עוֹד
שֶׁיְהִיָּה זְלוּל בְּמַת מוֹעִיל לוֹ לְכַפְרָתוֹ וְכֵן נָמִי יֵשׁ לַהוֹכִיחַ מִחֻזְקָהּ שֶׁגָּרַר עֲצוּמוֹ אֲבִיו
וְכִדְכַתִּיבָנָא לְעִיל וְאֵם פֶּן בְּגִדוֹן דִּידוֹן שֶׁנֶּהְרַג ע"י לִיֶּסְטִים וְלֹא נִסְפַּד וְנָתַן נְבִלְתוֹ לְחַיִּית
רְעוֹת וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגִשְׁמִים זָלְפוּ עַל מִטָּתוֹ פְּשִׁיטָא שֶׁנִּפְרְעוּ מִמֶּנּוּ וְהַרְיִגְתוּ כְּפָרְתוֹ וּבְנֹו
חַיִּיב לְכַבְּדוֹ וְלוֹמַר עָלָיו קִדִּישׁ כֵּן"לְעַד וְגַם כִּי יֵשׁ לְהַאַרְיָךְ עוֹד וְלִישָׂא וְלִיתָן בְּכָל אֲשֶׁר
כְּתִבְתִּי הַזְּמַן קֶצֶר וְהַמְּלָאכָה מְרוּבָה וְהַפּוֹעֲלִים עֲצֵלִים וְכָל מַעֲיָנוֹ דִּינִי לְזָפוֹת כִּי בַּחֲפוּזוֹן
גְּדוֹל כְּתִבְתִּי מֶה שֶׁכְּתִבְתִּי: ד וּמַעֲתָה אוֹמַר שֶׁהַמוֹמְרִים הָאֵלוֹ שֶׁהוֹמְרוּ אֶת עֲצָמָם מִחֲמַת
גְּזִירָה לְאוֹנָסָם מוֹמְרִים לְתַאֲבוֹן הֵם שְׂאֵם עוֹבְרִים עֲבִירוֹת וְאוֹכְלִים מֵאֲכֹלוֹת אֲסוּרוֹת עַד
הַיּוֹם לְהִנְאָתָם עוֹבְרִים וְלֹא לְהַכְּעִיס דְּהָא בְּפָרָקָא בְּתָרָא דְהוֹרִיּוֹת תַּנְיָא אֲכַל חֵלֶב הָרִי זֶה
מוֹמַר וְאִיזָה מוֹמַר אוֹכַל גְּבִלוֹת וּטְרִיפוֹת שֶׁקְצִים וּרְמָשִׁים וּמַבְעִיָא לֹן הֵתָם מֵאֵי קְאָמַר
וּמִסְקִינֵן דְּהִכִּי קְאָמַר אֲכַל חֵלֶב לְתַאֲבוֹן הָרִי זֶה מוֹמַר לְהַכְּעִיס הָרִי זֶה מִיֵּן וְאִיזָהוּ מוֹמַר
שֶׁסְתָמוֹ מִיֵּן פִּירוּשׁ דְּאוֹכַל חֵלֶב שֶׁמָּא לְתַאֲבוֹן אֲכָלוֹ שֶׁהוּא טוֹב לְמֵאֲכָל מְשׁוּם הִכִּי קְאָמַר
זֶה הָאוֹכַל גְּבִלוֹת וּטְרִיפוֹת וְכוּ' פִּירוּשׁ גְּבִלָה שֶׁמֶתָה מִחֲמַת חוֹלֵי וּטְרִפָּה שֶׁנִּשְׁבְּרָה מִפְּרַקְתָּהּ
שֶׁמֶתָה וְהוֹלְכָת וְאִיזָה רְאוּיָה לְאֲכִילָה וְאֵם פֶּן לֹא אֲכַל אֱלֵא לְהַכְּעִיס אֲבָל לֹא מִיִּירֵי
בְּשִׁנְשִׁחְטָה בְּסִפִּין דְּלֹא הָיָה קְרוּי בְּסִתְמָא מוֹמַר לְהַכְּעִיס דְּשֶׁמָּא אֲכָלָה לְתַאֲבוֹן שֶׁהוּא טוֹבָה
לְאֲכֹל כֶּף פִּירְשׁוֹ הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרָק אֵין מַעֲמִידִין: הָרִי לְפָנֵינוּ שְׂאֵם לֹא נִרְאָה אוֹתוֹ אוֹכַל
דְּבָרִים שְׂאִינָם רְאוּיָם לְאֲכִילָה אִף עַל פִּי שְׂאֵנוּ רֹאִים אוֹתוֹ שְׂאוֹכַל חֵלֶב וְדְבָרִים הַרְאוּיָם
לְאֲכִילָה מוֹמַר לְתַאֲבוֹן חֲשָׁבִינוּ לִיהַ כָּל שֶׁפֶן בְּמוֹמְרִין מִחֲמַת גְּזִירָה שֶׁהִמְרוּ לְאוֹנָסָם וְלֹא
רְאוּיָנוּ אוֹתָם אוֹכְלִים דְּבָרִים שְׂאִינָם רְאוּיָם לְאֲכִילָה וּמֵה שֶׁעוֹמְדִים שָׁם בְּמִקוֹמָם וְאִינָם
בוֹרְחִים לְהִנְאָתָם הֵם עוֹמְדִים שָׁם וְאֵם מְרִאִים שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין לְעַבּוֹדַת הַבַּעַל לְאוֹנָסָם הוּא
שֶׁלֹּא יִהְרָגוּ וְעוֹבְרִים עַל מְצוֹת וְנִקְדָּשְׁתִּי וְכוּ' שֶׁהָיָה לָהֶם לִיְהָרַג אוֹ שִׁיִּצְאוּ מִשָּׁם וְהָיָה
מוֹמְרִים לְאוֹתוֹ דְּבַר לְהִנְאָתָם דְּהִיָּנוּ לְתַאֲבוֹן וְכִמוֹ סִבְתָּא וְתַרְתִּין בְּנִתִין דְּאֲשַׁתְּבִיָּין וְשִׁבְקוּ
אַרְעָתָא וּמַטְלִטְלִין וּנְפִיקוּ מִכָּלל יִשְׂרָאֵל וְאַנְסִיבוּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזִלוֹת וְשִׁאֲלוּ לְהָרָא"ש
זָכְרוּ לְבִרְכָה אֵי דִּיִּינִינוּ לְהוּ כְּמוֹמַר אוֹכַל גְּבִילוֹת לְהַכְּעִיס וְהַשִּׁיב דְּאֵלוֹ שֶׁנִּשְׁבּוּ בֵּין עוֹבְדֵי
כּוֹכְבִים וּמְזִלוֹת לְאוֹנָסָם הָיָה וְכָל מֵה שֶׁעוֹשִׂין לְהִנְאָתָם הוּא עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: וְכָל שֶׁפֶן בְּזֶה
הַמוֹמַר שֶׁנֶּהְרַג כְּאֲשֶׁר שֶׁמַּעֲתִי שָׁבָא עַד אַרְטָא לְחֻזְרָא יְהוּדִי וְנִשְׁלַל בְּדָרָךְ וְהַפְסִיד מְמוֹנֵו
וְחֻזַר בְּמַלְכוֹ' וְהַרְוִיחַ קִצַּת מְעוֹת וְהָיָה חוֹזֵר פֶּה כְּדֵי לְבֹא בְּאַרְטָא לְחֻזְרָא וּבְבֹאוֹ בְּדָרָךְ
תִּפְסוּהוּ שׁוֹלְלֵי וְלִקְחוּ כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְהַחֲזִירוּהוּ שָׁם דְּרַגְלִים לְדְבַר שֶׁזֶה הָעֲנִי לֹא עָמַד שָׁם
אֱלֵא לְהִנְאָתוֹ וְדַעְתוֹ הָיָה לְחֻזְרָא בְּאַרְטָא לְהִיּוֹת יְהוּדִי דְּפְשִׁיטָא דְּלֹא גָרַע מִמוֹמַר יִשְׂרָאֵל
שֶׁמְקַבְּלִים מֵהֶם קְרִבְנוֹת כְּדִאִיתָא בְּפָרָק קִמָּא דְּחֻלִּין וְכִשְׁנֶהְרַג נִתְכַפֵּר וּבְנֹו רְאוּיָ לְוֹמַר
עָלָיו קִדִּישׁ כְּאֶחָד מִשְׁאָר אֲבִילִים וְה' יִסִּיר צַחַנְתָּ הַצִּפְעוֹנִי מֵעֲלֵינוּ וְיִשְׁלַח מְשִׁיחֵנוּ
וּמְשִׁיחָאוֹת יִצְיִלְנוּ אָמֵן: נְאֻם הַטְּרוֹ' בְּטְרַדִי תְהִפּוּכוֹת זְמַנּוֹ דְּוֹד בַּכְּמָה"ר חַיִּים הַפְהֵן זָכְרוּ
לְבִרְכָה: תָּם וְנִשְׁלַם תְּהִלָּה לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם בְּיוֹם גִּמְלָל ט"ו יָמִים לְחֻדְשׁ תַּמּוּז שְׁנַת צְדִיק

כתמ"ר יפרח לפ"ק ומי שזכנו להשלים זה הספר הוא ברחמינו יזכנו להתחיל ולהשלים
ספרים הרבה עד אין מספר: